

Pl-10.156

COLLECTIO
CONCILIORVM
HISPANIÆ,

diligentia

GARSIAE LOAISA

elaborata, eiusque vigilijs

aucta.

MADRITI.

Excudebat Petrus Madrigal.

M. D. XCIII.

PL. 10. 156

COLLECTIO
CONCILIORVM
HISPANIÆ,

diligentia

G A R S I Æ L O A I S A

elaborata, eiusque vigilijs

aucta.

M A D R I T I.

Excudebat Petrus Madrigal.

M. D. X C I I I.

1628446x

CONCILIO

CONCILIO

HISPANIA

quinto

CONCILIO

quinto

quinto

MADRID

Excmo. Sr. D. Pedro de Mendoza

M. D. C. L. I. I.

Tassa.

YO Pedro çapata del Marmol, escriuano de camara de su Magestad, doy fee, que por los señores del Consejo de su Magestad, fue tassado el libro que el Doctor Garcia de Loayfa, Capellan mayor de su Magestad, y del Consejo de la fanta y general Inquisicion, escriuio de los Concilios generales de España, q conlicencia y priuilegio de su Magestad imprimio, a quatro marauedis y medio cada pliego. Y a este precio y no mas mandaron se venda y que esta tassa se imprima en el pliego primero de cada libro, y no se pueda vender sin ella. Y para que dello conste, de pedimiento del dicho Garcia de Loayfa, y de mandamiento de los dichos señores, di la presente firmada de mi nombre, que es fecha en la villa de Madrid, a dezifiete de Agosto de. 1593.

*Pedro çapata
del Marmol.*

Regij priuilegij summa.

Domini nostri Regis diplomate cauetur, ne quis hanc Collectionem Conciliorum Hispaniæ, diligentia Garfias Loaysa elaboratam, eiusq; vigilijs auctam, citra eiusdem auctoris permissum, intra proximum decennium in Castella regnis excudat, aut alibi excusam in ea vendendam importet: amissione librorum, alijsq; pœnis, si secus faxit, puniendus. Dat. in Cœnob. D. Laurentij, die vigesimo mensis Iulij, anni millesimi, quingentesimi, nonagesimi primi.

Subscribit Secretarius

Ioannes Vazquez.

EX

CENSURA.

EX mandato supremi Regij senatus, & cōmissione facultatis Theologiæ Complutensis, Doctores Theologi, qui inferiùs subscribimus, perlegimus hanc Collectionem Conciliorum Hispaniæ, cuius author est Garfias Loaysa Giron, eiusdem facultatis Doctor sapientissimus, & serenissimi Principis Hispaniarum Philippi Magister prudentissimus. Quod sanè opus nobis visum est insigni eius pietate, & eruditione dignū; cum in eo, optimo ordine & diligētissima antiquorum exemplarium collatione, vniuersa Concilia, quæ in Hispanijs celebrata sunt, disposuerit, eorumq; insigniora atque obscuriora loca doctissimis annotationibus explicuerit; quibus ea multiplici antiquitatis lectione, varijs sacræ paginæ oraculis, aliorum Conciliorum sanctionibus, summorum Pōtificum decretis, & sanctorum Patrum testimonijs insigniter illustrantur. Cui etiam operi, aptissimis locis, inseruit quædā alia, quæ singulari ingenij dexteritate, & rerum, ac verborum delectu, proprio labore excogitauit. Quamobrem operæpretium est, vt hic liber, non tantum ad exactam Conciliorum Hispanorum intelligentiam, sed etiam in totius populi Christiani doctrinam & spiritualem vtilitatem, in publicam lucem feliciter prodeat. Compluti, tertio Kalendas Iunij. 1591.

Doctor Sandi,   Doctor Val-   El Doctor Pa-   Doctor
Rector.   diuieso.   blo Camino.   Garnica.

El Doctor de   El D. Luis   Doctor Franciscus   D. Petrus
la Camara.   Montesino.   de Herrera.   de Orduña.

Doctor Tena.

Ego Ludouicus de la Serna, publicus Apostolica auctoritate Notarius, insignis Vniuersitatis Complutensis Toletana diœcesis Secretarius, quia premisis omnibus & singulis, vnà cum Claustro facultatis Theologia prædicta Vniuersitatis Complutensis, interfui, hoc publicum instrumentū, manu aliena fideliter scriptum, & subscriptum & roboratum à Rectore istius vniuersitatis, & à Doctoribus suprædictis, subscripsi, signavi, in fidē & testimonium premissorum, rogatus.

Ludouicus de la Serna,
Not. & Secretarius.

Elenchus eorum, quæ in hoc volumine continentur.

Concilia quadraginta priora Hispania, ab Eliberitano, usque ad Toletanum decimumoctauum, notis, & emendationibus illustrata: & ad planiorem interpretationem, interponuntur opuscula quædam, nimirum
Ordo, & Chronologia Gothorum Regum, & Sueuorum.
Chronologia Toletanorum Præsulum.
Chronologia Conciliorum.
Ordo celebrandi Concilium, ex Isidoro Hispalensi.
Via Regia, siue exhortatio ad Regem electum.
Diuisio sedium Metropolitanarum.
De nominibus antiquarum sedium, & neotericarum.
De Primatu Ecclesiæ Toletanæ.
De Dignitatibus & officijs regni, & domus Regiæ Gothorum.
De viris illustribus, ex Isidoro, Ildefonso, & Felice.
Hispania Geographia, per terminos primarum sedium distincta.

INDEX

INDEX CONCILIORUM, ordine literario.

Barcinonense primum, fol. 93.
Barcinonensis fiscus, fol. 250.
Barcinonense secundum, fol. 255.
Bracarense primum, fol. 115.
Bracarense secundum, fol. 165.
Bracarense tertium, fol. 571.
Cæsarauugustanum primum, fol. 31.
Cæsarauugustanum secundum, fol. 22.
Cæsarauugustanum tertium, fol. 686.
Decretum Gundemari, fol. 263.
Egarense, fol. 302.
Eliberitanum, fol. 1.
Emeritense, fol. 507.
Gerundense, fol. 75.
Hispalense primum, fol. 242.
Hispalense secundum, fol. 304.
Ilerdense, fol. 95.
Lucense, fol. 128.
Oscense, fol. 254.
Toletanum primum, fol. 37.
Toletanum secundum, fol. 83.
Toletanum tertium, fol. 191.
Toletanum quartum, fol. 27.
Toletanum quintum, fol. 76.
Toletanum sextum, fol. 24.
Toletanum septimum, fol. 402.
Toletanum anno duodecimo Reccaredi, fol. 252.
Toletanum octauum, fol. 416.
Toletanum nonum, fol. 477.
Toletanum decimum, fol. 489.

Toletanum

oletanum vndecimum, fol. 541.
 oletanum duodecimum, fol. 584.
 oletanum decimumtertium, fol. 610.
 oletanum decimumquartum, fol. 641.
 oletanum decimumquintum, fol. 659.
 oletanum decimumsextum, fol. 692.
 oletanum decimumseptimum, fol. 729.
 oletanum decimumoctauum, fol. 751.
 oletanum anno primo Gúdemari, fol. 258.
 Tarronense, fol. 67.
 Valcinum, fol. 105.
 De vi; Illustribus ex Isidoro, fol. 718.

PHILIP.

I
P H I L I P P O . I I .

Hispaniæ Regi Catholico,

potentissimoque

G A R S I A S L O A I S A
S. D.

NON possum mentis intelligentia, potētissime Rex, dilucidè
 consequi, quid me vehementius rapiat, voluptas, an admi-
 ratio, cum institutam à Iesu, domino nostro, Ecclesiæ gubernatio-
 nem assidue perpendo; cui ut columna, & veritatis firmamento
 vniuersa hominum salus, ac vita beata innititur. Quæ regendi
 institutio admirabilis, & insignis originem à verbo patris trahit;
 qui inter mortales, mortalis effectus, os suum homo, in cœtu homi-
 num, ut de rebus magnis nobis consuleret, aperuit. Neque sat
 illi fuit, verbo humanum genus docere, verum exercitatione sua,
 difficilius doctrina opus implere: ut iugum esset suauius, & onus
 leuius, & ab hominibus ardentius coleretur. Verum post Christi
 saluatoris obitum, sanctissimis Apostolis, Romanisq; Pontificibus,
 vicarijs Christi, & alijs diuis vniuersalis Ecclesiæ patribus, qui-
 bus credita est sanguinis Christi propagatio, nullum aliud consi-
 lium, ad id commodius efficiendum efficacius visum est, quam
 Conciliorum vsus; in quibus Spiritus sancti auctoritas viget, &
 quod malis, & peruersis moribus est labefactatum, Ecclesiasticis
 institutis mirifice redintegratur, & erigitur. Unde, ut ex Actibus
 constat, tam frequens Apostolorum, & Presulum illius primi, &
 felicitis sui coadunatio, & patrum in confirmanda veritate, certa,
 & repetita sententia, qua illa prima Ecclesiæ fundamenta sunt
 posita; qua in excelsum deducta fastigium, quotidie crescunt & au-
 gentur. Vita verò Apostolis functis, ut primum summis illis pa-
 tribus licuit, persecutione cedente, & victa patiēdo, concilia accla-
 mat à sunt, nimirum Nicanum, primum Constantinopolitanum,
 Ephesinum, & Chalcedonense: quibus pax Ecclesiæ data, victi ha-
 retici, hæreses profligata, & eradicata, decor & pulchritudo, orna-
 mentumq; sponsa Christi est allatum. Unde Gregorius Magnus

b his

his quatuor Concilijs, tanquam quatuor Euangelijs, honorem deferbat: & merito: nam quidquid est opis, & diuitiarum in domo Dei, quidquid dignitatis, ab his fontibus fluxit, & dimanauit; apertaq; hac à maioribus diuina sapientia flumina posteris uberem, irrigando, segetem attulerunt: totaq; Ecclesiastica dignitas, functionesq; Christi corporis, à Paulo connumeratae, ab ipsis in ordinem amplissimum rediguntur, legibusq; sanctissimis, crescente populo Catholico, in officio Christiano continentur. Quauis haec, & alia in Conciliorum usu, & exercitatione sint magni poderis, & gloria, verum aliud est in ipsis excellentius & singularius; quod doctrina Ecclesiae, quae in fide & moribus versatur, à Christo Domino nostro, et Apostolis accepta, Conciliorum serie colligata, ad posteros continua successione deriuatur. Quod diuinum consilium, à diabolica hereticorum fraude alienum, neq; ipsi consequi, neq; debilitare potuerunt: impedit enim consilium, et animorum consensum haereticis, rationis inimica, ac mentis perstringit oculos, neq; habet ullam cum ordine, et veritate commercium: Ecclesia vero Catholica rationis et veritatis amica, ordinis et pacis conciliatrix, deposita pertinacia, luce Spiritus sancti perfusa, sensu doctrinae et animorum consensione edocta, idem semper credit, atq; profitetur, neq; in tam longis, et extensis annorum spatijs, in quibus ingenia varia, nationes diuersa, et discrepantes, de fide et moribus statuendis disputarunt, vlla potuit varietate labefactari sancta doctrina, aut multitudine confundi: sed semper vna est, et in mutabilitate sui, et hominum multitudine, Pauli praecepto erudita: semper dicatis vnum: Non sint schismata inter vos. Neq; mirabor enim, cum sapientia nostra innitatur vni Deo, vni magistro Christo Iesu, vni spiritui et sensui, cui capiti membra Ecclesiae unita et reuincta, et inter se neruis, et fibris charitatis connexa, eundem veritatis sensum, et motum habent. Unde Dominus Iesus per Ioannem dicebat: non pro eis rogo tantum, sed pro eis, qui credituri sunt, per verbum eorum, in me, ut omnes vnum sint; sicut tu pater in me, et ego in te, ut et ipsi in nobis vnum sint; ut credat mundus, quia tu me misisti. A quo testimonio validum et efficax argumentum petitur, ad fidem Christi non solum retinendam, sed etiam agnoscendam. Ab unitate enim patris et filij, unitas stabilitur membrorum in fidei doctrina, in ratione Sacramentorum, et eorum usu, in pace et concordia Christiana vita, in unitate summi capitis: his enim pietatis et religionis officijs mundus studio rerum diuinarum prouectus, credit Iesum Christum esse à Patre ad salutem, et incolumitatem hominum missum. Haec autem

unitas

unitas in nulla re excellentius, & admirabilius cernitur, quam in Conciliorum unanimi consensione, & doctrina unitate. Sic enim dicebant Apostoli in epistola, ex sententia illius magni consilij, fratribus Antiochia, & Syria, & Cilicia missa: Placuit nobis collectis in vnum; hoc est, in rerum sacrarum vno sensu, in vna fide, & decreto colligatis. Praeterea, quid est corpus Christi esse, nisi speciem & formam corporis humani imitari? in quo caput cum membris unitum est; & ad omnia vitae officia aptum, vno sensu & motu omnes corporis functiones exercet: sic mysticum Christi corpus, dum capiti Christo, & Romano Pontifici apte cohaeret, spirituales vitae fidei actus, ad vitam beatam consecutionem perducit, & dirigit. Cuius rei Paulus est testis, dum inquit: Multi vnum corpus sumus, in Christo Iesu: enumeratisq; donationibus, secundum gratiam differentibus, multipliciter sacri muneris hoc verbo connectit: Id ipsum inuicem sentientes. Et alibi: Sicut enim corpus vnum est, & membra habet multa; omnia autem membra corporis cum sint multa, vnum tamen corpus sunt, ita & Christus. Et infra: Vos autem estis corpus Christi, membra de membro. Et quosdam quidem posuit Deus in Ecclesia primum Apostolos, secundo Prophetas, tertio Doctores. Et ad Corinthios, ab agricolis & aedificatoribus similitudine accepta, unitatem Ecclesiae docuit. Nam ager, si sit optimè cultus, & diligentia consitus, humo subacta, atque pura, & ratione descriptus atque dimensus, ordinibusque distinctus, delectationem saturitatemq; affert: similiter de ratione aedificiorum dicendum est, in qua connexio partium, maximum oblectamentum & decorem totius structurae retinet: Sic patrum ipse cōfessus, veluti corporis humani, & agri varijs arborum ordinibus consiti, & machinationis magna lapidum coagmentatione decorata speciem praese fert. Id perpendamus in Nicena Synodo (nam in reliquis similis erit contemplatio, & inuestigatio) haec coacta fuit auctoritate Siluestri summi Pontificis, Constantino Magno procuratore, & suatore, ad funditus euerendam Arrii Presbyteri Alexandrini haeresim. Cum autem esset in ea numerus trecentorum decem & octo Patrum congregatus, ex totius orbis regionibus; tamen ac si esset homo vnus, doctrinam Apostolicam vnomet sensu, vna fide, vno eodemq; animo in vnā abeuntes sententiam, amplectuntur: neq; ad peruicaciam multitudo & disputatio, sed potius ad stabiliendam veritatem profuit. Unde omnes vno ore Arrium à fidelium communionē seiungunt, & anathemate feriunt, & impias contra Christi Domini diuinitatem introductas opiniones, ut mēdaces, & à Catholico sensu aberrantes,

b 2 damnant.

damnant, detestantur, & execrantur. Cum verò hi sancti patres è
 vita abissent, non ideò lumen sanctæ doctrinæ est extinctum, verùm
 rursus, serpente heresi Macedoniana, Constantinopolitanum pri-
 mum Concilium est actum, Damaso Hispano Pötifice Maximo, &
 Imperatore Gratiano, & Theodosio: in quo à centum & quinquaginta,
 ex toto orbe patribus Macedonius Constantinopolitanus E-
 piscopus, de heresi in Spiritum sanctum accusatus, uno omnium
 ore, & consensione damnatus est, Nicaniq; Concilij fides iterum
 cõfirmata. Similem etiam progressum habuit Ephesina Synodus,
 aduersus Nestorium à ducentis patribus edita, qui aliam asserebat
 esse personam carnis, in Christo Domino, aliam deitatis; & Chal-
 cedonensis ampliori numero patrum sexcentorum & triginta aggre-
 gata; sed non ampliori fide, aduersus Eutychem Abbatem, & Diof-
 corum Alexandrinum, humanam à Christo naturam auferentem:
 in quibus uterq; Cyrillus, & Anastasius, sapientiæ lumina, magnū
 fidei, & eruditionis specimen dederunt. In tanta igitur temporum
 mutatione, in tam varijs hominum cõgressibus, nihil est à maiorum
 institutis immutatum, nihil in sententijs repugnans inuentum, sed
 potiùs est in illis admirabilis quadam cõtinuatio, seriesq; sapientiæ:
 ut unum ex alio Cõcilio nexum, & omnia inter se apta colligataq;
 videantur; fidesq; Romana, vsque ad hoc tempus Concilij, & san-
 ctorum patrum scriptis vallata, & continuata permanserit. Ve-
 rùm, ut apertius cum hereticis agam, nouatores isti, quorum appel-
 lationes ignobiles, & barbaras, est difficile enumerare, qui nauicu-
 lam Petri hereseñ innumerabilium fluctibus vexant, aliquam
 sententiam Catholicis ostendant, continua hominum successione
 ad posteros per concilia traductam; ut ex ea stabilitatem & firmi-
 tatem suæ iactatæ eruditionis liceat, vel tenui cõiectura, prospicere.
 Arius Presbyter validos habuit suæ sectæ propugnatores; pugna-
 tumq; est calamo & lacertis: viuit ne queso aliqua scintilla eius
 impij consilij? Quid dicam de Macedonio, Nestorio, Eutyche,
 quorum derentia, iam ex sola Patrum impugnatione nobis est cog-
 nita? De istis & alijs Michæas sic vaticinatur: Consumentur mōtes
 subtus eum, & valles scindētur, sicut cera à facie ignis, sicut aqua,
 quæ decurrūt in præceps: & infra, aduersus Samariam, quæ typum
 hereseñ omnium gerit, contra omnes inuehitur: Ponam Sama-
 riam quasi aceruum lapidum in agro, cum plantatur vinea: de-
 traham in valle lapides eius, & fundamenta eius reuelabo, & om-
 nia sculptilia eius concidentur, & omnes mercedes eius comburentur
 igne, & omnia idōla eius ponam in perditionem: quia de mer-
 cedibus

cedibus meretricis congregata sunt, & vsque ad mercedem mere-
 tricis reuertentur. Neque solum doctrina eorum ruit, verùm &
 regiones miserè vastantur, in quibus cancer ille venenatus serpit.
 Vt Esaias clamat: Terra vestra deserta, ciuitates vestra succensa
 igni: regionem vestram coram vobis alieni deuorant, & desolabi-
 tur, sicut in vastitate hostili. Demum hereticorum ruina, quæ
 semper impendet, demonstrat, quàm constans & firma Gamalielis,
 legis Doctoris, honorabilis vniuersæ plebi, sententia fuerit: Sinite
 eos, dicebat (cum in causa Apostolorum loqueretur) quoniam si
 est ex hominibus consilium hoc aut opus, dissoluetur; si verò ex Deo
 est, non poteritis dissoluere eos; ne fortè Deo repugnare videami-
 ni. Idem David multò ante prædixit: Dominus dissipat consilia
 gentium, reprobat autem cogitationes populorum, & reprobat con-
 silia principum: Consilium autem Domini in aeternum manet: cog-
 itationes cordis eius in generatione, & generationem. Ideoq; la-
 bitur in præceps semper heresis, nulloq; fulta certo stabilimento, fer-
 tur ad terram, atque serpens multiplici lapsu, & erratico veneno
 totum Christi corpus nititur deformare. Possunt heretici sectas
 suas monumentis consignare, eloquenter & disertè dicere, armis in-
 nocentium hominum sanguine fuso, aduersus veritatem dimicare,
 decretis Ecclesiæ repugnare, & ea cum pertinacia sugillare, & ani-
 mo obstinato & obfirmato mortem oppetere, magistri nomen sibi
 vindicare: verùm hereses ad hominum perniciem inuentas immu-
 tabili Conciliorum serie, in posteros prodere, & in perpetuum col-
 ligare non possunt. Hæc est maiestas & dignitas Conciliorum,
 quæ in œcumenicis, propter Patrum multitudinem, & rerum gra-
 uitatem, & summi Pontificis interpositum nomen, primum obti-
 nent locum: deinde in nationalia, ad extremum in prouincialia
 huius existimationis auctoritas deriuatur. Inter omnia autem, na-
 tionum & prouinciarum consensu celebrata, Hispanica, hoc est,
 Toletana, Bracarenfis, Hispalensis, & alia, summam semper cla-
 ritatem retinent. Nam in nulla regione, tam frequenti Patrum
 congressu, atque numero, de rebus grauissimis, ad regimen Eccle-
 siasticum stabiliendum, deliberatum est, quàm in Concilij in Hispa-
 nia actis. Quæ cum trunca, & mutila, mendosaque, non sine no-
 strorum hominum incuria, edita circumferrentur, te imperante,
 potentissime Rex, qui nihil, quod ad Ecclesiæ splendorem, & orna-
 tum conducat, prætermittendum censes, colligenda, & rescicienda,
 vulgandaq; curauit. In qua re etsi studium & labor maximum;
 tamen natio ipsa amplissimum etiam attulit adiumentum: cum

nullus auctor, nisi Hispanus, de rebus Hispanicis certū quid in re ita antiquata statuere posset. Neque solum Concilia ad fidem Gothicam reduxi, sed ea scholijs, ut potui illustravi, commentarijsq; aliqua de nostris rebus interposui: ut intelligentia esset facilior, & lectio iucundior. Quae omnia tua maiestati Catholica dicanda iudicavi. Hispanica enim cui debentur, nisi Regi optimo, maximoq; Hispanis? res verò religiose, cui, nisi omnium seculorum religiosissimo Principi? qui nihil gratius habet, quam pietatem, cum religione coniungere: qui non potentia, & diuitijs amplissimis abutitur; sed potius datas à Deo cognoscit, & illi cumulatissime in acceptum refert: qui pro amplificanda Ecclesiae fide, & auctoritate summa sedis obsfrmanda, acerrimum cum haeticis bellum continenter gerit: neque in amplissima regni sui ditione ullum patitur vivere impunitum haeticum: praeter ea, ut ex eorum lectione Maiestas tua intelligat, hoc propaganda catholica Ecclesia studium, esse ab auito Regum Hispania semine procreatum: qui magno animi ardore de extirpandis haesibus, de sanctis moribus institutendis, semper egerunt: qua de causa, magno conatu Concilia Hispania nationalia, & prouincialia frequentarunt. Unde factum diuino Consilio existimo, ut sub tuo imperio, & tutela, iterum ardor ille Gothicus reuiuiscat; ut antiquo illo more Hispani eruditi, vitam priscorum hominum imitentur: multum enim refert ad sancte & pie viuendum, cognoscere, quem morem, & disciplinam à maioribus acceperimus. Spero Dei benignitate, & tua cura, & exemplo, & legibus, quibus regna in officio contines, florens, & beatum imperium tuum effectum iri. Vale, ex Pardo, pridie Nonas Decembris. M. D. X C.

DE CODICIBVS

manuscriptis, quibus vsus sum in hac collectione; de eorum fide, & antiquitate.

Multum refert, non tantum ad dignitatem, verum etiam ad fidem, & certitudinem huius collectionis, ut diligens lector intelligat, in ea aperte, distincteque formanda, quibus codicibus sum vsus. Nam cum emendatio omnis auctorum difficilis sit, inanisque, si nudis coniecturis fiat (in qua re hac aetate ab scriptoribus audacter peccari animaduerto; ita ut magis laboremus lectionum variarum emendationibus, quam amanuensium mendis; & frequentius pro veritate abdita, mendacium apertum substituat) in decretis institutisq; Patrum periculosus esse existimaui, si ex proprio sensu, sine auctoritate aliquid adderem, vel inuulgarem. Unde Codicum M. ss. lectionem, etiam cum Gothicis, ad verbum religiose sequutus sum: ut venerandam illorum temporum antiquitatem, hac scrupulosa obseruantia colerem.

Sunt in bibliotheca Toletana Ecclesiae, qua libris manuscriptis, & emendatis (Regiam D. Laurentij semper excipio) omnes reliquas Hispania antecedit, Conciliorum & epistolarum decretalium codices, literis Longobardis scripti, in pelle pergaminea: in quibus nihil ex his, qua in omnibus alijs codicibus ceterarum bibliothecarum continentur, desideratur; ita sunt integri, & perfecti.

Prior scriptus est Era 1072. alter Era 1133. & ex priori exscriptum iudices; ita in omnibus ab illo non dissentit.

Est in monasterio Regio D. Laurentij, à Philippo domino nostro Rege clementissimo, singulari animi pietate, & regia magnificentia adificato, & re amplissima ditato, multisq; muneribus aucto, inter cetera admiratione & cultu dignissima, qua in illa aede continentur, insignis quadam bibliotheca, qua cum per antiquis, & numero librorum, & singularitate certat. Hac inter alia, quinque Codices Conciliorum & epistolarum decretalium M. ss. literis Longobardis in pelle pergaminea habet.

Antiquior vocatur Vigilanus: à Vigila monacho scriptore, vel Alueldensis, à loco, ubi scriptus est.

Aluelda est hodie paruum municipium in tractu Locroniensi, duobus ab urbe Locronio leucis Hispanis distans. Olim habuit insigne cœnobium S. Martini ex instituto D. Benedicti; à Sanctio Rege, & Toba Regina, Era 962. fundatum (chartam eius erectionis & dotis, à Rege Sanctio factam, legi in archiuo Simanca, dum Philippus Rex D. N. itineris causa ibi degeret, anno Dñi 1592.) postea collapsum, & translatum in ecclesiam sanctæ Mariæ Rotunde, apud Locronium. In quo dum Vigila monachus vitam ageret, hunc singulari diligentia librum scripsit, Era 1014. anno Christi 976. habet Concilia LXI. & epistolas decretales. 101. à Damaso, usque ad Gregorium primum, & opuscula alia.

Secundus Codex est etiam literis Longobardis scriptus: vocatur Hispalensis, eo quod Hispali scriptus sit, anno Domini 962. Fuit autem eius scriptor Velasus; continet Concilia LXXI. epistolas decretales 92.

Tertius Codex dicitur Lucensis, qui omnes bibliotheca Regiæ, antiquitate superat; ut ex ipsa literarum vetustate apparet: nam annus non est expressus; est enim lacer ubique, sed numero Conciliorum copiosior Vigilano, & Hispalensi; quavis foro iudicium careat. Scriptus est opera Aystrulsi, aut Michaëlis Dens: habet Concilia LXVI. & decretales epistolas 103. Huius Codicis fit insignis & frequens mentio in decreto Gratiani, à Gregorio XIII. P. M. emendato. Nam eius iussu descriptus Romam missus, lucem & veritatem correctoribus atulit.

Sunt alij duo Codices M. ff. literis etiam Longobardis, verum recentiores, & non integri; carent anno & scriptore, in quibus non omnia continentur, quæ in prioribus.

Est & apud me alius Codex peruetustus, in pelle membranæ scriptus, literis etiam Gothicis, eadem Concilia & epistolas complectens, quæ alij superiores. caret anno & scriptore.

Ex his Codicibus hæc nostra Concilia excerpta sunt. Verum multum ad rem conferre existimavi, si diuersitates, quæ in illis, præsertim primis, & vetustioribus reperiuntur, in unoquoque Concilio distinctè & dilucidè assignem.

Concilium Eliberitanum, in omnibus primum ponitur: appellaturq; Eliberitanum cum E. nō cum I. XVIII. Episcoporum. In Vigilano, Lucensi, in utroq; Toletano & Hispalensi, Constantini temporibus gestum dicitur. Habent omnes CC. subscriptiones Episcoporum.

coporum. In Vigilano dicitur, eodem tempore quo Nicæna Synodus, & in Hispalensi; in utroque Toletano: Era. 362. ERA

- 2 *Cæsaraugustanum primum XII. Episcoporum. In Hispalensi, non extant eius subscriptiones neque Era. In Vigilano dicitur: Quarto nonas Octobris, & in Lucensi similiter, & in utroque Toletano. Ego posui Eram 418. ex historia Sulpitij Severi. 418*
- 3 *Toletanum primum, aduersus Priscillianum, Episcoporum XIX. Arcadij, & Honorij temporibus, Era 438. sub die. 7. Idus Septembris, ut in Lucensi: verum in Vigilano Era. 435. sub die 7. Idus Septēb. In Hispalensi non est posita Era, sed tantum sub die 7. Iduum Septembrium. In utroque Toletano Era 430. Sequitur sum lectionem veteris Codicis Lucensis. Habent omnes subscriptiones, & regulam fidei aduersus Priscillianos, eisdem verbis, ut posuimus. 430*
- 4 *Tarraconense Concilium X. Episcoporum habitum Era 554. anno sexto Theodorici Regis. In Hispalensi dicitur, anno sexto Theodorici Regis, Consulatu Petri, octauo idus Novembris. 554*
- 5 *Gerundense Concilium VII. Episcoporum habitum Era 555. anno septimo Theodorici Regis, VI. idus Iunias: habet subscriptiones. 555*
- 6 *Toletanum secundum Concilium. Toletana Synodus secunda, VIII. Episcoporum, habita in ciuitate Toletana, apud Montanum Episcopum, XVI. Calendas Iunias, anno quinto Amalarici Regis, Era. 565. In eo conueniunt Hispalensis, Vigilanus & Lucensis, & alter Toletanus. In altero est 562. habet subscriptiones VIII. Episcoporum, & epistolas Montani Episcopi ad Palentinos, & aliam eiusdem ad Turibium: utraq; desideratur in Vigilano, & Hispalensi; sunt in Lucensi, & utroque Toletano. 565*
- 7 *Barcinonense primum est in Codice Hispalensi tantum. Adieci Eram 578. 578*
- 8 *Ilerdense. Sic scribitur Ilerdense, non Hilerdense, octo Episcoporum, gestum Era 584. anno XV. Theuderici Regis VIII. Idus Augusti; habet in subscriptionibus nomina Episcoporum non ciuitatum. 584*
- 9 *Valetanum seu Valentinum Concilium, sic appellatur indistincte, in omnibus Codicibus, sex Episcoporum, habitum Era 584. anno XV. Theodorici Regis, seu Theuderici, sub die II. nonas Decembris. In Vigilano Era 587. anno XV. Theodorici Regis, pridie Nonas Decembris. Reliqui CC. in Era consentiunt. In Lucensi scribitur anno XV. Theudi: habet subscriptiones. 584*

Bracarensis

- 10 *Bracarenfis Synodus prima, octo Episcoporum, regnante Domino Iesu Christo feliciter, currente Era 599. anno tertio Argerimi Regis, est in Hispalensi & altero Toletano; in alijs, Ariamiri, die Calendarum Maiarum. Lucensis, & Hispalensis Era 568.* **E R A**
599
- 11 *Concilium apud Lucum à Theodomiro Principe habitum Era 607. Hoc Concilium habui ex archiuo Lucensis Ecclesie, D. Ioāne Ruizio Episcopo Lucensi meritisimo, cuius auctoritate ad id exscribendum usus sum.* **607**
- 12 *Bracarenfis Synodus secunda XII. Episcoporum, regnante Domino nostro Iesu Christo, currente Era 610. anno secundo Regis Mironis, die Calendarum Juniarum: sic habent omnes constanter. Post subscriptiones huius secundi Concilij dicitur sic in C. Hispalensi:* **610**
- 13 *Capitula ex Orientalium Synodis, à Martino Episcopo ordinata, atque collecta, apud Lucense Concilium. Domino beatissimo, atque Apostolico sedis honore suscipiēdo in Christo fratri Nitigefio Episcopo, vel uniuerso Concilio Lucensis Ecclesie Martinus Episcopus. Sancti Canones, qui in partibus Orientis, &c. In utroq; Codice Toletano, inscribitur in titulo: Synodus Lucensis: quia ibi ordinata, postea in Bracarenfi Synodo iterum, ad corrigendos mores Clericorum, & Laicorum usurpata, veluti tertium Concilium fuit habita: atq; ita in utroque Toletano in capite marginum foliorum dicitur tertium Concilium Bracarense.*
- 14 *Toletanū Concilium tertium. Toletana Synodus tertia LXII. Episcoporum, in qua Arriana haresis in Hispania condemnata est. In nomine Domini Iesu Christi, anno quarto regnate gloriosissimo, atq; pijsimo, & Deo felicissimo, domino Reccaredo Rege, die octauo iduum Maiarum in Era 627. Hęc sancta Synodus habita est in ciuitatem Regiam Toletanam, ab Episcopis totius Hispanie, & Gallie, qui infra subscripti. In Lucensi ponitur Era 627. & in Uigilano, & in utroque Toletano: quam lectionem & annum sequutus sum; licet in Hispalensi ponitur Era DC. XXVIII.* **627**
- Est in utroque Toletano, & in Lucensi homilia S. Leandri, Episcopi Hispalensis, in laudem Ecclesie, post Concilium, & confirmationem Canonum edita. Est etiam in Hispalensi, sed non post Concilium, verum alibi. Scribunt Gothi constanter, Reccaredus, non Recharedus, Spania non Hispania, Spalensis non Hispalensis.*
- 15 *Hispalense primum. Epistola Episcoporum de Concilio Spalēsi ad Pegasum Episcopum missa VII. Episcoporum. In fine Concilij*

- cilij sic dicitur: data ad sanctitatem vestram die pridie Nonas Nouembris, anno quinto regni gloriosissimi domini nostri Reccaredi Regis. Era DC. XXVIII. in utroq; Toletano, et in Uigilano: in Lucensi verò, Era DC. XXVII.* **E R A**
628
- 16 *Casaraugustanum secundum, anno septimo Reccaredi Regis; habet in fine: Sub die Calendarum Nouembrium, anno quo supra. Est in C. Hispalēsi. Habet subscriptiones quatuordecim Episcoporum. Non est in alijs. CC. Adieci Eram ex anno Regis septimo DC. XXX. Posui ex eodem C. constitutionem Fisci Barcinonensis; eo quòd sub eisdem Episcopis sit edita, eodem septimo anno Reccaredi Regis.* **630**
- 17 *Toletanum aliud. In nomine Domini constitutio Synodi Episcoporum numero XVI. qui conuenerunt in urbem Toletanam, in Ecclesiam sanctorum Apostolorum Petri, et Pauli, sub die sexto decimo Calendarum Junias, anno feliciter duodecimo, regno Christianissimi, et amatoris Dei gloriosissimi Reccaredi Regis, Era DC. XXXV. Sic est in Hispalensi tantum: in alijs non extat.* **635**
- 18 *Oscense Concilium, anno tertio decimo, regno domini nostri gloriosissimi Reccaredi Regis. Est tantum in C. Hispalēsi. Adieci Eram ex annis regni Reccaredi.*
- 19 *Concilium Barcinonense, Era DC. XXXVII. anno decimo quarto Regis Reccaredi.* **637**
- 20 *Toletanum. In nomine Domini Iesu Christi, constitutio Carthaginensium Sacerdotum, in Toletana urbe, apud sanctissimum Ecclesie eiusdem Antistitem. In fine: Facta constitutio Sacerdotum in urbe Toletana, sub die Calen. Nouembris, anno Regni primo pijsimi, atque gloriosissimi Gundimari Regis. Era DC. XLVIII. Est tantum in Codice Hispalensi.* **648**
- 21 *Concilium Tarraconense in Egara, unde dicitur Egarense, anno tertio Regis Sisebuti. Est in Codice Hispalēsi. Adieci Eram, ex anno Regis.*
- 22 *Hispalense secundum. Secunda Synodus habita in ciuitate Spali, sub die Iduum Nouembrium, anno regnante gloriosissimo Principe Sisebuto, Era DC. LVII. In utroq; Toletano, anno nono Sisebuti Regis: in Uigilano, et Lucēsi: Tēpore Sisebuti Regis: in Era omnes consentiunt, et subscriptionibus.* **657**
- 23 *Toletanum quartum. Toletana Synodus IIII. Gesta Synodalia in Toletanam urbem, apud Concilium LXII. Episcoporum Hispanie, Gallie prouinciarū edita, anno tertio, regnante dño nostro gloriosissimo Principe Sisenando, die Nonas Decēb. Era DC. LXXI.* **In uno**

in vno Toletano Era DC. LXX. in altero DC. LXXI. subscribunt Episcopi LXII. Sic lego in Hispalensi; nam nota Gothorum mirè connectuntur; ut facile existimes VI. pro II. In excusis nihil est certi.

E R A

- 24 Toletanum quintum. Concilium Toletanum quintum Episcoporum. XX. Era DC. LXXIII. anno primo domini nostri Chintiliani Regis: ita in Vigilano: in Lucensi, Era DC. LXIII. in utroque Toletano Era DC. LXIII. in Hispalensi. XXIII. in alijs XX. quam lectionem probant subscriptiones, quæ viginti sunt. In alio Toletano scribitur, Cinthilani. 674
- 25 Toletanum sextum XLVIII. Episcoporum vniuersale, quinto Idus Januarij, anno presati Principis & triumphatoris in Christo, secundo, Era DC. LXXVI. In Lucensi, Era DC. LXVI. & in utroque Toletano. Lucense continet solum quinque subscriptiones Episcoporum: in cæteris est, ut posuimus. 676
- 26 Concilium Toletanum septimum. In nomine Domini & saluatoris nostri Synodale decretum, in Toletana vrbe XXX. Episcoporum Concilio gestum, anno quinto clementissimo domino nostro Cintasuintho Rege regnante, XV. Calendarum Nouembrium, Era DC. LXXVIII. Ita habent omnes Codices M. ff. in quibus tantum XLVIII. Episcopi subscribunt, Vicarij verò undecim. 684
- 27 Concilium Toletanum octauum. In nomine Domini saluatoris nostri Iesu Christi, incipiunt gesta Synodalia VIII. quinquaginta duorum Pontificum, in urbem regiam celebrata, die XVII. Calendarum Ianuariarum Era DC. LXXXI. anno quinto orthodoxi, atque gloriosi, & vera clementia dignitate præcipui Reccesuinthi Regis: sic scriptum est in Gothicis M. ff. Lucensis habet, Era DC. LXXX. & decretum, & lex Principis, quæ post subscriptiones ponuntur, in eo non extant. 691
- 28 Concilium Toletanum nonum. In nomine Domini incipit Concilium Toletanum VIII. quod actum est die Calendarum Decembrium, anno feliciter VII. regno serenissimi atque clementissimi domini nostri Reccesuinthi regis Era DC. LXXXIII. in vrbe Toletana. In fine dicitur: Interfuerunt huic sancto Concilio Pontifices numero sedecim: ita consentiunt omnes CC. M. ff. 693
- 29 Concilium Toletanum decimum. In nomine Domini habita Synodus X. in Toletana vrbe die Calend. Decemb. anno octauo gloriosi domini, & religiosissimi Reccesuinthi principis, Era DC. LXXXIII. in fine: Interfuerunt huic sancto Concilio Pontifices numero XX. Consentunt in annis, & Era omnes CC. M. ff. In Vigilano 694

Vigilano desiderantur aliquot subscriptiones, & cap. 7. quamuis in eo sint duo decreta, quæ in Lucensi non sunt. Uterq; Toletanus, & Hispalensis exactè Concilium totum complectuntur.

E R A

- 30 Concilium Emeritense. Concilium quod gestum est in provincia Lusitania, apud urbem Emeritensem, quæ caput Episcopis noscitur, XII. Episcoporum, in unum collectis, die viij. Iduum Nouembr. anno octauodecimo serenissimi & pijsissimi Reccesuinthi Regis, Era DCC. IIII. Est hæc Synodus in utroque Toletano. C. & Lucensi, & non in alijs; ubi constanter scribitur Emeritensis, & Reccesuinti sine h. 704
- 31 Concilium Toletanum undecimum. In nomine Domini incipiunt gesta Synodalia Concilij Toletani undecimi, acta in vrbe Regia, in Toletana sede, a decem & septem Episcopis, anno quarto regni gloriosi Principis Uvambi Regis, sub die septimo Idus Nouembris, Era septuagesima tertia. In fine ante subscriptiones: Interfuerunt huic sancto Concilio Pontifices numero xvij. Consentunt omnes CC. In Vigilano desiderantur subscriptiones Abbatum, & Vicariorum. 713
- 32 Bracarense tertium. In nomine Domini incipit Concilium Bracarense III. quod factum est sub anno quarto gloriosissimi domini nostri Uvambanis Regis, Era septingentesima, XIII. regni eius. In Vigilano & Lucensi dicitur: Cui interfuerunt Pontifices octo: in utroque Toletano vocatur quartum; eo quod Canones Orientales collecti à Martino Bracarensi, vocentur tertium Bracarense. Similiter in Lucensi vocatur quartum. 713
- 33 Concilium Toletanum duodecimum. In nomine Domini, acta Synodalia Concilij Toletani duodecimi, apud urbem Regiam celebrata, sub die quinto Iduum Ianuarij, Era DCC. XVIII. anno primo Orthodoxi, atque serenissimi domini nostri Heruigij Regis. In utroque Toletano & Lucensi dicitur: Quinto Iduum Maiarum: verum corruptè, pro Ianuarij: nam infra dicitur: Consummatum est hoc sanctum Concilium die octavo Calendarum Februarij, anno regni feliciter primi serenissimi, atque clementissimi domini nostri Ervigij Regis, Era DCC. XVIII. ita ut die nono Ianuarij sit inceptum, consummatum verò vigesimo quinto die, in Conuersione beati Pauli. Sic erat in more quam citissime extremam manum Concilij imponere. Nam congregatio multorum, si diutius trahatur, aliquid infaustum solet parere: & vsus ipse frequens Synodorum rem faciliorem faciebat. In Vigilano & Lucensi est: Cui interfuerunt Pontifices XXXV. Concilium c

- 34 *Concilium Toletanum decimum tertium. In nomine Domini incipiunt gesta Synodalia, habita in urbe Toletana, sub Era DCC. XXI. anno regni excellentissimi Principis Ervigij III. pridie Non. Nouemb. In fine: Interfuerunt huic sancto Concilio Pontifices numero XLVIII. Non est in Vigilano. Consentunt reliqui codices in Era, anno regni, & numero Episcoporum. Habet subscriptiones Episcoporum, Abbatum, Vicariorum, virorum illustrium, Ducum, Comitum, Procerum officij palatini. In lege, in confirmatione Concilij edita, dicitur: Editae lex in formatione Concilij Toletano, sub die Idus Nouembris, Era DCC. XXI. anno quoque feliciter quarto regni gloriae nostrae. Constanter omnes CC. M. ss. scribant, Ervigius, non Heruigius.* ERA
721
- 35 *Concilium Toletanum decimum quartum. Gesta Synodalia quae acta sunt à Praesulibus Carthaginis prouinciae, ad assistentibus etiam Vicarijs: Incipiunt capitula Concilij Toletani XLIII. decem & septem Episcoporum, anno quinto Ervigij Principis. Extat hoc Concilium tantum in Lucensi & utroque Toletano; sed in illis non est Era, sed tantum dicitur in fine: Peractum Concilium die Dominico sub die duodecimo Calendas Nouembris, anno quo supra. In alijs est, Decembris. Verum apposui Eram ex anno regni Principis DCC. XXII.* 722
- 36 *Toletanum Concilium decimum quintum. In nomine Domini Iesu Christi, anno primo serenissimi & Orthodoxi Egicani Principis, sub die quinto Idus Maias, Era septingentesima XLVI. apud urbem Toletanam, in Ecclesia Pratoriensis sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, omnes Spaniae, Galliaeque Pontifices aggregati numero LXI. Sic est in Hispalensi. Consentunt in Era, & numero Pontificum & regni anno, omnes CC. M. ss. In Vigilano deficiunt aliqua subscriptiones Abbatum, & illustrium officij Palatini.* 726
- 37 *Concilium Casaraugustanum tertium. In nomine Domini incipiunt gesta Synodalia in urbe Casaraugusta, sub die Calend. Nouembris, Era DCC. XXIX. anno quarto Orthodoxi, atque serenissimi domini nostri Egicani Regis. Sic est in codice Hispalensi, & Vigilano: in alijs non extat; caret subscriptionibus Episcoporum.* 729
- 38 *Concilium Toletanum decimum sextum. In nomine Domini incipit Synodus Toletana sextadecima LX. Episcoporum, anno sexto inclyti & orthodoxi domini & Principis nostri Egicani, sub die sexto Nonarum Maiarum, Era DCC. XXXI. In Lucensi,* 731

- Lucensi & in utroque Toletano est integra tota Synodus: in Vigilano & Hispalensi mutila: in utroque est Era DCC. XLVI. in alijs ut posui.* ERA
- 39 *Concilium Toletanum decimum septimum. In nomine Domini incipit Synodus Toletana xvij. regula sanctae fidei, decurrente imperij anno religiosissimi ac serenissimi domini nostri Egicani Regis VII. sub die quinto Idus Nouembris, Era DCC. XXXII. Est ita in utroque Toletano, & Lucensi: in alijs non extat.* 732
- 40 *Concilium Toletanum decimum octauum petendum est ex eo quod tradit Rodericus Archiepiscopus in historia Hispaniae. Ex his codicibus multa eduxi Concilia, quae non extant excusa; & quae edita, ampliora & auctiora, emendatioraque: quod legenti facile erit perspicere.* 740

ORDO REGVM

Gothorum Hispaniæ, & eorum
Chronologia ex Concilijs M. ff.
& Isidoro, & Vulfa.

	<i>Era</i> <i>Augusti</i>	<i>Anni</i> <i>Christi.</i>	
	407	369	<i>Athanaricus unà cum Fridiger- no, regnat annos tredecim, sub Valente Imperatore.</i>
	420	382	<i>Alaricus, & cum eo Redagafius, regnat ann. 28. sub Theodo- sio Imperatore.</i>
<i>Segericus an- no vno.</i>	449	411	<i>Athaulfus regnat ann. 6. sub Ar- cadio, & Honorio Imperatore. Segericus, ilico suorum dolo in- terfectus, ann. 22. imperij Ho- norij, & Arcadij: cui successit Vvalla.</i>
<i>Vvalla an- nos. 22.</i>	454	416	<i>Vvalla regnat annos. 3.</i>
<i>Theodoredus ann. 14. Au- gustin. Theo- doricus.</i>	457	419	<i>Theoderedus, regnat annos. 33. finem extremum clausit in pra- lio Cathalaunico, sub Theodo- sio minori Imperatore.</i>
<i>Thurismun- dus.</i>	490	452	<i>Thurismundus regnat ann. unum, sub Marciano.</i>
<i>Theodori- cus.</i>	491	453	<i>Theodericus annos tredecim, sub Marciano Imperatore.</i>
<i>Eurico Gre- gor. Turon. ann. 27. Si- gisbert. 19.</i>	504	466	<i>Euricus annos decem & septem, sub Leone Imperatore.</i>
<i>Gesalaricus aliq. Geseli- cus.</i>	521	483	<i>Alaricus annos viginti tres, sub Zenone Imperatore.</i>
	544	506	<i>Gesaleicus annos quatuor, sub Anastasio Imperatore.</i>

	Era Augusti	Anni Christi.	
Theodoricus.	549	511	Theudericus Rex Italia, pro nepore Amalarico regnat in Hispania annos quindecim, sub Anastasio Imperatore. In Concilio M. ff. duo coacta esse sub Theudericorege lego: primum Tarraconense anno eius sexto, Era 555. alterum Gerundense, anno 3 Era sequenti.
	564	526	Amalaricus ann. quinque, sub Iustiniano Imperatore.
Theudius.	569	531	Theudis, seu Theudio decem 3 septem annos, 3 menses quinque, sub Iustiniano Imperatore. Concil. Ilerd. anno eius. 15. ubi mendose in omnibus M. ff. legitur, Era 584. pro Era 564 quod recte convenit cum hac annorum ratione, qua sequimur.
	586	548	Theudisclus annum unum, sub Iustiniano Imperatore.
Aguila.	587	549	Agila, seu Aquila, ann quinque sub Iustiniano Imperatore.
Vulsa quindecim annos, et menses. 6.	592	554	Athanagildus ann. 14. sub Iustiniano. Isidorus ponit interregnum quinque mensium.
Liuba, 3 Loyba.	605	567	Liuba annum unum, sub Iustino Imperatore minori.
Beda, Leunigildus more Gothorum qui pro, eo, ponunt, eu.	606	568	Leonigildus, ann. decem 3 octo, sub Iustino minori. Anno 17. regni Ermenegildum Hispani impie interfecit.
	624	586	Reccaredus primus ann. 15. sub Mauricio Imperatore.
Loyba.	639	601	Liuba secundus annos duos, sub Mauricio Imperatore.
Vittericus.	641	603	Uvittericus ann. sex, menses. 10.
Gudemirus.	648	610	Gudemirus annos duos, menses decem, sub Phoca Imperatore.

Sise-

	Era Augusti	Anni Christi.	
	650	612	Sisebutus annos octo, menses sex, sub Heraclio Imperatore. Anno quinto Sesebuti Mahometes aduersus Romanos rebellat.
	659	621	Reccaredus secundus menses tres.
Cintila, Santila.	659	621	Suintila annos decem, sub Heraclio Imperatore. Is, ut nostri historici tradunt, primus pulsus Romanis, monarchiam totius Hispania obtinuit.
Sisnandus.	669	631	Sisenandus ann. 3. menses undecim.
Cintila.	674	636	Cinthila annos tres, menses octo. Concilium Toletanum quintum, primo anno eius regni coactum. Isidorus Iunior, Episcopus Hispanensis prima sedis moritur.
Tulcas.	678	640	Tulca ann. 2. menses quatuor.
Chindasvintus	680	642	Chindasvintus ann. 6. menses. 8.
Reccesvintus.	687	649	Reccesvintus annos. 23. menses. 6. Ildefonsus anno. 18. moritur.
Bamba.	710	672	Vvamba annos octo, mensem unum. Relicto regno vixit in monasterio melius sibi regnans 3 viuens pie 3 sancte, annos septem, menses tres.
Eringius.	718	680	Eringius annos septem: relicto regno creatur Egica.
Egipsa.	725	687	Egica annos decem solus, quinque una cum filio suo Uvittiza.
Uvitta.	739	701	Uvitta ann. 9. sine Egica patre.
Rodericus annos. 3. duos simul cum Uvitta, unum solus.	748	710	Rodericus ann. unum. Hoc Rege, nobilissima, 3 antiquissima Regum Gothorum familia, ob impios 3 sceleratos mores Uvitta, 3 Roderici, misere extincta, in pradā barbaris Mauris, taqua Dei flagello data, uniuersaque nobilitas, totumque regnum breui tempore una funditus euersum.

REGES SVEVORVM

in Gallœcia.

<i>Era</i>	<i>Anni</i>	
<i>Augusti.</i>	<i>Christi.</i>	
446	408	<i>Hermericus ann. 32.</i>
478	440	<i>Rechila annos septem.</i>
486	448	<i>Reccarius annos nouem.</i>
495	457	<i>Maldra annos tres.</i>
498	460	<i>Frumarius annos quatuor.</i>
		<i>Remismundus, qui cum tota gente, Arriana haresi infectus fuit: in quo errore gens illa per annos ferè centum perseuerauit: quo tempore Reges non reperiuntur; quippè indigni, ut eorum repetita maneat memoria.</i>
601	558	<i>Theodomirus seu Ariamirus catholicus: Concilium Bracarense primum, sub eo habitum, & Lucense: regnavit annis. 12.</i>
607	570	<i>Miro annos 13. Concilium Bracarense secundum.</i>
620	582	<i>Eboricus.</i>
		<i>Andeca tyrannus.</i>
		<i>Sueuorum regnum deletum est tempore Leuegildi Gothorum Regis, postquam regnauerunt in Hispania annos centum septuaginta septem, ut auctor est Isidorus.</i>

CHRO-

CHRONOLOGIA

Toletanorum Præfulum.

<i>Anni</i>	
<i>Dñi.</i>	
68	<i>S. Eugenius martyr, primus.</i>
313	<i>Melanthius, qui interfuit Concilio Eliberitano, & in eo subscripsit.</i>
325	<i>Pelagius.</i>
396	<i>Patruinus, qui primū Toletanum Concilium cōgregauit, & in eo subscribit: Priscillianam haresim pullulantē evertit.</i>
	<i>Turibius.</i>
	<i>Quintius.</i>
	<i>Vincentius.</i>
	<i>Paulatus.</i>
	<i>Natalis.</i>
	<i>Olympius.</i>
	<i>Audentius.</i>
405	<i>Asturius. S. Illifonsus eius vitam scribit in catalogo illustr. virorum.</i>
	<i>Isicius.</i>
	<i>Martinus, vel Maiorinus.</i>
	<i>Castinus.</i>
	<i>Campeius.</i>
	<i>Sinticio.</i>
	<i>Praumarus, vel Palmatus.</i>
	<i>Petrus primus.</i>
	<i>Celsus.</i>
527	<i>Montanus. Secunda Synodus Toletana sub Montano est habita: scripsitq; duas epistolās, alteram ad fratres territorij Palentini, alteram ad Toribium. S. Illifonsus eius vitam literis mandauit.</i>
	<i>Julianus primus.</i>
	<i>Bacanda.</i>
	<i>Petrus secundus.</i>
589	<i>Euphimiū: interfuit sancto tertio Concilio Toletano, Era 627: & de eo fit mentio in decreto Gundemari.</i>
	<i>Exuperius.</i>

Adelphius:

Anni Dñi.	
597	<i>Adelphius: subscribit in Toletano, sub Reccaredo Era 635. Conantius à S. Illifonso non enumeratur inter Prasules Toletanos; forte quia parum praesuit: inquit enim post Adelphium, Toletana sedis Aurasum adeptum esse locum.</i>
603	<i>Aurasus. S. Illifonsus scribit in catalogo, cathedram tenuisse post Adelphium.</i>
615	<i>S. Helladius: obiit 18. Februarij. de eo Illifonsus scribit in catalogo.</i>
633	<i>Iustus. Quarta Synodus Toletana fuit sub Iusto habita, in eaq; subscribit: de eo Illifonsus scribit in catalogo.</i>
Era 684	636 <i>Eugenius. Secunda, quinta, & sexta, & septima Synodus Toletana sub Eugenio fuerunt collecta: in eis subscribit: de eo Illifonsus in catalogo.</i>
636	647 <i>S. Eugenius III. obiit xiiij. Nouembris anno 658. interfuit octauo, nono, & decimo Concilijs Toletanis, Era 691.</i>
659	<i>S. Ildefonsus obiit 23. Januarij, anno 667. cuius vitam Cixila Prasul Toletanus scripsit.</i>
668	<i>Quiricus: interfuit undecimo Concilio Toletano, Era 713. & in eo subscribit. S. Illifonsus eius vitam scribit in catalogo.</i>
685	<i>S. Julianus. II. obiit sexto Martij, anno 690. interfuit duodecimo, & decimotertio, & decimoquarto, decimoquinto, Concilijs Toletanis, & in eis subscribit, Era 719. de eo Felix scribit in catalogo.</i>
691	<i>Sisibertus, qui aduersus Egicanem Regem conpirationem fecit, pro qua merito à dignitatis ordine amotus in Concilio Toletano decimosexto: pro eo Felix suffectus est, Era 731.</i>
693	<i>Felix: decimosexto Concilio Toletano interfuit, in eoq; subscribit Era 731.</i>
700	<i>Guntericus.</i>
714	<i>Oppas, intrusus.</i>
719	<i>Sinderedus.</i>
	<i>Urbanus post Sinderedum cathedram Toletanam tenuit: obiit anno 737. Toletum à Sarracenis occupatur, fueruntq; in captiuitate Prasules Toletani, qui sequuntur, usq; ad Joannem.</i>

Sunieredus,

Anni Domini.	
740	<i>Sunieredus.</i>
760	<i>Concordius.</i>
775	<i>Cixilianus.</i>
784	<i>Elipandus: heresi infectus in Concilio Francafordiensi condemnatur, ut refert Ioannes Aurelianensis in libro de cultu imaginum.</i>
820	<i>Gumesindus.</i>
850	<i>Uvifremirus.</i>
859	<i>Sanctus Eulogius electus, martyr.</i>
	<i>Bonitus.</i>
926	<i>Ioannes, obiit anno. 926.</i>
	<i>Paschalis.</i>

Alfonsus V I. victis Sarracenis, Toletum expugnat, anno 1085. die 25. Martij, & Bernardum monachum S. Benedicti in sede Toletana collocat.

CHRONOLOGIA

Conciliorum Hispaniæ, quæ tēporibus Gothorum Regum sunt indicta.

Era Cæsaris. circa	Annus Christi	
362	324	<i>Eliberitanum eodem tēpore, quo Nicænum.</i>
418	380	<i>Cæsaraugustanum primum.</i>
438	400,	<i>Toletanum primum aduersus Priscillianum,</i>
	vel	<i>Consule Stilicone, Arcadij, & Honorij tēporibus.</i>
	405	
554	516	<i>Tarraconense anno sexto Theodorici Regis, Consule Petro.</i>
555	517	<i>Gerundense anno septimo Theodorici Regis, Agapeto V. C. Consule.</i>
565	527	<i>Toletanum secundum anno quinto Amalari-</i>
	circa	<i>ci Regis, Montano Episcopo Toletano.</i>
578	540	<i>Barcinonense primum.</i>
584	546	<i>Ilerdense anno decimoquinto Theudi Regis.</i>
584	546	<i>Valletanum siue Valentinum eodem anno Theudi decimoquinto.</i>
599	561	<i>Bracarense primum anno tertio Argemiri Regis Sueuorum.</i>
607		<i>Concilium Lucense sub Theodomiro.</i>
610	572	<i>Bracarense secundum anno secundo Mironis Regis Sueuorum: in quo Metropolitanæ duo, ex Bracara & Luco, interfuerunt.</i>
627	589	<i>Toletanum tertium anno quarto Reccaredi: in quo Arriana hæresis in Hispania damnatur, & in eo sanctus Leander Hispalensis, & S. Euphemius Toletanus interfuerunt.</i>

Hispa-

Era Cæsaris.	Annus Christi.	
628	590	<i>Hispalense primum anno quinto Reccaredi Regis: in quo S. Leander Hispalensis interfuit.</i>
630	592	<i>Cæsaraugustanum secundum anno septimo Reccaredi Regis, Artemio Tarraconensi Metropolitanano.</i>
635	597	<i>Toletanum anno duodecimo Reccaredi Regis, Adelfio Metropolitanano urbis Regiæ.</i>
636	598	<i>Oscense anno decimotertio Reccaredi.</i>
637	599	<i>Barcinonense secundum anno decimoquarto Reccaredi Regis, Asiatico Tarraconensi Metropolitanano.</i>
648	610	<i>Toletanum anno primo Gundemari Regis, sancto Montano Toletanæ urbis Metropolitanano.</i>
652	614	<i>Egarense anno tertio Sisebuti Regis.</i>
657	619	<i>Hispalense secundum, Rege Sisebuto, & sancto Isidoro Episcopo Hispalensi.</i>
671	633	<i>Toletanum quartum anno tertio Sisenandi Regis: in quo S. Isidorus Hispalensis interfuit, & Iustus Toletanus.</i>
674	636	<i>Toletanum quintum anno primo Cinthilani Regis: in quo S. Eugenius Toletanus interfuit.</i>
676	638	<i>Toletanum sextum anno secundo Cinthilani Regis, Eugenio Toletano Antistite.</i>
684	646	<i>Toletanum septimum anno quinto Cindasuinthi Regis, Eugenio Toletano Antistite.</i>
691	653	<i>Toletanum octauum anno quinto Reccesuinthi Regis, Eugenio Regiæ urbis Antistite.</i>
693	655	<i>Toletanum nonum anno septimo Reccesuinthi Regis, Eugenio Regiæ urbis Metropolitanano.</i>
694	656	<i>Toletanum decimum anno octauo Reccesuinthi Regis, Eugenio Metropolitanano Regiæ urbis.</i>
704	666	<i>Emeritense anno decimo octauo Reccesuinthi Regis, Proficuo Metropolitanano Emeritensis urbis.</i>

d Toletanum

Era (a- saris.	Annus Christi.	
713	675	Toletanum undecimum anno quarto Uvambani Regis, Quirico Metropolitano urbis Toletana.
713	675	Bracarense tertium anno quarto Uvamba, Leodegisio Metropolitano Bracarensi.
719	681	Toletanum duodecimum anno primo Ervigij Regis, S. Iuliano Regia urbis Metropolitano.
721	683	Toletanum decimum tertium anno quarto Ervigij Regis, S. Iuliano Regia urbis Metropolitano.
722	684	Toletanum decimum quartum anno quarto Ervigij Regis, S. Iuliano Regia urbis Metropolitano.
726	688	Toletanum decimum quintum anno primo Egica Regis, S. Iuliano urbis Regia Metropolitano.
729	691	Casaraugustanum tertium, anno quarto Egica Regis, Baldefredo Episcopo Casaraugustano.
731	693	Toletanum decimum sextum anno sexto Egica Regis, Felice urbis Regia Metropolitano.
732	694	Toletanum decimum septimum anno septimo Egica Regis.
740	702	Toletanum decimum octauum anno primo Uvitiæ. Non extat in Canone, sed de eo meminit Rodericus.
750	712	Sarraceni Gothos expugnant & biennio totam Hispaniam occupant.

INCI-

INCIPIT ORDO DE celebrando Concilio.

In. 4. Concil. Tolet. c. 4. est formula posita, qualiter Concilium fiat: incipit: Hora itaque prima diei, etc.

Hora itaque diei prima ante solis ortum, eijciantur omnes ab Ecclesia; obseratisque foribus, cuncti ad vnam ianuam, per quam Sacerdotes ingredi oportet, ostiarij stent. Et conuenientes omnes Episcopi pariter introeant, & secundum ordinationis suæ tempus resideant. Post ingressum omnium Episcoporum, atque confessum, vocentur deinde Presbyteres, quos causa probauerit introire. Nullus inter eos audeat ingredi Diaconorum. Post hos, ingrediantur Diacones probabiles, quos ordo poposcerit interesse: & corona facta de sedibus Episcoporum, Presbyteres à tergo eorum resideant; Diacones in conspectu Episcoporum stent; deinde ingrediantur & laici, qui electione Concilij interesse meruerint. Ingreantur quoque & Notarij, quos ad recitandum, vel ad excipiendum ordo requirit: & obserentur ianuæ. Sedentesque in diuturno silentio, dicat Archidiaconus: Orate: statimque omnes in terra prostrabuntur, & orantibus diutiùs tacitè cum fletibus atque gemitibus, vnus ex Episcopis senioribus surgens, orationem palàm fundet ad Dominum, cunctis adhuc in terra iacentibus, dicens:

Adsumus, sancte Spiritus, adsumus; peccati quidem humanitate detenti, sed in nomine tuo specialiter adgregati. Veni ad nos, adesto nobis, & dignare in labi cordibus nostris: doce nos quid agamus; quò gradiamur ostende; quid efficiamus operare. Esto solus & suggestor & effector iudiciorum nostrorum; qui solus cum Deo Patre, & Filio, nomē possides gloriosum. Non nos patiaris perturbatores esse iustitiæ, qui summè diligis æquitatem. Vt sinistrum nos non ignorantia trahat, non fauor inflectat, non acceptio muneris vel personæ corrumpat; sed iunge nos tibi efficaciter, solius tuæ gratiæ dono: vt simus in te vnum, & in nullo deuiemus à vero; qualiter in nomine tuo collecti, sic in cunctis teneamus cum moderatione pietatis, iustitiam, vt hîc à te in nullo dissentiat sententia nostra; & in futuro, pro benè gestis consequamur præmia sempiterna. Amen.

Ex lib. Vigilano sive Alueldensi, qui asseruatur in bibliotheca Regia Diui Laurentij. M. S. L. O. gè verò hæc auctoritas, & correctiora sunt, quam quæ impressa circumferuntur.

d 2 Te

Te condonante, qui cum Patre & Filio, vnus permānes Deus, per infinita secula seculorum.

In qua oratione, nec oratio paterna, nec benedictio, sed ipsa solummodò oratio confirmetur. Quando autem pluri- mi Metropolitanī fuerint, tunc ab altero hæc oratio dicitur.

A L I A.

Domine, qui nos iustitiam loqui, & quæ recta sunt præci- pis iudicare, tribue nobis, vt nec iniquitas in ore, nec pra- uitas inueniatur in mente; vt puro corde purior sermo con- sentiat; procedat in operibus iustitia, nec appareat dolus in lingua.

*A T E R T I O V E R O M E T R O P O -
litano, loco tertio hæc oratio pronuntiatur.*

Iesu Domine, qui sacro verbi tui oraculo, promifisti, vt vbi duo, vel tres in nomine tuo fuerint adgregati, medius dignareris adesse, adesto cœtui nostro propitius, & cor nostrum perlustra misericors; vt ita rectum iustitiæ tramitem teneamus, ne à bono misericordiæ aliquatenus aberremus.

A L I A.

Dissolue Domine nostrarum mentium ligaturam, & obli- gationis impiæ confringe catenam; vt tibi laudem pro liberatione reddamus, cuius vltionem pro transgressione pa- uescimus.

A L I A.

Deus, qui veritatem loqui filios hominum cupis, & eo- rum casto iudicio delectaris, mentem nos dignare habe- re rectam; vt possimus labijs veram depromere iustitiam.

Finita autem oratione, & responso ab omnibus, Amen, rursus dicit Archidiaconus: Erigite vos. Et cōfestim omnes surgant, & cum omni timore Dei, & disciplina, tam Episco- pi, quàm Presbyteri sedeant. Sicque omnibus in suis locis in silentio confidentibus, Diaconus alba indutus, codicem Canonum in medio proferens, capitula de Concilijs agendis pronuntiat: id est, ex Concilio Chalcedonensi, Era XVIII. item ex capitulis Orientalium patrum, quæ Martinus Epif- copus

copus de Græco in Latinum vertit, Era XVIII. de Synodo facienda. Item ex Cōcilio Toletano. IIII. Era III. Item ex Concilio Agathensi, Era XVI. siue ex sermone sancti Am- brofij de pace, vel aliud de Canonibus quod Metropolitano aptius visum fuerit, vt legatur. Finitisque titulis, Metropoli- tanus Episcopus Concilium alloquitur dicens.

E X H O R T A T I O.

Ecce sanctissimi Sacerdotes, præmissis Deo precibus, fra- ternitatem vestram cum pia exhortatione conuenio, & per diuinum nomen obtestor, vt ea, quæ à nobis de Deo, de sacris ordinibus, vel vestris moribus, vobis fuerint dicta, cum omni pietate suscipiatis, & cum summa reuerentia perficere intendatis. Quòd si forsan aliquis vestrùm aliter quàm di- cta fuerint senserit, sine aliquo scrupulo commotionis, in nostrorum omnium collatione, ea ipsa de quibus dubitauerit conferenda reducat; qualiter Deo mediante, aut doceri pos- sit, aut doceat. Deinde simili vos obtestatione coniuro, vt nul- lus vestrùm in iudicando, aut personam excipiat, aut quoli- bet fauore, vel munere pulsatus à veritate discedat, sed cum tanta pietate quidquid cœtui nostro se iudicandum intulerit, vt nec discordans contentio ad subuersionem iustitiæ inter nos locum inueniat, nec item in perquirenda æquitate vigor nostri ordinis, vel sollicitudo tepescat.

Post alloquutionem Concilij, qua Metropolitanus solet Synodum alloqui vniuersalem, statim Rex cum suis opti- matibus ingreditur in Concilium: & in primis corona Sa- cerdotum post se dimissa, ad altare conuersus, ibi orationem dicit: sed ipsa oratione supra acta, ad Concilium conuersus dicit: & humo prostratus atque inde se erigens, & se ipsum precibus Sacerdotum commendat, & adloquendo Conci- lium, vt iustissimè agant religiosa exhortatione insinuat. Postquam autem expleuerit exhortationem suam, à Diacono dicitur: Oremus.

Tunc Rege conuerso ad Orientem, omnes Sacerdotes in terra pariter prosternantur, sicut & prius: sicque dicatur, hæc oratio Dominica.

Rex Deus à quo Regum regitur Regnum: quo guber- nante sublime, quo deferente fit fragile, famulo tuo. N.

solers moderator adfiste. Da ei Domine fidei rectitudinem firmam, & legis tuæ custodiam indefessam: ita morum honestate præpolleat, vt tuæ maiestati complacat: ita nunc præsit populis, vt coronetur post transitum cum electis. Pater noster.

B E N E D I C T I O.

Benedicat tibi, serenissime Princeps, virtutum Dominus, & omnipotens Deus. Amen.

Inspiret tibi facere misericordiam, & temperare iustitiam. Amen.

Qui tibi tribuit regnum, ipse cor tuum cõseruet inlæsum à nocibilitate omnium populorum. Amen.

Et qui conuentum nostrum pro Domino veneraris, cum tuis omnibus post longa secula coroneris. Amen.

Per Dominum nostrum Iesum Christum, qui cum Deo Patre, & sancto Spiritu, vnus Deus gloriatur in secula seculorum.

Qua benedictione suscepta dicitur illi à Diacono.

In nomine Domini nostri Iesu Christi, ite cum pace.

Sicquè cunctis respondendum est: Deo gratias. Statimque idem Princeps secedit à conuentu Concilij. Post egressum igitur Regis & exhortationem Metropolitanani, quæ prius dicta est, introibunt omnes quique fuerint Presbyteres, Diacones vel religiosi ad audiendam doctrinam. Sicquè Archidiaconus lecturus est Canonem Toletani Cõcilij. XI. Era. I. Ne tumultu Concilium agitetur. Quo Canone perlecto, statim Concilium Ephesinum ex ordine perlegetur: deinde conlatio pariter & instructio de mysterio sanctæ Trinitatis habebitur, simulquè & ordinibus officiorum, si in omnium ^a sedibus eiusdem celebritatis ^b vnitas teneatur. Pro his quoque causis, prout spatium diei permiserit, & epistolæ Papæ Leonis ad Flavianum Episcopum de erroribus Eutychetis, & mysterio sanctæ Trinitatis legendæ sunt; Canones quoque de vnitate officiorum.

Nec aliud aliquid ante transibitur, quàm ista omnia explicentur; ita tamen vt in totis tribus diebus litaniarum nihil aliud agatur, nec retractetur, nisi sola conlatio de mysterio sanctæ Trinitatis, & de ordinibus sacris, vel officiorum institutis;

stitutis; ita vt hæc tota peragantur per istos tres dies; nihil aliud sicut iam dictum est, nisi sola quæstio, de his quæ prædicta sunt, habeatur, ita vt lectio semper congruens causam ordinis, quæ quærenda est, antecedit.

I T E M O R A T I O I N S E C V N D O D I E
in inchoatione Concilij dicenda.

Nostrorum tibi Domine curuantes genua cordium quaesumus, vt bonum quod nobis à te requiritur, exequamur; scilicet, vt prompta tibi sollicitudine gradientes, discretionis arduæ subtile iudicium faciamus, ac misericordiam diligentes, elareamus studijs tibi placitæ actionis.

I T E M O R A T I O, D I E T E R T I O,
quæ in inchoatione Concilij dicitur.

ATe Domine interni clamoris vocibus vnanimiter postulam, vt respectu tuæ gratiæ solidati, præcones veritatis efficiamur intrepidi, tuumquæ; valeamus verbum cum omni fiducia loqui.

Post hæc in quarto die reliquæ causæ per ordinem admittendæ sunt. Sicquæ omnes qui de religiosis in retrò actis diebus pro spiritali instructione interfuerunt Concilio, foris egredientur: residentibus aliquibus Presbyteris in Concilio, quos Metropolitanus ordinauerit honorandos. Per singulos tamen illos tres dies litaniarum Episcopi, vel Presbyteres cum admonitore primum orationibus prostrabuntur. Sicque collecta à Metropolitanano oratione, & dicente Diacono: Erigite vos, confurgent, & de diuinis tantum, vt dictum est, rebus conlationem habebunt. In reliquis tamen diebus, cunctis adstantibus, oratio colligenda est. Et sic confidentes causarum negocia iudicabunt. Nullus tamen tumultus, aut inter confidentes, aut inter adstantes habebitur. Eodẽ autem modo, eodemquæ ordine ad Concilium omnes per singulos dies ingrediantur, quo superius iam præmissum est. Nam etsi Presbyteres & reliqui, aut Diaconus, Clericus, siue Laicus de his qui foris steterint Concilium pro qualibet re crediderit appellandum, Ecclesiæ Metropolitanæ Archidiacono causam suam intimet, & ille Concilio denuntiet: tunc

illi & introeundi, & proponendi licentia concedatur. Nullus autem Episcoporum à cœtu communi secedat, antequam hora generalis secessionis adueniat. Concilium quoque nullus soluere audeat, nisi fuerint cuncta determinata: ita ut quæcūque deliberatione communi finiuntur, Episcoporum singulorum manibus subscribantur. Ita tamen ut ante duos, vel tres dies, quàm solvatur Concilium, omnes constitutiones à se editas diligēti consideratione retractent. Item in die, qua Concilium absoluendum est, Canones qui in sancta Synodo constituti sunt, coram Ecclesia in publico relegantur. Quibus explicitis, respondetur. Amen.

Deinde ad locum redeunt, ubi in Concilio residebant, Canones ipsos subscripturi sunt. Admonendi quoque à Metropolitano sunt, de Pascha ventura, quoto veniet. Admonendi sunt etiam quo tempore, superueniente anno, ad Concilium faciendum veniant, & eligendi etiam de Episcopis, qui cum Metropolitano dies festos natiuitatis Domini, & sanctū Pascha debeāt celebrare. Post hæc dicente Archidiacono: Oremus, omnes simul in terram pariter prostrabuntur, ubi diutissimè orantibus hanc vnus ex maioribus orationem dicturus erit.

O R A T I O.

NVlla est, Domine, humanæ conscientiae virtus, quæ in offensè possit tuæ voluntatis iudicia expedire. Et idè quia imperfectum nostrum viderunt oculi tui, perfectioni deputa, quæsumus, quod perfectò æquitatis sine concludere præoptamus: te in nostris principijs occursum poposcimus; te quoq; in hoc fine iudiciorum nostrorum indultorem nostris excessibus speramus: scilicet, ut ignorantiae parcas, errori indulgeas, ut perfectis votis perfectam efficaciam largiaris. Et quia conscientia remordente tabescimus, ne aut ignorantia nos traxerit in errorem, aut præceps forsàn voluntas impulerit iustitiam declinare, ob hoc te poscimus, te rogamus, ut si quid offensionis in hac Concilij celebritate adtraximus, te condonante, remissibile habeamus; ut in eo quod soluturi sumus adgregatum Concilium, à cunctis primùm absolua-mur nostrorum nexibus delictorum: qualiter, & transgressores venia, & confitentes tibi subsequatur remuneratio semperpiterna. Per.

BENE-

B E N E D I C T I O.

Patris Dei filius, qui est initium, & finis, complementum vobis tribuat charitatis. Et qui vos ad expletionem huius fecit peruenire Concilij, absolutos vos efficiat ab omni contagione delicti. Amen.

Ut ab omni reatu liberiores effecti, absoluti etiam per donum Spiritus sancti, felici reditu vestrarum sedium cubilia repetatis inlæsi. Amen.

Præcedente lumine diuinitatis Domini nostri, qui omnia regit in secula seculorum.

In margine erat: Huic oratio paterna adiungitur, & cunctis adhuc sacentibus, hæc benedictio explicatur.
Quibus explicitis, dum dictum fuerit ab Archidiacono: Erigite vos: omnes ilicò pariter exurgentes, residente Metropolitano, ab ipso primùm incipientes, osculum sibi inuicem omnes pariter dabunt. Sicquè post datam sibi inuicem pacem, dicit Diaconus:

In nomine Domini nostri Iesu Christi, eamus cum pace. Deo gratias.

ET SIC CONVENTVS
totus absolvitur.

EXHORTATIO ad Principem.

ALIAS VIA REGIA.

Ex Codice
Aluicidensi,
bibliotheca
Regis Dni
Laurentij.

Venerantur
Hispania
Reges.

Hierem. 4.

Prou. 16.

DEVS omnipotens, ò clarissime Rex, quando voluit, & ubi voluit de regali nobiliq; genere te nobiliter procreauit, & misericorditer ad lauacrum regenerationis perduxit; caput tuum sacri chrisimatis oleo liniuit, & dignāter in filium adoptauit; constituit te Regem populi terræ, & proprii filij sui in cælo fieri iussit hæredem: his etenim sacris ditatus muneribus, ritè portas diademata Regis; primū, quia de femore Regis, regalique descendis profapia, decenter tibi conuenit, & benè multa regere regna: secundò quia te Regem esse & sacri chrisimatis vnctio, & fidei confessio operisque confirmat & actio. Tertiò, quia vt æternum cum Christo perciperes regnum, misericorditer adhuc te paruulum Rex Regum adoptauit in filium. Hæc te perspicua claraque indicia ab infantia Regem clamitant, Regemque confirmant. Superest, vt hæc ipsa regalia, quæ percepisti bona à Domino munera, sollicitè salua custodias, & operibus pariter moribusque defendas: exiguo etenim tempore in hac, qua viuimus, morabimur vita: quia viam vniuersæ carnis pergimus, & celeri cursu ad promissam quotidie patriam festinamus, Restat ergo, vt de illa tantū sollicitè interrogemus via, quæ nos à latronibus tutos, vitijque defæcatis desideratam feliciter ducat ad patriam: hortatur etenim nos de hac re propheta, cum dicit: State super vias, & videte, & interrogate de semitis antiquis, & videte quæ sit via bona, & ambulate in ea; & inuenietis requiem animabus vestris. Sollicitè ergo hæc à nobis discretè que quærenda est via, quæ nos saluos ad requiem perducatur æternam: & quum, Domino nobis monstrante, fuerit inuenta, cautè discretè que nobis ambulandum est per eam; ne ad dexteram inclinantibus, aut ad sinistram, occurrat illa de qua propheticus sermo denunciāns clamitat: Est via, quæ videtur hominibus recta, cuius nouissima demergunt ad inferna. Sed ne aliquis nostrū per igno-

ignorantiam, in hoc oberrans incidat deuium, piè nos propheta admonet Esaias, & ad rectam sanctamque viam dulciter reuocans clamat: Et erunt oculi tui videntes præceptorem tuum, & aures tuæ audient verbum post tergum momentis: Hæc via, ambulate in ea, neque ad dexteram, neque ad sinistram. Nam & Israëliticus populus quum per aliena transiens regna, ad repromissionis tenderet patriam, nuncios misit ad Seō Regem Amorrhæorū, dicens: Obsecro vt transire mihi liceat per terram tuam: non declinabimus ad dexteram, neque ad sinistram, sed per viam regiā gradiemur, donec pertranseam fines tuos. Et tibi ergo nobilissime Rex, si vis ad supernam feliciter promissionis tendere patriam, diligenter regia quærenda est via: quia, cum sis Rex in terra, ad cælorum properans regna, per regiam debes currere viam: trita etenim est, & antiquitus sanctorum Regum vestigijs confricata. Per illam Iosue firmissimo properans gradu, multorum regum colla comminuit, & nefandorū phalages strauit; Hiericuntinos muros euertit, & Israëlitico populo terram repromissionis, distento fune, diuisit: per illam Regi. 1. 2. Dauid indeclinabiliter gradiens, persecutori Sauli pepercit; lapideo ictu Goliath extinxit, & ab improprio Allophylorum Dei populum liberauit, & sibi regnum perpetuum solidauit: per illam firmiter ambulātem Ezechiam misericorditer Dominus visitauit, à mortis termino reuocauit, & quinquies ternos ad vitam addidit annos: per illam adhuc Reg. 3. 3. ambulans Salomon, quasi fluuius aqua, impletus est sapientia: & ab illa recedens, in expiabilem gloriæ suæ intulit maculam: per illam intrepidus Iosias Rex iustus ambulans, excelsa comminuit regna, abominationes diuersas à populo Dei abstulit, & iustificationes à Domino multiples accepit. Ecce conspicias perspicuè, Rex nobilissime, qualiter per regiam ad Dominum Reges ambulānt viam, & ad cælorum regna, cum cæteris sanctis, reges quoque feliciter volant. Esai. 35. Via etenim regia est, quæ per prophetam vocatur sancta: per quam non transibit pollutus, ait idem propheta, nec inuenietur ibi leo; diabolus scilicet, qui rugiens circuit quærens, quem deuoret: nec mala bestia; dæmon videlicet, ascendet per eam: sed est directā via, & ambulābunt, qui redempti à Domino, & liberati fuerint, per eam; per quam & te quotidie, auxiliante Domino, ire cognoscimus, & gratulamur, & ad

& ad æternam gloriam te esse venturum fideliter credentes non dubitamus. Tantum est, vt quod cœpisti bonum, perficias, & vsque ad perseuerantiæ finem perducas: quia nõ qui inchoauerit, sed qui perseuerauerit saluus erit.

D E O B S E R V A N D I S
mandatis Dei.

ATtende ergo, ò clementissimè ac mitissimè Rex, quantum nos diligit Dominus noster Iesus Christus, qui cum promissione suam à nobis exigit dilectionem, & Spiritum sanctum dicit nobiscum esse in æternum mansurum, si post dilectionem suam mandata eius seruauerimus: ab ipso enim, vt iam superiùs diximus nobis omnia bona conceduntur: & velle bonum, & operari ab illo priùs nobis largitur: diligimur enim, vt diligamus; amamur, vt amemus; cognoscimur, vt cognoscamus; adiuuamur, vt operemur, & operando virtutibus ditemur. Ergo si te dilectio Dei proximique demulcet, consequens est, vt facias quod ille præcepit; quia in tantum diligis, in quantum facis: neque enim potest sincerè Deum diligere, qui mandata eius fideliter non custodit, ipso te Domino docente, intellige: ait enim: Si quis diligit me, sermonem meum seruabit, & pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus: & Qui non diligit, me sermones meos non seruat. Ioannes quoque Apostolus dilectione Dei repletus, in epistola sua ait: In hoc scimus quoniam cognouimus eum, si mandata eius obseruamus: qui dicit se nosse eum, & mandata eius non custodit, mendax est, & in eo veritas non est; qui seruat verbum eius, verè in hoc charitas Dei perfecta est. Liber quoque Iob, ore Domini sacratus, de hoc ipso testis est, maximè de regibus dicens: Non auferet à iusto oculos, & Reges in folio conlocat in perpetuum; & illuc eriguntur; reuelat quoque aurem eorum, vt corripiat, & loquitur, vt reuertantur ab iniquitate. Si audierint, & obseruauerint, complebunt dies suos in bono, & annos suos in gloria: si verò non audierint, transibunt per gladium, & stultitia confumentur. De se quoque ipse Iob bonum rectumque dans testimonium, ait: Vestigia Dei sequutus est pes meus; viam eius custodiui, & non declinaui ex ea; à mandatis labiorum eius non recessi, & in sinu meo abscondi

Leuit. 26.
& Deut. 28

abscondi verba oris eius. Tale ergo de te, ò bone Rex, volumus semper audire testimonium, tale videre frequenter & opus. Ipse quoque Dominus de dilectione sua, atque mandatorum suorum obseruantia populum Israëliticum admonens dicit: Et nunc Israël audi præcepta & iudicia, quæ ego doceo te, vt faciens ea viuas in eis: obserua & caue, ne quando obliuiscaris Domini Dei tui, & negligas mandata eius, atque iudicia, & ceremonias, quas ego præcipio tibi hodie; ne postquam comederis, & satiatus fueris, domus pulchras ædificaueris, & habitaueris in eis, habuerisque armenta & ouium greges, argentum & aurum, cunctarumque rerum copiam, eleuetur cor tuum, & non reminiscaris Domini Dei tui. Et nunc Israël, quid Dominus Deus tuus petit à te, nisi vt timeas Dominum Deum tuum, & ambules in vijs eius, & diligas eum, ac seruias ei in toto corde tuo, & in tota anima tua, custodiasque mandata & ceremonias eius, quas ego præcipio tibi hodie, vt bene sit tibi? Si autem audieris, vt facias omnia mandata eius, faciet te Dominus excelsiorem cunctis gentibus, quæ versantur in terra: benedictus eris in ciuitate, & benedictus in agro: benedictus fructus ventris tui, & fructus terræ tuæ: mittet Dominus super cellaria tua, & super omnia opera manuum tuarum benedictionem: dabit Dominus inimicos tuos, qui confurgent aduersus te conruentes in conspectu tuo. Addit quoque Dominus adhuc ad Israëlem dicens: Si in præceptis meis ambulaueritis, & mandata mea custodieritis, & feceritis ea, dabo vobis pluuias temporibus suis, & terra gignet germen suum, & pomis arbores replebuntur: adprehendet messium tritura vindemiam, & vindemia occupabit sementem, & comedetis panem vestrum in saturitate, & absque pauore habitabitis in terra vestra: dabo pacem in finibus vestris: dormietis & non erit qui exterreat: auferam malas bestias, & gladius non transibit terminos vestros: persequemini inimicos vestros, & conruent coram vobis: persequentur quinque de vestris centum alienos, & centum ex vobis decem millia: cadent inimici vestri in conspectu vestro gladio. Quòd si non audieritis me, nec feceritis omnia mandata mea; si spreueritis leges meas, & iudicia mea contempseritis, vt non faciatis ea, quæ à me constituta sunt, vt ad irritum perducatis pactum meum, ego quoque hæc faciam vobis: visitabo vos velociter in egestate & ardore:

ardore: conruetis coram hostibus vestris, & subijciemini his, qui oderunt vos; fugietisq; nemine persequente. Per Esaiam quoque Dominus ad Israel clamat & dicit: vtinam adtendisses mandata mea: facta fuisset sicut flumen pax tua, & iustitia tua, sicut gurgites maris; & fuisset sicut arena, semen tuum; & stirps vteri tui, vt lapilli eius; non interisset, & non fuisset ad interitum nomen eius. Bonum ergo tibi est, o Rex, vt diligas Dominum Deum tuum, & ob dilectionē eius nimiam, sollicitē & diligenter custodias illius præcepta: sancta sunt enim mandata eius, & iusta: obseruantibus verò salutaria: propterea Pater, & Filius, & Spiritus sanctus ad te venient, & in perpetuum lætam mansionem facient; & beatus eris in perpetuum, tali hospite visitatus; propterea complebuntur in benedictionibus dies tui, & in gloria anni tui.

D E I V D I C I O.

IN iudicando pupillis esto misericors, vt pater; & pro viro matri illorum: & eris velut altissimi obediens, & miserebitur tui, magis quàm mater. Iob quoque ait: Oculus fui cæco, & pes claudo; pater eram pauperum; & causam, quam nesciebam, diligentissimè inuestigabam; conterebam molas iniqui, & de dentibus illius auferebam prædam; flebam quondam super eum, qui afflictus erat, & compatiebar pauperi. Nam & hanc regiam esse virtutem Rex Salomon adprobat dicens: Rex, qui iudicat in veritate pauperes, thronus eius in æternum firmabitur. Si vis ergo, o Rex, vt thronus tuus à Domino in æternum firmetur, non cesses iustificare pauperem, & pupillum; non cesses subuenire viduæ & oppresso; non cesses defendere aduenam, & desolatum: subueni misero; eleua iacentem; solida contrafacta; conforta & robora lassum: diuitijs non cesses fulcire mendicum; de manu peccatoris non cesses liberare oppressum. Audi quid Regibus regumque iudicibus Dominus per Dauid clamat dicens: Iudicate egenum & pupillum; humilem, & pauperem iustificate: eripite pauperem, & egenum; de manu peccatoris liberate eum. Huic sententiæ concordans liber Ecclesiasticus ait: Libera eū qui iniuriam patitur de manu superbi. Esaias nihilo minus prædicans ait: Quærite iudicium, subuenite oppresso, iudicate pupillo, defendite viduam; & venite & arguite me, dicit Dominus.

Dominus. Si fuerint peccata vestra vt coccinum, quasi nix dealbabuntur; & si fuerint rubra quasi vermiculus, velut lana munda erunt. Si volueritis & audieritis me, bona terræ comedetis. Vide ergo & diligenter adtende Rex, quid defensoribus euenit pauperum: se illis esse debitorem, seq; redditorem pronunciat Deus; niuis candorem peccatoribus promittit, & albæ lanæ munditiam pollicetur: postremò bona terræ comedere tribuit; terræ scilicet illius, de qua scriptum est: Sancti in terra sua duplicia possidebunt; & de qua Psalmista ait: Credo videre bona Domini in terra viuentium. Vides quia bona terræ æternæ illis Regibus conceduntur, qui hîc pauperum defensores existunt; illis in escam fructus æternæ cōceditur terræ, qui hîc pauperes sciunt defendere piè; fructus optimos; scilicet Angelorum, fructus æternos, fructus perpetuos, fructus dulcissimos & amantissimos, plenos saturitate & pinguedine, plenos lætitia & gaudio, plenos felicitate & gloria. O quam beata est vita Regum iustorum, quæ & hîc temporalibus rebus fulta nitescit, & in æternum cum Angelis immortaliter requiescit: hîc terrenis nutritur delicijs; illic gloria vestitur decoris: hîc populorum constipatur ceteruis; illic choris comitatur Angelicis: hîc hominum multitudine delectatur; illic cum Angelorum choro lætatur: hîc illi militia Imperatoris obtemperat; illic in militia redemptoris exultat: hîc stola vestitus regali nitescit; illic gloria immortalitatis indutus refulget: hîc Regis diademata portat; illic gaudio exultationis resultat: hîc terreni Regis filius vocatur; illic cœlestis Regis filius cōfirmatur: hîc terreni Regni decenter magnam capit hæreditatem; illic cœlestis regni felicem feliciter accipit portionem. Hæc vt tibi eueniant, clarissime Rex, totis viribus laborare non cesses: nullus te felicior erit, si tibi hæc, auxiliante Deo, euenierint: nullus te transcendet in gloria, si hæc tibi à Domino feliciter fuerint conlata. Amen.

CONCILIUM

ELIBERITANVM

XIX. Episcoporum, Constantini
temporibus gestum, eodem tem-
pore, quo Nicæna synodus
habita est:

Era CCCLXII.

TITVLI

- I *De his, qui post baptismum idolis immolauerunt.*
- ij *De sacerdotibus^a Gentilium, qui post baptismum^b immolauerunt.* ^a Gentium. Excus.
^b Sacrificant. Exc.
- iiij *De eisdem, si idolis munus tantum^c dederunt.* ^c Dederint. Exc.
- iiij *De^d eisdem, si catechumeni adhuc immolant, quando baptiza-* ^d lja. Exc.
buntur.
- v *Si domina per zelum ancillam occiderit.*
- vj *Si quicumq; per^e maleficium hominem interfecerit.* ^e Malitiam. Exc.
- vij *De pœnitentibus mœchia, si rursus^f mœchauerint.* ^f Peccauerint. Exc.
- viiij *De fœminis, quæ relictis viris suis, alijs nubunt.*
- ix *De fœminis, quæ adulteros maritos relinquunt, & alijs nubunt.*

A De

- x Derelicta catechumeni, si alterum duxerit.
- xj De catechumena, si grauer agrotauerit.
- xij De mulieribus, quae lenocinium fecerint.
- xiiij De virginibus Deo sacratis, si adulterauerint.
- xiiij De virginibus secularibus, si mœchauerint.
- xv De coniugio eorum, qui ex Gentilitate veniunt.
- xvj De puellis fidelibus, ne infidelibus coniungantur.
- xvij De his, qui filias suas sacerdotibus Gentilium coniungunt.
- xviiij De sacerdotibus, & ministris, si mœchauerint.
- xix De clericis negotia, & mundanas sectantibus.
- xx De clericis, & laicis usurarijs.
- xxj De his, qui tardius ad ecclesiam accedunt.
- xxij De catholicis in haeresim transeuntibus, si reuertantur.
- xxiiij De temporibus ieiuniorum.
- xxiiij De his, qui peregrè baptizantur, ut ad clerum non veniant.
- xxv De epistolis communicatorijs confessorum.
- xxvj ^s Ut omni Sabbatho ieiunetur.
- xxvij De clericis, ut extraneas fœminas in domo non habeant.
- xxviiij De oblationibus eorum, qui non communicant.
- xxix De energumenis, qualiter habeantur ab ecclesia.
- xxx De his, qui post lauacrum mœchauerint, ne subdiacones fiant.
- xxxj De adolescentibus, qui post lauacrum mœchati sunt.
- xxxij De excommunicatis presbyteris, ut in necessitate cõmunionem det.
- xxxiiij De Episcopis, & ministris, ut ab vxoribus se abstineant.
- xxxiiij Ne cereum in cœmeterijs incendatur.
- xxxv Ne fœmina in cœmeterijs peruigilent.
- xxxvj Ne pictura in ecclesia fiant.
- xxxvij De energumenis non baptizatis.
- xxxviiij Ut in necessitate & fideles baptizent.
- xxxix ⁿ De Gentilibus, si in discrimine baptizari expetunt.
- xl ^o Ne id, quod idolothyrum est, fideles accipiant.
- xlj Ut prohibeant domini idola colere seruis.
- xlj De his, qui ad fidem veniant, quando baptizentur.
- xljij De celebratione Pentecostes.
- xljij De meretricibus paganis, si conuertantur.
- xlvi De catechumenis si ad ecclesiam non frequentant.
- xlvi De fidelibus si apostatauerint, quamdiu pœniteant.
- xlviij De eo, qui uxorem habens, sapius mœchatur.
- xlviij De baptizatis ut nihil accipiat clericus.
- xlix De frugibus fidelium, ne à Iudais benedicantur.

^a Catechumena. Manuscrip.

^b Mœchata fuerint. Exc.

^c Deest in Exc.

^e Mœchati fuerint. Exc.

^d Vel. Exc.

^e Qui ad Eccles. tardè. Exc.

^f Non reuert. Excu.

^g De hoc vt. Exc.

^b Extraneam mulierem. Exc.

^c Defunt in Exc.

ⁱ Mœchati fuerint, vt nec subd. Exc.

^k Fuerint. Exc.

^c Deest in Exc.

^l Cerei in cœm. incendantur. Exc.

^m Baptizandis. Exc.

ⁿ Vt Gentilibus desiderantibus man^o imponatur. Exc.

^o Ne de hoc quod idolis darum est, fid. Exc.

^p Quomodo. Exc.

^c Deest in Exc.

^q Habet, si sapius. Exc.

^r Baptizandis. Exc.

- L De Christianis, qui cum Iudais vescuntur.
- lj De Hereticis, vt ad clerum non promoueantur.
- lij De his, qui in ecclesia libellos famosos ponunt.
- liij De Episcopis qui excommunicato alieno communicant.
- liiij De parentibus, qui fidem sponsaliorum frangunt.
- lv De sacerdotibus Gentilium, qui iam non sacrificant.
- lvj De magistratibus, & diuinitatis.
- lvij De his, qui vestimenta ad ornandam pompam dederint.
- lviiij De his, qui cõmunicatorias literas portant, vt de fide interrogentur. ^c Defunt in Exc.
- lix De fidelibus, ne ad capitolium causa sacrificandi ascendant.
- lx De his, qui destruentes idola occiduntur.
- lxj De his, qui duabus sororibus copulantur.
- lxij De Aurigis & Pantomimis, si conuertantur. ^b Auguribus. Exc.
- lxiiij De vxoribus, qui filios ex adulterio necant. ^c De adulteris. Exc.
- lxiiiij De fœminis, quæ vsq; ad mortem cum alienis viris adulterant. ^d Adulteratur. Exc.
- lxv De adulteris vxoribus clericorum.
- lxvj De his, qui prauignas suas ducunt.
- lxvij De coniugio catechumena fœmina.
- lxviiij De catechumena adultera, qua filium necat.
- lxix De viris coniugatis, postea in adulterium lapsis.
- lxx De fœminis, quæ conscijs maritis adulterant. ^e Adulteratur. Exc.
- lxxj De stupratoribus puerorum.
- lxxij De viduis mœchis, si eundem postea maritum duxerint.
- lxxiiij De delatoribus.
- lxxiiiij De falsis testibus.
- lxxv De his, qui sacerdotes accusant, nec probant.
- lxxvj De Diaconibus, qui ante honorem peccasse probantur. ^f Si, &c. probentur. Exc.
- lxxvij De baptizatis, qui nondum confirmati moriuntur.
- lxxviiij De fidelibus coniugatis, si cum Iudæa, vel Gentili mœchauerint. ^g Mœchati sunt. Exc.
- lxxix De his, qui tabula ludunt.
- lxxx De libertis.
- lxxxj De fœminarum epistolis.

4 **CONCILIUM**
CVM CONSIDIS-
sent sancti, & religiosi Episcopi
in ecclesia Eliberitana,
hoc est:

1 Felix	Episcopus	Accitanus. ^a	^a Alias Auxitanus, vel Aquitanus, sed legendum, Accitanus.
2 Ofius ¹	Episcopus	Cordubensis.	
3 Sabinus ²	Episcopus	Spalensis.	
4 Camerinus	Episcopus	Tuccitanus.	
5 Sanagius	Episcopus	Epagrensis. ^b	^b Alias Bigerrensis, & Bigertenfis.
6 Secundinus	Episcopus	Castulonensis.	
7 Pardus ^c	Episcopus	Mentefanus.	^c Pardius.
8 Flavius	Episcopus	Eliberitanus. ^d	^d Elibertinus, Eliberinus.
9 Cantonius ^e	Episcopus	Corficanus. ^f	^e Catonus.
10 Liberius	Episcopus	Emeritenfis. ^g	^f Vrcitanus.
11 Valerius ³	Episcopus	Cæsaragustensis. ^h	^g Emeritanus.
12 Decentius	Episcopus	Legionensis.	^h Cæsaragustanus.
13 Melanthius	Episcopus	Toletanus.	
14 Ianuarius	Episcopus	de Salaria. ⁱ	ⁱ Sibarientis, vel Salarientis.
15 Vincentius	Episcopus	Offonobensis.	
16 Quintianus	Episcopus	Elborensis.	
17 Successus	Episcopus	de Eliocrota. ^k	^k Eliocrotensis.
18 Eutythianus	Episcopus	Bastitanus.	
19 Patritius	Episcopus	Malacitanus.	

¹ Ofius Episcopus Cordubensis, vir clarus in vita. De eo Nice. & Ipidorus de viris illustribus, sine infelix.

² Fuerunt duo Sabini, primus post Marcellum, secundus post Martianum.

³ Valerius Episcopus Cæsaragustanus catalogo Sanctorum adscriptus est: eius corpus Strada, propè Ribagorçam, hodie magna populæ veneratione collitur.

RESIDENTIBVS ETIAM ¹ VIGINTI & sex Presbyteris, adstantibus Diaconibus, & omni plebe, ^m Episcopi dixerunt.

¹ Tringenta sex. Exc. ^m Vniuersi Episcopi. Exc. & M.S.S. Fandi.

De his,

ELIBERITANVM.

I. De his, qui post baptismum idolis immolauerunt.

Placuit ^b inter eos, qui post fidem baptismi salutaris, adulta ætate, ad tēplum idololatraturus accesserit, & fecerit, quod est crimen principale (quia est summum scelus) placuit, nec in fine eum ^d communionem accipere.

^a Sacrificant. Exc. ^b Vt quicumq; post. Exc. ^c Capitale Exc. & C. Al. ^d Ad comm. suscipere. Exc.

II. De Sacerdotibus Gentilium, qui post baptismum immolauerunt.

Flamines, qui post fidem lauacri, & regenerationis, ^f sacrificauerunt; eo quòd geminauerint scelera, accedente homicidio; vel triplicauerint facinus, cohærente mœchia, placuit, eos nec in fine accipere communionem.

^e Gentium. Exc. ^f Sacrificauerint. Exc.

III. De eisdem si idolis munus tantum dederunt.

Item flamines, qui non ^h immolauerint, sed munus tantum ⁱ dederint; eo quòd se à funestis abstinerunt sacrificijs, placuit, in fine eis præstari cōmunionem; acta tamen legitima pœnitentia. Item ipsi, si post pœnitentiam fuerint mœchati, placuit, vltorius ^k his non esse dandam communionem; ne ^l lusisse de Dominica communionem videantur.

^g Dederint. Exc. ^h Immolauerunt. Exc. ⁱ Dederunt. Exc. ^k Eis. Exc. ^l Inlusisse C. Aluel.

IIII. De eisdem, si catechumeni adhuc immolant, quando baptizentur.

Item flamines, si fuerint catechumeni, & se sacrificijs ^o abstinerint, post triennij tēpora, placuit ad baptismum admitti debere.

^m Baptizabuntur. Exc. ⁿ Se à sac. Exc. ^o Abstinerunt. Exc.

V. Si domina per Zelum ancillam occiderit.

Si quæ ^p domina furore zeli accensa ^q flagris verberauerit ancillam suam, ita vt ^r in tertium diem animam cum cruciatu effundat; eo quòd incertum sit, voluntate, an casu occiderit; si voluntate, post septem annos; si casu, ^s post quinquennij tēpora, acta legitima pœnitentia, ad cōmunionem placuit admitti. Quòd si ^t infra tēpora constituta, fuerit infirmata, accipiat communionem.

Dist. 50. Si qua femina Decret. Iuo. part. 10. cap. 22. Burch. lib. 6. cap. 19. Anselm. lib. 11. c. 36. Rab. panit. cap. 14.

^p Femina. Gratian. ^q Flagellis. Exc. & Gratian. Iuo. Burch. ^r Intra. Excus. Infr. Grat. & Iuo. & Burch. ^s Per quinque annorum tēpora. Exc. Gratia. Iuo. ^t Intra. Grat. Infr. tertium diem fuerit, Iuo.

VI. Si quicumq; per a maleficium hominem interfecerit.

a Malitiam. Exc.

Decret. Iuon. Si quis verò b maleficio interficiat alterū; eo quòd sine ido-
 part. 10. c. lolatRIA, perficere scelus non potuit, nec in fine impertiendā
 155. esse illi communionem.
 Burch. lib. 6 cap. 26.

b Veneficio. Iuo. Burch.
 c Nisi in fin. imper. non est. Iuo. Burch.

VII. De pœnitentibus mœchia, si rursus d mœchauerint.

d Peccauerint. Exc.

Si quis forte fidelis post lapsum mœchiæ, post tempora cō-
 stituta, accepta pœnitentia denuò fuerit fornicatus, placuit,
 nec in fine habere eum communionem.

e Acta. Exc.

VIII. De fœminis, qua relictis viris suis, alijs nubunt.

Decret. Iuon. Item fœminæ, quæ, nulla præcedēte causa, f reliquerint viros
 part. 8. cap. suos, & se copulauerint g alteris, h nec in fine accipiāt commu-
 198. nionem.
 Burch. lib. 9. c. 62.

f Reliquerunt. Exc. Iuo. Burch.
 g Copulauerunt. Exc. Iuo. Burch.
 h Alteri; & in hoc permanere voluerint, nec in. Iuo. & Burch.

IX. De fœminis, qua adulteros maritos relinquunt, & alijs nubunt.

§ 1. q. 8. Fi- Item fœmina fidelis, quæ adulterum maritum reliquerit fi-
 delis fami- delem, & alterum i ducit, prohibeatur ne ducat; k si duxerit, nō
 na qua. De prius accipiat communionem, l nisi quem reliquerit, prius de
 cret. Iuon. seculo exierit; nisi fortē necessitas infirmitatis dare compu-
 part. 8. cap. 199. Burch. terit.
 lib. 9. c. 62.

k Duxerit. Exc.
 l Si autem dux. Exc. Grat.
 m Quam is, quem reliquit de sec. Exc. Deest in Exc.

X. De relicta catechumeni, si alterum duxerit.

Si eā, quā catechumenus reliquit, duxerit maritum, potest
 ad fontem lauacri admitti. Hoc & circa fœminas catechume-
 nas erit obseruandum. Quòd si fuerit fidelis, quæ ducitur, ab
 eo qui vxorem inculpatam reliquit, m & cū scierit illum ha-
 bere vxorem, quam sine causa reliquit, placuit, n huic nec in
 finem dandam esse communionem.

m Et cū cluerit illū ab vxore. Exc.
 n Huiusmodi in fine dare communionem. Exc. & vnus manuscript.

XI. De catechumena si grauitè agrotauerit.

o De relicta catechumeni. Exc.

Intra quinquennij autem tempora, catechumena si grauitè
 fuerit infirmata, dandum ei baptismum placuit; non dene-
 gari.

De

XII. De mulieribus, qua a lenocinium fecerint.

Mater, vel parēs, vel quælibet fidelis, si lenocinium exercue-
 rit; eo quòd alienum vendiderit corpus, vel potius suum, pla-
 cuit, b eas nec in fine accipere communionem.

a In C. Aluelden. ad marginē erat: Lenocinia, id est, circumuersiones, vel complexiones metricum.

b Eam. Exc.

XIII. De virginibus Deo sacratis, & si adulterauerint.

27. quæst. 1. Virgines, quæ se Deo c dicauerint, si pactū d perdiderint vir-
 ginitatis, atq; eidem libidini seruerint; non intelligētes quod
 se. in concil. Magunt. 3. e amiserint, placuit, nec in fine eis dandam esse cōmunionē.
 Colon. 1. c. 6. f Quòd si semel persuasæ, aut infirmi corporis lapsu vitiatæ,
 omni tempore vitæ suæ huiusmodi fœminæ egerint pœni-
 tentiam; g vt abstineant se à coitu; eo quòd lapsæ potius vi-
 deantur, h placuit, eas in fine communionem accipere debere.

c Dedicauerunt. Exc.
 d In concil. 3. Maguntino. c. 26. prodiderint.
 e Admiserint. Exc.
 f Quòd si semetipsas pœnituerint, quòd infirmitate corporis lapsæ fuerint, & toto tēpore. Exc. Quòd si sibimet persuaserint. Grat. Cætera, vt Exc.
 g Et. Exc.
 h Desunt à Grat.
 b Mœchatae fuerint. Exc.

XIII. De Virginibus secularibus, si h mœchauerint.

Virgines, quæ virginitatem suam non custodierint, si eosdē,
 qui eas i violauerint, k duxerint, & tenuerint maritos; eo quòd
 solas nuptias violauerint, l post annum, sine pœnitentia, recō-
 ciliari debebūt. Vel si alios cognouerint viros; eo quòd mœ-
 chatae sint, m placuit, per quinquennij tempora, acta legitima
 pœnitentia, admitti eas ad communionem n oportere

i Violauerunt. Exc.
 k Maritos acceperunt. Exc.
 l Post pœnitentiam vnus anni, reconcilientur. Si alios cognouerint. Burch. Iuo.
 m Quinquennio pœniteant, & sic ad communionē accedāt. Burch. Iuo.
 n Deest Exc.

XV. De coniugio eorum, qui ex Gentilitate veniunt.

Ita Paulus 2. ad Corin. c. 6. Nolite iugum du-
 cere cū infidelibus.
 Propter copiam puellarum, Gētilibus minimē in matrimo-
 nium dandæ sunt virgines Christianæ: ne ætas in flore tu-
 mens, in adulterio animæ resoluatur.

XVI. De puellis fidelibus, ne infidelibus coniungantur.

Hæretici, n si se transferre noluerint ad Ecclesiam catholicā,
 nec ipsis catholicas dandas esse puellas: sed neq; Iudæis, neq;
 hæreticis dare placuit; eo quòd nulla possit esse societas fi-
 deli cum infideli. Si contra interdictum fecerint parētes, o ab-
 stineri per quinquennium placet.

n Hæreticis, qui errāt ab Ecclesia catholica, nec ipsis catholicas dandas puellas. Exc.

o Abstinere. Exc.

XVII. De his qui filias suas sacerdotibus p Gentilium coniungunt.

p Deest in Exc. p Gentilibus. Exc.

Si qui fortē sacerdotibus idolorum filias suas iunxerint, pla-
 cuit, nec in fine eis dandam esse communionem.

q Deest in Exc.

XVIII. De clericis negotia, & nundinas sectantibus.

Episcopi, Presbyteri, & ^b Diacones de locis suis, negotiandi causa, non discedant; nec circumeuntes prouintias, quæstiu-
fas nundinas sectentur. Sanè ad victum sibi conquirendum,
aut filium, aut libertum, aut mercenarium, aut amicum, aut
quælibet mittant: & si voluerint negotiari, intra prouintiam
negotientur.

XIX. De sacerdotibus, & ministris, si mœchauerint.

Episcopi, presbyteri, & Diacones, si in ministerio positi, de-
tecti fuerint, quòd sint mœchati, placuit, & propter scandalū,
& propter ^d profanum crimen, nec in fine eos cōmunionem
accipere debere.

XX. De clericis, & laicis vsurarijs.

Si quis clericorū detectus fuerit, vsuras accipere, placuit eū
degradari, & abstinere. Si quis etiā laicus accepisse probatur
vsuras, & promiserit ^f correctus iam, se cessaturum, nec vlti-
rius exacturum, ^g placuit, ei veniam tribui. Si verò in ea ini-
quitate durauerit, ab ^b ecclesia esse proijciendum.

XXI. De his qui ⁱ tardiùs ad ecclesiam accedunt.

Si quis in ciuitate positus, ^k tres Dominicas ad ecclesiam nō
accesserit, ^l paucò tempore abstineat, vt correptus esse videa-
tur.

XXII. De catholicis in hæresim transeuntibus, si ^m reuer-
tantur.

Si quis de catholica Ecclesia ad hæresim transitum fecerit,
rursusq; recurrerit, placuit, huic pœnitentiam non esse dene-
gandam; eo quòd cognouerit peccatum suum. Qui etiam
decem annis agat pœnitentiam. Cui post decem annos præ-
stari communitio debet. Si verò infantes fuerint transducti,
quòd non suo vitio peccauerint, incunctanter recipi debent.

XXIII. De temporibus ieiuniorum.

Ieiuniorum superpositiones per singulos menses placuit
cele-

a Vel. Exc.

b Diaconi. Exc.

c Mœchati fuerint. Exc.

d Nefandum. Exc.

e Deest Exc.

f Abstiner. Exc. & Grat.

g Correptus. Exc. Placet. Exc.

h Sciat se esse proij. Exc.

i Tardè. Exc.

k Per tres. Exc.

l Alias tato. in Exc.

m Si non. Exc.

n Ieiunia seu absti-
nencias per, &c. Exc.

celebrari, exceptis diebus duorum mensium Iulij, & Augu-
sti; ob ^a quorundam infirmitatem.

a Eorundem. Exc. & Iuo.

XXIIII. De his, qui peregrè baptizantur, vt ad clerum
non veniant.

Omnes, qui ^b peregrè fuerint baptizati, eo quòd eorum mi-
nimè sit cognita vita, placuit, ad clerum non esse promouen-
dos in alienis prouintijs.

Distin. 98. omnes qui peregrè.

b In peregrinatione Exc. in peregrè. C. A.

XXV. De Epistolis communicatorijs confessorum.

Omnis, qui attulerit literas ^c confessions, sublato nomine
confessoris (eo quòd " omnes " sub hac nominis gloria ^d pas-
sim concutiant simplices) communicatoriæ ei dandæ sunt
literæ.

Avelatensi cōcil. 1. c. 97.

c Confessorias. Exc. & C. Aluel. d Deest in Exc. d Partim. Exc.

XXVI. Vt omni sabbato ieiunetur.

e De hoc vt. Exc.

Errorem placuit corrigi, vt omni sabbati die ^f superpositio-
nes celebremus.

f Ieiuniorum superpositionem. Exc.

XXVII. De clericis, vt ^g extraneas feminas in domo
non habeant.

Episcopus, vel quilibet alius clericus, aut sororem, aut fi-
liam virginem dicatam Deo, tantum secum habeat; ^h extra-
neam nequaquam habere placuit.

g Extraneam mulierem. Exc.

h Extran. verò nequaquā secū habeat. Exc.

XXVIII. De oblationibus eorum, qui non communicant.

Episcopos, placuit, ab eo, qui non communicat, ^k munera
accipere non debere.

i Episcopum. Exc. & Alu. C. k Munus. C. Alu.

XXIX. De energumenis, qualiter habeantur in Ecclesia.

Energumenus, qui ab erratico spiritu exagitur, huius no-
men neq; ad altare, cum oblatione, recitandum, neq; permit-
tendum, vt sua manu in Ecclesia ministret.

l Defunt. Exc.

m In alijs manuscri. erat Energumeno.

XXX. De his, qui post lauacrum ⁿ mœchauerint, ne subdiacones fiāt.

Subdiaconos eos ordinari non debere, qui in adolescentia
sua ^o fuerint mœchati; eo quòd postmodum, per subreptio-
nem, ad altiore gradum ^p promoueantur: vel si qui sunt in
præteritum ordinati amouēantur.

n Mœchati fuerint. Exc.

o Subdiaconum. Exc.

p Fuerit mœchatus. Exc.

q Non sit promouendus. Si autem alij qui sunt, &c. Exc.

De

XXXI. De adolescentibus, qui post lauacrum mœchati^a sunt. ^a Fuerint. Exc.

Adolescentes, qui post fidē lauacri salutaris, fuerint mœchati, cum duxerint vxores, acta legitima pœnitentia, placuit ad communionem^b admitti.

^b Eos adm. C. Aluel.

XXXII. ^c De excommunicatis presbyteris, ut in necessitate communionem dent.

"Apud presbyterum," si quis graui lapsu in ruinā mortis inciderit, placuit agere pœnitentiam non debere,^d sed potiùs apud Episcopum; cogente tamē infirmitate, necesse est presbyterum communionem præstare debere, & diaconum, si ei iusserit sacerdos.

^c Fortè leg. De presbyteris, ut excommunicatis in necessitate.

^d Defunt in Exc. Sine episcopi consultu; sed pot. ap. Ep. agat. cogente tamen inf. Nō est Presbyterorū, aut Diaconorum communionē talibus præstare debere, nisi eis iusserit Episc.

Exc. ^e Deest Exc. & C. A.

XXXIII. De Episcopis, & ministris, ut ab vxoribus^f se abstineant.

Placuit in totum prohiberi Episcopis, Presbyteris, & Diaconibus, vel omnibus clericis positis in ministerio, abstinere se à coniugibus suis, & non generare filios: ^f quicumq; verò fecerit, ab honore clericatus exterminetur.

^e Et Diac. posit. in C. A. ac Subdiaconibus posit. Exc. ^f Quod quicumq; fecerit ab. Exc.

XXXIII. Ne^g cereum in cœmeterijs^h incendatur.

Cereos per diem placuit in cœmeterio non incendi: inquitandi enim spiritus sanctorum non sunt. Qui hæc non obseruauerint, arceantur ab ecclesiæ communionem.

^g Cerei. Exc. ^h Incendantur. Exc.

XXXV. Ne fœmina in cœmeterijs peruigilent.

Placuit prohiberi, ne fœminæ in cœmeterio peruigilent; eo quòd sæpe sub obtentu orationis latēter scelera committant.

XXXVI. Ne pictura in ecclesia fiant.

Placuit, picturas in ecclesia esse non debere; ne quod colitur, & adoratur, in parietibus depingatur.

ⁱ Aut. Exc.

XXXVI. De energumenis^k non baptizatis.

Eos, qui ab immundis spiritibus vexantur, si in fine mōrtis fuerint

^k Baptizandis. Exc.

De consecr. dist. 4. c. 1. p. 3. c. 4. Benc. lib. 3. c. 35.

fuerint constituti, baptizari placet; ^a si fideles fuerint, dandam esse communionem: prohibendum etiam, ne lucernas^b publicè accendant. Si facere contra interdictum voluerint, ^b abstineant à communionem.

^a Si verò fideles, &c. Exc. ^b Deest Exc.

^c Abstineatur. C. A. & reliqua defunt.

XXXVIII. Ut in necessitate & fideles baptizent.

"Peregrè nauigantes, aut si ecclesia in proximo non fuerit, posse fidelem, qui lauacrum suum integrum habet, nec sit bigamus, baptizare in necessitate infirmitatis positū catechumenum: ita vt si superuixerit, ad Episcopum eum perducatur, vt per manûs impositionem^d proficere possit.

^c Loco peregrè nauig. C. A.

^d Perfici. Exc. & C. A. vid. not.

XXXIX. De^e Gentilibus, si in discrimine baptizari expetunt.

Gentiles, si in infirmitate desiderauerint sibi^f manū imponi, si fuerit eorum, ex aliqua parte, vita honesta, placuit, eis manum imponi, & fieri Christianos.

^e Vt Gentilibus desiderantibus manus imponatur. Exc.

^f Manus. Exc.

XL. Ne^g id quod idolothytum est, fideles accipiant.

Prohiberi placuit, vt cū rationes suas accipiunt possessores, quidquid ad idolum datum fuerit, acceptū non^h referant: ⁱ si post interdictum fecerint, per quinquennij spatia^k temporū, à communionem esse arcendos.

^g De hoc quod idolis datum est. Exc.

^h Inferant. Exc. ferat C. A.

ⁱ Si verò post. Exc. ^k Temporis. Exc.

XLI. Ut prohibeant domini idola colere^l seruis.

"Admoneri placuit fideles, vt in quantū possint, prohibeant, ne idola in domibus suis habeant: si verò vim metuunt seruorum, vel seipfos puros conferuent; si non fecerint, alieni ab ecclesia habeantur.

^l Seruis suis C. A.

^m Admonere. q. Exc.

XLII. De his, qui ad fidem veniunt, quando baptizentur.

Eos, qui ad fidem primā credulitatis accedunt, si bonæ fuerint conuersationis, intra^o bienniū placuit ad baptismi gratiam admitti debere; nisi infirmitate compellente, coegerit ratio, vel^p ocyus subuenire periclitanti, vel gratiam postulant.

ⁿ Quomodo. Exc.

^o Bien. téporis. Exc. ^p temporum. C. A.

^p Socio. Exc.

De

XLIII. De celebratione Pentecostes.

Prauam institutionem emendari placuit, iuxta auctoritatem scripturarum, ut cuncti diem Pentecostes post pascha^a celebremus, non quadragesimā, nisi quinquagesimam. Qui non fecerit, nouam hæresim induxisse notetur.

^a Cū cū celebremus.
Quod qui nō. Exc.

XLIII. De meretricibus paganis, si^b conuertantur.

^b Conuertatur. Exc.

Meretrix quæ aliquando fuerit, & postea habuerit maritum; si postmodum ad credulitatem venerit, incunctatè placuit esse recipiendam.

XLV. De catechumenis, si ad ecclesiam non frequentant.

^c Qui Eccl. Exc. & C.A.

Qui aliquando fuerit catechumenus, & per infinita tempora nūquam ad ecclesiam accesserit, si eum de clero^d quisq; cognouerit esse Christianum, aut testes aliqui extiterint fideles, placuit, ei baptismum non negari; eo quod in veterē hominē deliquisse videatur.

^d Quisquā agnouerit voluisse esse. Excus.

^e Eo quod veterem hominem dereliquisse, &c. C. A. re&e.

XLVI. De fidelibus, si apostatauerint, quamdiu pœniteant.

SI quis fidelis apostata, per infinita tempora, ad ecclesiam non accesserit; si tamen aliquando fuerit reuersus, nec fuerit idololatra, post decem annos, ^f placuit communionem accipere.

^f Plac. cum Exc.

XLVII. De eo qui uxorem^g habens, sæpius mœchatur.

^g Habet, si sep. Exc.

Burc. lib. 9.
cap. 67.

SI quis fidelis habens uxorem, non semel, sed sæpe fuerit mœchatus, in fine mortis est conueniendus. Quod si se promiserit cessaturum, detur ei cōmunio. Si resuscitatus, rursus fuerit mœchatus, placuit vlteriùs non^h ludere eum de communionepacis.

^h Edere. Exc. Non illudere alios de cō. Burc.

XLVIII. Deⁱ baptizatis vt nihil accipiat clericus.

ⁱ Baptizandis. Exc.

I. q. 1. 1.
Emendari placuit.

Emendari placuit, vt hi qui baptizantur (vt fieri solebat) nūmos in concham non immittant; ne sacerdos quod gratis accepit, pretio distrahere videatur. Neq; pedes eorum lauandi sunt à sacerdotibus, ^k sed clericis.

^k Vel. Excus. Grat. C.A.

De

XLIX. De frugibus fidelium, ne à Iudæis benedicantur.

Admoneri placuit possessores, vt non patiantur fructus suos, quos à Deo^a percipiunt, à Iudæis benedici; ne nostram irritam, & infirmam faciant benedictionem. Si quis post interdictum facere vsurpauerit, penitus ab ecclesia abijciatur.

^a Perc. cum gratia. rû actione à Iud. Exc. & in vno manusc.

L. De Christianis, qui cum Iudæis vescuntur.

Decret. Iuo.
p. 13. c. 119.
& p. 15. c.
142.

Si verò^b quis clericus, vel fidelis cum Iudæis cibum sumpserit, placuit, eum à communionē^c abstinere; vt debeat emendari.

^b Aliquis cle. sue fidelis fuerit, qui cū. Exc. & Abstineri. C.A.

LI. De hæreticis, vt ad clerum non promoueantur.

Ex omni hæresi^d fidelis si venerit, minimè est ad clerum promouendus: vel si qui sunt in præteritum ordinati, sine dubio^e deponantur.

^d Qui ad nos fidel. ven. Exc.

^e Deponatur. Exc.

LII. De his qui in ecclesia libellos famosos ponunt.

5. q. 1. Si
qui inuenti.
Decret. Iuo.
p. 3. c. 251.

Hi qui inuenti fuerint libellos famosos in ecclesia ponere, anathematizentur.

LIII. De Episcopis, qui excommunicato alieno communicant.

Placuit cunctis, vt ab eo Episcopo quis^f accipiat communionem, à quo abstentus in crimine aliquo fuerit. Quod si^g alius Episcopus præsumpserit eum^h admitti, illo adhuc minimèⁱ faciente, vel consentiente, à quo fuerat communionē priuatus, sciat, se huiusmodi causas inter fratres cum status sui periculo præstaturum.

^f Recipiat. Exc.

^g Aliquis. Exc.
^h Admittere. Exc.

ⁱ Science. Exc.

LIIII. De parentibus, qui fidem sponsaliorum frangunt.

Decret. Iuo.
p. 8. c. 46.

Si qui parentes fidem fregerint sponsaliorum, triennij tempore^k abstineantur. Si tamen ijdem sponsus, vel sponsa^l in graui crimine fuerint deprehēsi, excusati erunt parentes: ^m si in eisdem fuerit vitium, & polluerint se, ⁿ superior sententia seruetur.

^k Abstineat se à cōmunione. Si. Exc. Iuo.

^l In illo graui. Exc. Si verò in eodem f. vitio, Sc. p. f. conseruando. Exc.

ⁿ Superioris. C.A.

B De

LV. De sacerdotibus Gentium, qui iam non sacrificant.

Sacerdotes, qui tantum^a coronam portant, nec sacrificant, nec de suis sumptibus aliquid^b ad idola præstant, placuit post biennium accipere communionem.

^a Sacrificantium coronam. Exc. C. A. coronas. ^b Idolis. Exc.

LVI. De magistratibus, & duumviratis.

Magistratum verò vno anno, quo agit duumviratum, prohibendum^c placuit, ut se ab ecclesia cohibeat.

^c Dominatibus. Exc.

^d Prohibere. Exc.

^e Placet. C. A.

LVII. De his, qui vestimenta ad ornandam pompam "seculi" dederint.

Matronæ, vel earum mariti, ut vestimenta sua ad ornandam seculariter pompam non dent; & si fecerint, triennio abstinantur.

^f Triennij tempore abstineant. Exc. vnus M. f. Tolertanus, & C. A.

^g Deest in Exc.

LVIII. De his qui communicatorias literas portant, "ut de fide interrogentur."

Placuit, ubique, & maximè in eo loco, in quo primæ cathedra constituta est Episcopatus, ut interrogentur hi, qui communicatorias literas tradunt, an omnia rectè habeant; suo testimonio comprobati.

^h Defunt in Exc.

ⁱ Vbicunque. Exc. ^j Primæ cathedræ cõstitutus est Episcopus. Exc. ^k Et suo test. comprobent. Exc. & vnus M. f.

LIX. De fidelibus, ne ad capitolium causa sacrificandi ascendant.

Prohibendum, ne quis Christianus^k ut Gentilis, ad idolum capitolij, causa sacrificandi, ascendat, & videat. Quod si fecerit, pari crimine teneatur. Si fuerit fidelis, post decem annos, acta pœnitentia, recipiatur.

^l Aut. Exc.

LX. De his, qui destruentes idola, occiduntur.

Si quis idola fregerit, & ibidem fuerit occisus; quatenus in euangelio scriptum non est, neque inuenitur sub Apostolis vnquam factum, placuit in numero eum non recipi martyrum.

^m Quia. Exc.

ⁿ Ab. Exc. Iuo. Burg.

^o In numerum. Exc.

De

LXI. De his, qui duabus sororibus copulantur.

Si quis post obitum vxoris suæ, sororem eius duxerit, & ipsa fuerit fidelis, quinquennium à communionem placuit abstineri; nisi fortè dari pacem velocius, necessitas coegerit infirmitatis.

^p Sit. Exc. ^q Quinquennio. Exc. ^r Abstinere. Exc.

LXII. De Aurigis, & Pantomimis, si conuertantur.

^s Auguribus. Exc.

Si Auriga, & Pantomimus credere voluerint, placuit, ut prius actibus suis renuncient, & tunc demum suscipiantur; ita ut vltèrius ad ea non reuertantur. Qui si facere contra interdictum tentauerint, projiciantur ab ecclesia.

^t Augur, aut Pantomimi. Exc. ^u Artibus. Exc. & C. A. ^v Defunt in Exc. ^w Quod. Exc.

LXIII. De vxoribus, quæ filios ex adulterio necant.

^x De adulteris. Exc.

Si qua per adulterium, absente marito, conceperit, idque post facinus, occiderit, placuit, neque in fine dandam esse communionem; eo quod geminauerit scelus.

^y Si qua mulier. Exc. ^z Mar. suo C. A. ^{aa} Et neque. Exc. ^{ab} Ei vix in. Burg.

LXIII. De fæminis, quæ, usque ad mortem, cum alienis viris adulterant.

^{ac} In M. ff. quæ semper. ^{ad} Adulterantur. Exc. & M. ff.

Si qua, usque in finem mortis suæ, cum alieno viro fuerit mœchata, placuit, nec in fine dandam ei esse communionem. Si verò eum reliquerit, post decem annos accipiat communionem, acta legitima pœnitentia.

^{ae} Si qua mulier. Exc.

^{af} Recipi ad cõ. Exc.

LXV De adulteris vxoribus clericorum.

Si cuius clerici vxor fuerit mœchata, & scierit eam maritus suus mœchari, & non eam statim proiecerit, nec in fine accipiat communionem: ne ab his, qui exemplum bonæ conuersationis esse debent, ab eis videantur scelerum magisteria procedere.

^{ag} Sciat. Exc.

^{ah} Defunt ab Exc.

LXVI. De his, qui prauignas suas ducunt.

Si quis prauignam suam duxerit vxorem; eo quod sit incestus, placuit, nec in fine dandam esse ei communionem.

B 2 De

LXVII. De coniugio catechumena femina.

Prohibendum, ne qua fidelis, vel catechumena, aut a comatos, aut viros cinerarios habeant. Quaecunq; hoc fecerint, a communionem arceantur.

Comicos, aut viros scenicos habeat. Quae hoc fecerint a co. arceatur. Exc.

LXVIII. De catechumena adultera, qua filium necat.

Catechumena, si per adulterium conceperit & praefocauerit, placuit in fine baptizari.

Et conceptum necauerit, p. ca. Exc.

LXIX. De viris coniugatis, postea in adulterium lapsis.

Si quis forte, habens vxore, semel fuerit lapsus, placuit, eum quinquennium agere de ea re poenitentiam, & sic reconciliari; nisi necessitas infirmitatis coegerit, ante tempus dare communionem. Hoc & circa foeminas obseruandum.

Quinquennio agere debere poe. Exc.

LXX. De foeminis, qua conscijs maritis adulterant.

Si cum conscientia mariti, vxor fuerit moechata, placuit, nec in fine dandam esse communionem: si vero eam reliquerit, post decem annos, accipiat communionem.

Adulteratur. Exc.

LXXI. De stupratoribus puerorum.

Stupratoribus pueroru, nec in fine danda esse comunionem.

Si conscio marito fuerit. Exc.

Si eam quum scierit adultera, aliquo tempore in domo sua retinuit. Exc. Iuo. & C. A.

LXXII. De viduis moechis, si eundem postea maritu duxerint.

Si qua vidua fuerit moechata, & eundem postea habuerit maritum, post quinquennij tempus, acta legitima poenitentia, placuit, eam communioni reconciliari: si alium duxerit, relicto illo, nec in fine dandam esse communionem: vel si fuerit ille fidelis, quem accepit, communionem non accipiat, nisi post decem annos, acta legitima poenitentia; nisi infirmitas coegerit velocius dare communionem.

Comunione. Exc. Ad comunione. Grat.

Acceperit. Exc. Accipit. C. A.

Per C. A. Vel si. C. A.

LXXIII. De delatoribus.

Delator si quis extiterit fidelis, & per delationem eius alius quis

Aliquis fidelium f. Grat.

Decret. Iuo. p. 8. c. 181.

Decret. Iuo. p. 8. c. 264.

31. quest. 1. Si quamm ltr.

4. q. 6. Delator si quis. Burch. Lib. 6. c. 17.

quis fuerit proscrip-tus, vel interfectus, placuit, eum nec in fine, accipere communionem. Si leuior causa fuerit, intra quinquennium, accipere poterit comunionem. Si catechumenus fuerit, post quinquennij tempora, admittatur ad baptismum.

Alias non nisi in fi. in Exc. Burch. & Grat. Vide quae in fra notauimus. c. 75. Post quinquenniu Grat. & Exc.

LXXIIII. De falsis testibus.

Falsus testis, prout est crimen, abstinebitur: si tamen non fuerit mortale, quod obiecit, & probauerit; quod non tacuerit, biennij tempore abstineatur: si autem non probauerit conuentui clerorum, placuit, per quinquennium abstineri.

Abstinebit. Exc. Mortis. Exc. Exprobauerit. C. A. Quod diu tac. Exc. & Burch. Abstinebit, abstinabitur C. A. In conuentu. Exc. Abstineret. Exc. Defunt in Exc.

LXXV. De his, qui sacerdotes vel ministros accusant, nec probant.

Si quis autem Episcopum, vel Presbyterum, aut Diaconum falsis criminibus appetierit, & probare non potuerit, nec in fine dandam ei communionem.

Hanc lectionem probat Decretu Gregorianu. Apud Adrianum, & Iuone est: No nisi in fine dandam ei esse comunionem. Vide can. Nicen. concil. 13. & quae Innoc. prim. epist. 3. c. 1. ad Exuperium Episcop. Tolosan. scripsit. Si. Exc. & A. C. Probertur. Exc. Deest Exc.

LXXVI. De Diaconibus, qui, ante honorem, peccasse probantur.

Si quis Diaconum se permiserit ordinari, & postea fuerit detectus in crimine mortis, quod aliquando commiserit, si sponte fuerit confessus, placuit, eum, acta legitima poenitentia, post triennium, accipere communionem. Quod si alius eum detexerit, post quinquennium, acta poenitentia, accipere communionem laicam debere.

Intelligitur de Sacramto Confirmatioms: quia a sanctis patribus per se Elio Graco Teleasius appellatur, ex Dionysio lib. de Eccl. Hierarchia, & Ambrosio lib. 3. de Sacra. c. 2. & Clement. epist. 4. & Melchiad. Papa ad Episcopos Hispania. Alia multa nomina sunt huius Sacramti, de quibus alibi.

LXXVII. De baptizatis, qui nondum confirmati moriuntur.

Si quis Diaconus regens plebem, sine Episcopo, vel presbytero aliquos baptizauerit, Episcopus eos per benedictionem perficere debet. Quod si ante de seculo recesserint, sub fide, qua quis credit, poterit esse iustus.

Recesserit. Exc.

LXXVIII. De fidelibus coniugatis, si cum Iudaea, vel Gentili, moechati fuerint.

Si quis fidelis, habens vxorem, cum Iudaea, vel Gentili, fuerit moechatus, a communionem arceatur. Quod si alius eum detexerit, post quinquennium, acta legitima poenitentia, poterit Dominicae fociari communioni.

Sint. Exc.

Decret. Iuo. p. 8. c. 82.

LXXIX. De his, qui tabula ludunt.

In C. A. ad marginem: Alea lusus est tabula, quodam modo Alea, nomine, qui hunc lulum inuenit. Dist. 54. Prohibendum est, ut.

Si quis fidelis^b alea, id est, tabula luserit, nummos placuit, eum^c abstinere: & si emendatus cessauerit, post annum poterit reconciliari^d communioni.

^a Sic & C. A. ^b Aleam, id est, tabulam nū mis. C. A. ^c Deest in exc.

^e Abstinere. Exc. ^d Cōmuniōne. Exc.

LXXX. De libertis.

Prohibendum est, ut liberti, quorum patroni in seculo fuerint, ad clerum non promoueantur.

^e Prouchantur. Exc.

LXXXI. De fœminarum epistolis.

Ne fœminæ suo potius, absque maritorum nominibus, laicis scribere audeant, quæ fideles sunt, vel literas alicuius pacificas ad suum solum nomen scriptas accipiant.

^f Quam. Exc. ^g Qui. Exc.

DE SUBSCRIPTIONIBVS CONCILII ELIBERITANI.

Subscribunt decem & nouem Episcopi.

Osius] Concilio Nicano interfuit, & alijs: de eo Isidorus de uiris illust. & Niceph. fuit uir doctrina & uita clarus, sed sine infelix.

Sabinus] Fuerunt duo Sabini Hispalensis ecclesie; alter post Marcellam, alter post Martianum prioris uidetur esse hæc subscriptio.

Valerius] De eo infra in Concilio Casaraugustano: eius corpus Strada, in montanis Ribagorca, magna populū ueneratione colitur.

Sunt qui dicant, post subscriptiones Episcoporum, in uetusto codice legi sequentes presbyterorum. Auctores sunt Zurita Hispanus in Annalibus Aragonie, & Genebrardus Gallus, uir sacrarum literarum cognitione insignis.

^a Foris illi. p.	1 Restitut ^o Pref. de Elepel.	13 Eucharis à Municipio.
	2 Natalis Pref. de Orfuna.	14 Victor, Vlia.
	3 Maur ^o Pref. de Illiturgi.	15 Siluanus, Sagalbina.
	4 Lāponius Pref. Karula.	16 Ianuarius, Vrci.
^b Foris Omnia. g.	5 Barbatus de ^b Aduingi.	17 Leo, Gemela.
	6 Felicissimus, de Ateua.	18 Turrinus Castellonā.
	7 Leo Accinipi.	19 Luxurius, de Drona.
	8 Liberatus, de Eliocrota.	20 Emeritus Barca.
	9 Ianuarius, de Lauro.	21 Eumancius, Solia.
	10 Ianuarius, Barbæ.	22 Eumencianus, Ofsigi.
^c Gabro.	11 Victorinus, à Gabro.	23 Euexes, Carthagine.
	12 Titus à Vinc.	24 Iulianus Corduba Presb.

Suprà in principio dicitur: Residētibus etiā uiginti & sex Presbyt.

FRAG.

FRAGMENTA QVAE

A GRATIANO, IVONE, ET BUR-

chardo ex concilio Eliberitano citantur, &

in eo non extant.

EX CAPITE PRIMO.

Gratian. 22 q. 4. Definitio. luo. p. 12. cap. 80. Burch. lib. 12. cap. 25. qui id ex cōcil. Hybern. citat.

Definitio incauta laudabiliter soluenda est; nec est præuaricatio, sed temeritatis emendatio.

EXCAP. 3.

De conf. d. 2. Omnis homo. Burch. lib. 5. c. 22. luo. p. 2. c. 32.

Omnis homo, ante sacram communionem, à propria vxore abstinere debet tribus, aut quatuor, aut aliâs quinque, aut septem, aut octo diebus. Nec inter catholicos cōnumerabitur, qui in istis uidelicet temporibus, Pascha, Pentecoste, & Natali Domini non communicauerit.

Nec inter] Hac usque ad finem absunt ab hoc loco in Burchardo, & Iuone.

EX EODEM CAP.

22. quæst. 5. Pueri, ante annos quatuordecim, non cogantur iurare. Puel. luo. p. 12. c. 81. Burch. lib. 12. cap. 26. qui hoc etiā caput, ut ple. rasq; quæ cōcil. Eliberit. tribuuntur, ex cōcil. Hybern. citat.

Pueri, ante annos quatuordecim, non cogantur iurare. Puel- la quoque, si in puerili ætate sita, in domo patris, illo nesciente, se iuramento constrinxerit, & pater statim ut audierit, contradixerit, vota eius & iuramenta irrita erunt, & facilius emendabitur.

EXCAP. 5.

Burch. lib. 19. cap. 75. luo. p. 15. c. 83.

Qui in Quadragesima, aut Pascha cognouerit vxorem suā, & noluerit abstinere ab ea, unum annum pœniteat, aut pretium, uidelicet XXV. solidorum, ad ecclesiam tribuat, aut pauperibus diuidat. Si per ebrietatem, & sine consuetudine acciderit, XL. dies pœniteat.

EXCAP. 9.

Burch. lib. 11. c. 67. Iuo. p. 14. c. 115. Decreuit sancta synodus, vt Episcopi, ac ministri Episcoporum pro criminibus colonos flagellare cum virgis potestatem habeant; propter metum aliorum: vt ipsi criminosi corrigantur, & vel inuiti poenitentiam agant, ne aeternaliter pereant. Si vero seniores ipsorum colonorum indignè tulerint, & aliquam vindictam exinde exercere voluerint, aut eosdem colonos, ne distringantur, defendere praesumpserint, sciant se excommunicationis ecclesiasticae sententia feriendos.

EXCAP. 85.

Burch. lib. 6. cap. 39. Iuo. p. 10. c. 168. Si mulier maritum suum causa fornicationis, veneno interfecerit, aut quacumque arte perimere facit; quia dominum, & seniore suum occidit, seculum relinquat, & in monasterio poeniteat.

EX EODEM CONCILIO.

Burch. lib. 19. c. 155. Iuo. p. 15. c. 163. In tribus quadragesimis anni, & in die Dominico, & in quarta feria, & in sexta feria, conjugales continere se debent, nec illis diebus copulari, quoadiu grauata fuerit vxor, id est, a quo die filius in utero motum fecerit, vsque ad partum: a partu post XXXIII. dies, si filius; si autem filia, post LVI.

EX EODEM.

Iuo. p. 15. c. 164. Si mater filium suum sponte occiderit. XV. annos poeniteat, & nunquam mutet, nisi in die Dominico. Mulier autem pericula si fecerit, pro difficultate nutriendi, sex annos poeniteat.

EX EODEM.

Burch. lib. 19. c. 131. Si vero quis clericus vel fidelis, cum Iudeis cibum sumpserit, placuit, eum a communione abstineri; vt debeat emendari.

EX EODEM.

Ibidem. cap. 133. Adiectum est etiam, quosdam Christianos ad apostasiam, (quod dici nefas est) traeseuntes, & idolorum cultu, ac sacrificiorum contaminatione profanatos: quos a Christi corpore & sanguine, quo dudum redempti fuerant renascendo, iubemus abscindi: & si resipiscentes forte aliquando fuerint ad lamenta conuersi, his, quamdiu viuunt, agenda poenitentia est,

Burch. 33. c. est, & in ultimo fine suo reconciliationis gratia tribuenda; dicente Domino: Nolo mortem peccatoris, sed vt couertatur, & viuat.

EX EODEM.

Burch. lib. 19. c. 134. De his qui apostatant, & raro se ad Ecclesiam representant, nec quidem poenitentiam agere quaerunt, & postea in infirmitate arrepti petunt communionem, placuit, non dandam eis communionem; nisi reuelauerint eorum rectam fidem, & egerint fructus dignos poenitentiae.

Qui concilia ediderunt, aliud caput adiiciunt, quod habetur XXXI. q. 1. Si qua mulier. Verum cum constet ex antiquis Gratiani. M. ff. codicibus, & Burchardo lib. 6. cap. 41. & Iuo. par. 10. cap. 169. esse ex concilio apud Vermerias, nos consulto omisimus.

Notæ in concilia Hispaniæ.

Concilium Eliberitanum.

Eliberitanum Sunt qui duas in Hispania hoc nomine fuisse urbes putent: unam, quae in prouintia Batia, propè Granatam, insignem nunc apud Hispanos ciuiliu reru conuentum, in culmine montis Eluira sita est, vt ex multis eius ruinis constat: alteram in prouintia Narbonensi, nunc Collibre appellatam. Alij vero inter utramque distinguunt; vt ea, quae est in Batia, Eliberis tantum siue Eliberi cum E. dicatur: Narbonensis vero illa Illiberis, cum. I. nuncupetur. Quod utrumque Plinij probant auctoritate, qui lib. 3. c. 1. de Batia oppidis agens, Eliberi, inquit, quod Eliberini. Et cap. 4. eiusdem libri, de Narbonensis prouintia oppidis: Illiberis magna quondam urbis nunc tenue vestigium. Et Liuius lib. 31. Pyrenaeum transfreditur, & ad oppidum Illiberim castra locat. Qua ratione etiam scribendum arbitrantur, apud Pomponium Melam, & Strabonem. Verum existimo aliud efficacius & notius esse discrimen inter has urbes, vt illa quae est in prouintia Tarracoen. Cauco Illiberis, quae est Collibre; hac Batia, Eliberis solum vocetur: fuisseque diuersas urbes, & diuersis prouintijs & metropolitanis attributas, constat ex subscriptionibus conciliorum. Hoc vero apud Eliberim, in prouintia Batia coactum est, vt doctiores existimant, & subscriptiones Episcoporum indicant.

Constantini temporibus.] *Inde coniectari licet, fuisse hoc primum concilium in Hispania celebratum. Nam ut D. Isidorus auctor est Etymol. lib. 6. c. 18. Canones conciliorum à temporibus Constantini cœperunt. In precedentibus namq; annis, persecutione feruente, docendarum plebium nemini dabatur facultas. Idem Gratianus in collect. Decret. dist. 15. Unde non probo eorum sententiam, qui ante hoc, quatuor alia concilia in Hispania esse coacta, ex nudis tantum coniecturis & epistolis adstruere conantur.*

Eodem tempore quo Nicæna synodus.] *Absoluta Nicæna synodo à trecentis & decem & octo patribus, qui ex toto terrarum orbe eò conuenerant: qui inde recedentes, veluti flumina ex paradiso manantia, totas ecclesias doctrina sancta salutari aqua irrigarunt, & quam acceperant in illa magna & uniuersali synodo orthodoxæ sapientia regulam, à Romano Pontifice confirmatam, Episcopis, sacerdotibus, & populis obseruandã tradiderunt. Quare nõ acquiesco sententiæ Petri Antonij Beuter diligentis rerum Hispaniarum scriptoris, qui auctor est, Eliberitanum concilium ante Nicænum fuisse habitum: neq; Ioannis Episcopi Gerundensis, qui affirmat, in eo esse in quinque prouintias, siue metropoles Hispaniam totam partitam; nimirum, Tarraconensem, Carthaginensem, Baticam, Lusitaniam, & Gallæciam: cum ex canone. 58. constet, iam antè primam cathedram esse constitutam. Ioannes Vaseus anno Domini. 338. coactum, Ambrosius Morales, ex cod. vetusto, manuscr. adnotat Erã 362. qui est Domini. 324. quam sententiam sequutus sum. Idem Stephanus Garibaius antiquitatis Hispania inuestigator eximius.*

Era. 362.] *De nomine, & ratione Era Hispanica hæc accipe. ERA pro temporum ratione, & annorũ supputatione, numero & calculo, usurpatur apud Latinos, ex Fausto Regiensi in Gallia Episcopo, lib. de Spiritu sancto priori: Sacer (inquit) numerus dicimus, quia trecenti in Era siue supputatione, signum crucis: decẽ & octo uerò IESV adorandum nomen ostendunt: & ab Isidoro, qui ex canonibus euangelicis Græcis Eusebij Casariensis semper eras dicit, quod Græcus scriptor æquiduo; per singulos (inquit) euangelistas, numerus quidam capitulis affixus adiacet; quibus numeris subdita est Era in initio notata, quæ indicat, in quoto canone positus sit numerus, cui subiecta est Era. Verbi gratia: si est Era prima in primo canone, &c. & ex codice Theodosiano, ubi est scriptum: Imperator Theodosius Era XXII. Era igitur sine controuersia, est nota numeri, & ita apud Hispanos accipitur pro ratione & supputatione ipsa temporum: nec deductam ab ære existimo, ut Isidoro Hispalensi placuit, caterisq;*

ceterisq; uiris Hispanis. Nonius Grammaticus non refragatur, nec Lucilus pœta, dum inquit: Hæc ratio peruersa est, Era numeri subiecta improbè. Nonius neutrum facit era, & plurale ab æs, nostri uerò fœmininum & singulare. Neq; scribendum censeo æra, sed, Era, & nõ Hera; quasi à Domino, ut Petro Messia in Sylua placuit, & postea Gregorio in proœmio Partiarũ. Sic scribunt concilia, literis Longobardis in uetustissima membrana manu exarata; neque barbare, sed consulto. Et cum in alijs optima scribendi ratio seruetur, cur non in Era? In tertio Toletano: In nomine Domini Iesu Christi, anno regnante quarto gloriosissimo atque pijsimo, & Dño fidelissimo Dño Reccaredo, die octaua Iduũ Maiarũ Era DCX XVII. in quarto apertius: Era DCLXI. literis maiusculis: in quinto etiã: Era DCLIII. in sexto: Era DCLXVI. sic in ceteris obseruatur. In cippiis similiter scribitur, in agro Hispalensi: Macarius famulus Dei uixit annos LII. recessit in pace die X. Kalen. Jan. Era. DLVIII. In agro Talabricensi: Litorius famulus Dei uixit annos plus minus LXXV. requieuit in pace VIII. Kal. Julias, Era. DXLVIII. In monumentis, in cruce apud Compostellam, sculptum est: Hoc signo uincitur inimicus, hoc signo uictur pius: ob honorẽ sancti Iacobi Apostoli offerunt famuli Dei Aldefonsus princeps, cum coniuge Scemena regina. Hoc opus perfectum est, in Era DCCCC. duodecima. Hanc rationem scribendi sequitur Ioannes Mariana conciuis, & amicus noster, non tantum patriæ sed Hispaniæ ornamentum. Veteribus nostris Era incerta res, variè interpretata, & deducta, usque ad Ioannem Vergaram canonicum Toletanum, Græcis & Latinis literis doctissimum, Vaseũ, & Resendium Lusitanos, Genesium Cordubensem, Didacum Couarruuiam Episcopum Iurisconsultum eximium. Deindè apertius & copiosius à Stephano Garibai, Ambrosio Morales, accuratis rerum Hispanicarum scriptoribus tractata. Uniuersi Erã numerum annorum esse fatentur: id concilia, cippi, monimenta, historia nostra, & peregrina, externaq; comprobant. Hinc ad externos doctos, Iosephum Scaligerum, Casarem Baronium, res hæc labitur. Omnes sumentum Genesij uiri docti rident: de alijs inter se dissident. Superare Natiuitatis annum triginta octo annis Eram sine controuersia affirmant, excepto Episcopo Gerundensi: à quo principio, aut qua ratione, Hispania, in annorum ratione complexa sit Octauiani annum, aberrant à sententiã. Alij ob assentationem, principibus ad deceptionẽ continuò datam; alijs ad initium imperij Hispanici Augusto ante natiuitatem Christi anno trigesimo octauo concessum: Isidorus ad censum

Petrus Messia vir doctiss. in tertia parte Syluæ. c. 36.

Lib. 3. de rebus Hispaniæ. c. 24.

cenſum impoſitum toti orbi in Octauiana deſcriptione refert. Illud grauius, an Julio Caſari, an Auguſto Octauiano ſit hac tributa ſupputatio. Joſeph Scaliger Julio: ut notant, inquit, qui Hiſpanos libros, & Alfoſinos indices legerunt. Miror virum doctum ita lapſum, cū Natiuitas Chriſti inciderit in quadrageſimum ſecundum annum Imperij Octauiani, ut Eufebius, Epiphanius, in Pan. lib. 1. her. 20. & alij Græcorum, & Latinorum, ut Iſidorus, Beda, de ſex atatibus ſunt auctores: vel in primum, ut Julianus noſter Toletana primæ ſedis Epiſcopus, & Hieronymus in Eſai. cap. 2. Julius vero Caſar poſt Caium, & Sextum Pompeios, Magni Pompeij filios, apud Mundam in Hiſpania Batia, victos, Sextumq; occiſum (in quo bello Octauianus decimum octauum agens annum ſtrenuè militauit) Romam rediens, poſt triumphum à Bruto, & coniuſtatis occiditur. Quapropter ſi poſt natum Chriſtum ab hinc triginta & octo annos eſt numerandum, in tempora Octauiani A. Polliōne, & Domitio Conſulibus, non Iulij neceſſariò incidimus: quo tempore Hiſpania pacata, Sexto Pompeio victo, Octauianus dominus eſt conclamatus, initiumq; Erarij calculi inuentum, productumq; uſque ad 1383. qui eſt à Ioanne primo rege Caſtelle lege antiquatus.

Hincmarus Archiepiſcopus Rhemenſis, diuinitus valdè doctus, ut Nicolaus Papa teſtatur in cap. Excellentiffimus. 11. q. 3. in libro de concilijs, quem apud me habeo manuſcr. contuliq; eum cum alio codice peruetuſto, Bibliotheca Regia diui Laurentij, de Era multò aliter quàm reliqui omnes ſcriptores, ſentit. Totum ſubiciam paragraphum, ut obiter qua ratione Conſules & Era in concilijs apponantur, perpendat ſtudioſus lector.

QV I D S I T H E R A. & c.

HERA Autè huiusmodi concilijs præfixa, pro anno Dominicæ incarnationis intelligitur, quæ iuxta Iſidorum, ab ære denominatur, eo quòd anni apud antiquos ære notarentur, cum & indiſtiones inſtituerentur. Sed quia æs caret aſpiratione, magis ab hera, id eſt, nomine Junonis, id eſt aëris, tractum uidetur, infra quem maximè tempora variantur. Et notandam quia chronica pauciores annos ab incarnatione Domini concilijs adſcribunt, quæ in titulis eorum reperiantur: illa, inquam, chronica, qua Dominus Hermanus, egregius calculator, & temporum ſubtiliffimus indagator, ex diuerſis chronicis & historijs diligentiffimè compoſuit, quæ & uſque ad milleſimum quinquageſimum quartum Dominicæ incarnationis annum perduxit

perduxit fideliter: nam in illis, ſecundo vniuerſali concilio, id eſt Conſtantinopolitano primo CCC. LXXXI. annus adſcribitur, cui in titulo CCCC. XVIII. attribuitur. Item in illis, tertio vniuerſali concilio, id eſt, Ephefino CCCC. XXXI. annus adducitur, cuius in titulo CCCC. LXX XVIII. ſociatur. Nepe Hera, in his titulis XXXVII. annorum habet plus, quàm reperiatur in chronocis. Hæc diuerſitas in Africanis, & in alijs Occidentalibus concilijs, ſæpenumerò inuenitur, quibus item Hera præfigitur. Qualibet autè occasione huiusmodi diuerſitas euenerit, nequaquam iam nobis tamè fidem rerum impedire debet: cum & in ipſis ſacris literis diuerſa temporum prænotatio nullo modo rerum veritatem impediret. Nam in illis LXX. interpretum auctoritas Hebraica veritate, in numero annorum adèò diſcordat, ut ab origine mundi plus. M. quàm illa in Natiuitate Domini ponat. Familiaris eſt utiq; chronographis huiusmodi diuerſitas: nec lectores multum inde curant, dum tantum ea quæ legerant, indubitata veritatis eſſe cognouerint. Sciendum tamen, quòd maiores noſtri ſcripta ſua annotatione temporum firmare conſueuerunt, ſicut & Romane leges, quas ſuſcepit eccleſia præcipiunt: dicunt enim: Si quæ, poſt hæc, edicta, ſiue conſtitutiones ſine die & conſule fuerint deprehæſa, auctoritate careat. Hinc eſt, quòd ſancti Patres etiam eccleſiaſticis ſtatutis, ſiue ſcriptis diem & conſulem aſſignare ſolent, annumq; ipſius conſulis, ſiue conſulum ſignatè adſcribunt: ut illud: Honorio duodecies, & Theodoſio ſepties, ſubauditur, in conſulatu annuato, factum eſt ſextum Carthaginenſe concilium. Africani quoq; canones præcipiunt, ut litera, quas Epiſcopi ab ordinarijs ſuis accipiunt, diem & conſulem habeant, ut tempus ſuæ ordinationis ſemper attendant: ne his qui prius ordinati ſunt ſe temerè præferant. Sed eccleſiaſtica ſtatuta non tam ex temporis, ſicut conſulis annotatione, tantum firmitatis acceperunt, ut non de eorum auctoritate dubitetur. Quapropter & nos eorum auctoritati præiudicare non debemus, etiam ſi certum tempus inſtitutionis eorum ignoremus. Notandum quia Hera aliquando abuſuè pro capitulo ponitur, ut in illo ſcripto Toletani concilij, de ordine tenenda ſynodi tractatur. Hæc Hincmarus: noſq; hoc ſpicilegium dedimus, poſt tot doctiffimorum hominum vberem fegetem.

Cap. I Neq; in fine eum communionem accipere! Sincerè pœnitentibus non eſſe vitæ negandum viaticum, etiam non acta legitima pœnitentia, ſi mortis periculum ſuperuenerit, ſtatuit Ancyrit. ſynod. c. 6. & Nicana prima. c. 12. & Aureli. 2. c. 12. ſic ait: De his qui in pœnitentia

LXX. Interpretum auctoritas.

In VI Carthaginenſi concilio ſic dicitur in principio: Poſt conſulatum glorioſiffimorum imperatorum, Honorij duodecimum, & Theodoſij octauum Auguſtorum, octauo Kalendas Iulij.

„ pœnitentia positi, vita excefferunt, placuit, nullum communionem,
 „ vacuum debere dimitti. Hanc canonis cum presenti discrepantiam,
 „ soluit Innocentius. I. epistola. 3. c. 2. De his (inquit) observatio prior
 „ durior, posterior, interueniente misericordia, inclinatio est. Nam
 „ consuetudo prior tenuit, ut concederetur eis pœnitentia, sed com-
 „ munitio negaretur. Nam cum illis temporibus crebra persecutio-
 „ nes essent, ne communionis concessa facilitas, homines de reconci-
 „ liatione securos non reuocaret à lapsu, negata merito communitio est,
 „ concessa pœnitentia; ne totum penitus negaretur, & duriosem re-
 „ missionem fecit temporis ratio. Sed postquam Dominus noster pacem
 „ ecclesijs suis reddidit, iam depulso terrore, communionem dari ab-
 „ euntibus placuit, & propter Domini misericordiam, quasi viaticum
 „ profecturis; ne Nouatiani hæretici, negantis veniam, asperitatem,
 „ & duritiam subsequi videamur. Tribuetur ergo cum pœnitentia
 „ extrema communitio; ut homines huiusmodi, vel in supremis suis, per-
 „ mittente Salvatore nostro, à perpetuo exitio vindicentur.

Cap. 3. Acta tamen legitima pœnitentia. Illa vocabatur legitima
 pœnitentia, quæ erat secundum canones Pontificios: ut ex Pœni-
 tentiali Romano, Theodori, & Bedæ patet. Apud Burchardum
 lib. 20. multa librorum pœnitentialium fragmenta citantur: & in-
 fra cap. 5. Si qua fœmina.

C. 13. Virgines quæ se Deo dicauerint. Erant hoc tempore virgi-
 nes Deo sacrata speciali dedicatione & voto; quibus nefas erat,
 coniugio aut libidini seruire, sed in cœlibatu & castitate sancte vi-
 tam traducebant. Et ex Carthaginensi concilio. 3. cap. 33. in quo
 diuus Augustinus subscribit, patet iam tum fuisse harum virginum
 extructa monasteria: in quibus magna cum pietate, & religione
 educata; mente simul & corpore essent virgines. Eas etiam audito-
 rium habuisse, quod nunc loquatorium dicitur, in quo coram testi-
 bus loquebantur, constat ex concilio Cabilonens. sub Carolo Mag-
 no. cap. 61. in quo studium sanctimonialium legendo & cantando,
 & in psalmodiarum celebratione, siue oratione, & canonicis horis, vi-
 taq; communitate describitur; aduersus calamitosi huius temporis
 pestilentes nouatores, & castitatis corruptores. Concilium etiam
 Hispalense de custodia virginum seuerè decreuit.

C. 23. Ieiuniorum superpositiones. Ieiunium vocatur superpositio;
 „ ut patet ex indiculo pœnitentia: & infra cap. 26. Errorem placuit
 „ corrigi, ut omni sabbati die superpositiones celebremus.

C. 25. Literas confessionis. Idem cautum est in concilio Arelaten-
 si. 1. c. 9. ad retundendam confessorum tumidam iactantiam; de qua
 Cyprianus

Cyprianus in epistolis scripsit. Epistola commendatitia, quæ litera
 appellantur fidelibus data, diuersi generis erant: complectebantur
 enim literas confessionis; & hæc erant dignitatis & honoris, quibus in
 ecclesijs magna reuerentia habebatur. Fuerunt & communicatoria
 litera, ut cum plebe aliena fideles communicarent, sine erroris peri-
 culo, quæ & scriptura dimissoria dicitur. 6. generali synodo. c. 17.
 Aliquando commendatitia litera; ut in concilio Chalced. c. 12. Dicuntur
 & formata, ut in Mileitano. c. 20. eo quod certis notis, & sub
 certa forma erat scripta: ut constat ex concilio Carthag. 5. c. 7. In for-
 matis autem oportet esse subscriptum sanctum Paschæ diem. Vocabantur
 & pacifica & canonica litera. Atq; hæc de epistolis quibus fideles
 comendabatur. Exemplum formatae habes. d. 73. c. In nomine Patris.

C. 26. Errorem placuit corrigi. Est apud Matthæum. c. 9. & Luc. c.
 5. discipulos Ioannis, & Phariseos Christum Dominum rogasse,
 „ quare discipuli eius non ieiunarent: quibus ipse respondit: Veniet
 „ dies, quum auferetur ab eis sponsus, & tunc ieiunabunt in illis diebus.
 Hinc Romana Ecclesia, quam secuta est Hispania, & alia Occidē-
 tales, ex Apostolorum traditione consuevit sexta feria, & sabbato
 ieiunare. His enim diebus ablatus fuit à discipulis sponsus. Verum
 tamen in ecclesijs Orientalibus aliter in more positum fuit: nempe ut
 feria quarta, & sexta ieiunaretur; ut constat ex canone. 68. Apo-
 stolorum, & ex D. Clemente lib. 5. const. Apost. c. 16. & ult. & lib. 7.
 c. 24. & S. Ignatio epist. ad Philippenses, & Gratiano de consecrat.
 dist. 3. c. Ieiunia, ex dictis S. Apollonij, qui ab Iuone dicitur Apolli-
 narius part. 4. c. 32. & ex Epiphano in compendio doctorum Eccles.
 & Origene in Leuit. & Cyrill. in Leuit. lib. 10. & Tertulliano ad-
 uersus Psychic. c. 14. Anastasio in lib. quæ ἰουδὴν inscripsit, id est,
 via ducē, & S. Petro Alexandrio canone. 15. Producebatur vero hoc
 ieiunium usq; ad horam nonam, cætera verò usq; ad vesperam; ut
 testatur Tertullian. aduersus Psychic. c. 10. Horum ieiuniorum ra-
 „ tionem reddit D. Clemens: Quoniam in quarta feria iudicium con-
 „ tra Dominum prodijt; quum Iudas pecunia accepta, promisit eum tra-
 „ dere: in parasceue verò, quoniam in ea Dominus crucis supplicium
 „ passus est. Hæc Clemens lib. 7. c. 24. Sabbati verò ieiunium seuerè in-
 „ terdictum à Græcis est, & ab omni Orientali Ecclesia. D. Ignatius
 „ testatur in epistola ad Philippenses, quæ est. 8. Quicumq; Dominicam
 „ aut sabbatum ieiunauerit, præter unum sabbatum Paschæ, ipse est
 „ Christi interfector. Unde Græci insultabant Latinis, quod contra
 Apostolicas leges sabbato ieiunarent. Huius obseruantia meminit
 Clemens constituit. Apost. lib. 7. c. 24. & Irenæus, lib. 1. c. 20. & dein-
 cept. Epiphani. hæresi. 41. & 42. Greg. Nyssenus in oratione aduer-

suseos qui agrè ferunt reprehensiones. Socrates hist. lib. 6. c. 8. Anastasius Nicæn. lib. quæst. q. 77. Quapropter Innocentius Papa in epist. ad Decentium cap. 4. Sabbato esse ieiunandum rationibus evidentissimis, ut ille ait, demonstrat. Et sanctum Eliberitanum concilium errorem huiusmodi corrigendū decreuit, ut omni sabbato ieiunaremus, ut primi Christiani nostri ieiunauerūt. Quum verò adhuc etiā Græcorum consuetudo in Hispania perseueraret, Lucinius nobilis Hispanus, prouincia Batica Hieronymum consuluit in Bethlehem cōmorantem, utrum sabbato esset ieiunādum, ut Romana & Hispana Ecclesia obseruabāt. Cui rescripsit Hieronymus tom. 1. epist. 28. traditiones ecclesiasticas ita obseruandas, ut à maioribus tradita sunt, nec aliorū consuetudinem aliorum contrario more subuertit. Idē Augustinus ad Januariū respondit epist. 118. ex sentētia Ambrosij dicentis Monica: Quum Romā venio, ieiuno sabbato, quum hic sum (id est Mediolani) non ieiuno. Et huius rei affert causam Augustinus ad Casulanū epist. 86. & Casianus coll. 3. c. 10. In ecclesia Hipponensi eadem consuetudo viguit, ut testatur August. epist. 86. & 118. Iisdē ferè temporibus Decentius Eugubinus Episcop. Innocentium. R. P. de ieiunio sabbati consuluit. Ad quē Pōtifex rescripsit epist. 1. c. 4. Romana Ecclesia, & aliarum Occidentis consuetudinē esse tenendam, quæ sabbati ieiunium magnopere commendat. Nicephorus etiam huius cōsuetudinis Romana Ecclesia meminit, lib. 12. histor. c. 34. & Gregor. VII. c. quia dies. de cons. d. 5. Et Innocentius consultus de hac re à Bracharēsi Archiepiscopo, respōdit, prouincia cōsuetudinē debere obseruari, ut sabbatis à carne omnes abstinerēt; infirmis & debilibus dūt axat exceptis. Refertur lib. 3. Decretal. c. cōcilium. de obseruatione ieiuniorū: errorq; Socratis, hist. lib. 5. c. 21. refellendus est, dum ait, Roma in Quadragesima ieiunare solitos fideles, sabbato excepto, atq; Dñica. Hac hætenus de ieiunio sabbati.

- C. 34. Cereos per diē.] Absit ut intelligas de diuorum spiritibus, qui Deo fruuntur; qui cū nō magis per diem inquietentur cereis accēsis quàm per noctem, quin potius de cultu ecclesia latantur, ridiculū est, ut de illis canonem hunc intelligamus. Sanctorum quippè nomine accipiendi sunt fideles, quorum spiritus (dum orationis causa ad ecclesiam adueniunt) inquietantur frequentia & cura immodica cereorum ardentium. Sic psal. 49. credētium Ecclesia, appellatur Ecclesia sanctorū: sic Paulus ad Ephes. 4. ait: Ipse dedit, quosdā quidē Apostolos, &c. ad consummationē sanctorū, id est, fidelium, &c. 6. iubet orare pro sanctis. Et ad Philipp. 1. scribit: Omnibus sanctis qui sunt Philippis. Et. 1. Cor. 7. Sāctificatus est enim vir infidelis, per mulierē fidelē. Sic Petrus omnibus fidelibus scribit. 1. Petri. 2. Vos autē genus electum,

„ electū, regale sacerdotium, gens sancta, &c. Sic Iudas in canonica deprecās
 „ supercertari semel tradita sanctis fidei. Sed dices: Cur modò ecclesia cereos
 „ per diem accendi probat? Nā non desuere qui candelarū vsum improbent,
 „ testimonio huius concilij ducti, & Lactānij. lib. 6. c. 2. Hæreticus Vigilā-
 „ tius dolens hunc honorē martyrum reliquijs exhiberi, calumniabatur Gē-
 „ tilicū ritum introductum in ecclesijs, ut fulgente sole, moles cereorū accen-
 „ derentur. Huic obiectioni his verbis respondet D. Hieron. Cereos autem non
 „ clara luce accēdimus, sicut frustra calumniaris, sed ut noctis tenebras hoc
 „ solatio comparemus, & vigilemus ad lumen; ne caci tecum dormiamus in
 „ tenebris. Quod si aliqui propter imperitiam, & simplicitatem secularium
 „ hominū, vel certè religiosarū fæminarū (de quibus verè possumus dicere:
 „ Confiteor, Zelum Dei habent, sed nō secundum scientiam) hoc pro honore
 „ martyrum faciunt, quid inde perdis? Causabantur quondā Apostoli, quod
 „ periret vnguentū, sed Dñi voce correpti sunt. Neq; enim Christus vnguetō
 „ indigebat, nec martyres lumine cereorum: & tamē illa mulier in honorem
 „ Christi hoc fecit, deuotioq; mētis eius recipitur: & quicūq; accendūt cereos,
 „ secundū fidem suam, habent mercedē, &c. Et post pauca: Et absq; martyrū
 „ reliquijs, per totas Orientis ecclesias, quando legendū est euangelium, accē-
 „ duntur luminaria, iam sole rutilante, non utiq; ad fugādas tenebras, sed ad
 „ signū lætitiæ demonstrādum. Hætenus D. Hieronym. idem in epist. ad Ri-
 „ parium. Ut ergo fideles errorem Vigilantijs, aduersum cultū martyrum de-
 „ testarentur, & aliorum hæreticorū, cereos per diem accendere consueuerūt;
 „ non solum in cœmeterijs, verum in ecclesijs: quāuis id Hieronymi atate nō
 „ erat ubiq; receptū. Lactānius arguit eos, qui Deo hac mente offerret lumē,
 „ quasi Deus egeat lumine, Conciliū verò hoc Eliberitanū agit de neophytis
 „ qui more Gentilium lucernas publicè accendebant, non verò de ijs, qui ad
 „ cultum & gloriam Dei lucernas & cereos publicè accendunt.

- C. 35. Mulierum vigilias prohibet.] Idem nostris tēporibus, propter eādem
 „ rationem, in Toletano concilio primo post Tridentinum, decretum fuit,
 „ sicuti ab ea ratione in concilio Altiſtodorenſi can. 5. prohibentur.
- C. 36. Placuit picturas.] Huius canonis varia traduntur interpretationes à
 „ viris doctis, ad asserēdū sanctorum imaginū cultum, & debitum honorem.
 „ Prima, hoc cōcilio reiectas esse imagines pictas, non sculptas, ob idololatriæ
 „ metū, ut de Saluatore in forma Iouis picto tradit Nicephor. lib. 15. c. 23.
 „ Secunda, ne imminēte persecutione Christiani auferre secū, aut occultare
 „ nō possent: & ita pictæ essent ludibrio Judæis, & Paganis. Hæc ex Sādero
 „ lib. 2. c. 4. de cultu imaginum. Idē Turianus lib. 1. de Hierar. ordin. c. 12.
 „ Tertia, ne pictura facile deformētur, parietū crustis deiectis, & inde amissa
 „ venerabili forma, potius contēptui sint, quā venerationi. Ita interpretatur
 „ hunc canonem doctor Petrus Martinez, insignis theologus, canonicus Cō-
 „ chensis, & apud Complutenses magister meus, in cōmē. epist. Judæ, loco. 18.
 „ de imaginum debito cultu. Quarta, pro tēporum varietate statuta variari

humana: unde Eliberitana synodo non esse imaginibus negatum honorem; quin potius in sanctarum imaginum veneratione, esse interdictum, ne in parietibus depingeretur. Verum concil. Nicen. 2. Act. 7. id modis omnibus permittitur:

„Definimus, cum omni diligentia et cura venerandas et sanctas imagines ad
„modum et formam veneranda et viuificantis crucis, e coloribus et tessulis, aut
„alia quavis materia commode paratas, dedicandas, et in templis sanctis Dei
„collocandas, habendasque; tum in sacris vasis et vestibus; tum in parietibus et
„tabulis; in aedibus priuatis, in vijs publicis; maxime autem imaginem Domini et
„Dei, seruatoris nostri Iesu Christi, deinde interemeratæ Domine nostre Deiparae,
„venerandorum Angelorum, et omnium deinde sanctorum virorum.

C. 43. Iuxta auctoritatem Scripturarum. Sic enim ex Leuit. 23. et Deuter. 16. c. constat; videlicet, ut sint septem hebdomada plena. Quomodo intelligendum illud Actor. Apostol. c. 11. ubi dicitur: Cum complerentur dies Pentecostes. Et August. tract. 13. super Ioannem, inquit, quod Dominus post resurrectionem quadraginta diebus conuersatus est in terra, cum discipulis suis: quadragesimo autem die cum ascendisset in caelum, peractis decem diebus, misit mercedem Spiritus sancti.

C. 48. Pedes eorum lauandi sunt. De huius lotionis ritu vide Ambros. lib. 3. de Sacram. c. 2. Quam consuetudinem, ibi ait Ambrosius, Ecclesiam Romanam non habere: et ubique abrogatam ait D. August. epistol. 119. c. 28. Eius etiam meminit Tertull. lib. de Baptismo. Neque censeo in hoc concilio interdictam, nisi tantum ne fiat a sacerdotibus.

C. 62. Si Auriga & Pantomimus. Artes haec habent actiones similes et fere copulatas: Quod enim in circo est Auriga, id in theatro est Pantomimus: Auriga qui currui praest dicitur, Pantomimus personarum omnium in scena imitator et effector; ex Cass. lib. 4. variar. epis. 4. et Arnob. lib. 4. et Tertul. de spectaculis. c. 17. homines officio infames et vitia. Unde et in concil. 1. Arelat. c. 20. et 3. et Carthag. et hoc eodem concil. infra. c. 67. quoadiu hac agunt, a communione separantur. Extat huius rei epist. D. Cypriani, et D. Thom. 2. 2. q. 168. art. 3. ad 3. arg. docta et pia de histrionum officio et moderato vsu sententia: quavis saepe urget nos illud August. super Ioannem, tract. 100. Donare res suas histrionibus, vitium est immane, non virtus.

C. 77. Aut viros cinerarios. Acron Grammaticus, exponens illud Horatii, primo serm. saty. 2. Multa tibi tum officient res: Custodes, lectica, ciniflones, parafiti. Ciniflones, inquit, et cinerarij eadem significatione apud veteres habebantur, ab officio calamistrorum, id est, veruum in cinere calefaciendorum, quibus effeminati viri capillos crispabant: cuius rei et Virgilius meminit: Vibratos calido ferro. Dicti autem ciniflones, ab eo quod in cinere flant ad ferrum calefaciendum, quos cinerarios appellant. Tertull. lib. 2. ad uxorem, cinerarios, dicit peregrinae proceritatis, eo quod in his hominibus humana vanitas proceritatem immanem requirit.

CONCILIUM Caesaraugustanum. XII. Episcoporum. Era cccc. xviii.

Est Prouinciale.
Exc.

TITVLI

- I *Faemina fideles a virorum alienorum coetibus separentur.*
 ij *Ut diebus Dominicis nullus ieiunet, nec diebus Quadragesima ab ecclesia se absentet.*
 iij *Ut qui eucharistiam in ecclesia accipiunt, et sibi eam non sumunt, anathema sint.*
 iiij *Ut tribus hebdomadis, quae sunt ante Epiphaniam, ab Ecclesia nemo recedat.*
 v *Ut qui a suis Episcopis priuantur, ab alijs non recipiantur.*
 vi *Ut clericus, qui propter licentiam monachus vult esse, excommunicetur.*
 vii *Ut Doctoris sibi nomen non imponat, cui concessum non est.*
 viij *Ut ante quadraginta annos sanctimoniales virgines non velentur.*

a Accipit. Exc.
b Sumit. Exc.
c Anathematizetur.
Exc. & C. A.

d Communione priuantur. Exc.
e Luxum. Exc.

f Quis non. Exc.

EXEMPLVM SENTENTIARVM Episcoporum concilij Caesaraugustani.

Quarto Non. Octobris Caesaraugustae in secretario residentibus Episcopis, Fitadio, Delphino, Eutychio, Ampelio, Augentio, Lucio, Ithacio, Splendonio, Valerio, Symposio, Cartherio, Idatio, ab vniuersis dictum est: Recitentur sententiae. Lucius Episcopus legit.

g Siradio. Exc.
h Raticio. Exc.
i Itatio. Splendonio. Exc.
k Catherio, & Itatio. Exc.
l Recitetur sententia. C. A.

I. Ut faemina fideles a virorum alienorum coetibus separentur.

Ut mulieres omnes Ecclesiae Catholicae, & fideles a virorum alienorum lectione, & coetibus separentur; vel ad ipsas legentes aliae, studio vel docendi, vel discendi, conueniant. Quoniam hoc Apostolus iubet. Ab vniuersis Episcopis dictum est, anathema futuros, qui hanc concilij sententiam non obseruauerint.

1. Corint.
14. G.
Et. 1. Timo.
1. c.

m Deest in Exc.
n Nec. Exc.

o Alij. Exc.

II. Ut diebus Dominicis nullus ieiunet, nec diebus Quadragesima ab ecclesia se absentet.

De cōf. dif. 3. Ne quis ieiunet. Item legit. Ne quis ieiunet die Dominica, ^a causa temporis, ^b aut persuasionis, aut superstitionis: ^b vt de Quadragesima - ^b rū diebus, ab ecclesijs nō desint, nec habitent latibula cubiculorum, ac montium, qui in " his " suspitionibus perseuerant, sed exemplum & præceptum custodiant sacerdotum, & ad alienas villas agendorum conuentuum causa non conueniant. Ab vniuersis Episcopis dictū est: Anathema sit, qui ^c hoc commiserit.

^a Causa timoris. Grat.
^b Nec Quadragesimæ dieb. ab ecc. fideles desint, nec habitent in latibulis. Exc. & Grat.
^c Deest ab Exc. & Grat.

^c Hæc. Exc. & Grat.

III. Ut qui Eucharistiam in Ecclesia accipit, & ibi eam non sumit, anathematizetur.

^d Consumit. Exc.

Item legit: Eucharistiæ gratiam, si quis probatur acceptam in ecclesia non ^e sumpsisse, anathema sit in perpetuum. Ab vniuersis Episcopis dictum est: Placet.

^e Cōsumpsisse. Exc.

IIII. Ut tribus hebdomadis, quæ sunt ante Epiphaniam, ab Ecclesia nemo recedat.

Vide notam postquam infra, in concilio Tolet. 1. cap. 14. De sumptione Eucharistia Item legit: ^f Viginti & ^g vno die, quo à XVI. Cal. Ianuarij vsque in diem Epiphaniæ, quæ est octauo Idus Ianuarij, continuis diebus, nulli liceat de ecclesia se absentare, nec latere in domibus, nec secedere ad villam, nec montes petere, nec nudis pedibus incedere, sed concurrere ad Ecclesiam. Quod qui non obseruauerit, ^h his decretis anathema sit in perpetuum. Ab vniuersis Episcopis dictum est: Anathema sit.

^f Vicefimo. Exc.
^g Primo. Exc.

^h De suspectis anathem. Exc. De suspectis. C. A.

V. Ut qui à suis Episcopis priuantur, ab alijs non recipiantur.

ⁱ Communione priuantur. Exc.

Decretum Iuon. pars. 14. c. 29. Item lectum est, vt hi qui per disciplinam, aut sententiam Episcopi ab ecclesia fuerint separati, ab alijs Episcopis non sint recipiendi. Quod si scientes Episcopi fecerint, dictum est. Qui hoc commiserit non ^k habeat communionem.

^k Desunt in Exc.

^k Habeant. Exc. & C. A.

Ut

VI. Ut clericus, qui propter licentiam monachus vult esse, excommunicetur.

^a Luxum. Exc.

Item legit: ^b Si quis de clericis propter luxum, ^c vanitatemq; præsumptā, de ^d officio spontè discesserit, ac velut obseruatorem legis monachum videri voluerit esse, magis quam clericum, ita de ecclesia ^e repellendum, vt nisi rogando, atque ^f obseruando plurimis temporibus satisfecerit, non recipiatur. Ab vniuersis Episcopis dictum est: Ita fiat.

^b Si quis clericus. Exc.
^c Vanitatisque præsumptum. Exc.
^d Officio suo. Exc. & A. C.
^e Obseruatore. I. m. se videri maluerit esse quam. cl. Exc.
^f Repellendus erit. C. A.
^g Obsecrando M. C. C.
^h Quis non. Exc.

VII. Ut doctoris sibi nomen non imponat, cui concessum non est.

Ad Hebr. 5. Item lectum est: Ne quis doctoris sibi nomen imponat, præter has personas, quibus concessum est; secundum quod scriptum est. Ab vniuersis Episcopis dictum est: Placet.

VIII. Ut ante quadraginta annos sanctimoniales virgines non velentur.

Item lectum est, non velādas esse virgines, quæ se Deo ⁱ vouerint, nisi quadraginta annorum probata ætate, quam Sacerdos comprobauerit. Ab vniuersis Episcopis dictum est: Placet.

ⁱ Vouerunt. Exc.

De subscriptionibus.

Subscribunt in hoc concilio duodecim Episcopi, quorum nomina hoc ordine in exordio concilij. M. ff. ponuntur.

1	Fitadius.	7	Ithacius: fuit Episcopus Sossubensis, apud Sulpitium. Fortè Osonobensis.
2	Delphinus.	8	Splendonius.
3	Eutygianus: fuit Bastitanus.	9	Valerius Cæsaraugustanus.
4	Ampelius.	10	Symphosius.
5	Augentius.	11	Catherius.
6	Lucius.	12	Idacius.

Duo Episcopi, nimirum Eutychianus, & Valerius, alter Bastitanus, alter Casaraugustanus, subscribunt etiam in Eliberitano: unde constat hoc concilium fuisse actum, circa tempora Eliberitani. Hic Valerius fuit secundus. Præterea Ithacius & Idacius septimo, & duodecimo loco subscribunt. Unde error Trithemij corrigitur, existimantis eundem esse: est enim Ithacius Episcopus, cuius in Priscilliano meminit D. Hieronymus; qui librū, sub specie apologia edidit, in quo detestanda Priscilliani dogmata, & maleficiorum venena, & libidinum detexit. At Idacius Episcopus vixit cum Ithacio, anno Domini 388. Severus Sulpitius libro. 11. historia sacra, Ithacium Sossubensem Episcopum facit: Idacium vero tantum Episcopum nominat: studium eorum in expugnandis hæreticis reprehendit: quia animo vincendi potius quam oportuit, certarunt. Vixerunt Ithacius & Idacius Episcopi, temporibus Damasi Papæ, Gratiani Imperatoris, & Ambrosij Mediolanensis Episcopi. De Ithacio, sic Sulpitius: Certè Ithacium nihil pensi, nihil sancti habuisse definitio: fuit enim audax, loquax, impudens, præsumptuosus.

Valerio] Interfuit huic concilio Valerius Casaraugustanus. Fuerunt autem duo Valerij Episcopi Casaraugustani, quorum prior sedit temporibus Daciani, qui sub Maximino & Diocletiano Imperatore Hispanias rexit, quando & eius Diaconus. S. Vincentius martyrij palmam adeptus est. Posterior vixit temporibus Constantini, quando Synodus Eliberitana est celebrata: interfuitq; in ea Osius Episcopus Cordubensis: sicut in Nicæna, & alijs, magna cum nominis existimatione. Id videtur sentire Prudentius in Peri Steph. hymn. 4. ubi agens de Casaraugustanis martyribus: sic ait de Vincentio & Valerijs.

Inde, Vincenti, tua palma nata est.
Clerus hinc tantum peperit triumphum,
Hinc Sacerdotum domus infulata
Valeriorum.

De ordine & tempore sacerdotum Casaraugustana ecclesia, extat epistola Antony Augustini Archiepiscopi Tarraconen. viri doctissimi ad Hieronymum Blancam Aragonensem rerum accuratum scriptorem.

Notæ

Notæ in Concilium Casaraugustanum primum.

[Casaraugustanum] De Casaraugusta Tarraconensis prouincia vrbe nobilissima, lege Ptolemaum lib. 2. c. 6. Geograph. Me lam. lib. 2. cap. 6. Plinium lib. 3. cap. 3. Strabon. lib. 3. & Antonini Itinerarium. De ea sic Prudentius, in Peri Steph.

” Tu decem sanctos reuehes & octo,
” Casaraugusta, studiosa Christi;
” Verticem flauis oleis reuineta,
” Pacis honore.

” Et infra, vocatur, Procerum creatrix purpureorum. Habitum fuit hoc concil. Era CCCC. XVIII. hoc est anno Domini. 380. Rege Alarico.

Fuit aliud Casaraugustanum concilium post hoc, in quo primò damnata est hæresis Priscilliani, cui etiam Aquitani Episcopi interfuerunt: in eo etiam Ithacius, & Idacius Episcopi, qui in hoc subscribunt, strenuè se gesserunt in extirpanda Priscilliani impietate. Severus Sulpitius lib. 2. sacra historia.

Vt mulieres] Intelliges hunc Canonem ex epistola Pauli. 1. ad Corint. c. 14. ubi ordinem docendi & legendi in ecclesia constituit.
” Excusi. CC. habent: Nec ad ipsas legentes alij studio vel docendi,
” vel discendi cōueniant: quoniam & hoc Apostolus iubet. In Gothico est: Vel ad ipsas legentes alij; nimirum fœmina. Verba autem Apostoli hæc sunt: Mulieres in ecclesijs taceant: non enim permittitur
” eis loqui, sed subditas esse, sicut & lex dicit. Si quid autem volumus,
” discere, domi viros suos interrogent. Et. 1. ad Timotheum. c. 2. Mulier in silentio discat, cum omni bona conscientia. Docere autem
” mulieri non permitto, neque dominari in virum, sed esse in silentio.

In hæresi Priscilliani, ut Sulpitius est auctor, mulier Agape, molli, & impudica, magistri nomen sibi usurpauit, partesq; illius erroris mirificè gessit: unde fortè alia infecta, simili docendi studio tenebantur: quem errorem Concilium extirpandum radicibus curauit.

Causa

C. 2. *Causa temporis]* Gratianus de cons. d. 3. c. Ne quis habet: *Causa timoris; & eius glossator: Causa timoris, alias terroris. Quā lectio- nem retinuit Gregorianus codex: verum non est lectio reiicienda omnino, Causa temporis; hoc est, quoniam dies Dominica est; in qua ieiunare sanctionibus ecclesiasticis prohibetur, ut constat ex Conc. Gangrensi. c. 18. & ex decretis Melchiadis Papae, ut est in Pontificali Damasi. Apud Burch. lib. 19. imponitur pœnitentia ei, qui die Dominica ieiunet, propter abstinentiam, aut religionem.*

C. 8. *Nisi quadraginta annorum]* Concil. Carthagin. 3. can. 4. *Itē placuit, ut ante .xxv. annos ætatis, nec Diaconi ordinentur, nec virgines consecrentur. Et in. 4. cap. 11. de eorum ordinatione, & vestitu. Et in decretis Zozimi Papae, cap. 26. Virgines velari possint ab Episcopo infra annos .xxv. si necessitas urget: & quod ei non obsit concilium, quod est de isto annorum numero constitutum. Tridentina concilio ætas emittendi professionem est immutata. s. 25.*

Ad annum vigesi-
mum quintū est mo-
nialium professio re-
da. 25.

37
INCIPIT CONCI-
lium Toletanum primum. xix.
Episcoporum.

T I T V L I

- I DE Presbyteris, & Diaconibus, si post ordinationem filios genuerint.
- ij Ut^a pœnitentes, si necessitas cogat, ^b Lectores aut Ostiarij fiant.
- iiij De his qui viduas acceperint, ne Diacones efficiantur.
- iiiij Ut Subdiaconus, si defuncta uxore aliam duxerit, Ostiarius fiat.
- v Ut cuiuslibet ordinis clericus, si ad ecclesiam nō venerit, deponatur.
- vj Ut religiosa puella virorum familiaritatem non habeat.
- vij Ut clericus, cuius uxor peccauerit, præter necem, potestatem habeat distringendi eam, & cum ea cibum non sumat.
- viiij De eo, qui post baptismum militauerit, ut ad^d Diaconum non promoueat.
- ix Ut nulla professa vel vidua, absente sacerdote, in domo sua sacerdotale officium, vel lucernale impleat.
- x Ut nullus obligatum cuiquam, absque consensu domini, vel patroni clericum faciat.
- xj Ut si quis potentium quemlibet^e spoliauerit, & admonente Episcopo non reddiderit, excommunicetur.
- xij Ut nullus clericus^f de Episcopo suo recedat, & ad aliū se trāsferat.
- xiiij De his, qui in ecclesiam intrant, & non communicant, ut excommunicentur.
- xiiij De eo, qui acceperit Eucharistiam, & non^g sumpserit, ut sacrilegus repellatur.
- xv De his, qui excommunicantur à sacerdotibus, ut nullus ad eos accedat.
- xvj ^h Deuota si adulterauerit, decem annos pœniteat, si maritū duxerit, non permittendam ad pœnitentiam, nisi maritus decesserit.
- xvij De eo, qui uxorem habet, si concubinam habuerit, ut nō cōmunicet.
- xviiij ⁱ Si Sacerdotis vidua vel Leuitæ, maritum acceperit, in finem tantum communionem accipiat.
- xix Si Sacerdotis, vel Diaconi filia religiosa peccauerit, in sine tantum^k communionem accipiat.
- xx Ut præter Episcopum, nullus chrisma conficiat.
- xxj De regulis fidei catholice contra Priscillianos.

^a Pœnitens. Exc.
^b Lector, aut Ostiarius fiat. Exc. & C. A.

^c In domo non hab. Exc.

^d Diaconatum. Exc. Diaconium. C. A.

^e Expoliauerit. C. A. & Exc.

^f Ab Exc.

^g Deest in Exc.

^h Consumperit. Exc.

ⁱ Ut deuota, si adultera fuerit. Exc.

^j Si vidua Episcopi, Presbyteri vel Diaconi mari. acc. Reliqua defunt in Excus.

^k Communicet. Exc. & C. A.

Constitutio concilij Episcoporum

Toleti habiti Arcadij, & Honorij temporibus.

Era cccc. xxxviij. sub die septimo Idus

Septembris, Stilicone

Consule.

In Decreto Iuonis part. 8. c. 69. ubi citatur hoc ordine.

Locus in provincia Gallicia ex Prolemao, Plinio & alijs. De Gallicia Lucensis vrbis conuentu & municipij Celenis omnes decem, & nouem isti sunt. Exc. ad marginem.

Conuenientibus Episcopis in ecclesia, Toletu, id est, Patruinus, Marcellus, Aphrodisius, Licianus, Iucundus, Seruerus, Leonas, Hilarius, Olympius, Ortizius, Asturius, Lampadius, Serenus, Florius, Leporius, Stadius, Aurelianus, Lampadius, Exuperantius de Gallicia, Lucensis conuentus, Municipij Celenis; omnes decem & nouem isti sunt, qui & alijs gestis aduersus Priscilliani sectatores, & haeresim quam adstruxerat, libellarem direxere sententiam. Confidentibus presbyteris, adstantibus Diaconibus, & caeteris, qui intererant concilio, congregatis,

Patruinus Episcopus dixit: Quoniam singuli cepimus in ecclesijs nostris facere diuersa, & inde tanta scandala sunt, quae usque ad schisma perueniunt, si placet, communi concilio decernamus, quid ab omnibus Episcopis, in ordinandis clericis, sit sequendum. Mihi autem placet constituta primitus concilij Niceni perpetuo esse seruanda, nec ab ijs esse recedendum. Episcopi dixerunt: Hoc omnibus placuit: ita ut si qui cognitis gestis concilij Niceni, aliud, quam statutum est, facere praesumpserit, & non in eo perseuerandum putauerit, tunc excommunicatus habeatur, nisi per conreptionem fratrum emendauerit errorem.

I. De Presbyteris, & Diaconibus, si post ordinationem filios genuerint.

Placuit, ut Diacones, si vel integri, vel casti sint, & continentis vitae; etiam si uxores habeant, in ministerio constituentur: ita tamen, ut si qui etiam ante interdictum, quod per Lusitanos Episcopos constitutum est, incontinenter cum uxoribus suis vixerunt, Presbyterij honore non cumulentur. Si quis vero ex Presbyteris, ante interdictum filios susceperit, de Presbyterio ad Episcopatum non permittatur.

C.A. XXXV.

Est prouintiale. Exc.

Patrono, Marcelliano, Aliciano, Aphrodisio, Iucundo, Olympio, Seruero, Asterio, Hilario, Lampadio, Lufstichio, Exuperantio, Sereno, Floro, Leporio, Aureliano, Lampadio, Leona, Gallia, Lucentio. Hic conuentus municipijs Celenisatus est. Isti sunt, &c. Exc.

Dedere. Exc. Congregato. Exc.

Patronus. Exc.

Vniuersi Episcopi. Exc. Nobis placet. Exc.

Hic. Exc.

Admittatur. Exc.

Vt

II. Ut poenitentes, si necessitas cogat, Lectores, aut Ostiarij fiant.

Distin. 90. Placuit, & in decret. 1. non. lib. 6. c. 138. et Burchar. lib. 2. cap. 37.

Item placuit, ut de poenitente non admittatur ad clerum; nisi tantum si necessitas, aut usus exegerit, inter Ostiarios deputetur, vel inter Lectores: ita ut Euangelia, & Apostolum non legat. Si qui autem ante ordinati sunt Diacones, inter Subdiacones habeantur: ita ut manum non imponant, aut sacra non contingant. Poenitente vero dicimus de eo, qui post baptismum, aut pro homicidio, aut pro diuersis criminibus, grauissimisq; peccatis publicam poenitentiam gerens, sub iudicio, diuino fuerit reconciliatus altario.

III. De his, qui viduas acceperint, ut Diacones non efficiantur.

Item constituit sancta synodus, ut Lector fidelis, si viduam alterius uxorem acceperit, amplius nihil sit, sed semper Lector habeatur, aut forte Subdiaconus.

IIII. Ut Subdiaconus, si defuncta uxore, aliam duxerit, Ostiarius fiat.

Subdiaconus autem, defuncta uxore, si aliam duxerit, ab officio in quo ordinatus fuerat, remoueatur, & habeatur inter Ostiarios, vel inter Lectores: ita ut Euangelium, & Apostolum non legat; propterea, ne qui ecclesiae seruiert, publicis officijs seruire videatur. Qui vero tertiam, quod nec dicendum, aut audiendum est, acceperit, absentus biennio, postea inter laicos reconciliatus per poenitentiam, communicet.

V. Ut cuiuslibet ordinis clericus, si ad ecclesiam non venerit, deponatur.

Bur. lib. 2. c. 152. Decret. Iuon. part. 6. cap. 243.

Presbyter, vel Diaconus, vel Subdiaconus, vel quilibet ecclesiae deputatus clericus, si intra ciuitatem fuerit, vel in loco, in quo ecclesia est, aut castello, aut vico, aut villa, & ad ecclesiam ad sacrificium quotidianum non accesserit, clericus non habeatur, si castigatus per satisfactionem veniam ab Episcopo noluerit promereri.

Poenitens. Exc. Lector, aut ostiarius fiat. Excus. & C.A.

Vt poenitentes non admittantur. Exc. & Grat. Et tunc inter ostiarios deputentur. Exc. Grat. Legant. Exc. Manus. Exc. Nec sac. contingat. Exc. Eum vero poenitentem dicimus, qui p. Exc. Grat. Concilio. Exc.

Nec Diac. effi. Exc.

Si uxorem aliam. Exc.

Epistolam. Exc.

Defunt in Exc.

Aut Castella, aut vicici sunt, aut ville, si ad ecclesiam ad. Excus.

Venerit. Exc. Si cast. non emendauerit. Bur. Iuo. Noluit. Exc.

D 2

Vt

VI. Ut religiosa puella virorum familiaritatem non habeat.

In domo non. Exc.

Item neque puella Dei aut familiaritatem habeat cum confessore, aut cum quolibet laico, sibi sanguinis alieni: aut conuiuium sola adeat, nisi ubi sit seniorum frequentia, aut honestorum, aut viduarum honestarumque; ubi honeste confessor quilibet, cum plurimorum testimonio, conuiuium interesse poterit. Cum lectoribus autem in ipsorum domibus non admittendas penitus, nec videndas; nisi forte consanguinea soror sit, vel vterina.

Deest in Exc.

Test. testium con. Exc.

VII. Ut clericus, cuius uxor peccauerit, praeter necem, potestatem habeat distringendi eam, et cum ea cibum non sumat.

Placuit, ut si quorumcumque clericorum uxores peccauerint (ne forte licentiam peccandi plus habeant) accipiant mariti earum hanc potestatem, praeter necem, custodiendi, ac ligandi in domo sua; ad ieiunia salutaria non mortifera cogentes: ita ut inuicem sibi clerici pauperes auxilium ferant, si seruitia forte non habeant. Cum vxoribus autem ipsis, quae peccauerint, nec cibum sumant, nisi forte ad timorem Dei, acta poenitentia, reuertantur.

Quaecumque Iuo.

Salutifera Iuo. Eas cog. Exc.

Cibos. Exc.

VIII. De eo, qui post baptismum militauerit, ut ad Diaconium non promoueat.

Diaconatum. Exc.

Si quis post baptismum militauerit, & chlamydem sumpserit, aut cingulum; etiam si grauiora non admiserit, si ad clericum admissus fuit, Diaconij non accipiat dignitatem.

Cing. ad necandos fideles, etiam grauiora non. Excus. & Grat.

IX. Ut nulla professa vel vidua, absente sacerdote, in domo sua sacerdotale officium, vel lucernale impleat.

Nulla professa, vel vidua, absente Episcopo, vel Presbytero, in domo sua antiphonas cum confessore, vel seruo suo faciat: lucernarium vero, nisi in ecclesia non legatur; aut si legitur in villa, praesente Episcopo, vel Presbytero, vel Diacono, legatur.

Legatur. Exc.

Vt

X. Ut nullus obligatum cuiquam, absque consensu domini, vel patroni, clericum faciat.

Clericos, si qui obligati sunt, vel pro aequatione, vel genere alicuius domus, non ordinandos; nisi probatae vitae fuerint, & patronorum consensus accesserit.

Si quidem obl. sint. Exc. Per aequationem. C. A. De genere. Exc. Patroni. Exc.

XI. Ut si quis potentium quemlibet expolauerit, et admonente Episcopo, non reddiderit, excommunicetur.

Si quis de potentibus clericum, aut quemlibet pauperiorem, aut religiosum expolauerit; & mandauerit ad ipsum Episcopus, ut eum audiat, & si contempserit, inuicem mox scripta percurrant per omnes prouintiae Episcopos, & quoscumque adire potuerint; ut excommunicatus habeatur, donec audiatur, ut reddat aliena.

Pauperem. Exc. & Grat. Et mand. eum ad se venire Episcopus, ut audiat, & sic. c. Exc. & Grat. Hab. ipse, donec obediatur, & redd. Excus. & Grat.

XII. Ut nullus clericus de Episcopo suo recedat, et ad alium se transferat.

Ab Exc.

Item, ut liberum ulli clerico non sit, discedere de Episcopo suo, & alteri Episcopo communicare; nisi forte ei, quem Episcopus alius libenter habeat de haereticorum schismate discedentem, & ad fidem catholicam reuertentem. Si qui autem de catholicis discesserint, & in communionem eorum vel palam, vel occulte, qui vel excommunicati sunt, vel penitentiam iam notati, fuerint inuenti, habeant illorum, ad quos ire voluerunt, etiam in damnationem consortium.

Nulli c. sit. Exc. Ab Exc.

Cum eis qui. Exc.

Voluerint. Exc. Damnatione. Exc.

XIII. De his, qui in ecclesiam intrant, et non communicant, ut excommunicentur.

De his, qui intrant in ecclesiam, & deprehenduntur nunquam communicare, admoneantur, ut si non communicant, ad poenitentiam accedant; si communicant, non super abstineantur; si non fecerint, abstineantur.

Quod. Exc. & Grat. Non semper. Exc. Abstineant apud Grat. in utroque loco; quaequam prior loco abstineant magis probat glossa apud Gratianum.

XIII. De eo qui acceperit Eucharistiam, & non sumpserit, ut sacrilegus repellatur.

Si quis autem acceptam à sacerdote Eucharistiam non sumpserit, velut sacrilegus propellatur.

XV. De his, qui excommunicantur à sacerdotibus, ut nullus ad eos accedat.

Si quis laicus abstinetur, ad hunc, vel ad domum eius, clericorum vel religiosorum nullus accedat. Similiter & clericus si abstinetur, à clericis deuitetur. Si quis cum illo colloqui, aut cõuiuari fuerit deprehensus, etiam ipse abstineatur. Sed hoc pertineat ad eos clericos, qui eius^a sint Episcopi, & ad omnes, qui commoniti fuerint de eo qui abstinetur, siue^b laico, siue clerico.

11. 1. 3. Si quis laicus abst. Adducitur ex concilio Tolet. canon. 11. vocaturq; ibi concilium primum Toletanum. Decret. Inon. p. 13. c. 30.

^a Sunt. Exc.

^b Laico quolibet Grat.

XVI. Deuota si adulterauerit, decem annos pœniteat: si maritum duxerit, non permittendam ad pœnitentiam, nisi maritus discesserit.

^a Adultera fuerit. Exc.

Deuotam peccantem non recipiendam^d in ecclesiam, nisi peccare desierit, & desinens egerit aptam pœnitentiam decem annis, recipiat communionem. Prius autem quam in ecclesia^f admittatur ad orationem, ad^g nullum conuiuium Christianæ mulieris accedat. Quod si admissa fuerit, etiam hæc, quæ eam^h recepit, habeatur abstenta. Corruptorem etiam par pœna constringat. Quæ autem maritum acceperit, non admittatur ad pœnitentiam, nisi adhuc viuente ipsoⁱ viro castè viuere^k cœperit, aut postquam ipse discesserit.

27. 9. 1. De deuota peccat. sem. no. Et in cap. Mart. c. 81.

^d In Ecclesia censetur. Grat.

^e Veram, in Exc.

^f Recipiatur. Grat.

^g Nullius. Exc. Grat.

^h Receperit. Exc.

ⁱ Marito. Exc.

^k Cœpit. Exc.

XVII. De eo qui uxorem habet, si concubinam habuerit, non communicetur.

^l Ut non communicet. Exc.

Si quis habens uxorem^m fidelem, si concubinam habeat, non communicet. Cæterum^o qui non habet uxorem, & pro uxore concubinam habet, à communionem non repellatur; tantum vt vnus mulieris, aut vxoris, aut concubinæ (vt ei placuerit) sit coniunctione contentus; aliàsⁿ verò viuens abijciatur, donec desinat, & per pœnitentiam reuertatur.

^m Et. Exc.

ⁿ Fidelis. Iuo. & Pagnormia.

^o Is, qui.

^p In Exc. deest.

Si sa-

Dist. 34. c. 1. Si quis non habet. Iuo. p. 8. c. 64. In notis decreti Gregor.iani exponitur hoc de cretū, de iussu concubinæ ex sentent. B. August. lib. de bono coniugali, quæ est vxor minus solēniter dicitur.

XVIII. Si sacerdotis vidua, vel leuita, maritum acceperit, in sine tantum communicet.

Si qua vidua Episcopi, siue Presbyteri, aut Diaconi, maritum acceperit, nullus clericus, nulla religiosa cum ea conuiuium sumat; nunquam communicet; morienti tantum ei sacramentum subueniat.

XIX. Si Sacerdotis, vel Diaconi filia religiosa peccauerit, in sine tantum communicet.

Episcopi, siue Presbyteri, siue Diaconi filia, si "Deo" deuota fuerit, & peccauerit, & maritum duxerit; si eam pater vel mater in affectum receperint, à communionem habeantur alieni. Pater verò causas in concilio se nouerit præstaturum: mulier^a verò non admittatur ad communionem, nisi marito defuncto, egerit pœnitentiam. Si autem, viuente eo, secesserit, & pœniterit, vel petierit communionem, in ultimo vitæ deficiens, accipiat communionem.

^a Deest in Exc.

^b Autem. Exc.

^c Nullo modo nisi vita deficiens accipiat. Aliàs: vel petierit com. in ultimo accipiat.

XX. Ut præter Episcopum nullus chrisma conficiat, neque Diaconus chrismare præsumat, sed nec presbyter, nisi absente Episcopo.

^d Desunt. ab Exc.

Quamuis penè vbiq; custodiatur, vt absque Episcopo chrisma nemo conficiat, tamen quia in aliquibus locis, vel prouincijs, Presbyteri dicuntur chrisma conficere, placuit ex hac die nullum alium, nisi Episcopum chrisma facere, & per diocesim destinare: ita vt de singulis ecclesijs ad Episcopum ante diem Paschæ Diaconi destinentur, aut Subdiaconi; vt confectum chrisma ab Episcopo destinatum ad diem Paschæ possit occurrere. Episcopo sanè certum est omni tempore licere chrisma conficere: sine conscientia autem Episcopi, nihil penitus faciendum. Statutum verò est, Diaconum non chrismare, sed presbyterum, absente Episcopo; præsentem verò, si ab ipso fuerit præceptum. Huiusmodi constitutionem meminerit semper Archidiaconus, vel præsentibus, vel absentibus Episcopis suggerendam; vt eam Episcopi custodiant, & Presbyteri non relinquunt.

^e Qui. Exc. Aliàs: vt confestim.

^f Possint ad tempus deferre. Exc.

^g Nihil. p. Presbyteri agere præsumat. St. Exc.

^h Non nisi ab. Exc.

D 4 Item

Item subscriptiones.

^a Patruinus Exc.	1 ^a Patruinus Episcopus subscripsi.	11 Marcellus Episcopus subscripsi.	
	2 Aphrodisius Episcopus subscripsi.	12 ^d Licianus Episcopus subscripsi.	^d Alicitianus Exc.
	3 Seuerus Episcopus subscripsi.	13 Leonas Episcopus subscripsi.	
	4 Hilarius Episcopus subscripsi.	14 Olympius Episcopus subscripsi.	
^b Origenes Exc.	5 ^b Ortizius Episcopus subscripsi.	15 Iocundus Episcopus subscripsi.	
^c Supra; Asturicus.	6 ^c Asterius Episcopus subscripsi.	16 Lampadius Episcopus subscripsi.	
	7 Serenus Episcopus subscripsi.	17 Florus Episcopus subscripsi.	
	8 Leporius Episcopus subscripsi.	18 ^e Statius Episcopus subscripsi.	^e Eustochius Exc.
	9 Aurelianus Episcopus subscripsi.	19 Exuperantius Episcopus subscripsi.	
	10 Lāpadius Episcopus subscripsi.		

De subscriptionibus.

Patruinus] *Toletanus Antistes primoloco subscribit.*
 Marcellus] *Est Hispanensis Episcopus, ut constat ex Catalogo in Cod. S. Michaëlis scripto.*

Explicit constitutio Toletani concilij.

^f Incipit regula fidei catholicæ contra omnes hæreses, & quam maximè contra^g Priscillianos, quam Episcopi Tarraconenses, Carthaginenses, Lusitani, & Bætici fecerunt, & cum præcepto Papæ vrbis Romæ Leonis, ad Balconium Episcopum Gallicie transmiserunt. Ipsi etiam & supra scripta viginti canonum capitula statuerunt in concilio Toletano.

^f Regule. f. Exc.

^g Priscillianistas quas. Exc.
^b Ex. p. Papæ. L. & ad Balconiū. Exc.

Cre-

De hac regula habes in primo Brachar. concil. in princip.

Credimus in vnum^a Deum Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, visibilem, & invisibilem factorem; per quem^b creata sunt omnia in cælo & in terra: "hunc" vnum Deum, & hanc vnam esse diuinæ substantiæ Trinitatem: patrem autem non esse ipsum filium, sed habere filium, qui pater non sit: filium non esse patrem, sed filium Dei de patris esse natura: spiritum quoq; paraclætum esse, qui nec pater sit ipse, nec filius, sed à patre filioq; procedens. Est ergo ingenuus pater, genitus filius, non genitus paraclætus; sed à patre filioq; procedens. Pater est, cuius vox hæc est audita de cælis: *Matth. 3. D. Marc. 1. B. Luc. 3. D.* Hic est filius^c meus in quo mihi^d benè^e complacui, ipsum audite. Filius est, qui ait: Ego à patre exiui, & à Deo veni in hunc mundum. Paraclætus spiritus est, de quo filius ait: Nisi abiero ego ad patrem, paraclætus non veniet^f ad vos." Hanc Trinitatem personis distinctam, substantia vnitam, virtute, & potestate, & maiestate indiuisibilem, indifferentem; præter hanc nullam credimus diuinam esse naturam, vel angeli, vel spiritus, vel virtutis alicuius, quæ Deus esse credatur. Hunc^d igitur filium Dei, Deum natum à patre ante omne omnino principium, sanctificasse vterum Mariæ virginis, atque ex ea verum hominem, sine virili generatum femine suscepisse; duabus duntaxat naturis (id est) deitatis, & carnis in vnam conuenientibus omnino personam (id est) dominum nostrum Iesum Christum: nec imaginarium corpus, aut phantasmatis alicuius in eo fuisse, sed solidum, atque verum: hunc & esurisse, & sitisse, & doluisse, & fleuisse, & omnes corporis iniurias pertulisse; postremò à Iudæis crucifixum, & sepultum^e tertia die resurrexisse; conuersatum postmodum cum discipulis suis, & quadragesima post resurrectionem die, ad cælum ascendisse: Hunc filium hominis etiam Dei filium^d dici; filium autem Dei dominum filium hominis appellamus. Resurrectionem verò futuram humanæ credimus carnis, animam autem hominis non^f diuinam esse substantiam aut deiparem, sed creaturam dicimus^g diuina voluntate creatam.

^a Verum D. Exc.

^b Omnia facta sunt. Exc.
^c Deest in Exc.

^e Meus dilectus. Exc.
^d Deest in C. A.

^d Desunt in Exc.

^d Ergo. Exc.

^e Tert. Exc.

^d Deest in Exc. & legitur: Et filius Dei, & hominis filium app.
^f Diuinæ esse substantiæ, aut Dei patris. Exc.
^g Dei. Exc.

I Si quis autem dixerit, aut crediderit, à Deo omnipotenti mundum hunc factum non fuisse, atque eius omnia instrumenta, anathema sit.

ij Si quis dixerit, atque crediderit, Deum patrem eundem esse filium,^b atque paraclætum, anathema sit.

Si quis

- ii) Si quis dixerit, vel crediderit, "Dei" filium eundem esse patrem, vel paraclêtum, anathema sit. "Deest in Exe.
- iii) Si quis dixerit, vel crediderit, paraclêtum, vel patrem esse, vel filium, anathema sit.
- v) Si quis dixerit, vel crediderit, carnem tantum sine anima à filio Dei fuisse susceptam, anathema sit.
- vi) Si quis dixerit, vel crediderit, Christum innascibilem esse, anathema sit.
- vii) Si quis dixerit, vel crediderit, deitatem Christi^a conuertibilem esse, vel passibilem, anathema sit. Nascibile esse, anathema sit. Si quis dixerit, &c. Ex.
- viii) Si quis dixerit, vel crediderit, alterum Deum esse priscae legis, alterum euangeliorum, anathema sit.
- ix) Si quis dixerit, vel crediderit, ab altero Deo mundum factum fuisse, & non ab eo, de quo scriptum est: In principio fecit Deus cœlum & terram, anathema sit. Gen. 1. A.
- x) Si quis dixerit, vel crediderit, corpora humana non resurgere post mortem, anathema sit.
- xj) Si quis dixerit, vel crediderit, animam humanam Dei portionem, vel Dei esse substantiam, anathema sit.
- xij) Si quis dixerit, vel crediderit, alias scripturas, præter quas Ecclesia catholica recipit, in auctoritate habendas, vel esse venerandas, anathema sit.
- xiii) Si quis dixerit, vel crediderit, deitatis, & carnis vnam esse in Christo naturam, anathema sit.
- xiiii) Si quis dixerit, vel crediderit, esse aliquid, quod se extra diuinam Trinitatem possit extendere, anathema sit.
- xv) Si quis Astrologiæ, vel Mathesi existimat esse credendum, anathema sit.
- xvj) Si quis dixerit, vel crediderit, coniugia hominum, quæ secundum legem diuinam^b licita habentur, execrabilia esse, anathema sit. Licet habere. Ex.
- xvij) Si quis dixerit, vel crediderit, carnes auium, ^c vel pecorum, quæ ad escam datæ sunt, non tantum pro castigatione^d corporis abstinentas, sed execrandas esse, anathema sit. Seu. Exc.
- xviii) Si quis in his erroribus Priscilliani sectam sequitur, vel profitetur, aut aliud in^e salutari baptismo, contra sedem sancti Petri faciat, anathema sit. Hominum. Aliis corporum. Salubri. Exc.

Incipiunt

Incipiunt exemplaria professionum in concilio Toletano, contra sectam Priscilliani.

ERA CCCC. XXXVIII.

Post habitum iam concilium Kal. Septembribus, tertio Nonas Septembris, post diuersas cognitiones tunc habitas, sub die octauo Iduum Septembrium excerptæ sunt de plenarijs gestis professiones domini Symphosij, & domini Dictiniij sanctæ memoriæ Episcoporum, & domini sanctæ memoriæ Comasij, tunc presbyteri, quas inter reliquos habuerunt in concilio Toletano, de damnatione Priscilliani, vel sectæ eius, in hunc modum. Post aliquanta, & inter aliquanta eodem tempore acta, Dictinius Episcopus dixit: Audite me, optimi Sacerdotes, corrigite omnia: quia vobis correctio data est. Scriptum est enim: Vobis datæ sunt clauis regni cœlorum. Sed peto à vobis, vt clauis nobis regni, non portæ aperiantur inferni. Hæc, si dignamini, omnia ante oculos pono. Hoc enim in me reprehendo, quod dixerim vnam Dei & hominis esse naturã. Item dixit: Ego non solum correctionem vestram rogo, sed & omnem præsumptionem meam de scriptis meis arguo, atque condemno. Item dixit: Sic sensi, testis est Deus. Si erraui, corrigite. Item dixit: Et paulò ante dixi, & nunc iterum repeto: In priori comprehensione mea, & in principijs conuersionis meæ, quæcunque conscripsi, omnia me toto corde respuere. Item dixit: Excepto nomine Dei omnia anathematizo. Item dixit: Omnia quæ inueniuntur contra fidem, cum ipso auctore condemno. Symphosius Episcopus dixit: Iuxta id quod paulò antè lectum est in membrana nescio qua, in qua dicebatur filius innascibilis, hanc ego doctrinam, quæ aut duo principia dicit, aut filium innascibilem, cum ipso auctore damno, qui scripsit. Item dixit: Ego sectã, quæ recitata est, damno cum auctore. Item dixit: Ego sectam malam, quæ recitata est, damno, cum auctore. Item dixit: Date mihi chartulam; ipsis verbis condemno. Et cum accepisset chartulam, de scripto recitauit: Omnes libros hæreticos, & maximè Priscilliani doctrinam, iuxta quod hodie lectum est, vbi innascibile filium scripsisse dicitur, cum ipso auctore damno.

damno. Comasius presbyter dixit: Nemo dubitet, me cum domino meo Episcopo sentire, & omnia damnare, quæ damnauit, & nihil eius præferre sapientiæ, nisi solum Deum. Atque ideò nolo me dubitetis aliud esse facturum, aliterve senturum, quàm quod professus est: ac proinde quomodo dixit Episcopus meus, quem sequor; quicquid ille damnauit, & ego damno.

ERA, qua supra, sub diem tertium Iduum Septēbrium, professiones sanctæ memoriæ Episcoporum domini Symphosij, & domini Dictinij, & sanctæ memoriæ Comasij tunc presbyteri. Comasius Presbyter dixit: Non timeo frequenter dicere, quod semel dixissem, vt gaudeam. Sequor auctoritatem Episcopi mei Symphosij; sequor sapientiam senis. Sentio quod dixi; si iubetis ex chartula relegam. Omnes id sequantur, qui voluerint vestro hæere consortio. Et Comasius Presbyter ex chartula legit: Cum catholicam & Nicænam fidē sequamur omnes, & scriptura recitata sit, quam Donatus Presbyter, vt legitur, ingressit, vbi Priscillianus in nascibilem esse filium dixit, constat hoc contra Nicænam fidem esse dictum: atque ideò Priscillianum huius dicti auctorem, cum ipsius dicti peruersitate, & quos malè condidit libros, cum ipso auctore condemno. Symphosius Episcopus dixit: Si quos malè condidit libros, cum ipso auctore condemno. Dictinius Episcopus dixit: Sequor sententiam domini mei & patris mei, & genitoris & doctoris mei, Symphosij: Quæcumq; loquutus est, loquor. Nam scriptum legimus: Si quis vobis aliter euangelizauerit, præterquam quod euangelizatum est vobis, anathema sit: & idcirco omnia, quæ Priscillianus, aut malè docuit, aut malè scripsit, cum ipso auctore condemno.

Exemplar diffinitiuæ sententiæ translatae de gestis.

Die qua supra, Episcopi dixerunt: Legatur scriptura sententiæ. Et legit: Et si diu deliberatibus verum, post Cæsaraugustanum concilium, in quo sententia in certos quosq; dicta fuerat, sola tamen vna die, præsentē Symphosio, qui postmodum declinando sententiam, præsens audire contempserat, arduum nobis esset audire iam dictos, literis tamen

Cæsaraugustanū concilium, de quo Suerus Sulpit. lib. 1. fac. hist.

men sanctæ memoriæ Ambrosij, quas post illud concilium ad nos miserat; vt si condemnassent, quæ perperam egerant, & implessent conditiones, quas præscriptas literæ continebant, reuerterentur ad pacem (adde quæ sanctæ memoriæ Syricij Papa suasisset) magnam nos constat præstitisse patientiam: & si prius indictum in Toletana vrbe concilium declinarant, ad quod illos euocaueramus, & audissemus, cur non implessent conditiones, quas sibi ipsi, sancto Ambrosio præsentē, & audiente posuissent, patuit respondisse Symphosium, se à recitatione eorum, quæ dicebant martyres, recessisse, ac de hinc deceptum tentumque, per plurimos seculus aliqua gessisse reperimus, nullis libris apocryphis, aut nouis scientijs, quas Priscillianus composuerat inuolutum: Dictinium epistolis aliquantisper penè lapsum, quas omnes sua professione condemnans, correctionem petens, veniam postularet. Quem constat, vt Symphosius fecit, quæcumq; contra fidem catholicam Priscillianus scripserat, cum ipso auctore damnasse. Cæterum extortum sibi de multitudine plebis probaret Symphosium, vt ordinaret Dictinium Episcopum, quem sanctus Ambrosius decreuisset, bonæ pacis locum tenere Presbyterij, non accipere honoris augmentum. Confitentur etiam illud quod alios per diuersas ecclesias ordinassent, quibus deerant sacerdotes; habentes hanc fiduciam, quod cum illis propemodum totius Gallicie sentiret plebium multitudo. Ex quibus ordinatus est Paternus Bracharenensis ecclesiæ Episcopus. In hanc vocem confessionis primus erupit, & sectam Priscilliani se scisse, sed factum Episcopum liberatum se ab ea, lectione librorum sancti Ambrosij esse, iuraret.

Item Isonius nuper baptizatum se à Symphosio, & Episcopum factum, hoc se tenere, quod in præsentē concilio Symphosius professus est, respondit.

Vegetinus verò olim, ante Cæsaraugustanum concilium Episcopus factus, similiter libros Priscilliani, cum auctore damnauerat; vt de cæteris acta testantur. De quibus qui consuluntur Episcopi, iudicabunt.

Herenas clericos suos sequi maluerat; qui sponte, nec interrogati, Priscillianum catholicum, sanctumque martyrem clamassent, atque ipse vsque ad finem, catholicum hunc esse dixisset,

E dixisset,

dixisset, persecutionē ab Episcopis passum. Quo dicto omnes sanctos, iam plurimos quiescentes, aliquos in hac luce durantes, suo iudicio deduxerit in reatū. Hunc cū his omnibus, tam suis Clericis, quā diuersis Episcopis, hoc est, Donato, Acurio, Emilio, qui ab eorū professione recedentes, maluissent sequi consortium perditorum, decernimus ab sacerdotio submouendum, quem constaret etiam de reliquis verbis suis conuictum per tres Episcopos, multos quoque Presbyteros, siue Diaconos, cum periurio esse mentitum. Vegetinum autem, in quem nulla specialiter dicta fuerat ante sententia, data professione, quam synodus accepit, statuiamus communioni nostræ esse reddendum. Paternum, licet pro catholica fidei veritate, & publicatæ hæresis errore, libenter amplexi, ecclesiam, in qua Episcopus fuerat constitutus, tenere permisimus; recepturi etiam in nostram communionem cum sedes Apostolica rescripserit. Reliqui, qui ex prouintia Gallœcia ad concilium conuenerant, & in Symphosij semper communionē durauerant, accepta forma à concilio missa, si subscripserint, etiam ipsi in cœlestis pacis contemplatione consistant; expectantes pari exemplo, quid Papa, qui nunc est, quid sanctus Simplicianus Mediolanensis Episcopus, reliquique Ecclesiarum rescribant sacerdotes. Si autem subscriptionem formæ, quam misimus, non dederint, Ecclesias quas detinent, non retineant; neque his communicent qui reuersi de synodo, datis professionibus ad suas Ecclesias reuerterunt. Sanè Vegetinum solū cum Paterno communicare decreuimus. Symphosius autem senex religiosus, qui quod egerit supra scribimus, in Ecclesia sua consistat, circumspiciat circa eos, quos ei reddemus, futurus, inde expectabit communionem, vnde prius spem futuræ pacis acceperat. Quod obseruandum etiam Dictinio, & Anterio esse decreuimus. Constituimus autem, priusquam illis per Papam, vel per sanctum Simplicianum communicatio reddatur, non Episcopos, non Presbyteros, non Diaconos ab illis ordinandos; vt sciamus si vel nunc sciant, sub conditione remissi, tandem Synodicæ sententiæ præstare reuerentiam. Meminerint autem fratres & Coepiscopi nostri, enixè excubandum, ne quis communionē depulsus, collectiones faciat per mulierum domos, & apocrypha, quæ

damnata

damnata sunt, legant; ne communicantes his, pari societate teneantur. Quoniam quicumq; has susceperint, certum est, eos etiam grauiori sententia retinendos esse. Fratri autem nostro Ortygio Ecclesias, de quibus pulsus fuerat, pronunciamus esse reddendas.

Ortygius.

*AD PLENIOREM HVIVS
concilij intelligentiam, apponam epistolam Innocentij primi;
quam huic concilio missam existimo; nam tempora concilij &
Pontificis conueniunt, neque in vlllo codice M.S. inuenies
concilium aliud circa hæc tempora coactum.*

Epistola Innocētij primi, ad Synodum in ciuitate Toletana constitutam.

INNOCENTIVS vniuersis Episcopis in Toletana Synodo constitutis, dulcissimis fratribus, in Domino salutem. Sæpe me, & nimium cum teneret cura sollicitum, super diffensionis schismate Ecclesiarum, quod malum per Hispanias latius indiēs separationis gradu incedere, fama proloquitur, necessarium tempus emerfit, quo non possit emendatio tanta differri, & deberet congrua medicina prouideri. Nam de ordinationibus, quas prauæ consuetudinis vitio, Hispanienses Episcopos celebrare cognoscimus, fuerat aliquid secundum maiorum traditionem statuendum; nisi perpenderemus, ne perturbationes quā plurimas ecclesijs moueremus. Quorum factum ita reprehendimus, vt propter numerum corrigendorum, ea, quæ quoquo modo facta sunt, non in dubium vocemus, sed Dei potius dimittamus iudicio.

²
Distinct. 51.
aliquantos
ex.

Quantos enim ex eis, qui post acceptam baptismi gratiam, in forensi exercitatione versati sunt, & obtinendi per-

E 2 tinaciam

tinaciam susceperunt, accitos ad sacerdotium esse compērimus; è quorum numero Rufinus, & Gregorius perhibentur? quantos ex militia, qui cum Potestatibus obediunt, seuera necessariò præcepta sunt executi? quantos ex Curialibus, qui dum parent Potestatibus, quæ sibi sunt imperata fecerunt? quantos, qui voluptates & editiones populo celebrarunt, ad honorem summi Sacerdotij peruenisse; quorum omnium neminem, ne ad societatem quidem ordinis clericorum oportuerat peruenisse? Quæ si singula discutienda mandemus, non modicos motus, aut scandala Hispaniensibus prouintijs, quibus mederi cupimus, de studio emendationis inducemus. Idcirco remittenda potiùs hæc putamus. Sed ne deinceps similia committantur, dilectionis vestræ maturitas prouidere debebit, vt tantæ usurpationi, saltem nunc, finis necessarius imponatur; eo videlicet constituto, vt quicumq; tales ordinati fuerint, cum ordinationibus suis deponantur.

3 Post hæc, si quis aduersus formas canonum, vel ad ecclesiasticum ordinem, vel ad ipsum sacerdotium venire tentauerit, vnà cum ordinatoribus suis, ipso, in quo inuenti fuerint, ordine & honore priuentur. Et quamuis dilectioni vestræ, fratres charissimi, regulæ Nicænæ sint cognitæ, secundum quas ordines esse faciendos per sententiam decernitis, tamen aliquam partem, quæ de ordinationibus est prouisa, inferendam putauit; vt secundum eam ordinationes in posterum celebrandas esse sciamus; ne cui interpretandi aliter, liberum arbitrium relinquatur. Ac primùm quæ sunt prohibita, digerantur.

4 Ne quispiam, qui post baptismum militauerit, ad ordinem debeat clericatus admitti, neque qui causas post acceptum baptismum egerint, aut qui post acceptam Dei gratiam administrauerint, neq; de Curialibus aliquem ad ecclesiasticum ordinem venire posse, qui post baptismum vel coronati fuerint, vel sacerdotium (quod dicitur) sustinuerint, & editiones publicas celebrauerint. Nam & hoc de Curialibus est cauendum, ne iidem, qui ex Curialibus fuerint, aliquando à suis Curijs, quod frequenter videmus accidere, poscantur. Quæ omnia rationabiliter prohibita, oportet modis omnibus custodiri.

*Nicæna synodi, cap. 11.
vel. 12. in
epist. Innocē
tij ad Victorium
Romæ
magensem. c.
11.*

Quales

5 *Supra in decret. Sivijs ad Himerij Tarracouensem, cap. 9.* Quales verò eligendi sunt in ordine clericorum, euidens forma declarat, id est, qui ab ineunte ætate baptizati fuerint, & Lectorum officio sociati; vel, si maiores sunt, cum fuerint Dei gratiam consecuti, statim se ecclesiasticis ordinibus mancipauerint. Et si vxores habuerint, quærendum, si vxorem virginem habuerint: quia scriptum est in veteri testamento: *Leuit. 21. c.* Vxorem virginē accipiat sacerdos. Et alibi: Sacerdotes mei semel nubant. Neque qui duas vxores habuerit: quia Paulus *1. Tim. 3. A. Tit. 1. B.* Apostolus ait: Vnius vxoris virum.

6 *Supra in epist. Innoc. ad Rufinum, & Eusebium, &c. cap. 2.* Nec illud debere admitti, quod aliquanti pro defensione parui erroris opponunt & asserunt, quòd ante baptismum omnia dimittuntur; non intelligentes huiusmodi, quòd sola in baptismo peccata dimittuntur, non vxorum numerus aboletur. Nam si à Deo, vt scriptum est, præparatur viro vxor, & Quod Deus iunxit, homo non separet; & ipsi auctores generis humani in origine à Deo benedicuntur, quomodo inter peccata, ista creduntur posse dimitti? Quòd si secundum illos qui ita credunt, verum est, ergo omnis iustitia, quæ à catechumenis ante baptismum fuerit operata, per baptismum aufertur. Nullus ergo contra Apostolum tale aliquid sentiat, nec admittat, sed fideliter intelligat, vnus vxoris virum, siue ante baptisma esse nominatum, siue post baptismum. Si enim vxor ante baptismum accepta, non ducitur in numerum, nec filij ex eadem suscepti, inter filios poterunt nominari. Quod quàm absurdum sit atque alienum, prudentia vestra melius æstimabit. Vnde neminem liceat interpretari aliter diuinas scripturas, nisi quod recta ratio permittit; ne dum quidam remedia sibi iniqua ad excusationem præparant, ex eo rupisse legem, & regulas euerfisse iudicentur: sed ea tenenda sunt, quæ diuinarum scripturarum series cõtinet, & à sacerdotibus vtili ratione sunt constituta. Bene valeatis, fratres charissimi.

*Prou. 19. B.
Math. 19.
A.
Marc. 10. A*

E 3 FRAG-

CONCILIUM
FRAGMENTA SVB
TITULO CONCILIORVM

Toletanorum, vel corruptè, vel falsò citata;
cum in his concilijs non inue-
niantur.

EX CONCILIO QVARTO
Tolet. Cap. 8.

27. q. 1. De viduis. Burc. lib. 8. c. 4. 8. luo. p. 7. c. 66. **D**E viduis & puellis, quæ habitum religionis in domibus proprijs, tam à parentibus, quàm per se mutauerunt, si postea, contra instituta patrum, vel præcepta canonum coniugia crediderint copulanda, tamdiu vtræq; habeantur à cõmunionem suspensæ, quousque quod illicitè perpetraverunt, emendent: quod si emendare neglexerint, à cõmunionem & omnium Christianorum conuiuio perpetuò sint sequestratæ.

EX CONCILIO TOLETANO.

10. quæst. 1. Relata. Burc. l. 1. c. 229. luo. p. 5. c. 341. In lib. M. f. priuilegijs eccles. Toletana citatur hoc cap. Tãquam, quarri concilij Toletani: Petri Burc. & luo. citant ex concilio Triburiensi, tempore Arnulphi Regis. ^a Relata est coram sancta synodo querimonia plebium, quòd sint quidam Episcopi, nolentes ad prædicandum, vel ad confirmandum suas per annum parœcias circumire; qui tamen exigunt, vt mansiones, quibus in profectioe vti debuerant, aliquo pretio redimant, qui parare debebant. Quæ duplex infamia negligentia, & auaritia, sanctæ synodo magno fuit horrore. Statuerunt itaque, ne quis vltra exerceat illud cupiditatis ingenium, & vt sollicitiores sint Episcopi de suis gregibus visitandis.

EX CONCILIO TOLETANO.

12. q. 2. Scimus. In collectioe Canonum inveni auoris, quæ est in bibliotheca Vaticana, attribuitur Syluestro P. Sancimus omnibus Episcopis curam laicorum instare; vt quos in fide Christi inuenerint, nimio affectu diligant. Et insuper informamus, vt si aliqua ab ipsis accipiant dona, statim in quatuor diuidant partes; ita vt prima pars secundum Apostolorum præcepta, titulorum, necnõ cœmeteriorum restorationibus diligenter attribuat; secunda clericis; tertia cunctis pauperibus; quarta verò aduenis.

EX

EX CONCILIO TOLETANO.

16. q. 1. Plures baptismi. Burc. l. 3. c. 22. luo. p. 3. cap. 27. qui illud ex concil. Aquisgranens. citat. Plures baptismales ecclesiæ in vna terminatione esse non possunt, sed vna tantum cum capellis suis. Et si contentio fuerit de terminatione duarum matricum, plebes vtrarumq; decernant: et si non conuenerint, lis Dei iudicio decernatur.

EX CONCILIO TOLETANO.

^a Aliàs Moguntino.

16. q. 7. Congregatio Burc. lib. 8. c. 86. luo. p. 7. c. 104. Congregatio debet sibi eligere Abbatem, post Abbatis sui mortem, vel eo viuente, si ipse decefferit, vel peccauerit. Episcopus enim non debet Abbatem violenter retinere in loco suo. Ipse autem non potest aliquem ordinare de suis propinquis, vel amicis, sine voluntate fratrum.

EX CONCILIO TOLETANO.

27. q. 2. Statutum. Burc. lib. 9. c. 36. luo. p. 8. c. 175. Statutum est à sacro conuentu, vt si quis sponsam alterius raperit, publica pœnitentia mulctetur, & sine spe coniugij maneat. Et si ipsa eidem crimini consentiens non fuerit, licentia nubendi alij non negetur. Quòd si post hæc coniungere se præsumpserint, vterque vsq; ad satisfactionem anathematizetur.

^b Fortè Trosleiano: ex concilio Rhenensi Trosleiano. Vide Decret. Gratiani correctum.

EX CONCILIO TOLETANO.

Decretal. lib. 1. c. 2. Bernardus Praepositus, Papiensis in collectione Decretal. lib. 1. tit. 15. c. 3. Officium verò Archidiaconi est, Euangelium, quando voluerit, legere, vel alicui de Diaconis præcipere. Et quando Episcopus Missam canit, ad iussionem illius induant se Leuitæ vestimentis sacris, qualiter cum Pontifice ad Missam procedant. Omnem querimoniam, seu causam, vel iustitiam Presbyterorum, vel Diaconorum, vel Subdiaconorum ipse debet deliberare, ordinare, & facere. Ideò verò strenuus, prouidus, cautus, vicem sui Episcopi agens, Episcopij totius curam habeat, & omne Ecclesiasticum officium prouidendo, lectiones, aut Responsorias in matrice ecclesia dare debet, & auscultare: in tantum, vt nullus Euangelium, aut Epistolam, Responsorias, vel quamlibet in Ecclesia lectionem legat, vel cantet, donec auscultetur ab ipso. Acolythos quoq; ipse ordinet, quis eorum candelabra, quis thuribulum deferre, quisue minorum in Ecclesia aliqua officia agere debeat.

^c Aliàs & interim.

^d In Bernar. Praepos. Papiens. legitur: Donec antequam legat, vel cantet, & auscultetur.

E 4 EX

CONCILIUM

EX CONCILIO TOLETANO.

Decreta. lib. 1. tit. 24. c. 1. Bernard. Præpositus, Papiens. lib. 1. tit. 16. c. 1. Burchard. lib. 3. c. 50. Iuo. p. 6. c. 20. Vt Archipresbyter sciat se subesse Archidiacono, & eius præceptis sicut sui Episcopi obedire, & quod specialiter pertinet ad eius ministerium, super omnes presbyteros in ordine Presbyterali positos curam agere animarum, & assidue in Ecclesia stare. Et in Episcopi sui absentia, ad vicem eius, Missarum solennia celebret, & Collectam dicat, aut cui ipse iniunxerit.

a Bernard. Præpos. Pap. & eius præcept. omnibus vel præceptionibus, sicut Episcopi sui obedire debet.

b Bernard. Præpos. Pap. & quâdo Episcopi sui absentia esse contigerit.

EX CONCILIO TOLETANO.

Decreta. lib. 1. tit. 26. c. 1. Iuo. p. 6. c. 20. Bernard. Præpos. Pap. lib. 1. tit. 18. cap. vnico. Vt sciat se Sacrista subiectum Archidiacono, & ad eius curam pertinere custodiam sacrorum vasorum, vestimentorum Ecclesiasticorum, seu totius thesauri Ecclesiastici, nec non quæ ad luminaria pertinent, siue in cera, siue in oleo.

EX CONCILIO TOLETANO.

Decreta. lib. 1. tit. 27. c. 2. Bernard. Præpos. Pap. lib. 1. tit. 19. c. 2. Custos sollicitus esse debet de omni ornamento Ecclesiæ, & luminarijs, siue incenso; nec non & panem, & vinum omni tempore præparatum ad Missam habere debet, & per singulas horas canonicas signum, ex consensu Archidiaconi sonare; vt oblationes omnes, seu eleemosynas, seu decimas (cum eiusdem tamen consensu, absente Episcopo) inter fratres diuidat. In his tribus Ecclesiæ columnis (vt sanxit sancta Synodus) consistere debet alma mater Ecclesia; vt ad hoc opus tales ordinentur, quales meliores & sanctiores esse viderint; vt nulla negligentia in sancta Dei Ecclesia videatur. Hi tres, Archidiaconus, Archipresbyter, Custos, simul iuncti, vno animo prouidè peragant & perfectè, & non sit inuidia, neque zelus inter illos.

EX CONCILIO TOLETANO.

Burch. lib. 2. cap. 13. Iuo. Decret. p. 6. c. 38. De rebus verò illorum, vel peculiari, qui à dominis proprijs libertate donantur, vt ad gradus Ecclesiasticos promoueri debeant, statutum est, vt in potestate dominorum consistat, quidquid ante libertatem habuerunt; vtrùm illis concedere, an sibi retinere voluerint.

Ex

EX CONCILIO TOLETANO.

Burch. lib. 2. c. 27. Iuo. p. 6. c. 128. Debent autem suprascriptæ ingenuitatis chartæ, non solum nomen illius, qui has fieri rogat, sed etiam nomina sacerdotum & nobilium laicorum, qui ibi fuerint, in ordine digesta, cum signis propria manu impressis continere. Nam sine horum astipulatione, pagina auctoritate testium nudata, pro nihilo deputatur. Oportet etiam vt locum, diem, annum, & Principem, & indictiones in fine, vel in margine annotatas habeat; in hunc modum: Actum in illa ciuitate, in domo sancti Petri, Calèdis illis, anno Dominicæ incarnationis illo, regnante illo Rege, & præsidente in cathedra supradictæ ciuitatis Episcopo illo, indictione illa, in Dei nomine feliciter. Amen. Ait enim Romana auctoritas: Quæcunq; leges sine die & Consule fuerint prolatae, non valeant.

EX EODEM CONCILIO.

Burch. lib. 2. cap. 28. Iuo. p. 6. c. 29. Bernard. Præpos. Pap. lib. 1. tit. 10. cap. 1. Instruendi sunt præterea laici, vt sciant, quod nullatenus alio loco manumittere proprios possunt seruos, quos Dominicis castris aggregari decreuerunt, nisi in sacrosancta Ecclesia, ordine supra notato. Quomodo enim clerici extra ecclesiam libertatem consequi possunt, qui à lege mundana extranei sunt? Et quibus interdicitur, ne ad seculare iudicium procedant, quomodo seculari iudicio à iugo seruitutis absoluantur? Sed fortassè dicit aliquis: Clericus fieri non permittitur, nisi ante susceptum clericatus officium, ingenuitatis dignitate potiatur. Reuera verum dicit: & idè quod infirmari vel vituperari potest, præcaueri debet.

EX EODEM.

Burch. lib. 2. c. 29. Iuo. p. 6. c. 130. Non solum autem, qui ad clericatus ordinem promouendi sunt, in ecclesia manumittendi sunt, verum etiam hi, quos quisque pro remedio animæ suæ emancipari vult: quia sic scriptum quippè est in pacto Francorum.

EX EODEM CONCILIO.

Burch. lib. 2. c. 30. Iuo. p. 6. c. 131. Qui debitum sibi, nexum, atq; competens relaxat seruitium, præmium in futuro apud Dominum sibi prouenire non dubitet.

Charta ingenuitatis.

bitet. Quapropter ego in Dei nomine ill. pro remedio animæ meæ, vel æterna retributione, in Ecclesia sancti Petri, vel illius Sancti, sub præsentia Episcopi, vel sacerdotum ibi consistentium, ac nobilium laicorum, ante cornu altaris istius ecclesiæ, absoluo seruum meum. Ill. per hanc chartam absolutionis, & ingenuitatis, ab omni vinculo seruitutis; ita vt ab hac die, & deinceps ingenuus sit, & ingenuus permaneat; tanquam si ab ingenuis parentibus fuisset natus, vel procreatus. Eam pergat partem, quam maluerit, vel quam ei auctoritas Canonica permittit, & sicut alij ingenui, vitam ducat ingenuam. Nulli autem hæredum meorum, ac prohæredum, nec cuiquam; personæ alij quidquam debeat seruitutis, vel libertatis obsequium, nisi soli Deo, cui omnia, subiecta sunt, vel pro cuius amore ipsum deuotus ad eius seruitium obtuli. Peculiare verò suum, quod ei Dominus dederit, vel deinceps, Deo auxiliante, laborare potuerit, concessum in perpetuum habeat; vt inde faciat, quidquid illi placuerit, secundum Ecclesiasticas sanctiones. Si quis verò, quod futurum esse non credo, siue ego ipse, aut aliquis de hæredibus meis, vel quælibet opposita persona contra hanc ingenuitatis chartam venire tentauerit, aut eam quolibet modo infringere voluerit, in primis iram Dei incurrat, & à liminibus sanctæ Dei Ecclesiæ extraneus efficiatur, & insuper cui litem intulit, sexaginta solidos persoluat, & quod repetit euindicare non valeat; sed præsens ingenuitas, mea vel aliorum bonorum hominum manibus roborata, aut ad stipulatione subnixâ, omni tempore maneat inconuulsa.

EX EODEM CAP. 82.

Burch. lib. 2. c. 31. luo. p. 6. c. 122. Bernar. Præp. Pap. lib. 1. tit. 10. c. 2. De seruatorum ordinatione, qui passim ad gradus ecclesiasticos indiscretè promouentur, placuit omnibus, cum sacris Canonibus concordare debere; & statutum est, vt nullus Episcoporum deinceps eos ad sacros ordines promouere præsumat; nisi prius à dominis proprijs libertatem consequuti fuerint. Et si quilibet seruus dominum suum fugiens, aut latitans, aut adhibitis testibus munere conductis, vel corruptis, aut qualibet calliditate vel fraude, ad gradus ecclesiasticos peruenit, decretum est, vt deponatur, & dominus eius eum recipiat. Si verò auus, aut pater ab alia patria in aliam migrans, in eadem

eadem prouintia filium genuerit, & ipse filius ibidem educatus, & ad gradus Ecclesiasticos promotus fuerit, & vtrum seruus sit, ignotum sit, & postea veniens dominus illius, legibus eum adquisierit, sancitum est, vt si dominus eius illi libertatem dare voluerit, in gradu suo permaneat: si verò eum catena seruitutis à castris Dominicis abstrahere voluerit, gradum amittat: quia iuxta sacros Canones, vilis persona manens, Sacerdotij dignitate fungi non potest.

EX EODEM CONCILIO. C. 33.

Burch. lib. 2. c. 32. luo. p. 6. c. 133. De Ecclesiarum verò seruis, communi sententia est decretum, vt Archiepiscopi per singulas prouintias constituti, nostram auctoritatem sequantur; suffraganei autem illorum exemplar illius penès se habeant: & quodocumque de familia Ecclesiæ utilis inuentus, aliquis ordinandus est, in ambone ipsa auctoritas coràm populo legatur, & coràm Sacerdotibus, & omni Clero, ante cornu altaris, sicut in nostra auctoritate continetur, remota qualibet calliditate, libertatem consequatur; & tunc demùm ad gradus Ecclesiasticos promoveatur.

EX CONCILIO TOLETANO. C. 6.

Burch. lib. 2. c. 179. In Canonibus Apostolorum. Can. 29. Si quis Presbyter ab Episcopo suo fuerit degradatus, aut officio pro certis criminibus suspensus, & ipse per contemptum, & superbiam aliquid de ministerio sibi interdicto, agere præsumperit, & postea ab Episcopo suo correptus, in certa presumptione perdurauerit, hic omnimodis excommunicetur, & ab Ecclesia expellatur, & quicumque cum eo communicauerit, similiter se sciat esse excommunicatum. Similiter de Clericis, laicis, vel fœminis excommunicatis obseruandum est. Quòd si aliquis ista omnia contempserit, & Episcopus emendare potuerit minimè, Regis iudicio exilio damnetur.

EX CONCILIO TOLETANO.

Burch. lib. 3. c. 122. luo. p. 3. c. 97. Cæterùm Presbyter, si post ordinationem aliquid adquisierit, illud obseruandum est, quod in Canonibus de Consecratis nihil habentibus, constitutum est.

EX CONCILIO TOLETANO.

Burch. lib. 3. c. 136. De his, quæ ad parochitanas Ecclesias offeruntur, in terris, vineis, mancipijs, peculijs, antiquorum canonum instituta feruentur; ut omnia in Episcopi potestate consistant. De his autem, quæ altaribus offeruntur, tertia pars fideliter Episcopis deferatur, duæ clericis, decimæ autem secundum quosdam, singulis annis, tertia pars, aut in tertio tota. Sed tamen nos sequentes Romanos, singulis annis quartam partem, aut in quarto totam Episcopi recipiant.

EX CONCILIO TOLETANO.

Burch. lib. 3. cap. 188. Iuo. p. 3. cap. 248. Fugitivos etiam seruos Ecclesiasticos, domos suas, aut familias deferentes, qui etiam si reuocati fuerint, teneri non possunt, simili ratione ab Episcopo, si voluerit, aut si ita illi meruerint, distrahantur,

EX CONCILIO TOLETANO. C. 5.

Burch. lib. 8. c. 7. Iuo. p. 7. c. 31. Ut Clerici qui se fingunt habitu, & nomine Monachos esse, & non sunt, omnimodis corrigantur, atque emendentur; ut vel veri Monachi sint, vel veri Canonici.

EX CONCILIO TOLETANO.

Burch. lib. 8. c. 10. Iuo. p. 7. c. 41. Si aliquis incognitus Monasterium ingredi voluerit, ante triennium Monachi habitus ei non præstetur. Et si intra tres annos, aut seruus, aut libertus, vel colonus quæratur à domino suo, reddatur ei, cum omnibus quæ attulit; fide tamen accepta de impunitate. Si autem intra triennium requisitus non fuerit, postea quæri non potest, nisi sit tam longè, quòd inueniri non possit: sed tantum ea, quæ in Monasterium adduxit, dominus serui recipiat.

EX CONCILIO TOLETANO.

Burch. lib. 19. c. 76. Quicumque in Quadragesimæ diebus esum carniæ præsumpserit attetare, non solum reus erit resurrectionis Dominicæ, verum etiam alienus ab eiusdem diei sancta Communione:

munione: & hoc illi cumuletur ad pœnam, ut in ipsius anni curriculo, ab omni esu carniæ abstineat: quia sacris diebus abstinentiæ oblitus est disciplinam.

EX CONCILIO TOLETANO.

Burch. lib. 19. c. 151. Iuo. part. 15. cap. 160. De viris ordinatis, quorum occulta peccata sunt, nec manifestè ab aliquo argui possunt, si salubriter compuncti, pro peccatis suis confessionem Episcopo, siue Presbytero occultè faciunt, bonum mihi videtur, ut secundum id, quod sibi decretum fuerit ab Episcopo, siue Presbytero, pœnitentiam agant; non trepidè nec tardè, sed feruenter & sollicitè; ac sic se veniam peccatorum à Domino percepturos, & gradum se retenturos confidant.

EX EODEM CAP. XVII.

Burch. lib. 19. c. 152. Iuo. part. 15. c. 163. De his etiam super quibus interrogasti, hoc est, de illa femina, quæ menstruum suum sanguinem immiscuit cibo vel potui, & dedit viro suo, ut comederet, & de illa, quæ semen viri sui in potu bibit, & de ea, quæ testam hominis combussit igni & viro suo dedit, pro infirmitate vitanda, quali pœnitentia sint plectendæ: ut nobis videtur, tali sententia sunt feriendæ, sicut magi & arioli: quia magicam artem exercuisse noscuntur. Nam de his, qui magicam artem exercuisse noscuntur, & qui auguria attendunt, & diuinationes obseruant, Theodori Archiepiscopi gentis Anglorum constitutiones habemus, in quibus scriptum est: Qui immolat dæmonijs in minimis, vno anno pœniteat; qui verò in magnis, decem annis pœniteat.

EX CONCILIO TOLETANO.

Burch. lib. 19. c. 158. Iuo. part. 15. cap. 66. Ea quæ frequenti præuaricatione iterantur, frequèti & sententia condemnantur.

EX CONCILIO TOLETANO.

Bernard. Prep. Pap. lib. 1. tit. 19. c. 1. Custos Ecclesiæ, cui ea quæ Ecclesiæ competunt, custodienda com-

F da com-

da committuntur, oportet ut sui Archidiaconi iussioni in cunctis obediat. In canonibus horis signa tintinnabulorum pulsanda ipso Archidiacono iubente, ab eo pulsantur: pallia verò, vel lintheamina, altaria, seu cuncta utensilia ecclesiæ indefinenter custodiat: lampades, & laternas in accedendo, seu in extinguendo peruigil existat; ut ne supra modum lucendo oleum depereat, aut minus lucendo obscurior sit ecclesia; sed omnia cum discretione agantur; quæ noscitur mater omnium virtutum. Si verò is, cui ecclesia custodienda traditur, minus idoneus ad hoc peragendum extiterit, ab Archidiacono coercetur, ut se emendet. Si autem indomitus permanferit, Archidiaconus Episcopo nunciando prouideat, ut indecente eiectione, aptus domui Dei constituatur minister; ut omnia in laudem & nomen Domini fiant: qualiter possit Deus in Ecclesia placari ab obseruantibus sibi.

Notæ in concilium Toletanum primum.

Toletanum] *Toletana urbis, Hispania Metropolis meminere Ptolemaus lib. 1. cap. 6. Plinius lib. 3. cap. 3. Antoninus in Itinerario. Concilium. 11. Toletanum canone. 11. vocat hoc primū: Relatus est, inquit, Canō, concilij primi Toletani, in quo præceptū est, &c. can. 14.*

Nouemdecim Episcoporum] *Hinc colligo nationale fuisse concilium; cum eo tempore sedes Toletana tot suffraganeos non haberet Episcopos. Similiter de Eliberitano statuo; cum eodem Episcoporum numero fuerit celebratum. Et in regula fidei, in calce huius concilij posita, aduersus Priscillianistas, dicitur: Ipsi etiam & suprascripta viginti canonum capitula statuerunt in concilio Toletano. Qui sunt ipsi, nisi Præsules Tarraconenses, Carthaginenses, Lusitani, Batici, ut supra dicitur? Adde etiam quod in subscriptionibus Marcellus subscribit, qui fuit Hispalensis Episcopus. Unde his argumentis liquet fuisse nationale.*

Celenis] *Locus in prouintia Gallæcia. Ptolemaus, Plinius, alij.*

Con-

Constituta primitus concilij Nicæni perpetuò esse seruanda, neq; ab ijs esse recedendum] *D. Ambrosius in epistol. 32. ad Valentinianum iuniorē scribens: Sequor (inquit) tractatum Nicæni concilij: à quo me nec mors, nec gladius poterit separare. Idē Basilus epistol. 78. & Leo Pontifex sanctissimus & doctissimus in epistol. 78. ad Leonem Imperatorem: Non sunt (inquit) omninò inter catholicos computandi, qui diffinitiones venerabilis synodi Nicænae, vel sancti Chalcedonensis concilij regulas non sequuntur. Quod illi sancti patres de Nicæna synodo, & alijs vniuersalibus & œcumenicis concilijs dixerunt, idem nobis dicere licet, & credere de sancto & venerabili concilio Tridentino, in quo Spiritus sanctus, sicuti in Nicæno, lucem & veritatem Patribus ad reuincendas hereses contulit.*

Cap. 9. Lucernarium verò] *Lucernarium antiquis dicebatur pars prima vespertini officij, quæ nunc Vesperæ dicuntur. Id constat ex Isidoro, in regula monachorum. c. 6. In vespertinis, inquit, officijs, primò Lucernarium, deinde psalmi duo, respōsorius vnus, & Laudes, hymnus atque oratio dicenda est. Hæc Isidorus. Continebat verò vespertinum officium quatuor psalmos; ut ex regula D. Benedicti liquet. c. 17. Vespertina autem synaxis (inquit) quatuor psalmis, cum antiphonis, terminatur. Quia verò duo priores in lucernarum accensione, & gratiarum actione vespertini luminis legebantur, inde illa prima pars vespertini officij Lucernarium appellabatur. Post vespertinum autem officium, Completorium Isidorus ibidem ponit, & lib. 1. de ecclesiasticis offic. Ex his itaq; patet, Lucernarium ad nostras Vesperas pertinere: ut etiam probatur ex concilio Emeritensi. c. 2. his verbis: Vespertino tempore, post lumen oblatum, prius dicitur vespertinū, quàm sonum in diebus festis. Lucernarium itaq; dicitur à lucernis accensis: Nam vespertinum officium eo tempore antiquitus fieri consuevit, ut esset diurni officij finis, & diei: ut testatur idē Isidorus lib. de Eccles. offi. c. de vespertinis, Vespertinum diuini finis officij, diurna & alterna lucis occasus est. Et infra: Vespertinū enim nominatur à sydere, quod vesper vocatur, & decedente sole exoritur. Et lib. Etymol. 6. c. ultimo: Vespertinum officium est in noctis initio; vocatum à stella Vespere, quæ surgit oriente nocte. Diuus etiam Hieronymus in explicatione psalmodum. 119. Hora tertia oramus, hora sexta oramus, nona Lucernarium facimus: ubi nonam pro vltima posuit. Idem Augustinus in regul. 2. Diuus autem Benedictus, in regul. c. 41. totum ecclesiasticum officium*

F 2 cium

„ cium luce diei concludendum prescripsit. *Vespera, inquit, sic agatur, ut lumine lucernæ reficientes non indigeant, sed luce adhuc diei omnia cōsummentur.* *Basilius Lucernarium fieri lib. de Spiritu sancto cap. 29. in exortu Luciferi docet: Visum, ait, est patribus nostris, vespertini luminis gratiam haud quaquam silentio arripere, sed mox ut apparuit, gratias agere. Quis autem fuerit auctor illorum verborum, quæ dicuntur in gratiarum actione ad lucernas, dicere non possumus: populus tamen antiquam profert vocem: neque quiquam visi sunt impietatem committere, qui dicunt: Laudemus Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum. Haftenus Basilus. Ex quibus sanctorum Patrum testimonijs efficitur, quod quarebamus; nempe Lucernarium ad nostras vespertas pertinere, atque ita dictum à lucernarum accensione. Quare verò prohibeatur Lucernarium in villa legi, nisi presente Episcopo, Presbytero, vel Diacono, colligi licet ex Isidoro, in regul. cap. 6. Post vespertinum, congregatis fratribus, oportet vel aliquid meditari, vel de aliquibus diuinae lectionis questionibus disputare; conferendo piè, ac salubriter tantquam meditando disputandoque immorari; quo usque Completorii tempus possit occurrere. Eundem morem in Cypro, & Casarea Cappadocia obseruatum tradit Nicephorus. lib. 12. cap. 34. Ecclesiast. histor. Con similitur, inquit, in Cypro, & Casarea Cappadocum, in sabbato, & in Dominico die, vesperti, post Lucernarum accensionem, Episcopi & Presbyteri sacras scripturas populo exponant. Quum igitur post Lucernarium statim scriptura interpretatio subiungi solita sit, & id munus Episcopo in primis, atque Presbytero, vel ijs deficientibus, Diacono incumbat, merito à patribus cautum est, non nisi aliquo eorum presente, Lucernarium fieri oportere.*

Cap. 14 Si quis autem acceptam Antiquus Ecclesia mos fuit, dari fidelibus Eucharistiam in manus. Niceph. lib. 12. cap. 41. miraculum de muliere, quæ accepta communionem, panem supposuit, tradit. Est etiam apud Eusebium lib. 7. cap. 33. & 34. Eccles. hist. & in concilio Antistodorense. c. 36. & apud Balsamonem super canones sextæ synodi. c. 38. Idem Dionysius Alex. ad Sixtum Papam, quæ extat apud Nicephorum, lib. 6. cap. 19. Idem Cyprianus in sermone de lapsis. Quomodo verò in manu accipiebant, explicat Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi mystagoga. 5. Sinistrâ (inquit) veluti sedem quandam subiiciens dexteræ, quæ tantum regem susceptura est, & concava manu suscipiebat corpus Christi. Postea verò, propter fraudes impiorum hominum cautum est, ut in

os mit-

os mittatur. Id constat ex concilio Rothomagensi. c. 2. Et hoc tempore, non ante, qui accedebat ad communionem, manus in formam crucis figurabat: ex synodo sexta in Trullo. c. 102. Idem Damascenus lib. 4. Orthodoxæ fidei cap. 14.

Incipit regula fidei *Quid de regula fidei hoc loco posita sentiam, à multis viris doctis dubitatum, in medium proferam. Serpente in Hispania heresi Priscillianæ, à Marco Ægyptio intra Hispanias illata, Leo PP. sanctiss. qui à Petro, non quadragesimus, sed quadragesimus quintus, ut annales Romani tradunt, extitit, Turibium Notarium cum epistola, ad Synodum Gallæcia misit, in qua beatus Pontifex, dogmatis impietate commotus, multa aduersus impiam sectam sanctè & doctè decreuit: quam concilium suscipiens Priscillianæ signata, ex auctoritate beatiss. Leonis damnauit. Eodem tempore idem Pontifex alterum concilium in Hispania ferè nationale, ex Tarraconensibus, Carthaginensibus, Lusitanis, & Baticis Episcopis indixit, in quo hæc regula fidei aduersus Priscillianum est edita, transmissaque Balconio Metropolitano Gallæcia, qui tunc etiam concilium, Turibio instante, agebat. Quæ regulâ, ut orthodoxâ, & à Romano Pontifice approbatâ, concilium Gallæcia suscepit; quod & Celense appellatur; fortè quia visitatum est. C. pro G. poni, ut Gaspar Caspar, Gaius Caius, Galba Calba, sic Celense pro Galense. Hæc verò duo concilia à nostris celebrata ad huius heresis extirpationem, non extant; tantum regula fidei seruata est; in multis alijs concilijs, cum ageretur de hac heresi reuincenda, iterum acclamata, & proposita: ut in hoc primo Toletano, & primo Bracharense. Epistola Leonis scripta est ad Turibium notarium: vel fortè fuit instructio data Turibio, ut in Hispania heresim Priscillianæ iugularet. Ex ipsius auctoritate postea creatus Episcopus Astoricensis, libros edidit Leoni dicatos, aduersus Priscillianum: ut ex epist. Montani ad Turibium Episcopum Palentinum patet. Neque hæc Synodus secunda Toletana est appellanda, cum illa prima nationalis Synodus, potius Tarraconensis, quàm Toletana fuerit. Verum pullulante iterum heresi Priscillianæ, in hac prima synodo Toletana, Era 435. iterum eadem regula fidei, veluti gladio probatissimo confoditur, reprimitur, & extirpatur, sicut in Brachar. I. Era. 568. Hæc de regula fidei aduersus Priscillianum à patribus Hispania, ex auctoritate Romani Pontificis Leonis edita.*

Quis fuerit Priscillianus accipe: Hispanus, familia nobilis, diues, acer, facundus, multa lectione eruditus, prauo studio corruptus

F 3 optimum

optimum ingenium: ex laico & heresi infecto Abela Episcopus clam factus, ex omnium hereticorum sentina heresim hausit, praesertim Gnosticorum: contra quae Leo P.P. in epistol. ad Astoricen. Episcopum, & Augustinus lib. de heresibus ad Quodvult, scripsit. Casar-Augustana etiam synodus aduersus eum est habita; demum gladio seculari interijt. Seuerus Sulpit. lib. 2. sacra historia in fine.

Patruinus Episcopus subscripsit, An is fuerit Episcopus Toletanus, an verò Asterius vel Asturius, qui sexto loco subscribit, docti immeritò dubitarunt. Vt constat ex Ioanne Vafao, in chronico. S. Ildefonsus in catalogo virorum illustr. de Asturio, sic inquit: „ Asturius post Audentium in Toletana urbe sedis metropolis prouintiae Carthaginis Pontifex successor, vir egregius, &c. Unde de alio Asturio qui Audentio successit, loquitur Ildefonsus: de quo sic inquit: Et in Toletano sacerdos nonus, & in Compluto agnoscitur primus. Patruinus verò in hoc ordine secundus fuit, qui anno Domini CCC. XCIII. Ecclesia Toletana praerat: Asturius verò, circa annum Domini CCCC. LV.

CON

CONCILIUM

Tarraconense, X. Episcoporum

habitu: Era D. LIII.

TITVLI.

- I **V**T etiam ad proximas sanguinis Clerici cum testimonio vadant.
- ij **U**t Clerici emendi uilius, vel uendendi carius non permittantur. ^a Clericis. Exc. ^b Non permittatur licentia. Exc.
- iiij **U**t Clerici, si solidum praestiterint, sine usura recipiant. ^c Vt quantum Clericus praestiterit, tantum recipiat. Exc.
- iiij **U**t nullus Episcopus, vel infra positus, die Dominico causas iudicare praesumat. ^d Non fuerit ordinatus. Exc.
- v **U**t qui in Metropolitana ciuitate Episcopus non ordinatur, post duos menses se Metropolitanopraesentet.
- vi **U**t Episcopus, qui à Metropolitanopraesentatus ad Synodum non uenerit, excommunicetur.
- vij **U**t dioecesani Clerici septimanas teneant, & die sabbato omnes in unum conueniant.
- viii **U**t annis singulis Episcopi dioecesani uisitent, & ut non plus quam tertiam de Parochijs accipiant. ^e Dioecesi. Exc. ^f Parochijs. Exc.
- ix **D**e Clericis & Ostiarijs, qui adulteris mulieribus admiscuntur, ut ^g Projiciantur. ^g Prohibeantur. Exc.
- x **U**t nullus Episcopus pro iudicijs munera accipiat.
- xj **U**t Monachus missus alicubi, ministerium Clericatus agere non praesumat, nec negotiator, nec executor existat. ^h Desunt in Exc.
- xij **U**t si Episcopus intestatus obierit, inuentarium de rebus eius Clerici faciant, & nullus exinde aliquid auferat.
- xiiij **U**t Episcopus dioecesanos Presbyteros, & quosdam ex laicis conuenire literis ad Synodum moneat. ^b Moneat literis conuenire. Exc.

In nomine Christi habita Synodus Tarraconæ, anno sexto, Theoderici Regis, consulatu Petri, sub die octauo Idus Nouembris.

ⁱ Domini Iesu Christi. ^k Theoderici. C. A. ^l Fortè Agapeti, ut infra in concilio Gerundenfi.

^m Antiqui Patres statuta de his censuisse uidentur, quæ in tempore, aut ad illos ⁿ relata peruenerunt, aut certè acta testimonio ^o Alij. M. ff. Antiqua. Antiquorum patrum. Exc. ^p Alias perlata. Exc.

nio proprio comprobauerunt. Cuius rei & nos sequentes exemplum, illa, quæ nunc fiunt, placuit obseruanda decernere, vt præterita absque ambage custodiantur, & præsentia observatione sint firma. Igitur cum in vnum pariter conuenissemus in urbem Tarraconensem, quæ est Metropolitana, titulos subter adnexos conscripsimus obseruandos.

I. Ut etiam ad proximas sanguinis Clerici cum testimonio vadant.

De his, quibus cura pro parentelæ proximitate haberi permittitur, vt cautela eorum necessitates sustentent, pietatis beneficia, quæ eis sunt necessaria, præbeant: ipsi verò pro visendis eis, cum ingressi fuerint, celeri salutatione recurrant, nec inibi faciant mansionem: qui tamen, cum ad earum visitationem pergunt, testem solatij sui, fide, & ætate probatum adhibeant secum. Si quis hæc à nobis statuta contempserit; si Clericus est, loci sui dignitate priuetur; si verò Religiosus, vel Monachus, in cella Monasterij reclusus pœnitentiæ lamentis incumbat; vbi singulari afflictione, panis & aquæ victum ex Abbatis ordinatione percipiat.

II. Ut Clerici emendi vilius, vel vendendi carius non permittantur.

14. q. 4. Canonum statutis firmatum est, quicumque in Clero esse voluerit, emendi vilius, vel vendendi carius studio non vtatur: certè si voluerit hæc exercere, cohibeatur à Clero.

III. Ut Clerici, si solidum præstiterint, sine usura recipiant.

14. q. 4. Si quis Clericus in necessitate præstiterit, vt hoc de vino, vel frumento accipiat, quod mercandi causa, tempore statuto decretum fuerit venundari: cæterum si speciem non habuerit necessariam, ipsum quod dedit, sine vllò augmento recipiat.

III. Ut nullus Episcopus, vel infra positus, die Dominico causas iudicare præsumat.

15. q. 4. Nullus Episcopus, aut Presbyter, vt nullus Episcoporum, aut Presbyterorum, vel Clericorum die

Hac obseruatione. Exc. Metrop. obseruatione. fundata. tit. C. A. Metrop. obseruatissimè fūd. tit. Exc.

Ea. Exc. Sustineant. Exc. C. A. Lōgīus præbeant.

Ibi. Exc. Fide & ætate probatum. C. A.

Inclusus. Exc.

Clericis. Exc.

Permittatur licentia. Exc.

Deest in Exc. Vt quicumque, apud Grat. Greg. Quod certè, si voluerit exercere, cohibeatur à clero. Gratian. Gregor. Hoc. C. A. Vt quantum Clericus præstiterit, tantum recipiat. Exc.

Deest Exc. Præst. hoc. Iuo. Venundare. Iuo.

Deest in Exc.

die Dominico propositum cuiuscunq; causæ negotium audeat iudicare; nisi vt hoc tantum, vt Deo statuta solennia peragant. Cæteris verò diebus cōuenientibus personis, illa, quæ iusta sunt, habeant licentiam iudicandi, exceptis criminalibus negotijs.

V. Vt qui in Metropolitana ciuitate Episcopus non ordinatur, post duos menses se Metropolitanano præsentet.

Dist. 65. Si quis in Metropolitana ciuitate non fuerit Episcopus ordinatus, postea cum susceperit benedictionem, per Metropolitanani literas honorè fuerit Episcopatus adeptus, id optimum esse decreuimus, vt postmodum statuto tēpore, id est, impletis duobus mensibus, se Metropolitanani sui repræsentet aspectibus: vt ab illo monitis ecclesiasticis instructus, plenius quod obseruare debeat, recognoscat. Quod si fortè hæc implere neglexerit, in Synodo increpatus à fratribus corrigatur. Quod si fortè infirmitate aliqua, ne hoc impleat, fuerit præpeditus, hoc suis literis Metropolitanano indicare procuret.

VI. Vt Episcopus, qui à Metropolitanano commonitus ad Synodum non venerit, excommunicetur.

Dist. 18. Si quis Episcopus commonitus à Metropolitanano ad Synodum, nulla graui intercedenti necessitate corporali, venire contempserit, sicut statuta patrum sanxerunt, vsque ad futurum concilium cūctorum Episcoporum charitatis communionem priuetur.

VII. Vt Diocesani clerici septimanas teneant, & die sabbato omnes in unum conueniant.

De Diocesani ecclesijs, vel clero id placuit definiri, vt Presbyteri, vel Diaconi, qui inibi cōstituti sunt, cum clericis septimanas obseruent: id est, vt Presbyter vnam faciat hebdomadam; qua expleta succedat ei Diaconus similiter: ea scilicet conditione seruata, vt omnis clerus die sabbato ad Vesperam sit paratus; quo facilius die Dominico solennitas, cū omnium præsentia celebretur: ita tamen, vt omnibus diebus Vesperas, & Matutinas celebrēt: quia desistēte clero (quod est pessimū) comperimus in basilicis nec luminaria ministrari. Si qui fanè negligentiæ vitio hæc implere noluerint, nouerint se secūdum statuta canonū, pro modo personarum, canonicæ disciplinæ subdendos.

Vendicare. Exc. Ventilare, Grat. Greg.

Vindicandi. Exc. Excepto criminali. Grat. Greg.

Non fuerit ordinatus. Exc.

Quam suscepta benedictione. Exc. & Grat. Greg. Episcopi. Exc.

Hoc. Exc.

Et si. Exc. Grat. Greg.

Episcoporum. Exc.

Censuerunt. Exc.

Sabbati. Exc. & A. C.

Vt

VIII. *Ut annis singulis Episcopi^a diœcesani visitent, & ut non plus quam tertiam de^b parochis accipiant.*

^a Diœcesim. Exc.
^b Parochijs. Exc.

^{10. q. 1. Decretimus, vt antiquæ. l. no. p. c. 38. Burc. lib. 3. c. 33.} Multorum casuum experientia magistrante, reperimus nonnullas diœcesanas esse ecclesias destitutas: ob quam rem, id hac constitutione decreuimus, vt antiquæ consuetudinis ordo seruetur, & annuis vicibus ab Episcopo diœcesano visitentur: & si qua fortè basilica reperta fuerit destituta, ordinatione ipsius reparetur. Quia^h tertia ex omnibus per antiquam traditionē, vt accipiatur ab Episcopis, nouimus statutum.

^c Pro qua re id cōt. Burc. & Iuo.

^d Annis singulis. Exc. & Iuo.

^e Diœces. visit. Exc. & Grat.

^f Ordinatore eius Grat.

^g Reparari præcipitur. Exc.

^h Tertia pars. Grat. & Exc.

ⁱ Ex principibus nouimus stat. Burc. Iuo.

^k Prohibeantur. Exc. Vt à Claro projiciantur. C. A.

^l Lector adult. mulieris. Exc.

^m Simili sent. Ostiar. lasciuia punietur. Exc.

IX. *De Clericis, & Ostiarijs qui adulteris mulieribus admiscuntur, vt^k projiciantur.*

Si quis^l Lectorum adulteræ mulieri voluerit misceri, vel adherere confortio; aut relinquat adulterā, aut à clero habeatur extraneus. ^m Similis sententia Ostiariorum manebit scholam.

X. *Ut nullus Episcopus pro iudicijs munera accipiat.*

^{14. q. 1. Obseruandum quoque.} Obseruandum quoque decreuimus, ne quis sacerdotum, vel clericorum, more secularium iudicum, audeatⁿ accipere pro impensis patrocinijs munera; nisi fortè in^o Ecclesia oblata gratuita, quæ non fauore muneris videantur accepta, sed collatione deuotionis illata. ^p Quia si qui ista^q probantur accipere, veluti exactores scœnoris, aut vsurarum^r possessores, secundum statuta patrum se^s nouerint degradandos.

ⁿ Alias exigere. Ecclesijs obl. gratulato. Exc.

^p Quod si quis. Exc. Probatur. Exactor. Exc.

^r Possessor. Exc. Nouerit degradandum. Exc.

XI. *Vt Monachus missus alicubi, ministerium Clericatus agere non præsumat, nec negotiatorⁿ nec executorⁿ existat.*

ⁿ Deest in Exc.

^{16. q. 1. Monachi à monasterio foras egredientes, ne aliquod ministerium Ecclesiasticum præsumant agere, prohibemus, nisi fortè cum Abbatis imperio. Similiter, vt nullus eorum (id est monachorum) forensis negotij susceptor, vel executor existat; nisi id, quod monasterij exposcit utilitas; Abbate sibi nihilominus imperante; canonum ante omnia Gallicanorum de eis constitutione seruata.}

ⁿ Hæc verba vsq; in finem cap. non extant in Excusis.

Ut. s.

XII. *Ut si Episcopus intestatus obierit, inuentarium de rebus eius Clerici faciant; & nullus exinde aliquid auferat.*

^{12. q. 5. Sicubi defunctus.} Sicubi defunctus fuerit Episcopus intestatus, post^a depositionem eius, à Presbyteris, & Diaconibus, de rebus ipsius^b breue fideliter conscribatur, à minimo vsque ad maximum; id est, de vtenilibus, vel omni supellectile: ita tamen, vt si quis exinde, vel^c præsumpsisse, vel occultè fuerit tulisse conuictus, secundum furti tenorem, restituat vniuersa.

^a Definitionem, in G. Grego. defun- tionem Exc.

^b Inuentarium. Exc. Alias in eisdem breue inuentarium.

^c Præsump. aliquid. Exc.

XIII. *Ut Episcopus Diœcesanos Presbyteros, & quosdam ex laicis, conuenire literis ad Synodum moneat.*

^d Moneat literis conuenire. Exc.

^{Burc. lib. 2. c. 48. Iuo. p. 5. c. 158.} Epistolæ tales per fratres à Metropolitanano sunt dirigendæ, vt non solùm à Cathedralibus Ecclesijs Presbyteri, verùm etiam de Diœcesanis, ad concilium trahant, & aliquos de filiis Ecclesiæ secularibus secum adducere debeant.

^e Cathedralis Ecclesiæ Presbyteris. Exc. & C. A.

- 1 Ioannes in Christi nomine, Episcopus Tarraconensis ciuitatis^f constitutiones à nobis conscriptas subscripsi.
- 2 Paulus in Christi nomine, Episcopus^g Impuritanæ ciuitatis subscripsi.
- 3 Hector^h Episcopus Carthaginensis Metropolis subscripsi.
- 4ⁱ Fontinianus in Christi nomine, Episcopus Gerundenensis ciuitatisⁱ subscripsi.
- 5 Agritius in Christi nomine, Episcopus^k Barcinonensis ciuitatis subscripsi.
- 6 Vrsus in Christi nomine, Episcopus Dertofanæ ciuitatis subscripsi.
- 7 Orontius in Christi nomine, Episcopus^l Illeberitanæ ciuitatis subscripsi.
- 8 Vincentius in Christi nomine, Episcopus Cæsaraugustanæ ciuitatis subscripsi.
- 9^m Camidius in Christi nomine, Episcopusⁿ Aufonitanæ ciuitatis subscripsi.
- 10 Nibradius in Christi nomine, minimus Sacerdotum^o constitutionem sanctorum canonum subscripsi, sanctæ Ecclesiæ Egarenensis minister.

^f Constitutionibus conscriptis Exc. ^g In Tirassonenf. ciuitate. Exc.

^h In Christi nomine, Epif. Carthaginis. C. A.

ⁱ Fortunianus. Exc. ^j Defunct. Excus. ^k Gerundenfis. Exc.

^l Illeberitanæ. Exc.

^m Cinidius Exc. Diuadius. C. A.

ⁿ Aufonensis. Exc. & C. A.

^o Ecclesiæ Egarenfis (alias Bigerrenfis) minister constit. san. Can. subscripsi. Exc.

De

In Concilio Gerundensi primo habito Era 555. unum annum post hoc Tarraconense. ferè iidem Episcopi subscribunt: ut Paulus, Ioannes, Fontinianus, seu Frontinianus, Agritus seu Agritius, Orontius, Nebridius.

Nebridius] Frater Iusti Urgelitani, qui in Cantica scripsit, & Iustini, Valentini, & Elpidij. non fuit Episcopus Agathensis, sed potius Egarensis: ut ex hac subscriptione constat, consentientibus omnibus. CC. M. SS.

FRAGMENTUM TARRACONENSIS CONCILII EX GRATIANO.

Gratianus de cons. dist. 5. cap. Dictum est. Habetur etiam in Concilio Cabilonensi. 2. c. 27. usque ad verbum, Quia bis vel ter. Ita etiam est adnotatum in Decreto Gregoriano.

Burch. lib. 4. cap. 50. Ivo. p. 1. cap. 244. Dictum est nobis, quòd quidam de plebe, bis vel ter, vel eo amplius Episcopis ignoratibus, tamen ab eisdem Episcopis confirmantur. Vnde visum est nobis, eandem confirmationem, sicut nec baptismum, iterari minimè debere: quia bis, vel ter, vel amplius baptizatos, aut confirmatos, non seculo, sed soli Deo, sub habitu regulari, vel Clericali religiosissimè famulari, decretum est.

Notæ in Concilium Tarraconense.

Tarraconense] Tarraco celeberrima etiam nunc in Comitatu Cathalonie Metropolitana ciuitas. Meminere huius Ptolemaus lib. 2. Geograph. c. 2. 4. & 6. Plinius lib. 3. c. 1. & 3. & Strabo lib. 3. Antoninus in Itinerario, Pomponius Mela, atq; alij. Fuit autem Tarraconensis hæc synodus celebrata sub Hormisdæ Romano Pont. anno Domini D. XVI. ex Isidoro, & alijs, est Era D. LIII.

Theo-

Theudericus] Theodoricus Ostrothorum, & Italia Rex, Arrianus, pro Alarico Rege Hispania, genero suo, bellum contra Clodouaum Gallorum Regem suscepit, eumq; fudit. Mortuo autem Alarico, pro Amalarico, Alarici filio, eiusq; ex filia nepote, Hispaniam sapienter & piè rexit, eamq; à Francorum incursionibus liberam seruauit, donec Amalaricus regimen regni susciperet. Huius ingenium, mores, atatem, vitamq; omnem Sidonius Apollinaris elegantè epistola describit ad Agricolam.

Cap. 8 Quia tertia ex omnibus] Gelasius Papa cap. 29. epist. ad Episcopos per Lucaniam, & Brutiam, Quatuor (inquit) tam de reditu, quam de oblatione fidelium, pro ut cuiuslibet Ecclesie facultas admittit (sicut dudum rationabiliter est decretum) conuenit fieri portiones: quarum una sit Pontificis, altera Clericorum, tertia pauperum, quarta fabricis applicanda. Ex quo decreto constat, Ecclesiasticarum rerum diuisionem quadripartitò fieri solitam. Qua de re Gregorius agit lib. 3. epistolarum epist. 11. Idemq; ad Augustinum Episcopum Anglorum, Mos est, inquit, Apostolica sedis, ordinato Episcopo præcepta tradere, ut de omni stipendio, quod accedit, quatuor debeant fieri portiones. Refert id ipsum Gratian. 12. q. 2. ex decretis Gelasij. Quam diuisionem ex concilio Romano, sub Syluestro primo celebrato, originem ducere existimo. Nam in canone eius. 4. id sancitur, nec ante id tempus mentionem illius inuenio: vocaturq; à Gregorio Canonica partitio, lib. 3. Epistolarum, epist. 11. In Hispania verò hanc diuisionem non receptam, sed eam, quæ fit in tres tantum portiones, constat ex concilio Tarraconens. canon. 8. & concil. Tolet. 4. c. 32. & ex Toletano. 9. c. 6. ex Bracarense. etiam 2. c. 2. refertq; Gratianus. 12. q. 3. c. Si episcopus, & Iuo. lib. 3. cap. 171. Et apertius id ostendit concil. Agrippinense. c. 6. Item quòd decima, quæ à fidelibus datur, Dei census nuncupandus est, & Deo integrè reddenda: cuius tertia pars, secundum canonem Toletanum, Episcoporum esse debet. Nos verò hac potestate uti nolumus, sed tantum singulis annis quartam partem iuxta usum Romanorum Pontificum, & obseruantiam sanctæ Romanæ Ecclesie, de eadem habere volumus. In principio verò Ecclesie, hanc diuisionem nõdum in usu positam existimo, quòd arbitrio Episcopi res Ecclesie regebantur; postea verò crescente Ecclesie peculio, in concilio Nicano, sunt qui dicant, ut quieti & paci consuleretur, hanc diuisionem esse factã. Quòd verò omnia bona Ecclesie sub unius Pontificis potestate principio Ecclesie fuerint, ex canone Apostolorum. 14. constat; ubi sic habetur: Præcipimus, ut in potestate sua Episcopus Ecclesie

G res

res habeat. Canone etiam. 5. iubetur, ut omnia, qua offeruntur, ad domum Episcopi, & Presbyteri mittantur, ut eorum arbitrio Diaconis, & ceteris Clericis diuidatur: & can. 39. omnium Ecclesiasticorum negotiorum soli Episcopo aqua dispensatio, curaq; committitur. sicut etiam concil. Lucens. can. 16. De qua re eruditissimam & sanctissimam scripsit epistolam Urbanus primus, ad uniuersos Episcopos, & Lucius primus. Consule etiam concil. Gangrense. 7. & 8. & concil. Antiochens. can. 24. & 25. Citat hoc caput D. Thomas 2. 2. quest. 185. artic. 7. ut probet, Episcopos plenam suarum rerum habere potestatem.

CONCILIVM GERUNDENSE, septem Episcoporum: habitum

Era. D. LV.

TITVLI.

- I **V**T unaquaq; prouincia in officio Ecclesie unū ordinē teneat; Ut Litania post Pentecosten, à quinta feria, vsque in Sab-^a Sabbaro. Exc.
- ij **V**t Litania post Pentecosten, à quinta feria, vsque in Sab-^a batum celebrentur.
- iiij **D**e secundis Litanis faciendis Kalend. Nouemb.
- iiij **V**t^b in Pascha tantum, & Pentecoste, baptismus detur, exceptis^b qui in languoribus consistunt. Ut Pascha tant. & Natale Domini. CC. M. II.
- v **V**t unius diei infans, si in discrimine est, baptizetur.
- vj **U**t coniugati, ab Episcopo vsque ad Subdiaconum, non sine testi-^c monio uiuant. In yno Tol. Cod. vt qui ex coniugib⁹ ordinati sunt, sine testimonio communiter non habitent. Ne laici. Exc.
- vij **U**t qui sine uxoris ordinantur, extraneas in domo non habeant.
- viiij **D**e laicis, qui viduam aut dimissam acceperint, ut in Clero non^d admittantur. In Clero ad. Exc.
- ix **D**e his, qui publicè pœnitentiam non accipiunt, sed tantum viaticū, ut in Clero promoucantur.
- x **U**t omnibus diebus, ^e Vespertinis, & Matutinis oratio Dominica^f dicatur. Horis Vesp. Exc.

IN NOMINE CHRISTI SYNO-
dus habita Gerundæ, anno VII. Theuderic Regis,
VI. Idus Iunias, Agapeto V. C. Consule.

I. Ut unaquaq; Prouincia in officio Ecclesie unum
ordinem teneat.

^g De institutio missarum, vt quomodò in Metropolitana Ecclesia^b fuerit, ita in Dei nomine, in omni Tarraconensi Prouincia, tam ipsius missæ ordo, quamⁱ psallendi, vel mini-ⁱstrandi consuetudo feruetur. Ut institutio missarum sicut in Metrop. Exc. Agitur. Exc. Psallendo, vel ministrando. Exc.

II. Vt Litanie post Pentecosten à quinta feria, vsq; in Sabbatum celebrentur.

"De litanie," vt expleta solennitate Pentecostes, ^a sequens septimana, à quinta feria vsque in Sabbatum, per hoc triduum, abstinentia celebretur.

^a Defunt in Exc.
^a Sequenti septimana. Exc.

III. De secundis Litanis faciendis Kal. Nouemb.

Item ^b secundæ litiariæ faciendæ sunt Kalend. Nouemb. ea tamen conditione seruata, vt si iisdem diebus Dominica intercefferit, in alia hebdomada, secundum prioris abstinentiæ obseruantiam, à quinta feria incipiatur, & in ^c Sabbato vesperæ missa facta ^d finiatur. Quibus tamen diebus à carnis, & à vino abstinendum decreuimus.

^b Secunda litiaria faciendæ est. Exc.

^c Sabbati vesperæ. Exc.
^d Finiatur. Exc.

IIII. Vt Pascha tantum, & Pentecoste baptismus detur, exceptis his qui in languore consistunt.

De catechumenis baptizandis id statutum est, vt in Paschæ solennitate, ^e vel Pentecostes, quâto maioris celebritatis maior celebritas est, tanto magis ad baptizandum veniant: cæteris solennitatibus infirmi tantummodo debeant baptizari: quibus quocunq; tempore conuenit, baptismum non negari.

^e Vel natalis Domini in aliquibus M. ff.

V. Ut vnus diei infans, si in discrimine est, baptizetur.

De paruulis "verò" qui nuper ^f materno vtero editi sunt, placuit constitui, vt si infirmi (vt adfolet) fuerint, & lac matris non appetunt, etiam eadem die, qua nati sunt (si ^g oblatis fuerint) baptizentur.

^f Deest in Exc.
^f E mater. Exc.

^g Si allati. Excus. & Iuo.

VI. Vt coniugati, ab Episcopo vsq; ad Subdiaconum, non sine testimonio uiuant.

De ^h conuersione vitæ id statuere placuit à Pontifice vsque ad ⁱ Subdiaconum, post suscepti honoris officium, ^k si qui ex coniunctis fuerint ordinati, vt sine coniuge habitent: quòd si habitare noluerint, alterius fratris vtatur auxilio, cuius testimonio vita eius debeat clarior apparere.

In vno M. ff. Vt qui ex coniugibus ordinati sunt, sine testimonio communitè non habitent.

^b De conuersione. Exc.
ⁱ Subdiaconum. Exc.
^k Si quis ex coniugatis fuerit ordinatus, vt semper alterius fratris, &c. Exc.

Vt qui

VII. Vt qui sine vxoribus ordinantur, extraneas in domo non habeant.

De his verò, qui sine ^a coniugibus ordinantur, & familias ^b domi habent, habito secum, ^c pro vitæ conuersatione, fratre in testimonium, nō per quamcūque fœminei sexus personam ^d eius substantia gubernetur: nisi aut per puerum, aut per amicum, suam domum ^e debet ordinare. ^f Si verò matrē in domo habuerit, aut sororem secundum priorum canonum statuta, per earum personas ^g eius debet contutari substantia.

^a Vxoribus. Exc.
^b Domus. Exc.
^c Pro conuersionis fratre. C.A.

^d Forum. Exc.
^e Debeant. Exc.
^f Nisi matrē, aut sororem in domo habuerint, vt secundum, &c. Exc.
^g Forum. Exc.

VIII. ^h De laicis, qui viduam aut dimissam acceperint, vt in clero non admittantur.

^h Ne laici. Exc. In clero admitt. Exc.

Si quis verò de laicis post vxorem, aliam cuiuscunq; cōditionis cognouerit mulierem, in clero nullatenus admittatur.

Dist. 34. c. si quis de laicis. Citat. ex concilio Au. relanēs, & apud Iuon. part. 6. cap. 139. & Burchar. lib. 2. cap. 38.

IX. De his, qui publicè pœnitentiam non accipiunt, sed tantum viaticum, vt in clero promoueantur.

Is verò, qui ægritudinis languore depressus, pœnitentiæ benedictionem (quam viaticum deputamus) per communionē acceperit, & postmodum reconalescens caput pœnitentiæ in Ecclesia publicè non subdiderit, si prohibitis vitijs non detinetur obnoxius, admittatur ad Clerum.

Dist. 50. l. verò qui.

X. Vt omnibus diebus, ^k Vespertinis & Matutinis oratio Dominica dicatur.

^k Horis Vesp. Exc.

Ita nobis placuit, vt omnibus diebus, post Matutinas, & ^l Vespertinas, oratio Dominica à sacerdote proferatur.

De cōsec. d. 1. Id semper plac.

^l Item nobis semper placuit obseruari, vt. Exc.
^m Vesperas. Exc.

Ioannes, "in Christi nomine" Episcopus, subscripsi.

ⁿ Defunt vbique in Exc.
ⁿ Fortunianus. Exc.

"Frontinianus, in Christi nomine Episcopus, subscripsi.

Paulus, in Christi nomine Episcopus, subscripsi.

Agritius, in Christi nomine Episcopus, subscripsi.

"Cinielius, in Christi nomine Episcopus, subscripsi.

^o Emidius (aliàs Ciniidius Episcopus subscr. Exc.

Nibrius, in Christi nomine Episcopus, subscripsi.

Orontius, in Christi nomine Episcopus, subscripsi.

De subscriptionibus.

Ex Tarraconensi concilio constat, quod Ioānes fuerit Tarraconensis, Frontinianus Gerundensis, Paulus Empuritana, Agritius Barcinonensis, Nebridius Egarensis, Orontius Eliberitana. Hac est Cauco Illiberis, ad radices Pyrenæi montis vergentis ad mare Mediterraneum.

Notæ in concilium Gerundense.

Gerundense] De Gerunda Hispania citerioris nobili oppido Cathalonia, vide Ptolemaum lib. 2. c. 6. Plinium lib. 3. c. 3. & Antonini Itinerarium.

Ioannes in Christi nomine] Ad hunc Episcopum habes epistolam Hormisdæ Papæ in collectione nostra decretalium epistolarum.

C. 2. 3. De Litaniâ] Can. 2. & 3. His duobus capitibus agitur de primis & secundis litanis faciendis. Litania Græcæ, Latine rogationes dicuntur, ut constat ex concil. 1. Aurelian. c. 29. & 32. & Maguntiaci sub Carol. Mag. Sunt autem rogationes ad rogandum Deum, à Patribus, & ad impetrandam Dei misericordiam institutæ: sunt autem aliæ maiores, aliæ minores: neque statuto tempore in principio celebrari solitas inuenio, sed multoties & plures, pro consuetudine & deuotione Ecclesiæ, & ingruentibus necessitatibus, cum auxiliares sint, ad cor populi ad pœnitentiam emolliendum. Apud sanctum Gregorium epist. 76. lib. 7. indict. 2. ad Castorem habetur memoria, de quatuor vel quinque solennibus litanis in Rauennate ecclesiâ celebrari solitis.

A quo autem fuerint primo edita nondum constat. Hoc autem certum, fuisse totius Ecclesiæ catholicæ vetustissimum institutum, supplicationes publicas in calamitatibus & populi pressuris habere: unde Gregorius, urgente aliqua necessitate, non tantum Romanis, sed etiam externis litanias indicebat, ut apparet, lib. 9. regist. epistol. 45. indict. 4. Oriëntales Ecclesiæ litanis utuntur, ut constat ex Basilio epist. 63. ad Neocæsarienses, quas à S. Gregorio Thaumaturgo in ea Ecclesiâ celebratas, & in more positas tradit, & deinde omnes Oriëntales patres, Arrianos etiam solenni pompa eas fuisse emulatos, auctor est Socrates lib. 6. c. 8. & Zoſomen. lib. 8. c. 8. quas Arcadius

Imperator

Imperator edicto promulgato illis inhibuit. l. 30. de her. Cod. Theod. Sanctus etiam Mamertus Episcopus Viënenſis, nõ instituit celebres illas quas penè tota Ecclesiâ recepit, sed ad meliorem formam sacras rogationes reduxit, consopit aſq; & frigidas excitauit, ut cõstat ex Adone in Chronico, & Alcimo Auito, eiusdẽ Ecclesiæ Episcopo, & ex epist. Sidonij Apollinar. ad S. Mamertum, lib. 7. epist. 1. & alia ad Aprium lib. 14. epist. 5. Sanctus Gregorius litanias maiores ad S. Petrum indixit, earumq; annuam celebritatem decreto confirmauit, ut in principio lib. 2. registri: Solennitas (inquit) annua deuotionis nos fratres dilectissimi, admonet, ut litaniam, quæ maior ab omnibus appellatur, sollicitis ac deuotis debeamus, auxiliante Deo, mentibus celebrare. Idem Pontifex, occasione imminētis pestilentie, litaniam, quam septiformem appellant, instituit. Extat de ea re constitutio data. 4. Kalen. Septemb. lib. 11. c. 2. Eiusdẽ meminit Gregorius Turoneſ. de gestis Franc. lib. 10. c. 1. & Paul. Diacon. de gestis Longobardorum, lib. 3. cap. 11.

Fiebant autem Litanie incessu & cantu: unde processiones dicuntur, concilio Laod. c. 17. Fuit autem penes Christianos Latinos antiqua consuetudo, deuotè & simul ad loca martyrum procedere, ut constat ex Hierony. epist. 12. ad Eustoch. & Tertul. lib. 2. ad uxore. De tempore celebrationis constat, temporibus D. August. ante solennitatem Ascensionis, rogationes sacras fieri, ut est in eius sermone. 173. de tempore, habito in vigilia Ascensionis, & ex conc. 1. Aurelian. c. 29. relato à Gratiano in cap. Rogationes de consec. dist. 3. ubi sic scriptum est: Rogationes ante Ascensionem Domini placuit celebrari: ita ut præmissum triduanum ieiunium in Dominica Ascensionis solennitate soluatur: per quod triduum serui, & ancillæ ab opere relaxentur. Quem morem nunc seruat Ecclesiâ. In quinta Domin. post Pasch. maiores rogationes tribus diebus celebrat, feria. 2. 3. & 4. quæ est vigilia Ascensionis: minores verò rogationes, in die S. Marci Euāgelistæ. Fiebant & alia à die Iduum Decēbrium, triduo ubiq; ut constat ex. 5. concilio Tolet. cap. 1. & 6. c. 2. & 2. Brach. c. 9. Et Kalendis Nouembris alia instituta, ex Gerund. c. 3. Tribus etiam continuis diebus magna populi consensione & numero celebrabant, orando, ieiunando, & psallendo, ita castè & piè, ut in concilio Maguntiaci sub Carolo Magno dicatur, celebrandas esse, sicut cuncti Patres sancti nostri instituerunt, non equitando, nec pretiosis vestibus induti, sed discalciati, cinere & cilicio induti, &c. Idem Tertul. lib. 2. ad uxore. Et hos rogationum dies laicis denuntiandos inter missarum solennia statuit concilium Lugdunense à Gratiano

citatum in cap. 1. de Consecr. dist. 4. Hac de litanis, ad populi deuotionem excitandā, subiicimus. Nicephorus auctor est, lib. 14. c. 3. Theodosium Iuniorē Litaniam pro serenitate, & aëris clementia impetranda instituisse. Ponā verba, ut qua diximus, aptius comprobentur. Litaniam (inquit) instituta est; supplicantes processere, laudibus Deum vexere, atque una concors Ecclesia ciuitas tota facta: & ipse Theodosius hymnis canendis prait, habitu priuato incedens. Minimè verò eum sefellit opinio: statim enim cælum aërem turbidum cum serenitate commutauit, & frumenti non mediocrem inopiam ingens quadam frugum copia, & ubertas est sequuta. Gentilibus etiam supplicationes publicè fiebant: ut à Senatu Romano, dierum X X. vel X X X. decernebantur, bello gesto, vel victoria parta. Dei enim anticipata cognitio ita mentibus hominum insidet, ut rerum humanarum procuracionem ab ipso pendere, atque ipsi esse gratias agendas, publicis supplicationibus faterentur.

- C.4. Vel Pentecostes] Sic habetur de Consecr. d. 4. c. de Catechumenis: quam lectionem existimo esse sequendam. Nam quamuis Apostolorum tempore, & infra, non erant diffinita, distinctaq; tempora ad baptismum suscipientibus, sed petentibus conferri quocunque tempore solebat: ut auctor est Diuus Ambros. ad cap. 4. Epistolæ ad Ephesios. (Tertulliani verba, lib. de baptismo, de hac re ponam. c. 19.)
- Diem baptismo solenniorem (inquit) Pascha prastat; cum & passio Domini, in qua tinguimur, adimpleta est: nec incongruenter ad figuram interpretabitur, quod cum vltimum Pascha Dominus esset acturus, missis discipulis suis ad preparandū, Inuenietis (inquit) hominē aquā baiulantem, Pascha celebranda locum de signo aquæ ostendit. Exinde Pentecoste, ordinandis lauacris, latissimum spatium est, quo & Domini resurrectio inter discipulos frequentata est, & gratia Spiritus sancti dedicata, & spes aduentus Domini sub-
- Marc. 14.
Mat. 1.
Hic. 31.
- ostensa: quod tunc in cælos recuperatio eo, Angeli ad Apostolos dixerunt, sic venturum, quemadmodum & in cælos conscendit, utique in Pentecoste. Sed enim Hieremias, cum dicit: Et congregabo illos ab extremis terra in die festo, Pascha diem significat, & Pentecostes, quod est proprie dies festus. Caterum omnis dies Domini est, omnis hora, omne tempus habile baptismo: si de solennitate interest, de gratia nihil refert. Hac Tertullianus.) Sed propter baptisimi solennitatē, & prastantiorē catechumenorum institutionem, statuta, diffinitaq; sunt duo hac tēpora, Pascha & Pentecoste. Auctores sunt Siricius Papa, Epistola ad Himeriū Tarraconensem, Canone: Non ratione, de Consecr. d. 4. Hieronymus ad c. 14. Zachar. & Epist. 61. ad Pam-
- machium,

machium, cap. 16. Leo Magnus, epist. 4. ad vniuersos Episcopos per Siciliam constitutos, Can. Cum duo tempora, de Consecr. d. 4. & epist. 68. ad vniuersos per Campaniam, &c. constitutos: & Gelasius Papa ad vniuersos Episcopos per Lucaniam: & in hoc cap. 4. Alcuinus de Ecclesiasticis officijs. cap. De baptismo Domini, & cap. de Sabbato sancto Pascha. Fuit verò hac cōsuetudo antiquata tunc, propter communis vite pericula. Unde Socrates lib. 5. Histor. Ecclesiastica, cap. 19. refert in Thessalia complures obijisse absque baptismo, quod diebus Pascha dumtaxat baptisma conferri consueuerit. Fontis verò consecratio stata, & solennis tam in Pascha, quam in Pentecoste fit, ut in ritu Romano, in Missali constat: & aqua illa benedictionibus lustrata, summa populi obseruantia in vrceolos per domos deducta, ad omne malum repellendum eximie prodest.

TOLETANA SYNO-
 dus secunda, VIII. Episco-
 porum.

TITVL I.

- I **D**E his, quos parentes ab infantia^a Clericatus officio mancipa-
 runt, si postea voluntatem habeant nubendi. ^a In Cler. Exc.
- ij De Clerico, qui ad aliam Ecclesiam^b transiit, & qui eum^c suscepit. ^b Transiit. Exc. ^c Receperit. Exc.
- iiij Ut nullus à Subdiaconatu, & supra, cum extranea habitet mu-
 liere. ^d Extraneam habet mulierem. Exc.
- iiij Ut quidquid de iure Ecclesie Clerici^e tenuerint, post obitum eorum ^e Tenuerunt. Exc.
- v De his, qui proximis suis se copulant, ut à communione Christi separentur.

IN NOMINE DOMINI NOSTRI ^{Defunt in Exc.}
 Iesu Christi Synodus habita in ciuitate Toletana,
 apud Montanum Episcopum, sub die xvj. kalendas
 Iunias, anno quinto regni domini nostri
 Amalarici Regis, Era D.LXV.,

Cum in voluntate Domini apud Toletanam urbem san-
 ctorum Episcoporum praesentia conuenisset, & de insti-
 tutis Patrum, canonumque decretis commemoratio haberetur,
 id nobis in vnum positum placuit, ut si qua in antiquis canoni-
 bus minimè commemorata sunt, salubri tractatu, ac diligenti
 consideratione instituantur. Si qua verò in anterioribus con-
 cilijs sunt decreta, sed abusione temporum haecenus sunt ne-
 glecta, rediuiuae ordinationis censuram obtineant: quatenus
 dum in his, quae ad occultum fidei pertinent, studium reli-
 giosae obseruationis impedimus, Dei nostri misericordiam
 faciliùs impetremus. ^f Quae in concilijs sunt decreta, sed abusione temporum haecenus dimissa, & ad cultum fidei p. Exc. ^{Deest in Exc.}

Vt

I. De his, quos parentes ab infantia^a Clericatus officio man-
 ciparunt, si postea voluntatem habeant nubendi. ^a In cler. Exc.

De his, quos voluntas parentum à primis infantiae annis^b Cle-
 ricatus officio manciparit, statuimus obseruandum, ut mox
 cum detonsi, vel ministerio electorum contraditi fuerint, in
 domo Ecclesiae, sub Episcopali praesentia, à praeposito sibi,
 debeant erudiri. At ubi octauum decimum aetatis suae com-
 pleuerint annum, coram totius Cleri plebisque conspectu, vo-
 luntas eorum de expetendo coniugio ab Episcopo perscru-
 tetur. Quibus si gratia castitatis, Deo inspirante, placuit, &
^d professionem castimoniae suae, absque coniugali necessita-
 te se sponderint seruaturos, hi tamquam appetitores artificis
 viae, lenissimo Domini iugo subdantur: ac primum
 Subdiaconatus ministerium^f habitu probationis suae, à vi-
 cesimo anno suscipiant. Quod si inculpabiliter ac inoffense
^g vicesimum, & quintum annum aetatis suae peregerint, ad
 Diaconatus officium, si^h scienter implere posse ab Epi-
 scopoⁱ comprobantur, promoueri debent. Cauendum tamè
 est his, ne quando suae sponsionis immemores, aut ad terre-
 nas nuptias, aut furuios concubitus ultra recurrant. Quod
 si forte fecerint, ut sacrilegij rei^k damnentur, & ab ec-
 clesia habeantur extranei. His autem quibus voluntas pro-
 pria, interrogationis tempore, desiderium nubendi persua-
 serit, concessam ab^l Apostolis^m sententiam auferre non pos-
 sumus; ita ut cumⁿ perfectae aetatis in coniugio positi, renu-
 tiatuos se pari consensu operibus carnis sponderint, ad
 sacros gradus aspirent. ^l Apostolo. Exc. ^m Alias licentia. Exc. ⁿ Prouecta. Exc.

II. De clerico, qui ad aliam ecclesiam^o transiit, &
 qui eum^p suscepit. ^o Transiit. Exc. ^p Receperit. Exc.

Similiter placuit custodire, ne qui^r de his, qui tali educa-
 tione^s imbuuntur, qualibet occasione cogente, propria^t re-
 linquentes ecclesiam, ad aliam transire^v praesumant. Episco-
 pus verò, qui eos suscipere absque conscientia proprii sacer-
 dotis fortasse praesumpserit, totius fraternitatis reum esse se
 nouerit. Quia durum est, ut eum, quem alius rurali sensu^x ac
 squalore infantiae exiit, alius suscipere, aut vendicare praes-
 umat. ^q Ne quis. Exc. ^r Ex ijs. Exc. ^s Imbuatur. Exc. ^t Relinquens. Exc. ^v Praesumat. Exc. ^x à. Exc. ^y ac. Exc.

Vt

III. Vt nullus à Subdiaconatu, & supra, cum extranea habitet muliere.

Illud verò præterea speciali ordinatione decreuimus, quod nec antiqua concilia in vniuersis penè canonibus siluerunt, vt nullus Clericorū à gradu Subdiaconatūs, & supra, in confortij familiaritate habeat mulierem, vel ingenuam, vel libertam, aut ancillam. Sed si sunt ei huiuscemodi feruitia, matri, vel forori, aliæq; propinquitati contradat. Et quidquid suis manibus perfecerint, proprio domino deferatur. Aut si propinquitas memorata deest, alia domus ad earum habitaculum requiratur; dummodò nulla occasio introeundi domum Clerici fœminæ permittatur, vnde aut laqueum possit incurrere, aut noxialis fama innocenti fortassè possit inuri. Sanè si post datam hanc monitionem, quisquis horum confortio frui voluerit, nouerit se non solum à clericatūs officio retrahi, vel ecclesiæ foribus pelli, sed etiā ab omnium Catholicorum Clericorum vel laicorum communionem priuari; nulla prorsus vel colloquij consolatione relicta: quatenus malæ consuetudinis abrafa rubigo in posteris radicis suæ veneno serpere non possit.

IIII. Vt quidquid de iure ecclesiæ Clerici tenuerint, post obitum eorum, ad ecclesiam reuertatur.

Si quis sanè Clericorum agellos, vel vineolas in terris ecclesiæ sibi fecisse probatur, sustentandæ vitæ causa, vsque ad diem obitus sui possideat; verum post suum de hac luce discessum, iuxta priorum Canonum constitutiones, ius suum ecclesiæ sanctæ restituat, nec testamētario, ac successorio iure cuiquam hæredum pro hæredumve relinquat, nisi forsitan cui Episcopus pro feruitijs, ac præstatione ecclesiæ, largiri voluerit.

V. De his, qui proximis suis se copulant, vt à communione Christi separentur.

Nam & hæc salubriter præcauenda sancimus, ne quis fidelium propinquam sanguinis sui, vsque quò affinitatis lineamenta, generis successione cognoscit, in matrimonio sibi desideret copulari. Quoniam scriptum est: Omnis homo ad

Extraneam habeat mulierem. Exc.

Deest in Exc.

Confortio familiaritatis. Exc.

Vel alij propinqua. Exc.

Profecerint, alia. Exc.

Propinquitatis memoria deest, aliterius domus adhæretis habitac. Exc.

Oriri. Exc.

Deinceps post. Exc.

Expelli. Exc. Deest Exc.

Tenuerunt. Exc.

Viniol. vel alia edificia in terr. Exc. Vitæ suæ. Exc.

Discessum. Exc.

Aut pro hæredum. Exc.

proximam sanguinis sui nō accedat, vt reuelet turpitudinem eius; nec sine denunciatione sententiæ: nam paulò post infert, & dicit: Anima quæ fecerit de abominationibus istis quidpiam, peribit de medio populi sui. Si quis ergo huius decreti nostri temerator extiterit, ac vetitum violare præsumperit, tanto grauiori se multandum sententia recognoscat, quāto eam propinquire, cui copulari se maluit, suæ originis esse non ambigat; tantoq; annosioris excommunicationis tempore à Christi corpore, & fraternitatis confortio questretur, quanto fuerit propinquioris sanguinis contagione pollutus.

Huius institutionis regulam, qui subscribimus, irrefragibili auctoritate nos spondemus seruatuos. Si quis autē nostrum, vel eorum, qui nunc sanctæ Synodo, ex hac prouincia defuerunt, huic tam salubri ordinationi obuiare præsumperit, vel solerter adimplere neglexerit, conuictus, totius fraternæ charitatis aliquādo habeatur extraneus. Sanè, iuxta priorum Canonum decreta, Concilium apud fratrem nostrum Montanum Episcopum, si Dominus voluerit, futurum pronūciamus: ita vt frater, & Coepiscopus noster Montanus, qui in Metropoli est, ad comprouinciales nostros, Domini Sacerdotes, literas de congreganda Synodo, adueniente tempore, debeat destinare. Nūc ergo in nomine Domini finitis his, quæ in collatione venerunt, gratias agimus omnipotenti Deo, deinde domino nostro glorioso Amalarico Regi; diuinam clementiā postulantes, vt innumeris annis regni eius, ea quæ ad cultum fidei proueniunt, peragendi nobis licentiam præstet. Amen.

- 1 Montanus in Christi nomine Episcopus, his constitutionibus acquieui, relegi, & subscripsi, die & anno, quo supra.
2 Pangarius in Christi nomine Episcopus, his constitutionibus acquieui, relegi, & subscripsi, die & anno, quo supra.
3 Nibridius in Christi nomine nostræ Ecclesiæ Egarensis Episcopus, hanc constitutionem confacerdotum meorum, in Toletana vrbe habitam, cum post aliquantum temporum aduenissem, salua auctoritate priscorum Canonū, relegi, probaui, & subscripsi.
4 Cannonius Episcopus his constitutionibus acquieui, & relegi, & subscripsi, die, & anno, quo supra.

Et iterum: Anima quæ fecerit quipiam ex istis, peribit de medio populi sui. Sanè quibus conuictio illicita interdicitur, habebunt ineundi melioris coniugij libertatem. Burch. & Iuo. qui reliqua non habent.
Fit sent. Exc. Deest Exc. Serie. Exc. Annosiore. Exc.

Quam. Exc. Subscripsimus. Exc.
Tam nostrorū quā vel eor. Exc.

Aliquamdiu. Exc.

Itaque fratruimus, vt frater. Exc.

Consultationem. Exc.

Pertinebunt. Exc.

Pancarius, aliàs Panacrius. Exc.

Eccles. Catholica Agragenfis. Exc.

Temporis. Exc.

Deest in Exc.

Cantomus in Exc. ad marg.

H Paulus.

Bernar. Prae pos. Papiës. collect. de cec. lib. 3. tit. 2. cap. 37. Idem 4. tit. velac. 33.

Burc. lib. 7. c. 6. Iuo. p. 9. c. 42.

Leui. 18. A

5 Paulus Episcopus his constitutionibus adqueui, relegi, & subscripsi, die & anno, quo supra.

6 Domitianus Episcopus his constitutionibus adqueui, relegi, & subscripsi, die & anno, quo supra.

7 Maracinus, in Christi nomine Episcopus, ob causam fidei catholicæ, in Toletana vrbe exilio deputatus, sanctorum fratrum meorum constitutionibus interfui, relegi, & subscripsi, die & anno, quo supra.

8 Iustus, in Christi nomine Ecclesiæ Catholicæ Vrgelitanæ Episcopus, hanc constitutionem confacerdotum meorum, in Toletana vrbe habitam, cum post aliquantum temporis aduenissem, salua auctoritate priscorum canonum, relegi, probaui, & subscripsi.

Dna sequentes epistole defunt in excusis.

DOMINIS DILECTISSIMIS,
fratribus, filijsq; territorij Palentini Montanus
Episcopus æternam salutem.

Ezech. 3. 33.

1. Corin. 4.

CVnctarum Ecclesiarum, Domini pijsimi, Præsules per Ezechielem prophetam terribilis illa cõmonitorij dictio, sub speculatoris nomine, concutit dicēs: Fili hominis, speculatorē dedi te domūs Israēl: audiens ergo ex ore meo sermonem annunciabis eis ex me: si dicente me ad impium, Impie morte morieris, non annūciaueris ei, neque locutus fueris, vt auertatur à via sua impia, & viuat, ipse quidem in iniquitate sua morietur, sanguinem autem eius de manu tua requiram: & cætera, quæ huius lectionis ordo de admonentis admonitiq; animis exquirendum ostendit. Hac ergo voce permotus, huius officij necessitudinem me suscepisse non nesciens, studere curavi, ne cuiusquam perditam animam de manu mea Christus inquirat; præsertim cum Toletanæ vrbi Metropolitanæ priuilegium vetus consuetudo tradiderit; & eo magis, non solum parochiarum, sed & vrbiū cura huius vrbis sollicitet Sacerdotem. Ergo vt Apostolus dicit: Quid horum vultis? in virga veniam ad vos, an in charitate, & spiritu mansuetudinis? Noua namq; præsumptio præsentium vobis Presbyterorum, nostrorum pulsauit auditus: si tamen noua tantum, & non detestabilis dici possit, quæ ab initio fidei catholicæ nūquā, præter nunc, subrepisse probatur, vt id, quod

per

per manus summi Pontificis trinæ diuinitatis inuocatio sanctificare consuevit, Presbyter ignarus disciplinæ conficere sibi chrisma præsumeret. Hoc si ignauitæ est, tam demens sacerdos esse non debuit; si præsumptionis est, hunc schismaticum esse quis nesciat, qui inauditam rem, & religioni contrariam, senescente iam mundo, talis temerator iudicat? Reuoluatur manibus vestris, ò Presbyteri, sacratissimus Numeri liber, in quo^b vestri officij in septuaginta seniorum personis auspiciatus est honor, & inuenietis, quorum negotiorum vobis prærogatiua concessa sit. Adiutores suos^c Dominus nostri laboris secundo dignitatis gradu esse voluit, non temeratores sacrarum quarundam rerum permisit. Sic Nadab, & Abiu ignem afferentes alienum; id est, sui officij non debitum, diuinus ignis absumpsit: sic Core, Dathan, atq; Abiron Moseo, Dei gratia, diuinis eloquijs perfruente inuidētibus, ac dicentibus: Non soli tibi locutus est Dominus; quia omnis congregatio sancta est, nouis schismaticis interitus nouæ prædicationis aduenit; vt ieiuno ore infatiabiliter terraerberet, quos indignatio diuina damnasset. Quid memorem Oziam, qui non contentus regalibus fascibus, ne fungeretur & sacerdotis officio, contra ius, fasq; potestatis velatus cothurno, oblationem expiationis solis Sacerdotibus debitam offerre pararet, sic vltione cœlesti, lepra perfunditur, vt munere sacerdotis, & regni careret, exosusq; ad obitum permaneret. Ozam pariter, quantum ad ipsum erat, deuoto officio, iumentis calcitrantibus, ne arca Dei laberetur, sustinere parantem diuinitus percussio illata consumpsit: ostendere scilicet volens, quia nullis omninò causis, nec sub occasione humilitatis præsumptibus, diuina officia, & sacramenta cœlestia, ab eo cui non incumbit officium, contingi aliquatenus debent. Caueant ergo, caueant hi, qui sibi putant esse licitum, quod alijs non ignorāt esse illicitum, ne similis eos horum, quos memorauimus, pœna percellat. An forsitan^d sanctorum Patrū regulas, & constitutiones synodicas ignoratis, quibus præcipiuntur parochenses Presbyteri, non per viliores personas, sed aut per semetipsos, aut per rectores sacrariorū, annuis vicibus chrisma à Præsidente sibi Episcopo petāt? Credo, quòd qui petere iusserunt, potestatem cõsecrādi penitus abstulerūt. Prouiderit ergo charitas vestra, ne post huius humilitatis nostræ interdictum, donec & cõsuetus vobis à Domino

Solus Episcopus conficit chrisma. I. Tolet. c. 2. & Innocentius PP. I. epist. 1. cap. 8. & Vvormat. 1.

Alias: vestris officijs.

In alio M. f. erat Domini nostri.

Num. 11.

Leuit. 10.

Num. 16.

2. Paralip. 26.

1. Reg. 6.

d Decretum est à sanctis Patribus, vt Presbyteri quotannis chrisma petant à proprijs Episcopis, appropinquante solemnitate Paschali, vt constat. 1. Vasc. c. 3. Vvormat. c. 60. 4. Carthag. c. 3. 6. Synod. Francica, sub Zacharia PP. Tamen Synodus Antiochensis, c. 6. iubet peti à media Quadragesima, & linteo imponi, sicut reliquæ sanctorum deportari solent.

H 2 præpa-

præparatur Antistes, quisquam vetita iterare præsumat, & incipiat grauiorem ecclesiasticæ districtiōnis sustinere censuram, vtatur quisque honoris sui concessio priuilegio, quod proprium sit ordinis Presbyterij; non quod summi Pontificatus est, improbus minister adsumat. Quisquis post hanc admonitionem in huiuscemodi rebus aliquatenus fuerit deprehensus, sub anathematis insolubili vinculo se nouerit esse damnandum. Cui in hoc ipsum non parum humanitatis conceditur, quod nunc eum transire patimur impunitum. Sanè si Dominus voluerit, cum tempus paschalis festiuitatis aduenerit, si vobis ad petendum impossibile est, datis literis vestris indicare debebitis: & nos sacri huius liquoris vltro poterimus transmittere gratiam; dum non præsumatur illicita. Pari ratione cognouimus, quòd ad consecrationem basilicarum alienæ fortis à vobis Episcopi inuitentur; & licet sint vnus fidei copula nobiscum in Christo connexi, tamen nec prouinciæ priuilegijs, nec rerum Domini noscuntur utilitatibus conuenire: quia iam ad ipsum huiuscemodi fama prolata est. Ideoq; salubri ordinatione censuimus, vt si quando talis necessitas incubuerit, literis nos informare debeatis, & aut per nos, aut eum, qui nobis ex fratribus, & Coëpiscopis nostris visus fuerit, & cōsecratio ecclesiarum, Deo auspice, poterit celebrari. Præterea perditissimam Priscillianistarū sectam, tam actis, quàm nomine à vobis præcipuè nouimus honorari. Rogo, quæ est ista dementia, in eius amore superfluè labi, quem in opere non velis imitari? Nam vt pauca de eius spurcitijs in notitiam vestri deducā, exceptis his, quæ in diuinitate prophanus erupit, & ore sacrilego blasphemauit, omnium vitiorum in eodem cōgeries, veluti in sordium sentina confluxit; vt sectatricum pudorem impudectus adulter eriperet; & vt ad sceleris nefarij effectum faciliùs perueniret, maleficij vsum gesta etiam ei adsignant. Quid tandē in hoc religioni congruum fidelis cuiusquam anima veneratur, qui non solū à sanctis Sacerdotibus refutatus est, verùm etiam mundani Principes, iustitia legum suarum, eum pro memorati sceleris qualitate damnarunt? Hunc talem fuisse plenius discet, qui beatissimi ac religiosissimi viri, Theoribij Episcopi, ad sanctum Papam vrbs Romæ Leonem, libros editos legit, in quibus hanc fordiam hæresim explanauit, aperuit, & occultam tenebris suis, perfidięq; nube velatam, in propatulo

Antea erat: rebus.

propatulo misit. Ex ipsis etenim libris qualiter cauere, quid respondere contra sacrilegos possit pius lector, inuenitur. Vnde quæso, vt perfidiam cum auctore damnantes, atque anathematizantes, rectæ fidei regulam teneatis, & de omnibus superscriptis cautiore exhibere vos procuretis: quo faciliùs nec mihi de taciturnitate possit esse damnatio, & vobis de obedientia fructum maximum coram Salvatore, Deo nostro prouidere possitis. Pax Domini cum omnibus vobis. Amen.

DOMINO EXIMIO, PRÆCIPUOQUE
Christicolæ, Domino, & filio
Theoribio Montanus
Episcopus.

Alumnum te fidei catholicæ, & sanctæ religionis amicū, etiam in actis mundialibus conuersantem, valde, & nouimus, & probauimus. Quum enim adhuc floreret in seculo, ita Claritatis tuæ vita perpatuit, vt secundum sententiam Domini, & quæ sunt Cæsaris, Cæsari non negares, & Deo, quæ sua sunt, deuota mēte persolueres. Iure etenim te diuini cultus in hac præsertim prouincia nominabo. Putas ne quanta tibi apud Deum maneat merces, cuius solertia, atque instinctu, & idololatriæ error abcessit, & Priscillianistarum detestabilis, ac pudibunda secta contabuit? si tandem adhuc, & in nomine honorare desistant, cuius per tuam admonitionem collapsa esse opera non ignorant. Nam de terrenorum dominorum fide quid loquar? cui ita tuum impendisti laborem, vt feroces cohabitantium tibi animos ad salubrem regulam & normam regularis disciplinæ duceres. Præstauit diuina clementia, quia id, quod summo labore conatus es, precibus, & oratione perficeres. Quæ tamen ex Palentino conuentu ad nos peruenerint, Celsitudini vestrę indicare curauim: quo faciliùs per vestram increpationem nefanda præsumptio in posterum cōquiescat. Quidam (vt ad nos perlatū est) Presbyteri ausu temerario, res sacras non tam consecrare, quàm violare præsumunt; & cunctis ab initio fidei catholicæ seculis inusitatum summis sui ordinis hominibus, nisi tantum Pontificibus debitum, ius consecrationis chrismae,

nescio, quo typo, an demētia dicam, indubitanter adsumunt: quod quā sacilegum sit, pijsimam conscientiam tuam latere non credo: & ideò spero, vt pro eneruanda hac ipsa superfluitate, seuerissimi Sacerdotis auctoritate vtaris, & tantæ rei temeratores districtiori increpatione coërceas. Qui si post datam admonitionem, nefas iterare præsumperint, cōtumacia eorum, sententia conuenienti damnabitur. Simili ratione cognouimus, eo quòd necessitudine consecrādarum basilicarum, fratres nostri, alienæ fortis Episcopi, in locis istis inuitati conueniant; & licet sit in toto orbe sponsæ Christi thalamus vnus, eiufq; Antistites vna in eodem fibula charitatis, & fidei vnione connexi; quod tamen priuilegium decessori nostro, necnon dominis, & fratribus nostris, Carpetaniæ vel Celtiberiæ Episcopis vester Coepiscopus fecit, in exemplaribus charitati vestrę direximus: vt scire possitis, improba petitio qualem potuisset habere effectum. Et certè municipia, id est Segobia, Brittablo, & Cauca eidem non quidem rationabiliter, sed pro nōminis dignitate, concessimus; ne collata benedictio, persona vagāte, vilesceret. Quod ipsi tātummodò dum adiuuit, præstitum fuisse cognoscite. Hoc ergo prouidere volumus, vt consuetudinem antiquam nulla ratione prætermittere debeatis. Quòd si hæc nostra admonitio in vobis nihil profecerit, necesse nobis erit Domini nostri exinde auribus intimare, pariter & filio nostro Ergani suggerere: & huiusmodi ausum præcepta culminis eius, vel districtio iudicis, non sine vestro detrimento, seuerissimè vindicabunt: tanta enim, tribuente Domino, eius est pietas, vt nihil de hoc, quod ius antiquum custodisse probatur, immutari permittat. Diuina vos custodiat Trinitas. Amen.

Segouia,
Brittablo,
Cauca. Coca.

Notæ in concilium Toletanum secundum.

Anno quinto regni domini nostri Amalarici] *Isidorus, & post eum Rodericus Toletanus celebratum aiunt anno secundo Theudi Regis: verū ex principio & capite ultimo huius concilij clarè euincitur, sub Amalarico Rege fuisse congregatum, id est, circa tempora Ioannis secundi Pontif. Max. Era D. L. XV.*

In

In subscriptiones.

Montanus in Christi nomine] *De Montano, vide, qua scribit Isidorus in libello de viris illustribus, & Ildefonsus. Cōstat eum rexisse Metropolitanam Toletanam sedem, ex eius prima epistola ad fratres territorij Palentini.*

Nibrius] *Nibrius frater Iusti Episcopi Vrgelitani: fuerunt enim quatuor fratres: Iustinianus, Episcopus Valentinus, Iustus, & Nibrius, & Elpidius. De Iusto meminit Isidorus libro de viris illustribus.*

IN EPISTOLAM MONTANI AD fratres territorij Palentini.

Priscillianistarum sectam] *De Priscilliano vide Hieronymum de viris illustribus, & Augustinum de haresibus, hares. 70. Extat de hac haresi consultatio Orosij ad Augustinum, & eius ad Orosium eruditissimum responsum. Vide etiam Vincentium Lirinens. & Sulpitium Seuerum lib. 2. sacra historia sub finem. Supplicium sumptū à Priscilliano seculi gladio, & totius, vt ait Hieronymus, orbis auctoritate, testatur id ipsum idem Hieronymus ad Ctesiphōtem contra Pelag. & Leo primus Pontif. epist. 93. & Synodus Burdigalensis.*

IN EPISTOLAM AD THEORIBIVM.

Theoribio] *An hic Turibius ille Monachus fuerit, cuius meminit Ildefonsus, de viris illustribus, de vita Montani, an alter Notarius sedis Apostolica, à B. Leone PP. missus in partes Hispania, ad Priscillianam haresim extirpandam, vt constat ex cōcilio Bracar. primo in exordio (vocabantur & hi Notarij Regionarij, vt constat ex ordine Romano) an verò Episcopus Palentinus & Astoricensis, non satis constat: postrema sententiæ aquiesco, vt ex prima epist. patet, & scripsisse libros doctissimos aduersus Priscillianos: & in secunda epistola, eum vocat Sacerdotem, hoc est, Episcopum: Ut seuerissimi (inquit) Sacerdotis auctoritate vtaris.*

Iustus] *Iustus Vrgelitana ecclesia Episcopus fuit: de eo in Kalen. Romano, die. 28. Maij, & sanctus Isidorus, de viris illustr. Claruit temporibus Iustiniani Imperatoris.*

Certè municipia] *Tria nominat municipia, Segouia, Brittablo, Cauca. Segouia, Plinio Secubia, Ptolemæo Σεγυβία, opidum Hispaniæ,*

H 4 niæ,

*nia, inter Vaceos celebre, in quo aqueductus molis ingentis, auctori-
bus incertis structus; tamen nobilis, seculis futuris imitatione inac-
cessus. Incertum an tanta machinatio Carthaginensium, an Roma-
norum opus fuerit; cum nullis sit literis nec notis dicatum: hoc notum,
maiestate, & sumptu cum omnium orbis structurarum gloria cer-
tare: est nunc sedes, ut Gothorum tempore, Episcopalis: paruo fluuio
abluitur, lanificio conspicua, & officina polii argenti signati. Brit-
tablum, ab alijs Litabrum sed corruptè, à .C. Flaminio expugnatū,
locus iuxta Secoviam: de eo Linius lib. 39. Cauca à Ptolemao po-
nitur in Vaceis, hodie Coca.*

93
C A N O N E S
Barcinonenses.

QVVM conuenissent in Dei nomine, Barcinona sancti
Episcopi, id est, Sergis Metropolitanus, Nibrius Bar-
cinonensis Casotius, Empuritanus, Andreas Iler-
densis, Stafilius Gerundenis, Ioannes Cæsaraugustanus,
Asellus Dertofanus, hæc obseruanda statuerunt:

I.

Vt Psalmus quadagesimus ante Canticum dicatur.

II.

Vt benedictio in Matutinis, Fidelibus, sicut in Vespera, tri-
buatur.

III.

Vt nullus Clericorum comam nutriat, aut barbam radat.

IIII.

Vt Diaconus in confessu Presbyteri nullatenus fedeat.

V.

Vt Episcopo præfente, orationes Presbyteri in ordine col-
ligant.

VI.

Pœnitentes viri tonsa capite, & religioso habitu vtentes, ie-
unijs & obsecrationibus vitæ tempus peragant.

VII.

Vt pœnitentes epulis non interfint; nec negocijs operã dent
in datis, & acceptis: sed tantum in suis domibus vitam fruga-
lem agere debeant.

VIII.

De his, qui in infirmitatibus poscunt pœnitentiam, & à Sa-
cerdote accipiunt, si postea conualuerint vitam pœniten-
tium peragant; excepta manus impositione, segregati à com-
munionem, quandiu probabilem Sacerdos eorum adprobaue-
rit vitam.

IX.

Iubemus verò in infirmitate positus, * beatam benedictio-
nem percipiant.

X.

De Monachis verò id obseruari præcipimus, quæ Synodus
Chalcedonensis constituit.

Notæ

Notæ.

Concilium hoc coactū fuisse existimo ferè Era D.LXXVIII. Sic posui in chronologia.

De Monachis.] Multa in concilio Chalcedonensi à sanctis Patribus instituta de cultu, vita, & habitu, regula, & castitate Monachorum, quæ ab alijs concilijs accepta, in monasterijs castè & piè observata sunt.

III

IIII

V

IIIV

IIIV

CONCI-

CONCILIVM ILLER- dense VIII. Episcoporum, gestum Era D.LXXXIII.

TITVLI.

- I DE his, qui altario ministrant, ut à sanguine hominis^a absti-
neant. ^a Se abs. Exc.
- ij De his, qui^b abortum faciunt, vel natos suos extinguunt. ^b Abortium. Exc.
- iiij De Monachis, ut Clerici ordinentur cum voluntate Abbatis, & quæ monasterio offeruntur, non auferantur, & de basilicis, quas Laici fecerint.
- iiij De incestis, ut quàm diu in scelere sunt, inter Catechumenos habeantur.
- v De his, qui altario seruiunt, si subito carnis^c fragilitate corruerint. ^c In carnis fragilitate inciderint. Exc.
- vj De eo, qui vidua pœnitenti, vel religiosa virgini stuprum intulerit.
- vij De his, qui sacramento se obligant, ne ad pacem redeant.
- viiij Si Clericus seruum, vel discipulum de ecclesia traxerit, ut pœnitentiam agat.
- ix De his, qui rebaptizati sunt, quantum pœniteant.
- x De his, qui iubente Episcopo, ^d omiſſa culpa, ab ecclesia exire contemnunt. ^d Remissa Exc.
- xj De Clericis, qui in mutuam cadem prorumpunt.
- xij De his, qui contra Canones ordinati sunt, ut deponantur.
- xiiij De Catholicis, qui filios suos baptismati hereticorum^e dederunt. ^e Tradiderunt. Exc.
- xiiij De Catholicis, ut cum rebaptizatis non conuersentur.
- xv Vt Clerici cum extraneis mulieribus non habitent.
- xvj ^f Si Sacerdos moritur, quid de rebus ecclesie obseruetur. ^f Cùm. Exc.

SYNODVS HABITA IN CON- uentu Ilerdési, anno quindecimo^g Theoduredi Regis, sub die octauo mensis Augusti.

^g Decimoquinto Theoderici octa. Id. Exc.

I. De his, qui altario ministrant, ut à sanguine omni abstineant.

De his Clericis, qui in^h obſeſſionis necessitate positi fuerint, id statutū est, ut qui altario ministrāt, & Christiⁱ sanguinem tradunt, ^h Obſidionis. Exc. ⁱ Corpus & sang. Exc.

tradunt, vel vasa sacro officio deputata contrectant, vt ab omni humano sanguine, etiam hostili^k abstineant. Quod si in hoc inciderint, duobus annis, tam officio, quam cōmunionem priuentur: ita vt his duobus annis, vigilijs, ieiunijs, orationibus, & eleemosynis, pro viribus, quas Dominus donauerit, expientur; & ita demum officio, vel communioni reddantur; ea tamen ratione "seruata," ne vltteriùs ad officia potiora^m promoueantur. Quod siⁿ infra præfinitum tempus negligentiores circa salutem suam^o extiterunt, p^r protelandi ipsius pœnitentiæ tempus in potestate maneat Sacerdotis.

II. De his, qui abortum faciunt, vel natos suos extinguunt.

Hi verò, qui malè conceptos ex adulterio foetus, vel editos necare studuerint, vel in^r vteris matrum, potionibus aliquibus^s colliferint, in vtroque sexu adulteris, post septem annorum curricula, communitio tribuatur: ita tamen, vt omni tempore vitæ suæ, fletibus, & humilitati insistant. Si verò Clerici fuerint, officium eis ministrandi recuperare non liceat; attamen in choro psallentium, à tempore receptæ communionis interfint. Ipsis veneficis in exitu tantū, si facinora sua omni tempore vitæ suæ defleuerint, communitio tribuatur,

III. De Monachis, vt Clerici ordinentur cum voluntate Abbatum, & quæ monasterio offeruntur, non auferantur, & de basilicis, quas Laici fecerint.

De Monachis "verò" id obseruari placuit, quod Synodus Agathensis, "vel Aurelianensis" noscitur decreuisse: hoc tantummodò^v adijciendum, x vt pro ecclesiæ vtilitate, quos Episcopus probauerit in Clericatus^r officio, cum Abbatis voluntate debeant ordinari. Ea verò, quæ in iure monasterij, de facultatibus offeruntur, in nullo diœcesana lege, ab Episcopis contingantur. Si autem ex Laicis quisquam, à se factam basilicam consecrari desiderat, nequaquam^z sub monasterij specie, vbi congregatio non colligitur, "vel regula ab Episcopo non constituitur," eam à diœcesana lege audeat segregare.

Se abst. Exc.
Commun. corporis Domini priuetur. Exc.
Deest Exc.
Prouehantur. Exc.
In diffinito tempore. Exc. Alias vtrostri.
Extiterint. Exc.
Alias protelandi. Exc.
Abortiuum. Exc.

Ventribus. Exc.
Alias vt nostri. In ventre suo. Iuo.
Cōsumpserint. Iuo.
Ipsa autem. Exc.

Deest in Exc.
Deest in Exc.
Adijciendo. Exc.
Vt cum. p. eccl. vbi aliquos. Exc.
Off. promouēdos, cum. Exc.
Eam sub. Exc. & Grat.
Defunt à Gratia. no.

De in-

III. De incestis, vt quamdiu in scelere sunt, inter Catechumenos habeantur.

De his, qui se^a incesta pollutione commaculant, placuit, vt quousq; in ipso detestando, & illicito carnis cōtubernio perseuerant, vsque ad missam tantum Catechumenorum in Ecclesia admittantur: cum quibus etiam, nec cibum sumere vllum Christianorum, sicut Apostolus iussit, oportet.

V. De his, qui altario seruiunt, si subitò^b carnis fragilitate corruerint.

Hi qui altario Dei deseruiunt, si subitò in stenda carnis fragilitate corruerint, & Domino respiciente, dignè pœnituerint; ita vt mortificato corpore, cordis contriti sacrificium Deo offerant, maneat in potestate Pōtificis, vel veraciter affictos non diu suspēdere, vel desidiosos prolixiore tempore ab Ecclesiæ corpore segregare: ita tamen, vt sic officiorū suorum loca recipiant, ne possint ad altiora officia vltteriùs promoueri. Quod si iteratò, velut canes, ad vomitum reuersi fuerint, non solum dignitate officij careant, sed etiam sanctam communionem, nisi in exitu, non percipiant.

VI. De eo, qui vidua pœnitenti, vel religiosa virgini stuprum intulerit.

Qui pœnitenti viduæ, vel virgini religiosæ vim stupri intulerit, si se ab eo sequestrari noluerit, pariter à communionem, & à Christianorū confortio segregetur. Si verò illa, quæ vim pertulit, ad sanctam religionem redierit; in illo solo, quoadusque publicè pœniteat, data sententia perseueret.

VII. De his, qui sacramento se obligant, ne ad pacem redeant.

Qui sacramēto se obligauerit, vt litigans cum quolibet, ad pacem nullo modo redeat, pro periurio, vno anno^f à cōmunionem corporis & sanguinis Domini segregatus, reatū suum eleemosynis, fletibus, & quantis potuerit ieiunijs abluat: ad charitatem verò, quæ operit multitudinem peccatorum, celeriter venire festinet.

Incestus. Exc.

In carnis fragilitate incidant. Exc.

Et veluti sues, in volutabris luti iacuerint. Exc. Grat. & Iuo. Quæ verba non leguntur in antiquis editionibus Conciliorum, neque. 15. q. 8. Hi qui, Sunt tamē apud Iuonem, & in editione Colon. volum.

In illo solum sententia excommunicationis teneatur, quoadusque publice pœniteat. Exc.

Vt litiget cū quolibet, ne ad pacem villo modo, &c. Burch. A corpore & sanguine Domini segregetur, & reatū suum ieiun. & elemos. absoluat. Burchard. & Iuo. Celeriter redeat. Burch.

I Si

VIII. Si Clericus seruum, vel discipulum de Ecclesia traxerit, ut pœnitentiam agat.

^{17. q. 4. Nihil} Nullus Clericorum seruum, aut discipulum suum, ad Ecclesiam cõfugientem, extrahere audeat, vel flagellare præsumat: quod si fecerit, donec dignè pœniteat, à loco, cui honorem non dedit, segregetur.

IX. De his qui rebaptizati sunt, quantum pœniteant.

De his, qui ^a in præuaricatione, rebaptizati, sine aliqua necessitate vel tormento, delapsi sunt, placuit vt circa eos illa Nicæna Synodi statuta seruentur, quæ de præuaricatoribus ^b cõstituta esse noscuntur: id est, vt septem annis inter catechumenos orent, & duobus inter Catholicos, & postea moderatione & clementia Episcopi, fidelibus, ^c in oblatione, & Eucharistia communicent.

X. De his, qui iubente Episcopo, ^d omissa culpa, ab Ecclesia exire contempserint.

^{11. q. 3.} Qui iubente Sacerdote, pro ^e quacũq; culpa, ab Ecclesia exire contempserit, ^f pro noxa contumaciæ, tardius recipiatur ad veniam.

XI. De Clericis, qui in mutuam cædem prorumpunt.

^{Burch. lib. 2. c. 216.} Si qui Clerici in mutuam cædem proruperint, prout dignitas officiorum in tali excessu contumeliam pertulerit, à Pontifice districtiùs vindicetur.

XII. De his, qui contra Canones ordinati sunt, vt deponantur.

Qui contra decreta Canonum, indiscretè Clericos, vsq; nũc, ^g ordinauerint, eis Dominus, vel sancta Ecclesiastica charitas ignoscat; amodò verò, si ^h in tali ausu proruperint, decretum Canonum, quod circa eorum personas statutum est, id est, vt nullum ⁱ ordinare audeant, obseruetur; vel qui deinceps ordinati fuerint, deponantur: hi verò qui tales hactenus ordinati sunt, nullo tempore ^k promoueantur.

De

XIII. De Catholicis, qui filios suos baptismati Hæreticorum ^a dederunt.

^a Tradiderunt. Exc.

Catholicus, qui filios suos in hæresi baptizandos obtulerit, oblatio illius in Ecclesia nullatenus recipiatur.

XIII. De Catholicis, vt cum rebaptizatis non conuersentur.

^{110. p. 1. c. 249.} Cum rebaptizatis fideles religiosi, nec in cibo, participant.

XV. Ut Clerici cum extraneis mulieribus non habitent.

^{110. p. 1. c. 249.}

Apud quem malè legitur: Cur rebaptizatis religiosi participant.

Familiaritatem extraneorum mulierum, licet ex toto sancti patres antiquis monitionibus præceperint ^b Ecclesiasticis euitandam, id nunc tamen nobis visum est, vt qui talis probabitur; si post primam, & secundam commonitionem, se emendare neglexerit; donec in vitio perseuerat, officij sui dignitate priuetur. Quod si se, Deo iuuante, correxerit, sancto ministerio restauretur.

^b Ecclesijs Excus. & C. A. malè.

XVI. Si Sacerdos moritur, quid de rebus Ecclesia obseruetur.

Licet de re huiusmodi, quam constituere salubri ordinatione decreuimus, prisca auctoritas Canonum nequaquam siluerit, sed euidenti sanctione præceperit, vt cuiuscunq; Ecclesiæ Pontifice defuncto, non passim pro ^c libito suo de earum rerum direptione, quas obiens derelinquit, quisquam irruat, domumq; subuertat; sed Sacerdos qui exequiarum tempore ad est, omnia, quæ ad vtilitatem & conseruationem pertinent, debeat diligenti circumspectione munire; tamen quia hæc ipsa sanctio (quod peius est) à multis Clericis ^d cognoscitur violari (^e ita vt occumbente Sacerdote, expectorato affectu, totaque disciplina seueritate posthabita, immaniter, quæ in domo Pontificali reperiuntur, inuadunt & abradunt) ^f ideò nũc hæc, huius ^g placiti, vel constituti inter nos censura, placuit custodiri, vt defuncto Antistite, vel etiam adhuc in supremis agente, nullus Clericorum cuiuslibet ordinis, officij, gradusve sit, quidquam de domo ^h auferre præsumat, vel de vtilitate, quæ instrumenti domus esse noscitur, id est, mobili, & immobili

^c Libitu suo, in earum rerum direptione. Exc. & C. A.

^d Nunc cognosc. Exc.

^e Ita vt non iubente. Exc.

^f Id nunc huius placiti, vel constitutionis. C. A.

^g Plac. constitutione inter nos censoria. Exc.

^h Deest in Exc. & Grat.

ⁱ Vel quod de vtilitate instrumenti domus esse agnoscitur. Exc.

^j Mobilis & immobilis. Exc.

I 2 rei

rei ecclesiasticæ, conetur inuadere; nihil furto, nihil vi, nihil dolo supprimens, auferens, atque abscondens: sed is cui domus commissa est, subiunctis sibi, ^a cum consilio Cleri, vno vel duobus fidelissimis, omnia vsq; ad tempus Pontificis substituenti, ^b debeat cōseruare, vel his, qui in domo inueniuntur, Clericis consuetam alimoniam administrare. Substitutus autem Antistes, ^c suscepta ea, prout decessor suus ordinauit, vel huic Deus imperauit, ^d vti cum his debeat, quos cognouerit, disciplinæ & charitati decessoris sui fideliter paruisse. Quod si quisquam post hæc cuiuslibet ordinis (vt superius dictum est) Clericus, quacumq; occasione, de domo Ecclesiæ, vel de omni facultate quidpiam probatus fuerit abstulisse, vel forsità dolo aliquo suppressisse, reus sacrilegij, prolixiori anathemate condemnetur; & vix quoq; peregrina ei cōmunio animæ concedatur. Quia durū est, vt hi, quos constat in seruitio Domini cum primæ sedis Antistite defudasse, ^e illorum qui suarum rerum ^g incubatores, vel vtilitatibus feruientes, atque vacantes fuisse noscuntur, despectibus aliquatenus crucientur.

^a Cum consilio, vno vel duobus fidelissimis. Exc.

^b Debet. Grat.

^c Susceptæ sedis cōmoda ordinabit, velut Deus imperauit. Exc. Grat.
^d Vt eis vti cum his debeat. Exc.

^e Quacūq; Clericus occasione de omni facultate quippiam. Exc.

^f Deest Exc. & Gratian.

^g Ab his qui. Exc. & Grat.
^h Incubitatores atq; vagantes fuisse noscuntur. despectualiquat. cruc. Exc.

- 1 Sergius, in Christi nomine Episcopus, has constitutiones, secundum quod nobis cum fratribus nostris, Deo inspirante complacuit, relegi, & subscripsi.
- 2 Iustus, in Christi nomine Episcopus, his constitutionibus interfui, & subscripsi.
- 3 ^b Casonius, in Christi nomine Episcopus, his constitutionibus interfui, & subscripsi.
- 4 Ioannes, in Christi nomine Episcopus, his constitutionibus interfui, & subscripsi.
- 5 ⁱ Paternus, in Christi nomine Episcopus Ecclesiæ Catholice Barcinonen. adqueiui, & subscripsi.
- 6 Maurelio, in Christi ^k nomine Ecclesiæ Dertosanæ Episcopus, his constitutionibus interfui, & subscripsi.
- 7 Taurus, in Christi nomine Ecclesiæ Agarēsis Episcopus, his constitutionibus interfui, & subscripsi.
- 8 Februarius, in Christi nomine Episcopus Ecclesiæ Ilerden. his constitutionibus interfui, & subscripsi.
- 9 Gratus, in Christi nomine Presbyter, directus à domino meo ^l Stafilio Episcopo, his constitutionibus interfui, & subscripsi.

^a Deest in Exc.

^b Casonius: Exc. Carontius. C. A.

ⁱ Petrus, in Christi nomine, subscripsi. Exc.
^k Nominē Episcopus subscripsi. Exc.

^l Stephano. Exc. vel Staphilio: fortē Staphilio Gerundensi.

De

De subscriptionibus.

Subscribunt in Concilio Sergius, qui erat Metropolitanus Tarraconensis, vt dicitur in Canonibus Barcinonensibus, & colligitur ex verbis subscriptionis: Cum fratribus nostris. Iustus erat Urgelitana, Casonius seu Castorius Impuritana, Ioannes Casar Augustana, Maurelio Dertosana; Februarius successit Andrea Ilerdensi, Stafilius Gerundensis per procuratorem subscribit; Paternus successit Nebridio Barcinonensi.

FRAGMENTA EX Concilio Ilerdensi.

EX Cap. 3.

^{33.9.4. No oportet. Burchar. lib. 9. c. 4. Iuo. p. 8. c. 142.} Quod non oporteat à Septuagesima, vsque in octauas Paschæ, & tribus hebdomadibus ante festiuitatem sancti Ioānis Baptistæ, & ab Aduentu Domini, vsque post Epiphaniam, nuptias celebrare. Quod si factum fuerit, separentur.

EX CONCILIO ILERDENSEI Cap. 7.

^{Burch. lib. 2. c. 217.} Frater in fratrem si ausus fuerit manum mittere, legitimam disciplinam accipiat.

EX CONCILIO ILERD. Cap. 10.

^{2.9.5. Presbyter. Burch. lib. 1. c. 184. Iuo. p. 6. c. 229.} Si quis Presbyter à plebe sibi commissa, mala opinione infamatus fuerit, & Episcopus legitimis testibus approbare non potuerit, suspendatur ab officio Presbyter, vsque ad dignam satisfactionem: ne populus fidelium in eo scandalum patiantur. Digna enim satisfactio est, si eis, à quibus reus creditur, post rectam securitatem, de imposito crimine innocens esse manifestatur. Quod ita nobis à maioribus constitutum esse docetur. Sed siue secundum Canones, siue ad arbitrium Episcopi, sibi collegas septem coniungat, & iuret in sacro coram posito Euangelio, quod eum sancta Trinitas, & Christus filius Dei, qui illud fecit, & docuit, quod Euangelium continet, & sancti quatuor Euangelistæ, qui illud scripserunt, sic adiuuent, quod ille prænominatam actio-

nem ita non perpetrarit, sicut ei de illis oblatum est. Et in hac satisfactione purgatus, securè deinceps suum exercent ministerium. Quam satisfactionem nonnulli præcedentium patrum sanctum Leonem Papam, in basilica sancti Petri, coram reuerèdissimo Cæsare Carolo, ac Clero, & plebe, ita fecisse commemorant; atque ita mox venerandum Principem, contra eiusdem sancti Papæ aduersarios, dignæ ultionis vindictam exercere.

EX CONCILIO ILERDENSI Cap. 10.

Burch. lib. 19. c. 150. De his ergo visum est nobis conscribi, qui sacros ordines habent, & ante, vel post ordinationem, contaminatos in capitalibus criminibus se esse profitentur. In quibus, ut mihi videtur, hæc distantia esse debet, ut hi, qui deprehensi, vel capti fuerint publicè in periurio, furto, atque fornicatione, & cæteris huiusmodi criminibus, secundum sacrorum canonum instituta, à gradu proprio deponantur: quia est scandalum populo Dei, tales personas super se positas habere, quas ultra modum vitiosas constat esse. Nempe inde detrahuntur homines à sacrificio Dei; sicut quondam, filijs Heli peccatibus, fecisse leguntur: & rebelles hinc, atque contrarij existentes, eorum prauis exēplis quotidie peiores fiunt. Qui autem de prædictis viris, per occultam confessionem, mala à se abscondit commissa coram oculis Dei præfente etiam Sacerdote, qui eis indicturus est pœnitentiam, confitetur, & semetipsum grauius deliquisse accusant, si veraciter pœnituerint, & se per ieiunia, & eleemosynas, vigiliæque, atque sacras orationes, cum lacrymis, purgare certauerint, his etiam gradu seruato, spes veniæ de misericordia Dei promittenda est; qui omnes homines vult saluos fieri, & ad agnitionem veritatis peruenire; neque vult mortem peccatoris, sed ut conuertatur, & viuat.

EX CONCILIO ILERD. C. 20.

Burch. lib. 7. c. 17. Vt omnis controuersia, quæ de Ecclesiasticis rebus fit, secundum diuinam legem, sub duobus vel tribus testibus terminetur, testis est Dominus quum, dixit: Non vnus stet contra alium, sed in ore duorum vel trium testium stet omne verbum.

EX

EX CONCILIO ILERD. C. 20.

Distin. 55.
Si quis in infirmitate positus Clericus, in medicorum incisione claudus efficitur, promoueri eum ad sacros ordines non denegamus.

Si quis in infirmitate positus Clericus, in medicorum incisione claudus efficitur, promoueri eum ad sacros ordines non denegamus.

EX CONCIL. ILERD.

De consecr. dist. 4. Omnis Presbyter. Burch. lib. 4. c. 13. Iuo. p. 1. c. 208.

Omnis Presbyter, qui fontem lapideum habere nequiverit, vas conueniens solummodò ad baptizandi officium habeat; quod extra Ecclesiam non deportetur. Similiter ad corporale lauandum, & ad pallas altaris, propria habeantur vasa, in quibus nihil aliud fiat.

HÆC DVO DECRETA ADDVCIT

Surius ex vetusto codice M.S.

Episcopi, Presbyteri, Diaconi relicta, si maritum acceperit, in fine non communicet.

Quod non oporteat, Christianos euntes ad nuptias, plaudere vel saltare, sed venerabiliter cœnare, vel prandere, sicut Christianos decet.

Notæ in Concilium Ilerdense.

Ilerdense] Ilerda, Ilergetum vrbs, in Hispania Tarraconensi, de qua in Commentarijs Casaris de bello ciuili, frequens mentio: abluatur fluuio Sycore: eius meminere Ptolemaus lib. 2. cap. 6. Plinius lib. 3. cap. 3. Antoninus, & alij. Unum verò tantum Ilerdense concilium ab Iuone, Burchardo, Gratiano, atque alijs collectoribus Canonum citatur: sed illud mutilum, ex eo videtur, quòd Burchardus lib. 7. c. 17. vige simum huius capitulum adducit, quod hic nusquam compareret; cum sexdecim tantum habeantur. Aduerte scribendum, Ilerda, non Ilerda: Horatius: Aut fugies Vticam, aut vnctus mittèris Ilerdam.

In conuentu Ilerdensi.] A Plinio municipium, non conuentus dicitur. Conuentus sunt. 7. Tarraconensis, Carthaginensis, Casar Augustanus, Cluniensis, Asturum, Lucensis, Bracarensis. Municipia tredecim, Saguntum, Bætulum, Illurco, Blada, Emporia, Dertofani, Bigargitani, Bellitani, Calagurris, Ilerda, Osca, Tarracona, Bilbilis.

I 4 Vix

Vix quoque peregrina ei communio concedatur.] Communio corporis & sanguinis Christi, non uno eodemque modo omnibus fidelibus tradebatur. Vnde diuersis quoque nominibus appellatur. Sacerdotalis communio dicitur, quam Sacerdos sumit, in Concilio 2. Arelatensi, cap. 2. & Ecclesiastica in Concilio Aurelianiensi. 4. c. 14. & Laica de qua frequens mentio est, praesertim in Eliberitano Concilio. c. 76. & Sardicensi. c. 1. Quid vero sit Clericum Laicam communionem accipere, explicat Canon Apostolorum decimus quintus, his verbis: Tanquam Laicus ibi communicet. & Toletanum Concilium. 1. cap. 4. Inter Laicos reconciliatus, per poenitentiam communicet. Idem Cornelius Papa Epist. ad Fabium Antiochenum, & Eusebius lib. 6. histo. Ecclesiast. c. 35. Nicephorus lib. 6. c. 3. Sanctus Cyprianus lib. 1. Epistol. 4. de Martiale & Basilde. Nam hoc certum est, quod orabant, & communicabant Laici extra cancellos per ministerium Archidiaconi; ut constat ex Concilio Toletano. 4. Can. 18. Et Brac. 1. cap. 13. sic dicitur: Item placuit, ut intra Sanctuarium altaris ingredi, ad communicandum non liceat Laicis, viris vel mulieribus, nisi tantum Clericis, sicut antiquis Canonibus statutum est: Episcopi vero & Sacerdotes, & Clerici orabant, & communicabant intra Cancellos, per ministerium Episcopi, vel Sacerdotis, ut patet ex Synodo Nicena Can. 14. & Laodicensi. c. 19. & sexta Synodi in Trull. Can. 68. quod Diuus Ambrosius factum, in poenitentia Theodosij similiter affirmat. Ordinem standi in templo inuenies in constitur. Apostol. lib. 2. Can. 61. Dicitur etiam Peregrina communio in Concilio Agathensi. cap. 2. & Gratianus cap. Clerici. 13. q. 2. & distinct. 50. cap. Contumaces. Ubi glossa: Peregrina, quae alias dicitur Laica. Ibi Archidiaconus, & Turrecremata, & Dominicus, non satis assequuntur quid sit peregrina communio: sed existimo Laicam, & Peregrinam communionem idem esse, nullumque discrimen inter utramque versari. Nam duo tantum ordines communicandi erant, Clericorum & Laicorum: peregrinus autem superueniens, aut inter Clericos, aut inter Laicos habebat locum: ex Concilio Carthaginiensi. 3. c. Episcopi, vel Presbyteri. Aliter sentit Lindanus vir doctissimus, in Pannonia, lib. 4. cap. 58.

CONCILIUM VA-

lentinum VI. Episcoporum,

habitu

Era D. LXXXIII.

TITVL I.

- I **V**T Euangelium post Apostolum legatur.
- ij **V**t defuncto Episcopo, de rebus ipsius vel Ecclesia, nullus quicquam^a praesumat.
- iii **V**t propinqui morientis Episcopi de rebus eius nihil usurpent, sine Metropolitanis, & Comprovincialium conscientia.
- iiij **D**e exequijs morientis Episcopi, & qualiter humetur.
- v **D**e vagis, & inobedientibus Clericis.
- vj **V**t Clericum alienum nullus ordinet; nec sit Clericus, qui non^b sponderit locum, ubi sit delegatus.

^a Presum. inuadere. Exc.

^b Spondeat. Exc.

I. Vt Euangelium post Apostolum legatur.

ANNO decimoquinto Theodorici Regis, sub die ij. Non. Decemb. in nomine Dñi nostri Iesu Christi, Valētia in Concilio cōgregati, d cū de Ecclesiastica regula tractarem, d Dñi Ecclesiasticas antiquos Canones relegentes, inter cætera, hæc censuimus regulas Exc. e Hoc. Exc. obseruandum: vt sacrosancta Euangelia, ante munerum illationem, f vel missam Catechumenorum, in ordine lectionū, f In missa. Exc. post Apostolum legantur: quatenus salutaria præcepta Domini nostri Iesu Christi, g vel sermonem Sacerdotis, non solum fideles, sed etiam Catechumeni, ac poenitētes, & omnes, qui h ex diuerso sunt, audire licitum habeant. Sic enim Pontificum prædicatione audita, nonnullos ad fidem adtractos euidenter scimus. h Exc.

Vt de-

II. Vt defuncto Episcopo, de rebus ipsius, vel Ecclesie nullius quicquam^a presumat.

^a Præsum. inuadere. Exc.

Hoc etiam placuit, vt Episcopo ab hoc seculo, iubente Domino, accersito, Clerici ab omni omnino supellectili, vel quæcunque sunt in domo Ecclesie, vel Episcopi; in libris, in speciebus, vt silibus, vasculis, frugibus, gregibus, animalibus, vel omni omnino re rapaces manus abstineat, & nihil latronum more diripiant. Qui si nec Canonum auctoritate^b cohibiti fuerint; omnia, quæ peruaserint, Metropolitanis, vel omnium Comprovincialium Sacerdotum districtione coacti, in pristinum statum^c reddere integra cogantur: vt nihil Antistiti, vel dispensatori futuro necessarium, sub hac iusta constitutione, deperat. Quod vt confidentius, iustitia manente, feruetur, secundum Regiensis Synodi constituta, Episcopo^d à corpore recedente, vicinior illi accedat Episcopus; qui, ex more exequijs celebratis, statim Ecclesie ipsius curâ districtissimè gerat; ne quid ante ordinationem futuri Pontificis, in hiantium Clericorum subuersioni, vel direptioni iam liceat. Ita vt^e de repertis omnibus inspectior censitio, descriptioq; fidelissima (si fieri potest) intra octauas defuncti, sub diligentia præsentis Episcopi, peragatur. Dehinc ad Metropolitanam notitiâ habitâ^h ordinatio, vel descriptio deferatur: vt eius electione talis persona ordinandæⁱ domus Ecclesiasticæ procuretur, quæ vel consueta Clericis stipendia dispenset, & creditarum sibi rerum (si forsitan tarditas in Episcopo ordinando successerit) Metropolitanis congruis temporibus reddere possit rationem: vt, sub hac salubri constitutione, Clerici stipendijs suis omnino contenti, labores nõ diripiant Episcopi decedentis; & in vacuam Ecclesie domum futurus Põtifex, non sine dolore, succedat; sed magis de prædecessoris sui dimisso possit & ipse gaudere, & alijs ministrare.

^b Prohibiti. Exc.

^c Redintegrare cog. Exc.

^d e. Exc.

^e Remanentium Cleric. Exc.

^f Directis hominib; inspectio certior, & descriptio fidel. Exc.

^g Ac dehinc. Exc.
^h Ordinatæ descriptio defer. Exc.
ⁱ Domui. Exc.

III. Vt propinqui morientis Episcopi de rebus eius nihil usurpēt, sine Metropolitanis, aut Comprovincialium conscientia.

Simili quoque modo, parentibus, & propinquis decedentis Episcopi, si intestatus obierit, denunciatur, vt sine Metropolitanis, vel Comprovincialium Sacerdotum conscientia, nihil de rebus defuncti^k occupare pertentēt; ne fortè^l in hæreditarijs

^k In alio M. cauere. pare.
^l Cum. Exc.

tarijs rebus, etiam aliqua ad ecclesiam pertinentiâ, vel permixta vsurpent; sed aut vsque ad ordinationem futuri expectent Antistitis, aut certè, si longum fuerit, ad Metropolitanis (vt dictum est) ordinationem recurrant. Si quis autè^a immemor diuini timoris, contra hæc^b sancita Synodica Clericus quisquã, vel Laicus venire, improba mente, tentauerit, & communionem, & cõsortio priuetur Ecclesie: quia durum est, vt ad illam conueniat, quam expoliare non metuit. Nisi fortè spiritu meliori^c correctus, dum à præsumptione cessaerit, recuperet indulgentiam. Si autem rationabiliter, modestèque vnusquisque repetit, quod sibi iure debetur, ei, absque aliqua animaduersione, à Metropolitanis, vel cui iniunxerit, aut res, aut ratio non negetur. Hoc^d etiam omnes Canone constringendi, qui in præteritum res ecclesie, vel Episcopi vsurpantes diripuerint.

^a Contemptor. Exc.

^b Sancta. Exc.

^c Corruptus. Exc.

^d Hoc etiã Canone omnes constring. qui tam in præteritum quam in futurum res Eccl. Exc.

III. De exequijs morientis Episcopi, qualiter humetur.

Illud etiam prouido Concilio decretum est, vt quia sæpè sanctorum Antistitum, per absentiam Commendatoris Episcopi, exequiæ differuntur; ita, vt veneranda Pontificis membra, dum tardiùs funerantur, iniuriæ omnino subiaceat, Episcopus, qui post mortem fratris, ad sepeliendum eum solet inuitatus occurrere, infirmũ magis, & adhuc in corpore positum, admonitus visitare non differat: vt, aut de releuatione Confacerdotis ampliùs gaudeat, aut certè de ordinatione domus suæ fratrem admoneat, eiusque probabilem voluntatem in effectum transmittat, ac recedentem à seculo, post oblatum in eius commendatione sacrificium Deo, mox sepulturæ tradat diligentissimè, & superiùs constituta^e Canonica non differat adimplere. Si^f autem, vt fieri solet, Antistes obitu repentino discesserit, & conlimitanei^g Sacerdotes de longinquo minimè adesse potuerint, vno die tantum^h cum nocte, exanimatum corpusculum Sacerdotis maneat; non sine fratrum, ac religiosorum frequentia, vel psallentiũ excubatione seruatum, à Presbyteris, cum omni diligentia, inⁱ loculo conditum seorsum, non statim humetur, sed honorificè commendetur; donec sine mora, inuitato vndecunque^k Pontifice, ab ipso, vt condecet, solenniter tumuletur, vt & iniu-

^e Canonice. Exc.

^f Autem Antistes.

^g Sacerd. (vt fieri solet) de longinq. Exc.

^h Cum sua nocte. Exc.

ⁱ Loco. Exc.

^k Post Sacerdotis corpus ab ipso. Exc.

iniuriæ tollatur occasio, & mos antiquus in sepeliendis Sacerdotibus obseruetur.

V. De vagis, & inobedientibus Clericis.

Hoc etiam placuit, vt vagus, atque instabilis Clericus, siue etiam in Diaconi ministerio, vel Presbyteri officio constitutus, si Episcopi, à quo ordinatus est, præceptis non obedierit, vt in delegata sibi Ecclesia officium dependat assiduum; quousque in vitio permanerit, à communione, & honore priuetur. ^a Et. Exc.

VI. Vt Clericum alienum nullus ordinet; nec sit Clericus, qui non sponderit locum, ubi sit delegatus.

^b Spondeat. Exc.

Vt nullus alienum Clericum, secundum decreta Canonum, sine consensu Episcopi sui, audeat ordinare. Sed nec illum sanctorum Sacerdotum quispiam ordinet, qui localem futurum primitus non sponderit: vt per hoc nullus à regula, vel disciplina ecclesiastica deuiare permittatur impunè. ^c Hæc. Exc.

- 1 ^d Celsinus, in Christi nomine Episcopus, hæc capitula subscripsi.
- 2 Iustinus, in Christi nomine Episcopus, hæc capitula subscripsi.
- 3 Reparatus, in Christi nomine Episcopus, hæc capitula subscripsi.
- 4 Setabius, in Christi nomine Episcopus, hæc capitula subscripsi.
- 5 Benagius, in Christi nomine Episcopus, hæc capitula subscripsi.
- 6 Ampellius, in Christi nomine Episcopus, hæc capitula subscripsi.
- 7 Sallustius Archidiaconus, vicarius domini mei Marcellini Episcopi, subscripsi.

^d Celsuus. Exc.
^e Defunt vbiq.
Exc.
Hæc subscriptiones in
Exc. corruptæ &
multilæ sunt.

FRAGMENTA, QUAE
citantur ex Concilio Valentino; siue
id Hispanum, siue Galli-
cum sit.

CA P V T I I I I.

^{Burch. lib.}
^{3. c. 140.}

Clerici, etiam vel seculares, qui oblationes parentum, aut donatas, aut testamentis relictas retinere perstiterint, aut id quod ipsi donauerint Ecclesijs, vel Monasterijs, crediderint auferendum, sicut Synodus sancta constituit, velut necatores pauperum, quousque reddant, ab Ecclesijs excludantur.

CA P. 4.

^{Burch. lib.}
^{3. c. 141.}

Qui oblationes defunctorum, aut negant Ecclesijs, aut cum difficultate reddunt, tanquam egentium necatores excommunicentur.

CA P. 16.

^{Burch. lib.}
^{3. c. 142.}

Vt Episcopus nullum prohibeat ingredi Ecclesiam, & audire verbum Dei, siue Gëtilem, siue Hæreticum, siue Iudæum, vsque ad Missam Catechumenorum.

CA P. 50.

^{Burch. lib.}
^{3. c. 170.}

Irrita erit Episcoporum donatio, vel venditio, vel communicatio, absque eorum collaudatione, & subscriptione.

CA P. 101.

^{Burch. lib.}
^{9. c. 5.}

Sponsus & sponsa quum benedicendi sunt à sacerdote, à parentibus, vel à paranympis, in Ecclesia sacerdoti offerantur: & quum benedictionem acceperint, eadem nocte, pro reuerentia ipsius benedictionis in virginitate permaneant.

Notæ in Concilium Valentinum.

Valentinum.] Ciuitatis Valētia in Hispania, meminit Ptolemaeus lib. 2. c. 5. & Plinius. 3. cap. 3. Valētia, inquit, colonia tria millia passuum à mari Mediterraneorum mota. De ea Pomponius Mela, lib. 2. cap. 6. & Itinerarium Antonini. Fuit hoc Concilium celebratum sub Symmacho Papa: eius mentio habetur in 7. Concil. Toletan. cap. 3. Tres sunt in Hispania Valētia: prima in ore maris Mediterranei, celebre & nobile opidum, in quo actum est hoc Concilium; sedes hodie Archiepiscopalis: altera Valētia de don Iuan, in diœcesi Palentina: tertia Valētia de Alcantara, in diœcesi Cauriensi; neque hac obscura opida.

Cap. 1. In missa Catechumenorum.] Catechumeni ante oblationem corporis & sanguinis Christi, extra templum eiciebantur, dicto Euāgelio. Idq̄ constat ex Dionysio Areopagita lib. de Cœlesti Hierarc. cap. 3. tertia partis & ex Concil. Laodic. can. 19. & Clemente, lib. 8. constit. Apostol. cap. 12. Tertulliano, de præscript. aduersus Hæreticos. S. Athanasio in Apolog. 2. contra Arrianos, Cyrillo Alexandrino, lib. 12. in Ioannem, c. 50. & ex alijs. Catechumenus, & audiens appellabatur: quia ut fide imbueretur, humiliter sacramenta religionis & Domini præcepta ex ore Sacerdotis audiebat. Augustinus lib. de Fide & operibus cap. 6.

C. 1. Post Apostolum legatur.] Qua ratione, in munerum illatione, epistola ante Euangelium legatur, adnotat Rupertus lib. 1. cap. 32. & Innocētius cap. 29. Alcuinus de celebratione Missæ. Simon Thessalonicensis, in lib. de mysterijs Missæ, cap. 22. Valfrid. de rebus Ecclesiasticis cap. 22. Antepositur, inquit, in ordine Epistola Euangelio, etsi inferior dignitate, ut ex minoribus animus audientium, ad maiora sentienda proficiat, & gradatim, ab imis ad summa conscendat.

C. 4. Mos antiquus in sepeliendis Sacerdotibus.] Sepulturam & exequias mortuorum maxima obseruantia coluerunt antiqui Patres; quasi argumentum, euidentiq̄ præsagium resurrectionis corporum; & in honorem organi, quo Spiritus sanctus ad officia pietatis est usus, dum illud corpus defunctum vitam ageret. Vnde Concil. Bracar. 1. cap. 16. his qui sibi inferunt mortem, commemorationem

rationem in oblatione negat, & officium psalmorum in funere: idem de Catechumenis cap. 17. Neque uno eodemq̄ modo funeris ritus & cæremonia apud Christianos fuerunt, sed pro diuersitate status, dignitatis, & ordinis, alius Præsulis, alius Sacerdotis, alius Laici Christiani iusta soluendi modus, diuersaq̄ cæremonia; & sicuti in vita, ita in morte discrepans cultus & religio corporibus tributa. Fuit interdictum Christianis intra templa sepeliri, ut de Imperatoribus Constantinopolitanis (quorum corpora extra Ecclesiam pendebant) refert Chrysostomus, Homil. 66. ad populum Antiochenum; præsertim de Constantino Magno, cuius corpus pro foribus piscatoris, ut ianitor, excubias agebat: & de Theodosio Iuniori, & Arcadio tradit Nicephorus lib. 14. cap. 58. Et miraculum in signe de hac re refert S. Gregorius Magnus lib. 4. dialog. cap. 53. Verum hoc quod Imperatoribus fuit negatum, Sacerdotibus fuit indultum; ex Euagrio, lib. 4. cap. 30. De hac re multa ab antiquis & neotericis scriptoribus aduersus Hæreticos, traduntur, qui aduersus uiuos & mortuos Catholicos Christianos bellum immane gerunt. Sed pro decreto describam locum D. August. lib. 1. de ciuitate Dei cap. 13. Non sunt contemnenda, inquit, & abijcienda corpora defunctorum; maximè iustorum atque fidelium, quibus tanquam organis, ac uasis, ad omnia bona opera, sanctus usus est Spiritus. Si enim paterna vestis & anulus, ac si quid eiusmodi, tanto charius est potestis, quanto erga parentes maior affectus; nullo modo ipsa spernenda sunt corpora, quæ utiq̄ multo familiarius, atque coniunctius, quàm qualibet indumenta gestamus. Et infra: Unde & antiquorum iustorum funera, officiosa pietate curata sunt, exequia celebrata, & sepultura promissa: ipsiq̄, dū uiuerent, de sepeliendis, vel etiam transferendis suis corporibus, filijs mandauerunt. Hac, & alia Augustinus, præsertim in libro de cura pro mortuis agenda.

CONCILIA

BRACARENSIA

S V B

REGIBVS SVEVORVM.

1570	1571	1572	1573	1574	1575	1576	1577	1578	1579	1580	1581	1582	1583	1584	1585	1586	1587	1588	1589	1590	1591	1592	1593	1594	1595	1596	1597	1598	1599	1600

K 3 SERIES

01172

SERIES SVEVORVM
Regum, sub quibus Bracarenſia
Concilia habita ſunt.

Era Caſaris.	Anno Chriſti	
446	408	<i>Hermericus regnavit ann. 32.</i>
478	440	<i>Rechila ann. ſeptem.</i>
486	448	<i>Reccarius ann. novem.</i>
495	457	<i>Maldra ann. tres.</i>
498	460	<i>Frumarius ann. quatuor.</i>
		<i>Remismundus: qui cum tota gente, Arriana heresi infectus fuit. In quo errore gens illa per annos fere centum perſeueraverit: quo tempore Reges non reperiuntur; quippe indigni, ut eorum repetita maneat memoria.</i>
596	558	<i>Theodomirus ſeu Ariamirus, Catholicus ann. 6. Concilium Bracarenſe primum ſub eo habitum, & Lucenſe: regnavit annis duodecim.</i>
608	570	<i>Miro ann. 13. Concilium Bracarenſe ſecundum.</i>
620	582	<i>Eboricus. Andeca tyrannus.</i>
		<i>Sueuorum regnum deletum eſt tēpore Leuegildi, Gothorū Regis; poſtquam regnauerunt in Hiſpania annis centum ſeptuaginta ſeptem: ut auctor eſt Iſidorus.</i>

SYNO-

SYNODVS BRA-
carenſis prima, regnante Domino
noſtro Ieſu Chriſto, currente Era
D. XCVIII. anno tertio
Ariamiri Regis, die Cal.
Maiarum.

CVM Galliciae Prouinciæ Epifcopi, Lucretius, Andreas, Martinus, Cottus, ^a Ildericus, Lucentius, Timotheus, ^a Gildericus. Exc. Malioſus, ex præcepto præfati glorioſiſſimi Ariamiri Regis, in Metropolitana eiufdem Prouinciæ Bracarenſis Eccleſia conueniſſent; confidentibus ſimul Epifcopis, præſentibus quoque Presbyteris, adſtantibusque miniſtris, vel vniuerſo Clero, Lucretius memoratæ Metropolitanæ eccleſiæ Epifcopus dixit:

Diu eſt, ſanctiſſimi fratres, quòd ſecundùm inſtituta venerabilium Canonum, & decreta Catholicæ & Apoſtolicæ diſciplinæ, deſiderabamus Sacerdotalem inter nos fieri debere conuentum; ^b qui non ſolùm Eccleſiaſticis regulis & ordinibus ^c opportunus eſt, ſed etiam ſtabilem ſemper efficit charitatis fraternæ concordiam: dum congregati ſimul, in nomine Domini, Sacerdotes, ea inter ſe ſalutifera collatione requirunt, quæ ſecundùm doctrinam Apoſtolicam, vnitatem ſpiritus in vinculo pacis obtineant. Nunc igitur, quoniam optatum nobis huius congregationis diem glorioſiſſimus, atque piſſimus filius noſter, adſpirante ſibi Domino, regali præcepto conceſſit, ^d & ſimul poſiti ^e confidemus, prius ſi placet, de ^f ſtatutis fidei Catholicæ perquiramus: tunc deinde ſanctorum patrum inſtituta, recensitis Canonibus, innotefcant: poſtremò quædam etiam, quæ ad obſequium Dei, vel officium pertinent Clericale diligentius pertractentur: ut ſi qua fortasſè per ignorantia defidia, vel per ^g longi temporis incuriam, aut varia inter nos habentur, aut dubia,

K 4 ad

ad vnam, sicut decet, rationis, aut veritatis formulam reuocentur.

Omnes Episcopi dixerunt: Prosecutio tuæ beatitudinis iusta est: ea namque de causa cōuenimus, vt aliqua nobis Ecclesiasticæ constructionis vtilitas commodetur.

Lucretius Episcopus dixit: Prius ergo de statutis fidei, sicut superius dictum est, conferamus. Nam licet iam olim Priscillianæ hæresis contagio in Hispaniarum prouincijs detecta sit, & damnata, ne quis tamen, aut per ignorantiam, aut aliquibus, vt assolet, scripturis deceptus apocryphis, aliqua adhuc ipsius erroris pestilentia sit infectus, manifestius ignaris hominibus declaretur; qui in ipsa extremitate mundi, & vltimis huius prouincię regionibus constituti, aut exigua, aut penè nullam rectæ eruditionis notitiã contigerunt. Credo autem vestræ beatitudinis fraternitatem nosse, quia eo tempore, quo in his regionibus nefandissima Priscillianæ sectæ venena serpebant, beatissimus Papa vrbis Romæ Leo, qui quadragesimus ferè extitit Apostoli Petri successor, per Turibium notarium sedis suæ, ad Synodum Gallicię, contra impiam Priscilliani sectam, scripta sua direxit. Cuius etiam præcepto Tarraconenses, & Carthaginenses Episcopi, Lusitani quoque, & Bætici, facto inter se Concilio, regulam fidei contra Priscillianam hæresim, cum aliquibus capitulis conscribentes, ad Balconium, tunc huius Bracarenfis Ecclesiæ Præfulem, direxerunt. Vnde, quia & ipsum præscriptæ fidei exemplar, cum suis capitulis, præ manibus hîc habemus; pro instructione ignorantium, si vestræ placet reuerentiæ, recitetur.

Omnes Episcopi dixerunt: Valdè necessaria horum capitulorum est lectio: vt dum simplicioribus quibusque pristina sanctorum patrum statuta panduntur, abominata iam olim à sede beatissimi Petri Apostoli, & damnata Priscilliani hæresis figmenta cognoscant.

Lectum est exemplar fidei, cum capitulis suis: quę, ne prolixitatem facerent, his gestis minimè sunt inserta.

Post lectionem capitulorum, omnes Episcopi dixerunt: Licet horum capitulorū lectio necessaria recensita sit, tamē euentius, & simpliciùs ea, quę sunt execrabilia, ita præpositis etiam capitulis modò declarentur, vt, qui minùs est eruditus, intelligat; & sic sub anathematis sententia explosam

Vide Concil. Tol. 2. episcopi. Mōiani Episcopi ad Theoribium. Nam de illo hîc sit mentio.

De hac regula fidei, vide que notata sunt in primo Tolerano.

Nefandissima. Exc.

Lusitanie quoque & Beticæ. Exc.

Instituta. Exc.

Priscillianæ. Exc. Cognoscatur. Exc.

Licet lectio necessariè recensita sit. Exc. Positi. Exc.

iam olim Priscilliani erroris figmenta damnentur. Vt quisquis Clericus, vel Monachus, siue Laicus, tale aliquid sentire adhuc, vel defendere fuerit deprehensus, tanquã verè putre membrum continuò de corpore abscindatur catholicæ Ecclesiæ: ne aut societas eius maculam suæ prauitatis rectè credentibus ingerat, aut ampliùs de permixtione talium, aliud quod Orthodoxis reputetur opprobrium.

Ne aut societatis, siue prauitatis eius macula à rectè credentibus, de permixtione talium, &c. Exc.

Proposita contra Priscillianam hæresim capitula, & relecta continentur hæc.

I Si quis Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum non confitetur tres personas vnus substantiæ, & virtutis, ac potestatis, sicut Catholica & Apostolica Ecclesia docet, sed vnam tantum dicit, & solitariam esse personam; ita vt ipse sit Pater, qui Filius, ipse etiam sit Paraclētus Spiritus, sicut Sabellius, & Priscillianus dixerunt, anathema sit.

ij Si quis extra sanctam Trinitatem, alia nescio quæ, diuinitatis nomina introducit; dicens, quòd in ipsa diuinitate sit Trinitas Trinitatis, sicut Gnostici, & Priscilliani dixerunt, anathema sit.

Quòd ipsa diuinitas sit Trinitas, &c. Exc.

iiij Si quis filium Dei Dominum nostrum, antequàm ex Virgine nasceretur, non fuisse, sicut Paulus Samofatenus, & Photinus, & Priscillianus dixerunt, anathema sit.

v Si quis Natalem Christi, secundum carnem, non benè honorat, sed honorare se simulat; ieiunans in eodem die, & in Dominico; quia Christum in vera hominis natura natum esse non credit, sicut Cerdon, Marcion, Manichæus, & Priscillianus, anathema sit.

Deest in Exc.

Priscill. dixerunt.

vi Si quis animas humanas, vel Angelos, ex Dei credit substantia extitisse, sicut Manichæus, & Priscillianus dixerunt, anathema sit.

vij Si quis animas humanas dicit, prius in cœlesti habitatione peccasse, & pro hoc, in corpora humana, in terram deiectas, sicut Priscillianus dixit, anathema sit.

viii Si quis dicit, diabolus non fuisse prius bonum Angelum à Deo factum, nec Dei opificium fuisse naturam eius; sed dicit, eum ex chao & tenebris emeruisse; nec aliquem sui habere auctorem, sed ipsum esse principium, atque substantiam mali, sicut Manichæus, & Priscillianus dixerunt, anathema sit.

Defunt in Exc.

à se principium. Exc.

ix Si quis credit quia aliquantas in mundo creaturas diabolus fecerit, & tonitrua, & fulgura, & tempestates, & ficcitates

Quòd. Exc.

tates ipse diabolus sua auctoritate faciat, sicut Priscillianus dixit, anathema sit.

ix Si quis animas, & corpora humana ^a fatalibus stellis credit adstringi, sicut Pagani, & Priscillianus dixerunt, anathema sit. ^a Fatali signo. Exc.

x Si quis duodecim signa, ^b quæ Mathematici obseruare solent, per singula animæ vel corporis membra ^c disposita credunt, & nominibus Patriarcharum adscripta dicunt, sicut Priscillianus dixit, anathema sit. ^b In nonnullis M. ff. ita est: Signa de sideribus, quæ. Exc. ^c Dissipata. Exc.

xj Si quis coniugia humana damnat, & procreationem nascentium perhorrescit, sicut Manichæus, & Priscillianus dixerunt, anathema sit.

xij Si quis plasationem humani corporis, diaboli dicit esse figmentum, & conceptiones in vteris matrum, operibus dicit dæmonum figurari; propter quod & resurrectionem carnis non credit, sicut Manichæus, & Priscillianus dixerunt, anathema sit.

xiii Si quis dicit creationem vniuersæ carnis, non opificium Dei, sed ^d malignorum esse Angelorum, sicut Manichæus, & Priscillianus dixerunt, anathema sit. ^d Malorum. Exc.

xiiii Si quis immundos putat cibos carniū, ^e quos Deus in vsum hominum dedit; & non propter afflictionem ^f corporis, sed quasi immunditiam putans, ita abstineat ab eis, vt nec olera cocta cum carnibus prægustet, sicut Manichæus, & Priscillianus dixerunt, anathema sit. ^e Quas. Exc. ^f Sui corporis. Exc. & C.A.

xv Si quis Clericorum ^g vel Monachorum ^h præter matrem, aut germanam, vel thiam, ⁱ vel proximam sibi consanguineam iungantur, alias aliquas adoptiuas fœminas secum retinet, & cū ipsis cohabitât, sicut Priscilliani secta docuit, anathema sit. ^g Defunt in Exc. ^h Vel etiam quæ proxima consanguinitate iunguntur, alias. Exc. & C.A.

xvj Si quis quinta feria Paschali, quæ ^b est Cœna Domini, hora legitima, post nonam ieiunus in Ecclesia missas non tenet; sed secundum sectam Priscilliani, festiuitatem ipsius diei, ab hora tertia, per missas defūctorū, soluto ieiunio colit, anathema sit. ^b Vocatur. Exc.

xvij Si quis scripturas, quas Priscillianus, secundum suum deprauauit errorem, vel tractatus Dictini, quos ipse Dictinius antequam cōuerteretur, scripsit, ^c vel quæcumq; hæreticorum scripta ^d sub nomine Patriarcharum, Prophetarum, vel Apostolorum ^e suo errori consona ^f confinxerunt, legit, & impiorum figmenta sequitur, aut defendit, anathema sit. ^c Defunt in Exc. ^d & suo. Exc. ^e Confinxit. Exc.

Propositis his capitulis, & relectis, Lucretius Episcopus dixit: Quoniam

Quoniam ^a ea, quæ à Catholicis ^b abominanda sunt, & damnanda, manifestius & apertius etiam ignorantibus declarata sunt, necessarium post hoc arbitror, si vestræ fraternitati videtur, vt instituta nobis sanctorum Patrum, recensitis antiquis Canonibus, innotescant. Quæ etsi non omnia, certè vel pauca quædam, quæ ad instructionem Clericalis disciplinæ pertinent, relegantur. Omnes Episcopi dixerunt: Placet quod dictum est, & congrua res est, vt quibus fortassè per incuriam abolita sunt Ecclesiastica constituta, audiant sanctorum Canonum regulam, & obseruent. ^a Etiam ea. Exc. ^b Abominata & damnata. Exc.

Relecti ex codice coram Concilio tam generalium Synodorum Canones, quàm localium.

Post quorum lectionem Lucretius Episcopus dixit: Ecce ex ipsa Canonum lectione agnoscat sancta fraternitas vestra, non solum in generalibus Concilijs, sed etiam in localibus congregatos simul Sacerdotes, vno consensu, ea quæ Ecclesiastico conueniebant ordini, statuisse, & secundum quod vniuscuiusq; rei ^d exhibebat ratio, prospexisse; sequentes sententiam doctrinæ Apostolicæ, dicentis: Probate quæ bona sunt, & tenete. Si ergo placet charitati vestræ, quia sunt aliqua Ecclesiasticæ institutionis obsequia, quæ in huius præfertim extremitate prouinciæ, non per contentionem, quod absit, sed magis, sicut præfati sumus, ^e per incuriam, aut per ignorantiam variantur, constituamus quædam inter nos capitula; vt quæ non vno modo tenentur à nobis, ad vnam ^f omnimodò formulam reuocentur. ^d Expetebat. Exc.

Omnes Episcopi dixerunt: Necessarium, & valdè hoc utile arbitramur, vt ea quæ apud vnumquemque nostrum varia & inordinata consuetudine retinentur, vnito inter nos, per Dei gratiam, ^g quo per concordiam, celebrentur, officio. Et idcirco si quid illud est magnum, vel paruum, in ^h quibus variari videmur, ad vnam, sicut dictum est, formulam, præfixis rationabiliter capitulis ⁱ reuocentur. Præcipuè cum & de cæteris quibusdam causis instructionē apud nos sedis Apostolicæ habeamus, quæ ad ^k interrogationem, quondam venerandæ memoriæ, prædecessoris tui, ^l Profuturi, ab ipsa beatissimi Petri cathedra directæ est. ^g Et concordia celebrantur officio. Exc. ^h Quo. Exc. ⁱ Reuocetur. Exc.

Lucretius Episcopus dixit: Rectè vestra fraternitas pro auctoritate sedis Apostolicæ ^m reminiscita est: quæ licet eodem tempore innotuerit, quo directæ est, tamen pro firmitate ^m Recordata est. Exc. terminata est C.A.

tate testimonij, & instructione multorum, si vestre vnanimi-
tati complacet, quia præ manibus est, coram his omnibus
relegatur.

^a Legatur. Exc.

Omnes Episcopi dixerunt: Iustum est, vt, quia mentio ip-
sius auctoritatis est habita, quæ^b sit eius doctrina, à circum-
stantibus audiatur.

^b Est. Exc.

Relecta est auctoritas sedis Apostolicæ, ad quondam Pro-
futurum directa Episcopum, quæ propter prolixitatem his
gestis minimè est inserta. Post cuius lectionem Lucretius Epi-
scopus dixit:

Manifestius patet, Apostolicam nobis opitulari doctri-
nam: Et ideò sicut fraternitas vestra^c prædixit, si quid per
ignorantiam apud quosdam^d variū habeatur, ad vniformem
concordiæ regulam, perscriptis inter nos capitulis; ^e adiun-
gatur.

^c Dixit. C. A.

^d Variat. C. A.
^e Astringatur. C.
A. & Exc.

Proposita sunt igitur capitula " & relecta, " quæ conti-
nent hæc.

^f Desunt in Exc.

I Placuit omnibus communi consensu, vt vnus atque idem
psallendi ordo in Matutinis, vel Vespertinis officijs tenea-
tur; & non diuersæ, ac priuatæ, " neque " monasteriorum
consuetudines^f cum Ecclesiastica regula sint permixtæ.

^f Deest in Exc.

ij Item placuit, vt per solennium dierum Vigilijs, vel Mis-
sas, omnes easdem, & non diuersas lectiones, in Ecclesia
legant.

^g Contra Ecclesiasti-
cas regulas sint
permixtæ. Exc.

iiij Item placuit, vt non aliter Episcopi, & aliter Presbyteri
populum, sed vno modo salutent, dicentes: Dominus sit vo-
biscum, sicut in libro Ruth legitur; & vt respondeatur à po-
pulo: Et cum spiritu tuo, sicut & ab ipsis Apostolis traditum
omnis retinet Oriens, & non sicut Priscilliana prauitas per-
mutauit.

iiij Item placuit, vt eodem ordine Missæ celebrentur ab om-
nibus, ^h quem Profuturus quondam huius Metropolitanæ
Ecclesiæ Episcopus ab ipsa Apostolicæ sedis auctoritate su-
scepit scriptum.

^h Quomodo. Exc.

v Item placuit, vt nullus eum baptizandi ordinem^h præter-
mittat, quem & antea tenuit Metropolitana Bracarenfis Ec-
clesia, & pro amputanda aliquorum dubietate, prædictus
Profuturus Episcopus scriptum sibi, & directum à sede bea-
tissimi Apostoli Petri suscepit.

ⁱ Præterm. vsu quem
Exc.

vi Item placuit, vt conseruato Metropolitanæ Episcopi pri-
matu,

matu, cæteri Episcoporum, secundum suæ ordinationis tem-
pus, alius alio sedendi deferat locum.

vij

*De hac re
diximus Co-
cil. 16. Tol.
c. 5. Concil.
Tarracon.*

Item placuit, vt de rebus Ecclesiasticis tres æquè fiant por-
tiones; id est Episcopi vna, alia Clericorum, tertia in^a recu-
peratione vel in luminarijs Ecclesiæ: de qua parte siue Ar-
chipresbyter, siue Archidiaconus, illam administrans, Epi-
scopo faciat rationem.

^a Reparatione. Exc.
sed in sequenti cō-
cilio recuperatio-
ne etiam legitur.

viii

*Vide qua di-
ximus Concil.
Tolet. 13. c.
11.*

Item placuit, vt nullus Episcopus Clericum alterius ordi-
nare præsumat; sicut & antiqui Canones vetuerunt; nisi for-
tè signata ipsius Episcopi scripta susceperit.

ix

*De Oratio-
diximus in
Concil. Tol.
4. c. 28.*

Item placuit, vt quia in aliquantis huius prouinciæ Eccle-
sijs, Diacones absconsis infra tunicam vtuntur orarijs; ita vt
nihil differre à Subdiacono videantur, de cætero superposito
scapulæ (sicut decet) vtantur orario.

x

*23. distm.
non liceat
cuilibet.*

Item placuit, vt non liceat cuilibet ex Lectoribus, sacra
altaris vasa portare; nisi his, qui ab Episcopo Subdiaconi fue-
rint ordinati.

xj

Item placuit, vt Lectores in Ecclesia, in habitu seculari or-
nati, non psallant, neque granos Gentili ritu dimittant.

xij

*Hoc Augu-
stinus epist.
119. in Do-
natis im-
probat.*

Item placuit, vt extra psalmos, ^b vel canonicarum scriptu-
rarum noui, & veteris testamenti, nihil poëtice compositum
in Ecclesia psallatur; sicut & sancti præcipiunt canones.

^b Vel, deest in Exc.

xiiij

*Vide notas
Concil. Iler-
densis. c. 16*

Item placuit, vt intra sanctuarium altaris ingredi ad com-
municandum non liceat laicis, viris vel mulieribus; nisi tan-
tùm Clericis; sicut & antiquis canonibus statutum est.

xiiij

Item placuit, vt quicumq; in Clero cibo carniū non vtun-
tur; pro amputanda suspitione Priscillianæ hæresis, vel olera
cocta cum carniū tantùm prægustare cogantur. Quod si
contempserint, secundum quod de "his" talibus sancti Patres
antiquitus statuerunt, necesse est, eos, pro suspitione hæresis
huius, officio, excommunicatos, omnibus modis remoueri.

^c Deest in Exc.

xv

Item placuit, vt hi, qui pro hæresi, aut pro crimine aliquo
excommunicantur, nullus eis communicare præsumat; sicut
& antiqua canonum continent statuta; quæ si quis spernit,
voluntariè seipsum^c alienæ damnationi tradet.

^c Alienum à cōmu-
nitione facit. Exc.

xvj

*23. q. 5. pla-
cuit, vt hi
Burch. lib.
19. c. 130.
Iuo. p. 10.
cap. 188.
De desperan-
tibus habes
in Conc. Tol.
16. c. 4. &
Alisiod. c.
17.*

Item placuit, vt hi, qui sibi ipsis, aut per ferrum, aut per
venenum, aut per præcipitium, aut suspendium, vel quo-
libet modo "violentam" inferunt mortem, nulla pro illis in
oblatione commemoratio fiat, neque cum psalmis ad sepul-
turam eorum cadauera deducantur: multi enim sibi hoc per

^d Deest à Burch. Vel
quolibet modo
violentiæ. Iuo.

L ignoran-

ignorantiam^a vsurpauerunt. Similiter & de his^b placuit, qui^c vsurpant. Exc.
pro suis sceleribus puniuntur. ^b Placuit fieri. Exc.

xvij Item placuit, vt Catechumenis sine redemptione baptis-
mi defunctis, simili modo, neque oblationis commemoratio,
neque psallendi impendatur officium: nam & hoc per igno-
rantiam vsurpatum est.

xviii Item placuit, vt corpora defunctorum nullo modo^c in ba-
siliica sanctorum sepeliantur; sed si necesse est, deforis, circa ^c Intra basilicam se-
murum basilicæ, vsque adeò non abhorret. Nam si firmissi- ^{peliantur. Exc.}
mum hoc priuilegium vsque nunc^d manet ciuitates, vt nullo ^d Retinent. Exc.
modo intra^e ambitus murorum cuiuslibet defuncti corpus <sup>Burchardus: Am-
f</sup> humetur, quanto magis hoc venerabilium martyrum debet <sup>plius retinent Gal-
liæ ciuitates. Sic
Iuo.</sup> reuerentia^f obtinere. ^e Ambitum murorū
ciuitatum cuiusli-
bet Exc. ^f Sit humatum. Exc.
^g Obtineri. Exc.

xix Item placuit, si quis Presbyter, post hoc interdictum, au-
sus fuerit chrisma benedicere, aut ecclesiam, aut altarium cõ-
secrare, à suo officio deponatur: nam & antiqui^h hoc cano- ^h Hoc omninò C.A.
nes vetuerunt.

xx Item placuit, vt ex laico ad gradum Sacerdotij ante nemo
veniat, nisi prius anno integro, in officioⁱ Lectorati vel Sub- ⁱ Lectorum, vel Dia-
diaconati disciplinam Ecclesiasticam discat; & sic per singu- ^{conatus. Exc.}
los gradus prædictus ad Sacerdotium veniat. Nam satis re-
prehensibile est, vt qui necdum didicit, iam docere præsu-
mat; dum & antiquis hoc Patrum institutionibus interdi-
ctum sit.

xxj Item placuit, vt si quid ex collatione fidelium, aut per^k fe- ^k Festiuitatē. C.A.
stiuitates martyrum, aut per^l commemorationem defuncto- ^l Commemoratio-
rum offertur, apud vnum Clericorum fideliter colligatur, &
constituto tempore, aut semel, aut bis in anno, inter omnes
Clericos diuidatur: nam non^m modica ex ipsa inæqualitate ^m Modicæ. Exc.
discordia generatur, si vnusquisque in sua septimana quod ⁿ Discordiæ gene-
oblatum fuerit, sibi defendat. ^{rantur. Exc.}

xxij Item placuit, vt quæcumque præcepta antiquorum Cano-
num modò in Cõcilio recitata sunt, nullus audeat prætereire.
Si quis autem quasi contumax trãsgreditur, ° ille, necesse est, ^o Illa. Exc.
vt de suo degradetur officio.

Relectis capitulis, Lucretius Episcopus dixit: Quia opi-
tulante nobis Domino, ea quæ ad firmitatem Catholicæ, &
orthodoxæ fidei, vel quæ ad officium ordinis Ecclesiastici
pertinebãt, vnanimi (sicut oportebat) collatione decreuimus,
restat nunc, vt ex omnibus his, quæ^p fidei gratia salubriter ^p Dei. Exc.
statuta

^a statuta sunt, propriam vnusquisque nostrum studeat doce- ^a Instituta. Exc.
re, atque informare diocesim. Si quis autem ex nobis in pa-
rochijs suis, post agnita huius Concilij statuta, aut Clericum,
aut Monachum sanæ huic doctrinæ resistetem inuenerit, aut
in aliquo adhuc Priscillianæ sectæ errore latitare persense-
rit, & non continuò illum excommunicatum, & anathema-
tizatum^b ab Ecclesia foras eiecerit, ita vt cum huiusmodi ho- ^b De. Exc.
mine, nec cibum aliquis fidelium sumere, nec communicare
præsumat, nouerit se is, qui talem receperit, & fraternæ esse
excommunicationi obnoxium, & diuinæ procul dubio sen-
tentia reum.

Omnes Episcopi dixerunt: Quæcumque à nobis^c per Dei ^c Vnito per Dei
gratiam communi consensu decreta sunt, peruigili necesse ^{grat. conf. Exc.}
est, vt cum omni^d sollicitudine obseruentur. Quæ vt stabilem ^d Desunt in Exc.
placitæ constitutionis obtineant firmitatem, propria vnus-
quisque his gestis, manu^e sua^f subscribat. Et post Episcopo- ^e Deest in Exc.
rum subscriptio subsecuta est.

Lucretius Episcopus subscripsi.

^d Ildericus Episcopus subscripsi.

Andreas Episcopus subscripsi.

Lucentius Episcopus subscripsi.

Martinus Episcopus subscripsi.

Timotheus Episcopus subscripsi.

Cottus Episcopus subscripsi.

Maliosus Episcopus subscripsi.

De subscriptionibus.

[Lucretius] Fuit Episcopus primæ sedis Bracara Ecclesia.

[Andreas] Fuit Iriensis.

[Lucentius] Conimbriensis.

[Martinus] De sancto Martino Episcopo Dumienfi hac accipe:
Fuit enim Dumienfis monasterij Episcopus, de quo sic Isidorus li-
bello de viris Illustribus. Martinus Dumienfis monasterij sanctiss.
Pontifex, ex Orientis partibus nauigans Gallæciam venit: ibiq;
conuersis ab Arriana impietate ad fidem Catholicam Sueuorum
populis, regulam fidei & sanctæ religionis constituit; Ecclesiasticos
informauit, monasteria condidit, copiosaq; præcepta piæ institutionis
composuit. Cuius equidem ego ipse legi librum de differentijs qua-

„ tuor virtutum, & aliud volumen epistolarum; in quibus hortatur
 „ vita emendationem, & conuersionem fidei, orationis instātiā,
 „ eleemosynarum distributionem, & super omnia, cultum virtutum
 „ omnium, & pietatem. Floruit regnante Theodomi-
 „ rum, temporibus illis, quibus Iustinianus in republ. & Athanagil-
 „ dus in Hispanijs imperium tenuere. De eo etiā. 10. Concilio Toletano.
 „ Construxit primò Ecclesiam Dumiensem, deinde est Pontifex
 „ Bracar. factus, qui scripsit de differentijs virtutum, ad Mironem,
 „ & epistolas varias, & tractatum de castigatione rusticorum:
 „ in Compendium contraxit Concilia Orientalia, & Nitigesio Episcopo
 „ Lucensi Metropolitano misit.

Cottus] Empuritanæ Ecclesiæ: ut ex subscriptionibus secunda
 Synodi Bracarenfis constat.

Notæ in Concilium Bracarense primum.

ANno tertio Ariamiri] Sic omnes codices M. ff. constanter habent, & excusi. Verum historici nostri, Theodorum non Ariamirum Regem Sueuorum congregasse hoc Concilium affirmant: de cuius mirabili errore & impietate Arriana, conuersione agit Gregorius Turonens. lib. 5. cap. 11. & 37. sed existimo, idem esse Ariamirum & Theodorum. Vassus aliter: secundum Bracarense, tempore Theodomi coactum existimat, primum verò anno Theudi tertio. 536. Domini: sed in re dubia editis & omnibus codicibus M. ff. demere fidem non ausim.

Cum Gallicia] In prouincia Gallæcia, duos contineri Metropolitas, patet ex secundo Bracar. nimirum Bracarensem, & Lucensem.

Priscillianæ hæresis contagio] Damnata fuit hæresis Priscilliani Concilio nationali Hispania: ubi capitula contra eum sunt edita, transmissaq; ad Balconium, Bracara Episcopum. De hac re vide Seuerum in historia. Isidorum lib. 8. etymolog. cap. de hæresibus, & qua diximus supra.

Dominus vobiscum] Salutatio hac Sacerdotalis ad populum, antiquissima est, ab Apostolisq; fluxit; eius meminit S. Dionysius, de Eccles. Hierarc. & Sother. PP. apud Gratianum de consecrat. dist. 1. can. Hoc quoq; & Burchard. lib. 3. cap. 34. luo. p. 2. c. 127.

Alcuinus

Alcuinus lib. de diuinis officijs, cap. de celebratione Missæ, Hugo de Sacramentis. Et Petrus Damianus librum inscripsit: Dominus vobiscum, qui floruit anno Domini. 1050. Neque in hoc capite reijcitur Pontificalis Episcopalisq; salutatio: Pax vobis, quæ antiquissima etiā est, & solis Episcopis tributa: eaq; forma vsi sunt sanctus Iacobus, & Basilius in liturgijs, & D. Ambros. libro de dignitate Sacerdotali. c. 5. & Chrysostomus homil. 3. ad Coloss. sed aduersus Priscilliani figmentum, qui usum salutandi in Missa permutauit, decernitur, Episcopum posse uti etiam Sacerdotali salutatione: nam in Missis priuatis, & in sollemioribus prima vice Episcopus salutat hac forma: Pax vobis: postea dicitur: Dominus vobiscum; sicuti Sacerdos, quod Priscillianus negabat, affirmans esse: Pax vobis, tantum ab Episcopo dicendum semper, à Sacerdote verò: Dominus vobiscum.

Cap. 11. Neque granos Gentili ritu demittant] Excusi, gradus: lego granos, ut est in M. ff. De ijs Isidorus lib. 19. etymolog. cap. 23.
 „ Nonnulla etiam gentes, non solum in vestibus, sed & in corpore,
 „ aliqua sibi propria quasi insignia vendicant; ut videmus cirros
 „ Germanorum, granos & cinnabar Gothorum. Existimo esse genus laica vestis, oblonga. Hodie Gramalla murice tineta Magistrorum Barcinonis insigne est. Apud eosdem populos dicitur etiam Gramalla, genus vestis luctuosæ, pulla, quæ à Castellanis loba de luto dicitur, cum capirote.

C. 12. Sancti præcipiunt Canones] Sic enim Concilio Laodic. cap. 59: statutum est, ut in Ecclesia non legantur, nisi volumina noui & veteris testamenti, nihilq; à plebe editum: & Carthag. 3. cap. 23. & 47. Sub nomine diuinarum scripturarum nulla preces, vel orationes legantur, nisi sint in Synodo approbata, vel à prudentibus tractata. Mileuitano cap. 12. legi permittuntur martyrum passiones, cum eorum aniuersaria dies celebrantur, & Carthag. 3. c. 47. doctorum Orthodoxorum hymni: & Tolet. 4. c. 13.

C. 13. Antiquis Canonibus] Sacerdotibus & Leuitis dabatur communicio ante altare, Clero in choro, populo extra chorum. Id constat ex Concilio Tolet. 4. cap. 18. Hinc à locorum diuisione vocatur Laica communicio, & peregrina, & Sacerdotalis. De qua re diximus Concil. Ilerd. cap. 16. Laodic. cap. 19. sic legitur: Solis autem ministris altaris liceat ingredi ad altare, & ibidem communicare.

Sanctuarium altaris] Sanctuarium, velum intelligitur, quo distinguebatur locus altaris, & tegebatur, ne omni populo esset conspicuus. hoc constat ex Gregorio in epist. 30. ad Constantiam, August.

L 3 lib. 3.

lib. 3. Vocatur & Brandeum; ex quo, cum à S. Leone PP. forcipibus incideretur, sanguis effluxit: alibi appellatur velamen.

C. 14. Cibo carniū non utitur] Carnibus vesci noluerunt Eustathiani, eo quod immundas ducerent: ideoq; in Concilio Gangrensi damnati sunt. De hac re etiam decretum est. 14. Concilij Ancy-rani, iisdem penè verbis. Qui in Clero sunt, Presbyteros, vel Dia-conos à carnibus abstinentes, visum est eas attingere, & sic si ve-lint ab eis abstinere: Si autem nolint olera, quæ cum carnibus ap-ponuntur, comedere, & Canoni non cedant, ab ordine cessare.

C. 16. Qui pro suis sceleribus puniuntur] Contrarium videtur de-cernere Concilium Aurelianense. 2. cap. 14. his verbis: Oblationem defunctorum, qui in aliquo crimine fuerint interempti, recipi debe-re censemus: si tamen non ipsi sibi mortem probentur proprijs mani-bus intulisse.

C. 17. Catechumenis] Catechumenus is est qui audiens à patribus appellatur: nam de fide, quæ ex auditu est, teste Paulo, instruebatur. August. lib. de fide, & operibus cap. 6. Instituebantur autem Ca-techumeni ab Episcopo, & Sacerdotibus; Nicol. PP. Tribur. 6. Isidorus lib. 2. de offic. Eccles. cap. 20.

C. 18. De foris circa murum] Idem statuit Concilium Triburiense cap. 17. de Laicis, ut non in Ecclesia, sed in communi cæmeterio seu dormitorio sepeliantur: additur tamen: Nemo enim in Ecclesia sepeliatur; nisi fortè talis sit persona Sacerdotis, aut cuiuslibet iusti hominis, qui per vitæ meritum talem viuendo suo corpori de-functo locum acquisiuit. Concilium Maguntinum, cap. 52. excipit Episcopos, Abbates, & dignos Presbyteros. Pelagius. II. sic statuit, ut inter alia eius decreta, legi in lib. M. s. bibliot. D. Laurentij: Item placuit, ut corpora defunctorum nullo modo intra basilicam sepe-liantur; sed si necesse est, foris circa murum basilica. Hunc morem antiqui Christiani, religiosè seruarunt, ut in capellis, aut in muro ecclesie, & non intra ecclesiam humarentur; quæuis essent proceres & Principes viri: ut obseruatum est in multis basilicis Hispania. Nunc verò tanta omnes homines ambitio & fastus cepit, ut lacera corpora, trunci artus, putres formæ, propè Christi Dei veri Sacra-mentum, adhibitis marmoreis imaginibus superbe collocentur. Su-perbiam & luxum inanem damnamus, nō pietatem, modumq; pro-fanis sepulturis adhibendum, suademus. Vide quæ supra notauimus incalce Concilij Valentini.

In sepeliendis verò sanctorum martyrum corporibus, alia erat ratio & conditio: Nam in illis condiendis, & in templis struendis ad
eorum

eorum cultum, effusa erant impensa Christianorum; ut auctor est Tertull. in apologet. & Prudentius, & Gregorius Nyssen. in oratio-ne de funere Meletij, & Nazianzenus epist. 18. ad Sophron.

Nam si firmisimum hoc] Duodecim tabularum lege interdi-ctum erat, intra urbem mortuos sepeliri: unde in vijs sepeliebantur Romani.

C. 19. Chrisma] Nullus Presbyter chrisma potest conficere, ut statuit Syluester PP. Act. 1. Concil. Rom. c. 5. & 2. Carthagin. c. 3. & 3. Carth. cap. 36. & 1. Tolet. cap. 20. & in epistola Montani ad Theoribium: id enim munus solius Episcopi est. Innoc. PP. epist. 5. Estq; Cyprianus auctor, id à Christi Saluatoris Domini nostri fa-cto emanasse, in Opusculo de vñctione chris-matis, & alijs Sacra-mentis.

Aut altarium] Presbyter non debet consecrare altare: nam id etiam Episcopo reseruatum est. Concil. Agathen. c. 43. Vide etiam Cōcil. 2. Hispal. c. 7. De eo etiam Felix PP. III. in epist. Decretal. cap. 1. & Concilium Toletanum. 8. c. 7. & Vormatiense. c. 8.

C. 21. Semel aut bis] Hac diuisio erat oblationum. Idem dicitur. 2. Bracarenf. cap. 6. At. 1. Aurelian. cap. 16. dimidia pars assignatur Clero, dimidia Episcopo: & cap. 13. dicitur, tertiam partem esse Episcopi, Clericorum verò duas alteras. Vide decretum Damasi PP. apud Gratian. 10. q. 1. c. Hanc consuetudinem, & Concilio. 4. Tolet. cap. 32.

CONCILIVM

apud Lucum a Theodomiro Principe habitum:

Era DC. VII.

TEmpore Sueuorum, sub Era 607. die Calendarum Ianuarij, Theodominus, Princeps idem Sueuorum, Concilium in ciuitate Luco fieri præcepit; ad confirmandam fidem Catholicam, vel pro diuersis Ecclesiæ causis. Postquam peregerunt quicquid se Concilio ingerebat, direxit idem Rex epistolam suam ad Episcopos, qui ibidem erant congregati, continentem hæc.

Cupio, sanctissimi patres, vt prouida utilitate decernatis in prouincia Regni nostri; quia in tota Gallœciæ regione spatiosæ fatis diœceses à paucis Episcopis tenentur; ita vt aliquantæ Ecclesiæ per singulos annos vix possint à suo Episcopo visitari; insuper tantæ prouinciæ vnus tantummodo Metropolitanus Episcopus est, & de extremis quibusq; parochijs longum est, singulis annis ad Concilium conuenire.

Dum hanc epistolam Episcopi legerunt, elegerunt in Synodo, vt Sedes Lucensis esset Metropolitana, sicut & Bracara: quia ibi erat terminus de confinitimis Episcopis, & ad ipsum locum Lucensem grandis semper erat coniunctio Sueuorum: etiam in ipso Concilio alias sedes elegerunt, vbi Episcopi ordinarentur. Sicq; post hæc pro vnaquaque cathedra diœceses & parochias diuiserunt; ne inter Episcopos contentio aliquatenus fieret; id est:

Ad cathedram Bracarensis Ecclesiæ, quæ in vicino sunt, Centumcellas, Coetos, Lenetos, Aquaste, Milia, Ciholis ad postam, Ailio, Carandonis, Tauis, Ciliotao, Getanio, Oculis, Cerecis, Petroneto, Equirie ad Saltum: item pagi, Pannonias, Ledera, Vergancia, Astiastico, Tureco, Cuneco, Cherobio, Berese, Palanticio, Celo, Supelegio, & Senesquio.

Ad

Ad sedem Portugalensem in Castronouo Ecclesias quæ in vicino sunt, Villanoua, Betaonia, Vifea, Mentuno, Toribia, Baubaste, Benzoaste, Lumbo, Nescis, Flapolet, Curmiano, Caguesto, Leporeto, Melga, Tangobia, Villagome-dea, Tauuase: Item pagi, Labrencio, Aliobio, Vallacia, Truluco, Cepis, Flandolas, & Palentiaca. II.

Ad Lameco, Lamecum, Tuentica, Atauoca, Cantabiano, Omnia, & Camianos. III.

Ad Conimbriensem, Conebrei, Eminio, Lutbine, Infula, Antunane, & Portucale Castrum antiquum. IV.

Ad Vefense, Veseo, Rodomiro, Submontio, Subverbeno, Cofonia, Ouellione, Totela, & Caliabrica, quæ apud Gothos postea sedes fuit. V.

Ad Dumio familia seruorum. VI.

Ad Egitanensem, tota Egitania, Mene, Cipio, & Francos. VII.

Ad Lucensem, Luco ciuitas cum adiacentia sua, quam tenent Comites. XI. vna cum Cairoga, Lemos, & Cauarcos. VIII.

Ad Auriensem, Palla, Auna, Verugio, Bebalos, Ceporos, Tennes, Pinca, Saffauio, Verecanoe, Senabia, & Calapages maiores. IX.

Ad Asturiensem, Astorica, Legio, Bergido, Petra, Speranti, Comanea, Ventosa, Maurellos superiorum, & inferiorum, Senuire, Francelloe, & Peficoe. X.

Ad Iriensem, Mortacio, Saliniense, Centenoe, Celonoe, Mediensie, Pestamarcos. XI.

Ad Tudenensem ecclesias in vicino, Turedo, Tabolela, Locoparre, Aureas, Tabulela, Lógetude, Carifiano, Martiliana, Turonio, Celessantes, Turuea. Item pagi, Aunone, Sacria, Erbilone, Gauda, Obinia, & Cortese. XII.

Ad Sedem Britonorum, Ecclesiæ, quæ sunt intro Britones, vna cum monasterio Maximi: & quæ in Asturijs sunt. XIII.

3. 5. & 6. Concilij Tolitanis subscribit seruus Dei Episcopus Caliabricus.

Familia seruorum] Sic vocat monasterium Dumiese. In Isacio Ouentensi est. Ad sedem Dumiensem familia Regia

Notæ.

Notæ.

ATheodomiro.] Is fuit septimus Rex Sueuorum, qui in Gallæcia imperium obtinuit, hoc ordine: Hermericus, Rechila, Reciarus, Maldra, Frumarus, Remismundus, qui hæresi infectus est cum vniuersa Sueuorum gente; & eadem labe per ferè annos centum est propagata, vsque ad Theodomirum, siue Ariamirum, catholicum & optimum Principem, qui totam gentem. S. Martini Episcopi Dumienfis, postea Bracarenfis, studio & labore ad veram sinceramq; Ecclesiæ Catholicæ fidem reduxit: resq; Ecclesiastica, institutaq; iam ferè antiquata, mirum in modum amplificata, aucta q; sunt. Idem indixit hoc Concilium Lucense: ad quod, & ad Nitigesium Lucensem. S. Martinus Dumienfis trāsmisit opusculum Orientalium Conciliorum, quod magno studio in compendium reduxerat.

De hoc Concilio Lucensi sic scribit Ioannes Vaseus, libro chronicorum Hispania, tomo posteriori, anno Domini, 564.

„ Hoc Concilium Lucense circa hunc annum celebratum est, Calen-
 „ dis Ianuarijs, sub Theodomiro Rege Sueuorum, sub quo & Bra-
 „ carense, ad confirmandam fidem Catholicam, & cōstituendum Ec-
 „ clesiæ statutum. In eo Concilio Ecclesiæ Bracarenfis Metropolitana
 „ & alijs Gallæciæ Ecclesijs cathedralibus sui cuique fines assignati
 „ sunt, quos ne excederent. Ex archiuo Ecclesiæ Bracarenfis; ubi pro
 „ Nigesio Lucensi Episcopo, legitur Nitigio. Meminit huius rei Lu-
 „ cas Tudensis in Rege Vāba, & dicit, Adaulphum Episcopum Le-
 „ gionensem huic interfuisse Concilio. Hæc ex annalibus Vasæi.

Ego verò accepi hoc Lucense Concilium, à D. Ioanne Ruizio Episcopo meritissimo Lucensi, studio sapientiæ & religione claro, qui illud mihi rescripsit, se descripsisse, ex C. M. scripto Ecclesiæ Lucensis per antiquo.

„ Hæreo in exordio Concilij, an legendum sit: Tempore Sueuorum
 „ sub Era 600. septimo die Calendarum, an: sub Era 607. die Calē-
 „ darum Ianuarij: & quamuis mihi prior lectio magis placeat, tamē
 „ posteriorem, propter auctoritatem Ambrosij Mori, & Ioannis Va-
 „ sæi, sequor.

Ponuntur in hoc Concilio XII. sedes prouinciæ Gallæciæ: Bracara prima sedes, Portucal, Lameco, Conimbrica, Veseo, Dumio, Egitania, Luco prima sedes, Auria, Asturia, Iria, Tude, Britona.

Oppor-

Opportunus hic se offert locus, ad differendum de diuisione sedium Episcopatuū Hispaniæ; de qua multa scripta sunt ab historicis nostris: & in re ita obscura, & ferè iam antiquata, nihil cōsultius faciendum existimaui, quàm ipsos fontes veteres & reconditos, ex quibus illi rem hanc hauserunt, emendatos & puros edere; ut ex libris M. ss. Ecclesiæ Toletanæ, & D. Laurentij correctioribus, & vetustioribus, elicere potui; & ex Codice Ecclesiæ Ouetensis, qui inscribitur Itacius.

Est in bibliotheca Ecclesiæ Toletanæ processus quidam, & acta in causa Ecclesiæ Valentina: nam quàm primum expugnatur à Iacobo Aragonum Rege, strenuo Maurorum domitore, & in ditionem venit, Primas Toletanus ad suam iurisdictionem iure antiquo pertinere dicebat. In quibus actis hæc habentur.

Cæsar Constantinus Imperij sui IIII. anno, cum esset in Hispania, conuocatis eius Episcopis, totam prouinciam in sex Archiepiscopatus partitus est, decreuitque omnes peculiaribus diœcesibus & finibus contineri.

Prima sedes est Narbo. II. Tarraco. III. Bracara. IIII. est Spalis. V. Emerita. VI. Toletum, quæ habet sibi subdita hæc opida: Oretum, hoc est çalana; Baecia, hoc est Baeça; Mentefa, hoc est Iaen; Acci, hoc est Guadix; Vrgi, hoc est Almeria; Bagastri, hoc est Albarracin, aut Biluestre; Illici, hoc est Elche; Setabis, hoc est Xatiua; Denia, Valécia, Valeria propè Quoncam; Secobria, id est Sogorbe; Arcobrica, hoc est Arcos; Complutum, hoc est Guadalaxara, siue Alcalá; Segoncia, hoc est Siguença; Oxoma, hoc est Osma; Secobia, hoc est Segouia; & Palencia.

Et infra. Postmodum quatuor libros Arabicos in iudicio nobis exhibitos inspeximus, & fecimus legi in libris illis per vnum Iudæum & alium Sarracenum: & ipsi legentes in dictis libris, scilicet in libro Rafis, qui multos libros fecerat de Physica, vt Sarracenus dicebat; & in libro Abiba Cacahabi, qui peritus fuerat in lege eorum; & in duobus alijs libris, quorum auctores non erant; dixerunt nobis, quod in dictis libris continebatur, quod inter sex diuisiones dictas, factas à Constantino Imperatore in Hispania, erat ciuitas Valentia sub ciuitate Toletum: Hæc ibi.

In Codice Hispanensi Diui Laurentij, qui anno Domini 962. scriptus est, sic inuenio.

Diuisio

Diuisio prouinciarum Hispaniæ,
& earum sedium

PROVINCIA GALLECIAE.

BRACHARA Metropolis.	Dumio.
Portucale.	Auriense.
Conimbria.	Tude.
Eguitania.	Luco.
Veseo.	Iria.
Lameco.	Britona.
Vetica.	Astorica.

PROVINCIA GALLIAE.

NARBONA Metropolis.	Luteba.
Caucoliberi.	Magalona.
Carchafona.	Nemis.
Biterris.	Enemafo.
Agata.	Elena.

PROVINCIA LVSITANIAE.

EMERITA Metropolis.	Caurio.
Auela.	Exonoba.
Salmantica.	Olifibona.
Elbora.	

PROVINCIA CARTHAGINIS.

TOLETO Metropolis.	Diano.
Compluto.	Setabi.
Segontia.	Carthago.
Oxoma.	Basti.
Palentia.	Mentefa.
Valeria.	Acci.
Oreto.	Biacia.
Valentia.	

PROVIN.

PROVINCIA BETICAE.

SPALIS Metropolis.	Egabro.
Italica.	Eliberi.
Elipa.	Malacha.
Astigitis.	Afidona.
Corduba.	

PROVINCIA TARRACONE NSIS.

TARRACONA Metropolis.	Elerda.
Dertosa.	Barcinona.
Cæfaraugusta.	Egara.
Tyrasona.	Aufona.
Calagurris.	Gerunda.
Auca.	Impurias.
Pampilona.	Orgello.
Ofca.	

IN Concilio Emeritensi, Canone. 8. dicitur Reccefuintum Regem, prouincia Lusitania terminos Episcopis & Parochis diuififfe, & iuxta priſcorum Canonum ſententias in antiquam formam reduxiffe. Ibiq; Eguitania ad prouinciam Luſitania eſt attributa.

In C. M. S. literis Gothicis, Eccleſia Ouetenſis, in principio ſic ſcriptum eſt.

IN NOMINE DOMINI NOSTRI

Ieſu Chriſti, incipit numerus ſedium Hiſpanienſium : & vniuſcuiuſq; prouinciæ ſedes ſuo Metropolitanò ſubſcriptæ, vſque in Rhodanum amnem, id eſt :

METROPOLI TOLETO SVBDITAE.

Oreto.	Vrgi.
Beatia.	Bagaftri.
Mentefa.	Illici.
Acci.	Setabis.
Baſti.	Dianium.
	M Valeria.

Valeria.	Segontia.
Valentia.	Oxoma.
Secobriga.	Secobia.
Arcabrica.	Palentia.
Compluto.	

Sub vno XX.

METROPOLI SPALI SVBDITÆ.

Italica.	Astigi.
Afidona.	Corduba.
Elepla.	Egabro.
Malaga.	Tuccis.
Elberris.	

Sub vno X.

MERITÆ METROPOLI SVBDITÆ.

Merita.	Lamego.
Pace.	Caliabria.
Olixibona.	Cauria.
Exonoba.	Elbora.
Egitania.	Abela.
Conimbria.	Salmantica.
Viseo.	Numãtia. i. çãmora

Sub vno XIII.

BRACARÆ METROPOLI SVBDITÆ.

Bracara.	Iria.
Dumio.	Lugo.
Portucale.	Britonia.
Tude.	Astolica.
Auria.	

Sub vno IX.

TARRACONÆ METROPOLI SVBDITÆ.

Tarracona.	Egara.
Barcinona.	Gerunda.
	Empurias.

Empurias.	Cæfaraugusta.
Aufona.	Osca.
Vrgello.	Pampilona.
Lerita.	Calaforra.
Ictofa.	Tirafona.
Tortofa.	Auca.

Sub vno XV.

NARBONA METROPOLIS.

Narbona.	Luteba.
Beterris.	Carcafona.
Agatha.	Tolofa.
Magalona.	Elna.
Nemauso.	

Sub vno IX.

Et sub vno sedes Hispanienses, absque Prouincia Tingitania vsque ad mare Oceani, qui eas circumdat, sedes Lxxxij. exceptis Legionibus, & Oueto, quæ nulli vnquam Metropoli fuerunt subditæ.

Diuisio terminorum Diocesum, & Parochiarum Hispania à Vvamba rege facta: ex libris M. SS. Ecclesia Toletana, & Ecclesia Ouetensis, cuius titulus est Itacius; in quo historia Regum Vandolorum & Alanorum in Gallæcia, & postea Suenorum, & demum Gothorum scribitur.

Era DCC.III. post Reccesuindum Vvamba Rex Gothorum regnum nouè annos obtinuit. Hic Toletum ea hora, qua vnctus est in Regem, cum quadam euaporatione visa est àpis à cunctis, qui aderant, ex capite eius exire, & ad cælos volare. Hoc signum factum est à Domino, vt futuras victorias nunciaret de inimicis per eum, & dulcedinem pacis, quam habuit erga suos. Astures & Vascones in finibus Cantabriæ crebrò rebellantes edomuit, & suo imperio subiugauit: ciuitatem, quæ Cartua vocabatur, & Pampilonè ampliauit, quam Vvambæ Lunã vocauit: Prouinciã quoq; Gallia, quæ Hispania citerior dicitur, sibi rebellantè, multis agminibus Francorum interceptis, subiugauit, & Paulum perfidum, Gallia tyrannum cepit, eiq; oculos euellere præcepit: & ad urbem Toletanã cum triumpho magno reuersus, discordesq; Pon-

tifices, eò quòd alij aliorum parochias inuadebant, ad concordiam studuit reuocare. Fecit & chronicas regum priorum coram se legere: vt faciliùs posset terminos parochiarum diuidere, sicut antiquitas denotaret, & exigeret iuris censura, & iura propria quaelibet Ecclesia possideret: sicut subiecta denotat scriptura.

CONCEDIMVS & cõfirmamus, quod, sicut Gundericus, Gefericus, Hunericus, Gütamundus, Iforis, & Guimel, Reges Vandalorũ ciuitatẽ Lucum successiue dotauerunt, teneat pacificè, & quietè terminos, qui inferiùs subscribẽtur:

*Itacius de
Luco Aufiũ
intelligi.*

Totas Asturias per Pyrenæos mōtes, & per flumen magnum Oue, & per totum litus maris Oceani vsq; Biscaiam, per Summumrostrũ, & per Summumcabrium, per portas de Sancta Agatha, per Poçafalem, per Limbam de Folios, vnà cum campo Erbolio, Gordon vsque ad illam arborem de Quadros, per Riuulum de Humana. Lunã, Vandabiam, vsq; ad Pyrenæos montes, Coyanzam Villam, Quexidam, per Coniaquelã, Montosam vsq; ad flumen Vrbetũ in Galicia, Suernã, Vallem longã, Verã, Flamofam, totã Sarriam, Paramũ vsq; ad flumen Mineum. Totã Lemos, Vinyso, Verosmo, & Semmanorũ, & Froiam vsq; ad flumẽ Silũ. Totam Lumiam, cum Ecclesijs de Petraio, quę ædificatę sunt, vel fuerint, inter Arnoyũ flumẽ & Silũ. A termino montis Buron, & per aquam Zore, vsq; in fundũ Arnoyi, & per ipsum discessum vsq; in flumen Mineum, Iueza vsq; Portelam de Vanati, & Ecclesias de Sallaz, inter Arnoyũ & Silum, cum Ecclesijs de Barcofo, Castellã, Cunsancã, Barnãtes, & Auion, Asmam, Carabam, Amancam, sicut dictam Ecclesiam Lucensem Reges Vandali dotauerunt.^b

Discursum. Itacius.

Legio, quam condiderunt Romanę Legionis, quę antiquitũs Flos fuit vocata, & per Romanum Papam gaudet perpetua libertate, & extat sedes regia, atq; alicui Metropoli nunquam fuit subdita, teneat per suos terminos antiquos, sicut eam dotauerunt Hermericus, Rechila, Reccarius, Maldra, Frumarius, Remismundus, Theodomundus Sueuorum Reges, & Theodominus.

Legio teneat, per Pyrenæos mōtes, & per Pennã rubeam, vna cum Medialeuaca, Ceruera, Petras nigras. Anion vsque ad flumen Carrionem, per villã Sernam, per Riuulum siccũ, vsque ad villam Ardegam. Per Ceresinos, vsque in Castrum Pepi.

Itacius addit: Et dixerunt omnes: Placet placet nobis omnibus.

Pepi: Per villam Manam vsque in arborem de Quadros.

^aSupra Fines terrę Gallicię, tria Castella, Turtures, Datus, Castellatum, & Nauiam. *Infra, Itacius.*

*Hanc Hispania
via genera-
lis Hispania
vocat Lucem
nam.*

Legio ciuitas Sacerdotalis, & regia, & Lucus, quam Vandali ædificauerunt in Asturijs, teneant, per suos terminos antiquos, sicut eis diuisit Rex Theodominus. Hęc nulli subdantur Archiepiscopo vel Primati.

Sedes etiã Portucalię permanet in sua diuisione sicut eis diuisit Rex Theodominus cũ his, etiã quę nos eis adiecimus.

BRACARA Metropolis teneat Centũcellas, Gētis milia, Laineto, Giliolis, Adoneste, Aportis, Aylo, Ceutendonis, Laubis, Cilioto, Letania, Ceresis, Petroncyo, Equis ad saltum: item pagi Panoias, Leta, Bregantia, Astiatigo, Tarego, Aunego, Metrobio, Berce, Palatufico, Celo, & Senequumio, sub vno XXX.

*In diuisione
Theodomiri
supra dicitur:
Ad Dumno familia
seruorũ, quã
hic vocat regiam;
intelligit de monachis,
qui Deo seruiunt
& ei seruire regnare
est.*

Ad sedem Dumensem familia regia.

Egitamēsis teneat totã Egitaniã, Mene, Cipio, & Frãcos.

Portugalensis teneat in Castronouo Ecclesias, quę in vicino sunt; scilicet, Villanoua, Betaonia, Vesea, Menturio, Torobia, Bramaste, Pongoaste, Lumbo, Nestis, Napoli, Curmano, Magneto, Leporeto, Melga, Tangobria, Villagomedi, Tanuatta. Item pagi, Lambrencio, Aliobrio, Valericia, Turlango, Ceris, & Mendolis, & Palencia. Sub vno XXV.

Lamecum teneat ipsum Lamegum, Tuencia, Arauca, Cantabrianã, Omnia, & Ceminus. Sub vno VI.

Conimbriensis sedes teneat ipsam Conimbriam, Eminio, Selio, Bime, Insula Astrucione, & Portugalię Castrum antiquum. Sub vno VII.

Vesensis teneat ipsum Veseo, Rodomiro, Submoncia, Suberbeno, Ofania, Ouelione, Tutella, Goleia, & Caliabria, quę apud Gothos postea sedes fuit. Sub vno VII.

*Idem supra
in concilio
Lucensi.*

Calabrica, Itacius.

Iriensis teneat ipsam Iriam: de Issum vsq; Cufancaro, & de Caldas de Rege vsque in oram maris Oceani.

*In alijs, de Caldes
de are.*

Lucensis teneat ipsam ciuitatem cum adiacentibus suis, cum Cantoquia, Somes, Carabarcos, Montenigro, Parraga, Latra, Azamana, Segios, Triauada, Pogonti, Saluatera, Mõterroso, Doira, Deça, Colea. Sub vno XVI.

Azumara, Itacius.

Auriensis teneat Vesugio, Ruuale, Teporos, Sedifos, Pincia, Casauio, Verenganos, Sanabria, & Calabazas maiores. Sub vno X.

M 3 Astoricensis

Astoricensis teneat ipsam Astoricā, Legionē super Urbico, Beriso, Petra speranti, Antiribis, Caldelas, Marellis superiorem & inferiorem, Senure, Frogelos, & Pericos, sub vno. XI.

Britonacensis teneat Ecclesias quæ in vicino sunt intro Britones, vnā cum monasterio Maximi vsque in flumine Ouæ.

Tudēsis teneat ipsam Tudē cum Ecclesijs quæ in vicino sunt, Torelo, Torobera, Ludo, Patre, Agnoue, Sagria, Erbilione, Aureas, Langetue, Carasino, Toruca. Item pagi, Cauda, Ouinia, & Cartasse, sub vno. XV.

TOLETO METROPOLI SVBIA-
ceant hæ sedes.

Oretū hæc teneat: de Galla vsque ^a Eciga: de Betra vsque ^a Pinta, in Itacio. Campaniam.

Beatia.

Mentefa, hæc teneat: de Ecigā vsque Securam: de Lila vsq; Pulixena.

Acci hæc teneat: de Secura vsque Montaneam: de Arcatel vsque Carachuel.

Basti hæc teneat: de Montanea vsque Egestam: de Rauca vsque ^b Fufitam. ^b Rufitam Itacius.

Vrgi hæc teneat: de Egesta vsq; Carthaginem: de Gaftri, vsque Mundam.

Bigastrum hæc teneat: de Pugilla vsque Nisdomiā, de Serta vsque ^c in Babam. ^c Lumbam Itacius.

Illici hæc teneat: per terminos Bagaftri & Setabis, & Denia.

Setabis hæc teneat: de Custo vsque ad Moletam: de Togola vsque ad Intam.

Denia hæc teneat: de Sofa vsq; in Intā: de Silua, vsque Gil.

Valētia teneat de Silua vsq; Musuetū: de mari vsq; Alpōt.

Valeria hæc teneat: de Alpont, vsque in Terrabelam: de Stizerola vsque Ninar.

Secobrica hæc teneat: de Tarabella vsque Obuiam, de Toga vsque Brecam.

Arcabrica hæc teneat: de Alcōt vsque ad Obuiam, de Mora vsque ^d Bastram. ^d Lustriam Itacius.

Complutum hæc teneat: de Alcōt vsque ad cortem, de Gufia vsque ad Costem.

Segontia hæc teneat: de Coste vsque Fuscā: de Godol vsque Pinam.

Oxoma

Oxoma hæc teneat: de Fusca vsq; Arlanzon, quomodo currit in camino sancti Petri, qui vadit ad sanctum Iacobum, de Garafe vsque Hermitas.

Secobia hæc teneat: de ^a Almet vsque Mambellā: de Montel ^a Alhomet. vsque Vasodoto.

Palentia hæc teneat: de Mambella vsque Caltam: de Valbona vsque Fortosam. ^a

^a
In Itacio est:
Hæc sūt sedes
XX. diuise
Episcopales
de Toledo a
mari vsq; in
caminum S.
Petri, qui va-
dit ad S. Ia-
cobum.

TARRACONENSI METROPOLI
subiaceant hæ sedes.

Barcinona hæc teneat: De Mina vsque Pagellam: de Vsa vsque Bordel. ^b Exara, Itacius.

Egara ^b hæc teneat: de Bordel vsque Paladera: de Montefa vsque Portellam.

Gerunda hæc teneat: de Palada vsque Iustemate: de Alofa vsque Pinnas.

Empuriæ hæc teneant: de Iustamate vsq; Bercam: de Ventosa vsque Giluam.

Aufona hæc teneat: de Borga vsque Auratam: de Bulga vsque Mentiam.

Vrgela hæc teneat: de Aurata vsque Nafonam: de Murela vsque Valam.

Lerita hæc teneat: de Nafona vsque ad fontem Salam: de Lora vsque Matam.

Ictosa hæc teneat: de Font Salla vsque Portellam: de Morale vsque Tormelam.

Tortosa hæc teneat: de Portella vsque Deniam: de Tormoga vsque Catenam.

Cæsaraugusta hæc teneat: de ^c Moouia vsque Splanam: de Ribas montes vsque Gordoto. ^c De Denia, Itacius.

Osca hæc teneat: de Splanam vsque Cobello, de Speflem vsque Riberam.

Pampilona hæc teneat: de Cobello vsque Mustelam: de Lotica vsque Tallam: de Mustela vsque Nampiam: de Sparga vsque Ostrual.

Calaforra hæc teneat: de Nampia vsque Spargam: de Mustela vsque Lacalam.

Tirafona hæc teneat: de Sparga vsque Platenam: de Altomonte vsque Millefam.

Auca hæc teneat: de Planta vsque Amayam: de Villainferno vsque Pedem Moram.

M 4 Insulæ

Insulæ Baleares, Maioricam, Minoricam Formenteram, Vseticam.

*SPALI METROPOLITANÆ SVB-
iaceant hæ sedes.*

Italica hæc teneat: de Vlea vsque Bufam: de Afa vsque Iamolam.

Afidona hæc teneat: de Bufa vsq; ad Senā: de Lotefa vsque viamlatam.

Elepla hæc teneat: de Sena vsque Datam: de Abifa vsque Cortesam.

Malaca hæc teneat: de Data vsque Malexcam: de Temia vsque sedes campo.

Eliberis hæc teneat: de Maleoca vsque Sotellam: de Almi-
ca vsque Sedille.

*Maleoca,
pro mala lo-
ca, foris bo-
diū, Mala-
gon.*

Elberri, Itacium.

Astigi hæc teneat: de Sotella vsque Parietē: de Luca vsque Raucam.

Corduba hæc teneat: de Pariete vsq; ad Vbetam: de la Gal-
la vsque Ranam

Egabro teneat: de Vbeta vsque ad Malam Sayam: de Ga-
sta vsque Suetam.

Tucci hæc teneat: de Malā faya vsque à Balagar: de Gigarā
vsque Calonam.

*BRACARÆ METROPOLI SVBIA-
ceant hæ sedes*

Dumio hæc teneat: de Duma vsque Albiam: de Rianteca
vsque Adafam.

Portucale hæc teneat: de Ibdia vsque Lofolam: de Olmos
vsque Solam.

Tude hæc teneat: de Lofola vsque Lagunam, de Mōte albo
vsque Fetosam.

Auria hæc teneat: de Cufanca vsque Silum, de Vereganos,
vsque Calabaças maiores.

Iria hæc teneat: de Iso vsque Cufacam^b: de Caldas de ære
vsque in oram maris Oceani.

*De Caldas de ære
Itacium.*

Luco hæc teneat: de Laguna vsque Buiffam: de Monte fo-
to vsque Quintanam.

Britonia: de Buiffa vsque Torrentes, de Octoba vsque To-
bellam & vsque ad Ouem.

Astori-

Astoria hæc teneat per oram vallis Carcer, & per fluuios,
Humaria scilicet, & Vbigo, per Berco & Tauara.

*EMERITÆ METROPOLI SVBIA-
ceant hæ sedes.*

Pace hæc teneat: de Balagar vsque ad Crocam, ad Montē
de Olla vsque Marabal.

Olisibona hæc teneat: de Darca vsque Ambiam: de Olla vs-
que Matam.

Elbora hæc teneat: de Sotobra vsque Petram: de Rucella
vsque Paratam.

Exonoba hæc teneat: de Ambia, vsque Salam; de ipsa vs-
que Turrem.

Oxonoba.

Egeditania hæc teneat: de Sala vsque Nauam: de Sena vs-
que Muriellam.

Conimbria hæc teneat: de Naua vsque Bergam: de Torren-
te vsque Loram.

Veseum hæc teneat: de Borga vsque Sortam: de Bonella vs-
que Ventosam.

Lamecum hæc teneat: de Sorta vsque Petram: de Tara vs-
que Ortosam.

Caliabria hæc teneat: de Sorta vsq; Albeniā: de Soto vsq; Farā.

Salmantica hæc teneat: de Albenia vsque Sotobram: de
Ruffa, vsque Siberam.

Numantia hæc teneat: de Peñagodiffes vsque ad Tormem su-
per illos Balneos: de Valle de Rege vsque Doriū. De Villalal-
le vsque Oterum de Fumus; secus Riuulum siccum, vsque
Breto: de Tauara vsque Dorium.

Abula hæc teneat: de Petra vsque Villam: de Vialto vsque
Torrero.

Cauria hæc teneat: de Villa^b vsque Tagum, de Afa vsque
Pumar.

*vsque Doriū Ita-
cius.*

*NARBONÆ METROPOLI SVBIA-
ceant hæ sedes.*

Beteris hæc teneat: de Staeth vsq; Barcinona: de Macai
vsq; Ribafora.

Agatha hæc teneat: de Nufa vsque Riberā: de Gallar vsque
Mirlam.

Magalona hæc teneat: de Nufa vsque Ribogar, de Castel-
lo millia vsque Angoram.

Nemauso

Nemáuso hæc teneat: de Bufa vsque Angoram, de Castello vsque Sambiam.

Luteba hæc teneat: de Samba vsq; Rabaua, de Anges vsque montem Rufum.

Carcaſona hæc teneat: de Monte Rufo, vsque Angeram, de Angoſa, vsque montaña.

Elna hæc teneat: de Angera vsque Roſinola, de Lateroſa vsque Lamuſam.

Hæ ſunt ſedes harum duarum Hispaniarum octoginta, ſub dominio Gothorum, tam Archiepiſcopales quàm Epifcopales, per quas nobis miniſtratur verbum Dei, quæ à Romano Pontifice accipiunt communionem catholicæ veritatis; vt ſecundùm traditionem & Doctrinam Sanctorum patrum, animas ſibi comiſſas valeant gubernare. Hęc igitur noſtra inſtitutio, quę aſſenſu omnium Archiepiſcoporum & Epifcoporum dictarum ſedium, auctore Deo, facta eſt, firma permaneat in æternum. Hęc omnia ſupra ſcripta legit glorioſus Rex Vvamba in Cõcilio Toletano, vbi omnes Archiepiſcopi & Epifcopi conuenerant; quę ſubſcriptione omniũ confirmata ſunt, Quiriaco Toletano Archiepiſcopo primatię dignitate, & fide catholica conſiſtente.

Statutum eſt præterea in dicto Concilio, vt omnes Clerici viuerent ſecundùm regulam ſanctiſſimi patris Iſidori, prout cõtinetur in libro eiufdem de honeſtate clericorum. Et quicumquẽ Archiepiſcopus, Epifcopus, Abbas clauſtralis, vel ſecularis, pro dignitate, vel ordine, aut aliquo Eccleſiaſtico beneficio, minam daret regi, ſiue aliquę alię perſonę, ille ex communicatione perpetui anathematis innodetur.

Erat vlteriũ ſcriptum in dicto codice. M. S.

DIVISIO Prouinciarum ſecundùm Plinium lib. III. cap. III. Hispanię citerioris: & diuiditur in. VII. Conuentus: Primus Carthaginenſis, ſecũdus Tarraconẽſis, tertius Cęſarauguſtanus, quartus Clunienſis, quintus Aſturienſis, ſextus Lucenſis, ſeptimus Bracarenſis.

In Carthaginenſi cõueniunt populi. XLII. exceptis inſularum incolis. Ex colonia Accitana Gemellenſes, & Libiſoſona cognomine Foroauguſtana: quibus duobus ius Italię datum. Ex colonia Salarienſi Oppidani, Latij veteris Caſtaliarienſes, qui Cęſari venales appellantur. Setabitani qui Auguſtani. Valerienſes; Stipendiariorũ celeberrimi. Babarrẽſes, Baſtitani

Plinius. c. 3. lib. 3.

ſtitani, Conſaburenſes, Dianenſes, Celeftani, Iloricitani, Laminitanii, Mentefani, qui & Oritani, Mëtifani, qui & Baſtriali, Oretani qui & germani cognominantur, caputquẽ Celtiberiæ, Segobrienſes, Carpetani, Toletani Tago flumini impoſiti, dein Beacienſes & Vrgilienſes.

DIVISIO Prouinciarum ſecundùm Imperatorẽ, hoc modo: Cęſar Conſtantine anno. 4. Imperij ſui, ſex Archiepiſcopos, vt diuiderent Hispaniam in ſex partes ſeu prouintias iuſſit, ita quòd vnusquifque haberet terminos ſuos, quos nullo modo quis excedere attentaret.

NARBONAE ſubſint, Piteus, Tolofa, Cazlora, Albi, Magalona, Nemis, Carcaſona.

BRACARAE ſubſint, Dumia, Portuſa, Tude, Auria, Iria, Luco, Britona, Aſtorica.

TARRACONAE Barcinona, Egara, Gerunda, Empuriæ, Auſona, Irita, Ictofa, Tortoſa, Cęſarauguſta, Oſca, Pampilona, Calaforra, Tyraſona, Auca.

TOLETO ſubſint, Secobia, Arcabrica, Segonia, Valentia, Vrgi, Bagatri, Diania, Segorue, Complutum, Oxoma, Valeria, Oretum, Satiua, Beacia, Illici, Mëtefa, Acci, Baſta, Palencia.

MERIDAE ſubſint, Pace, Oxonoba, Oliſipona, Egintania, Caliabria, Lamego, Viſeo, Salmantica, Coria, Elbora, Abela, Numantia.

SPALI ſubſint, Italica, Aſidona, Elepa, Malaga, Elberris Aſtigi, Corduba, Egabro, Tucci.

DIVISIO **PROVINCiarVM** **HISPANiarum** ſecundùm Regẽ Vvambã, factam tẽpore Quirici Primatis & Archiepiſcopi Toletani. Cũ inter Prælatos Hispaniarũ magna fuiſſet exorta diſcordia, eo quòd vnusquifque inuaderet terminos diœceſanos, Rex Vvamba Synodũ celebrari præcepit Toleti, conuocatis & congregatis Archiepiſcopis & ſuffraganeis ſuis. Præſentato in medio numero ciuitatum & diœceſum, taliter diffinitur ibidem.

Prouinciæ Carthaginenſis, vel Carpetaniæ Metropolis, Regia vrbs Toletum.

TOLETO ſubſint, Oretũ, Beacia, Mentefa, Acci, Aſtigi, Vrgũ, vel Almeria, Bagatri, Illici, Setabia, Denia, Valẽtia, Valeria, Segobria, Arcabrica, Iplicea, Segontia, Oxoma, Segobia, Palencia.

Tar-

TARRACONAE subsint Barcinona Gerunda, Egara, Empurias, Aufona, Vrgelo, Ilerda, Ictosa, Tortosa, Cæsaraugusta, Osca, Pampilona, Auca, Calagurra, Tyrasona.

NARBONAE subsint Caucolibium, vel Tolosa, Carcasona, Bitterris, Agatha, Luteba, Magalona, Neumafum, Elena, vel Elna.

SPALI subsint Italica, vel Italia, Astigis, Corduba, Egabra, Tucci, Eliberi, vel Eliberis, Afidona, & Malaga.

EMERITAE subsint Pace, Olisbona, Oxonoba, Egitania, Caliabria, Viseo, Lamego, Cauria, Salmantica, Abela, Elbora.

BRACARAE subsint Dumium, Festabole, vel Portucale, Tude, Auria, Luco, Astorica, Iria, vel Vria, Ouetum, vel Britonia, exempta à Galleciæ Bracara.

Acta sunt hæc Toletō in Cōcilio generali, omnibus vna voce dicentibus, Placet, placet: præsentibus ac subscribentibus inuictō ac serenissimo Rege Vvāba, & Quirico Archiepiscopo Toletano, Hispaniarū primate, cæterisq; Archiepiscopis, cum suis suffraganeis diocesium prædictarum: in Ecclesia sanctæ Leocadiæ, Era DCC. X. per manum Petri de sancta Leocadia. Vixit autem plus hic Rex Vvamba annis quinque, & mortuus est.

Hæc omnia exscripta sunt ex C. Antiquo Ecclesiæ Toletanæ, & ex Codice Ouetensi, qui dicitur Itacius, & à me, ut potui melius emendata. Placuit etiam addere aliam diuisionem inter Oxomensē & Aucensem, Episcopos, in Concilio Prouincialifactam, regnante Adefonso Sexto, & presidente Ricardo Legato Sedis Apostolica, & Bernardo Toletano: quam ex archiuis Ecclesiæ Burgenfis habui.

DIVISIO OXOMENSIS, ET Aucensis Episcopatum.

ANNO ab Incarnatione Domini millesimo, octogesimo octauo, Era M. C. XXVI. Regnante gloriosissimo Adefonso Imperatore in Toletō, Legionē, Gallecia, Castella, & Nagara, facta est Synodus in Ecclesia sanctæ Mariæ de Fufellis, apud Castrum Montloy, præsidente domino Ricardo, Vicario sanctę Dei Romanæ Ecclesiæ, præsentē cum
eo do-

eo domino Bernardo Archiepiscopo Toletano, & Archiepiscopo domino Petro Aquensi, residentibus cunctis Episcopis regni ipsius gloriosissimi Regis, videlicet Dumienſi Episcopo Gundifaluo, Aderico Tudensi Episcopo, Arriano Ouetensi Episcopo, Osmundo Asturicensi Episcopo, Raimundo Palentino Episcopo, Petro Legionēſi Episcopo, nec non electis in ministerium Episcopi, Petro in ecclesia Beati Iacobi, Martino in ecclesia Coimbriensi, Sigefredo in ecclesia Nagarensi, Petro in ecclesia Oriensi, præsentibus itidem Abbatibus, Fortunio in monasterio Exiliensi, Vincentio in monasterio Ansilance, Didaco in monasterio sancti Facundi, electis etiam in Abbatia Reginensi, Ioanne in monasterio Oriensi, Petro in cœnobio sancti Petri Caradignæ; cum consilio, & consensu suprædicti catholici Regis, & Episcoporum, Abbatum, Principum, & procerum ipsius regni, nec non totius Concilij, facta est diuisionem inter Oxomensē, & Aucensem Episcopatum, qui nouiter Burgis translatus est. Et quia Oxomensis Episcopatus prius à Sarracenis inuasus, quotidie per misericordiam Dei redintegratur; quoniam confinia eorum, & termini incerti habebantur, & quia iugis contentio erat inter Bernardum Toletanum Archiepiscopum, ad quem Oxomensis ecclesia Metropolitano iure pertinet, & Gomizonem Aucensem, seu Burgensem Episcopum, assentiente videlicet vtraque parte visum est, saniori consilio, sic determinare parochias eorum, ut à fine Canatanazor, & de Muriello, & Argança, & Castri, quod dicitur Messella, & Castri, quod dicitur Espeja, & à Villis, quæ dicuntur Congolto, & Buezo, & sicut aqua ipsa currit, & labitur in Arandam, aqua, quæ discurrit per Cluniam, & pertransit ipsam Cluniam, vsque ad Peñam de Aranda, donec labitur in fluuium Dorium, & omnes villæ ex hac parte fluminis Arandæ, in quibus currit Sayo de Clunia, nec non trans fluuium Dorium Castrum Materiolum, & Vociquellas, & vsque ad ciuitatem Septempublicensem, & quicquid ultra continetur, decerneretur esse Oxomensis ecclesiæ: illa verò quæ citra sunt terminum prænotatum, versus Septentrionalem plagam, Aucensis ecclesia iure perpetuo possideat. Sanè si quis Archiepiscopus, Episcopus, Rex, Comes, Princeps, aut aliqua potestas, seu quælibet ecclesiastica, secularisve persona definitionis huius paginæ pertinaci audacia violare,

N vel

vel in aliquo infirmare tentauerit, reum se de perpetrata iniquitate cognoscat, & à sacratissimo corpore, & sanguine Dei, & Domini Redemptoris nostri Iesu Christi alienus fiat, atq; in extremo examine cum sinistris deputatus, districtæ ultioni subiaceat.

Ego Adefonsus, diuina præordinatæ gratia, Hispaniarum Rex supranotatam diuisionem fieri volui, manuq; propria firmavi.

Ego Ricardus sanctæ Dei Romanæ Ecclesiæ Vicarius, huic Concilio præfidentis laudo, manuque propria confirmo.

Ego Bernardus Toletanus Archiepiscopus finium Oxomensis Ecclesiæ defensor, & inuestigator, superscriptam diuisionem laudo, manuq; propria corrobore.

Ego Petrus Aquensis Archiepiscopus confirmo.

Ego Gomeffanus Burgensis Episcopus confirmo.

Ego Gundifalvus Dumienfis Episcopus confirmo.

Ego Adericus Tudensis Episcopus confirmo.

Ego Arrianus Oueteñ. Episcopus confirmo.

Ego Osmundus Astoricensis Episcopus confirmo.

Ego Raimundus Palentinus confirmo.

Ego Petrus Legionensis Episcopus confirmo.

Ego Petrus in Ecclesia Beati Iacobi electus confirmo.

Ego Martinus in Ecclesia Conimbriensi electus confirmo.

Ego Sigefredus in Ecclesia Nagarensi electus confirmo.

Ego Petrus in Ecclesia Oriensi electus confirmo.

Ego Fortunio Exiliensis Abbas confirmo.

Ego Vincentius sancti Petri Asilicensis Abbas confirmo.

Ego Didacus monasterij sancti Facundi Abbas confirmo.

Ego Ioannes in monasterio Oniensi electus confirmo.

Ego Petrus in monasterio S. Petri Caradignæ electus confirmo.

Ego Garfias Nagarensis Comes confirmo.

Ego Petrus Comes de Carrion confirmo.

Ego Ferdinandus Comes confirmo.

Ego Martinus Comes confirmo.

Ego Rodericus Ordoñez Princeps confirmo.

Ego Gundifalvus Nuñez Princeps confirmo.

Ego Rodericus Gonfaluez Princeps confirmo.

Ego Aluarus Diaz Princeps confirmo.

Ego

Silos.

Sahagun.

Oña.

Cardena.

Ego Lope Sanchez Princeps confirmo.

Ego Didacus Sanchez Princeps confirmo.

Ego Bermudo Rodriguez Princeps confirmo.

Ego Petrus Alvarez Princeps confirmo.

AD EXACTIOREM HARVM DI-
uisionum intelligentiam, nomina antiqua, cum neotericis Episcopatum Hispaniæ, & Galliæ Narbonensis coniunxi; sequutus in hac interpretatione sedium diuisionem. CC. M. SS. superius positâ. Prouinciam verò Carthaginis primò enotare constitui, propter eius dignitatem; breuitati studens potius, quàm labori prolixæ inquisitionis.

PROVINCIA CARTHAGINIS.

„ **T O L E T V M**, hodie Toledo, Plinius: Caput Carpetania
„ **T o l e t a n i**, Tago flumini impositi. Unde Liius Carpetanorum
urbis, Colonia Romanorum. Vt ex numis constat: insignis religionis cultu Metropolis, & Hispania Primas.

C O M P L V T V M, hodie Alcala de Henares, martyrio Iusti, & Pastoris conspicua: Prudentius:

*Sanguinem Iusti, cui Pastor hæret,
Ferculum duplex, geminumq; donum
Ferre Complutum gremio iuuabit,
Membra duorum.*

*Est nunc sub Toletano Prasule, illustrisq; omnium bonarum
artium academia, & doctissimorum hominum magistra.*

3 **O X O M A**, Orosio; Plinio Uxama, & Ptolemao ὄξωμα, in
Arenacis; hodie Osma; ruina potius cognita, quàm antiqua maiestate. Ecclesia Cathedralis in vicum translata, qui el Burgo de Osma dicitur. Alij scribunt Uxsama per S. Florus lib. 3. c. 1. Auxima. Episcopus est Toletano suffraganeus.

4 **P A L L E N T I A**, hodie Palencia; Episcopatus insignis, suffraganeus Prasulis Toletani: scribitur duplici. ll. apud Ptolemaum, & Appianum.

5 **V A L E R I A**, ciuitas antiqua propè Quoncam, à Mauris destructa,
N 2

destructa, imposita fluuio Guadiela. Postea quum Rex Adefonsus nonus Quoncam munitissimum Castellum Mauris eripisset, nemque mensum obsidione expugnasset, urbem in eo edificauit, & cathedram Episcopalem plenissimam posuit, attribuitque ei auctoritate Lucij III. Pont. Max. Valerensem, & Arcabricensem antiquas sedes. Ioanne Iañez primo in ea confirmato Episcopo. Extat nunc pusillus pagus, qui Arcas dicitur, quem, quidam Arcabricam veterem existimant. De Quonca Rodericus Toletan. lib. 7. c. 26. est Toletano suffraganea.

- 6 **SEGO NTIA**: nunc Siguença. Per V. & T. habet Liuius, & Plinius, Saguntia, ponitq; eam in Aeuacis cum Uxama: recte, nam parum utraq; distat. Antoninus inter Casar Augustã & Cöplutum ponit. De Segotia in Batia alia est ratio. Episcopus est in spiritualibus, & temporalibus urbis dominus, suffraganeus Toletano.
- 7 **SECOBIA**: nunc Segouia: sic etiam Plinius, estque in Aeuacis aqua ductu, lanificio, & populi frequentia insignis, Toletano suffraganea.
- 8 **ARCABRICA**: fuit olim Episcopalis sedes, nunc prope Quoncam tenue magna quondam urbis vestigium, Arcas vocatur: fuitque, ut diximus, Quonquensi Episcopatu ab Adefonso nono olim unita, sub Lucio III. Pont. Max. ut ex eius diplomate constat, quod in Archivo Quonquensis Ecclesia asseruatur. Aliud est Arcobrica & Arcobricenses apud Plinium, Metymra pagus. Quã Antoninus inter Segontiam & Bilbilim ponit Arcobricam, ea est, qua nunc Arcos in itinere Hortã, in finibus Aragonia distat à Quonca viginti & quinque leucas Hispania: Arcas verò tantum duas veltres.
- 9 **ORETVM**: unde Oretani, quos Plinius inter stipendiarios connumerat: Oretani, inquit, qui Germani cognominantur. Strabo, & Ptolemaus in Tarraconensi Hispania collocant: Ambrosio de Morales rude solum propè Almagro & Granatulam, alijs Calatraua. Hac nunc Episcopo caret, sed habet Cœnobium insigne religionis militia Calatraua, subregula sancti Benedicti.
- 10 **VALENTIA**, nunc Valencia Contestanorum in Hispania Tarraconensi urbs est Ptolemao. Plinius, Valentia, inquit, Colonia III. M. P. à mari remota. Romam ante vocatam scribit Beutherus. Hac à Mauris capta, per multos annos in seruitute iacuit, donec tandem à Cidio Roderico Bibar expugnata, Christiano cultui restituitur: sed eodem vita functo, iterum in potestate Sarracenorum deuenit: usq; dum Iaimus inclytus Aragonũ Rex secundò eam

eam recepit, & in ipsa Præsulem Iaimum de Ferrera de S. Martin constituit. Hac summorum Pontificum altrix ab Innocentio VIII. ad petitionẽ Roderici Borja Episcopi Cardinalis Valentini, & demũ Pont. Max. in Metropolitanam fuit erecta, anno 1492. eidemq; suffraganei Maioricensis, & Carthaginensis Episcopi dati. Sunt & alia eiusdem nominis parua opida in Hispania, in quibus Episcopalis sedes nunquam fuit.

- 11 **DIANIO**, Denia hodie, apud Plinium Dianium & Lucetum Latinorum stipendiarium: Lucentum hodie Luchento prope Valentiam, sicut Dianium in maris ora versus Occidentem; caretq; Episcopo, & est in Valentina diœcesi. Florianus scribit idem esse cũ Ferraria promontorio Mele; quod verisimile est; nã, ut Strabo ait, bonã ibi sunt sectura ferri.
- 12 **SETABIS**, hodie Xatua. Scribitur fere cũ diphthõgo Satabis, propè Valentiam. Episcopo caret. Inde Satabitani, apud Pliniũ, qui Augustani: hãc Silius Italicus in lib. 3. in arce excelsa sitã indicat.
- 13 **CARTHAGO**, hodie Cartagena: portum habet insignem & multarum nauium, atq; trirremium capacem. Plinius: Tarraco, Scipionum opus, sicut Carthago Pœnorum. Isidor. lib. 15. originũ: Africam sub Annibale maritima Hispania occupantes, Carthaginem Spartariam construxerunt, qua à Romanis capta & colonia facta nomẽ etiam prouincia dedit; nunc autem à Gothis subuersa, atq; in desolationem redacta est. Hac Isidorus. Habet Episcopũ, Toletano Præsuli suffraganeum: antiqua Gothorum sedes, ab eaq; tota Toletana prouincia Carthaginensis fuit cognominata. Carthaginem Silius Italicus lib. 3. Teucro fundatori tribuit:

Dat Carthago viros Teucro fundata vetusto.
Fuit conuentus vnus ex septem, qui à Plinio memorantur. Vetus inscriptio ibidem inuenta:

IMP. CÆSARI. T. ÆLIO. HADRIANO.
ANTONINO. AVG. PIO. PP. COS. III. PONT.
MAX. TRIB. POTEST. CONVENTVS
CARTHAG. CVRANTE POSTHVMI
CLARANO. FLAMINE.

- 14 **BASTI**. Inde Bastitani, & Bastitania: cum B. scribo: hodie Baça in colonia Salariensi. Plinius inter stipendarios celeberrimos Bastitanos connumerat: caret Episcopo, estq; in diœcesi Accitana, quãuis Archiepiscopus Toletanus iuris aliquid in ea habeat. Qua de re, vide qua Aluarus Gomezius scribit in Ximenio.

- 15 *MENTE SA*: de hac quod affirmem, nihil certi habeo: & nostri historici in varias distrahuntur sententias. Vide logam & eruditam commentationem, quam Hispano idiomate Ambrosius Morales hac ipsa de re edidit. Cui, cum ob ipsius singularem doctrinam, tum ob nostram, in Complutensi olim Academia amicitiam initam, lubens acquiesco. A Mauris ita hac urbs penitus destructa fuit, ut hinc nullum diuinandi certi aliquid, vestigium relictum sit. Plinio Oretani, Bastuli, & Mentefani, ijdem sunt lib. 3. c. 3. Mentefani, inquit, qui & Oretani: Mentefani, qui & Bastuli. Bastulos ponit Ptolemaeus in Hispania Batia ad fretum Gaditanum, quos etiam Pœnos vocat. Nam teste Plinio lib. 3. cap. 1. & Pomponio Mela lib. 2. c. 6. ab utraq; freti parte Pœni habitauerunt; ad quod allusisse videri potest Horatius, ubi ait:

Latiùs regnes, avidum domando
Spiritus, quàm si Libyam remotis
Gadibus iungas, & uterq; Pœnus
Seruiat vni.

- 16 *ACC I*: hodie Guadix, Arabico idiomate: inde Accitanus. Episcopum habet Granatensi Archiepiscopo suffraganeum. In hac ciuitate sanctus Torquatus, Pauli Apostoli discipulus, prima Christiana religionis fundamenta iecit: & Camerinus tempore Constantini Magni, Concilio Eliberitano interfuit.
- 17 *BEATIA*: hodie Baeça. Alij scribunt Biacia: antiqui Beatia. Inde Episcopus Beatensis, ut habent Cœcilia. Ptolemaeus Beatiam ponit in Oretanis, eo loco, quo Linius lib. 26. ponit Lapidem Atros in Ausetanis, ut Glareano placuit, inter Illiturgim & Mentefam, ubi Asdrubal castra habebat: estq; in Episcopatu Gienensi versus Septentrionem. Beatiam autem per T. efferendum esse, constat ex antiqua lapidis inscriptione:

Q. VALERIO. POSTHUMO. BEATIANO.
Q. VALERII. CASTVLI. F. QVI. VIXIT.
ANN. XXXII. ANTONIA. AVR. EX
TESTAM. B. M. P.

Lego: Antonia Aurelia.

IN Vetusiori partitione Carthaginensis Metropolis, non plures his septendecim Ecclesie erant attributa: postea alie sunt adiecta,

adiecta, ut ex Concilijs & recentioribus diuisionibus colligimus; ut sunt qua sequuntur.

SEGOBRICA: hodie Segorbe, in regno Valentia. Inde Episcopus Segobriensis, suffraganeus Archiepiscopi Valentini. Sunt qui legant ex numo, Sigobrica; Ambrosius aliter. Hoc certum, Episcopum Segobricensem sub Toletano fuisse. Unde in antiqua diuisione, inter alios suffraganeos, ponitur Segorbe: & in Concilio Toletano, sub Gundemaro Rege, iam tunc adiecta Toletano Praesuli: nam ibi primò subscribit Poscarius Episcopus Segobricensis.

CASTVLO, hodie Cazlona, in Batia propè urbem Beatiam. Plinius Castulonenses Casari vanales vocari ait. Silius Italicus, & ipse Hispanus lib. 3.

Fulget praecipuis Parnasia Castulo signis.

- Liuius de bello Punico: Castulo urbs valida & nobilis Hispania; adeò coniuncta societate & amicitia Pœnis, ut inde vxor Annibali esset. Idem Plutarch. in vita Sertorij. In antiquo lapide cum aspiratione scribitur.

VALERIE CIPATINÆ TVCCITANÆ
SACRVM COLONIAE PATRICIAE
CORDVBENSIS FLAMINICAE COLONIAE.
AVG. GEMELLA TVCCITANAE
FLAMINICAE SIVE SACERDOTI MVNICIP.
CHASTVLONENSIS.

Episcopum non habet.

BIGASTRVM. In Concilio Toletano, in quo tantum Episcopi suffraganei Toletani Praesulis conuenerunt, subscribit Bigitinus Episcopus Bigastrensis. Erat propè Illicem & nouam Carthaginem, ut ex diuisione Ovamba patet: non habet Episcopum, neq; locum nunc certum. Alijs Biluestre in finibus Portugalia, opidum diuisionis Rui Velazquez auunculi Infantium de Lara, ex historia antiqua.

ILLICIS. Hanc Plinius propè Carthaginem nouam ponit.

- Propè flumen Tader, ait, colonia immunis Illicis, unde Illicitanus sinus. Idem Mela. Nonnulli ex nostratibus Alicante portum maris Mediterranei, alij Elche opidum nobile propè Carthaginem, non procul à mari existimant. Verum quum Plinius Illicem propè flumen Tader collocet, hareo hac in re: praesertim quum Florianus, & Naugerius Tader flumen Seguram esse dicant. Et fortè ea fuit Illicis, qua nunc Origuella supra Seguram posita propè oram maris. Nunc habet Episcopum suffraganeum Archiepiscopatus Valentini.

tini, à Carthaginensi diœcesi his temporibus disiunctum auctoritate Pauli IIII. Pontif. Max.

ASTIGI: hodie Ecija. Mela urbium de mediterraneis hanc clarissimam in Batica appellat, cum Hispali, & Corduba. Nunc caret Episcopo, estq; in diœcesi Hispalensi. Hanc coloniam fuisse & Augustam Firmam cognominatam scribit Plinius.

ELOTONA. In Concilio Toletano sub Gundemaro Rege Era 648. quod coactum fuit ex solis Episcopis provincia Carthaginis, subscribit Sanabilis ecclesia Elotona Episcopus; fortè Eliocrota, sicut in Eliberitano subscribit Successus Eliocrota Episcopus. Eliocrota in itinerario Antonini ponitur à Carthagine Spartaria xxv. millibus passuum distans: fortè euersa à Gothis, sicut Isidorus Carthaginem fuisse tradit. Sunt tamè qui dicant esse Lorcam supra Carthaginem, Septentrionem versus. Et fortassis Episcopus, qui hic subscribit, aliunde fuit, & vel exsul, vel negociorum causa, Gothorum Curiam sequens, Concilio huic interfuit: nam tales in Concilijs admittebantur, seruato loco, & voce.

PROVINCIA GALLOECIÆ.

1 BRACARA Metropolis, hodie Braga. A Plinio ponitur conuentus Ciuitatum xxiiij. vocatur Augusta Bracarum. Habet nunc Archiepiscopum & suffraganeos.

2 PORTVCALE: hodie el Puerto, ad ostium Durij fluij sita in ora maris Oceani, habet amplum portum: Cale ab Antonino appellatur; sicq; adiecta voce portu, nunc Portucale. Festabole quoq; appellabatur. Cale autem appellatio multarum Ciuitatum, ut est in Capania, Flaminia, & in Gallia. Vide Seruium ad illud. 7. Æneidos, Quique Cales linquunt: habet Episcopum.

3 CONIMBRIA: nunc Coimbra in Lusitania. Alij scribunt Conimbrica: alij ex marmorum inscriptionibus Conimbriga. Resendius & Barrerius Lusitani docti putant esse Condexam veterem, non Coimbram, ut multi putant nominis allusione decepti: Coimbra nunc Episcopatu habet, & insignem Academiam supra Mondega fluium sitam.

EGITANIA, vel rectius, ut antiqua monumenta habent, Igaditania, & Igaditani, ut in veteri pontis Alcantaræ inscriptione est: nunc vicus obscurus Eidania dictus. Episcopalis sedes in Guardiam translata est. In Concilio Emeritensi Igadita in provincia Lusitania ponitur, Canone. 8.

VESEO,

5 VESEO, siue Viseus, nunc Viseo in Lusitania. Ptolemaus in Hispania Tarraconensi Vifontium collocat. Quem locum Varrerius Lusitanus in sua chorographia à Viseo multis leucis distare eruditè docet. Hodie & sedis Episcopalis antiquam dignitatem, & nomen retinet; parum à fluuio Mondega versus Septentrionem distans.

6 LAMECO, vel Lameca, nunc Lamego, in Lusitania ad Durium amnem sita, sedem Episcopalem habet.

7 VECTICA: à Vectonibus, qui Plinio, Liiuo, & Casari Hispania populi sunt in Extramadura tractu. Ptolemao etiam Vettones Lusitania populi, quorum meminere Appianus, Strabo, Plinius, Prudentius, & alij. Vide Resendum in epistola ad Vasaum scripta. Prudentius Emeritam Coloniam Vettonia appellat lib. nept sequitur de martyrio sanctæ Eulalie.

Nunc locus Emerita est tumulo,
Clara colonia Vettonia.

Quam memorabilis amnis Ana
Præterit, & viridante rapax
Gurgite mœnia pulchra lauat.

8 DVMIO Monasterium propè Bracaram, singularis obseruantia, in Hispania à Martino edificatum, & cuius ipse fuit primus Abbas, & Episcopus, & ob eius honorem in Episcopalem sedem erectum. Hodie templum extat mira antiquitatis, de quo abundè ab historicis nostris scriptum. Attribuitur ei tantum familia Regia, hoc est, regimen sanctorum Monachorum: nam ipsi sunt ex Regia familia: & alibi dicitur familia seruorum, qui Christo Regi summo dicati, studium omne in cultu religionis & pietatis collocant.

9 AVRIA: hodie Orense ad amnem Minium sita. Inde Auriensis Episcopus: agnoscit nunc pro Metropolitanano Compostellanum Archiepiscopum.

10 TVDE: hodie Tuy, Episcopalis sedes Compostellano suffraganea, ad Minium sita, propè litus maris Oceani, ubi confluit Ana fluuius. Ab Antonino inter Bracaram & Astoricam collocatur: fortè hac, quam Silius Italicus lib. 3. Etolan Tyden appellat.

11 L V C O: hodie Lugo, olim Sueuorum tempore sedes Metropolitana, post Bracaram. Nunc Episcopatum habet agnoscetem Metropolitanum Compostella. Apud Plinium, Lucensis conuētus populorum est XVI.

12 IRIA: hodie el Padron, in Regno Gallicia, ubi cum primò corpus D. Iacobi quiescisset, postea Compostellam translatum. In

Iria

Iria autem dicitur verbum Dei primum annunciaſſe. Episcopalis ſedes Compoſtellam traduſta, ad altioreſ dignitates, ob honorem ſanctiſſimi Apoſtoli erecta, pietate, & deuotione Alfoſi Caſti Legionenſis Regis.

- 13 BRITONIA, vel BRITANIA, vel BRITINIA, ſeu BRITONIVM. Tempore Alfoſi Caſti Legionenſis, anno Domini 873. in conſecratione Eccleſiæ Compoſtellanae ab ipſo magnifice adificata, inter alios decem & ſeptem Episcopos inter fuit Theodorindus Episcopus Britonienſis. Sunt qui dicant, eſſe Mondoñedo in Gallæcia, vel propè eam. Alij, vt Vaſeus, ex ſententia Reſendij, ciuitatem in Portugalia Interamni, propè Uianã, qua dicitur de çamigua: cuius etiam nũc veſtigia extare Reſendius affirmat. Verũ in antiquo C. M. S. in diuiſione Episcopatum legitur: Ouetum, hoc eſt, Britonia, exempta à Gallæcia Bracara. In. 4. Toletano ſubſcribit Metopius Britaniens ſis Episcopus: & in 7. & 8. Tolet. Sona ſeu Sonanus, & in. 3. Bracarenſi Bela Britaniens ſis Episcopus. Nunc exempta nullum Hiſpania recognoſcit Archiepiscopum. Habuit aliquando conſeſſione Ioannis VIII. Pontif. Max. ius Metropolitanum.

- 14 ASTVRICA, Aſtorga hodie: Plinius in tranſmontanis eã ponit, & ait eſſe urbem magnificam: hodie dignitatem retinet Episcopalem; inſignior Sacerdotum copia, quã ciuium multitudine: ſequitur Compoſtella Metropolim. In antiqua partitione Eccleſiarum Hiſpania, quam in Alueldenſi codice videre licet, in prouincia Gallæcia non ponuntur plures, quã hæ quatuordecim: Verum ex diuiſione Uvamba, & Cõciliorum prouincialium ſubſcriptionibus additur Caladonia, ſeu Caladunum, qua Callaicorum Bracarorum urbs eſt, apud Ptolemaum; & ab Antonino ponitur inter Aſturicam, & Bracaram.

PROVINCIA LVSTITANIÆ.

- 1 EMERITA Metropolis: dicta Emerita Auguſta, à militibus emeritis Auguſti; vt Iſidorus habet lib. 15. c. 1. Originum: nunc Merida, Ana fluuio impoſita, omniq; auctoritate expoliata, atq; deſtructa nihil præter ruinas & magnæ antiquitatis veſtigia retinet; eſtq; militiæ D. Iacobi in ſpiritualibus attributa, nullum Episcopum agnoſcens. Ius autem Metropolitanum in Compoſtellanam eccleſiam tranſlatum à Calixt. II. P. M. eſt. Ex hac urbe Diua Eulalia martyr fuit: de qua Prudentius in ipſius hymno:

Carmine

Carmine nobilis Eulalia,
Mortis & indole nobilior,
Emeritam ſacra virgo ſuam,
Cuius ab ubere progenita eſt,
Oſibus ornat, amore colit.

- 2 AVELA, nunc Auila: fortè ſcribendum Abella. Eſt eiufdem nominis urbs in Aprutio, & altera in Campania: de poſteriori Ambroſius Leo, cuius eſt patria, tres libros compoſuit; ſicq; dictam affirmat à Græca voce ἀελλα; eo quod ventorum flatibus ſit valde obnoxia. Qua nominis ratio & noſtra Abella valde quadrat: quippè qua & ipſa immoderatis ventis valde vexetur: Episcopum habet Compoſtellano Archiepiscopo ſuffraganeum.

- 3 SALMANTICA, hodie Salamanca, urbs omnium literarum gymnaſio, & frequentia, antiquaq; nobilitate ciuiũ admodum clara. Episcopum habet Compoſtellano ſuffraganeum.

- 4 ELBORA. Huius ferè nominis quinq; ſunt opida in Hiſpania. Ebor a ab Antonino Liberalitas Iulia appellatur: à Mela Ebor a alia, Caſtellum in litore maris, in ſinu Gaditano: alia in Magno promontorio in Luſitania. Idem Strabo, & Stephanus. Ebor a eſt apud Ptolemaum in Turdulis in Batica, ſed interius, verſus mediterranea. Hanc Strabo, & Plinius Eburam Cerealem nominant. Ebur a alia ab Ebor a, eſt etiam apud Ptolemaum in Luſitania. Et Ebor a in Heditanis. Concilia M. ſſ. habent Elbora, & Episcopus Elborensis. Reſendius Luſitanus, & Quebedius Toletana Eccleſia Portionarius de hac re contendunt, alter Eboram in Luſitania; alter Talaueram in Regno Toletano, nobile opidum, Elboram eſſe affirmant. Scripſit de Ebor a in Luſitania, antiquitate, & dignitate, atque nobilitate Reſendius eruditum commentarium: qua Archiepiscopum habet: Talabrica ſine Episcopo, ſub ditione Archiepiscopi Toletani eſt, de qua Marianus noſter, lib. 4. c. 13.

- 5 CAVRIO, hodie Coria Luſitania opidum Ptolemao. Cau-riens ſes apud Plinium. Episcopum habet Compoſtellano ſubditum.

- 6 PACE. Noſtri quidam non mali auctores Pacem Iuliam, & Pacem Auguſtam diſtinguunt; vt Pax Auguſta ſit, qua nunc Badajoz, qua habet Episcopalem ſedem, poſita ad Anam fluuium, Compoſtellana ſuffraganea; & inde Pacenſis Colonia, & Pacenſis conuentus, apud Plinium; Pax autem Iulia, qua hodie Beja in Luſitania, cuius meminit Ptolemaus: & in ea etiam nũc extant huius rei nota argumenta: vt colligitur ex inſcriptionibus ipſius, atque ruinis: diſtat octo leucis à Badajoz.

EXO-

7. EXONOBA. Plinius à flumine Ana, inquit, litore Oceani oppidum Offonoba Lusitania cognominatum. Plinius in Lusitania cuneo ponit Myrtilen, Balsam, & Offonobam, quæ nunc Stombar; alij Syluis putant: utraq; est iuxta maris oram. Verum Syluis Episcopum habet, cui Offonobensis ecclesia antiqua est subdita: Stombar verò in eius est diœcesi.

8. OLISIBONA. OLYSIPPO est apud Plinium, & Melam, pro Vlyssippo: Plinius lib. 4. c. 21. A Tago, in ora Olyssippo, equarum è Favonio vento conceptu nobilis: estq; Tagi ostium, amnis aurum gemmasq; generantis. Apud Ptolemaum Ὀλίσσιος ἵππων. Hanc Plinius tradit postea Felicitatem Iuliam dictam. Nunc Lisboa Archiepiscopum habet, & est caput regni Lusitania, & mercium peregrinarum receptaculum celebre. De ea Isidorus sic ait. Vlyssippona ab Vlysse condita & nuncupata; quo loco sicut historiographi dicunt, cælum à terra, & maria distinguuntur à terris. Qui locus desumptus est ex Plinio lib. 4. c. 20. Olyssippo enim, inquit, ab oppido terras, maria, cælum, determinans. In diuisione Vvamba adiectæ sunt Lusitania Metropoli alia ecclesia ex Bracarensi Metropoli. De quibus in Concilio Emeritensi diximus; nimirum Egitaniam, Conimbria, Veseum, Lamecum: quas Bracarensi Metropoli. C. M. S. attribuit. Verum alias duas ponit Vvamba, nimirum Calabriam, & Numantiam. Inter Lusitaniam, & Gallæciam provincias, graues lites, atque continuæ intercesserunt frequenter de numero Episcopatum, ut constat ex Concilio Emeritensi, & ex epistola summi Pontificis, quam eidem adiunximus. Vnde non mirum si in partitione Vvamba adiectæ sunt Metropoli Lusitania Egitaniam, Conimbria, Viseum, Lamecum: in hac verò quam ex C. M. S. posuimus, Bracarensi Metropoli adiudicantur. Quin & in partitione Vvamba alij duo Episcopatus provincia Lusitana adduntur; scilicet, Calabria, & Numantiam, de quibus dicemus.

CALABRIA. Hanc hodie dicunt esse MONTANGES. In sexto, & septimo Concilio Toletano subscribit SERVVS DEI Episcopus Calabriensis, & nõ Colimbriensis.

NUMANTIA. Plinius lib. 4. c. 20. de ea sic ait: Durius amnis ex maximis Hispania, ortus in Pelendonibus, & iuxta Numantiam.

Contendunt multi ex nostris docti ex loco Plinij, Numantiam esse Soriã: alij contra, esse Zamoram: utraq; nobilis vrbs. Soria est in Episcopatu Oxomeni; Zamora Episcopum habet ex primis Hispania. Verum cum Soria non distet ab ortu Durij, sic distinguo locum Plinij.

Plinij. Durius amnis ex maximis Hispania, ortus in Pelendonibus, & iuxta Numantiam, lapsus: deinde per Arenacos & c. & lib. 3. c. 3. Pelendones Celtiberorum quatuor populis, quorum Numantini suere, clari. Unde Numantini sunt inter Pelendones; ubi est ortus Durij. Mela in Tarraconensi eam collocat: In Tarraconensi, inquit, clarissimi fuerunt Pallentia & Numantia. Zamora, Pœnũ nomẽ, Alfonso VI. Oratore, Calixto. II. R. P. circa annũ Domini. M. C. XIX. in Episcopatu erecta; Ciuitas nobilis, Durio imposta, Compostellano suffraganea.

PROVINCIA BÆTICÆ.

1. SPALIS Metropolis. Sicque constanter Gothi scribunt, ut Spania. Verum Romani, Hispalis. Nunc Seuilla, Metropolis insignis, vrbsque opulentissima auri & argenti, merciumque Indiarum. A Mela dicitur, clarissima in Batica. Plinius: Hispalis Colonia cognomine Romulensis. Idemque unum ex quatuor conuentibus Iuridicis Hispalensem esse dicit. Isidorus nomen eius deducit à situ, eo quod in solo palustri, suffixis in profundo palis, locata sit.

2. ITALICA Hodie nõ extat. Cõspiciuntur tantum eius ruinae prope Hispalim: appellatur Hispalis vetus, ab Hispali sex passuum millibus disita. Plinius in Conuentu Hispalensi eam collocat, vocatque Ilipam cognomento Italicam. Onuphrius inter Colonias Romanas connumerat ex loco Gellij. c. 13. lib. 16.

3. ELIPA. apud Plinium est Ilipa Italica, in Conuentu Hispalensi: qua vocatur maior à Ptolemao, & Ilipula minor, cum simplici, aut geminato. l. in Conuentu Astigitano. Et existimo diminitiuum esse ab Elipa. Inde Episcopus Elipensis frequenter in Concilijs nostris subscribit. Dicunt esse hodie Niebla: alij aliter. Non habet Cathedralam Episcopalem.

4. ASTIGIS Hodie Ecija. A Mela in Batica ponitur Astigi, Hispalis, & Corduba. A Plinio, ut diximus, & Conuentus Iuridicus & Colonia Astigitana, cognomine Augusta firma, appellatur. Non habet Episcopum, sed est in diœcesi Hispalensi.

5. CORDVBA & Cordoba. Plinius: Et dextra Corduba Colonia Patricia cognominata, inde primum nauigabili Bati. Hodie Episcopum habet ex Primis Hispania. Vrbs nobilitate, & multitudine ciuium insignis, & Archiepiscopo Toletano suffraganea.

6. EGABRO. Sunt qui scribunt Egabro. Hodie Cabra; ubi situs est Baucade Episcopus Egabriensis, miliaribus sex & viginti à Corduba dis-

ba disita. Plinius in *Batica* *Baream* ponit; pro quo in emendationibus *Iacobi Dalencampij* *Vbeda* repositum: Verum *Morales* legendum existimat *Egabro*. Non habet nunc sedem Episcopalem. *Gratianus*. 16. *quest.* 3. *cap.* *Prima* actione, *Agabrensem* *Vrbem* nominat, & in *Cod. Gregor.* *Agabrensis* scribitur, ex *Concil. Hispalens.* 2. c. 1.

7 *ELIBERI*, Hodie *Granada*: de ea diximus in *Concilio Eliberitano*. *Cauco Illiberis* ad *Prouinciam Narbonensem* spectabat: nunc per *syncopam Colibre*; hac vero ad *Baticam* & *Hispalensem*: est *Metropolis magna* *Vrbs*, *Maurorum imperio*, & diuitijs olim *conspicua*, nunc *Christiana pietate*, & *religionis cultu* clarior.

8 *MALACA*. Hodie *Malaga*. Episcopum habet *suffraganeum Archiepiscopo Hispalensi*.

9 *ASIDONI A*. Plinius: *Asido* quæ *Cæsariana*. Hodie *Medina Sidonia*. Inde Episcopus *Asidonensis* in *Concilijs* subscribit. Nunc non habet Episcopum.

10 *TVCCI* in diuisione *Vrbis* ponitur. Hodie est *Martos*. Non habet Episcopum. *Tuccitanus* Episcopus in *Concilio* *santiquis* subscribit. Scribendum cum *duplici. cc.* *Augustam Gemellam* Plinius *cognominari* dicit, & in *veteri marmore*: *Gemella Tuccitana*. & in alio: *Respub. Tuccillanorū: IMP. CÆSARI. M. AVRELIO ANTONINO AVG. DIVI SEPTIMI SEVERI. PII PERTINACIS. AVG. ARABICI. ADIABENICI. PARTHICI. MAXIMI. PACATORIS ORBIS FILIO. DD. RES-PUBLICA TVCCILLANORVM.* Est etiam *Tucci* *vetus* apud eundem *Plinium* *Bætania* *vergentis ad mare*.

PROVINCIA TARRACONENSIS.

1 *TARRACONA* *Metropolis*. Plinius eam ponit in *regione Cossætania*: fortè *legendum*, *Sedetania*: *flumen*, inquit, *Subi*, *Colonia Tarraco*. *Scipionum Opus*. Alij *Tarracon* scribunt, *Hanc Prudentius* *genitricem* *piorum* appellat, *hymno de.* 18. *Martyribus Cæsaraugustanis*: ab ea *pars una Hispania*, *Tarraconensis* appellata. In *lapide antiquo* est, *COL. I. V. TARRACO*. *Colonia immunis*, vel, *Iulia*, *victrix Tarraco*. *Archiepiscopum* habet, qui de *Primatu* olim cum *Toletano* contendit.

DER-

2 *DE RTOSA*. Hodie *Tortosa*. Plinius inter *Tarraconenses* connumerat *Dertusanos*. Est hac *vrbs* ad *Iberum fluium* prope *mare nobilis* in *primis*. Habet Episcopum *Tarraconensi suffraganeum*.

3 *CÆSARAVGVSTA*. Apud *Ptolemaum* *Cæsarea Augusta*. Hodie *çaragoça*: de ea sic Plinius: *Cæsaraugusta Colonia immunis*, *amne Ibero affusa*, *ubi opidum* ante *vocabatur Salduba*, *regionis Sedetania* In *veteri inscriptione* *COL. CÆSARE AVG. SALDVBA*. De ea sic *Prudentius* *hymno de decem* & *octo Martyribus Cæsaraugustanis*.

Tu decem sanctos reuehes & octo,
Cæsaraugusta studiosa Christi,
Verticem flauis oleis reuincta,
pacis honore.

4 *TYRASSONA*. Apud *Plinium* *Turiaso* & *Turiasnenses*. Hodie *Tarazona*. Episcopum habet *suffraganeum Archiepiscopo Cæsaraugustano*.

5 *CALAGVRRIS*. Plinius *Calagurritanos*, ait, qui *Fibularenses* *cognominantur*. Hodie *Calahorra*: *vocabatur prius Calagurris Nascica*, & postea, à *Iulio Cæsare* *Calagurris Iulia*. Episcopum habet *Archiepiscopo Burgenfi suffraganeum*. Est *vrbs celeberrima* *ciue M. Fabio Quintiliano*, & *Prudentio*, ut ipse inquit: *Nos Vasco Iberus diuidit*. Habet *duas sedes Cathedrales*; nimirum *Calagurrim*, & *D. Dominicum de la Caçada*, & *duas Collegiatas Lorconium* & *Victoriam*,

6 *AVCA* siue *Oca* nunc non extat. Olim enim in *vastatione Hispania*, à *Mauris* est *diruta*; verum iterum ab *ipsis erecta*: *pietate Vrracca*, & *Eluira* *sceminarum Regio* *sanguine Ferdinandi primi procreatarum*, ad *oppidum Gamonal* sub *inuocatione D. Marie*, anno. 1074. *translata* & *erecta*, & *Episcopo Simeoni* data est, *Cidio Ruderico Diez* *confirmante*. Demum *Alfonsus Sextus Rex Hispaniarum*, *Fernadi Magni filius*, *vrbe Burgenfi iam adificata*, à *Gamonal*, ad *eius amplificationem*, *Aucensem Ecclesiam Burgos* *transulit*, *concessa Regia Episcopo Simeoni*, & in *Basilica D. Laurentij* *Cathedra collocata*, anno. D. 1075. *multis attributis oppidis*, *villis*, & *pradijs*. *Quin* & *Regio decreto sanxit*, ut in *Castella* esset *honorabilior omnibus alijs*; *Clericisque in ea degentibus maiorem* & *amplio rem dignitatem*, inter *ceteros totius regni*, habere *concessit* (aded *antiqui illi Reges ad pietatem fuere propensi*) *Quam erectionem*, & *translationem Urbanus secundus* *diplomate Apostolico* *confir-*

manit, exemitq; eã ab omni Metropolitano; cũ antea *Tarraconensẽ* subdita fuisset, eamq; immediatè *Romana* sedi subiecit, *Bernardo Toletano Archiepiscopo* refragãte: in tẽplo. *D. Laurentij* mãsit, vsq; dum *Mauricius* Anno. *D. 1222.* ea specie & forma augusta, qua nũc est, alterũ extruxit, quod *Alfonsus Burgẽsis* turribus miro opere adificatis exornauit: *Francisco Pacieco* Episcopo viro optimo & prudenti, *Philippo secundo* id flagitante, Archiepiscopali hac sedes dignitate aucta est, *Gregorio XIII. Romano Pontifice*: attributis illi suffraganeis duobus, *Pampilonensi*, & *Calagurritano*.

7 *PAMPILONA*, opus *Põpeij*, vt. *D. Hieronymus* est auctor ad *Vigilantium*. *Hodie Pamplona* à Rege *Uvamba* instaurata, & *Uvamba* luna appellata. Apud *Plinium* inter fœderatos ponuntur *Pompalonenses*, & inde *Pompalon*. Est hodie Caput Regni *Navarre*: habet conuentum Iuridicum, & Episcopum suffraganeum Archiepiscopo *Burgensi*, *Martuam* olim vocatam sunt qui dicunt.

8 *OSCA* *Ilergetum*, in *Tarraconensi* Prouincia, vrbs. Et *osia* à *Paterculo* dicitur, ubi *Sertorium* interemptum scribit. *Hodie Huesca*. *Hiscenses* sunt apud *Casarem* lib. 1. de bello civili, & *Plinium*. Habet nunc Episcopum *Casar Augustano* suffraganeum.

9 *ELERDA*. *Plinius*, *Ilerdenses* *Surdaonum* gẽtis, iuxta quos *Sicoris* fluius: sic apud *Casarem* lib. 1. de bello civili. *Hodie Lerida*, & fluius *Segre*, supra quem est imposita: Episcopum habet & gymnasium literarum vniuersale *Cathalonie* gentis.

10 *BARCINONA*. *Plinio* est *Barcino*: sic enim ait: In ora autẽ colonia *Barcino*, cognomine *Fauẽtia*. In *Galba* numo sic est scriptum. *COL. BARCINO. FAVENTIA* Vrbs est amplissima, caput *Cathalonie*, ad mare mediterraneum. Episcopum habet suffraganeũ *Tarraconensi*.

11 *EGARA*. Extat Concilium *Egarense* antiquum. In quarto *Toletano* subscribit *Eugenius Egarenis* Episcopus. in. 13. & 16. *Ioannes*. Verba Concilij *Egarenis* hac sunt: *Conuenientes in vnum* Episcopi Prouincie *Tarraconensis* in locum *Egara*. In Episcopatum limitibus in *M. S. inuenio Exarã* nõ *Egarã* appellatã: fortè *Gea de los caualleros*, propè *Casar Augustam*.

12 *AUSONA*. Apud *Ptolemaum* est *Ausa*. Hinc *Ausetani*, hodie *Vich*. Episcopus *Ausonensis* est in subscriptionibus Conciliorum. Episcopum habet suffraganeum Archiepiscopo *Tarraconensi*.

13 *GERVND A* *Hodie Girona*. Apud *Plinium* *Gerundenses*: Vrbs nota in *Cathalonie*, Episcopum habet *Tarraconensi* Archiepiscopo suffraganeum.

14 *EMPVRIAS*. *Emporia*. *Plinius*: *Opus Phosensiu*: est nunc *Tarraconensis* prouincia, vrbs maritima, vulgo *Ampurias*: Episcopum habet suffraganeum *Tarraconensi* Archiepiscopo. In subscriptionibus Conciliorum est: *Empuritanæ* Episcopus.

15 *ORGE LLO*, siue *Orgellum* aut *Urgella*: hodie *Vrgel*. Episcopum habet suffraganeum *Casar Augustano* Archiepiscopo.

PROVINCIA GALLIÆ.

1 *NARBONA*. *Narbonensis* Prouincia, *Bracata* ante dicta, qui *Celta* sunt. *Hodie Languedoc*, *Prouence*, & *Daulphinẽ* continet. Dicebatur postea & *Gothica*, quia à *Gothis* possessa. sub *Hispanorum* erat ditio, & sub *Primate Toletano*.

2 *CAUCOLIBERI*, seu *Caucoliberis*, *Hispanie* versus *Galliam* limes: hodie *Colibre*, Episcopum nõ habet, verum attributa est *Alnensi* Episcopo. In subscriptionibus Conciliorum pro *Caucoliberi*: ponitur *Liberitanus*. Est alia *Eliberis* in *Betica*; nomine & situ longè ab hac distans; vt ostendimus in Concilio *Eliberitano*.

3 *CARCASONA* Olim *Carcassum*, aut *Carcasio*, *Gallie* *Narbonensis* opidum apud *Plinium*, *Hodie Carcasona*: Episcopum habet.

4 *BITERRIS*. siue *Bituris*, *Vasconum* Vrbs.

5 *AGATHA* *Gallie* *Narbonensis* insula, & vrbs est, vt placet *Plinio*, *Straboni*, & *Ptolemao*; nunc *Agade*: appellatur etiam *Ciuitas nigra*. Sunt qui *Agatham* montem *Pessulum* esse volunt. Sed hac in *Continente* est; ubi *Ptolemaus* quoque *Agatham* habet.

6 *LVTVVA*. Inde *Luteuani*, qui & *Froneronenses*. *Plinio*, *Gallie* *Narbonensis* populi sunt. Hos *Pinetus Lodesne* verit in suo *Plinio Gallico*. In libro *Prouinciarum* legitur: *Lutunensium* *Ciuitas*, id est, *Lutana Castrum*. In subscriptionibus Conciliorum *Lutonenis* Episcopus.

7 *MAGALONA*. In libro *notitiarum* est: *Magalonensum* *Ciuitas* *Montis Pessulani*: olim sedes Episcopalis, nunc domus tantum cum templo: in medijs stagnis sita, suffraganea *Narbonensi* Archiepiscopo: vt ex multis subscriptionibus Conciliorum constat.

8 *NEMASO*, siue *Nemasus*. Apud *Ausoniu* in descriptione *Burdigalæ* *Nemasus* *Colonia Augusta*. *Nemasus* legit *Goltzius*, ex veteri inscriptione: hodie *Nismes*. *Libellus* extat de eius vrbs antiquitatibus idiomate *Gallico*. In Concil. 3. *Toletano* subscribit *Nemasensis* Episcopus.

- Acepridani.i. Guadix.
- Basti .i. Baza.
- Vrci .i. Almeria.
- Acarta .i. Bagastri. Hic iacet Tiestis Episcopus Bergaræ.
- Illia .i. Belfa.
- Setabis .i. Xatiua.
- Valeria.i. Valentia.
- Cõpluto.i. Guadalfajara.

Vrci, quæ modò Almeria vocatur: inde Versus:
 Insistens operi venit Indalecius Vrci,
 Quæ post mutata fuit Almeria vocata.

[Faint, mostly illegible text, possibly bleed-through or a second column of text.]

Innocentius III. in Epistola ad d. c. o. postellanum Archiep. de concilio Bracarensi. 2. inquit. De quo non dubitatur quin sit authenticum.

SYNODVS BRACARENsis secunda XII. Episcoporum.

TITVLI.

- I **V**T Episcopus ambulet per diocesim suam, & ante triginta dies Pascha catechumeni doceantur symbolum.
- ij **U**t Episcopus per diocesim ambulans, duos solidos tantum accipiat, neque tertiam partem de oblationibus querat: & Clerici non agantur more seruili.
- iiij **U**t Episcopus in ordinatione Clericorum commodum nullum accipiat.
- iiij **U**t pro chrisma Episcopus nihil accipiat.
- v **U**t pro constitutione basilica Episcopus nihil exigat.
- vj **U**t qui oratorium pro quaestu suo in terra propria fecerit, non secretur.
- vij **U**t de baptizatis nullum accipiat premium. *Fortè accipiatur.*
- viiij **U**t qui Clericum accusauerit, & id non probauerit, excõmunicetur.
- ix **U**t per singulos annos à Metropolitano Episcopo Pascha pronuncietur.
- x **U**t Presbyter post cibum non teneat missam pro mortuis.

REGNANTE DOMINO NOSTRO Iesu Christo, currente Era DC.X.

Anno secundo Regis Mironis, die Calendarum Iuniarum, cum Gallœciæ Prouinciæ Episcopi, tam ex Bracarenfi, quàm ex Lucensi Synodo, cum suis Metropolitanis, præcepto præfati Regis simul in Metropolitana Bracarenfi, Episcopi conuenissent, id est, Martinus Nitigifius, Remisol, Andreas, Lucretius Adorius Vvittimer, Sardinarius, Viator, Auila, Polemius, Maylocus; confidentibus his simul Episcopis, atque vniuerso clero præsentibus, Martinus Bracarenfis fedis Episcopus dixit: Inspiratione hoc Dei credimus prouenisse, sanctissimi fratres, vt per ordinatione Dni gloriosissimi filij nostri Regis, ex utroque concilio conueniremus in vnũ, vt non solum de visione alterutra

Erat Bracarenfis antiquior Lucensi synode primum locum obtinebat. Is etiã i. Concilio interfuit, nondum Episcopus Bracarenfis. Nitigius vero erat Episcopus Lucensis: vnde secundum discidi tenuit locum.

b Ariamiri Exc. Die decima octaua Caiend. Ianuariarum Exc. d Gloriosissimi Reg. Exc. e Bracar. Ecclesia. Exc. f Nitigis. Exc. g Lucentius. Exc. Et sic etiã in aliquot M. ff. habetur. h Adoricus. Exc. In plerisq. M. ff. Adorich. i Vvittimer. Exc. k Anila. C. A. l Ecclesiæ Exc. m Patres. Exc. n Deest in Exc. o Alterutrum. Exc. o gratularemur.

gratu

gratulemur, sed etiam ea, quæ ad ordinationem, & disciplinam Ecclesiasticam pertinent, pariter conloquamur. Scriptum est enim in ^a Euangelij, dicente Domino: Vbicunq; fuerint duo ^a Euangelis. Exc. vel tres congregati in nomine meo, ibi ero in medio eorum.

^b Nitigisus Ecclesie Lucensis Episcopus dixit: nec aliud potest ^b Nitigis. Exc. credi, nisi ea quæ ad utilitatem nostrarum pertinent animarum, diuina inspiratione & inchoari & perfici posse. Et ideo vnani ^c Oportere. Exc. mes atq; id ipsum in Domino sentientes, quæcunq; ad instructionem nostram pertinent, in medium prolata desideramus agnoscere.

Martinus Episcopus dixit: Arbitramur vestram beatitudinem recordari, quia cum primum in Ecclesia Bracarense Episcoporum Concilium congregatum est, post multa, quæ ad concordiam rectæ fidei fuerant roborata, aliqua etiam, quæ regularem sanctorum Canonum continent discretionem, firmauimus; quorum utilitas, ut possit euidentiùs in memoriam reuocari, ipsa (si vobis placet) epistola in vestra presentia relegatur.

Omnes Episcopi dixerunt: Oportet ^d omnibus modis, ut in ^d Omnimodè. Exc. omnium auribus, qui hic adsint, recitetur. Recitatis ergo capitulis, ^e quæ ne prolixitatem facerent, his gestis minimè sunt inserta, ^e Adstant. Exc. Martinus Episcopus dixit: Hæc ergo, quæ modò sunt recitata, quæ nobis tunc, aut varia, aut dubia, aut inordinata sunt ^f Superioris concilij quæ. Exc. visa, auxiliante Deo, directa sunt, & suam ^g immobiliter obtinent firmitatem: quæ autem tunc in memoriam non venerunt, ^g Inuiolabiliter. Exc. aut onerosum fuit in primo illo concilio multa simulingere, necessarium videtur modò ad notitiam sanctæ vestræ charitatis deferri; in ^h eo specialiter prospectu, ut spirituali ventilata examine purgentur. Sancti enim patres, ac præcessores nostri, aut generales Synodos vndiq; ^h Collecti. Exc. collecti, pro vnitatem recte fidei fecerunt; sicut in Nicæa contra Arrium. CCCXVIII. & in Constantinopoli contra Macedonium. CL. & in Epheso contra Nestorium. CC. & in Chalcedone contra Eutychem DCXXX. aut certè speciales Synodos per suas vnusquisq; ⁱ Rescandis. Exc. prouincias, pro secandis contentiones, vel emendandis aliorum negligentijs collegerunt; & prout euentus culparum, aut qualiscunq; excessus exegit, per singulas quoq; diffinitas Canonum sententias, mediante inter eos Dei spiritu conscripserunt: quas oportet nos ^k legere, & intelligere, & tenere. Et ^k Relegere. Exc. quia, opitulante Christi gratia, de vnitatem, & rectitudine fidei in hac prouincia nihil est dubium, illud nobis specialius est ^l Modo. Exc. agendum, ut si quid fortasse extra Apostolicam disciplinam, per ignorantiam, aut per negligentiam, reprehensibile inuenitur in nobis; recurrentes ad testimonia sacrarum Scripturarum, vel antiquorum Canonum instituta, adhibito communi consensu, omnia quæ displicuerint, rationabili iudicio corrigamus. Et primum, si placet, relectis Beati Apostoli Petri præceptis, quæ pro regula Sacerdotum in sua Epistola euidenter adscripsit, quidquid non eodem tenore, sicut princeps Apostolorum edocuit, agi videtur, à nobis, sine vlla cunctatione, ad emendationem ducere festinemus; ne fortasse dum alijs prædicamus, ipsi reprobis effecti, diuino illo cõdemnemur eloquio dicente: Tu verò odisti disciplinam & proiecisti sermones meos post te.

Omnes Episcopi dixerunt: Cupimus memoratam Apostoli Petri Epistolam, ad locum ipsum, ubi Sacerdotes docet, audire. Tunc allato libro, hæc ex eadem Epistola recitata sunt: Seniores obsecro consenior, pascite, qui est in vobis gregem Dei; prouidentes non coactè, sed spontaneè, secundum Deum: neque turpis lucris gratia, sed voluntariè; nec ut dominantes in clericis, sed ^a forma facti ^b gregis ex animo; ut cum apparuerit princeps pastorum, recipiatis immarcescibilem gloriæ coronam. His relectis, omnes Episcopi dixerunt: Cognitis his, quæ ex Epistola B. Petri Apostoli recitata sunt, desideramus, auxiliante Dei gratia, diuinis obedire præceptis, & Apostolicæ Epistolæ, quæ nobis recitata est, in omnibus formulam imitari: Ne fortè in aliquibus inordinatè ambulantes diuino (quod absit) iudicio cõdemnemur. Sed ut sanctorum patrum vestigia subsequentes, in ipsorum requie mereamur esse participes, & immarcescibile illam gloriæ coronam, quæ repromissa est, cum ipsis ^d accipere mereamur. Ob hoc ergo tuam simul omnes deprecemur charitatem, ut has omnes causas singulis capitulis breuiter comprehensas, qualiter corrigi debeant, his gestis subter annectas: quæ cum studiosius relecta, & in notitiam omnium nostrorum euidenter fuerint perducta, propria vnusquisq; manu pro eorum emendatione, & confirmatione subscribat; ut non solum nobis, sed etiam successoribus nostris, hæc ad perfectionem Episcopalis officij decreta proficiant.

^{1. Corin. D.}
^{Psal. 49. B.}
^{1. Pet. 5. A.}

^{Et est apud Apostolum.}

^{Percipietis. Apud Petrum. Percipietis. Exc.}

^{10. q. 1. Placuit omnibus Episcopis.}
^{Burch. c. 75.}
^{lib. 1. tit. p.}
^{1. c. 75. p.}
^{5. c. 192.}

I. Ut Episcopus ambulet per diocesim suam, & ante viginti dies Pascha catechumeni doceantur Symbolum.

Placuit omnibus Episcopis, atque conuenit, ut per singulas Ecclesias Episcopi per dioceses ambulantes, primum discutiatur Clericos ^f Et diocesim euntes. Exc.

Clericos, quomodò ordinem baptismi teneant, vel Missarũ,
 & quæcunq; officia in Ecclesia^b peraguntur. Et si rectè qui-
 dem inuenerint, Deo gratias agant: si autem minimè, docere.
^c debeant ignaros, & hoc modis omnibus præcipere, vt sicut
 antiqui canones iubent, ante viginti dies baptismi, ad purga-
 tionem exorcismi Catechumeni currat: in quibus viginti die-
 bus omninò catechumeni Symbolũ, quod est, Credo in Deũ
 Patrem omnipotentem, specialiter doceantur. Postquàm ergo
 in his suos Clericos discussierint, vel docuerint Episcopi,
 alia die, cõuocata plebe ipsius Ecclesiæ, doceant illos, vt erro-
 res fugiãt idolorũ, vel diuersa crimina (id est) homicidiũ, adul-
 terium, periurium, falsum testimoniũ, & reliqua peccata mor-
 tifera; ^d aut quod nolunt sibi fieri, non faciant alteri: & vt cre-
 dant resurrectionẽ omnium hominũ, & diem iudicij; in quo
 vnusquisq; , secundũ sua opera, recepturus est. Et sic postea
 Episcopus de Ecclesia illa proficiscatur ad aliam.

De conf. di-
 sti. 4. Ante
 viginti dies.

^a Et qualiter quæ-
 cunque. Exc.
^b Peragant. Exc.
^c Debeat. Exc.

^d Et. Exc.

*II. Ut Episcopus per diocesim ambulans, duos solidos tantũ ac-
 cipiat, neque tertiam partem de oblationibus querat, & vt
 Clerici non agantur more seruili.*

Hæc omnia desunt
 C. Alueldensi.

Placuit, vt nullus Episcoporum, ^e cũ per diocesim suas am-
 bulant, præter honorem cathedræ suæ, id est, duos solidos,
 aliquid aliud per Ecclesias tollat: neque tertiam partem, ex
 quacunque oblatione populi, in Ecclesijs parochialibus ^f re-
 quirat; sed illa tertia pars pro luminarijs Ecclesiæ, vel recupe-
 ratione seruetur, & singulis annis Episcopo inde ratio fiat.
 Nam si tertiam partem illam Episcopus tollat, lumen ^g &
 sacra abstulit Ecclesiæ. Similiter & vt parochiales Cleri-
 ci, seruili more in aliquibus operibus, Episcopis seruire non
 cogantur; quia scriptum est: Neque vt dominantes in ^h clero.

^e Per Ecclesias suas
 ambulans. Exc.

^f Facta sibi vsurpet,
 sed Ecclesiæ repara-
 tioni seruetur, &
 in singulis annis
 Episcopo ratio fiat.
 Exc.
^g Nam si tertiã, &c.
 & facta tertia absta-
 lit. Exc. Et Gratia.

^h Supra in cleris. Sic
 Petrus.

10. q. 3. cap.
 placuit.
 1. Et. 5.

*III. Ut Episcopus in ordinatione Clericorum, commodum
 nullum accipiat.*

Placuit, vt de ordinationibus Clericorum Episcopi munera
 nulla ⁱ suscipiant. Sed sicut scriptum est, quod gratis donante
 Deo ^k accipiunt, gratis dent. Et non aliquo pretio gratia Dei
 & impositio manuum venundetur: quia antiqua definitio pa-
 trum ita de Ecclesiasticis ordinationibus statuit, dicens: Ana-
 thema sit danti, & accipiẽti. Propterea, quia aliquanti multis
 sceleribus

ⁱ Accipiant. Exc.
^k Acceperint. Iuo.

1. q. 1. Pla-
 cuit, vt de
 ordinat.
 Iuo. p. 5. c.
 128.
 Mat. 10.

sceleribus ^a obruti, sancto altario indignè ministrantes, non
 hoc testimonio bonorum actuum, sed profusione munerum
 obtinent, oportet ergo non per gratiam munerum, sed per di-
 ligentem prius discussionem, deinde per multorum ^b testi-
 monium, Clericos ordinare.

^a Obnoxij. Exc.

^b Testimonia Gra-
 tian. & Iuo.

IIII. Ut pro chrismate Episcopus nihil accipiat.

1. q. 1. Pla-
 cuit, vt nul-
 lus.
 Materia
 chrismatis
 est balsamũ
 cum oleo.
 Ita Gregor.
 PP. exponens
 illud Cãti-
 ci: Botrus Cy-
 pri.

Placuit, vt modicum balsami, quod benedictum, pro baptis-
 mi sacramento per ecclesias datur; ^c quia singuli tremisses,
 pro ipso exigi solẽt, nihil vlteriũs exigatur: ne fortè quod pro
 salute animarum, per inuocationem sancti Spiritus conse-
 cratur, sicut Simon Magus donum Dei pecunia ^d emere, ita
 nos venundare damnabiliter videamur.

^c Quia d. singulis tri-
 miss. Exc.

^d Voluit emere.
 Exc.

V. Ut pro consecratione basilicæ Episcopus nihil exigat.

1. q. 2. Pla-
 cuit, vt quo-
 ties.
 Burch. lib.
 3. c. 37. Iuo.
 p. 3. c. 43. 2.

Placuit, vt quotiens ab aliquo fidelium ad consecrandas eccle-
 sias Episcopi inuitantur, non quasi ex debito, munus aliquod
 à fundatore requirant; ^e sed si ipsi quidem aliquid ex suo vo-
 to obtulerint, non respuatur. Si verò aut paupertas illum, aut
 necessitas retinet, nihil exigatur ab illo. Hoc tantũ vnusquis-
 que Episcoporum meminerit, vt non prius dedicat ^f eccle-
 siam, aut basilicã, nisi antea dotẽ basilicæ, & obsequium ipsius
^g per donationem chartulæ confirmatum accipiat: nam non
 leuis est ista temeritas, si sine luminarijs, vel ^h sine substa-
 tione eorum, qui ibidem seruituri sunt, tanquam domus ⁱ pri-
 uata, ita consecretur Ecclesia.

^e Sed ipse fundator,
 si quidem aliquid
 ex suo voto ob-
 tulerit Gratian.

^f Eccles. nisi antea
 dot. Exc.

^g Per ordinationem
 C. A.
^h Sine substantiali
 sustentatione.
 Exc.
ⁱ Priuati. Exc.

*VI. Ut qui oratorium pro quaestu suo in terra propria
 fecerit, non consecretur.*

De consecr.
 dist. 1. Si
 quis basili-
 cam.

Placuit, vt si quis basilicam, non pro deuotione fidei, sed pro
 quaestu cupiditatis ædificat, vt quidquid ibidem de oblatione
 populi colligitur, medium cum Clericis diuidat; eo quod ba-
 silicam in terra sua ^k ipse condiderit: quod in aliquibus locis,
 vsq; modò dicitur fieri. Hoc ergo de cætero obseruari debet,
 vt nullus Episcoporum tam abominabili voto consentiat, ^l vt
 basilicam, quæ non pro sanctorũ patrociniõ, sed magis ^m tri-
 butaria conditione est condita, audeat consecrare.

^k Quæstus causa
 cond. Exc.

^l Nec. Exc.

^m Subtribut. Exc.

P Ut de

VII. *Vt de baptizatis nullus accipiat premium.*

1. q. 1. Placuit, vt vnusquisque Episcopus, per ecclesias suas hoc praecepiat, vt hi qui infantes suos ad baptismum offerunt, * si quid voluntarie pro suo offerunt voto, suscipiatur ab eis; si verò per necessitatem paupertatis aliquid non habent, quod offerant; nullum illis pignus violenter tollatur à Clericis. Nam multi pauperes hoc timentes, filios suos à baptismo retrahunt. ^a Quod si forte dum differunt, sine gratia baptismi de hac vita recesserint; necesse est, vt ab illis eorum perditio requiratur, quorum ^b expolia pertimescentes, à baptismi se gratia retraxerunt.

VIII. *Vt qui Clericum accusauerit, & id non probauerit, excommunicetur.*

2. q. 5. Placuit, vt si quis Clericum aliquem in accusatione fornicationis impetit; secundum praeceptum Pauli Apostoli, duo vel tria testimonia requirantur ab illo: quod si non potuerit, datis testimonijs approbare, ^c quae dixit; ^d excommunicationem accusati accusator excipiat.

IX. *Vt per singulos annos à Metropolitano Episcopo pascha pronuncietur.*

De cons. d. 3. Placuit, vt postquam De Pascha-
tis celebra-
se diximus,
Concl. Tol.
10. c. 1.
Placuit, vt postquam omnia in concilio Sacerdotum fuerint ordinata, illud omnibus modis obseruetur, vt ^f superuenturum ipsius anni pascha, quoto calendarum die, vel quoto luna debet suscipi, à Metropolitano Episcopo ^g nunciatur. Quod caeteri Episcopi, vel reliquus Clerus breuiculo subnotantes, vnusquisque in sua Ecclesia, adueniente natalis die Domini, adstanti populo, post lectionem euangelicam, nuncient; vt introitum Quadragesimae nullus ignoret: in cuius principio conuenientes in vnum vicinæ Ecclesiae, per triduum, cum psalmis per sanctorum basilicas ambulantes, celebrent litanias. Tertio autem die, celebratis hora nona siue decima Missis, dimisso populo, praecipiant Quadragesimae ^h seruare ieiunia; & mediante Quadragesima, ex diebus viginti baptizandos infantes, ad exorcismi purgationem offerre.

Ut

X. *Vt Presbyter post cibum, non teneat missam pro mortuis.*

Placuit, vt quia per stultitiam praesumpti nuper erroris, aut certe ex veteris Priscillianae adhuc haeresis ^a foetore, corruptos cognouimus quosdam Presbyteros, in huius praesumptionis audacia ^b detineri, vt in missa mortuorum, etiam post acceptum merum, ^d oblationem ausi sunt consecrare; ideoque hoc praefixè euidentis sententiae admonitione seruetur, vt si quis Presbyter post hoc edictum nostrum amplius in hac vesania fuerit deprehensus; id est, vt non ieiunus, sed quocumque iam cibo praesumpto, oblationem ^c consecrauerit, continuo ab officio suo priuatus, à proprio deponatur Episcopo.

His ^f itaque gestis, placuit omnibus pro confirmanda horum obseruantia, propria vnumquemque manu subscribere; ^g eo placito facto; vt si quis horum capitulorum terminum transgressus, ad inordinatas consuetudines reuerti voluerit, totius Concilij ^h increpatione correptus, ⁱ seuerissimam sibi de sui ordinis inclinatione, nouerit imminere sententiam.

Martinus Bracarenfis Metropolitanae ecclesiae Episcopus, his gestis subscripsi.
Remisol, Vifensis ecclesiae Episcopus, his gestis subscripsi.
^k Lucetius, ^l Conimbriensis Episcopus, his gestis subscripsi.
^m Adorius, Egitanæ ecclesiae Episcopus, his gestis subscripsi.
Sardinarius, Lamecensis ecclesiae Episcopus, his gestis subscripsi.
Viator, Magnetensis ecclesiae Episcopus, his gestis subscripsi.

"Item ex Synodo Lucens."

ⁿ Nitigifius, Lucensis ecclesiae Episcopus, his gestis subscripsi.
Andreas, Iriensis ecclesiae Episcopus, his gestis subscripsi.
^o Vitimer, ^p Auriensis ecclesiae Episcopus, his gestis subscripsi.
^q Auila, Tudensis ecclesiae Episcopus, his gestis subscripsi.
Polemius, ^r Asturiensis ecclesiae Episcopus, his gestis subscripsi.
Mailoc, ^s Britonensis ecclesiae Episcopus, his gestis subscripsi.

P 2 De

De subscriptionibus.

Martinus, ex Dumienſi Abbate, creatus eſt Epiſcopus Bracarenſis: erat Metropolitanus & antiquior Nitigiſio Lucenſi, qui erat etiam Metropolitanus: nam ut diximus in provincia Gallæcia duo Metropolitana continebantur. Succedit Martinus Lucretio: Remiſol Viſenſis: Lucentius, & non Lucretius Conimbrienſis: Adorius Egitana: Sardinarius Lamecenſis: Viator Magnetenſis.

EX LVCENSI METROPOLI.

Nitigiſius, primæ ſedis Lucenſis eccleſiæ Epiſcopus: Andreas Irienſis, qui ſubſcribit in primo Bracaren: Uvitimer, Aurienſis: Auila Tudenſis: Polemius Aſturicenſis: Mailoc Britonēſis. Hinc colliges in Provincia Gallæcia fuiſſe duodecim cathedrales ſedes, nimirum.

In Bracarenſi Metropoli.

- Viſeo.
- Conimbria.
- Egitania.
- Lameco.
- Magneto.

In Lucenſi.

- Iria.
- Auria.
- Tude.
- Aſturica.
- Britona.

Ha omnes ciuitates, extincto Sueuorum Imperio, ad Bracaram ſunt redactæ, ſub Gothiſ.

CAPITULA EX Orientalium Synodis a Martino Epiſcopo ordinata, atque collecta apud Lucenſe Concilium.

MARTINVS BRACARENſIS Epiſcopus capitula edidit Synodorum Græcarum, qua citantur à Gratiano, cap. Propter Eccleſiaſticas, diſt. 18. Erat Græcus, & hæc capitula Græca Latina fecit: vocatur liber capitulorum Martini. Hic cum eſſet Græcus, ad utilitatem eccleſiarum Hiſpaniæ, hæc capitula Græca Latina fecit, & alia quadam ex Latinis addidit, & à Græcis aliqua detraxit, ut eſt in cap. Propter Eccleſiaſticas, quòd deſumptum eſt ex Concilio Antioch. cap. 20. Alia etiam ex Toletanis Concilijs poſuit Græcus homo, & ad mores noſtrorum hominum Græcos ritus ſanctè & prudenter accommodauit.

Epiſcopus erat Lucenſis Metropolitani.

Domino beatiffimo, atq; Apoſtolicæ ſedis honore ſuſcipièdo in Chriſto fratri, Nitigeſio Epiſcopo, vel vniuerſo Concilio Lucenſis Eccleſiæ Martinus Epiſcopus. Sancti Canones, qui in partibus Orientis ab antiquis Patribus conſtituti ſunt, Græco priùs ſermone conſcripti ſunt; poſteà autem ſuccedenti tēpore, in Latina lingua tranſlati ſunt. Et quia difficile eſt, ut ſimpliciùs aliquid ex alia lingua trāſferatur in alteram, ſimulq; & illud accidit, ut in tantis tēporibus ſcriptores, aut non intelligentes, aut dormitantes, multa prætermittant; & propterea in ipſos Canones aliqua apud ſimpliciores videantur obſcura; ideoq; viſum eſt, ut cum omni diligētia, & ea, quæ per tranſlatoreſ obſcuriùs dicta ſunt, & ea, quæ per ſcriptoreſ ſunt immutata, ſimpliciùs, & emendatiùs reſtaurarem; hoc ſimul obſeruās, ut illa, quæ ad Epiſcopoſ, vel vniuerſum Clerum, vna parte cōſcripta ſint; ſimiliter & quæ ad laicoſ pertinent, ſimul ſint adunata: ut de quo capitulo aliquiſ ſcire voluerit, poſſit celeriùs inuenire.

F. ſuſpiciendo.
b Nitigi. C. A.
c Epiſcopus ſalutem

d Reſtaurem: C. A.

TITULI

- I DE electione Episcopi.
 ij De ordinatione Episcopi.
 iij De euacuanda ordinatione, qua absente Metropolitano fuerit facta.
 iiij De Primatu Metropolitanorum.
 v De eo, qui per ambitionem, de inferiori ciuitate ad maiorem transire vult.
 vj De non mutanda parochia.
 vij De presumptione alienae diocesis.
 viij De non constituendo Episcopo successore.
 ix De inruptione vacantis ecclesiae.
 x De Episcopo per necessitatem vagante.
 xj De contemptore Episcopo.
 xij De seditioso Episcopo.
 xiiij De^a dissensione iudicij.
 xiiij De presumptione Episcopi in rebus ecclesiae.
 xv De rebus ecclesiasticis gubernandis.
 xvj De rebus ecclesiae dispensandis.
 xvij De his, qui de ministerio ecclesiae aliquid vendiderint.
 xviiij De Synodo facienda.
 xix De Episcopo, qui noluerit venire ad Synodum.
 xx De legitima aetate ordinandi Presbyteros.
 xxj De Eunuchis, qui ab alijs fiunt, & qui sibi ipsis naturalia abscindunt.
 xxij De Neophytis.
 xxiiij De poenitente non admittendo ad Clerum.
 xxiiij De his, qui indiscussi, aut Presbyteri, aut Diacones ordinati sunt.
 xxv De Presbyteris, aut Diaconibus, qui post ordinationem denotantur.
 xxvj De his, qui viduas, aut dimissas ducunt.
 xxvij De fornicatoribus Clericis.
 xxviiij De his, quorum uxores mæchantur.
 xxix De viduis Clericorum.
 xxx De filia Episcopi, vel Presbyteri, qua fuerit deuota, & peccauerit.
 xxxj De deuota peccante, vel qua se maritarit.
 xxxij De subintroductis adoptiuis mulieribus.
 xxxiiij De non recipiendis Clericis, & de infirmanda ordinatione eius, qui sine consensu Episcopi sui, ab alio Episcopo ordinatus est.
 xxxiiij De Clericis desertoribus.

Diffentionibus
C.A.

De

- xxxv De importunis Clericis.
 xxxvj De purganda opinione heresis.
 xxxvij De Clericis excommunicatis.
 xxxviii De Presbyteris, ut in secundis nuptijs non vadant.
 xxxix De his, qui ad Diaconatum eliguntur.
 xl De eo, quod non licet Diaconum non iussum sedere.
 xli De eo, quod non liceat quemlibet, ut ministeria tangat.
 xliij Ut mulieres in sacrario non intrent.
 xliij Si Lector alterius viduam duxerit.
 xliiiij Si Subdiaconus secundam duxerit uxorem.
 xlv Ut non ascendat in pulpitem nisi Lector.
 xlvi De conditionalibus non ordinandis, nisi cum consensu patronorum.
 xlviij De non suscipiendis seruis alienis.
 xlviij De non celebrandis natalitijs martyrum in Quadragesima.
 xlix Non suscipi debere infantes ad baptismum, nisi ante tres septimanas Pasche.
 L De non soluendo ieiunio in quinta feria Pasche.
 li De chrisma conficienda.
 liij Non liceat Presbytero, presente Episcopo, chrismare.
 liij Quod non licet Presbytero, ante Episcopum, in baptisterio introire.
 liiiij De pregnantibus baptizandis.
 lv Quid in altario offerre oportet.
 lvj De Presbyteris forasticis.
 lvij De non ieiunando die Dominica, nec genuflectendo, similiter, ut in Quinquagesima.
 lviiij De prægustandis carnibus, & non execrandis.
 lix De eo, quod non licet Sacerdotibus vel Clericis, incantaturas, & contrarias ligaturas facere.
 lx De eo, quod non liceat Sacerdotibus vel Clericis, spectaculis interesse.
 lxj De eo, quod non liceat, conuiuia facere de confertis.
 lxij De usuris vel negociorum lucris.
 lxiiij De Clericis, qui ad Matutinum, vel Vespertinum officium non conueniunt.
 lxiiij De eo quod non liceat, Clericos Dominico ab ecclesia absentari.
 lxv De eo, quod non liceat, Clericos ante horam tertiam prandere.
 lxvj De adtondenda coma Clericorum, vel habitu ordinato.
 lxvij De eo quod non liceat, psalmos poeticos in Ecclesia dicere, vel libros apocryphos legere.
 lxviiij De eo quod non liceat, super monumenta mortuorum Missam tenere.

P 4 De eo,

- Ixix *De eo, quod non liceat Christianis prandia ad monumenta portare.*
- Ixx *De eo, quod non liceat Clericis, siue laicis Catholicis, ab Hæreticis eulogias accipere, aut cum ipsis, vel schismaticis orare.*
- Ixxj *De eo, quod non liceat Christianis obseruationes diuersas attendere.*
- Ixxij *De eo, quod non liceat Christianis tenere traditiones Gentilium, & obseruare luna, & stellarum cursus.*
- Ixxiij *De eo, quod non liceat Calendas obseruare.*
- Ixxiiij *De eo, quod non liceat herbas medicinales cum aliqua obseruatione colligere.*
- Ixxv *De eo, quod non liceat mulieres Christianas in lanificijs aliquid obseruare.*
- Ixxvj *De adulteris.*
- Ixxvij *De mulieribus fornicarijs, & abortum facientibus.*
- Ixxviij *De homicidio voluntario, vel non voluntario.*
- Ixxix *De muliere, qua duos fratres coniugio, vel viro, qui duas sorores habuerit.*
- Ixxx *De his, qui nuptijs inruunt.*
- Ixxxj *De his, qui se animalibus commiscuerunt.*
- Ixxxij *De his, qui vsque ad finem vite in peccatis perdurant, & in exitu communionem accipiunt.*
- Ixxxiiij *De his, qui intrantes ecclesiam, per nimiam luxuriam sacramento se abstinant.*
- Ixxxiiij *De excommunicatis.*

I. De electione Episcopi.

Non liceat populo electionem facere, qui ad Sacerdotium prouocantur, sed iudicium sit Episcoporum; vt ipsi eum, qui ordinandus est, probent, si in sermone, & fide, & in spiritali vita edoctus est.

II. De ordinando Episcopo.

Dist. 63. c. Non licet. et dist. 24. Episcopi, & dist. 64. c. Episcopus. Bureb. lib. 1. c. 10. luo. p. 5. c. 64. ex Nicæn. Concilio. c. 4.

Episcopum oportet maximè quidem ab omni Concilio constitui: sed si hoc aut pro necessitate, aut pro longinquitate itineris, difficilè fuerit, ex omnibus tres colligantur, & omnium præsentium, vel absentium subscriptiones teneantur, & sic postea ordinatio fiat. Huius autem rei potestas in omni prouincia ad Metropolitanum pertineat Episcopum.

De

III. De euacuanda ordinatione, qua absente Metropolitano fuerit facta.

Dist. 65. c. Non debet, ex Conci. Antioch. c. 19.

Non debet ordinari Episcopus absque consilio, & præsentia Metropolitanæ Episcopi. Adeste autem oportet omnes, qui sunt in prouincia Sacerdotes; quos per suam debet epistolâ cõuocare. Et si quidem omnes occurrerint, melius: si autem hoc difficile fuerit, pluriores oportet occurrere. Qui autem non venerint, præsentiam sui per suas epistolas faciant: & sic omnium factò consensu, ordinatione Episcopi fieri oportet. Si autem aliter, præter quod à nobis terminatum est, fuerit factum, talem ordinationem nihil præualere decernimus. Si autem secundùm Canones ordinatio Episcopi fuerit facta, & aliquis contra, sua malitia in aliquo contradixerit, plurimum morum consensus obtineat. a Plures. Exc. b Cum sua malitia. Exc.

III. De Primatu Metropolitanæ.

9. q. 3. Per singulas prouincias.

Per singulas prouincias oportet Episcopum cognoscere Primatum Metropolitanæ Episcopi: & ipsum curam suscipere, nihil autem agere reliquos Episcopos præter eum, secundùm quod antiquitus à patribus nostris constitutum cõtinetur in Canone. Propter quod & Metropolitanus nihil sibi præsumptiuè adsumat, absque consilio cæterorum.

V. De eo, qui per ambitionem de inferiori ciuitate ad maiorem transiens, vult agere Clericatum.

Si quis in parte alicuius fuerit ambitiosior inuētus, siue Episcopus, siue Presbyter, vel Diaconus, de inferiori ciuitate, nõ transeat ad maiorem. Quòd si quis contra hæc magni Concilij constituta importunus extiterit, omnimodis euacuetur huiusmodi factum; & suæ iterum restauret ecclesiæ, cuius Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus prius fuerit constitutus.

VI. De non mutanda parochia.

Episcopum à propria parochia non liceat transire in aliam, neque sua sponte introire, neque inuitatus, neque ab Episcopo coactus, sed permaneat in loco, in quo à Deo est ordinatus, & in eam, quam sortiuit ecclesiam secundùm antiquum Canonum institutum.

De

VII. De presumptione aliena diœcesis.

Si quis Episcopus non per scripta Metropolitanæ Episcopi, aut qui cum eo sunt, rogatus, de alia prouincia in aliam venerit; sed præsumptiuè irruens, ad ordinationem, & cõstitutionem Clericorum, qui ad illum non pertinent, importunus existat, vacua sint, & inania, quæ ab eo fuerint ordinata. Ipse autem digna excommunicatione censeatur, & abominetur à sancto Concilio.

VIII. De non constituendo Episcopo successore.

8. q. 1. Bar
ib. lib. 1.
c. 187. Iuo.
p. 5. 303. Episcopum non liceat ante finem vitæ alium in loco suo cõstituire successorem. Si quis autem hoc vsurpare tentauerit, talis constitutio irrita erit. Non ergo aliter fieri oportet, nisi cum consilio, & iudicatu Episcoporum, qui post exitum præcessoris potestatem habent, quem dignum elegerint.

IX. De inreptione vacantis ecclesiæ.

Dist. 92. c.
Si quis Epif
copus vacas Si quis Episcopus vacans, in ecclesiam non habentem Episcopum, subripiens populos, sine consilio integri ordinis, intruerit; etiam si populus, quem seduxit, desideret illum, alienum eum ab ecclesia esse oportet. Integrum autem & perfectum Concilium dicimus illud, in quo Metropolitanus Episcopus fuerit.

X. De Episcopo per necessitatem vacante.

In notis Gre
gorianis, di
ctur: Addẽ
dum est, Me
tropolitani
etiam, sic e
nim Græcè
καὶ ὁ τῆς
ΜΗΤΡΟΠ
λεως. Si quis Episcopus ordinatus, pro^a contemptione populi, aut pro aliqua alia ratione, & nõ pro sua culpa, in parochia, quæ ei fuerit data, non læsit, hunc oportet honorem Sacerdotum tantummodò contingere: & de rebus ecclesiæ, in qua conuenit, nihil sibi præsumat. Sustineat autem, quid de eo sanctum Concilium iudicare voluerit.

XI. De contemptore Episcopo.

Si quis Episcopus ab Episcopis ordinatus noluit agere Sacerdotium, neque consenserit in sibi commissa ecclesia ambulare,

bulare, statim talem excommunicari oportet. Quòd si coactus contempserit, sanctum Concilium, quod placet, de eodẽ terminet.

XII. De sedizioso Episcopo.

Si quis Episcopus ordinatus fuerit, & non vult ipsam parochiam suscipere, in qua nominatus est, sed alibi vult ordinare; & vim facit, & seditiones concitat contra eos, qui illum ordinauerunt, hunc ab honore oportet remoueri. Si autem in pristino honore Presbyterij vult stare, non vitetur, vt gradum, quem habuit, retineat. Quòd si reluctatus fuerit, etiam de honore Presbyterij, ab honore proprio deponatur.

XIII. De dissensione iudicij.

6. q. 4. Si
quis Episco
pus in vbi
dicitur, &
in alijs: ex
Cõcilio Mar
tini Papa. Si quis Episcopus in^a aliquibus iudicatur, & viderit ipsos Episcopos, qui in^b prouincia sunt, inter se in iudicio discrepare; vt alij videantur, eum, qui iudicatur, iustificare, alij condemnare; pro definitione huius dissensionis, hoc placuit sancto Concilio, vt de vicina prouincia alter Metropolitanus conuocetur Episcopus: vt per eum confirmetur, quod secundum rectum placuerit Canonem.

XIII. De presumptione Episcopi in rebus Ecclesiæ.

10. q. 3. Si
quis Episco
pus nulla.
Burch. lib.
1. c. 215. &
lib. 3. c. 181
Iuo. p. 3. c.
172. &
242. & p.
5. c. 329. Si quis Episcopus nulla ecclesiasticæ rationis necessitate cõpulsus, in scio Clero; aut vbi fortè non est Presbyter, de rebus ecclesiasticis aliquid præsumpserit vendere, res ipsas ecclesiæ propriæ restaurare cogatur; & in iudicio Episcoporum deiiciatur^d auditus: & tanquam furti, aut latrocinij reus à suo priuetur honore.

XV. De rebus Ecclesiasticis gubernandis.

12. quæst. 1
C. manifesta,
ex Can. 4.
Concilij An
siobeni. Quæ sunt Ecclesiæ, conseruari cum omni diligentia, & bona conscientia, & fide Dei, qui omnia videt, & iudicat, gubernari ergo oportet, cum iudicio, & potestate Episcopi: cui etiam omnis populus, & congregatio commissa est animarum. Manifesta autem debent esse, quæ ad ecclesiam pertinent, in conscientia eorum, qui circa Episcopos sunt, Presbyteros, & Diaco-

^a Aliquibus causationibus iud. Exc.
^b Prouinc. sua sunt. Exc.

^c In Clero suo Grat. Exc.

^d Audi. & conuictus & tanquam Grat. quæ lectionem pro bar nota Gregoriana.

^e Sic in quibusdam Gratiani codicibus M. ff. correctores tamè Gratiani cõtentione reliquerunt.

Diaconos, vt hi omnes sciant, quæ sunt Ecclesiæ propria: vt, si Episcopo contigerit transitus, nihil eos latere possit ex his, quæ ad Ecclesiam pertinent; vt nullo modo possint minui, & perire. Neque res propriæ Episcopi debent importunitatem pro rebus Ecclesiæ pati. Dignum re vera, & iustum est apud Deum, & homines, vt ea, quæ Episcopi propria sunt, cui voluerit, derelinquat, & neque Ecclesiam perpeti damnum, neque Episcopum, pro rebus Ecclesiæ condemnari, aut post eius obitum in causas, quæ ad eum non pertinent, aut in maledictum incidere.

XVI. De rebus Ecclesiæ dispensandis.

Ex Concilio Antiochen. c. 25. & habetur. 11. q. 1. Episcopus Ecclesiasticus. c. 10. q. 2. Episcopus habet. 1. Thimoth. 6. B. Episcopus habeat potestatem in rebus Ecclesiæ, vt dispenset necessitatem habentibus, cum omni reuerentia, & timore Dei: participare etiam eum oportet, quæ necessaria sunt; si tamen ipse, aut qui cū eo sunt fratres, indiguerint aliquid; vt necessitatem nullo modo patiantur, secundum sanctum Apostolum dicentem: Victu & tegumento, his contenti sumus. Si autem res Ecclesiasticas Episcopi in suas voluntates vsurpare voluerint, & lucra Ecclesiæ, vel fructus agrorum, non cū Presbyterorum, vel Diaconorum consilio intaminauerint, aut fratribus, vel filiis, vel quibuscunque propinquis suis dederint potestatem, vt per eos latenter res lædatur Ecclesiæ, hos oportet obnoxios esse Concilio. Similiter id, si Episcopus, vel qui cum eo sunt Presbyteri, aut Diaconi accusentur, vt quæ ex reditu, vel ex quolibet actu Ecclesiæ veniunt, in suo finu colligunt, & pauperes fraudant, & fame conficiuntur, hos corripere oportet, secundum quod ordinatum fuerit à sancto Concilio.

XVII. De his, qui ex vasis ministerij Ecclesiæ aliquid vendiderint.

Dist. 50. Si quis. 110. p. 3. c. 173. Burch. lib. 3. c. 179. Si quis Presbyter, aut Diaconus inuentus fuerit aliquid de vasis ministerij Ecclesiæ venundasse; quia sacrilegium commisit, placuit eum in ordinatione Ecclesiastica non haberi: in iudicio tamen Episcopi dimittendum esse, siue dignus sit, siue indignus, in suo recipi gradu: quia simul totiens pro hoc ipso, quod de sacrosancto altario intaminauerint, id cum Episcopi potestate dimissum est.

a Loca. Grat. b Intaminauerit, alij M. f. Grat. contaminauerit. c Sin autem Grat. quæ lectione probat. nota Greg. tã quam magis accedentem ad Gracã Concilij Antiocheni. c. 25. d Hæc vox in simili significatione vsurpatur. 1. q. 2. Vulturanæ. vide notã Gregorianam.

e De elemosynis Burch.

f Vt debeat gradu Gratian.

De

XVIII. De Synodofacienda.

Ex Concilio Antioch. c. 20. Habetur. d. 18. c. propter Ecclesiast. Propter Ecclesiasticas curas, & altercationum solutiones, bene placuit, per singulas prouincias bis in anno concilium fieri, conuocante Metropolitanò Episcopo, omnes prouinciæ Episcopos; ita vt in his concilijs prodeant omnes Presbyteri, Diaconi, vel hi, quorum in concilio causæ examinatæ ad iustum iudicium prodatur. Et qui manifestè Episcopi, vel Presbyteri, aut Diaconi inuenti fuerint in offensa, secundum rationem excommunicentur, quamdiu communi consensu de his placuit dare sententiam. Nulli autem Episcopo liceat propria apud semetipsum concilia facere: præter eos, qui sunt Metropolis creditæ.

Fortè. Ecclesiæ.

XIX. De Episcopo, qui venire ad Synodum noluerit.

Non liceat ad Concilium conuocatos Episcopos continere; sed ire, & ea, quæ ad vtilitatem Ecclesiæ, vel cæterorum pertinent, aut docere, si nouit, aut doceri, si nescit. Nam si extra ægritudinem contempserit ire, reus erit fraterni concilij.

XX. De legitima ætate ordinandi Presbyteri.

Affertur d. 78. c. Siquis tringinta. Tribus. Bonifacio Papæ, verum ex Nestoriansi. c. 11. Luc. 3. E.

Siquis xxx. ætatis suæ nõ impleuerit annos, nullo modo presbyter ordinetur, etsi valde sit dignus: quia ipse Dñs tricesimo anno baptizatus est, & sic cœpit docere. Oportet ergo eum, qui ordinandus est, vsq; ad hanc ætatẽ legitimam conseruari.

XXI. De Eunuchis, qui ab alijs sunt, vel qui ipsi sibi naturalia abscindunt.

Dist. 55. ca. Si quis pro ægritudine. 110. p. 6. c. 374. Si quis pro causa ægritudinis naturalia à medicis habuerit secta; similiter, & qui à barbaris, aut à dominis stultis fuerint castrati, & moribus digni fuerint visi, hos Canõ admittit ad Clericatus officium promoueri. Si quis autem sanus, nõ per disciplinã religionis & abstinentiæ, sed per abscisionẽ plasmati à Deo corporis, extimans à se posse carnales concupiscentias amputari, castrauerit se, nõ eum admitti decernimus ad aliquod Clericatus officium. Quod si iam antè fuerat promotus ad Clerum, prohibitus à suo ministerio deponatur.

De

XXXII. De Neophytis.

Qui nuper baptizati fuerint, iam ætate legitima, non continuo liceat, eos ad Ecclesiasticum ordinem promoueri: quia oportet, illum prius doceri, quod possit docere; quo multo tempore baptismum possit probare: ut bene probatus veniat ad Clerum, secundum præceptum Apostoli dicentis: Non Neophytum; ne in superbiâ elatus in iudicium incidat, & laqueum diaboli. Si succedenti tempore in aliquo graui peccato à duobus, vel tribus testibus fuerit conuictus, depositus de gradu suo cesset à Clero. Si quis contra hanc regulam facere præsumperit, quasi contrarius magni Concilij, proijciatur à Clero.

Paul. 1. ad Tim. c. 6.

XXXIII. De pœnitente non admittendo ad Clerum.

Pœnitens tantum, si necessitas, aut usus exegerit inter Ostiarios prius deputetur, vel inter Lectores; ita ut Euangelia vel Epistolam non legat. Si qui autem antè ordinati sunt, inter Subdiaconos habeantur: ita ut manum non imponant, aut sacra non contingant. Ex pœnitente enim dicimus idèd, quod post baptismum pro homicidio, aut pro diuersis criminibus, aut grauissimis peccatis publicam pœnitentiam gerens, diuino fuerit reconciliatus altario.

XXXIII. De his qui sine discussione, aut Presbyteri, aut Diacones ordinati sunt.

Si quis Presbyter, aut Diaconus sine aliqua examinatione ordinati sunt; aut certè cum discuterentur, criminosa peccata sua celauerunt, & post ordinationem ab alijs sunt detecti; abijciantur à Clero. Similiter, & de vniuerso ordine Cleri feruetur. Nam hoc sibi, quod inreprehensibile est, sancta & catholica defendit Ecclesia.

Dist. 25. Si quis presby. Huc facit. c. 5. epist. Zachar. ad Bonifacium Episcopi. c. 15. q. 8. Si quis Presbyter. Vide Concil. Nicen. c. 9. unde hoc caput desumptum videri possit.

XXXV. De Presbyteris aut Diaconibus, qui post ordinationem denotantur.

Si quis Presbyter ante ordinationem peccauerit, & post ordinationem confessus fuerit, quia antea errauit, non offerat; sed tantum, pro religione, nomen Presbyteri portet. Similiter & de Diaconibus seruandum est: ut si ipse confessus fuerit, ordinem Subdiaconatus accipiat.

16. q. 1. c. Si quis Presbyter, & Neocaesariensis. c. 9. c. 10. Burch. l. 2. c. 48. luo. p. 6. c. 149.

In correcto Gratiano: Confessus fuit, aut post. Alias legatur: Confessus non sunt, & post.

In. Exc. sequitur postea: Si autem non ipse confessus, sed ab alio publicè fuerit conuictus, nec hoc ipsum habeat, ut nomen Presbyteri portet. Similiter & quæ verba in aulio. C. M. sunt.

De

XXVI. De his, qui viduas aut dimissas ducunt, aut in malis consilijs mixti sunt.

Si quis viduam aut ab alio dimissam duxerit, non admittatur ad Clerum: aut si obrepserit, reijciatur; similiter si homicidij, aut facti, aut præcepto, aut consilio, aut assensione post baptismum conscius fuerit, & per aliquam subreptionem ad Clericum venerit, deijciatur, & in finem vitæ suæ communionem non recipiat.

Hieronymus Epist. 128. ad Fabiolam, sic interpretatur viduam, ecclesiam, & meretricem: vidua, inquit, est, cuius maritus est mortuus; ecclesia est, quæ à marito viuente proijcitur; meretrix, quæ multorum libidini patet.

Defessione est apud Gratianum: verum Gregoriana non videtur probare hanc lectionem, & Concil. Tribur. c. 12.

XXVII. De Fornicatoribus Clericis.

Si quis Presbyter, aut Diaconus fuerit fornicatus, aut mœchatus, proijciatur, & agat pœnitentiam.

XXVIII. De his quorum uxores mœchantur.

Si alicuius Laici vxor in adulterio fuerit deprehensa, hictalis ad ministerium ecclesiasticum nullo modo adducatur. Si autem post ordinationem, alicuius clerici vxor adultera fuerit, dimittat eam: si autem cum ipsa voluerit permanere, à ministerio alienus sit.

Dist. 34. c. Si Laici. & dicitur, ex Concilio Marini Papæ.

XXIX. De viduis clericorum.

Si qua vidua Episcopi, vel Presbyteri, aut Diaconi, maritum acceperit, nullus clericus, nulla religiosa, cum ea conuiuium sumat, nunquam communicet; morienti tantum ei sacramenta subueniant.

Dist. 28. Si qua vidua, ex Concil. Tol. 1. c. 18.

Relig. persona Tamen.

XXX. De filia Episcopi, vel Presbyteri, siue Diaconi.

Si deuota fuerit, & maritum duxerit, si eam pater vel mater in affectum receperint, à communionem habeatur alieni. Pater verò causas in Concilio se nouerit præstaturum; mulier verò non admittatur ad communionem, nisi marito defuncto egerit pœnitentiam. Si autem, viuente eo, recesserit, & pœnituerit, communionem in ultimo vitæ deficiens accipiat.

XXXI. De deuota peccante, vel quæ se maritauerit.

Deuotam peccantem non recipiendam in ecclesia, nisi peccare

Q2 desie-

desierit, & desinens egerit aptam pœnitentiã decem annis: & recipiat communionem. Prius autem quàm in ecclesia admittatur ad orationem, ad nullius conuiuium Christianæ mulieris accedat. Quòd si admissa fuerit, etiam ea, quæ illam receperit, habeatur abstenta. Corruptorem etiam par pœna constringat. Quæ autem maritum acceperit, non admittatur ad pœnitentiã, nisi adhuc viuente ipso marito, castè vixerit, aut post ipse de hac vita discesserit.

XXXII. De subintroductis ad optiuas mulieribus.

Nullus Episcopus, neque Presbyter, neque Diaconus, neque omnino aliquis ex Clero licentiã habeat intromittendi ad se quasi adoptiuam aliquam mulierem, quasi in loco filia, aut matris, nisi fortè sororem veram ex germanitate, aut sororem matris, vel patris, & illas solas personas, qui ab omni mala suspicione alienæ sunt. Similiter & religiosis fœminis laicorum alienorũ familiaritatem, & consortium prohibemus, & eorũ, qui nec in Dei timore subiecti sunt, nec continentia retinent disciplinam.

XXXIII. De nõ recipiendis Clericis, & de infirmãda ordinatione eius, qui sine consensu Episcopi ab alio Episcopo ordinatus est.

Siquis in contemptu positus Presbyter vel Diaconus, vel quicumq; ex Clero, recesserit ab Ecclesia, nullo modo in alia suscipiatur Ecclesia, sed omnimodò compellatur, vt ad suam reuertatur ecclesiam: si autem permãserit in superbia, & reuer-ti noluerit, excommunicetur, & proijciatur. Siquis autẽ Episcopus ausus fuerit in sua Ecclesia ordinare, non consentiente Episcopo suo, à quo recessit, ordinatio eius vacua deputetur.

XXXIII. De Clericis desertoribus.

Siquis Presbyter, aut Diaconus, aut aliquis de Clero, propria ecclesiam derelinquẽs, ad alteram ecclesiam vadit, & ibi multo tempore demoratur, omnino nõquam ministret in Clero: & si admonuerit eum Episcopus suus, vt ad suam redeat parochiam, & redire noluerit, vbi est, ibi de suo officio deponatur; ita vt nunquam in suo reuertatur gradu propter dissolutionis

lutionis peccatum. Si autem Episcopus alter illum susceperit, qui de reatu eius est cõsciũs, oportet ipsum Episcopum sine increpatione in communi Concilio non admitti; vt ecclesiasticum canonem vltra non soluat.

XXXV. De importunis Clericis.

21. q. 4. Si quis Episcopus ex concilio Antioch. c. 12.

Si quis Episcopus, Presbyter, aut Diaconus excommunicatus, in Cõcilio iniustè se queritur condemnatum, ad maius Episcoporum Concilium reuertatur: & eorum inquisitionem, & iudicium expectans, si quas se iustas causas habere putat, exponat. Si autem contempserit, & importans se palatio, aures Principum inquietare voluerit, hic ad nullam veniam poterit peruenire; neque spem futuræ reconciliationis habebit.

Ad maiorem Episc. Synodum. Grat.

Alias importunans Alias importunus palatio.

XXXVI. De purganda opinione hæresis.

24. q. 7. Siquis Episcopus.

Si quis Episcopus, siue alicuius Episcopi Presbyter aut Diaconus in alicuius hæresis opinionem offenderit, & ob hanc causam fuerit excommunicatus; nullus Episcopus eum in communionem recipiat, nisi prius in communi concilio, porrecto fidei suæ libello, satisfaciãt omnibus, & ita liberam teneat suam purgationem. Hoc idem, & de Fidelibus laicis fit decretum, si in aliqua hæresis opinione fuerint nominati.

e aliqua. d Opinione.

XXXVII. De clericis excommunicatis.

11. q. 3. Si quis Episcopus in ex canone. 5. Concilio Antioch.

Si quis Episcopus in Concilio excommunicatus fuerit, siue Presbyter, siue Diaconus, facere oblationem, vel Matutinũ, vel Vespertinum sacrificium, quasi in officio suo agere sicut prius non liceat ei, nec in alio Concilio spem reconciliationis habere, nec vltra recolligi; sed etiam eos, qui ei communicauerint, omnes ab ecclesia respui; maximè eos, qui sciebãt eum esse deletum. Si autem permãserit turbans, & concitans ecclesiam, per forasticam potestatem oportet eum sicut seditionarium ab omni plebe expelli.

e Diac. à suo Episcopo & post excommunicationem præsumperit, siue Episcopus ille aut Presbyter aut Diaconus facere oblationem. Exc. Grat.

f Reconciliari. Exc. Grat.

g Deiectum Grat. Exc.

h Forinsecam. Grat. in Canon. S. Concilij Antioch. est.

Si d. τὸς ἐξωθεν ἐξουσίας. Quòd Dionysius vertit per potestates externas infra Forastici. Can. 56.

XXXVIII. De Presbyteris vt in secundis nuptijs non vadant.

Presbyterum ad secundas nuptias conuiuiam fieri non oportet, propterea quòd hi, qui ad secundas nuptias veniunt, pœnitentiã postulant. Quomodò potest Presbyter esse, qui propter conuiuium interest tali coniugio?

Q. De

XXXIX. De his, qui ad Diaconatum eliguntur.

Siquis ad ministerium Diaconatus eligitur, si contestatus fuerit pro accipiendo matrimonio, & dixerit non posse in castitate permanere, hic non ordinetur. Quòd si in ordinatione tacuerit, & ordinatus fuerit, & postea matrimonium desiderauerit, alienus sit à ministerio, & vacet à Clero.

XL. De eo quòd non liceat Diaconum non iussum sedere.

Non licet Diaconum ante Presbyterum sedere, nisi cum iussione Presbyteri.

XLI. De eo quòd non liceat quemlibet ministeria tangere.

Diff. 14. c. Non liceat cuiuslibet. Non liceat quemlibet ministeria tangere, nisi subdiacono, aut Acolyto in secretario tangere vasa Dominica.

XLII. Vt mulieres in sacratio non intrent.

Non liceat mulieres in sacratio ingredi.

XLIII. Si Lector alterius viduam duxerit.

D. 3. 4. c. Le Hor. c. in. C. Tol. l. c. 3 Lector si viduam alterius uxorem acceperit in Lectoratu permaneat: aut si fortè necessitas sit, Subdiaconus fiat, nihil autè supra; similiter & si bigamus fuerit.

XLIII. Si Subdiaconus secundam duxerit uxorem.

D. 3. 4. c. si subdiaconus. c. in. C. To. 1. c. 4. Si subdiaconus secundam duxerit uxorem; inter Lectores, vel Ostiarios habeatur; ita vt Apostolum non legat.

XLV. Vt non ascendat in pulpitu nisi Lector.

Diff. 19. c. No liceat in pulpito. Non liceat in pulpito pfallere, aut legere, nisi qui ab Episcopo Lector est ordinatus.

XLVI. De conditionalibus inordinandis, nisi cum consensu patronorum.

Diff. 53. Si quis obligatus est tributis. ex Con. cil. Tol. l. c. 10. Siquis obligatus tributo feruili, vel aliqua conditione, vel patrocinio cuiuslibet domus; non est ordinandus clericus, nisi probandæ vitæ fuerit, & patroni concessus accesserit.

De

XLVII. De non suscipiendis seruis alienis.

17. q. 4. Si quis seruum alienum. Burch. l. 8. c. 25. luo. p. 7. c. 43. l. c. in Concil. Gangyensi. c. 3. Si quis seruum alienum causa religionis doceat contemnere dominum suum, & recedere à seruitio eius, durissimè in omnibus arguatur,

XLVIII. De non celebrandis natalitijs Martyrum in Quadragesima.

33. q. 4. No licet. Burch. lib. 13. c. 10. luo. p. 4. c. 34. Non liceat in Quadragesima natales martyrum celebrare, sed tantum Sabbato & Dominico pro commemoratione eorum oblationes offerri; sed nec natalitia, neq; nuptias liceat in Quadragesima celebrare.

XLIX. Non suscipi debere infantes ad baptismum, nisi ante tres septimanas Paschæ.

De consec. dist. 4. Non liceat ante Non liceat ante duas septimanas Paschæ, sed ante tres ad baptismum suscipere aliquem. Oportet autem in ipsis diebus, vt hi, qui baptizandi sunt, Symbolum discant, & quinta feria nouissimæ septimanæ Episcopo vel Presbytero reddant.

L. De non soluendo ieiunio in quinta feria Paschæ.

De consec. dist. 3. Non liceat quinta. Non liceat quinta feria nouissimæ septimanæ ieiunium soluere, & omnem exhonorare Quadragesimam, sed syncerè abstinentes totam Quadragesimam perexire.

LI. De Chrisma conficienda.

Omni tempore Episcopis liceat chrisma cõficere, & per suas dioceses destinare; ita vt ad dirigendum chrisma Diaconus, aut Subdiaconus ante diem Paschæ, de singulis Ecclesijs ad Episcopum destinentur.

LII. Non liceat Presbyteros, præsente Episcopo, chrismare.

Diff. 95. c. Presbyter. de consec. dist. 4. c. c. Omnitempore. Presbyter, præsente Episcopo, non signet infantes, nisi fortè ab Episcopo fuerit illi præceptum.

Quòd

LIII. *Quòd non licet Presbytero ante Episcopum
in baptisterio introire.*

Non liceat Presbytero priùs ab Episcopo in baptisterium introire, sed cum Episcopo; nisi fortè, aut absens fuerit, aut ægrotus.

LIIII. *De pręgnantibus baptizandis.*

De consec. d. 4. Si qua mulier. pręgnas. Ek cõ-ert. Neoca- ser. c. 6. Si qua mulier pręgnans desiderauerit gratiam baptismi percipere, quando voluerit, habeat potestatem: nam nihil in hoc participat mater infanti, qui nascitur; propter quod unicuique propria posse voluntas, in confessione monstratur.

LV. *Quid in altario offerre oportet.*

De consec. dist. 2. Non oportet. Non oportet, aliquid aliud in^a sanctuario offerri, præter panem, & vinum, & aquam, quę in typo Christi benedicuntur: quia dum in cruce penderet, de corpore eius effluxit sanguis, & aqua: hæc tria vnum sunt in Christo Iesu, hæc hostia, & oblatio Dei in odorem suauitatis.

LVI. *De Presbyteris forasticis.*

Alio nomine Presbyteri raris, ut dicitur. d. 95. cap. Presbyteri. raris: ex Cõcilio Neoca- rariensi. c. 13. Forasticis: Presbyteris, præsentem Episcopo, vel Presbytero ciuitatis, offerre non liceat, nec ministrare in populo; nisi fortè illis absentibus.

LVII. *De non ieiunanda die Dominica, neque genu flectendo
similiter ut in Quadragesima.*

Distin. 30. e. Si quis presbyt. Burch. lib. 13. c. 10. luo. p. 4. c. 52. Si quis Presbyter propter publicam pœnitentiam à Sacerdote acceptam, aut aliqua necessitate die Dominica pro quadam religione ieiunauerit, sicut Manichæi, anathema sit. Similiter & quod ab Apostolis traditum canon tenet antiquus, placuit, tam per omnes Dominicas, quã per omnes dies Paschæ, vsq; ad Quinquagesimam non prostrati, nec humiliati, sed erecto vultu ad Dominum orationum fungamur officio: quia in his diebus gaudium resurrectionis Dominicę celebramus.

LVIII. *De pręgustandis carnibus, & non execrandis.*

Si quis non pro abstinentia, sed pro execratione escarum; abstinet,

stinent, placuit sancto Concilio, ut prægustet; & sic si vult abstineat: si autem spernit, ita ut olera cocta cum carnibus non degustet, iste non obediens, neque suspicionem hæresis à se remouens, deponatur de ordine Clericatus.

LIX. *De eo quòd non liceat Sacerdotibus, vel Clericis incantaturas, & contrarias ligaturas facere.*

Ibid. lib. Originum. 8. c. de Magis. Incantatores (inquit) di- eis sunt, qui artem verbis peragunt. Non liceat Clericis incantatores esse, & ligaturas facere, quod est conligatio animarum. Si quis hæc facit, de Ecclesia proijciatur.

LX. *De eo quòd non liceat Sacerdotibus, vel Clericis spectaculis interesse.*

Non liceat Sacerdotibus, vel Clericis aliqua spectacula in nuptijs, vel in conuiuio spectare: sed oportet, antequam ingrediantur ipsa spectacula, surgere, & recedere inde.

LXI. *De eo quòd non liceat conuiuia facere de confertis.*

Dist. 44. e. Non liceat Sacerdotes. Non liceat Sacerdotibus, vel Clericis, sed nec religiosis laicis conuiuia facere de confertis.

LXII. *De usuris, vel negociorum lucris.*

14. q. 4. Si quis oblitus. Psal. 14. B. Si quis oblitus timorè Domini, & sanctam Scripturam, quę dicit: Pecuniam suam non dedit ad usuram, post hanc cognitionem^a magni Concilij fœnerauerit, & ceteras exegerit, aut ex quolibet negotio^b turpia lucra quæsierit: aut per diuersas species vini, vel frugis, vel cuiuslibet rei, emendo, & vendendo^c incrementa susceperit, depositus de gradu suo, alienus habeatur à Clero.

LXIII. *De Clericis, qui ad Matutinum, vel Vespertinum
Officium non conueniunt.*

Dist. 92. e. Si quis presbyter, ex luo. l. 1. c. 52. Si quis Presbyter vel Diaconus, vel quilibet Clericus Ecclesię deputatus, si intra ciuitatem fuerit, aut in quolibet loco, in quo Ecclesia est; & ad quotidianum psallendi sacrificium Matutinis, vel Vespertinis horis ad Ecclesiam non conuenit, deponatur

Sic in omnibus M. f. Gratian. Sacramento,

Citat Burch. & luo. similem canonem ex Concil. Turon. his verbis: Si quis propter publicam pœnitentiã à Sac. accept. aut pro aliqua necess. In aliquot M. f. Gratiani est,

^a Nicenum intelligit, ex cuius c. 17. hæc sententiã sumpsit: & habetur. 14. q. 14. c. quoniam.
^b Turpe lucrũ. Grat.
^c Aliqua incrementum.
^d De gradu suo delectus. Grat.

deponatur à Clero; si tamen castigatus veniam ab Episcopo, per satisfactionem noluerit promereri.

LXIII. De eo quòd non liceat Clericos Dominico ab Ecclesia absentari.

Non liceat quemlibet Clericum die Dominico ab Ecclesia absentem esse, sed Missarum solennibus interesse.

LXV. De eo quòd non liceat Clericos ante horã tertiã prandere.

Diff. 44. c. Non liceat Sacerdote. Burel. 2. c. 165. Iuo. p. 6. c. 256. Non oportet Clericos vel laicos religiosos, ante sacram horã diei tertiã, inire cõuiuia, neq; aliquando Clericos, nisi hymno dicto edere panẽ; & post cibos gratias auctori Deo deferre.

LXVI. De adtondenda coma Clericorũ, vel habitu ordinato.

Non oportet Clericos comam nutrire, & sic ministrare, sed attonso capite, patentibus auribus; & secundum Aaron talarum vestem induere; vt sint in habitu ordinato.

LXVII. De eo quòd non liceat psalmos pœticos in Ecclesia dicere, vel libros apocryphos legere.

Non oportet psalmos compositos, & vulgares in Ecclesia dicere, neque libros, qui sunt extra Canonem, legere, nisi solos Canonicos noui & veteris Testamenti.

LXVIII. De eo quòd non liceat super monumenta mortuorum Missam tenere.

De Consec. dist. 1. Non oportet. Non oportet Clericos ignaros, & præsumptores super monumenta in campo ministeria portare, aut distribuere Sacramenta; sed aut in Ecclesia, aut in basilica, vbi martyrum reliquiã sunt depositã, ibi pro defunctis oblationem offerre.

LXIX. De eo quòd non liceat Christianis prandia ad monumenta portare.

De consec. d. 2. Nõ liceat. Burel. 10. c. 38. Iuo. p. 11. c. 63. Non liceat Christianis prandia ad defunctorum sepulchra deferre, & sacrificare de re mortuorum,

De

LXX. De eo, quòd non liceat Clericis vel Laicis catholicis, ab hæreticis eulogias accipere, aut cum ipsis, vel schismaticis orare.

1. q. 1. Non liceat Clericis. Non liceat clericis, vel laicis catholicis, ab hæreticis eulogias accipere; quia maledictiones sunt magis, quã benedictiones: neque licet, aut cum hæreticis, aut cum schismaticis orare.

LXXI. De eo, quòd nõ liceat Christianis, obseruationes diuersas attendere.

2. 6. q. 5. Nõ liceat Christianis. Burel. 10. c. 6. Iuo. p. 11. c. 34. Si quis Paganorum consuetudinem sequens, diuinos, & fortilegos in domo sua introduxerit; quasi vt malum foras mittant, aut maleficia inueniant, vel lustrationes Paganorum faciant, quinque annis pœnitentiam agant.

LXXII. De eo, quòd non liceat Christianis tenere traditiones Gẽtilium, & obseruare lunã & stellarum cursus.

2. 6. q. 6. Nõ liceat. Burel. lib. 10. c. 3. Iuo. p. 11. c. 40. Coloff. 3. Non liceat Christianis tenere traditiones Gẽtilium, & obseruare vel colere elementa, aut lunã, aut stellarum cursum, aut inanem signorũ fallaciam, pro domo faciẽda. ^a Scriptum est enim: Omnia, quæ facitis, aut in verbo, aut in opere, omnia in nomine Domini nostri Iesu Christi facite, gratias agẽtes Deo.

Fac. aut propter segetes vel arbores plantandas, vel coniugia socianda. Scriptu. Grat.

LXXIII. De eo quòd non liceat Calendas obseruare.

2. 6. q. 7. Nõ licet. Burel. lib. 10. c. 15. Iuo. p. 11. c. 42. Non liceat iniquas obseruationes agere Calendarum, & ocis vacare gẽtilibus: neque lauro, aut viriditate arborum cingere domos. Omnis hæc obseruatio Paganismi est.

LXXIII. De eo quòd non liceat herbas medicinales cum aliqua obseruatione colligere.

2. 6. q. 5. Nõ liceat. Burel. lib. 10. c. 20. Iuo. p. 11. c. 47. Non liceat in collectione herbarum, quæ medicinales sunt, aliquas obseruationes, aut incantationes attendere, nisi tantum cum Symbolo diuino, aut oratione Dominica, aut tantum, Deus creator omnium, & Dominus honoretur.

LXXV. De eo quòd non liceat mulieres Christianas in lanificijs aliquid obseruare.

Dist. 50. c. si quis voluerit. Iuo. p. 10. c. 39. Non liceat mulieres Christianas aliquam vanitatem in suis lanifi-

lanificijs obseruare, sed Deum inuocent adiutorem, qui eis sapientiam texendi donauit.

LXXVI. De adulteris.

Si cuius vxor adulterium fecerit, aut vir in alienam vxorem intruerit, septem annis pœnitentiam agat.

LXXVII. De mulieribus fornicarijs, & abortum facientibus.

Si qua mulier fornicauerit, & infantem, qui exinde fuerit natus, occiderit: & quæ studuerit abortum facere, & quod conceptum est necare, aut certè, vt non concipiat, elaborat, siue ex adulterio, siue ex legitimo coniugio; has tales mulieres nec in morte recipere communionem priores canones decreuerunt. Nos tamen pro misericordia, siue tales mulieres, siue cõscias scelerum ipsarum, decem annis agere pœnitentiã iudicamus.

LXXVIII. De homicidio voluntario vel non voluntario.

Dist. 50. C. si quis uoluntarie luo. p. 10. c. 39. Si quis voluntariè homicidium fecerit, ad ianuam ecclesiæ catholicæ semper subiaceat, & communionem in exitu uitæ sue recipiat. Si autem non voluntariè, sed casu aliquod homicidium fuerit factum, prior Canon septem annis agi pœnitentiam iussit, secundus Canon quinque mandauit.

LXXIX. De muliere, quæ duos fratres coniugio, vel viro, qui duas sorores habuerit,

Si qua mulier duos fratres, aut si quis vir duas sorores habuerit, à communionem abstineantur vsque ad mortem; in morte autem eis communio pro misericordia detur. Si autem superuixerint cõmunionem accepta, & de infirmitate conualuerint, agant plenam pœnitentiam tempore constituto.

LXXX. De his, qui nuptijs intruunt.

32. q. 7. Si quis fuerit Burch. lib. 9. c. 63. luo. p. 8. c. 199. ex Cencil. Neocat. c. 3. Si quis multis nuptijs fuerit copulatus, pœnitentiã agat: conuersatio autem & fides pœnitentis compendiat tempus.

Re&e Malédurch compendit.

De

LXXXI. De his, qui se animalibus commiscuerunt.

Si quis ante viginti annos in cuiuslibet animalis cõmitionem peccauerit, quindecim annis in humilitate subiaceat ad Ecclesiæ ianuam: & post hos alijs quinque annis in orationis tantum communionem receptus, pœnitentiam agat, & sic gratiam sacramenti suscipiat. Interrogentur autem alij de eo, qualem vitam in pœnitentia egerit: & sic cõmunionis misericordiam consequatur. Si quis autem post viginti annos habens vxorem huic peccato intruerit, viginti quinq; annos humilitate subiaceat, & quinq; annis orationibus tantum cõmunicans postea recipiat sacramentum. Quod si & hanc mensuram aliquis transgressus fuerit, sacramentum in exitu consequatur: oportet enim tales inter dæmoniosos ordinare.

a Lego: Nec in exitu. Exc.

LXXXII. De his, qui vsque ad finem uitæ in peccatis perdurant, & in exitu communionem accipiunt.

26 q. 6. Si quis de corpore.

Si quis de corpore exiens nouissimum, & necessarium communionis viaticum expetit, non ei denegetur. Quod si in desperatione positus, post perceptam communionem iterum sanus fuerit factus, tantum orationis particeps sit: nam non accipiat sacramentum, donec constitutum pœnitentiæ impleat tempus. Qui ergo in exitu mortis sunt & desiderant accipere Sacramentum, cū consideratione, & probatione Episcopi, accipere debeant.

b Oratione. Grat. Sacramentum verò non accip. Grat.

d Debent Grat.

LXXXIII. De his qui intrantes ecclesiam, per nimiam luxuriam Sacramento se abstinent.

De confert. distin. 2. Si quis intrat ex Conc. Antioch. c. 2.

Si quis intrat Ecclesiam Dei, & sacras Scripturas non audit, & pro luxuria sua auertit se à communionem Sacramenti, & in obseruandis mysterijs declinat constitutam regulam disciplinæ, istum talem proijciendum de Ecclesia Catholica esse decernimus, donec pœnitentiam agat, & ostendat fructum pœnitentiæ suæ; vt possit communionem percepta indulgentia promereri.

e In Eccles. Grat. f Scriptur. audit. Grat. tia. rectè ex Cõcil. Antioch.

g Illum Grat.

h Grat. Communione percepta indulgentiam promer. Antiquæ Cõciliorum editiones, & vaticani M. ff. codices, vt nos: Græcè est ναὶ παρακαλέσαντες τὸν θεὸν διὸν θῶσιν σὺν γῶμιν.

LXXXIII. De excommunicatis.

Non liceat communicare excommunicatis, neque in domos eorum introire, neque orare cum eis, neque liceat, vt in alia

R Eccle-

Ecclesia segregentur. Si autem aliquis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, aut quilibet Ecclesiasticus excommunicato communicauerit, quasi perturbans omnem disciplinam Ecclesiasticam excommunicetur.

FRAGMENTA QVAE CITANTUR ex Concilijs Bracarenfibus, & in eis non extant.

EX CONCILIO BRACARENSIS. C. 3.

Burch. lib. 4. c. 8. Hoc omnimodis praecipimus, & antiqui Canones praecipunt, ut ante baptismum, viginti dies ad purgationem exorcismi Catechumeni veniant, & in illis viginti diebus iuxta Canonicum praceptum & erudiantur & consecrentur.

EX CONCILIO BRAC. C. 22.

Burch. lib. 10. c. 21. Si in alicuius Presbyteri parochia infideles aut faculas incenderit, aut arbores, aut fontes, aut saxa venerantur; si hoc erue re neglexerit, sacrilegium se fecisse cognoscat praesumptor aut hortator rei ipsius: si admonitus hoc emendare neglexerit, communione priuetur.

EX CONCILIO BRAC. C. 31.

Burch. lib. 3. c. 180. Quicumque Presbyter de iure tituli sui quolibet modo aurum argentum vel gemmas, vestes quoque; si sunt, vel si acceperint aliqua mobilia ad ornamenta diuina, aliquid in perpetuum alienare tetauerit, donator, alienator, ac venditor honoris sui amissione multetur.

EX EODEM CAP. 80.

Burch. lib. 10. c. 39. Si quis balationes ante ecclesias Sanctorum fecerit, seu qui faciem suam transformauerit in habitu muliebri; & mulier in habitu viri, emendatione pollicita. 3. annos poeniteat.

EX CONCILIO BRAC. 3. CAP. 8.

Gratianus 12. q. 4. Quicumque sub hoc neglectu res diuinas laborare distulerit, speciali placito distirngendus est; ut si de rebus, vel augmentis Ecclesiae quaestum laboris suis proprie auxit; & ex hoc Ecclesiasticis rebus, aut neglectum laboris exhibuit, aut minorationem, vel perditionem induxit, quidquid in rebus Ecclesiae minuit, ille restituat, ex cuius rebus, atque suffragijs suos conuictus fuerit ampliasse labores. Quod si aliquid pro vilitatibus Ecclesiae, aut substantiae expendit, aut dispendij, vel perditionis quippiam pertulerit, si hoc comprobare potuerit, totum illi a rebus Ecclesiae eiusdem reformabitur, pro cuius utilitate id expendisse probatur. Si vero de rebus Ecclesiae, tantummodo aliqua acquisisse noscuntur, & ad nomen Ecclesiae instrumenta debent componere, nec aliquibus poterint illa donare.

Notae

Notae in Concilium Bracarense secundum.

ANNO secundo] Dicitur in excusis, hoc Concilium sub Honorio PP. I. fuisse coactum, sed perperam; cum ex Era supputatione constet, Honorium primum, septuagesimum nonum a Petro Romanam sedem rexisse, anno Domini 623. temporibus Sisebuti Regis: Concilium vero Bracar. 2. anno Domini 572. fuit gestum: forte sub Ioanne III. temporibus Leouegildi Gothorum Regis. Neque etiam provinciale fuit strictè; cum a duobus Metropolitanis totius prouinciae Gallaeciae fuerit celebratum.

Cum suis Metropolitanis.] Ecclesia Lucensis facta est Metropolitana, ut supra diximus, Era. 670. in Concilio Lucensi, tempore Theodomiri Regis Sueuorum celebrato. De quo Ambrosius Morales, diligens nostrarum rerum indagator, post Vasum lib. 11. Chronici generalis. c. 59. affirmat, se in tabulis archiui Ecclesiae Lucensis legisse sic scriptum: Tempore Sueuorum sub Era. DC. VII. die Calendarum Ianuarij, Theodominus Princeps Sueuorum, Concilium in ciuitate Lucensi fieri praecipit, ad confirmadam fidem Catholicam, vel pro diuersis Ecclesiae causis. In eo, inquit, Concilio facta est Metropolitana Lucensis Ecclesia; Ecclesia tamen Bracarenfi subiecta. Oppositum lego in Concilio Lucensi. Hinc est quod Ecclesia Bracarenfis hac ratione est innixa Primatus Hispania nomen sibi arroget.

Mironis] Idem Theodominus qui Era. 607. congregauit Concilium Lucense: sic enim inuenio scriptum: Ego Theodominus Rex cognomento etiam Mirus, Gallaeciae totius Prouinciae Rex, &c. & infra: His itaque determinationibus, seu definitionibus, a me Nitigio nutu Dei Lucensis sedis Episcopo, diligentissime exquisitis, per antiquorum virorum scientiam, seu scripturarum seriem vetustarum, studiosissime prius peractam Bracarensem Synodum secundam ibidem in diebus gloriosissimi domini Mironis Regis, sub Era DC. X. in praesentia ipsius Regis, & omnium Catholicorum Magnatum totius Gallaeciae. Hac ibi. Unde constat, Theodominum, & Mironem eundem esse Regem, qui huic Synodo interfuit.

C. 1. Catechumeni Symbolum] Sic Concil. Laodi. c. 46. Baptizatos oportet fidei Symbolum discere, & quinta feria ultima se-

R 2 ptimana.

ptimana, vel Episcopo, vel Presbytero reddere. Idē Concil. 6. generali. c. 78. Gregorius P.P. lib. 3. epist. 4. Et nomen suum dabat quadraginta dies, vel eo amplius ante, & exorcismis, quotidianisq; orationibus, & ieiunijs expiabantur: ut illa Apostolica in illis impleretur præceptio: Expurgate vetus fermentum; ut sitis noua conspersio, 1. ad Corinth. 5. Id constat ex epistola Siricij. P.P. ad Himerium Episcopum Tarraconensem, & Cælestini P.P. I. ad Episcopos Gallæcia. c. 12. Et cum ventum erat ad baptismi gratiam suscipiendā, illud reddebant. Ambrosius lib. 2. de Sacramentis. c. 7. Interrogatus es, inquit, Credis in Deum Patrem omnipotentem? & dixisti: Credo, &mersisti. Idem Hieronymus in. 2. cap. Prouerb. & Augustinus, libro de Fide & operibus. c. 11. & his antiquior sanctus Dionysius Areopag. de Ecclesiast. Hierar. c. ultimo.

Cap. 2. Lumen & sacra.] Lumen & luminaria Ecclesie, ab origine nascētis Ecclesie, semper fidelibus magno in honore ad cultum Dei habita, ingentique cura obseruata. Unde narrat Eusebius lib. 6. c. 7. & Nicephorus lib. 5. c. 9. quod cum oleum deesset luminaribus, in die solemnī vigiliarum Pascha, in Ecclesia Hierosolymitana, Narcysus Hierosolymitanus Episcopus aquā imperauit deferri, eamq; benedixit, & infundi lampadibus: tunc, ait Eusebius, repente, miro, & seculis inaudito genere virtutis, natura aqua, in olei pinguedinem versa, splendorem luminum etiam solito reddidit clariorem. Simile miraculum commemorat Gregorius lib. 1. Dialog. c. 5. & lib. 3. c. 30. lampades immixto diuinitus lumine accensas fuisse.

C. 3. Antiqua diffinitio] Gratis ordines esse conferendos, ne Spiritui sancto contumelia irrogetur, dum eius donum pretio temporali aestimatur & traditur (Vile enim est omne quod in humanam estimationem cadit) id docuit primō Hormisda P.P. in epistola ad Episcopos Hispania. c. 2. & Concil. Aurelian. 2. c. 3. & 2. Turon. c. 28. & Tolet. 4. c. 18. & octauum Tol. c. 3. & Tolet. 11. c. 8. & 9. nouissimē sancta & vniuersalis Synodus Trident. Ses. 21. cap. 1.

C. 4. Exigatur] Chrisma ut gratis detur, statutū est ab Eugenio II. P.P. cap. 20. & Alexand. P.P. III. c. 10. & in Concilio Cabilon. tempore Caroli Magni. cap. 16.

C. 5. Nisi antea dotem basilicæ] Post extructam basilicam duo, ex antiquis decretis, Ecclesie sunt necessaria ad rem diuinā in ea agendam: vnum est dos, alterum consecratio. Dos opus est, ut Sacerdotum victui & vestitui aptius consuleretur, eorumque rationibus prouideretur. In Concil. Tolet. 3. c. 15. Episcopis interdicitur Ecclesiam consecrare, nisi prius dotem chartula confirmatam habue-

habuerint. Sanctus Chrysostomus hom. 18. in Acta: quasi, inquit, ducta uxore, vel sponsa, vel data virgine, sic erga Ecclesiam affectus sis dotem; inscribe illi; ita tibi benedictionis pradium multiplicabitur. De conse. distinct. 1. c. Nemo. & Can. Cum sicut. Formulā huius chartula legi in archiuis Ecclesie Toletanae, in dote quam, ei inscripsit Adefonsus sextus, Rex, liberali munificētia. Ego Rex (inquit) Adefonsus, constituo chartam dotis Beate Mariae Virgini, & omnibus Sacerdotibus castè & piè vitam agentibus, &c. Consecratio verò Ecclesie ab Apostolis fluxit: ipsi à Domino eam acceperunt, & nobis tradiderunt. Clemens epist. 2. ad Iacobum fratrem Domini, & epist. 3. & Can. Ecclesias. 16. q. 7. & Can. Ecclesias, & omnes. de consecr. dist. 1. Athanasius ab Arrianis accusatus, quod synaxem in Ecclesia nondum consecrata celebrasset, ipse respondit in epistol. ad Constant. Imperatorem, frequentia populi, & necessitate, & periculi metu coactum fuisse.

C. 10. Missas mortuorum] Pro viuis & defunctis esse Missas celebrandas, antiquus Ecclesie Catholicae retinet mos; ut ex Gregor. II. P.P. epist. 8. constat, & ex Concil. Tribur. sub Arnulfo Imperatore cap. 15. & ex Concil. Tolet. 17. & ex August. lib. de cura pro mortuis agenda, cap. 1. & 4. & lib. de ciuitate Dei. 20. cap. 9. & in Enchirid. c. 100. & ex Chrysostom. sermone. 3. in epistolam ad Philippens. & ex Cypriano martyre, lib. 1. epist. 9. & Concilio Cabilonensi. c. 39.

TOLETANA SYNO-
DUS tertia LXII. Episcoporum, in
qua Arriana hæresis in Hispa-
nia condemnata est.

IN Nomine Domini nostri Iesu Christi, ^a anno regnante ^b quarto gloriosissimo domino Reccaredo Rege, die octavo Iduum Maiarum, Era DC. XXVII. hæc sancta Synodus habita est in ciuitate Regia Toletana ab Episcopis totius Hispaniæ, vel ^c Galliæ, qui infra scripti sunt.

Cum pro fidei suæ sinceritate, idem gloriosissimus Princeps ^d omnis ^e regiminis sui Pontifices in vnum conuenire mandasset, vt tam de eius conuersione, quàm de gentis ^f Gothicæ innouatione in Domino exultarēt, & diuinæ dignationi pro tanto munere gratias agerent, ^g sanctissimus idē Princeps sic venerandum Concilium alloquitur, dicens:

Non incognitum reor esse vobis, reuerēdissimi Sacerdotes, q̄ propter instaurandam disciplinæ ecclesiasticæ formam, ad nostræ vos serenitatis præsentiam ^h deuocauerim. Et quia decursis retro temporibus hæresis imminens, in tota Ecclesia catholica agere Synodica negocia ⁱ denegauit, Deus, cui placuit per nos eiusdem hæresis obicem depellere, admonuit instituta de more ^k ecclesiastica reparare. Ergo sit vobis iucūditatis, sit gaudij, quòd mos Canonicus prospectu Dei, per nostram gloriam, ad paternos reducit terminos. Priùs tamen admoneo pariter, & exhortor, ieiunijs vos, & vigilijs atque orationibus operam dare; vt ordo Canonicus, quem à Sacerdotalibus sensibus detraxerat longa, ac ^l diutina obliuio, ^m quo ætas nostra se nescire fatetur, diuino vobis rursus dono patefiant. Adhæc autem gratias Deo agētes, & religiosissimo Principi vniuerso Concilio in laudibus acclamante, triduanum est exinde prædicatum ieiunium. Sed cum die ⁿ octauo Iduum Maiarum in vnum ^o agmen Dei Sacerdotes adessent, & oratione præmissa, vnusquisque Sacerdotum compe-

^a Anno quarto, reg. Exc.
^b Glor. atque pijsi- mo & Deo fide- lissimo. Exc. & C. A.

^c Galliciæ. Exc. Sed Galliæ legendum, quia Gallia Narbo- nensis in regno Gothorum conti- nebatur.

^d Omnes. Exc.
^e In alio M. f. regi.
^f In alio M. f. Gotho- rum, vt in A. C. & Exc.
^g Memoratus fan- ctiss. Princeps. M. ff.

^h Euocauerim. Exc.

ⁱ Denegabat alius lib. M. f. & Exc.

^k Alias ecclesiasti- co.

^l Diuturna. Exc.

^m Quam Exc. non- nulli M. ff. qua, for- te quæ, aut quæq̄.

ⁿ Octaua. Exc.
^o Cæterum. Exc.

competenti loco resedisset, ecce in medio ^a illorum adfuit se- renissimus Princeps, seq; cum Dei Sacerdotibus orationi cō- municans, diuino deinceps flamine plenus, sic ad loquēdum exorsus est, dicens: Non credimus vestram latere sanctita- tem, quanto tempore in errore Arrianorū laborasset Hispa- nia, & nō multos post decessum genitoris nostri dies, quibus nos vestra beatitudo fidei sanctæ catholicæ cognouit esse so- ciatos, credimus generaliter magnum, & æternum gaudium habuisse. Et ideò, venerandi patres, ad hanc vos peragēdam ^b congregari iussimus Synodum; vt de ^c omnibus nuper ad- ueniētibus ad Christum, ipsi æternas ^d Deo gratias deferatis. Quidquid verò verbis apud Sacerdotium vestrum nobis a- gendum erat de fide, atque spe nostra, ^e quæ gerimus ^f in hūc tomum conscripta, atque alligata ^g notescimus. Relegatur ^h enim in medio vestri, ⁱ & iudicio Synodali examinatus, per omne successuum tempus gloria nostra eiusdem fidei testi- monio decorata clarescat. Susceptus est autem ab omnibus Dei Sacerdotibus, offerente Rege, sacrosanctæ fidei tomus, & pronunciantem Notario clara voce ^k recensitum est ita:

Quamuis ^l Dominus ^m Deus omnipotens pro vtilitatibus populorum, regni ⁿ nos culmen subire tribuerit, & modera- men gentium nō paucarum regiæ nostræ curæ commiserit; meminimus tamen nos mortalium conditione ^o constringi, nec posse felicitatem futuræ beatitudinis aliter promereri, nisi nos cultui veræ fidei deputemus, & cōditori nostro ^p sal- tim confessione, qua dignus ipse est, placeamus. Pro qua re quanto subditorum gloria regali ^q excellimus, tanto prouidi esse debemus in his, quæ ad Deum sunt, vel nostram spem augere, vel gentibus à Deo nobis creditis cōsulere. Cæterum, quid pro tantis beneficiorum ^r collationibus omnipotentia diuinæ valemus tribuere, quando omnia ipsius ^s sunt, nisi vt in eum tota deuotione credamus? Quemadmodum per scripturas sacras seipsum intelligi voluit, & credi præcepit, id est, vt confiteamur esse patrem, qui genuerit ex sua sub- stantia filium sibi ^t cœqualem & cœternum; non tamen vt ipse idem sit ^u natus, & genitor; sed persona alius sit pater, qui genuit, alius sit filius, qui fuerit generatus; vnus tamē vterq; substantiæ ^v diuinitate subsistat. Pater ex quo sit filius; ipse verò ex nullo sit alio; filius qui habeat patrem, sed sine initio, & sine diminutione, in ea, qua patri cœqualis, & cœternus

^a Eorum. Exc.

^b Congregandos de- creuimus. C. A. a- lij Excus. congre- gauimus Syno- dum.

^c Homibus. C. A.

^d Domino. Exc. C. A.

^e Quam. Exc.

^f In hoc tomo. Exc.

^g Nota facimus. Ex- cus.

^h Nonnulli. Exc.

ⁱ & in. Exc.

^k Recensitus. Exc.

^l Deest Exc.

^m Nobis A. C.

ⁿ Perstringi. Exc. & A. C.

^o Salutis. Exc. non- null.

^p Extollimur in alio M. f. & C. A. & Ex- cus.

^q Consolationibus C. A.

^r Sint, vt bonorum nostrorum nihil egeat, nisi. Exc. & C. A.

^s & cœq. Exc. Nat. ingenuus, & Exc. nonnull.

^t In diuinitate. Exc.

est, diuinitate subsistat. Spiritus ^a æquè sanctus confitendus à nobis, & prædicandus est, à Patre, & à filio procedere, & cum patre & filio vnus esse substantiæ; tertiam verò in Trinitate Spiritus sancti esse personam: qui tamen ^b communem habeat cum Patre & Filio diuinitatis ^c essentiam. Hæc enim sancta Trinitas vnus est Deus, Pater, & Filius, & Spiritus sanctus; cuius bonitate ^d omnis licet bona sit condita creatura, per assumptam tamen à filio humani habitus formam, à damnata progenie reformamur ad beatitudinem pristinam. Sed sicut veræ salutis indicium est, Trinitatem in vnitate, & vnitatem in Trinitate sentire, ita erit ^f consummatio iustitiæ, si eandem fidem intra vniuersalem Ecclesiam teneamus, & ^g Apostolica monita in Apostolico positi fundamento feruemus. Vos tamen Dei Sacerdotes meminisse oportet, quantis hucusque Ecclesia Dei Catholica per Hispanias aduersæ partis molestijs laborauerit: dum & Catholici ^h constantem fidei suæ tenerent, ac defenderet veritatem, & ⁱ hæreses pertinaciori animositate ^k propriam niterentur vindicare perfidiam. Me quoque, vt re ipsa conspiciatis, calore fidei accensum in eo Dominus excitauit, vt depulsa obstinatione infidelitatis, & discordiæ submoto furore, populum qui sub nomine religionis famulabatur errori, ad agnitionem fidei & Ecclesiæ Catholicæ consortium reuocarem. Adest enim omnis gens Gothorum inclyta & ferè omnium gentium ^l gemina virilitate ^m opinata; quæ licet suorum prauitate doctorum, à fidei hæcenus, vel vnitate Ecclesiæ fuerit catholicæ segregata, ⁿ toto nunc tamen ^o mecum ad sensu concordans eius Ecclesiæ communioni participatur, quæ diuersarum gentium multitudinem materno ^p sinu suscipit, & charitatis vberibus nutrit; de qua Propheta canente dicitur: Domus mea, domus orationis vocabitur omnibus gentibus. Nec enim Gothorum sola conuersio ad cumulum nostræ mercedis accessit; quinimo & ^p Sueuorum gētis infinita multitudo, quam præsidio cœlesti nostro regno subiecimus, alieno licet in hæresim ^q deductam vitio, nostro tamen ad veritatis originem studio reuocauimus. Proinde, sanctissimi Patres, has nobilissimas gentes, quæ lucris per nos Dominicis applicatæ sunt, quasi sanctum, & placabile sacrificium, per vestras manus æterno Deo offero. Erit enim mihi immarcescibilis corona, vel gaudium in retributione iustorum, si hi populi, qui nostra

^a Quoque. Exc.
^b Communionem. Exc.
^c Essentia. Exc.
^d Hominis Exc.
^e Natura aliâ.
^f Alius M. s. consummatæ. Consummata iustitia. Exc.
^g Apostolicam unitatem. Exc.
^h Constantes. Exc.
ⁱ Hæretici. Exc.
^k Propriam niterentur perfidi. Exc. & A. C.
^l Genuina. Exc.
^m Alius M. s. lib. opinatissima. Exc. illustrata.
ⁿ Tota. Exc.
^o Meo assensui. Exc.
^p In sinu. Exc.
^q In C. A. ad marginem erat: Sueui de finibus Septentrionis fuerunt, de morte Sueuo.

*Isai. 56.
 Mat. 21.
 Marc. 11.
 Luc. 19.*

ad vnitatem Ecclesiæ solertia ^a transcurrerunt, fundati in eadem, & stabiliti permaneant. Sicut enim diuino nutu nostræ curæ fuit, hos populos ad vnitatem Christi Ecclesiæ ^b pertrahere, ita sit vestræ docibilitatis, Catholicis eos dogmatibus ^c instituere; quo in ^d toto cognitione veritatis instructi, non uerint ex ^e solido ^f errorem hæresis perniciosæ respuere, & veræ fidei tramitem ex charitate retinere, vel catholicæ Ecclesiæ communionem desiderio auidiori ^g amplecti. Cæterum sicut facilè ad veniam peruenisse confido, quòd nescia hucusq; tam clarissima errauerit gens, ita grauius esse non dubito, si agnitam veritatem dubio corde ^h teneat, atque à patētī lumine (quod absit) oculos suos ⁱ auertat. Vnde valdè per necessarium esse prospexi, vestram in vnum conuenire beatitudinem, habens sententiæ Dominicæ fidem, qua dicit, Vbi fuerint duo, vel tres collecti in nomine meo, ^k ibi ero in medio eorum. Credo enim beatam sanctæ Trinitatis diuinitatem huic sancto interesse Concilio; & idèò tanquam ante conspectum Dei, ita in medio vestri fidei meam protuli; conscius admodum sententiæ diuinæ dicentis: Non celauī misericordiam tuam, & veritatem tuam à cōgregatione ^l multa: vel Apostolum Paulum Timotheo discipulo præcipientem audiui: Certa bonum certamen fidei; apprehende vitam æternam, in qua vocatus es, & confessus bonam confessionem coram multis testibus. Vera est enim Redemptoris nostri ex Euangelio sententia, qua confitentem se coram hominibus, confiteri dicit coram patre, & negantem, se esse negaturum. Expedit enim nobis, id ore ^m proprio ⁿ profiteri, quod corde credimus, secundum cœlestē mandatū, quo dicitur: Corde creditur ad iustitiam, ^o oris autem confessio fit ad salutem. Proinde sicut anathematizo Arrium cum omnibus dogmatibus, & complicibus suis, qui vnigenitum Dei filium à paterna degenerem asseuerat esse substantia; nec à Patre genitum, sed ex nihilo dicebat esse creatum, vel omnia concilia malignantium, quæ aduersus sanctam Synodum Nicænam extiterunt, ita in honorem ^p & in laudem, fidem sanctam Nicæni ^q obseruo, & honoro Concilij, quam contra eundem rectæ fidei pestem Arrium trecentorum decem & octo sancta Episcopalis scripsit Synodus. Amplector itaque & teneo fidem ceterum quinquaginta Episcoporum Constantinopoli congregatorum, quæ Macedonium, Spiritus sancti substantiam minorantem,

^a Transcurrunt? Exc.
^b Aliâs trahere.
^c Instruere. Exc.
^d Tota. Exc.
^e Ex toto & solido. Exc.
^f Errores perniciosos respuere. Exc.
^g Complecti. Exc. & A. C.
^h Teneant. C. A.
ⁱ Auertant. C. A.
^k Græca vox habet συνημένοι, hoc est, congregati, vt vertit vulgata, vel collecti, & nō est: Ibi ero, sed Ibi Ego sum.
^l Multorum. Exc.
^m Deest Exc.
ⁿ Deest Exc.
^o Confiteri. C. A.
^p Ore. Exc.
^q & laudem Dei. Exc. Obseruo Cōcilij, & honoro ea quæ cōtra eundem. Exc.

*Matth. 15.
 Ibi sum Excus, sic textus Græcus ἐκεῖ ἐπιμι ἐν μέσσοις αὐτῶν.
 Psal. 39.*

1. ad Timot. c. 6.

*Matth. 10.
 Marc. 8.
 Luc. 9.*

Rom. 10.

norantem, ^a & à Patris & Filij vnitate & essentia segregan-
 tem, iugulo veritatis interemit. Primæ quoque Ephesinæ
 Synodi fidem, quæ aduersus Nestorium, eiusque doctri-
 nam ^b relata est, credo pariter & honoro: similiter & Chal-
 cedonensis Concilij fidem, quam plenam sanctitate, & eru-
 ditione aduersus Eutychem, & Dioscorum protulit, cum
 omni Ecclesia catholica reuerenter suscipio. Omnium quo-
 que orthodoxorum venerabilium Sacerdotum Cōcilia, quæ
^c à superscriptis quatuor sanctis Synodis fidei puritate non
 dissonant, pari veneratione obseruo. Properet ergo reueren-
 tia vestra fidem hanc nostram Canonicis applicare moni-
 mentis, & ab Episcopis vel religiosis, aut gentis nostræ pri-
 moribus solerter fidem, quam in Ecclesia catholica " Deo "
 crediderunt, audire. Quam ^d rem notatam & apicibus, vel
 eorum ^e subscriptionibus roboratam, futuris olim temporibus
 in testimonium Dei, atque ^f hominum referuate; ^g vt hæ-
 gentes; quarum in Dei nomine regia potestate præcellimus,
 & quæ ^h deterfo antiquo errore per vnctionem sacrosancti
 chrismatis, vel manus impositionem Paraclætum intra Dei
 Ecclesiam ⁱ præceperunt spiritum, quem vnum, & æqualem
 cum Patre & Filio confitentes, eiusque dono in sinu Eccle-
 siæ sanctæ catholice collocatæ sunt. ^k Si eorum aliqui hanc
 rectam & sanctam confessionem nostram minimè credere
 voluerint, iram Dei cum anathemate æterno ^l percipiant, &
 de interitu suo, fidelibus gaudium, ^m infidelibus sint in exem-
 plum. Huic verò confessioni meæ, sanctarum supra scri-
 pturarum ⁿ Conciliorum constitutiones contexui, & testi-
 monio diuino, tota cordis simplicitate subscripsi.

^a Et Patris & Filij vnitate & essentiam seg. C.A.

^b Lata. Tolet. M. C. d. ter. & C.A. & Ex.

^c Ab ipsis supra scri- ptis quatuor Synod. Exc. & C.A.

^d Deest Exc. Renouatâ apicibus. Exc. C.A.

^e Supercriptionibus Exc.

^f Omnium fidelium referu. Exc.

^g Vt gentes quas. Exc. Alias ad instruendas gentes, quas.

^h Relicto. Exc.

ⁱ Perceperunt. Exc. & C.A.

^k Quod si. Exc.

^l Suscipiant, vt Exc.

^m Et infidel. Exc.

ⁿ Et Conciliorum constitutionibus confitens context. Excusi Confessionis meæ sanctas supra scripturarum Concil. C.A. Aliis scriptorum.

^o Fides Nicæni Concilij. Exc.

^p Creatorem. Exc.

^q Propter nos homines. Exc.

Habetur hæc fides in Chalcedon. Conc. actione prima: quod cōcilium positū est post epistolam Leonis PP. primi, et apud Athanasium, & 6. Cōcil. Carthagin. Rufinus, lib. hist. Eccl. c. 6. Soerat. lib. 1. c. 8. Niceph. lib. 8. c. 18.

INCIPIT ° FIDES A SANCTO NICÆNO Concilio edita .

Redimus in vnum Deum Patrem omnipotentem, omnium visibilium & inuisibilium ^p conditorem; & in vnum ^p Dominum Iesum Christum filium Dei, de Patre natum vnigenitum, hoc est, de substantia Patris: Deum ex Deo, lumen ex lumine, Deum verum, ex Deo vero; natum non factum, homouision Patri, hoc est eiusdem cum Patre substantiæ; per quem omnia facta sunt, quæ in cælo, & quæ in terris; qui propter ^q nos, & per nostram salutem descendit, & in-

& incarnatus est, homo factus, passus est, & resurrexit tertia die, & ascendit in cælos: inde venturus est iudicare viuos & mortuos: & in Spiritum sanctum. Eos autem qui dicunt: Erat quando non erat, & antequam nasceretur nō erat, & quia ex nullis extantibus factus est, aut ex ^a aliqua substantia, vel ^b natura dicunt esse mutabilem & conuertibilem filium Dei, anathematizat ^c Catholica & Apostolica Ecclesia.

^a Alia substantia. Exc.

^b Substantia fuisse, aut creatum, aut mutationi alternatione obnoxium eos anathemate ferit sancta Ecclesia catholica & Apostolica. Exc.

^c Symbolum. C.L. patrum Constantino politani Concilij. Exc.

ITEM FIDES SANCTA, QUAM exposuerunt. C.L. Patres, consona magnæ Nicænæ Synodo.

Redimus in vnum Deum Patrem omnipotentem factorem cæli, & terræ, visibilium omnium, & inuisibilium ^r conditorem; & in vnum Dominum Iesum Christum Filium Dei ^d vnigenitum, ex Patre natum ante omnia sæcula, Deum ex Deo, lumē ex lumine, Deum verum ex Deo vero; natum non factum, homouision Patri (hoc est) eiusdem substantiæ cum Patre, per quem omnia facta sunt, quæ in cælo, & quæ in terra. Qui propter nos ^e & propter nostram salutem ^f descendit, & incarnatus est de Spiritu sancto ex Maria Virgine, ^g homo factus, passus est sub Pilato, ^h sepultus, tertia die resurrexit, ⁱ ascendit in cælos, ^k sedet ad dexteram Patris, iterum ^l venturus in gloria iudicare viuos & mortuos, cuius regni non erit finis. Credimus & in Spiritum sanctum Dominum, & ^m viuificantem, ex Patre & Filio procedentem, cū Patre & Filio ⁿ adorandum, & glorificandum, qui loquutus per ^o Prophetas: in vnam Catholicam, atq; Apostolicam Ecclesiā. Confitemur vnum baptisma in remissionem peccatorum: expectamus resurrectionem mortuorum, & vitam ^p futuri sæculi. Amen.

^d Deest Exc. Ex patre vnig. Exc.

^e Defunt ab Exc. Nos homines & nostram. Exc.

^f Descendit de cælis. Exc.

^g Et inhumanus est & crucifixus est pro nobis sub. Exc.

^h Et sepultus est, & Exc.

ⁱ Et asc. Exc.

^k Deest Exc. Et sed. Exc.

^l Defunt Exc. Vent. est cum glor. Exc. Alias inde vēt. & c.

^m Viuificantem. Exc.

ⁿ Coadorand. & conglorif. Exc.

^o Sanctos prophetas, & vnam sanctam catholicam. Exc.

^p Venturi. Exc.

^q In alio M. f. incipit tract. Exc.

ITEM TRACTATVS Chalcedonensis Concilij.

Extat hic tractatus cōcilij Chalcedonensis actione quinta, sub quadruplici vālatione. Hac verò editio, alia est ab alijs quatuor

Suffecerat quidem ad plenissimam pietatis agnitionem, & confirmationem, ^r cautissimum, hoc est, salutare diuinæ gratiæ Symbolum, de Patre enim & Filio, & Spiritu sancto doctrinam perfectam edocet, & incarnationem Dominicam fideliter suscipientibus manifestat. Sed quoniam hi, qui prædicationē veritatis destruere ^s nituntur, quasdam proprię hære-

^r Sufficeret.

^s Sanctissimū in alijs M. f. In excus. sanctū hoc diuinæ gratiæ symb. Vide in notis.

^t Conantur. Exc.

feos

seos nouitates parturiunt^a (quidā enim ministerium pro nobis actum diuinæ dispensationis audent corrumpere, & vocem illam diuini partus factam ad Virginem denegant. Alij temperamentum confusionemque inducentes, & vnam esse naturam carnis & Deitatis insensatè componētes, passibilem Vnigeniti diuinam naturam tali confusione prodigiosè diuulgant) idcirco omnem aduersus veritatem opponendam ab ipsis machinationem volens excludere sancta, & magna vniuersalis Synodus,^b antiquam prædicationem immobilem docens, statuit, præcipuè trecentorum XVIII. sanctorū Patrum fidem incontaminatam manere; & propter eos qui Spiritui sancto aduersantur, centum quinquaginta Patrum paulò posteriori tempore in vrbe Constantinopolitana conuenientium de substantia Spiritus sancti traditam doctrinam corroborat, quam etiam illi omnibus insinuauerunt: non quòd in præcedentibus^c aliquid deesset, sed adijcientes de Spiritu sancto eorundem intellectum, aduersus eos, qui Deitatis eius dominationem nituntur^d adimere, Scripturarum testimonijs plenius manifestantes. Propter eos sanè, qui dispensationis mysterium tentant corrumpere, & purum hominem esse, qui ex sancta Virgine Maria natus est, impudenter diuulgant, Beatissimi quòdam Cyrilli Alexandrinæ Ecclesiæ Sacerdotis Synodicas epistolas tam ad Nestorium, quàm ad cæteros per Orientem congruas, & sibi consentientes suscepit, ad confutationem quidem Nestorianæ amentiae, interpretationem verò eorum, qui religioso zelo salutaris Symboli cupiunt intellectum. Quibus epistolam sancti ac Beatissimi primæ sedis Archiepiscopi Leonis, scriptam ad Flavianum sanctæ recordationis Archiepiscopum, ad perimendam Euthychetis malignitatem, atque magni Petri confessioni concordantem, & communem quandam^f columnam existentem, contra eos, qui rectè non glorificant, ad confirmationem Catholicæ religionis euidenter subiūxit. Nam eos, qui in duos filios dispensationis Dominicæ mysterium scindere moliuntur, execratur; & eos, qui passibilem diuinitatem vnigeniti Filij audent asserere, de Concilio Sacerdotum repellit; & eis, qui in duas naturas Christi^g temperamentum, vel confusionem argumentantur, aduersatur; & qui cœlestem, aut alterius cuiuscunque substantiam existere formam serui, quam pro nobis sumpsit insaniendo asserunt, procul abijcit; & eos, qui duas quidem

^a Mysterium, Exc. rectè.

^b Hanc præd. Exc.

^c Deesse aliquid, adijcientes, sed de Spiritu eorundem Exc.

^d Demergere, Exc.

^e Et ad interpretationem, Exc.

^f Pugnam consistentem. Vide in notis.

^g Mixtionem, Exc.

quidem ante adunationem naturas Domini delirant, vnam verò post adunationem confingunt,^a anathema facit. Consentientes igitur sanctis Patribus, vnum Dominū nostrum, eundemque filium confiteri Dñm Iesum Christū consona voce, pariter edocemur: perfectū eundem in diuinitate, perfectum eundem in humanitate; Deum verum, & hominem verum eundē ex anima rationali & corpore; secundum diuinitatem, vnus cum Patre naturæ; secundum humanitatē, eundem vnus naturæ nobiscum, per omnia similem nobis, absque peccato; ante secula quidem ex Patre natum, secundum diuinitatem; in nouissimis verò diebus propter nos & propter salutem nostram,^b ex Maria virgine Dei genitrice, secundum humanitatem hominem factum; vnum eundemque Christum filium Dei vnigenitum in duas naturas inconfusè immutabiliter induisse; inseparabiliter^c cognoscendo, in nullo naturarum differentias propter vnitatem perimendas; magis autem salua vtriusque naturæ proprietate, & in vna coeunte persona, vnoque statu concurrente; non in duabus personis partiendum, vel diuidendum, sed vnum eundemque filium, vnigenitum Deum verbum, Dominum Iesum Christum, sicut ab exordio Prophetæ de eo, & ipse nos erudiuit, & Patrum nobis tradidit symbolum. His itaque cum omni vndiq; subtilitate & diligentia à nobis ordinatis, statuit sancta & vniuersalis Synodus, aliam fidē nulli licere^d proferre, aut scribere, aut credere, aut sapere, aut docere aliter. Qui autē audent, aut exponere aliā fidem, aut proferre, aut credere aliud symbolum, volentibus conuerti ad scientiam veritatis, ex^e Gentibus, ex Iudæis, vel hæreticis quibuscunque; si quidem aut Episcopi, aut Clerici fuerint, alienos esse Episcopos ab Episcopatu, & Clericos à Clero: si verò Monachi vel laici fuerint, anathema fieri.

Vide in notis.

Vide in notis.

Badda, pia vxor Reccaredi Regis, filia, ut tradunt Histori nostri, Arzuri Regis Britannia.

^a Anathematizat; Exc.

^b Hominem factum, hunc vnum eundemque Christum, filium, Dominum vnigenitum. Exc. Cognoscendum. Exc.

^c Deest ab Exc.

^d Profiteri. Docere aut dicere aliter. Exc. In alia M. tradere.

^e Gentilib. M. G.

^f Concilio. Exc. & A. C.

Ego Reccaredus Rex fidem hanc sanctam, & veram confessionem, quam vnam per totum orbem Catholica confitetur Ecclesia, corde retinens, ore affirmans, mea dextera, Deo protegente subscripsi.

Ego^h Baldo, gloriosa Regina, hanc fidem, quam credidi, & suscepi, mea manu de toto corde subscripsi.

Tunc adclamatum est in laudibus Dei, & in fauore Principis ab vniuerso Clero.

S Gloria

Gloria Deo Patri, & Filio, & Spiritui sancto, cui cura est pacem & unitatem Ecclesiae suae sanctae catholicae providere.

Gloria^a Deo nostro Iesu Christo, qui pretio sanguinis sui Ecclesiam Catholicam ex omnibus gentibus congregavit. ^a Domino. Exc. A.C.

Gloria^b Deo nostro Iesu Christo, qui tam illustrem gentem unitati verae fidei copulavit, & unum gregem & unum pastorem instituit. ^b Domino. Exc. A.C.

Cui à Deo aeternum meritum, nisi vero Catholico Reccaredo Regi?

Cui à Deo aeterna corona, nisi vero orthodoxo Reccaredo Regi?

Cui praesens gloria, & aeterna, nisi vero amatori Dei Reccaredo Regi? ^c Cui praesens. Exc.

Ipse novarum plebium in Ecclesia Catholica conquistor.

Ipse mereatur veraciter Apostolicum meritum, qui Apostolicum implevit officium.

Ipse sit Deo & hominibus amabilis, qui tam mirabiliter Deum glorificavit in terris, praestante Domino nostro Iesu Christo, qui cum Deo Patre vivit, & regnat in unitate Spiritus sancti, in secula seculorum. Amen. ^d Deest in C.A.

IN NOMINE DOMINI NOSTRI
Iesu Christi. Item fidei confessio Episcoporum,
Presbyterorum, vel primorum Gothicae gentis,
qui infra subscripserunt.

Præcipiente autem uniuerso venerabili Concilio, atque iubente, vnus Episcoporum Catholicorum ad Episcopos & religiosos, vel maiores natu, ex hæresi Arriana conuersos eiusmodi alloquutione exorsus est, dicens:

Officij nostri cura, & felicissimi, atque gloriosissimi Principis admonitione propellimur, diligenter à vestra charitate perquirere, vel quid damnetis in hæresi, aut quid intra Dei Catholicam credatis Ecclesiam. Nā sicut dicite Psalmista didicimus: Incipite Domino in confessione, optimū est, vestraeque salutis cōueniens palam confiteri, quod creditis, & sub auditu uniuersorū anathematizare, quod respuitis. Tunc prorsus optimè poteritis Euāgelicæ, atque Apostolicæ fidei participes fieri, si eandem Catholicā fidem ex confessione Catholica incipiatis, vel propria subscriptione firmetis; & sicuti Deo iam de bona cōfessione cogniti estis cōscientia, ita & vos^f proximos^f ^d Respuistis. C.A. ^e Apostolicæ sedis dei. Exc. ^f Proximi. C.A. fidei

fidei sanctae ad stipulationem monstretis. Eo itaque fiet, ut & vos Christi esse corporis membra significetis, & nostra exiguitas nihil dubium, nihil infidum unquam de vestra suspicetur fraternitate; dum patuerit, vos^a pestem perfidiae Arrianae cum omnibus dogmatibus, regulis, officijs, communionem, codicibus prædamnare, ut^b detestandae hæreseos expoliati contagione, innouati quodammodo intra Dei Ecclesiam splendidi habitu verae fidei clareatis. ^a Tabern. C.A. ^b Adrestando C.A. ^c Splendido. Exc. Splendidè. C.A.

Tunc Episcopi omnes unā cum Clericis suis, primoresque gentis Gothicae pari consensione dixerunt:

Licet hoc, quod paternitas, atque fraternitas vestra à nobis cupit audire, vel fieri, iam olim conuersionis nostrae tempore egerimus, quando sequuti dominum nostrum gloriosissimum Reccaredum Regem, trāsuiimus, & perfidiam Arrianā cum omnibus superstitionibus suis anathematizauimus pariter & abiecimus; nunc verò propter charitatem & deuotionem, quam vel Deo, vel Ecclesiae sanctae Catholicae meminimus nos debere, non tantum hæc eadem, quae petitis promptissimè agere properamus, sed & quae adhuc cōgrua fidei esse cōspicitis, nobis de charitate persuadete. Vos etenim ita semel reuerae fidei amor in eam deuotionem aduexit, ut omne quod nobis veriùs fraternitas vestra patefecit, teneamus, & liberali fateamur confessione. ^d C.A. Prospiciatis Persp. Exc. ^e Deest in A.C. ^f Et libera patefecerunt. Exc.

I Omnis ergo qui fidem & cōmunionem ab Arrio venientem, & hucusque à nobis retentam, adhuc tenere desiderat, & de tota cordis intentione non damnat, anathema sit. ^f Vsque ad nos.

ij Quicumque filium Dei, Dominum nostrum Iesum Christum negauerit à Paterna substantia sine initio genitum, & aequale Patri esse, vel consubstantialem, anathema sit. ^g Desunt Exc.

iiij Quicumque Spiritum sanctum non credit, aut non crediderit à Patre & Filio procedere, eumque non dixerit coeternum esse Patri & Filio, & coaequalem, anathema sit. ^g Non credes. C.A.

iiii Quicumque in Patre, & Filio, & Spiritu sancto, & personas non distinguit, & vnus Dei unitatis substantiam non cognoscit, anathema sit. ^b Agnoscit. Exc. Agnoscet. C.A.

v Quicumque filium Dei, Dominum nostrum Iesum Christum, & Spiritum sanctum esse Patre minores asseruerit, & gradibus separauerit, creaturamque esse dixerit, anathema sit. ^c Deest. C.A. ^d Sanctum iuxta deitatem esse patre minorem. Exc. Esse à patre minores. C.A.

vi Quicumque Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum vnus substantiae

- tiæ, omnipotentiæ, æternitatis esse nõ credit, anathema sit.
- vij Quicumque nescire filium Dei, quæ Deus Pater sciat, dixerit, anathema sit.
- viii Quicumque initium Filio Dei, & Spiritui sancto deputauerit, anathema sit.
- ix Quicumque filium Dei, secundum diuinitatem suam, visibilem aut passibilem ausus fuerit^a profiteri, anathema sit. ^a Proferre. Exc.
- x Quicumque Spiritum sanctum, sicut Patrem & Filium verum Deum^b omnipotentem esse non crediderit, anathema sit. ^b Et omnipot. C.A. ^c Alibi duo. M. f. ^d Præterquam in Ecclesia vniuersali. Exc. Præter Ecclesiam vniuersalem esse credit. C.A.
- xj ^{Vide notas.} Quicumque^c aliã fidem & communionem Catholicã, ^d præter Ecclesiã vniuersalẽ, esse crediderit (Illam dicimus Ecclesiam, quæ Nicæni, Constantinopolitani, & primi Ephesini, & Chalcedonensis Concilij decreta tenet pariter, & honorat) anathema sit.
- xij Quicumque Patrem, & filium, & Spiritum sanctum honore, & gloria, & diuinitate separat, & disiungit, anathema sit.
- xiii Quicumque Filium Dei, & Spiritum sanctum cum Patre non crediderit esse glorificandos & honorandos, anathema sit.
- xiiii Quicumque non dixerit: Gloria & honor Patri & Filio, & Spiritui sancto, anathema sit.
- xv Quicumque rebaptizandi sacrilegum opus bonum esse credit, aut crediderit, agit, " aut egerit " anathema sit. ^e Agere. C.A. ^f In vno M. f. de Leuigildi. Exc. ^g Continetur. C.A.
- xvj Quicumque libellum detestabilem duodecimo anno^f Leuigildi regis à nobis editum, in quo continetur Romanorum ad hæresim Arrianã traductio, & in quo gloria Patri, per Filium, in Spiritu sancto malè à nobis instituta^g continetur; hunc libellum si quis pro vero habuerit, anathema sit in æternum.
- xvij Quicumque Ariminense Concilium non ex toto corde respuerit, & damnauerit, anathema sit.
- xviii Confitemur enim nos ex hæresi Arriana toto corde, tota anima, & de tota mente nostra ad Ecclesiam Catholicam fuisse conuersos. Nulli dubium est, nos, nostrosque decessores errasse in hæresi Arriana. & fidem Euangelicam, atque Apostolicã nunc intra Ecclesiã Catholicã didicisse. Proinde fidem sanctã, quã præfatus religiosissimus dñs noster patefecit in medio Concilij, & manu sua subscripsit, hanc & nos tenemus; hanc cõfitemur pariter, & suscipimus, hanc in populis prædicare, atque docere^h promittimus: Hæc est vera fides, quã omnis Ecclesia Dei per totum mundum tenet, Catholica esse creditur & probatur. Cui hæc fides nõ placet,

- placet, aut non placuerit, sit anathema, maranatha in^a aduentum Domini nostri Iesu Christi. ^a Aduentu. Exc. ^{1. Cor. 16.}
- xix Qui fidem spernit Nicæni Concilij, anathema sit.
- xx Qui fidem Concilij Constantinopolitani. CL. Episcoporum, veram esse non dixerit, anathema sit.
- xxj Qui fidem Ephesinæ Synodi primæ & Chalcedonensis non tenet, & " ea " non delectatur, anathema sit. ^b Deest. C.A.
- xxij Qui Concilia omnia Episcoporum orthodoxorum^b consona Concilij Nicæno, Constantinopolitano, primo Ephesino, & Chalcedonensi non recipit, anathema sit. ^b Conciliorum, Nicæni, & reliqua in eodem casu. C.A.
- xxiii Proinde & damnationem hanc^c perfidiæ, & cõmunionis Arrianæ, & omnium Conciliorum hæresim Arrianam fouentium, cum anathemate eorum propria manu subscripsimus. Constitutiones verò sanctorum Conciliorum Nicæni, Constantinopolitani, Ephesini, vel Chalcedonensis, quas gratissima aure audiimus, & confessione nostra veras esse probauimus, de toto corde, & de tota anima, & de tota mente nostra subscripsimus. Nihil ad cognitionem veritatis lucidius arbitantes, quam quæ supra dictorum Conciliorum continent auctoritates. De Trinitate autem & vnitatem Patris, & Filij, & Spiritus sancti: nihil his verius, nihil lucidius vnquam potest, vel poterit demonstrari. De mysterio incarnationis vnigeniti Filij Dei, pro salute humani generis, quo & vera probatur humanæ naturæ sine peccati cõtatione susceptio, ^d & permanet incorrupte in eo diuinitatis plenitudo, cum ex natura vtraque non deperit, & vna sit^e ex vtraque Domini nostri Iesu Christi persona, satis plenè in his Concilij probatur patefieri veritate, & à nobis creditur omni remota dubitatione. ^d Permanentis incorruptæ. Exc. ^e Vt. C.A. ^f Sit. Exc.
- Quicumque hanc fidem sanctam deprauare, corrumpere, mutare tentauerit, aut ab eadem fide, vel cõmunione Catholica, quam nuper sumus, Deo miserate, adepti, egredi, separari, vel dissociari voluerint, sint Deo & vniuerso mudo crimine infidelitatis in eternum obnoxij. Floreat autem Ecclesia sancta catholica per omnem mundum pacatissimè, & emineat doctrina, sanctitate & potestate. Si qui intra eã fuerint, crediderint, cõmunicauerint, hi audiant ad dexteram Patris positi: Venite benedicti Patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est^g à constitutione mundi. Si qui autem ab ea recesserint, eiusque destruxerint fidem, & communionem respuerint: hi audient

ex ore diuino in die iudicij: Discedite à me maledicti, nescio vos; ite in ignem æternum, qui^a præparatus est diabolo^a & angelis eius. Sint ergo damnata in cælo & in terra, quæcunque per hanc catholicam fidem damnantur; sint accepta in cælo & in terra, quæcunque^b in hanc fidem accipiuntur: regnante Domino nostro, Iesu Christo, cui, cum Patre & Spiritu sancto, est gloria in secula seculorum.

INCIPIT FIDES A SANCTO Nicæno Concilio.

^d Credimus in vnum Deum Patrem omnipotentem, omnium visibilium, & inuisibilium conditorem: & in vnum Dominum nostrum, Iesum Christum filium Dei, de Patre natum vnigenitum (hoc est) de substantia Patris; Deum ex Deo, lumen ex lumine, Deum verum ex Deo vero; natum, non factum, homouision Patri (hoc est) eiusdem cum Patre substantiæ; per quem omnia facta sunt, quæ in cælo, & quæ in terris. Qui propter nos, & propter nostram salutem, descendit; & incarnatus est de Spiritu sancto; passus est, & resurrexit tertia die, & ascendit in cælos: inde venturus est, iudicare viuos, & mortuos: & in Spiritu sancto. Eos autem qui dicunt: Erat, quod non erat, & antequam nasceretur, non erat, & quia ex nullis extantibus factus est; aut^k ex alia substantia, vel substantia dicunt esse, vel conuertibilem, vel mutabilem filium Dei, anathematizat Catholica & Apostolica Ecclesia.

ITEM SANCTA FIDES, QUAM
expofuerunt centum quinquaginta Patres, consona
magnæ Nicænæ Synodo.

Credimus in vnum Deum Patrem omnipotentem, factorem cæli & terræ, visibilium omnium & inuisibilium conditorem; & in vnum Dñm Iesum Christum, filium Dei vnigenitum, ex Patre natum ante omnia secula; Deum ex Deo, lumen ex lumine, Deum verum ex Deo vero; natum non factum, homouision Patri (hoc est) eiusdem cum Patre substantiæ; per quæ omnia facta sunt, quæ in cælo, & quæ in terris sunt: qui propter nos, & propter nostram salutem, descendit, & incarnatus est de Spiritu sancto; ex Maria virgine homo factus

^a Paratus. C. A.

^b Per. Exc.

^c Concedita. C. A.

^d Principia etiam horum librorum tantum erant in C. A.

^e Ex. lib. Exc.

^f Homouision, hoc est, consubstantialis, per quem. Exc.

^g Et incarnatus, & homo factus est, passus, & resurrexit. Exc.

^h In Spiritum sanctum. Exc.

ⁱ Dicentes autem: Erat &c. aut non erat antequam fieret, & quia. Exc.

^k Ex altera substantia vel essentia dicentes esse, aut creatum aut conuertibilem filium Dei, hos tales anathematizat. Exc.

^l Deest Exc.

^m Consubstantialis patri. Exc.

ⁿ Desunt Exc.

^o Nos homines. Exc.

^p Et Maria virgine humanatus est, & crucifixus pro nobis sub Pontio Pilato, & sepultus, & tertia die. Exc.

Etus est, passus est sub Pōtio Pilato; sepultus tertia die resurrexit, ascendit in cælos, sedet ad dexteram patris, iterum venturus in gloria iudicare viuos & mortuos, cuius regni non erit finis: & in Spiritum Sanctum Dominum & viuificantem, ex patre procedentem, cum patre & filio adorandum & glorificandum; qui locutus est per Prophetas: in vna catholica atque Apostolica ecclesia. Confitemur vnum baptisma, in remissionem peccatorum; expectamus resurrectionem mortuorum, vitam futuri seculi. Amen.

ITEM SANCTA FIDES, QUAM
expofuerunt tractatus Chalcedonensis Concilij.

Successerat quidem ad plenissimam pietatis agnitionem & confirmationem cautissimum hoc est, salutare diuinæ gratiæ Symbolum. De patre enim & filio & Spiritu Sancto, doctrinam perfectam edocet, & incarnationem Dominicam fideliter suscipientibus manifestat. Sed quoniam hi, qui prædicationem veritatis destruere nituntur, quasdam propriæ hereseos nouitates parturiunt (quidam enim mysterium pro nobis actum diuinæ dispensationis audent corrumpere, & vocem illam diuini partus factam ad virginem denegant: alij temperamentum, confusionemque inducentes, & vnam esse naturam carnis, & deitatis insensate componentes, passibilem vnigeniti diuinam naturam tali confusione prodigiose diuulgant) idcirco omnem aduersus veritatem opponendam ab ipsis machinationem volens excludere sancta & magna vniuersalis synodus, antiquam prædicationem immobilem docens, statuit, præcipue trecentorum decem & octo sanctorum Patrum fidem incontaminatam manere: & propter eos, qui Spiritui Sancto aduersantur, centum quinquaginta patrum paulo posteriori tempore in vrbe Constantinopolitana conuenientium de substantia Spiritus Sancti traditam doctrinam corroborat. Quam etiã illi omnibus insinuauerunt, non quod in præcedentibus aliquid deesset, adijcientes, sed de Spiritu Sancto eorundem intellectum, aduersus eos, qui deitatis eius dominationem nituntur adimere, scripturarum testimonijs plenius manifestantes. Propter eos sanè, qui dispensationis mysterium tentant corrumpere, & purum hominem esse, qui ex sancta Virgine natus est, impudenter diuulgant, beatissimi

S 4 quon-

^a Coadorandum, & conglorif. Exc.

^b Item tractatus Chalcedonensis Concilij. A. C.

^c Sanctiss. & salutare. Exc. Verum bene libb. nostri ex Euagrio lib. 2. Histor. Ecclesiast.

^d Conantur. Exc.

^e Hanc præd. Exc. Verum non bene opinor: vide Euagrii.

quondam Cyrilli Alexandrinæ ecclesiæ sacerdotis synodicas Epistolas, tam ad Nestoriû, quàm ad cæteros per Orientem congruas, & sentientes sibi suscepit, ad cõfutationem quidem Nestorianæ amentia, interpretationem verò eorum, qui religioso zelo salutaris symboli cupiunt intellectû. **Qui** bus Epistolam sancti, ac beatissimi primæ sedis Archiepiscopi Leonis, scriptam ad Flavianum sanctæ recordationis archiepiscopum, ad perimendâ Eutychetis malignitatem, quæ que magni Petri confessioni concordat, & communem quandam paginam existentem contra eos, qui rectè non glorificant, ad confirmationem catholicæ religionis euidenter subiunxit: nam & eos, qui in duos filios dispensationis Dominicæ mysterium scindere moliuntur, execratur; & eos, qui passibilem diuinitatē vnigeniti filij "Dei" audēt asserere, de Concilio sacerdotum repellit; & eos qui in duas naturas Christi temperamentum vel confusionem argumentantur, aduersatur; & qui cœlestem, aut alterius cuiusque substantiam existeri formam serui, quam pro nobis adsumpsit, infan- niendo asserunt, procul abijcit; & eos qui duas quidem ante adunationem naturas Domini delirāt, vnam verò post adunationem confingunt, anathema facit. Consentientes igitur sanctis Patribus, vnum, eundemque filium confiteri dominum nostrum Iesum Christum consona voce, pariter edocemur; perfectum eundem in diuinitate, perfectum eundem in humanitate; Deum verum, & hominem verum; eundem ex anima rationali & corpore, secundum diuinitatem, vnus cum patre substantiæ; secundum humanitatem eundem vnus naturæ nobiscum; per omnia similem nobis absque peccato; ante secula quidem ex patre natum secundum diuinitatē, in nouissimis verò diebus eundē propter nos & propter salutem nostram, ex Maria virgine Dei genitrice secundum humanitatem, vnum eundemque Christum filium Dominum vnigenitum in duas naturas, inconfusè, immutabiliter, in diuise, inseparabiliter cognoscendum, in nullo naturarum differentias propter vnitatem perimendas; magis autem salua vtriusque naturæ proprietate, & in vna coeunte persona, vnoque statu concurrente, non in duabus personis partiendum & diuidendū, sed vnum eundemque; filium vnigenitum Deum verum Dñm Iesum Christum, sicut ab exordio Prophetæ de eo, & ipse nos erudiuit, & Patrū nobis tradidit.

Sym-

Deest Excus. in Græc. tantum est in Græc. textu.

Symbolum. His itaq; cum omni vndique subtilitate & diligentia à nobis ordinatis, statuit sancta & vniuersalis Synodus, aliam fidē nulli licere^a proferre, aut scribere, aut credere, aut sapere, aut docere aliter. **Qui** autem audent, aut exponere aliam fidem, aut proferre, aut docere, aut tradere aliud symbolum volentibus conuerti ad scientiā veritatis, ex Gentibus, ex Iudæis, vel hæreticis quibuscunq; ; siquidē Episcopi, aut clerici fuerint, alienos esse Episcopos ab Episcopatu, & Clericos à Clero: si verò monachi vel laici fuerint, anathema fieri.

^a Proferri. Exc. non est recte. Græc. προφερεται.

^b Vgnus in Christi nomine Episcopus anathematizās, hæresis Arrianæ dogmata superiùs damnata, fidem hanc sanctam Catholicam, quam in Ecclesiam Catholicam veniens credidi, manu mea de toto corde subscripsi.

^b Anastasius. Exc. Hæresin Arrianæ dogmatis. Exc. Hi omnes arrianae olim hæresi infecti vener. fidei dogmata profiterentur. ut et relatu Concilij inferitur. Et licet duo Episcopi Valentini huic subscriptioni subiacent, nulla et vbi quis autem te accidit, ut unus pponit sui expositus ab his vbiligiscus. Exc. arriani, locum alter dimittebat, et ambo palianodiam simul velut hæretici decantabant.

ⁱ Erat Barcinonensis Ecclesie Episcopus.

² Murila in Christi nomine Episcopus, anathematizās hæresis Arrianæ dogmata superiùs damnata, fidem hanc sanctam catholicam, quā in Ecclesiā Catholicā veniens credidi, manu mea, & toto corde subscripsi.

² Est hic Valentinus Episcopus.

³ Vbiligisculus in Christi nomine Episcopus anathematizans hæresis Arrianæ dogmata superiùs damnata, fidem hanc sanctam catholicam, quam in ecclesiā catholicā veniens credidi, manu mea de toto corde subscripsi.

³ Valentina Ecclesie Episcopus.

⁴ Sumila in Christi nomine ciuitatis Vefensis Episcopus, anathematizans hæresis Arrianæ dogmata superiùs damnata, fidem hanc sanctam Catholicam, quam in Ecclesiā catholicā veniens credidi, manu mea de toto corde subscripsi.

^d C. A. Sunnila.

⁵ Gardingus in Christi nomine ciuitatis^b Tudensis Episcopus, anathematizās hæresis Arrianæ dogmata superiùs damnata, fidem hanc sanctam Catholicam, quam in Ecclesiā Catholicā veniens credidi, manu mea de toto corde subscripsi.

^e Nostram. C. A.

^f Gardingus. Exc. Tudensæ. C. A.

⁶ Becila in Christi nomine ciuitatis Lucensis Episcopus, anathematizans hæresis Arrianæ dogmata superius dānata, hanc sanctam Catholicam fidem, quam in Ecclesiā Catholicā veniens credidi, manu mea de toto corde subscripsi.

^b Beccila. Exc. Bechila. C. A.

ⁱ Nostram. C. A.

⁷ Argiouittus in Christi nomine ciuitatis Portugalensis Episcopus, anathematizans hæresis Arrianæ dogmata superiùs damnata, fidem hanc catholicam quam in Ecclesiā catholicā veniens credidi, manu mea de toto corde^l subscripsi.

^k Arbitrius. Exc. Aruitrius. C. A.

^m Fruisclus in Christi nomine ciuitatis Dertosanæ Episcopus, anathematizās hæresis Arrianæ dogmata superiùs damnata, fidem hanc sanctam Catholicam, quam in Ecclesiam Catholicam

^l Signum feci. C. A. ^m Fruisclus. Exc.

tholicam veniens credidi, manu mea de toto corde subscripsi.

Similiter, & reliqui presbyteri & ^a diaconi, ex hæresi Arriana conuersi subscripserunt.

Signum ^b quo signarunt viri Illustres proceres.

Fonsa vir Illustris anathematizans subscripsi.

^c Aguila vir Illustris anathematizans subscripsi.

^d Eila vir illustris anathematizans subscripsi.

Similiter & omnes seniores Gothorum subscripserunt.

Post confessionem igitur & subscriptionem omnium Episcoporum & totius gentis Gothicæ seniorum, gloriosissimus Dominus noster Reccaredus rex pro reparandis simul & confirmandis disciplinæ Ecclesiasticæ moribus, Dei sacerdotes taliter affatus est, dicēs: Regia cura vsq; in eum modum protendi debet, & dirigi, quo possit veritatis & scientiæ capere rationem. Nam sicut in rebus humanis gloriosius eminet potestas regia, ita & prospiciendæ commoditati ^f prouinciarū maior debet esse prouidentia. Ac nunc, Beatissimi sacerdotes, non in eis tantummodò rebus diffundimus solertiam nostram, quibus populi sub nostro regimine positi pacatissime gubernentur, & viuant, sed etiam in adiutorio Christi extendimus nos ad ea, quæ sunt cœlestia cogitare, & quæ populos fideles efficiunt, satagimus non nescire. Cæterum si totis nitendum est viribus humanis moribus modum ponere, & insolentiū rabiem regia potestate frenare, ^g si qui etiam & paci propagandæ opem debemus impendere, multum magis est adhibenda sollicitudo desiderare & cogitare diuina, inhære ad sublimia, & ab errore retractis populis veritatem eis ^h serena luce ostendere. Sic enim agit, qui multiplici ⁱ honore à Deo remunerari potest: sic enim audit, qui super ⁱ id quæ quod ei comittitur auget; dum illi dicitur: Quidquid supererogaeris, ego cum rediero, reddam tibi. Ergo quia iā fidei nostræ & confessionis formam plena serie vestra beatitudo recensuit, simulque & sacerdotum, nostrorumque procerum fides atque confessio ^k charitati vestræ præpatuit, hoc adhuc necessarium pro firmitate catholicæ fidei nostra Deo supplex instituere decreuit auctoritas, vt propter roborandam gentis nostræ nouellam conuersionem, omnes Hispaniarū & ^l Gallicæ Ecclesiæ hanc regulam seruent; vt omni sacrificij tempore communicationē corporis Christi vel sanguinis iuxta

Orien-

^a Diacones. C.A.

^b Gufini. Exc. Gufini. C.A.

^c Alla. C.A.

^d Flauius. Exc. Eila. C.A.

^e Quem plenam confiter. C.A. & Tolitanus. alt. M. f.

^f Comprovincialiū. C.A.

^g Si quieti. C.A.

^h Serenæ lucis. Exc. Bono. C.A. aliis do no.

^k Sanctitate. Exc. & A.C.

^l Gallicæ. Exc. vt omni. C.A.

Orientalium ^a Patrum morem vnanimiter clara voce ^a Partium. Exc. cratissimum fidei recenseant symbolum: vt primūm populi, quam credulitatem teneāt fateantur, & sic corda fide purificata ad Christi corpus & sanguinem percipiendum exhibeant: dum enim constitutio hæc fuerit perenniter conseruata in Dei ecclesia, & fidelium ex solido corroboratur credulitas, & perfidia infidelium cōfutata, ad id quod repetitum sepius recognoscit, facillimè inclinatur. Nec sequi quā iā de ignorantia fidei excusabit à culpa, quādo vniuersorum ore cognoscit, quid catholica teneat, & credat ecclesia. Omnibus ergo capitulis, quæ adhuc per vestram sanctitatem regulis ecclesiasticis adijcienda sunt, hoc pro fidei sanctæ reuerentia, & firmitate proponite, quod de proferendo symbolo, nostra Deo dicente decreuit Serenitas. De cætero autem pro inhibendis insolentiū moribus, mea vobis consentiente clementia, sententijs terminata ^b districtioribus, & firmiori disciplina, quæ facienda non sunt, prohibete, & ea quæ fieri debent, immobili constitutione firmate.

^b Districtioris & firmioris disciplina. (f. discipline). C.A.

INCIPIUNT CAPITVLA, QUÆ IN
Dei nomine sancta synodus in Toletana vrbe constituit, tempore Domini Reccaredi Regis. L XII.
Episcoporum.

- 1 DE obseruatione priorum canonum.
- 2 De Symbolo proferendo à populo in ecclesia.
- 3 Vt Episcopo non liceat rem alienare ecclesiæ.
- 4 Vt Episcopo liceat vnam de Parocitanis ecclesijs monasterium facere.
- 5 Vt Episcopis, Presbyteris, Diaconibus ex hæresi venientibus, iam non liceat misceri vxoribus; vel quod hi qui semper catholici fuerunt, in cellulis suis cum mulieribus extraneis non morentur.
- 6 Quod liberti ab Episcopis, vel ab alijs facti, & ecclesijs commendati, permanere debeant liberi.
- 7 Quod lectio in omnibus sacerdotalibus mensis legi debet.
- 8 Quod de clero, ex familijs fisci nullus vnquam postulet à Rege; & qui acceperit, irrita talis donatio maneat.
- 9 De ecclesijs ab heresi translatis, vt ad Episcopos in quorum ^c Pertineant. C.A. sunt parochijs ^d permaneant.

Tituli hi longè diuersi sunt à sury editione, quam vide.

De

- 10 De viduis, quæq; vouerint, continentiam teneant, & quæque nubere elegerint, quibus voluerint nubant: æquè & de virginibus.
- 11 Quod pœnitentes, secundum modum antiquorum canonum, agere pœnitentiam debeant.
- 12 Quod qui voluerint pœnitentiam agere, prius tõeantur, vt habitum mutant.
- 13 Quod non liceat duos clericos in forum causare,
- 14 Vt Iudæis vxores vel concubinas Christianas habere, siue comparare mancipia Christiana, & Iudaizare non liceat, vel publica officia peragere.
- 15 Quod manere debeat firmum, si serui fisci ecclesias fecerint, easque peculio suo ditauerint.
- 16 Quod idololatriæ cultura à sacerdotibus, vel à iudicibus exquirenda est, atque exterminanda.
- 17 Quod qui filios suos necauerit, a sacerdotibus vel à iudicibus distringatur.
- 18 Quod semel in anno ad concilium sacerdotes & iudices, atq; actores patrimonij^a nostri debeant conuenire. Fiscalis. C.A.
- 19 Quod ecclesiarum omnium dos ad Episcopi ordinationem debeat pertinere,
- 20 Quod sacerdotes moderanter agere debent per parochias.
- 21 Quod serui ecclesiæ, siue clericorum, non debeant à iudicibus, vel ab actoribus in aliqua angaria fatigari.
- 22 Quod religiosorum corpora cum^b hymnis & canticis tantum, deferenda sunt ad sepulchra. Psalms, vnusm.
- 23 Quod Vallemantiæ, & turpe cantici prohibendi sunt à Senatorum solemnitatibus. Vallemantia. Exc. ballemachiz. C.A.

DE OBSERVATIONE PRIORVM Canonum.

Post damnationem hæresis Arrianæ, & fidei sanctæ catholice expositionem, hoc sanctum^d præcipit Concilium, vt quia in nonnullis vel hæresis vel gentilitatis^e necessitatibus per Hispaniarum ecclesias Canonicus prætermisus est ordo, dum & licetia abundaret transgrediendi, & disciplinæ optio negaretur: dumque omnis excessus hæresis foueretur patrocinio, vt abundantiam mali temperet districtio disciplinæ pace ecclesiæ Christi misericordia reparata, omne quod priscorum cano-

^d Præcipit. Exc. & C.A.
^e Necessitate. Exc. & C.A.

^f Vt ab antiqua mali temporis procul esset districtio disciplinæ. Ac in pace. Exc.

Canonum auctoritas prohibet, sit resurgente disciplina inhi- bitum, & agatur omne, quod præcipit fieri: maneant in suo vigore Conciliorum omnium constituta, simul & Synodicæ sanctorum Præfulum Romanorum epistolæ: nullus deinceps ad promerendos honores ecclesiasticos^a contra vetita Canonum adspiret indignus; nihil ex hoc fiat, quod sancti Patres spiritu Dei pleni sanxerunt debere non fieri: & qui præsumperit, seueritate priorum Canonum distringatur. Contra Canonum statuta. Exc.

II. De Symbolo proferendo à populis in Ecclesia.

Pro reuerentia sanctissimæ fidei, & propter corroborandas hominum inualidas mentes, consultu pijsissimi, & gloriosissimi domini nostri Reccaredi regis sancta constituit Synodus, vt per omnes ecclesias Hispaniæ, vel Gallæciæ secundum formam Orientalium Ecclesiarum, Concilij Constantinopolitani, hoc est, centum quinquaginta Episcoporum Symbolum fidei recitetur; vt priusquam Dominica dicatur oratio, voce clara à populo^b decantetur; quo, & fides vera manifestum testimonium habeat, & ad Christi corpus, & sanguinem prælibandum pectora populorum fide purificata accedant. In alio M. s. prædicatur.

III. Ut Episcopo non liceat rem alienare Ecclesiæ.

Hæc sancta Synodus nulli Episcoporum licentiam tribuit res alienare ecclesiæ; quoniam & antiquioribus Canonibus prohibetur. Si quid verò quod vtilitatem non grauet^c Ecclesiæ, pro suffragio monachorum, vel ecclesijs ad suam parochiam^d pertinentibus dederunt, firmum maneat. Peregrinorum verò vel Clericorum & egenorum necessitati, saluo iure Ecclesiæ, præstare permittantur, pro tempore, quo potuerint. Ecclesijs. C.A.

^d Pertinentium dedit. C.A.

IIII. Ut Episcopo liceat vnam de parochitanis Ecclesijs monasterium facere.

Si Episcopus vnam de^e parochitanis ecclesijs suis monasterium^f dicare voluerit, vt in ea monachorum regulariter congregatio viuat, hoc^g de consensu Concilij sui habeat licentiam faciendi; qui etiam si de rebus Ecclesiæ pro eorum substantia aliquid, quod detrimentum Ecclesiæ non exhibet,

^e Parochianis Grat.

^f Dedicare. Exc. & luo.

^g Ad consensum. C.A.

T eidem

eidem loco donauerit, sit stabile. Rei enim bonæ statuendæ sanctum Concilium dat^a assensum.

^a Consensum. Exc.

V. Ut Episcopis, Presbyteris, Diaconibus ex hæresi venientibus, iam non liceat misceri vxoribus, vel quòd hi, qui semper catholici fuerunt, in cellulis suis cum mulieribus extraneis non morentur.

Compertum est à sancto Concilio, Episcopos, Presbyteros, & Diaconos venientes ex hæresi, carnali adhuc desiderio vxoribus copulari. Ne ergo de cætero fiat, hoc præcipitur, quod & prioribus Canonibus^b terminatur, vt non liceat eis viuere libidinosa societate; sed manente inter eos^c fide coniugali, cõmunem vtilitatem habeant, & non sub vno cõclau maneant: ^d & certè si suffragatur virtus, in aliam domum suã vxorẽ faciat habitare; vt castitas, & apud Deum & homines habeat testimonium bonum. Si quis verò post hanc conuentionem obscenè cum vxore elegerit viuere, ^e vt Lector habeatur. Qui verò semper sub Canone Ecclesiastico iacuerunt, si contra veterum imperata in suis cellulis, mulierum, quæ ^f infamem suspicionem possunt generare, cõsortium habuerint, illi canonicè quidem distringantur, mulieres verò ipsæ ab Episcopis venundatæ, pretiũ ipsum pauperibus erogetur.

^b Continetur. Exc. ^c Lege. Exc.

^d Vel certè. Exc. & C. A.

^e Excus. vt nec lector. Alias neglector, no stri redè.

^f Infamiz. Exc.

VI. Quòd liberti ab Episcopis, vel ab alijs facti, & ecclesijs commendati, permanere debeant liberi.

De libertis autem^g id Dei præcipiunt Sacerdotes, vt si qui ab Episcopis facti sunt, secundum modum, ^h quo Canones antiqui dant licentiam, sint liberi; & tamẽ à patrociniõ Ecclesiæ, tam ipsi, quàm ab eis progeniti non recedant. Ab alijs quoq; libertati traditi, & Ecclesijs commendati, ⁱ patrociniõ Episcopali regantur, à Principe hoc Episcopus postulet.

^g Hoc præcipit sancta Synodus, vt si qui Presbyteri, vel Diaconi ab Episcopis. Exc. & Gratian. In Concilijs Coloniae impressi, vt in M. ff. nulla Presbyterorũ, aut Diaconorum mentio fit.

^h Cui C. A. ⁱ Patrociniõ Episcopi colligantur, & ne cuiquã donentur, hoc à Principe Episcopus. Exc. & Gratian. ^k Et Sacer. C. A.

VII. Quòd lectio in omnibus Sacerdotalibus mensis legi debet.

Pro reuerentia Dei^k Sacerdotum, id vniuersa sancta constituit Synodus; vt quia solent crebrò mēsis ociose fabulæ interponi, in omni Sacerdotali conuiuio lectio scripturarum diuinarum misceatur. Per hoc enim & animæ ædificatur ad bonum, & fabulæ non necessaria^l prohibentur.

^l In alio M. ff. reprobandentur, ff. reprobandentur.

Quòd

VIII. Quòd Clericorum ex familijs fisci, nullus vnquam à Rege postulet; & qui acceperit, irrita talis donatio maneat.

^a Innuente, atque consentiente domino pijsimo, Reccaredo Rege, id præcipit Sacerdotale concilium, vt Clericorum ex familia fisci, nullus audeat à Principe donatos expetere; sed ^b reddito capitis sui tributo Ecclesiæ Dei, cui sunt alligati, vsque ^c dum viuent, regulariter administrent.

^a Iubeñte. Exc. & C. A. & alter Tolet. M. f.

^b Tradito. Exc.

^c Viuant. C. A.

IX. De Ecclesijs ab hæresi translatis, vt ad eos Episcopos in quorum sunt parochijs, pertineant.

Decreto huius Concilij hoc statuitur, vt ecclesiæ, quæ fuerunt in hæresi Arriana, nunc autem sunt catholice, ^d ad Episcopos cum suis rebus pertineant, ad quos parochiæ ipsæ, in quibus Ecclesiæ ipsæ fundatæ sunt, pertinere videntur.

^d Ad eos Episc. Exc. & C. A.

X. De viduis, quæq; voverint, cõtinentiam teneant; & quæq; nubere elegerint, quibus voluerint nubant: æquè de virginibus.

32. q. 2. Hoc factum Burch. lib. 8. c. 44. De eret. Iuon. p. 7. c. 62. p. 8. c. 19. * Iuon. p. 8. c. 18.

Pro consultu castitatis, quod maximè ^e hortamento Concilij proficere debet, annuente domino nostro gloriosissimo Reccaredo rege, hoc sanctum affirmat Concilium, vt viduæ, quibus placuerit ^f tenere castitatem, nulla vi ad nuptias iterandas venire cogantur. ^g Quòd si priusquàm profiteantur continentiam, nubere ^h elegerint, illis nubant, quos propria voluntate elegerint habere maritos. Similis conditio & de virginibus habeatur, ⁱ ne citra voluntatem parentum vel suam, cogantur maritos accipere. Si quis verò propositum castitatis viduæ vel virginis impedierit, à sancta communionẽ, & à liminibus Ecclesiæ habeatur extraneus.

^e Ornamento. C. A.

^f Teneat castitatem, & nulla vidua ad nuptias iterandas venire cogatur. E. c.

^g Voluerint. Exc. C. A. & Burch.

^h Nec extra C. A. nec contra. Exc.

XI. Quòd pœnitentes, secundum modum Canonum antiquorum agere pœnitentiam debeant.

Quoniam comperimus per quasdam Hispaniarum Ecclesias, non secundum Canonem, sed fœdissimè pro suis peccatis homines agere pœnitentiam; vt quotienscunque peccare libuerit, totiens à Presbytero se reconciliari expostulent; &

T 2 ideò

Diffin. 44. Pro reuerentia. Burch. lib. 2. c. 169. Iuo. p. 6. c. 260. Raba. 1. pœnit. c. 281. Eadem dist. c. Quomodo autem. Vide de ordine in conuiujs Sacerdotũ seruando. Concil. Brac. 2. in decreto Martini cap. 62.

ideò pro cõercenda tam execrabili præsumptione, id à sancto Concilio iubetur, vt secundùm formam ^a Canonum antiquorum, ^b dentur pœnitentiæ, hoc est, vt priùs eum, quem sui pœnitet facti, à communione suspensum, faciat inter reliquos, pœnitenes ad manus impositionem crebro recurrere; expleto autem satisfactionis tempore, sicuti Sacerdotalis con-templatio probauerit, eum communioni restituat. Hi verò, qui ad ^c priora vitia, vel infra pœnitentiæ tempus, vel post reconciliationem relabuntur, secundùm priorum Canonum feueritatem damnentur.

XII. *Quòd qui voluerint pœnitentiam agere, priùs tondeantur, aut habitum mutant.*

Quicūq; ab Episcopo, vel à Presbytero, sanus, vel infirmus, pœnitentiam postulat, id ante omnia Episcopus obseruet, vel Presbyter, vt si vir est, siue sanus, siue infirmus, priùs eū ^d tondeat, & sic pœnitentiam ei tradat: si verò mulier fuerit, non accipiat pœnitentiam, nisi priùs ^e mutauerit habitum: sæpius enim laicis tribuendo desidiosè pœnitentiam, ad lamentanda rursus facinora, post acceptam pœnitentiam relabuntur.

XIII. *Quòd non liceat duos Clericos in forum causare.*

Diuturna indisciplinatio, & licentiæ inolita præsumptio vsque ^f eo in illicitis ausibus aditum patefecit, vt Clerici Concilio, suo ^g neglecto Pontifice, ad iudicia publica pertrahant: proinde statuimus hoc de cætero non præsumi: sed si quis hoc facere præsumperit, & causam perdat, & à communione efficiatur extraneus.

XIIII. *Vt Iudæis uxores, vel concubinas Christianas habere, siue comparare mancipia Christiana, & iudæizare non liceat, vel publica officia peragere.*

^h Suggestente Cõcilio, id gloriosissimus dominus noster Canonibus inferendum præcipit, vt Iudæis non liceat Christianas habere uxores vel concubinas, neque mancipia Christiana comparare in vsus proprios: sed & si qui filij ex tali coniugio nati sunt, assumendos esse ad baptismum: nulla officia publica

^a Canoniam. C. A.

^b Detur pœnitentia. C. A.

^c Propria. Exc.

^d Tond. aut in cinere & cilicio habitum mutare faciat, & sic pœnitentiam ei tradat. Exc. Aut velata fuerit, aut mutauerit habitum. Exc. & lu.

^f Adeò. Exc. ^g Relicto M. f. vnu.

^h Conuentus noster hoc Canonibus inferendum præcepit. Exc.

publica eos opus est agere, per quæ eis occasio tribuatur, pœnam Christianis inferre. Si qui verò Christiani ab eis iudaico ritu sunt maculati, vel etiam circumcisi, non reddito pretio, ad libertatem & religionem redeant Christianam.

XV. *Quòd manere debeat firmū, si serui fiscali ecclesias fecerint, easq; peculio suo ditauerint.*

Si qui ex seruis fiscalibus ecclesias fortasse cõstruxerint, easque de sua paupertate ditauerint, ^b hoc procuret Episcopus prece sua, auctoritate regia confirmari.

XVI. *Quòd idololatria cultura à Sacerdotibus, vel à iudicibus exquirenda est, atque exterminanda.*

Quoniam penè per omnem Hispaniam siue ^c Galliam idololatriæ sacrilegium inoleuit, hoc, cum consensu gloriosissimi Principis, sancta Synodus ordinauit, vt omnis Sacerdos in loco suo vnà cum iudice territorij, sacrilegium memoratum studiosè perquirat, & ^d exterminare inuentum non differat: ^e homines verò qui ad talem errorem concurrunt, ^f saluo discrimine animæ, ^g qua potuerint animaduersione cõerceant. Quod si neglexerint, sciant se ^h vtique excommunicationis periculum esse subituros. Si qui verò domini extirpare hoc malum à possessione sua neglexerint, vel familiæ suæ prohibere noluerint, ab Episcopo & ipsi à communione pellantur.

XVII. *Quòd qui filios suos necauerint, à Sacerdotibus, vel iudicibus distringantur.*

Cum multæ querellæ ad aures sancti Concilij deferrentur, inter cætera tantæ crudelitatis est opus nunciatum, quantum ⁱ ferre confitentium aures Sacerdotum non possent; vt in quibusdam Hispaniæ partibus filios suos parentes interimant, fornicationis auidi, nescij pietatis. Quibus si tædiū est filios numerosos agere, priùs se ipsos debent castigare à fornicatione: nam dum causa propagandæ proli for- tiuntur coniugia, hi & parricidio, & fornicationi tenentur obnoxij, qui ^k fœtus necando proprios, docent se, non pro

T 3 filijs,

^k Filios. Exc.

Zuon. p. 15. c. 19.

XI. quæst. 1. Inolita præsumptio.

Dist. 64. Nulla officia.

filijs, sed pro libidine fociari. Proinde tantum nefas ad cognitionem gloriosissimi domini nostri Reccaredi regis perlatum est; cuius gloria dignata est, iudicibus earundem partium imperare, vt hoc horrendum facinus diligenter cum Sacerdote perquirant, & adhibita seueritate prohibeant. Ergo & Sacerdotes locorum, hæc sancta Synodus dolentiùs conuenit, vt idem scelus cum iudice curiosiùs quærant, & sine capitali vindicta acriori disciplina prohibeant.

^a Vxores ducere. Exc.

^b Vt amouendum tantum fac. Exc. Procurent. Exc. Requirant. C. A.

XVIII. Quòd semel in anno ad concilium Sacerdotes & iudices, atque actores patrimonij fiscalis debeant conuenire.

Decret. Iuo. p. 4. c. 244.

Præcipit hæc sancta & veneranda Synodus, vt stante priorum auctoritate Canonum, quæ bis in anno præcipit congregari concilia, consulta itineris longitudine, & paupertate Ecclesiarum Hispaniæ, semel in anno in locum, quem Metropolitanus elegerit, Episcopi congregentur: iudices verò locorum, vel actores fiscalium patrimoniorum, ex decreto gloriosissimi domini nostri, simul cum Sacerdotali Concilio, autumnali tempore, die Calend. Nouembrium in vnum conueniant; vt discant, quàm piè, & iustè cum populis agere debeant, ne in angarijs, aut in operationibus superfluis, siue priuatum honorent, siue fiscalem grauent: sint enim prospectores Episcopi secundum regiam admonitionem qualiter iudices cū populis agant; ita vt ipsos præmonitos corrigant, aut insolentias eorum auditibus Principis innotescant. Quòd si correptos emendare nequiuerint, & ab Ecclesia, & à communionem suspendant. A Sacerdote verò & à senioribus deliberetur, quòd prouincia sine suo detrimento præstare debeat iudicium; concilium autem non soluatur, nisi locum prius elegerint, quo succedente tempore iterum ad Concilium veniatur: vt iam nõ necesse habeat Metropolitanus Episcopus pro congregando Concilio literas destinare, si in priori Concilio tempus omnibus denūciatur, & locus.

^d Et vniuersalis. Exc.

^e Considerata. Exc.

^f Domini nostri Reccaredi regis. Exc. Aut vernali temp. aut die Cal. Iuo.

^b Iniustus vestigalibus & immoderatis exactionibus ipsos premant: sed potius per miserationem compatientes, à grauaminibus defendant: vt bonos populi tutores facere decet: nec in angarijs. Exc.

ⁱ Prospectatores. C. A.

^k Vt aut. C. A.

^l Quid per prouincias in suo detrimento præstare debeant iudices, si ad Concilium non venerint. Concilium verò. Exc. & Iuo.

XIX. Quòd Ecclesiarum omnium dotes ad Episcopi ordinationem debeant pertinere.

10. q. 1. Sic quidam. Bar. lib. 3. c. 10. Iuo. p. 3. c. 13.

Multi cõtra Canonum constituta sic Ecclesias, quas ædificauerint,

^m Sic quidam. Exc. Auctoritatem. Exc.

uerint, postulant consecrari, vt dotem, quam ei Ecclesiæ contulerint, censeant ad Episcopi ordinationem non pertinere: quòd factum & in præteritum displicet, & in futuro prohibetur; sed omnia secundum constitutionem antiquam ad Episcopi ordinationem, & potestatem pertineant.

Quòd fact. & taliter in præterito corrigatur, vt in futuro non fiat, prohibeatur. Excus. & Grat. nostrã lectio nem videtur probare Gregoriana nota.

^b Antiquorũ. C. A.

XX. Quòd Sacerdotes moderanter agere debeant per parochias.

10. q. 3. Quia cognouimus decret. Iuo. p. 3. c. 137. 1. Pet. 5.

Multorum querella hanc constitutionem exegit; quia cognouimus, Episcopos per parochias suas non sacerdotaliter, sed crudeliter defæuire: & dum scriptum sit: Forma estote regi, neque dominantes in clero, exactiones diocesi suæ, vel damna infligunt. Ideoque (excepto quòd veterum constitutiones à parochijs habere iubent Episcopos) alia, quæ huc vsque præsumpta sunt, denegentur; hoc est, neque in angarijs Presbyteros, & Diaconos, neque in aliquibus fatigent in diocesi: ne videantur in Ecclesia Dei exactores potius, quàm Dei Pontifices nominari. Hi verò clerici, tam locales, quàm diocesani, qui se se ab Episcopo grauari cognouerint, querelas suas ad Metropolitanum deferre non differant: qui Metropolitanus non moretur huiusmodi præsumptiones districtè coercere.

^c Agere. Exc.

^d Non vt. Exc. Grat.

^e Vt talia, quæ illis. Exc.

^f Præsumptiones auertere. Grat.

XXI. Quòd serui Ecclesiæ, siue Clericorum non debeant à iudicibus, vel actoribus in aliqua angaria fatigari.

12. q. 2. Et Ecclesiarum, Iuo. p. 3. c. 138.

Quoniam cognouimus per multas ciuitates Ecclesiarum seruos, & Episcoporum, vel omnium Clericorum à iudicibus, vel actoribus publicis diuersis angarijs fatigari, omne Concilium à pietate domini nostri poposcit, vt tales deinceps ausus inhibeat; sed serui supra scriptorum officiorum, in eorum vsibus, vel Ecclesiæ laborent. Si quis verò iudicum, aut actorum, Clericum aut seruum Clerici, vel Ecclesiæ in publicis, ac priuatis negocijs occupare voluerit, à communionem Ecclesiastica, (cui impedimentum facit) efficiatur extraneus.

^g In multis ciuitatibus. C. A.

^h Sic apud Iuonem, & Gratianum; verum vt nos posuimus in omn. CC. M. ff.

ⁱ In diuersis. C. A. Fatigari dolemus, propter quod omne conc. Excus. Grat. Iuo.

^l Clarissimi domini. Iuo. Grat. & C. A. Supra dictorum. Iuo. & Grat. non emendatus.

XXII. Quod Religiosorum corpora cum hymnis, & canticis tantum, deferenda sunt ad sepulchra.

Religiosorum omnium corpora, qui diuina vocatione ab hac vita recedunt, cum psalmis tantummodò, psallentium vocibus debere ad sepulchra "deferri." Nam funebre carmè, quod vulgò defunctis cantari solet, vel pectoribus se proximos, aut familias cedere, omninò prohibemus. Sufficiat autem, quòd in spe resurrectionis, Christianorum corporibus famulatus diuinorum impenditur canticorum. Prohibet enim nos Apostolus lugere defunctos, dicens: De dormientibus autem nolo vos contristari, sicut & cæteri, qui spem nò habent. Et Dominus nò fleuit Lazarum mortuum, sed ad huius vitæ ærumnas plorauit resuscitandum. Si enim potest hoc Episcopus Christianorù omnium prohibere, agere nò moretur. A Religiosis tamen omninò aliter fieri non debere censemus. Sic enim Christianorum per omnem mundum humari oportet corpora defunctorum.

Deferri sufficiat Grat.

A Grat. defunt; Postea addita in edit. Gregoriana.

b Nolumus. Exc.

Christianos omnes. Exc.

XXIII Quod Balemanthia, & turpes cantici prohibendi sunt à sanctorum solennijs.

Ballimathia. Exc. Ballimachia. C.A.

Exterminanda omninò est irreligiosa consuetudo, quam vulgus per sanctorum solennitates agere consuevit; vt populi, qui debent officia diuina attendere, saltationibus, & turpibus inuigilent canticis; non solùm sibi nocentes, sed & religiosorum officijs perstreptentes. Hoc etenim, vt ab omni Hispania depellatur, Sacerdotum, & iudicum à Concilio sancto curæ f committatur.

Salta. turpibus in uig. cantica non solùm mala cantantes, sed & religiosorum. Exc.

Vnus M. f. committatur.

Incipit edictum Regis, in confirmatione Concilij.

Gloriosissimus, & pijsissimus dominus noster Reccaredus Rex. Vniuersorum sub regni nostri potestate cõsistentiù amatores nos suos diuina faciens veritas, nostris principaliter sensibus inspirauit, vt causa instaurendæ fidei, ac disciplinæ ecclesiasticæ, Episcopos omnes Hispaniæ nostro præsentandos culmini iuberemus. Præcedenti autem diligenti & cauta

cauta deliberatione, siue quæ ad fidem conueniunt, seu quæ ad morum correctionem respiciunt. Cum enim sensus maturitate & intelligentiæ grauitate constant esse digesta, nostra proinde auctoritas id omnibus hominibus, ad regnum nostrum pertinentibus iubet, vt si qua definita sunt in hoc sancto Concilio, habito in vrbe Toletana, anno regni nostri feliciter quarto, nulli contemnere liceat, nullus præterire præsumat: capitula enim, quæ nostris sensibus placita & disciplinæ congrua, à præsentis conscripta sunt Synodo, in omni auctoritate, siue Clericorum, siue Laicorum, siue quarumcùq; omnium obseruentur, & maneat.

- I De obseruatione priorum Canonum.
ij De Symbolo proferendo à populis in Ecclesia.
iij Vt Episcopo non liceat rem alienare Ecclesiæ.
iiii Vt Episcopo liceat vnam de parochianis ecclesijs monasterium facere.
v Vt Episcopis, Presbyteris, & Diaconibus ex hæresi venientibus, iam non liceat misceri vxoribus; vel quòd hi, qui semper catholici fuerunt, in cellulis suis cum mulieribus extraneis non morentur.
vi Quòd liberti ab Episcopis vel ab alijs facti, & ecclesijs commendati, permanere debeant liberi.
vij Quòd lectio in omnibus Sacerdotalibus mensis legi debet.
viii Quòd de Clero ex familijs fisci nostri nullus vnquã postulet à rege; & qui acceperit, irrita talis donatio maneat.
ix De Ecclesijs ab hæresi translatis; vt ad eos Episcopos, in quorum sunt parochijs, permaneant.
x De viduis, quæque vouerint continentiam, teneant, & quæ nubere elegerint, quibus voluerint nubant: æquè & de virginibus.
xi Quòd pœnitentes, secundùm modum antiquorum Canonũ agere pœnitentiam debeant.
xii Quòd qui voluerint pœnitentiam agere, priùs tondeantur, aut habitum mutent.
xiii Quòd non liceat duos Clericos in forum causare.
xiiii Quòd Iudæis vxores vel concubinas Christianas habere, siue comparare mancipia Christiana, & iudaizare nò liceat, vel publica officia peragere.
xv Quòd manere debeat firmum, si serui fisci nostri ecclesias fecerint, easque peculio ditauerint.

Conuersis. C.A.

Clericos. duo. M. f. Ordinatio. Exc.

Pertineant vnus M. f. Quoque, quæ. C.A.

Causam publicam. C.A.

De peculio suo. Exc.

Quòd

- xvj Quòd idololatriæ cultura à Sacerdotibus, vel à iudicibus exquirenda est, atque examinanda.
- xvij Quòd qui filios suos necauerint, à Sacerdotibus vel à iudicibus desstringantur.
- xviii Quòd semel in anno ad Concilium Sacerdotes, & iudices, atque Actores patrimonij nostri debeant conuenire.
- xix Quòd Ecclesiarum omnium^a dos ad Episcopi ordinationē ^a *Causa. Exc.* debeat pertinere.
- xx Quòd Sacerdotes moderanter agere debeant per parochias.
- xxj Quòd serui Ecclesiæ, siue Clericorum non debeant^b à iudicibus vel nostris Actoribus, in aliqua angaria fatigari. ^b *A nostris actoribus in ang. Exc.*
- xxij Quòd religiosorum corpora cum hymnis & canticis tātum deferenda sunt ad sepulchra.
- xxiii Quòd^c Balimanthiæ, & turpes cantici prohibendi sunt à sanctorum solennitatibus. ^c *Balimanthiæ aliis Vallematię in vno M. f.*

Has omnes constitutiones Ecclesiasticas, quas summatim, breuiterq; perstrinximus (sicut pleniùs in Canone continentur) manere perenni stabilitate sancimus.^d Si quis verò Clericus, aut Laicus harum sanctionum obediens esse noluerit; si Episcopus, Presbyter, Diaconus, aut Clericus fuerit, ab omni Concilio excōmunicationi subiaceat: si verò Laicus fuerit, & honestioris loci persona est, medietatem facultatum suarum amittat, fisci iuribus profuturam: si verò inferioris loci persona est, amissione rerum suarū multatus in exilio deputetur.

^d Si quis Clericus et go Exc. & C. A. Obed. obseruato esse noluer. superba frōte maiorum statutus repugnā: Si Episcopus. Exc.

¹ **F**lauius Reccaredus Rex hanc deliberationem, quam cum sancta definiuimus Synodo, confirmans subscripsi.

² **M**assona, in Christi nomine Ecclesiæ Catholicæ Emeritēsis Metropolitanus Episcopus prouinciæ Lusitaniæ, his constitutionibus, quibus in vrbe Toletana interfui, annuens subscripsi.

^f *Mausana. Exc.*

Carpetania] Pro Carpetanensis, ut coegit Rex Gundemarus in E. pistola missa Episcopus prouincia Carthag. vide locū. Et enim Carpetania pars prouincia Carthaginēsis, non ipsa prouincia.

³ **E**uphemius, in Christi nomine Ecclesiæ Catholicæ Toletanæ Metropolitanus Episcopus prouinciæ Carpetaniæ, his constitutionibus, quibus in vrbe Toletana interfui, annuens subscripsi.

⁴ **L**eander in Christi nomine Ecclesiæ Spalensis Metropolitanus prouinciæ Beticæ, his constitutionibus, quibus in vrbe Toletana interfui, annuens subscripsi.

^g *Huius subscripsi deest in Exc.*

⁵ **M**igetius, in Christi nomine Narbonēsis Metropolitanus Episcopus Galliæ prouinciæ, in his constitutionibus, quibus in vrbe Toletana interfui, annuens subscripsi.

^h *Micetius. C. A.*

6 Pantar-

Nitigefus, qui in. 2. Bracar. subscripsit, ut Metropolita nus Luci.

⁶ **P**antardus, in Christi nomine Ecclesiæ Catholicæ Bracarenfis Metropolitanus Episcopus Galliciæ prouinciæ, his cōstitutionibus, quibus in vrbe Toletana interfui, annuens, tam pro me, quàm pro fratre meo^a Nitigio Episcopo de Ciuitate Luci, subscripsi. ^a *In M. ff. Nitigio fio & Nitigio.*

⁷ **V**gnus, in Christi nomine Barcinonensis Episcopus, his constitutionibus, quibus interfui, annuens subscripsi.

⁸ **M**aurila, in Christi nomine Valētinæ Ecclesię Episcopus, in his constitutionibus, quibus interfui, annuens subscripsi.

⁹ **A**ndonius, in Christi nomine Ecclesiæ Oretanæ Episcopus, his cōstitutionibus quibus interfui, annuens subscripsi. ^b *Addon, in. C. M. f.*

¹⁰ **S**edatus, in Christi nomine Beterrensis Ecclesiæ Episcopus, subscripsi. ^c *Seductus, in. C. M. f.*

¹¹ **P**almatus, in Christi nomine Ecclesiæ Pacencis Episcopus, subscripsi.

¹² **I**oannes, in Christi nomine Mentefanæ Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.

¹³ **M**utto Setabitanæ Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.

¹⁴ **P**etrus Ossonobensis Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.

¹⁵ **S**tephanus^d Tyrafflonensis Ecclesię Episcopus, subscripsi. ^d *Carcaffonēsis in. C. M. S.*

¹⁶ **G**abinus Oscensis Ecclesiæ Episcopus, subscripsi. ^e *C. A. Gabinius. aliās Ossonensis.*

¹⁷ **N**eufila Tudenfis Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.

¹⁸ **P**aulus Olyssipponensis Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.

¹⁹ **S**ophronius^f Egarenfis Ecclesię Episcopus, subscripsi. ^f *Aliās Agarenf.*

²⁰ **I**oannes Dumienfis Monasterij Episcopus, subscripsi.

²¹ **B**enenatus Egabrienfis Ecclesiæ Episcopus, subscripsi. ^g *Ioannes in. C. M. S. Aliās Agragenfis. Aliās Agabienfis.*

²² **I**oannes Elnensis Ecclesiæ Episcopus, subscripsi. ^b *Benenatus in. C. M. S.*

²³ **P**olybius Ilerdenfis ecclesię Episcopus, subscripsi.

²⁴ **P**roculus Segobrienfis Ecclesię Episcopus, subscripsi.

²⁵ **E**rmaricusⁱ Laniobrenfis Ecclesiæ Episcopus, subscripsi. ⁱ *Lanibrenfis, in. C. M. S.*

²⁶ **S**implicius Cæsaraugustanæ Ecclesiæ Episcopus, subscripsi. ^l *Laniobrenf. aliās. Liborenfis, vel Lanitorenf. Exc.*

²⁷ **C**onstantius Portucalēfis Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.

²⁸ **S**implicius Vrgelitanæ Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.

Agapius, ut dicitur in. 2. Concilio Hispal. c. 7. fuit ignarus vir Ecclesiastica disciplina, & statim à seculari militia in sacerdotale ministerium delectatus.

²⁹ **A**sterius^k Aucensis Ecclesiæ Episcopus, subscripsi. ^k *Auzenf. Exc.*

³⁰ **A**gapius Cordubensis Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.

³¹ **S**tephanus Eliberitanæ Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.

³² **P**etrus^l Arcauicen. Celtiberiæ Eccle. Episcopus, subscripsi. ^l *Vnus M. S. Ircadicenf. C. A. Arcauicadicenf.*

³³ **V**viligifclus Ecclesiæ Valentinæ Episcopus, subscripsi. ^m *C. A. Vviligifclus. n Velenf. vel Veliçf.*

³⁴ **I**oannesⁿ Velenfis Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.

³⁵ **S**unila Vefensis Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.

Philippus

- 36 Philippus Lamecensis Ecclesiae Episcopus subscripsi.
 37 Aquilinus^a Aufonensis Ecclesiae Episcopus subscripsi.
 38 Dominicus Iriensis Ecclesiae Episcopus subscripsi.
 39 Sergius^b Carcaffonensis Ecclesiae Episcopus subscripsi.
 40 Basilius^c Ilipensis Ecclesiae Episcopus subscripsi.
 41 Leuterius Salmanticensis Ecclesiae Episcopus subscripsi.
 42^d Eulalius Italicensis Ecclesiae Episcopus subscripsi.
 43 Iulianus Dertosanæ Ecclesiae Episcopus subscripsi.
 44 Froisclus item ibi, Episcopus subscripsi.
 45 Theodorus Bastitanæ Ecclesiae Episcopus subscripsi.
 46 Petrus Illiberitanæ Ecclesiae Episcopus subscripsi.
 47 Becilla Lucensis Ecclesiae Episcopus subscripsi.
 48 Petrus Segobienensis Ecclesiae Episcopus subscripsi.
 49 Gardingus Tudenensis Ecclesiae Episcopus subscripsi.
 50 Higradius^e Agathensis Ecclesiae Episcopus subscripsi.
 51 Argiouitus Portucalensis Ecclesiae Episcopus subscripsi.
 52 Lilliolus Accitanæ^f Ecclesiae Episcopus subscripsi.
 53 Celsinus Valentinae Ecclesiae Episcopus subscripsi.
 54^g Theudericus Castulonensis Ecclesiae Episcopus subscripsi.
 55 Belatus Tuccitanæ Ecclesiae Episcopus subscripsi.
 56 Protogenes^h Sagontinae Ecclesiae Episcopus subscripsi.
 57ⁱ Muminius Calahorritanæ Ecclesiae Episcopus subscripsi.
 58 Alicius Gerundensis Ecclesiae Episcopus subscripsi.
 59 Pofsidonius^k Eminiensis Ecclesiae Episcopus subscripsi.
 60 Thalassius Astoricensis Ecclesiae Episcopus subscripsi.
 61 Agrippinus ciuitatis^l Lutubensis, prouinciæ Gallie Episcopus subscripsi.
 62 Liliolus Pampilonensis Ecclesiae Episcopus subscripsi.
 63 Iaquintus Cauriensis Ecclesiae Episcopus subscripsi.
 64 Galanus Archipresbyter Empuritanæ Ecclesiae, agens vicem domini mei Fructuosi Episcopi, subscripsi.
 65 Seruandus Diaconus Ecclesiae Astigitanae, agens vicem domini mei Pegasij Episcopi, subscripsi.
 66 Hildemirus Archipresbyter Auriensis Ecclesiae, agens vicem domini mei Lupati Episcopi, subscripsi.
 67 Genesius Archidiaconus Ecclesiae^m Magalonensis, agens vicem domini mei Boetij Episcopi, subscripsi.
 68 Valerianus Archidiaconus Ecclesiaeⁿ Nemasensis, agens vicem domini mei Pelagij Episcopi, subscripsi.

^a Aufensi. C. A.^b In alio M. f. Arcaffon.
^c Ilipensis in C. M.^d Eolalius in C. M.^e In alio M. f. Gigradius.^f Alius M. f. Accitanae.^g Theodorus, C. A.^h Vnus M. f. Seguntinens.
ⁱ Muminius. C. A.^k C. A. Eminiensis in alio Hemiensis.^l In alio M. f. Lutubensis. alias Lutubensis.^m Molabonensis. Molanus.ⁿ Masensis.

Homilia

Huius Homiliae meminit Rodericus Tolib. 12. cap. 15. Historia.

HOMILIA SANCTI LEANDRI
 Episcopi, in laudem Ecclesiae, ob conuersionem
 gentis, post Concilium, & confirmationem canonum edita.

Festiuitatem hanc omnium esse solenniorem festiuitatum, nouitas ipsa significat. Quoniam sicut noua est conuersio tantarum plebium causa, & nobiliora sunt solito Ecclesiae gaudia: nam multas solennitates per anni discursum celebrat Ecclesia, in quibus tametsi habet gaudia consueta; noua uero sicut in hac non habet. Aliter enim gaudet de rebus semper possessis, aliter de lucris magnis his nuper inuentis. Pro qua re, & nos maioribus gaudijs eleuamur, quia repente nouos Ecclesiam parturisse populos intuemur: & quorum asperitatem quondam gemebamus, de eorum nunc gaudemus credulitate. Ergo materia gaudij nostri tribulationis praeteritae occasio fuit. Gemebamus dum grauaremur, dum exprobraremur; sed gemitus illi id egerunt, ut hi, qui per infidelitatem nobis erant sarcina, fierent nostra per suam conuersionem corona. Hoc enim gratulatiue profert in psalmis Ecclesia dicens: In tribulatione dilatasti me; & Sarra dum saepe a Regibus concupiscitur, nec maculam pudicitiae sentit, & Abraham causa pulchritudinis suae diuitem facit: ab ipsis enim^a Regibus Abraham ditatur, a quibus Sarra concupiscitur. Condigne ergo Ecclesia catholica gētes, quas simul senserit fidei suae decore, ad sui eas sponsi, hoc est, Christi lucra transducit, & per ea regna suum uirum diuitem reddit, per quae se inquietari persenserit: sic enim dum ex initio lacescitur, vel inuidentiū dentibus mordetur, dum premitur, eruditur; & dum infectatur, dilatur. Quoniam patientia sua aemulatores suos, aut superat, aut lucratur. Dicit enim ad eam diuinus sermo: Multae filiae congregauerunt diuitias, tu autem supergressa es uniuersas. Si non mirum quod haereses filiae dicuntur, sed attendendum quod loco spinarum ponuntur: filiae sunt, eo quod ex femine Christiano generantur, spinae sunt, eo quod foris a Dei paradiso, hoc est, extra catholicam Ecclesiam nutriuntur: & hoc non lectione sensus nostri, sed scripturae diuinae auctoritate probatur, dicente Salomone: Sicut liliū inter spinas, sic amica mea inter filias. Ergo ne magnū uobis uideretur quod haereses dixerit filias, cōtinuō eas numerat esse spinas; haereses inquam, aut in aliquo

^a Ab Abimelech Rege Gerare, & a Pharaone Rege Aegypti. cap. 12. Genesis, a quo dicitur supra modum fuit Abraham.^f Sed, aut scilicet. Al. deest.

Al. coniectura.

Al. Nominat.

V angulum

Froisclus^l iū ibi, habent. CC. M. f. in te ligi Dertosa na, sicut Iulianus, quā uis in Coni. lio Brac. in. fra subscribitur Froisclus Mentesanae.

Genesius hic postea eiusdem ecclesiae Episcopus creatus. Vt patet ex Concilio Tolet. sub Reuerendi anno 12. concilio.

angulum mundi, aut in vnam gentem inueniuntur versari. Ecclesia verò catholica, sicut per totum mundum tenditur; ita & omnium gentium societate constituitur. Rectè ergo hærefes in cauernis, quibus latent, congregant ex parte diuitias: Ecclesia autem catholica in speculo totius mundi locupletata supergreditur vniuersis. Exulta ergo, & lætare Ecclesia Dei, gaude, & confurge vnum corpus Christi, induere fortitudine, & iubila exultatione: quoniam tui mœrores in gaudium sunt mutati, tristitiæ habitum in amictum lætitiæ versum est: Ecce repente oblita sterilitatis, & paupertatis tuæ, vno partu populos innumeros genuisti Christo tuo. Nam dispendijs tuis proficis, tuoq; damno subcrescis: tantus deniq; est sponsus tuus, cuius imperio regeris, vt dum te patitur deprædari ad modicum, rursus prædam tuam ad te reducat, & hostes tuos tibi conquirat. Sic autem agricola, sic piscator, dum lucra attendit futura, quæ seminat, & quæ amodò inceserit, non imputat damna. Tu proinde iam ne fleas, ne lugeas, temporaliter quosdam recessisse à te, quos cernis cū magnis lucris rediisse ad te. Exulta ergo fidei confidentia, & tui capitis merito, fide esto robusta; dum quæ recolis olim repromissa, nunc cernis fuisse completa. Ait enim in Euangelio ipsa veritas: Oportebat Christum mori pro gente, & non tantum pro gente, sed vt filios Dei, qui erant dispersi, congregaret in vnum. Tu profectò in psalmis proclamas, odientibus pacem dicens: Magnificate Dominum mecum, & exaltemus nomen eius in vnum; & rursus: In conueniendo populos in vnū, & regna vt seruiant Domino. Quàm dulcis sit charitas, quàm delectabilis vnitas, non nesciens per Prophetica vaticinia, per Euangelica oracula, per Apostolica documēta, non nisi connexionem gentium prædicas, non nisi vnitatem populorum suspiras, non nisi pacis, & charitatis bona disseminas. Lætare ergo in Domino, eo quòd non sis fraudata desiderio tuo: nam quos tanto tēpore, gemitu teste, & oratione continua concepisti, nunc post glaciem, post hiemem, post duritiam frigoris, post austeritatem niuis; velut iocunditatem agrorū, frugem, & lætos verni flores, vel adridentes vinearum stipitibus palmites, repentè in gaudio peperisti. Ergo fratres tota charitate animi exultemus in Dño, & iubilemus Deo salutari nostro. Hoc de cætero per ea, quæ iam sublata sunt, ea, quæ adhuc expectantur implēda, vera

Ioh. 11.

Psal. 33.
Psal. 101.F. Veris aut temp
ris veni.

vera esse credamus. Quæ enim præfata sunt, Domino dicente: Alias oues habeo, quæ non sunt ex hoc ouili, & illas oportet^a me adducere, vt sit vnus grex, & vnus pastor; ecce contuemur fuisse completa. Pro qua re non dubitemus totum mundum posse in Christo credere, atq; ad vnam Ecclesiam conuenire. Quoniam rursus ipso testificante didicimus in Euangelio: Et prædicabitur (inquit) hoc euangelium regni in vniuerso orbe, in testimonium omnibus gentibus; & tunc (inquit) veniet consummatio. Si ergo remansit pars aliqua mundi, vel gens barbara, quam fides non irradiauerit Christi, profectò credituram, atq; in vnam Ecclesiam esse venturam nullo modo dubitemus, si ea, quæ Dominus dixit, vera esse putamus. Ergo fratres reposita est loco malignitatis bonitas, & errori occurrit veritas: vt quia superbia linguarum diuersitate ab vnione gētes separauerat, eas rursus gremio germanitatis colligeret charitas: & quemadmodum vnus possessor est totius mundi Dominus, ita^b vt possessionis eius esset vnū cor, & animus vnus, pete à me (ait) & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & possessionē tuam terminos terræ: propterea & ex vno homine propagatum est omne hominum genus, vt qui ex vno illo procederent, vnū saperent, vnitatem quærerent, & diligerent. Ordo ergo naturalis exposcit, vt qui ex vno homine trahunt originem, mutuam teneant charitatem; nec dissentiant à fidei veritate, qui nō disiunguntur naturali propagine. Hærefes verò, & diuisiones è fonte manant vitiorum; vnde quisquis ad lenitatem venit, ex vitio ad naturam redit: quia sicut naturæ est fieri ex pluribus vnitatem, sic est vitij, fraternitatis declinare dulcedinem. Erigamur ergo tota mente in gaudio; vt quia gentes studio decertandi perierant, sibimet in amicitiam Christus vnam Ecclesiam procuraret, in qua eas rursus reduceret concordia charitatis. De hac profectò Ecclesia vaticinatur Propheta, dicens: Domus mea, domus orationis vocabitur omnibus gentibus: & iterum: Erit (inquit) in nouissimis diebus præparatus mons domus Domini in vertice montium, & eleuabitur super colles, & fluent ad eum omnes gētes, & ibunt populi multi, & dicēt: Venite ascendamus ad montem Domini, & ad domum Dei Iacob. Mons enim Christus est, & domus Dei Iacob, vna Ecclesia est eius, ad quā, & gentium concursum, & populorum pronunciat confluere conuentū: de qua rursus in alio

Ioh. 10.
Matth. 28.
Marci. 16.
Luc. 24.

Matth. 24.

Genes. 11.
Instructione
vniuersi, & ci
uitatis con
funditur lin
gua gentium.

Psal. 2.

Genes. 2.

Esa. 2.

Al. ad me. Exc.

Et. Exc.

F. Ad vnitatem.

Esai. 60.

locò dicit Propheta: Surge illuminare Hierusalem, quia venit lumen tuum, & gloria Domini super te orta est: & ambulant (ait) gentes in lumine tuo, & Reges in splendore ortus tui. Leua in circuitum oculos tuos, & vide: omnes isti congregati sunt, & venerunt tibi: & ædificabunt (inquit) filij peregrinorum muros tuos, & Reges eorum ministrabunt tibi. Qui, vt notesceret, quæ ventura essent genti, vel populo, quæ ab vnus Ecclesiæ communionem recidissent, secutus est: gens enim, & regnum, quod non seruerit tibi, peribit.

Esai. 55.

Alio deniq; loco similiter ait: Ecce gentem, quam nesciebas, vocabis; & gentes, quæ non cognouerunt te, ad te current. Vnus enim est Christus Dominus, cuius est vna per totum mundum Ecclesia, sancta possessio: ille igitur caput, & ista corpùs, de quibus in principio Genesis dicitur: Erunt duo

Genes. 2.

Ad Eph. 5.

in carne vna: quod Apostolus in Christo intelligit & in Ecclesia: Dum ergo ex omnibus gentibus vnã vult Christus habere Ecclesiam, quicumq; extraneus est ab ea, licet Christi nomine nuncupetur, Christi tamẽ corporis cõpage non continetur. Hæresis enim, quæ respuit catholicæ Ecclesiæ vnitatem; eo quòd adulterino amore diligit Christum, nõ vxoris, sed concubinæ obtinet locum. Quoniam re vera duos dicit Scriptura esse in carne vna; videlicet Christum, & Ec-

Can. 6. Vna est columba mea, perfecta mea, vna est genitricis suæ filia. De quo item eadem Ecclesia pronunciat, dicēs: Ego dilecto meo, & dilectus meus mihi. Quærant nunc hæreses, à quo constuprentur, vel cuius sint prostibulum factæ: Quoniam ab immaculato thoro recesserunt Christi: à quo quanto pretiosam esse nouimus copulam charitatis, tantò Deum hac celebritate laudemus; quòd gentes, pro quibus sanguis fusus est vnigeniti sui, non passus est extrà vnum ouile, diaboli dentibus deuorari. Lugeat igitur vterque prædo suam prædam amisisse, quia impletum videmus, quod Propheta vaticinante, audiuius. Equidem (inquit) hæc captiuitas à forti^b tollitur, & quod ablatum fuerat à robusto, saluatur: parietem enim discordiæ, quem fabricauerat diabolus, pax Christi destruxit; & domus, quæ diuisione in mutuam certabat cædem, vno iam Christo lapide angulari coniungitur. Dicamus ergo omnes: Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.

Esai. 49.

Esai. 28.

Rom. 9.

1. Petr. 2.

Luca. 2.

Et, aliis.

Tollitur, aliis.

Saluabitur. in Epi.

Nullum

Nullum enim præmium charitati compensatur. Inde omni gaudio præponitur, quia & charitas facta est, quæ omnium virtutum obtinet principatum. Superest autem, vt vnanimiter vnum omnes regnum effecti, tam pro stabilitate regni terreni, quàm felicitate regni cœlestis, Deum precibus adæmus; vt regnum, & gens, quæ Christum glorificauit in terris, glorificetur ab illo, non solum in terris, sed etiam in cœlis. Amen.

De subscriptionibus.

Subscribunt in hoc Concilio Nationali Episcopi septuaginta octo: nimirum Massona ecclesiæ Emeriten. qui successit Liberio, in Eliberitano: Euphemius Toletana, qui Montano. 2. Tolet. Leander Hispalensis, qui Sabino, in Eliberitano: Migetius Narbonensis: Pantardus Bracarenf. qui Martino, Bracar. 2. Vgnus Barcinonensis, qui Paterno in Ilerdensi: Maurila Valentina: Andonius Oretana: Sedatus Beterrēsis in prouincia Narbonens: Palmatus Pacensis: Ioannes Mentefana, qui Pardo, in Concilio Eliberitano: Mutto Setabitana: Petrus Ossonobēsis (in aliquibus M. ff. dicitur Exonobensis, & Exonoba, quæ ad prouinciam Lusitaniam pertinet) qui successit Vincentio in Eliberitano: Stephanus Tyraffonensis: Gabinius Oscensis: Neusila Tudensis, qui Auila in. 2. Bracar. Paulus Olyssipponensis: Sophronius Egarenensis, qui Nebridio in. 1. Tarraconensi: Ioannes Dumienfis, qui successit S. Martino: Benenatus Egabriensis: Ioannes Elnensis (Elna in prouincia Narbonens) Polybius Ilerdensis, qui Februario in Concilio Ilerden. Proculus Segobriensis: Ermericus Luthobiensis: Simplicius Casaraugustana, qui Ioanni in Can. Barcin. Constātius Portucalensis: Simplicius Vrgelitana: Asterius Aucensis, ab Auca: Agapius Cordubensis, qui Osio in Eliberitano: Stephanus Eliberitana, qui Flauio, in Eliberitano. Petrus Arcauicensis Celtiberia: Uviligifclius Valentina: Ioannes Valeriansis: Sunila Vesensis, & Visensis, qui Remisol, in Braca. 2. Philippus Lamecensis, qui successit Sardinario, in. 2. Braca. Aquilinus Ausonensis, ab Ausona, qui Camidio, in Tarracon. Dominicus Iriensis: Sergius Carcaffonēsis: Basilius Eliplensis: Leuterius Salmanticensis: Eulalius Italicensis: Iulianus Dertofana, qui Ascelio: Theudornus Bastitana, à Basti: Petrus Illiberitana à Caucoliberi: Becilla Lucensis, qui Nitigifio. 2. Bracar. Petrus Segobienfis: Gardingus

Gardingus Tudenſis, qui Auila. 2. Braca. Higradius Agathenſis: Argoutus Portugalenſis: Liliolus Accitana, qui Felici in Eliberitano: Celfinus Valentina: Theudericus Caſtalonēſis, qui Secūdinno in Eliberitā. Valerius Tuccitana, qui Camerino in Eliberitan. Protogenes Sagontina: Mumnius Calaborritana: Alicius Gerundenſis, qui Staphilio in Can. Barcin. Poſidonius Eminienſis: Liliolus Pampilonenſis: Iaquinus Cauriēſis: Thalafius Aſtoricenſis, qui Polemio in. 2. Bracar. Agrippinus Luthonēſis: Fructuoſus Empuritana per procuratorem: Pegaſius Aſtigiana per procuratorem: Lupatus Aurienſis per procuratorem: Boetius Magalonenſis per procuratorem: Geneſius Archidiaconus, qui poſtea eiusdem Eccleſia fuit Episcopuſ creatuſ, ut patet ex Concilio Toletano, anno Reccaredi. 1. 2. coactō: Pelagiuſ Nemaſenſis per procuratorem. Eſt in provincia Gallia Narbonenſis Nemaſo.

Interfuerunt huic ſancto Concilio quinq; Metropolita: nimirum Euphemiuſ Toletanuſ: Leander Hiſpalenſis: Migentiuſ Narbonenſis: Pantarduſ Bracarenſis: Maſſona Emeritenſis. Metropolita Tarraconenſis non adfuit. Vna cum Toletano fuerunt quindecim Episcopuſ eiusdem provincia; ſcilicet, Murila, Petruſ: Liliolus Valentina: Andoniuſ Oretana: Ioanneſ Mentefana: Muto Setabitana: Proculuſ Secobricenſis: Petruſ Arcauicenſis: Ioanneſ Valerienſis: Petruſ Secobienſis: Liliolus Accitana: Theudomiruſ Caſtalonenſis.

Cum Metropolitanō Hiſpalenſi fuerunt Benenatuſ Egabrenſis: Agapiuſ Cordubenſis: Stephanuſ Eliberitanuſ: Baſiliuſ Eliplēſis: Eulaliuſ Italicenſis: Valeriuſ Tuccitana: Iaquinuſ Caurienſis: Pegaſiuſ Aſtigiana: omneſ cum Leandro ſanctiſſimo viro, numero nouem.

Cum Metropolitanō Emeritenſi fuerunt Palmatiuſ Pacenſis: Petruſ Oſſonobenſis: Pauluſ Olyſipponenſis: Leutheriuſ Salmanticenſis: numero quatuor.

Cum Metropolitanō Narbonenſi fuerunt Sedatuſ Biterrenſis: Ioanneſ Elnenſis: Sergiuſ Carcaſſonenſis: Petruſ Illiberitanuſ (eſt Caucoliberiſ): Igidiuſ Agathē. Agrippiuſ, & Ermericuſ Lutubenſ. Boetiuſ Magalonenſis: Pelagiuſ Nemaſenſis: omneſ nouem.

Cum Metropolitanō Bracarenſi fuerunt Neufila, & Gardingus Tudenſis: Ioanneſ Dumienſis: Conſtantiuſ, & Argoutuſ Portucalenſis: Sunila Veſenſis: Philippuſ Lamecenſis: Dominicuſ Irienſis: Theodoruſ Baſtitana: Becila Lucenſis: Talafiuſ Aſtoricenſis: Lupatuſ Aurienſis: omneſ duodecim.

Ex

Ex provincia Tarraconenſi non interfuit Metropolitanuſ, nec eiſ procurator: unde ſuſpicor abiſſe e vita. Sed adfuerunt ſancto Concilio ſedecim Episcopuſ eiſdem provincia: Vgnuſ Barcinonenſis, non S. Idaliuſ, ut Beuther ſcripſit: Stephanuſ Tyraſſonenſis: Gratuſ Oſcenſis: Sophroniuſ Egarenſis: Polybiuſ Ilerdenſis: Simpliciuſ Caſarauguſtana: Simpliciuſ Urgelitana: Aſteriuſ Aucenſis, ex Auca: Aquilinuſ Auſonenſis: Iulianuſ, & Froiſcluſ Dertofana: Mumniuſ Calagurritana: Aliciuſ Gerundenſis: Liliolus Pampilonenſis: Fructuoſuſ Empuritana. Sanctuſ Fulgentiuſ nondum erat Episcopuſ Aſtigianuſ; ſita nō interfuit huic tertio Tolet. ſed potiuſ Pelagiuſ. ſeu Pegaſiuſ Aſtigita. per procuratorē, ut ex ſubſcriptionibuſ conſtat. Erat hoc tempore Episcopuſ Malacitanuſ Ianuariuſ, qui conturatione peſſimorum hominum ab Episcopatu fuit deiectuſ; ſed Mag. Gregoriuſ, miſſo in Hiſpaniam Ioanne Defenſore, eum reſtituit, & calumnia, & impietatiſ auctoreſ debita pœna multauit, ut conſtat ex Epistoſa D. Gregorij: quapropter non interfuit huic Concilio.

Maſſona] Maſſona Episcopuſ Emeritenſis, vir ſanctitate, & doctrina eximiuſ, acerrimuſ catholica fidei propugnator, ac deſenſor, Arrianuſq; perſidia hoſtiſ. pro fide catholica in exilium actuſ, ab Episcopatu à Leonegildo impio Rege relegatuſ, prouentibuſq; priuatuſ, inuictō animo religionem à maioribuſ acceptam puram corde tenuit, oreq; publicè profeſſuſ eſt. Roderic. Arch. lib. 2. c. 43. & Pauluſ Diaconuſ Emeritenſ. in eiſ vita. Primuſ ſubſcribit, eo quōd ſit antiquior Metropolitan. ſic enim in Concil. Bracarenſ. 1. cap. 4. deſinituſ eſt: Item placuit, ut conſeruato Metropol. primatu ceteri Episcoporum, ſecundum ſuū ordinationiſ tempuſ, aliuſ alio ſedendi deferat locum.

Euphemiuſ] Si ſeriem Toletanorum præſulum in capitulo Toletano ſculptam ſequamur iſ Euphemiuſ, ſeu Epiphimiuſ, vigentiſſimuſ quartuſ, erit à B. Eugenio martyre, primo Archiepiscopō Toletano, & vigentiſſimuſ à Patruino, ſub quo fuit primum Concilium celebratuſ, & à Montano quintuſ, ſub quo fuit ſecundum. Rodericuſ lib. 2. cap. 15. incauſe ſub Elladio tertiam Synodum fuiſſe actam affirmat.

Leander] In Excus. malè omittitur Leandri ſubſcriptio; cum D. Iſidoruſ ſit author, eum huic tertio Concilio interfuiſſe, lib. 2. chron. ſic inquieſ: Interfuit tunc dignitate Primuſ ille catholicuſ, & orthodoxuſ Leander Hiſpalenſiſ Archiepiscopuſ, & Romana Eccleſia Legatuſ, ſanctitate, & doctrina perſpicuuſ. Et Roder. lib. 2.

CUIUS

V 4 c. 15.

fontē. Vviliſciuſ. ita in ſubſcriptione nō. Duo tantum nomine Lilioli ſubſcripſerunt Episcopuſ, Accitanuſ, et Pampilonenſiſ.

c. 15. Id etiam constat ex homilia ab eo habita in fine Concilij. Vitam eius scribit Isidorus libello de Viris Illustribus.

Viros doctos non parum torfit, quod in his subscriptionibus eiusdem Ecclesie duo subscribant Episcopi, ut de Tudensi Ecclesia Neufila Episcopus, num. 16. & Gardingus, num. 49. de Lucensi Ecclesia Nitigisius pro quo subscribit Pantardus Metropolitanus Bracar. & Beccilla, n. 47. Similiter de alijs ecclesijs. Dicendū, ut authores sunt Isidorus, & Rodericus Toletanus, Leuegildum Regem Arrianum Episcopos Catholicos à sedibus deiecisse, & Arrianos substituiffe: Unde factum est, ut unius Ecclesie duo subscribant Episcopi, unus Catholicus, alter ex heresi veniens. Praterea cum senectute confectus esset Episcopus, impotensq; ad Ecclesie regimen, & onus subleuandum, seruatō honore Episcopali, alijs muneribus praeiciebatur, quod forte in Nitigisio Lucensi est factum, qui in Concilio Bracar. 2. subscribitur Metropolitanus, Era. 610. Hic verò de Nitigisio Lucensi, & Beccilla alia potest esse ratio, nam cum duo essent ciuitates Luco, altera Gallæcia, altera Asturū, Nitigisius erat Episcopus Lucensis in Gallæcia: unde pro eo subscribit in calce Concilij, Pantardus Bracarensis, cui subiacebat: Beccilla verò erat Episcopus Lucensis in Asturibus.

Festiuitatem] Huius homilia meminit Roderic. Tolet. lib. 21. histor. c. 15.

Notæ in Concilium Toletanum tertium.

Habitum est hoc Conciliū Era. 627. ut habet. C. C. M. ff. sub Reccaredo Rege, Gelasio. II. PP. & Euphemio prima sedis Toletana Episcopo. De Reccaredo Rege pijsimo Isidorus in chronico Gothorum Era. 635. & Rodericus Toletanus lib. 2. histor. Hispan. cap. 15. & Gregor. Mag. lib. 1. epistolarum, epist. 41. ad Leandrum, in qua de hac Gothorum conuersione agitur. Exterminata est heresis Arriana in eo, qua gens Gothica per. 213. annos infecta fuerat.

Ita in honorem] De quatuor Concilijs Gelasius P. P. in. c. Sancta Romana, & Gregor. Magn. epistol. lib. 1. epistol. 24. & lib. 2. epistol. 49. & Isidorus lib. 6. etymol. cap. 16. & Nicephor. lib. 15. cap. 13.

Credimus

Credimus in vnum Deum] Hæc est formula fidei in sancto Concilio Nicæno edita, in qua formanda Osius Cordubensis Episcopus, totum laboriosa inquisitionis pondus sustinuit: eam tradit Athanasius in epist. ad Iouinianū Imperatorem, de fide, his verbis: Credimus in vnum Deum Patrem omnipotentē, omnium visibilium, & inuisibilium creatorem; & in dominum Iesum Christū, filium Dei, natum ex Patre, & vnigenitū, hoc est, ex substantia Patris; Deum ex Deo, lumen de lumine; Deum verum, ex Deo vero; genitum, non factum, & consubstantialem Patri: per quem omnia facta sunt, tam in cœlis, quam in terra: qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit, & incarnatus est, & homo factus est, passus est, & resurrexit tertia die: & ascendit in cœlos, venturus inde ad iudicandos viuos & mortuos, & in Spiritum sanctum.

Hæc est regula Nicæna fidei. Quod verò sequitur: Eos autem qui dicunt: Erat quando non erat, & c. anathematismi sunt, decreti aduersus impiam Arrii sententiam, ut radicitus Ecclesia gladio heresis ingulata, tota rueret. Neq; mirū, Athanasium in aliquibus verbis à nostra versione discrepare: nam Symbolum Nicænum, Latinū est factum diuersis interpretibus: & ita apud Athanasium, & Basilium, epist. 78. & Synodum Chalcedonensem idem est sensus, sed sermo discrepans. Cum verò dicit: & in Spiritum sanctum, subintelligitur vox prima, Credimus: ut adnotauit Epiphanius heresi. 74. prope finem; & Athanasius eadē epistola. Neq; amplius de Spiritus sancti natura, & functione Patres dixerunt: quia tunc tēporis de ea re nulla controuersia mota est; ut Basilus animaduertit epist. 78. & Hieronymus epistola. 65.

Item fides sancta] Hoc est Symbolum Concilij Constantinopolitani, à centū, & quinquaginta patribus celebrati aduersus Eunomium, Photinum, & Macedonium: in quo aliqua explicata sunt & posita in Symbolo, qua in Nicæno non erant; ut est illud, quod ad personam Spiritus sancti spectat: Credimus in Spiritum sanctum, dominum, & viuificantem, qui ex Patre, Filioq; procedit, & c. Neque existimo, ut alij postea hæc verba: Ex Patre, Filioq; addita in Synodo Romana, sed in ipsa prima Symboli formatione fuisse posita: ut constat ex D. Hieronymo in Symbolo, & ex lib. 9. Tripar. c. 16. & ex Concilio Florentino.

Incipite] sic Augustinus in Enarratione, in Psal. 146. legit: Græcè est ἐξάρατε: qua vox utrumq; significat: Præcinite, & incipite. Vulgata editio habet: Præcinite Domino.

Gloria

Gloria & honor] *In confessione Episcoporum, Concilium Tolet.*
quartū, c. 15. Et 23. sic habet: Statuimus, ut in fine Psalmorum nō
gloria Patri, sed gloria, Et honor Patri dicatur. De qua re scribit D.
Hierony. ad Dam. si eius est epistola, vel potius adulterina. Niceph.
Galix. lib. 3. c. 8. Casianus de institutis Canob. lib. 2. c. 9. Hymnū glo-
rificationis, hoc est, gloria Patri, Et Filio, Et Spiritui sancto, ab Apo-
stolorū instituto fluxisse, author est D. Basilius. lib. de Spiritu sancto,
c. 7. 27. Et 29. Et eo tēpore, quo ab Apostolis promulgatū est Euange-
liū, ab eisdem occini cēptū, cum iussu Dñi sacruū Baptisma in nomi-
ne Patris, Et Filij, Et Spiritus sancti, sit fidelibus collatū. In Concilio
Nicano adiectum aduersus Arrianos: Sicut erat in principio, Et nūc
Et semper, Et in secula seculorum. Amen. Id constat ex Concilio Va-
sensi. c. 5. his verbis: Et quia non solum in sede Apostolica, sed etiam
per totum Orientem, Et totam Africam, vel Italiam, propter hēreti-
corum astutiam, qui Dei Filium non semper cum Patre fuisse, sed à
tempore cēpisse blasphemant, in omnibus clausulis, post gloria Patri,
Et Filio, Et Spiritui sancto: sicut erat in principio, Et nunc Et sem-
per, Et in secula seculorum. Amen, dicatur, etiam nos in uniuersis
Ecclesijs nostris hoc ita dicendum esse decernimus.

Cautissimum] *Excus. sanctissimum, Et salutare, diuinum: ve-*
rum bene Goth. ut constat ex Euagrio, lib. 2. histor. Eccles.

Communem quandam columnam] *Vnus Excus. paginam;*
alijs scopum, vel columnam: quae lectio alijs antiquis translationibus
confirmatur, atq; ipsis Graeci textus verbis κοινή τινα στήλην ὑπαέχουσαν

Perfectum eundem] *Excus. Pariter perfectum eundem in dei-*
tate Deum, Et hominem verum, Et c. Recte vero Gothici nostri li-
bri: Graecè enim apud Euagrium est: τέλειον τὸν ἐμ θεότητι καὶ τέλειον
τὸν ἀνθρώπον ἐν ἀνθρώποισι θεὸν ἀληθῶς καὶ ἀνθρώπον ἀληθῶς, &c.

Et Patrum nobis] *Excusi minus: Et nobis tradidit Symbolū. Gra-*
cè est. καὶ τὸ τῶν πατέρων ἡμῖν παραδέδωκε σύμβολον.

Illam dicimus Ecclesiam] *Habet duas singulares notiones Ec-*
clesia Catholica, Apostolica, Romana, quibus dignoscitur, Et secerni-
tur à conuenticulis clandestinis Hæreticorum: prima est continua suc-
cessio Pontificum Romanorum, à Petro, usq; ad Clementem; qui
piè, Et sanctè hodie magna cum sui nominis laude, regit Petri na-
uiculam. Nam verbum illud Christi inane esse non potest: Ego
rogavi pro te, Petre, ut nō deficiat fides tua: nō enim deficiet in per-
sonis, in quibus regimen Ecclesia est, neque in doctrina vera, Et in du-
bitabilis fidei. Id Augustin. perpendens dicebat c. 4. contra episto-
lam Manichæi: Multa sunt alia, quae in eius gremio me iustissimè
tenent;

„ tenent; tenet consensio populorū, atq; gentium; tenet auctoritas miracu-

„ lis inchoata, spe nutrita, charitate aucta, vetustate firmata; tenet ab

„ ipsa sede Petri Apostoli, cui pascendas oves post resurrectionem Do-

„ minus commendauit, usq; ad presentem Episcopatuū, successio Sa-

„ cerdotum; tenet postremo ipsum Catholici nomen, quod non sine

„ causa inter tam multas hæreses sic ista Ecclesia sola obtinuit. Secun-

„ da notio, est fides eadem in Concilijs œcumenicis, Et uniuersalibus cō-

„ tinenter stabilita, Et propagata: Et hoc est esse Catholicam Eccle-

„ siam, ut Vincentius Lirinensis doctissimè adnotauit: quia in nomi-

„ ne Catholica, complectuntur uniuersitas, antiquitas, Et consensio.

„ Idē Lactātius, lib. 4. c. 30. Et Augustinus supra. Et rectè hic dicitur:

„ illam dicimus Ecclesiam, quae Nicani, Cōstantinopolitani, Et primi

„ Ephesini, Et Chalcedonensis Concilij decreta tenet pariter, Et hono-

„ rat. Nos similiter possumus dicere: Illam dicimus Ecclesiam, quae de-

„ creta sancti Concilij Tridentini uniuersalis, œcumenici tenet pariter

„ Et honorat.

Symbolum] *Isidorus, lib. 6. etymol. c. 18. Symbolum, inquit, per*
linguam Græcam, signū, vel cognitio interpretatur. Discessuri enim
Apostoli ad Euangelizandum in gentibus, hoc sibi predicationis sig-
num, vel indicium posuerunt. Continet enim confessionem Trinita-
tis, Et unitatem Ecclesiae, Et omne Christiani nominis Sacramen-
tum. Quod Symbolum fidei, Et spei nostra, nō scribitur in chartis, Et
atramento, sed in tabulis cordis carnalibus. Adde hac ex alijs. Sym-
bolū annulus dictus, eo quod sit nota, Et signum; ex Plinio lib. 33.
c. 1. Quod prisca unguis (loquitur de annulo) vocabat, postea, Et
Græci, Et nostri Symbolum. Dicitur etiam Collatio à συμβάλλω, id est,
confero, hoc est, quod plures in unum conferunt. Dionysius Areop.
Eccles. Hier. Augustinus de tempore. serm. 2. Dominica in Ra-
mis Palmarum. Casianus lib. 6. de Incarnatione. cap. 3. Et sanctus
Clemens epist. 1. ad Iacobū fratrem Domini, Rufinus in expositione
Symboli. Etiam ciuitatum pacta, Et conuenta, Symbola dicta;
eo quod in pactis Et conuentis, tesseras quibusdam utebantur, quae
loco tabularū, Et syngrapharū erāt: Et illis ius dicebatur, Hispani
vocant señal, quod idem est quod Symbolum, ne in contractu
partes retrocedant. Rectè igitur Apostoli, Et Christiani homines
signum, quod Paulus signaculum dixit, Et quod inter eos collatum,
Et statutum erat, ad Christi D. N. fidem in uniuerso orbe pradi-
candam, Symbolum appellarunt. Symbolum verò Nicenum pu-
blicè, occentu sacerdotum in sacris solennibus recitatum fuit, ut
tradit Theodorus, lect. Collectaneorum Bibliot. Timotheus (inquit)
erat

(erat enim Constantinopolitanus Episcopus) ab amicis rogatus Symbolum fidei trecentorum & decem, & octo patrum per singulas synaxes dici curavit, ad reprehensionem Macedonij, quasi ille Symbolum hoc non receperit. Cum autem semel tantum in anno, in pasche scilicet Dominica passionis, tempore, quo Episcopus catechizabat, recitatum esset. &c. Hæc Theodorus, Rupertus Tungren. de Can. observant. propos. ult. est auctor à Marco Pont. Max. Symbolum alta voce dici iussum post Evangelium; à Damaso P.P. solennibus diebus Symbolum Constantinopolitanum ad Missam eius institutione decantatum.

C.4. Monachorum] Nomen Monachi recens, professio antiqua, & ab initio nascentis Ecclesie instituta, & sanctè culta: adde quod Philo scribit de Iosue, & Dionysius Areop. & Augustin. in Ioan. tract. 97. Monasteria, & xenodochia postea sunt appellata novis nominibus: res autem ipsa ante sua nomina erant.

C.8. Ut Clericorum ex familia fisci] Familiam fisci appellat conventum eorum, qui res Ecclesie curabant, & fiscum Ecclesie regebant. Greg. li. Reg. epist. 42. vocat ex familia Ecclesiastica Sacerdotes, vel familiam fisci vocat servos fisco addictos. Fiscus unde originem trahat, sunt qui dubitent: de eo sic Isidorus, lib. 20. orig. c. 9. ait: Fiscus saccus est publicus, unde & fiscella & fiscina dicuntur: hunc habent exactores, & in eo mittunt debitum publicum, quod redditur Regibus. Erat enim, ut ex multis legibus constat, fiscus, ut inquit Isidorus, vas quoddam rusticum, capax, contextum, sparteum, quo recipiebantur pecunia, & deferebantur. Varro. 4. de lingua Latina ait, fiscinam dici à ferendo, cui affinis est fiscus: & ideo accipitur continens pro contento, scilicet fiscus pro pecunia, qua fiscis continetur. Quidam existimant, ararium dici pecuniam publicam, fiscum verò principis peculiarè. Plinius in panegy. Trajan. sic ait: At fortasse non eadè severitate fiscum, qua ararium cohibes; imò tanto maiore, quanto tibi plus licere de tuo, quàm de publico credis.

Alij aliunde trahunt originem fisci, à nomine Græco φυσκος, vel φυσκη, quod idem est ex Hesychio, quod uterus, vel intestinum crassum; cuius natura est in perfectis animalibus, ut latitudine sua contineat cibum immixtum: & ideo continuo non egemus alimenti subministrato: cuius similitudinem retinet fiscus in republica, ut instar uteri pecunias recipiat, & paulatim erogat, ad eius conservationem, & amplificationem.

A Principe donatos] Donati sunt servi & Ecclesie commendati, & dati, ut illis inserviant: inde nomen donatorum adhuc in cœnobijs Monachorum durat

Ex

C.15. Ex servis fiscalibus] Fiskales res dicuntur, qua fisci patrimonio sunt quasi propria, & privata principis, ut diximus supra, leg. 2. S. Hoc interdictum. ne quid in loco publico. Unde dicitur servus fiscalis, qui erat ex fisco Regis: id constat ex confirmatione Concilij.

C.17. Fornicationis auidi] Idem in Concil. Ilerdens. cap. 2. Primus huius nefandi parricidij auctor fuit Plato, ut Theodoretus affirmat oratione. 9. de legibus.

X CONCI-

CONCIL. SPALENSE

Era DC. XXVIII.

INCIPIIT EPISTOLA EPISCOPO- rum de Concilio Spalensi, ad Pegasium Episcopum missa.

Alias Pagasium.

I ij iij

DE mancipijs Ecclesia, ab Episcopo manumissis. De mancipijs Ecclesie, ab Episcopo proximis suis collatis. De Clericis, cum quibus mulieres cohabitent.

Domino sancto, & reuerenter a nobis honorando, charissimo fratri Pegasio Episcopo, Leander, Ioanes, Agapius, Stephanus, Basilius, Velatus, Sintitius, & Petrus Episcopi, qui in vnum, in vrbe Spalensi adfuimus, sanctitatem tuam charitatis studio salutantes, precamur Dominum, qui nos de salute tua, vel visione laetificare dignetur.

I. De mancipijs, ab Episcopo manumissis.

Interea confidentibus nobis in ecclesia Spalensi sancta Hierusalem, breuem mancipiorum Ecclesie, quos libertasse visus fuerat decessor tuus, sanctae recordationis Gaudentius Episcopus, vestri nobis Diacones obtulerunt: & non solum quos libertauerat ibidem relegimus, sed etiam quos proximis suis, de familijs Ecclesie donauerat, in eodem breue recensuimus adnotatos. Qua de re Canonum instituta consuluimus, si talis libertas aut transactio potuisset esse stabilis: comperimus autem in Canone, vt Episcopus, qui res proprias, excepto filijs & nepotibus, alteris, & non ecclesie suae dimiserit, quidquid de ecclesie rebus, aut donauit, aut vendidit, aut quoquomodo ab ecclesia transtulit, irritum habeatur. Et ideo, si res praecessoris tui Gaudentij Episcopi ecclesia vestra non possidet, liberi qui ab eo facti sunt, non sunt absoluti. Caeterum si res illius in compensationem ecclesie vestrae deseruiunt, illi prorsus maneat liberi: nam si (vt dictum est) praestitum de suis rebus non fecit ecclesiae, damnum utique inferre non debuit. Propterea ergo de vno consensu omnes significamus, magis humanius, quam seuerius cogitantes,

Quae liberasse. Exc.

Quae liberauent. Exc. In eodem breui uenimus annotata. Exc.

A.C. quod commodum.

Legitime abs. A.C. legitimum liberi.

Concilio A. gathensi. Can. 33. Sic supra Concilio Bracarenensi. 3. can. 7. pro exceptis, & alijs.

cogitantes, vt hi, quos constat tali conditione fuisse libertos, in iure Ecclesiae maneat, vt idonei; & peculium suum non alijs personis, sed tantum suis filijs derelinquant: ipsis quoque filijs, & nepotibus cum peculio ipsorum, quasi idoneis, in iure Ecclesiae permanentibus, in extraneam eis personam non liceat quippiam transmutare: sed si qui eorum sine haerede discesserunt, peculium eorum vestrae proficiat Ecclesiae.

Liberatos. Exc. C. A. libertatos.

Transmittere. Exc. Sanctae. Exc.

II. De mancipijs Ecclesiae, ab Episcopo proximis suis collatis.

Ea vero mancipia, quae memoratus Episcopus de iure ecclesiae sublata, suis proximis contulit, si similia de proprio suo ecclesiae ipsius non compensauit, ecclesia vestra, absque alia oppositione recipiat. Hanc formam non solum vestra, hoc est, Astigitana seruabit ecclesia; sed & si qui per omnem Baeticam prouinciam tali conditione, vel forte de iure ecclesiae commearunt, pari sententia subiacebunt: durum est enim, atque irreligiosum, vt Episcopus, qui ecclesiasticis stipendijs uiuit, & proprietatem suam lucris ecclesiae minimè confert, aliorum oblationes a iure ecclesiastico priuet.

Aliqua. A.C.

* Accitana sed Astigitana legendum: nam Pegasius Astigitanus scribit in. 3. Tolet. num. 65.

III. De Clericis, cum quibus mulieres cohabitent.

Concil. Tol. 2. cap. 3. & Tol. 2. c. 4. de hac re scripsimus.

Inter caetera vero cognoscite a nobis hoc definitum, pro abolendis maculis Clericorum; quia quidam Episcoporum non obseruantes nuper editum Concilij Toletani decretum, minus solliciti in subiectis existunt, proinde placuit, vt si Presbyteri, Diacones, vel Clerici consortia extranearum foeminarum, vel ancillarum familiaritatem, per Sacerdotis sui admonitionem a se minus remouerint, in secundis iudices easdem mulieres, cum voluntate & permisso Episcopi comprehensas, in suis lucris vsurpent: vt vitium hoc dum Sacerdos inhibere non praeualet, potestas iudicialis coerceat: dato tamen ab iisdem iudicibus sacramento Episcopis, vt eas Clericis nulla arte restituant. Quod si restituerint, ipsi iudices sententia excommunicationis feriantur: mulieres vero illae iuxta priores Canones, a Sacerdotibus distractae, in monasterio Deo votarum tradantur seruiturae.

In A.C. editum; & deest vox decretum.

Mulieribus vero illis iuxta prio. can. a Sacerdote distractis, pretium earum indigentibus dispensetur: & sic feretur in cap. 5. Tolet. 3. ex C.A.

Tol. 3. c. 5. Tol. 4. c. 4. Tol. 8. c. 5. Carthagin. 3. c. 17.

Quæ statuta manu nostra subscripsimus, data ad sanctitatē vestram die primo Nonarū Nouembrium, anno quinto regni gloriosissimi domini nostri Reccaredi regis, Era DC. XXVIII.

Leander ecclesiæ sanctæ Spalensis Episcopus, hanc constitutionem firmaui, & subscripsi.

*Benenatus
in 3. Tolet.
num. 21.*

Ioannes Episcopus^a Egabrensis, hanc constitutionem firmaui, & subscripsi. *Alia Agabrensi.*

Agapius ecclesiæ sanctæ Cordubensis Episcopus, hanc constitutionem firmaui, & subscripsi.

Stephanus Episcopus Eliberitanus, hanc constitutionem firmaui, & subscripsi.

Basilus Episcopus^b Eliplensis, hanc constitutionem firmaui, & subscripsi. *Alia Ilipensi.*

Velatus Episcopus Tuccitanus, hanc cōstitutionem firmaui, & subscripsi.

Sintitius Episcopus Italicensis, hanc constitutionem firmaui, & subscripsi.

Petrus Episcopus Abderitanus, hanc constitutionem firmaui, & subscripsi.

De subscriptionibus.

Leander, Agapius, Stephanus, Basilus, Velatus, subscribunt in tertio Concilio Toletano. Ioannes, & Sintitius, & Petrus, post tertium Toletanum sedibus præfecti sunt.

Ad Hispalen. Metropolim pertinent ex his

Hispalis.	Elipla.
Egabro.	Tucci.
Corduba.	Italica.
Eliberis.	Abdera.

Additur antiqua partitioni Tucci, & Abdera, & deficiunt Asidona, Malaca, Astigis.

Notæ.

Concilium Spalense] De Hispali, seu Spali, ut Gotthi efferūt; Batia prouincia urbe clarissima, habes apud Plinium, lib. 3. cap. 1. & Strabonem lib. 3. Ptolemaum lib. 2. c. 4. Fuit hoc Concilium congregatum anno Domini 590. Era 628. anno quinto Recca-

Reccaredi regis. Existimo hoc Concilium non extare integrum, sed esse tantum epistolam ex Concilio, missam Pegasio Astigitano Episcopo: alia verò plura in Concilio fuisse decreta, quæ non extant.

FRAGMENTA, QUAE EX Concilio Hispalensi citantur.

EX CONCILIO SPALENS. Cap. 1.

*Burch. lib.
1. c. 115.
Iuo. p. 5. c.
215.*

NE passim Episcopus multitudinem Clericorum faciat: sed secundum meritum, vel redditum ecclesiarum numerus moderetur.

EX CONCIL. SPAL. Cap. 2.

*Burch. lib.
1. c. 102.
Iuo. p. 5. c.
204.*

Vt nullus Episcopus, vel infra positus, die Dominico causas iudicare præsumat.

EX CONCILIO SPALENS. Cap. 3.

*Burch. lib.
1. c. 166.
Iuo. p. 5. c.
276.*

Accusationes aduersus doctorem nemo suscipiat: quia non potest humano cōdemnari examine, quem Deus suo iudicio referuauit.

EX CONCILIO SPALENS. C. 4.

*Iuo. p. 5. c.
189. Simi-
le quid est
in Conc. Bra-
carenf. 1. c.
1.*

Vt singulis annis quisque Episcopus parœciam suam circumueat, populumq; confirmet, ac doceat; & ea, quæ vitanda sunt, prohibeat; & ea, quæ agenda sunt, viriliter agere studeat.

EX EODEM Cap. 5.

*Burch. lib.
1. c. 214.
Iuo. p. 5. c.
328.
Gratian. 12
q. 5. Fixum.
Habet inte-
grum hoc ca-
pit in Conc.
Paris. lib. 1.
c. 14. unde
potius esse
iudicandum
est.*

Quoniam multi Episcoporum, amore propinquorum suorum, de rebus sibi commendatis, suo aut quolibet amicorum nomine prædia & mancipia emunt; & vt in propinquorum suorum ius cedant, statuunt; & ob hoc iura ecclesiastica conuelluntur, & ministerium Sacerdotale fuscatur; imò à subditis detrahitur, & contemnitur, placuit omnibus, vt deinceps auaritiæ hoc genus caueatur; fixumq; abhinc, & perpetuò mansurum esse decreuimus, vt Episcopus res sui iuris, quas aut ante Episcopatum, aut certè in Episcopatu hæreditaria successione acquisiuit, secundum auctoritatem Canonicam, quidquid vult faciat, & cui vult conferat. Postquam autem Episcopus factus est, quascunq; res de facultatibus Ecclesiæ, aut suo, aut alterius nomine, qualibet conditione comparauerit, decreuimus, vt non propinquorum suorum, sed in Ecclesiæ, cui præest, iura deueniant.

EX CONCILIO SPALENS. Cap. 8.

Burch. lib. 1. c. 145. Ino. p. 5. c. 258. Si quis Episcopus à quoquam impetitur, vel ille aliquam quæstionem retulerit, per Episcopos iudices causa finiatur; siue quos eis primates dederint, siue quos ipsi vicinos ex consensu elegerint.

EX CONCILIO SPAL. Cap. 8.

Burch. lib. 1. c. 187. Episcopum non liceat ante finem vitæ, alium in loco suo constituere successorum. Si quis autem hoc usurpare tentaverit, talis constitutio irrita erit. Non ergo aliter fieri oportet, nisi cum consilio & iudicio Episcoporum; qui post exitum præcessoris, potestatem habent dignum eligere.

EX EODEM CONCILIO Cap. 9.

Burch. lib. 1. c. 146. Ino. p. 5. c. 259. Iudices autem Episcopos, quos communis consensus elegerit, non liceat quæquam, prouocare: & quisquis probatus fuerit pro contumacia nolle obtemperare iudicibus, cū hoc primæ sedis Episcopo fuerit probatum, det literas, vt nullus ei communicet Episcoporum, donec obtemperet.

EX CONCILIO SPAL. Cap. 10.

Burch. lib. 1. c. 50. Si quis autem Episcoporum Synodo adesse neglexerit, aut cœtum fratrum, antequam Concilium dissoluatur, crediderit deferendum, alienum se à fratrum communione cognoscat; nec eum recipi liceat, nisi in sequenti Synodo fuerit absolutus.

EX CONCILIO SPALENS. Cap. 10.

Burch. lib. 1. c. 213. Ino. p. 5. c. 327. Vt Episcopi in rebus Ecclesiæ circa propinquos suos exponendis reprehensionem caueant, & vt discretionis modum teneant.

EX CONCILIO SPALENSI.

Ino. p. 1. c. 174. Vt vnicuique Ecclesiæ manus integer, absque vilo seruitio attribuat. Omnes primitias, & decimas, tã de pecoribus, quàm

quàm de frugibus diues simul & pauper ecclesijs suis rectè offerant. Dicit enim Dominus per Prophetam; Apportate omnem decimam in horreo meo; vt cibus sit seruientibus in domo mea. Omnis rusticus, & artifex quisque de negotio iustam decimationem faciat. Sicut enim Dominus omnia dedit, ita de omnibus decimam exigit; vt de fructibus agri, ita de nutrimento omni; vt de apibus, ita de melle; vt de agnis, ita de velleribus & cafeis; vt de porcellis, ita de capris, de bubus & equis; vt de minoribus, ita de maioribus exigimus, & cæteris. Si quis autem hæc omnia non decimauerit, prædo Dei est, & fur, & latro: & maledicta, quæ intulit Dominus Cain, non rectè diuidenti congeruntur. De his verò omnibus, nullus sit, qui de Sacerdotibus requirat censum, vel aliquod seruitium, præter Ecclesiasticum.

CONCILIVM

Cæsaraugustanum. II. Era

DC. XXX. Anno VII.

Reccaredi regis.

.I.

QVVM in Dei nomine urbem Cæsaraugustanam pro-
uincia Tarraconensis, ex permisso gloriosi, atque san-
ctissimi Principis, Reccaredi regis, in anno septi-
mo regni eius, congregati fuisset, pro Dei amore tra-
ctantes, id placuit sanctæ & venerabili Synodo, vt Presbyte-
ri, qui ex hæresi Arriana ad sanctam catholicam Ecclesiam
conuersi sunt; qui sanctam & puram fidem, atque castissi-
mam tenuerint vitam, acceptam denuò benedictionem Pres-
byterij sanctè & purè ministrare debeant: cæteri verò, qui
hæc suprascriptam vitam adimplere, vel tenere neglexerint,
ab officio depositi sint in Clero. Ita & de Diaconibus, sicut
& de Presbyteris constitutum est.

.II.

Statuit sancta Synodus, vt reliquiæ; in quibuscumque locis
de Arriana hæresi inuentæ fuerint, prolata à Sacerdotibus;
in quorum ecclesijs reperiuntur, Pontificibus præsentatæ,
igne probentur. Quòd si à quibuslibet occultatæ fuerint, &
deteguntur, à sacrosanctæ catholicæ Ecclesiæ cœtu segre-
gentur.

.III.

Statuit sancta Synodus, vt Episcopi de Arriana hæresi ve-
nientes; si quas ecclesias sub nomine catholicæ fidei conse-
crauerint, necdum benedictione percepta, à catholico Sacer-
dote consecrentur denuò.

Sub

1 Sv die Calendarum Nouembrium, Era DC. XXX. anno
quo supra, Artemius, in Christi nomine Episcopus,
Tarraconensis Prouinciæ Metropolitani hanc constitu-
tionem subscripsi.

2 Sabinus in Christi nomine Episcopus hanc constitutio-

Vidor. 4

Sexeno. 24

Ozoncio 27

Yozacio 28

Canonio 31

Eluthes. 43

25 Coritoni y Canonio 31

27 Vincentii ozoncio 27

Batoni.

Argemari 37. del Emilian

*en el concilio 701. i. año de Aoo se halla un ser-
eno obispo y pado se el de gran. 24 - 415*

*en la Ferraconense y el obispo ozoncio
ob. de granada.
ob. no cita en el Emilianense*

en el Sexundenze 355 era se halla ozoncio

en el Tolitano 2. se halla canonio y en 565

DE FISCO BARCINO-
nensi, Era DC. XXX.

Dominis sublimibus, & magnificis filijs, aut fratribus Numerarijs, Artemius Episcopus Tarraconensis, vel omnes Episcopi, ad ciuitatem Barcinonensem fiscum inferentes.

Quoniã ex electione domini, & filij, ac fratris nostri, Scipionis, Comitris patrimonij, in anno feliciter septimo gloriosi domini nostri Reccaredi Regis, in officium Numerarij, in ciuitatem Barcinonensem prouinciã Tarraconensis electi estis, & à nobis, sicut consuetudo est, consensum ex territorijs, quæ nobis administrare consueuerunt, postulastis; id circo per huius consensus nostri seriem decreuimus, vt tam vos, quàm agentes, siue adiutores vestri, pro vno modio Canonico ad populum exigere debeatis, hoc est siliquas VIII. & pro laboribus vestris siliquam vnã; & pro inuitabilibus damnis, vel interpretia specierum, siliquas IIII. quæ faciunt in vno siliquas XIII. Inibi hordeo, quod pro nostra definitione, sicut diximus, tam vos, quàm adiutores, atque agentes exigere debeant, nil amplius præsumant vel exigere, vel auferre. Siquis sanè secundum consensum nostrum acquiescere noluerit, vel tibi inferre minimè procurauerit in specie, quod tibi conuenerit, fiscum suum inferre procuret. Quod si ab agētibus vestris aliqua super exacta fuerint, quã huius consensus nostri tenor demonstrat, vos emendare, & restituere, cui malè ablata sunt, ordinetis.

In quo consensu, subter, qui consensus, manibus nostris subscripsimus factum cōsensum; sub die pridie Nonas Nouembrijs, Era DC. XXX. anno septimo regni dñi nostri.

Artemius, in Christi nomine Episcopus, consensum nostrum subscripsi.

Sophronius, in Christi nomine Episcopus, consensum nostrum subscripsi.

Galanus, in Christi nomine Episcopus, consensum nostrum subscripsi.

Ioannes, in Christi nomine Episcopus, consensum nostrum subscripsi.

De

De subscriptionibus.

Artemius erat Metropolitanus Tarraconensis, Sophronius Egarensis, Ioannes Gerundensis, in Barcin. Galanus, Empurritana Ecclesie Episcopus in Barcin.

Notæ.

Comitris patrimonij] Comes sacri patrimonij erat, qui regis patrimonium, possessiones, & mensam procurabat: unde procurator à Lampridio in Commodio dictus: & meminit de hoc Cassiod. ad Iulianum comitem patrimonij, scribente Theodorico lib. 1. Variar. §. 4. 6.

Numerarij] Sub arte supputandi numerarij cōtinentur, qui à Iustiano Tabularij dicti sunt; eo quod in tabulis tota ratio ararij amplecteretur. l. 2. de numerarijs, & auctuarijs, lib. 12. C. titu. 50. & calculatores; eo quod calculis supputatio fiat, olim & nunclapillis, id est, calculis numeratum, nemo est qui ambigat: unde titulus est de errore calculi. Per sus.

Diem numera meliore lapillo,

Qui tibi labentes apponit candidus annos.

Isidorus, lib. 8. etymol. cap. 4. Numerarij (inquit) vocati, qui publicum numum ararijs inferunt.

Modio Canonico] De modio vide Isidorum, lib. 16. etymol. cap. 25. est mensura librarum. 44. Plinius, lib. 18. c. 7.

Siliqua] Ex eodem cap. 24. vige sima quarta pars solidi est, ab arboris nomine vocabulum tenens.

TOLETANVM

Concilium sub Reccaredo, anno

XII. regni eius, Era

DC. XXXV.

IN NOMINE DOMINI, CONSTITUTIO Synodi Episcoporum, numero decem & sex, qui conuenerunt in urbem Toletanam, in Ecclesiam Apostolorum sanctorum Petri, & Pauli, sub die sexto decimo Kalendas Iulias, anno feliciter duodecimo regni Christianissimi, & amatoris Dei, gloriosissimi domini Reccaredi Regis.

I.

Præcorū Patrum sequentes monita, id præcipiunt Dei Sacerdotes, ut quæ sanctæ Trinitati cōueniūt, operibus fidei Catholicæ in omnibus coniungantur: ita ut sanctam, & amicam Dei obseruantes castitatem, non solum retinendam Pōtifices suo corpore cēseant, sed & Presbyteris, & Diaconibus ministrantibus Dei altaribus, modis omnibus obseruandam constituent: ut ex his qui castitatis voluerit patientiam violare, tali sorte coërceatur, ut vltimus, à quo est gradu, deiectus, Deo amplius non ministret; sed Sacerdotis sui electione, sit tali claustro cōseptus; ut cæteros suo exemplo corrigat, & ille ex pœnitentia reuiuifcat.

II.

Id etiam placuit Dei Sacerdotibus, ne quisquam Antistes infra suam parœciam, Dei aulam inquirat; & munificus ille, qui sanctam Dei ædificauerit Ecclesiam, quod ibidem, pro suo hærede largitus est, eodem loco Presbyter secundum priorū Canonum instituta deseruiens, habeat. Et si Presbyterum ea, facultas habere non permittit, vel Diaconus instituatur. Certè si minor est census, Ostiraius à Sacerdote sit electus, qui nitorem infra sinus sanctæ Ecclesiæ faciat; qui & sanctarum reliquiarum luminaria omni subsequenti nocte accendat.

Massona,

- 1 Massona, in Christi nomine Emeritensis Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.
- 2 Migetius, in Christi nomine Narbonensis Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.
- 3 Adelphius, in Christi nomine Toletanæ Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.
- 4 Motto, in Christi nomine Setabitanæ Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.
- 5 Petrus in Christi nomine Arcauicensis Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.
- 6 Asterius in Christi nomine Aucensis Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.
- 7 Eleutherius, in Christi nomine Cordubensis Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.
- 8 Ioannes, in Christi nomine Oxomensis Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.
- 9 Baddo, in Christi nomine Eliberitanæ Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.
- 10 Licerius, in Christi nomine Egitanæ Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.
- 11 Ginesius, in Christi nomine Magalonensis Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.
- 12 Stephanus in Christi nomine Oretanæ Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.
- 13 Iosimus, in Christi nomine Elborensis Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.

De subscriptionibus.

Adelphius] *Qui successit Euphemio viro sancto, qui. 3. Toletano interfuit.*

Motto] *Lege Motto, ex subscriptionibus. 3. Toletani: Motto (inquit) Setabitanæ Ecclesiæ Episcopus.*

Petrus] *Subscribit in. 3. Toletano. sicut Asterius, & Migetius, & Massona.*

Iosimus] *Elbora, an sit Talauera, quæ nunc est in Carpetana prouincia in signe oppidum, an in Lusitana, Eboræ, disceptant viri doctissimi, Resendius, & Bartholomæus Albornoz, & Quenedo Toletanus Portionarius.*

CONCILIUM

Oscense, anno tertio decimo reg-
ni domini nostri gloriosissimi

Reccaredi Regis, Era
DC. XXXVI.

I.

IN nomine Domini nostri Iesu Christi, conuenientes om-
nes in vnum, Concilio Oscensi, hoc Synodus sancta fieri,
elegit, vt annuis vicibus vnusquisq; nostrum omnes Abbates
monasteriorum, vel Presbyteros, & Diaconos suæ diœcesis
ad locū, vbi Episcopus elegerit, congregare præcipiat, & om-
nibus regulam demonstrat ducendi vitas, cunctosq; sub Ecce-
siasticis regulis adesse præmoneat; quosque etiam parsimo-
niæ, & sobrietati, atq; veridicæ castimonie honestorum vi-
rorum testimonio fama commendat.

II.

Solicitem etiam pro hac re vnumquemq; nostrum esse con-
uenit, vt curiosa indagine perquiramus, si Presbyteris & Dia-
conibus, atq; Subdiaconibus, & Clericis pudica & casta sit vi-
ta. Quod si (quod absit) quicquam malū de quoquam fama
dictauerit, per veram & certissimam Clericorum probatio-
nem, vel virorum admanensium, vel certè illarum focmi-
narum, de quibus fama percurrit, atq; etiam diuersis argumē-
tis, ex quibus adulterorum indicia certissimè suspicari solent,
omnia argutissimè perquirantur: vt neq; per falsitatis obum-
brationem quisquam notetur, neq; per quasdam excusatio-
nes admissum facinus operiatur; dum per publicam proba-
tionem minimè reconuinci garriant; sed probatæ vitæ se vi-
xisse, honestorum Clericorum testimonio clarere demon-
strent.

DE Concilio Oscensi fit mentio infra, in Concilio Tarraconen-
si, siue Egarensi, sub Sisebuto rege.

CONCI-

CONCILIUM

Barcinonense, Era DC. XXXVII.

anno. xiiij. Regis Reccaredi.

CVM, duce Domino Iesu Christo, die Kalend. Nouembris,
Anno feliciter xiiij. regni Christianissimi, & pijsissimi do-
mini Reccaredi Regis, Tarraconensis prouinciæ Episcopi
in urbem Barcinonensem, in Ecclesia sanctæ Crucis, fuissent
congregati, hoc sancta Synodus statuere elegit.

I

Vt cum ad officia Ecclesiastica Clerici prouehuntur, nihil
pro benedictione, aut Subdiaconij, vel Presbyterij conlata,
quicquā, vel sub obligationis nomine à quocunq; Episcopo,
vel ab eius Clero inquiratur: illud Domini Iesu meminentes
Matth. 10. edictum, quod ait: Gratis accepistis, gratis date.

II

Simili etiam statutum conditione est, vt cum chrisma pres-
byteris diœcesanis pro neophytis confirmandis datur, nihil
pro liquoris pretio accipiatur; ne gratia Dei pretio benedi-
ctionis affecta, simoniacum interitum ementibus, vendenti-
busq; ad societ.

III

Hoc etiam innouandum, custodiendumue in omnibus
sancta statuit Synodus, vt secundum priscorum Canonum
constituta, vel Synodalia epistolas Præfulum præmonētes,
nulli deinceps laicorū liceat ad Ecclesiasticos ordines, præ-
termisso Canonū præfixo tempore, aut per sacra regalia, aut
per consensionem Cleri, vel plebis, vel per electionem, assen-
sionemq; Pontificum, ad summum Sacerdotium aspirare, ac
prouehi; sed, cum per Canonum conscripta tempora, Ecce-
siasticos per ordinē, speciali opere desudando, probatæ vitæ
adminiculo comitante, conscenderit gradus, ad summum
Sacerdotium, si dignitati vita responderit, auctore Domino
prouehatur. Ita tamen, vt duobus, aut tribus, quos ante con-
sensus Cleri, & plebis elegerit, Metropolitanus iudicio, eiusq;
Coepiscopis, præsentatis, quem fors, præeunte Episcoporum

34

Y 2

ieiunio,

ieiunio, Christo Domino terminante, monstrauerit, benedictio consecrationis adcumulet. Aliter deinceps, quod absit, præsumptum, & ordinatores, & ordinatos proprii honoris depositio subsequatur.

IIII

Pari etiam consideratione fancientes, ut si qua virgo, propria voluntate, abiecta laicali veste, deuotarum more induta, castitatem seruare promiserit; vel si qui hominum utriusque sexus pœnitentiæ benedictionem expetendo, à Sacerdote perceperint, & ad terrena connubia spontè transierint; aut uolenter abstractæ fœminæ, pudicitiae violatore se sequestrare noluerint, utriq; ab Ecclesiarum liminibus expulsi, ita ab hominum catholicorum communione sint separati, ut nulla prorsus eis vel conloquij consolatio sit relicta.

- ¹ Asiaticus, in Christi nomine Episcopus Tarraconensis Metropolitanæ ciuitatis, his constitutionibus interfui, consensi, & subscripsi.
- ² In Christi nomine, Vgnus Barcinonensis Episcopus, hunc consensum subscripsi.
- ³ Simplicius, in Christi nomine Vrgelitanæ Ecclesiæ Episcopus, hanc constitutionem consentiens subscripsi.
- ⁴ In Christi nomine, Aquilinus Aufonensis Ecclesiæ, hanc constitutionem consentiens subscripsi.
- ⁵ Iulianus, in Christi nomine Ecclesiæ Dertosanæ Episcopus, annuens subscripsi.
- ⁶ Mumius, in Christi nomine Ecclesiæ Calahorritanæ Episcopus, consentiens subscripsi.
- ⁷ Galanus, in Christi nomine Ecclesiæ Empuritanæ Episcopus, his constitutionibus annuens subscripsi.
- ⁸ Froisclus, in Christi nomine Ecclesiæ Dertosanæ Episcopus, annuens subscripsi.
- ⁹ Ioannes peccator de Gerunda, in his constitutionibus annuens subscripsi.
- ¹⁰ Maximus, Ecclesiæ Cæsaraugustanæ minister, in his constitutionibus annuens subscripsi.
- ¹¹ Amelius, in Christi nomine Ecclesiæ Ilerdensis Episcopus, his constitutionibus annuens subscripsi.
- ¹² Ilergius, in Christi nomine Ecclesiæ Egarenensis Episcopus, in his constitutionibus annuens subscripsi.

De

De subscriptionibus.

Asiaticus Metropolita Tarraconensis successit Artemio, qui subscribit in Cæsaraugustano. 2. Vgnus Barcinonensis subscribit in. 3. Tolet. similiter Simplicius Vrgelitana, & Aquilinus Aufonensis in. 2. Cæsaraugustano: & Iulianus Dertosana: in utroque etiam, & Mumius, Galanus in. 2. Cæsaraugustano sine titulo Ecclesiæ: in. 3. Toletano subscribit Froisclus, non adiecto nomine Episcopatus. Iam diximus supra, quare ratione duo eiusdem Ecclesiæ haberent titulum; Iulianus Dertosa in. 2. Cæsaraugustano, & 3. Toletano, & Mumius similiter. Maximus Cæsaraugustanus fuit vir eruditione, & pietate conspicuus; scripsit de rebus gestis Gothorum in Hispania, ut refert S. Isidorus.

T O L E T A N A

Synodus, sub Gundemaro,
Era DC.XLVIII.

IN NOMINE DOMINI NOSTRI
Iesu Christi: Constitutio Carthaginensium Sacer-
dotum, in Toletana vrbe apud sanctissimum
Ecclesie eiusdem Antistitem.

CONuenientibus nobis in vnum, pro religione, & fide,
quam Christo debemus, placuit; ne quid ultra in nobis ab-
surdum, vel illicitum oriatur, alterna conlatione decretum
iustissimæ promulgare sententiæ; quo perspicuè clareat inter
nos, ordo, ac disciplina Ecclesiasticæ dignitatis, & agnoscat
fraternæ concordia pacis.

Tali ergo dispositione, necessarium contuētes, ob studium
nostri ordinis, communi electione decreuimus, congruum
esse prouida dispositione iudicium, fatētes huius sacrosanctæ
Toletanæ Ecclesie sedem Metropolitanæ nominis habere
authoritatem, eamq; nostris Ecclesijs, & honoris anteire po-
testate, & meritis.

Cuius quidem principatus nequaquam conlationis nostræ
conuientia nuper eligitur, sed iam dudum existere anti-
quorum Patrum Synodali sententia declaratur; ea dumtaxat
Concilij forma, quæ apud sanctum Montanum Episcopum
in eadem vrbe legitur habita. Proinde ergo dispositionem
nostram instructæ conlationis definitione celebrantes, ele-
gimus, ne quis ultra comprouincialium Sacerdotum inani, ac
peruerfa contentione obnitatur huius sacrosanctæ Ecclesie
Toletanæ Primatū contemnere: neq; peruicaci schismatum
studio ad summos Sacerdotalium infularum ordines, remota
huius sedis potestate, à nobis quempiam, sicut hætenus fa-
ctum est, prouehere. Talem itaq; specialiter à nobis, ac suc-
cessoribus nostris deferri dignitatis honorificentiam huic
Ecclesie pollicemur, qualem in decretis sanctorum Conci-
liorum

liorum beatissimi Patres Metropolitanis Ecclesijs decreue-
runt. Huius ergo, & nos reuerentiæ obseruationem fide-
licustodia pollicemur: huius honorificentiam conseruari di-
ligenti prospectu à successoribus nostris, per metas sequen-
tium ætatū, volumus. Sanè quicumq; ex nobis, vel successo-
ribus nostris, hæc statuta transcenderit, anathema sit Domino
nostro Iesu Christo; atq; culmine Sacerdotali deiectus, per-
petuæ excommunicationis sententia prædamnetur.

Facta constitutio Sacerdotum in vrbe Toletana, sub die. x.
Kalendarum Nouembrium, anno regni primo pijsissimi, atq;
gloriosissimi Gundemari Regis. Era^a DC.XLVIII.

DCC.XLIX.C.A.

- 1 Protogenes sanctæ Ecclesie Segontiensis Episcopus, hanc
decreti nostri professionem, pro firmitate subscripsi.
- 2 Theodorus sanctæ Ecclesie Castulonensis vrbis Episcopus,
subscripsi.
- 3 Minitianus sanctæ Ecclesie Segobienensis, subscripsi.
- 4 Stephanus sanctæ Ecclesie Oretanæ Episcopus, subscripsi.
- 5 Iacobus Mentefanæ Ecclesie Episcopus, subscripsi.
- 6 Magnentius sanctæ Ecclesie Valerientis Episcopus, sub-
scripsi.
- 7 Theodosius sanctæ Ecclesie Arcauicensis Episcopus, sub-
scripsi.
- 8 Marinus sanctæ Ecclesie Valentianæ Episcopus, subscripsi.
- 9 Conantius sanctæ Ecclesie Palentinæ Episcopus, subscripsi.
- 10 Poscarius sanctæ Ecclesie Segobienensis Episcopus, subscripsi.
- 11 Vincētius sanctæ Ecclesie Bigastrensis Episcopus, subscripsi.
- 12 Eterius sanctæ Ecclesie Bastitanæ Episcopus, subscripsi.
- 13 Gregorius sanctæ Ecclesie Oxomēsis Episcopus, subscripsi.
- 14 Præsidius sanctæ Ecclesie Cōplutensis Episcopus, subscripsi.
- 15 Sanabilis sanctæ Ecclesie Elotanæ Episcopus, subscripsi.

Porcarius. C. A. in
3. Tol. Proculus.

De subscriptionibus.

Subscriptio Toletani Episcopi deest: nam cum de eius Primatu,
& autoritate ageretur, & decerneretur, non erat æquum, ut
ipse subscriberet; quamuis præsens adesset, ut in principio Concilij
dicitur. Erat his temporibus Episcopus Toletanus Aurasius, vir-
tute, eruditione, & vita sanctitate clarus, & illibata catholica do-
ctrina acerrimus defensor. Vixit in Sacerdotio. xij. annos, regnante
Victorico, & Gundemaro, & inijtys Sisebuti, ex sancto Adefonso.

Y 4 Stephanus]

Stephanus] *Solus hic Episcopus, ex omnibus huius Concilij, sub scribit in altero Toletano, sub Reccaredo Rege, anno. 12. Sedes quæ ad Carthaginensem prouinciam pertinebant, ex hoc Concilio etiam animaduertere licet: erant enim*

Segontia.	Palentia.
Castulo.	Segobrica.
Secobia.	Bigastrum.
Oretum.	Bastitana.
Mentefa.	Oxoma.
Valeria.	Complutum.
Arcauica	Elotana. <i>De quibus supra</i>
Valentia	<i>diximus.</i>

Notæ.

Toletana Synodus] *In his Toletanis Concilijs à me additis in hoc volumine numerum consultò non posui; ne antiquorum ordinem à patribus & generalibus Concilijs citatum euerterem, & confunderem: unde consultius existimaui, ea sine serie ponere, seruata tantum annorum antiquitate. Erant enim aliqua Concilia, in Canone posita, alia non: priora sunt quæ citantur certis numeris, alia sine numeris traduntur. Vnde apud Rodericum Archiep. inuenies: Hoc Concilium est in Canone, hoc non est in Canone.*

Gundemarus] *Hic fuit tertius à Reccaredo Rege optimo, & sancto, cui Loiba filius natu maior Vitericus, deinde Gundemarus, seu Gundemirus successit, Era 648. Vixit in regno annos duos, in principio hanc Synodum coegit.*

Sanctum Montanum] *Montanus Præsul Toletanus, Era 565. præfuit secundo Concilio Toletano, ut Metropolita, in eoq; subscripsit.*

Suggestio serui vestri Sefuldi.

Meam extremitatem ad sanctitatis vestræ deduco memoriam: & vt sæpe pro extremitate serui tui orare iubeas instanter suggero. ^a De cætero ad relatus sanctitatis vestræ deduco, quod conuenientia seruorum vestrorum fuit ^b pro humili vestro domino Emiliano; vt per voluntatem Dei & vestram, in Ecclesia vestra Sacerdotio fungatur. Et quia in ipsa

^a De cætero autem A.C.
^b Per humilem vestrum dominum Emilianem. C. A.

ipsa diocesi talis, nec melior inuenitur, pro eo domino suas suggestiones miserunt; vt si Deus domino aditum dederit, iubeatis venire: vt per manus vestras, & illud perficiatur, & aliud, quod adhuc insuper suspensum est: & desiderantes dominum, de vultu vestro læti efficiamur. Si vero aliter est vestra præuisio, cui vultis ordinationem vestram dirigite, qui causam vestram perficiat: & ordo vester incolumis persistat.

ALIA PROPRII VERNVLI vestri Sunilani suggestio.

AD relatum sanctitatis vestræ deducimus, quod per Dei electionem, omnes Sacerdotes vestri, & cuncti filij Ecclesiæ, in vnum conuenientes, requisierunt à me, ^a pro humili vestro domino Emiliano: vt ^b prædictus vestra ordinatione in Ecclesiam Mentefanæ ciuitatis Pötifex ordinetur. Et quia eum humilitas cum sanctitate adornat, & origo generis reddit inlustrem, suggero clientulus tuus, vt si Deus beatitudini vestræ aditum dederit, ob restaurandas ecclesias vestras, ad vestros vsq; humillimos non dedigneris accedere: quatenus famulorum vestrorum electio vestris sacris manibus compleatur: si tamen casus seculi in aliquid excellentiæ vestræ obuauerit, ordinare, cui iusseritis, ex fratribus vestris scribere, qui vestra cõpleat iussa, & ampliùs Ecclesia vestra in desolatione non permaneat. Sic Christi gratiam eximietas vestra sine fine percipiat.

^a Per humilem vestrum dominum Emilianem. C. A.
^b Vt per Dei & vestram ordinationem. Aliàs

ALIA SUGGESTIO SERVORVM Ioannis, Viuendi, Ermegeldi, vel omnium seruorum vestrorum.

Ermigildi, Ioannis & serui eius. C. A.

PER Sefuldum filium vestræ Beatitudinis notuit, humilem vestrum dominum Emilianem, vt si Deo & domino placitum fuerit, in Ecclesiarum ordine Pontifex ordinetur: ita & nos serui vestri suggerimus; vt si Deus aditum dederit domino, iubeatis eum hoc fastigium pati, vt per manus vestras sit cõpletum: si verò, quod absit, aliqua occasio seculi domino obuauerit, suggerimus, vt cui vult sanctitas vestra domino vestros notescat: quia persona vestra electionem vestrorum impleat. Sic vitæ æternæ præmium accipiatis.

^d F. vestræ beatitudini, aut vestræ sanctitati.

Suggestio

Suggestio serui vestri Sefuldi] *Erant in C. antiquo. M. f. post hoc Concilium ha tres suggestiones: quas libenter posui: sunt enim libelli supplices, & postulationes populi, vel Ecclesia vacantis ad Concilium, vel Metropolitanum; ut in Episcopatu vacanti Pastor praeferretur: unde inquit: Quod conuenientia seruorum vestrorum fuit. Habebatq; hac commendatio maximum pondus apud Concilium, in nominando Antistite: debebat enim esse postulatus ad honorem Sacerdotij, ex 4. Concilio Tolet. c. 19. & eligi ibidem, cum omni Clericorum, vel ciuium voluntate, ab vniuersis comprouincialibus Episcopis.*

INCIPIT

INCIPIT DECRE-
tum pijsissimi, atq; gloriosissimi Prin-
cipis nostri, Gundemari Regis,
Era DC. XLVIII.

FLAVIVS GVNDEMARVS REX,
Venerabilibus Patribus nostris Carthagi-
nensibus Sacerdotibus.

Licet Regni nostri cura, in disponendis, atq; gubernandis
humani generis rebus promptissima esse videatur; tunc
tamen maiestas nostra maximè gloriosiori decoratur fama
virtutum, quum ea, quæ ad diuinitatis, & religionis ordinem
pertinent, æquitate rectissimi tramitis disponuntur: scientes,
ob hoc pietatem nostram, non solum diuturnum temporalis
imperij consequi titulum, sed etiam æternorum adipisci glo-
riam meritorum. Nonnullam enim in disciplinis Ecclesiasti-
cis, contra Canonum authoritatē, per moras præcedentium
temporum, licentiam sibi de vsurpatione præteriti Principis
fecerunt: Ita, vt quidam Episcoporum Carthaginensis pro-
uinciæ non reuereantur, contra Canonicæ authoritatis sen-
tentiam, passim, ac liberè, contra Metropolitanæ Ecclesiæ
potestatem, per quasdam fratias, & conspirationes, inexplora-
tæ vitæ omnes Episcopali officio prouehi, atq; hanc ipsam
præfatæ Ecclesiæ dignitatē, imperij nostri folio sublimatam
contemnere; perturbantes Ecclesiastici ordinis veritatem,
eiusq; sedis authoritate, quam prisca Canonum declarat sen-
tentia, abutentes. Quod nos vltra modò vsq; in perpetuum
feri nequaquam permittimus: sed honorem Primatus, iuxta
antiquam Synodalis Concilij authoritatem, per omnes Car-
thaginensis prouinciæ Ecclesias, Toletanæ Ecclesiæ sedis
Episcopum habere ostendimus: eumq; inter suos Coëpisco-
pos, tam honoris præcellere dignitate, quàm nominis: iuxta
quod de Metropolitanis, per singulas prouincias antiqua
Canonum

*Maiestas]
Titulo mai-
statis per-
antiquus est
Regibus Hi-
spania.*

Canonum traditio sanxit, & auctoritas vetus permisit. Neque eandem Carthaginensem prouinciam, in ancipiti duorum Metropolitanorum regimine, contra Patrum decreta permittimus diuidendam; per quod oriatur varietas schismatum, quibus subuertatur fides, & vnitas scindatur. Sed hæc ipsa fedes, sicut prædictum est, antiqua, non minis sui, ac nostri cultu imperij, ita & totius prouinciæ polleat Ecclesiæ dignitate, & præcellat potestate.

*In Concilio
Toleran. 3.
vbi subscri-
bit Euphe-
mius inter
Metropoli-
tanos.*

Illud autem, quod iam pridem in generali Synodo Concilij Toletani, à venerabili Euphymio Episcopo, manus subscriptione notatum est, Carpetaniæ prouinciæ Toletanam esse eandem Metropolim, nos eiusdem ignorantia sententiam corrigimus: scientes proculdubio Carpetaniæ regionem non esse prouinciam, sed partem Carthaginensis prouinciæ, iuxta quod & antiqua rerum gestarum monumenta declarant. Ob hoc, quia vna eademque prouincia est, decernimus, ut sicut Bætica, Lusitania, vel Tarraconensis prouincia, vel reliquæ ad regni nostri regimina pertinentes, secundum antiqua Patrum decreta, singulos noscuntur habere Metropolitanos, ita & Carthaginensis prouincia vnum, eundemque, quem prisca Synodalis declarat auctoritas, & veneretur Primatem, & inter omnes Comprovinciales summum honoret Antistitem; neque quicquam contempto eodem ultra fiat, qualia hactenus arrogatum Sacerdotum superba tentauit præsumptio. Sanè per hoc auctoritatis nostræ edictum, a modo & viuendi damus tenorem, & religionis, vel innocentia legem; nec ultra post modum, inordinata licentia, ab Episcopis similia fieri patimur: sed per nostram clementiam præterita negligentia, pietatis intuitu, & veniam damus, & indulgentia opem concedimus; & dum sit magna culpa hactenus deliquisse, maioris tamen, ac in expiabilis censura tenebit obnoxios, qui hoc nostrum decretum, ex auctoritate prischorum Patrum veniens, temerario ausu violare tentauerit, nec ultra veniam delicti faciemus admitti, adempti, si de hinc honorem eiusdem Ecclesiæ quilibet Carthaginensium sacerdotum contempserit; subiturus proculdubio inobediens tam degradationis, vel excommunicationis Ecclesiasticæ sententiam, quam etiam nostræ seueritatis censuram. Nos enim talia in diuinis Ecclesijs disponentes credimus fideliter regnum imperij nostri ita diuino gubernaculo regi, sicut & nos cultum ordinis, zelo iusti-

tia

tia accensi, & corrigere studeamus, & in perpetuum perseuerare disponimus.

Flauius Gundemarus Rex, huius edicti constitutionem pro confirmatione honoris sanctæ Ecclesiæ Toletanæ, propria manu subscripsi.

- 1 Ego Isidorus Hispalensis Ecclesiæ prouinciæ Beticæ Metropolitanus Episcopus, dum in urbem Toletanam pro occursum Regio aduenissem, agnitis his constitutionibus ad sensum præbui, atque subscripsi.
- 2 Ego Innocentius Emeritensis prouinciæ Lusitaniæ Metropolitanus Episcopus, dum in urbem Toletanam pro occursum Regio aduenissem, agnitis his constitutionibus ad sensum præbui, & subscripsi.
- 3 Ego Eusebius Tarraconensis Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.
- 4 Ego Sergius Narbonensis Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.
- 5 Ego Ioannes Gerundensis Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.
- 6 Ego Ilgerius Egarenensis Episcopus, subscripsi.
- 7 Ego Licerius Ecclesiæ Egaditanæ Episcopus, subscripsi.
- 8 Ego Maximus Ecclesiæ Cæsaraugustanæ Episcopus, subscripsi.
- 9 Ego Mumius Ecclesiæ Calagurritanæ Episcopus, subscripsi.
- 10 Ego Fluridius Ecclesiæ Tyrassonensis Episcopus, subscripsi.
- 11 Ego Elias Ecclesiæ Cauriensis Episcopus, subscripsi.
- 12 Ego Goma Ecclesiæ Olyssipponensis Episcopus, subscripsi.
- 13 Ego Fulgentius Ecclesiæ Astigitanæ Episcopus, subscripsi.
- 14 Ego Emila Ecclesiæ Barcinonensis Episcopus, subscripsi.
- 15 Ego Theodorus Ecclesiæ Aufesinæ Episcopus, subscripsi.
- 16 Ego Ioannes Pampilonensis Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.
- 17 Ego Benjamin Ecclesiæ Dumienensis Episcopus, subscripsi.
- 18 Ego Agapius Tuccitanæ Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.
- 19 Ego Gundemarus Ecclesiæ Vesensis Episcopus, subscripsi.
- 20 Ego Argebertus portucalensis Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.
- 21 Ego Teueristus Salmanticensis Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.
- 22 Ego Vitulatus Ecclesiæ Lauerricensis Episcopus, subscripsi.
- 23 Ego Leontianus Lutobensis Episcopus, subscripsi.
- 24 Ego Pifinus Ecclesiæ Eliberitanæ Episcopus, subscripsi.
- 25 Ego Iustinianus Ecclesiæ Abelenensis Episcopus, subscripsi.
- 26 Ego Venerius Ecclesiæ Castulonensis Episcopus, subscripsi.

Z De

De subscriptionibus.

Subscribunt in hoc decreto, Gundemarus Rex, Isidorus Hispaliensis, Innocentius Emeritensis, qui successit Mausona: Eusebius Tarraconensis, qui Asiatico; Sergius Narbonensis, qui successit Migetio, in tercio Toletano; Ioannes Gerundensis, & Illegius Egarenensis, in Barcinon. Egeditana Licerius, in Toletano, Era. 635. Maximus Casaraugustana in Barcinonensi; Mumius Calagurritana, in tercio Toletano, & Casaraugustano secundo, & Barcinonensi; Fluridius Tyrassonensis; Elias Cauriensis, Goma Olyssipponensis; Fulgentius Astigitana, frater Leandri, & Isidori, ex genere Regio, sapientia, & sanctitate clariores: Emila Barcinonensis, qui Ugnio; Theudorus Ausesina, qui Aquilino: Ioannes Pampilonensis: Benjamin Dumienensis, Agapius Tuccitana, Gundemarus Vesensis, Argebertus Portucalensis in tercio Toletano: Theueristus Salmanticensis, Vitulatus Lauerricensis, Leontius Lutobensis, Pefinus Eliberitana, qui Baddo; Iustinianus Abelensis, Venerius Castulonensis, qui successit Theodoro.

Notæ.

Fratrias] Fratria apud Aristotelem in Politicis, dicuntur hominum conuentus, propria, & peculiaris sibi sacra colentium: ij enim homines communi puteo utebantur, quod Græcè dicitur *φεία*. Hac Budæus ad tit. de officio Quæst. Inde fraternitates pro collegijs Christianorum, apud Cyprianum, Hieronymum, Tertull. lib. de uelands virginibus, & lib. ad Martyres. Quandoq; etiam pro coniuratione, & sodalitate factiosa usurpatur; ut in Concilio Chalced. Can. 18. & 11. quæst. 1. cap. Coniurationum.

In his duobus decretis Reccaredi & Gundemari, opportunus offert locus de Primatu Ecclesiæ Toletanæ, in Hispania, & Gallia Narbonensi differendi: de qua re, dum Toleti agerem, sequentem Commentarium feci.

Vi accuratiùs Ecclesiæ Toletanæ Primatum prosequuti sunt, Roma à Diuo Petro Apostolorum Principe, totiusq; Ecclesiæ catholice Pontifice, Summoq; Sacerdote institutum, ortumq; affirmant. ^a Nam cum primum Petrus in urbem venit; ibiq; cælestis vitæ semina, fundamentaq; iecit, Dionysium in Galliam,

liam, Eugenium in Hispaniam misit, viros doctrina, & sapientia excellentes, qui Paulum ex Græcia fuerant sequuti; eosq; Primates in prima prouinciarum diuisione instituit, ut facilius, & ardentius muneri Apostolico incumberent.

Factam autem fuisse ab Apostolis totius orbis, & prouinciarum partitionem, ad Euangelij faciliorem propagationem, testatur Anacletus Pont. Max. ad Episcopos Italia, his verbis: Prouincia (inquit) multo, ante Christi aduentum, tempore, diuisa sunt maxima ex parte: postea ab Apostolis, & B. Clemente, prædecessore nostro, ipsa diuisio est renouata: Et in capite Prouinciarum, ubi dudum Primates legis seculi erant, ac prima iudiciaria potestas, ad quos, qui per reliquas ciuitates commorabantur, quando eis necesse erat, qui ad aulam Imperatoris, vel Regum confugere non poterant, vel quibus permissum non erat, confugiebant pro oppressionibus, vel iniustitijs suis, ipsosq; appellabāt, quoties opus erat, sicut in lege eorum præceptum erat: ipsis quoq; in ciuitatibus, vel locis nostros Patriarchas, vel Primates, qui unam formam tenent, licet diuersa sint nomina, leges diuina, & Ecclesiastica poni, & esse iusserunt: ad quos Episcopi si necesse fuerit, confugerent, eosq; appellarent: & ipsi Primatum nomine fruerebantur, & non alij. Reliquæ verò Metropolitanæ ciuitates, quæ maiores iudices habebant (licet maiores Comitibus essent) haberent Metropolitanos suos, qui prædictis iuste obedirent Primatibus: sicut in legibus seculi olim ordinatum erat; qui non Primatum, sed aut Metropolitanorum, aut Archiepiscoporum nomine fruerebantur. Hac Anacletus. Quam sententiam libenter posui, ut Episcopi, Archiepiscopi, & Primatis discrimen, discrepantesq; functiones intelligas ab Apostolis acceptas, distinctasq;. Idem enim testatur Anicetus Papa ad Episcopos Gallia. Nulli ^b (inquit) Archiepiscopi Primates vocentur, nisi illi, qui primas tenent ciuitates, quarum Episcopos Apostoli, & successores Apostolorum, regulariter Patriarchas, & Primates esse constituerunt.

Eugenius igitur, ut in Hispaniam venit, elegit primam, & præclaram eius regionis urbem, in qua cultum religionis Christiana collocaret, in medio totius prouinciæ sitam; à qua velut à corde, spiritus vitalis, & sanguis Christi in totum corpus diffunderetur, & membra cælesti pabulo auerentur: indeq; summi consilij gubernatio in reliquas ciuitates facilius propagari, effundiq; posset. Nam Anacletus Pontifex ad Episcopos Gallia, in capite Prouinciarum esse Primates collocandos, ex decreto Apostolorum decreuit; & vocē Primates à primis sedibus usurpa-

Rodericus Archiepiscopus Toletan. in defensione Primatiz in Concilio Lateranensi: est etiam diuisio prouinciarum facta ab Apostolis, ut constat ex Anacletus PP. & habetur. d. 99. ca. Prouinciz, & apud Iuonem. 5. p. c. 35.

99. Dist. nulli Archiep. & in decretis Stephani. 1. apud Iuon. lib. 4. Nam in capite prouinciarum ponebatur Primates ex decreto Apostolorum, ex Anacletus in epistola ad Episcopos Italia. & habetur. dist. 99. cap. Prouinciz: & ubi erat primo iudiciaria potestas, ibi dem & Anicetus PP. inquit, illi Primates vocantur, qui primas tenent sedes, in epistola ad Episcopos Gallia, & habetur. d. 99. cap. Nulli.

tam arbitratur, et ita supremum, et altū, cœlesteq; munus in suprema, & prima insituit ciuitate, & iura cœlestia in eo hominū conuētu, qui iure, & libertate inter alios eminent Hispaniæ populos, collocauit.

Hic sanctus vir, verè homo Dei, primus Ecclesiæ Tolet. Præsul fuit, totiusq; Hispaniæ Primas. A quo fonte amplissimi doctrinarū riuuli deducti, uberrimū pietatis incrementū reddiderunt. Is enim Ecclesiā, quā plantauerat, studiosusq; regeneratione sacrosancta baptismatis genuerat, sanguine proprio fuso rigauit, & auxit. Nam postquā gentem Toletanā conuertit ad Christum, et fonte baptismatis, et fidei sacramentis, et doctrina imbuit, ad Dionysium prædicationis gratia reuertens, in territorio Parisiensi, in persecutione saua Domitiani, consummato martyrii cursu, coronā beata passionis gloriose à Dño accepit. Corpus eius postea sub Philippo. II. Rege clemētissimo, fuit Toletū translatum: ibiq; magna populi ueneratione, et pietate colitur. Eugenio uita functo, Sacerdotij dignitas in Melantheum deriuatur. Et inde perpetua quedam Præsulū successio stirpem Primatus in millesimū quingentesimum et nonagesimū annum produxit, hoc ordine, ut ex annalibus Ecclesiæ Tolet. accepimus: S. Eugenius, Melantheus, Pelagius, Patruinus, Toribius, Quintius, Vincētius, Paulatus, Natalius, Olympius, Audētius, Asturius, Isicius, Maiorinus, Castinus, Cæpeus, Sintitius, Palmatius, Petrus. I. Celsus, Montanus, Iulianus. I. Bacandus, Petrus II. Euphemius, Exuperius, Adelphius, Aurasius, Helladius, Iustus, Eugenius. II. Eugenius. III. Sanctus Illefosus, Quiriacus, Sanctus Iulianus. II. Sigebertus, Felix, Guntericus, Sinderedus, Urbanus; quo Pontifice Toletū à Sarracenis oppugnatum, dolo captum est. Quibus imperantibus, dum misera seruitute oppressa ciuitas tenetur, hoc ordine sequuti sunt: Cixilla, Petrus Pulcher, Sunicredus, Concordius, Elipandus, Uuestremirus, Sanctus Eulogius electus, martyr, Gumesindus, Bonitus, Ioannes. Restituta deinde urbe in pristinam Christianā religionis dignitatem, Primatus Bernardo datus est. Quem subsequuti sunt Raymundus, Ioannes, Zerebrunus, Gundisaluus. I. Petrus Cardona, Martinus, Rodericus, Ioannes. II. Gutierius. II. Sanctius Infans, Paschalis, Sanctius. II. Infans, Gundisaluus. II. S. R. E. Cardinalis, Ioannes Aragoniæ Infans. III. Rodericus Ximenius, Gundisaluus. III. Gutierius. III. Gilius de Albornoz, Card. Vasus de Toledo, Gometius Manrichius, Petrus Tenorius, Petrus de Luna, Sanctius de Rojas. III. Ioannes de Contreras. III. Ioannes de Cerequela. III. Gutierius de Toledo, Illefosus Carrillo, Petrus Gonçalez, Mendoça Cardinalis, Frāciscus Ximenius Cardinalis,

Ex Conc. Libertate in subscriptionibus.

dinalis, Guillelmus de Croy Cardinalis, Illefosus de Fonseca, Ioānes Tauerā Cardinalis V. Ioannes Martinus Siliceus Cardinalis. VI. Bartholomæus Carrança, Gasspar Quiroga Card. VII. In hac uerò longa Sacerdotū serie non similis dignitatis splendor, atq; felicitas fuit. Nam Romanorum Imperio, à Nerone, usq; ad Constantinum Magnū, eius amplificatio, a persecutione feruente, nequissimi temporis calamitate oppressa, radices potius egit, quā truncō, ramis, & folijs in altū dilatata in hominū conspectu cresceret. At post diuina memoria Magni Constantini baptismum, postquā ueritatis lux menti eius insulsi, & propulsatis tenebris, lumen clarissimū doctrina, & cœlestis consilij, mundo uniuerso refragante, gentibus luxit, officia Primatus, quæ parum antea splendoris dederant, usq; ad Gothica gentis in Hispaniam aduentus, magnū nitore, ac dignitatis ornamentum Christianis hominibus attulerunt. Quamuis Gothorum, & Romanorum intestinum de Imperio bellum, & Arriana, Priscillianaq; hæresis religionis incrementum debilitauit, atq; impediuit; quo usq; sanctissimus Rex Reccaredus, abiurata, & extirpata in tota Hispania hæresi Arriana, remouit omnia, quæ impedimentum poterant afferre, ad fidem augendam, & amplificandam. Tandem Rodericus Rex turpis, & effæminatus, uno pralio à Sarracenis miserè deiectus, & victus, Regiam, & Ecclesiasticam maiestatem funditus euertit. Gens enim arrogans, uictorijq; superba, sine cultu uera religionis, barbarica insolentia feruens, inhumanè cuncta vastauit, ciuitates succendit, & templa; Pontifices, Sacerdotes, sine delectu trucidati, corpora Sanctorum secūdo igni, et gladio tradita, uirgines, et matronæ ludibrio expositæ; ferum tandem, et funestum spectaculum Hispania toti orbi fuit. Imperialis etiam, Regiaq; ciuitas, quæ libertate, et iure Imperiali florebat, in oppressionem, seruitutemq; immanem data, per trecentos, et septuaginta octo annos, miserè, uelut in ergastulo succubuit. Quo tempore non tantum Primatus amplitudine, uerum Metropolis splendore spoliata, in formem quandam dignitatem sustinuit: ita ut caput totius Cleri, et sex paræciarum Christianorum, qui cum Arabis mixti uitam in seruitute debebant, Sacerdos simplex esset: indeq; Mixt arabi appellati. Summa ergo illa auctoritas coarctata, et imminuta, uelut terra inculta, et siluestris, horridaq; noxiā, et ueneticā illam Elipandi^b plantam, produxit, quæ iuste eradicata, summorumq; uirorum scriptis tanquā falce præcisa, radices non egit.

At diuina hac Christiana religionis lux, quæ tot annos extincta penè fuerat, emicuit iterum, quando Illefosus Sextus Rex, Cœlesti

Z 3. adiunante

De persecutione b^o Ecclesiæ, Aug. lib. 18. de ciuitate Dei. c. 51. & Paul. Orosius lib. 7. c. 7.

^b Hæresim Elipandi primò refutauit Eucherius Episcopus Oxom. & Beatus Presbyter Hispanus, & Ionas Episcopus Aurel. postea Concilium Francafor. eam damnauit.

adiuante numine, Sarracenos profligauit, urbemq; expugnauit, & reducto in eam diuino cultu, Primatum restituit, & ut erat in more, Gothorum tempore, Pontificem designauit. Nam expiato templo, quod impia Sarracenorum superstitione, & execrando ritu fuerat inquinatum, Bernardū prefecit. Is enim post hanc templi instaurationem primus Pontifex creatus fuit: à quo continua Pontificum series, usq; ad nostra tempora deriuata est.

Persequar ergo huius Primatus historiam, quæ quatuor rerū vicissitudinibus, quas Ecclesia Toletana Hispaniarū Primas, experta est, continetur, & quæ in his commutationibus retinuerit dignitatē, ut ex antiquis annalibus potui colligere, aperiam; ut prudens lector intelligat, inanes fuisse nostrorum hominum cogitationes, & effrenatam audaciam eorum, qui adducti cupiditate dominandi, sanctæ Ecclesiæ Toletanæ ius Primatus negant, & in eius maiestatem diplomatibus, & priuilegijs summorum Pontificum, & Regum tam longa annorum serie stabilitam, variè inuehuntur. Qui Primatus titulus à Sanctissimis illis priscis viris, egregijsq; Pontificibus tanti semper habitus fuit, ut ad eius auctoritatem retinendam, & conseruandam, sumptui, & labori non parcerent, solerentq; potius de ea, quàm de Archiepiscopatus iure gloriari; cuius defendendæ, aut augendæ ergo, coram Romano Pontifice per seipsos causam egerunt.

S. II.

Sanctus Eugenius primam Ecclesiastica dignitatis sedem Toleti collocauit, quo iacto fundamento, superadificari ceptum est: eoq; Ecclesiæ Toletanæ auctoritatis culmen peruenit, ut secundum à Romana sede, quæ caput & magistra totius Catholice religionis est, videatur locū obtinere. Templum verò, in quo primò litatum Deo Christo est, dum sanctissimus vixit Eugenius, non adificij pulchritudine, operisq; magnificentia floruit, sed ministrorū sanctitate, & excellentia, in quibus conscientia puritas, ingens desiderium propaganda Euangelicæ veritatis vigeat adeo, ut eo tēpore cessauerit Primatus in coercendo actio, Episcopiq; munus fuerit in puniendo veluti ociosum. Quippè cum ea esset viuendi constituta ratio, tam incorrupti omnium, & inculpati mores, ut nihil esset, quod Ecclesiastica deberet potestate coerceri, falceue amputari: imò nec vllum erat inter Ecclesias commercium; cuncta namq; in angustias maximas insanus sauiendi in Christianos furor adduxerat: qui innoxio, & religioso, sanctoq; sanguine effuso, Christianam religionem radicitus extirpare conabatur. Quicumq; tamē in Hispania fuerunt illis

illis temporibus, Episcopi omnes, & reliqui Christiani Toletanum templum ab Eugenio adificatum, velut omnium caput venerati sunt. Cuius fundamēta, licet parua, ibi tamen sunt iacta, ubi nunc est pulcherrimè, magnificeq; instructum. Sed in illa adhuc humilitate, hodierna altitudinis, & magnificentia certa signa apparuerunt, conspicuumq; fuit, multis argumētis, quàm grata Deo essent in eo templo oblata sacrificia. Præterea omnium ciuitatum Episcopi templi Toletani Antistitem, veluti unicū^a Metropolitanū suspiciebant. Cum enim adhuc non esset prouinciarū Hispania singularis facta distributio, omnis auctoritas, & Patriarchalis, Metropolitanaq; iurisdictio ad unicam sedem Toletanā referebatur. Quam formam, & speciem Ecclesiæ Hispanica, usq; ad Magnū Imperatorem Constantinum retinuit: cuius tempestate summam religio Christiana tranquillitatē, & pacem assequuta, longè lateq; diffusa est. Dilatatis verò Christianæ religionis finibus, subsequitur prouinciarū^b distributio, in quinque Metropolitanas Ecclesias, Carthaginensem, Baticam, Lusitanam, Tarraconensem, & Gallæciam, quæ Bracarensis est. Sed primaria super his sedibus auctoritas Carthaginensi prouincia, quæ Toletana Ecclesiæ est, semper delata fuit. Athanaricus Gothorum Rex, qui primus omnium^c anno quinto Imperij^d Valentis in Hispania dominari cepit, Ecclesiæ ordinē in quinque Metropolitanas distinctū reperit: quas hic expugnauit prouincias, & impia Arrianorum hæresi, quæ Valentis Imperatoris opera didicerat, infecit. Ad hæc, cum essent assidua dimicatione, à Romanis Gothi laceßiti, essetq; incertus belli exitus, pax, quæ religionis cultus, & morum integritas cōtinetur, omninò turbata, sublataq; est. Imò & Episcopi Regia potentia timidi, eorum gratiam adulatione, & mendaci assentatione aucupantes, omnia ad voluntatē, nihil ad veritatem audentes loqui, ut canes muti, sectas, & hæreses impias, animo & sermone sequebantur. At Gothi postquam secundis vsi pralijs, Romanam potentiam fregissent, prouinciam vniuersam, Ataulpho regnante, inter se partiti sunt. Alanis Carthaginensis; Lusitanæq; Vandalis, qui etiam Silingui dicuntur, Batica contigit Suenis, & Vandalis nonnullis Gallæcia; Celtiberia verò, quæ Tarraconensis est, in Romanorum ditione permanente.

Seculari Hispania Imperio in prouincias, hac ratione, veluti in partes scisso, simili partitioni Ecclesiasticus ordo subiacuit. Nam vnusquisq; Rex in Regni sui nobiliori urbe, Primatus, & Metropolitana ornamentum erigēdum, ad Imperij secularis auctoritatem retinendam, vtile iudicabat. Præterea ut summa Pontificis auctori-

^a Ex antiquo iure in vna prouincia nō poterant esse duo Metropolitanī. Ex Conc. Chalced. ca. 12. & apud Iuonē. 5. parte. c. 146.

^b De hac diuisione extat in Bibliotheca Ecclesiæ Toletanæ processus quidā, factus in lite ordinationis Ecclesiæ Valentine, vbi dicitur ex sententia Rasi, & Abi Capaza habi, temporibus Constantini Magni fuisse Hispaniam in quinque prouincias, & Metropoles distinctam: & Ioannes Gerundenſis in Concil. Liberitan. fuisse factum existimat lib. 1. Paral. in diuisione Hispaniæ, ex sententia Apj. quamuis nos hanc diuisionem, sine auctoritate positam, existimauim⁹, suprā.

^c Era. 407.
^d Roderic⁹ in Chro. lib. 1. cap. 1.

tate suffulta heresis, quam sequebantur, aliis fixa hominum mentibus inhaereret, latissimeq; nullo alio iudice propagaretur. A Uvandalis ergo Hispalis Betica caput, Primatus nomine decoratur; ab Alanis in Carthaginensi provincia Toletum; Tarraco à Romanis, Bracara & Luco à Sueuis.

Primatus igitur Toletani cursum ab Eugenio usq; ad Athanaricum Gothorum regem, trecētis & sexaginta nouem annis, à Christi domini passione comprehensum, ut cunq; narrauimus. Quo tempore^a Eliberitana Synodus celebrata est, sub Constantino Magno; qui post Baptismum, Ecclesia patrocinium ardentem susceperat. Concilium hoc nationale fuit, cui Melathius Toletanus Episcopus interfuisse creditur; qui tamen in serie Archiepiscoporum, supra ianuam sacrarij Toletani inscripta nō refertur. Ex^b quo aperte efficitur inter Eugenium, & Pelagium, quosdam alios Antistites huius sedis gubernacula, tot annorum interuallo, rexisse.

S. III.

Progressus Toletani Primatus ab Athanarico, usq; ad Rodericum ultimum Gothorum regem continenter peruenit. Cum primum enim reges Gothi in Hispaniam irruerent, secularis Principatus tranquillitate & ocio, quo fruebantur Romani, perturbato, Ecclesiasticus etiam ordo una immutatus est, & magnas subiit calamitates, & infortunia; unde plures provinciae Ecclesias suas primas Primatus auctoritate extulerunt. Conatus tamen iste tamquam violentus diu permanere non potuit. Nam postquam Leouigildus rex, totius Hispania, atq; Narbonensis Gallia Principatum pacifice tenuit, Ecclesia etiam Hispanica ad unitatem reducta, incredibiles dignitatis & gloriae progressus fecit: prius enim res uniuersae Hispania militari furore, ferro & flamma, impijsq; Arrij, & Priscilliani haeresibus perturbata, atq; ferè penitus fuerant euersa. Et licet nonnulla ea tempestate essent celebrata Concilia, tamen absque ea maiestate, qua agi deinceps consueuerunt. Primò namque Toletana Synodus aduersus Priscillianum Toleti coacta est, imperantibus Arcadio, & Honorio, & Toletanam Ecclesiam regente Patruino, qui ordine quartus numeratur Archiepiscopus. Post hanc Synodum inter Romanos, & Gothos maximi bellorum impetus excitantur; nonnunquam tamen de Ecclesiastica dignitate stabilienda, atq; restauranda agebatur: eaque de causa peculiaria quadam Concilia coacta sunt, nimirum, Tarraconense, Ilerdense, Valentinum, Gerundense, & Caesar Augustanum. Similiter in Baetica quadam alia sunt celebrata; ex quibus quae nunc habentur edita,

Era. 361.

In Topographia sanctorum, ponitur Honoratus in ditione. Conas

Rodericus lib. 14. c. 14. Era 610. & Iohannes Magnus lib. 1. c. 19. Nam antequam persequens mouit aduersus Christianos, ex Roderic. lib. 11. c. 4. & D. Greg. lib. 3. Dialogor. c. 3. sed postea signis & miraculis Martyrii Hermenigildi filij commotus animo, hereticè haeresim reuocauit.

ta, siue manuscripta, nullius Toletani Praesulis subscriptione consignantur. Nam spiritalis Praesulum congressus impediatur assiduis bellorum motibus, quibus de regno certantes, principes agitabantur. In Concilio^a Tarraconensi impresso, haec est appensa subscriptio: Episcopus Carthaginensis Metropolitanus; licet in codicibus manuscriptis literis Logobardis, qui asseruantur in Bibliotheca Toletana, & D. Laurētij, subscribat Hector Episcopus Carthaginensis Metropolis. Vnde quidam docti suspicantur, hunc Hectorem urbis Carthaginis Episcopum Metropolitanum fuisse; cum ea ciuitas provincia Tarraconensis Primatum illis temporibus obtineret; idq; ea sibi ratione persuadent, quod Hectoris appellatio, inter nomina Toletanorum Praesulū sculpta in sacrario minime reperiatur. Ego uero magistri Aluari Gometij viri doctissimi (quae honoris causa nomino, propter intimam mihi cum eo viro amicitiam, cum Toleti agerem) auctoritate in contrariam sententiam adducor. Cuius historiam de Archiepiscopis Toletanis nondum editam, in hoc de eorum Primatu breui commentario, sequi decreui, & D. Isidori, qui Carthaginem etiam illis temporibus funditus à Gothis, in Romanorum odium, euersam affirmat.

Secunda Toletana Synodus, Amalarico Gotho regnante, assiduisq; iam bellorum tumultibus inter Romanos & Gothos, non nihil pacatis, coacta est; cum iam centesimus, & trigentesimus quintus annus, à primo Concilio Toletano verteretur. Neq; celerius potuit Concilium Toleti celebrari: cum enim inter Romanos, & Gothos de pulcherima provincia Carpetana, cuius caput Toletum erat, dominio ageretur, ciuitas illa armis assuefacta, ac de religionis incremento parum sollicita, omnem curam & studium ad Imperij fines tuendos, & propagandos contulerat. Amalaricus tandem rex Concilium conuocari iussit: cui^d Montanus vndeagesimus Praesul, admiranda sanctitatis vir, & singularis doctrina, miraculis clarus ac conspicuus, interfuit. Deinde uero Romanis superatis, de pace, & ocio constituendo, decernitur; quo Gothorum Imperium ita est auctum, ut multorum partito dominatu, ad unius tandem potestatem perueniret. Inde illa sanctitatis, & sapientiae lumina excitata, nimirum Leander, Isidorus, & Fulgentius; qui omnem suam operam, & industriam, ad extinguendam, extirpandamq; Arrianam validam haeresim adhibuerunt. Ad quam etiam funditus euertendam, inclitum Hermenegildi martyrium, cuius profusus sanguis semper clamabat, vehementer profuisse credendum est; & ut eleganter scripsit vir pius, de sceleribus aduersus Christianos, auitam, & Catholicam pietatem seruantes perpetratis:

Concil. Tarraconense celebratum fuit Era. 554. sub Theodorico rege, & Iohanne, Episcopo & habet magnam auctoritatem: nam ferè totum in collect. decretorum Gratiani ponitur.

In vita Eugenij martyris primi Praesulis Toletani.

Era. 565. in codicibus M. ff. Era. 562. anno quinto Amalarici regis.

De Montano Toletano Antistite scribit Ildesonus in additionibus virorum illustrium Isidori

Gregor. est auctor lib. 3. dial. c. 31. & Isidor. de uiris illustribus: & de Hermenegildo id tradit D. Grego. eodē lib. cap. 1. & Gregor. Turon.

Felices

*Felices animæ, quorum per funera Christi
Crescit Euangelium: vester pro semine sacro
Est cruor; ille pijs inolefcit mentibus vltro:
Ut quanto magis innocui profunditur vsquam
Sanguis, eo vernat magis, augeturq; premento
Sancta fides, viresq; nouas calcata resumit.*

Tandem magnorum virorum supplicationibus, assiduisq; precibus diuina iracundia, et in mortales iuste concepta indignatio, placata est, eaq; mens Spiritus sancti magisterio vniuerso populo iniecta, ut abnegatis impijs erroribus, veritatem catholicam profiteretur et ex animo amplecteretur.

Octauo deinde anno regni Reccaredi, quietiã fuit octauus Imperij Mauricij, cum Toletana sedi præfesset Euphemius, vir pietate celebris, 3. Toleti Concilium nationale celebratum est; astantibus omnibus Metropol. Episcopis primæ sedis, et alijs totius Hispaniæ et Galliæ Narbonen. populorum, omni Gothorum; licet in ea historia quæ Rudericus Toletanus edidit, non Euphemius, sed Eladius corrupte legatur.

In eo Arrianam heresim, quæ per 213. annos pertinaciter, et obstinate defenderat, Gothi omnes detestati sunt. Huic Synodo Leander Hispalensem Archiep. sedis Apostolicæ legatione functus, præfuisse, non absque ratione docti asserunt. Nam licet Toletum regia ciuitatis nomine ornaretur, et Gothorum Imperij caput esset, in eaq; regis curia, et supremus Senatus, conuictusq; iuridicus esset constitutus. distributio munerum, et magistratum secularium, et Ecclesiasticorum, hæcque in omni re tam sancta, quam profana summam teneret auctoritatem; erat tamen rationi maxime consonum, ut sanctissimus Leander sanguinis propinquitate cum rege coniunctissimus, cuius auunculus erat, qui splendore generis, et nobilitatis gloriam admirabilis vite sanctimonia doctrinaque præstantia illustrauerat. primas in Hispania partes, singulari Summi Pontificis concessione, inter Præsules ageret. His enim animi dotibus et virtutibus egregijs gratissimum se Romanis Pontificibus præstiterat, atque dignissimum, qui hoc maximo munere, alijsque maioribus in dies singulis aueretur. In quâ sententiam libenter ingredior, etiam propter humiliam, quæ in calce prædicti Concilij affixa est: ubi nomine totius Concilij sanctus Leander, tanquam eius caput et Præsides, ingentes gratias Deo agit, qui gentem Gothicam veritati repugnantem, in sui nominis cognitionem adduxerit. Iisdem prorsus rationibus sanctus Isidorus, Leandri frater, successor huius dignitatis fuit.

Ab hoc igitur tempore Gothi omnes Catholicis documentis informati, cælesti pace, ocioque diutino perfrui cœperunt. Vnde effectum est, ut cædidi et sinceri mores Christianæ religionis, aptiores animos, purioresque mentes

^a Era. 617.

^b Lib. 2. c. 15.

^c De hac aburatione extat epistola Greg. Mag. ad Reccaredum regem lib. 7. reg. epistol. 17.

^d Vt ex epistolis Gregorij Mag. liquet lib. 1. regit. epistol. 41. & lib. 4. epistol. 90. & lib. 7. epistol. 115. & 116. ad Leandrum, & Reccaredum regem: & vocat eum Episcopum Hispaniarum, eo quod toti Hispaniæ præfesset.

^e Id affirmat sanctus Ildefonsus in additione ad Chronic. Ildefonsus in præfatione, & ideo vocatur à Braulione Episcoporum summum in epistol. lib. 1. c. 7. mol

mentes ad diuinas, humanasque artes addiscendas redderet. Celebrato Toleti hoc. 3. Concilio, quantus pietatis feruor, et sanctitatis amor continuo subsequutus sit, vel inde licet coniectari, quod breui temporis spatio plura sunt Toleti aggregata Concilia, quæ satis aperte Toletanæ sedis maiestatem, auctoritatemque indicant, et exprimunt. Quippe, quæ veluti mater filiorum incolumitati diligenter providebat, et tanquam omnium aliarum magistra, in vniuersa Gothorum ditio, et Imperio, diuinum cultum, Ecclesiasticos ritus, et reliqua omnia, quæ ad componendos hominum mores, et summi Dei honorem in debito officio retinendum pertinent, sedulo docebat. Id verò apparebit manifestius, si singula repetamus Concilia. Quarto namque præfuit Iustus Primas Toletanus, in re monastica S. Helladij discipulus, et dignitatis successor. Non desunt qui affirmant Isidorum Apostolicæ sedis legationem in hoc Concilio obijisse, eidemque præfuisse.

Primo deinde anno Regni Cinthilæ Regis, quinta Syddodus Tolet. cogitur, in qua Eugenius II. Helladij etiam discipulus, primum locum, et summam tenuit potestatem. Interfuit etiam huic Concilio Braulius Cesar aug. cum magna sui nominis gloria, et celebritate. Huius Eugenij temporibus, regnate Cindasunt be. sextum, septimumque Concilium actum est. Hic enim Rex Leandro, et Isidoro vita functis, Apostolica sedis auctoritate, Primatus dignitatem Ecclesiæ Tolet. iterum restituit. Unde in septimo Concilio sancitum est, ut pro reuerentia, ac Regiæ sedis honore, vel Metropol. ciuitatis ipsius consolatione, conuicini Toletanæ sedis Episcopi, iuxta quod eiusdem Pontificis admonitionem acceperint, singulis per annum mensibus in eadem urbe debeant commorari. Quæ sanctio ita est singularis, ut nulla Metropolis ea utatur apud Hispanos. Marianus Societatis Iesu, doctissimus Theologus, et diligens, et elegans rerum Hispan. scriptor, lib. 6. de rebus Hispan. ait se auctorem habere, in quo scriptum est, in hoc. 7. Concilio, controversiam de Primatu inter Tolet. et Hispal. exortam, fuisse compositam.

Celebrantur deinde alia Concilia, regni potestate Reccesuinti, à Gothis tradita, octauum nempe, nonum, et decimum, quibus is, qui D. Ildefonsus Eugenius III. antecessit, præfuisse scribitur. Hisce verò temporibus Primatus auctoritatem Tolet. sedes, absque ulla controversia, et disceptatione obtinebat. Cuius rei certissimum extat argumentum in duodecima Synod. Tolet. cui, Ervigio regnante, Diuus præfuit Iulianus: capite enim sexto concessa est à toto Concilio facultas Archiepiscopo Tolet. creandi, et præficiendi Episcopos in vniuersa Hispania, et Narbonen. si Gallia, qui in defunctorum locum succederent; ne vacante sede, et legitimo Pastore diu orbatam, quidquam detrimenti

^a Era. 671. sub Rege Sisinando.

^b De isto vide Ildefonsus de viris illustribus.

^c Era. 674. anno primo Cinthilæ Regis.

^d Era. 676.

^e Era. 684.

^f Propter hæresim Theodich Hispalensis Præsulis, qui Leandro successit, in quo speciale privilegium extinguitur, & ad ordinariam potestatem reducit. Vide S. Ildefon. in additione ad Chronic. Isidori, in præfatione, & Aluarum Gometium in vita Eugenij. Vaseu tom. 1. anno. 647. Zacharias PP. instituit, ut singulis annis Apostolorum lumina visitet episcopi, qui ordinationibus Apostolicis subiacent: habetur dist. 9. cap. Cyprianus. lib. 4. epistol. 9. Gregor. Magn. ad quinquagesimum id redegit.

^g Era. 719.

ⁱ Sic etiam erat in Africa, in qua factæ sunt sex provincie, ut inquit Sextus Rufus, Carthago Proconsularis, Numidia Consularis, Bizencena, Tripolis, Mauritanie duæ, Sitiphensis, ac Casariensis. Quot autem erant provincie, tot erant in Africa Primates, siue primæ sedis Episcopi, ut patet in dist. 63. cap. Cum loge, latèq;

detrimenti Ecclesiastica iurisdictione caperet, iacturamq; ordo Ecclesiasticus & perturbationem sustineret. Quam sanctionem, ut iustam sanctamq; Gratianus inter alia collegit & inseruit Conciliorum & patrum decretis. Qua non potuit veri Primatus primaq; dignitatis apertius testimonium desiderari: in eaq; condenda Iulianus Hispanensis Episcopus, Luiba Bracarenensis, Stephanus Emeritensis, inter fuerunt, & cum his triginta quinque alij Episcopi, multiq; in absentiu locum suspecti vicarij: Abbates praterea, viriq; plures illustres, ex officio Palatino. Qui omnes pari animorum consensione decretu a se sancitu, in omnibus provincijs promulgari seruariq; iusserunt. Itaq; quod ante totius provincialis Concilij auctoritate fiebat in creandis, praeficiendisq; provincijs Episcopis, Toletana sedi adiudicatum est, illiq; soli tributum. Deinde vero magnus cepit Episcopo Toletano bonos ab omnibus clericis haberi; cum propter prima sedis auctoritatem; tum etiam quod in instituendis Episcopis eius esset opus suffragio. Idem etiam Iulianus sanctitatis opinione conspicuus, ac literaru gloria clarus, tertio decimo, quarto decimo, & quinto decimo Concilij praesuit. Felix autem nomine & re, qui innocentia vita, ac literarum sacrarum cognitione, futurae felicitatis argumentum praese rebat, decimifexti & decimi septimi Concilij Praeses fuit. In hoc decimo sexto Concilio acta causa est Sisiberti Praesulis Toletani, qui aduersus Egicam regem temere conspirauerat, cuius imperium antea sacrosancto confirmauerat iureiurando: dignusq; optimaratione visus est uniuerso Concilio, ut lasa maiestatis reus, e sublimi dignitatis fastigio deiceretur, atq; deturbaretur. In huius locu suspectus est Felix, qui etsi tunc denuo & recenter electus, in subscriptione tamen Concilij omnibus in subscribendo praepositus antiquioribus Metropolitans, Faustino nempe Hispanensi, Maximo Emeritensi, Vera Tarraconensi, & felici Bracarensi: siquidem Felix ad Toletanam sedem ex Hispanensi, veluti minori, fertur conscendisse.

Hac sufficient ex actis Conciliorum Hispaniae, qua Primatum Toletanae sedis probant. Sunt & alia argumenta non infirmiora, qua idem manifestant, nimirum unctio regum: nam ungebantur illis temporibus oleo sancto, qui ex Gothis assumebantur in reges. Vinctum enim fuisse Vuambam, testatur Concilium Toletanum duodecimum, in quo Eruigij assumptio ad regiam amplitudinem, ab omnibus Ecclesiastici ordinis & Palatinis viris est confirmata, Vuamba rege in id consentiente & iubente, cum abiecta regali potentia, pauperem & monasticam decreuisset vitam agere. Nam a Iuliano Toletano Antistite Vuamba rex enixe efflagitauit, cu se regno abdicaret,

De unctio regum videtur de sacra unctio.

abdicaret, ut studiose curaret, Eruigium in Regem ungi. Quae ratione constat, munus ungenti Reges, plenum honoris, & dignitatis, cui reliqui Episcopi, Equites, primoresq; Palatini interesse debebant, ad Toletanum tantum spectare Praesulem. Qui etiam eundem, quem ungebat Regem, sacramento astringebat, ut iustitiam coleret inuictam, Regnumq; summa fide, & aequitate administraret: sicut in Toletana Synodo sexta, & octaua legitur.

His ergo gradibus Ecclesia Toletana eò perducta est, ut inter magnificas, ac celeberrimas totius orbis Christiani Ecclesias, insignem dignitatis, & auctoritatis locum occuparet. Nam erat in ea ciuitate sita, qua Gothici Regni caput tenebat: eiusq; Praesuli ius erat omnibus Hispaniae Ecclesijs praeficiendi Episcopos: eiusq; consilio saepe Reges ad res pacis, & belli gerendas utebantur, & ad munera hominibus Gothicis conferenda. Cum vero ministrorum copia, & multitudine, cultuq; pietatis, & Regum praesentia, multisq; alijs nominibus celeberrimum esset templum Toletanum, tum praecipue, ut D. animaduertit Illesonfus, quod cum terrorem omnibus, & quasi formidem inculceret, a pijs, & improbis magna religione colebatur, eiusq; dignitati omnis cultus videbatur inferior. Quibus verbis tacite innuit caeleste pignus, quod a sanctissima Angelorum, hominumq; Regina accepit, & templum Toletanum quod una virgineo, diuinoq; conspectu, atq; genitricis Dei praesentia fuit amplificatum, & summe auctum. Tunc enim caelesti amictu Illesonfus indutus, ad peragenda sollemnioribus diebus rem sacra, speciem toti populo ciuis Sanctorum, & domestici Dei potius, quam terreni habitaculi praese ferebat. Addo etiam alios Praesules sanctissimos, qui eximjs virtutum ornamentis sedem hanc illustrarunt, Eugenium Martyrem, Patruinum, Montanum, Iulianum. I. Euphemium, Helladium, utrumq; Eugenium. II. & III. Felicem, Illesonsum, Iulianum. II. Gundericum, quorum mores integri, & sanctissimi, virtutesq; excellentes, & singulares, eos segregarunt ab omni consuetudine mortali: ita ut miracula in hominum conspectu uiui, & mortui e derent. Concilia tandem in ea urbe coacta, admirabili, & penè diuina sapientia, a summis Pontificibus, & aecumenicis Concilijs, magno consensu approbata, illi celebritatem frequentissimam, splendorq; per uniuersum orbem attulerunt.

Peruenerat iam Toletana Ecclesia ad summam auctoritatis, & maiestatis culmen. Verum ita est inconstans rerum vicissitudo, statuq; rerum humanarum labilis, ut ilico egrotare ceperit, & ab auita religione, & optimis, grauibusq; moribus, veluti flosculi solent ex arboribus, decidit. Uuista namq; & Rodericus Reges Gothi, luxuria disfluxerunt: quorum turpi vitahomines Gothi ceperunt emollescere, atq; effemina-

A a nari,

Cum ad Primatem spectet electionem Episcopi approbare, epist. Leonis PP. ad Anastasium epist. 84. & habetur d. 65. c. de persona. & apud Iuuenem. 5. p. cap. 14. Concilio Carthago. 6. & 7. item Africanano, c. 51. & 52. 92. Horum omnium primus erat Episcopus Carthaginiensis, ut patet ex dicto Concilio Africanano, & apud Iulianum summa erat potestas in creatione Episcoporum quos uellet per Africa uide uocatura D. August. epist. 161. Carthago Africae caput. Vtpatet ex Concilio Niceno cap. 4. & Antioche, c. 19. & Cabilon. 1. cap. 10. Quae habetur hae & alia d. 65. per totam distinctionem & apud Iuuenem, p. 5. c. 137. & c. 138. afferunt decretum Niceni Concilij. Era. 711. anno quinto Eruigij. Era. 716. anno primo Egicani, sub Iuliano. Era. 731. sub Felice urbis regis Primae & Egicae regis. Era. 732. sub Felice & Egica. Vt cautum erat in Concilio Toletano. 46. 75. Qui erat Episcopus Hisp. Rodericus lib. 4. cap. 3. Id patet ex M. L. codice ecclesiae Toletanae, & S. Emilianii: praeterea ordo sedendi & subscribendi praecedentiu indicant, unde cautu est in multis Concilijs ut posteriori priori Episcopo non praepositor. Sed prius ordinatus Episcopus praerem habeat locu. Agath. Can. 11. Bracar. cap. 14. & Lucius PP. in epist. ad Episcopos Galliae in. 6. Synodo Const. ad. 4. Agath. PP. primo subscri-

bit; & Imperator in Concilijs post Episcopos subscribit, nam nulla dignitas, licet Imperialis, honori, & dignitati Episcoporum adequatur, ex Greg. in epist. ad Hermianum Mentensem Episcopum. Similis ratio est de Rege, ut patet in Concilijs Toletanis. & ex subscriptionibus praenominatum Primatum. Cassianus collegit. p. 4. conf. 19. In. 8. Synodo, quae fuit. 4. Constantinopol. post Episcopos subscripserunt Imperatores, Basilisus, Constantinus, & Leo perpetui Augusti, & c. quod adnotauit Osius lib. 11. de legitimis iudicijs. 6. c. 17. b. 3. c. 10. De uiris illust.

nari, religionisq; candore, & morum integritatem sceleris contagione polluere. Quae vitia teterrima in Sacerdotes etiã deriuata, indignissimam calamitatẽ toti populo attulerunt. Nam prouocato flagitijs ad iracundiam diuino numine, miseria statim, & arumna, instar flagelli, sunt facinorum, & scelerũ vindices. Inuadũt igitur in Hispanicam prouinciã Mauri; breui tempore depopulantur vrbes, vastant agros, diripiunt domos, munitiones expugnant, sauiunt miserẽ in omnes, diuina, & humana violant, & vexant; Reges ipsos, a quibus iusta vindicta ortum habuit, de opulentissima possessione deturbant, totusq; populus in seruitutẽ ex libertate deiectus, captus a barbaris. Neq; tam sauae vastationis alia est studiosius perquirenda ratio, quã ubertatis prouinciã abusus, libidinisq; effrenatae luxus, cui optima quãq; molles animi inseruire fecerunt. Et licet Rodericus Rex aduersus irruentium Maurorum furorẽ delectus habere, equitatum parare, arma, & stipendia populis contribuere, vt facilius tantus impetus sustineretur, curauit, tandem miserẽ, vt mollis prostratus, & funditus euersus est, anno Domini septingentesimo decimo quarto, postquã Imperium Gothicum ab Athanarico, usq; ad eum per trecentos & quadraginta quatuor annos fuit productũ. Improbi enim Uuitise, Rodericiq; mores, vita eorũ infamis, effœminata, & crudelis, multo antiẽ, luctuosum hunc interitum, summamq; ruinam videbãtur quasi prædicere, præ sagireq;. Nam primò ad imperium sunt prouecti morte aliorũ: deinde totum suum studium ad opprimendos populos contulerunt; nulla fanis adhibita reuerentia, neq; Sacerdotibus obseruãtia; diuina omnia profanata ab ipsis, & euersa sunt, viãq; ad omnem turpitudinem aperta: exemplo suo iniqui, & scelerati gratia, & auctoritate aucti: otam re publica effigiem, & animum deformarunt.

S. IIII.

Tertius Toletani Primatus status nihil aliud, quã funestam complectitur ruinam. Nam fuso, atq; deleto turpiter Roderico, in Maurorum ditionẽ, post varias expugnationes, ciuitas intra annum venit. Urbanus Praesul, eò quòd Sineredus abesset, Primatis honorem suscepit. Qui, vt erat vir sanctus, constanti, & forti animo, inuictosq; insignem illam sustinuit calamitatem. Cui multũ adiuuenti ad pondus miserae seruitutis ferendum attulit. Euantius Archidiaconus Toletanus. Erant enim ambo præclara docti disciplina, & ea cognitione Ecclesiastica informati, qua Toletanã Ecclesiam sanctissimus instruxerat Illefonso. Urbanus igitur in tãta rerum commutatione non destitit, quibus potuit rebus prouidere: libros complures, sacras diuorum reliquias, atq; corpora studiosẽ, & accuratẽ collecta, & in capsam

capsam summa cũ ueneratione inclusa, in montanos Astures diligenter deportada curauit. Hac uerò beata capsam in Ecclesia Oueti postea, cum multis alijs reliquijs sanctè collocata, magna cum pietate hodie colitur; & ubi illa asseruatur, Camera sancta nomẽ est inditum. Miserandis Urbani temporibus diuinus cultus, & sacramentorum usus cepit Toleti magna ex parte immutari, imminuiq;: illa namq; amplitudo, summaq; auctoritas Praesulis Toletani ad sex tantum paræcias, & exiguum fidelium numerũ redacta, iniquis admodum finibus inclusa est. Neq; satis fuit paucitate esse imminutos, uerum qui superfuerunt fideles, assidua Maurorũ familiaritate, & cõsuetudine usi, & sauisima persecutione deterriti, in religione, Christianisq; institutis turpiter fluctuare ceperunt. Quos, vt firmos in fide efficerent, & ad pericula subeunda excitarent, curam, & studium maximum adhibuerunt Urbanus, Euantius, aliq; pijs, & officiosi Sacerdotes. Idem munus Cixila non minori diligentia præstitit, qui Urbano uita functo, Toletana sedis Episcopus ab uniuerso Clero renunciatus est. Is erat pietate, & disciplina Spiritus sancti conspicuus. Cum uerò Toletani templi dignitas miserè rueret, alijs in partibus (vt est Dei Opt. Max. bonitas) cepit cultus Ecclesiasticus oriri, aueriq;. Nam Compostellanum D. Iacobi templum, & Ouetense alterum in montanis Asturum situm, attributa illis Metropolitana dignitate, uigere ceperunt. Compostellana enim Basilica tantũ uenerationis, & cultus propter sanctissimi Iacobi corpus, quod ibi religiosè quiescit, delatum est, vt in eius honorem Iria Flauia Episcopatus, ex Bracarensi iurisdictione exẽptus, eò fuerit translatus. Cui postea Calixti. II. temporibus honos Metropolitana accessit, & Emeritensis prima sedis illi auctoritas est data. Is enim Pontifex Compostellanam Ecclesiam omni officio prosecutus, Archiepiscopatus titulo, & Legati decorauit: tum quòd in ea eius pater fuerat conditus; tum etiam, quòd ibi Alfonso Hispania Imperatorẽ Vracca filium sacro fonte lauerit, oleoq; deinde consecrato in Regem unxerit. Quas potissimum ob causas, Compostella exempta sibi nomẽ uendicauit, & ex potestate Toletani Primatis se illis temporibus cepit subtrahere. Ouetum ortum habuit à Gothorũ calamitate. Uagantes namq; primi sedem ibi collocarunt. Regnante Froila in pretio habita, ab eoq; condita urbis titulo, & Episcopali dignitate exornatur; Hermegildumq; primò in Episcopali sede constituit. Alfonso uerò cognomẽto, vt re, Castus, templum magnificentissimè extruxit, ad illius instar, quod erat Toleti in Maurorum potestate; vt tristitia de amissi templi iactura, imitatione noui, aliquo pacto leniretur. Labente tempore Alfonso. III. ex de-

Rodericus lib. 4. c. 3. Urbanus Sineredi successor arcæ reliquiarũ, & scripta B. Illefonso, & Iuliani Pomerij, et uestẽ sacram, quã B. Virgo dederat Illefonso, ad Asturias dicitur detulisse.

De Compostellana Ecclesia extat opus, quod dicitur historia Compostellana. Rod. lib. 4. cap. 17. & 18. Id constat ex literis Calixti Papæ.

Iulianus in uita Illefonso, quã apud me habeo: & Rodericus lib. 4. c. 1.

Rodericus lib. 4. cap. 6.

Rodericus lib. 4. cap. 8.

creto Ioannis Papa. VIII. Ouetensem sedem in Metropolitanam extulit auctoritatem. Fuit hęc ciuitas domicilium certū, & portus tutissimus multorum Episcoporum, qui, amissis in vastatione Hispania sedibus, fidem, & religionem amplexi, auxilium, cōmeatumq; Regum experti, in eam appulsi tanquā ex procelloso enatarunt naufragio: ibiq; sanctissimam agētes vitam, tandem fato functi, cœlestibus copulati in cathedra perennis gloria sedent. Toletum verò licet in Maurorum ditione esset, Primatus iure, & auctoritate utebatur. Nam in defuncti Cixila locum, Petrus, qui propter elegantem corporis formam, Pulcher cognominatur, cooptatus est. Fuit hic vir literis apprimè eruditus, & in religionis obseruantiam, & pietatem, ita accensus, ut non modò in vrbis suæ curam sollicitè incumberet, omnibusq; periculis diligenter prouideret; verum & aliorum Hispania Præsulum necessitatibus consulendum esse arbitraretur. Nam cum ad eum peruenisset, Paschatis computum ritè, & canonicè Hispani non obseruari, ad Episcopum, & Hispanensem Clerum super ea rescripsit quid tenendum esset. Quod verò attinet ad Paschatis computum, ex Conciliorum decretis, nemini licebat, præterquam primis Episcopis, quid constans, & firmum esset, decernere. Petrus Pulcher Elipandum habuit, post alios quosdam successorem, qui tantum munus sibi demandatum, non solum negligenter, verum & iniquè admodum expleuit. Vsus enim frequenti Maurorum commercio; cum longè abesset ab illorum temporum felicitate, in quibus Ecclesiastica, sincer aq; doctrina vigeat; parumq; accuratè in sacris literis versatus esset, in haresim de adoptione Christi Seruatoris nostri, arroganter, & ignoranter impegit. Quæ postea fuit Fræcofordiensi Concilio damnata. Cum verò quibusdam Episcopis, & Hispania vrbi- bus per literas impietate suam persuadere conaretur, reiectus est elegantibus scriptis Heterij Episcopi Oxomēsis, & Beati Presbyteri, qui literis sacris apprimè eruditi, aduersus Elipandum præclara edidère monumenta. Sublato Elipando, Toletana sedes Vviestrimiro Præsuli egregio, atq; optimo commissa est; de quo Eulogius Martyr, hæc literis consignata reliquit.

Post quintū diem Toletū reuertit, ubi adhuc vigentē sanctissimum senē nostrū, faculā Spiritus sancti, & lucernā totius Hispaniæ Vviestrimirū Episcop. comperi: cuius vita sanctitas totū orbem illustrans, hætenus honestate morū, celsiq; meritis catholicū gregē refouet: multis apud eum diebus degimus, eiusq; Angelico contubernio hasimus:

Vita sancto Vviestrimiro, idem Eulogius sufficitur; qui ad aliud excellentius munus vocatus, antequā Toletum venire potuisset, constanti

Rodericus lib. 4. c. 18. vbi agitur de sublimatione Ouetensis vrbis. Vnde vocatur ciuitas Episcoporum: & ita cautum erat in Concil Sardicæ cap. 1. ex decreto Olij Episcopi Cordubæ. ut Episcopi à suis sedibus pulsati in alijs ciuitatibus reciperentur benigne, & humane.

Cōtēdebat olim, quo die foret Pascha celebrandum; vnde cautum est, ut Ecclesia maior minori præferret diem. 3. Conc. Carth. c. 1. & 4. 1. Arelat. c. 1. & 4. Carth. 65. 4. Carth. 7. 4. Aurel. 11. 4. Tol. 4. 1. Bracar. 9.

De haresi Elipandi Præsulis Tolet. vide Conc. Francof. & Ionam Episcopum. Aurelian. in libello de cultu imaginum. Exat apud me liber E. therij Episcopi Oxomæ, & Beati aduersus Elipandum.

Eulogius in epistola ad Vviestrimiro Pampilonensem.

stanti animo, subiit Corduba martyrium; in ea persequutione, quam barbari Mauri in religionem Christianam excitarunt. Quibus hoc cordi erat, ut eas, quæ supersuerant, Christiani cultus & doctrina scintillas, omnino delerent, & extinguerent. Inde furentes vniuersas Hispania vrbes, pagos, & domos, purissimo Martyrum sanguine compleuerunt. De Cordubensibus martyribus adhuc extat particularis historia ab Eulogio Martyre conscripta. Sanguis iste innocentissimus, qui impiè & immaniter fundebatur, sine intermissione clamabat ad Deum, debit aq; pœnā, & tanto scelere dignissimā repe- tebat; ut afflictū, desolatūq; populum Catholicum in libertatē vē- dicaret. In hac persequutione non modò Toleti, verum etiam in reliquis ciuitatibus, ex Maurorum ditione, vniuersa ferè religio & auctoritas Ecclesiastica sublata est. Fuerūt namq; plures Episcopi, qui ambitione capti, Sarracenorū regum aulas sequebantur; & in id potissimum enixè operam dabant, ut dignitatē, & opū accessionibus indies auerentur, nouosq; honores, & sacerdotia ampliora obirent. Quod cum assequi non possent, nisi Maurorū gratia, & auctoritate, à quibus accessiones pendebant, ad eam habendā, ea calliditate, malignitateq; utebatur, ut studiosè animaduerteret, quo pacto Dei populū acerbissimis exactionibus, & vectigalibus minimè ferendis vexaret. Turpissimā hæc infidelitatis notā subiit Hostigesius Malacitanus Episcopus. Ioannes vero Dei seruus vita & miraculis clarus, qui eisdē ferè temporibus, quibus martyriū sustinuit Eulogius, primā Toleti sedem, consentientibus clero & populo, tenuit, in tanta rerū permutatione & aperto discrimine suas partes strenuè atq; viriliter egit. Nam & furori indomito, sanctissimiq; moribus immanitati restitit, impotentemq; tyrānidem institutis vitæ præclaris oppugnavit. Quam obrem Ioanne usura vitæ priuato, designari successorem Mauri non sunt passi. Fuit ergo Ioānes ferè vltimus Episcoporum, qui Toletum in Maurorum seruitute præfuit. Vnde Pastore centum & quinquaginta caruit annos, donec ab Alphonso sexto rege ciuitas oppugnata est. Christiani autē Mozarabi, quāuis carebāt publico primoque pastore, in spiritualibus veluti Episcopum S. Iusta parochum constituebant, quem electum summa cum obseruantia suspiciebant, ac venerabantur. Hęc fuit Primatus series in tertio statu Toletana Ecclesia; quæ ex amplitudine illa & insigni maiestate, qua Gothorum regum temporibus floruit, in tantas est redacta angustias, ut antiqua illius Præsulis dignitas in priuatum quendam ac peculiarem Sacerdotem inciderit. In hac igitur paucitate, & inopia religionis, diuini cultus nimis erat immutata auctoritas,

Quam in lucē nūc primum edidit doctissim. Ambrosius Morales & scho- lijs illustrauit.

De hac re scripsit Sāpſon librū aduersus Hostigesium Episcopum, quem apud me habeo.

ac debilitata, cum Alphonfus sextus Rex, die sacro D. Urbani Pa-
pa, & Martyris Toletum expugnauit, & ex Maurorum potesta-
te eripuit, anno millesimo octogesimo tertio a Virgineo partu, cum
Toletum, per trecentos & sexaginta octo annos seruitutem miserè
pertulisset.

S. V.

Toletum in Maurorum potestate fuit per L X V I I I. annos
supra CCC. Quo tempore religio Christiana eam habuit iactu-
ram, quam paulò ante memorauimus. Labente iam religione, ab
Alphonso rege, die festo S. Urbani expugnata ciuitas, & ex Mau-
rorum ditone erepta fuit statim, ut erat in religionem Christianã
eius animus propensus, egit de restituenda antiqua Archiepiscopa-
li dignitate. Quod ut libentiùs efficeret, totius regni Præsulum ac
uirum Principum conuentum indixit, ex quorum sententia & Con-
silio Bernardum monachum ex instituto D. Benedicti, uirum opti-
mum, rerum scientia, & exemplo uitæ in signem, religioni præfecit,
& Archiepiscopi titulo decorauit. Deinde uero Bernardi & regi-
nae opera, rege inuito, Ecclesia S. Dei genitrici Mariae D. Petro
Apostolorum principi, & Protomartyri Stephano dicata est. Rex
autem prædia & oppida & alia magni prærij munera, Regali mag-
nificencia Diuæ Virgini in dotem assignauit, ut ex eius literis le-
ctione dignis conspicitur, quæ in Archiuo Toletano hodie religiosè
aferuantur. Dum hac agerentur in Hispania, Apostolicam sedem,
Roma tenebat Gregorius septimus.

Bernardus ad tantam euectus dignitatem in id potissimum cœ-
pit incumbere, ut fidem Catholicam, & Christianos mores anti-
quos, & sinceros in Metropolim suam reuocaret: quæ in re omnem
suam operam collocabat. Verùm ab hoc instituto legatione Ricardi
Abba:is S. Victoris, retardatus est, & emergentibus difficultatibus
coactus Romã proficisci ad Pontificem Max. à quo tãquam ab ora-
culo de dubijs, quæ in tãta dignitatis institutione exoriebantur, san-
ctissima acciperet responsa. Romam tandem per Alphonsum re-
gem Pontifici commendatus peruenit, quum sanctissimam illam
sedem regebat Urbanus. Fuit ergo Bernardus perhumanè excep-
tus à Pontifice, qui rebus cum ipso actis, electionem eius libenter
confirmauit, & in pristinam auctoritatem, ut Gothorum tempore,
& iurisdictionem restituit, & Primatus auctoritatem, quam olim
in Hispania, & Narbonensi Gallia obtinuerat, iterum erexit. Vt
ex eius diplomate liquido constat.

Vrbani

Vrbani rescriptum.

Urbanus Episcopus, seruus seruorum Dei Reuerendissimo fra-
tri Bernardo Archiepiscopo Toletano, eiusque successoribus in
perpetuum. Cunctis sanctorum decretales institutiones li-
quet, quæ a Toletana Ecclesia dignitatis fuerit ex antiquo, & quæ
ta in Hispanis & Gallicis regionibus auctoritatis extiterit, quan-
taq; per eam in Ecclesiasticis negocijs utilitates accreuerint. Sed
peccato populi in latitudine promerente, à Sarracenis eadem ci-
uitas capta, & ad nihilum Christiana religionis illic libertas reda-
cta est, adeo ut per annos CCC. penè LXX. nulla illic uiguerit
Christiani Pontificij dignitas. Nostris autem temporibus diuina
populum suum respiciente clementia, studio Ildephonsi gloriosissimi
regis, & labore populi Christiani Sarracenis expulsis, Christianorũ
uiribus, Toletana ciuitas est restituta. Igitur uoluntate & consen-
su unanimesi comprouincialium populorum, Pontificum, atq; Prin-
cipum & Ildephonsi excellentis regis, te frater charis. B. primum il-
lius urbis, post tanta tempora, Præsulem eligi diuina placuit ex ami-
ni Maiestatis. Et nos ergo miserationi supernæ gratiæ respondentes,
quia per tanta tempora, mariumq; discrimina, Romana auctorida-
te Ecclesia, suppliciter expetisti, auctoritatem Christianam Toleta-
na Ecclesia restituere non negamus. Gaudemus, & etiam corde la-
tissimamagnas, ut decet, Deo gratias agimus, qui tantam nostris
temporibus dignatus est Christiano populo donare uictoriam; statimq;
eiusdem urbis, quoad nostras etiam facultates, stabilire atq; augere,
ipso adiuuante, præoptamus. Tamen beneuolentia Romana Eccle-
sia, solita & digna Toletana Ecclesia reuerentia, tum charissimi fi-
lij nostri præstantissimi regis Ildefonsi precibus inuitati, pallium ti-
bi frater uenerabilis B. ex Apostolorum Petri, & Pauli benedic-
tione cõtradimus; plenitudinẽ scilicet omnis Sacerdotalis dignitatis,
teq; secundum quod eiusdem urbis antiquitus constat extitisse Põ-
tifices, & in totis Hispaniarum regnis Primatem priuilegij nostri
sanctione statuimus, &c. Primatem te uniuersi Præsules Hispa-
niarum respicient, & ad te, si quid inter eos questione dignum exor-
tũ, fuerit referent: salua tamẽ ratione, Ecclesia auctoritate, & Me-
tropolitanorũ priuilegij singularũ. Toletanam ergo Ecclesiam iure
perpetuo tibi, tuisq; si diuina præstiterit gratia, successoribus Canoni-
cis, tenore huius priuilegij confirmamus, &c. dati Angina, per ma-
nus Ioannis Diaconi sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & præsignatoris do-

Aa 4

mini

Rudericus lib. 6. c. 23. capta est ciuitas Era. 1133. quod est annus Domini. 1095. sed in C. M. S. Ecclesiæ Toletan. est Era 1143. quod est an. D. 1085. in C. M. S. Cænobij D. Ioannis ex familia Franciscana, est Era 1121. Quod est annus Dni 1085. & in Chronico peranti quo Ecclesiæ Toletan. est: Capta est ciuitas Era 1121. Quod est anno Dni 1083. Vrbanius Põtifex in priuilegio Primatiæ Bernardo concessit, inquit, quod per 300. terè & 70. annos, nulla illic uiguerit Christiani Põtificij dignitas: & in donatione Alphõli regis Toletan. Ecclesiæ facta dicitur, quod abscondito, Dei iudicio, 366. annos, possessa fuit à Mauris.

De Bernardo sermonẽ longum instituit Rud. lib. 6. c. 25.

Extat in lib. priuilegij Ecclesiæ Tolet. & in historia Rud. lib. 6. c. 24.

Ciuitas in deditio nem uenit sub Gregorio. 7. Pont. Maximo innuit id Rud. lib. 6. c. 26.

Urbanus PP. Bernardo duobus priuilegijs Primatus honorem concessit: alterum datum est anno Domini 1088. Pontif. sui anno. 1. alterum anno D. 1099. Pont. sui an. 11. Vnde ex primo diplomate liquido constat, temporibus Gregorij septimi Toletum fuisse cultui Christiano restitutum: id etiam constat ex Platina in uita Vrbani secun-
di.

mi Urbani II. Papa, idibus Octobris, anno Dominica Incarnationis M. LXXV III. indictione XI. anno Pōtificatus eiusdem domini Urbani Papa, primo.

Bernardum etiam, cuius prudentiam & mores probauerat, legati munere auxit; ut ex secundo eius rescripto constat, in ea prouincia, cuius Primas iam erat, ut curam susciperet condendi templa, amplificandi, & conseruandi uniuersam Hispanicam Ecclesiam, in eisq; ciuitatibus Episcopos constitueret, quae ex Maurorum potestate eriperentur (Nam Christiani sub barbarorum dominatu ferè omnes rudes, & ignari doctrinae Catholicae erant, & earum rerum, quas & cognoscere, & seruare ex ritu Ecclesiastico tenebantur) quod & strenuè fecit. Nam prudentia sua & iudicio errata correxit, & deprauatos mores emendauit, atque ritus Sacramentorum, & diuini cultus caeremonias docuit. In qua re stabilienda Ecclesia Romana doctrinam, & mores sequutus est: nam eam semper coluit, ut magistram Christianae pietatis, & ut radicem atq; matricem, ut D. Cypriani^a uerbis utar, totius Ecclesiae Catholicae. Quam operam Tarracōna Ecclesia potissimum nauauit. Nam illa ciuitas, quae apud Gothos Metropolis fuerat, & caput religionis, à Mauris euerfa, postea uirtute Comitis^b Barcinonensis expugnata, orbata religione & ciuibus, diligentia Bernardi rursus erigitur: & in Gallia Gothica Synodo coacta, Pyrenaeis superatis, Tarracōnam peruenit, templum consecrauit, Praesulem constituit Berengarium Episcopum Osonensem, quam diocesim in Tarracōnensem transtulit Ecclesiam. Itaque eodem ferè tēpore Toletana, & Tarracōnensis Ecclesia, quae regnantibus Gothis fuerant praeclarissima, opera Bernardi Christiano cultui & antiquae celebritati redditae sunt: & eodem quasi partu in lucem ueritatis editae, ab uno patre spiritualibus sunt auctae diuitijs. Verum Tarracōnensis Episcopus dignitate elatus, Bernardo obseruantiam Primatus debitam prestare recusauit, & primò à summo Pontifice Urbani pallij honorem, atque suffraganeos antiquos impetrauit: deinde ut Metropolitana Primatus iurisdictionem modis omnibus refugit: quod ut consequeretur, nihil nō tentauit. Tamen Pontificis Maximi^d Urbani decreto & auctoritate reiectus est, qui his literis eius conatus repressit.

Urbanus Episcopus seruus seruorum Dei, venerabili fratri Archiepiscopo Tarracōnensi salutem & Apostolicam benedictionem. Nauit dilectio tua, frater in Christo uenerabilis, quo tenore, qua cōditione pallium tibi priuilegiumq; concessimus, &c. Memineris ta-

men

^a Sic eam uocat Cyprianus episcopus ad Carmelium, Ecclesiae Catholicae matricem & matricem.

^b Zurita in Annalibus lib. 1. c. 28.

^c Tarraco fuit in captiuitate Maurorum 390. & Urbanus secundus Osonensem sedem in eam transtulit: id constat ex diplomate Urbani II.

^d Id constat ex sequenti diplomate Urbani, quod est in Archivo Ecclesiae Tolet.

menita te Archiepiscopum constitutum, ut tam tu, quam uniuersa prouincia Tarracōnensis Episcopi, Toletano tamquam Primati debeatis esse subiecti: sic ei à nobis in Toletana Ecclesia priuilegio constitutum est; quod nos omnino ratū uolumus permanere. Nunc autem multo amplius, quia nostrae sollicitudinis uices in Hispania uniuersa, & Narbonensi prouincia ministrandas iniunximus, &c. Dat. Kalendas Maij.

Pontifices Romani, qui Urbano successerunt, Bernardum in Primatu confirmarunt: ut Paschalis & Gelasius secundus, qui eidem ius concessit Mauriciū Bracarensem deponendi, alio suffecto Praesule. Is enim Mauricius uniuersalis Ecclesiae scidit, summi Pontificis nomine usurpato; supremaq; auctoritate arroganter uti cepit, non ritè & canonicè in sede locatus, seu potius sine sede & cathedra, à uero Christi Vicario disiunctus. Calixtus deinde eidem Primatum confirmauit & legationem; suffraganeosq; adscripsit, Ouetum, Legionem, & Palentiam. Maximus tamen hic Pontifex, quae erat animi pro pensione, & reuerentia in sacrum, ac uenerandum B. Iacobi corpus, quod Compostella in Gallæcia summa cum religione & pietate colitur, & honorificè asseruatur; & quod ibidè Remonus Comes, eius pater situs esset, sedem illam magnis quoad potuit honoribus decorauit; & Didacū eius Episcopū ad legati auctoritatem in prouincijs Emeritensi, & Bracarensi prouexit; & ex uniuersali Bernardi in Hispania Primatu exemit. Qua de re multis inter eos epistolis actū est, & uterq; suas partes diligenter egit. Usus est Bernardus auctoritate Primatis multis coactis nationalibus Concilijs, & prouincialibus; instituens, atq; cōsecrans cunctos ferè Hispania Archiepiscopos, & Episcopos: in qua re liberā Primatus exercuit potestatem. Quo officio usq; ad Honorij Pontificem functus est. Hic uero Honorius Raymundum Bernardi successorem Romae Primatem instituit, quò, ut debita obseruantia supremam illam & sanctissimam sedem ueneraretur, se contulerat. Idem praestiterunt Innocentius, Caelestinus & Lucius, qui singulari sanxit diplomate, ut Toletano Praesuli omnes Episcopi Hispaniae Primatis honorem deferrent, his uerbis.

Lucius Episcopus seruus seruorum Dei, uenerabili fratri Raymundo Toletano Archiepiscopo, eiusque successoribus canonicè substituendis in perpetuum. Sacrosancta Romana, & Apostolica Ecclesia, &c. ut supra. Per praesentis ergò priuilegij paginam auctoritate Apostolica statuimus, ut per uniuersa Hispaniarum regna Primatus obtineas dignitatem, &c. Primatem te uniuersi Hispania-

^a Paschalis, anno D. 1100.
^b Gelasius, anno D. 1119.
^c Ruderic. lib. 6. c. 28. hic Mauricius fuit in schismate electus & uocatus Gregorius octauus, & fuit Clericus primo in Ecclesia Toletana, dein de Episcopus, postea Archiepiscopus Bracarensis, uel rimò Antipapa.
^d Calixtus, anno D. 1122.

^e Id constat ex historia Compostellana.

^f Legionensi, & apud S. Facundū, & Palentino & Tolosano, ex Compostellana histor.

^g Ut Giraldu Bracarensem, Petrum Oxomensem, Bernardum Seguntinum, & postea Compostellanum, Petrum Secobiensem, Petrum Palentinum, Raymundū Oxomensem. Ruderic. lib. 6. c. 27. & Burdinum Coimbricensem, & postea Bracarensem.
^h Honorius II. anno Dñi 1125.
ⁱ Raymundus in Concilio Palentino uocatur Primas & Legatus in Compostellana.

^k Lucius, anno Dñi 1144.

Hispaniarum Praefules recipient, &c. Ego Lucius Catholica Ecclesia Episcopus subscribo. Deinde subscribunt viginti Cardinales & Episcopi. Dat. Lateranen. per manum Varonis Capellani, & scriptoris, tertio idus Martij, indictione septima, incarnationis Domini anno M. C. XLIII. Pontificatus domini Lucij Pa. II. anno primo.

Raymundo vita functo Ioannes successit, qui causam egit coram Eugenio. III. aduersus Ioannem Archiepiscopum Bracarensem, compulitque, ut Toletum veniens Praefuli Toletano Primatus publice auctoritatem deferret, quam solenni confirmavit iureiurando. Hic Ioannes Toletanus partes Alexandri tertij aduersus Imperatorem Federicum sequutus, Concilio Turonensi interfuit, et schismati Victoris Antipapa consuleretur. Ioanne sublato, Toletanam sedem Cerebrunus obtinuit, a magnitudine cerebri nomen sortitus, qui in templo Toletano una cum Ioanne iacet. Ij duo Praefules Alexandri tertij tempora attigerunt, neque Archiepiscopatu unquam se abdicarunt. Unde coniecturam facio, titulum decretalis, Requistiit, corrupte legi Toletano, pro Tolosano, aut Colonien- si, ut a viris doctis diligenter animaduersum est. Alexander non tantum Primatum Cerebruni peculiari decreto stabilivit, sed quod Anastasius Papa Pelagio Compostellano concesserat, ut a Primatu Toletano immunis esset, irritum fecit.

His temporibus nobilis illa Cardinalis Iacinti in Hispaniam legatio habita est, qui inter alia magni momenti negocia, de controuersia excitata super Primatu, inter Episcopos Toletanum, & Compostellanum dirimenda, atque sedanda egit: causa cognita & rationibus perpensis, aduersus Compostellanum sententiam tulit, quae iussit simul cum alijs Hispaniae Episcopis Cerebrunum tamquam Primatem suspicere, atque colere. Quod praecipuum Bracaren- sium Episcopo impositum est, cui cum dies esset dicta iudicio ad se recusauit. Sententia Cardinalis Iacinti sic se habet.

Iacintus Dei gratia Diaconus Cardinalis, venerabili dilecto- que fratri, eadem gratia Archiepiscopo Toletano, & Hispaniarum Pri- mati salutem, & veram in Christo Iesu dilectionem. Officij nostri debitum nos admonet, & affectio paterna compellit, Ecclesiarum tra- quillitatem satagere, & earum lites, ac omnimodas vexationes de me- dio tollere, &c. Cum igitur a Romanis Pontificibus literas impetraue- ris, ad venerabilem fratrem nostrum Ioan. Bracarensem Archiepiscopum, ut veltibi usque ad terminum assignatum, vel deinceps, suspensus mane- ret, &c. ipse autem sicut cotumax & rebellis, nec venit, nec Canonicam excusa-

^a Id constat ex di-
plomate Eugenij
III. quod est in ar-
chivo Ecclesiae To-
letanae.

^b Platina in vita Ale-
xandri. III.

^c Titulo de ordina-
tis ab Episcopo,
qui renunciavit
Episcopatum lib.
1. tit. 12.

^d Antonius Concilius
& Antonius Au-
gustinus Archie-
piscopus Tarrac.
in collestaneis de-
cret. & codex M.
f. antiquus Eccle-
siae Tolet. legit Co-
lonienf. Archiep.

excusationem praetedit. Nos itaque de rigore canonico procedentes, eum a Pontificali officio suspendimus, & suffraganeos suos a per-
sona sua obedientia absoluiimus, &c. quousque de contemptu sa-
tisfaciat digne, &c.

Cerebrunum consequutus est Gundisalvus primus, qui ab Ur-
bano tertio Primatus confirmationem obtinuit, suffraganeosque ei
signauit Palentinum^b, Segobriensem, Oxomensem, Conchensem
Episcopos. Post Gundisalvum, Martinus cognomento Pisuerga
Praefule efficitur, qui a Caestino tertio Alphonsi Regis & Impera-
toris Hispaniae patruo, in Primatu confirmatus est. Qui cum Car-
dinalis honore fungeretur, sanctae Ecclesiae Toletanae cultum, & ma-
iestatem mirifice auxit, impetrata gratia a Pontifice Romano, ut
in Pontificalibus Praefulis Toletani Dignitates thiaris vterentur:
& postquam ipse ad apicem Pontificatus peruenit, id ipsum The-
saurario & schola Praefecto concessit. Post Martinum Rudericus
Ximinius, belli & literarum gloria conspicuus, sedem occupat, qui
praelio^d Nauarrum de Tolosa in signi, & postea celeberrimo Con-
cilio Lateranensi, sub Innocentio tertio, interfuit: in altero maxi-
mi Praefulis, in altero vero, militis excellentissimi illustra docu-
menta dedit. Fuit enim acerrimus propugnator, atque defensor
Primatus, & in Romanis archiuis, & tabularijs omnia diploma-
ta a Romanis Pontificibus data Toletanis Praefulibus, diligenter
conquisita in unum volumen collegit, & noua alia ad eiusdem
Primatus confirmationem a Pontificibus Innocentio tertio, Ho-
norio tertio, Gregorio nono, impetrauit. Huius temporibus acta
causa est Archiepiscopi Bracarenfis, de qua fit mentio in^e Decre-
talibus. Cum autem ex parte Episcopi Bracarenfis non esset, f
qui causam tueretur, praefixaque ad respondendum dies elapsa es-
set, Honorius Ruderici Primatum confirmauit, & ipsum Legati
Hispanici honore auxit, ut populi Sarracenorum ad fidem con-
uersi saluti, aut extirpationi diligentius incumberet. Interfuit Ro-
ma celeberrimo Concilio Lateranensi primo, in quo Primatus an-
tiqua iura aduersus Hispaniae Archiepiscopos egregie tutatus est.
Quae tamen ibi fuerunt acta, quoniam scitu digna sunt, ex libro ma-
nuscripto, qui asseruatur in bibliotheca Ecclesiae Toletanae, exscrip-
ta huic narrationi libenter, atque fideliter annectam.

Anno Domini ducetesimo supra millesimum, quinta decima die
mensis Nouembris celebrata est sancta & vniuersalis Synodus
Roma, in Ecclesia sancti Saluatoris, praesidente domino Innocen-
tio Papa. III. Pontificatus eius anno decimo octauo. In qua fuerunt
Patriarcha

^a Anno Dñi. 1187
^b Albarracin caput
Ecclesiae Segobri-
censis fuit a Ioan-
ne 2. adjudicata
Archiepiscop. Ca-
saraugustano in
eius creatione, &
a iurisdictione Ar-
chiepisc. Tolet. libe-
rata: doctis. Zuri-
ta lib. 6. ann. c. 3.
^c Anno Dñi. 1191.

^d In bello Nauarru
de Tolosa, & in
Concilio Latera-
nenf.

^e Innocentius, anno
Dñi. 1209. Hono-
rius An. D. 1213.
Gregorius An. D.
1231.
^f Lib. 1. decretalium
cap. Coram de re-
stitutione in inte-
grum.

Patriarcha duo, Constantinopolitanus, et Hierosolymitanus. Antiochenus Patriarcha graui morbo oppressus venire non potuit; Secundum misit pro se Vicarium Antadorensem Episcopum. Alexandrinus verò Patriarcha sub dominio Sarracenorū constitutus, similiter venire non potuit, sed misit pro se Vicarium Petrum Diaconum, germanum suum. Vnus, & septuaginta Primates, & Archiepiscopi huic Concilio interfuerunt, Episcopi verò CCCCXII. Abbates autem, & alij religiosi, Decani, Priores, Praepositi, Archidiaconi, et alij Clerici computari ferè non poterant. Deinde Procuratorum Principum, communitatum, et ciuitatum, qui ex vniuersis mundi partibus eò confluxerunt, incredibilis fuit numerus. In hac generali Synodo Rodericus Archiepiscopus Toletanus, et Hispaniarum Primas, de facultate Pontificis, Latine concionatus est. Sed quia ex diuersis mundi prouincijs, tam Cleri, quam laici conuenerant; vt omnibus satisfaceret, rationes, et testimonia Latino sermone prolatas, laicis et maternis linguis, singulis exponebat, Romanis videlicet, Theutonicis, Francis, Anglis, Nauarris, et Hispanis. Husmodi autem praedicationis expositio valde placuit; vt potè quae admirationem omnibus, propter concionatoris acumen, et ingenij subtilitatem, attulit: cum ab Apostolorum tempore auditum non sit, aut scriptum reperiatur, quemquam ad populum eandem concionem habuisse, tot, ac tam diuersis linguis cuncta exponendo. In eodem autem Concilio obtinuit, vt per decennium legati munere in Hispania fungeretur. Sed ultra permissum est illi, vt cum trecentis illegitimè natis dispensare posset, vt ex his ad sacros ordines quidam, alij verò ad beneficia etiam animarum curam habentia, reliqui ad dignitates, et honores, eius voluntate promouerentur: et vt cum aliquibus excommunicatis, sacrilegis, irregularibus, et concubinarijs dispenseret. Est etiam consequutus, vt quamprimum ciuitas Hispalensis redderetur cultui Christiano, sine strepitu iudicij, iure Primatus Ecclesiae Toletanae subesset. Obtinuit etiam, vt omnes Ecclesias tam cathedrales, quam alias, quae in omnibus Hispaniarum Regnis ex Maurorum potestate in Christianorum ditio- nem peruenirent, posset pro suo libito canonicè ordinare, et non solum Clericos, sed Canonicos, et Praelatos in eisdem recenter creare. Et quoniam velut umbra cuncta praetereunt, et quae geruntur in tempore, cum tempore dilabuntur, non abs re priscis, nostrisque temporibus statutum est, quae aeterna digna sunt propagatione, scriptis mandentur, et monumentis aeternis; vt nulla possint obliuione deleri. Ideoque notum sit omnibus hominibus praesentem paginam

inspe-

inspecturis, quòd in eodem Concilio apud Lateranum praefatus dominus Rodericus Toletanae sedis Archiepiscopus, Hispaniarum Primas, impetrata audientia ab eodem Papa, proposuit in pleno consistorio coram ipso, & Cardinalibus, & pluribus Archiepiscopis, & Episcopis, & Abbatibus, & Canonicis, & alijs Clericis querimoniam de Bracarensi, & Compostellano, & Tarraconensi, & Narbonensi Archiepiscopis; quòd nollent ei, tanquam Primati suo, debitam obedientiam praestare. Et vt probaret illorum se Primatem esse, ostendit priuilegia, & legit Honorij, Gelasij, Lucij, Adriani & eiusdem Innocentij tertij Romanorum Pontificum; quibus continebatur & manifestissime probabatur, Toletanum Archiepiscopum Hispaniarum esse Primatem. Addidit etiam idem Archiepiscopus Toletanus habere se alia plura priuilegia, & monimenta, & scripta, quibus ostendebatur esse se Hispaniarum Primatem. Ostendit etiam eadem die, & legit ibi sententiam Iacinti Cardinalis Apostolicae sedis Legati, latam in Archiepiscopum Bracarensem, qua iubebatur, vt Toletano Archiepiscopo, tanquam Primati suo obediret. Legit etiam executionem eiusdem Iacinti missam suffraganeis Ecclesiae Bracarensis, in qua eis praecipiebat, vt Toletano Archiepiscopo, tanquam Primati suo, debitam reuerentiam, & obedientiam exhiberent. Unde obnixè petebat, vt ius suum sibi redderetur.

Cui respondit Archiepiscopus Bracarësis, qui fuerat ad hoc specialiter citatus, sicut fuit postea per ipsum Papam, & testes legitimos sufficienter probatum, contestari se litem in praesentia eiusdem Papae, propterea, quòd non fuerat ad hoc citatus, & ideo se non debere responsum dare: & sententiam praedicti Iacinti penitus se ignorare affirmavit. Dominus autem Toletanus, impetrata à Dño Papa audientia, respondit.

Pater sancte, mirum non est, si Bracarensis, qui praesens est, citationem Apostolicam, & Toletanae Ecclesiae Primatum, & domini Iacinti sententiam, hac dere latam denegat, seu non erubescat suppressimere: cum olim praedecessor suus Burdinus, Archiepiscopus Bracarensis, non solum contra Romanam Ecclesiam, quae omnium Ecclesiarum mater est, & magistra, non erubuit recalcitrare: sed tanquam alter Arrius, visus sit inter Catholicos sempiternam schismatis discordiam seminare. Cuius rei talem affero probationem. Cum dominus Bernardus quondam Archiepiscopus Toletanus Romanam Curiam visitasset, & ad propria rediens, per Lemonicensem ciuitatem transisset, deduxit secum inde clericos & pueros in Toletana Ecclesia collocandos & nutriendos: inter quos Burdinum, de quo fit sermo: quem non solum bonis ditauit, sed etiam literis erudiendum curauit;

Bb

quem

quem deinde creauit Archidiaconum Toletanum. Hic uerò cooptatus in Conimbricensem Episcopatum, antiquum nomē mutauit, & pro Burdino, Mauricius appellari uoluit. Progressu tēporis ad instantiam domini Bernardi, cuius alumnus extiterat, in Archiepiscopum Bracarensem assumptus est. Cum autem uideret dominū Bernardum senio confectum, immemor acceptorū beneficiorum, deposita ouina pelle, non erubuit lupinam induere. Acceſt itaq; ad Curia, & à domino Paschali Papa secundo obnixè petijt, ut domino Bernardo sene iam & inutili amoto, in eius locū se substitueret in Toletana Ecclesia. Cuius preces dominus Papa tanquā friuolas & inanes, nihili fecit. Interim orta est discordia inter Paschalē Papā. II. & Othonem Imperatorem. Hic autem Mauricius, siue Burdinus, existimans notam sibi esse iniustā, quod in petitione Ecclesie Toletanae repulsam sit passus, acceſt ad Imperatorē, & modis omnibus ad summum Pontificatum ascendere conatus est: & validissimo Imperatoris instructus exercitu urbem, Romanam ingressus, tanquā sacrilegus, & apostata, non erubuit Paschalis ueri Pontificis Apostolicam usurpare sedem: & sumpto Gregorij octauī nomine, cōmentitijs & falsis bullis, per uniuersum orbem Apostolicas, imo apostaticas literas dirigebat. Interim uita functus est Paschalis, in cuius locum successus est Gelasius secundus: permanente adhuc discordia mortuus etiam est. Huic successit Alexander tertius, qui cū Imperatore Othone in gratiam redijt, & pacē inter Imperium & Ecclesiam Romanam constituit. Deinde Burdinus, seu Mauricius, tanquam sacrilegus, & excommunicatus, inclusus est in perpetuum in Calabria, in quandam caueam, in monasterio sanctae Trinitatis Scapile. Hoc non solum authentica historia testatur, uerum etiam laicorum pictura hoc asserit & protestatur. Siquis astantium hac de re dubitat, tollat oculos ad praesentes loci huius parietes, & uidebit huiusmodi historiam picturatam. Erigentes autem oculos, omnia, ut dixerat, uiderunt: & domini Toletani subtilitatem, & peritiam collaudantes, cœperunt tum ad murmurare, tum etiam in domini Bracarenſis faciem intendere, quae magno iam erat rubore perfusa.

Compostellanus similiter eadem die in pleno consistorio respondit: Pater sancte, certè derisoria uidetur petitio domini Ruderici, quod Ecclesia Compostellana tam antiqua, & nobilis condita in honorem Apostoli Iacobi Domini consanguinei, qui primo in Hispania uerbum Domini seminauit, & infinitos ad fidem Christi conuertit, cuius corpus in eadem Ecclesia requiescit, nunc (quod absit) obedi-

Calixtus.

diat Ecclesia Toletana. Dominus autem Rudericus Archiepiscopus Toletanus, petita & obtenta à Domino Papa facultate respondit: Pater sancte, o utinam causa ista in rationibus reuerendi Archiepiscopi Compostellani nunc propositis remaneret, & alia undiq; allegationes cessarent, maximè si per praedicta credat se posse defendere Toletana Ecclesia nullam se debere obedientiam: ad quod breuiter respondeo. Causa mea derisoria fortasse uidebitur, non tamè sapientibus, sed insipientibus. Si antiquitatem Compostellanae Ecclesiae pro te facere existimas, antiquitas ista centum & nouem annorum spatio cōtinetur: quod sic persuadeo. Dominus Calixtus Papa, ad instantiā Principis, Cleri, & populorū Hispaniae Metropoliticius antiqua & celeberrima ciuitatis Emeritensis Compostellā transtulit, anno Domini. 1124. tum quia ciuitas Emeritensis erat sub dominio Sarracenorum constituta, tum quia peregrinantium deuotio, qui ob reuerentiam beati Iacobi, cuius corpus ibidem creditur esse sepultum, in melius semper cresceret. Nam usq; ad hac tempora oratorium quoddam admodum paruum erat locus ille, in quo nūc sita est Compostellana Ecclesia. Antiquior est ergo Ecclesia Toletana, quae fundata est à tempore Eugenij, qui Pauli Apostoli fuit discipulus. Si nobilitate Ecclesiae suam tueri causam nititur, propter inuocationem B. Iacobi: licet Apostolorum appellatio nobilis sit & illustris, nobilior tamè est & illustrior B. Virginis, cuius inuocatione & nomine Ecclesia quascunq; augustissima, & celeberrima efficitur, & potissimū Toletana, quam ipsa Virgo sanctissima praesentia sua inuisere uoluit, atq; dignata est, cum quondam B. Illephonso Archiepiscopo Toletano sacrificium Domino offerenti, & omnibus praesentibus, qui diuinum audiebant officium, se uisibilem praeuicit. Si praeterea in sua causa confirmationem consanguinitatem Domini inducit; certè nemo sana mentis ignorat, arctiori consanguinitatis vinculo B. Virginem Domino copulatam esse, quem concepit, peperit, nutriuit, & usq; ad crucis patibulum & sepulchrum sequuta est.

Si inducat etiā primā diuini uerbi promulgationē, & plurimorum cōuersionē ad fidem Christi in Hispania; qui diuinā paginam nouerunt, testimonium perhibeant. Ego tantū legi datā ei fuisse potestatem praedicandi in Hispania: sed interim, cū per Iudaam, & Samariā diuinam legē seminaret, sub Herode Hierosolymis truncato capite, exhalauit animā & Dño reddidit. Quomodo ergo ibi praedicauit, quò nondum ingressus est? Aut sine praedicatione, quos absacro cōuertit ad Dominum? Memini benè in primis me annis accepisse à quibusdam sanctis Monialibus, & religiosis uideis, paucos admodū

Bb 2 eius

Beatus Iacobus
Apostolus, filius
Zebedaei in Hispaniam
uenit & ibi
praedicauit Christi
Euangelium; & in
tota prouincia
nouem tantum ad

eius prædicatione ad fidem cōuersos esse: in qua cū tam exiguos progressus effici videret, in patriam reuersus fato functus est. Si nobilitatem etiam sepultura inducant, quod ibi D. iaceat Iacobus, libenter assentior cum his, qui istud asserunt: licet quidam affirmant, corpus eius Hierosolymis requiescisse; postea raptum à discipulis delatum esse & sepultum apud Compostellam. Absit autem, ut propter gloriam huius primatus asseram Corpus B. Virginis, quod firmiter credimus in cœlestibus cum Domino gloriosum esse, in Ecclesia Toletana fuisse aliquando sepultum pedibus humanis quotidie concalcandum. Membratim enim dilaniari me potius paterer quàm ad hoc affirmandum animum adijcere. Videat ergo dominus Compostellanus, an debeat Ecclesiæ Toletanæ fasces submittere. Sed omisis rationibus, si placet, respondeat propositæ quæstioni. Dominus autem Compostellanus respondit, quod licet Toletanus esset Hispaniarum Primas, quod falsissimum erat, non tamen eius suffraganei deberent ei in aliqua re obedire. quare responsione multi crediderunt Compostellanum contestatum esse litem.

Pro Tarraconensi autem Archiepiscopo, qui non aderat, respondit Episcopus Vicenensis, suffraganeus eius, pro se & pro alijs suffraganeis eius absentibus, Toletanum Archiepiscopum nec esse Primate, nec se debere illi in aliquo obedientiam præstare.

Narbonensis, qui tunc aberat, sequenti die in pleno consistorio respondit, se ad hoc citatū non fuisse. Acta sunt hæc apud Lateranū octauo idus Octobris, anno Incarnationis Dominicæ, millesimo ducentesimo decimo quinto Pontificatus domini Innocentij Papæ III. anno decimo octauo. Hæc ex libro. M. f. Ecclesiæ Toletana.

Quæ omnia peregit publicè Rudericus Ximenius Roma in sui Primatus causa, quam obtinuit. Nam summus Pontifex Primatus honorem eidem coram omnibus detulit; sicut ante in diplomate cōcesserat: idemq; Honorius, & Gregorius eius successores probauerunt. Alteram etiam sedauit Rudericus controuersiam in Aragonia, cum Petro de Albalate Archiepiscopo Tarraconensi, orta ex constitutione quadam, aduersus Toletanum Primatem in illa dicecesi lata, quæ Gregorius Papa nonus irritam fecit. Rudericus igitur Ximenius ius Primatus Toletani acerrimè tutatus est, suisque successoribus summam in hac parte auctoritatem moriens reliquit; nimirum Ioanni secundo, & Gutierio, qui ab Innocentio quarto cōfirmationem horum omnium consequuti sunt. Gutierio Sanctius Castellæ Infans filius regis Ferdinandi tertij, successit, qui à primatate omni fuit in Ecclesia Toletana officij genere informatus,

& ex

fidem asserunt cōuertisse. Verū Beatus Calixtus PP. in epistola translationis ipsius dicit illum plures fecisse discipulos, sed duodecim habuisse speciales, quorum nouem, dū adhuc viueret in Gallæcia elegisse: præterea dum Cæsaraugustæ prædicationis gratia moratur, virginis Mariæ admodum templum erexit ipse dicat, quod benedictur, nūcra Señora del Pilar. Atq; hæc fuit prima in toto orbe Christianorum Ecclesia, in qua semper cultus diuinus viguit, est que innumeris nobilitata miraculis. Iacobus vero relictis duobus in Hispania discipulis, cū reliquis in Iudæam rediit, ibiq; martyrium primus omnium Apostolorū subiit anno primo Tiberij Cæsaris: occisus est 15. die Martij: corpus à discipulis nauigio impositum ab Ioppe soluetibus in Hispaniā appulit. 8. Calen. Augusti. quo die præcipuū eius festum ab Ecclesia colitur, & in ciuitate Iria situm, demū Compostellā translātū tertio Calen. Ianua. quo die in tota in Hispania translatio eius celebris est.

Hanc controuersiam vide apud Zuritā lib. 6.

Hanc cōstitutionē edidit Petrus de Luna Archiepiscopus Cæsaraug. in qua continebatur, ut nullus Archiepiscopus Crucem efferret in prouincia Cæsaraug. sub anathematis pena, & cessatione diuinorū officiorū: id patet ex diplomatibus Eccle. Toletan. & Zurita.

Filius Ferdinandi tertij exprimatore.

& ex Canonico in Archiepiscopū assumptus, qui ut strenuus miles, in prælio Sarracenorū occubuit. In huius locū successit Sanctius Iacobi primi Aragonia regis filius. Eo Præsule sancta Synodus Lugdunensis coacta est, in qua procuratores habuit, qui ab Alexandro quarto Primatus confirmationem obtinuerunt. Demū Archiepiscopi omnes, qui à Sanctio Aragonio, usq; ad Ioannem Aragonia Infantem, Iacobi secundi Regis filium, cōtinenter processerunt, Primatus munere pacificè functi sunt. Ioannes verò Infans in Aragonia, ubi creatus fuit Præsul Toletanus, cum Archiepiscopis Ximenio & Petro de Luna utroq; illo Tarraconensi, hoc vero Cæsaraugustano, in festina dissensione, quod sublatam crucem ante se ferret, inuicem cōtenderunt; quas Ioannes Tolet. regio fretus adiumento sustinere potuit. Nā pater rex agrè tulerat iniuriam, à Petro de Luna, Archiepiscopo Cæsaraugustano illatam filio, quem percusserat anathemate ob erectam ante se crucem Cæsaraugustæ, ut in signe Primatus, filioq; auxilium dedit, quo posset se à vinculo anathematis enodare, iniuriamq; illatam propulsare. Fuit hæc res maximi momenti; quippe, quæ ad Regiam dignitatem spectare videbatur, in cuius, & Archiepiscopi Toletani conspectu, iniuria filio irrogata est; neq; aliter regis animus placari potuit, quàm Apostolicæ sedis auctoritate, ad quam causam, veluti rem magni ponderis, deferre voluit. Neq; Cæsaraugustano, & Tarraconensi est data vnquam facultas cohibendi Toletanis Præsulibus ius Primatus in suis diocesis: irritum enim est & inane, quod fit ab Episcopis aduersus auctoritatem Romani Pontificis, à qua Primatus Hispanici dignitatis Toletana sedes ortum habet: quando quidem ipsemet Ximenius à Luna, cum sedem Tarraconensem, pro Toletana cum eodem Ioanne Infante commutasset, iure Primatus in Tarraconensi ditione est usus. Idem aliqui posteriores præstiterunt, nimirum Ioannes Contreras, Petrus Gonçalez de Mendozæ, frater Franciscus Ximenius, quem admodum suis locis dicemus. Compositis autem his motibus, & controuersijs, alijsque compluribus, quæ Ioannem Infantem ad deponendum vltro Archiepiscopatum Tolet. compulerunt; cum Sanctius de Rojas inclutus, & egregius Præsul, è vita migrasset, cooptatur in eius locum Ioannes Contreras, qui à Martino Papa V. diploma impetrauit, quo posteriores cōtrouersia futuraq; dissidia omnino sublata sunt. Nam illo Pontificis decreto cautum est, ut in omnibus sacellis Pontificis, in conuentibus, & Concilijs generalibus Archiepiscopo Toletano, veluti Patriarchæ, supra omnes Archiepiscopos sedes superior decerneretur, & ut in tota Hispania tamquàm

Concil. Lugdunens. de processione Spiritus Sancti, anno D. 1146.

Bb 3

in

in prouincia sua Primatis titulo & potestate decoraretur, & ut ab omnibus ut Primas veneraretur, ut Primatus & Patriarcha in signa ante se semper ferret, absq; cuiuspiam repugnantia, aut contradictione. Concessione hac & privilegio usus est in Concilio Basiliensi: ubi Cardinalis Iacobatus refert, & sedendo, & sententiam dicendo Primatem egisse Hispaniarum. Qua etiã potestate est usus in regnis Castella, Aragonia, & Navarra, ut aperte constat ex epistola Ioannis secundi regis ad ciuitatem Burghensem missa, in qua rex testatur se uidisse Archiepiscopum Ioannem Riazam tam in hoc regno, quam alijs cruce precedente, etiam in ipsius regis praesentia incedere solitum esse, & praecipue Tyrassona; in qua aliquot comoratus dies, causas ad regem spectantes absoluit. Efficitur ergo ex his, Primatus dignitatem tantã auctoritatis esse, & in Regis maiestatem ita cedere, ut nullus debeat de eius propagatione esse sollicitior quam Rex ipse. Et licet Regium ex more vexillum Regem antecedit, non tamen ideò pati debet, ut Archiepiscopi Toletani crux, quod Primatus est insigne, è medio tollatur, sed potius ut erecta semper maneat. Exemplo nobis sunt excellentissimi & inuictissimi Reges Christiana religionis lumina, & firmissima propugnacula, uterq; Alphonsus, qui in difficillimis magnisq; praelijs Nauarrũ, & Tarifa, socios certaminis Archiepiscopos praestantes habuerunt, cruce eorũ erecta, Rudericum Ximenum, et Gilium Albornoz: sicut etiam maximi Reges Catholici Archiepiscopos Alphonsum Carrillo, & Petrum Gonçalez de Mendozã. Decet ergo Regiam maiestatem Primatis crucem praesferre, sub cuius tutela, ac summa potestate amplissimas victorias, ac triumphos de religionis Christiana immanissimis hostibus reportarũt, & quo propensius ad Primatis crucem exaltandam animum adiecerũt, eo excellentiorẽ suis vexillis & insignibus gloriam contulerunt; in cruce Primatus eum venerantes, qui chirographũ decreti aduersus nos stabilitum abruptit & deleuit.

In locum Ioannis Contreras cooptatus est Ioannes Cerezuela, frater Aluari de Luna, militia D. Iacobi supremi Magistri, qui confirmationem Primatus à Martino V. obtinuit. Deinde ad Alphonsum Carrillo sedes deriuata est, virum certè spiritu erecto, & cerebroso praeditum; quo usus est, non tantum in regni regimine, verum etiam in hac dignitate tuenda, & conseruanda: ipse namque dissidia omnia & controuersias super hac re excitatas, non modo compressit, sed penitus extinxit. Nam Alphonsus Carthagena Episcopus Burghensis, diuinis & humanis literis eruditus, omni studio conatus est, ne Toletanus, precedente cruce Burghos veniret: quem

nihilò

nihilominus urbem ingressum Burghensis sacris inderdixit. Imo & ciuitas ipsa, cum sibi persuasisset, ab antiqua illa auctoritate se deijci (qua veluti Castella caput, Toledo nititur in omnibus comitijs praire) si Primati Ecclesie Toletanae se subderet, ingressum urbis Archiepiscopo interclusit, idque armis impedire conata est. Nihil tamen profecit: nam Toletanus coram Ioanne secundo Rege de vi, & ciuitatis oppressione conuictus, ad supremum Senatum causam remisit: quò etiam Burghensis se contulit: ibiq; omnia sunt exhibitã diplomata Romanorum Pontificum superius memorata, & ultimum etiam Martini V. Ioanni Contreras concessum. Quibus consideratis, Episcopo Burghensi praeceptum est, ne Toletani Archiepiscopi antiquum ius peruerteret. Cumq; Burghensis causa caderet, sacrorum prohibitiones, atque interdicta sublata sunt: etiam Senatui ciuitatis in mandatis datum est, ne veteri Praesulem Toletanum possessione deijceret; quod & fecerunt Episcopus, & ciuitas. Et Alphonsus Carrillo facultate usus possessione recuperata, sublata cruce Burghos iterum ingreditur, lustratq; omnia eius diocesis oppida. Causa nihilominus vehementius agitabatur, donec composita per arbitros in hunc modum est; videlicet, ut Toletanus Antistes Episcopũ Burghensem immediatum sedi Apostolica cognosceret, & fateretur; Burghensis verò Toletanum, ut Primatem Hispaniarum; qui posset in vniuersa Burghensi diocesi sublatam crucem praesferre, & populum benedicere, & publice, & priuãte sacra peragere. Hoc autem decretũ inuiolabili vtriusq; iureiurando stabilitum est. Qua in re Alphonsus Carrillo praestantioris animi, atque maioris virtutis documenta dedit, quam Gundisaluis secundus, qui amicitia causa, cum Petro Burghensi crucem publice, dum Burghos ingrederetur, non erexit; licet coram notario professus sit, nolle se prauidicium aliquod Primatui inferre, sed tantum amicitia pristina consulere. Etiam Gometius Manrichius reprehensione non caret: nam Episcopatu Burghensi vacante, cum ipse una cum Enrichio secundo Rege, Burghos ingressus esset, iniquam cum Burghensibus de Primatu pactione fecit; ut aperte constat ex eius protestatione, ab eadẽ ciuitate exhibitã, cũ Petrus Tenorius Archiepiscopus ad Regalia comitia esset vocatus, qua Ioannes primus rex Burghis haberi instituerat: qui etiam reclamante populo Burghensi, non nisi cruce elata ciuitatem ingredi voluit, ut in archiuis Ecclesie Toletanae latius testatum reperitur. Et quoniam literis Ioannis regis in gratiam Alphonsi Carrillo datis multa continentur animaduersione digna, quippe quae complectantur ea quae ad ius Primatus & auctoritatem spectant, non abs re fore

Anno Dñi. 1448.

Anno Dñi. 1448.
dic. 17. Augusti.

putavi, si eas hic insererem, non versas in Latinum idioma, sed eodem, quo data fuerunt vernaculo, in quo est summa gravitas et auctoritas.

Don Juan por la gracia de Dios, Rey de Castilla, de Toledo, de Galizia, de Sevilla, de Cordova, de Murcia, de Jaen, del Algarue, de Algezira, señor de Vizcaya, y de Molina. A vos el reverendo padre don Alonso, Obispo de la Iglesia de la muy noble ciudad de Burgos, cabeça de Castilla, mi camara, Oydor de la mi Audiencia, è mi Refrendario, è del mi Consejo. (como aquel que precio, è de quien mucho fio) Ya sabedes el debate y question que ha sido, entre el reverendo padre, en Christo, don Alfonso Carrillo, Arçobispo de Toledo, Primado de las Españas, è Chanciller mayor de Castilla, è del mi Consejo, de la vna parte, y vos de la otra: sobre razon que el dicho Arçobispo metio en essa ciudad la Cruz infesta al tiempo, que en ella entrò, è el entredicho que por la dicha causa vos pusistes, y mandastes guardar en la dicha vuestra Iglesia, y en las otras Iglesias de essa Ciudad; è en como el dicho Arçobispo embio a mi sobre ello sus mensageros; è ansi mesmo vos venistes por vuestra persona a las cosas que ante mi, y en el mi Consejo fueron propuestas è alegadas por ambas las dichas partes, cada vno en guarda de su derecho: y lo que por mi fue mādado è acordado que por entonces se fiziesse; de que mas largamente se faz e mencion en ciertos mis autos, que sobre ello yo mande dar. E agora por parte del dicho Arçobispo fue propuesto y alegado ante mi, y en el mi Consejo, que su derecho, en esta parte, è de su dignidad è Primacia està muy claro, segun se contiene en ciertas bulas, que sobre ello fueron falladas en el sagrario de la santa Iglesia de la muy noble ciudad de Toledo; los transumptos y copias de las quales autorizados, è autenticados le fueron embiados por el Cabildo de la dicha su yglesia: por las quales se contiene expressamente, q̄ los Arçobispos de Toledo son Primados, no solo de las yglesias de mis reynos, mas de todas las otras yglesias delos reynos de las Españas, segun q̄ lo fueron antiguamente, antes q̄ los Moros, enemigos de nuestra santa Fee, ganassen estos mis reynos, è los otros reynos de las dichas Españas, è q̄ especialmète agora en nuestros tiempos el Papa Martin. V. de bienauenturada recordacion dio sus bullas a don Juan de Riça, Arçobispo que fue de Toledo, Primado de las Españas, Chanciller mayor de Castilla: por el tenor de las quales, por la autoridad Apostolica discernio, y declarò, è establecio, que el dicho Arçobispo de Toledo, è sus successores, en las Capillas del dicho Papa Martin, è delos otros Papas sus successores, y en los generales cõsistorios

torios è Concilios, y en otros qualesquier lugares publicos è privados tuuiesse lugar, y fuessen antepuestos è preferidos, aliende de los Protonotarios de la Sede Apostolica, è allende de todos los otros Arçobispos que antes dellos auian seido promovidos, que Primados è electores del Imperio non fuessen. E otro si, que el dicho Arçobispo de Toledo, è sus successores libre y licitamente puedan usar è gozar de todas è qualesquier prerrogatiuas, è preuilegios è insignias, que en qualquier manera puedan competer a los venerables Patriarcas, a semejança de los quales son los Primados: è han essa mesma dignidad, è son de ensalzar igualmente por adminiculos de essa misma preeminencia è honor, aunque ayan diuersos nombres. Lo qual todo el dicho Papa Martin constituyò è decernio, è declarò, è mandò que se guardasse asi irrefragable y perpetuamente en todos los tiempos aduenideros, no embargantes qualesquier constituciones Apostolicas è estatutos è costumbres de qualesquier yglesias, è lugares, aunque fuessen confirmados por la sede Apostolica, o por qualquier juramento, o en otra qualquier manera; ni otras qualesquier cosas, que en contrario fuessen: è diputò ciertos executores; a los quales mandò, que lo fiziesse asi guardar, è diessen para ello toda ayuda; è non permittiesse, que el dicho Arçobispo de Toledo, ni sus successores, ni alguno dellos fuessen molestados dende en adelante en alguna manera contra lo susodicho; è que compeliessen por toda censura Ecclesiastica a qualesquier contraditores: segun que esto y otras cosas mas largamente se contiene en las dichas bulas. Segun lo qual fue visto en el mi Consejo, que el dicho Arçobispo don Alfonso Carrillo, como Primado de las Españas igual de Patriarca, puede infesta, è alçada, traer la dicha Cruz, no solamente en vuestra yglesia y diocesi, y en todas las otras yglesias y diocesis de mis reynos, ansi de Arçobispos, como de Obispos, quanto quier que seades essentos, mas aun en todas las Españas, como en Prouincia de su Primacia, o Patriarcado. E que pues el Papa otorgò esto a los Arçobispos de Toledo, lo qual redundà en gran seruicio mio, e honor de la Corona Real de mis reynos, no està en razon que le sea embargado por vos, ni por los Perlados, Arçobispos, ni Obispos, ni otros qualesquier de las yglesias de mis reynos: è que no solo yo deuo mandar, que en mis reynos se faga y guarde ansi; mas procurar, contodas mis fuerças, que en los otros Reynos de las Españas sea guardada esta prerrogatiua è preeminencia a los Arçobispos de Toledo, como Primados, o Patriarcas de las dichas Españas. Lo qual no es sin causa, pues como vos bien sabedes, la muy noble ciudad de Toledo

Toledo es Metropolitana en todas las Españas, è la santa Iglesia della es una de las quatro mayores de todo el mundo. Por lo qual cõ gran razon los santos Padres de la Iglesia de Dios antiguamente dieron y otorgaron la Primacia, o Patriarcado de las Españas a los Arçobispos de Toledo: è despues que la tierra se ganó del poder de los Moros, gela restituyeron è tornaron, segun y en el estado que antiguamente la tenian. E agora posrimer a è nueuamente gela renouó, è constituyó, è decernio, è declaró el dicho Papa Martino.V. por las dichas sus bulas. Mayormente que yo so bien cierto, que el dicho Arçobispo don Iuan de Riaz a todo el tiempo que anduuo conmigo en mi Corte, traxo la Cruz infiesta por qualesquier ciudades, villas è lugares, è diocesis de qualesquier Arçobispados è Obispados de los dichos mis reynos, quanto quier que se digan ser essentos donde yo iua, y el conmigo: especialmente por villas y lugares de la diocesi de vuestro Obispado. E aun so informado por personas dignas de creer, que despues que el dicho Papa Martin le dio y concedio las dichas bulas, siẽpre traxo Cruz infiesta por qualesquier parte fuera de mis reynos, do quier que anduuo: è especialmente que el, è los otros por mi diputados, sobre los debates que eran entre mi, è los Reyes de Aragon, è de Nauarra, ouieron de entrar en Aragon; y señaladamente en Taragona, el dicho Arçobispo siempre metio, o traxo la Cruz alçada è infiesta ante si: è que le fue tolerado por los Prelados, no solo de mis reynos, mas fuera dellos. Segun lo qual, graue cosa seria, que agora le fuesse impedido por vos, ni por otro Prelado Arçobispo, ni Obispo de mis reynos; nin seria cosa razonable, que prejudicasse al dicho Arçobispo, nin a su dignidad, è Iglesia, qualesquier autos que algunos sus predecesores contra esto huuiessen fecho, o consentido: mayormente, pues despues de todo aquello el dicho Papa Martin.V. constituyó è decernio è declaró, que el dicho don Iuan Arçobispo de Toledo, y sus successores igualmente, sin otra diferencia, nin distincion Real, pudieffen gozar è gozassen de las insignias, è prerrogatiuas è priuilegios, que a los Patriarcas en qualquier manera pueden competer. Porque vos ruego, è mando, que veades los dichos transumptos è copias de las dichas bulas autorizadas, que en esta razon vos seran mostradas: è conformando vos con ellas, como de raxon lo deuedes fazer, è ansi mismo con mi voluntad en esta parte, especialmente por esto redundar tanto en seruicio mio, è honor de la Corona Real de mis reynos, como suso es dicho; è porque si por vos le fuesse contradicho, seria dar exemplo è los otros Prelados, no solo de mis reynos, mas aun de fuera dellos, para

fazer

zer semejantes contradiciones, dedes lugar que el dicho Arçobispo, como Primado de las Españas, sin embargo, ni contradicion vuestra libremente pueda fazer traer ante si infiesta è alçada la Cruz, por essa ciudad y vuestra diocesi, pues se falla por las dichas bulas que licita y libremente le compete lo suso dicho, como insignias de su Primacia, o Patriarcado, è lo puede bien fazer: è luego alcedes de todo el entredicho, que por la dicha causa ouistes puesto, è publicado, o declarado en essa ciudad: en lo qual me faredes singular plazer è seruicio: è por cosa alguna non cumple que sagades ende alca por esta misma via entiendo mandar, que lo guarden todos los otros Prelados de mis reynos, assi Arçobispos, como Obispos, è otros qualesquier; è procurar è trabajar, porque se guarde ansi en todas las Españas. E por esto no es mi intencion de prejudicar, ni que se haga perjuicio alguno a vos, ni a vuestra yglesia è dignidad en otras cosas algunas, tocantes a la ingenuidad è essencion de vuestra yglesia è dignidad: mas que vos queden siempre à saluo en todas otras qualesquier cosas como dicho es. Dada en la villa de Nauarrete, veynte dias de Agosto, año del nacimiento de nuestro señor Iesu Christo, de mil y quatrocientos e quarenta y ocho años. Yo el Rey. Yo el Doçtor Fernando Diaz, de Toledo, Oydor, è Refrendario del Rey, è su Secretario, lo fiz e escriuir por su mandado.

Demum Alphonsus Carrillo eodem iure Primatus usus est in Regalibus comitijs habitis in Oppido Fontidueña, quo Episcopi omnes Hispania congregati sunt, illisque praefuit, & primum locum in sedendo & dicendo inter omnes obtinuit; cum tamen adesset ibi Petrus Gonzalez de Medoza Episcopus Seguntinus, & Ecclesia Romana Cardinalis. Et non solum Archiepiscopi ipsi Toletani, quoties Conuentus Ecclesiastici fiunt, ceteris, etiam Cardinalibus, dum Episcopi sint, & antiquioribus Archiepiscopis praferuntur, verum etiam si forte Toletana sedes Apostolico Governatore regatur, ipse rector reliquis Hispania Episcopis praeminet: ut Ioanne secundo regnante euenit. Nam Petro Tenorio vita functo, sedes Toletana per aliquot annos Praesule caruit: verum Petro à Luna concessione Benedicti Papa patri sui Pontificium adepto, non suffragante Capitulo, adduci Rex non potuit, ut illum in sedem admitteret, nisi Capituli Toletani praecessisset electio. Dum hæc agebantur, octo ferme annos rexit & administravit Ecclesiam Toletanam Ioannes Episcopus Seguntinus, qui in Regalibus comitijs Toleti habitis, in conuentu Ecclesiastico Episcoporum primus sedit, & primus sententiam dixit; non

In Chronica Ioan. secundi regis Castellæ.

pro

pro se tantum, verum etiam pro omnibus Episcopis qui aderant & aberant. Imò & quod maius est, testamentum à Rege Henrico factum sigillo muniri voluit gubernatoris Episcopi Seguntini, ut referentis Hispanie Primatis auctoritatem.

Petrus Gonçalez de Mendoza, qui Alphonso Carrillo successit, (ambo genere illustres & ex nobilibus Hispania familijs orti) supremam hanc auctoritatem tueri, & augere curavit: quod & re fecit: nam in omni Hispania, & Narbonensi Gallia crucem erectam, ut Primatis insigne, præsetulit, quam argenteam & deauratam, in testimonium iuris atque dignitatis huiusmodi, sanctæ Ecclesie Toletanae legavit his verbis.

Otrofi, porque la nuestra Cruz, que en señal de Primado auemos traydo ante nos, por las prouincias de Santiago, Seuilla, Granada, çaragoça, Valencia, Tarragona. Narbona, y por las diocesis de las yglestias que se diz en essentas de los Metropolitanos suso dichos, à donde nos auemos estado, es la primera Cruz que se puso sobre la mas alta torre de la Alhambra de la ciudad de Granada al tiempo que fue ganada, è quitada de poder de los Moros infieles enemigos de nuestra santa Fee Catolica: a donde en la toma de las mas principales ciudades del dicho reyno de Granada, nos fallamos con la dicha Cruz en seruicio de Dios nuestro señor, è del Rey è de la Reyna mis señores, con nuestra gente y estado: mandamos, que la dicha nuestra Cruz, con su hasta guarnida de plata, assi como la nos traemos, sea puesta en el Sagrario de la dicha nuestra santa Yglesia, en memoria de tan gran Victoria, è por decor, è honor della, è de los Prelados della: è alli queremos que este perpetuamente, è que no pueda ser sacada dende, sino a las processiones.

Franciscus Ximenius Cisneros Cardinalis, acerrimè etiam tutatus est dignitatem suam: nam cum iter ageret per Castellam, & Aragoniam, semper Cruce est usus, & de Primatu contendit cum Alphonso Fonseca, Archiepiscopo Compostellano: aduersus quem, ut Primas, inhibitorias literas dedit: quod agerrimè Compostellanus ferens, causam defendit libello exhibito eleganti satis & acuto, sed à veritate alieno.

Postea Ioannes Taueræ Cardinalis eadem usus est auctoritate, in comitijs Toleti habetis, iussu Imperatoris Caroli V. ibi enim Ecclesiastica congregationi totius regni coacta, cum magna sui nominis gloria præfuit. Inter alios, qui in eum locum conuenerunt, fuit Garças Loaisa, Cardinalis, & Præsul Hispalensis,

Historia Henrici,
161

Aluarius Gomezius
lib. de rebus gestis
à Francisco Ximeno.

Hispalensis, qui in Cardinalitæ dignitatis antiquitate Toletano anteerat. Inter eos, ut erant viri sapientiæ præstantes, urbanissima contentio, & comitatus plenissima de priori loco exorta est. Dicebat enim Cardinalis Taueræ, primum locum Cardinali Loaisa non sibi deberi, propter Cardinalatus antiquitatem. E contra verò Cardinalis Garças Loaisa, primam in omnibus congregationibus sedem Toletano Præsuli, quod Hispaniarum Primas esset, iure conferri asserbat: cuius tandem sententia, ut aequior vicit, amboq; in capite sederunt, licet digniorem tenuit locum Ioannes Taueræ, qui iure Primatus auctoritatem Præsidis in omnibus semper exercuit. Exteri etiam Doctores Iurisperiti Primatum Ecclesie Toletanae comprobant, præsertim Alexandrinus ex. c. Cum longè. 63. D. & Speculator titul. de dispens. s. Sunt quoq; nonnulli, & Albericus in rubric. ff. de statu homin. Quam sententiam Alberici Felinus maximè probat in rubric. de maior. & obed. nouissimè etiam in Concilio Tridentino inter Petrum Guerrero, Archiepiscopum Granatensem, & Bartholomeum à Sanctis Bracarensem, orta est questio, patribus Concilij iudicantibus Granatensi antiquitatem consecrationis esse seruandam, præferendumq; Bracarensi, in loco, & voce.

Hunc igitur cursum Ecclesie Toletanae Primatus, ab Eugenio primo Præsule, usq; in hanc ætatem habuit: & licet (ut sunt res humana) vicissitudinibus varijs, & commutationibus, veluti procellis agitatus fuerit, semper tamè in tam longa, continuataq; serie, tot Pontificum maximorum, tot Imperatorum, & Regum Gothorum, Uandalorum, Sueuorum, Castellanorum illibatus, firmusq; permansit. Tametsi temporum iniuria, aut hominum studio labi cæpit; quam primum restituta est Toletana urbs cultui Christiano, Primatus est iterum erectus, restitutusq;. Ex quo coniectari licet, diuino afflante spiritu, ex Apostolis manasse, radicesq; egisse, & eodem sancto numine curante, Beataq; Virgine Maria, sub cuius tutela militat, deprecante, reliquum temporis cursum, usq; ad extremum iudicij diem, beato feliciq; progressu, acturum.

Onufrius de Cardinalibus. Garças creatus in quinta creatione Clementis. VII. anno. Dñi 1519. Eodem anno, sed postea Ioan. Taueræ.

CONCILIVM
Tarraconēse, siue Egarense, in Ega-
ra, sub Sisebuto, anno regni eius
tertio, Era DC. LII.

IN NOMINE DOMINI IESV
Christi, sub die Idus Ianuarias, anno feliciter
tertio gloriosissimi domini nostri
Sisebuti Regis,

*Eius exem-
plar supra
ponitur.*

Conuenientes in vnū Episcopi prouinciæ Tarraconensis
in locum Egara, id sancta instituit Synodus, vt constitu-
tio, quæ dudum in anno tertio decimo regni, diuæ memoriæ
Reccardi Regis, in Concilio Oscensi cōstituta quidem, sed
conscripta minimè fuit cōfirmata, vt in perpetuum valitura
perduret. Et omne quicquid ex castimonia Presbyterorum,
& inferiùs Clericorum conscriptū fuit, eadem forma etiam
de omnibus Episcopis sub tali industria, solertiaque omni
tempore pepigendo scrutetur, vt auxiliante Domino, & ad-
miniculante talis vitæ sollicitudinem nulla (quod absit) re-
prehensionis occasio subripere aliquando præualeat.

1 Eusebius subscripsi.	7 Visus subscripsi.
2 Mumius subscripsi.	8 Vincentius subscripsi.
3 Ioannes subscripsi.	9 Stephanus subscripsi.
4 Maximus subscripsi.	10 Pompedius subscripsi.
5 Emila subscripsi.	11 Sintharius subscripsi.
6 Rufinus subscripsi.	12 Iustus subscripsi.

Maximus Presbyter agens vicē domini mei Stephani Epif-
copi subscripsi.

* Fructuosus in Christi nomine Diaconus, agens vicem do-
mini mei Gomarelli Episcopi, subscripsi. *• Dicitur.*

De

De subscriptionibus.

*Eusebius Episcopus Tarraconensis erat, vt ex epistola Gunde-
mari apparet, & prouincia Tarraconensis Metropolitanus;
Mumius Calagurritanus; Ioannes Gerundensis; Maximus Ca-
saraugustanus; Emila, siue Emilianus Barcinonensis; Rufinus (lege
Pisinus) Eliberitanus; Visus (lege Vitulatus) Lauericensis; Vin-
centius Bigastrensis; Stephanus Oretanus.*

*Gomarelli] Goma Olyssipponensis, subscribit in epistola Gun-
demari.*

Notæ.

*Sisebutus Rex successit Gundemaro, regnavit annos octo, anno
Domini. 612. Era. 650. Eo imperante, coactum est apud
Egaram Concilium. Est Egara in prouincia Tarraconensi. In
C. M. S. legi Exara.*

In Inon. p. 5
c. 195. Bra
cavenfis no-
minatur. In
Cod. A. nu-
meratur Se-
cunda Spa-
lenfis.

SYNODVS HABITA

in ciuitate Spali, sub die iduum
Nouēbrium, anno nono regnante
gloriosissimo Principe Sisebuto,
Era DC. LVII.

- I** **D**E Theodulfi Malacitanæ Ecclesiæ Episcopi querimonijs
aduersus reliquos Episcopos, pro quibusdam parochijs.
ij De querimonijs Fulgentij, & Honorij Episcopi, pro quibusdam
parochijs.
iiij De desertoribus Clericis, ut Episcopis suis restituantur.
iiij De bigamis ad Presbyterium, vel ad Diaconatum non promo-
uendis.
v Ne Presbyter Diaconum, aut Presbyterum ordinare præsumat.
vi De Presbyteris, vel Diaconibus ab uno Episcopo non deponendis.
vij De his, que prohibentur Presbyteris in Ecclesiasticis sacramentis.
viii De superbis Ecclesiæ libertis, ut ad seruitium reuocentur.
ix De æconomis, ne ex laicis constituantur.
x De monasterijs non conuellendis.
xj De monasterijs virginum, ut à monachis tueantur.
xij De quodam Acephalorum Episcopo.
xiiij De duabus in Christo naturis, & una persona.

IN nomine Domini, & Saluatoris nostri Iesu Christi,
Isidorus, Bifinus, Rufinus, Fulgentius, Cambra Fidentius,
Theodulfus, & Honorius Episcopi, qui pariter in vrbe Spa-
lensi pro aliquibus Ecclesiasticis negocijs coadunati sumus.

Confidentibus nobis in Secretario sacrosanctæ Hierusa-
lem Spalensis. Ecclesiæ cum Illustribus viris Sisifclo Recto-
re rerum publicarum atq; Suanilane^a Actore rerum fisca-
lium, adstante religiosissimo Clericorum cœtu:

I. De

I. De Theodulfi Malacitanæ Ecclesiæ Episcopi querimonijs,
aduersus reliquos Episcopos, pro quibusdam parochijs.

**16. q. 3. Pri-
ma act.** Prima actione Theodulfi Malacitanæ Antistitis Ecclesiæ,
ad nos oblata precatio est, asserentis antiquam eiusdem vr-
bis parochiam militaris quondam hostilitatis discrimine
fuisse decisam, & ex parte aliqua ab Ecclesijs Astigitanæ,
Eliberitanæ, atque Agabrensis urbium esse retentam. Pro
qua re placuit, ut omnis parochia, quæ ab antiqua ditione
ante militarem hostilitatem retinuisse Ecclesiam suam com-
probaret, eius priuilegio restitueretur. Sicut enim per le-
gem mundialem, his, quos barbarica feritas captiua neces-
sitate transevit, postliminio reuertentibus redditur antiqua
possessio; non aliter est Ecclesia receptura parochiam, quam
antè retinuit cum rebus suis, siue ab alijs Ecclesijs^a possi-
deantur, siue in cuiuslibet possessionem transfusa^b sunt.
**Cod. de capt.
& possi. l.
Si quos, &
ibidem. l. in
§. diuersa-
rum, &c.
Vbi dicitur,
Quos barba-
rica feritas,
&c.** Non enim erit obijcienda præscriptio temporis, vbi neces-
sitas interest hostilitatis.

^a Grat. Possidentur
^b Grat. Sit. F. trans-
fusæ sint.

II. De querimonijs Fulgentij, & Honorij Episcoporum,
pro quibusdam parochijs.

**Burch. li. 4.
cap. 23.** Secundo examine inter memoratos fratres nostros, Fulgen-
tium Astigitanum, & Honorium Cordubensem, Episcopos,
discussio agitata est; propter parochiam^c basilicæ, quam
horum alter Cœlesticensem, alter Reginensem adseruit. Et
quia inter vtrasq; partes hætenus limitis actio vindicata est
(cuius, quamuis vetusta retentio nullum iuris præiudicium
adferret) ideòq; ne in dubium ultra inter eos nostra aduo-
caretur sententia, prolatis Canonibus Synodalia decreta per-
lecta sunt; quorum auctoritas præmonet, ita oportere inhi-
beri cupiditatem, ut ne quis terminos alienos usurpet. Ob
hoc placuit inter alternas partes inspectionis viros mit-
tendos: ita ut sit in diœcesi possidentis (si tamē Basilicā vete-
ribus signis limes præfixus monstrauerit) Ecclesiæ, cuius est
iusta retentio, eternū dominium. Quòd si & limes legitimus
eandem basilicā non concludet, & tamē longi tēporis proba-
tur obiecta præscriptio appellatio^d repetētis Episcopi non
valebit: quia illi tricēnalis obiectio silentium ponit: hoc enim
& secularium^e Principum edicta præcipiunt, & Præsulum

^c Basil. cuiusdā, quòd
horū alter Cœsticē
sem. hxc. Burch.
Cestacēsem. C. A.
Celcitensem.

^d Burch. Præsensis.

C c 3 Roma-

6. 1. & Con-
cil. Tolet. 4.
6. 34.
Legum vi-
Jegot. lib. 10
tit. 3. lib. 4
& li. 1. tit.
3. d. 3.

Romanorum decreuit auctoritas. Sin verò infra metas tri-
cennalis temporis, extra alienos terminos basilicæ iniusta
retentio reperitur, repetentis Episcopi iuri sine mora resti-
tuetur.

III. De desertoribus Clericis, vt Episcopis suis restituantur.

Tertia definitione ad nos oblata precatio est, à Reueren-
dissimo fratre nostro Cambrane, Italicensi Episcopo, pro
quodam Clerico Ispassando, ^a qui deserens Ecclesiæ cul-
tum suæ, in qua dicatus ab exordijs infantia fuerat, ad Ecclē-
siam Cordubensem se contulit. Quem elegimus, vt si nihil
proponeretur de eo, citra dilationis obiecta, proprio refor-
maretur Episcopo: scribitur enim in lege mundiali, de
colonis agrorum, vt vbi esse iam quisq; cœpit, ibi perduret.
Non aliter, & de Clericis, qui in agro Ecclesiæ operantur,
Canonum decreto præcipitur; nisi vt ibi permaneant, vbi cœ-
perunt. Ideoq; placuit, vt si quis Clericus ministerijs Ec-
clesiæ propriæ destitutus, ad aliam transitum fecerit, com-
pellente, ad quem ^b fuerit, Sacerdote, ad Ecclesiam, quam
priùs incoluerat, remittatur. Qui verò eum susceperit, nec
statim sine vllò nixu exceptionis ad propriam Ecclesiam re-
mittendum elegerit, quamdiù eum restituat, communione
se priuatum agnoscat. Desertorem autem Clericum cingulo
honoris, atq; ordinis sui exutum, aliquo tempore monaste-
rio deligari conuenit; sicq; postea in ministerio Ecclesiastici
ordinis reuocari. Nam non poterit in talibus ^c peruagationi-
bus aboleri licentia, nisi fuerit in eis propter correptionem
disciplinæ subsequuta censura.

Cod. de agri.
& cens. &
colon. lib. 11.
in pluribus
legibus, pe-
culiariter
però. l. cum
satis.

21. 4. 2.
Placuit vt
f.

^a Qui de Ecclesiæ
sue cultu in, &c.
Exc.

^b Fugerit Gra.

^c Peruationibus.
Exc. propagatio-
nis. C. A.

III. De bigamis ad Presbyterium, vel ad Diaconatum
non promouendis.

Quarta actione nunciatum est nobis, apud Astigitanam Ec-
clesiam quasdam nuper ordinationes illicitas extitisse; ita vt
quidam viduarum mariti Leuitarum ministerio sacrarentur:
quos quidem conuenit à gradu suscepto in irritum deuocari,
nec vltra prouehi ad Diaconij ministerium, qui cōtra diuina,
atq; Ecclesiastica iura instituti reperiuntur.

V. Ne

V. Ne Presbyter Diaconum, aut Presbyterum
ordinare præsumat.

Dist. 23. c.
quorundam
Clericorum,
ex Toletano,
& Hispalē-
si. 2. cap. 5.
apud Burch.
li. 3. c. 3. &
Iuon. p. 6. c.
101. Apud
Burch. titu-
lus est ex
Concil. Bra-
caren.

Quinto indicio ad cognitionem ^a nostram Aniani Ega-
brensis Diaconi relatu deductum est, de quibusdam ipsius
Ecclesiæ Clericis, quorum, dum vnus ad Presbyterium,
duo ad Leuitarum ministerium sacrarentur, Episcopus
eorum oculorum dolore detentus, fertur manum suam
super eos tantum ^b posuisse, & Presbyter quidam illis, ^b Imposuisse tantū.
contra Ecclesiasticum ordinem, benedictionem dedisse. Qui
licet, propter tantam præsumptionis audaciam, poterat ac-
cusatus iudicio præsentis damnari, si adhuc in corpore posi-
tus, non fuisset mortis vocatione præuentus; sed quia iam
ille examini diuino relictus, humano iudicio accusari non
potest, hi qui supersunt, & ab eo non consecrationis titulum,
sed ignominia potius ^c eulogium perceperunt; ne sibi licen-
tia talis vltra vsurpatio faciat, decreuimus, vt à gradu Sa-
cerdotalis, vel Leuitici ordinis, quem peruersè adepti sunt,
depositi æquo iudicio ^d abutantur. Tales enim meritò iudi-
cati sunt remouendi, quia prauè inuenti sunt constituti.

^a Nostri examinis,
Agabrensis Dia-
coni relatu perue-
nit, de quib. Exc.
& Burch.

^c Eloquium: C. A.

^d Abijciantur. Exc.
Burch. & Iuo. vt
nostri.

VI. De Presbyteris, vel Diaconibus ab vno Episcopo
non deponendis.

15. 4. 8. ca.
Episcopus, et
d. 6. 7. cap.
Episcopus.
Vide leges
Vvisguth.
lib. 4. tit. 7.
per totum,
presertim li.
10. si liber-
tus.

Sexta actione comperimus ^e Fragitanum Cordubensis
Ecclesiæ Presbyterum à Pontifice suo iniustè olim deie-
ctum, & innocentem exilio condemnatum. Quem rursus
ordini suo ^f restituētes, id denuò aduersus præsumptionem
^g nostram decreuimus, vt, iuxta prisorum Patrum synoda-
lem sententiam, nullus ^h nostrum, sine Concilij examine
deijciendum quemlibet Presbyterum, vel Diaconum ⁱ au-
deat. Nam multi sunt, qui indiscussos potestate tyrannica,
non auctoritate canonica damnant: & sicut nonnullos gra-
tia fauore sublimant: ita quosdam odio, inuidiaq; permoti
humiliant, & ^k ad leuem opinionis auram condemnant,
quorum crimen non approbant. Episcopus enim ^l Sacer-
dotibus, ac ministris solus honorem dare potest, auferre solus
non potest. Si enim hi, qui in seculo à dominis suis honorem
libertatis adepti sunt, in seruitutis ^m nexum non reuoluuntur;

^e Flagitanum Grat.
postea in. C. Greg.
emendatū Fragi-
tanum.

^f Restitutū esse cō-
perimus id denuò,
Grat. Cod. Greg.
nostram lectionē
retinet.

^g Exc nouam, Grat.
vestram. In Cod.
Greg. nostram.
^h Vestrum Exc.
ⁱ Purct. Grat.

^k Leui opinionēs
aura Grat.
^l Presbyteris. C. A.

^m Iugum non reuo-
cantur Grat.

De sum
in A. D.

nisi publicè apud Prætores" ac Præsides" tribunali foro fuerint accusati: quanto magis hi, qui diuinis altaribus consecrati, honore Ecclesiastico decorantur? Qui profectò, nec ab vno damnari, nec vno iudicante, poterunt honoris sui priuilegijs exui: sed præsentati Synodali iudicio, quod Canon de illis præceperit, definiri.

VII. De his, quæ prohibentur Presbyteris in Ecclesiasticis Sacramentis.

Agapius, in
seruit 3. Co
cilio Tolera-
no, & primo
Hispalensi,
Eva 628. ibi
que subscri-
bit.

Exo. 40. B.

Psal. 98. A.

Septimo examine relatum est nobis, venerandissimum quõdam Agapium, Cordubensis^a vrbis Episcopum, frequenter^b Presbyteros^c destinasse, qui absente Pontifice altaria erigerent, basilicas consecrarent. Quod quidem non est mirum id præcepisse virum Ecclesiasticis disciplinis ignarum, & statim à seculari militia in Sacerdotale ministerium delegatum. Ergo ne ultra talis à nobis licentia vsurpetur, communi sententia statuendum oportuit; scientes quia sicut^d Presbytero illicita consecratio est altaris, ita & constitutio. In diuinis enim literis præcipiente Domino, solus Moyse in tabernaculo Dei erexit altare, solus ipse vnxit; utique quia summus Sacerdos Dei erat. sicut scriptum est: Moyse & Aaron in Sacerdotibus eius. Ideoq; id quod tantum facere principibus sacerdotum iustum est, quorum typum Moyse, & Aaron tenuerunt, Presbyteri, qui filiorum Aaron gestant figuram, arripere non præsumant. Nam quamuis cum Episcopis plurima illis ministeriorum communis sit dispensatio, quædam nouellis & Ecclesiasticis regulis sibi prohibita nouerint: sicut Presbyterorum & Diaconorum, ac virginum consecratio; sicut constitutio altaris, benedictio, vel vnctio: siquidem nec licere eis Ecclesiam, vel altarium consecrare, nec per impositionem manus fidelibus^e baptizatis, vel conuersis ex hæresi paraclætum Spiritum tradere, nec chrisma conficere, nec chrismate baptizatorum frontem signare; sed nec publicè quidem in Missa quemquam pœnitentium reconciliare, nec formatas cuilibet epistolas mittere. Hæc enim omnia illicita esse^f Presbyteris, quia Pontificatus apicem non habent, quem solis deberi Episcopis auctoritate Canonum præcipitur: ut per hoc & discretio graduum, & dignitatis fastigium summi Pontificis demonstretur: sed neque

^a Sedis C. A.
^b Chorepiscopos, vel Presb. Exc.
^c Destinasse (quitamè iuxta Canones vnum suum) quitab si. Exc.

^d Presb. vel Chorepiscopo. Exc.

^e Mysterium. Exc.
^f Quædam tamen auctoritate veteris legis, quædam nouell. Exc.

^g Baptizandis. Exc.

^h Presb. vel Chorepiscopis. Exc.
Quod C. A.

coram

coram Episcopo licere Presbyteris in baptisterium introire; nec præsentem Antistitem infantem tingere, aut signare; nec pœnitentes, sine præcepto Episcopi sui reconciliare; nec eo præsentem, sacramentum corporis, & sanguinis Christi conficere; nec eo coram posito, populum docere, vel benedicere, aut salutare; nec plebem utiq; exhortari.

VIII. De superbis Ecclesia libertis; ut ad seruitium reuocentur.

11. q. 2. 0.
Hanc discuss
Iuo. p. 10. c.
66.

Octaua discussio agitata est, de quodam Elisseo ex familia Agabrensis Ecclesiæ, qui ab Episcopo suo traditus libertati, de libertate confestim ad contumaciæ morbum transiit; sicq; per superbiam non solum eiusdem Episcopi^b veneficis artibus salutem lædere voluit, sed etiam patronam Ecclesiam, libertatis immemor, prædam nauit. Aduersus quem ingrati actio, canonum, ac legum auctoritate iuste dirigitur; scilicet, ut immeritæ libertatis damno multatus, ad seruitij nexum, quo natus est, reuocetur. Talium enim status, qui contra Episcopum suum, vel patronam Ecclesiam nituntur, decidi potius, quam conseruari conuenit: ut quorum libertas perniciofa est, sit salutifera virtus; & qui superbire nouerunt adepta libertate^d præditi, discant obedire subiecti.

Agabinens. Grat.

Malis, vel in fidi offa art. Grat.

Dam nauit. C. A.

Vide leges
Vij seg. lib.
5. tit. 7. l. 10
si libertus.

Proditis Grat. præditi. C. A.

IX. De œconomis; ne ex laicis constituantur.

16. quæst. 7.
In nona. 47.
Burch. lib. 1
c. 89. Iuo.
p. 16. c. 66.
Can. 26.
Chalc. Conc.

Nona actione didicimus, quosdam ex nostro collegio, contra mores Ecclesiasticos, laicos habere in rebus diuinis constitutos œconomos. Proinde pariter tractantes elegimus, ut vnusquisq; nostrum, secundum Chalcedonensium patrum decreta, ex proprio Clero œconomum sibi constituat. Indecorum est enim laicum vicarium esse Episcopi, & seculares in Ecclesia iudicare: in vno enim, eodemq; officio non decet dispar professio. Quod etiam in lege diuina prohibetur, dicente Moyse: Non arabis in boue, & asino simul; id est, homines diuersæ professionis in officio vno non sociabis. Vnde oportet nos, & diuinis libris, & sanctorum Patrum obedire præceptis, constituentes, ut hi, qui in administrationibus Ecclesiæ Pontificibus sociantur, discrepare non debeant, nec professione, nec habitu. Nam cohærere, & coniungi

Vestro. Grat.

Vestrum. Grat.

Et viros Ecclesiasticos iudicare. In vno. Grat.

Deut. 12. B.

iungi non possunt, quibus & studia, & vota diuersa sunt. Si quis autem Episcopus posthac Ecclesiasticam rem^a aut laicali procuratione administrandam elegerit, aut^b sine testimonio œconomi gubernandam^c crediderit, verè vt contemptor Canonum, & fraudator Ecclesiasticarum rerum, non solùm à Christo de rebus pauperum^d iudicatur reus, sed etiam & Concilio manebit obnoxius

X. De Monasterijs non conuellendis.

Decima actione, poscentibus monasteriorum patribus, pari sententia statuimus, vt cœnobia nuper condita in prouincia Bætica, sicut & illa, quæ sunt antiqua, immobili & incussa stabilitate permaneant solidata. Siquis autem (quod absit) nostrum, vel nobis succedentium Sacerdotum, quodlibet monasterium, aut vi cupiditatis spoliandum, aut simulatione aliqua fraudis conuellendum, vel^e dissoluendum, anathema effectus, maneat à regno Dei extraneus; nec proficiat illi bonum fidei, vel operis ad salutem, qui tantæ & tam salutaris vitæ destruxerit tramitem. Super hoc etiam vniuersi Bætici prouinciæ Episcopi congregati, f eundem sacri cœtus euerforem à communione suspendant; conuulsum monasterium cū rebus suis restaurent, & quod impiè vnus subuerterit, omnes piè reforment.

XI. De Monasterijs virginum, vt à Monachis tueantur.

Vndecima actione, consensu communi decreuimus, vt monasteria virginum in prouincia^g Bætica condita, Monachorum administratione, ac præsidio gubernentur: tunc enim salubria Christo dicatis virginibus prouidemus, quando eis patres^h Episcopi tales elegimus, quorum non solum gubernaculis tueri, sed etiam doctrinis ædificari possint: ea tamen circa Monachosⁱ disciplinæ cautela seruata, vt remoti ab eorum^j peculiaritate, nec vsque ad vestibulum habeant accessendi familiare permissum;^k sed nec Abbati, vel ei, qui præficiatur, extra eam, quæ præest, loqui virginibus Christi aliquid, quod ad institutionem^l morum pertinet, licebit; nec cum sola, quæ præest, frequenter eis loqui oportet; sed sub testimonio duarum, aut trium fororum; ita, vt rara sit accessio, & breuis

^a Aut per laicalem procurationē Burchar, & Gra. ad laicalem procurationem, luo.
^b Si. Gra.
^c Non cred. Gra.
^d Iudicabitur Gra. luo. Burc.

^e Dissoluendum. Exc.

^f Eund. sacrilegium cœtusq. sui. Bæ.

^g Bætica. vel ubique cond. C. A.

^h Spiritales elig. C. A.

ⁱ De est C. A.

^j Familiaritate. Exc. & Gra.
^k Nec ipse qui præest cum sola colloqui debet, sed sub. & c. cœtera desunt in Iuon.
^l Mor. vel administrationem earum pertinet. Gratian. Gregor.

& breuis omnino locutio. Absit enim, vt Monachos, (quod etiam dictu nefas est,) Christi virginibus familiares esse velimus: sed iuxta quod iussa regularum, vel Canonum admovent, longè discretos, atque seiunctos eorum tantum easdē gubernaculis deputamus; constituentes, vt vnus Monachorum probatissimus eligatur, cuius curæ sit, prædia earum rustica, vel vrbanā intendere, fabricas extruere, vel si quid ad necessitatem monasterij prouidere: vt Christi famulæ, pro animæ sue tantum vtilitate sollicitæ, solis diuinis cultibus viuunt, operibusq; suis inseruiant. Sanè is qui ab Abbate præponitur, iudicio sui Episcopi comprobetur. Vestes autem illæ ipsdem cœnobijs^a faciant, à quibus tuitionē expectant; ab eisdem denuo (vt prædictum est) laborum fructus & procurationis suffragium recepturæ. Si autem monasteriorum, hanc ordinationem aut contempserint, aut qualibet inertie dissolutione neglexerint, sciant quòd eorum^b tepor, atque superbia excommunicationis sit plectenda censura.

XII. De quodam Acephalorum Episcopo.

Duodecima actione ingressus est ad nos quidam ex hæresi Acephalorum, natione Syrus (vt asserit ipse) Episcopus, duarum in Christo naturarum proprietatem abnegās, & deitatem passibilem asserens: cuius, dum nostris sensibus tanti erroris confusio patuisset, prolatis illi de incarnatione Domini nostri Iesu Christi testimonijs, sanctorumq; patrum sententijs recitatis, omni eundem exhortatione ad veræ fidei rectitudinē, Sacerdotali modestia inuitauimus: qui salutaribus monitis^c pertinaciter, per multos diuturnosque^d communio nis^e conflictus, renitens, tandem gratia diuina edoctus, cunctis coram adstantibus hæresim propriam abdicauit, duasq; naturas, & vnā personam, in vno eodemq; Domino nostro Iesu Christo confessus est; credens impassibilem naturam deitatis, atque in sola humanitate suscepisse infirmitates^f passionum, & crucis. Cōuersus itaq; atq; receptus, susceptæ fidei confessionem, cum stipulatione iureiurando protulit, atque ab omnibus purgatus apparuit: taliq; pro merito gaudentes, Christo gratias egimus, quòd eundem, post prauitatem hæresis, ad rectitudinē fidei diuina gratia promouisset. Quē optamus, vt permanens in fide Christi, purè ac deuotissimè conseruetur.

^a Prædij earum rusticis, vel vrbanis, Excus.
^b Et si quid aliud est. Excus.

^c Deest in Excus.

^d Si qui autem monachorum. Exc.

^e Temeritas. Exc.

^f Deest. Excus.
^g Omnium deinde exhor. C. A. cum omni deinde. Exc.

^h Pertinacibus C. A. f. pertinacius.
ⁱ Deest C. A.

^j Passionis. Exc.
^k Cum stipul. protulit, atque Exc.
^l Omnibus suis erroribus purg. Exc.

XIII. De duabus in Christo naturis, & una persona.

Tertia decima^a id est vltima^a profecutione breuiter narrandū ^{Defunt. A. C.}
 putauimus, ad refutationem eorundem hæreticorū, qui duas
 naturas Christi, post vnionem delirantes confundunt, & pas-
 sibilem in eo diuinitatis substantiam asserunt. Contra quorū
 blasphemias oportet nos in vnam personam Christi geminæ
 naturæ proprietatem ostēdere, passionemq; eius in sola hu-
 manitatis susceptione manifestare; vt si fortè aliqui stultorū
 huius^a infscientiæ errore decepti sunt, dum ista legerint, resi-
 piscant, rectæq; fidei veritatē firmiter teneant. Nam procul-
 dubio multi sunt "stultorum" qui secundū Apostoli vocem
 prurientes auribus, à veritate auditum auertūt, ad fabulas au-
 tem conuertūtur. Ergo (sicut immaculata fides, & sancta Dei
 Ecclesia docet) confitemur dominum nostrum Iesum Chri-
 stum intemporaliter ex patre Deo natum; temporaliter ex
 vtero gloriosæ virginis Mariæ hominem editum; & ob hoc
 in vna subsistenti persona duas naturas habentem, deitatis,
 qua ante secula genitus est; humanitatis, in qua diebus vlti-
 mis editus est: in illa, secundū formam Dei; in ista, secun-
 dum formam serui consistens; in illa patri manens æqualis; in
 ista sine peccato similis nostræ conditionis; in illa inuisibi-
 lis; in ista visibilis; in illa^b inuiolabilis; in ista passibilis; in illa
 ex qua mori non potuit; in ista, in qua mortem suscepit. Cu-
 ius geminæ naturæ distinctio primū ex literis legis, deinde
 ex prophetis, & Euangelicis, atque Apostolicis depromen-
 da est paginis. Vt ea quæ asserimus non argumentis, sed exē-
 plis scripturarum firmemus, lex in vna eademq; Saluatoris
 nostri persona, sic demonstrat vtramque naturam; diuinam,
 loquente Domino ad Moysen: Ecce mitto Angelum meum,
 qui præcedat te, & custodiat te in via. & introducat ad locū
 quem præparauimus: obserua eum & audi vocem eius; quia est
 nomen meum in illo; humanam, loquēte eodem Domino ad
 Abraham: In semine tuo benedicentur omnes gentes, id est, in
 carne Christi, quæ de Abraham stirpe descendit. ^{Propheta. C. A.}
 in Psalmis, sub vna eademq; Christi persona, sic ostēdit vtrāq;
 naturam; diuinam, secundum illud: Ex vtero ante luciferum
 genui te: humanam, secundum hoc: Et homo factus est in ea,
 & ipse fundauit eam altissimus; diuinā, secundum illud: Eru-
 ctauit cor meum verbum bonum: humanam secundum hoc:
 Speciosus

Speciosus forma præ filiis hominū. Prophetia in Prouerbijs in
 vna eademq; Christi persona sic declarat vtramq; naturam;
 diuinā, secundum illud: Ante colles genui me; humanā, se-
 cundum hoc: Dñs creauit me in initio viarum suarum; diui-
 nam, secundum illud: Nec dum erāt abyssi, & ego iam^a con-
 cepta eram; humanā, secundum hoc: Sapientia ædificauit sibi
 domum; corporis vtiq; sui templum, in quo filius Dei inha-
 bitaret, dū Verbū caro factum est. Prophetia in Esaia sub vna
 eademq; Christi persona sic demonstrat vtramq; naturam:
 deitatis, secundum illud: Nunquid, qui alios parere facio,
 ipse non pariam, dicit Dñs? ^{Humanitatis, secundum hoc: Ecce}
 virgo in vtero cōcipiet, & pariet filiū; ^{diuinitatis, secundum}
 illud: Rorate cœli desuper, & nubes pluāt iustū; ^{humanita-}
 tis, secundum hoc: Aperiatur terra, & germinet Saluatorē, &
 iustitia oriatur simul. ^{Itē alibi} humanitatis, secundum hoc:
 Paruulus natus est nobis; diuinitatis, secundum illud: Filius da-
 tus est nobis. Paruulus enim^f Christus ad susceptę humanita-
 tis naturā pertinet, quia homo est factus: filius autē datus, ad
 diuinitatis, quia Dei filius. Et vt ostenderet in vtraq; natura
 vnā esse personā^b paruuli nati, & filij dati, adiecit: Vocabitur
 nomē eius magni consilij Angelus, Deus fortis, Pater futuri
 seculi. In Euāgelio quoq; in vno eodēq; Christo diuinæ natu-
 ræ^c significatio: Ego & Pater vnū sumus; humanæ naturæ
 insinuatio: Pater maior me est; diuinæ naturæ significatio:
 Ego sum via, veritas, & vita; humanę naturę insinuatio: Tri-
 stis est anima mea vsq; ad mortē; diuinæ naturæ significatio:
 Omnia per ipsum facta sunt; humanę naturæ insinuatio: Nō
 veni facere voluntatē meā, sed voluntatē eius, qui misit^k me.
 Paulus quoq; Apostolus in vno eodēq; Christo naturā diui-
 nitatis exprimit, dū dicit: Primogenitus omnis creaturæ, ipse
 est ante omnes, & omnia in illo cōstant. Naturā humanitatis
 declarat, dum dicit: Ipse est caput corporis Ecclesiæ. Et alibi:
 Qui cū in forma Dei esset, non rapinā arbitratus est, esse se
 æqualem Deo, sed semetipsum exinaniuit, formā serui acci-
 piens. Per hoc enim, quod dixit: Qui cū in forma Dei esset,
 naturā in eo diuinę maiestatis ostendit: per hoc autē quod ad-
 iecit: Formā serui^l accipiens, naturā in eo humanæ humili-
 tatis significauit. Et iterū inquit: Cū esset diues, pauper fa-
 ctus est, vt illius inopia nos diuites essemus. Vbi enim dixit:
 Cū esset diues, diuinæ naturæ gloria panditur; & vbi adiecit:
 Pauper fact^o est, humanę infirmitatisⁿ susceptio demonstratur.

D d Item

Item in ipso initio Apostolici Symboli ^a geminae sic ostenditur ^b in vno, eodemq; Christo naturae distinctio; deitatis ex Patre, dum dicit: Credo in Deum Patrem omnipotentem, & in Iesum Christum filium eius vnicum ^c Dominum nostrum; humanitatis ex Matre, dum dicit: Natum de Spiritu sancto, ex utero Mariae Virginis. Ecce ex utroque Testamento duae naturae in Christo; diuinitatis vna, altera humanitatis: quae quidem gemina vna fecit personam, quia vnus, idemq; mediator Dei, & hominum, homo Christus Iesus. Iam vero de passione eiusdem Saluatoris nostri, & Domini Iesu Christi, quam in sola humanitate, non in Deitate sustinuit (sicut superius) legis, & Prophetarum auctoritas, Euangeliorum quoq; & Apostolorum praedicatione adhibenda est. Lex de passione corporis Christi sic dicit: Lauabit in vino stolam suam, & in sanguine vuae pallium suum. Quid hic pallium, quid stola, nisi caro Christi passionis sanguine decorata? haec enim sola contumelias crucis sustinuit; diuinae vero naturae maiestas nihil iniuriae sensit. ^d Prophetia quoq; in psalmis passionem Christi in carne sola sic asserit: Foderunt manus meas, & pedes meos, dinumerauerunt omnia ossa mea. Vbi non deitatis, sed tantum crucifixi corporis iniuria intelligitur. Ibi enim in membrorum significatione sola caro clavis suspensa in ligno, atq; ^e suffixa pronuntiatur. Sicut & apud Hieremiam legitur: Venite mitamus lignum in pane eius, id est, crucem ^f in corpore eius. Neq; enim diuinitas ligno suspendi potuit, sed sola utiq; humanitas cruce suffixa pependit. Cuius etiam caro tolerantiam mortis passa sic ostenditur alibi, dum dicit: Caro mea requiescit in spe; utiq; quia sola in Christo carnis materia, mortis fragilitate defuncta, spe resurrectionis suae expectabat, etiam sine corruptione receptura, dum dicit: Nec dabis sanctum tuum videre corruptionem. Salomon autem in Canticis Canticorum passionem carnis Christi praedicat, dicens: Manus meae (inquit) distillaerunt myrrham, digiti mei gutta. Vbi specialiter ostenditur in manibus, ac digitis solam carnem Christi suffixam stipite; sicut in psal. 118 legitur: Confige clavis timoris tui carnes meas. Esaias autem Christum in sola humanitate, quae apparuit, passionis iniuriam suscepisse ita praedixit: Homo (inquit) in plaga, & sciens ^g Pl. existens, & sciens. Exc. ^h Pl. existens, & sciens. Exc. ⁱ Pl. existens, & sciens. Exc. ^j Pl. existens, & sciens. Exc. ^k Pl. existens, & sciens. Exc. ^l Pl. existens, & sciens. Exc. ^m Pl. existens, & sciens. Exc. ⁿ Pl. existens, & sciens. Exc. ^o Pl. existens, & sciens. Exc. ^p Pl. existens, & sciens. Exc. ^q Pl. existens, & sciens. Exc. ^r Pl. existens, & sciens. Exc. ^s Pl. existens, & sciens. Exc. ^t Pl. existens, & sciens. Exc. ^u Pl. existens, & sciens. Exc. ^v Pl. existens, & sciens. Exc. ^w Pl. existens, & sciens. Exc. ^x Pl. existens, & sciens. Exc. ^y Pl. existens, & sciens. Exc. ^z Pl. existens, & sciens. Exc.

^a Gemina natura, C.A.

^b In vna eademque Christi persona distinctio. C.A.

^c Deum, & Dominum. C.A.

^d Prophetia. C.A.

^e Fixa. C.

^f In pane eius. C.A.

^g Pl. existens, & sciens. Exc.

passionem & mortem, in quo & ipsa mors habet conditionem. Nam & cum de eo idem Propheta dixisset: Quis iste, qui venit de Edon, tinctis vestibus de Bosra? & adiecit: Quare rubrum est vestimentum tuum, tanquam calcatum in torculari? quid hic per indumentum, & vestimentum rubrum voluit ostendere, nisi solam carnis Christi passionem, crucis infectam cruore? unde & ipsa passione chlamyde coccinea Christus induitur; ut imago sanguinis in carne tantum demonstraretur. Esaias quoq; corpus solum obtulisse Christum passioni sic loquitur: Non sum (inquit) contumax, neq; contradico, corpus meum dedi percutientibus. Non dixit diuinitatem, quae passionem nescit perferre. Et iterum: Posui scapulas meas ad flagella, & maxillas ad palmas, quod & ipsum ad carnis patientiam non ad deitatis refertur iniuriam. Et Zacharias: Videbunt (inquit) in quem confixerunt: quem alium, nisi indubitanter hominem, quem Iudaei crucifixerunt, & in carne iudicantem videbunt? Ecce praenunciata est passio corporis Christi ex lege, & Prophetis. ^a Transeamus inde ad Euangelia: ibi quaeramus Christum filium Dei in sola carne portasse valetudines passionis, & iniuriam crucis; loquente ipso discipulis: Ecce ascendimus Hierosolymam, & consummabuntur omnia quae scripta sunt per Prophetas de filio hominis: tradetur enim gentibus, & illudetur, & flagellabitur, & conspuetur: & postquam flagellauerint, occident eum, & die tertia resurget. Quod totum in Christo, secundum hominem dictum, non ad substantiam deitatis, sed ad naturam pertinet carnis: quod etiam in sequentibus docetur, Iudaeis dicentibus Christo: Quod signum ostendis nobis, quia haec facis. Et dixit Iesus: Soluite hoc templum, & post triduum suscitabo illud: hoc autem dixit de templo corporis sui: nam & in passione sua, dum corripiens proditorem diceret: Iuda osculo filium hominis tradis? Quem ^b interrogat tradere proditorem, nisi hominem? Et comprehederunt non deitatem, quam caecati perfidia, nec agnoscere potuerunt. Beatus autem Apostolus Paulus, Christum in homine solo portulisse crucem, sic asserit: Ut homo (inquit) humiliavit semet ipsum, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis: qui proinde dixit, ut homo, ut nuncupatione hominis, distinctio naturae insinuaretur passibilis: quod confirmans alias ^c Loquitur Christus? Qui in vos, non in se. Exc. & A.C. ^d Est verbum eius in vos. C.A.

^a Excusi implitis. Cuius quidem fidei veritas est tam efficax, ut eam nec tyranni sua potuerint crudelitate confundere, nec haeretici subdola circumuentio pessum dare, nec hypocritarum diminueret fallax simulatio. Transeamus. &c.

^b Significat. Exc.

^c Loquitur Christus? Qui in vos, non in se. Exc. & A.C. ^d Est verbum eius in vos. C.A.

xus est ex infirmitate nostra, sed viuit ex virtute Dei. Passus ergo Christus, & mortuus; sed ex nostra infirmitate: viuit autē impassibilis, & immortalis; sed ex sua virtute, quę tanta est, vt in se, nec passionē recipiat, nec mortē admittat. Petrus quoq; Apostolorū princeps crucis Christi supplicium sic prædicat in solo corpore consummatum: Qui peccata (inquit) nostra pertulit in corpore suo super lignū, vt peccatis mortui, iustitię viueremus: cuius liuore sanati sumus. Et paulò post: Christo ⁴ *Vinamus. Exo.* igitur passio in carne. Ergo si Christus in carne est passus, nõ est secundum Deum, sed secundum hominē crucifixus. Ecce perpatuit de filio Dei, quòd passus est, quòd mortuus est, corporis hoc tantū fuisse, non deitatis. Aliena sunt ista à Deo, testante Propheta de illo: Deus sempiternus, ^b Dñs creans ¹ *Deus. C. A.* fines terræ, non laborabit, neq; deficiet. Et psalmus: Tu autem idem ipse es, & anni tui nõ deficient. Omnes enim in Christo infirmitates humanitas sola portauit: caro enim habuit vagitus infantia, non diuinitas: caro est pannis inuoluta, non deitas: caro habuit alimenta, caro portauit ætatum commercia: nam & quòd fatigatus est, quòd esuriit, quòd dormiuit, quòd fleuit, quòd passioni proximus, tristis fuit, quòd postremò ipsam passionem, & mortis cõditionem sustinuit: totum hoc ad infirmitatē pertinet humanitatis, non ad incomprehensibilem substantiam deitatis. Vnus est enim Christus, Deus, & homo, caro, & verbum: sed vnde Deus, inde habet immortalitatem: vnde homo, inde pertulit passionē: & vnde caro, inde mortuus: & vnde verbū, inde æternus. Nec enim potest esse deitate passibilis, qui est virtute, paternę glorię naturę æqualis. Vnde & patri derogatur, dum natura deitatis in filio passibilis creditur. Nam si vna Patris, & filij substantia est: vtique, sicut Pater, ita & filius immortalis est. Et si ego, & Pater vnū sumus, sicut in Patre nõ est mors, ita nec in Dei filio mors. Et si verū est: Omnia quę habet Pater, mea sunt: ergo immortalitas Patris cum filio communis est. Nam quod ait Apostolus de infidelium ignorãtia. Si enim cognouissent, nunquã Dñm glorię crucifixissent: non quasi Dñs glorię sit crucifixus, vt natura deitatis videatur esse passibilis: sed quia vnus in vtrãq; natura est Christus, secundū assumpti hominis formam, Dñs glorię dicitur passus. Sicut è contrariò est illud: Nemo ascendit in cœlū, nisi qui descendit de cœlo, filius hominis; dum de cœlo non descendisset, nisi tantum Dei filius nondum idem factus filius

filius hominis. Propter personæ ergo vnitatem, & ad hominem referuntur in Christo, quę Dei propria sunt; & diuinitati adscribuntur, quę hominis sunt. Et ideò dum pati, ac mori dicitur, non est deitatis, sed carnis proprium: sic tamen propter vnitatem personæ, ipse Deus, & natus ex virgine, & passus, & mortuus prædicatur: sed infirmitate carnis nostræ, non virtute diuinitatis suæ. Quod verò idem Apostolus ait: ^{Ad Rom. 5.} Si enim cum inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem filij eius; sic hic dicitur Dei filius mortuus, sicut dicitur de martyribus passis, ac mortuis, quorum tamen non sunt animæ occisæ in corporis passione; ore veritatis testate: ^{Matth. 10.} Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere. Vbi agnosci oportet, si animæ martyrum corpore perempto supplicijs extingui nõ possunt, Deus qui conditor est animarum, quomodò per crucem carnis, pati potuit exitum mortis? Quod etiam alibi apertius declaratur, eodem filio Dei loquente: Potestatem habeo ponendi animam meam, & potestatem iterum sumēdi eam. ^{Ioan. 10.} Quod si ipsa deitas mortua extitit, quæro, quis animam ipsius resumpsit? Stultum est ergo crucis passionem diuinæ applicare naturæ; sed tantū creabili, & humanæ. Sola enim caro crucis exitiū sensit, sola caro lanceã pertulit, sola caro sanguine, & aqua manauit, ipsa sola mortua, ipsa sola in sepulchro posita, ipsa sola tertia die resuscitata: quæ etiam glorificata cœlos adiit, in qua & venturus est iudicare in gloria Patris, iudicaturus de viuis, ^a ac mortuis. Prolatis ^b ergo noui, ac veteris Testamēti testimonijs, in quibus duæ naturæ Christi patefactæ ¹ *Vinos, & mortuos: In A. C.* sunt, in vna subsistentes persona, in quibus & passio eius apparuit in homine solo expleta, deinde oportuit sententias subnecti sanctorū Patrum, qui in sacris literis ingenti gloria refulserunt: vt etiam eorum traditione perpateat, quia Dominus noster Iesus Christus ex duabus naturis, & vna persona subsistit, & quia mortem, & passionē in sola carne suscepit. Sanctus ^d ergo Hilarius in explicatione epistolæ ad Timotheum sic loquitur: Nam & cum dicit Scriptura, Homo Christus; & cum dicit, Christus mortuus est; & cum dicit, Verbum caro factum est, non est spoliandus per fraudulentiam legentis, expositionibus suis sermo. Nam vbi homo Christus est, præcedit mediator Dei, atque hominum; vt ex vtroq; Deo & homine vnus subsistat, sitq; inter hominem

& Deum medius, confessione in se vtriusq; naturæ. Vbi vero Christus mortuus est, subiicitur: Qui resurrexit, qui est in dextera Dei. In morte eius carnis nostræ infirmitas est, in resurrectione virtus eius, in confessu Dei dignitas. Sanctus quoque Ambrosius in expositione Euangelij, secundum Lucam, sic asserit: Non enim suam, sed nostram carnem ^a Christus ascendit: nec mors illa diuinitatis, sed "quasi" hominis fuit. Et paulò post: Et enim Christus omnia, & in Christo omnia: licet in singulis Christus operetur, caro tamen moritur, vt resurgat. Item idē in eodē libro exponens inter alia dicit: Tristis est anima mea: turbata est valde. Non ergo suscipiens, sed suscepta turbatur: anima enim obnoxia passionibus, diuinitas libera. ^b Etenim spiritus promptus, caro autem infirma. Tristis autē non ipse est, sed anima. Non est tristis sapientia, non diuina substantia sed anima. ^c Suscepit corpus meū; non me fefellit, vt aliud esset, & aliud videretur. S. Athanasius in tractatu, quē scripsit de Christi natiuitate, sic dicit: In hoc sit ergo, fratres charissimi, fides nostra, in hoc tota salus, & vita consistat, vt credamus, Deum Dei filium primū ante omnia secula à Deo patre inuisibiliter ^d genitum, deinde à Maria virgine, secundum hominem natum, & secundum hunc hominem passum, mortuum, sepultum, resurrexisse ab inferis, ascendisse in cœlum. Item idem in expositione fidei: Verbum (inquit) nascitur de Maria Virgine: accipiens corpus animale: sed neq; sermo comprehensus est carne, sed in carne, & supra carnem: & sicut Deus dicitur, ita Dei virtus, Dei veritas: passus autem humana carne, sed sermo Dei impassibilis est. In passione quidem moritur homo, vt viuificaret protoplastum, qui ceciderat per inobedientiam. Sanctus Gregorius scribens ad Celidonium, dicit: Naturæ enim duæ in Christo, Deus, & homo; non autem duo filij, nec dii duo. Item idem in sermone de filio, Vno autem (inquit) capitulo moneo, vt altiora quidē adscribas diuinitati, & illi naturæ, quæ passionibus, & corpore probatur esse superior: humiliora autem naturæ humanæ attribuas, ^e quæ ex parte infirmitatis nostræ assumpta est. Item ipse in quarto libro contra Eunomium: Et ne aliquis incorruptibili naturæ Deitatis crucem passionis applicet, per alia manifestius talem emendat errorem, mediatorem ipsum Dei, & hominum, & Deum ipsum nominans; vt cum duo de vno dicantur,

Ambrosius
lib. 10. cap.
99. super
Lucam. 22.
Idem in eodē
lib. cap.
104. super
Lucam. 23.
Idem in eodē
lib. cap.
94. super
Lucam. 23.
Matth. 26.
& Marc. 14

Matth. 26.
D. & Marc.
14. D.
Ioan. 12. D.

Ioannis. 12

Gregorius
Nazian. epi
sola. 1.

^a Crucem. Aliis.

^b Aliis deest.

^b De his. Aliis.

^c Quæ suscepit. In A.C.

^d Et impassibiliter. A.C.

^e Verò.

dicantur, congruum intelligatur circa vtrumque; circa deitatem quidem impassibilitas, circa humanitatem autem dispensatio passionis. Sanctus quoque Basilius in quarto libro contra Eunomium ita scribit: Quid est, Dominus creauit me, & ante omnes colles genuit me? Vbi intelligendum est hoc, quod dicit, Genuit, de Dei filio: hoc autē, quod dicit Creauit, de ea parte, qua in forma serui est; vt vtramq; naturam in vna persona ostenderet. Sanctus Cyrillus in prima ad Successum epistola dicit: Ergò quantum quidem ad intellectum pertinet, & ad ^a fidem tantundem oculis animæ, quemadmodum incarnatus est vnigenitus, duas naturas esse dicimus, vnum autem filium, & Christum, & Dominum, Deum verbum incarnatum, & hominem factum confitemur. Item in secunda ad eundem Successum epistola sic ait: Cùm vnus (inquit) sit, & solus filius Christus, idem ipse Deus, & homo, sicut in deitate perfectus, ita & in humanitate perfectus. Non autem ipsum vnigenitum filium Dei, secundum quod intelligitur, & est filius Dei, passum esse in sua natura dicemus. ^b Oportet enim necessariò vtrāq; seruare vni, & vero filio, & non pati secundum deitatem, & dici, passum esse eundem secundum humanitatem: ipsius enim passa est caro. Idem in expositione Leuitici inter alia: Totum in his iterum circumspecte Saluatoris nostri mysterium, & emundationem, quæ per sanctum baptisma fit. Duas enim auiculas sumi iubetur, viuas, & mundas; vt intelligas per volatilia, cœlestem hominem, simul & Deum in duabus naturis, quantum pertinet ad rationem, diuidendum, vniciq; conuenientem. Item S. Augustinus: ^c Nec enim illa susceptione alterum eorum in alterum conuersum, atq; mutatum est. Nec diuinitas quippè in creaturam mutata est, vt desisteret esse diuinitas. nec creatura in diuinitatem, vt desisteret esse creatura. Nam si substantia hominis (quod absit credere) in diuinitatem conuersa est, augmentauit aliquid deitatis. Sed absit, vt augmentum recipiat ineffabilis, & incomprehensibilis plenitudo. Manet ergò vtrāq; filij Dei natura, & vna persona. Rursus ipse aduersus Maximum: Si ergo attendas distinctiones naturarum, filius Dei de cœlo descendit, & filius hominis crucifixus est in terra. Idem in sequentibus: Oportebat Christum pati, & resurgere à mortuis die tertia. Vbi resurgit, nisi in eo quòd potuit cadere? Vbi resurrexit, nisi in eo vbi mortuus? Quære

Basilius cō-
tra Eunom.

Cyrillus.

August.

^a Aliis videndum.

^b Sed passum esse
terrena natura.
Vnus. M.C.

^c In excerptis. Vnus
M.C.

mortem in Verbo; numquam esse potuit: quare mortem in anima; numquam ibi fuit quare mortem in carne; planè ibi fuit: & idè ibi fuit, quia mors vera fuit. Et paulò post: Quid miraris? Certè vita est Christus: quare mortua est vita, nec anima mortua est, nec Verbum mortuum est? Caro tantum mortua est. Quare? Vt in ea mors moreretur. Idem in expositione Ioannis Euangelistæ: Quis ergo est, per quem factus est mundus? Christus Iesus; sed in forma Dei. Quis est sub Pontio Pilato crucifixus? Idem ipse Iesus Christus; sed in forma serui. Beatus quoq; Leo Apostolicæ sedis Antistes in sua epistola, quam scripsit ad Flavianum Constantinopolitanum Episcopum, sic ait: Salua ergo proprietate vtriusq; naturæ, & in vnam coeunte personam, suscepta est à maiestate humilitas, à virtute infirmitas, ab æternitate mortalitas. Et ad resoluendum conditionis nostræ debitum, inuiolabilis natura est vnita naturæ passibili; vt, quod nostris remedijs congruebat, vnus atque idem mediator Dei & hominū, homo Christus Iesus, & mori posset ex vno, & mori non posset ex altero. In integra ergo veri hominis, perfectaque natura verus natus est Deus, totus in suis, totus in nostris. Et paulò post: Qui manens in forma Dei, fecit hominem, idem in forma serui factus est homo. Tenet enim sine defectu proprietatē suam vtraq; natura. Et sicut forma serui, Dei formā non ademit, ita forma Dei formam serui non minuit. Itē paulò post: Agit enim vtraq; forma, cum alterius cōmunionē, quod propriū est; Verbo scilicet operāte, quod Verbi est; & carne exequenti, quod carnis est. Vnum horum coruscet miraculis; aliud succūbit iniurijs. Et sicut Verbum ab æqualitate paternæ gloriæ non recessit, ita caro naturam nostri generis non reliquit. Sanctus quoq; Fulgentius in libro, quem de incarnatione Domini nostri Iesu Christi scripsit, inter alia sic intulit: Dico itaque vobis iuxta sanctorum Patrum traditionem, Dominum nostrum Iesum Christum in duabus naturis in confusis, id est, diuinitatis & humanitatis, vnam personam, siue substantiam confiteri. Idem post alia: Si quis ergo in Domino nostro Iesu Christo aut duas naturas; aut vnam noluerit, siue dubitauerit credere, aut prædicare personam; vel si quis noluerit confiteri Deum atque hominem; id est, Verbum incarnatum de Maria virgine, pro nostra salute veraciter natum, tantum à Catholica fide deprehenditur, ac demonstratur extraneus,

extraneus, vt sacramento redemptionis humanæ resistat ingratus. Et paulò post: Verbum caro factum vnus, & plenus est Christus, vnus ex vtraq; , & in vtraq; , id est, in humana, diuināq; natura: in quo sic vtriusq; naturæ prorsus vnio gloriosa persistit, vt siue diuinitati Christi humanitatem quis demat, siue humanitati diuinitatem detrahat, Christum sacrilega infidelitate, & blasphema prædicatione dissoluat. Item paulò post: Christus pro nobis carne est passus, qui de Deo Patre natus solus est impassibilis Deus. Ipsum itaque Christum filium Dei, pro nobis mortem carne gustasse, salua immortalitate diuinitatis eius, veraciter credimus. ^a Iterum post hoc: Quia non est alter Deus, alter homo, sed idem vnus est Christus, Deus & homo, profectò idem Deus Christus est, qui & mortem ^b sua carne suscepit: & idem homo Christus est, qui mortem ^c sua diuinitate destruxit. Idem quippè Christus Dei filius, qui diuinitate mori non potuit, carne mortuus est, ^d quia mortalem Deus immortalis accepit, & ^e idem Christus Dei filius carne mortuus resurrexit, quia immortalitatem suæ diuinitatis carne mortuus nō amisit. Hinc est quòd etiam post resurrectionem suam, sicut in cicatricibus veris, & in vera comestione piscis & mellis, soliditatem in se veræ carnis edocuit, ita clausis foribus ingrediens, veram in se virtutem sempiternæ diuinitatis ostendit, vt agnosceretur, & naturalis fuisse Christi morientis infirmitas, & eidem resurgenti naturalis inesse maiestas. Hæc quidem, quæ tam diuinæ Scripturæ, quàm etiam sanctorum Patrum eloquia docuerunt, decretis nostris breuiter inserta protulimus, demonstrantes geminam carnis, & deitatis naturam in vna Domini, & Salvatoris nostri persona: passum quoque eundem in ea natura, quæ corporis est; non passum in ea natura, quæ deitatis est. His ergo concordis sententia in tribus Secretarijs definitis, pro confirmatione sui, ^f proprias subscriptiones subiecimus.

- 1 | Sidorus, in Christi nomine Ecclesiæ Spalensis Episcopus, subscripsi.
- 2 | Bisinus, in Christi nomine Ecclesiæ Eliberitanæ Episcopus, subscripsi.
- 3 | Rufinus, in Christi nomine Ecclesiæ Asidonensis Episcopus, subscripsi.

Fulgentius,

Luc. 24.
Ioh. 10.

^a Item. Exc.

^b Suam. Exc.

^c Suam. Exc.

^d Quam. In Exc.
^e Et ideo. In Exc.

^f Propriam subscriptionem. Exc.

- 4 Fulgentius, in Christi nomine Ecclesiae Astigitanae Episcopus, subscripsi.
- 5 Cambra, in Christi nomine Ecclesiae Italicensis Episcopus, subscripsi.
- 6 Fidentius, in Christi nomine Ecclesiae Tuccitanae Episcopus, subscripsi.
- 7 Teodulphus, in Christi nomine Ecclesiae Malacitanae Episcopus, subscripsi.
- 8 Honorius in Christi nomine Ecclesiae Cordubensis Episcopus, subscripsi.

De subscriptionibus.

Bisnus] In Epistola Gundemari subscribit Pisinus Eliberitana, non Bisnus: Fidentius successit Agapio viro sancto, Episcopo ex Monacho. De Isidoro, et Fulgentio Episcopis sanctissimis, supra, ut potuimus, diximus.

Ex subscriptionibus constat, sub Hispali esse.

Eliberim.

Tucci,

Asidonam.

Malacam.

Astigi.

Cordubam.

Italicam.

Ex diuisione antiqua deest

Elipla, et Egabro.

De Sisebuto Rege.

Sisebuti Regis extat nunc memoria, in numis, ut auctores sunt Resendius Lusitanus, et Ambrosius Morus, cum hac subscriptione, D. N. SISEBVTVS. In reuerso. CIVITAS EBORA. DEVS ADIVTOR MEVS. Etiam in lapide fracto haec leguntur: SACERDOS OCCURRIT AMATOR. AETATIS SUAE XLIII. DIE ID. FEBRV. ERA DCLII. FELICITER. II. SISEBVTI REGIS EPISCOPATVS. AN. I. ET MEN. X. T. IN PACE. AMEN. Unde constat Sisebutum regnare coepisse, Era. 649. quod cum anno huius Concilij optime conuenit. Situs fuit Sisebutus Rex in Basilica Diua Leocadia, Tago imposita, in suburbio.

Notæ in Concilium Hispalense secundum.

In ciuitate Spalensi] Anno nono regni Sisebuti celebratum est, sub D. Isidoro Metropolitano secundum Concilium Hispalense, pro Ecclesiasticis negocijs, et contra Acephalos hereticos, negantes temere in Christo duas naturas, in una diuina persona. Acephali, sine capite dicti, quia nullus reperitur erroris huius auctor, à quo exorti nomen et sectam sibi arrogent, ut Isidorus inquit, lib. etymol. 8. c. 5. et Augustinus. De his etiam multa tradit Nicephorus, lib. 18. Eccles. hist. c. 45. plura infra. Interfuit huic Concilio Episcopus quidam Syrus, stolidus huius haresis propugnator; qui post longam disputationem, rationibus et argumentis D. Isidori et aliorum patrum victus, ad rectam et orthodoxam fidem conuersus est: ut ex. 12. actione huius Concilij constat. Estque Concilium eruditum et doctum, iuris ciuilibus, et Canonici sapientia refertum; ita ut appareat à viris eruditione diuina, et seculari praestantibus esse editum.

Cap. 3 Cingulo honoris] Sic. l. 3. de domesticis, et proteet. lib. 12. Cod. Quinquennium enim si fuerit diuagatus, ipse iam cingulo spoliandus est; idest dignitate, et magistratu priuandus, et derijciendus. In omni republica bene constituta, dignitates et honores, magistratusque, solent peculiaria habere insignia, quae dum munus conferuntur, illa pariter conferuntur; dum vero ex auctorantur qui habent, adimuntur. Habebant apud Romanos reges et consules fasces, et secures, et purpuram: Senatores latumclauum, seu laticlauium, et calceum lunatum, et vestem albam: equites anulum: Hispani nunc calcar et enses: milites Romani, et aliarum nationum cingulum, à quo ensis pendeat: erat enim Zona cum gladio, ex Suida in Auxetio. Unde Ioab in pralio aduersus Absalonem, promisit se daturum baltheum occisori. Inde et testamentum militare in procinctu factum dicitur, cum milites ad pralium progredierentur, se gladijs cingentes, ut cumque poterant, de suis rebus disponebant. Hinc per translationem dignitatis et honoris insignia, etiam aliorum quam militum, dicitur cingulum: ita est duplex, et militiae, et dignitatis, siue honoris.

Cap. 4 Contra diuina, atque Ecclesiastica iura] In Concil. Carthag. 4. c. 69. Episcopus pro hac re deponitur. Simili sententia (inquit) subiacet

„ iacebit Episcopus, si sciens ordinauerit Clericum eum, qui viduam,
 „ aut repudiatam uxorem habuit, aut secundā. Et in excerptis Mar-
 tini, c. 26. Si quis viduam. Et in epistola Innocenti ad Victorium,
 c. 5. Et ad Rufum, c. 1.

Cap. 5 Depositi æquo iudicio abutantur] Ordinans enim contra
 patrum instituta, et sanctiones, auctoritatem in ordinationibus,
 vel Concilijs minimè retinebit; et ordinatus ordinis honore priua-
 tur. Sic Innocentius PP. primus epistola. 24. c. 3. dum ait: Aduer-
 sus formas Canonum ad ordinem venire tentans, ordine et honore
 priuetur, unā cum ordinatore. Idem Zozimus PP. epistola. 1. c. 1.
 et Concilium Arelatense. 3. cap. 3. ab eo die ad annum aufert
 celebrandi potestatem. Idem Hilarius PP. I. epistola ad Epif-
 scopum Tarraconensem, c. 4. et Simplicius PP. epistola. 3. ad Flo-
 rentium.

Cap. 6 Iuxta priscorum patrum Synod. sententiam] A gradu suo
 deicitur Episcopus, Presbyter, aut Clericus ex omni ordine, qui
 postquam promotus erat, grauibus reperiatur criminibus, et sce-
 leribus coopertus. Id constat ex epistola. 1. Gelasij PP. c. 20. et Za-
 charia PP. c. epistol. 5. ad Bonifacium. Patet etiam ex causa Po-
 tamij Concil. Toletan. decimo, et in causa Siseberti Concil. Tolet.
 6. qui à tribus Episcopis degradatur: et nouissimè in Concil. Trid.
 sess. 3. c. 4.

Cap. 7 Presbytero est illicita consecratio altaris] Altare consecra-
 ri à presbytero non debet. Concil. Agathens. c. 43. Solus Episcopus
 constituit, et ungit. Felix PP. IV. c. 1. epistola decretalis, et pri-
 mo Bracarensi, c. 19. 8. Tolet. c. 7. Et consecratur Episcopi benedi-
 ctione, et chrismatismis unctio.

Formatas cuilibet epistolas] Formatae vocantur Canonicae epi-
 stola, quae peregrinatio Clerico dabantur, fidei et religionis ergo.
 Concil. Antioch. c. 8. et Laod. c. 41. Et Conc. Mileuit. Can. 20. di-
 citur: Placuit ut quicumque Clericus propter necessitatem suam, ali-
 cubi ad comitatum ire voluerit, Formata ab Episcopo suo accipiat:
 quod si sine formata voluerit pergere, à communionem remoueat.
 et infra: Formatae, quae à Primatibus, vel à quibuscumque Epif-
 scopis, Clericis proprijs dantur, habeant diem Paschae. Concil. Laod.
 cap. 41. literas Canonicas vocat Formatae: Non oportet ministrum
 altaris, vel etiam laicum sine Canonicis literis, id est Formata ali-
 cubi proficisci. Habetur de consec. d. 5. c. Non oportet. Accipiebant
 etiam Episcopi à Primate, si peregrinandum esset, Formatae, vel
 commendationem. Concil. Carthagen. cap. 28. Dicebantur etiam

commu-

communicatoriae literae Concil. Eliberitano. cap. 58. (multiplex erat
 literarum usus) studij, et officij indices. Erant etiam literae confes-
 soriae, quae confessoribus, ut munere suo possent fungi, dabantur: eo-
 dem Eliberitano cap. 25. Erat et tractatoria epistola, in quibus
 Imperatores et Reges, suos Praesides vocabant, vel euectionem
 aliquam concedebant: in Codice Theodosiano, lib. 8. tit. 6. de tra-
 ctatorijs, et Statutis: à D. Augustino vocatoriae nominantur. Vi-
 de notata in cap. Placuit. d. 18.

Cap. 7 Nec eo praesente sacramento] Concilio Carthagenensi. 2. c. 9.
 sic dicitur: Quisquis presbyter, praesente et inconsulto Episcopo,
 agenda in quolibet loco voluerit celebrare, ipse honori suo contra-
 rius existit. Agenda vero dicitur Missa celebratio, eò quod in
 agendo consistat: est enim agere: verbaque forma sacramenti sunt
 corporis et sanguinis Domini effectiua, et operatiua.

Cap. 7. Vel benedicere] Concilio Agathensi. c. 30. Benedictionem
 super plebem in Ecclesia fundere, aut poenitentem in Ecclesia bene-
 dicere Presbytero penitus non licebit.

Ca. 10. In prouincia Baetica] Fuerunt multa virorum, et mulierum
 monasteria constructa in prouincia Baetica: quod facile perspicies
 quisquis librum D. Eulogij de martyribus legerit.

Ca. 11. Familiares esse velimus] Diuus Leander in libello de insti-
 tutione virginum. c. 2. quem. M. f. apud me habeo, sic inquit: Iam
 quali fuga virum fugias, soror tu pudica, si tam sollicitè foeminas
 seculi declinabis? Quisquam vir si sanctus est, nullam tecum gerat
 familiaritatem; ne virili iugitate, aut infametur utriusque; sancti-
 tas, aut pereat, aut decidat à charitate proximi. Quae et si malum
 non agit, opinionis tamen pessima famam nutrit. Dispar enim sexus
 in unum locatus, eo titillatur instinctu, quo nascitur. Et naturalis
 mouetur flamma, si quod incendi possit, attingitur. Quis conligauit
 ignem in sinu suo, et non comburetur? Ignis, et stupa sibi utraq;
 contraria, in unum redacta, flammam enutriunt. Viri sexus, et
 foemina diuersa: quae si coniunguntur, ad quod lex natura prouocat,
 commouentur. Hec Leander.

Ca. 12. Ex haeresi Acephalorum] De Acephalis multa tradit Nice-
 phorus lib. 18. Eccles. histor. cap. 45. Eodem tempore, et Acephali,
 quorum dux Seuerus Antiochenus fuit, unā Verbi et carnis na-
 turam male praedicantes. Et mox: Acephali autem ob eam causam
 dicti sunt, quod sub Episcopis non fuerint. Proinde Episcopis et
 Sacerdotibus apud eos defunctis, neque baptisimus iuxta solennem,
 et receptum Ecclesiae morem apud eos administratus, neque oblatio,

Ee aut

„ aut res aliqua diuina facta, ministeriumue Ecclesiasticum, sicuti
 „ mos est celebratum est. Communionem uero illi a plurimo tempore
 „ asseruatam habentes, ferijs Paschalibus in minutissimas incisam
 „ partes conuenientibus ad se hominibus dederunt. Quo tempore
 „ quam quisque uolisset, placitam sibi sumebat potestatem. Et pro-
 „ pterea, quod quilibet, quod sibi uisum esset, fidei insertum uolebat,
 „ quam plurima defectorum, & hereticorum turba exorta est, &c.
 Lege Isidorum lib. Etymolog. 8. c. 3.

SYNODVS. IIII.
 Toletana LXII. Episcoporum.

TITVL I.

- I **D**E euidenti catholica fidei ueritate.
- ij De ordine in ministerijs, uel officijs in cunctis Ecclesijs celebrando.
- iiij De qualitate Conciliorum, uel quare, aut quando fiant.
- iiiij Formula, qualiter Concilium fiat.
- v De annunciatione Pasche ante Epiphaniam inter Episcopos exquirenda.
- vi De trina, & simpla in Baptismo merfione.
- vii De celebrando officio in sexta feria Pasche.
- viii De non soluendo ieiunio in sexta feria Pasche, exceptis languidis, senibus, & paruulis.
- ix De benedicendo cereo, & lucerna in uigilijs Pasche.
- x De Dominica oratione quotidie patenter pronuncianda.
- xj De non decantando in Quadragesima Alleluia.
- xij Quod Laudes non post Apostolum, sed post Euangelium sint dicenda.
- xiii De non reuendo pronunciare hymnos.
- xiiiij De hymno trium puerorum in cunctis Missarum solennitatibus decantando.
- xv Quod in fine psalmorum: Gloria, & honor Deo, sit dicendum.
- xvj De discretione Gloria in fine responsorium.
- xvij De Apocalypsis libro in omnibus recipiendo.
- xviii Quod post benedictionem populo datam, sic communicare debent Sacerdotes.
- xix De ordinatione Episcoporum.
- xx De numero annorum, quo Sacerdotes, & Leuita ordinentur.
- xxj De castitate Sacerdotum.
- xxij Ut Episcopus in conclaui suo idoneum testimonium habeat.
- xxiiiij Ut Presbyter, uel Diaconus similiter, uita sua habeant testes.
- xxiiiij De conuersatione Clericorum; ut in uno conclaui sint.
- xxv Ut Sacerdotes scripturarum sacrarum, & Canonum cognitionem habeant.
- xxvj Quod parochianis Presbyteris, cum ordinantur, officialis libellus debeat dari; & ideo Presbyteri in Litanijs sint de officio querendi.

Incipit Synodus Toletana quarta. Cesta Synodalia in Toletana urbe, apud Concilium sexaginta sex Episcoporum Hispanie, & Gallie prouincie edita.

Titulorum horum maxima est diuersitas in Excusis.

- xxvi] De professione Presbyterorum, vel Diaconum Episcopo facienda, cum in parochijs ordinantur.
- xxvii] De ordine, quo depositi iterum ordinantur.
- xxix] De Sacerdotibus, Levitis, vel Clericis magos, aut aruspices consulentibus.
- xxx] De Sacerdotibus ad gentem extraneam nuncios mittentibus.
- xxxj] De discretione causarū, in quibus Sacerdotes iudices fieri possunt.
- xxxii] De cura populorū, & pauperū, quā Episcopi sibi impositā nouerint.
- xxxiii] Ne ex facultatibus Ecclesiarum diœcesis, excepta tertia oblationum, tributorum, aut frugum Episcopus aliquid auferat.
- xxxiiii] De tricennij tempore, & propter prouincias causarū discretione.
- xxxv] De conuentu territorij, & basilicis nouiter constructis, ad quem Episcopum pertineant.
- xxxvi] De requisitione Episcoporum, per singulos ānos in parochijs peragēda.
- xxxvii] De promisso pro suffragio præstato, ex rebus Ecclesiæ persoluendo.
- xxxviii] De suffragio fundatoribus Ecclesiarum, vel filijs eorum, ex rebus ab ipsis collatis, impertiendo.
- xxxix] De discretione Presbyterorum, vel Diaconorum; ut in utroque choro consistant.
- xl] De uno orario Diaconibus utendo, nec ornato, sed puro.
- xli] De qualitate tonsuræ à cunctis Clericis, vel Lectoribus cōmuniter habenda.
- xlii] De remotione mulierum à consortio Clericorum.
- xliii] De uenditione mulierum, quæ Clericis coniunctæ noscuntur.
- xliiii] De personis mulierum, quas non conuenit Clericis copulari: & si nesciente Episcopo, Clericus ducat uxorem.
- xliv] De Clericis, qui arma sumpserint, vel sumpserunt.
- xlvi] De Clericis sepulchra demolientibus.
- xlviij] De absolute à laboribus, vel indictionibus Clericorū ingenuorū.
- xlviij] De institutione œconomorū, id est, qui res Ecclesiasticas tractant.
- xljx] De professione Monachorum, & deuotione parentum eorum.
- l] De Clericis, qui monachorū propositum appetūt; ut licitū habeant.
- li] De discretione potestatis Episcoporum, quam in monasterijs habere potuerunt.
- lii] De monachis vagis, & à monasterijs egressis.
- liij] De religiosi vagis, qui nec inter Clericos, nec inter monachos habentur.
- liiij] De discretione pœnitentium, & qui possunt ad honores Ecclesiasticos prouehi, vel qui non possunt.
- liiij] De pœnitentibus uiris, ac uiduis, siue uirginibus, qui diuertentes

- tentes laici fiunt, aut uestem mutant, vel coniugijs copulantur.
- lvj] De discretione secularium, & sanctimonialium uiduuarum.
- lvij] De discretione Iudeorum, qui non, vel qui credere, ui cogantur.
- lviii] De his, qui contra fidem Christi, Iudæis munus, vel fauorē præstāt.
- lix] De Iudæis dudum Christianis, & postea in priori ritu diuersis, ac seruis, vel filijs eorum circumcisis.
- lx] De filijs Iudeorum, ut à parenibus separati, Christianis debeant deputari.
- lxj] De filijs fidelibus Iudeorum; ne prauaricatis parentibus & damnatis, à rebus parentum exules fiant.
- lxij] De Iudæis baptizatis, qui se sociant infidelibus Iudæis; ut Christianis illi donentur, & istis cadibus deputentur.
- lxiiij] De Christianorum Iudeorūq; coniugijs communibus, & filijs eorum.
- lxiiij] De Iudæis conuersis, & post prauaricantibus; ut ad testimonium non admittantur.
- lxv] Ne Iudæi, vel si qui ex Iudæis sunt, officia publica agant.
- lxvj] Ne Iudæi quocunq; mancipium Christianum quocunq; titulo habeant.
- lxvij] De libertis ex familia Ecclesiæ factis, si nihil ex proprio conferant. Sacerdotes, qui eos faciunt.
- lxviii] De discretione ex familia Ecclesiæ manumissorum; qualiter manumittantur, & ne aduersa testificent, vel accusent.
- lxix] Quod liberti ex familia Ecclesiæ pro compensatione acquisitæ rei, à Sacerdotibus possint fieri.
- lxx] De professione libertorum Ecclesiæ, & posteritatis eorum Sacerdotibus facienda; ne longinquitas temporis eos oblitescere faciat splendorem libertatis.
- lxxj] De libertis Ecclesiæ eiusdem patrociniū relinquentibus.
- lxxij] De libertis patrociniū Ecclesiæ commendatis.
- lxxiiij] De discretione libertorum, qui ad Ecclesiasticos honores peruenire possunt, vel qui prouehi prohibentur.
- lxxiiij] De libertis familiarum Ecclesiæ, qui, vel qualiter ad Sacerdotium promoueantur, & de rebus eorum quid fiat, ac ne obuium testificent, vel accusent.
- lxxv] De cōmonitione plebis, ne in principes delinquatur, & de electione Principum, & de transgressione fidei, quæ Principibus promittitur, ac de monitione Principum qualiter iudicent, & de uolitione Principum nequiter iudicantium, atq; de execratione Suintilanis, & coniugis, ac prolis eius, similiter & de Geilane germano eius, ac rebus eorum.

GESTA SYNODALIA IN
Toletana vrbe, in Concilio LXII. Episcoporum
Hispaniæ, & Galliæ prouinciarum edita, anno. III.
regnante gloriosissimo domino nostro, Principe
Sisenando, die nono Decembris,
Era DC. LXXI.

Apud Concilium
C.A.

In vno. M.C. LXXI.

VM studio amoris Christi, ac diligētia religiosissimi Si-
senandi Regis, Hispaniæ, atq; Galliæ Sacerdotes apud
Toletanā urbem, in nomine Domini conuenissemus, vt eius
imperijs, atq; iusis cōmunis à nobis ageretur de quibusdā
Ecclesiæ disciplinis tractatus, primū gratias salutari nostro,
Deo omnipotenti egimus, post hæc antefato ministro eius
excellētissimo, & gloriosissimo Regi, cuius tanta erga Deū
deuotio extat, vt non solū in rebus humanis, verū etiam in
causis diuinis sollicitus maneat. Hic quippè, dum in basilica
beatissimæ & sanctæ confessoris Leocadiæ omnium no-
strorum pariter iam cœtus adesset, tali promerito fidei suæ,
cū magnificentissimis viris ingressus, primū corā Sacerdo-
tibus Dei humo prostratus, cum lacrymis, & gemitibus pro
se interueniendū Domino postulauit: deinde religiosa pro-
secutione Synodum exhortatus est, vt Paternorum decreto-
rum memores, ad conseruāda in nobis iura Ecclesiastica stu-
dium præberemus, & illa corrigere, quæ dum per negli-
gentiam in vsū venerūt, contra Ecclesiasticos mores licen-
tiam sibi de vsurpatione fecerūt. Talibus igitur eius monitis
congaudētes, necessarium extitit, iuxta eius nostrumq; votū
tractare, quæ competunt siue in sacramentis diuinis, quæ
diuerso, atque illicito modo in Hispaniarum Ecclesijs cele-
brantur, seu quæ in moribus prauè vsurpata noscuntur. Et
quoniam generale Concilium agimus; oportet primum no-
strę vocis sermonem de Deo esse; vt post professionem fidei,
sequētia operis nostri vota, quasi super fundamentum
firmissimum disponantur.

Galleciæ. Exc.

Saluatori. Exc.

Martyris. Exc.
C.A.

Deest. In Exc.

Et nobilissimæ
Exc.

Humi. Exc.

Proferemus. C.A.

Dei nostri. C.A.

I. De euidente catholica fidei veritate.

Secundū diuinas Scripturas, & doctrinam, quam à sanctis
Patribus accepimus, Patrē, & Filium, & Spiritum sanctum
vnius deitatis, atq; substantiæ confitemur; in personarum di-
uersitate

ueritate Trinitatem credentes, in diuinitate vnitatem præ-
dicantes, nec personas confudimus, nec substantiam separa-
mus. Patrem à nullo factum, vel genitum dicimus; Filium à
Patre non factum, sed genitum asserimus; Spiritum verò san-
ctum, nec creatum, nec genitum, sed procedentem ex Patre,
& Filio profitemur. Ipsum autē Dominum nostrum Iesum
Christum Dei filium, & creatorem omnium, ex substantia Pa-
tris ante sæcula genitum, descendisse vltimo tempore pro re-
demptione mundi à Patre, qui nūquam desijt esse cum Patre.
Incarnatus est enim ex Spiritu sancto, & sancta gloriosa Dei
genitrice virgine Maria, & natus ex ipsa, solus idē dominus
Iesus Christus; vnus de sancta Trinitate, anima & carne per-
fectum, sine peccato, suscipiēs hominem; manens quod erat,
adsumens quod non erat; æqualis Patri secundū diuinitatē;
minor Patre secundū humanitatem; habens in vna persona
duarum naturarum proprietatem: naturæ enim in illo duæ,
Deus & homo; non autem duo Filij, & Dei duo, sed idē vna
persona in vtraq; natura; perferens passionem & mortem pro
nostra salute: non in virtute diuinitatis, sed infirmitate hu-
manitatis. Descendit ad inferos, vt sanctos, qui ibidem tenebā-
tur, erueret: deuictoq; mortis imperio resurrexit: assumptus
deinde in cœlum, venturus est in futurum ad iudicium vi-
uorum & mortuorum: cuius nos morte, & sanguine mūda-
ti, remissionem peccatorum consecuti sumus; resuscitandi ab
eo in die nouissima, in ea, qua nūc viuimus carne; & in ea, qua
resurrexit idē Dominus forma, percepturi ab ipso; alij pro iu-
stitiæ meritis, vitam æternam; alij pro peccatis, supplicij æter-
ni sententiam. Hæc est Catholicæ Ecclesiæ fides; hanc confes-
sionem conseruamus, atq; tenemus: quam quisquis firmissi-
mè custodierit, perpetuam salutem habebit.

Deest. A.C.

In. Exc.

Proprietates, duo
m. ff.

In. Exc.

Deest in. Exc.
In cœlos. Exc.
Deest. A.C.

II. De vno ordine in ministerijs, vel officijs in cunctis
Ecclesijs, celebrando.

Post rectæ fidei confessionē, quæ in sancta Dei Ecclesia præ-
dicatur, placuit vt omnes Sacerdotes, qui Catholicæ fidei vni-
tate cōplectimur, nihil vltra diuersum, aut dissonū in Ecclesia-
sticis Sacramētis agamus; ne quælibet nostra diuersitas apud
ignotos, seu carnales schismatis errorē videatur ostendere, &
multis existat in scandalū varietas Ecclesiarum. Vnus igitur
ordo orādi, atq; psallendi nobis per omnem Hispaniam, atq;
Galliam

Schismaticis. Exc.

^a Galliam conferuetur, vnus modus in Missarum solennitatibus, vnus in Vespertinis, ^b Matutinisq; officijs: nec diuersa sit vltra in nobis Ecclesiastica consuetudo, ^c qui in vna fide continemur, & regno: hoc enim & antiqui Canones decreuerunt, vt vnaquæq; prouincia, & psallendi & ministrandi parem consuetudinem ^d contineat.

III. De qualitate Conciliorum, vel quare aut quando fiant.

Nulla penè res discipline mores ab Ecclesia Christi ^e depulit, quàm Sacerdotum negligentia, qui contèptis Canonibus ad corrigendos Ecclesiasticos mores Synodum facere negligunt. Ob hoc à nobis vniuersaliter definitum est, vt quia iuxta antiqua patrum decreta, bis in anno difficultas temporis fieri Concilium non finit, saltem vel semel à nobis celebretur. Ita tamè vt si causa fidei est aut quælibet alia Ecclesiæ cõmunis, generalis totius Hispaniæ & ^f Galliæ Synodus conuocetur: si verò nec de fide, nec de communi Ecclesiæ vtilitate tractabitur, speciale erit Conciliũ ^g vniuscuiusq; prouinciæ, vbi Metropolitanus, elegerit peragendum. Omnes autem, qui causas aduersus Episcopos, aut iudices aut potètes, aut cõtra quoslibet alios habere noscuntur, ad ^h eundem Concilium concurrunt, & quæcũq; examine Synodali, à quibuslibet prauè vsurpata inueniuntur, regij executoris instantia iustissimè his, qui bus iura sunt, reformentur. Ita vt pro compellendis iudicibus, vel secularibus viris ad Synodum, Metropolitanis studio ⁱ idè executor à Principe postuletur. ^k Quinto decimo autem Calendarum Iuniarum congreganda est in vnaquaq; prouincia Synodus, propter vernale tempus; quando herbis terra vestitur, & pabula germinum inueniuntur.

IIII. Formula qualiter Concilium fiat.

^l Hora itaq; prima diei, ¹ ante solis ortum eijciantur omnes ab Ecclesia, obseratisq; foribus, ^m cuncti ad vnam ianuam, per quam Sacerdotes ingredi oportet, ostiarij stent: & conuenientes omnes Episcopi pariter introeant, & secundum ordinationis suæ tẽpora resideant. Post ingressum omnium Episcoporum, atq; cõfessum, vocentur deinde Presbyteri quos causa probauerit introire. Nullus se inter eos ingerat Diaconorum. Post hos ingrediatur ⁿ diaconi probabiles, quos ordo poposcerit interesse: & corona facta de sedibus Episcoporum, Presbyteri à tergo eorum

eorum resideat. ^a Diacones in cõspectu Episcoporum stent. Dein de ingrediantur laici, qui ^b electione Concilij interesse meruerint. Ingrediantur quoque, & Notarij quos ad recitandum, vel excipiendum ordo requirit, & obserentur ianua. ^c Seditesque in diuturno silentio Sacerdotes, & cor ^d totum ad Deum habentes, dicat Archidiaconus: Orate. Statimq; omnes in terra ^e prostrabuntur, & orantes diutius tacitè cum fletibus, atq; gemitibus vnus ex Episcopis senioribus surgens orationem palam fundat ad Dominum, cunctis adhuc in terra iacentibus. Finita autem oratione & responso ab omnibus: Amen, rursus dicat Archidiaconus: Erigite vos. Et confestim omnes surgant, & cum omni timore Dei, & disciplina tam Episcopi, quàm Presbyteri sedeant. Sicq; omnibus in suis locis in silentio confidentibus, Diaconus alba indutus codicem Canonum, in medio proferens capitula de Concilijs agendis pronunciet. Finitisq; titulis, Metropolitanus Episcopus Conciliũ alloquatur dicens: Ecce sanctissimi sacerdotes, recitatae sunt ex Canonibus ^g sanctorum Patrum sententiæ de Concilio celebrando. Si qua igitur quempiam vestrum actio commouet, coram suis fratribus proponat. Tunc si aliquis quamcunq; querelam, quæ contra Canonem agit, in audientia Sacerdotali protulerit, nõ prius ad aliud transeat capitulum, nisi primum, quæ proposita est actio terminetur. Nam & si Presbyter aliquis, aut Diaconus, Clericus, siue laicus de his, qui foris steterint, Concilium pro qualibet re crediderit appellandum, Ecclesiæ Metropolitanæ Archidiacono causam suam intimet, & ille Concilio denunciet. Tunc illi, & introeundi, & proponendi licentia concedatur Nullus autem Episcoporum à cœtu communi secedat, ante quam hora generalis secessionis adueniat. Concilium quoque nullus soluere audeat, nisi fuerint cuncta determinata: ita vt quæcumque deliberatione communi finiuntur, Episcoporum singulorum manibus subscribantur. Tunc enim Deus suorum Sacerdotum Concilio interesse credendus est, si tumultu omni abiecto, sollicitè, atque tranquillè Ecclesiastica negocia terminentur.

V. De annunciatione Pascha ante Epiphaniam inter Episcopos exquirenda.

Solet in Hispanijs de solennitate Paschali varietas existere prædicationis: diuersa enim obseruantia laterculorum Paschalis

Galliciam. Exc.

Deest in. Exc.

Quia. Exc.

Teneat. Exc.

Magis. Exc.

Galliciam. Exc.

Proueniens cuius que prouinc. Metropolitan. Exc.

Gothicimus.

Quidem. Exc. Quinta decimo. Exc.

Mane. Exc.

Cunctis. Exc.

Diacones. Exc.

Diaconi. Exc.

Electio. Exc.

Gothicimus: sed tibusque in ianua no fletibus sacerdotibus. Exc.

Tantum. Exc.

Habentibus. Exc. In terra prostratis, & orantibus. Exc.

Præcorum. C. A.

Isidorus, de Laterculo, lib. 6. etymo. c. 17. de cyclo Paschali.

chalis festiuitatis, interdum errorem parturit. Proinde placuit, vt ante tres menses Epiphaniarum Metropolitanorum Sacerdotes literis inuicem se inquirant: vt communi scientia edocti diem Resurrectionis Christi, & comprouincialibus suis insinuent, & vno tempore celebrandum annuncient.

VI. De trina & simpla in Baptismo
mersione.

De Baptismi autem sacramento, propter quod in Hispaniis quidam Sacerdotes trinam, quidam simplam mersionem faciunt, à nonnullis schisma esse cōspicitur, & vnitas fidei scindi videtur. (Nam dum^a Patres diuerso, & quasi cōtrario modo agunt, alij alios non baptizatos esse contendunt) proinde quid à nobis in hac sacramenti diuersitate^b finiendum sit, Apostolicæ sedis informemur præceptis, non nostram, sed paternam institutionem sequentes. Beatæ igitur memoriæ Gregorius Romanæ Ecclesiæ Pontifex, qui non solum partes Italiae illustrauit, sed & longè existentes Ecclesias sua doctrina perdocuit, efflagitante sanctissimo Leandro Episcopo, de hac Hispaniæ diuersitate, quid potius esset sequendum, inter cætera rescribens ei, sic ait. De trina verò mersione baptis-

» matis nihil responderi veriùs potest, quàm ipsi sensistis: quia
» in vna fide nihil officit sanctæ Ecclesiæ consuetudo diuersa.
» Nos autem quod tertio mergimus, triduanæ sepulturæ sacramenta signamus; vt dum tertio ab aquis infans educitur, resurrectio triduanæ temporis exprimatur. Quod si quis fortè etiam pro summæ Trinitatis veneratione existimet fieri, neq; ad hoc aliquid obsistit baptizandum semel in aquis mergere: quia dum in tribus subsistentijs vna substantia est, reprehensibile esse nullatenus potest, infantem in baptismo vel ter, vel semel mergere, quando, & in tribus mersionibus personarum Trinitas, & in vna potest diuinitatis singularitas designari. Sed si nunc vsq; ab hæreticis infans in baptismo tertio mergebatur, fiendum apud vos esse non censeo; ne dum mersiones numerant, diuinitatem diuidant; dumque quod faciebant, faciunt, morem vestrum se vicisse gloriantur. Quapropter, quia de vtroq; sacramento, quod fit in sancto Baptismo à tanto viro reddita est ratio, quod vtrūq; rectum, vtrūq; irreprehensibile in sancta Dei Ecclesia habeatur; propter vitandum

^a Partes diuersæ in baptizandis aliquo contrario modo agunt, ab alijs non baptizatos esse contendunt. C. A. fiendum. C. A.

^b Lib. i. regis. epist. de consec. d. 4. cap. trina mersione.

^a De consec. d. 4. p. 177. ser vitandum. Et in Decret. l. uon. lib. 1. c. 119.

vitandum autem schismatis scandalum, vel hæretici dogmatis usum, simplam teneamus Baptismi mersionem; ne videantur apud nos, qui tertio mergunt, hæreticorum probare assertionem, dum sequuntur & morem. Et ne fortè cuiquam, sit dubium huius simpli mysterium sacramenti, videat in eo mortem, & resurrectionem Christi significari: nam in aquis mersio, quasi in infernum descensio est; & rursus ab aquis emersio, resurrectio est. Item videat in eo vnitatem diuinitatis, & Trinitatem personarum ostendi; vnitatem dum semel immergimus; Trinitatem, dum nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, baptizamus. Panditur huius singularis baptismatis mysterium, etiam sacrarum scripturarum exemplis; Paulo Apostolo attestante: Nolo vos ignorare fratres, quoniam patres nostri omnes sub nube fuerunt, & omnes mare transierunt, & omnes in Mose baptizati sunt, in nube & in mari. Mare quippe rubrum significat, baptismum Christi sanguine consecratum, per quem populus Dei semel transiit. Vbi tamen tota erat Trinitas, præcedente populum columna ignis, & nubis. In igne quippe significatur Pater, in columna Filius, in nube Spiritus sanctus. Iordanis quoque fluenta, cum arca populus Dei semel transiit: per quod significatur simpla mersio baptismatis, cuius sacramento Ecclesia abluatur, & de seculi huius laboribus per Baptismum, quasi per Iordanem, ad terram cœlestis repromissionis ingreditur.

VII. De celebrando officio in sexta feria Paschæ.

Comperimus, quod per nonnullas Ecclesias in die sextæ feriæ passionis Domini, clausis basilicarum foribus, nec celebratur officium, nec passio Domini populis prædicatur; dum idem Saluator noster Apostolis suis præceperit dicens: Passionem & mortem, & resurrectionem meam omnibus prædicare. Ideo oportet eodem die mysterium crucis, quod ipse Dominus cunctis nunciandum voluit, prædicari, atque indulgentiam criminum clara voce omnem populum postulare: vt pœnitentiæ compunctione mundati, venerabilem diem Dominicæ resurrectionis, remisissis iniquitatibus suscipere mereamus; corporisque eius, & sanguinis sacramentum mundi à peccatis sumamus.

^b Mundati. C. A.

De

In nom. Ext.

1. Corin. 10.

Exod. 13. 14.

Exod. 16.

Nam. 9.

VIII. De non soluendis ieiunijs in sexta feria Paschæ, exceptis languidis, senibus, & paruulis.

Quidam in die eiusdem Dominicæ Pasionis^a ad horam nonam ieiunium soluunt, conuiujs abutuntur, & dum sol ipse eodem die tenebris palliatus lumē subduxerit, ipsaq; elementa turbata mœstitiam totius mundi ostenderint, illi ieiunium tanti diei polluunt, epulisq; inseruiunt. Et quia totum eundem diem vniuersalis Ecclesia propter passionem Domini in mœrore, & abstinentia peragit; quicumq; in eo ieiunium, præter paruulos, senes, & languidos, ante peractas indulgentiæ preces, resoluerit, à Paschali gaudio repellatur; nec in eo sacramentum corporis, & sanguinis Domini percipiat, qui diem Pasionis ipsius per abstinentiam non honorat.

IX. De benedicendo cereo, & lucerna in præuigilijs Paschæ.

Lucerna, & cereus in præuigilijs Paschæ apud quasdam Ecclesias non benedicuntur, & cur à nobis benedicantur inquirunt. Propter gloriosum enim noctis ipsius sacramentū solenniter hæc benedicimus, vt sacrę resurrectionis Christi^b mysterium, quod tempore huius votiæ noctis aduenit, in benedictione sanctificati luminis suscipiamus. Et quia hæc obseruatio per multarum loca terrarum, regionesq; Hispaniæ, in Ecclesijs commendatur, dignum est, vt propter unitatem pacis, in Gallicanis Ecclesijs conferuetur. Nulli autem impune erit, qui hæc statuta contempserit, sed Patrum regulis subiacebit.

X. De Dominica oratione quotidie patenter pronuncianda.

Nonnulli Sacerdotum per Hispanias reperiuntur, qui Dominicam orationem, quam Saluator noster docuit, & præcepit, non quotidie, sed tantum die Dominica dicunt. Et quia vt sine intermissione oremus, Apostolus docuit, qualiter autem oremus Christus præcipit, dicens: Cùm oratis, dicite: Pater noster, qui es in cœlis; quomodò ergo quotidie non dicitur, quod sine intermissione dici iubetur? Nam in tantū

quotidie

quotidie hæc oratio dicenda est, quantum & ipso titulo vtitur, dum vocatur oratio quotidiana; sic enim sancti Patres nuncupauerunt. Quod etiam apud Doctores^a quorum doctrina illustris est, inuenitur: sanctus quippè Cyprianus dicit: Itaque in oratione Dominica panem nostrum (id est) Christum dari nobis quotidie petimus: vt qui in Christo manemus, & viuimus, à sanctificatione, & corpore eius, non recedamus. Sanctus Hilarius dicit: Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. Quid enim tam vult Deus, quàm vt quotidie Christus habitet in nobis, qui est panis vitæ, & panis è cœlo, & quia quotidiana oratio est, quotidie quoque vt detur, oratur. Sanctus Augustinus dicit: De quotidianis autem breuibus peccatis, sine quibus vita hæc non ducitur, quotidiana oratio fidelium satisfacit: eorum est enim dicere: Pater noster, qui es in cœlis, qui iam Patri tali regenerati sunt, ex aqua & spiritu. Delet igitur hæc quotidiana oratio minima quotidiana peccata; delet & illa, à quibus vita fidelium etiam sceleratè gesta pœnitendo in melius redacta discedit. Ergo sicut Christus præcepit, sicut Apostolus admonuit, & quemadmodum Doctores Ecclesiastici instituerunt, quia quotidie, vel cogitatione, vel verbo, vel opere delinquimus, quotidie hanc orationem effundere in conspectu Dei debemus. Quisquis ergo Sacerdotum, vel subiacentium Clericorum, hæc orationem Dominicam quotidie, aut in publico, aut in priuato officio præterierit, propter superbiam iudicatus, ordinis sui honore multetur.

XI. De non cantando in Quadragesima Alleluia.

Item cognouimus quosdam Hispaniæ Sacerdotes,^b qui in Quadragesimæ diebus Alleluia decantant, præter in vltima hebdomada Paschæ, quod deinceps interdiximus fieri: statuentes vt in omnibus prædictis Quadragesimæ diebus, quia tempus est, non gaudij, sed mœroris, Alleluia non decantetur. Tunc enim opus est fletibus, ac ieiunijs insistere, corpus cilicio, & cinere induere, animum mœroribus deicere, gaudium in tristitiam vertere, quousque veniat tempus resurrectionis Christi, quando oportet Alleluia in lætitia canere, & mœrorem in gaudium commutare. Hoc enim Ecclesiæ vniuersalis consensus in cunctis terrarum partibus

Ff roborauit,

^a Ab hora nona
M. G.

In sermone
de oratione
Dominica.

In Enchiridio
apud
Laurentium

In Enchir. c.
ii. iii. 3.

^a Quorum in sacris
doct. est C. A.

^a Deest A.

^b Ministerium

^c Gallicanis Ec.

^b Quod C. A.

^c Ideò non dec. C. A.

roborauit. Quod & à nobis omnibus, vt cōseruetur per Hispanias Galliasq; prouincias oportebit. In tēporibus quoq; reliquis, id est, Calendis Ianuarijs, quæ propter errorē Gentilitatis aguntur, omninò Alleluia non decantetur. In quibus etiam præter piscem, & olus sicuti in alijs quadraginta diebus à cæteris carnibus abstinetur, & à quibusdam nec vinum bibitur. Si quis igitur Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, aut quilibet ex ordine Clericorum fuerit repertus, qui arbitrium suum huic constitutioni extimet præferendum, ordinis sui officio carere cogatur, & à communione eiusdem Paschæ priuetur.

XII. Quod Laudes non mox post Apostolum, sed post Euangelium sint dicenda.

In quibusdam quoque Hispaniarum Ecclesijs Laudes post Apostolum decantantur, priusquam Euāgelium prædicetur; dum Canones præcipiunt post Apostolum non Laudes, sed Euangelium annunciari. Præsumptio est enim, vt antea ponantur ea, quæ sequi debent. Nam Laudes ideò Euangelium sequuntur propter gloriam Christi, quæ per idem Euangelium prædicatur. Circa omnes igitur Sacerdotes hic ordo deinceps retineatur: excommunicationis pœnam suscipiendi, qui hunc ordinem perturbauerint.

XIII. De non reuendo pronunciare hymnos.

De consecr. dist. 1. de hymnis. De hymnis etiam canendis & Saluatoris, & Apostolorum habemus exemplum: nam & ipse Dominus hymnum dixisse perhibetur, Matthæo Euangelista testante: Et hymno dicto, exierunt in montem Oliueti. Et Paulus Apostolus ad Ephesios scripsit dicens: Implemini spiritu, loquentes vos in psalmis, & hymnis, & canticis spiritualibus. Et quia nonnulli hymni humano studio in laudem Dei, atque Apostolorum & Martyrum triumphos compositi esse noscuntur, sicut hi, quos beatissimi Doctores Hilarius, atque Ambrosius ediderunt, quos tamen quidam specialiter reprobant, pro eo quod de scripturis sanctorum Canonum, vel Apostolica traditione non existunt; respuant ergo & illum hymnum ab hominibus compositum, quem quotidie publico, priua-

priatoque officio in fine omnium psalmorum dicimus: Gloria & honor Patri, & Filio, & Spiritui sancto in secula seculorum. Amen. Nam & ille hymnus, quem nato in carne Christo Angeli cecinerunt: Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Reliqua quæ ibi sequuntur ecclesiastici Doctores composuerunt. Ergo nec idem in ecclesijs canendus est, quia in scripturarum sanctorum libris non inuenitur. Componuntur ergo hymni, sicut componuntur Missæ, siue preces, vel orationes, siue commendationes, seu manus impositiones: ex quibus si nulla dicantur in Ecclesia, vacant officia omnia Ecclesiastica. Admonet hæc fieri, atque hortatur Timotheum Apostolus dicens: Obsecro igitur primum omnium fieri obsecrationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro Regibus, & pro omnibus, qui in sublimitate sunt. Sicut igitur orationes, ita & hymnos in laudem Dei compositos, nullus uestrū ulterius improbet, sed pari modo Gallia, Hispaniaque celebret: excommunicatione plectendi, qui hymnos reijcere fuerint ausi.

XIII. De hymno trium puerorum in cunctis Missarum solemnibus decantando.

Hymnum quoque trium puerorum, in quo vniuersa cœli, terræque creatura Dominum collaudat, & quem Ecclesia Catholica per totum orbem diffusa celebrat, quidam Sacerdotes in Missa Dominicorum dierum, & in solennitatibus martyrum canere negligunt: proinde hoc sanctum Concilium instituit, vt per omnes ecclesias Hispaniæ, vel Galliæ in omnium Missarum solennitate idem in pulpito decantetur: communionem amissuri, qui & antiquam huius hymni consuetudinem, nostramque diffinitionem excefferint.

XV. Quod in fine psalmorum: Gloria & honor Deo, sit dicendum.

Psalm. 28. In fine psalmorum non sicut à quibusdam hucusque: Gloria Patri, sed gloria, & honor Patri dicatur; David Propheta dicente: Afferte Domino gloriam & honorem: & Ioannes Euangelista in Apocalypsi: Audiui vocem cœlestis exercitus dicentium:

^adicentem: Honor & gloria Deo nostro, sedenti in throno: ac per hoc hæc duo sic oportet in terris dici, sicut in cœlis resonant. Vniuersis igitur Ecclesiasticis hanc obseruantiam damus, quam quisquis præterierit, communionis iacturam habebit.

XVI. De discretione Gloria in fine responsiorum.

Sunt quidam, qui in fine responsiorum Gloria nõ dicunt: propter quod interdum inconuenienter ^b consonat. Sed hæc est discretio, vt in lætis sequatur gloria, in tristioribus repetatur principium.

XVII. De Apocalypsis libro in omnibus recipiendo.

Apocalypsim librum multorum Conciliorum auctoritas, & synodica sanctorum Præsulum Romanorum decreta Ioannis Euangelistæ esse perscribunt, & inter diuinos libros recipiendum, atque in Ecclesia Dei prædicare contemnunt. Si quis eum deinceps, aut non receperit, aut à Pascha, vsque ad Pentecosten, Missarum tempore in Ecclesia non prædicauerit, excommunicationis sententiam habebit.

XVIII. Quod post benedictionem populo datam sic communicare debeant Sacerdotes.

Nonnulli Sacerdotes post dictam orationem Dominicam statim communicant, & postea benedictionem in populo dant: quod deinceps interdiximus: sed post orationem Dominicam, & coniunctionem panis, & calicis, benedictio in populum sequatur, & tunc demum corporis & sanguinis Domini sacramentum sumatur; eo videlicet ordine, vt Sacerdos & Leuita ante altare communicent, in choro Clerus, extra chorum populus.

XIX. De ordinatione Episcopi.

Perniciosa consuetudo nequaquam est reticenda, quæ maiorum statuta præteriens, omnem Ecclesiæ ordinem perturbauit; dum alij per ambitum Sacerdotium appetunt, alij oblati muneribus pontificatû assumunt, nonnulli etiam sceleribus implicati

implicati vel ^a seculari militiae dediti, indigni ad honorẽ summum, ac sacri ordinis peruenerunt. De quorum scilicet ^b casu, atque remotione oportuerat quidem statuendum; sed ne perturbatio quàm plurima Ecclesiæ oriretur, præteritis omisissis, deinceps qui non promoueantur ad Sacerdotium ex regulis Canonum necessariò credimus inferendum (id est) qui in aliquo crimine ^c detecti sunt, qui infamiae nota aspersi sunt, qui scelera aliqua per publicam pœnitentiam admisisse confessi sunt, qui in hæresim lapsi sunt, qui in hæresi baptizati, aut rebaptizati esse noscuntur, qui semetipsos absciderunt, aut naturali defectu membrorum, aut ^d decisione aliquid minus habere noscuntur, qui secundæ vxoris coniunctionem sortiti sunt, aut numerosa coniugia frequentaerunt, qui viduam, vel marito relictam duxerunt, aut corruptarum mariti fuerunt, qui concubinas ^e ad fornicationes habuerunt, qui seruili conditioni obnoxij sunt, qui ignoti sunt, qui neophyti sunt, vel laici sunt, qui seculari militiae dediti sunt, qui curiæ nexibus obligati sunt, qui inscij literarum sunt, qui nondum ad triginta annos peruenerunt, qui per gradus Ecclesiasticos non ^f accesserunt, qui ambitu honorem quærunt, qui muneribus honorem obtinere moluntur, qui à decessoribus in Sacerdotium ^g eliguntur. Sed nec ille deinceps Sacerdos erit, quem nec Clerus, nec populus propriæ ciuitatis elegerit, vel auctoritas Metropolitanus, vel ^h comprouincialium Sacerdotum ⁱ assensio exquisiuit. Quicumque igitur deinceps ad ordinem Sacerdotij postulatus, & in his quæ prædicta sunt, exquisitus, in nullo horum deprehensus fuerit, atque examinatus, probabilis vitæ atque doctrinæ extiterit, tunc secundum Synodalia vel decretalia constituta, cum omni Clericorum, vel ciuium voluntate, ab vniuersis comprouincialibus Episcopis, aut certè à tribus in Sacerdotium die Dominica consecrabitur, conuenientibus cæteris, qui absentes fuerint literis suis, & magis auctoritate vel præsentia eius ^k qui est in Metropoli constitutus. Episcopus autem comprouincialis ibi consecrandus est, vbi Metropolitanus elegerit: Metropolitanus autem nõ nisi in ciuitate Metropoli, comprouincialibus ibidem conuenientibus. Si quis autem deinceps contra prædicta vetita canonum ad gradum Sacerdotij indignus aspirare contenderit, cum ordinatoribus suis adepti honoris periculo subiacebit.

^a Dicentem. Exc.

^b Resonat. duo. M. ff.

^a Desant Era

Diff. 51. c. qui in aliquo.

Fornicationes] Vi detur intelligendū de concubinis ad tempus adhibitis; de quibus diff. 34. cap. Is qui.

^a Secularibus. C. A.

^b Causa. Exc.

^c Detenti. Grat.

^d Colonienfis editio: defectione.

^e Aut fornicarias. Exc. & Grat.

^f Ascenderunt. Grat.

^g Elig. in Episcopos non ordinatur, sed nec. Grat.

^h Prouincialium. C. A.

ⁱ Assensus non exquisiuit. Grat.

^k Qui verè Metropolitanus est cõst. Grat.

XX. De numero annorum, quo Sacerdotes, & Leuitæ ordinentur.

Num. 8. Dist. 77. In vet. leg. luo. p. 6. c. 32. Burch. lib. 2. c. 12. In veteri lege, ab anno vicesimo & quinto, Leuitæ tabernaculo feruire^a mandantur: cuius auctoritatem in Canonibus & sancti Patres secuti sunt. Nos & diuinæ legis,^b & Conciliorum præcepti immemores, infantes, & pueros Leuitas fecimus ante legitimam ætatem, ante experientiam vitæ: ideoq; ne ulterius fiat à nobis, & diuinæ legis, & Canonicis admonemur sententijs: sed à viginti & quinque annis ætatis Leuitæ consecrentur, & à triginta annis Presbyteri ordinentur: ita vt, secundum Apostolicum præceptum, probentur primum, & sic ministrent nullum crimen habentes.

XXI. De castitate Sacerdotum.

1. ad Tim. 2. Quicumq; in Sacerdotio Dei positi sunt, irreprehensibiles esse debent; Paulo Apostolo attestante: Oportet Episcopum irreprehensibilem esse. Inoffensos igitur & immaculatos decet Dei existere Sacerdotes, nec vlllo eos fornicationis contagio pollui: sed castè viuentes, mundos semetipfos celebrandis exhibeant Sacramentis. Abstineamus ergo nos ab omni opere malo, & ab omni inquinamento carnis liberi maneamus: vt mundi corpore, purgati mente, possimus ad sacrificium Christi, digni accedere, & Deum pro delictis omnium deprecari.

XXII. Ut Episcopus in conclauis suo idoneum testimonium habeat.

Rom. 12. c. 2. Cor. 8. Quamuis cōscientiam puram apud Deum nos habere oporteat, tamen apud homines famam optimam custodire conuenit: vt iuxta præceptum Apostolicum, non tantum coram Deo, sed etiam coram hominibus, vitæ sanctæ testimonium habeamus. Quidam enim hucusque Sacerdotum non modicum scandalum creauerunt, dum in conuersatione vitæ, nō bonæ famæ existunt. Vt igitur excludatur deinceps omnis nefanda suspicio, aut casus; & ne detur vltra secularibus obrectandi locus, oportet Episcopos testimonium probabilium personarum^d in conclauis suo habere; vt & Deo placeant per conscientiam puram, & Ecclesiæ^e per optimam famam.

Vt Pres-

Præcipiuntur. in & Burch. Et præceptorū Canonum immemores. Grat.

In duob. M. ff. est Dum in accusatio ne luxuria in conuersat. In A. C. de est, in conuersatione.

d Conuersationis & vitæ in concl. Exc. e Per conuersat. bonam. Exc.

XXIII. Vt Presbyteri, vel Diaconi similiter, vitæ suæ habeant testes.

Non aliter placuit, vt quemadmodum Antistites, ita Presbyteri, atque Leuitæ, quos fortè infirmitas, aut ætatis grauitas in cōclauis Episcopi manere non finit, vt iidem in cellulis suis testes vitæ habeant, vitamque suam sicut nomine, ita & meritis teneant.

XXIII. De conuersatione clericorum; vt in vno conclauis sint.

Prouer. 30. Gen. 6. c. 8. 12. q. 1. Omnis ætas Ansel. lib. 7. c. 1. Idem Concil. Tol. 10. c. 1. Prona est omnis ætas ab adolescentia in malum: nihil enim incertius quàm vita adulescentium. Ob hoc^a constituendum oportuit, vt si qui in Clero^b puberes, aut adulescentes existunt, omnes in vno cōclauis atrij commorentur: vt lubricæ ætatis annos non in luxuria, sed in disciplinis Ecclesiasticis agant, deputati probatissimo seniori, quem magistrum doctrinæ, & testem vitæ habeant. Quod si aliqui ex his pupilli existūt, à sacerdotali tutela foueantur; vt & vita eorum à criminibus intacta sit, & res ab iniuria improborum. Qui autē his præceptis resultauerint, monasterijs deputentur; vt vagantes animi, & superbi seueriori regula distringantur.

XXV. Vt Sacerdotes scripturarum sanctarum, & Canonum cognitionem habeant.

Dist. 38. ignorantia mater. Burch. li. 1. c. 100. Ansel. lib. 7. c. 114. 1. ad Tim. 4. Et Cæc. Avel. 4. c. 3. Ignorantia, mater cunctorum errorum, maximè in Sacerdotibus Dei vitanda est, qui docendi officium in populis susceperunt. Sacerdotes enim legere sanctas scripturas admonentur, Paulo Apostolo dicente ad Timotheum: Intende lectioni, exhortationi doctrinæ; semper permane in his. Sciant igitur Sacerdotes scripturas sanctas, & Canones; vt omne opus eorum in prædicatione, & doctrina consistat, atque ædificent cunctos, tam fidei scientia, quàm operum disciplina.

XXVI. Quod parochianis, cum ordinantur officialis libellus debeat dari, & iidem Presbyteri in litanijs sint de officio quærendi.

Distin. 38. quando Presbyteri. luo. p. 3. c. 129. Burch. lib. 2. c. 157. Ansel. lib. 7. c. 13.

Quando Presbyteri in parochijs ordinantur, libellum officialem à Sacerdote suo accipiant; vt ad Ecclesias sibi deputatas

Ff 4 instructi

a Constituire Grat. b Impuberes Grat.

c Et res eorum ab iniuria impiorum, Grat.

d Et Can. meditentur. Exc. e Præd. diuina. Exc.

instruati succedant: ne per ignorantiam etiam diuinis Sacramentis offendant; ita vt quando ad litanias, vel ad Concilium venerint, rationem Episcopo suo reddant, qualiter susceptum officium celebrant, vel baptizant.

XXVII. De professione Presbyterorum, vel Diaconorum Episcopo facienda, cum in parochijs ordinantur.

Quando Presbyteri, vel Diacones per parochias constituuntur, oportet eos professionem Episcopo suo facere, vt castè, & purè viuant, sub Dei timore: vt dum eos talis professio religat, vitæ sanctæ disciplinam retineant.

Dist. 28. quæ do Pres. luo. p. 3. c. 130. & p. 6. cap. 248. Burch. lib. 2. c. 157. Ansel. lib. 7. c. 106. Pann. lib. 2. c. 157.

Eos primum prof. Exc. Tali professione obligauerit, sanctâ disciplinam retineant. luo.

XXVIII. De ordine, quo depositi iterum ordinantur.

Episcopus, Presbyter, aut Diaconus, si à gradu suo iniuste deiectus, in secunda Synodo innocens reperiatur, non potest esse quod fuerat, nisi gradus amissos recipiat coram altario, de manu Episcopi, orarium, anulum & baculum; si Presbyter, orarium & planetam; si Diaconus orarium, & albam; si Subdiaconus, patenam, & calicem: sic & reliqui gradus ea in reparationem sui recipiant, quæ cum ordinantur perceperunt:

Quæ 3. Episcopus Presb. luo. p. 5. c. 367.

In sancta Syn. luo. Exc. Recip. coram altario de manu Episcopi. Si Episcopus est, orarium, anulum & bac. Exc. Patenam luo.

XXIX. De Sacerdotibus, Leuitis, vel Clericis Magos, aut aruspices consulentibus.

Si Episcopus, aut Presbyter, siue Diaconus, aut quilibet ex ordine Clericorum, Magos, aut aruspices, aut ariolos, aut certè augures, vel sortilegos, vel eos, qui profitentur artem aliquam, aut aliquos eorum similia exercentes consulere fuerit deprehensus, ab honore dignitatis suæ depositus monasterij pœnam excipiat, ibique perpetuæ pœnitentiæ deditus, scelus admissum sacrilegij luat.

Quæ 5. Si quis Episcopus. Burch. lib. 10. c. 48. luo. p. 11. c. 5. & 34. Concil. Brac. 2. sit. 77.

Aut incantatores, aut ariolos Grat. Magicam Grat. Suspendus Grat. Monasterium ingressus, ibiq; Burch. Curam C.A. censuram. Exc.

XXX. De Sacerdotibus ad gentem extraneam nuncios mittentibus.

Confinitimi hostium Sacerdotes, præter eos, qui à Regia potestate licentiam acceperunt, quodlibet mādatum à gente extranea occultè accipere, vel dirigere nō præsumant: qui autem

Aut quodlib. C.A. Ad gentem extraneam C.A. & Exc.

autem deprehenditur, atque conuincitur denunciatus Principi, apud Concilium condigna animaduersione multabitur.

XXXI. De discretione causarum, in quibus Sacerdotes iudices fieri possunt.

Sæpe Principes contra quoslibet maiestatis obnoxios Sacerdotibus negocia sua committunt. Et quia Sacerdotes à Christo ad ministerium salutis electi sunt, ibi consentient Regibus fieri iudices, vbi iureiurando supplicij indulgentia promittatur, non vbi discriminis sententia præparetur. Si quis ergo Sacerdotum contra hoc commune consultum discussor in alienis periculis extiterit, sit reus effusi sanguinis apud Christum, & apud Ecclesiam perdat proprium gradum.

23. 9. 8. se. pe Princ. Burch. lib. 2. c. 140. luo. p. 6. c. 212.

Sed. C.A. Consentiant Grat. luo.

XXXII. De cura populorum, & pauperum, quam Episcopi sibi impositam nouerint.

Episcopi in protegendis populis ac defendendis, impositam à Deo sibi curam non ambigant: ideoque dum conspiciunt iudices, & potestates, pauperum oppressores existere, prius eos Sacerdotali admonitione redarguant, & si contempserint emendare, eorum insolentiam Regis auribus intiment: vt quos Sacerdotalis admonitio non flectit ad iustitiam, regalis potestas ab improbitate coerceat. Si quis autem Episcoporum neglexerit, Concilio reus erit.

luo. p. 16. c. 2. Burch. li. 25. c. 1.

Potentes. Excus. Burch. luo.

Emend. anathematizentur. Cætera defunt Burch. & luo.

XXXIII. Ne ex facultatibus Ecclesiarum diœcesis, excepta tertia oblationum, tributorum, ac frugum, Episcopus aliquid auferat.

Auaritia radix cunctorum malorum: cuius sitis etiam Sacerdotum mentes obtinet. Multi enim fidelium in amore Christi, & martyrum, in parochijs Episcoporum basilicas construunt, oblationes conscribunt, Sacerdotes hæc auferunt, atque in vsus suos conuertunt. Inde est, quod cultores sacrorum deficiunt, dum stipendia sua perdunt. Inde labentium basilicarum ruinæ non reparantur; quia auaritia Sacerdotali omnia auferuntur. Pro qua re constitutum est à præsentati Concilio, Episcopos ita diœceses suas regere, vt nihil iure præsumant.

luo. p. 3. c. 255. Burch. lib. 3. c. 203. luo. p. 3. c. 255.

In honorem. Exc. Burch. vt nostris.

Oblat. sanctas tribuunt. Exc. Burch. vt nostris.

præsumant auferre, sed iuxta priorum auctoritatem Conciliorum, tam de oblationibus, quam de tributis, ac frugibus tertiam cõsequantur. Quod si amplius quippiam ab eis præsumptum extiterit, per Concilium restauretur: appellanti- bus, aut ipsis conditoribus, aut certè propinquis eorum, si iam illi à seculo decefferunt. Nouerint autem conditores basilicarum in rebus, quas eisdem ecclesijs conferunt, nullam potestatem habere: sed iuxta canonum instituta, sicut ecclesiam, ita & dotem eius ad ordinationem Episcopi pertinere.

De decimis tribu- tis. Exc. Burch. nostri.

10. q. 1. No- uerint. Burch. lib. 3. c. 203. Iuo. p. 3. c. 355.

XXXIII. De tricennij tempore, & propter prouincias causarum discretione.

Quicumque Episcopus alterius Episcopi diocesim per tri- ginta annos sine aliqua interpellatione possederit, quia se- cundum ius legis, eius iam videtur esse diocesis, admitten- da non est contra eum actio reposcendi: sed hoc intra vnam prouinciam; extra verò nullo modo: ne dum diocesis de- fenditur, prouinciarum termini confundantur.

Poss. eam tenuit, quia Iuo. Quamuis. Exc. Et adm. Iuo.

Parochiam. Exc. & Iuo. & C. A. vide notã Codicis Gregoriani.

Dist. 16. q. 3. quicumq; Iuo. p. 1. cap. 131. Burch. lib. 1. c. 67.

XXXV. De conuentu territorij & basilicis nouiter constructis; ad quem Episcopum pertineant.

Sicut diocesim alienam tricennialis possessio tollit, ita territo- rij conuentum non adimit. Ideoq; basilicæ, quæ nouæ cõ- ditæ fuerint, ad eum proculdubio Episcopum pertinebunt, cuius conuentus esse constiterit.

Amittit Iuo. admittit Burch. C. Gregorian. emendandã adimit, sequitur nostrorum codicũ lectionem.

16. q. 2. Pos- sessio. 16. q. 3. fundia- cesim. Iuo. p. 3. cap. 112. Burch. lib. 3. c. 147.

XXXVI. De requisitione Episcoporum per singulos annos in parochijs peragenda.

Episcopum per cunctas dioceses, parochiasque suas per singulos annos ire oportet, vt exquirat quo vnaquæq; basili- ca in reparatione sui indigeat. Quod si ipse aut languore de- tentus, aut alijs occupationibus implicatus id explere nequie- rit, Presbyteros probabiles, aut Diaconos mittat, qui & re- ditus basilicarum, & reparationes, & ministratium vitam in- quirant.

Parochiasque Grit- Reparationem C. A.

Probabilis vici- Burch.

10. q. 1. c. E- piscopum. Iuo. p. 5. c. 193. Burch. lib. 1. c. 87.

XXXVII. De promisso suffragio præstito, ex rebus Ecclesiæ persoluendo.

Quicumq; Episcopi suffragio cuiuslibet aliquid ecclesiasticæ utilitati

12. q. 2. Qui- cumq; suff- frag.

utilitati prouiderint, & pro eo quodcunque modicum in remunerationem promiserint, promissi solutionem eos soluere oportebit: ita vt id ad Concilium cõprouinciale de- ductum, eorum conuientia confirmetur: quia sicut Paulus Apostolus ait, dignus est operarius mercede sua.

Utilitatis. C. A. & Grat. Commodum. Exc.

Mercedem suam accipere. C. A.

1. Timot. 5.

XXXVIII. De suffragio fundatoribus Ecclesiarum, vel filijs eorum ex rebus ab ipsis collatis impertiendo.

Præbendum est à Sacerdotibus vitæ solatium indigentibus; & maximè his, quibus restituenda vicissitudo est. Quicumq; ergo fidelium de facultatibus suis Ecclesiæ aliquid deuotio- ne propria contulerunt; si fortè ipsi, aut filij eorum redacti fuerint ad inopiam, ab eadem Ecclesiæ suffragium vitæ, pro temporis vsu percipiant. Si enim Clericis, vel Monachis, seu peregrinis, aut quamlibet necessitatem sustinentibus, pro so- lo religionis intuitu, in vsum res Ecclesiasticæ largiuntur, quanto magis his consulendum est, quibus retributione iusta debetur.

Retributio. Exc.

16. q. 7. qui- cumq; fidel.

XXXIX. De discretione Presbyterorum, vel Diaconorum; vt in vtroque choro consistant.

Nonnulli Diacones in tãtam erumpunt superbiam, vt se Pres- byteris anteponant, atque in primo choro ipsi priores stare præsumant, Presbyteris in secundo choro constitutis. Ergo vt sublimiores sibi Presbyteros agnoscant, tam hi, quàm illi in vtroque choro consistant.

Dist. 93. Nõ nulli. Iuo. p. 6. c. 297. Burch. lib. 1. c. 22. In vtroque choro. In vulgatis Gratiani, in vtroque ordi- ne. Verum in omnibus. M. ff. cc. Ec- clesie Tole- rana, & bi- bliotheca Re- gia D. Lau- rentij legitur, in vtroque choro. Pra- tetquam in vno Lucen- si codic. vbi habetur: in vtroque cõ- sistant, quam lectionem op- timè sequu- tum est De- cretũ Grego- rianum. Dist. 25. vni- us oratium.

XL. De vno oratio à Diaconibus vtendo, nec ornato, sed puro.

Orarijs duobus, nec Episcopo quidem licet, nec Presbytero vt, quanto magis Diacono, qui minister eorum est. Vnum igitur orarium oportet Leuitam gestare in sinistro humero, propter quod orat, id est, prædicat: dextram autem partem oportet habere liberam, vt expeditus ad ministerium Sacer- dotale discurrat. Caueat igitur amodò Leuita gemino vt ora- rio, sed vno tantum, & puro, nec vllis coloribus, aut auro ornato.

Si oraria duo nec Episcopo induere quidem licet, nec Presbytero, vtq; multo minus Diacono, qui. C. A. & Exc. Deest. Exc.

Defunt in Al. C. In quo est. & auro orn.

De

*XL I. De qualitate tonsuræ à cunctis Clericis, vel
Lectoribus communiter habenda.*

Omnes Clerici, vel Lectores, sicut Leuitæ, & Sacerdotes detō
so superius toto capite, inferius solam circuli coronam relin-
quant: non sicut hucusque in Galliciæ partibus facere Le-
ctores videntur, qui prolixis, vt laici, comis, in solo capitis
apice, modicum circulum tondent. Ritus enim iste in His-
pania "hucusque" hæreticorum fuit. Vnde oportet, vt pro
amputando Ecclesiæ scandalo, hoc signum dedecoris aufe-
ratur, & vna sit tonsura, vel habitus, sicut totius Hispaniæ est
vsus. Qui autem hoc nō custodierit, fidei Catholicæ reus erit.

XL II. De remotione mulierum à consortio Clericorum.

Cum Clericis extraneæ fœminæ nullatenus habitent; nisi tã-
tùm mater, & foror, filia, vel amita. In quibus personis nihil
sceleris extimari fœdus naturæ permittit. Id enim & consti-
tutio antiquorum Patrum decreuit.

*XL III. De venditione mulierum, qua Clericis
coniunctæ noscuntur.*

Diff. 81. qui
dam Cleri. Quidam Clerici legitimum non habentes coniugium, ex-
tranearum mulierum, vel ancillarum suarum interdicta sibi
consortia appetunt: ideoq; quæcunq; Clericis taliter adiun-
ctæ sunt, ab Episcopo auferantur, & venudentur, illis pro tē-
pore^b religatis ad pœnitentiam, quos sua libidine infecerunt.

Quæ coniunctæ
sunt cum Clericis
sunt. Exc.

Relegatis aliis.
M. f.

*XL IIII. De personis mulierum, quas non conuenit Clericis
copulari: Et si nesciente Episcopo Clericus ducat uxorem.*

23. q. 8. Cle-
rici. Ino. p.
8. c. 186. Clerici, qui sine consultu Episcopi sui, aut viduam, vel repu-
diatam, vel meretricem in coniugio acceperint, separari eos
à proprio Episcopo oportebit.

XL V. De Clericis, qui arma sumpserint, vel sumpserunt.

23. q. 8. Cle-
rici qui. An-
sel. lib. 7. c.
187. Clerici, qui in quacunque^c seditione arma volentes sump-
serint, vel sumpserunt, reperti, amisso ordinis sui gradu in
monasterium^d pœnitentiæ contradantur.

Factione. Grat.

d Perenniter. Exc.

De

XL V I. De Clericis sepulchra demolientibus.

Ino. par. 13.
c. 49. Burch.
lib. 11. c. 63 Si quis Clericus in demoliendis sepulchris fuerit deprehensus;
quia facinus hoc pro sacrilegio legibus publicis sanguine vë-
dicatur, oportet Canonibus in tali scelere proditum Clerica-
tus ordine submoueri, & pœnitentiæ triennio deputari.

*XL V II. De absolute à laboribus, vel indictionibus
Clericorum ingenuorum.*

Præcipiente domino, atque excellentissimo Sisenando re-
ge, id constituit sanctum Concilium, vt omnes ingenui Cle-
rici pro officio religionis ab omni publica indictione, atque
labore habeantur immunes; vt liberi Deo seruiant, nulla que
præpediti necessitate ab Ecclesiasticis officijs retrahantur.

*XL V III. De institutione œconomorum, id est, qui res
Ecclesiasticas tractant.*

Eos, quos œconomos Græci appellant, hoc est, qui vice Epif-
coporum res Ecclesiasticas tractant, sicut Sancta Synodus
Chalcedonensis instituit, omnes Episcopos de proprio Cle-
ro ad regendas ecclesias habere oportet: qui autem deinceps
contempserit, obnoxius eiusdem magni Concilij erit.

Chalced. Con-
cil. 1. Can.
26.

*XL IX. De professione Clericorum et deuotione
parentum eorum.*

20. q. 1. Mo-
nachū. Ino.
part. 7. c. 3.
Burch. lib. 8
c. 6. Ansel.
li. 7. c. 186.
c. 1. 8. c. 6. Monachum aut paterna deuotio, aut propria professio facit:
quidquid horum fuerit, alligatum tenebit. Proinde his ad
mundum reuerti intercludimus, & omnem ad seculum in-
terdicimus regressum.

Allegatum in alij.

*L. De Clericis, qui Monachorum propositum appetunt;
vt licitum habeant.*

19. q. 2. Cle-
rici qui. Burch.
lib. 8. c. 21.
Ino. p. 6. c.
371. Clerici, qui Monachorum propositum appetunt; quia melio-
rem vitam sequi cupiunt, liberos eis ab Episcopo in monaste-
rijs largiri oportet ingressus, nec interdici propositum eorū,
qui ad contemplationis desiderium transire nituntur.

G g De

LI. De discretione potestatis Episcoporum, quam in Monasterijs habere possunt.

Nunciatum est præfenti Concilio, quòd Monachi, Episcopa-
li imperio, seruii operi mancipentur, & iura monasteriorum
contra^a constituta Canonum illicita præsumptione vsurpen-
tur; ita vt penè ex cœnobio possessio fiat, atq; illustris portio
Christi ad ignomiã, seruitutemq; perueniat. **Qua** propter
monemus eos, qui Ecclesijs præfunt, vt ultra talia non præsu-
mant: sed hoc tantùm sibi in monasterijs vindicent Sacerdo-
tes,^b quod præcipiunt Canones, idest, Monachos ad conuer-
sationem sanctam^c præmonere, Abbates, aliaq; officia institue-
re, atq; extra regulam facta corrigere. **Quod** si aliquid^d in Mo-
nachis Canonibus interdictum præsumpserint, aut vsurpare
quippiam de monasterij rebus tentauerint, non deërit ab illis
sententia excommunicationis, qui se deinceps nequaquam
substulerint ab illicitis.

LII. De Monachis vagis, & à monasterio egressis.

Nonnulli Monachorum, egredientes à monasterio, non solù
ad seculum reuertuntur, sed etiam vxores accipiunt. Hi igitur
reuocati, in eodem monasterio à quo exierunt, pœnitentiæ
deputentur, ibiq; defleant crimina, sua vnde decesserunt.

LIII. De religiosis vagis, qui nec inter Clericos, nec inter Monachos habentur.

Religiosi propriæ regionis, qui nec inter Clericos, nec in-
ter Monachos habentur, siue hi, qui per diuersa loca vagi fue-
rint, ab Episcopis, in quorum conuentu commanere noscun-
tur, licentia eorum coerceatur; in Clero, aut in monasterijs
deputati præter illos, qui ab Episcopo suo, aut propter æta-
tem, aut propter languorem, fuerint absoluti.

LIIII. De discretione pœnitentum, qui possint ad honores Ecclesiasticos prouehi, vel qui non possunt.

Hi, qui in discrimine constituti pœnitentiam accipiunt, nulla
manifesta scelera cõfidentes; sed tantùm peccatores se prædi-
cantes, huiusmodi si reualuerint, possunt etiam, pro morum
probitate, ad gradus Ecclesiasticos peruenire. **Qui** verò ita
pœni-

18. q. 2. hoc tantum sibi. Vide Auverlian. l. c. 21. & Arela. 3. apud Grat. 18. q. 2. c. monasteria, & 2. Hisp. c. 11. Episcopus hoc ius ademit. 1. Later. Vide Concil. Trident. sess. 21. c. 8. & sess. 24. c. 3.

Vide Conci. Turon. c. 11. ex quo decretum est.

^a Instituta. A. C.

^b Quos. Exc.

^c Promouere. Grat.

^d In Monachos. Exc. Grat.

tiam accipiunt, vt aliquod mortale peccatum perpetrasse publicè fateantur, ad Clerum, vel ad honores Ecclesiasticos peruenire nullatenus poterunt: quia se confessione propria notauerunt.

LV. De pœnitentibus viris, ac viduis, siue virginibus, qui diuertentes Laici sunt, aut vestem mutant, vel coniugijs copulantur.

Quicunq; ex secularibus accipientes pœnitentiam, toton-
derunt se, & rursus præuaricantes Laici effecti sunt: com-
prehensi ab Episcopo suo, ad pœnitentiam, ex qua recesserunt,
reuocentur. **Quod** si aliqui per^b pœnitentiam ir-
reuocabiles sunt, nec admoniti reuertentur, verè vt apostatæ
coram Ecclesia anathematis sententia condemnentur. Non
aliter & hi, qui^c detonsi à parentibus fuerint, aut sponte sua,
amissis parentibus, seipfos religioni^d deuouerunt, & postea
habitum secularem sumpserunt, & ijdem à Sacerdote com-
prehensi ad cultum religionis, acta prius pœnitentia, reuo-
centur. **Quòd** si reuerti non possunt, verè vt apostatæ ana-
thematis sententiæ subijciantur. **Quæ** forma seruabitur etiam
in viduis virginibusq; sacris, ac pœnitentibus fœminis, quæ
sanctimoniam habitum induerunt, & postea aut vestem
mutauerunt, aut ad nuptias transierunt.

LVI. De discretione secularium & sanctimonialium viduarum.

Duo sunt genera viduarum, seculares & sanctimoniales: se-
culares viduæ sunt, quæ adhuc disponentes nubere, Laical-
lem habitum non deposuerunt: sanctimoniales sunt, quæ
iam mutato habitu seculari, sub religioso cultu in conspectu
Sacerdotis vel Ecclesiæ apparuerint. Hæ si ad nuptias tran-
sierunt, iuxta Apostolum, non sine damnatione erunt: quia se
primum Deo vouentes, postea castitatis propositum abiecerunt.

LVII. De discretione Iudæorum, qui non, vel qui credere cogantur.

Dist. 45. de Iudæis. luo. p. 1. c. 276. & p. 13. c. 94. et Pann. lib. 1. c. 72. Burch. lib. 4. c. 82. Ad Rom. 9.

De Iudæis autè hoc præcepit sancta Synodus, nemini deinceps ad credendù vim inferre: cui enim vult Deus miseretur,

Gg 2 & quem

^a Renouentur. Exc. & Burch. ^b Potentiam. Exc. Burch.

^c Tonsi collaudantibus parentibus fuerint, seipfos relig. Burch. & luo. à qui bus interiecta defunt.

^d Vouerunt. C. A. ^e Quod si renouentur, & reuerti nolunt. Burch.

Genes. 3. & quem vult indurat. Non enim tales inuiti saluandi sunt, sed volentes; vt integra sit forma iustitiæ: sicut enim homo proprij arbitrij voluntate serpenti obediens perijt, sic ^b vocante gratia Dei, propriæ mentis cõuersione homo quisque credendo ^c saluatur. Ergo non vi, sed ^d libera arbitrij facultate, vt conuertantur ^f suadendi sunt, non potius impellendi.

Sic legendū ex chronico Isidori Era D. XL. vbi dicit eū a mulationem Dei habuisse, sed non se eundem scie iam. Vide legem Sisenandi in annotatione ad c. 59. huius Concil. Malē. Sisenandi. Iuo. & Burch.

Qui autem iam pridem ad Christianitatem venire coacti sunt, sicut factum est temporibus religiosissimi Principis Sisenbuti; quia iam constat eos esse sacramentis diuinis associatos, & baptismi gratiam ^e percepisse, & chrismate vnctos esse, & corporis Domini & sanguinis extitisse participes, oportet, vt fidem, etiam quam vi, vel necessitate susceperunt, tenere cogantur; ne nomen diuinum blasphemetur, & fides, quam susceperunt, vilis, ac contemptibilis habeatur.

LVIII. De his qui contra fidem Christi Iudæis munus, vel fauorem præstant.

Idem habes in II. Pyssegoth. lib. 12. c. 10. tit. 3. 1. Timor. 6. Iuo. p. 13. c. 95. Tanta est quorundam cupiditas, vt quidam eam appetentes, iuxta quod ait Apostolus, etiam à fide errauerunt: multi quippe hucusque ex Sacerdotibus, atque Laicis accipientes à Iudæis munera, perfidiam eorum patrocinio suo ^b fouebant; qui non immeritò ex corpore Antichristi esse noscuntur, ⁱ qui contra Christum faciunt. Quicumque igitur deinceps Episcopus, siue Clericus, siue Secularis illis contra fidem Christianam ^k suffragium vel munere, vel fauore præstiterit, verè vt prophanus & sacrilegus anathema effectus, ab Ecclesia Catholica & regno Dei ^l efficiatur extraneus: quia dignū est, vt à corpore Christi separetur, qui inimicis Christi patronus efficitur.

LXIX. De Iudæis dudum Christianis, & postea ritu diuersis, ac seruis & filijs eorum circumcisis.

De cõf. dist. 4. Plerique Burch. lib. 4. cap. 85. Iuo p. 1. c. 279. Plerique qui ex Iudæis dudum ad Christianam fidem promoti sunt, nunc blasphemantes in Christum, non solùm Iudaicos ritus perpetrasse noscuntur, sed etiam abominandas circumcisiones exercere ^m præsumpserunt: de quibus consultu pijsissimi, ac religiosissimi Principis domini nostri Sisenandi Regis, hoc sacrum decreuit Concilium, vt huiusmodi transgressores Pontificali auctoritate ⁿ correpti, ad cultum Christiani

^a Propria. Exc. ^b Vocante se. Iuo. & Burch. ^c Soluatur. Exc. ^d Liberi. Grat. ^e Voluntate & ta. cult. Grat. ^f Saluandi. Iuo. & Burch. non redit. Grat. vt nostri.

^g Suscepisse. C. A. Grat. ^h Desunt Grat.

^b Fouent. C. A. ⁱ Quia C. A.

^k Auxilium. Iuo.

^l Habeatur. Exc.

^o Deest Grat. Iuo. & Burch.

^m Noscuntur. Burch.

ⁿ Correci. duo M. sicq; Grat. Iuo. Burch.

stiani dogmatis reuocentur: vt quos voluntas propria non emendat, animaduersione Sacerdotalis coerceat: eos autem, quos circunciderunt; si filij eorum sunt, à parentum consortio separentur; si serui, pro iniuria corporis sui, libertati tradantur.

LX. De filijs Iudæorum; vt à parentibus separati Christianis debeant deputari.

28. quest. 1. Iudæorum fil. Burch. lib. 4. c. 83. Iuo. p. 1. cap. 277. Concil. Toler. 17. c. 8.

Iudæorum filios vel filias; ^a ne parentum vltro inuoluantur erroribus, ab eorum consortio separari decernimus; deputatos aut monasterijs, aut Christianis viris, ac mulieribus Deum timentibus: vt sub ^b eorum conuersatione cultū fidei discant, atq; in melius instituti, tã in moribus, quàm in fide proficiant.

^a Baptizatos, ne. Exc. Burch. & Iuo.

^b For. cura & conuers. Iuo.

LXI. De filijs fidelibus Iudæorum; ne præuaricatis parentibus, & damnatis, à rebus parentum exules fiant.

1. q. 4. Iudæi baptizati.

Iudæi baptizati, si postea præuaricantes in Christum, qualibet pœna damnati extiterunt, à rebus eorum fideles filios excludi non oportebit: quia scriptum est: Filius non portabit iniquitatem patris.

Exech. 18.

^c Pat. & pater non portabit iniquitatem filij. Grat.

LXII. De Iudæis baptizatis qui se sociant infidelibus Iudæis; vt Christianis illi donentur, & isti cadibus deputentur.

29. q. 1. Sæpe malorum pe. malorū. Burch. lib. 4. cap. 84. Iuo. p. 1. c. 278.

Sæpe malorum consortia etiam bonos corrumpunt, quanto magis eos qui ad vitia proni sunt. Nulla igitur vltra communitio sit Hebræis ad fidem Christianam translatis, cum his qui adhuc in vetere ritu cõsistunt; ne fortè eorum ^d participatio ne subuertantur. Quicumque igitur amodò ex his, qui baptizati sunt, infidelium consortia non vitauerint; & hi Christianis donentur, & illi publicis cædibus deputentur.

^d Participio C. A.

LXIII. De Christianorum Iudæorumq; coniugijs communibus & filijs eorum.

28. q. 1. Iudæi qui Christianas legū Pyssegoth lib. 12. tit. 1.

Iudæi, qui Christianas mulieres in coniugio habent, admonentur ab Episcopo ciuitatis ipsius, vt si cum eis permanere cupiunt, Christiani efficiantur. Quòd si admoniti noluerint, separentur: quia non potest infidelis in eius permanere

^a coniugio, quæ iam in Christianam translata est fidem. Filij autem qui ex talibus nati existunt, fidem, atque cōditionem matris sequantur. Similiter & hi, qui procreati sunt de infidelibus mulieribus & fidelibus viris, Christianam sequantur religionem, non Iudaicam superstitionem.

LXIII. De Judæis conuersis, & post prauaricantibus; ut ad testimonium non admittantur.

^{1. q. 7. non potest. Idem legib. 7. vii. segob. lib. 12. tit. 2. l. 9. c. 10.} Non potest erga homines esse fidelis, qui Deo extiterit infidelis. Iudæi ergo, qui dudum Christiani effecti sunt, & nunc in Christi fidem prauaricati sunt, ad testimonium dicendum admitti non debent; quamuis esse se Christianos annuncient. Quia sicut in fide Christi suspecti sunt, ita & in testimonio humano dubij habentur. Infirmari ergo oportet eorum testimonium, qui in fide falsi docentur; nec eis esse credendum, qui veritatis à se fidem ^b abijciunt.

LXV. Ne Judæi, vel si qui ex Judæis sunt, officia publica agant.

^{17. q. 4. conueniunt. Idem est ll. Postegob. lib. 11. tit. 3. l. 17. Iuo. p. 13. c. 97.} Præcipiente domino atq; excellentissimo Sifenando Rege, id constituit sanctum Concilium, ut Iudæi, aut hi qui ex Iudæis sunt, officia publica nullatenus appetant: quia sub hac occasione Christianis iniuriam faciunt. Ideoq; iudices prouinciarum cum Sacerdotibus, eorum subreptiones fraudulenter ^c elicitas suspendant, & officia publica eos agere non permittant. Si quis autem iudicum hoc permiserit, velut in sacrilegum excommunicatio proferatur, & is, qui subreperit, publicis cædibus deputetur.

LXVI. Ne Judæi quocumq; mancipium Christianum quocumq; titulo habeant.

^{Iuo. p. 13. c. 99.} Ex decreto gloriosissimi Principis hoc sanctum elegit Concilium, ut Iudæis non liceat Christianos seruos habere, nec Christiana mancipia emere, nec cuiusquam consequi ^d largitate: nefas est enim ut membra Christi seruiant Antichristi ministris. Quod si deinceps seruos Christianos, vel ancillas Iudæi habere præsumperint, sublatis ab eorum dominatu libertatem à Principe consequantur.

^a Coniunctione. C. A.

^b Abiecerunt. Grat. Iuo.

^c Relictas C. A. & Grat. C. Gregori legit elicitas, ex C. Lucensi.

^d Largitatem. Exc. malc.

^e Membris. Iuo.

De

LXVII. De libertis ex familia Ecclesiæ factis, si nihil ex proprio conferunt Sacerdotes, qui eos faciunt.

^{12. q. 1. Et si illi qui Burch. lib. 3. c. 189. Iuo. p. 3. c. 249.} Et si hi, qui nulla ex rebus suis pauperibus Christi distribuunt, æterni iudicis voce in futurum condemnabuntur: quanto magis hi, qui auferunt pauperibus, quod non dederunt? Quapropter Episcopi, qui nihil ex proprio suo ^a Ecclesiæ Christi compensauerunt, hanc diuinam sententiam metuant, & liberos ex familijs Ecclesiæ ad condemnationem suam facere, non præsumant. Impium est enim, ut qui res suas Ecclesiæ Christi non contulit, damnum inferat, & ius Ecclesiæ alienare intendat. Tales igitur ^b libertos successor Episcopus absq; aliqua oppositione ad ius Ecclesiæ reuocabit: quia eos non æquitas, sed improbitas absoluit.

LXVIII. De discretione ex familia Ecclesiæ manumissorum, qualiter manumittantur; & ne aduersa testificent, vel accusent.

^{12. q. 1. Episcopus, qui Burch. lib. 3. c. 176. Iuo. p. 3. c. 237. c. p. 16. c. 65.} Episcopus, qui mancipium iuris Ecclesiæ, non retento Ecclesiastico patrocinio, manumitti desiderat, duo meriti eiusdem & peculij coram Concilio Ecclesiæ, cui præminet, per commutationem, subscribentibus Sacerdotibus offerat: ut rata, & iusta inueniatur definitio ^c commutantis. Tunc enim liberam manumissionem, sine patrocinio Ecclesiæ cōcedere poterit: ^d quia eum, quem libertati tradere disponit, iam ^e iure proprio acquisiuit. Huiusmodi autem liberto aduersus Ecclesiam, cuius iuris extitit, accusandi, vel testificandi denegetur licentia. Quod si præsumperit, placet, ut stante commutatione, in seruitutē ^f propriæ Ecclesiæ reuocetur, cui nocere conatur.

LXIX. Quod liberti, ex familijs Ecclesiæ pro compensatione acquisita rei, à Sacerdotibus possint fieri.

^{Decret. lib. 3. tit. 23. c. 3. Burch. l. 3. c. 177. Iuo. p. 3. c. 238.} Consensus totius Concilij definiuit, ut Sacerdotes, qui ^g aut res suas Ecclesiæ relinquunt, aut nihil habentes, aliqua tamen prædia, aut familias Ecclesijs suis conquirunt, ^h licebit illis aliquos de familijs eiusdem Ecclesiæ manumittere, iuxta rei collatæ modum, quem antiqui Canones decreuerunt; ita ut cum peculio & posteritate sua ingenui, sub patrocinio

G g 4 Ecclesiæ

Ecclesiæ maneat, utilitates iniunctas sibi, iuxta quod poterint, prosequentes.

LXX. De professione libertorum Ecclesiæ, & posteritatis eorum Sacerdotibus faciendâ; ne longinquitas temporis oblitescere faciat splendorem in libertatibus.

12. q. 2. lib. eccles. Burch. lib. 8. c. 185. luo. p. 3. c. 245. Liberti Ecclesiæ (quia nunquam moritur eorum patrona) à patrocínio eiusdem nunquam discedant; nec posteritas quidem eorum, sicut priores Canones decreuerunt. Ac ne fortè libertas eorum in futura prole non pateat, ipsaq; posteritas naturali ingenuitate obnitens, sese ab Ecclesiæ patrocínio ^a subtrahat, necesse est, ut tam iisdem liberti, quàm ab eis pro-

^a Non subtrahat. Grat. & Exc.

^b Libertos. Exc.

LXXI. De libertis Ecclesiæ eiusdem patrocínio relinquentibus.

12. q. 2. lib. eccles. Burch. lib. 3. c. 184. luo. p. 3. c. 244. Liberti Ecclesiæ, qui à patrocínio eius discedentes, quibuslibet personis adhæserunt, si admoniti redire contempserint, manumissio eorum irrita fit: quia per inobedienciæ contemptum actione ingrati tenentur.

LXXII. De libertis patrocínio Ecclesiæ commendatis.

Dist. 87. lib. Burch. lib. 3. c. 186. luo. p. 3. c. 246. & p. 16. c. 51. Liberti qui à quibuscunque manumissi sunt, atque Ecclesiæ patrocínio commendati existunt, sicut regulæ antiquorum Patrum constituerunt, Sacerdotali defensione à cuiuslibet insolentia protegantur; siue in statu libertatis eorum, seu in peculio, quod habere noscuntur.

LXXIII. De discretionem libertorum, qui ad Ecclesiasticos honores peruenire possunt, vel qui promereri prohibentur.

Dist. 54. qui inq. lib. luo. p. 6. c. 126. Burch. l. 2. c. 25. Quicumque libertatem à dominis suis ita percipiunt, ut nullum sibi obsequium patronus retinet, isti, si sine ^c crimine sunt, ad Clericatus ordinem ^d liberè suscipiantur; quia directa manumissione absoluti noscuntur: qui verò retento obsequio, manumissi sunt; pro eo quod adhuc ^e à patrono

^c Crim. capitali. Exc. Burch. & luo. & C.A.
^d Liberi. C.A.

^e Patroni seruit. Burch. luo.

seruitute

seruitute tenentur obnoxij, nullatenus sunt ad Ecclesiasticum ordinem promouendi; ne quando voluerint eorum domini, fiant ex Clericis serui.

LXXIII. De libertis familiarum Ecclesiæ, qui vel qualiter ad Sacerdotium promoueantur, & de rebus eorum quid fiat, ac ne ob vim testificent, vel accusent.

Bernard. Præpositus Papiens. lib. 1. tit. 12. c. 4.

De familijs Ecclesiæ constituere Presbyteros & Diacones per parochias liceat; quos tamen vitæ rectitudo & probitas morum commendat; ea tamen ratione, ut antèa manumissi libertatè status sui percipiant, & denuo ad Ecclesiasticos honores succedant: irreligiosum est enim obligatos existere seruituti, qui sacri ordinis suscipiunt dignitatem. Quidquid autè talibus, aut per libertatem concessum, aut successione extiterit ^a debitum, aut à quolibet quoquo modo collatum, non licebit ^a eis quippiam inde in extraneas personas transmittere; sed omnia ad ius Ecclesiæ, à qua manumissi sunt, oportet ^b post eorum obitum pertinere. His quoque, sicut & cæteris Ecclesiæ libertis, accusandi, vel testificandi aduersus Ecclesiam aditus intercluditur: ad quos si adspirauerint, non solum libertatis beneficio careant, sed etiam honoris gradu, quem non dignitate naturæ, sed temporis necessitate promeruerunt.

^a Datum. Exc.

^b Decet. Exc.

LXXV. De commonitione plebis, ne in Principem delinquatur, & de electione Principum, & de transgressione fidei, quæ Principibus promittitur; ac de commonitione Principum, qualiter iudicent, & de electione Principum nequiter iudicantium; atque de execratione Suintilianis, & coniugis, & prolis eius similiter, & de Geilane Germano eius ac rebus eorum.

Quinto Con. cilio Toletano. no. c. 7. de cernitur, ut hoc decretum in omnibus Synodis per actis publica voce pronuncietur.

Post instituta quædam Ecclesiastici ordinis, vel decreta, quæ ad quorundam pertinent disciplinam, postrema nobis cunctis Sacerdotibus sententia est, pro robore nostrorum Regum, & stabilitate gentis Gothorum, Pontificale vltimum sub Deo iudice ferre decretum. Multarum quippe gentium (ut fama est) tanta extat perfidia animorum, ut fidem sacramento promissam regibus suis, seruire contemnant, & ore simulent iuramenti professionem, dum

retineant

retineant mente perfidiae impietatem. Iurant enim regibus suis, & fidem quam pollicentur, praeuaricant; nec metuunt volumina illud iudicij Dei, per quod inducitur maledictio multaque poenarum comminatio super eos, qui iurant in nomine Dei mendaciter. Quae igitur spes talibus populis contra hostes laborantibus erit? quae fides ultra cum alijs gentibus in pace credenda? quod foedus non violandum? quae in hostibus iurata sponsio^a permanebit, quando nec ipsis proprijs regibus iuratam fidem conseruant? Quis enim adeo furiosus est, qui caput suum manu propria defecet? Illud notum est, immemores salutis suae propria manu seipso interimunt; in semetipso, suosque Reges proprias conuertendo vires, & dum Dominus^b dicit: Nolite tangere Christos meos: & David: Quis (inquit) extendet manum suam in Christum Domini, & innocens erit? Illis nec vitare metus est periurium, nec regibus suis inferre exitium. Hostibus quippe fides pacti datur, nec violatur. Quod si in bello fides valet, quanto magis^c in suis seruanda est. Sacrilegium quippe est, si violetur a gentibus Regum suorum promissa fides; quia non solum in eos fit pacti transgressio, sed & in Deum quidem, in cuius nomine pollicetur ipsa promissio. Inde est, quod multa regna terrarum caelestis iracundia ita permutauit, vt per impietatem fidei, & morum, alterum ab altero solueretur. Vnde & nos cauere oportet casum huiusmodi gentium; ne similiter plaga feriamur praecipiti, & poena puniamur crudeli. Sic enim Deus Angelis in se praeuaricantibus non pepercit, qui per inobedientiam caeleste habitaculum perdidit. Vnde & per Esaiam dicitur: Inebriatus est gladius meus in caelo, quanto magis nos nostrae salutis interitum timere debemus, ne per infidelitatem, eodem saeuientis Dei gladio pereamus. Quod si diuinam iracundiam vitare volumus, & seueritatem eius ad clementiam prouocare cupimus, seruemus erga Deum religionis cultum^d cum timore; custodiamus erga Principes nostros pollicitam fidem, atque sponsionem; non sit in nobis, sicut in quibusdam gentibus, infidelitatis subtilitas impia, non subdola mentis perfidia, non periurij nefas, nec coniurationum nefanda molimina. Nullus apud nos praesumptione regnum arripiat; nullus excitet mutuas seditiones ciuium; nemo meditetur interitus Regum: sed & defuncto in pace Principe, Primates totius gentis cum Sacerdotibus succed-

Hierem. 7.
27.

Psal. 104.
1. Reg. 26.

1. Petri 2.

Esai. 34.

^a Stabilis perm. Exa

^b Dicit C.A.

^c In ceteris. Exa

^d Atque timorem C.A. in quo amplius: & vique ad mortem cultod.

successorem regni Concilio communi constituant; vt dum unitatis concordia a nobis retinetur, nullum patriae gentis diffidium per vim, atque ambitum^a oriatur. Quod si haec admonitio mentes nostras non corrigit, & ad salutem communem cor nostrum nequaquam perducit, audite sententiam nostram. Quicumque igitur a nobis, vel totius Hispaniae populis, qualibet coniuratione, vel studio sacramentum fidei suae, quod pro patriae gentisque Gothorum statu, vel^b conseruatione regiae salutis pollicitus est, temerauerit, aut Regem nece attrectauerit, aut potestate regni exuerit, aut praesumptione tyrannica regni fastigium vsurpauerit, anathema sit in conspectu Dei Patris, & angelorum, atque ab Ecclesia Catholica, quam prophanauerit periurio, efficiatur extraneus, & ab omni caetu Christianorum alienus, cum omnibus impietatis suae socijs: quia oportet, vt vna poena teneat obnoxios, quos similis error inuenerit implicatos. Quod iterum secundo replicamus dicentes: Quicumque a modo ex nobis, vel cunctis Hispaniae populis quolibet tractatu, vel studio sacramentum fidei suae, quod pro patriae, gentisque Gothorum statu, vel conseruatione Regiae salutis pollicitus est, violauerit, aut Regem, nece attrectauerit, aut potestate regni exuerit, aut praesumptione tyrannica regni fastigium vsurpauerit, anathema sit in conspectu Christi, & Apostolorum eius, atque ab Ecclesia Catholica, quam periurio prophanauerit, efficiatur extraneus; & ab omni consortio Christianorum alienus, & damnatus in futuro Dei iudicio habeatur, cum comparticipibus suis. Quia dignum est, qui talibus sociantur, ipsi etiam damnationis eorum participatione obnoxij teneantur. Hoc etiam tertio acclamamus, dicentes: Quicumque a modo ex nobis, vel cunctis Hispaniae populis qualibet meditatione, vel studio sacramentum fidei suae, quod pro patriae salute, gentisque Gothorum statu, vel incolumitate Regiae potestatis pollicitus est, violauerit, aut Regem nece attrectauerit, aut potestate regni exuerit, aut praesumptione tyrannica regni fastigium vsurpauerit, anathema sit in conspectu Spiritus sancti, & martyrum Christi, atque ab Ecclesia Catholica, quam periurio prophanauerit, efficiatur extraneus, & ab omni comunione Christianorum alienus; neque partem iustorum habeat, sed cum diabolo, & angelis eius, aeternis supplicijs condemnetur, vna cum eis, qui eadem coniuratione nituntur: vt par poena perditionis

^a Moliatur. Exc:

^b Obseruatione. C.A.

^c Tentauerit. C.A.

^d Angelorum. Exc.

^e Et C.A.

constringant, quos in perniciem praua societas copulat. Et ideo si placet omnibus, qui adestis, ^a hæc tertio reiterata sententia, vestræ vocis eam consensu firmate. Ab vniuerso cle-
ro, vel populo dictum est: Qui contra hæc ^b vestram definitio-
nē præsumpserit, anathema, maranatha (hoc est) perditio in
^c aduentum Domini sit, & cū Iuda Ischariot partem habeat:
& ipsi & socij eorum: Amen.

Qua propter nos ipsi ^d Sacerdotes omnem Ecclesiam Chri-
sti, ac populum admonemus, vt tremenda hæc, & totiens ite-
rata sententia nullum ex nobis præsentem, atque æterno con-
demnet iudicio; sed fidem promissam erga gloriosissimum
dominum nostrum Sifenandum regem custodientes, ac sin-
cera illi deuotione famulantes, non solum diuinæ pietatis cle-
mentiam in nobis prouocemus, sed etiam gratiam antefati
Principis percipere mereamur: Amen.

Te quoque præsentem Regem, futurosque sequentium
ætatum Principes humilitate qua debemus deposcimus, vt
moderati, & mites erga subiectos existentes, cum iustitia &
pietate populos à Deo vobis creditos regatis, bonamq; vicissi-
tudinem, qui vos constituit largitori Christo ^e respondeatis;
regnantes ^f cum humilitate cordis, cum studio bonæ actionis.

Ne quisquam vestrum solus ^g in causis capitum, aut rerum
sententiam ferat: sed consensu publico, cum rectoribus ex iu-
dicio manifesto delinquentium culpa pateat; seruata vobis
in offensis mansuetudine, vt non seueritate magis in illis,
quàm indulgētia polleatis: vt dum omnia hæc, auctore Deo,
pio à vobis moderamine conseruantur, & Reges in popu-
lis, & populi in regibus, & Deus in vtrifq; lætetur. Sanè de
futuris Regibus hanc sententiam promulgamus, vt si quis ex
eis contra reuerentiam legum superba dominatione, & fastu
regio in flagitijs & facinore, siue cupiditate crudelissimā po-
testatē in populis exercuerit, anathematis sententia à Christo
domino condemnetur, & habeat à Deo separationem, atque
iudicium, propter quod præsumpserit praua agere, & in
perniciem regnum ^h conuertere. De Suintilane verò, qui ^b Deducere. Exc.
scelera propria metuens, se ipsum regno priuauit, & pote-
statis fascibus exiit, id cum gentis consultu decreuimus, vt
neque eundem, vel vxorem eius, propter mala, quæ com-
miserunt, neque filios eorum vnitati nostræ vnquam con-
sociemus, nec eos ad honores, à quibus ob iniquitatem
deiecti

Hæc omnia
deformando
opinio prin-
cipe, seve de
sumpta ex
August. lib.
5. de ciuita-
te Dei. c. 14.
sed felices
eos dicimus
(inquit) si
iuste impe-
rant; si inter
linguas su-
blimitate ho-
norantur,
& obsequia
nimis humi-
liter salutā-
rium nō ex-
tolluntur,
& caperent
caput, in
quo veram
regum felici-
tatem des-
cribit.

^a Hoc tertio reite-
tum sententia ve-
stræ. Exc.

^b Nostram. Exc.

^c Aduentu. C.A.

^d Et Sacerdotes om-
nes sanctā Ecclē-
siam. Exc.

^e Rependatis. Exc.

^f In. C.A.

^g In causa captiuū,
aut reum senten-
tia feriat. Exc.

^h Deducere. Exc.

deiecti sunt, aliquando ^a promoueamus; quiq; etiam, sicut ^a Prouehamus. C.A.
à fastigio regni habētur extranei, ita & à possessione rerum,
quas de miserorum sumptibus ^b hauserunt, maneant alieni; ^b Auxerant. Exc.
præter id, quod pietate pijsissimi Principis nostri fuerint con-
sequuti. Non aliter & ^c Gelanem memorati ^d Suintilani, ^c Geilanem. Exc.
& sanguine, & scelere fratrem, qui neq; in germanitatis ^d Suintilane. Exc.
fœdere stabilis extitit, nec fidem gloriosissimo domino ^e Fide. Exc.
nostro pollicitam cōseruauit, hunc igitur cum coniuge sua,
sicut ^f & antefatos, à societate gentis, atq; consortio nostro ^f Et antefatum est
placuit separari, nec in amissis facultatibus, in quibus per ini-
quitate creuerant, reduces fieri; ^g præter id, quod consequuti ^g Præter. in id. C.A.
fuerint pietate clementissimi Principis nostri: cuius gratia, &
bonos donorum præmijs ditat, & malos à beneficentia sua
^h non separat. Gloria autem & honor omnipotenti Deo no- ^h Congruè non f.
stro, in cuius nomine congregati sumus. Post hæc salus, &
pax, & diuturnitas pijsissimo, & amatori Christi domino Si-
fenando Regi; cuius deuotio nos ad hoc decretum salutife-
rum conuocauit. Corroboret Christi gloria regnum illius,
gentisq; Gothorum in fide catholica: annis, & meritis pro- ⁱ Gentesq; Exc.
tegat illum, vsque ad vltimam senectutem ^k summa Dei ^k Summi. C.A.
gratia: & post præsentis regni gloriam, ad æternum regnum
transeat; ^l vt sine fine regnet, qui ^m intra seculum feliciter ^l Et. C.A.
imperat; ipso præstante, qui est Rex regum, & Dominus ^m In seculo. Exc.
dominantium, cum Patre, & Spiritu sancto in secula secu-
lorum, Amen.

Definitis itaq; ijs, quæ superius comprehensa sunt, an-
nuente religiosissimo Principe, placuit deinde, nulla re im-
pediēte, à quolibet nostrum, ea, quæ constituta sunt temerari,
sed cuncta salubri consilio ⁿ conseruare: quæ quia profecti-
bus Ecclesiæ, & animæ nostræ conueniunt, etiam propria
subscriptione, vt permaneant, roboramus. ⁿ Conseruari. Exc.

ⁿ In C.A. Et subscrip-
serunt omnes.

- 1 Ego Isidorus, in Christi nomine Ecclesiæ Spalensis Epif-
copus Metropolitanus, ^p hæc statuta subscripsi. ^p Hæc constituens.
- 2 ^q Selua, Ecclesiæ Narbonensis Metropolitanus Episcopus, ^q Ego Isclaa.
subscripsi.
- 3 Stephanus, Ecclesiæ Emeritensis Metropolitanus Episco-
pus, ^r subscripsi. ^r Hæc statuta subf.
C.A.
- 4 Iulianus, Ecclesiæ Bracarensis Metropolitanus, subscripsi.
- 5 Iustus, Ecclesiæ Tolet. Metropolitanus Episcopus, subscripsi.

H h Audax,

- 6 Audax, Ecclesiae Tarraconensis Metropolitanus Episcopus, subscripsi.
- 7 Stephanus, ^a Aufensis Ecclesiae Episcopus, subscripsi.
- 8 Petrus, ^b Veterensis Ecclesiae Episcopus, subscripsi.
- 9 Acutulus, ^c Elenensis Ecclesiae Episcopus, subscripsi.
- 10 ^d Nonnitus, Gerundensis Ecclesiae Episcopus, subscripsi.
- 11 Conantius, ^e Palentinae Ecclesiae Episcopus, subscripsi.
- 12 Clarentius, Accitanæ Ecclesiae Episcopus, subscripsi.
- 13 Bigitinus, Bigastrensis Ecclesiae Episcopus, subscripsi.
- 14 Sifaldus, Emporitanae Ecclesiae Episcopus, subscripsi.
- 15 Bonifacius, Cauriensis Episcopus Ecclesiae, subscripsi.
- 16 Hilarius, Complutensis Ecclesiae Episcopus, subscripsi.
- 17 Eusebius, Bastitanae Ecclesiae Episcopus, subscripsi.
- 18 Gabinius, Calagurritanae Ecclesiae Episcopus, subscripsi.
- 19 Ioannes, ^f Ilepensis Ecclesiae Episcopus, subscripsi.
- 20 Sifiscus, Elborensis Ecclesiae Episcopus, subscripsi.
- 21 Marcellus, Vrcitanae Ecclesiae Episcopus, subscripsi.
- 22 Deodatus, Egabriensis Ecclesiae Episcopus, subscripsi.
- 23 Ioannes, Dertosanae Ecclesiae Episcopus, subscripsi.
- 24 Eusebius, Valerientis Ecclesiae Episcopus, subscripsi.
- 25 ^g Leodesicus, Cordubensis Ecclesiae Episcopus, subscripsi.
- 26 Iacobus, Mentefanae Ecclesiae Episcopus, subscripsi.
- 27 Germanus, Monasterij Dumienensis Ecclesiae Episcopus, subscripsi.
- 28 Samuel Iriensis Ecclesiae Episcopus, subscripsi.
- 29 Profuturus, Lamicensis Ecclesiae Episcopus, subscripsi.
- 30 Seruus Dei, ^h Calabriensis Ecclesiae Episcopus, subscripsi.
- 31 Montefis, Egitanensis Ecclesiae Episcopus, subscripsi.
- 32 ⁱ Remaffarius, ^k Nemanensis Ecclesiae Episcopus, subscripsi.
- 33 Concordius, Asturiensis Ecclesiae Episcopus, subscripsi.
- 34 Ranarius, Vrgelitanæ Ecclesiae Episcopus, subscripsi.
- 35 Eugenius, ^l Egarensis Episcopus Ecclesiae, subscripsi.
- 36 Florentius, Setabitanæ Ecclesiae Episcopus, subscripsi.
- 37 Theodoigius, Abilensis Ecclesiae Episcopus, subscripsi.
- 38 Abentius, Astigitanae Ecclesiae Episcopus, subscripsi.
- 39 Pimenius, Afidonensis Ecclesiae Episcopus, subscripsi.
- 40 Etherius, Eliberitanæ Ecclesiae Episcopus, subscripsi.
- 41 Anatholius, ^m Luthuensis Ecclesiae Episcopus, subscripsi.
- 42 Fructuosus, Ilerdensis Ecclesiae Episcopus, subscripsi.
- 43 Perfeueratius, Castellonensis Ecclesiae Episcopus, subscripsi.

^a Aufonensis. Vnus M. f.
^b Beterrens. C. A.
^c C. A. Elenis. Alias Eluenis.
^d Venitus. C. A.
^e Alias. Apalentina. Nostri benevide Ildefonsi catalogo de vizis illustribus.

^f Ilepensis. Ex.

^g Leodesicus.

^h Exc. Lacobrigens.

ⁱ Nemesarius. C. A.
^k Supra c. 9. est Nemasens.

^l Egabrensis. C. A.

^m Luthensis. C. A.

Musita-

- 44 Musitacius, Valentinae Ecclesiae Episcopus, subscripsi.
- 45 ⁿ Viaricus, Olyssipponensis Ecclesiae Episcopus, subscripsi. ^o Vbaricus. C. A.
- 46 Antonius, Segobriensis Ecclesiae Episcopus, subscripsi.
- 47 Ansuulfus, Portugalensis Ecclesiae Episcopus, subscripsi.
- 48 Serpentinus, Illicitanae Ecclesiae Episcopus, subscripsi.
- 49 Suanila, Oretanae Ecclesiae Episcopus, subscripsi.
- 50 Methopius, ^p Britaniensis Ecclesiae Episcopus, subscripsi. ^q Britammensis. C. A.
- 51 Anastasius, Tudensis Ecclesiae Episcopus, subscripsi.
- 52 Ipidius, Tyraffionae Ecclesiae Episcopus, subscripsi.
- 53 Ordulphius, Oscensis Ecclesiae Episcopus, subscripsi.
- 54 Braulio, Caesaraugustanae Ecclesiae Episcopus, subscripsi.
- 55 Ansericus, Segobriensis Ecclesiae Episcopus, subscripsi.
- 56 Ildisclus, Segontiensis Ecclesiae Episcopus, subscripsi.
- 57 Epartius, Italicensis Episcopus Ecclesiae, subscripsi.
- 58 Lausus, ^r Valsensis Ecclesiae Episcopus, subscripsi. ^s Valsens. C. A.
- 59 ^t Modarius, Pacensis Ecclesiae Episcopus, subscripsi. ^u Moderarius. C. A.
- 60 Hicila, Salmanticensis Ecclesiae Episcopus, subscripsi.
- 61 ^v Basconius, Lucensis Ecclesiae Episcopus, subscripsi. ^w In. C. Lucens, additur in margine, ab amanuensi cuius anima vultus q. hic vir fuit sanctitatis eximia.
- 62 Egila, Oxomensis Ecclesiae Episcopus, subscripsi.
- 63 ^x Contaurus, Presbyter, Vicarius Fidencij Tuccitani Episcopi, subscripsi. ^y Cent. Ecclesiae Tuccitanae Presbyter, agens vicem domini mei Fidencij. C. A.
- 64 Renatus Presbyter, Vicarius Ermulfij Episcopi ^z Coimbriensis, subscripsi. ^{aa} Coniembriens. C. A.
- 65 Marcus ^{bb} Presbyter, Vicarius David Auriensis Episcopi, subscripsi. ^{cc} Ecclesiae Oriens. Presbyter, agens vicem domini mei David Episcopi. A. C.
- 66 Ioannes Presbyter, ^{dd} Vicarius Seueri Barcinonensis Episcopi subscripsi. ^{ee} Agens vicem domini mei Se. C. A.
- 67 Domarius Archidiaconus, ^{ff} Vicarius Carterij Arcauicensis Episcopi, subscripsi. ^{gg} Agens vicem domini mei Caet. C. A.
- 68 Stephanus Archidiaconus, Vicarius Genesij Magalonensis Episcopi, subscripsi.
- 69 Donellus Archidiaconus, Vicarius Solemnij ^{hh} Carcafonensis Episcopi, subscripsi. ⁱⁱ Arcacens. C. A.

Notæ in Concilium quartum Toletanum.

Synodus quarta] *Quartum Concilium Toletanum Rodericus lib. 2. c. 19. affirmat sub Iusto Regis urbis Primatate fuisse celebratum*

Hh 2

celebratum

celebratum. Ioannes Magnus lib. 16. cap. 17. perperam sub Eugenio. Est Concilium Nationale: nam Cimbria Regi, qui primus ex omnibus Regibus Gothis, pulsus Romanis, totum Hispania regimen obtinuit, successit Sisenandus: qua de causa, ut Imperium obfirmaret, conuocat totius gentis, & omnium prouinciarum Synodum.

Era DC.LXXI.] Rodericus aliter: nam affirmat Sisenandum regnare cœpisse Era. 673. & regnasse annos. 5. menses. 11. Lucas Tudensis sic habet: Era. 671. anno Imperij Heraclij. xvij, post Chintilanum Regem, Sisenandus regnat annis tribus: iste Synodos Episcoporum egit, patiens fuit regulis catholicis, Orthodoxus extitit, Toledo vitam finiuit, Era Dc. lxxiiij. Verum sequor fidem. CC.M. ff. qui omnes constantissime legunt, tertio anno Sisenandi editum, Era Dc. lxxj. quam computationem amplectitur Ioannes Vafesus.

Confessoris Leocadiæ] D. Leocadia fuit Toletana ciuis, ex nobilissimis parentibus orta: virgo pro fide Christi à Daciano, nominis Christiani immanissimo hoste capta, in carcerē trusa: ubi piè, & sanctè orando, vitā squalore, & fame finiuit. Extant in regia urbe tres Ecclesia ei dicata: dua collegiata, ferè collapsa, tertia parochialis. In illa verò, quæ est in suburbio Tago imposita, corpus eius sepultura honorificè fuit traditum: cuius rei causa, parua & exilis illa basilica, magnorum fuit Conciliorum altrix, ac mater: altera, quæ est in arce regia, eius carcer fuit: parochialis, nobilium parentum domus, & sanctæ educationis domicilium. Eius venerandum corpus, cum Sarraceni Hispaniam inuassissent, in Belgas delatum, in monasterio S. Gilsen. apud Mōsdehenao, honorificè cultum. Postea à Ioanna Regina Philippi primi uxore, crux, sanctæ Ecclesia Toletana in naue aurea, gemmis ornata, deuotionis causa dicata; tandem Philippo. II. Rege clementissimo, Alexandro Farnesio, Prorege apud Belgas, studio, & diligentia Petri Martinez, patris Societatis Iesu, corpus secretò in Hispaniam delatum, honorificè pristina ciuitati, & Ecclesia solenni pompa restitutum; astantibus Philippo Rege & Principe, Maria Augusta, & Elisabeth filia natu maiore Philippi, qui unà cū Philippo Principe, & Hispania proceribus, corpus humeris impositum, in basilicam maiorem piè, & humiliter intromisit: die. 26. Aprilis, anno Domini. 1587. Quibus omnibus interfui.

Confessoris] Martyr, & Confessor, si nominis vim perpendas, & veteris Ecclesia usum, & hodie Ecclesiastica officia, diuersimodè

simodè accipiuntur, tamen aliquando in eadem significatione usurpatis voces reperies. Martyr dicitur, qui pro Christi fide constans in agone occubuit. Hæc communior acceptio eos quoque amplectitur, qui extrema passi, miraculo seruati, vitam diutius protraxerunt; & eos, qui non tantum ferro, igne, & alijs diris supplicijs necati, spectaculum mundo facti, sed fame, squalore, inedia, fœtore, carceribus clusi vltimum spiritum lati Deo reddiderunt: ut Cyprianus est auctor libro de duplici martyrio; si eius est. Confessor dicitur, qui pro Christi fide captus, coram fidei hostibus, publicè, & palam fidem professus, tormentis non potuit adigi, ut fidem abnegaret. Hæc significatione strictiori à Patribus hæc vox est usurpata; ut auctor est idem Cyprianus epistola. 6. & 7. lib. 2. Et Hieronymus epistola. 84. Fueruntq; hi viri in Dei Ecclesia magno honore semper habiti, ut ex epistolis Cypriani patet, & Concilijs, & de literis Confessorijs, quibus ab Episcopis in peregrinatione magnopere commendabantur. Si verò aliquid tormentorum esset expertus, non tamen in martyrio occubisset; tunc Martyr, & Confessor dicebatur: quamuis à Tertulliano libro ad Martyres, hi non simpliciter Martyres, sed designati Martyres appellantur. De diuersa harum vocum acceptione, consule epistolas Cypriani. Tamen usus postea obtinuit, ut omnes, qui sanctè & piè vitam traduxissent, & sancto & probato fine in Domino quiescissent, Confessorij titulo colerentur. Hic verò Leocadia vocatur Confessor, quia non ferro, sed carceris squalore, & fœtore, & inedia extremum diem clausit. C. Alueldensis addit, & Martyris: similiter Excusi: & in peculiari festo, ei in Ecclesia Toletana dicato, Virgo & Martyr dicitur.

Cap. 1. Suscipiens hominem] Phrasis est Patrum, quam scholastica Theologia merito, propter hæreses, non suscipit, quin potius hæc vititur. Suscepit humanitatem. Priorem discendi formulam usurpat Augustinus libro. 83. questionum. quest. 9. & de fide, & Symbolo. c. 4. & lib. 9. de ciuitate Dei. c. 17. Et Ambrosius libro. 5. de fide. c. 5. Origenes in Mattheum. 13. Hieronymus ad Galatas. Gregor. Nyss. in sermone Natalis Domini. Hilarius libro. 9. de Trinit. & Concilium Toletanum. 6. Can. 1. & D. Thomas. 3. par. quest. 4. artic. 3. ad princ. affirmat, hanc loquutionem non esse tanquam propriam extendendam, sed piè exponendam; ut dicamus hominem susceptum, quia eius natura est assumpta; & quia assumptio terminata est ad hoc, ut filius Dei sit homo. Concilio Tolet. 6. c. 1. dicitur hominem assumpsisse.

Cap. 2. Antiqui Canones] *Vt Concilium Venetū statuit sub Leone. I. cap. 15. & Bracarense. I. anno tertio Ariamiri Regis cap. 1. & Epauense, sub Gelasio. I. cap. 4. & Concilium Gerundense, sub Hormisd. cap. 1. Atq; hæc quidem sunt antiqua Patrum decreta, quibus præscribitur, ut vnus psallendi, & orandi ordo seruetur in Missarum sollemnibus, & Vespertinis, & Matutinis officijs. Idem etiam postea statutum est in Concilio Toletano. 11. cap. 3. ut is ordo ubiq; seruetur, qui in Metropolitana Ecclesia noscitur institutus. Demum in Tridentino Concilio Catechismus, Missale, & Breuiarium fieri decretum est; quibus vniuersalis Ecclesia uteretur. Quod à sancto Pontifice Pio. V. confectum, magna Christiani populi vnitatem obseruatur. Sunt qui affirmant curam in hoc Concilio S. Isidoro Hispalensi huius rei traditam (ut potè, qui primas partes in hoc Concilio tenuit) ut Missale, & Breuiarium reformatum ex more Gothico omnibus Ecclesijs utendum conficeret, quod nunc dicitur Mozarabe; eò quod hanc sacrarum formam postea Christiani inter Arabes in captiuitate miserabili pressi, religiose seruauerint: ipsi Mixtarabi; officium Ecclesiasticum Mixtarabum appellatum.*

Cap. 3. Bis in anno] *Antiquum Apostolorum decretum fuit, ut bis in anno Concilia haberentur, cap. 38. Idem Concilium Nicænum sancit, & Hormisd. PP. in epistola ad Episcopos Hispania. c. 3. & Zacharias epistola. 4. & Aurelianense Concilium. 3. c. 1. & 4. cap. 36. Postea decretum fuit, ut semel in anno congregarentur, ut in Concilio Toletano. 3. cap. 18. Idem Gregorius Magnus ad Episcopos Sicilia. Postea iterum id ipsum temperatum, ut tertio quoq; anno cogerentur Concilia prouinciãlia. Sic in Concilio Matifcontensi. 2. cap. 20. & Lateranensi. 3. sess. 10. & Concilio Tridentino sess. 24 cap. 2. Tempus verò congregationi aptum decernitur autumnale; ut liquet ex 3. Concilio Toletano, cap. 18. vel vernale, ut hic: vel post octauam Pasche Resurrectionis Domini nostri Iesu Christi; seu alio deniq; commodiore tempore fieri id conceditur, pro more cuiusq; prouincia.*

Cap. 4. Presbyteri à tergo eorum refideant] *Nullus Presbyterorum vocem decisivam in Concilijs habebat; quidquid Michaël Thomastus commentetur; neq; laici; licet imperiali dignitate præfulgeant: solis enim Episcopis causa fidei est concessa, ut veris iudicibus. De qua re vide Osum lib. 2. aduersus Brentium, de legitimis Ecclesia iudicibus. Basilius etiam Imperator in 8. Synodo id attestatur. Et si Regum, & Imperatorum subscriptiones in Concilijs reperiuntur.*

reperiuntur, perpende eas diuersas esse à verbis subscriptionum Episcoporum, neq; reperiri, nisi in causa communi fidei; ut eorum auctoritate, & imperio decreta Patrum aptius custodiantur. Vnde Theodoricus Rex catholicus dicebat, nec aliquid ad se pertinere de Ecclesiasticis negocijs, propter reuerentiam. c. Concilia Sacerdotum. d. 17.

Cap. 5. Archidiaconus] *Pro officij mei honore, & dignitate, non grauior apponere aliquid de eius functionis cura. Non instituitur Archidiaconus, nisi fuerit Diaconus: ut Urbanus PP. decreuit in Concilio Auerna celebrato, & Calixtus, & Innocentius. II. Debet enim is esse, qui prudentia, & merito vita clarescat. Estq; coadiutor Episcopi in ordinatione Clericorum. De hoc Isidorus Hispalensis ad Leudefredum sic inquit. Archidiaconus imperat Subdiaconis, & Leuitis: ad quem ista pertinent ministeria; ordinatio vestiendi altaris à Leuitis; cura incensu, & sacrificij necessaria solutio; quis Leuitarū ad populū Euangelium legat; quis preces dicat, seu responsaria in Dominicis diebus, aut sollemnitatibus decatet. Sollicitudo quoq; parœciarū, & ordinatio, & iurgia ad eius pertinet curam: pro reparandis diœcesanis basilicis ipse suggerat Sacerdoti; ipse inquirat parœcias cū iussione Episcopi, &c. Quæ habetur. d. 25. & adducuntur ab Innocentio. III. de officio Archidiaconi. c. 7. Officium etiam Archidiaconorū tradit Isidorus lib. 2. de Eccles. officijs. cap. 8. Subscribunt Archidiaconi in Concilijs voce consultiua, & decisiuua: ut patet ex subscriptionibus Concilij. 11. Toletani. Cudila Archidiaconus Toletanus, hæc gesta Synodica à nobis definita subscripsi. Rege Uvamba Era. 713. & Quirico Archiepiscopo Toletano. Similiter in. 13. & 15. subscribit Vbisandus Archidiaconus. Cœperuntq; ita subscribere Archidiaconi in Concilijs Toletanis, à Concilio Toletano. 8. & deinceps.*

Cap. 6. Trinam quidam, quidam simplam merfionem faciunt] *Trina mersio cū inuocatione Patris, & Filij, & Spiritus sancti in principio Ecclesia celebris, & à Patribus in usu posita, ad fidem sancta & indiuidua Trinitatis, unitatem, & distinctionem stabiendam, & populos docendam. Insignis est locus Ambrosij lib. 2. de Sacramentis. c. 7. Interrogatus es (inquit) Credis in Deum Patrem omnipotentem? dixisti: Credo, & mersisti, hoc est, sepultus es. Iterum interrogatus es: Credis in Dominum nostrum Iesum Christum, & in crucem eius? dixisti: Credo, & mersisti; ideo & Christo es consepultus. Tertio interrogatus es: Credis in Spiritū sanctum? Credo, & tertio mersisti: ut multiplicem lapsum superioris atatis*

ablueret Trina confessio. Hac Ambrosius. Idem comprobatur Canon Apostolorum. 50. Siquis Episcopus. Tertullianus lib. aduersus Praxeam, cap. 26. Athan. quest. 125. Augustin. hom. 3. apud Gratianum. d. 4. Hieronym. aduersus Luciferian. S. Chrysostomus hom. 24. in Ioan. Omnes hi patres in ea sunt sententia, ut trina mersione conferendum sit baptisma. Verum in Hispania simpla mersione confertur, infundendo aquam supra caput baptizati, ex decreto Gregor. Mag. lib. 1. regist. epist. 41. ad Leandrum Hispalensem: Et habetur de consec. d. 4. cap. de trina mersione. De hac re vide quid statuatur Thomas. 3. par. quest. 66. art. 8.

Cap. 7 Venerabilem diem] Antiquum Ecclesie morem obseruare celebrandi hebdomada sanctam in Quadragesima, Et predicanda crucis mysterium, Et confitendi peccata, eaque absoluendi, accipiendi denique corpus Et sanguinem Christi, in die sancto Et venerabili Dominica resurrectionis. Quem morem etiam nunc Catholica Ecclesia sanctissime Et religiosissime colit. Indeque statutum est in Concil. Lateranen. cap. 21. ut omnis utriusque sexus suscipiat reuerenter, ad minus in Pascha Eucharistia Sacramentum.

Cap. 9 Benedicimus] In cerei, nouique luminis benedictione Theodorus PP. 73. sub Petro, Et D. Ambrosius. D. etiam Augustinus, Et Petrus Diaconus Casinensis elaborarunt. Eam autem, qua nunc Romana Ecclesia utitur, a D. Gregor. Magno compositam, musicisque tonis ornatam, ferunt.

C. 10 Quisquis ergo Sacerdotum] Dominicam orationem in sacrificio Missa, vel publico, vel priuato esse dicendam Christus docuit, auctore D. Hieronym. lib. 3. aduersus Pelagianos: Sic docuit (inquit) Christus Apostolos suos, ut quotidie in corporis illius sacrificio credentes audeant loqui: Pater noster, qui es caelis. Gregor. lib. 7. epist. 63. Mos fuit (inquit) Apostolorum, ad ipsam orationem Dominicam immolationis hostiam consecrare. Tertullianus idem videtur sentire, li. de oration. c. 9. Deinde Ecclesia post consecrationem, Et Canonem, Dominicam orationem dici precepit, ut testatur Ambrosius de Sacrament. cap. 4. August. serm. de verbis Domini. 28.

C. 11 Alleluia] De huius vocis usu in Ecclesia Romana, Et significatione consule. D. Hieronym. epist. 7. Et. 27. Et ad Marcellam, epist. 137. Et Gregorium in regist. lib. 7. indict. 2. epist. 63. Augustinus in Psal. 106. testatur, uti in Ecclesia Alleluia, esse antiquam Ecclesia traditionem. Et ad Ianuarium epist. 109. c. 17. Et laetis dum taxat temporibus canitur iam ab Apostolico seculo, ut in Paschate, idem in epist. ad Casulanum. Erat Alleluia carmen musicum rusticorum,

Et cum operi agresti incumberent, Alleluia cantabant: inde in tonis musicis Ecclesia usurpatum. Isidorus lib. Etimol. 6. c. 19. Alleluia duorum (inquit) verborum interpretatio est, hoc est, laus Dei; Et est Hebraum. Significat igitur laudare Deum cum iubilo, Et letitia, Et cantu: unde in caelo auditur, ubi omnia cantica sunt. Et laeta, Et perpetuum Alleluia. Apocal. 19. Iustinus Martyr. q. 50. ad Orthodoxos. Alleluia collaudare interpretatur. Idem Augustinus. 2. de doctrina Christiana. c. 10. Et Theodoretus ad psalm. 146. Hinc illi psalmi, qui ad laudem Dei, Et letitiam animae ordinantur, Alleluatici vocantur a D. Augustino psalm. 105. Vnde aliud significat Alleluia, quam Laus tibi Domine: nam Alleluia est Laus Dei, cum letitia, Et cantico: quare certis diebus canitur, Et non omni tempore, ut inquit Augustinus psalm. 106. Quod vero Alleluia non cantetur in Quadragesima, Isidorus est auctor, lib. 1. de Eccles. offic. cap. 13. ubi inquit: Verum apud nos, secundum antiquam Hispaniarum traditionem, praeter dies ieiuniorum, vel Quadragesima, omni tempore canitur Alleluia. Idem Gregorius lib. 7. epist. 63. Augustinus in Enarrationibus, in psalm. 118. fuisse hoc argumentum prosequitur.

Ca. 12. Laudes post Apostolum] Laudes vocat hymnum trium puerorum, de quo infra, cap. 14. Berno Abbas facit Gregorium primum auctorem hymni trium puerorum dicendi in fine Missa. Estque hymnus vox Graeca, laudes significans: unde illud, Hymno dicto Matth. 26. quo laudes Deo decantatas post cibum significat. Hodie dicto Euangelio dicitur a Sacerdote, Laus tibi Christe: verum laudes more Romano, post Epistolam leguntur.

Ca. 13. Beatissimi Doctores] Hymnos componere, Et canere in Ecclesia, antiquis Christianis in more fuit positum: ut testatur Philo Iudaeus, lib. de supplicum virtutibus. Eusebius lib. 2. histor. c. 16. Dionysius Areopag. de diuinis nominibus. cap. 4. Sacratissimum corpus Beatae Virginis Mariae cum hymnis delatum scribit Nicephorus lib. 2. cap. 22. In Concilio Antiocheno, ante annos mille Et trecentos, damnatus est Paulus Samosatenus, qui psalmos, Et hymnos in honorem Christi decantatos explosit, Et eiecit. Hoc constat apud Eusebium, lib. 7. cap. 24. Hilarius librum hymnorum composuit, ut auctor est Hieronymus in catalogo. Ambrosius hymnos edidit, ut auctor est Augustinus lib. 1. retract. cap. 21. Et ipse Ambrosius hymnorum suorum meminit in oratione in Auxetium. Et S. Bernardus in regula. Extant alij sanctorum hymnorum auctores, ut Synesij, Cyrenai, Theophanis, Cosma Hierosolymitani, Et aliorum

et aliorum. Theodosius Iunior princeps religiosissimus, cuius regia non dissimilis erat a monasterio, primo diluculo hymnos alternis recitabat. Socrates lib. 7. c. 22. Niceph. lib. 14. c. 13. Berne Abbas de officio Missae. cap. 3. scribit, hymnum Angelorum, Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus, a Telesphoro primum fuisse auctum, et a Symmacho completum, Ecclesiaeque cantandum traditum. Niceph. lib. 11. cap. 16. rationem modumque hymnorum canendorum tradit ex Iosepho. Dionysius Areopagita lib. de diuinis nominibus, cap. 4. par. 2. librum Hierothei sanctissimi hymnorum diuinorum adfert.

C. 15. In fine Psalmorum] De versu illo, Gloria Patri et Filio etc. supra diximus. Verum sunt qui dicant a Flauiano Anthiocheno, adiutore Chrysostomo, compositum, ut Niceph. lib. 9. cap. 24. et 18. cap. 51. et aliter a Catholicis Graecis in fine Psalmorum decantari, aliter ab Arrianis Sozomenus lib. 3. c. 20. Theodor. li. 2. c. 24. Niceph. lib. 9. c. 24. postea consilio Hieronymi in Ecclesia Latina additum finibus psalmorum a Damaso, ipse refert in epistola ad Damas. Et hic mos Romanus praeualuit in Ecclesia, et ita non Gloria et honor, sed gloria Patri dicitur.

C. 20. Leuitae consecrentur] Leuitas vocat Diaconum, et Subdiaconum. Vide Concil. 2. cap. 1. et Carthag. 3. cap. 4. et Agathen. cap. 16. et 17. Arelat. 3. cap. 1. Vvormat. c. 69. et Syricius P.P. epistola. 1. cap. 9. et nouissime Concil. Trident. de etate Leuitarum statuit.

C. 22. In conclaui suo] Clericos selectos, ad sanctiorem vitam adspirantes, ab Episcopo adsumptos, manere cum eo in clausura, paupertate, et prepositorum obedientia, et ad testimonium vitae Episcopi, constat ex Concil. Tolet. 2. capit. 1. et ex Augustino in sermone. 22. de communi vita Clericorum, et sermone. 36. ad Presbyteros. Inde ortum habuit Canonorum ordo, et regula in Ecclesijs cathedralibus, et collegiatis. Possidonius in vita D. Augustini refert, communi mensa in conclaui, cum Presbyteris et Clericis uti solitum Augustinum.

C. 24. Omnes in vno conclaui] Institutione huius seminary Clericorum, primum ortam inuenio in Concil. Toletan. 2. deinde in const. Alexan. 4. et in primo Lateran. cap. 11. demum in exactam formam redegit Concil. Trident. sess. 23. cap. 18.

C. 26. Libellum officialem] Sacramentorum manuale nunc appellatur: et in eo etiam decreta Patrum de sacramentorum usu, et ritibus contineri apparet ex Concil. Magunt. cap. 22. ubi de libro officiorum

ciorum fit mentio: et dua regulae ex eo de Clericis vagis adducuntur: Concilio Toletano octauo vocatur supplementum.

C. 28. Orarium & annulum] Orarij meminit S. Ambrosius in oratione de obitu fratris Satyri. Orarium dicitur stola oraria apud Burch. lib. 6. cap. Presbyter: et in sinistro humero a Leuita gestandum ex decreto Siluestri P.P. et in Concilio Romano, ab eodem coaeto, cap. 6. et infra in hoc Concilio cap. 40. dicitur, et quod non debet Leuita illud gestare coloribus, aut auro ornatum. Non erat autem una eademque ratio gestandi orarium Diacono, et Subdiacono concessa, ut ex Bracarense primopatet, cap. 9. Orarium, inquit, habeat Subdiaconus, et Diaconus: sed Diaconus infra tunicam absconsus habeat orarium, Subdiaconus superposito scapula utatur orario. De eo vide Uvaldens. lib. de sacramentis, tit. 4. c. 29. et Hagonem, lib. 2. cap. 10. quarta partis de sacramentis. Formam ordinandi, et consecrandi Episcopi, Presbyteri, Diaconi, et Subdiaconi tradit Concilium Carthaginense. 4. in principio. Concilio Aurel. 1. c. 21. dicitur: Monacho orarium in monasterio, vel zonas habere non liceat. Est apud Gratianum. 27. q. 1. Zona vocantur, quae a Casiano Rebrachatoria appellantur, lib. 1. de habitu Monachorum. cap. 6. Erat vero orarium solummodo his personis concessum, quibus predicandi munus est delegatum: unde c. 40. infra dicitur: Orarium oportet Leuitam gestare in sinistro humero, propter quod orat, id est predicat. Beda vero in collect. cap. de septem ordinibus, orarium dicit ab oratione appellatum. Bene etiam (inquit) orationibus conuenit orarium, conueniens vestimentum officio. De annulo Episcopi, qui in eius consecratione datur Episcopo, in signum Pontificalis honoris, vel signaculum secretorum, ut refert Isidorus, lib. 1. de Ecclesiasticis officijs, cap. 5. multa traduntur in Ritualibus.

C. 29. Si Episcopus] Concilium secundum Ancyran. capit. 23. idem discernit, et eandem poenam statuit. Agathense cap. 42. prohibet ne fiant sub nomine ficta religionis, sanctorum sortes, aut scripturarum inspectio; ut inde futura promittantur. Fiebant autem sortes sanctorum de ligno aut pane; ut constat ex Antistodor. c. 4. et prim. Aurel. cap. 32. In Concil. Lateranens. 3. sub Leone. 10. huius poena est temperata, relictaque ordinarij arbitrio.

C. 36. Presbyteros probabiles] Burch. probabilis vita legit. Nam visitatores Episcoporum debent esse viri graues, morum probitate ornati; qui non stipendio et lucro ducantur, sed potius pro charitate et gloria Christi insudent. Eorum fit mentio Concil. Laodic. cap. 57. Et Concilium Bracarense secundum formam visitationis Episcopi

- copi accuratè prescribit. c. 1. §. 2. §. Concil. Magūt. c. 20. §. Concil. Trid. in multis locis, presertim, ses. 21. c. 8. §. 22. c. 8. §. ses. 24. c. 3.*
- C. 39.** In primo choro] *Diuisam esse Ecclesiam in stationes, §. choros, patet ex Concilio Turonens. 2. cap. 3. ubi precipitur, ut laici secus altare, quo sancta mysteria celebrantur, inter Clericos, tam ad vigilias, quam ad Missas stare penitus non presumant, sed pars illa, qua à cancellis versus altare diuiditur, choris tantum psallentium pateat Clericorum: ad orandum verò, §. communicandum, laicis viris §. foeminis, sicut mos est, sancta sanctorum pateant.*
- C. 41.** Omnes Clerici] *Isidorus lib. 2. de Ecclesiast. officijs, Omnes, qui in Ecclesiastici ministerij gradibus ordinati sunt, generaliter Clerici nominantur.*
- Circuli coronam] Primus tonsura modum decreuit Anicetus PP. in epistola decretali ad Episcopos Galliae: Comā, inquit, Clerici non nutriant, sed de super caput, in modum sphaera radant. Habetur distinctione. 23. c. prohibet. §. Concil. Carthag. 4. c. 44. Isidorus lib. de Eccles. offic. 2. c. 4. tonsuram ortum habuisse à Nazaraeis, §. huius exempli usum ab Apostolis in Ecclesiam introductum, auctor est. Quod etiā Concil. Aquisgran. c. 1. probat. Aduerte, in Gallæcia, laicos uti solitos prolixis comis. D. Hieron. (habetur. 12. q. 1. c. Duo sunt) sic inquit: Coronam (loquitur de Clericis) habent ab institutione Romana Ecclesiae, in signum regni, quod in Christo expectatur: raso vero capitis est, temporalium omnium depositio.*
- C. 42** Constitutio antiquorū Patrū decreuit] *Lucius PP. apud Grat. d. 81. c. Clericus. Syricius PP. epist. 1. c. 12. Nicen. Conciliū. c. 3. Eliberit. c. 27. secūd. Arelatens. c. 3. prim. Carthag. c. 3. §. 4. secūd. Turon. cap. 10. XI. Tolet. c. 3. §. alia multa decreta Patrum.*
- C. 46.** Pro sacrilegio legibus publicis] *Sepulchrum dicitur ubi corpus, ossaue hominis condita sunt. l. 1. D. de religios. Habeturque locus Romanis legibus religiosus, quatenus ibi corpus humatum est. Pomponius in. l. locum. De religios. §. sumptibus funer. Antiqua pœna diruenti sepulchrum erat, centum aureorum multa. l. 3. D. de sepulchro violato. Ulpian. in hanc. l. 3. ait. Si qui armati more latronum sepulchra diruunt, pœna capitis plecti: si sine armis, in pœnam metalli ex Diui Severi rescripto damnari. De his vide leges Hispaniae. l. 1. tit. 18. lib. 4. forilegū. §. par. 7. tit. 9. l. 12.*
- C. 56.** Sanctimoniales sunt] *De viduis Isidorus agit lib. 2. officiorū. De velo viduarum sanctimonialium diuersa tradidere antiqui Patres, pro temporum varietate. Gelasius PP. in epistola ad Episcopos per Lucaniam capit. 15. docuit, viduas non esse velandas: §. fufius*

- §. fufius cap. 23. propter periculum incontinentiae. Idem in Epau-nensi Concilio, sub Gelasio cap. 21. ubi vidua consecrata Diaconissa vocantur. In secunda Synodo Turonica extat decretum de virginum, §. viduarum professione, §. cœlibatu, ex decreto Innocentij Papæ, ad Victorium Episcopum Rotomagens. Idem statuitur Concilio Triburiensi, sub Arnulpho Imperatore, cap. 25. ubi cauetur: Si vidua sponte velamen, quamuis non consecratum sibi imposuerit, §. in Ecclesia inter velatas oblationem Deo obrulerit, velit, nolit, sanctimonia habitum ulterius habere debere. Alijs decretis cauetur, ne citò velentur vidua iuuenes, ut in Turonensi Synodo, sub Carolo Magno, cap. 27. §. Concilio Magun. 2. cap. 26. §. Uvormat. cap. 21. ibi post probationem conceditur velum. Ita etiam decretum inuenio, ex sententia Nicolai PP. §. habetur. d. 27. cap. Quod interrogasti. §. 27. q. 1. cap. Vidua. Inde existimo viduas seculares Hispanis etiam nunc prolixum, atq. album velum, pro capitis tegumento gestare, quasi professionis viduitatis antiqua indicium. Professio autem illa viduarum sanctimonialium. 10. Concil. Tolet. cap. 4. in manu Sacerdotis fieri iubetur scriptis, signoq. ac subscriptione notarij: iubenturq. vidua pallio purpureo, vel nigro caput contegere. Idem ferè in Concilio Aurasiano. c. 27.*
- C. 59.** Pleriq. qui ex Iudæis] *Legum Uvisegothorum lib. 12. tit. 3. l. 3. de Iudæis, ita cauetur: Cùm veritas ipsa petere, §. pulsare nos doceat, pramonens, quod regnum cœlorum vim patitur, in nullo est dubium, quod ille indulta gratia munus abhorreat, qui ad eam procedere ardenti animo non festinat. Proinde si quis Iudæorum, de his scilicet, qui nondum sunt baptizati, aut se baptizare distulerint, aut filios suos, vel famulos nullo modo ad Sacerdotem baptizandos remiserit, vel se, suosq. de baptismo subtraxerit, §. vel unius anni spatium, post legem hanc editam, quispiam illorum sine gratia baptismi transierit, horum omnium transgressor quisquis ille repertus fuerit, §. centum flagella decaluatus suscipiat, §. debita multetur exilij pœna. Res tamen eius ad Principis potestatem pertineant: qualiter si incorrigibilem durior eum custodierit vita, perpetua in eius, cui eas Princeps largiri voluerit, potestate permaneant. Hac lege primò compulsi Iudæi, ut baptismo obsignarentur, circumcisione reiecta, quam eis exercere rescripto Antonini Pij permissum antea fuerat: ut patet ex lib. Digestorum. XLVIII. tit. ad legem Corneliam de sicarijs. l. circumcidere. Postea eos Rex Cinthila regno suo prorsus eiecit: ut constat ex. 6. Concilio Tolet.*

c. 3. Sicut Heraclius Imperator Hierosolymis: ut constat ex libro iuris Orientalis, ab Enemundo Bonofidio digesto, lib. 1. Quorum exemplum imitati maiorum nostrorum memoria Ferdinandus, & Elisabeth, verè catholici Reges, ab hac colluue Hispaniã purgauerunt. Egica inclementiori lege usus, eos in regno manere passus est, seruitute oppressos, rebusq; omnibus exutos, Concil. 17. Tolet. cap. 8. Multa alia edicta aduersus Iudeos à Regibus Gothicis edita sunt; verum frustra: semper enim herba noxia altiùs radices agit.

C. 65. Velut in sacrilegũ] Leg. 17. Uvisegoth. lib. 12. tit. 3. ita præcipitur de hac re: Illi tamen, qui hanc eis potestatem super Christianos exercere permiserint; si nobilis, qui hoc fecerit persona extiterit, decem libras auri fisco coactus exsoluat: minima tamẽ, vilesq; persona quinque libras auri fisco persoluedas amittant. Quod si non habuerint unde cõponant, centenis decaluati flagellis subiaceant.

C. 75. De Suinthilane] Suinthila præcessit Sisenando, regnavitq; annos. 10. Chronicõ generale Hispaniã, & Rodericus: aliter Isidorus.

Inscriptiones.

In hoc quarto Concilio Tolet. subscribunt sexaginta duo Episcopi, & septẽ per Procuratores: inter hos omnes vita, & doctrina merito insigniores fuerunt Isidorus Hispalensis, Hispaniã doctor, Iustus Toletanus, Stephanus Emeritensis, Nonnius Gerundensis, Conantius Palentinus, Braulio Cæsaraugustanus.

Ego Isidorus] Vitam Isidori habes apud Ildefonsum Toletanum in lib. de viris illustrib. his verbis: Post Leandrum Hispalens. sedis prouinciã Baticã cathedram tenuit, vir decore simul, & ingenio pollens. Illam tantã iucunditatis affluentẽ copiam in eloquendo promeruit, ut ubertas admiranda dicendi ex ea in stuporẽ verteret audientes. Scripsit opera eximia, & non pauca, id est, librum de genere officiorum, librum proæmiorum, librum de ortu, vel obitu prophetarum, librum lamentationum, quẽ ipse Synonyma vocitauit: libellos duos, ad Florentinam sororem, contra nequitiam Iudeorum, librum de natura rerũ, ad Sisebutum Principem, librũ differentiarum, librum sententiarũ: collegit etiam de diuersis auctoribus, quẽ ipse nominat, Secretorum expositiones sacramentorum. Quibus in unum congestis, ipse liber dicitur questionum. Scripsit quoq; ultimõ ad petitionẽ Braulionis Cæsaraugustani Episcopi librũ etymologiarum: quem cum multis annis conaretur perficere, in expleto opere diem extremum visus est conclusisse. Claruit temporibus Reccar-

redi,

redi, Gundemari, Sisebuti, Suinthilanis, & Sisenandi Regum, annis ferè quadraginta, tenens Pontificatus honorem, insignemq; doctrinã, sanctã gloriam pariter, & decorem: extremũ diem clausit quarto Aprilis, anno Domini. 635.

Stephanus, Ecclesiã Emeritensis] Massona successit Innocentius, cui Renouatus, cui Stephanus; viri omnes sanctitate perspicui: ut ex Paulo Diacono Ecclesiã Emeritensis constat.

Iustus] De hoc Iusto sic Ildefonsus in viris illustrib. Iustus post Helladium, discipulus eius, illiq; successor est, vir habitudine corporis, ingenijq; meritis decorus, atq; subtilis; ab infantia Monachus, ab Helladio ad virtutem monasticã institutionis affatim educatus pariter & institutus, in Agaliensi monasterio tertius, post illũ rector est factus. Extitit rector annis tribus: tẽpore Sisenandi obiit: qui Rex post hunc, die nono decimo defunctus abscessit.

Nonnius Gerundensis] Ildefonsus: Nonnius post Ioannẽ in Gerundensi sede Pontifex accessit: vir professione Monachus, simplicitate perspicuus, actibus sanctus; non hominum diutina deliberatione, sed Dei per homines celeri diffinitione in Pontificatum adscitus; adhãrens instanter obsequijs sepulchri sancti Felicis Martyris. Rexit Ecclesiam Dei, meritorũ exemplis amplius, quã verborum edictis. Hic & in corpore degens, & in sepulchro quiescens, fertur saluationis operari virtutes: substitit temporibus Suinthilani, & Sisenandi Regum.

Conantius Palentinã] De eo ita Ildefonsus: Conantius post Murilanẽ Ecclesiã Palentina sedem adeptus est, vir tam ponderementis, quã habitudine speciei grauis; communi eloquio facundus, & grauis; officiorũ Ecclesiasticorũ ordinibus intentus, & prouidus: nam melodias sonis multis nouiter edidit, orationũ quoq; libellum de omnium decenter scripsit proprietate psalmodiarum. Vixit in Pontificatu amplius triginta annis; dignus habitus fuit ab ultimo tẽpore Uviterici per tempora Gundemari, Sisebuti, Suinthilani, Sisenandi, & Cinthila.

Braulio Cæsaraugust.] De quo sic Ildefonsus de viris illustrib. Braulio frater Ioãnis, in Cæsaraugusta decedentis adeptus est locũ; vir sicut germanitate coniunctus, ita nõ nimium ingenio memoratus; clarus & iste habitus canonibus, & quibusdã opusculis. Scripsit vitam Emiliani cuiusdam Monachi. Qui & memoriam huius, & virtutem illius sancti viri suo tenore cõmendat pariter & illustrat. Habuit Sacerdotiũ fermè viginti annis; quibus expletis clausit diẽ vitã presentis: duravit in regimine tẽporibus Sisenandi, Suinthilani, Tulganis, & Cinthasuindi Regum. Hac Ildefonsus.

^a Alias minoratus:

^b Habeo apud me hanc vitam. M. f.

CONCILIUM

Toletanum V. Episcoporum XX.

Era DC.LXXIII. anno primo

domini nostri Cinthilani

Regis.

TITULI

- I De constitutione nouarum litaniarum.
- ij De custodia salutis Regum, & defensione prolis presentium Principum.
- iiij De reprobatione personarum, quae prohibentur adipisci regnum.
- iiij De his, qui sibi a regnum blandiuntur Rege superstite. a Regni blanditura spe. C. A.
- v De his, qui Principes maledicere praesumunt.
- vi Vt Regum fideles a successoribus regni, a rerum iure non fraudentur, pro seruitutis mercede.
- vij Quod in celebritate cunctorum Conciliorum Synodus Toletana, temporibus Sisenadi habitata, per b pronunciationem vocis clara, b Prolationem. Exc. ob custodiam sui cunctis debeat innotescere.
- viiij De indulgentia Principum noxijs c seruata. c Referuata. C. A.
- ix De fauore Principis Concilij acclamatione concesso.

I. De Institutione nouarum litaniarum.

A Pud urbem Toletanam diuersis ex prouincijs Hispaniae Sacerdotes Domini d in vno pacis collegio in basilica sanctae confessoris Leocadiae, qui confedimus, gratiarum actiones omnipotenti Domino e perfoluimus, propter suam magnam misericordiam; cuius nutu in hanc conuenimus concordiam, & gloriosi Principis nostri f Cinthilae Regis g initia, ob cuius salutis, & felicitatis constantiam, supernam imploramus clementiam; quod in medio nostri coetus ingressus cum Optimatibus, & Senioribus palatij sui, suppliciter

d In vnum positi, & collecti.
 e Alijs qui in vno pacis osculo. Exc.
 f Martyris. C. Aut supra.

g Cinthilanz. A. C.

Anno primo discitur Concilio. Tol. 6. cap. 2.

se omnium orationibus commendauit, suosque fideles ita facere sancta exhortatione coegit, atq; hanc institutionem, quam ex praeccepto eius, & decreto nostro sancimus, diuina inspiratione a praemisit: scilicet, vt in cuncto regno a Deo sibi concesso, specialis, & propria haec religiosa omni tempore teneatur obseruantia, vt a die Iduum Decembrium b litaniae c triduo, d vsq; annua successione e peragantur, & indulgentia delictorum lacrymis impetretur. Quod si dies Dominica intercesserit, in sequenti hebdomada f celebretur; vt quonia abundate b iniquitate, & deficiente charitate, g iniquitate efficiatur. Exc. h eod vsq; protelatur malitia, vt noua exercentur facinora, i Deest Exc. k Vt vsq; quaq; prolata malitia noua, &c. Exc. l Omnipotentis Dei oculos nostra esse purgatio. Exc.

a Promisit. M. ff.

b Litaniam. Exc.
 c Triduum. C. A.
 d Vbiq; Exc.
 e Peragatur Exc.
 f Celebretur. Exc.

g Iniquitate efficiatur. Exc.
 h Deest Exc.
 i Vt vsq; quaq; prolata malitia noua, &c. Exc.
 l Omnipotentis Dei oculos nostra esse purgatio. Exc.

II. De custodia salutis Regum, & defensione prolis presentium Principum.

Idem approbat Concilio. Tol. 6. c. 16.

Prover. 19. c. 11.

Synodo Toletana. c. 4. c. 65.

Summa autem nobis vigilantia, & grandi religionis cura prouidendum est, vt mala, quae assidue prohibita perpetrantur, circumspecta disciplina Ecclesiastica extirpentur. Non enim incassum scriptum est: Pestilenti flagellato stultus sapientior erit. Quamobre, quoniam praeponderante onere delictorum experientia penes semper, ac saepe fieri discimus, quod magnopere vitare debemus; quodque etiam custodituros nos, cum diuinis sacramentis k spondimus, temeritate violamus: ideoq; frequenter est compescendum, quod crebro inuenitur transgressum. Sed ne succedentes praecedentibus, ac deinde sequentes inuideant anterioribus, l vt cuncta quiete, & pacate permaneant, haec nostri Concilij communiter considerata defertur sententia, vt m seruetis quaecunq; in vniuersali, & magna Synodo prouisa, conscriptaque circa Principum salutem, & vtilitatem sunt. Haec quoque adiecta custodiantur, videlicet, vt omni benignitate, omnique firmitate circa omnem posteritatem Principis nostri Cinthilae Regis teneatur dilectio, & praebatur rationale defensionis adminiculum: ne rebus n iuste prouisis; aut etiam parentum digna prouisione o procuratis, vel iuris proprietate iniuste fraudentur; ne a quoquam causae illicitae exquisitae laedendi eos praebantur; ne quocunq; modo in qui-

k Spondemus: sed temeritate. Exc.

l Et cuncta quiete, & pacate permanere. Exc.

m Seruatis. Exc.

n Iustae prouisae.
 o Procuratae ad iuris proprietatem pertinentes, iniuste fraudentur: nec a quoquam causa illicitae exquisitae laedendi eos praebantur. Exc.

buslibet rebus, spreta dilectione, molestantur. Hæc enim licentia efficit, & Principes in subiectis suspectos, & subiectos in bonis Principum cupidos. Quocirca, ^a ne hæc promissa timerentur, & vt cupiditas radix omnium malorum auferatur, contestamur omnes præsentis, & absentes, vel etiam futuris temporibus subsequentes, coram Deo, & Angelis eius. Quod si quisquam nostræ contestationis temerator extiterit, ^b & quacunq; argumentatione odiosè eos molestare, aut in ^c aliquot fuerit conatus lædere, sit anathema in Christianorum omnium cœtu, atq; superno condemnetur iudicio; sit exprobabilis omnibus catholicis, & abominabilis sanctis Angelis in ministerio Dei constitutis; sit in hoc seculo perditus, & in futuro ^d damnatus, qui tam rectæ prouisioni noluit præbere consensum.

III. *De reprobatione personarum, quæ prohibentur adipisci regnum.*

Inexpertis, & nouis morbis nouam decet inuenire medellam. Quapropter, ^e quoniam inconsideratæ quorundam mentes, & se minimè capientes, quos nec origo ornat, nec virtus decorat, ^f passim putant, licenterq; ad Regiæ ^g maiestatis peruenire fastigia; huius rei causa nostra omnium, cum inuocatione diuina, profertur sententia, ^h vt qui talia meditata fuerit, quem nec electio omnium ⁱ probat, nec Gothicæ gentis nobilitas ad hunc honoris apicem trahit, sit à confortio Catholicorum priuatus, & diuino anathemate condemnatus.

III. *De his qui sibi Regnum blandiuntur spe, Rege supersite.*

Ergo, quia & religioni inimicum, & hominibus constat esse ^k superstitiosum, futura illicitè cogitare, & casus Principum exquirere, ac sibi in posterum prouidere; cum scriptum sit: Non est vestrum nosse tempora, vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate, hoc decreto censemus, vt quisquis inuentus fuerit talia perquisisse, & viuento Principe, in alium attendisse pro futura regni spe, aut alios in se propter id attraxisse, à conuentu Catholicorum ^l excommunicationis sententia ^m repellatur.

^a Ne & præmissa contemnantur. Exc.

^b Atq; contemptor, & quacunq; Exc. ^c Aliquo. Exc.

^d Condénatus. C. A.

^e Quon. sunt. Exc.

^f Qui passim. Exc. ^g Potestatis. C. A.

^h Vt si quis. Exc. ⁱ Præfici. Exc.

^k Perniciosum. Exc.

^l Cum excom. Exc. ^m Expellatur. C. A. Exc.

De

V. *De his, qui Principes maledicere præsumunt.*

Sed & hoc pro pestilentiosis hominum ^a moribus, salubri ^b ordinatione censemus, ne quis in Principem maledicta cõgerat. Scriptum est enim à legislatore: ^c Principem populi tui ^d non maledices. Quod si quis fecerit, excommunicatione Ecclesiastica plectatur. Nam si maledici regnum Dei non possidebunt, quanto magis talis ab Ecclesia necessariò pellitur, qui diuinæ violator sententiæ inuenitur.

VI. *Ut Regum fideles à successoribus regni à rerum iure non fraudentur pro seruitutis mercede.*

Simili prouidentia pro fidelibus Regum, nostra datur sententia, vt quisquis superstes Principum extiterit, iustè in rebus profligatis, & ^f largitate Principis acquisitis nullã debeat ^g habere iacturam. Nam si licenter & iniustè fidelium perturbentur mentes, nemo optabit ^h promptum ac fidele præbere obsequium, dum cuncta nutant in incertum, & in futuro, ⁱ discriminis formidatur causa; sed saluti & rebus eorum ^j Principalis pietas debet præbere suffragia: exemplis enim cæteri prouocantur ad fidem, cum fideles non fraudantur mercede.

VII. *Quod in celebritate cunctorum Conciliorum, Synodus Toletana, temporibus Sisenandi habita, per pronuntiationem vocis clara, ob custodiam sui, cunctis debeat innotescere.*

Propter malarum mentium facilitatem & memoriæ obliuionem hoc sacratissima statuit Synodus, vt in omni Concilio Episcoporum Hispaniæ, vniuersalis Concilij decretum, quod propter Principum nostrorum est salutem cõstitutum, per actis omnibus in Synodo, publica voce debeat pronuntiar: quatenus sepe ^k supplicatum auribus, vel assiduitate iniquorum ^l mens territa corrigatur, quæ ad præuaricandum & obliuione, & facilitate ^m producitur.

Concil. 4. Tolet. c. 75.

^a Morbis. Exc.

^b Deliberatione. Exc.

^c Principi. Exc.

^d Ne maledixeris. Exc.

^e Simili. Exc.

^f Aut. Exc.

^g Proprium. Exc.

^h Discrimine. Exc.

ⁱ Replicatum. Exc.

^k Perducitur. C. A.

li 4

De

VIII. De indulgentia Principum noxijs seruata.

In his omnibus, quæ præmisimus, potestatem indulgentiæ in culpis delinquentium, Principi reseruamus: vt iuxta bonitatis, & pietatis suæ moderamen, vbi emendationem profpexerit mentium, veniam tribuat culparum.

IX. De fauore Principis Concilij acclamatione concesso.

His verò omnibus finem & robur subscriptione nostra facientes, gloriam & laudem omnipotenti ^a Domino, in quantum mortalium valetudo finit, reddimus. Post hoc gratias excellentissimo, & ^b glorioso Principi nostro Chintilæ Regi peragimus, cuius ardor fidei, & studium bonæ intentionis, & vnanimittatis concordiam nobis tribuit, & fiduciam charitatis. Donet ei Dominus & de inimicis triumphum, & de beatitudine gaudium; custodiat eum protectione assidua, & ^c munit bonæ voluntatis suæ circumspectione tutissima, cuius regnum manet in sæcula sæculorum: Amen.

1 Ego Eugenius, "Dei miseratione" Toletanæ Ecclesiæ pro uinciæ ^d Carthaginensis Metropolitanus Episcopus, communibus decretis annuens subscripsi. De sunt.C.A. Carthaginis.C.A.

2 Ego ^e Conantius, "sanctæ" ecclesiæ Palentine Episcopus, his communibus decretis annuens subscripsi. Male Tonantius. Exc. Vt ex lide. fonso constat.

3 Ego Clarentius, ecclesiæ Accitanæ Episcopus, his ^f communibus decretis annuens subscripsi. Deest.C.A. Omnibus.Exc.

4 Ego ^g Bigitinus, ecclesiæ Bigastrësis Episcopus, similiter subscripsi. Vigitanus.C.A.

5 Ego Eusebius, ecclesiæ Bastitanæ Episcopus, similiter subscripsi.

6 Ego Hilarius, ecclesiæ Complutësis Episcopus, similiter subscripsi.

7 Ego Marcellus, ecclesiæ Vrcitanæ Episcopus, similiter subscripsi.

8 Ego Florentinus, ecclesiæ Setabitanæ Episcopus, similiter, subscripsi.

Ego

9 Ego Braulio Ecclesiæ Cæsaraugustanæ Episcopus, subscripsi.

10 Ego ^a Ola Ecclesiæ Barcinonensis Episcopus, similiter subscripsi. Hæia.Exc. Oia.C.A.

11 "Ego Elpidius Ecclesiæ ^b Carcaffonësis Episcopus, similiter subscripsi." Defunt in. Exc. Tyrassonens.C.A.

12 Ego Musitatus Ecclesiæ Valentianæ Episcopus, similiter subscripsi.

13 "Ego Viaricus Ecclesiæ Olyssipponensis Episcopus, similiter subscripsi." Defunt. Exc.

14 Ego Iacobus Ecclesiæ Mentefanæ Episcopus, similiter subscripsi.

15 Ego Eusebius Ecclesiæ Valerianensis Episcopus, similiter subscripsi.

16 Ego Serpentinus Ecclesiæ Illicitanæ Episcopus, similiter subscripsi.

17 Ego Suauila Ecclesiæ Oretanæ Episcopus, similiter subscripsi.

18 "Ego Amanungus Ecclesiæ Aucësis Episcopus, similiter subscripsi." Defunt. Exc. Amantius.C.A.

19 Ego Egila Ecclesiæ Oxomensis Episcopus, similiter subscripsi.

20 Ego Ansericus Ecclesiæ ^d Segobienensis Episcopus, similiter subscripsi. Segobrienf. C. A.

21 Ego Idifclus Ecclesiæ Segontienensis Episcopus, similiter subscripsi. Idem subscribit consi. sequenti.

22 Ego Antonius Ecclesiæ Dianienensis Episcopus, similiter subscripsi.

23 Asphalius "in Christi nomine" Presbyter, agens vicem domini mei Perseuerantij, his decretis annuens subscripsi. Defunt.C.A.

24 Petrus in Christi nomine ^e Decanus, agens vicem ^f domini mei Antonij Episcopi, his decretis annuens subscripsi. Erat hie Episcopus Castellonensis. Diaconus. C. A. Domini Merantij. Exc.

IN NOMINE DOMINI.
Flauuius Cinthila Rex.

Quum boni Principis cura omni nitatur vigilantia providere patriæ, gentisq; suæ commodo, tunc potissimum nõ existit infructuosa, si etiam sua industria placatur diuina

diuina clementia. Ideoq; nostræ mansuetudinis, collectis in urbem Toletanam, ex prouincijs diuersis, Episcopis, adhortationis extitit instantia, vt tempore congruo, hæc religionis per eorū sententiam institueretur obseruantia, vt à die Iduū Decembrium, quod eorum decreuit sanctitas, litanix per omnes regni nostri prouincias omni debeāt celebrari deuotionis cura. Quocircā tam sacratissimæ electioni, & omni desiderio amplectendæ regali auctoritate fauētes, & quæcunq; in eadem Synodo definita sunt, cōfirmantes, decreuimus, vt in triduo conscripto, iuxta quod reuerendissimorum virorum continet decretū, ab omni anima Christiana cœlorum Domino humilitatis satisfactio dependatur: & pro facinoribus, atq; flagitijs, quibus quotidie, grassante diabolo, inretimur, lacrymis, ieiunijsq; digna obsequia rependamus. Verumtamen, vt vobis certiūs præfatorum Patrum sententia innotescat, eam subter connecti præcipimus. Oraculis autem nostris sancimus, vt hi, quorum in quibuslibet rebus patriæ nostræ inuigilat cura, id est, tam Optimatū, quàm Comitum; iudicum etiam, cæterorumq; ordinum, præcipua sollicitudo existat, vt his diebus ab omni omninò inquietudine, vel qualibet negociorum actione omnis conditio, ætas, & sexus debeat vacare: vt ocio sancto mancipati, aptiores erga Deum reddi possint, cœlestem implorādo misericordiam consequi. Ergo vt omnes hoc præcepto nostro præmoneantur, Sacerdotum industriæ delegamus. Datum sub die pridie Kalendas Iulias, anno feliciter primo Regni nostri, Toletano.

De subscriptionibus quinti Concilij.

OMnes hi Episcopi subscribunt in .4. Toletano, præterquā Eugenius Toletanus, qui Iusto; Ola Barcinonensis, qui successit Seuero; & Amanungus Aucensis, qui successit Stephano, & Antonius Dianensis. Viginus (scribe Bigitinus) Mustatius Valētinus, (lege, Musitacius.) Perseuerantius, & Antonius, qui per Vicarios Concilio interfuerunt, erant, alter Castellonensis, alter Segobriensis. Eugenius Toletanus Iusto successit in Sacerdotio Toletano, quod, vt auctor est Ildefonsus in eius vita, ferè undecim annos rexit, regnantibus Cinthila, Tulgane, Cindauido Regibus.

Notæ.

Notæ.

ERA DC.LXXIII] Cinthila rex, primo anno regni sui, hoc Concilium coëgit, vt in fine confirmationis dicitur, anno feliciter primo regni nostri. Unde corruptè legitur, apud Rodericum lib. 2. c. 19. fuisse electum in regem, Era DC.LXXIX.

Apud urbem Toletanam diuersis ex prouincijs Hispaniæ] Constat fuisse Nationale, præsertim ex subscriptionibus, in quibus subsignat Braulio Casaraugustanus, Ola Barcinonensis, Elpidius Carcassonensis, Vicarius Olyssipponensis. Et infra Concilio Toletano. 6. cap. 18. dicitur: Iam quidem in antecedenti vniuersali Synodo, & Can. 2.

Cap. 1 Litanix triduo vbique] De Litanijs supra diximus, esse obseruandas lugubri cultu, ieiunio, & ciborum delectu, Aurel. 1. cap. 29. Magunt. 1. cap. 32. & 33. Bracar. 2. cap. 9.

Cap. 2 Vniuersali & magna Synodo] Sic vbique vocat Concilium Toletanum quartum.

CON-

CONCILIUM

Toletanum VI. Quadraginta octo

Episcoporum vniuersale, in no-

mine Domini nostri Iesu

Christi feliciter.

TITVL I.

- I **D**e plenitudine fidei catholica.
- ij De obseruatione litaniarum.
- iiij De custodia fidei Iudaeorum.
- iiij De damnatione Clericorum, per pecuniam Ecclesiasticos gradus assequentium.
- v De stipendijs Clericorum, ne à iure alienentur ^a Ecclesiarum.
- vj De viris, ac fœminis sacris, propositum transgredientibus sacrum.
- vij De pœnitentibus transgressoribus.
- viiij Quod quibusdam pœnitentibus pristina reddantur coniugia.
- ix De professionibus, & obedientia libertorum Ecclesie.
- x De progenie libertorum Ecclesie; ne eis vel ^b pro nutritione ab Ecclesia liceat euagari.
- xj Ne sine accusatore legitimo quispiam condemnetur.
- xij De confugientibus ad hostes.
- xiiij De honore Primatum palatii.
- xiiij De remuneratione collata fidelibus Regum.
- xv De collatis rebus Ecclesijs; ut in earum iure perdurent.
- xvj De incolumitate, & adhibenda dilectione Regie proli.
- xvij De his, qui Rege superstite, aut sibi, aut alijs ad futurum prouident regnum, & de personis, quæ prohibentur ad regnum accedere.
- xviiij De custodia vitæ Principum, & defensione præcedentium Regum à sequentibus adhibenda.
- xix De gratiarum actionibus, in confirmatione Concilij Deo, & Principi datis.

^a Ecclesie. C. A.

^b Pro nutritione, eruditionis. Exc.

De

I. De plenitudine fidei Catholica.

Conuenientibus nobis Hispaniarum ^a Galliaëque Pontificibus summis, Orthodoxi & gloriosi Cinthilani Regis salutaribus ^b hortamentis, atque in prætorio Toletano in ecclesia sanctæ Leocadiæ ^c virginis debitis sedibus collocatis, sub die ^d quinto Idus Ianuarij, anno præfati Principis & triumphatoris in Christo secundo, Era D C. LXXVI. quum primum omnipotenti Domino pro corona fratrum tam numerosa, gratiæ à nobis fuissent peractæ, nihil melius, nihilque salubrius omnium infedit animis, quàm more Synodi vniuersalis, post solènia perfunctæ orationis, quod mente ruminauimus, lingua narraremus; & quod corde credebamus, ore ructaremus, supernæ fauentes sententiæ: Eructauit cor meū ^e verbum bonum, quod iuxta Prophetam fecit Dominus abbreviatum super terram. Quam ob rem ex abūdantia nostri cordis sit confessio vocis; vt fidem, quam omnium mens intrinsecus gestat, in cōfessione interpretes lingua foras effūdat.

^{In alijs LXVI. luo. p. 6. c. 3. 72. habet Era DC. LXXXVI. citatq; sextum pro septimo.}

^{Psalm. 44. Esai. 10. Rom. 9.}

Itaque credimus & profiteamur, sacratissimam & omnipotentissimam Trinitatem Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum vnum Deum solum, non solitarium; vnius essentia, virtutis, ^f potestatis, vniusque naturæ; discretam inseparabiliter personis; indiscretam essentialiter substantiam Deitatis, creatricem omnium creaturarum: Patrem ingenitum, increatum, fontē & originem totius diuinitatis: Filium à patre intemporaliter, & ante omnem creaturam sine initio genitum, non creatum: nam nec Pater vnquam sine Filio, nec Filius extitit sine Patre: sed tamen Filius Deus de Patre Deo, nō Pater Deus de Filio Deo: ^g "Pater Filij, nō Deus de Filio:" ille autem Filius Patris, & Deus de Patre per omnia cœqualis Patri: Deus verus de Deo verò: Spiritum verò sanctum, neque genitum, neq; creatum; sed de Patre Filioque procedentem, vtriusque esse ^h spiritum: ac per hoc substantialiter vnum sunt, quia & vnus ab vtroque procedit. In hac autem Trinitate tanta est vnitas substantiæ, vt pluralitate careat, & æqualitatem teneat: nec minor in singulis, quàm in omnibus; nec maior in omnibus, quàm in singulis maneat personis. Ex his igitur tribus diuinitatis personis solum filium fatemur ad redemptionem humani generis, propter culpæ debita, quæ per inobedientiam Adæ originaliter, &

^a Galliarumq; C. A.

^b Hortamēt. absq; impedimento. Exc. ^c Martyris. Exc.

^d Sexta. Exc.

^e Superna fauente sententia. Vnus M. f.

^f Potestatis, maiestatis, vniusque. C. A.

^g Deo. Ille autem filius patris. Interiecta in Excal. De sunt.

^h Spir. sanctum. C. A.

KK nostro

nostro libero arbitrio contraxeramus, resoluenda à secreto Patris, arcanoq; prodijisse, & hominem sine peccato de sancta semper Virgine Maria assumpsisse; vt idem Filius Dei Patris, esset Filius hominis; Deus perfectus, & homo perfectus; vt homo Deus esset vnus Christus naturis in duabus, in persona vnus; ne quaternitas Trinitati accederet, si in Christo persona geminata esset. Ergo à Patre & Spiritu sancto inseparabiliter discretus est persona; ab homine autem assumpto, natura. Item cum eodem homine vnus extat persona; cum Patre, & Spiritu sancto natura: ac sicut diximus, ex duabus naturis, & vna persona vnus est Dominus noster Iesus Christus; in forma diuinitatis æqualis Patri; in forma serui minor Patre: hinc enim est vox eius in psalmo: De ventre matris meæ Deus meus es tu. Natus itaque à Deo sine matre, natus à Virgine sine Patre, solum Verbum caro factum est, & habitauit in nobis: & cum tota cooperata sit Trinitas formationem suscepti hominis (quoniam inseparabilia sunt opera Trinitatis) solus tamen accepit hominem in singularitate personæ, non in vnitate diuinæ naturæ; in id quod est proprium Filij, non quod commune Trinitatis. ^b Nam si naturam hominis, Deique alteram confudisset, tota Trinitas corpus assumpsisset; quoniam constat naturam Trinitatis esse vnā, non tamen personam. Hic igitur Dominus Iesus Christus missus à Patre, suscipiens, quod non erat; nec amittens quod erat, inuolabilis de suo, mortalis de nostro, venit in hunc mundum peccatores saluos facere, & credentes iustificare; faciensque mirabilia, traditus est propter delicta nostra, mortuus est propter expiationem nostram, resurrexit propter iustificationem nostram; cuius liuore sanati, cuius morte Deo Patri reconciliati, cuius resurrectione sumus resuscitati. Quem etiam venturum in fine expectamus seculorum, & cum resurrectione omnium, æquissimo iudicio redditurum iustis præmia, & impijs pœnas. Ecclesiam quoque Catholicam credimus ^d sine macula in opere, & sine ruga in fide corpus eius esse, regnumque habiturum cum capite suo omnipotenti Christo Iesu, postquam hoc corruptibile induerit incorruptionem, & mortale immortalitatem; vt sit Deus omnia in omnibus. Hac fide corda purificantur, hac hæreses extirpantur, in hac omnis Ecclesia collocata iam in regno cœlesti, & degens in seculo præsentis gloriatur,

^a Humanitatem. Excus. De hac præsi supra diximus Concil. quarto Tolet. c. 1.

^b Nam si vnā naturam hominis Dei alteram confudisset personam. Exc. ^c Alter, in altera. C. A.

^d Absque ruga. Exc.

gloriatur; & non est in alia fide salus: nec enim nomen aliud est sub cœlo datum hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri.

II. De obseruatione Litaniarum.

Religiosissimi Principis nostri deuotionem, & nostrorum Confacerdotum primo anno regni sui constitutionem cum magna reuerentia, & veneratione suscipientes, quam iam constat in omni regno suo annua vice celebrari, placuit etiam nostra assensione firmari. Proinde vniuersali auctoritate censemus Cœcilij, vt hi dies Litaniarum, qui in Synodo præmissa sunt instituti, eodem in tempore, quo iussi sunt excoli, ^a anno recurso, omni obseruatione habeantur celeberrimi: vt pro illis, quibus nunc vsque simul implicati sumus delictis, sit nostra expiatio ante oculos Dei omnipotentis.

III. De custodia fidei Iudæorum.

Inflexibilis Iudæorum perfidia deflexa tandem videtur pietate & potētia superna. Hinc enim liquet, quod ^b in spiramine summi Dei, excellentissimus & christianissimus Princeps ardore fidei inflammatus, cum regni sui Sacerdotibus, præuaricationes, & superstitiones eorum eradicare elegit funditus, nec finit degere in regno suo eum, qui nō sit Catholicus. Ob cuius feruorem fidei, gratias omnipotenti Deo cœlorum Regi agimus; eo quod eius tam illustrem creauit animam, & sua repleuerit sapientia. ^d Donet ei præsentis æui diuturnam vitam, & in futuro gloriam æternam. Illud autem prouida nobis cura, & valde est decernendum vigilantia solertia, ne eius calor & noster labor, quandoq; in posteris tepes factus liqueat. Quocirca consonam cum eo, corde & ore promulgamus Deo placituram sententiā: simul cum suorum Optimatum, Illustrumque virorum consensu, ex deliberatione sancimus, vt quisquis succedentium temporum regni sortierit apicem, non ante conscendat regiam sedem, quam inter reliqua conditionum sacramenta pollicitus fuerit, hanc se Catholicam non permissurum eos violare fidem; sed & nullatenus eorum perfidiæ fauens, vel quolibet neglectu, aut cupiditate illectus, tendentibus ad præcipitia infidelitatis, aditum præbeat præuaricationis; sed quod magnopere nostro est tempore conquisitum, debeat illibatum perseuerare in futurum.

KK 2 Nam

At. 4.

De Litanij Concil. Tol. 5. c. 1. Cœcil. 4. c. 1.

^a Anno recurso. C. A.

^b De spiramine. C. A.

^c Flammatum. C. A.

^d Ipse quoque donet ei, & in præsentis seculo longam vitam, & c. Exc.

^e Et delib. Exc.

Psalm. 11.

Ioann. 1.

1. Tim. 1.

Rom. 4.

1. Cor. 15.

Nam incassum bonum agitur, si non eius perseverantia providetur. Ergo postquam ordine ^a præmissio ad gubernacula accesserit regni, si ipse temerator extiterit huius promissi, sit anathema, maranatha in conspectu sempiterni Dei, & pabulum efficiatur ignis æterni: ^b simul cū eo damnatione percussus, quicumque Sacerdotum, vel quilibet Christianorum eius implicati fuerint errori. Nos enim ita præsentia decernimus, vt præterita, quæ in vniuersali Synodo de Iudæis conscripta sunt, confirmemus. Quoniam quæcūq; necessaria pro eorum saluatione scribi potuerunt, in eadem esse cautum scimus. Quapropter quæ tūc decreta sunt, valitura cēsemus.

In quarta Tolet.

III. De damnatione Clericorum, per pecuniam Ecclesiasticos gradus assequentium.

Sæpe ^d pullulantia prauitatum germina, licet sæpissimè Patrum iusta nouerimus seueritate damnata, tamē quia crebris conspiciuntur denuò vigere radicibus, iustitiæ acriori vigore radicitus ea amputare sancimus. ^e Proinde quicumque Simonis imitator, simoniacæ quoque hæresis extiterit ^f auctor, vt Ecclesiasticorum gradus non dignitate morum obtineat, sed munerum impensione conquirat, & per oblata munera capiat, quibus hunc, nec rationis ordo, nec dignitas morum vlla commendet; talis inuentus sacrorum ordinum apices penitus adipisci nullo modo permittatur: sed etsi adeptus fuerit, communionem priuatus, cum ordinatoribus suis priorum bonorum amissione ^g damnetur.

Iuon. p. 5. c. 81.

A. Tol.

De Clericis

De Clericis

V. De stipendijs Clericorum; ne à iure alienentur Ecclesiarum.

Sæpe fit vt proprietati originis obsistat longinquitas temporis. Quapropter prouidentes decernimus, vt ^h quisquis Clericorum, vel aliorum quorumlibet personarum stipendium de rebus Ecclesiæ, cuiuscunque Episcopi percipit largitate, sub precariæ nomine, debeat professionē scribere; vt nec per ⁱ detentionem diurnam ^k præiudicium afferat Ecclesiæ, & quæcunque in vsum perceperit, debeat vtiliter laborare, vt nec res diuini iuris ^l videatur aliqua occasione negligi, & subsidium ab Ecclesia, cui deseruiunt, percipere possint Clerici. Quod si quis eorum contempserit facere, ipse stipendio suo videbitur priuari.

12. q. 2. sepe si. luo. p. 6. c. 172. De hac re vamba est lex in legib. Visegoth. lib. 4. tit. 8. l. 6.

a Promiss. C. A.

b Similique. Exc. Percussis. Exc.

d Pullulant. C. A.

e Sanc. Juxta quod in præteritis canonibus scriptum est anathema dāu, & accipienti. prouid. C. A. f Seclator. Exc.

g Damnentur, qui nō pro amore Dei, sed pro ambitione honoris consuram suscepisse noscuntur. C. A.

h Vt si quis Clericorum stipendium. Exc. luo. & Grat. à quibus interdicta desunt sicut in A. C. i Retentionem. luo. Tentionem. C. A. k Iudicium. luo.

l Videantur. Exc.

De

VI. De viris & fœminis sacris, propositum transgredientibus sacrum.

10. q. 3. proclius. luo. p. 7. cap. 35. Burch. lib. 8. c. 14.

Proclius est cursus ad ^a voluptatem; imitatrix natura vitiorum. Quam ob rem quisquis virorum, vel mulierum habitum semel ^b induerit spontaneè religiosum; aut si vir deditus ^c Ecclesiæ choro, vel fœmina fuerit, ^d ac fuit ^e deligata puellarum monasterio; in vtroque sexu præuaricator ad propositum inuitus reuerti cogatur: vt vir detondeatur, & puella ^f monasterio reintegretur. Si autem quolibet patrocinio desertores permanere voluerint, Sacerdotali sententia ita de Christianorum cœtu habeantur extorres, ^g vt nec locutio cum eis vlla sit communis. Viduæ quoque, sicut vniuersalis iam dudum statuit Synodus, professionis, vel habitus sui desertrices, superiori sententia condemnentur.

a Voluntatem. C. A.

b Induerint, vel induerunt. C. A. c Eccles. vel sit. Grat. d Aut fuerit. Exc. e Delegata. luo.

f Ad monasterium regrediat. Exc. Ingrediat. luo. g Vt nec locus eis vllus sit communio. Exc. Grat. & luo. quam lectio. nem sequitur cod. Gregorianus.

Concil. Tol. 4. c. 56.

VII. De pœnitentibus transgressoribus.

Quamuis priora nunquam filuerint ^h de tanto facinore Cõcilia, ratio tamen poscit, vt ea quæ frequenti præuaricatione iterantur, frequenti sententia condemnentur. Et ideò quoniam tanta existit peruersitas hominum, vt hi, quos sub religioso habitu, pœnitentiæ professio pro peccatorum venia ad manum Sacerdotis deducit, vel adduxit, iterum rediuiua malitia ad vitæ pristinæ sordes reuocet, huius rei causa sancta Synodus decernit, vt si qui ingenuorum vtriusque sexus, sub nomine ⁱ pœnitentiæ, in habitu religioso sunt cõuersati, post hæc autem comam nutrientes, vel vestimenta secularia sumentes, ad id quod reliquerant, redierunt, aut redierint, ab Episcopo ciuitatis, in cuius territorio sunt conuersi, comprehensi rursus legibus pœnitentiæ in monasterijs subdātur inuiti. Quod si facere propter aliquem potestatis vigorem difficile fuerit, tunc sicut ^k priscorum Canonum statuerunt decreta, quousque ad dimissum ordinem reuertantur, ^l excommunicati habeantur; sed & hi qui post excommunicationem, vel interdictum cum ipsis communicauerint. Sacerdos autem ad quem pertinere noscūtur, si eos quolibet munere, vel fauore, aut diligentia admonere noluerit, & aut reuertentes suscipiat, aut contemnētes de Ecclesia reijciat, simili sententia plectatur, quousque emendationis, vel damnationis eorum ab eo sententia promulgetur.

h De tantis facinoribus. C. A.

i Pœnitentis. C. A.

k Priorum. Exc. l Excomm. & anathemate condemnati hab. Exc.

Id constat ex 3. Tolet. c. 11. Vmet. c. 3. 1. Tm. ron. c. 8. E. pau. c. 23. et Aurel. 1. c. 13. 4. Tol. c. 54.

KK 3 Quòd

VIII. Quod quibusdam pœnitentibus pristina tradantur coniugia.

33. q. 2. An
si quis & san-
ctus in episto-
la ad Ruffi-
cum N. i. i. bo-
mens. Episco-
pum, quæ est
90.

Antiqui & sanctissimi est patris sententia Papæ Leonis, vt is, qui in ætate adolescentiæ positus dum mortis formidat casum, peruenerit ad pœnitentiæ remedium; si coniugatus & fortè fuerit incontinens; ne postea adulterij incurrat lapsus, redeat ad pristinum coniugium, quousque possit adipisci temporis maturitate continentia statum: Quod nos sicut de viris, ita & de fœminis æquo modo censemus non quidem generaliter & legitimè præceptum, sed constat à nobis pro humana fragilitate indultum; ea duntaxat ratione, vt, si is, qui pœnitentiæ non est legibus deditus, ante ab hac vita decesserit, quàm ex consensu ad continentiam eorum fuerit regressus, superstiri non liceat denuo ad vxorios transire amplexus: sin autem illius vita extiterit superstes, qui nõ accepit benedictionem pœnitentis, nubat, si se continere nõ potest, & alterius consortio fruatur vxoris. Quod de vtroq; sexu pari modo à nobis manifestum est, decreuisse: ita videlicet, vt in his omnibus Sacerdotis ordinatio expectetur; vt iuxta quod ætatem aptam prospexerit continentia, absolutionis vel districtio tribuat legem.

Reddantur. C. A.

Hoc gener. Exc. Grat.

Canonic. Exc. Grat.

Vobis. Exc.

Alter ad continen-
tiam eat, vnde fue-
rit. Exc.

Vnus eorum fue-
rit regress. Grat.

Absolutionem.
Grat.

Vltimus. Exc.

Pœnitentia. Exc.

IX. De professionibus & obedientia libertorum Ecclesiæ.

12. q. 2. Lon-
ginitate.
Concil. Tol.
4. c. 69. &
refertur. 12
q. 2. cap. li-
berti.

Longinquitate sæpe fit temporis, vt non pateat conditio originis. Vnde iam decretum est in anteriori vniuersali Concilij Canone, vt professionem suam liberti Ecclesiæ debeant facere, qua profiteantur se, & de familijs Ecclesiæ manumissos, & Ecclesiæ obsequium nunquam relicturos. Vnde his quoque nos adijcimus, vt quotiens cursum vitæ Sacerdos impleuerit, & de hac vita migrauerit, mox cum successor eius aduenerit, omnes liberti Ecclesiæ, vel ab eis progeniti, chartulas suas in conspectu omnium debeant ipsi substituto Pontifici publicare, & professiones suas in conspectu Ecclesiæ renouare; quatenus status sui vigorem & illi obtineant, & obedientia eorum Ecclesia non careat. Si autem aut scripturas libertatis suæ intra annum ordinationis noui Pontificis manifestare contempserint, aut professiones suas renouare noluerint, vacuæ & inanes chartulæ ipsæ remaneant, & illi origini suæ redditi, sint perpetuò serui.

Vniuersalis Grat.
& Exc. Si que vi-
catur. 4. Concil. quia
fuit pleniss. vt in 5.
c. 1. & 6. c. 1. 7. &
18. & in principio
ipsum. 4. Concilij Epil-
co. i. asunt: quantum
generale Concilium
agimus.

Professionem.
Grat.

Deest A. C.

De

X. De progenie libertorum Ecclesiæ; ne eis vel pro nutritione, ab Ecclesiâ liceat euagari.

Etenim decet, vt hi quorum parentes titulum libertatis de familijs Ecclesiæ perceperunt, intra Ecclesiam, cui obsequium debent, causa eruditionis enutrientur. Contemptus quippe est patronorum, si ipsis neglectis, alijs ad educandum detur progenies manumissorum. Itaque censemus, vt sine sui status præiudicio ab Episcopis habeantur in doctrinæ obsequium; quatenus & illi debitum reddant famulatum, & nullum patiantur suæ ingenuitatis detrimentum. Eos verò qui aliter quam sententia nostra decreuit agere tentauerint, inuitos iubemus ab Episcopis ad hoc ipsum reduci. Quod si forte parentes eorum eos pontificibus suis dare contempserint, & alios sibi patronos adoptauerint, ingratorum feriantur lege libertorum.

XI. Ne sine accusatore legitimo quispiam condemnetur.

3. q. 9. Dig.
num est vt.
Barth. lib.
16. c. 5.

Dignum est, vt vita innocentium non maculetur perniciè accusantium. Ideò quisquis à quolibet criminatur, non ante accusatus supplicio deditur, quàm accusator præsentetur, atque legum, & Canonum sententia exquiratur: vt si indigna ad accusandum persona inuenitur, ad eius accusationem non iudicetur, nisi vbi pro capite Regiæ maiestatis causa versatur.

Innocentis nulla
macul. Exc.
Accusatoris. Iuo.
Detur. Grat. alijs
depuretur.

Causandum. C. A.

Hæc desunt à Gra-
tiano, sed in cod.
Gregor. ano addi-
ta sunt ex origi-
nali.

XII. De confugientibus ad hostes.

Pravarum audacia metium, sæpe aut malitia cogitationum, aut causa culparum refugium appetit hostium. Vnde quisquis patrator causarum extiterit talium, virtute se nitens defendere aduersariorum, & patriæ vel genti suæ detrimenta intulerit rerum, in potestate Principis ac gentis reductus, excommunicatus & retrusus longinquioris pœnitentiæ legibus subdatur. Quòd si ipse mali sui prius reminiscens ad Ecclesiam fecerit confugium, intercessu Sacerdotum & reuerentia loci Regia in eo pietas referuetur comitante iustitia.

Culparum. Exc.
Virtutem petens
defend. Exc.

De dignita-
tibus Gorb-
rum Palati-
nis dicemus
infra.

XIII. De honore Primatum Palatij.

Qui Primatum dignitate, atq; reuerentiæ, vel gratiæ ob meritum, in palatio honorabiles habentur, his à iunioribus modestus honor per omnia deferatur. Qui etiam minores à senioribus & dilectionis amplectantur affectu, & vtilitatis imbuantur exemplo.

XIII. De remuneratione collata fidelibus Regum.

Præmio fraudare fideles, nõ solum^b inhumanum, sed etiam existit iniustum. Ideoq; cum fidei meritum tam in rebus diuinis, quàm in humanis non habeatur ingratum, dignum videtur, vt Sacerdotali sententia cõsulamus fidelibus regis. Proinde, vt anno primo serenissimi Principis nostri decreuit Concilium sanctum, omnes^d qui fideli obsequio & sincero seruitio voluntatibus, vel iussis paruerint Principis, totaq; intetio ne salutis eius custodiam, vel vigilantiam habuerint, à regni successoribus, nec à dignitate, nec à rebus pristinis, causa repellantur iniusta; sed & nũc ita pro vniuscuiusq; vtilitate Principis moderentur discretionem, sicut eos prospexerit necessarios esse patriæ; & sic illis impartiat benignitas, vt cæteris maneat gratiæ potestas: quatenus ita omnia in rebus iustè cõquisitis lucrentur, vt posteris relinquendi, vel quibus voluntas eorum decreuerit, conferendi spontaneo fruantur arbitrio. Cæterũ si infidelis quisquam in capite regio, aut inutilis in rebus commissis præfenti pijsimo domino nostro Cinthilano Regi extiterit, in clemetiæ eius manu & potestatis nutu cõstet huiusmodi moderatio. Nefas est enim in dubium deducere eius potestatem, cui omnium gubernatio superno constat delegata iudicio. Quòd si post eius decessum quispiam reperi tus fuerit eius vitæ fuisse infidelis, quidquid largitate ipsius in rebus habuit conquisitis, careat; confiscandum & fidelibus largiendum.

XV. ^b Vt res Ecclesiæ quibuslibet iustè collata, in earum iure, firma stabilitate permaneant.

Quia his, qui Principibus dignè seruiunt, atq; deferentibus fidele illis obsequium, constat nos optimum¹ ministrasse suffragium; dum iustè à Principibus adquisita in eorum iure persistere sancimus indiuisa, æquum est maximè, vt rebus ecclesia-

Cõc. Tol. 5. c.
6. Iuo. p. 16.
c. 28. Burch.
lib. 15. c. 17

^a Præmium fraudi delibus. C. A.
^b Immanum. C. A.
^c Ex. C. A. videtur leg. ideoq; quicquid fidei merito, &c. ingratus.

^d Fideles qui obsequio. Exc.

^e Vt in cæteris magnæ. Exc.
^f Conquisita. Burch.

^g In clementia eius maneat potestas, suo nutu cõstituenda huiusmodi. Exc. Burch. hic paulo aliter, in quodam rectè pro potestatis, legitur, posteritatis, & statim fas, pro nefas. In eodè est ius potestatis, pro eius potestatis.

^h De collatis rebus Ecclesijs, vt in earum iure perduret. C. A.

ⁱ Ministrare. M. f. vnus.

ecclesiarum Dei adhibeatur à nobis prouidentia opportuna: adeò, vt quæcunq; rerũ ecclesijs Dei à Principibus iustè concessa sunt, vel fuerint, vel cuiuscunq; alterius personæ quolibet titulo illis non iniustè collata sunt, vel extiterint, ita in eorum iure persistere^a firma iubemus, vt euelli quocunq; casu, vel tempore nullatenus possint. Opportunum est enim, vt sicut fidelia seruitia hominum non existere censuimus ingrata, ita ecclesijs collata (quæ propriè sunt pauperum alimenta) eorũ in iure pro mercede offerentum mancant inconvulsa.

^a Firma stabilitate. Exc.

XV. De incolunitate & adhibenda dilectione Regiæ proli.

Iuo. p. 16. c.
29. Burch.
lib. 15. c.
28.

Tol. 5. c. 1.

Sicut insolentia malorũ Regum odiosa semper & execrabilis extitit subiectis, ita bonorum prouida vtilitas amabilis efficitur populis. Quocirca quis ferat, aut quis^b toleranter Christianus videat, Regis sobolem, aut posteritatem expoliari rebus, aut priuari dignitatibus? Quod ne fiat, cum generalis hæc promatur de Principis filijs sententiã nostra, id est, de præfenti excellentissimi & gloriosissimi principis Cinthilani regis posteritate, dentur^d aperta à nobis decreta: vt ea, quæ Sy nodus præterito anno in hac ecclesia habita constituit circa omnem posteritatem eius, vniuersitas regni sui conseruet: id est, vt præbeatur filijs eius dilectio benigna & firma, & tribuantur, vbi loci opportunitas exhibuerit, defensionis adminicula iusta: ne de rebus^c iustè profligatis, aut parentum dignitate procuratis, vel largitate Principis, aut alicuius impetis, aut etiam proprietate debitis fraudentur qualibet insidia calidatis; neue à quoquam lædendi eos præbeantur argumenta machinationis: quia dignum est, vt cuius regimine habemus securitatem, eius posteritati decreto Concilij impertiamus quietem. Denique tanta erga nos nostri Principis extant beneficia, vt longum sit, figillatim ea promere lingua. Ipse enim, auctore Deo, nobis pacem; ipse quasi captiuam reduxit charitatem; ipsius ope quieti, ipsius sumus largitione dati; ipse medicamine bonitatis suæ, & reis pepercit, & reftos sublimauit: cui si dignis voluerimus respondere beneficijs, non tantis extamus copijs virtutis, quanto voto sufficimus voluntatis.

^b Talem errantem Christianũ videat qui regiam sobolem aut post conetur expoliare reb. aut priuare dig. Burch.

^c dantur. C. A.
^d Apta Burch.

^e Ipsis. C. A.

^f Quibus tãtã voto sufficimus voluntatis. Exc.

XVII. De his qui Rege superstite, aut sibi aut alijs, ad futurum
prouident regnum, & de personis quæ prohibentur
ad regnum accedere.

Concil. Tol.
5. c. 2. Burch.
lib. 15. cap.
25. Ino. p.
16. c. 26.

Quamquam in Concilio anteriori, quod anno primo glo-
riosissimi Principis nostri habitum est, de huiusmodi re fue-
rit promulgata sententia, tamen placet ^a iterare quod con-
uenit ^b custodire. Itaque Regis vita constante, nullus sibi ali-
quo opere, vel deliberatione, seu cuiuscunque dignitatis Lai-
cus, seu gradus Episcopatus, Presbyterij, aut Diaconij conse-
cratus, cæterisque Clericatus officijs deditus, Regem prouideat
contra viuentis Regis vtilitatem, & proculdubio volun-
tatem: nullo blandimento, vel suasionem pro eadem spe, aut
alios in se trahat, aut ipse in alium acquiescat. Iniquum enim
& valde execrabile à Christianis debet haberi, futuris tem-
poribus illicita prospicere, & vitæ suæ ignaros, ventura di-
sponere. Quod si quisquam iam talia iniqua deliberatione,
cum quocunque est meditatus, hoc sibi nouerit esse Sacer-
dotali moderatione concessum, ^d vt veniabiliter possit hoc
sinemora præsentis Principis auribus publicare: si autem
obstinata deliberatione, sua machinamenta noluerit dicere,
pessimo plectatur anathemate. Rege vero defuncto, nullus
tyrannica præsumptione regnum assumat; nullus sub reli-
gionis habitu detonsus, aut turpiter decaluatus, aut seruilem
originem trahens, vel extraneæ gentis homo; nisi genere
" Gothus " & moribus dignus, prouehatur ad apicem regni.
Temerator autem huius præceptionis sanctissimæ feriat
perpetuo anathemate.

XVIII. De custodia vitæ Principum, & defensione præceden-
tium Regum à sequentibus adhibenda.

Concil. Tol.
5. c. 2. Ino.
p. 16. c. 27.
Burch. lib.
15. c. 26.

Iam quidem in antecessenti vniuersali Synodo, pro salute no-
strorum Principum constat esse consultum: sed libet iterare
bene sancita, & digna auctoritate munire salubriter ordinata.
Ideoq; cõtestamur coram Deo, & omni ordine Angelorum,
coram Prophetarum, atq; Apostolorum vel omnium Mar-
tyrum choro; coram omni Ecclesia Catholica, & Christia-
norum cõtatu, vt nemo intendat in interitum Regis; nemo
vitã Principis nece attrectet; nemo eum regni gubernaculis
priuet; nemo tyrannica præsumptione apicem ^f regni vsur-

pet,

^a Iterata iuxta quod
conuen. Burch.
^b Custodiri Exc.

^c In C. A.
^d Si veniabil. possit.
Exc.
^e Iouerius legit: Si au-
tem retineat, & de
liberationis suæ
machin. Burch. obi-
neat.

^f Deest Exc.

^f Regis C. A.

pet; nemo quolibet machinamento, in eius ^a aduersitatem sibi
coniuratorum manum associet. Quod si in quopiam horum
quisquam nostrorum ^b temerario ausu præsumptor extite-
rit, anathemate diuino ^c percussus, absque vilo remedij loco,
habeatur condemnatus æterno iudicio. Is autem, qui eius se-
dem fuerit assequutus, si vult tanto ^d expiari piaculo, quasi
proprij patris eius vlciscatur interitum, in cuius defensionis
auxilio vniuersi regni Gothorum consentiat fortitudo.
Si autem ^e defidi cura & minori zelo tam funestum no-
luerint vindicare scelus, sint omnes ex hac nostra sententia,
opprobrium cæteris gentibus.

XIX. De gratiarum actionibus in confirmatione Concilij,
Deo & Principi datis.

His omnibus ritè dispositis, & diuturna collatione delibera-
tis, benedictionem, gloriam & honorem inuisibili omnium
auctori rependimus, luminum Patri, & in his conseruandis
eius imploramus opem suffragij; vt constitutionibus nostris,
^b roborem tribuat suæ virtutis, fragilitatemq; humanam ^c ita
huic dispositioni reddat ^d efficacem, vt non iudicet præuari-
catricem. Nos igitur omnia, suprascripta salua auctoritate
priscorum Canonum, subscriptione nostra firmamus: & gra-
tias agimus Christianissimo & gloriosissimo ⁱ Cinthilano
Principi nostro, cuius studio aduocati, & instantia sumus
collecti; cuius voluntas ^k proba, & ordinatio extitit gloriosa.
Donet ei Dominus, vt optimo Principi, diuturnum ^l in secu-
lo præsentis triumphum, & in parte iustorum perpetuum reg-
num; felicibusque annis felix ipse in longa felicitate fruatur,
& diuina dexteræ protectione vbique muniatur.

- 1 Ego ^m Silua etsi indignus ecclesiæ Narbonensis Episcopus,
- 2 Ego Iulianus, ecclesiæ Bracarenensis Episcopus, subscripsi.
- 3 Ego Eugenius, ecclesiæ Toletanæ Episcopus, subscripsi.
- 4 Ego Honoratus, ecclesiæ Hispalensis Episcopus, subscripsi.
- 5 Ego Protasius, ecclesiæ ⁿ Valentianæ Episcopus, subscripsi.
- 6 Ego Conantius, ecclesiæ Palentinæ Episcopus, subscripsi.
- 7 Ego ^o Vigicinus, ecclesiæ Bigastrensis Episcopus, subscripsi.
- 8 Ego Laufredus, Cordubensis ecclesiæ Episcopus, subscripsi.
- 9 Ego Acutulus, ecclesiæ ^p Elnensis Episcopus, subscripsi.

Ego

^a Aduersitate. Exc.

^b Temerare præsum-
ptor anath. Exc.
^c Percussus. Burch.

^d Periculo. C. A.

^e Auxilium. Exc.

^f De fidi causa.
Exc.

^g Robur tribuat, seu
virtutem. Exc.

^h Deest. Exc.
ⁱ Salubrem. Exc.

^j Chintilani, regi.
princ. C. A.

^k Probata ord. Exc.

^l In seculum triū-
phum. C. A.

^m Scla. C. A. Alijs
Salua. Selua Ro-
der. lib. 2. c. 19.

ⁿ Placentinæ. Exc.

Conantius vir celebris,
& ordinandis ecclesia-
sticis officijs intentus,
in casu ecclesiasticomul-
ta edidit. Ex. B. I. defun-
o Vigicinus. C. A.
p Elnensis. C. A.

- 10 Ego Ioannes, ecclesiae Eleplensis Episcopus, subscripsi. a Ilipensis. Exe.
- 11 Ego Bonifacius, ecclesiae Cauriensis Episcopus, subscripsi.
- 12 Ego ^b Eusebius, ecclesiae Bastitanæ Episcopus, subscripsi. b Eugenius. C. A. Non benè vide tur ex Concepcedenti.
- 13 Ego Hilarius, ecclesiae Complutensis Episcopus, subscripsi.
- 14 Ego Iacobus, ecclesiae Mentefanæ Episcopus, subscripsi.
- 15 Ego Ioannes, ecclesiae Dertofanæ Episcopus, subscripsi. c Dertofana. C. A.
- 16 Ego ^d Sifusclus, ecclesiae Elborensis Episcopus, subscripsi. d Sifcius. C. A.
- 17 Ego Daud, ecclesiae Auriensinæ Episcopus, subscripsi. e Aurefina. C. A. Auriensis. Exe. cte. Exc. Concil. Tol. 4.
- 18 Ego Elpidius, ecclesiae Tyrassonensis Episcopus, subscripsi. f Ofcitenfis. C. A.
- 19 Ego Ordulfus, ecclesiae Oscensis Episcopus, subscripsi.
- 20 Ego Fructuosus, ecclesiae Ilerdensis Episcopus, subscripsi.
- 21 Ego Deodatus, ecclesiae Egabrensis Episcopus, subscripsi.
- 22 Ego Profuturus, ecclesiae Lamicensis Episcopus, subscripsi.
- 23 Ego Seruufdei, ecclesiae Calabriensis Episcopus, subscripsi. g Archobricf. Exe.
- 24 Ego Pimenius, ecclesiae Dumiensis Episcopus, subscripsi. h Tedonienf. C. A.
- 25 Ego Anatolius, ecclesiae Lutubensis Episcopus, subscripsi.
- 26 Ego Suauila, ecclesiae Oretanæ Episcopus, subscripsi.
- 27 Ego Mentefius, ecclesiae Egiditanæ Episcopus, subscripsi. i Iditanæ. C. A.
- 28 Ego Iouila, ecclesiae Salmanticensis Episcopus, subscripsi.
- 29 Ego Vfibefus, ecclesiae Portugalensis Episcopus, subscripsi. Legg. Anfufus, vis quanto Tolet.
- 30 Ego Serpentinus, ecclesiae Illicitanæ Episcopus, subscripsi.
- 31 Ego Braulio, ecclesiae Cæfaraugustanæ Episcopus, subscripsi.
- 32 Ego ^k Ola, ecclesiae Barcinonensis Episcopus, subscripsi. k C. A. fupra Oia.
- 33 Ego Anfericus, ecclesiae Segobienfis Episcopus, subscripsi.
- 34 Ego ^l Diadicus, ecclesiae Olyfipponēfis Episcopus, subscripsi. l Viaricus. C. A. & lic. in Conc. Tol. 4. & 5.
- 35 Ego ^m Buda, ecclesiae Tuccitanæ Episcopus, subscripsi. m Guda. C. A.
- 36 Ego Anastafius, ecclesiae Tudensis Episcopus, subscripsi.
- 37 Ego ⁿ Gila, ecclesiae Oxomensis Episcopus, subscripsi. n Egila. C. A.
- 38 Ego Idifclus, ecclesiae Segontienfis Episcopus, subscripsi.
- 39 Ego ^o Aufeonius, ecclesiae Lucensis Episcopus, subscripsi. o Bafconius in 4. Tolet.
- 40 Ego Humanugus, ecclesiae Cauriensis Episcopus, subscripsi.
- 41 Ego Epartius, ecclesiae Italicensis Episcopus, subscripsi.
- 42 Ego ^p Renatus, ecclesiae Coimbrenfis Episcopus, subscripsi. p Renatus. C. A. Tolet. 4. Hic Renatus est, qui in 4. Tolet. loco Ermol fi Epifcopi fubfcripfit Presbyter Coimabrenf.
- 43 Ego Tunila, ecclesiae Malacitanæ Episcopus, subscripsi.
- 44 Ego Iuftus, ecclesiae Accitanæ Episcopus, subscripsi.
- 45 Ego Domninus, ecclesiae Aefonensis Episcopus, subscripsi.
- 46 Ego Gotumarus, ecclesiae Iriensis Episcopus, subscripsi.
- 47 Ego Farnus, ecclesiae Vifensis Episcopus, subscripsi.
- 48 Ego ^q Guntifcus Presbyter, agens vicem Orontij Epifcopi ecclesiae Emeritensis, subscripsi. q Gutifclus. C. A.

Ego

- 49 Ego Domarius Presbyter Arcauicenfis Ecclesiae, agens vicem Carterij Epifcopi, subscripsi.
- 50 Vvamba Diaconus, " qui & Petrus, " Ecclesiae Segobienfis, " Defunt. C. A. agens vicem Antonij Epifcopi, subscripsi.
- 51 Citionius Presbyter, agens vicem Guimi Epifcopi Ecclesiae Calagurritanæ, subscripsi.
- 52 Seuerinus, " fanctæ " Ecclesiae Valentinae Diaconus, agens " Deest. A. C. vicem Musitacij Epifcopi, subscripsi.

Notæ in Concilium sextum Toletanum.

COnuenientibus] *Est Concilium Nationale, ex Hispanis, & Gallie Praesulibus coactum.*

In Prætorio Toletano, in Ecclesia sanctæ Leocadiæ] *Prætorium villa est urbana, quæ differt à rustica, elegantia, & nitore: unde partem villæ lautiùs adificatam, & patrisfamilias habitationi relictam, veteribus Prætorium appellatum, ostendit. l. 2. D. de seruit. rust. & Palladius lib. 1. c. 8. Tertullianus lib. de idololatria. Suetonius in Caio Casare Caligula, cap. 57. In extructionibus (inquit) Villarum, & Prætoriorum, omni ratione posthabita, nihil tam efficere concupiscebatur, quàm quod effici posse negaretur. Diuus Hieronymus lib. 2. aduersus Iouinianum, dolium versatile Diogenis, eleganter Prætorium nominat. Quapropter hic Prætorium pro ipsa urbe Toletum sumitur, in qua est basilica dicata Leocadia, Tago flumini imposta, Conciliorum altrix & mater, ut diximus in notis ad. 4. Concilium Toletanum.*

Cap. 3 Iudæorum perfidia] *De professione Iudæorum, & quomodo unusquisq; ad fidem veniens, indiculum professionis suæ scribere debeat, est in libro legum Uvisegoth. l. 2. tit. 3. l. 14. Ego ille abrenuncio omnibus ritibus, & obseruationibus sectæ. Ponuntur ibidem & conditiones, quas iurare debent hi, qui ex eis ad fidem conuertuntur. l. 15. Iuro primum per Deum Patrem omnipotentem, &c. Ad comprimendam verò perfidiam Iudæorum inueteratam Innocentius. IIII. & Gregorius. IX. & Benedictus. XIII. multa decreuerunt, quorum diplomata extant in Archivis Ecclesie Toletanae.*

L1 Vt

Cap. 6. Vt vir detondeatur] *Tonsura Ecclesiastica usus ab Apo-*
stolis fluxit, ut ait Rabanus, de institutis Clericor. cap. 3. Vt hi, qui
diuinis cultibus mancipati Domino consecratur, quasi Nazarii,
id est, sancti Dei, crine praecisi innoventur. Beda etiam lib. 5. de
gestis Anglorum affirmat, quod B. Petrus in memoriam Dominica
coronae, coronam similis tonsura gestabat in capite: Et Isidorus lib. 2:
de origine officior. c. 4. Tiara, inquit, apud veteres constituebatur
in capite Sacerdotum: haec ex bysso confecta rotunda erat, quasi sphaera
media: Et haec significatur in parte capitis tonsa. Vnde tonsura Ec-
clesiasticis viris semper fuit peculiaris, propter honorem, Et signifi-
cationem. Praesertim, qui monasticam vitam profitebantur, ante
omnia tondebantur, ut constat ex Concilio Toletano. 4. cap. 55.
Non aliter (inquit) Et hi, qui detonsi a parentibus fuerint, aut
sponte sua, amissis parentibus, se ipsos religioni deuocuerunt, Et po-
stea habitum secularem sumpserunt, ut idem a Sacerdote com-
prehensi, ad cultum religionis, acta prius poenitentia, reuocentur.
Idem Canon. 17. huius Concilij: Nullus sub religionis habitu de-
tonsus, Et c. Detondebantur etiam, quamuis in seculo manerent,
qui sub poenitentiae nomine habitum religionis induebant: ut con-
stat ex cap. 7. huius Concilij, ubi dicitur: Et ideo, quoniam tanta
existit peruersitas hominum, ut hi, quos sub religioso habitu poeni-
tentiae professio, pro peccatorum venia, ad manum Sacerdotis de-
ducit, vel adduxit, iterum rediuiua malitia ad vitam pristinae sordes
reuocet, huius rei causa sancta Synodus decernit, ut si qui inge-
nuorum utriusque sexus, sub nomine poenitentiae in habitu religioso
sunt conuersati, post hac autem comam nutriente, vel vestimenta
secularia sumentes, Et c. De tonsura monachorum, vide quid dicat
Epiphanius, haeresi. 80. aduersus Massalianos: Oportet filios
(inquit) virginis matris Ecclesiae esse reuerendos in tonsura. Et
Hieronymus epist. 48. ad Sabinianum: Et Beda lib. 5. de gestis
Anglorum: Et Cassiodorus. Erat Et decaluatio apud Gothos in usu.
Verum hac publica, atque perpetuae infamiae nota erat: ut patet ex
multis Concilijs, praesertim Toletano, Et Emeritensi, cap. 15. Turpi
decaluatione maneat emendatus: Et in legibus Uuifegothorum
locus est insignis, praeter alia multa, lib. 2. tit. 4. l. 6. Pari simul
sententia Et falsarii teneantur, atque insuper, ad aliorum terro-
rem, centenis flagellis, Et turpiter decaluati perenni infamiae sub-
iacebunt. Et libro. 6. tit. 4. cap. 5. Ad perennem infamiam defor-
miter decaluetur. Quin Et caluitij deformitatem adeo inique
Romani tulerunt, ut Suetonius scribat, Iulium Caesarem ideo
deficien-

deficientem capillum reuocare a vertice consueuisse, Et ex omnibus
decretis sibi a Senatu populoque honoribus, non aliud aut rece-
pisse, aut usurpasse libentius, quam ius laurea corona perpetuo ge-
standae. Pro maximo etiam probro idem in Gallico triumpho Mæ-
chus caluus est appellatus. Erat enim tonsio, Et excaluatio igno-
miniosa poena, Christianis viris, Et foeminis, pro ludibrio a Genti-
libus decreta. De qua vide, quae Casar Baronius, vir multiplicis
eruditionis, adducit. 20. Septembris in Martyrologio sanctorum,
explicationemque Canonis. 17. Concilij Gangrensis, ex Sozomeno,
lib. 3. cap. 13. quam, ut eruditam, sequor.

Cap. 7. Comam nutriente] *Loquitur de publica poenitentia, Et*
solenni, quae non datur quibusuis peccatoribus, sed illis tantum,
qui publice peccauerint: unde Concil. 3. Arel. cap. 26. dicitur,
ut qui publico crimine conuicti sunt, reipublica indidentur, Et
publicam poenitentiam agant, secundum Canones. Primo etiam
Toletano, Canone. 2. sic habetur: Poenitentem dicimus, qui post
baptismum, aut pro homicidio, aut pro diuersis criminibus, gra-
uissimisque peccatis, publicam poenitentiam egerit. Est enim
poenitentia triplex. Prima, pro grauioribus criminibus, quae pu-
blica, Et solennis in Ecclesia dicitur. Secunda, temperatior, quae
inter peccatorem, Et Presbyterum fit, secreta peccati manifesta-
tione, Et Sacerdotali correptione. Tertia, quam pro leuissimis, Et
quotidianis peccatis peccator apud semetipsum facit. Has tres
poenitentias ponit Augustinus lib. de fide, Et operibus, versus finem.
Huius vero poenitentiae solennis conditiones, Et modos ex varijs
Concil. Canonibus colligere licet: praecipue vero ex Concilio Aga-
theniensi, cap. 15. ubi etiam discrimen inter secretam poenitentiam,
Et hanc publicam, in qua deponebant comam, vestimenta muta-
bant, ciliciumque induebant, manifeste ostenditur. Habeturque fuse
apud Gratianum. d. 50. cap. In capite Quadragesima: Et in epist.
ad Cyprianum Cleri Romani. Et apud Sozomenum, libro. 6.
Ecclesiast. histor. cap. 16. describitur habitus, Et conditio poeniten-
tium Occidentalium Ecclesiarum. Haec poenitentia semel duntaxat
in Ecclesia concedebatur: Et extra periculum, non quouis tem-
pore relaxabatur, sed in cena Domini, feria quinta septimanae
ultima Quadragesimae, qui poenitentiam impleuerant, per manus
impositionem Sacerdotis reconciliabantur, Eucharistiaque sumptio-
nem. Sother P. P. apud Gratianum, de consecr. dist. 2. cap. In cena
Domini. Innocentius Primus, epistola. 1. cap. 7. Cabilonens. Concil.
cap. 4. 7. Eratque hac publica poenitentia infamis; Clericis, Et

Sacerdotibus interdicta. Consule de hac re Gratianum tota distinctione. 50.

- C. 12. Sacerdotum, & reuerentia loci] *Ad immunitatem Ecclesie seruandam, duas causas affert: prima est intercessio Sacerdotum: secunda, reuerentia loci. Semper fuit religiosum, ad Ecclesiam confugientes, pro loci cultu, & obseruantia, inde non abstrahi; ut constat ex Codice Iustiniani, & Theodosij, de his qui ad Ecclesiam confugiunt. Quas leges laudat sanctus Gregorius, lib. 11. epist. 54. Sanctus Chrysostomus sermone in Eutropium, Zoëimus lib. 8. cap. 7. Socrates lib. 6. cap. 5. Suidas in Eutropio. Nicephor. lib. 13. c. 4. Gratianus varia decreta Augustini, & Gelasij adfert, aduersus eos, qui ad Ecclesiam confugientes, è templo abstrahunt. Extant quoque leges Gothorum de eadem re, lib. 9. fori iudicum, tit. 13.*
- C. 14. In clementiæ eius manu] *Burch. hic aliter paulo; in quo male pro, potestatis, legitur, posteritatis; & statim, fas, pro nefas: in eodem est, ius potestatis, pro, eius potestatem.*
- C. 15. Ut euelli quocunque casu, vel tempore nullatenus possint] *Quantum piaculum sit, res à fidelibus sincera fide Ecclesijs datas, ab eis auferri, ac distrahi, multa hoc tempore extant doctissimorum virorum scripta, qua breuitatis causa prudens omitto: unum tantum subiiciam, quod in Constitutionibus Orientalibus scriptum inuenio lib. 1. Nicephorum Phocam donationes monasterijs ac templis relictas prorsus aboleuisse; lege etiam lata, ne Ecclesia immobilibus locupletarentur bonis; causatus, Episcopos male prodigere ea, quæ pauperibus darentur; militibus interim deficientibus. Cuius temerariam hanc, impietatisque plenam legem, Porphyrogenneta dominus Basilius Iunior alia lege lata, sustulit, quam dignam, quæ hic apponeretur, existimaui: Imperium nostrum (inquit) quod à Deo profectum est, quum & à Monachis, quorum pietas & virtus est testata, & à multis alijs, legem, de Dei Ecclesijs & sanctis domibus, vel potius contra Dei Ecclesias & sanctas eorum domos à domino Nicephoro, qui imperium inuasit, conditam, presentium malorum causam fuisse, & radicem, & uniuersalis huius subuersionis & confusionis (ut quæ ad iniuriam & contumeliam, non solum Ecclesiarum, & sanctarum domorum, sed etiam ipsius Dei facta sit) intellexisset, & maximè, quum id re ipsa expertum esset (ex quo enim hac lex est obseruata, nihil boni penitus in hodiernum usque diem vitæ nostræ occurrit; sed contra, nullum penitus calamitatis genus defuit) statuit per presentem auream bullam, ut lex prædicta, ab hoc presenti die cesset; & deinceps*
infirma,

infirma, & irrita permaneat; & locum habeant & in usu sint, quæ de Dei Ecclesijs, & sanctis & religiosis domibus facta sunt leges. Ex versione Eimundi Bonefidei.

Ego Braulio] *Qui & Braulius dicitur. De eo Rodericus Toletanus libro secundo, capite decimo nono, sic inquit: Huic Synodo Braulio Casaraugustanus Episcopus, præ ceteris, illustris effulsit, atque piam doctrinam Christianis mentibus decemer infudit; cuius & opuscula nunc usque Ecclesia veneratur, &c.*

IN NOMINE
 Domini Saluatoris nostri, Synoda-
 le decretum in Toletana vrbe tri-
 ginta Episcoporum Concilio ge-
 stum, anno quinto clementissimo
 domino nostro Chindasuindo Re-
 ge regnante, die xv. Calen. Nouem-
 bris, Era DC. LXXXIII.

Chronico ge-
 nerali Hisp.
 habet era
 689. Idem
 Roderi. Tol.
 quem vide
 lib. 2. c. 19.
 Moral. &
 Vasius vi.
 CC. 115.

I. De refugis, atq; perfidis Clericis, siue laicis.

CVm in sanctæ nomine Trinitatis, pro quibusdã discipli-
 nis Ecclesiasticis, tam nostra deuotione, quàm studio se-
 renissimi, & amatoris Christi Chindasuindi Regis nostri,
 apud Toletanam urbem conuentus adesset, competenter vi-
 sum est, mutua collatione decernere, quod sollicitè conserua-
 tum, & præsentibus, & futuris commodis nimium (vt con-
 fidimus) prodesse constabit. Magisq; semper est magnopere
 prouidendum, quidquid vel Ecclesiasticis moribus, vel utili-
 tati publicæ (sine qua quieti non viuimus) opportunum esse
 perpenditur. Nam licet tantæ constitutiones Canonum ex-
 tent, quæ ad omnem possent correctionem sufficere, si quis
 eas dignetur libenter attendere; tamen, quia luminis claritas
 tanto ampliùs emicat, quãto fuerit studiosiùs sæpissimè con-
 trectata, non parum proficit ad emendationem multorum,
 si dum ea, quæ constituta sunt, per fraternam collationem, ad
 memoriam reducantur, & illa magis adijciantur, quæ aut
 deesse videntur, aut omninò constituenda cõpetenter existi-
 mantur. Quis enim nesciat, quãta sint hætenus per tyrannos,
 & refugas, transferendo se in^a extraneas partes, illicitè per-

De hac re in
 legib. Visi-
 gotib. lib. 2.
 tit. 1. l. 7.

Externas. C. A.

petrata,

petrata, & quam nefanda eorum superbia iugiter frequētata,
 quæ & patriæ diminutionem afferrent, & exercituum Go-
 thorum^a infideliter laborē imponerent?^b Quod quidem
 laicorum infania factum, tolerādum nobis forsitan aliquo-
 tiens videretur: illud tamen vehementius stupendum, quia
 (quod peius est) tanti ex religionis proposito, in hac inter-
 dum præsumptione præcipientes efferuntur, vt non ad leuem
 confusionem nostram pertineat, si res vllatenus inulta rema-
 neat, quã & mundana lege, & Ecclesiastica cõuenit instanter
 disciplina corrigere. Ideoq; placuit nunc concordis sententia
 definire, vt quisquis in ordine Clericatus, à maximo gradu,
 vsq; ad minimū, constitutus, in alienæ gentis regionē se qua-
 cunq; occasione trãduxerit, aut exinde superbiendo, vel re-
 ditum suū, vel quodlibet aliud videatur expetere; siue etiam,
 quo genti Gothorū, vel patriæ, aut Regi specialiter sub hac
 occasione possit nocere, vel fieri disposuerit, vel aliquatenus
 fecerit; sed, & qui cum talibus conscius reperitur, eisq; vel
 consilium, vel opem administrasse cognoscitur, qualiter, aut
^c ad gentem alienam fugam appetent, aut in malis, quæ cõ-
 perant perdurarent, seu quãcunq; læsionem genti Gothorū,
 vel patriæ, aut Principi post fugã inferrēt, ^d atq; in ea prauit-
 ate^e perseueraturos dignoscuntur suafisse, iste ita indubitan-
 ter omni honoris sui gradu priuetur, vt locū eius, in quo mi-
 nistrauerat, alter cõtiud perpetim regendū accipiat. Ipse vero
 transgressor sub pœnitentia constitutus, si reminiscens mali,
^f quod fecerit, vsq; in diē mortis suę rectissimè pœnituerit, in
 solo tantū fine cõmunio ei præstanda est; ita vt antequam
 tempus finis ei adueniat, si quispiam Sacerdotū, etiam ordi-
 nante Principe ei cõmunicare consenserit, particeps criminis
 illius effectus, anathema fiat in perpetuū, ac simili cū eo, cui
 cõmunicauerit, sententia condemnetur. Quoniam potestati
 Principis nullus Sacerdotū in hoc^g præbere debet assensum,
 vnde vel periuriū videatur incurrere, vel (quod absit) si qui-
 cunq; catholicæ fidei præuaricator Princeps surrexerit, ^h Sa-
 cerdotes ijdē, vel fauore Principis, vel terrore, à recte creduli-
 tatis lumine ad tenebrasⁱ cogantur reuerti. Sic enim nec super
 adnexa capitula, vel imperijs Principū, vel terrorib^o oportebit
 vnquã^k euacuari: quia nouimus omnes penè Hispaniæ Sacer-
 dotes, omnesq; seniores, vel iudices, ac ceteros homines officij
 palatini iurasse, atq; ita dudū legibus decretū fuisse, vt nullus

^a Indefinitè. C. A.
^b Quod si quis in
 laicis infamia
 etum. Exc.

^c Gentem alienam
 Exc.

^d Aut quod in eadē
 p. C. A.
^e Perseueraturos quis-
 quis hinc fecerit
 dignoscuntur, ille
 ita indubitanter.

^f Et vsq; fecerit. C. A.

^g Præbeat ass. C. A.

^h Sacerdos nullaten^o
 fauor. Exc. & C. A.

ⁱ Cogatur. C. A.

^k Euacuare. Exc.

Visigothi.
 cis.
 Vide notas.

Ll 4 refuga

refugia, vel perfidus, qui contra gentem Gothorum, vel patriam, seu Regem agere, aut in alterius gentis societatem se transducere reperitur, integritate rerum suarum nullatenus reformetur; nisi forsitan Princeps humanitatis aliquid personis talibus impertire voluerit: qui tamen non amplius quā vigesimam partem rerum, ei, qui perfidus extitit, de rebus, vnde Rex elegerit, tribuendi potestatem habebit. Sed & quia plerisque Clericos tantæ leuitatis, interdum prauitatis præsumptio ita eleuat, vt prætermissa sui ordinis grauitate a politici Sacramenti immemores, constante Principe, cui fidem seruare promiserant, in alterius erectione temeraria leuitate consentiunt, abrogari decet hanc omnino licentiam, & à nostro confortio penitus extirpari; ita vt si quicumq; laicorum quandoquidem intra fines patriæ Gothorum superbiens, regni apicem sumere fortasse tentauerit, eiq; Clericorum quilibet adiutorium, vel fauorem præstiterit, atq; hunc, qui superbire videtur ad eandem regni ambitionē præualēte delicto, peruenire contigerit, ex eo quidem die, vel tempore eundem Episcoporum, vel cuiuslibet ordinis Clericum excommunicatum manere perpetuum oportebit, quo tali se scelere implicauit. Tamen si improbitate Principis, cui iniquè consentit, non potuerit instantia Sacerdotum à communionē suspendi; saltem si superstitem eum post eiusdem Regis obitum tempus inuenerit, superiori anathematis correctioni subiaceat, quicumq; illi præter in ultimo vitæ suæ (si tamen hunc legitimè pœnitere probauerit) cōmunionis gratiam consenserit impendendam. Nobis interim ratio persuasit, Synodali super hoc constitutione decernere, vt quicumq; etiam laicorum in prædictis capitulis, hoc est in aduersitate gentis, aut patriæ vel Regiæ potestatis, in externas partes se conferendo, vel talibus opem ferēdo noxius fuerit ultra repertus, non solum (vt dictum est) omnium rerum suarū proprietate priuetur, sed & perpetua excommunicatione dānatus, nūquam illi præter in ultimo vitæ suæ cōmunio tribuatur: excepto, si aliter cōmunionis eius remedium, vel eorum, quos supra taxauimus imploratione Sacerdotum apud Principē fuerit impetratū. Nā si (quod omnino fieri nō oportet) in derogationē, aut cōtumeliam Principis reperiatur aliquis nequiter loqui, aut in necē Regis, seu deiectionem intendere, vel cōsensum præbere, nos si quidem huiuscemodi excommunicatione

^a Integritati. C. A.
^b Vllatenus. C. A.

^c Electionem. Exc.
^d Consentiant. Exc.

^e Superuenis. C. A.

^f Episcopum. C. A.

^g Correctione. C. A.
^h Suz sine. C. A.

ⁱ Pofcit. C. A.
^k Super hanc constitutionem decret. C. A. Burch. paulo aliter.
^l Aduerfitatē. Exc.
^m Desunt & Burch.

ⁿ Deiectionē. Exc.
^o aliās direptionem

nicatione dignū censemus. Vtrūm tamen sit illi quandoq; cōmunicandum, pietati Principis discernendum relinquimus, cuius proculdubio potestatis est subiectorum culpas misericordiæ, iudicijq; sententia temperare. Contestamur autem clementissimos Principes, & per ineffabile diuini nominis sacramentum obtestantes, vnanimiter obsecramus, ne quandoquidem absq; iusta (vbi necesse fuerit) imploratione Sacerdotali excommunicationis huius sententiam à perfidis Clericis, vel laicis ad externas partes se transferentibus, vel cōsensum præbentibus quacunq; temeritate suspēdant. Nam quod magis eorum regum vtilitatibus videtur fore consultum, si huius cōstitutionis nostræ forma ab ipsis Principibus seruetur, & ab omnibus subiectis impleri cogatur. Si quis verò hæc instituta putauerit esse execranda, anathema fiat: & velut præuaricator Catholicæ fidei semper apud Deum reus existat quicumq; Regum deinceps Canonis huius cēsuram, in quocunq; crediderit, vel permiserit violandam.

II. De languoris euentu ministrantium Clericorum.

Nihil contra ordinis statum temeritatis ausu præsumatur, neq; illa quæ summa veneratione censentur, vel minimo præsumptionis actu soluantur, cum ad hoc tantum fieri quæ iussa sunt, interrupta noscantur, ne languoris prouentu robore salutis natura priuetur. Non ergo solū fragilitati confulitur humanæ, sed etiam honori mysteriorum Dei prouidetur abunde, dum ab offensionis casu procuratur etiam caueri sollicitè. Censemus igitur conuenire, vt cum à Sacerdotibus Missarum tempore sancta mysteria cāsecrantur, si ægritudinis accidat cuiuslibet euentus, quo cœptum nequeat cōsecrationis expleri ministerium, sit liberum Episcopo, vel Presbytero alteri, consecrationem exequi officij cœpti. Non enim aliud ad supplementum sui initiatis ministerijs competit, quàm aut incipientis, aut subsequētis completa benedictio Sacerdotis: quia nec perfecta videri possunt nisi perfectiōnis ordine compleantur: cum enim simus omnes vnum in Christo, nihil contrarium diuersitas format, vbi efficiā prosperitatis vnitas fidei repræsentat. Quod etiam cōsulatū cuncti ordinis Clerici indultū esse sibi non ambigant; sed (vt præmissum est) præcedētibus libenter alij pro cōplemēto succedant,

Sic in foro
Iudic. seu
ll. Visig.
lib. 6. tituli.
7. l. 7.

Quid. C. A. in quo
deest Regum.
Si constitutionis
nostræ forma seruetur,
execrandū
anathema fiat. Exc.
& C. A.

Statutum. Exc. or
dinem statutum.
C. A. & iuo.
Vlla præsumptione.
Grat.
Tantum in impressis:
nostram lædionē sequutum est
est Decretum Gregorianum.
Sed etiā sacro honori myst. Dei prouida cauetur,
solicitudine. Cef. Exc.

Mysterium C. A.
Grat. iuo. & Burch.
Ve alter consec. expleat. Exc.
Deest. Exc.
Benedictione sint completa. Grat.

Personarū diuers. Grat.

Individuum, Exc
statim. Burch.

succedant. Ne tamen quod naturę languoris causa cōsultur, in præsumptionis perniciem conuertatur, nullus post a cibi potusue quamlibet minimum sumptum Missas b facere; nullus, absq; c patenti prouentu molestiæ, minister vel Sacerdos cum cœperit, imperfecta officia præsumat omninò relinquere. Si quis hæc d tentare præsumserit, excommunicationis sententiam sustinebit.

a Cibum, potusue
b Facere præsumat.
Grat.
c Patentis prouentu.
Grat.

d Temerare Exc.
Si quis autem temerarie hoc præsumserit, Grat.

III. De Exequijs morientis Episcopi.

Ea, quæ competunt honestati, contingit sæpe quorundam desidia non impleri. Proinde, quia notum est, quæ dignitas in morientis Episcopi exequijs, ex Canonibus conferuetur, traditioni moris antiqui hoc tantum adiicimus, vt si quis Sacerdotum, secundum statuta Valentinii Concilij, ad humana f decedentis Episcopi membra venire commonitus, pigra voluntate distulerit, appellantis Clericis obeuntis, Episcopi, apud Synodum, siue apud Metropolitanū Episcopum, tempore anni vnus, nec faciendi Missam, nec communicandi habeat omninò licētiam. Presbyteri autem, siue Clerici, quibus maior honoris locus apud eandem Ecclesiam fuerit, cuius Sacerdos obierit, si omni sollicitudine pro exequijs, aut iam mortui, aut continuò Antistitis morituri ad commonēdum Episcopum tardi inueniantur; aut per quamcunq; molestiam animi, id negligere cemprobentur, totius anni spatio, ad pœnitentiam in monasterijs deputentur.

e Toletani. C. A. perpera.
f Defuncti. luo. Burc.

III. De exactione Ecclesiarum Gallicia prouincia.

Inter cætera deniq; , quæ communi consensu nos conferre b competenter oportuit, querimonias etiam parochialium Presbyterorū Gallicia prouinciæ solertissimè decernere de- cuit, quas contra Pontificum suorum rapacitates, necessitas (vt cōperimus) tandem compulit in publicū examen deferre. Hi enim Pontifices (vt euidēs inquisitio patefecit) indiscreto moderamine, parochianas Ecclesias prægrauātes, dum in exactionibus superflui frequenter existunt, penè vsq; ad exinanitionem extremæ virtutis quasdam basilicas perduxisse probantur. Ne ergo fiat de cætero, quod constat hactenus inordinatè præsumptum, non ampliùs, quàm duos solidos vnusquisq; Episcoporum præfatæ prouinciæ, per singulas diocesis h suæ basilicas, iuxta Synodum Bracarensem annua

g Communiter.

b Vel singulas Ecclias. luo.

annua illatione sibi a expetent conferri; monasteriorum autem basilicis, b ab hac solutionis impensione seiunctis. Cū verò Episcopus dioccesem visitat, nulli præ multitudinone rosus existat, nec vnquam c quinquagenarium numerum euectionis excedat, aut ampliùs, quàm vnā diem per vnā quamq; basilicam remorandi licentiam habeat. Quicunq; verò Pontificum eorundem aliter quàm decernimus, agendum præsumserit, d correptioni proculdubio Canonum subiacebit, e qua constitutionum Synodaliū transgressores prisorum Patrum edictis corripiendos oportet.

a Expetat Grat. C. A.
b Ab hac Solutione pensiois. Exc.

c Vide not.

d Correptioni. Grat.
e Tanquam const. Synod. trāgressor, & prisorum patrū corruptor. Exc.

V. De reclusis honestis, siue vagis.

Quosdam Paternarum ignaros, vel oblitos traditionū, in tantam conspiciamus corruisse desidiam, vt eorum execrādo vsu penè abolita patefcant, quæ extiterant legitimè constituta. Dum enim indocti docere appetūt, quid aliud quàm quia ignorantia errore vexentur, ostendunt? & quia gressu præposito innitentes, præsumptionem doctrinæ f discendi studijs anteponunt. patet quòd non s summa humilitatis petunt, sed actioni deprauationis inseruiunt. Ex hoc igitur iustæ feueritatis talia decernētes opportuno amputare iudicio, iubemus eos, quos in cellulis proprijs h reclusos sanctæ vitæ ambitio tenet; quosque eiusdem sancti propositi, & merita iuuant, & probitas ornat, i quietos Dei auxilio & nostro fauore tutos existere: illos verò quos k in tali proposito ignauia impulit, non prudentiæ cognitio deputauit; quosque nulla vitæ dignitas ornat, sed (quod est deterius) & ignorantia fœdat, & morum execratio turpat, decernimus ab his abiici cellulis; atq; locis, in quibus aut ferūtur vagi, aut tenētur inclusi; atq; ab Episcopis, siue rectoribus monasteriorum, ex quorum congregatione fuerunt, vel in quorum vicinitate cōsistunt, in monasterijs omnimodo deputentur; vt illic sancti ordinis meditates doctrinam, primū possint discere, quæ sunt à Patribus instituta, vt post valeant docere, quæ sunt sancta meditatione percepta. Atque tunc demum, si doctrinæ & sancti operis fructu extiterint fœcundati, ad summa virtutis properent, exercitio sanctæ intentionis imbuti. Deinceps autem, quicunque ad hoc sanctum propositum venire disposuerint, non aliter illis id dabitur adsequi, neque hoc antea poterunt adipisci, nisi prius in Monasterijs constituti

f Docendi studio. Exc.
g Summæ humilitatis gratiā. pet. Exc.

h Reclusa. Exc.

i Hoc est Dei. Exc.

k In tale propositū. Exc.

Iuo. p. 4. c. 350. qui hac citat ex Concilio Tol. 8. c. 2. Burc li. 4. c. 216.

Can. 4. C. C. Valentinii in Hisp.

Gallicia se est in omnibus CC. M. ff. quam te. i. non retinuit, cū infra dicitur, hoc decerni ex decreto Concilij Bracaren. sub vno Metropoli erat Gallicia. 10 q. 3. In ter cætera. Iuo. p. 3. cap. 122. Ansel. lib. 7. c. 196.

Can. 1. Syn. 2. Bracar.

* constituti, & secundum sanctas monasteriorum regulas ^{a Instituti. Exc.} plenius eruditi, & dignitatem honestæ vitæ, & notitiam potuerunt sanctæ promereri doctrinæ. Illos autem, quos tantum extrema vesania occupavit, ut incertis locis vagi, atque morum depravationibus inhonesti, ullam prorsus nec stabilitatem sedis, nec honestatem mentis habere extiterint cogniti, quicumque ex Sacerdotibus, vel ministris vagantes repererit; ^b aut, si fas est, in proprijs locis cœnobio suis rectoribus eos reformet; aut, si difficile est, pro sola honestate, vigore suæ potestatis erudiendos inclinet.

V. De conuicinis Episcopis in vrbe Regia ^c commorantibus.

Id etiam placuit, ut pro reuerentia Principis, ac Regiæ sedis honore, vel Metropolitanæ ciuitatis ipsius consolatione, conuicini Toletanæ sedis Episcopi, ^d iuxta quod eiusdem Pontificis admonitionem acceperint, singulis per annum mensibus in eadem vrbe debeant commorari; mensiuis tamen, ac vindemialibus ferijs relaxatis. Nos autem immortalis Deo, & glorioso Cindasuintho Principi, ob cuius votum in hac vrbe sancta deuotione conuenimus, gratias vnanimiter referentes, optabili annisu deprecamur, ut sanctæ Ecclesiæ catholicæ fidei semper ac pacis cumuletur ^e affectus, & memorato Principi cum posteritate, præsentis regni, futuri etiam largiantur præmia gaudij; ipso præstante, qui in Trinitate vnus Deus viuit, & gloriatur in secula seculorum, Amen.

Item subscriptiones Episcoporum.

- 1 **O**rontius, in Christi nomine Sanctæ Ecclesiæ Emeriten-
sis Metropolitanus Episcopus, hæc statuta definiens ^f subscripsi.
- 2 Ego Antonius, Dei misericordia sanctæ Hispalensis Ecclesiæ Metropolitanus Episcopus, similiter subscripsi.
- 3 Eugenius, sanctæ Ecclesiæ Toletanæ Episcopus, similiter subscripsi.
- 4 Protasius, Tarraconensis Ecclesiæ Metropolitanus Episcopus, similiter subscripsi.

5 Hilarius,

- 5 Hilarius, gratia Christi Episcopus ecclesiæ Complutensis, similiter subscripsi.
- 6 Sisifclus, sanctæ ecclesiæ Elborensis Episcopus, similiter subscripsi.
- 7 Recimirus, sanctæ ecclesiæ Dumienfis Episcopus, similiter subscripsi. ^{In. 10. Toletano de Recimiro Dumienfi. Vnde legendum est Recimirus, & ita scribendum. a Egabrenf. 5. Cōli. 6}
- 8 Deodatus, sanctæ ecclesiæ ^a Egabrienfis Episcopus, statuta hæc definiens subscripsi.
- 9 Epartius Dei misericordia Episcopus ecclesiæ Italicensis, hæc statuta definiens subscripsi.
- 10 Stephanus, Dei misericordia Astigitanæ ecclesiæ Episcopus, hæc statuta definiens subscripsi.
- 11 Egila, in Christi nomine Episcopus sanctæ ecclesiæ Oxomenfis, hæc statuta definiens subscripsi.
- 12 In Christi nomine Ansericus ecclesiæ sanctæ Segobieñ. Episcopus, hæc statuta definiens subscripsi.
- 13 Vbidericus, ecclesiæ Segontienfis Episcopus, hæc statuta definiens subscripsi.
- 14 ^b Vbinibal, Dei miseratione ecclesiæ Illicitanæ, qui & Erothanæ Episcopus, hæc statuta definiens subscripsi. ^{b Vinibal. C.A.}
- 15 Ego Maurisius, in Christi nomine Episcopus sanctæ ecclesiæ ^c Abeleñ. hæc statuta definiens subscripsi. ^{c Oretana. C.A.}
- 16 Ioannes, Dei gratia sanctæ ecclesiæ Caurienfis Episcopus, similiter subscripsi.
- 17 Egeredus, sanctæ ecclesiæ Salmanticensis Episcopus, similiter subscripsi.
- 18 Seruusdei, sanctæ ecclesiæ ^d Caliebreñ. Episcopus, hæc statuta definiens subscripsi. ^{d Calabrienf. C.A.}
- 19 Basconius, etsi indignus Episcopus sanctæ ecclesiæ Lucensis, hæc statuta definiens subscripsi.
- 20 Gotomarius, sanctæ ecclesiæ Iriensis indignus Episcopus, hæc statuta definiens subscripsi.
- 21 Farnus, sanctæ Vifensis ecclesiæ etsi indignus Episcopus, hæc statuta definiens subscripsi.
- 22 "Sona, ecclesiæ Britanensis etsi indignus Episcopus, hæc statuta definiens subscripsi." ^e Defunt C.A.
- 23 Gaudestens, sanctæ ecclesiæ ^e Auriensis Episcopus, hæc statuta definiens subscripsi. ^{e Aurenf. C.A.}
- 24 ^f Vbitaricus, sanctæ ecclesiæ Lamecensis Episcopus, hæc statuta definiens subscripsi. ^{f Vbitaricus. C.A.}

M m Armenius,

^f Similiter, & alij Episcopi subscriperunt numero 38. Exc. In quibus subscriptiones non extant.

- 25 Armenius, sanctæ Ecclesiæ ^a Egitanæ Dei gratia Episcopus, ^a Egidiana. C. A. hæc statuta definiens subscripsi.
- 26 Adimirus, sanctæ Ecclesiæ Tudensis Episcopus, similiter subscripsi.
- 27 ^b Annianus, sanctæ Ecclesiæ Valentinae, similiter subscripsi. ^b Auccius. C. A.
- 28 "Donundei, sanctæ Ecclesiæ Empuritanæ Episcopus, similiter subscripsi". ^c Defunt ab A. C.
- 29 Ego Valentinianus Archipresbyter, agens vicem domini mei Leudefredi Cordubensis Ecclesiæ Episcopi, hæc statuta definiens subscripsi. ^d Presbyteri. C. A.
- 30 Crispinus, in Christi nomine Abbas, agens vicem domini mei Neufredi Olyssipponensis Ecclesiæ, hæc statuta definiens subscripsi. ^e Neufred. C. A.
- 31 Vbilienus Presbyter, agens vicem domini mei Pimenij Episcopi Asidonensis Ecclesiæ, hæc statuta definiens subscripsi.
- 32 Paulus Presbyter, agens vicem domini mei Candidati Episcopi Alturiensis Ecclesiæ, hæc statuta definiens subscripsi.
- 33 Magnus Presbyter, agens vicem domini mei Marci Episcopi Castellonensis Ecclesiæ, hæc statuta definiens subscripsi.
- 34 Reparatus Presbyter, agens vicem domini mei Theuderedi Episcopi Pacensis Ecclesiæ, hæc statuta definiens subscripsi.
- 35 Constantius Presbyter, agens vicem domini mei Theuderedi Episcopi Pacensis Ecclesiæ, hæc statuta definiens subscripsi.
- 36 Clemens Decanus, agens vicem domini mei Ioannis Episcopi Eliplensis Ecclesiæ, hæc statuta definiens subscripsi.
- 37 Ambrosius Diaconus, agens vicem domini mei ^d Giberici ^d Giuerini. C. A. Episcopi Mentefanæ Ecclesiæ, similiter subscripsi.
- 38 ^e Aguila Diaconus, agens vicem domini mei ^f Vigitini Episcopi Bigastrensis Ecclesiæ, similiter subscripsi. ^e Egila. C. A. ^f Vigitini. C. A.
- 39 Matacellus Diaconus, agens vicem domini mei ^g Dunilani ^g Dudilani. C. A. Episcopi Malacitanæ Ecclesiæ, similiter subscripsi.

De subscriptionibus.

ANsericus Segobiensis subscribit in. 5. & 6. Tolet. Basconius Lucensis, in. 4. Tolet. Deodatus Egabriensis in. 6. Eugenius Toletanus,

Tolet. in sexto & quinto Tolet. qui successit Iusto, qui in quarto subscribit. Epertius Italicensis in. 6. Egila Oxomensis in quarto & quinto. Farnus Vifensis in sexto. Botomarius Iriensis in sexto. Hilarius Complutensis in sexto & quinto. Leudefredus Cordubensis in sexto. Ioannes Eliplensis in sexto. Orontius Emeritensis in sexto: qui successit Stephano, qui in quarto subscribit. Sisifclus Elborensis in sexto. Seruus dei in sexto Calabriensis. Vigentinus Bigastrensis in sexto Tolet. Vigicinus. Pimenius Asidonensis in quarto Tol. Est alius Pimenius Dumienensis, qui subscribit in sexto Tol. Adimirus Tudensis successit Anastasio, qui in sexto subscribit. Anianus Valentina successit Protasio, in sexto Tolet. Antonius Hispalensis, qui successit Honorio, in sexto. Armenius Egitana, qui successit Mentefio, in sexto. Candidus Asturicensis successit Concordio, in quarto Tolet. Donumdei Empuritana successit Sisaldo, quarto Tolet. Dunilanus Malacitanus successit Theodulfo, in secundo Hispal. Egeredus Salmanticensis successit Iouila, in sexto. Bibericus Mentefana, qui successit Iacobo, in sexto. Gaudestenes Auriensis, qui successit David, in sexto Tolet. Ioannes Cauricensis, qui successit Borisacio, in sexto. Maurisius Abelenensis, qui successit Iustiniano, in quarto. Marcus Castellonensis, qui successit Perseuerantio, in quinto Tolet. Neufridus Olyssipponensis, qui successit Didacio, in sexto Tolet. Protasius Tarraconensis, qui successit Audaci, in quarto Tolet. Resimundus Dumienensis, qui successit Pimenio Dumienensi, in quarto Tolet. Theuderedus Pacensis, qui successit Modario, in. 4. Tol. Stephanus Astigitana, qui successit Abenito, in quarto. Sona Britanensis, qui successit Metopio, in quarto Tolet. Ubidericus Segontiensis, qui successit Idisiclo, in. 6. Tolet. Ubinabal Ilicitana, qui successit Serpentino, in sexto Tol. Vbitaricus Lamecensis, qui successit Profuturo, in sexto Tol.

Notæ in Concilium septimum
Toletanum.

Septimum Toletanum] Fuit nationale: nam in eo quatuor Metropolitæ subscribunt, Orontius Emeritensis, Antonius Hispalensis, Eugenius Toletanus, Protasius Tarraconensis.

Mm 2 Sub

Sub Rege Chindasuindo] *Sunt qui affirmant, nomen fuisse Chindum vel Cindum, cognomen Suindum, & ita scribendū, Chindus Suindus. Eius uxor erat Reciuerga. In codice Gothico M.S. Eugenio Toletano hac carmina de morte coniugis Chindasuindi, tribuuntur.*

*Si dare pro morte gemmas licuisset & aurum,
Nulla mihi poterant Regum dissoluere vitam.
Sed quia fors una cuncta mortalia quassat,
Nec^a primum redimit Reges, nec fletus egentes,
Hinc ego te coniux, quia vincere fata nequii,
Funere perfunctam, sanctis commendo tuendam.
Ut cum flamma vorax veniet comburere terras,
Cœtibus ipsorum merito sociata resurgas.
Et nunc chara mihi iam Reciuerga Valeto:
Quodq; paro feretrum Rex Cindus Suinthus, amato.*

Restat & dicere summam.

*Qua tenuit vitam, simul & connubia nostra.
Fœdera coniugij septem ferè duxit in annis
Undecies binis auum cum mensibus octo.*

Cap. 1. Officij Palatini] *Et si commune id nomen sit omnibus, qui militam in palatio & familia Imperatorum & Regum Gothorum, tamen erat peculiaris ordo militia Palatina: ut patet ex tit. de Palatinis C. lib. 12. & C. Theodosiano, lib. 6. tit. 30. Minores hi erant Comitibus, atque hi qui dicebantur agentes in rebus: hi mittebantur ad peragenda negocia Principis in prouincijs, & ad exigendum censum, ut constat ex constitutione nouella Theodosij, & Valentini Imperatorum, tit. 43. de Palatinis. Hi milites Palatini, declinante Imperio, prætorianis successere.*

Cap. 2. Minimum sumptum] *Quod Sacerdos ieiunus sacrificium offerat, decreuit Soiber Pontifex Max. ut est, apud Gratian. de consec. dist. 1. cap. Ut illud. & Concilij Antisiodoren. c. 19. & primo Bracaren. c. 16. & secundo cap. 10. & Salegunstadiensi cap. 4. & 3. Carthazinens. c. 29. & in Trull. Synod. c. 29.*

Cap. 3. De exequijs morientis Episcopi] *De hac re decreuit Concil. Rhegin. c. 5. & 6. & Valentinum Hispania. c. 2. Arelat. 2. c. 5. Qui defunctum, inquit, Episcopum aduenerit sepelire, præter expensam necessariam nihil pretij pro fatigatione deposcat. Unde in C. A. Toletani, pro Valètini. De exequijs mortuorū supra diximus. Nec de Episcopi electione tractatus haberi potest, Episcopi defuncti corpore*

nondum tradito sepultura, cum sit contra Canonicas sanctiones: ut in cap. bona memoria. 36. de electione.

Cap. 4. Duos solidos] *Hoc dabatur propter honorem cathedra Episcopalis, hodieq; el catedratico vocantur, ex Concil. Bracar. 2. c. 2.*

Cap. 4. Quinquagenarium numerum euectionis] *Euectionum frequens mentio est in Imper. constitutionibus. Has Budaus diplomata seu chartulas interpretatur, signo Principis obsignatas, quibus potestas permittitur aliquid euehendi. Cuiacius verò diplomata seu codicillos affirmat, quibus cursu publico utendi facultas dabatur, quæ & synthemata, & tractorias dici ait. Unde Cod. de cursu publico, cauetur, ut euectiones ab omnibus petantur. Hoc nomine etiam tributum siue vectigalia significari in Dictionario suo adnotauit Albericus. Hic nihil aliud euectiones illa denotare videntur, quàm pompam illam equorum, iumentorum, seu curruum, quos Episcopi, ecclesias visitantes, in comitatu suo ducebant: quorū numerus, quo maior erat, eo maioribus impensis, pro sustentatione eius, opus erat. Ne verò hac in re Episcopi modum excederēt, prouido hic Patrum cōsilio cauetur. In hac significatione etiam accepit Summarium De creti, equitaturasq; barbaro vocabulo vocat. Idem in extrau. lib. 3.*

de censibus & exaction. ubi Pontifex de eadem re ita statuit: Huiusmodi etiam moderationes & taxationes ad prælatos quoslibet, qui prætextu cuiusuis consuetudinis in monasterijs, siue locis alijs ecclesiasticis gratis recipiantur, ad pabulum charitatis extēdimus, & etiā prorogamus: prouiso nihilominus, quòd in locis quibuslibet, secundum quòd maior vel minor rerum copia fuerit in eisdem, nec non iuxta maiorem, vel minorem personarum, & euectionum numerum huiusmodi visitantium, expensarum maiorum vel minorū debita moderatio teneatur, ita tamen quòd maiores expensæ nō excedāt summam superiūs limitatam. Sunt qui euectionem nō aliud, quā exactionem significare existiment: & hodie in sancto Concilio Trid. sess. 24. c. 3. de auctoritate, modo, & ordine visitadi ecclesias, atq; etiam de stipendio, quid obseruandum sit, statuit, & quòd visitates modesto contenti equitatu famulatuq; studeant quam celerrimè, debita tamen cum diligentia, visitationem ipsam absoluerè.

• Quinquagenarium] *Aliàs quinarium, verum malè, ut patet ex Alexand. Pontif. III. constitutionum suarum part. 2. c. 6. & parte. 1. c. 4. Statuimus, inquit, quòd Archiepiscopi parochias visitantes, pro diuersitate prouinciarum, & facultatibus Ecclesiarum, quadraginta, vel quinquaginta euectionis numerum non excedāt, &c. Ticinensis etiam Synodus exactionibus Episcoporum,*

secundum provinciam morem, modum imponit. Concil. 16. Toletan. c. 6. Liber in calce huius Concilij apponere, quæ Rodericus Toletanus, de libris Moralium D. Gregorij scribit, sic enim inquit lib. 2. c. 19. Et fuit in hoc Concilio (de septimo agit) magna turbatio, eo quod liber Moralium, quem beatus Gregorius ad petitionem beati Leandri, composuerat, deperditus negligentia, in Hispanijs non extabat. Unde & idem Princeps, sacro Concilio approbante, Taionem, Cæsaraugustanum Episcopum (qui Synodo octava subscribit) religione & literatura præstantem, & sollicitum scripturarum, ad Romanum Pontificem, cum sua petitione, pro libris Moralium nauigio destinavit. De qua re non grauabor ponere, quæ in C. M. f. per antiquo memoria mandata inuenio.

DE VISIONE HABITA TAIONI
Episcopo, in Romana Ecclesia, & de libro
Moralis in Hispaniam ducto.

CIndasuinus Gothorum Rex in Toletanam urbem Synodale decretum triginta Episcoporum, cum omni Clero mirificè, anno regni sui quinto, indicit celebrandum. Hic Taionem Cæsaraugustanum Episcopum, ordinis literaturæ satis imbutum, & amicum scripturarum, Romam ad suam petitionem, pro residuis libris Moralium naualiter porrigit destinatum. Qui dum à Papa Romense de die in diem differretur in longum, quasi in archiuo Romanæ Ecclesiæ, præ multitudine quæsitum facilè nequaquam reperirent libellum, Dominum pernoctans, & eius misericordiam, ad vestigia beati Petri Apostoli Principis, deprecens, ei scrinium, in quo tegebatur, ab Angelo manet ostensum. Quo mox se Papa, ut præuidit reprehensum, cum nimia veneratione ei adiutoria tribuit, ad conscribendum, & Hispanis eum transmissit ad relegendum: quia hoc solum ex beati Iob libris expositum retentabant, quod per B. Leandrum Hispalensem Episcopum fuerat aduectum, & olim honorifice deportatū. Requisitus vero & coniuratus est Taio Episcopus à Martino primo Papa Romano, quomodo ei tam veridicè fuisset librorum illorum locus ostensus, hoc illi, post nimiam deprecationem, cum nimia alacritate est fassus, quod quadam nocte, se ab ostiarijs Ecclesiæ beati Petri Apostoli expetijt esse excubium. Atque vbi hoc reperit impetratum, noctis medio

medio, quum se nimis lamentis, ante beati Petri Apostoli loculum faceret cernuum, luce cælitus emissa, ita ab inenarrabili lumine tota Ecclesia extitit perlustrata, ut nec modicum quidem lucerent Ecclesiæ candelabra, simulque cum ipso lumine vnà cum vocibus psallentium, & lampadibus relamptantium introire sanctorum agmina. Denique vbi horrore nimio extitit territus, oratione ab eis completa, paulatim ex illa sanctorum curia, duo dealbati fenestras egressum in ea parte, qua Episcopus in oratione degebat, cœperunt dare præpendulum. At vbi eum reppererunt penè iam mortuum, dulciter salutatum reduxerunt ad proprium sensum: quumque ab eis interrogaretur, quam ob causam tam grande extaret fatigium, vel quis ab Occidète properans tam longum peteret nauigerium; hoc, & hoc, ab eo, quasi inscij, relatū auscultant operæ pretium. Tum illi multis eloquijs consolato, opportunum, vbi ipsi libri latebant, ostenderunt loculum. Igitur sancti illi, quæ esset sanctorum illa caterua eos tam claro cum lumine comitantium, responderunt dicentes, Petrum esse, Christi Apostolum, simulque & Paulum inuicem se manu tenentes, cum omnibus successoribus Ecclesiæ, in illo loco quiescentibus. Porrò vbi & ipsi requisiti fuerunt, qui domini essent, qui cum eo tam mirabile habebant colloquium, vnus ex illis respondit, se esse Gregorium, cuius & ipse desiderabat cernere librum; & idè aduenire, ut eius adremuneraretur tam vastum fatigium, & auctum redderet longissimum desiderium. Tunc interrogatus, sitandem in illa sancta multitudine adesset sapiens Augustinus, eo quod ita libros eius, sicut & ipsius sancti Gregorij semper, ab ipsis cunabulis, amaret legere, satis prouidus, hoc solummodò respondisse refertur: Vir ille clarissimus & omnium expectatione gratissimus Augustinus, quem quæris, altior à nobis eum continet locus. Certè vbi ad eorum pedes cœpit prouere, vnus ab oculis eius, ostiarijs, & ipsis territis, simul cum luce euauit vir ille sanctissimus. Vnde & ab eo die à cunctis, in eadem Apostolorum sede, venerabilis Taio, extitit gloriosus, qui ante despiciabatur, ut ignauus.

Hæc ex vetusto. C. Quæ omnia paulo copiosius Rodericus lib. 2. c. 20. refert. Sunt qui affirmant, hunc librum Moralium Gregorij à Taione allatum, in Ecclesia Metropolitana Cæsaraugustæ hodie religiosè asservari, magna populi & Clerici veneratione.

IN NOMINE DOMINI
 Saluatoris nostri Iesu Christi,
 incipiunt gesta Synodalia quinquaginta duorum
 Episcoporum Pontificum, in vrbe Regia celebrata,
 die XVII. Calen. Ianuarij,
 Era DC. XCI.

ANno quinto Orthodoxi, atque gloriosi, & vera clementiae dignitate^a perspici, u^a Reccesuinthi Regis, cū nos omnes diuinæ ordinatio voluntatis, eiusdem Principis serenissimo iussu, in basilica sanctorum Apostolorum ad sacrum Synodi coëgisset aggregari conuentum, dies tandem lætitiæ, appetitu diutissimè præoptatus, & gratus adfuit, & iocundus; tanto nostri pectoris auidiori voto susceptus, quanto ad remedium salutis extiterat anhelantium præcordijs exquisitus. Cumq; ex more vnusquisque nostrūm ordini suo sedes debitas occupasset, & euentum rei, tranquillæ intentionis expectatio sustineret, adest serenissimus Princeps pia religione plenissimus, & summo laudum titulo gloriosus, qui sese nostro cœtui reddens acclinem, vt hunc omnipotenti Domino precibus commendarem, astans, ^b dulcissimis hortatus est verbis; grates referens Deo virtutum, quod suæ iussione implentes decretum, in vnum fuisset adunati Concilium. Sed cum tam piè humilem cognouisset eius sanctę animę voluntatem, & tam sublimis glorię celsitudinem videremus acclinem, tanta sumus in Dei gloriam exultatione succensi, vt grates illi debitas & honorem læti redderemus, & cernui. Sed quanto extulerat Principem humilitatis ordo sublimis, tanto ad exercitia summa virtutis instruebant exempla sacratissimi Principis formam nostrę religionis. Tum relatis Deo laudibus,

» Defuncta.C.A.

» Deest ab.A.C.

» Precipui.C.A.

» Dulc. vt filius nos
cohortatus. Exc.» Læti humiles redd.
C.A.

laudibus, de vnitatis alternæ prouentu, magna nos cum tranquillitatis gratia adlocutus est dicens:

Et si summus auctor rerū me diuæ memorię dñi, & genitoris mei tēporibus in regni sede subuexit, atq; ipsius glorię participē fecit, nunc tamē cū ipse requiē æternarū adeptus est mansionum, ea quę in me totius regiminis transfusa iura reliquit, ex toto diuina mihi potentia subiugauit. Vnde quia regendorum membrorum causa, salus est capitis, & felicitas populorum, non nisi mansuetudo est Principum, votiuē decreui vobis coram positus, & votorum meorum deliberationem sanctione patula referare, & studiorum^b acta sincera exhibitione deferre. At verò quia anhelum pectus sese in^c promissorum cōplementa diffundit, nec pigredine fessum retardationis oneribus sese^d submittit, longam prosequutionem compēdio breuitatis adstrinxi; & quidquid productionibus loquularum in concione diffundere potui, totum in^e tomī huius cōplicamento^f respersum calamo vestrę sanctitudini offerre decreui; id magno precatu deliberationis exhortans, vt quęcūq; illic detinentur adscripta, valido attēdati intuitu, sagaci perscrutemini studio, ac de his, quęcūq; extiterint placita Deo, vestri oris ad nos sacro referātur oraculo. Accepto deinde oblato nobis tomo, agētes Dño gratias adclamauimus: Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonę voluntatis. Post huius exultationis beatę gaudium, & cęlestis glorię hymnum, eidem sacro Principi benediximus, referatoq; inuoluto tomo, hæc inibi contexta reperimus.

» Deferens, partic. fecit. Exc.

» Apta decreta. Exc.

» Promissionum cōplem. Exc.

» Ne. Exc.

» Submittat. Exc.

» Quod. Exc.

» Prorsus almę vest. Exc.

Luc. 2.

IN NOMINE DOMINI FLAVIUS

^b Reccesuinthus Rex reuerendissimis Patribus, in hac sancta Synodo residentibus.

» Reccesuindus.C.A.

SANCTI Spiritus admirabili dono regulam fidei meę solidam tenens, & instructam agnosces, atq; in honorem eius diadema glorię, cum cordis humilitate prosternēs, illo lætus auditu, quòd omnes Reges terrę feruiunt, & obediunt Deo, en reuerendi Patres, excelsiori mihi venerationis honore sublimes, coram vobis aduenio, in gratiam mansuetudinis meę, beatitudinis vestręⁱ testimonium conuocans; & ad testimonium visionis vestrę memet coram omnipotentis Dei nutibus tremendis adclinans; referens illi corde læto gratias opulentas,

» Studium. Exc.

lentas, quod vos clementia voluntatis ipsius, ex nostræ celsitudinis iussu, ad huius sanctæ congregationis votium dignatus est deducere cœtum; confidens tam mihi, quàm vobis, & in præsentium ferie temporum, & in futurorum longitudine seculorum, eius adesse gratiæ præmium: quoniã & vestræ concordia in conueniendo vnanimem, ac religiosum demonstratis affectum, & dispositionis meæ in regendis populis, quàm pium sit, properatis patenter agnoscere votum. Nunc igitur quia momenti locutio longæ dictionis non capit excessum, quid de sancta fide nouerim, quam cœlitus illapsam mihi per sanctorum Apostolorum, sequentiumque Patrum ora cognoui, seu quæ de secuturis negocijs, pro quibus hunc conuentum vestræ congregationis coadunare percensui, intimare decreuerim, in huius tomi ferie conscripta tenete, ac relecta prænoscite, & cunctis, quæ tenori eius nostræ amplitudinis potestas impresit, vestræ beatitudinis grauitas effectum tam promptè ac miseranter impendat, quam nostræ mansuetudinis serenitas, hæc vobis implenda commendat. Exordium itaque allocutionis meæ, ex definitione sanctæ fidei inchoans, cætera, quæ futura sunt, prosequutionibus intimanda, velut supra soliditatem petrae constructurus, annectam: vt operis mei ædificium congressurus, eo sequentiã validiùs ponam, quo decentius firmissima prætulerim prima. Itaque coram se reuerentia vestra habeat, quod nosse non ambigit, me orthodoxæ fidei veram, sanctam & sinceram regulam, de corde puro, & conscientia bona plenissimè habere, veraciter scire, & fortissimè retinere; atque ita eam complecti, venerari, atque diligere, sicut eam Apostolica traditio dedit, sicut eam sancta Synodus Nicæna constituit, sicut Constantinopoli sanctorum Patrum congregatio definiuit, sicut Ephesini primi cœtus vnitas affirmauit, sicut Chalcedonensis Concilij definitio protulit: hanc cum fidelibus seruans, proprijs gentibus tenendam insinuans, hanc populis alienis annuncians; vt in illa glorificans Deum, & in tempore mortalium me summæ diuinitatis felicitas adsequatur, & in terra viuentium hereditas à me gloriæ capiatur. En reuerendissimi Patres quantum ad veritatem fidei sanctę pertinuit, ex toto animam meam suę confessions titulos explicuisse honorificentia vestra pensabit. Iam nunc magnopere arbitror esse mihi opportunus,

a Vestra concordia. Exc.

b Poteritis. Exc.

c Monens prælocutio. Exc.

d Dilectionis. Exc.

e Pernoscite. Exc.

f Futuris. C. A. Exc.

g Firmis. C. A. Exc.

h Sancta Apost. tradi. docet. Exc.

i Ad hanc saluandos infideles inuitas, in hunc subiectos populos regens, hanc prop. Exc.

k Et inter mortales me summæ. Exc.

l Opportunus. Exc. Opportunius extendendum. C. A.

portunius, quę intendimus, societati eiusdem veræ fidei studia sanctæ operationis innectere; ne hanc, aut sine operibus mortuam habeamus, aut non plenitudinis suæ dignitate perspicua, decidat inhonesta: dū scriptura non silente de quibusdam infertur, qui dicunt se nosse Deum, factis autem negant. Vt ergo hanc fidem supra lapidem illum solidatam, quem reprobauerunt ædificantes, idem tamen à Domino factus est in caput anguli, & est admirabilis in oculis nostris, plenius habeamus, eiusque insignibus decētius exornemur, attendite cuius operis fructum, cuiusque operationis argumentum studijs huius sanctæ fidei consociare velimus, & innectere quantocyus præoptemus. Itaque reuolutis retro temporibus, ita vos, omnemque populum iurasse recolimus, vt cuiuscunq; ordinis, vel honoris persona, quæ in necem Regiam, excidiumque Gothorum gentis, ac patriæ detecta fuisset vel cogitasse noxia, vel egisse, irreuocabilis sententiæ multatus atrocitate, nusquam mereretur veniæ remedium, vel alicuius temperantiæ perciperet qualecumque subsidium. At nunc, quia graue onerosumque censetur, dum pietatis actibus graui contradictione hæc sententia resultasse perpenditur, & sic funditus damnationis ad stipulatio retinetur, ne pietati, quæ Apostolo præcinente ad omnia utilis est, quicunque aditus referuetur, vestris hæc committo fidenti animo sacris pertractanda iudicijs, ac dirimenda sententijs. Vnde iam vestrum erit, inspirante vobis miseratione diuina, ita vtriusque discriminis temperare mensuram, ne aut in iuramento conditio teneat reos, aut impietatis vltio habeat inhumanos: sicque vestri nos instruat forma iudicij, vt subiectos populos, nec in profanationibus habeamus subditos, nec impietatis vinculis doleamus comminutos.

a Aut ne inhonesta à plenit. Exc. Deest Exc.

Tit. 1.
Psal. 117.
Matth. 11.
Marc. 12.
Luc. 10.

b Augmentum. Exc.

c Peroptemus. Exc.

Concil. Tol.
7. c. 1. & 6.
4. 18. & 5.
Tolet. 1010.

d Resultare. Exc.

e Pietatis. vnus M. G.

1. Timot. 2.
4.

f Referetur. C. A.

g In iuramento cond. Exc.

h Contaminatos. Exc.

Deest Exc.

i Quod. Exc.

k De quatuorlibet querel. auditibus extiterint. Exc.

titerint

titerint patefacta cum iustitię vigore misericorditer, & cum tēperamento miserationis iustissimę, cū nostra conuiuētia terminetis in legum sententijs, quę aut deprauata consistunt, aut ex superfluo, vel indebito^a coniecta videntur, nostrę serenitatis accommodante consensu, hæc^b sola quę ad sinceram iustitiam & negociorum sufficientiam cōueniunt, inordinatis; Canonū obscura quędam, & in dubium versa in meridię lucidę intelligentię reducat; omniumq; negociorum conuentus, ordinumq; status, qui in vestram extiterint deuoluti præsentiam, ita maiorum regulis cōcordantes iustissimę pię ac temperanter constituere studeatis, vt & mihi, qui ad studiorum fructus bonorum anhelō, pars beatorum adueniat, & vos, quoniam implentes voluntatem Dei, me non spernitis imprecātem, regio beatitudinis æternę suscipiat, & visio delectationis Dei sibi perenniter inhærere concedat. Vos etiam illustres viros, quos ex officio Palatino huic sanctę Synodo interesse^d primatus obtinuit, ac nobilitas spectabilis honorauit, & experientia æquitatis plebium rectores exegit, quos in regimine socios, in aduersitate^e fidos, & in prosperis amplector strenuos, per quos iustitia leges implet, miseratio leges^f inflectit, & cōtra iustitiam legum, moderatio æquitatis temperantiam legis extorquet, adiurans obtestor per omne illud admirabile, & solum vnus sacrę fidei sacramentum, h^g quo venerabilē omnium sanctorum Patrum sum obtestatus conuentum, vt ad cunctę veritatis, ac discretionis iustissimę formulam ita animos dirigatis, vt nihil à consensu præsentium Patrum, sanctorumque virorum aliorumⁱ mentes ducentes obtutu, quidquid innocētę vicinum, quidquid iustitię proximum, quidquid à pietate nō alienum, vel soli Deo^k cognoueritis existere placitum, instāter, modeste, & cum omni dignemini intentione complere; scientes quia in eo quod hæc mea salubria vota completis, vos Deo amabiles assignatis; & in eo quod decretorū^l vestrorum edicta fauoris exhibitione corrobore, me vobiscum simul Deo placitum adsigno. In commune iam vobis cunctis & ex diuino cultu ministris idoneis, & ex aula Regia rectoribus decenter electis diuini nominis adiuratione constrictis adijcio consensionis meę verum purumque promissum: vt quodcunque iustitię, aut pietati, salutarique discretioni vicinum decernere, seu adimplere cum^m nostro consensu elegeritis, omnia fauente Deo per-

^b Concorditer terminentur in leg. Exc.

^a Collecta. C.A.

^b Solum. Exc.
^c Ordinatis. Exc.

^d Mos primatus C.A.

^e Filios. Exc.

^f Misericordia M.

^g Impletur. Exc.

^h Per venerabilem omnium sanctorum Patrum (per quę obtestor) sanctorum conu. Exc.

ⁱ Mentis duc. obtutum. Exc.

^k Agnoueritis. Exc.

^l Nostrorum. Exc.

^m Sancto. Exc.

ficiam,

ficiam, & aduersus omnimodam cōtrouersiarum querelam, Principali auctoritate muniam, ac defendam; promissis illis, quę ad domesticos fidei regula veritatis pertinuisse probauit. Adhuc aliud à beatitudinis vestrę conuentu eiusdem fidei^b auiditas sancta deposcit, connectēte me^c in sequestrationis confinio causam, quę^d à nostro dogmate probatur extranea: quam licet per me lucrari Christus exoptet, inimicam sibi tamen esse non ambigit, donec quod ardentē optat, euidenter^e obtineat. Iudæorum, scilicet vitam, moreq; denuncio, quorum tantummodò noui terram regiminis mei pollutam esse peste contagij. Nam cū Deus omnipotens omnes ex hac regione radicitus extirpauerit hæreses, hoc solum^f sacrilegij remansisse dignoscitur, quod aut nostrę deuotionis instantia corrigat, aut vltionis suę vindicta disperdat. Ex ijs enim quosdam traditionis errore^g vetustę, video retinere iura perfidię; quosdam verò sacri baptismatis expiatis ablutione, ita in apostasię^h dolo relapsos errorem, vt detestabilior inueniatur in eisⁱ profanatio blasphemię, quam in illis, quos nondum constat purificatos esse regenerationis^k sacro liquore. Pro quo bonę intentionis agone, & lucro fidei verę, obsecro reuerentiam beatitudinis vestrę, atq; per supra^l taxatum contestor tremendę coniurationis^m tenorem, vt absq; omni fauore, vt absq; omni personarum partis ipsorum acceptance, quidquid ad Domini & Redemptoris mei Iesu Christi veram fidem, verumq; pertinetⁿ amorem, de his iubeatis ardēter, & verissimē Deo, ac fidei meę placitā sententiam dare. Vt sicut mihi diuina pietas regimē fidelium dedit, cum quibus se à me glorificari cognoscit, ita quoque infidelium assequi tribuat lucrum, in quibus, & voluntatis suę fieri bonum, & eius^o aduenisse congaudeam venerabile regnum. Datum sub die "decima septima" Kalendarū Ianuariarum, anno feliciter quinto glorię regni nostri. ^p In nomine Domini, Flavius Reccesuindus Rex hanc fidei, & bonę voluntatis meę deliberationem manu mea subscripsi.

Relecta tomipagina, vel finita, cū glorificassemus Deum de fidei Principali auditu, & de bonę voluntatis eius affectu, ad^q peragendum causarum cæterarū negocium statim vertimus animus, simulq; sumus exorsi^r iudicium.

^a Premissis. Exc.

^b Deuotio. Exc.
^c In sequentis traditionis conf. Exc.
^d Vestrę dignitati. Exc. Aliis nostrę.
^e Exhortetur. Exc.
^f Decet. Exc.

^f Sacril. dedec. Exc.

^g Vetusta. Exc.

^h Doleo Vnus. M. C. denuo. Exc.

ⁱ Prolatio. Exc.

^k Sacra. Exc.

^l Taxato. Exc.

^m Tenore. Exc.

ⁿ Honorem. Exc.

^o Conuenisse. Exc.

^p Desunt. Exc.
^q Item subscriptio. In. Exc.

^r Peragendum. Exc.
^s Initium.

I. De Catholica fidei plenitudine.

Tunc primæ narrationis exortu, ^a veræ fidei nobis tractatus occurrit: vt incipientes de illa primitus loqui, inde soliditatis auspiciemur exordiū, vnde sacræ sumpsimus natiuitatis initium. Quatenus assertionū ^b nostrarum forti præmissa sententia, quidquid subsequenter aduenerit de actis negociorum, fortius ^c subsistere valeat ^d feriem decretorum. Itaq; vnus sacræ fidei veram professionem, veramq; regulā tenere, nos tota virtute animi, & profitemur, & acclamamus cunctisque percipiendam, ac retinendam plena deliberatione incessanter prædicamus ^e & pandimus; sicut à sanctis Apostolis ostēta docetur, sicut à sequentibus patribus ^f orthodoxis disserta probatur, sicut etiam in sanctis illis Synodalibus gestis verisimilè confirmata dignoscitur; in quibus Arrij, Macedonij, Nestorij, vel Euty chetis insanissimus ^g error & dilucidè proditur, & radicitus extirpatur: sicut deniq; in sacris Missarum solennitatibus concordī voce profitemur, ac dicimus:

Credimus in vnum Deum Patrem omnipotentem factorem cæli & terræ, visibilium omnium & inuisibilium conditorem: & in vnum Dominum Iesum Christum, filium Dei vnigenitum, & ex Patre natum ante omnia secula; Deum ex Deo, lumen ex lumine Deum verum ex Deo vero; natum non factum, homousion Patri, hoc est, eiusdem cum Patre substantiæ: per quem omnia facta sunt, quæ in cælo, & quæ in terra: qui propter nos, & propter nostra salutem ⁱ descendit, & incarnatus est de Spiritu sancto, ex Maria virgine, & homo factus est; ^k passus sub Pontio Pilato; ^l sepultus, tertia die resurrexit. Ascēdit ^m ad cælos, sedet ad dexteram ⁿ Patris: inde vēturus in gloria iudicare viuos, & mortuos; cuius regni non erit finis. Credimus ^o in Spiritum sanctum, Dominum, viuificantem, ex Patre & Filio procedentem, cum Patre & Filio adorandum, & glorificandum; qui loquutus est per Prophetas: ^p in vnam Catholicam, atq; Apostolicam Ecclesiam. Confitemur vnum baptisma in remissionem peccatorum. Expectamus resurrectionem mortuorum, ^q vitam futuri seculi. Amen.

Huius sanctæ fidei regula idcirco nunc tractatus non recipit aperturam, quia & à sacris Doctoribus abundè constat exposita, & imminentium causarū negocia nos ad alia ^r pertrahunt peragenda.

II. De

II. De incauto iuramento.

Conc. Tolet.
7 cap. 1.

Secundę disputationis occurſu adfuit negotium tam difficile, quàm & graue, in quo de refugis, atq; perfidis disputatione cōmota; vtrum ne posset eorūdem temperari sententia damnatorum, magno satis conatu est exquisitū. Sed cum illarum series conditionum, ad quas decursis non longè temporibus pro eorum penuria, hostilitatis vastitas ^a nos iurare coegerat, nostris esset auditibus recensita, tantā reperimus obligationis illic inesse ^b censuram, vt macularum suarum nodositas non tantum videretur prohibitionē dedisse transgressionū, quantum conclusisse viscera pietatū. Aderat enim, quod in vtroq; pauor agebat, & ne sancti nominis profanatio fieret, & ne miserationis operatio interiret: quia ^c ex Dei nominis profanatione non aberat, ^d quod tenebat, & ex prohibitionē pietatis aderat, quod tædebat. Dumq; alterno periculorū obiectu se prolatæ sententiæ compugnarent, ^e periclitabamur in bifido partium dissidentium calle, quo ^f diremptionis tramite iudicium properaret. Sed cū gressibus disputationis nostræ se se difficultatis congressio ^g deuia obiecisset, properādi tandem relicto discrimine, cum fragore singultuū, & imbribus lacrymarum, ad Deum, qui pietatis fons est verba simul, & corda conuertimus, ^h orantes. Adspira sancte Spiritus, & ducito nos in portum voluntatis tuæ, sedatis fluctibus ignorantie nostræ. Ecce enim periculorum syrtes: in littore cursus nostri ⁱ peruenimus, atq; ^k huiusmodi obuiatibus naufragiorum obicibus, quod ^l dispositionis nostræ vela pādāmus, ^m attentius consideratione non cernimus. Sed aspira rursus sancte Spiritus, & dato nobis te donante nosse quod iubeas, ac te iuuante implere posse quod iusseris: vt & ⁿ perluſtrando illumines, quod nescimus, & adiuuando ^o proficias, quod implere pauemus. ^p Si iam ergo in te quiescētes, errorum fluctuum pauoribus ^q abdicatis, commercia nos ^r iubes disponere pacis, inchoemus illa, quæ, & in gloriam tuæ omnipotentie conferantur, & humanæ saluti, te ^s adnitate donentur. Temporibus non procul excursis, cum quorundam ^t refugarum tumultuosa seditio frequenter vastationes terris inferret, & scādala populis cum excidijs irrogaret; adeo vt captiuorum turmas ^v reducere, & desolationes terræ, quæ tali concussæ sunt peste, quilibet conatus nequeat

Nn 2 reparare,

En ver. C. A.

Sanctarum. C. A.

c. ustinere. Exc.
d. Vnus. M. f. serie.
re. Et.
e. Vnius ergo sac.
Exc.f. Expandimus. C. A.
g. Deest. Exc.
g. Orthodoxe. C. A.

De sunt E. c.

b. Err. deprehēditur,
& radicit. exup.
Exc.

Deest. C. A.

i. Desc. de cælis, in
Miss. Mozarab.
Deest. Exc.k. Et pass. Exc.
l. Ac sepult. & tert.
Exc.m. In Exc.
n. Dei Patris omni-
potentis. Mozar.
o. Et in Spiritum san-
ctum viuificato-
rem. Exc.p. Et vnam. Mozar.
Exc.

q. Et vit. C. A.

r. Trahunt. Exc.

Non. Exc.

b. Testuram. C. A.

c. Et ex. C. A.

d. Qui terrebat. Exc.

e. Sibi Exc.
f. Pericl. ancipites in.
Exc.
g. Directionis. Alias
directionis. Exc.
h. Et de via nos abie-
ciss. Exc.

Deest. C. A.

i. Proueniunt. Exc.
k. Hinc inde obu.
Exc.
l. Disputationis.
Exc.
m. Attentionis. Exc.
C. A.

n. Per te lustr. C. A.

o. Perficias. Exc.

p. Simus ergo in te
requiescentes, &
Exc. & C. A.
q. Abiectis. Exc.
r. Iube. Exc.
Annuentes. Exc.s. Refutatorum. Exc.
Alias, vt nostri.
t. Ducerent, & Eccle-
siarum desolatio-
nes facerent, quæ
tal. Exc.

reparare, ^a & actū est vi potius necessitatis exortæ quàm de-
 liberatione iudicij, vt contra eosdem, eisdemque simillimos,
 cum omni ferè populo acerrima iuramenta daremus. Vnde
 iurasse nos per attestationem diuini nominis, conditio iura-
 menti demonstrat, & ne resolui queat, sacræ Scripturæ au-
 thoritas instat: scribitur namq; in Exodo: Non assumes no-
 men Domini Dei tui in vanum: neq; enim in fontem habebit
 Dominus eum, qui assumpserit nomen Domini Dei sui fru-
 strà. Item in Leuitico: Non periurabis in nomine meo; nec
 pollues nomē Domini Dei tui. Ego Dominus. At verò, quia
 illata pressurarū acerbitas resolui possit ac debeat, tam vin-
 culorum, & lamentorum ^b error insinuat, quàm eiusdem au-
 thoritatis Dominicæ præcepta ^c commendāt. Etenim iuxta
 veterem translationē, ita quosdam per Esaiam graui expro-
 bratione Dominus increpat, dicens: Vg filijs desertionis, dicit
 Dominus: fecistis consilium non per me, & sponsonem non
 per spiritum meum, adijcere peccatū super peccatum. Item
 Hieremias: Iniquitates nostras declinauerunt ista, & peccata
 nostra amouerunt bona à nobis: quia inuenti sunt in populo
 meo impij, & laqueos statuerunt ad dispergendos viros, &
 comprehenderunt. Vt laqueus instans plenus volatilibus, sic
 domus eorū plenæ dolore. Et per Michæã. Heu mihi ^d anima,
 quia perit ^e reuertens ^f ad terram; & qui corrigit inter homi-
 nes non est; omnes in sanguine iudicantur; vnusquisq; pro-
 ximum suum ^g tribulat tribulatione; in malū manus suas præ-
 parant. Ad beneficentiam certè, quæ diuinis oculis tanto est
 gratior, quanto & inuenitur esse præstantior, sic nos Isaias
 instruit, dicens: Dissolue colligationes impietatis, solue fasci-
 culos deprimētes. Paulus etiam vas electionis: Pietas ad om-
 nia utilis est. Et Iacobus: Iudicium sine misericordia illi, qui
 non fecerit misericordiam: superexaltat autem misericordia
 iudicium. Ioannes item: Qui odit fratrem suum, homicida est:
 & scitis, quia omnis homicida non habet vitam æternam in
 se manentem. Et per semetipsum Veritas: Diligite inimicos
 vestros, benefacite his, qui oderunt vos. Et iterum: Dimittite,
 & dimittetur vobis: si autem non dimiseritis, nec Pater vester
 cœlestis dimittet vobis peccata vestra. Ecce sunt Dominicæ
 iusiones hinc inde ad stipulata firmissima cautione præce-
 pta: ac proinde, quia sunt diuini oris prosecutione taxata, ma-
 nebunt per omnia æterna lege præfixa. Quid ergo? nunquid
 aut

Exod. 20.
2. 7. 4. Ne
esse est.

Leuit. 19.

Isai. 30.

Hierem. 5.

Isai. 58.

1. Ad Tim.

4. Iacob. 2.

1. Ioan. 3.

Luc. 6.

Et exat. C. A. Exc.

Horror insinuat.
Exc.
Commédant. Exc.

Anima mea. Exc.
Ex reuertens. C. A.
A terra. C. A.

Trib. omnes in ma-
lum suas manus
preparant. Exc.

aut ^a iuramenti iustitiam, ^b aut misericordiæ pacem sibi con-
 traire narrabimus: dum scriptum sit: Misericordia, & veritas
 obuiauērent sibi iustitia, & pax se complexæ sunt? aut quia
 controuersiarum lapsus se se in ^c contentione diffundunt,
 ideo vnus partis assertionem narrabimus non implendam?
^d Cur alterius assertio partis iacturæ ^e cōminatur instātiā?
 & quia iuramenti custodia vltionem nō temperat pauescen-
 dam, idcirco impietatis atrocitas mortē pariet execrandam?
 Absit: etenim si publicis sacramentorum gestis (quod Deus
 auertat) à quibuslibet illicita, vel non bona extitisset cōditio
 alligata, quæ, aut iugulare animam patris, aut agere compel-
 leret stuprum sacratissimæ Virginis, nunquid non tolerabi-
 lius esset stultæ promissionis reijcere vota, quàm per inuti-
 lium promissionum custodiam exhorredam criminum im-
 plere mensurā? Quod si ita ^f est, quomodo crederetur vnus
 obseruantia iusionis esse fons pietatis, cum emitteret ^g riuu-
 los vltionis? Aut quænam illa ^h esse sacræ obseruatio legis,
 quæ sacrilegia committeret ⁱ prauitatis? Vel cuius mensuræ
 æquitas videretur, vt ex vnus præcepti cautela, necis ex-
 oriretur immanitas truculenta? At nunc non ita contendi-
 mus, vt contentionum diuortijs concitatis, nos ipsos con-
 tentionis certaminibus misceamus. Est verè pax in vtroque
 quod dicimus: quia sic Spiritus sanctus iter nostrum, ac cur-
 sum temperat, vt in nullo ^k deuium hoc ^l à sua disposi-
 tione secludat: vnde plena iam voce, pleniori fide, plenissi-
 maq; intentione prædicimus, atque in tota sanctæ Ecclesiæ
 vniuersitate prædicamus pariter, & optamus, nulla profa-
 natione solius, & summæ diuinitatis nomen existere ad-
 sumendum, nullo periurij sacrilegio indebitè profanandum,
 nullo vsquam cōtractu fallaciæ contingendum. Nam si atte-
 stante veritate, propter profanationem periurij euitandam
 prohibetur omninò iurare, cum dicitur: Sit sermo vester, est,
 est, non, non: quod autem plus his est, à malo est, quomodo
 impunitum erit, nomen tantæ gloriæ voluntariè profanasse;
 dum in eo taxata fides dignoscitur interisse? vel quatenus pa-
 cis fœdera ^m in gentium disidia ligabuntur, si nō iuramenti
 facta sanctiori integritate seruentur? Etenim omne, quod in
 pacis ⁿ fœdere venit, tunc solidius subsistit, cū iuramenti hoc
 interpositio roborat. Sed, & omne, quod animos amicorū cō-
 ciliat,

Psal. 84.

2. 7. 4. Si
public. iuo.
p. 12. c. 9.

Matth. 5.

100. p. 12. c.
2.
2. 7. 1.
Omne quod.

Iuramenta iustitiæ.
Exc.

Aut iuramēti mi-
misericord. C. A.

Contentionē. Exc.

Ne. Exc.
Patiatur. Exc.

Esset. Exc.

Tribulos. Exc.

Esset. Exc.

Probitatis. C. A.

Deius nos casus à
dispos. Exc.

A se seclud. C. A.

Inter. Exc.

Fœdera. Iuo. Exc.

ciliat, tunc ^a fixius durat, cum ^b eos sacramenti vincula ligant. ^a Fidelius, Exc. ^b Ea Exc. ^c Testib^{us} stipulatur, Exc.

Omne etiam, quod ^c testis adstipulat, tunc verius constat, cum id adiectio iurationis affirmat. Quod si & testis deficiat, innocentis fidem sola iurifurandi taxatio manifestat. Hinc &, vt ^d mentibus humanis diuina voluntas panderet quod volebat, ne labens fragilitas pro incerto teneret, quod inuiolatae veritatis promissio exprimebat, per Esaiam loquitur, dicens: Ego Dominus, & non est alius; in memetipsum iuravi. Si ergo tantae institutionis limite sunt votiuia iuramenta seruanda, quis alienorum a veritate haec adstruat execrabiliter violanda? Stabunt ergo sacrae auctoritatis viuida iussa, nec vana profanatione erunt aliquatenus temeranda. Verum ne iuramenta, quae data sunt, videantur in nos ita penitus miserationum conclusisse praecordia, vt nullam de pietatis affectu animae viscera concipiant indulgentiam paritura: sic stabilitis contractibus ^f iuramenti, sinum misericordiae aperimus, atq; ita cunctis Deo placita deuotione misereri censemus, vt nos nec iuramenti teneat cautio reos, nec inhumanitas faciat execrandos. Occurrere certe miserorum ruinis debet, subsidio vnusquisque, quo valet, & releuatione alienae vindictae, a se Dei remouere vindictam: libat enim Domino prospera, qui ab afflictis pellit aduersa. ^g Inde Iob, ante passionis experientiam ^h impudens patientibus, quod in passionis suae patientia memorabat, suarum virtutum catalogum texens inter caetera sic connectit: Benedictio perituri super me veniebat, & cor viduae consolatus sum. Et paulo post: Flebam quondam super eum, qui afflictus erat, & compatiebatur anima mea pauperi. Hinc & Salomon: Erue eos, qui ducuntur ad mortem: & qui trahuntur ad interitum, liberare non cesses. Quibus sanctae auctoritatis instructi decretis, nec sanctum nomen profanasse nos constat, quod nullatenus profanandum vox nostrae praedicationis insinuat, & indulgentiae visceribus adaperitis, licet oris sui professione damnati difficile mererentur absolui (iuxta quod scriptum est: Sanguis tuus super caput tuum; os enim tuum loquutum est aduersum te. Et iterum: Ex ore tuo iustificaberis; & ex ore tuo condemnaaberis) tamen pietatis intuitu, & parcendi viam pandimus, qui & misericordiam prorogamus. Huius sane promissionis incaute crudam, cruentamque temperare sententiam illa quam maxime compellimur causa, quod haec duo

^a Motibus, C.A.

^d Viuifica, Exc.

^f Iuramento, Exc.

^g Vnde Iob iuuante passionis suae experientia impendit patientibus passionis suae patientiam memorabat, summe, Exc.

^h Imprudens Vnde M. 6.

Iob. 19. 30.

Exon. 24.

Reg. 1. c. 1.

Matth. 11.

duo mala licet sint omnino cautissime praecauenda, tamen si periculi necessitas ex his vnum ^a temerare compulerit, id debemus resolvere, quod minori nexu noscitur obligare. ^b Quid autem ex his leuius, quidue sit grauius rationis acmine inuestigemus. Etenim dum periurare compellimur, creatorem quidem offendimus; sed nos tantummodo maculamur: cum vero noxia promissa complemus, & Dei iussa superbe contemnimus, & proximis impia crudelitate nocemus, & nos ipsos crudeliori mortis gladio trucidamus: illic enim duplici culparum ^d telo percutimur, hic tripliciter iugulamur. Restat ergo vt eod nostra pergat sententia, ^f quod misericordiae patuerit via: quae ita Dño probatur accepta, vt plus eam cupiat, quam sacrificia veneranda; dicente ipso: Misericordiam ^g volui, & non sacrificium. ^h Ac indulgentiae concessa licentia, miserationis ipsius opus in gloriosi Principis potestate redigimus; vt quia Deus illi miserendi aditum patefecit, remedia pietatis ipse quoque non deneget: quae ita Principali discretionem moderata ⁱ persistunt, vt & illis ^k sit aliquatenus misericordia contributa, & nusquam gens, aut patria per eosdem, aut periculum quodcumque perferat, aut iacturam, haec miserationis obtentu temperasse sufficiat. Caeterum quaecumque iuramenta pro Regiae potestatis salute, ^l vel contractatione gentis, & patriae vel haecenus sunt exacta, vel deinceps extiterint exigenda, omni custodia omniq; vigilantia insolubiter decernimus obseruanda, a membrorum truncatione, mortisq; sententia ^m religione penitus absoluta. Sed ne prauarum mentium versuta nequitia nosmet ad periurij quandoque deuocet culpam, nec a sanctae fidei regula hanc asserat venire sententiam, tam diuinae auctoritatis oracula, quam praecedentium Patrum assera huic narrationi curauimus ⁿ innectenda. Etenim incommutabilis idemque semper existens Dei summi natura ^o praecellens, sua saepe in sacris literis legitur mutasse promissa & pro misericordia temperasse sententiam. Vnde quamlibet sit impassibilis atque immutabilis, ^p identidem deitate firmissima, crebro tamen eius & iuramenta leguntur, & poenitentia: quae sacris extant mysterijs ^q adoperata. Iurare namque Dei, est a se ipso nullatenus ordinata conuellere: poenitere vero eadem ordinata, cum voluerit, immutare. Sic enim per Hieremiam dicit: Repente loquar aduersus gentem & aduersus regnum, vt eradicem & destruam, &

Diff. 13. c. duo mala. Iuo p. 12. c. 10. Burch. l. 12. c. 29. 84.

Ofsa. 6. Matib. 7.

22. q. 4. In commutabi.

22. q. 4. In commutabi.

Hierem. 18.

^a Temperare, Exc.

^b Obligari Grat. Iuo.

^c Pietatis acum. Exc. pure rationis Iuo. Grat.

^d Deest in Exc.

^e Gladio perimus, Grat. Vt hac nostra. Exc. Qua. Exc.

^f Hac Exc. b Volo Burch. & Exc.

^g Persistant. Exc. k Ita sit miser. Burch.

^h Constitutione Burch. Contutatione Exc.

ⁱ Religatione. C.A.

^j Innect. sic enim per Hieremiam, &c. Burch. a quo interiecta desunt. Parcens.

^k Quidam M. fide quidem eiusdem que de tatis licet sint dicta firmissima, crebro. Exc. & Grat.

^l Adoperata. Exc.

disperdam illud. Si poenitentiam egerit gens illa a malo suo, quod loquutus sum aduersus eam, agam & ego poenitentiam super malo, quod cogitavi vt facerem ei. Et per Ezechielem: Si dixerō iusto, quod vita viuat, & confisus in iustitia sua fecerit iniquitatem, omnes iustitiæ eius obliuioni tradentur, & in iniquitate sua, quam operatus est, in ipsa morietur. Si autem dixerō impio: Morte morieris, & egerit poenitentiam a peccato suo, vita viuet, & non morietur. Si ergo nostra cōuersio sic diuinam mutat sententiam, cur miserorum tantæ lacrymæ, vel pressura tam crudâ non temperet ex miseratione vindictâ. Hinc etiâ populo Israëlitico sæpè vltro promissa suspenditur, & Niniuitarum perditio, diuinæ sententiæ permutatione, sedatur.

At verò illustri laudū titulo præclarus auctor Ambrosius in libro de officijs primo, huiuscemodi rei causa, sic loquitur: Est enim contra officiū nonnunquam, promissum soluere, sacramentum custodire: vt Herodes, qui iurauit, quoniam quidquid petitus esset, daret filiæ Herodiadis: & necē Ioānis præstitit, ne promissum negaret. Nam de Iephthe quid dicā, qui immolauit filiā, quæ sibi victori primū occurrerat, quo votum impleret, quod sponderat, vt quidquid sibi primū occurrisset, offerret Deo. Melius fuerat nihil tale promittere, quàm promissum soluere parricidio. Item in libro. 3. Purum igitur, ac sincerum oportet esse affectum, vt vnusquisq; simplicem sermonē proferat, vas suum in sanctitate possideat, nec fratrem in circumscriptione verborū inducat, nihil promittat inhonestū: at si promiserit, tolerabilius est, promissū non facere, quā facere, quod turpe sit. Sæpè pleriq; constringunt se iurisiurandi sacramento, & cū ipsi cognouerint promittendum non fuisse, sacramento tamen contēplatione faciunt, quod sponderint, sicut de Herode supra scripsimus, qui saltatrici præmium turpiter promisit, crudeliter soluit. Turpe est, quod regnum pro saltatione promittitur, crudele, quod mors Prophetæ pro iurisiurandi religione donatur. Quanto tolerabilius tali fuisset periuriū sacramēto? Et post pauca de Iephthe differens, Miserabilis (inquit) necessitas, quæ soluitur parricidio. Melius est nō vouere, quā vouere id, quod sibi, is, cui promittitur, nolit exsolui. Et post paululum: Non semper igitur promissa soluenda omnia sunt. Deniq; ipse Dominus, sicut scriptura indicat, frequēter suam

*Destruam. Burch
Super mal. Exc.*
*Viro, quod Exc.
Vitam C. A
Conuersus a iustitia. Exc. Aliis, vti nostri.*
Deest. Exc.
*Pressura. Exc.
Temperant. Exc.*
Sed. Nam S. Ambrosius in lib. 1. de officijs. ita ait: Purus igitur, &c. Burch. quæ hic media sunt, nō agnoscit. Et. C. A. Etiam Exc.
*Et sacram. Exc.
Petitura. Exc.*
Victori. Vnus M. f.
Seducat. Exc.
Ac si promittere querat. Burch.
Ius sacramenti, tamen cont. Burch.
*Datur. Exc.
Tale. C. A. Exc.*
*Disputans. Exc.
Deest. C. A.
Vouer. id, quod sibi is. Burch.*
Deus. Exc.

Exe. 33.
Amb. lib. 6. 50.
Matth. 14.
Marc. 6.
Iudic. 11.
1. 4. 7. vnusquisque simplic.
1. 4. 11. semper.

mutat sententiā. Vir quoq; sanctissimus Augustinus vestigationis acumine cautus, inueniendi arte præcipuus, afferendi copia profluus, eloquentiæ flore venustus, sapientiæ fructu fœcundus, hæc in suis narrat affatibus. Duo sunt omnino genera mendaciorum, in quibus non magna culpa est, sed tamen non sunt sine culpa, cum aut iocamur, aut proximis mentimur; illud primum in iocando ideò non est perniciosissimum, quia non fallit: nouit enim ille cui dicitur ioci causa esse dictum: secundum autem ideò mitius est, quia retinet nonnullam beneuolentiam. Ideò ipse: Non auferrat (inquit) veritas misericordiam, non misericordia impediat veritatem. Si enim pro veritate, aut quasi rigida veritate, oblitus fueris misericordiam, non ambulabis in via Domini, in qua misericordia, & veritas obuauerunt sibi.

Beatus etiam Gregorius Papa, & libris & meritis honorandus, atque in ethicis assertionibus penè cunctis meritò præferendus, sic in libris infert Moralibus: Quia ergo Beemoth iste ita inexplicabilibus nodis ligat, vt plerumq; mens in dubio adducta, vnde se a culpa soluere nititur, inde culpa arctius adstringatur, rectè dicitur: Nerui testiculorum eius perplexi sunt: argumenta namq; machinationum illius, quo magis laxantur, vt relinquunt, eo magis implicantur, vt terreat. Est tamen, quod ad destruendas eius versutias vtiliter fiat. Et cum mens inter minora, & maxima peccata constringitur, si omnino nullus sine peccato euadendi aditus patet, minora semper eligantur. Quia & qui murorum vndiq; ambitu, ne fugiat, clauditur, ibi se in fugam præcipitat, vbi breuior murus inuenitur. Nostri quoq; seculi Doctor egregius Ecclesiæ Catholice nouissimum decus præcedentibus ætate postremus, doctrine cōparatione non infimus, & quod maius est, in seculorum sine doctissimus, atq; cum reuerentia nominandus Isidorus, in libro sententiarum secundo, hæc pro tali narrat negotio: Non est conseruandum sacramentū, quod malè incautè promittitur: velut si quispiam adulterē perpetuam cum ea permanendi fidem polliceatur. Tolerabilius est enim sacramentum non implere, quàm permanere in stupri flagitio. Similiter in Synonymis: In malis promissis rescinde fidem, in turpi voto muta decretum; quod incautè vouisti, non facies: impia est promissio, quæ scelere adimpletur. Hæc de sacris paginis, auctoribusq; præcipuis breuissimè

Affectibus. Burch.
*Est. Exc.
Pro misericordia ment. Exc. F. pro proximis ment. Burch. aut cū promittimus ment. Inchoandum. C. A. Minus. Exc. mentitus Burch. qui toto hoc loco mutilus est. Idem. Exc.*
Sib. Hinc Papa Gregorius in libris Moralium sic ait: Quum mens inter minora, & max. Burch. a quo cetera desunt. Et vitæ merit. Exc. Tam. Exc.
Inuen. Hinc & Isidorus ait: Tolerabilius est enim, &c. Burch.
Iam seculorum finitorum. Exc.
Malum. C. A.

Psal. 84.
Isidorus lib. 2. sentent. 6. 31. de iuramentis sent. 10. et. 12. q. 4. non isthoc.
Isidor. lib. 2.
Vide hic Burch. qui hic vitæ merit. variat.

mutat

simè sufficiat prælibasse. Nam plurima colligere poterit, qui hæc attentius legendo quæsierit. Cæterum quibus hæc nequaquam sufficiunt, vel hinc sumant cum rubore silentium; quia optat Vas electionis anathema esse à Christo pro fratribus nostris, quàm perdurare crudelibus in delictis.

III. De præmio Episcopalis ordinis tituli.

Tertiæ ratiocinationis alloquio doluimus, contra priorum monita Patrum, vota perniciosissima posterum. Nam quanto frequentius illi noxia vetuerunt, tanto studiosius isti perpetrare vetita non quiescunt. Sicq; per contrarium, quod penitus occumbere debuit, insultare non desinit: & res quæ tot excisa decretis arefcere potuit, ad vicem^b Lernæi capitis, ut ferunt fabule, truncata virefcit. Denique, quod sine magno dolore dicendum non est, reperiuntur quam plurimi negotio muneris perituri, mercari velle gratiam Spiritus sancti; dum vile præmium donant, ut Pontificalis ordinis sublime culmè accipiant; obliu verborum Petri, qui dixit ad Simonem: Pecunia tecum sit in perditionem, quoniam donum Dei existimasti per pecuniam possideri. Proinde quia & vsitatum est tale malum, & maiorum frequenter extat mucrone succisum, nos quoque huic vulnere^d cancroso ignitum, quod superest, adhuc inijcimus ferrum; decernentes omnimodo, ut quicumq; deinceps^f pro percipienda Sacerdotij^g dignitate quodlibet præmium detectus fuerit obtulisse, ex eodem tempore se nouerit anathematis opprobrio condemnatum, atq; à^h perceptione Christi corporis & sanguinis alienum, ex quo illum constat hoc execrabile Christo perpetrasse flagitium. Quod si aliquis extiterit, qui accuset, ille qui hunc ordinem munerum fuerat acceptione lucratus, & suscepti honoris gradu priuetur, & in monasterio sub perenni pœnitentia religetur. Illi vero qui pro hac causa munerum acceptores extiterint; si Clerici fuerint, honoris amissione multentur; si verò laici, anathemate perpetuo condemnentur.

IIII. De Episcopis pollutis.

Quartæ congressionis euentu obuius sese nobis intulit pontificalis culminis lapsus, quem ante flere, quàm disponere compulsi ex ordine sumus. Nam cum secundum carnis assumptæ mysterium

mysterium Ecclesiæ suæ fuerit dignatus caput existere Christus, meritò in membris eius intentio Episcoporum officia peragere cernitur oculorum: Ipsi enim de sublimiori celsitudine^a ordinum regunt, & disponunt subiectas multitudines plebium. Vnde quanto ipsi fiunt sequentium^b ducatores, tanto meritorum lumine debent esse fulgentes. Quapropter omnes Episcopi, inter cæterarum ornamenta virtutum, nitore carnis debent propensius enitere; ut ex hoc, audientes munditiam appetant, ex quo doctores immunditia non deturpat. Aded ut si deinceps Episcopi detecti fuerint execrabilibus flagitijs, cum quibuslibet fœminis pollui, aut familiari peculiaritate versari, nouerint se irreuocabili sententia Patrum vlcisci, id est, & loci & ordinis sui dignitate priuari.

V. De Sacerdotibus ministrisq; pollutis.

Quintæ actionis impulsu peruenit ad totius Concilij sacrum auditum, quosdam Sacerdotes, & ministros obliuiscetes maiorum^c veteribus constitutis, aut vxorum, aut quarumcunq; fœminarum, immunda societate, & execrabili contagione turpari; pessimi cordis obstinatione, tam sacris literis, quàm Patrum regulis obuiantes; nec leui quidem respiramine^b memoriæ cõmendantes, quod scriptum est: Sancti estote, quoniam & ego sanctus sum, dicit Dominus. Et illud Apostolicum: Mortificate membra vestra, quæ sunt super terram, id est, fornicationem, & immunditiam, concupiscentiam malam, & auaritiam: quibus quanto est pertinacior^h vsus in malis, tanto austerioribus conuenit obuiare decretis. Propter quodⁱ flagitij dedecus, specialiter hoc à sancto Concilio definitur, ut omnes Episcopi id ipsum in suis quærere sollicitè curent; & cum hoc verissimè reperire potuerint, omnes placiti^k cautione^m taliⁿ distringant, ut nunquam vltiùs tam abominanda committant. Mulieres verò, seu liberæ sint, seu ancillæ, ac illis turpitudine sociatæ, ita omnibus modis separentur, & monasterio tradantur, ut vltiùs ad confocios sui criminis reuertendi omnem habeant aditum denegatum. Illi verò si omnino coërceri nequiuerint, vsque ad exitum vitæ suæ, monasterijs deputati, pœnitentiæ disciplinis maneat omnino subiecti.

^a Sua. Exc.

^b Hydre cap. C. A.

^c Tantum. Exc.

^d Cancroso. Exc.

^e Omnino. Exc.

^f Propter accipiendam. Exc.

^g Dignitatem. Exc.

^h Participatione suo. Exc.

ⁱ Suscepto. Exc.

^k Lenitic. 19.
20.
Coloss. 3.

^a Ordinis. Exc.

^b Ductores. Exc.

^c Præfulgere. Exc.

^d Ac. C. A.

^e Ac veterum constitutorum. Exc.

^f Et pessima. Exc.

^g Contemplantes quod. Exc.

^h Vis. Exc.

ⁱ Flagitijs detectis. Exc.

^k Flacita. Exc.

^l Causatione. C. A.

^m Taliter. Exc.

ⁿ Constringantur. C. A.

^o Tam turpiter sociata. Exc.

^p Aut certe vendantur, ut vlt. Exc.

^q Confocios. Exc.

^r Disciplinis monasticis maneat. Exc.

*VI. Si uxores duxerint Subdiaconi, quid
observandum.*

Sextæ discussionis obiectu, quorundam malè sibi conscio-
rū patuit denotatum elogium. Nam relatum est nobis quos-
dam Subdiaconos, postquam ad sacri huius ordinis perue-
nerint gradum, non solum carnis immunditia fordidari; cum
scriptum sit: Mundamini, qui fertis vasa Domini: sed etiam,
quod dictu quoque nefas est, novis vxoribus copulari; asse-
rentes hoc ideo sibi licere, quia benedictionem à Pontifice se
nesciunt percepisse. Proinde omni excusationum discisso
velamine, id præcipimus^a observari, ut cum isdem Subdia-
cones ordinantur, cum vasis ministerij benedictio eis ab Epif-
copo detur, (sicut in quibusdam Ecclesijs vetustas tradit anti-
qua, & sacra dignoscitur consuetudo substare prolata) omni
penitus ab illis forde mulierū, ac familiaritate remota. Quod
si hoc vulnere deinceps fuerint sauciati, mox erunt sub pœ-
nitentiæ oneribus, vsque ad extremum vitæ, monasterijs
religandi.

*VII. De Clericis, qui ad coniugia moresque
seculi redierint.*

Septimæ assertionis accessu adiit cœtum nostrum tam inue-
recunda progressio, quam ignobilis, ac detestanda præsum-
ptio. Quosdam enim, aut euentu necessitatum, aut metu pe-
riculorum^b adeptos fuisse nouimus Ecclesiasticarum officia
dignitatum: & quoniam cum illis hæc imponerentur, id sibi
fieri noluisse^c testantur, idcirco hæc spernere, atq; ad pri-
stina pertentant coniugia, moresque redire; tam nequiter
cœlestia iura soluentes, quam promptè secularibus extant il-
lecebris inhiantes. Qua de re nosse nos conuenit, quod Epif-
copalis eminentiæ^d culmen non immeritò sacris omnibus
esse summa percensuit, quæ cæteris Sacerdotibus exercenda
prohibuit; scilicet templorum Dei sacrationem, chrismæ
benedictionem, sacrorumque ordinum institutionem, quæ
tam^f diuinaliter ordinata persistunt, quam excellentissimè
conferuntur: quia & tanto ab eis singulariter impenduntur,
quanto eidem summo culmini peragenda seruantur. Quo-
modò ergo quod in se recipit, à se reijcere poterit, cum hæc
à nullo

à nullo altero conferri, quam à solis Pontificibus nouit, à
quibus nec ligata solui, nec soluta^a poterunt ab aliquo re-
ligari? Sic enim ad Petrum Veritas ait: Quodcunq; ligaueris
super terram, erit ligatum & in cœlo; & quodcunq; solue-
ris super terram, erit solutum & in cœlo. Nequaquam ergo
aliquando poterit profanari, quod diuina iussione, simulq;
Apostolicæ traditionis auctoritate sacrum noscitur extitisse.
Verum sicut sanctum chrisma collatū, & altaris honor, euelli
non queunt, ita quoque^b sanctorum decus honorum, quod
his compar habetur & socium, qualibet fuerit occasione
perceptum, manebit^c omnibus modis inconuulsum. Ad
extirpandum verò radicitus huius callidæ machinationis
inutile argumentum, id sibi rationabiliter dari nouerint in
obiectu, quod sacrosancti Baptismatis inappretiabile do-
num est semper; & sæpè non solum nolentibus, verum
etiam (quod maius est) nescientibus impertitur: sed hoc à
nullo penitus profanari permittitur. Quòd^d si & hîc op-
ponitur, nec dum rationis^e capaces existere, qui hoc^f pro-
bantur accipere, hîc omnimodò^h conticescant; quia si
maiores impunè non deserunt, quod paruuli, vel nescien-
do, vel nolendo percipiunt, quanto magis non conuenit
violare, quod pro mortis, aut pœnarum euadenda perni-
cie, occulta Dei dispensatione dignoscitur obuuisse. Re-
cedant ergo talium^k desideriorum impudorati fautores;
& licet inuiti perceperint, quod non merebantur habere,
libenter tamen, ob cœleste retineant præmium, quod no-
lendo, per terrenæ consequuti sunt necessitatis euen-
tum: ut^m tamen inuiti appetant bona diligere, quæⁿ quæ
sponte videntur^o desides impugnare. Quòd si quis post
hoc perennis dispositionis edictum, non sinceriter sacris
inhæserit cultibus, & abijciens à se gratiam, quam accepit,
relabi ad coniugia, moresq; seculi attentauerit, vel eum
redire^q constiterit, mox omni Ecclesiastici ordinis dig-
nitate^r priuatus, verè, ut apostata à sanctæ Ecclesiæ li-
minibus, & societate fidelium habeatur prorsus exclusus;
monasterij claustris, donec aduixerit, sub pœnitentia re-
trudendus.

^a Potuerunt. Excet
aliqui.

^{Matth. 16.}

^b Sacrorum. M. S.
sacrum. Exc.

^c Omnimodò. Exc.

^d Observare. C. A.

^d Et si hic. Exc.

^e Capacem. Exc.

^f Probatum. Exc.

^g Hinc. C. A. Exc.

^h Cognoscant. Exc.

ⁱ Violari. Exc.

^k Des. sine verecū-
dia impud. Exc.

^l Propter. Exc.

^m Tam. Exc.

ⁿ Quam. Exc.

^o Desidentes. Exc.

^p Relabatur. Exc.

^q Ad hoc const. Exc.

^r Priuatur & vs ap.
Exc.

^b Ab Episcopis sum-
ptis nou. Exc. ali-
qui.

^c Testati sunt. Exc.
Deest. C. A.

^d Diuina auctoritas
non immeritò sa-
cris omnibus esse
summa percensuit.
Exc.
Chrismatis. C. A.

^f Diuinaliter. C. A.

VIII. *Vt nullus ordinetur, qui non perfectè nouerit officia Ecclesiastica.*

Octauæ disceptationis ^a affectu reperimus quosdam diuini officijs mancipatos tanta ^b nesciente fœcordia plenos, ^c vt nec in illis probentur instructi competenter ordinibus, qui quotidianos versantur in vsus. Proinde sollicitè constituitur, atque decernitur, ^d vt nullus cuiuscunque dignitatis Ecclesiasticæ deinceps ^e percipiat gradum, qui non totum psalterium, vel canticorum vsualium, & hymnorum, siue baptizandi perfectè ^f nouerit supplementum. Illi verò, qui iam honorum dignitate funguntur, huius tamen ignorantia cæcitate vexantur, aut sponte sumant intentionem ^g necessaria perdiscendi, aut à maioribus ad lectionis exercitia cogantur ^h inuiti. Absurdum siquidem est, eos, qui cæteros simpliciores & laicos habent docere, (quibus & disciplinae, & vitæ debent esse veluti quoddam speculum) ad alicuius ordinis, vel dignitatis promoueri statum, qui legem Dei ignorant, nec literarum saltem mediocritate sint insigniti. Nullus igitur ad sacra Dei mysteria tractanda veniat indoctus ^{*} lotus aliquis, aut ignorantia tenebris cæcutiens: sed solus is accedat, quem morum innocentia, & literarum splendor reddunt illustrem. Aliter ordinaturis, & ordinandis imminet in posterum Dei, & eius Ecclesiæ vindicta.

IX. *De his, qui esum carniū in quadraginta diebus percipiunt.*

Nonæ intentionis admonitu detecta est ingluuies horrenda voracium, quæ dum fræno parsimoniam non adstringitur, religioni contraire ⁱ censetur. Nam dicente Scriptura: Qui spernit minima, paulatim ^k decidet in maxima, illi ^l tanto edacitatis ^m improbæ sumptu grassantur, vt cœlestia, & penè summa contemnere videantur. Etenim cum Quadragesimæ dies anni totius decimæ deputentur, quæ in oblatione ieiunij ⁿ Domini consecrantur, quibus etiam saluberrimè conditio

^a Affatu. Exc.

^b Nescientia. C.A.

^c Ita literarū, & disciplinae ignaros, vt nec in illis Exc. quidam.

^d Nullius Exc.

^e Percipiant. Exc.

^f Nouerint. Exc.

^g Necessariam. Exc.

^h In quibusdam Exc. hic sequentia subiunguntur.

ⁱ Monstratur. Exc.

^k Decidit. Exc.

^l Desunt C.A.

^m Tanta. Exc.

ⁿ Improbate grassantur. Exc.

^o Domino. Exc.

conditio humani generis expiatur, dum à quatuor mundi partibus ad hanc homo religionem crediturus adducitur; quatuor elementis formatus, propter transgressionem Decalogi quaterdecies conuenienter affligitur, ^b illi ausu temerario hæc omnia ^c contemntes ^d voracitatis ingluuiem non frænans, & (quod peius est) Paschalia festa illicitorum esuum ^e præceptione profanant. Quibus ex hoc adeò accerrimè interdicitur, vt quisquis absque inuitabili necessitate, atque fragilitatis euidenti languore, seu etiam ætatis impossibilitate, diebus Quadragesimæ esum carniū præsumpserit attentare, non solum reus erit resurrectionis Dominicæ, verumetiam alienus ab eiusdem diei sancta communione. Et hoc illi cumuletur ad pœnam, vt ipsius anni tempore ab omni esu carniū abstineat gulam: quia sacris diebus abstinentiæ oblitus est disciplinam. Illi verò, quos, aut ætas incuruat, aut languor extenuat, aut necessitas arctat, non ante prohibita violare præsumant, quàm à Sacerdote permillum ^f accipiant.

^a Et ex quat. Exc. C.A.

^b Illis qui. Exc.

^c Contemnt. Exc.

^d Nec vorac. ingl. frænans. Exc.

^e Perceptione. Exc.

^f Deest Exc.

^g Deest Inon.

^h Percipiant.

X. *De Rectorum reuerentia, apud Synodale decretum.*

Decimæ ^a conloquutionis assensu molestis actibus, quos sagax indagatio pietati obuiare detexit, & non tam benè regendi licentia, quàm se mansuetudo impugnasse probauit, satis (vt opinamur) & lege gloriosi Principis, & decreto sanctæ Synodi huius contradictum esse conspeximus. Ita enim sanctus Spiritus per vtrasque definitiones mortalium corda perfluit, vt vitali flatu verborum in posterum omnem exureret malè concupiscentium rabiem animorum. Actum namque est in definitionibus ipsis, vt quia pietatis diuinæ incomprehensibilis & ignota natura, se se conditioni mortalium in vnione personæ coniunxit mysterio redemptionis humanæ, nos quoque à membris capitis huius, & perfidiæ malum, & concupiscentiam, quæ radix malorum est omnium, & auaritiam, quæ inuenitur seruitus Idolorum, pari simul igne, ac mucrone, totoque artificio radicitus euellamus, ac defecemus. Ab hinc ergo, & deinceps, ita erunt in regni gloriam præficiendi rectores,

^a collecta: ionis. Exc.

^b Desunt Exc.

^c Vnitate. Exc.

^d Membra cap. Exc.

1. Tim. 6.
Ephes. 5.

rectores, vt aut in vrbe regia, aut in loco, vbi Princeps decesserit, cum Pontificum, maiorumq; palatij omnimodo eligantur assensu; non^a forinsecus, aut conspiratione paucorum, aut rusticarum plebium seditioso tumultu. Erunt catholicæ fidei assertores, eamq; , & ab hac, quæ imminet Iudæorum perfidia, & à cunctarum hæresum iniuria defendentes: erunt actibus, ^b iudicijs, & vita modesti: erunt in prouisionibus rerum tam^c parci amplius quàm extenti, vt nulla vi, aut factione scripturarum, vel definitionum qualiumcunq; contractus à subditis, vel exigant, vel exigendos intendant: erunt in conquisitis ^d oblationibus gratissimè rebus, non prospectantes proprii iura commodi, sed consulentes patriæ, atque genti. De rebus congregatis ab eis, ^e illas tantùm sibi vendicent partes, quas dictauerit auctoritas Principalis. ^f Verùm quæcunq; inordinata reliquerint ^g hæreditabunt gloriam successores. ^h Propria eorum, & ante regnum iustissimè conquisita, aut filij, aut hæredes capiant iure proximitatis. De affinium successione, vel munere, quamuis inordinata relicta, ⁱ "aut" primo tantum filijs, aut hæredibus sequenter proficiant, vel propinquis. Atq; ita in eorum cunctis actibus, moribus, atque rebus præfatæ legis erit auctoritas valitura, vt ^k ea perenniter maneat inconuulsa. Et non priùs apicè regni quisquam ^l perceperit, quàm se illa per omnia suppleturum iurisiurandi taxatione definiat. Cui etiam legi, vel decreto ^m Episcopali, nõ solùm in futuro, sed etiam in præsentis reuerentiam apponentes, decernimus, vt quicumq; detractor, & non potiùs venerator decreti eiusdem, atque legis esse maluerit, siue religiosus ille, siue sit laicus, non solùm Ecclesiastica excommunicatione plectatur, verùm, & sui ordinis dignitate priuetur.

XI. De profanatoribus decretorum Patrum.

Vndecimæ occasionis articulo decretorum vniuersalium perenne dedimus firmamentum, scientes, quòd multimoda semper Deus oppositione iudiciorum ⁿ ærumnam releuet oppressorum: & sicut malis exigentibus hominum permittit exerceri pœnas vltionem, ita cum voluerit grauedines releuat pressurarum. Hinc & decreta præcedentium Patrum, ad cõtentionis iurgium radicitus euellendum, ritè

ritè Synodalem fieri censuere conuentum; vt illic de diuersitate iudiciorum ¹ protensæ lites habeant terminum, vbi Spiritus sanctus vniuersalem coadunauerit cœtum. Ab hoc ergo Spiritu sancto succenti; ne ^b quilibet in posterum, aut impunè valeant ^c cõmoueri, aut generalia statuta ^d conuellere, plena decernimus vnanimitate connexi, vt quæcunque pro fidei causis, Ecclesiasticisq; negocijs, aut in præteritis gestis, aut in præsentibus constitutis, aut futuris etiam in decretis ^e vel sint, vel fuerint definitiones conscriptæ ^f vniuersali auctoritate, nullus his deinceps contradicere audeat, nullus ea ^g euertere præsumat, nullus non implere contendat. Nam si quis ex religione contra hæc inobediens, aut susurrans, vel certè lacerator, aut inuidus, ^h aut non potius eorundem fautor extiterit ⁱ gratiofus, & honoris sui, & cõmunions ^k sanctæ luceat amissione multatus. Cùm verò quælibet sancta Synodus agitur, aut pacificè inter ^l Pontifices quippiam definitur; si pauciores per nescientiam, vel contentionem fortè dissentiant; aut commoniti plurimorum sententiæ cedant, aut ab eorum cœtu cum dedecore confusionis abscedant, ^m & excommunicationis annuæ sententiam luant.

XII. De his, qui spernunt hæc sancita.

"Duodecima, quæ est finalis & vltima sacratissimi Principis obsecratione piissima, pro Iudæorum abominabili, ac nefanda perfidia, execranda nostro cœtui perpatuit causa: quam idcirco in fine sententiarum censuimus esse ponendam, quoniam eandem gentem delicti sui merito retroductam, per diuinæ sanctionis oracula à capite ^o positam deflemus ^p in caudã. Sed quia Christus, vt pro nobis, ita quoq; pro illis est mortuus, iuxta quod ipse ait: Non sum missus nisi ad oues, quæ perierant domus Israël; necessarium duximus summam pro eis impendere curam, pro quibus suam Christus ponere non dedignatus est animã. Ideoq; Principali clementia deuotissimè ^q præfautes, quæ ob hoc sui regni apicem à ^r Domino solidari præoptat, si catholicæ fidei pereütium turmas acquirat (^s indignum orthodoxæ fidei Principem sacrilegis imperare, fideliumq; plebem infidelium societate polluere) nihil aliud pro his ex nostra sententia definitur, quam vt decreta Concilij Toletani, quod diuæ memoriæ Sisenandi

Conc. Tol. 4.
cap. 56. 57.
58. 59. 61.
62.

ESTHON

Regis aggregatum est tempore, à nobis, ac posteris omnimoda suppleantur intentione, ^a Quisquis autem ab eiusdem Synodi voluerit sententia dissentire, vt verè sacrilegum se noverit condemnari.

XIII. De gloria Trinitatis, & Principis.

Diuinæ Trinitatis inseparabile nomē, sicut inspiratione mirabili nostrorum tractatuū primordia ^b lineavit; ita consummatione sublimi ^c eadē iam perficiendo ^d concludit: vt in illo sit nostrum explicuisse, à quo nobis adfuit inchoare. Damus ergo gloriam, & honorem eidem sanctæ, atq; ^e indiuisibili Trinitati, quæ nobis ^f ex se dicere cōtulit, & in se dicta compleuit; quæ reformauit in extremitate seculorum remedia pietatum, & resoluit ligamina ^g vinculorum. Sit gratiarum actio, salus, & benedictio exercituum Domino super ^h serenissimum Reccesuinthum, Principē gloriosum. Gratiarum actio, & reuerētiae plenitudo, à nobis omnibus in commune, ipsi clementissimo Principi bonorum gratifico largitori; cuius votorum instātia benigna Deus attulit complementa; cuius ⁱ dispositione pijsima pressurarū remouit exitia; cuius temporibus ^k conferat vigere iustitiam, & exuberare misericordiam opulentam; cui post præsentis æui tempora, diuturnam cum sanctis omnibus tribuat in remuneratione coronā. Nos autem omnes hanc decretorum seriem ex ^l rectæ, vel pietatis, ac iustitiæ fonte manantem, coram Deo, & sanctis Angelis eius, orthodoxis omnibus, & nunc, & in ^m futurum impensissimè commēdamus; obsecrantes enixius, vt hanc, & reuerenter adimpleant, & ab ænulis benignè defendant. ⁿ Contēnentibus eam diuinæ seueritatis vltio pauenda ^o proueniat, obseruatibus autem misericordia profluens, pax perpetua, & gloria sempiterna contingat. Huius quoq; sententiæ fortitudine vel ^p valore, decreti nostri seriem, quam in serenissimi domini nostri Reccesuinthi Regis ^q edidimus nomine, pro rebus à diuæ memoriæ patre suo quolibet titulo conquisitis, decernimus omninò constare. Legem deniq; , quam pro coërcenda Principum horrenda cupiditate, idem clementissimus edidit Princeps, simili robore firmamus, atq; , vt in futuris retro temporibus, modis omnibus obseruetur, pari sententia definimus. Quæ etiam ne taciturnitate temporum, vel obliuiosa vetustate ^r depereant, huic nostræ

^a Qui. Exc.

^b Illuminavit. Exc.

^c Eundem. Exc.
^d Concludat. Exc.

^e Inuisibili. Exc. aliqui.

^f Et hæc die Exc. Alias, & ex se die. Deest. Exc.

^g Vinc. collationibus gratiarum. Salus, Sc. C. A.

^h Serenissimo Reccesuintho Principe glorioso. Exc.

ⁱ Dispositio. Exc.

^k Conferat iustitia vigorem, & exuberare misericordiam opulentam. Cui Dominus post. Exc. aliqui. Rea. fidei. Exc.

^m Futuro. Exc.

ⁿ Et contēnent. C. A. Proueniat. Exc.

^p Vigore. Exc.

^q Edidimus. Exc.

^r Deest. Exc.

^r Deserantur. Exc. Alias, venostri.

nostræ constitutioni vtraq; decernimus innectēda; ^a ita cunctorum memoriæ commendanda, vt à cunctis regulis superioris ordinatis ^b nusquam maneant segregata. Cætera quoq; decretorum nostrorum iudicia, quæ ab ^c hac Synodo noscuntur esse cōfecta, si quis conuellere forsitan decreuerit, aut ^d temerè implere neglexerit, vel infringere quandoq; voluerit, per iudicium omnipotentis Dei anathema sit. Soli autē Deo nostro gloria in secula seculorum. Amen.

Interfuerunt huic sancto Concilio ^e Pontifices numero ^f quinquaginta duo, id est:

- 1 **O**rontius, Emeritensis Metropolitanus Episcopus.
- 2 **O**ntonius, Spalensis Metropolitanus Episcopus.
- 3 **E**ugenius, Regiæ vr̄bis Metropolitanus Episcopus.
- 4 ^g **P**otamius, Bracarensis Metropolitanus Episcopus.
- 5 **G**abinus Calagurritanus Episcopus.
- 6 **E**partius Italicensis Episcopus.
- 7 **A**nsericus Segobiensis Episcopus.
- 8 **D**unila Malacitanus Episcopus.
- 9 ^h **T**alo Gerundensis Episcopus.
- 10 **S**tephanus Astigitanus Episcopus.
- 11 **T**agontius Valerianensis Episcopus.
- 12 ⁱ **D**onumdei Impuritanus Episcopus.
- 13 **V**binibal Ilicitanus Episcopus.
- 14 **I**oannes Cauriensis Episcopus.
- 15 **F**loridius ^k Segobriensis Episcopus.
- 16 **M**arcus ^l Castellonensis Episcopus.
- 17 **G**eorgius ^m Agathensis Episcopus.
- 18 **V**incentius Tuccitanus Episcopus.
- 19 **S**elua ⁿ Egitanienensis Episcopus.
- 20 **V**bidericus ^o Segontinus Episcopus.
- 21 **C**andidatus Asturicensis Episcopus.
- 22 ^p **D**auila Complutensis Episcopus.
- 23 **E**geredus Salmanticensis Episcopus.
- 24 **A**thanasius ^q Setabitanus Episcopus.
- 25 ^r **G**uericus Ausonensis Episcopus.
- 26 **M**auricius Oretanus Episcopus.
- 27 **A**bientius Elborensis Episcopus.
- 28 **F**ilimirus Lamicensis Episcopus.

^a Et ita. Exc.

^b Nequaquam. Exc. Alias, nusquam. Hac sancta. Exc.

^d Temeranter. C. A.

^e Qui & subscriperunt.
^f Quinquaginta quinque, scilicet. Exc.

^g Exc. Potamius Calagurritanus Episcopus. Et in sequenti subf. Potamius Bracarenf. Metropolitanus Episcopus.

^h Alias, Taio. C. A. Toila. Exc.

ⁱ Donus Imopyrenæus Episcopus. Exc.

^k Segobriens. Exc.

^l Castellonens. Exc.

^m Egitanens. C. A.

ⁿ Egabrens. Exc.

^o Segontiens. Exc.

^p Dalila. Exc.

^q Setabienf. Exc.

^r Gubericus. C. A.

- 29 Seruandus^a Eliplensis Episcopus.
- 30 Silvester Carcaſſonenſis Episcopus.
- 31^b Ala Eliberitanus Episcopus.
- 32^c Vnadila Viſenſis Episcopus.
- 33^d Amanurus Abilenſis Episcopus.
- 34^e Afrila Dertofanus Episcopus.
- 35 Adeodatus Pacenſis Episcopus.
- 36^f Bacanda^g Egabrenſis Episcopus.
- 37 Felix^h Valentinus Episcopus.
- 38ⁱ Euforus Cordubenſis Episcopus.
- 39 Froila Mentefanus Episcopus.
- 40 Giberius Bigaltrenſis Episcopus.
- 41^j Maurellus^k Vrgilitanus Episcopus.
- 42 Hermenfredus^l Lucenſis Episcopus.
- 43^m Aſcarius Palentinus Episcopus.
- 44 Celedonius Calabrienſis Episcopus.
- 45 Litorius Aucenſis Episcopus.
- 46 Iulianusⁿ Auccitanus Episcopus.
- 47° Sona Aurienſis Episcopus.
- 48^p Seruodeus^q Baſtitanus Episcopus.
- 49 Sifebertus^r Coimbrenſis Episcopus.
- 50^s Taio Cæſaraugullanus Episcopus.
- 51 Eusebius Oſcenſis Episcopus.
- 52^t Balduigius^x Arcauicenſis Episcopus.

Item Abbates.

- 1^u Fvgitiuus^y Abbas^z ſubſcripſi.
- 2 Anatolius Abbas^z ſubſcripſi.
- 3 Euficius Abbas^z ſubſcripſi.
- 4 Ildeſonſus Abbas^z ſubſcripſi.
- 5 Simpronius Abbas^z ſubſcripſi.
- 6 Eumerius Abbas^z ſubſcripſi.
- 7 Quiriacus Abbas^z ſubſcripſi.
- 8 Morarius Abbas.
- 9 Ioannes Abbas.
- 10 Secundinus Abbas.
- 11^{aa} Marcellinus Archiprebyter Toletanus^z ſubſcripſi.
- 12^{ab} Silicolus Primicerius^z ſubſcripſi.

^a Ilipenſis. Exc.

^b Aia. Exc.

^c Vbadila. C. A. A.

^d Amanungua. C. A. Exc.

^e Elnenſis. Exc. ^f Aprila. C. A.

^g Baucada. C. A. Exc.

^h Agabrenſis. Exc. ⁱ Valentinenſis. Exc.

^k Phoſphorus. C. A. Exc.

^l Virgelenſis. Exc.

^m Icenſis. C. A.

ⁿ Aſcaricus. Exc.

^o Accitan. Exc. ^p Sontanus. Exc.

^q Seruodei. Exc. ^r Baſtianus. Exc.

^s Conimbricenſis. Exc.

^t Tais. C. A.

^u Valduigius. C. A. ^x Arcobricenſis. Exc.

^y Abba eſt ſemper in. C. A.

^z De eſt Exc.

^{aa} De eſt Exc.

^{ab} De eſt Exc.

^{aa} De eſt Exc.

^{aa} De eſt Exc.

^{ab} Siriculus. C. A. ^{aa} De eſt Exc.

Item

Item Vicarij Episcoporum.

^a Vicaria. C. A.

- 1^b Odulfus, ^c Auianchimari Episcopi Ecclesie Dumien-
ſis, ſubſcripſi.
- 2 Seruandus, Archiprebyter Vincentij Episcopi Ecclesie
^d Agarenſis, ſubſcripſi.
- 3 Godeſcalcus, Prebyter ^e Egilanis Episcopi Ecclesie ^f Oxo-
menſis, ſubſcripſi.
- 4^g Matericus, Prebyter ^h Sonani Episcopi Ecclesie ⁱ Brita-
nienſis, ſubſcripſi.
- 5 Victorinus, Prebyter Beati Episcopi Ecclesie Tudenſis,
ſubſcripſi.
- 6^k Suttericus, Diaconus Gaudiolani Episcopi Ecclesie Iler-
denſis, ſubſcripſi.
- 7^l Conantius, Diaconus ^m Mareli Episcopi Ecclesie Dianen-
ſis, ſubſcripſi.
- 8 Daniel, Diaconus Marcelli Episcopi Ecclesie Vrcitanæ, ſub-
ſcripſi.
- 9 Sindigis, Diaconus Vincibilis Episcopi Ecclesie Irienſis, ſub-
ſcripſi.
- 10 Sagarellus, Diaconus Saturnini Episcopi Ecclesie Ofono-
benſis, ſubſcripſi.

^b Odulgus, Abbas Riachimari Episcopi Exc. Abialus Archiprebyter, ſubſcripſi. ^c Auianchimare. C. A. ^d Egarenſ. C. A. ^e Gerabricenſ. Exc. Alias vt noſtri. ^f Egiæ. Exc. ^g Oxobienſ. Exc. ^h Mattericus. Exc. ⁱ Somnani. Exc. ^j Britolenſ. Exc.

^k Guitericus, Diaconus. Exc.

^l Tonantius, Diac. Gauduleni Episcopi Ecclesie Ilerdenſ. Exc. ^m Maurelij Dianenſ. Ecclesie Episcopi. Exc.

Item ex viris Illustribus officij Palatini.

- 1° Hodoacrus, Comes Cubiculariorum, & Dux.
- 2^p Hofilo, Comes Cubiculariorum, & Dux.
- 3 Adulphus, Comes Scantiarum, & Dux.
- 4^q Dabilo, Comes, & Procer.
- 5^r Astalaus, Comes.
- 6 Atanephus, Comes, & Dux.
- 7 Ella, Comes, & Dux.
- 8 Paulus, Comes Notariorum.
- 9^s Tuancius, Comes Scantiarum.
- 10 Euredus, Comes, & Procer.
- 11^t Ricilla, Comes Patrimoniorum.
- 12 Afrila, Comes Scantiarum.
- 13^v Vbenedarius, Comes Scantiarum, & Dux.
- 14 Fandila, Comes Scantiarum, & Dux.
- 15^x Cunefridus, Comes^y Spathariorum.
- 16 Frolla, Comes, & Procer.^z

^o Viri Illustres officij P. Exc. ^p Hodoagrus. C. A. Odoacer. Exc. ^q Ofilo. Exc.

^r Babilo. C. A. ^s Ataculfus. C. A.

^t Euantius. Exc.

^u Riquira. C. A. ^v Rucchila. Exc.

^w Benedarius. Exc.

^x Cunefredus. Exc. ^y Sacrariorum. Exc. ^z In. C. A. eſt amplius, Procira Comes Patrimoniorum.

DE-

DECRETVM "IN DIE SECVNDA"
vniuersalis Concilij editum in nomine
Principis.

* Defunt A. C. pro
quibus est iudicij
vniuersalis.

Soliditatem reddidisse fracturæ, atque fecisse confurgere,
quod extiterat^a collisum, & incrementum est^b vsitata^c
mercedis & plenitudo consumatæ perfectionis. Ponderi ete-
nim collidentis ruinæ, si æqualium proximorum^c curam cõ-
uenit obuiare, quanto grandioris culpæ erit Prælatos incu-
riæ discrimen incurrere, si non quo valent^d excommunicatio-
nis^e onere commissos procurent populos subleuare. Prope-
randum ergo est inter ruinas collisionum, cateruas eripere
collisorum: vt ex hoc iugiter & vltra, nec vigorem nocendi
habeat execranda pressura, & omnis compressus nouerit san-
ctiõnis esse^f sacra sibi collata remedia. Cum decursis ergo tẽ-
poribus duræ damnationis sese potestas^g grauis^h attolleret, &
in subiectis populisⁱ imperium dominantis non formaret iu-
ra regiminis, sed excidia vltionis; aspeximus subditorum sta-
tum non ex ordine vegetari rectoris, sed deijci ex graue-
dine potestatis. ^b Contraxerant enim leges elata fastigia in bi-
fronti dissidio motionis: & aut in culpis lex ardua sæuiebat,
aut in spolijs fauorem lex^j voluntariè commodabat. Inde
mœstos animos non spes fouebat ex munere, sed tolerantia
vexabat in funere. Inde iam in reparationis occurso, non
tantum nos abire ratio sola cogit, verum & ipsa^k commo-
tio rerum impellit: vt ex omnium animorum deliberatione
concordi illa^l maneat sententia dicti, quæ & finem ausibus
rite ponat illicitis, & consultum saluandis iure ferat popu-
lis. Quosdam namq; conspeximus Reges, postquam fuerint
regni gloriam assequentes, extenuatis viribus populorum,
rei propriæ congerere lucrum: & obliuio^m quod regere sunt
vocati, defensionem in vastationem convertunt, qui vastationem
defensione pellere debuerunt. Illud grauius inne-
tentes, quod ea, quæ videntur acquirere, non regni depu-
tant honori, nec gloriæ, sed ita malunt in suo iure confun-
di, vt veluti ex debito decernant hæc in liberorum posteritatem
transmitti. Quam itaq; ob rem in proprietatis illa con-
nantur redigereⁿ sinum, quæ pro solo constat illos Imperi-
ali percepisse fastigio, ^o aut pro libito, in iuris proprii
collocant

Concidisse. C. A.
Vsuata. C. A.

Cura in alio M. G.

Excommunicationis.
Exc.
Honore. C. A.

Sanctæ. C. A.

Deest. C. A.

Impiorum domi-
natus. Exc.

Contraxerunt eni,
Reges. Exc.

Voluntaria. Exc.

Cõmonitio. Exc.

Emanet. C. A.

Quod Reges sint
vocat. C. A.

Sinu. C. A.

Vt quodlibet C. A.

collocant antro, quod publicæ vtilitatis adquisitionem esse
constat obtentu. Nam nunquid ad illos, aut populorum ad-
uentus, aut rerum poterat concurrere census, nisi extitissent
gloriæ sublimati culminibus? aut ab æqualibus illi^a potue-
rant rerum coaceruatione ditari, nisi^b subiectis, glorioso api-
ce potuissent attolli? Omnia tamen certè totius plebis mem-
bra subiecta, dum ad principale caput releuant attentum de-
bitæ^c visionis^d obtutum, ab illo negociorum prospectant re-
medium, cui modò gratum, modò debitum irrogant cen-
sum. Regalis proinde ordo ex hoc cuncta sibi deberi conuin-
cit, ex quo^e se regere cuncta cognoscit; & inde conquisita,
non alteri, quàm sibi iustè defendit; vnde non personæ, sed
potentiæ suæ hæc debere non ambigit. ^f Regem etenim iura
faciunt non persona: quia nec constat sui mediocritate, sed
sublimitatis honore. Quæ ergo honori debentur, honori
deferuiant; & quæ reges accumulunt, regno relinquunt: vt
quia eos gloria regni decorat, ipsi quoque gloriam regni non
extenuent, sed exornent. Habeant deinceps iure conditi re-
ges in regendo corda sollicita, in operando facta modesta, in
decernendo iudicia iusta, in parcendo pectora prompta, in
conquirendo studia parca, in conseruando vota sincera: vt
tanto gloriam regni cum felicitate retentent, quanto iura
regiminis mansuetudine conseruauerint, & æquitate direxe-
rint promissæ præmium^g dilectionis. Ne non prodisse pu-
tetur ex fomite rationis, ^h reuelare conuenitⁱ euidentissimam
speciem operis: vt ex illo nos idoneos assertores habeat pro-
bitas veritatis, ex quo^k se per semetipsam reseruauerit qua-
litas actionis. Ecce enim ita ex gentis nostræ mediocribus,
maioribusque personis, multos hæcenus corruisse reperi-
mus, & deflemus, vt eorum agnitis ruinis, non aliud possi-
mus, quàm diuinæ iudicia considerare^l permissionis. Quo-
rum quidem domorum spolia, & potentiarum diuitias si-
mul, & prædia ita conspiciamus prorsus exinanita, vt nec fis-
ci vsibus commoda, nec Palatinis officijs reperiantur in re-
medium salutare collata. Cuius rei ex vtroque concurrente
defectu, dum & adiudicatos sententia iudiciorum elisit, & in
eorum bonis ad ipsorum vicem munificatus^m nemo surre-
xit penè, non res ista disciplinam in ordine, sed defectum
posuisse pensatur in gente: illo maiori salutis dispendio cu-
mulato, quod tam hæc, quæⁿ de iudicatis vigor iudiciorum
abstra-

Potuerint. Exc.

Per subiectos. Exc.

Iusionis. Exc.
Obtutu. Exc.

Se Regem recog-
noscat. Exc.

Reg. terrenum.
Exc.

Dictionis. Exc. Di-
ctionis. C. A.
Releuare. C. A.
Euidētissima spe-
cie. Exc.

Semper semetip-
sam. C. A.

Promissionis.
Alius. M. G.

Nemo penè non
tenuisse discipli-
nam. Exc.

A. Exc.

abstraxerat, quàm illa, quæ qualiscunque prouentus ordine profligationis ^a congefferat, tota proprietatis Principum amplitudo in sinum suæ receptionis incluserat: sicq; solo Principali ventre suppleto, cuncta totius gentis membra vacuata languescerent ex defectu. Vnde ^b eueniet, vt nec subsidium mediocres, nec dignitatem valeant obtinere maiores: quia dum solius potestatis vigor maxima occupauit totius plebis status, nec minima ^c iure defendit. Adeo cum omni palatino officio, simulque cum maiorum, minorumque conuentu, nos omnes tam Pontifices, quàm etiam Sacerdotes, & vniuersi sacris ordinibus famulantes, concordie definitione decernimus, & optamus, vt omnis conquisitionis profligatio, in omnium rerum viuentium, "ac non viuentium"; immobilium quoque, & moueri valentium corpore, vel specie, forma, vel genere, quæ à gloriosæ memoriæ Cindasuintho Rege, à die, quo in regnum dignoscitur conscendisse, ^d repertus quolibet modo extiterit "augmentasse", omnia in serenissimi, atque clementissimi nostri Reccesuinthi Principis perenni transeant potestate; & perpetuò deputentur in iure non habenda parentali successione, sed possidenda regali congressione; ita vt iustè sibi debita quisque percipiat, & de reliquis ad remedia subiectorum, quæcunque elegerit Principis voluntas, exerceat: illis tantummodo exceptis, quæ memoratus diuæ memoriæ Cindasuinthus Princeps ante regnum, aut ex proprijs, aut ex iustissimè conquisitis visus est habuisse: in quibus cunctis filijs eius, vnà cum glorioso ^e domino nostro Reccesuintho Rege ^f maneat & diuisio libera, & possessio pace plenissima. Sed & illæ res, quas prædictus Princeps de iustis prouentibus filijs suis, vel quibuslibet iustissimè visus est contulisse, vel reliquisse, omnes in eorum iure maneant inconuulsæ: illa negocij huius veritate seruata, vt quia grata voluntas gloriosi ^g domini nostri Reccesuinthi Regis reddere decernit vniciq; iustissimè debita, nemo inuasionis calumniam moueat, aut damna requirat, ^h propter quod gloriosæ memoriæ genitorem eius quædam indebitè ⁱ abstulisse constiterat.

^a Contriuer. Exc.^b Euenit. Exc.^c Iura. Exc.^d Defunt in Exc.^e Reperta in Exc.^f Decet in Exc.^g Domino. C. A.^f Promanet. C. A.^g Domini. C. A.^h Præter quæ. Exc.ⁱ Habuisse. Exc.

LEX EDITA IN EODEM
Concilio à Reccesuintho Principe
glorioso.

Habetur in
Foro iudicij
lib. 1. tit. 1.
lege. 6.

IN NOMINE Domini Flavius Reccesuinthus Rex. Eminentia celsitudo terrenæ tunc salubrius sublimia probatur appetere, cum saluti proximorum pia cernitur compassione prodesse. Vnde solet contingere, vt plus commode aliena salute conquirat, quàm de propria vtilitate quisque percipiat. In multis enim, ^a quia multorum salus attenditur, maioris lucri summa ^b percipitur; in se autem, quia priuati commodi fructus appetitur, non ^c satis est, si vnus beneficij præmia conquirantur. Hinc & illa regendarum tantumdem salus est plebium, quæ non suos fines priuata voluntate concludit, sed quæ vniuersitatis limites communi ^d prosperitatis lege defendit. Quapropter, ne salutis ordo imperialibus videatur verbis potius obtineri, quàm ^e factis, de sublimitatis obtentu declinamus ad vota supplicum tranquillæ ^f iussionis ^g aspectum: vt inde salutaris compassio habeat commodum, ^h vnde turmæ plebium adeptæ fuerint supplicationis effectum. Cum igitur præcedentium serie temporum immoderatio auiditas Principum sese prona diffunderet in spolijs populorum, ⁱ & augetet eis, rei propriæ censum ærumna flebilis subiectorum; tandem supernæ ^k respectiois afflatu nobis est diuinitus inspiratum; vt quia subiectis leges reuerentiæ dederamus, Principum quoque ^l excessus retinaculum temperantiæ poneremus. Proinde sincera mansuetudinis ^m deliberatione, tam nobis, quàm cunctis nostræ gloriæ successoribus adfuturis, Deo mediante, legem ponimus, decretumque diualis obseruantia promulgamus, vt nullus Regum, impulsiois suæ quibuscunque motibus aut factionibus, scripturas de quibuslibet rebus alteri debitis, ita extorqueat, vel extorquendas instituat, quatenus iniustè ac ⁿ nolenter, debitarum sibi quisque ^o priuari possit dominio rerum. Quod si alicuius gratissima voluntate, quidpiam de rebus à quocunque perceperit, vel pro euidenti præstatione, lucratus aliquid fuerit, in eadem scriptura patens voluntatis, ac præstiti conditio adnotetur, ^p per quam à nolente fuisse scripturam exactam,

^a Cum. C. A.^b Percipitur. Exc.^c Salutis. C. A.^d Pietatis. Exc.^e Pactis. Exc.^f Visionis C. A. & Forum iudi.^g Aspectu C. A.^h Vnde plebes adeptæ. Exc.ⁱ Vt aug. For. iud.^k Respirationis afflatu For. iud.^l Excessibus. Exc.^m Mansuetudinis For. iud.ⁿ Violenter indebitorum. Exc.^o Probare. Exc.^p Per quam, aut impressio Principis, aut cõferentis fraus euidentiõsimè de tegatur. Et si patuerit à nolente. Exc. & For. iud.

Pp aut

aut refipifcat improbitas Principis, ^a & euacuet, quod malè ^a Vt. Exc. contraxit; aut certè post eius mortem ad eum, cui exacta est scriptura, vel ad hæredes eius res ipsæ, sine cunctatione debeant ^b reuocari. Illæ autem res, quæ ^c seclufa omni compressionis ^d argumentatione directo modo transferunt in Principis potestatem, in eius perenniter iure perdurent: & quidquid ex rebus ipsis idem Princeps ordinare voluerit, suæ potestatis arbitrio subiacebit. Verùm vt omne huius negocium actionis roboret sinceritas veritatis: cum quarum cunque rerum scripturæ ^e in Principis nomine extiterint factæ, mox testes, qui in eadem scriptura subscriptores accesserint, ab his, quos elegerit Princeps diligentissimè perquirantur, si non aliquod indicium, aut de impressione Principis, aut de fraude scripturam facientis, modo quocunque cognouerint. ^f Ac sic aut ritè facta series scripturæ permaneat, aut irritè confecta ^g vanescat. Similis quoque ^h ordo de terris, vineis, atque ⁱ familijs obseruetur, si sine scripturæ textu, tantummodò coram testibus quælibet facta fuerit definitio. De rebus autè omnibus à tempore ^k Suintilani Regis hucusque à Principibus adquisitis, aut deinceps (si prouenerit) adquirendis, quæcunque forsitan Princeps inordinata, siue reliquit, seu reliquerit; quoniam pro regni apice probantur adquisita fuisse, ad successorem tantumdem regni decernimus pertinere; ita habita potestate, vt quidquid ex his elegerit facere, liberum habeat velle. In illis autè rebus, quæ ipsi, aut de bonis parentum, aut de quorumcunque prouenerint successione proximorum, ita eidè Principi, eiusq; filijs (aut si filij defuerint) hæredibus quoque legitimis hæreditatis ^l iura patebunt, sicut etiam cæteris lege, vel ^m successione patere noscuntur. Quod si aliquid ex rebus quorumcunque parentum aut proximorum, non solum successione, sed etiam qualibet collatione, aut ⁿ quocunque contractu ad ius ipsius peruenisse patuerit; si contingat hæc inordinata relinqui, non ad successorem regni, sed ad filios, vel hæredes eius, qui conquisiuit specialiter omnis eadem conquisitio pertinebit. Nam & de illis rebus, quæ idem Princeps ante regnum, aut ex proprio, aut ex iustissimè ^o conquisito dignoscitur habuisse, irreuocabili ordine, aut faciendi quod voluerit ^p potestatem habebit, aut certè filijs eius successio plena patebit. Quòd si filij defuerint, legitimis hæredibus ex his,

^b Renouari. Exc.
^c Remota omni. Exc.
^d Prehensionis. Exc.
^e Augmentatione. A.C.

^e Etiam Princ. Exc.

^f Vt. Exc.
^g Euanescat. For. iud.
^h Sententia de terr. Exc.
ⁱ Familijs. Exc.

^k Chintilani For. iud.

^l Iure. Exc.
^m Succes. paterna patuisse nosc. Exc.

ⁿ Quolibet For. iud.

^o Conquisito For. iud.

^p Potestas manebit. Exc.

his, quæ inordinata reliquerit, hæreditatem adire licebit. Huius sanè legis sententia in solis erit ^a Principum negotijs obseruanda, atque ita perpetim valitura, vt non ante quispiam solium regale conscendat, quam iuramenti fœdere hanc legem se in omnibus implere promittat. Quæcunq; verò, aut per tumultuosas plebes, aut per absconsa dignitati publicæ machinamenta, adeptum esse constiterit regni fastigia, mox idem cum omnibus tam nefariè sibi consentientibus, & anathema fiat, & Christianorum communionem amittat; tam diræ percussione ultione collisus, vt omnis diuini ordinis cultor, qui illi communicare præsumpserit, simili cum ipso damnatione dispereat, & pœna tabescat. Nam & si quis legis huius seriem ex officio Palatino maleuolè detrahendo lacerare voluerit, aut euacuandam quandoque vel silenter musitans, vel apertè resultans, proloqui detectus extiterit, cunctis Palatinæ dignitatis & consortijs, & officijs mox nudatus, omnium rerum suarum dimidiam partem amittat, & in deputato sibi loco redactus, à totius Palatij maneat societate reclusus. Religiosus etiam, qui se in eadem culpa deuoluerit, simili rerum proprietatis suæ dispendio subiacebit.

De subscriptionibus.

*S*ubscribunt Episcopi multi, qui in septimo Toletano, sed plures de nouo promoti. Nam cum septimum congregatum fuisset Era 664. Octauum post viginti & septem annos, Era 691. in hoc temporis spatio multi Episcopi (vt est labilis humana conditio) ex illis, qui septimo interfuerunt, extremum diem obierant, & alij suffecti huic octauo interfuerunt. Qui in septimo & alijs subscribunt, sunt Antonius Hispalensis, Ansericus Segobiensis, in quinto, sexto, & septimo. Candidatus Asturicensis, Dauila Malacitanus, Donum dei Impuritanus, Eugenius Toletanus, in 5. 6. & 7. Epertius Italicensis, in sexto & septimo. Egeridus Salmanticensis, Ioannes Cauriensis, Marcus Castelonensis, Orontius Emeritensis, Stephanus Astigitanus, Sonanus, qui & Sona, Britanienfis, Ubibibal Elicitanus, Ubidericus Segoninus, Gabinus Calagurritanus in quarto. Qui verò alijs suffecti subscribunt denuo, sunt Athanasius Setabitanus, qui successit Orontio, in quinto. Abientius Elborensis, qui successit Sifisclo, in septimo. Afrila

Dertosanus, Ioanni, in sexto. Adeodatus Pacensis, Theuderedo, in 7. Ascarius Palentinus, Conantio, in 6. Ariachimarus Dumien-
sis, Resimundo, in 7. Bacanda Egabrensis, Deodato, in 7. Baldui-
gius Arcauicensis, qui successit Carterio, in 4. Beatus Tudensis,
Anastasio, in 6. Celedonius Calabriensis, Seruodei, in septimo. Da-
uila Complutensis, Hilario, in 7. Euforus Cordubensis, Laufredo,
in septimo. Eusebius Oscensis, Ordulfo, in sexto. Floridius Seg-
biensis, Antonio, in 5. Filimirus Lamicensis, Uvitarico, in septimo.
Felix Valentinus, Anniano, in 7. Froila Mentefanus, Giberico, in
septimo. Guericus Ausonensis, Domino, in 6. Hermenfredus Lu-
censis, Basconio, in septimo. Julianus Auscitanus, Justo, in 6. Lito-
rius Aucēsis, Amnigo, in 5. Mauricius Oretanus, Suauila, in 6.
Maurellus Urgelitanus, Ranario in 4. Marelus Dianensis, An-
tonio, in 5. Potamius Bracarensis, Juliano, in 6. Selua Egitanēsis,
Armenio, in 7. Silvester Carcaffonēsis, Elpidio, in 5. Seruandus
Eliplensis, Joanni, in 7. Sona Auriensis, Gaudesteni, in 6. Sesiber-
tus Coimbrensis, Renato, in 6. Saturninus Osonobensis. Taio Ca-
sar Augustanus, Braulioni, in 6. Tagontius Valerensis, Maguntio,
in Toletano sub Gundemaro. Vincentius Tucitanus, Buda, in 6.
Unadila Vifensis, Farno, in septimo. Vincibilis Iriēsis, Gotomario,
in septimo.

Bacanda] Lege Bacanda, ex lapide marmoreo Cabra reperto
cum hac inscriptione. ARA SANCTA DOMINI
CONSECRATA EST BASILICA HÆC S.
MARIAE. 11. KALEN. JUNIAS, ERA
DC. LXXVIII. DEDICAVIT HÆC
TANDEM D. M. S. BACAUDA EPISCO-
PVS EGABRENSIS. FVNDAVIT EAM
ALTISSIMVS, PER EVLALIAM ET FI-
LIVM EIVS PAVLVM MONACHVM.

Litorius Aufensis] Hinc coniecturam facio sepulchrum mar-
moreum Litorij Talabrica olim repertū, fuisse hominis Gothici Ca-
tholici: quod ex temporis ratione etiam suspicari licet. Inscriptio sic
habet: LITORIVS FAMILVVS DEI
VIXIT ANNIS, PLVS MINVS, LXXXV.
REQUIEVIT IN PACE DIE VIII. CA-
LEND. IVLIAS, ERA D. XXXXVIII.

Erat

Erat vir procera statura: nam eius ossa, quae hodie cernuntur,
valde communem hominum longitudinem superant.

Subscribunt post Episcopos, & ante eorum Vicarios, Abbates,
Archipresbyteri, & Primicerij, postea verò ultimo loco, viri illu-
stres officij Palatini. Quod etiam in cōfirmationibus privilegiorum
observatum esse à Notarijs regijs comperio, in privilegij rota
Regia, hoc ordine: Reges, Regina, & Infantes confirmant primò,
deinde Archiepiscopus Toletanus, & ceteri primæ sedis: ilico E-
piscopi omnes, postea Magistri militiae, ilico proceres & viri il-
lustres regni, quibus is honos defertur.

Fugitiuus Abbas] Abbas, ut Isidoro placet lib. 7. Orig. c. 13.
Syrum nomen est, significat Latine pater: quod Paulus Roma-
nis scribens exposuit dicens: In quo clamamus Abba pater, in uno
nomine duobus usus linguis: dicit enim Abba Syro nomine patrem,
& rursus Latine nominat, id est, patrem.

Titulus hic & forma appellationis ex anachoretis primum in
Christiana religione cœpit frequentari. Solomonus lib. 5. cap. 10.
& Hieronymus in vita Hilarij tradunt, ab Hilarione anachoreta
in saltibus Thebaidis Syriae, vitam Monachi durissimè agente,
plures viri formulam viuendi accepisse, & inde eremi cultum
in cœtum monasteriorum transtulisse. Similiter D. Antonium in
Thebaica regione Ægypti, ex anachoretis monasterium cōdidisse.
Duces verò & prapositos horū cœtuum, nomine patrio, veneratio-
nis causa, Abbates dixerunt. Est enim solitudinis potius, quam
honoris appellatio. Idem Græca voce sonat ἀσκητικὸς, à solitudi-
ne ordinis (ἀσκητικὸς, solitudinem significat) quasi solitarijs praposi-
tus: & sic caput ordinis S. Basilij vocatur.

De subscriptionibus Abbatum, & aliorum.

Omnes hi Abbates non erant exempti à potestate Episcopi
diœceseos, ut ex Concilio Toletano. 4. constat, & Later. 1. sub
Gregorio. I. Hic subscribunt Abbates decem; inter quos Ildefon-
sus Abbas Agaliensis monasterij, qui postea fuit Toletanus An-
tistes vita & morte conspicuus, & inter diuos relatus.

Marcellus Archipresbyter] Archipresbyteri nunc est usus:
cuius duo sunt species, una urbane seu ciuitatensis, altera ruralis.
Ciuitatensis est, qui in urbe cōstitutus, munus absente Prasule exe-
quitur, & eius loco officium diuinum incipit: benedictiones in

Ecclesia dat, & alia, ut in titulo de officio Archipresb. continentur, ex constit. Leonis PP. Ruralis praeest solummodo plebi, ut in cap. fi. eod. tit.

Siliculus, Primicerius] *Huius vocis Primicerij diuersas origines, & functiones animaduerto apud doctos huius temporis viros. Alciatus in annotat. in tres posteriores lib. C. tit. 7. de Primicerio, & Secundicerio, & Notarijs. lib. 12. tom. 2. existimat sic appellatū à cera, cū in ceratis tabulis esset olim scribendi usus: unde Primicerius, quasi primus notariorum, & secundicerius, secundus notariorū: quā sententiā sequuntur alij. Briffonius lib. 4. de verb. signific. arbitratur nō esse vocē cōiunctā, sed simplicem; ita ut dicatur quasi primus, & ut interpretatur Suidas, περιμικτήριον, τὸν πρῶτον τῆς τάξεως, hoc est, primus in ordine. Unde quicumq; in aliqua functione primū locum obtinet, Primicerius nominatur. Unde Augustinus Stephanum appellat, Primicerium martyrum, & Primicerium Notariorum, qui erat primus inter Notarios principis, qui & Protoscrinarius. Habes apud Casiodorū, variar. lib. 6. diuersa Primiceriorum officia. In officijs Ecclesiasticis Primicerius dicitur, qui est primus in aliqua dignitate, & antesignanus. Sic dicitur Primicerius cantorum, & fabrica, & ex corpore Decanorum: unde primus in ordine quolibet cera vel scriptura dicebatur Primicerius. Nam mos erat antiquis ante admirabilem papyri, aut membranæ inuentionē, ad monumenta ad seruāda uti cera, & tabulis ceratis, & pugillaribus, sicut rudis antiquitas palmarum & arborum folijs & plumbeis voluminibus, & priuatis linteis. Unde ille dicebatur Primicerius, qui primus erat in cera scriptus, id est in capite, & exordio primæ pagellæ: secundicerius qui in secunda, usque ad imam ceram, ut illud Suetonij in Julio Casare, cap. 83. Julium Casarem. Q. Pedium ex quadrante heredem instituisse, reliquos in ima cera, id est Q. Pedium, ex quarta parte asis, reliquos in vltima parte tabulae testamentariae. Nā testamentum diuidebatur tabulis ipsis ceratis: in prima parte nomen testatoris; in secunda heredes instituebantur; in extrema & ima reliqui omnes. Hinc illud Horatij sermo lib. 2. satyr. 5.*

Qui testamentum tradet tibi cunq; legendum,

Abnuere & tabulas à te remouere memento:

Sic tamen, ut limis rapias, quid prima secundo

Cera velit versu: solus, multis ne cohaeres,

Veloci percurrere oculo.

De quo Alexand. ab Alexand. lib. 1. dierum Genial. cap. 1. & ibi And. Tiraq.

Existimo

Existimo coniunctam vocem esse non simplicem, dicitur Primicerium, quasi primū in cera positum. In ecclesia Toletana, albo cera linito, ut facile possit deleri, stipendia Canonorum & aliorum ministrorū obelo notatur. Vel Primicerius dicitur primus in Clero: is dicitur Sacellanus maior. Nā Succentor, vel Caput scholæ, qui à Græcis χοροδιδάσκαλος dicitur, aliud est à Primicerio. Adiuuat hanc nostram interpretationem decretum. 10. Concilij Emeritensis, ubi dicitur & legitur: Archipresbyterum, Archidiaconum, & Primi clerum. Siliculus erat Primicerius Toletanus, siue Primiclerus: & erat specialis dignitas, ut Archidiaconus, & Archipresbyter. Et erat Primicerius, vel Primiclerus Subdiaconibus & Clericis prepositus, eorumq; gerebat curam: ut ex eodem Concilio constat cap. 14. ubi agitur de diuidenda pecunia oblata Ecclesie, in tres partes: prima Episcopo conceditur: secunda Presbyteris & Diaconibus: de tertia sic dicitur: Tertia vero Subdiaconibus & Clericis tribuatur: ut à Primiclero, iuxta quod in officio eos praeest esse intentos, ita singulis dispensetur.

Ut autem exactè intelligatur Primicerij officium, apponam epistolam Isidori iunioris, Episcopi Hispalensis, ad Leudefredum Episcopum Cordubensem, quam ex Codice M. s. bibliotheca Diui Laurentij (Philippi Regis Catholici admirabile opus) per antiquo, dicto Uigilano excerpti: ubi de officijs Ecclesiasticis, quid censuerit seculum antiquum, clarè cognosces.

EPISTOLA BEATI ISIDORI IUNIORIS, Episcopi Hispalensis ecclesiae, ad Leudefredum Episcopum Cordubensis ecclesiae directam.

Domino meo Dei seruo, Leudefredo Episcopo, Isidorus.

Perlectis sanctitatis tuae literis gavisus sum, quod optatam salutem tuam earum relatu cognoui. De his autem, quae in consequentibus insinuare eloquij tui sermo studuit, gratias ago Deo, quod solitudinem officij postulatis impendis, & qualiter ecclesiastica officia ordinentur perquiris. Et licet omnia prudentia vestra sint cognita, tamen quia affectu paterno me consulis, ex parte qua valeo, expediam, & de omnibus Ecclesiae gradibus quid ad quem pertineat, eloquar.

Ad Ostiarium namque pertinent clauēs Ecclesiae, ut claudat, & aperiat templum Dei, & omnia quae sunt intus, extraq; custodiat:

Pp 4 fideles

fideles recipiat, excommunicatos, & infideles projiciat.

Ad Acolythum pertinet preparatio luminarium in sacrario: ipse cereum portat, ipse suggesta pro Eucharistia calice preparat.

Ad Exorcistam pertinet, exorcismos memoriter retinere, manum super Energumenos, & Catechumenos exorcizandos imponere.

Ad Psalmistam pertinet officium canendi, dicere benedictiones, psalmum, laudes, sacrificium, responsoria, & quicquid pertinet ad cantandi peritiam.

Ad Lectorem pertinet, lectiones pronunciare, & ea quae Prophetarum vaticinaverunt, populis predicare.

Ad Subdiaconum pertinet, calicem & patenam ad altarium Christi deferre, & Levitis tradere, eisq; administrare: urceolum quoque, & aquamanilem, & manutergium tenere, & Episcopo, & Presbyteris, & Levitis pro lauandis ante altarium manibus aquam praeberere.

Ad Diaconum pertinet, assistere Sacerdotibus, & ministrare in omnibus, quae aguntur in Sacramentis Christi, in Baptismo scilicet, in Chrismate, in patena, & calice oblationes inferre, & disponere in altario, componere mensam Domini, atque vestire, crucem ferre, predicare Evangelium, & Apostolum. Nam sicut Lectoribus vetus testamentum, ita Diaconibus novum predicare preceptum est. Ad ipsum quoque pertinet officium precum, recitatio nominum, ipse praeponet preces ad Dominum, ipse hortatur orare, ipse clamat, & pacem ipse annunciat.

Ad Presbyterum pertinet, Sacramentum corporis & sanguinis Domini in altario Dei conficere, orationes dicere, & benedicere populum.

Ad Episcopum pertinet basilicarum consecratio, unctio altaris, consecratio chrisma: ipse praedicta officia & ordines Ecclesiasticos constituit. Ipse sacras virgines benedicit: & dum praesit unusquisq; in singulis, hic tamen est praordinator in cunctis. Hi sunt ordines & ministeria Clericorum, quae tamen auctoritate pontificali in Archidiaconi cura, & Primicerij, ac Thesaurarij sollicitudine diuiduntur.

Archidiaconus enim imperat Subdiaconibus, & Levitis, ad quae ista ministeria pertinent: ordinatio vestiendi altaris à Levitis, cura incensi, & sacrificij deferendi ad altare, cura Subdiaconorum de subinferendis ad altare in sacrificio necessarijs: sollicitudo, quis Levitarum Apostolum, & Evangelium legat, quis preces dicat, seu responsorium in Dominicis diebus, aut solennitatum. Sollicitudo quoque

quoque parochitanorum, & ordinatio & iurgia ad eius pertinent curam. Pro reparandis dioecesanis basilicis, ipse suggerit Sacerdoti; ipse inquirat parochias cum iussione Episcopi, & ornamenta, vel res basilicarum parochitanarum, gesta libertatum Ecclesiasticarum Episcopo idem defert. Collectam pecuniam de comunione ipse accipit, & Episcopo defert, & Clericis partes proprias idem distribuit. Ab Archidiacono nunciatur Episcopo excessus Diaconorum: ipse denunciat Sacerdoti in sacrario ieiuniorum dies, atque solennitatum, & ab ipso publice in Ecclesia predicatur.

Quando autem Archidiaconus absens est, vicem eius Diaconus sequens adimplet.

Ad Primicerium pertinent Acolythi & Exorcista, Psalmista, atque Lectores: signum quoque dandi pro officio Clericorum, pro vita honestate, & officium meditando, & peragendi sollicitudo, lectiones benedictiones, psalmum, Laudes, offertorium, & responsoria, quis Clericorum dicere debeat. Ordo quoque, & modus psallendi in choro pro solennitate, & tempore; ordinatio pro luminarijs deportandis. Si quid etiam necessarium pro reparatione basilicarum, quae sunt in urbe, ipse denunciat Sacerdoti: epistolas Episcopi pro diebus ieiuniorum parochianis per ostiarios iste dirigit. Clericos quos delinquere cognoscit, iste dstringit. Quos vero emendare non vult, eorum excessus ad agnitionem Episcopi defert. Basilicarios ipse constituit, & matriculas ipse disponit. Quando autem Primicerius absens est, ea quae praedicta sunt ille exequitur, qui ei aut loco est proximus, aut eruditione in his expediendis intentus.

Ad Thesaurarium pertinent Basilicarij, & Ostiarij, ordinatio incensi preparandi, cura Chrisma conficienda, cura baptisterij ordinandi. Preparatio luminarium in sacrario, preparatio sacrificij de his quae immolanda sunt. Ad eum venient de parochijs pro chrisma: & cereos, oblationes altaris ipse accipit à populo, ipse colligit per Ecclesias cereos infestuitatibus. Ad eum pertinent ornamenta, & vestimenta altaris: quicquid in usu templi est, sub eius ordinatione existit: ornamenta basilicarum, quae in urbe sunt, & non habent Presbyteros, ipse custodit. De candelis autem, & cereolis quotidianis quicquid superest in basilicis, Basilicarius per singulos menses huic deportat: ex quibus Thesaurarius dat quartam Basilicario, tres reliquas partes diuidit aequaliter sibi, cum Primicerio, & Presbytero, qui Missam celebrat in eadem basilicam.

Ad Oeconomum pertinet reparatio basilicarum, atque constructio: actiones Ecclesiae in iudicijs, vel in proferendo, vel in respondendo,

dendo: tributi quoque, acceptio, & rationes eorum qua inferuntur, cura agrorum, & cultura vinearum, causa possessionum & seruitialium, stipendia Clericorum, viduarum, & deuotarum pauperum, dispensatio vestimenti & victus domesticorum Clericorum, seruitialium quoque, & artificum: qua omnia cum iussu & arbitrio sui Episcopi ab eo implentur.

Hæc sunt enim, qua vel à maioribus per officiorum ordines distributa sunt, vel consuetudine Ecclesiarum in unumquemque seruata. Nec aliquid ex his nostri iudicij deputes, nisi quod aut ratio docuit, aut vetustatis antiquitas sanxit.

Patrem autem monasterij unde innotuistis, illum præferri oportet, quem sancta vita & probitas morum commendat: quiq; dum subiectus extitit fraus in illo non fuit, huic iusta gratia cumulatur, dicente Domino: Quia in pauca fuisti fidelis, in multa te constituam. Qui verò adhuc sub regimine positus improbe vixit, & fratribus fraudem facere non pertimuit, hic Prælatus, licenter ac liberè maiora & deteriora committet, dum se in potestate & libertate aspexerit. De talibus enim dicit Apostolus: Sed vos iniuriam facitis & fraudatis; & hoc fratribus. An nescitis, quia iniqui regnum Dei non possidebunt? Sed nobis ista sufficiant dicere tibi, quod Deo dignum existimas adimplere. Post hæc autem precari tuam sanctitatem non desino, ut pro me intercessor apud Deum existas: Ut quia meo vitio lapsus sum, per te remissionem consequar peccatorum. Amen. Hæc Isidorus de Ecclesiasticis officiis.

De subscriptionibus virorum illustrium officij Palatini.

Hic subscribunt Comites decem & sex, inter quos, Hodacrus Comes Scanciarum, Ofilo Cubiculariorum, Paulus Notariorum, Ricilla Patrimoniorum, Cunifridus Spathariorum: Duces verò septem: Proceres verò tres.

Cum verò toto hoc opere id potissimum nobis propositum fuerit, ut post Concilia ipsa ad Gothicorum codicum fidem, omni quo ad eius fieri licuit, studio, examinata, primaq; illi suæ integritati restituta, ritus quoque, consuetudinesque antiquas, Gothorum præsertim tempore usurpatas, quantum in nobis esset, accuratè adnotaremus, & ex tenebris, obliuioneque reuocatas nostris hominibus explicaremus, operæ pretium nos facturos existimauimus, si commentarium

mentarium hunc de dignitatibus, ac Palatinis officijs, alijsq; inferioris ordinis muneribus Gothorum contexeremus. Quod videamus rem cognitione non indignam, & plurimum lucis historijs nostris, & subscriptionibus virorum ex officio Palatino, Concilijsque ipsis & legibus allaturam.

D V X.

Inter præcipuas Palatinorum dignitates, Dux apud Gothos semper primum locum obtinuit, vocaturq; à Iustiniano spectabilis dignitas; cuius, ut vis nominis ostendit, id potissimum munus erat, ut in provincijs, bello ducendo gerendoq; præficeretur. Vnde Germani ex nobilitate Duces, & ex virtute sumebant, ad illosque in illa prouincia summa rerum deferabatur. Is enim fuit Gothorum mos, Paulo Aemilio teste, lib. 1. histor. Franc. in Chereberto, cuiq; urbi Magistratum dare, qui Dux appellaretur. Eum autem quem Roma præficerent, vocabant Præsidem. Hinc Dux Tripolitana, & Byzantina prouincia, & Mauritania, ac Numidia, lege final. Cod. de offic. Præfec. Præf. Sic etiam Dux Ræthici apud Vopiscum in Bonoso, & Dux limitis Scythici, Illyriciani, Thracij, & Orientalis apud eundem in Aureliano. Ita & Claudius, sub Vuitterico, Dux Emeritensis; Paulus, sub Vvamba, Dux Narbonensis. Patet id ex Cassiodoro lib. 7. in formula Ducatus Rætiarum, his verbis. Ideoq; validum te ingenio, ac viribus audientes, per illam indictionem, Ducatum tibi credimus Rætiarum; ut milites & in pace regas, & cum eis fines nostros solenni alacritate circumeas. Quia non paruum rem tibi respicis fuisse commissam, quando tranquillitas regni nostri tua creditur sollicitudine custodiri. Ita tamen, ut milites tibi commissi viuant cum Prouincialibus iure ciuili: nec insoleat animus, qui se sentit armatum: quia clypeus ille exercitus nostri quietem debet præstare Romanis. Et lib. 1. Cod. de officijs Præfect. Afric. leg. 2. mandat Iustinianus Ducem in Sardinia ordinari, ut gentes barbaricas ab ea, militibus suis arceret, prouinciamq; ab omni hostium incursum tueretur illasam. Habebat etiam Dux cum belli munij, ciuilem administrationem coniunctam; idque cum ex alijs, tum ex Cassiodoro colligere licet, apud quem lib. 4. variarum, Theodoricus Rex Ita Duci in hunc modum scribit. Præsenti tibi auctoritate præcipimus, ut possessiones Narbonensis Ecclesiæ, secundum præcelsæ recordationis Alarici præcepta, à quibuslibet peruersoribus occupata teneantur, æquitatis facias contemplatione restitui. Quoniam versari nolumus in Ecclesiæ dispendio præsumptiones illicitas,

„ illicitas; dum nostra deceat tempora, sedare confusa. Esto contra ta
 „ lia omnino sollicitus: ut qui es bello clarus, ciuilitate quoque redda-
 „ ris eximius. Sic & armata, Deo iuuante, corroboras, si iustitiã
 „ mediocribus seruare contendas. Improbis enim potuisse resistere, nõ
 „ prauales excusare; quando omnes tibi libenter cedunt, quem glo-
 „ riosum in bellorum certamine cognouerunt. Idem etiam Cassiodorus
 „ indicat lib. 1. variarum, ubi Theodoricus Rex Seruato Duci Rhe-
 „ tiarum scribens epist. 11. iubet, ut mancipia, quæ Maniario cui-
 „ dam, à Breonibus ablata ferebantur, sua auctoritate, sine mora cu-
 „ raret restitui. Et lib. 5. epist. 33. Uvilitancho Duci Theodoricus
 „ Rex expressè mandat, ut in adulterum Brandilam, secundum le-
 „ gum præscripta inquirere ne differret. Constat id ipsum ex legum
 „ Uvisegothorum lib. 2. tit. 1. leg. 17. qua cauetur, ut Dux prouin-
 „ cia, eos, qui non accepta potestate ausi sunt iudicare, acriter per se,
 „ vel per alium coërceat. Et lege sequenti iubetur Episcopus qui ho-
 „ nore Sacerdotali fretus, admonitionem iudicis contemnens, pro per-
 „ sona sua assertorem dare distulerit, confestim à iudice negocij, seu à
 „ prouincia sua Duce, vel Comite compulsus, quinquaginta solido-
 „ rum damnum excipere. Atq; hæc de Ducis officio dicta sufficiant.
 „ Post quem in dignitatis ordine Comitum proximè honor sequebatur.
 „ sic Cicero in Lælio de amicitia, loquens de Scipione ait: Facile du-
 „ cem populi R. non comitem dices.

Comes. COMES, ut Spartianus est auctor in Adriano, inde fluxit;
 cum enim Adrianus Senatam in aulam suam transtulisset, receptis
 Senatorum optimatibus in amicorum cohortem, quæ superiorum
 Imperatorum temporibus constare solebat ex Equestri ordine, non
 Senatorio, ita domesticum quendam Senatam penes se habere cœpit:
 qui quoniam is continuatis penè delectaretur peregrinationibus, Co-
 mitatus Cæsaris dici cœptus est; & ipsi amici, Comites: eorum con-
 silijs, atque ope in bello & pace usus. Inde Comites largitionum,
 rerum priuatarum, & cateri, dicti sunt. Et non solum ij qui perso-
 nam Principis sequebantur, & officia in aula exercebant Comites
 dicti sunt; caterum & alij ita appellati, qui ad administrandas,
 vel regendas prouincias & respublicas mittebantur, & ad regni li-
 mites custodiendos; qui Comites rei militaris dicuntur; qualis fuit
 Ristanus domesticorum Comes, qui ad Gallos missus fuit, ut refert
 Gregor. Tur. lib. 2. hist. cap. 10. Vnde Verus Imperator, ut Iulius
 Capitolinus est auctor in Vero, confecto bello, Regna Regibus, pro-
 uincias vero Comitibus suis dedit regendas. Extat in iure titulus
 de Comitibus, qui prouincias regunt, lib. 1. C. tit. 14. Illud animad-
 uersione

uersione dignum, quod antiquitus creabantur Comites annulo tra-
 dito cum adamantis gemma: apud Hispanos uero aliter, offa in aquã
 iniecta, inuitatus à Rege comedebat, populo ter acclamante Eua
 del Conde. Non abs re erit ponere quod à Cornelio Frontone grã-
 „ matico dicitur de Comite: Comes iter facit; Asseda sequitur poten-
 „ tiorem; Sodalis adolescentiæ nomen est; Cliens implorat opem &
 „ fidem. Ita Comes tustus; Asseda officiosus; Sodalis amicus; Cliens
 „ submissus. De Comitibus etiam in prima Part. Regis Alfonsi tit.
 „ 1. leg. 11. cautum, nomenq; deductum uideo, & à D. Thoma. 1. de
 „ regimine Principum. Et sicut Ducis in bello, sic Comitum potissimè
 „ in pace, ciuiliq; administratione elucebat officium (erat enim maior
 „ dignitas Ducatus, quam Comitatus, & ideo ex Comitatu fit ere-
 „ ctio in Ducatum, pro magno munere, sicuti ex Duce in Regem)
 „ quorum tamen neutri ita adstringebatur, quin utrumq; simul, cum
 „ res ferret, per se vel per alios administraret. Prioris apud Cassio-
 „ dorum lib. 7. in formula Comitum Gothorum, per singulas prouin-
 „ cias, illustre extat exemplum, adhuc modum. Cum Deo iuuante
 „ sciamus Gothos uobiscum habitare permixtos; ne qua inter con-
 „ sortes, ut assolet, indisciplina nasceretur, necessarium duximus
 „ illum sublimem uirum, bonis nobis moribus hæcenus cõprobatum,
 „ ad uos Comitem destinare. Qui secundum edicta nostra, inter duos
 „ Gothos litem debeat amputare. Si quod etiam inter Gothum, &
 „ Romanum, natum fuerit fortasse negocium, adhibito sibi prudente
 „ Romano, certamen possit æquabili ratione distinguere. Libro etiam
 „ legum Uvisegothorum. 2. tit. leg. 12. ita cauetur. Nullus iudex
 „ causam audire præsumat, quæ legibus non continetur; sed Comes ci-
 „ uitatis, uel iudex, aut per se, aut per exequutorem suum, conspectui
 „ Principis utraq; præsentare partes procuret, quo facilius & res
 „ finem accipiat, & potestatis Regiæ discretionem tractetur; quatenus
 „ exortum negocium legibus inseratur. Lege etiam. 14. lib. & tit. ijsdẽ,
 „ ostenditur, Comitem, per commissoriam, alijs iudicibus, quos sub se
 „ habebat, iudicandi suas uices posse concedere. Quorum iudicium
 „ tanta erat auctoritas, ut querelantis aduersarium (ea sunt legis
 „ uerba) admonitione unius epistolæ uel sigilli, ad iudicium uenire
 „ posset compellere, grauesque multas, id facere per negligentiam, aut
 „ contemptum differentibus, inferre. Liqueat id ex leg. 18. lib. & tit.
 „ citatis. Si uero iudex in officio suo, per negligentiam, aut quod mu-
 „ nere corruptus esset, cessasse deprehenderetur, à Comite ciuitatis acer-
 „ bissimè castigabatur. Habes exempla lib. 3. legum Uvisegothorum
 „ tit. 4. l. 17. Quod si Comitem à ciuitate sua abesse contingebat,
 „ Q 9 relinquebat

relinquebat suo loco **PRÆPOSITVM**, qui, si quid gra-
uius, quod ad Comitum relationem, iurisdictionemve pertineret, **Præpositus**
emerisset, id Comiti statim per literas indicabat; ut liquet ex l. 5.
tit. 2. lib. 9. legum Visigoth. Atque hic ni fallor est, qui lib. 2. le-
gum Visigoth tit. 1. l. 23. **VICARIVS COMITIS** **Vicarius Co-**
appellatur; qui absente eo, vice eiusungebatur; à quo, si forte quis **mitis.**
eum suspectum habuisset, licebat apud Principis audientiam, alium
iudicem appellare. Atque inter hanc civilem administrationem,
bellica etiam munia procurabat. Habebat enim Comes, præsertim,
qui civitati, aut portui, siue alij loco, cui ab hoste periculum ti-
meri posset, præficeretur, sub se milites, quibus ad subita belli
semper paratus occurreret, videretque, ne quid Respubl. detrimenti
caperet. Quod ex Cassiodoro lib. 6. formula Comitum discas.
„ Militum (inquit) numerus tibi nostris seruit expensis. Redderis
„ inter arma genitatus: processio tua, procinctualis ornatus est: exer-
„ citu vteris pacato; nec pericula belli subis, & armorum pompa de-
„ coraris. Verum inter hac, civilem cogita disciplinam: non permit-
„ tas milites esse possessoribus insolentes. Et infra: Pro securitate se-
„ omnium cognoscat electum, qui se gloriatur habere armatum. Et
„ formula Comitum Neapolitana: Prætoria tria officia replent; mi-
„ litum turba custodit. Sed tot testes pateris, quot te agmina circun-
„ dare cognoscis. Præterea litora, usque ad præfinitum locum, data
„ iussione custodis. Et apud eundem lib. 1. Theodoricus Rex Apsio
„ Comiti iniungit, ut militem necessarijs armis instruat. Illustris
„ (inquit) sublimitas tua Solonitanis militibus, ut cuique se expe-
„ diendi facultas obtulerit, pro nostra iussione arma necessaria pro-
„ curabit. Porro tantam in rei militaris administratione auctoritatem
„ obtinebat, ut cum in causis civilibus ei **VICARIVS** **Vicarius**
PRINCIPIS (eum intellige, qui Principis vice fungitur) **Principis.**
præferretur; in bellicis negotijs hic eidem anteponeretur. Cod. lib. 1.
tit. 3. l. 1. Et hætenus quidem breviter de Comitum officio in ge-
nere egimus. Nam alia multa eidem incubuisse munera, ex nominibus,
quæ ei adiunguntur, varietate, facile cognoscitur. Fuit enim Comitum
tam generalis appellatio, ut quicumque à Principe insigni alicui
officio præficeretur, ab eo ferè Comes nuncuparetur. Idque ex Cassio-
doro, Amiano Marcellino, Eutropio, alijsque posterioris ævi, atque in-
clinata iam, prostratæque Reip. Romana scriptoribus, aperte est cognos-
cere. Quos omnes, ne prolixus sim, missos faciens, eas duntaxat Co-
mitum species recensebo, quas à Gothis nostris, hoc est, qui in Hispania
rerum potiti sunt, usurpatas inuenio: ubi tamen prius illud adiecero,
quod

quod Carolus Magnus decreuit. l. 2. Regum Franc. c. 6. de Co-
mitum studio, & diligentia pro utilitate Ecclesiarum cõseruanda;
quod utinam nostris temporibus Galli prospicerent, ut ad meliorem
„ mentem, diabolica fraude decepti redirent. Vobis (inquit) Comitibus
„ dicimus, vosque commonemus, quia ad vestrum ministerium ma-
„ xime pertinet, ut reuerentiam & honorem sanctæ Dei Ecclesiæ ex-
„ hibeatis, & cum Episcopis vestris concorditer viuat, & eis adiu-
„ torium ad suum ministerium peragendum præbeatis, & ut vos ipsi
„ in ministerijs vestris pacem & iustitiam faciatis, & quæ nostra au-
„ thoritas publicè fieri decernit, ut in vestris ministerijs studiosè per-
„ ficiantur, studeatis. Proinde monemus vestram fidelitatem, ut me-
„ mores suis fidei nobis promissæ, & in parte ministerij vestri vobis
„ commissi, in pace scilicet & iustitia facienda, vosmetipsos coram
„ Deo, & coram hominibus tales exhibeatis, ut & nostri veri adiuto-
„ res, & populi cõseruatores iuste dici & vocari possitis; & nulla
„ qualibet causa, aut munerum acceptio, aut amicitia cuiuslibet, vel
„ odium, aut timor, vel gratia, ab statu rectitudinis vos deuiare com-
„ pellat, quin inter proximum, & proximum semper iuste iudicetis.
„ Pupillorum verò & viduarum & ceterorum pauperum adiutores
„ ac defensores, & sanctæ Dei Ecclesiæ, vel seruorum illius honora-
„ tores, iuxta vestram possibilitatem sitis. Illos quoque qui temerita-
„ te, & violentia in furto & latrocinio, siue rapinis communem pa-
„ cem populi perturbare moluntur, vestro studio & correctione, sicut
„ decet, compefcite. Et si aliqua persona, in aliquo vobis impedimento
„ fuerit, quin ea, quæ dicimus facere non valeatis, nobis ad tempus il-
„ lud notum fiat, ut nostra auctoritate adiuti, ministerium vestrum
„ dignè adimplere possitis. Nunc igitur, ut ad institutum redeamus,
„ primo loco se offert **COMES SCANCIARVM**: cuius Comes Scan-
in Concilio Toletano non obscura fit mentio. Subscribunt enim ibi **ciarum.**
Uuadamirus Comes Scanciarum & Dux: Reccaredus Comes Scã-
ciarum & Dux: Egica Comes Scanciarum & Dux: Sumefredus
Comes Scanciarum: Adeliubus Comes Scanciarum: Salamirus Co-
mes Scanciarum. Agnoscitur & Scanciarum Comes in privilegio
quodam Complutensi antiquissimo. Hunc nonnulli poculis, alij uni-
uersis epulis Regis præfectum fuisse contendunt. Hodie vulgari Hi-
spanorum lingua, Scanciar, est bibere. Apud Adonem Viennensem
inuenio solitos institui seu creari Duces per impositionem causæ,
seu pilei aurei Ducalis, unionibus ornati: Marchiones tradito
anulo, in quo est pyropus, seu rubinus, qui quidem est species Car-
bunculi: Comites ea ratione, qua supra diximus: Vicecomites vir-
gula

gula deaurata: Barones vexillo decurtato, seu labro.

THESAURORVM COMES is fuit, qui di- *Thesaurorum*
Et a lege vnica, & leg. finali. C. de suscept. lib. 10. Comes ararij ap- *Comes.*
pellatur, Thesauris videlicet Regis prepositus. Concil. 13. Tolet.
Isidorus Comes Thesaurorum subscribit.

COMES PATRIMONII, qui Regis Patrimo- *Comes Pa-*
nium, possessiones, mensamq, procurabat. Vnde & Procurator à *trimonij.*
Lampridio dictus in Commodo. Meminit de hoc Cassiodorus lib.
1. variar. & 4. & 6. ad Fulianum Comitem scribente Theodori-
co. Habes de eo titulum in Codice cum inscriptione de officio Comi-
tis Sacri Patrimonij, cui à Principe facultas concessa fuit, pro
subleuandis, non pro premendis priuatorum fortunis, ut habet Cas-
siodorus lib. 8. Hic ad munus rectius exequendum milites sub se
habebat, ut ostendit idem eodem loco. Videtur & Regijs epulis or-
dinandis curam adhibuisse. Nam & Cassiodorus ibidem sic scri-
bit: Nam & si epulas nostras sollicita ordinatione disponas, non
solùm nostro palatio clarus, sed & gentibus necesse est reddaris exi-
mius. Subscribunt in Concil. 13. Tolet. Vitulus Comes Patrimo-
nij, & Tolet. 18. Vitulus vir illustris, Comes Patrimonij, & Dux.
Est etiam in Concil. 13. Tolet. Valdericus COMES CIVI- *Comes Civi-*
TATIS TOLETANÆ. Is etiam vocatur *tatis Toleta-*
rerum publicarum: ut in Concil. Hispal. 2. dicitur de Sifiselo Rectore
rerum publicarum. Et apud Cassiodorum lib. 7. Comitium Roma-
ne formulæ, & Comitium Rauennatis: formula etiam Comitium
diuersarum ciuitatum; & lib. 9. Comes Siracusana ciuitatis. Ho-
rum Comitum, ut supra monstrauimus, utq, Cass. lib. 7. variarum
ostendit, id officium erat, ciues urbanos equitate regere, & publica-
rum ordinationum iussiones constanter adimplere. Rodericus Bi-
barius, hoc est, Dominus à Mauris honoris causa appellatus, fuit
Comes Toletanus. Et in regno Lusitaniæ hodie Comites multi
nominantur ex ciuitatibus Regijs, in quibus antiquitus ius exerce-
bant. Quam consuetudinem Galli obseruarunt. A Romanis provin-
cia Comitibus distinctæ erant. Vide tit. de Comitibus qui provin-
cias regunt lib. 11. C. tit. 14. Quis verò fuerit Comes urbis Roma,
& quod eius officium, altioris indaginis est.

COMES NOTARIORVM Is erat, qui Notarijs, *Comes No-*
idest, à Principis secretis tabulis præficietur. Quod intelligi *tariorum.*
videtur ex Cassiodoro lib. 6. in formula Notariorum, his verbis:
Regis consilium solos decet scire grauissimos; imitari debent ar-
maria, quæ continent monumenta chartarum: ut quando ab ipsis
aliqua

aliqua instructio, queritur, tunc loquantur: Totum autem dissi-
mulare debent quasi nesciant scientes. Probatum etiam ex lib. C.
12. tit. de Primicerio Notariorum, ubi expressè hoc verbum
pro Secretarijs Principis usurpatum. Non dissimilis dignitas fuit
eius quem posterior ætas etiam Cancellarium appellat; idque in
Cassiodoro videre est, qui ex persona Regis lib. 11. ita ad Can-
cellarium scribit. Consistorij nostri decreta fidei integritate custo-
dias: per te presentandus accedat: per te nostris auribus desiderium
supplicis innotescat: iussa nostra sine studio venalitatis expedias, &
alia. Quamuis hodie in Regnis Hispaniæ & Galliæ dissimilis huius
muneris est functio: etiam si pro scriba usurpetur in constitutioni-
bus Caroli Magni, & Lotharij. Concil. 13. Toletan. subscri-
bitur à Notario: Exila Comes Notariorum. In notitia pro-
uinciarum aliquoties fit mentio Primicerij Notariorum, qui
& Notariorum Decanus, & Protoscribarius. Et in Romana
Curia is erat, qui diem datus adiciebat diplomatibus pontifi-
calibus.

COMES SPATHARIORVM, Custodum cor- *Comes Spa-*
poris Regij præfectus. Hunc & Protospatharium appellatum fuisse *thariorum.*
se existimo. Cuius meminere Constantinus Hermenopolitanus lib.
10. & Zonaras annal. 3. à Spatha, qua voce Apuleius pro gladio
maiore ac latiore utitur: nam minorem breuioremq, Semispatam
Vegetius in lib. de re militari appellari testis est. Utitur hac voce
etiam Spartianus in Adriano, & Trebellius Pollio in epistola
Claudij ad Brocum, tecta sunt (inquit) flumina scutis, spathis, &
lanceolis. Et legum Visigoth. l. 9. tit. 2. leg. ultim. decernitur, ut
Dux, Comes, atque Gardingus, alijque quos secum ducunt in bel-
lum, partim sint Zavis (extat ea vox etiam in Macrocolis Mau-
ricij cuiusdam, qui de Romana militia Græcè scripsit) & loriceis
muniti; partim scutis, spathis, seramis, lanceis, sagittisque sint
instructi. De Spatha scribit Isidorus lib. Originum. 17. cap. 6. dici à
passione, nam πασάν pati est, eo quod scindat, & dilaceret: vel ex eo
quòd sit spatiosa, & ampla latiorq. Spathariorum verò dignita-
tem maximi honoris fuisse ex eo constat, quod multos Duces ac
Comites hanc gessisse inueniamus. Sic in Concil. 13. Toletano
Guilingus Spatharius, & Comes: Trasericus Spatharius, & Comes:
Altericus Spatharius, & Comes: Sisimirus Spatharius Comes, &
Dux, subscribunt. Quoniam verò in Spatharij mentionem incidi-
mus, Fulianum Roderici Regis Spatharium, Ducem Tingitaniæ,
non Spartarium fuisse existimo, hoc est, Carthaginensis ciuitatis.

Comitem, ex eo non fuisse appellatum quod regio illa, ut ex Plinio atque alijs constat, sparti multitudine abundet. Neque enim dubito quin Spartarius vocis similitudine dicatur, qui Spatharius & Comes dicendus erat. Spatharij definitionem ita Cedrenus extulit *σπαρτάριος ὁ σωματοφύλαξ ἐστὶν ἴσδεμ* nimirum verbis, quibus eius vocis notionem supra explicauimus. Quanquam alij secus de hoc eiusq; officio sentiant. Scribunt neoterici Spatha, antiqui sine h. efferebant, scribebantq;.

COMES CVBICVLI, seu Comes Cubiculariorum est, eorum qui cubiculi Regij curam gerunt, prepositus: hunc Xiphilinus *περὶ τοῦτον* appellat. Cubiculariorum mentio est, leg. 63. de legat. 3. & leg. 203. D. de verbor. signific. Quanquam ibi pro seruis tantum ceteris conditione potioribus accipiuntur: hic verò ingenui sunt, & insignem adiunctam dignitatem habent. Quae dignitas hodieq; in Regum aulis durat, Camareros vulgo vocamus. Concil. 13. Tolet. Argemirus Comes Cubiculi subscribit & Atulfus Comes Cubiculariorum. Cubicularius à Grammaticis, ut ex Sosipatro constat, dicitur Custos cubiculi: Cubicularis verò lectus, cubiculo aptus. Isidorus lib. Origin. 15. cap. 3. Cubiculum quod eo cubemus, ibique dormientes requiescamus: Cubile verò locus cubandi.

COMES STABVLI, qui equorum Principis curam gerebat, dicitur etiam Magister equitum. Hic ex Ammonio Monacho lib. 3. capit. 20. videtur esse quem vulgo Conestabilem appellamus: eius haec sunt verba. Leudegesilius Regalium prepositus equorum, quem vulgo Conestabilem vocant. Sic & Regino Monachus annal. lib. 3. eodem anno (inquit) Burchardum Comitem stabuli sui (quod corruptè Constabulum appellamus) cum classe misit Corsicam. In eum omnem belli curam Princeps reijciebat. Eruditiores verò, quique harum rerum inquisitioni plus opera impenderunt, eum verè hoc nomine censeriputant, qui apud nos Cavalleriꝝ maior appellatur. Ut ut est, dignitatem hanc maximò olim in pretio fuisse, satis vnus Amianus Marcellinus ostendit, de Valentiniano loquens, qui Valentem stabulo cum tribunatus dignitate praefecit. Hunc superioribus temporibus *περὶ τοῦ τετατοῦ* Graeci dixerunt: ut Zonaras clarè lib. annal. 3. asserit his verbis. Theophilus igitur Basilio delectatus (erat enim formosus, procerus, & manu promptus, agilisque, ac promissum capillum, eumque crispum alens) suis equisonibus ipsum praefecit. Quod muneri, qui administrat, communiter protostratora appel-

appellamus. Et Cedrenus: Michaelisque, qui ante ipsum fuerat, equisonum praefectus primus, quem protostratora nuncupant. In Conc. 13. Tolet. Gisclmundus Comes stabuli subscribit. Alij verò dicunt Comitem sacri stabuli dici, qui curā palatij habebat, & scholarum, armorum, & domus Regia cum administratione & sine administratione. Prouinciarum, ut constat. lib. 1. de Comitibus, & trib. schol. lib. 12. titul. 11. habereque in vna dignitate curam militiae & domus. Verum cum Comites sacri stabuli grauioribus erant intenti negocijs, curam stabuli alij demandatam fuisse, atque ita vnā dignitatem in duas diuisam, atque paritam. Apud Castelle Reges dignitas est insignis, sine administratione tamen, ac titulo tenus. Primus Comes stabuli fuit Alphonfus Marchio Villena filius Infantis Aragoniae Petri; cui successit Petrus Comes Trastamara: tempore Regis Henrici tertij. Tertio tradita Roderico Daualos viro insigni, & claro homini; qui à Ioanne secundo Henrici filio prodicionis falso damnatus, bonisque eius in sectionem datus, sequens Henricanas partes, exul Valentia diem extremum clausit. Cui successit Aluarus Luna, infelicio, cuius vita tristis exitus, infamauit aula opulentiam, & Regum intimam consuetudinem.

COMES EXERCITVS, qui lib. 1. C. de officio Vicarij, & leg. Nemo. Cod. de Assessoribus, Comes militum & Comes rei militaris appellatur, vniuersis legionibus, castrisque praeficiebatur, habebatque absolutum in milites imperium. Hoc ipsum munus exercebat apud Romanos Tribunus militum; videlicet ut militem dicto audientē haberet, ad exercitationes deduceret, & in stationes & hyberna mitteret; clādestina cum hostibus colloquia vetaret, nouarum rerum auctores supplicio afficeret, pabulationes, frumentationesq; curaret, militi ne arma, stipendia, cibaria, com meatusque deessent, prouideret; breuiter summa in exercituum praesent. De hoc Consule Casiodorum lib. 7. formula Comitum Principis militum. Hic apud Gothos alio vocabulo Praepositus hostis, ni fallor, appellatur. Idque colligi ex leg. 6. titul. 2. lib. noni legum Uuifegat. videtur: ubi vtraque appellatio, vni eidemque tribuitur. Verba legis haec sunt: Quod si contigerit ut ipse Comes ciuitatis, aut Annonarius, per negligentiam suam non habens, aut forsitan nolens, annonas eorum dare dissimulet, Comiti exercitus sui querelam deponant, quod annonas eorum dispensatores tradere noluerint: & tunc ille Praepositus hostis hominem ad nos mittere non moretur. Atque haec sunt quae de

Comitum varia appellatione, officijque à Gothis in Hispania regnantibus usurpari solitis, in tanta Gothicarum rerum obscuritate, ex Concilijs, legibus, priuilegijs, alijsque veteribus monumentis elicere potui. Vir quidam doctissimus Comitem Sacrarum reliquiarum apud Gothos fuisse existimabat, forte quia legerat apud Cassiodorum, aut alios Comes Sacrarum. Ego vero & apud Cassiodorum & Iustinianum, Comes sacrarum lego, id est largitionum: cuius præcipuum officium erat, ut Princeps per eum suam liberalitatem, & magnificentiam exerceret; indulgentias daret; & militibus stipendia, & donatiua populo Kalendis Ianuarijs, nomine Principis elargiretur. Et hic utpote Augustalis habebat sub se iudicem Sacrarum largitionum, & Prouinciarum cæterarum largitionum Comites: ut erat Comes sacrarum largitionum per Illyricum, per Orientem, & Comites etiam Commerciorum per Orientem, Ægyptum, Mysiam demum, & alias Prouincias. Hunc donis præsidere Regalibus Cassiodorus ait lib. 6. varia. cap. 7. Huius, inquit, actus, innocens pietatis officium, illud semper ingerere, unde se fama Principis possit augere. Nihil per hunc districtum geritur: nihil seuerum, forte censetur; sed tunc obsequitur, quando Principi vota funduntur. Per hunc Princeps supplicum fortunas erigit, Kalendis Ianuarijs dona largitur: monetam hic Regij vultus figura consignat: Iudices Prouinciarum, sub sua potestate coercet. Negociatores subiectos habet: vestis sacra, curam gerit; salis commercium huic deputatur; denique quicquid in vestibus, quicquid in are, quicquid in argento, quicquid in gemmis pretiosum est, huius ordinationibus obsecundat. Hactenus Cassiodorus. Hæc verò loquutio aliquot in locis apud posterioris aui scriptores occurrit, ut apud Cassiodorum, lib. 5. Cypriano Comiti sacrarum Theodoricus Rex: apud Amianum lib. 15. & alibi Comes priuatarum.

Proceres P R O C E R. In Concil. Tolet. 8. subscribit Dabila Comes & Procer, & Euredus, Comes & Procer, & Frolla Comes & Procer. Unde constat quòd Procer sit nomen dignitatis. Isidorus lib. Etymolog. 9. capit. 4. sic inquit: Proceres sunt Principes ciuium, vel ciuitatis: quasi procedes, quòd ante omnes honore præcedant. Vnde capita trabium, quæ eminent extra parietes procedunt, eo quod primò procedant. Lege Proceres ex Seruio in illud Virgilij Æneidos. 10.

Tot lecti Proceres terdenis nauibus ibant.

Proceres

Proceres etiam Magnates vocantur Concil. Tolet. 11. cap. 5. & Primate Palatij, & generosa persona. Erat autem sola dignitas sine administratione iurisdictionis.

Ducis & Comitum dignitati G A R D I N G V S ordine Gardingus. subiungitur. Erantque hi tres apud Gothos maioris loci persona, ut patet ex leg. Visigoth. lib. 9. tit. 2. leg. ultim. ubi ita habes. Si maioris loci persona fuerit, id est, Dux, Comes, siue etiam Gardingus. Et infra leg. eadem, atque alibi sæpe, hi tres seu eminentiores coniunguntur. Et ideo inquit lex: Id de cætero speciali decreto decernimus, ut quisquis ille est, siue sit Dux, siue Comes, atque Gardingus. Gardingi in lib. leg. Visigoth. nõ semel fit mentio: verum ita obscure, ut quod ipsius munus fuerit liquidè scire nequeamus: illud tantum coniectura consequi licet, cum maioris loci persona dicatur, unum ex præstantioribus Palatinorum habuisse officijs. Quod etiam ex legum Visigothorum lib. 2. tit. 1. leg. 1. non male colligitur, ubi cum Sacerdotibus Dei, senioribusque palatij presentes in ordinatione legum Gardingi fuisse commemorantur.

Maioris præstantiorisque loci personis (qui nunc Magnates, nunc Primate palatij appellantur) breuiter, ut res tulit decursus, restat ut ad inferiores deueniamus. Inter quas T I V - T i u p h a d u s. P H A D V S primum sibi ordinem vendicabat, quique ei suberant Millenarij, Quingentenarij, Centenarij, Decani, exercitus etiam compulsores, Annonarij, Defensores, pacis Assertores, Numerarij, Villici, Saiones. Tiuphadum Germanorum lingua quæ Gothica multum vicina est, altum significat; Tieph enim rem altam dici contendunt. Quicquid est, illud constat, unam ex primis post Ducis, Comitum, atque Gardingi dignitatem fuisse, ciuilemque administrationem habuisse, ut patet ex leg. 23. & 26. tit. 1. lib. 2. legum Visigoth, & lib. 4. tit. 5. leg. 6. Huic in omni criminalium negociorum genere iudicandi licentia concessa erat, præterquam in his criminibus quæ legum sententia apertè condemnant, quibus qui obnoxij reperiuntur, eos non iudicare amplius, sed ut iam à lege præiudicatos, condemnatosque debitis pœnis subijcere cogebantur. Ita enim accipio legem. 15. titul. 1. lib. 2. legum Visigoth. Quæ habet hoc modo. Cum in cæteris negocijs criminalium causarum Tiuphadis iudicandi licentia concessa fuit, criminosos à legum sententijs iudicare non audeant, sed debitam in eis, ut competit, censuram exerceant. Hic si quando siue ad bellum, siue aliò auocaretur, vices suas alijs committere poterat.

Sequitur

„ Sequitur enim in dicta lege. Qui Triumphadi tales eligant, quibus
 „ vicissitudines suas audiendas iniungant, ut ipsis absentibus, illi
 „ causas, & temperate discutiant, & iuste discernant. Huius in bello
 „ proxima auctoritas ad Comitum exercitus dignitatem erat, cum quo
 „ simul de rebus arduis consultabat: cuius consilio militi in hostem
 „ pugnandi facultas dabatur, & adimebatur; denique cum hoc de sum-
 „ ma rerum exercitus deliberabat. Hic si quæ de **TRIUMPHADIA**
 „ sua (sic copia militum quibus præerat vocabantur) donis forte cor-
 „ ruptus, de expeditione domum redire permiserat, aut domo in ex-
 „ peditionem proficisci non cogerat, acerbis pœnis multabatur. Ut cõ-
 „ stat ex. l. 1. tit. 2. lib. 9. legum Visigot. Si Triumphadus (inquit) ab
 „ aliquo de Triumphadia sua fuerit beneficio corruptus, ut eum ad do-
 „ mum suam redire permitteret, quod acceperat, in nouecuplum red-
 „ dat Comiti civitatis, in cuius est territorio constitutus. Et si ab eo
 „ nullam mercedem acceperit, sed sic eum, dum sanus est, domum dimise-
 „ rit, vel de domo in exercitum exire non cõpulerit, reddat solidos XX.

MILLENARIJ erant, qui mille sub se milites habebant. *Millenarij.*
 „ Horum meminit lex. 2. tit. 2. lib. 2. leg. Visigot. Isidorus lib. 9.
 „ Etymolog. cap. 3. Sunt, qui mille præsumt militibus, quos nos Mille-
 „ narios appellamus.

QUINGENTENARIJ, qui quingentis militibus præ- *Quingentena*
 „ erant. Hi si quem etiam de suis, propter munus aliquod, ab hoste do-
 „ mum redire consensissent, aut in hostem domo proficisci non cõgisse-
 „ sent, quod acceperant nouecuplum etiam Comiti civitatis, cuius ter-
 „ ritorio suberant, reddere tenebantur. Si verò nullo accepto munere
 „ id fecissent, XV. solidos inter milites suos diuidendos reddere. Id
 „ cautum est leg. prima, tit. 2. lib. 9. leg. Visigot. Horum etiam me-
 „ minit lex. 2. tit. 1. lib. 2.

CENTENARIJ, teste Vegetio lib. 2. cap. 13. dicti sunt, *Centenarij.*
 „ quos antiqui Centuriones vocabant, centum videlicet militibus
 „ præfectos. Ab Isidoro id animaduersum est. lib. 9. Etymolog. cap.
 „ 3. Centuriones (inquit) dicti, eo quod centum præsumt militibus:
 „ sicut Quinquagenarij, qui sunt in capite quinquaginta militum: &
 „ Decani ab eo, quod militibus decem præficiuntur. Hi si centenam
 „ (sic ijs temporibus loquebantur) suam deferentes, domum ab ho-
 „ stibus refugissent, capitis plectebantur. Si verò vel ad sacra alta-
 „ ria, vel ad Episcopum confugissent, trecentos solidos exsoluebant
 „ Comiti civitatis, in cuius erant territorio constituti: neque postea
 „ inter Centenarios, sed Decanos tantum habebantur. Quod si ipsi
 „ ob beneficium forte acceptum, aliquem de centena sua domum ab
 „ exercitu

exercitum redire, aut domi manere, neque in hostem proficisci passi
 „ fuissent, nouecuplum acceptum suo Comiti civitatis reddebant.
 „ Quod si ob nullum munus acceptum, id permisissent, decem soli-
 „ dos Comiti civitatis dabant. Habes hæc omnia fuscè in leg. 3. tit. 2.
 „ lib. 9. Centenariorum meminit etiam Conc. Arelatense sub Caro-
 „ lo Magno: his verbis: Ne Comites, vel Vicarij, seu Iudices,
 „ vel Centenarij, sub mala occasione, vel ingenio res pauperum
 „ emant.

DECANI, quos Varro, Suetonius, alijque probati aucto-
 „ res Decuriones appellant, decem militibus imperabant. Hi si reli-
 „ cta Decania, ab hoste domum recessissent, aut quum sani essent, do-
 „ mo exire in expeditionem detrectassent, X. solidos Comiti civitatis
 „ dare cogebantur. Quod si aliqua mercede, à superiore suo impe-
 „ trassent, V. tantum solidos luebant, ut ostendit lex. 4. eiusdem ti-
 „ tuli & libri. Vbi amplius additur. Quod si aliquis, qui in Tri-
 „ umphadia sua fuerat numeratus, sine permissu Triumphadi sui, vel Qui-
 „ ngenarij, aut Centenarij, vel Decani sui, de hoste ad domum suam
 „ refugerit, aut de domo sua in hostem proficisci noluerit, in conuen-
 „ tu mercantium publice centena flagella suscipiat; & reddat solidos
 „ decem.

Et quando quidem in locum de Gothica militia incidimus, erant *Exercitus Cõ*
 „ apud eos, qui dicebantur **EXERCITVS COMPUL-** *pulsores.*
 „ **SORE S;** nempe qui Gothos in hostem exire compelleret: ut habe-
 „ tur in leg. 2. tit. 2. lib. 9. Hi multis in locis **SERVI DOMI-**
 „ **NICI** appellantur; forte quod erant serui, qui Regalibus serui-
 „ tijs mancipabantur. Quorum tanta erat auctoritas, ut Palatinis
 „ officijs honorarentur, & testandi sicut ceteri potestatem haberent.
 „ Testatur id lex. 4. tit. 4. lib. 2. legum Visigot. Hi si quid ab ijs, qui
 „ in exercitum compellebantur, sine ipsorum voluntate abstulissent,
 „ undecuplum restituere cogebantur, & quinquaginta in super fla-
 „ gellis multari. leg. 2. tit. 2. lib. 9.

Ad exercitus robur conseruandum in primis pertinet ne an-
 „ nona labore inopia; ob idque provida Gothorum cura cautum est,
 „ ut per singulas civitates, atque castella, crearentur, qui militibus
 „ eam sine fraude exhiberent; ij nunc **ANNONARIJ**,
 „ nunc Dispensatores annonæ, nunc Erogatores annonæ in Go-
 „ thorum legibus dicuntur. Videtur & Comes civitatis huius rei cu-
 „ ram gessisse, ut patet ex leg. 7. titul. 2. lib. 9. leg. Visigot.
 „ Vbi cauetur, si contingat, ut ipse Comes civitatis, aut An-
 „ nonarius, per negligentiam suam non habens, aut forsitan
 „ nolens

nolens, annonas dare militibus dissimularet, apud Comitum exercitus conquerantur: qui eos in quantum temporis subtraxerunt consuetas annonas, in quadruplum de proprijs facultatibus restituere cogeret. Consistit autem proprie annona in frumento, oleo, vino, sale, carne. Solebat autem in militia Romana annona militibus pro stipendio per singulos dies distribui expeditionis tempore; veluti buccellatus panis, quæ bis coctum vocamus duobus diebus; ac panis alius tertio; uno die vinum, alio acetum; uno die lardum; caro veruecina biduo, ex comeatu publico. Cui annona interdum pecunia erogatio accedebat, & vestitus, & alia id genus militibus necessaria. Quando annona loco pecunie in solutionem militibus dabatur, dicebatur stellatura, quia per tesseræ stellatas species alias, pro annona accipiebant: ut adnotauit Vvolphæg. Lazius lib. 12. commet. Reipub. Romana cap. ult. Hæc annona quæ per capita singulis diebus militibus dabatur, panes ciuiles, quædoq; annona ciuilis dicitur, & salarium. Qui annonarias species exhibebant, opinatores dicebantur, ut cõstat ex lege opinatoribus lib. 12. C. tit. 29. Interdum etiã nomine annona, uniuersum militare salarium seu præbendum accipitur. Idq; Flauij Vopisci abundè declaratur auctoritate, qui in Aureliano oleum (inquit) sal, lignum nemo exigat; annona sua contētus sit. Patet etiam ex Vegetio libris de re militari. Torquis (inquit) aureus solidæ virtutis præmium fuit; quem qui meruisset, præter laudem, duplas consequebatur annonas.

DEFENSORVM etiam meminit lex. 26. tit. 1. lib. 1. Defensores legum Uvisegoth. Horum officium erat in duplici ratione. Alij sunt, qui nomine ciuitatis causas, lites & negocia curant, ut actores syndici. Alij defensores sunt cum potestate & magistratu, qui locorum defensores dicuntur. De quibus leges Uvisegoth. loquuntur; leges etiam Romana. l. 3. de defensor. ciuit. l. 1. C. tit. 56. Alij dicuntur prouinciarum defensores quibus latior cura & plures res, & ciuitates defendenda commissæ sunt, & ut inquit Iustinianus, paterna voce ita dicti, ut eripiant à malis iniuriam patientes. Erat quinquennale hoc munus. l. 4. C. de defens. ciuit. ex nouellis Iustiniani factum est biennale. S. iusiurandum. eodem tit. in nouellis. Prædictorum singula declarat pulchrè, lex. 4. tit. 54. Codicis lib. 1. his verbis: In defensoribus uniuersarum prouinciarum (aliàs singularum ciuitatum, vel ut alij, uniuersarum ciuitatum) erit administrationis hæc forma, & tempus quinquennij spatium metiendum: scilicet ut in primis parentis vicem plebi exhibeas, descriptionibus rusticos, urbanosq; non patiaris affligi: officialium insolentia, & iudicium

iudicium procacitati, salua reuerentia pudoris, occuras: ingrediendi cum uoles ad iudices, liberam habeas facultatem: superexigendi damna, vel spolia plus petentium ab his, quos liberorum loco tueri debes, excludas; nec patiaris quicquam ultra delegationem solitam, ab his exigere, quos certum est, remedio non posse reparari. Et Casiod. lib. 7. variari in formula defensoris cuiuslibet ciuitatis: Nihil uenale, nihil improbè facere uelis, qui tali nomine nuncuparis. Commercium ciuibus, secundum temporum qualitatem, equabili moderatione dispone. Definita serua, quæ iusseris: quia non est labor, uendendi summas includere, nisi statuta pretia castissimè custodire. Imple enim re uera boni defensoris officium; si ciues tuos, nec legibus patiaris opprimi, nec caritate consumi. Gratianus etiam, Valentinianus, & Theodosius. CCC. Theodoro defensori, formam defensionis præscribunt. l. in defensoribus, §. l. 4. Cuius uerba superius attulimus.

PACIS ASSERTOR Apud Gothos erat, qui Pacis Assertor ad faciendam pacem, regali destinabatur auctoritate. Differebat tor. autem Assertor à Iudice, quod illi omnium negotiorum, actionumq; causas terminabant: hi uerò non alias, nisi quas illis regia commiserat ordinandi potestas. Hæc ex. l. 16. tit. 1. lib. 2. leg. Uvisegot.

Duo sequuntur officia, quæ ut uicina frequenter coniunguntur, **NUMERARIJ** nempe, & **VILLICI**. Isidorus de Numerarij, Numerario, lib. orig. 9. c. 4. sic ait: Numerarij uocati sunt, qui publicum numum ararijs inferunt, hoc est, qui pecuniam regiam, ex tributis, & portorij, & uectigalibus partem, in araria inferebant. Extat titulus. 50. in. C. de Numerarijs, & Actuarijs, qui à Iustiniano Tabularij dicti sunt. Hic etiam annonas, quæ ex uillis fisco regio debebantur, procurabat: quod si singulis annis facere neglexisset, duplo de proprijs facultatibus soluere cogebatur. Constat ex Concil. 13. Tolet. in edicto Erwigij. Regis ad priuatos, siue fiscales populos, his uerbis: Certè si quis ille Dux, Comes, Triphadus, Numerarius, Villicus, aut quicumq; curam publicam agens, tributa exacto sibi commisso, annis singulis plenario numero non exegerit, aut exacta apud se retinuerit, & ea statim thesauris publicis inferre neglexerit, duplata tributa ipsa de proprijs rebus suis modis omnibus in publico inferet. Fuerunt hæc duo officia ex humilioribus apud Gothos. Ac de Villico id tantum conijcere licet, quod eandem ferè cum Numerario functionem habeat. De numerario autem res certa est; cum eius munus, ut sordidum atq; abiectum, etiam Concil. Tolet. 16. in Theodemundo Spathario damnetur. Verba eius, quia clarius id explicant,

R r apponere

„ apponere non pigebit, ex edicto Regio ad Patres: Et quia praecessor
 „ noster, diua memoria dominus Ovamba Rex, in ipsis regnandi
 „ primordijs Theudemundum Spatharium nostrum, contra generis,
 „ vel ordinis sui usum, Festi quondam incitatione Emeritensis Epi-
 „ scopi, solius tantum regia potestatis impulsu, in eandem Emeri-
 „ tensem urbem Numeraria officium agere instituit (quod etiam
 „ unius anni excursu contra rationem noscitur peregrisse) imò, quia
 „ nec valuit imperio gentis obistere, vestri edicto Concilij ab eodem
 „ Theudemundo, suaq; omni posteritate talis actionis officium su-
 „ spendatis, quo nullo ulterius tempore, tam ipse, quam omnis eius
 „ progenies, usq; in finem seculi, ob hanc causam videantur aliqua-
 „ tenus molestari.

„ **DE VILLICO**, Sic Isidorus lib. 9. etymol. c. 4. *Villicus* *Villicus*.
 „ (inquit) proprie villa gubernator est; unde à villa *Villicus* nomen
 „ accepit. Interdum autem *Villicus* non gubernationem villa, sed di-
 „ spensationem uniuersae domus, *Tullio* interpretante significat, quod
 „ est uniuersarum possessionum, & villarum dispensator. Locus *Ci-*
 „ ceronis ab *Isidoro* citatus, est *Verrina*. 5. *Villicus* à *Varrone* de re
 „ rustica lib. 1. cap. 2. dicitur, qui praest pagos, & totius rei rustica
 „ curam habet.

„ **SAIONVM** Frequens mentio est apud *Cassiodorum*, & *Saio*.
 „ in legu *Uvisegot*. lib. 6. Hi, ut ex varijs locis colligere licet, ydē erāt,
 „ qui apud Romanos Apparitores; Regij videlicet, ac Magistratus
 „ ministri, qui ad eorum iussa exequenda semper praesto erant. Sole-
 „ bant etiam Cancellarijs Saiones assignari, ut ostendit *Cassiodorus*
 „ lib. 12. in epist. cuius initium est: Oportet quidem cuncta, & c. *Vbi*
 „ munus eorum scitè describitur, his verbis: Quapropter deuotionem
 „ tuam solarijs illius viri clarissimi Cancellarij nostri solenni more de-
 „ putamus; ut contra nullum alium erigaris, nisi qui legibus parere
 „ despexerit. Ad forum trahere, qui iusta non recipit: sub continentia
 „ irascere: sub maturitate dstringe: timeri te amplius volumus, quam
 „ probari: quia illud maxime vigori tuo reputabitur, si nullius pra-
 „ sumptione peccetur. Cogitetur pra omnibus pecunia publica fidelis
 „ actio. Sit tuum commodu contemptus alienus. Coactus faciat, qui iusta
 „ sponte cõplere neglexerit. Causis tantum delegatis impende. Si pra-
 „ cepta sequeris, denia non requiris. Caret culpa, qui imperata perfe-
 „ fecerit. In exequutore illud est pessimum, si iudicis relinquat arbi-
 „ trium. Non inde iacteris quod tibi non potest obuiari. Nec assumere
 „ superbiam velis, quia te multorū humilitas pertimescit. Plura de
 „ hoc lege apud eundem *Cassiodorū*, lib. 2. epist. ad *Vlingem Saionem*,
 „ lib. 4.

lib. 4. ad *Gesilam Saionem*, ad *Thecutar Saionem*, ad *Dudam*
Saionem, ad *Veranum Saionem*, ad *Gudinandum Saionē*, ad *Auil-*
sum Saionem, ad *Gudium Saionem*, alijsq; apud eundem locis com-
 plurimis. Et legum *Uvisegothicarum*, lib. 2. tit. 1. leg. 17. cauetur,
 „ ut si *Saio* iudici in aliquem contra legum equitatem insurgentem
 „ obsequens, alium consenserit comprehendere, dstringere, vel aliquid
 „ rerum auferre. C. publice ictus flagellorum accipiat, & praesumptio-
 „ nem tali emendatione coërceat. Leg. etiam. 25. tit. & lib. citat. sic
 „ scribitur: Quod si ea, quae iudex ordinare decreuit, *Saio* callidus
 „ implere neglexerit, res, de qua agitur, si unciam auri, vel infra va-
 „ lere constiterit, illi, cui res debita est, idem *Saio* de suo auri solidum
 „ reddat. Si certe plus valuerit, per singulas uncias, singulos solidos
 „ pro sua tarditate persoluat. Idem verò, si super duas uncias, usque
 „ ad libram auri, eadem res valere probatur, decem flagella suscipiat;
 „ ac sic crescente auri numero, crescat & poena flagelli. Idem verò
 „ *Saiones*, cum pro causis alicuius vadunt, si minor causa, est & per-
 „ sona, duos caballos tantum ab eo, cuius causa est, accipit fatigan-
 „ dos. Si verò maior persona fuerit, & causa, non amplius quam sex
 „ caballos, & pro itinere, & pro dignitate debebunt accipere. Alia de
 „ eodem multis capitulis eiusdem libri inuenies.

„ **SERVS FISCALIS**, vel *Fiscalinus* dicitur, eò quod *Seruus* *fisca-*
 „ res, & corpus eius *fisco* regio cedat. Hi in officijs mancipati Regi in-
 „ seruiebant. De quibus etiam *Concil. Tolet.* 3. c. 15. *Fiscales serui*
 „ *Ecclesias* construxere ex sua paupertate, & in alijs *Concil.* De his
 „ fit frequens mentio lib. 2. leg. *Uvisegot.* tit. 4. c. 4. Nam illic legisla-
 „ tor agens de ijs, quorū testimonium admittendum est: *Seruo* (inquit)
 „ penitus non credatur, si super aliquem crimen obiecerit, aut etiam
 „ si dominum suum in crimine impetierit. Nam etsi etiam in ter-
 „ mentis positus exponat quod obiecit, credi tamē illi nullo modo opor-
 „ tebit. Exceptis seruis nostris, qui ad hoc regalibus seruitijs manci-
 „ pantur, ut non immeritò *Palatinis* officiis liberaliter honorentur; id
 „ est, *Stabulariorum*, *Gillonariorum*, *Argentariorum*, *Coquorum*
 „ quorū *Prapositi*, vel si qui praeter hos superiori ordine, vel gradu pra-
 „ cedunt. Quos tamen omnes & regia potestas iugiter non habet in-
 „ cognitos, & nullis eos constat prauitatibus, aut criminibus impli-
 „ catos. Quibus utiq; vera dicendi, vel testificandi licentia, sicut ca-
 „ teris ingenuis hac lege conceditur. Itaq; inter officia seruorum *fisca-*
 „ lium recensentur *Stabularij*, *Gillonarij*, *Argentarij*, *Coqui*. Quos
 „ omnes antiqua legum *Hispania* translatio ita explicat: *Asi cuemo*
 „ *los que mandan las bestias, los que mandan los rapaces, los que son*

sobre los que faz en la moneda, è los que son sobre los coz ineros. Gillonarij vox Gothica, puerorum praefecti. Nam, Gielem, illis lasciuire est, quod proprium est eius et atis: unde, Giel, lasciuus. Gielei Comatulus. Posterior atas praefectum istorum, Alcayde de los donzales vocitauit. Et lib. 10. tit. 2. l. 4. legum nostrarum cauetur, ut si quis per tricennij tempus quodcumq; de fisci, aut cuiuspiam rebus tenuisset, aut quocumq; iure possedisset, perenni sibi iure vindicaret, & retentaret, exceptis mancipijs fiscalibus, in quibus hoc tricennale tempus nullo modo valebat, neq; ullum prauidicium quo minus in potestate fisci perpetuo maneret, adferebat. Haetenus de officijs Gothorum, ea breuitate, qua potuimus, & integritate. Lector boni consulat.

Notæ in Concilium octauum Toletanum.

ERa DC. XCI] V asus anno vno antè celebratum ait. Quod & breuiarij cuiusdam per antiqui, quod manuscriptum apud se is habet, auctoritate confirmat: ubi dicitur Reccesuintus Era DC. LXXV. regnare cœpisse, quinto verò post anno coactum hoc fuisse Concilium. Apud Rodericum Toletanum lib. 2. cap. 22. numerus Era corruptus est. Nomen Regis scribitur Reccesuintus, in numo antiquo, ubi legitur, RECCESVINTUS REX, CORDOBA PATRICIA. Fuit Princeps, religione, & pietate insignis, in omniq; virtutis officio Illustris. Legebat auidè diuinos libros: quidquid in illis obscurum erat, à doctis viris perhumaniter sciscitabatur. Tempa piè tapetis ornat, ob religiosum sanctorum cultum, & venerationem.

Cap. 1 In sacris Missarum] Sic est in Missali Mozarabum ad verbum, à D. Isidoro edito: item in. 12. Concil. Tolet. cuius officium quotidie in sancta Ecclesia Toletana celebratur solenniter in sacello huic muneri Ecclesiastico Gothico dicato. Symbolum Patrum publicè in Missis in Ecclesia cantatur: nam ut auctor est D. Thom. 2. 2. q. 1. art. 9. ad sextum, fuit editum fide iam propagata, & manifestata, & reddita pace Ecclesie. Symbolum verò Apostolorum, quia persequutione feruente conditum fuit, nondum publicata fide, in Prima, & Completorio occultè dicitur.

Cap. 2 Nostri] Iuramentum illud, quod obseruatum in peiorem vergit exitum, salubri consilio mutandum esse, eleganter docet Sother P. P.

ut est apud Gratian. 22. q. 4. cap. Si aliquid. & in Concil. Trib. sub Arnulpho Imperatore. cap. 21. ubi institutum, quod Sacerdos, loco iuramenti, interrogetur per sanctam consecrationem. D. Thom. 2. 2. quaest. 89. art. 7.

Cap. 3 Contra priora monita Patrum] Gratis ordines conferendos; ne Spiritui sancto contumelia irrogetur, dum eius donum pretio aestimatur, docuerunt antiqui Patres; Hormisda P. P. in epistola ad Episcopos Hispania, & Concil. 2. Aurel. cap. 3. & 2. Turon. cap. 28. & 4. Tolet. cap. 18. & 2. Bracarenf. cap. 3. Et nouissimè Concil. Trident. sess. 21. cap. 1. Nihil pro collatione quorumcumq; ordinum, etiam Clericalis tonsura, nec pro literis dimissorijs, aut testimonialibus, nec pro sigillo, nec alia quacumq; de causa, etiam sponte oblatum, Episcopi & ordinum collatores accipiant.

Cap. 5. Maiorum veteribus constitutis] Teneri Christi Sacerdotes, ad seruandam castitatem, vitæq; puritatem, constat ex per antiquis Patrum decretis. Non enim coniugium appetere debent, ut veteris legis ministri, Christi Sacerdotes: illis enim tunc concedebatur, ne tribus Leui, ex qua sola Sacerdotes creabantur, ex eorum cœlibatu paulatim rueret, & periret: quibus hostias hircorum, atq; arietum offerentibus dictum est: Sancti estote, quia & ego sanctus sum; quamobrem, & tempore vicis suæ ab vxoribus seiuncti officio vacabant. Quid de Christi in noua lege Sacerdotibus dicemus? quam mentis & animi puritate offerre debent hostiam puram, sanctam, & immaculatam, panem vitæ, & calicem salutis perpetuæ? qui non ex vna, sed ex quavis tribu, & gente, & familia eligi possunt, ut immortale, & viuificum, tremendumq; sacrificium quotidie conficiant, ab omni solitudine vxoria immunes. Nam ut Paulus ait. 1. ad Cor. 7. Volo autem vos sine solitudine esse. Qui sine vxore est, sollicitus est quæ Domini sunt, quomodo placeat Deo; qui autem cum vxore est, sollicitus est quæ sunt mundi, quomodo placeat vxori, & diuisus est. Vnde ex Apostolis fluxit, ut coniugati non ordinentur: ut constat ex epistolis Syricij P. P. cap. 7. & Innocentij P. P. I. epist. 2. c. 9. & Hormisda P. P. ad Episcopos Hispania. c. 1. Hinc qui coniugati ordinabantur, à Subdiaconatu deinceps non sinebantur vxoribus misceri. 1. Tolet. c. 1. 5. Carthag. c. 3. Agathen. c. 9. 3. Aurel. c. 2. & alijs multis. Post Sacerdotium adeptum nullus matrimonio iungebatur. Itaq; licebat ex coniugato Sacerdotem fieri: ex Sacerdote verò coniugatum minimè. De hac re vide apud Socratè histor. Eccles. lib. 2. c. 8. quæ de Paphnutio referuntur. Et multi ex viris doctis huius seculi doctissimè de hac re

aduersus hereticos scripserunt. Quod si prisci Sacerdotes, qui per Ephemeridas, & vices ministrabant, dum offerebant, se abstinere; qui semper & quotidie debet offerre, ut Christi Sacerdos, semper debet abstinere. Quod adnotauit Origines hom. 23. super librū Numerorum: Ille offerre potest (inquit) qui indefinenter custodit continentiam, & conseruat semetipsum a peccato: qua die interruperit, & peccauerit, certum est, quod in illa die non offert sacrificium indefinens Deo. Vereor dicere aliquid, quod ex sermonibus Apostolicis intelligi datur, ne forte videar aliquos cōstristare. Nā si oratio iusti, sicut incensum in cōspectu Dei, & eleuatio manuum eius sacrificium vesperinum: dicit autem Apostolis his, qui in coniugijs sunt: Nolite fraudare inuicem, nisi forsitan ex consensu ad tempus, ut vacetis orationi, & iterum reuertimini in idipsum; certū est impediri sacrificium indefinens his, qui coniugalibus necessitatibus inserviunt. Unde mihi videtur, quod illius solius est sacrificium offerre indefinens, qui indefinenter, & perpetua se deuouerit castitati. Hac Orig.

Cap. 6 Sextæ discutionis] Subdiaconos non debere contrahere matrimonium, decretum est à Siluestro P. P. in Concilio Action. 1. cap. 8. Et. 1. Tolet. cap. 4. Et. 2. Tolet. cap. 1.

Cap. 6 Quibusdā Ecclesijs] Conc. Cartaginens. 4. c. 5. Cū ordinatur Subdiaconus, quia manus impositionem non accipit, patenam de Episcopi manu vacuam accipiat, & calicem vacuum. De manu verò Archidiaconi vrceoli cū aqua, & mātile, & manutergium.

Cap. 7. Nolētibus] Baptismū conferri amētibus testatur August. lib. 4. confess. c. 4. Egrotis, qui respondere nō possunt, Araurf. Conc. 1. c. 13. Paruulis nesciētibus, Cartaginens. 3. c. 34. Gerunden. c. 5. Et Tol. 12. c. 2. Multaq; alia de hac re decreta extāt. August. in epist. 106. ad Paulinum sic habet: Quod quidē tantū beneficium (de baptismo loquitur) non solum nolentibus, verum etiam reluctantibus datur.

Cap. 8 Supplementum] Quod hic supplementum, Concil. Tolet. 4. c. 26. libellus officialis appellatur.

Cap. 9. Quadragesimæ dies] Principium Quadragesimæ nunciabat Episcopus, ante Epiphaniam. De quo sic habes in Conc. Antisiodorensi. c. 2. Vt omnes Presbyteri, ante Epiphaniam missos suos dirigant, qui eis de principio Quadragesimæ nuncient, & in ipsa Epiphania ad populum indicent.

C. 10. Decimæ conloquit.] Rex Hispania tēpore Gothorū, ditione sua totam Hispaniam, & Galliam Narbonens. regebat. Fiebat autē Rex electione, nō sanguinis successione; ut constat ex Conc. Tolet. 5. c. 3. vbi dicitur: Rex Hispaniarū nemo fiat, nisi omni electione, & Gothica

„ Gothica gētis nobilitate, ad eū apicem per ductus. Consueuerant etiā Gothorū reges Romanorū Imperatorū exemplo, dum viuerēt regni socium adsumere, omni electorum cōsensu: ut Chinda sunt huius Rex filium Reccesuindum in regni partē uiuens vocauit. Et Uvāba rex diuino iudicio Eruigium, dū viueret successorē sibi elegit. Creabantur autem reges Gothorum à proceribus regni, siue essent ex Sacerdotali ordine, ut Episcopi; siue ex ordine seculari, qui Palatini nobiles vocabantur: ut constat ex Concil. Tolet. 12. capit. 1. de probatione Eruigij. Et hoc sanè est quod dicitur: Cum Pontificum maiorunq; Palatij omnimodo eligantur assensu. Sic. 4. Tol. c. 74. Nullus apud nos sub presumptione regnum arripiat; nullus exciter mutuas seditiones ciuium; nemo meditetur interitus Regum: sed defuncto in pace principe, Primates totius gentis, cum Sacerdotibus successorē regni Concilio communi constituat. Ungebantur etiam reges, ut patet ex Concil. Tolet. 12. cap. 1. vbi dicitur Eruigius regnandi potestatem suscepisse per sacrosanctam unctionem. Quæ quidem unctio ab Episcopis conferebatur: ut patet ex eodē Canone. Qui vero non poterant assumi ad regnum, exponit Concilium Tolet. 16. cap. 17. his verbis: Rege defuncto, nullus tyrannica presumptione regnū assumat. Nullus sub religionis habitu detonsus, aut turpiter decaluitus, aut seruilem originem trahens, vel extraneæ gentis homo; nisi genere & moribus dignus, promoueatur ad apicem regni. Iurabat, etiam rex antequam ad regnum assumeretur, strenuum se Catholica fidei assertorem, ac propugnatorem prabiturum, nulloq; violatores in suo regno permitturū. Habes id, cū alibi tum. 6. Conc. Tol. c. 3. C. 12. Duodecime, quæ est] Est in foro iudicij lib. 12. tit. 2. lib. 16. Iudeorum placitū Reccesuindo regi exhibitū ann. 6. regni ipsius. 12. Cal. mart. Vnde liquet ipsum, post hoc Synod. decretū procurasse, ut sincerā Iudæi fidē retinerent. Placitū sic habet ex fide M. s. C. antiqui.

PLACITVM IVDÆORVM IN nomine Principum factum.

Clemētissimo ac serenissimo domino nostro Reccesuindo regi, omnes nos Hebrai Tolet. ciuitatis, atq; Hispania, gloria vestra, qui infra subscripturi, vel signa facturi sumus. Benè quidem, ac iustè nos meminimus cōpulsos fuisse, ut placitū in nomine diuæ memoria Cinthilani regis, pro cōseruāda fide Catholica cōscribere deberemus, sicut & fecimus. Sed quia perfidia nostra obstinationis, & vetustas parētalis erroris nos ita detinuit, ut nec veraciter in Iesum Christū dñm crederem⁹, nec catholica fidei sinceriter hareremus, idcirco

nunc libenter, ac placidè spondimus gloria vestra, tam pro nobis, quam pro uxoribus, & filijs nostris, per hoc placitum nostrum, ut deinceps in nullis observationibus in nullis incestiuis visibus misceamur. Indas autem non baptizatis nullo penitus execrando consortio sociemur: non more nostro propinquitatem sanguinis, usq; ad sexum gradum incestiua commistione, vel fornicatione iungamus: non coniugia ex genere nostro, aut nos, aut filij nostri, vel nostra posteritas ullatenus sortiamur: sed in utroq; sexu deinceps Christianis iugali copulatione nectamur. Non circumcisionem carnis operemur: non Pascha, & Sabbata, ceterosq; dies festos, iuxta ritum Iudaica obseruantia celebremus: non escarum discretionem, vel consuetudinem teneamus: non ex omnibus, quae Iudaorum usus & abominanda consuetudo, vel conuersatio agit, aliquatenus faciamus; sed sincera fide, grato animo, plena deuotione in Christum filium Dei viui, secundum quod Euangelica, & Apostolica traditio habet, credamus, atque hunc confiteamur, ac veneremur. Omnes etiam usus sanctae Christianae religionis, tam in festis diebus, vel in coniugijs, & escis, quam in obseruationibus vniuersis veraciter teneamus, & sinceriter amplectamur: nullo reseruato apud nos, aut oppositionis obiectu, aut fallacia argumento, per quod aut illa quae facere denegamus, iterum faciamus; aut haec quae facere promittimus, minime, vel non sinceriter compleamus. De suillis verò carnibus, id obseruare promittimus, ut si eas pro consuetudine minime percipere poterimus, ea tamen, quae cum ipsis decocta sunt, absque fastidio & horrore sumamus. Quod si in his omnibus, quae supra taxata sunt, in quocumque vel minimo transgressores inuenti fuerimus, aut contra Christianam fidem agere praesumpserimus, aut quae congrua Catholica religionis promissimus, verbis aut factis implere distulerimus, iuramus per eundem Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, qui est vnus in Trinitate, & verus Deus, quia si ex nobis omnibus, vel vnus transgressor inuentus fuerit, aut à nobis ignibus, aut lapidibus perimatur: aut si hunc ad vitam gloriae vestrae seruauerit pietas, mox, amissa libertate, tam eum, quam omnem ipsius facultatem, cui elegeritis perenniter seruiendam donetis: vel quidquid ex eo, vel ex rebus eius facere iusseritis, non solum ex regni vestri potentia, sed etiam ex huius placiti nostri sponcione potestatem liberam habeatis. Factum placitum sub die XII. Kalen. Martias, anno felicis sexto gloriae vestrae. In Dei nomine Tolet.

SYNODVS TOLETANA IX. XVI. Episcoporum, anno septimo domini Reccesuinthi Principis acta, Era DC. XCIII.

Incipit Concilium nonum quod actum est die. 8. Calend. Decembrium, anno feliciter septimo regni serenissimi, atque clementissimi Dñi nostri Reccesuinthi Regis, Era DC. XCIII. in vrbe Toletana. C. A.

Vasus anno Dñi DC. LIII. Morales anno Dñi DC. LVII. ut nostri M. ff.

- I **V**T de rebus Ecclesiae nihil Episcopi auferant, & qualiter proximi fundatoris Ecclesiarum sollicitudinem gerant.
- ij **U**t fundatores Ecclesiarum, quoadusque vixerint, earum habeant curam, ipsique illic ministros eligant seruituros.
- iiij **S**i de rebus Ecclesiae pro praestatione aliquid dari dicatur, causa praestiti cognoscatur.
- iiij **D**e conquisitis rebus, inter Ecclesiam & Sacerdotis intestati haereses, quae diuisio fiat. Deest C. A.
- v **S**i Episcopus monasterium faciat, vel parochiam Ecclesiam dicit, quantam partem de rebus Ecclesiae conferat. Parochianam alius M. f. d Quartam. Exc.
- vi **U**t Episcopus tertiam Ecclesiasticarum rerum sibi debitam, cui elegerit, conferat.
- vij **N**e extra constitutum ordinem, morientis Sacerdotis haereses rem eius adire praesumant.
- viii **U**t scripturae, quas Sacerdotes, vel ministri iniuste fecerint, post mortem eorum habeant annorum numerum computatum.
- ix **Q**uantum commodum sibi Episcopus tollat de Ecclesia, cuius tumulauerit Sacerdotem.
- x **D**e damnatione filiorum, qui ex Sacerdotibus, & ministris geniti comprobantur.
- xj **Q**uod seruilibus Clericis dare debeant Episcopi libertatem.
- xij **Q**uod post mortem Sacerdotis, in libertate seruis collata annorum tempus debeat computari.
- xiiij **U**t ex libertis Ecclesiae, & ex personis ingenuis geniti ab obsequijs Ecclesiae non recedant.
- xiiij **Q**uod si liberti Ecclesiae, ad eam reuerti non velint, omnis eorum rescula iuri applicetur Ecclesiae. Recula. Exa.
- xv **D**e obsequio & disciplina libertorum Ecclesiae.

xvi *Quòd libertis Ecclesiæ nihil de rebus suis in alienū liceat transferre dominium.*

xvij *Vt baptizati Iudai cum Episcopis celebrent dies festos.*

DVm Canonicae definitionis edicto in Toletana vrbe pro^a agendo Concilio post diem Calendarum Nouembrii, anno septimo Reccesuinthi Principis^b gloriosi in basilica sanctæ Mariæ Virginis in vnum fuisset, Domino fauente, collecti, id communi definitione decreuimus, vt capitula, quæ in priscis Canonibus minimè^c habeantur inserta, pari promulgarentur sententia, & antiquis iungerentur regulis perenni iugitate mansura, & omni reuerentia conseruanda. Sed quia nequaquam rectè subditos iudicat, qui non seipsum prius iustitiæ censura castigat, aptum nobis, & expedibile visum est ante nostris excessibus imponere modum, & sic errata corrigere subditorum. Tunc namque melius iudiciorum exordia^d diriguntur, cum vita iudicium ante disponitur: eò quod potius iudicij forma completur, quo negociorum Principis, æquitas iudicium antefertur, Adeò exordium æquitatis inchoari à iudicibus debet, vt^f perfectio iuris causarum limitem aptius formet.

I. Vt de rebus Ecclesiæ nihil Episcopi auferant, & qualiter proximi fundatoris Ecclesiarum sollicitudinem gerant.

Omnis itaque rei Ecclesiasticæ quantitas, sicut remedium veniæ tribuit conferenti, ita damnum ritè præparat fraudatori. Et ideo nullius Sacerdotum, vel ministrorum ex rebus Ecclesiæ, quæ in quibuscunq; locis à fidelibus largiuntur, aliquid auferat, vel iuri suo, aut cathedræ propriæ^h vnitati connectat. Deuotio enim vniuscuiusque, sicut gratanter votum contulit Deo, ita definiuit, quo plenitudo votorum conseruaretur in loco, in quo velut si collata tenetur, manet gratia offerentis; ita si frustrantur imminet perniciēs defraudantis. Verùm vt rei huius potior soliditasⁱ habeatur condignis filijs, vel nepotibus, honestioribusque propinquis eius, qui construxit, vel ditauit Ecclesiam, licitum sit, hanc bonæ intentionis habere solertiam, vt si Sacerdotem, seu ministrum aliquid ex collatis rebus præuiderint defraudare, aut cõmonitionis

nititionis^a honestæ conuentione compescant, aut Episcopo, vel iudici corrigenda denuncient. Quòd si talia Episcopus agere tentet, Metropolitanò eius hæc insinuare procurent. Si autem Metropolitanus talia gerat, Regis hæc auditibus^b insinuare. Alius M. f. timare non differant. Ipsi tamen hæredibus in eisdem rebus non liceat quasi^c iuris proprii potestatem præferre, non rapinam, & fraudem ingerere, non violentiam quamcunque præsumere: sed hoc solum in salutarem sollicitudinem adhibere, quod aut in nullam noxam operatio nocens attingat, aut in multam, vel in aliquam partem salutaris merces assumat. Si quis verò deinceps hæc monita temerare voluerit, & malè rapta cum confusione restituet, & excommunicationis annuæ sententiam sustinebit.

II. Ut fundatores Ecclesiarum, quousque aduixerint, earum habeant curam, ipsique illic ministros eligant seruituros.

Cum sæpe sit solitum, etiam illa, quæ non debentur prece supplicationis, & vi quodammodo extorqueri doloris, quanto magis sine obstaculo concedi debent exquisita simul, & ordine iuris, & dolore compassionis? Quia ergo fieri plerunque cognoscitur, vt Ecclesiæ parochiales, vel sacra monasteria ita quorundam Episcoporum, vel insolentia, vel incuria horrendam decidant in ruinam, vt grauior ex hoc oritur ædificantibus mœror, quàm in construendo gaudij extiterat labor, ideo pia compassione decernimus, vt quandiu earundem fundatores Ecclesiarum in hac vita superstitibus extiterint, pro eisdem locis curam^f permittantur habere sollicitam, & sollicitudinem ferre præcipuam, atque rectores idoneos in iisdem basilicis, iisdem ipsi offerant Episcopis ordinandos. Quòd si tales forsitan non inueniantur ab eis, tunc, quos Episcopus loci probauerit Deo placitos, sacris cultibus instituat, cum eorum conuentione seruituros. Quod si spretis eisdem fundatoribus, rectores ibidem præsumpserit Episcopus ordinare, & ordinationem suam irritam noverit esse, & ad verecundiam^h sui, alios in eorum loco, quos iisdem ipsi fundatores condignos elegerint, ordinari.

III. Si de rebus Ecclesia pro praestatione aliquid dari dicatur, causa praestiti cognoscatur.

Si Sacerdos, vel minister de rebus Ecclesiae suae, quippiam alicui, sub praestationis obtentu concedat, in serie instrumenti causam praestiti euidenter exponat: vt ex hoc, aut iuste confecta transactio innotescat, aut fraus incompetens, quae latet, appareat. Aliter verò pro huius negocij causa deinceps scriptura "confecta", non valeat.

Deest Exc.

III. De conquisitis rebus inter Ecclesiam, & Sacerdotis "intestati" haeredes, quae diuisio fiat.

Deest Exc.

Sacerdotes, vel quicq; illi sunt, quibus Ecclesiasticarum rerum cura commissa est, quaecunq; administrationis suae tempore emerint, si de rebus proprijs, vel vile, vel carum habuerint, ad Ecclesiae nomen, cui praesunt, chartarum conficere instrumenta procurent. Non enim conuenit, vt Ecclesia quae suscepit externum, efficiat in alieno diuitem, & in suo retineat fraudatorem. Hi verò, qui suarum rerum noscuntur habere compendium, ex omni re, quam post ordinationis suae diem visi sunt conquisisse, siue nulla, siue aliqua sint instrumenta confecta, compensata, tam iuris sui, quam Ecclesiasticarum rerum ambitione; si se vtriusq; rei quantitas exaequauerit, inter Ecclesiam, & decedentis haeredes aequo iure conquisitio pertinebit. Si autem quaelibet pars maiori cumulo sui iuris excreuerit, etiam portionem in diuisione percipiet. Quicunq; verò de praedictis Sacerdotibus, vel ministris pro sui vtilitate, atque amicitia, "vel praestatione," aut quocunq; modo, aut per scripturae seriem, meruerint a quolibet "collata" percipere, in rebus Ecclesiasticis non poterunt numerare: sed quod exinde voluerint facere, ipsorum voluntatis arbitrio subiacebit. Quod si hoc post eorum mortem inordinatum fortasse remanserit, Ecclesia hoc sibi, cui praefuit, vel minister extitit, in perpetuo vindicabit.

Quicunq; Exc.

Quem. C.A.

Acquisisse. Exc.

Compensatione.

Habitudine. Exc. habitio. C.A. habita. Grat.

Maiorem etiam port. Exc.

Desunt. Grat.

Ser. aliquid men. Exc.

Deest Grat. & Exc.

Poterit. Grat.

Extiterit in perpetuum. Exc.

12. q. 4. Sacerdotes. Ino. p. 3. c. 169.

11. q. 4. Quicunq; de Sacerdotibus.

V. Si Episcopus monasterium faciat, vel parochianam Ecclesiam dicit, quantam partem de rebus Ecclesia conferat.

12. q. 1. Bonae rei. Ino. p. 3. c. 170.

Bonae rei dare consultum, & praesentis habetur vitae subsidium, & aeternae remunerationis expectari cernitur praemiū. Quisquis itaq; Episcoporum in parochia sua monasterium construere forte voluerit, & hoc ex rebus Ecclesiae, cui praesidet, ditare decreuerit, non amplius ibidem, quam quinquagesimam partem dare debet: vt hac temperamenti aequitate seruata, & cui tribuit, competens subsidium conferat, & cui tollit, damna graua non infligat. Ecclesia verò, quae monasticis non informabitur regulis, aut quam pro suis munificare voluerit sepulturis, non amplius, quam centesimam partem census Ecclesiae, cui praesidet, ibidem conferre licebit: ea tamen cautela seruata vt tantummodò, quae placuerit ex his duabus remunerandam assumat.

Consilium, Aliis in Grat.

Ditauerit. Iuo.

Quadragesimam Iuo. & Exc. Grat. quinquag.

Ad Ecclesiam vero. Exc. Iuo.

Suis magnificare vol. scripturis. Iuo. sic & Grat. nisi quod sepulturis, vt hic.

Vt vnam tantummodò. Iuo. & Grat.

Remuneratione. Iuo & Grat.

VI. Vt Episcopus tertiam Ecclesiasticarum rerum sibi debitam, cui elegerit conferat.

12. q. 1. Episcopus si partem. Ino. p. 3. c. 171.

Cum praeteritis sanctionibus notissimum habeatur, quae de rebus parochialium Ecclesiarum pars Episcopo conferatur, opportunè duximus decernendum, vt si Episcopus tertiam, quam de rebus eisdem sanctione Paterna sibi debitam nouit, aut ipsi Ecclesiae, cuius res esse patescit, aut alteri Ecclesiae, cui elegerit, conferre decreuerit, & licitum maneat, & inreuocabile robur eius sententia ferat.

De hac re supr. fuisse diximus.

Licita maneat. Exc.

VII. Ne extra constitutum ordinem, morientis Sacerdotis haeredes rem eius adire praesumant.

Propinqui morientis Episcopi nihil de rebus eius, absque Metropolitanis cognitione vsurpare praesumant. Quod si is, qui recesserit, Metropolitanus fuerit, haeredes eius, aut successorem illius, aut Concilium sustinebunt: ne passim haereditatis adeundae data licentia, de rebus Ecclesiae aut non reddatur ratio plena, aut fraus non inueniatur illata. Quod si Presbyter, aut Diaconus fuerit, quos obiisse constitit, non sine cognitione sui Episcopi, rem eius haeredibus

Haer. C.A.

Sustinebit. C.A.

Retineatur. Exc. Deest C.A.

Ss adire

V. Si

adire licebit. Quisquis sanè post hæc transgressor inuentus extiterit, pro his, quæ non expectato "hoc" ordine adierit, "Deest Exc. inuasionis damno legis sententiæ subiacebit.

VIII. Ut scriptura, quas Sacerdotes, vel ministri iniuste fecerint, post mortem eorum habeant annorum numerum computatum.

16. q. 3. si Sacerdotes.

Si Sacerdotes, vel ministri, dum gubernacula Ecclesiarum administrare videantur contra patrum sanctissimas functiones de rebus Ecclesiæ definisse aliqua dignoscantur, non ex die, quo talia scribendo decreuit; sed ex quo talia moriendo definita reliquit, supputationis ordo substabit. Nufquam etenim poterit ad tricennium temporis pertinere vita irritè iudicantis: quia status cōtractuum initia non assumptit ab origine æquitatis.

a dignoscuntur. Exc. b Decreuerūt. Grat. c Reliquerūt. Grat. d Nusq. enim ad triennium temporis pertinebit. tē hoc iudicantis. Exc. e Sumpsit. Grat. de Not. Cod. Gregoriani.

De tricen- nali posses- sione in re- bus Eccle- siæ vide Co- cilium Chal- ced. Can. 17. & Tolet. 4. Can. 74. & epistolā Ge- lasij Pape ad Episco- pos Sicilia.

IX. Quantum commodum sibi Episcopus tollat de Ecclesia, cuius tumulauerit Sacerdotem.

Pleriq; dum rapinis inhiant, vt non debent, aut miserationis opus condignè non implent, aut indebita ipsi miserationi damna permiscent. Ideoq; ne ampliùs misericordiæ opus execrabile dilabatur in scelus, id cōmuni decreto sancimus; vt cū Pontificem mori contigerit, Episcopus, qui ad huma- nandum corpus eius aduenerit, descriptis thesauris, atque f Atq; ornamenti omnibus. Exc. domorum internis, si locuples decedentis Ecclesia fuerit, non ampliùs, quàm * libram auri in rebus, exceptis ornamentis Ecclesiæ, cum gratia offerentium auferre pertentet. Si verò minor "rebus" extiterit, dimidiañ libram sibi licenter vsur- pet: nam & hæc ipsa vsurpare, ratio nulla permetteret; nisi eius, qui conuenit, Sacerdotis iniuriæ contemplatione, anti- quitas hoc vñtata seruasset. Porro breuē descriptarum rerum sub fideli relatione, idē qui descripsit, dirigere Metro- politano curabit. Metropolitanus ex eadem morientis Eccle- sia nihil prorsus auferre præsumat; sed solūm, quæ ad eum pertinet, saluationis curam impendat.

Extat à hac ipsa re decre- tum Conci- lij Vasisis c. 2. & ha- betur apud Gratianum 11. quest. 2. Præcipien- dum.

* Centū dra- chmas auri valet, que faciunt de- cem aureos coronatos, ex Budeo.

"Deest Exc.

g Vsurpat. Exc. b Breuc. Exc.

i Solam. Exc.

k Pert. curam salu- tarem impen. Exc.

X. De damnatione filiorum, qui ex Sacerdotibus, & ministris geniti comprobantur.

15. q. 8. Cum multa. Iuo. p. 6. c. 425.

Cū multæ super incontinentiam ordinis Clericorum vsq; hæctenus emanauerint sententiæ Patrum, & nullatenus ipso- rum formari quiuerit correctio morum, vsq; adeò senten- tiam iudicantium protraxere commissa culparum, vt non tantū ferretur vltio in auctoribus scelerum, verū & in progenie damnatorum. Ideoq; quilibet ab Episcopo, vsq; ad Subdiaconum deinceps, vel ex ancillæ, vel ex ingenuæ detestando connubio in honore constituti filios procreau- rint; illi quidem ex quibus geniti probabūtur, Canonica cen- sura damnentur; proles autem tali nata pollutione, non so- lūm parentum hæreditatem nusquam accipiat, sed etiam in seruitutem eius Ecclesiæ, de cuius Sacerdotis, vel ministri ignominia nati sunt, iure perenni manebunt.

a Reformari. Exc. Firmari. Grat. & Iuo. b Feriretur. Iuo. in- ferretur. Grat. c Auctores. Exc. d Progeniem. Exc. e Aliena pollutione nata. Grat hac pol- lutione. Iuo. f Accipiet. C. A. g Ignominio. C. A.

XI. Quòd seruilibus Clericis dare debeant Episcopi libertatem.

Dist. 53. c. qui ex fami- lijs.

Qui ex familijs Ecclesiæ seruituri deuocantur, in Clerum ab Episcopis suis libertatis necesse est percipiant donum: & si honestæ vitæ claruerint meritis, tunc demū maioribus fun- gantur officijs: quos verò flagitij fordidauerit incorrigibilis noxa, perpetua seruitus conditionis releget in catenam.

XII. Quòd post mortem Sacerdotis in libertate seruis collata annorum tempus debeat computari.

Si Sacerdos libertatem seruis Ecclesiæ conferre voluerit, non à die confectiois suæ scripturæ tempus annorum compu- tatum tenebit, sed ex quo eum, qui scripturam conficit, verius obijisse constiterit.

h Confecit. C. A.

XIII. Ut ex libertis Ecclesiæ, & ex personis ingenuis geniti ab obsequijs Ecclesiæ non recedant.

Excessibus libertorum Ecclesiæ plerunque patrociniandi videmus Ecclesiam conuexari, & bicipiti coacti sumus tædio

i Patronam. C. A.

condolere: vno, dum per superbiam reluctantis, auctor contemnitur: altero, dum libertas superbientis in conditione relabi cogitur seruitutis patrū. ^a Adeò cum iam, præteritis regulis multæ super hoc diuersæ constitutionis emanauerint sanctiones; tamē quoddam ad plenitudinē rei aptum cōspeximus, adhūc innectere complementum. Igitur, sicut legum reuerenda sanctio censuit, ita seruare totius generis nobilitas debet; vt in nullo aliena cōmixtio maculet, quod "per totum" generofitas propria decorauit. Vnde cunctis Ecclesiarum libertis tam viris, quàm fœminis, eorumq; propagini interdictur iudicio generali, ne deinceps causa ^b coniunctionis quibuslibet copulentur personis ingenuis. Quod si hoc factum quandoq; patuerit, permixtione tali genita proles nunquam merebitur ius ^c indebitæ dignitatis; nec Ecclesiæ vnquam carebit obsequijs, cuius beneficio donum meruisse noscitur libertatis.

XIII. Quòd si liberti Ecclesiæ ad eam reuerti non velint, omnis eorum rescula iuri applicetur Ecclesiæ.

Si contingat quæcunq; de libertis Ecclesiæ, eorumq; profapia contra primæuas, modernasq; Patrum regulas quibuslibet ^d personis ingenuis copulari, tam illis, quàm eorū stirpi, non licebit ab Ecclesiæ patrocínio euagari; sed aut ad debita obsequia reuerti cogendi sunt, aut si redire noluerint, quæcunq;, vel parentes eorum, vel ipsi ab Ecclesia sunt adepti, vel in eius patrocínio visi sunt conquisisse, insistente Pontifice, in ditionem propriæ reducantur Ecclesiæ.

XV. De obsequio, & disciplina libertorum Ecclesiæ.

Ecclesiæ liberti, eorumq; progenies, eidem basilicæ, de qua libertatis gratiam meruerūt, obsequia prompta, sinceraq; parabunt. Qui sicut hoc in ^e obsequium pro possibilitate sui, quod vtilis ingenui ^f dabant, ita quoq; in emendatione cultorum, quod inutiles ingenui sustinebunt.

XVI. Quòd libertis Ecclesiæ nihil de rebus suis in alienum liceat transferre dominium.

Libertis Ecclesiæ, eorumq; ^g progeniei ex omnibus rebus, quæ de iure Ecclesiæ noscuntur habere, nihil licebit in extraneum

extraneum dominium transactione ^a quaruncunq; deducere: sed si ex his quælibet vendere fortasse voluerint, Sacerdoti eiusdem Ecclesiæ offerant cōuenienter emenda, earumq; pretia, vt eis placuerit, aut dispenſent, aut habeant. Nam in dominium partis alterius rei suæ censum nullo modo transire permittimus. Suis autem filijs, vel propinquis eidem Ecclesiæ, vel seruitio, vel patrocínio subiugatis quæcunq; vendere, vel donare voluerint, aditus omninò patebit.

XVII. Ut baptizati Iudæi cum Episcopis celebrent dies festos.

In foro Iudic. lib. 12. tit. 3. leg. 21. idem præcipiunt.

Baptizati Iudæi quocunq; loco cætero tempore conuersentur, festis tamen præcipuis noui testamenti serie consecratis, ac diebus illis, qui olim sanctione veteris legis sibimet censebantur esse solennes, in ciuitatibus, publicisque conuentibus cum summis Dei Sacerdotibus celebrare præcipimus; vt eorum conuersationem, ac fidem, & Pontifex approbet, & veritas seruet. Huius verò temerator edicti, prout ætas permiserit, aut flagris, aut abstinētiæ subiacebit.

Expletis omnibus, quæ ad honestatis regulam in collationem venere fraternā, grates exoluimus immortalī Dño soli, cuius dispositione mirabili ad hunc sanctæ congregationis cœtum meruimus adunari; vt & communis visio prosperitatem nostram ostenderet, & par definitio concordiam assignaret: obsecrantes eius misericordiam largam, vt serenissimo domino, & amabili Christo Reccesuintho Principi glorioso ita præsentis vitæ felicitatem impendat, vt Angelicæ beatitudinis gloriam post tempora longæua concedat: atq; ita nos eiusdem felicitate lætos semper efficiat, vt in terra viuentium ^b remuneraturus attollat. Antiquitatis dehinc ordinem saluberrimè retinentes, postquam rationem festi Paschalis fraternitas vestra cognouit, nouerit se anno venturo, die Calendarum Nouembrium, causa peragendi Concilij in hac vrbe, fauente Domino, congregari; vt simili disceptatu, aut quæ prospexerimus congrua decernamus, aut solius pacis conuentu lætemur. Consummatumq; est hoc sanctū Concilium die ^c quarto Calendarum Decembrium, anno feliciter septimo regni serenissimi, atq; clementissimi domini nostri Reccesuinthi Regis, Era DC. XCIII.

Interfuerunt huic sancto Concilio Pontifices numero sexdecim.

- 1 Evgenius, regiae urbis Metropolitanus Episcopus.
- 2 Taio, Caesaraugustanus Episcopus.
- 3 Marcus, Castellonenfis Episcopus.
- 4 Vbinibal, Elicitanus Episcopus.
- 5 Videricus, Seguntinus Episcopus.
- 6 Mauricius, Oretanus Episcopus.
- 7 Dauila, Complutensis Episcopus.
- 8 Felix, Valentinus Episcopus.
- 9 Balduigius, Arcauicenfis Episcopus.
- 10 Maurellus, Vrgelitanus Episcopus.
- 11 Euficius, Segobrienfis Episcopus.
- 12 Athanasius, Setabitanus Episcopus.
- 13 Giberius, Bigastrenfis Episcopus.
- 14 Vbaldefredus, Mentefanus Episcopus.
- 15 Magnarius, Accitanus Episcopus.
- 16 Stephanus, Valerienfis Episcopus.

Item Abbates.

- 1 Vgitiuus, Abbas.
- 2 Ildefonfus, Abbas.
- 3 Eumerius, Abbas.
- 4 Morarius, Abbas.
- 5 Ioannes, Abbas.
- 6 Item Ioannes, Abbas.
- 7 Marcellinus, Archipresbyter Toletanus.
- 8 Silicolus, Primicerius.

Item Vicarij Episcoporum.

- 1 Daniel, Diaconus Marcelli Episcopi Ecclesiae Vrcitanæ.

Item ex viris Illustribus officij Palatini.

- 1 Paulus, Comes Notariorum.
- 2 Emeterius, Comes Cubiculariorum.
- 3 Ella, Comes, & Dux.
- 4 Recilla, Comes Patrimoniorum.

De subscriptionibus.

Subscribunt in nono Concilio Toletano eodem ordine, sicut in octavo, Episcopi, Abbates, Vicarij Episcoporum, & viri illustres ex officio Palatino. Ferè omnes Episcopi qui in nono subscribunt, subscripserant in octavo; ut Athanasius, Sebastianus, Dauila Complutensis, Felix Valentinus, Gibericus Bigastrenfis, Marcus Castellonenfis: in septimo, & octavo Mauricius Oretanus, Maurellus Vrgelitanus, Marcellus Vrcitanus per procuratorem: sicut in octavo, Taio Caesaraugustanus, Vbinibal Elicitanus: in septimo, & octavo. Videricus Seguntinus, Balduigius Arcauicenfis. Subscribit etiam Eusebius Segobiensis, qui successit Floridio, in octavo. Magnarius Accitanus, qui successit Iuliano in octavo. Stephanus Valerienfis, qui successit Tagontio, in octavo. Vvaldefredus Mentefanus, qui successit Froila, in octavo.

Omnes hi Abbates subscribunt in octavo, præterquam Ioannes. Similiter omnes viri illustres ex officio Palatino. De Archipresbytero, & Primicerio supra fusè diximus.

Notæ in Concilium IX.
Toletanum.

Cap. 8. **E**Ra D C. XCIII.] *Vasus* anno Dñi. 654. *Morales*. 657. Ad tricennium] *Detricennali* possessione in rebus Ecclesie, *vide Concil. Chalcedonens. cap. 17. & Tolet. 4. cap. 34. & Epistolam Gelasij P.P. ad Episcopos Sicilia, cap. 2.*

C. 10. Proles autem] *Concilium Lateranense. 2. cap. 31. ita de hac re sancit. Firmiter prohibemus ne Canonorum filij, maxime spurij, Canonici fiant in secularibus Ecclesijs, in quibus instituti sunt patres: & si fuerit contra præsumptum, decernimus non valere. Qui vero (ut dictum est) Canonicare præsumpserit, à suis beneficijs suspendatur. Idem Alexander. III. par. 19. cap. 1. 3. & 4. & sequentibus: & Concil. Tridentin. sess. 25. can. 15. Quinimo ad ordines non debent admitti, etiam si probata vita fuerint, nisi in monasterio vel regulari vita degentes: Alexand. P.P. III. p. 19. cap. 2. Concubina vero clericorum, seu mulieres illæ quæ contra Ecclesie leges clericis cohabitabāt, unde infamia nota illis inureretur, ab Episcopis olim venundabantur in seruas, pretium vero pauperibus erogabatur;*

ut constat ex Concilio. 3. Toletano. Can. 5. & Concil. Toletano. 4. cap. 42. Concil. Tolet. 8. c. 5. & alijs multis locis. A Reccaredo vero Rege lib. 3. tit. 4. leg. 18. fori Iudicum sancitur, ut huiusmodi mulieres centenis flagellis verberentur. De illegitimis multa decreuit hoc tempore Sixtus. V. sanctissimus Pontifex, ad optimum regimen Ecclesie stabiliendum. Apud Gratianum tota quinquagesima sexta distinct. de hac re agitur. Verum de Sacerdotibus quid tradat Philo Iudaeus in decalogo, perpendendum duxi: In Sacerdote (inquit) & hominum genus examinatur, ut sit inculpabile, & competens, partibus sui corporis usquequaq; integrum. Quod licet loquatur de Sacerdote veteris legis, qui ex decreto Domini debebat esse iustis natalibus ortus, & integer corpore, verum id etiam seruat in noua, ubi ad altius & praestantius sumus vocati sacrificium, & cultum.

INCL

INCIPIUNT CAPITULA Concilij Tolet. decimi XX. Episcoporum.

- I DE celebritate^a festiuitatis Dominicæ matris. ^a Annunciationis
Dominicæ.
- ij De non violandis religiosorum iuramentis, in salutem Regiam datis.
- iiij De non permittendo laicis imperare religiosis.
- iiij De professione & veste religiosarum viduarum.
- v De remotis excusationibus viduarum transgressionem religionis sequentium.
- vi De his, qui in parua aetate, coram parentibus religionis habitum tenuerint.
- vij Vt nullus Christianum Iudæis vendat.

IN NOMINE DOMINI habita Synodus X. in Toletana vrbe, die Calendarum Decembrium, anno octauo gloriosissimi domini, & religiosissimi Reccesuinthi Principis, Era DC. XCIII.

GRatulationem nobis spiritualem diuina contulit gratia, quando tribuit uti^b nobis & salutaris disciplinæ^c frequentiam. ^b Inter nos Exc.
^c Frequentiam. Exc.

Excelsa, & conuenire ad pacificorum votorum studia præoptata. Congregatis ergo nobis, & in concordia animi, & in cōuentu loci, referentes gratias inuisibili Deo, & glorioso rerum domino Reccesuintho Regi, cuius sacratissimo voto, retenta paternitatis sanctæ traditione, ad sacrum quiuimus adunari

adunari conuentum, has subter annexas regulas concordi definitione prolatas æterna statuimus manere lege præfixas.

I. De celebritate festiuitatis Dominicæ matris.

CVm nihil fidei sinceritas per diuersitatem aduersum incurrat, & vnitatem Catholicæ regulæ varietas nulla discerpat, est tamen, quod nisi temporum vnitatem seruetur, & discidium indiscissæ vnitati parturiat, & sacramentorum vnitatem constare non valeat. Hinc^a est, quod Paschale festum, nisi vno die^b celebremus & tempore, in Iudaicum decidamus errorem. Hinc aduentum sancti Spiritus post Resurrectionem Dei nisi expectemus tempore definito dierum, simul, & numero, non possumus impleri eiusdem Spiritus dono. Quoniam si caret plenitudinis numero, carere potest & mysterij Sacramento. Hinc natiuitatis Dominicæ sacrum, quo euidenter de vtero virginali Verbum prodijt caro factum, absque dubio seruat temporis cursum, & representat^f specialis diei momentum. Si ergo Natiuitatis, & mortis incarnati huius Verbi dies absque immutatione ita certus habetur, vt absque diuersitate in orbe toto terrarum ab omni concorditer Ecclesia celebretur, cur non festiuitas gloriosæ matris eius eadem obseruantia, vno simul vbiq; die, similique habeatur honore? Inuenitur etenim in multis Hispaniæ partibus huius sanctæ Virginis festum non vno die per omnes annorum circulos agi. Quoniam transducti homines diuersitate temporum, dum varietatem sequuntur, vnitatem celebritatis non habere probantur. Qua de re, quoniam die, qua inuenitur angelus virgini Verbi conceptum & nunciassè verbis, & indidisse miraculis, eadem festiuitas non potest celebrari condignè; cum interdum Quadragesimæ dies, vel Paschale festum videtur incumbere, in quibus nihil de sanctorum solennitatibus, sicut ex antiquitate regulari cautum est, conuenit celebrari; cum etiam & ipsam incarnationem Verbi non conueniat tunc celebritatibus prædicari, quando constat id ipsum Verbum post mortem carnis gloria Resurrectionis attolli, ideò speciali constitutione sancitur, vt ante octauum diem, quo natus est Dominus, genitricis quoque eius dies habeatur celeberrimus, & præclarus. Ex pari enim honore constat, vt sicut Natiuitatem Filij sequentium dierum insequitur

^a Est enim. Exc.
^b Deest Exc.
^c Celebramus. Exc.
^d Temp. ne in. Exc.

^e Deest Exc.
^f Numerum. C.A.

^g Seru. & temp. Exc.
^h Speciale diei momentum. C.A.

Quoniam transducti homines diuersitate temporum, dum varietatem sequuntur, vnitatem celebritatis non habere probantur: Qua de. Exc.

quitur dignitas, ita festiuitatem matris tot dierum sequatur sacra solennitas. Nam^a quod festum est matris nisi in carnatio Verbi? cuius vtiq; ita debet esse solenne, sicut est & eiusdem^b natiuitas Verbi. Quod tamen nec sine exemplo decedentis moris, qui per diuersas mundi partes dignoscitur obseruari, videtur institui. In multis namque Ecclesijs à nobis, & spatio remotis, & terris, hic mos agnoscitur retineri. Proinde, vt de cætero quidquid est dubium sit remotum, solennitas Dominicæ matris die decimo quinto Kalendarum Ianuariarum omnimodò celebretur, & Natiuitas Filij eius Saluatoris nostri die octauo Kalendarum earundem, sicut mos est, solennis in omnibus habeatur.

^a Quod. Exc. & C.A.

^b Natiuitatis. Exc.

II. De non violandis religiosorum iuramentis, in salutem Regiam datis.

Frequentium molestiarum nocens impulsus contemni quidem magnitudine decentis poterat grauitatis: sed quia leuitas labens, facilè ad præcipitia vana corda reclinat, benè honesta sollicitudo cohibere properat, quod frequentata visitatio vitare non curat. Ideò cum & quorundam Paternorum sanctionibus decretorum, & institutionibus sit legalibus cautum, ne contra salutem Principum, gentisq; aut patriæ, quicquam meditari conetur aduersum, hoc vnum specialiter nunc depromitur obseruandum, vt si quis religiosorum ab Episcopo, vsque ad^c extremi ordinis Clericum, siue^d monachum generalia iuramenta in salutem Regiam, gentisque, aut patriæ data, reperiatur violassè voluntate profana, mox propria dignitate priuatus, & loco & honore habeatur exclusus, & miserationis obtentu tantummodo reseruato, vt an locum, an honorem, an vtraque possideat, concedendi ius licentiamque principalis potestas obtineat.

^e Extremum ord. Clericorum.
^f Monachorum.

Deest Iuon. p. 12. c. 88. Ita habetur: Igitur si Clerici, aut Monachi inueni fuerint coniurati, aut per coniurationem calumniam machinantes Episcopis, vel Clericis, propriam amittant gradum: sicque si Clerici.

III. De non permittendo laicis imperare religiosi.

Reuerentiæ totius auditum quia res adijt dura, non frustra cogimur hanc duriori^b extirpare censura. Agnouimus enim quosdam Pontifices præcepti principis Apostolorum, qui ait, Pascite, qui in vobis est, gregem; non coactè, sed spontaneè; nec dominantes in clero, sed forma facti^k gregis, ita esse

^e Reuerentiæ totius auditu percipitur, quia res adeò dura. Exc.

^f Cogitur. Exc.

^g Extirpari. Exc.

^h Gregem Dei C.A.

ⁱ Neq; vi dominant. C.A.

^k Gregi. C.A.

1. Petri. 5.

ita esse immemores, vt quibusdam monasterijs, parochialibusque Ecclesijs, aut suæ confanguinitatis personas, aut sui fauoris participes, iniquum sæpe statuant in Prælatum; ita illis prouidentes cōmoda inhonesta, vt eisdem deferantur, aut quæ proprio Episcopo dare iustus ordo poposcerit, aut quæ rapere deputati exactoris violentia potuerit. Proinde decenter omnibus placet, & in præfenti tale rescindere factum, & non esse de cætero faciendum. Nam quisquis Pontificū deinceps, aut sanguine propinquus, aut fauore sibi personis quibuscunque deuinctis talia commodare lucra tentauerit, aut suæ nefandæ præsumptionis, & quod visum fuerit deuocetur in irritum, & qui ordinarit annuæ excommunicationis ferat excidium.

*Dist. 89
C. decenit.*

IIII. De professione & veste religiosarum viduarum.

Benè per spiritum Dei possumus cum sancto Apostolo dicere, non ignorare nos astutias Sathanæ; quia impellimur Zeli domus Dei ardore cremari. Videmus enim ad tanta fraudum studia cōualescentem excreuisse perniciem, vt primæua Patrum constitutio à quibusdam æstimetur illudi, & noua iudicum putetur intentio falli. Nam inueniuntur nonnullæ viduæ diuersis excusationibus se ad eò contegentes, vt blandiantur sibi, non se Patrum plena religionis alligatas institutione teneri. Vnde antiquis inconcussè permanentibus regulis hoc adiicitur nouæ oraculo sanctionis, vt vidua, quæ sanctæ religionis obtinere propositum voluerit, Sacerdoti, vel ministro, ad quem aut ipsa venerit, aut quem ad se venire contigerit, scriptis professionem suam faciat, à se, aut signo aut subscriptione notatam, continentem, se & religionis propositum velle, & hoc perenniter inuiolatè seruare. Ac tunc accepta à Sacerdote, vel ministro apta religionis vsui veste seu lectulo, quiescens, siue quocunque loco consistens incunctanter vtatur: nec diuersi coloris, aut diuersæ partibus eadem sit notabilis vestis; nisi religiosa, & non suspecta; quæ careat & varietatibus colorum, & diuersitatibus partium: adeò vt absque vlla suspitione transgressionis, maneat vsui tantum apta sanctæ religionis, & vsui sexus competēs, ad testimonium probitatis. Vt autem deinceps nihil deuocetur in dubiū, pallio purpurei, vel nigri coloris caput cōtegat,

*Coniunctio. Cnt.
Ad suum nefand.
præf. excidium, &
quod. Exc.
Excommunicationi
subiaceat: que ve-
ro ablata fortassis
fuerint ab eo qui
lit, reddatur in de-
plum. Exc. Cnt.
A.*

Pell. Exc.

Deest C. At

Notam. C. A.

Huius. Exc.

Sed. Exc.

Specierum. Exc.

Sui sexus. C. A.

ab

ab initio susceptæ religionis: vt dum illic intulerit signū probabilis sanctitatis, vbi nullius falli poterit visio intuētis, nusquam attentetur ausus detestandæ præsumptionis.

*Nusq. ausus atten-
tet. Exc.*

V. De remotis excusationibus viduarum, transgressionem religionis sequentium.

Deest A. C.

*27. q. 1.
Omnes femi-
næ: no ad
verbum.*

Omnes fœminæ, quæ iam in præteritum religionis veste fuisse probantur indutæ, nihil ad excusationem valeat oppositionum quælibet obiectio, quamuis diuersis aut callidis adumbrare se velint fallaciæ argumentis: sed ad sacratissimas sanctiones disciplina sanctior teneat eas religatas, atque subnexas. Commoueantur sanè Sacerdotis auctoritate, vt sponte ardeant: quæ si redire noluerint, impulsu Sacerdotis ad religionis habitum reducantur, & in monasterijs reductæ excommunicationis condignæ sententia feriantur. Hic idem quoque ordo in illarum condemnatione manebit, quæ quamlibet à Sacerdote, vel ministro sanctionis vestem non accepissent, ipsæ tamen, aut indutæ sunt, aut illo indui habitu consenserunt, qui religionis esse cultus ab intuentibus crederetur; sicque coram Ecclesia, vel Sacerdote, aut etiam competentibus testibus quandoque indutæ visæ certis indicijs, aut testimonijs approbantur. Omnes hæc tamen, seu post transgressum resumentes iteratam conuersionem, sicut præmissum est, & pallio capita contegant, & conscriptam, roboratamque professionis faciant scripturam, per quam alterius non sinantur relabi ad præuaricationis audaciam. Quæ verò ex omnibus his fuerint repertæ animum, aut vestem in transgressionem dedisse, & excommunicationis sententiam ferant, & rursum mutato habitu, in monasterijs, donec diem vltimum claudant, sub ærumnis arduæ pœnitentiæ maneant religatæ.

*Omnibus fœmi-
nis Exc.
Nihil excusationis
valeat in opposit.
Exc.*

*Subnexas. C. A.
Commoneantur.
Exc.*

*Redeant C. A. &
Exc.
Cultum. Exc.
Redactio. Exc.*

Deest Exc.

*Veste. C. A.
Tamen seu veni-
tes ad primam re-
ligionem, seu. Exc.
Transgressa. C. A.
Iterata conuersio-
ne. Exc.
Vtcrius Exc.
C. A.*

VI. De his, qui in parua atate coram parentibus religionis habitum tenuerint.

*110. p. 7. c.
27. Burch.
lib. 8. c. 1.*

Cum hucusque dissolutæ operationis effectus interdum nutare fecit honestæ constitutionis edictum; dum inconditè resolui putatur, quod indissolubile sanctionis aucto-

*Honestum. Exc.
Edict. proponimus
ne resolui putetur
Iuo.
Incognitè. Burch.
Indissolubili. Iuo.
Burch.*

Tt ritate

ritate tenetur. Ideò quidquid obuium ex incerto ^a incurrit, euidenter abijci debet: vt de cætero nihil superfit, quod in dubium nutetur. Ideoque si in qualibet ^b minori ætate, vel religionis tonsuram, vel religione debitam vestem, in vtroque sexu filijs, aut vnus, aut ambo parentes dederint; ^c certè aut nolentibus vel nescientibus se, susceptam non mox visam in filijs abdicauerint, sed vel coram se, vel coram Ecclesia, palamque in conuentu eosdem filios talia habere permiserint, ad secularem reuerti habitum ipsis filijs quandoque penitus non licebit: sed conuicti, quod tonsuram, aut religiosam vestem aliquando habuerint, mox ad religionis cultum habitumque reuocentur, & sub ^d æterna distriictione huiuscemodi obseruantia ^e inferuire cogantur. Parentibus fanè filios suos religioni contradere, non amplius quam vsque ad ^f decimum ætatis eorum annum licentia poterit esse. Postea verò, an cum voluntate parentum, an suæ deuotionis sit solitarium votum, erit filijs licitum religionis assumere cultum. Quisquis autem vel abolitione tonsuræ, vel secularis vestis assumptione, detectus fuerit attigisse transgressionem, & excommunicationis censuram accipiat, & religioni semper inhæreat.

VII. Ut nullus ex Sacerdotibus, Leuitis, vel ex Catholicorum cœtu, audeat mancipia Christiana Iudæis, vel Gentilibus venundare.

Septimæ collationis obiectu immane satis, & infandum operationis studium nunc sanctum nostrum adiit Concilium; quod pleriq; ex Sacerdotibus, & Leuitis, qui pro sacris ministerijs & pietatis studio, gubernationisque augmento sanctæ Ecclesiæ deputati sunt officio, malunt imitari turbam malorum, potius quàm sanctorum Patrum insiltere mandatorum: vt ipsi etiam qui redimere debuerunt, venditiones facere intendant, quos Christi sanguine præsciunt esse redemptos; ita duntaxat, vt eorum dominio, quo sunt empti, in ritu Iudaismo: conuertantur oppressi & fit execrabile commercium vbi nitente Deo, iussum est sanctum adesse conuētum; quia maiorum Canones vetuerunt, vt nullus Iudæorum coniugia,

iugia, vel seruitia habere præsumat de Christianorum cœtu; sed sacræ fidei sibi cohærentia tam coniugia quàm seruitia, fauente Deo vnicè adhæreant; dicente Propheta: Qui habitare facit vnanimis in domo. Nam verè nec aduertunt primum, quid Dominus præceperit per Moysen dicens: Si quis furatus fuerit hominem, & vendiderit, conuictus, quòd morte moriatur. Et iterum: Si fratrem tuum Hebræum redemeris, seruiet tibi septem annis, & liberum abire permittes. Quod sine dubio ab eis præscimus impleri. Quid enim deterius, quidve in præceptis, dum ipsi, quos nouimus Dei insectatores, ita malunt sibi concessa implere præcepta, vt nulla profus ratione maneant euitata, quanto magis nos, qui redemptos nos congaudemus pretio sanguinis sacri, conuenit custodire omnia præcepta? Quid igitur Sacerdos ille, vel Leuita, siue etiam omnis athleta Christi sibi vendicare velit, dum Dominum, & redemptorem nostrum Iesum Christum non vult imitari; secundum quod ipse vaticinantibus Prophetis ait: Vos Sacerdotes, & Leuitæ afferite arcam Domini Dei Israël ad locum, qui paratus est: sit timor Domini vobiscum, & cum diligentia cuncta facite: Leuate sacrificium, & venite in conspectum eius, & adorare Dominum in decore sancto. Et alibi: Perfectio tua, & doctrina tua viro sancto tuo, Domine, vt ponat thymiama in furore, & holocausta super altare tuum. Et illud: Labia Sacerdotis custodiunt scientiam, & legem de ore eius exquirunt: quia Angelus Domini exercituum est; lex veritatis in ore eius, & iniquitas non est in labijs eius: In pace dirigens ambulauit, & multos conuertit ab iniquitate. Necnon & David: Sacerdotes tui Domine induantur iustitia, & sancti tui lætentur. Viduam eius benedicens benedicam, & pauperes eius saturabo panibus: Sacerdotes eius induam salutari, & sancti eius exultatione exultabunt. Quod & ipse Dominus & Saluator Apostolis suis præcepit, dicens: Euntes per vniuersum mundum, prædicate Euangelium regni: appropinquauit enim regnum cælorum: dæmonia eiicite, claudos curate, leprosos mundate, mortuos suscite. Et iterum, Quis putas est fidelis seruus, & prudens, quem constituet dominus super familiam suam, vt det illis cibum in tempore (opportuno.) Beatus ille seruus, quem cum venerit dominus eius, inuenerit sic facientem: Amen dico vobis, quoniam

^a Occurrit. Exc. Iuo.

^b Iuniori. Iuo.

^c Fortè Grat.

^d Strenua. Exc. Iuo. Burch Grat. ^e Obseruire. C.A.

^f Duodecim. Iuo. quartumdecim. Grat. & Panom. & C. Gregorianus

¹ Psal. 67.

² Exod. 21.

³ Deuter. 15. secundum septuaginta.

⁴ 2. Paral. 19. ⁵ 1. Paral. 16.

⁶ Deuter. 23.

⁷ Malac. 2.

⁸ Ibidem.

⁹ In vulgata est: In pace & equitate ambulauit meum, & multos, &c. ¹⁰ Psal. 131. ¹¹ Ibidem.

¹² Matth. 10.

¹³ Matth. 24.

super omnia bona sua constituet eum. Nam & Petro dixit: *Joan. 11. 4. 4.* Simō Petre si diligis me, pasce oves meas. Vnde & Apostoli in vnum commorantes, possessiones proprias & substantias vendebant: & non quidem credentium animas euertebant; sed magis vnicuique, prout opus erat, fidelium diuidebant. *1. Pet. 5.* Quod & beatus admonet Petrus dicens: Pascite, qui est in vobis gregem Dei, custodientes; non coactè, sed spontaneè secundum Deum; neque turpis lucri gratia, sed voluntariè: vt cū Princeps pastorum apparuerit, percipiatis immarcescibilem gloriæ coronā. Nam & Paulus ita ad Timotheum ait: *1. ad Tim. 4.* Exemplū esto fidelium in verbo, in cōuersatione, in fide, in charitate, in castitate: vt profectus tuus manifestus sit omnibus. Quia siue Iudæi, siue Græci, siue serui, siue liberi, vnum spiritum in Christo potati sumus; & semetipsum pro nobis tradidit, factus pro nobis maledictus, vt in nobis benedictio Abrahæ fieret. *Iacob. 1.* Iacobus igitur ita loquitur: religio munda, & immaculata apud Dominum, & Patrem hæc est, visitare pupillos, & viduas in tribulatione eorum, & immaculatum se custodire ab hoc seculo. Dicat nūc quisquis ille est sectator interminabilis vertigo testatione, quis ex Apostolis sanctis, vel ex omni turba credentium, quos aduocauit Dominus, quemquam vendidisset aliquatenus hominum; dum ipse Dominus in Euāgelio dicit: Venit enim filius hominis quærere, & saluum facere, quod perierat. *Luc. 19.* Audi namque Zachæum Domino dicentem: Ecce dimidium bonorum meorum Domine do pauperibus, & si quid aliquem defraudauit, reddo quadruplum. *Luc. 19.* Quorum exempla Apostoli, & omnis toga sanctorum Martyrum, & Confessorum impleuerunt, & nobis implenda insinuauerunt, dicente Apostolo Paulo: Imitatores mei estote sicut & ego per omnia Christi. Nam qua fronte, qua etiam conscientia, quisquis ille est prioris illius imitator proditoris, vt post huius nefanda commissā Domino Deo præsumat offerre libamina, aut perceptionis suscipiat sacra mysteria, quæ nobis est concessum in oblatione peccatorum nostrorum, dum *Philipp. 3.* dicit: Non licet mittere eos in carbonem, quoniam pretium sanguinis est. Carbonem enim nostrorum est arcana peccatorum, in quo sanctum suscipimus corpus: & maximè nobis est custodiendum de talibus commercijs ne inquinemur mentibus nostris, & proruamus cū Iuda negociatore, cordibus cæci: secundum quod Dominus dicit:

a Fort. desideratur vox est.

b F. dicitur.

c F. peccatorum.

Mat. 14. dicit: Væ homini illi, per quem filius hominis tradetur in manibus peccatorum: bonum erat illi si natus non fuisset homo ille. Quod non tantum pro Iuda, sed pro omnibus scilicet, *a* cuius mercimonijs deseruiunt, & ipsi illi in diem iudicij erunt condemnati, per quem venundati in hæresem ceciderunt Iudaicè, aut etiam præfenti seculo mala suscipient, secundum propheticum sermonem: Ecce furor Domini egrediens; procella ruens in capite impiorum conuiescet. *Jerem. 30. quæquam paulo aliter.* Et iterum: Propheta namq; & Sacerdos polluti sunt, & in domo mea inueni malum eorum; ait Dominus. Idcirco via eorum erit quasi lubricum in tenebris. Impellentur enim, & corruent in ea, auferam enim super eos mala, annum visitationis eorum, ait Dominus. Et per Esaiam: Dedi populum meum in manu tua, non posuisti eis misericordiam, *b* aggrauasti iugum tuum valde, *c* descende in puluere, sede tacens, & intra in tenebras, veniet super te malum, & nescies, & irruet repente calamitas quam non poteris expiare. Et iterum in Euangelio Dominus dicit: Attendite à falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. Et illud: Cauete ab his qui deuorant domos viduarum simulantes longam orationem; hi accipient *d* damnationem maiorem. Et iterum: Neminem conculcatis, neque calumniam faciatis, & contenti estote stipendijs vestris. Quia si quis scandalizauerit vnum de pusillis istis, qui in me credunt, expedit ei, vt ligetur collo eius mola asinaria, & proijciatur in mare: Vnde & in Actibus Apostolorum ita Dominum legimus dixisse: Saule, Saule, quid me persequeris? nunquid in cælum ascenderat Saulus? vt ibidem persecutionem eius sustineret Dominus? sed in seruis suis habitans hanc *e* prolatus est sententiam, sicut ipse dicit: Qui vos spernit, me spernit; & qui me spernit, eum spernit, qui misit me. Et illud: Qui non est mecum, contra me est, & qui non congregat mecum, spargit. Quod etiam dudum per Prophetam dixit: Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum lōgè est à me: sine causa autem colunt me, docentes doctrinas, & mandata hominum. Et in Euangelio? Quid enim prodest homini, si mundum vniuersum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiat. Ecce pater familias plantauit vineam, id est, Ecclesiam, & locauit eam agricolis, id est, Sacerdotibus. Cum ergo venerit Dominus

a F. qui eiusmodi.

b Super senem aggrauast. est in Esai. *c* Sed in puluere. Esai.

d Damnat. prolixius iudicium vulg. Græcè tamen πεισσοτέρον κείμα.

e F. proloquutus.

vineæ, quid faciet agricolis illis? malos malè perdet, & vineam locabit alijs agricolis, qui reddant ei fructus temporibus suis. Nam dicit ipse: Vigilate & orate, ne intretis in tentationem: quia nescitis qua hora Dominus vester venturus sit. Si autem dixerit malus seruus ille in corde suo: Moram facit Dominus meus venire, & cœperit concutere conseruos suos, & ancillas, manducet autem & bibat cum ebrijs, veniet Dominus serui illius, in die, qua non sperat, & hora, qua ignorat, & inutilem seruum mittet in tenebras exteriores: ibi erit fletus, & stridor dentium. Si quis enim post hanc definitionem talia agere tentauerit, nouerit se extra Ecclesiam fieri, & presenti, & futuro iudicio cum Iuda simili pœna percelli, dum modò Dominum denuo proditiōis pretio malūt ad iracundiam prouocare.

Opitulante miseratione diuina & gloriosissimi Recesuinthi Principis inhærente voluntate religiosa, his gestis decentissimè alligatis & in pace connexis, ex totis præcordiorum^a abditis, damus gloriam & honorem soli, æterno, & immortali Deo Patri, & Filio, & Spiritui sancto, cuius donum collatum nobis agnoscimus, pro eius Ecclesiæ statu, & promptè gerere curam & posse sacri regiminis competentia^b disponere iura: à quo petimus & optamus, vt porrecta in longitudine felicium dierum sacratissimi Principis vita,^c & omnium gloriarum decore perpetim^d pollente salute, nobis quoque tribuat susceptum Ecclesiæ suæ regimen in æquitate disponere, in sollicitudine gubernare, & in pace tenere: vt post mundi huius^e suscepta pericula, peruenire possimus ad cœlestia regna. Amen.

ITEM DECRETVM PRO

Potamio Episcopo.

Assumere poteramus canoram in tantum fraternæ lætitiæ tibiam, quia diuina pietas conuentum nostrum ad concordia conuocauerat studia, & conuenerat^f mœstitiā vitare, quoniam visitatione disciplina videbatur Paternas regulas innouasse.^g Sed grauius sistrū pro cymbalo sumimus, & funus pro carmine decantamus, gementesq; cum Hieremiæ questibus dicimus: Dissolutum est gaudium cordis nostri, versus est in luctum chorus noster. Vnde & vae coram nobis^h conspiciamus, quoniam cecidisse coronā capitis nostri videmus,

Potamius,
Bracarenfis
Episc. successit
Iuliano: subscribit
in. S. Toletano.

videmus, dum tam nobile in infimum corruit, quod in tam sublime sanctitatis optimum stetit. Ecce etenim tractatibus nobis in pace Dei, de Ecclesiasticis regulis, delatum est conuentui nostro epistolium confusæ confessionis, & abolendæ subscriptionis, quod Potamius Bracarēsis ecclesiæ Episcopus de factis proprijs, suisque verbis annotarat, & articulis: quo referato, quid obliteranda pagina, & abolenda literarum panderent elemēta, fletibus potius quàm sermonibus lacrymosa^a concio recensuit. Tunc solitariè tantum, secretimq; adunatis Pontificibus Dei, prædictum Episcopum adesse corā nobis fecimus. Quem singultibus aggredientes ampliùs quàm loquelis, referatam illi suæ deformitatis, & nostræ confusio- nis scripturam protulimus: quam accipiens, ac recurrens, sciscitantibus nobis, vtrūm sui operis, & suæ annotationis intimatio esset; ^b ille suum actum, suiq; oris eloquium, suorum quoque digitorum esse robur asseruit, quod illic relegendo^c peruidit. Rursum^d diuini nominis contestatione hunc adiurantes, obtestati sumus^e vt, an de se sponte mendacium diceret, aut alicuius^f violentia premeretur, & perterritus talia enarraret, veraciter indicaret. Qui mox flebili voce, luminibusque ploratu madentibus & fragore singultuum, cū vnus Dei nominis iuramento clamauit, se & verè eadem mala de se confiteri, & ad hæc confitenda nulla se violentia prægruari. Vnde etiam fermè per nouem mēses spontè deseruisse regimen Ecclesiæ suæ, & ergastulo quodam,^g pro admissio flagitio acturus pœnitentiam, se conclusisse edixit. Tunc perfideli confessionem eius, agnito,^h quòd tactu fœmineo forduisset, & declarato; licet hunc Paterna antiquitas sacris regulis deijcere ab honore decernat, nos tamen miserationis iura seruantes, non abstulimus nomen honoris, quod ipse sibi sui criminis confessione iam tulerat; sed valida auctoritate decreuimus, perpetuæ pœnitentiæ hunc inferuire officijs, & ærumnis: prouidentes, meliùs illum per asperam, & dumofam ire pœnitentiæ solitudinem, vt quādoque perueniret ad refrigerij mansionem, quàm relictum in voluntatis suæ latitudine, ad præcipitium deijci æterna damnatione. Tunc venerabilem Fructuosum ecclesiæ Dumiensis Episcopum, cōmuni omnium nostrū electione cōstituimus ecclesiæ Bracarenfis gubernacula continere: ita vt omnem Metropolitim prouinciæ Gallæciæ, cunctosq; Episcopos, populosq; con-

^a Cognitio recensit.
uir. A. C.

^b Illico. C. A.

^c Prouidit. C. A.
^d Sub diuini. A. C.
^e Vt si non aut de
se. C. A.
^f Violentiæ prouen-
tu. C. A.

^g Ob admissum fla-
gitium. C. A.

^h Quod tanto fœmi-
neo forduisset stu-
pro, & licet. C. A.

ⁱ Dumofam pœnitē-
tiæ solitud. quan-
doque peruenire.
C. A.

^a Deest in Matth.

^a Visceribus. Exc.

^b Possessa. C. A.

^c Eam. Exc.

^d Pallere. Exc.

^e Suspecta. Exc.

^f Abnuere mœstitiā
vitæ. C. A.

^g Sed grauius colli-
si Threnum. C. A.

^h Esse consp. A. C.

uentus ipsius, omniumq; curam animarum Bracarenfis Ecclesiae gubernandam suscipiens, ita componat, atq; conferuet, vt & Dominum nostrum de rectitudine operis sui glorificet, & nobis de incolumitate Ecclesiae eius gaudium praestet. Quia vero ^b ad futura prospicere conuenit, ne exoriri possit in statu pacis quaedam commotio litis, Patrum sententiam, quae iam dictum Potamium Episcopum rectitudine dānat, huic decreto connectere nostra vigilantia procurat.

EX CONCILIO VALENTINO Galliae, titulo quarto.

Nec illud, fratres, scribere alienum ab Ecclesiae utilitate censuimus, vt sciretis, quicumq; sub ordinatione, vel Diaconatus, vel Presbyterij, vel Episcopatus mortali crimine dixerint se esse pollutos, a supradictis ordinationibus submo- uendos; reos scilicet, vel veri confessione, vel mendacio falsitatis. Neq; enim absolui potest is, qui in se ipsum dixerit, quod dictum in alios puniretur: quoniam omnis, qui sibi fuerit mortis causa, maior homicida fit. Multae quidem, & aliae sententiae huic poterat innecti decreto, quae praedictum Potamium Episcopum ^d seuerissima auctoritate abijcere iubent. Sed ex omnibus hanc conscriptam ponere sententiam maluimus: ne si ^f totius damnationis edicta replicassemus, grauissimae ultionis auctores existere videremur. Factum est decretum sub die Calendarum Decembris, anno feliciter octauo regni gloriosissimi domini nostri Reccesuinthi regis. ^f Eugenius, indignus Toletanae sedis Metropolitanus Episcopus, hoc iudicij nostri decretum subscripsi. Similiter & alij Episcopi subscripserunt, numero. XX.

ALIUD DECRETVM.

Dutinis tractationibus inueniri, quod iustum est, vt experientia est iudicantium comprobatum, ita & iuxta summi iudicij statuta plenior inuenitur auctoritas. Ideo mentis intentione, orisque simul, studia deducentes in cognitionem audiendi negocij, delatum est ad nos in conuentu sancti Concilij, ex directo gloriosi domini nostri Reccesuinthi Regis, per illustrem Vvambanem, testamentum, gloriosae memoriae S. Martini Ecclesiae Bracarenfis Episcopi, qui & Dumienfe monasterium visus est construxisse; vt referato eo, quid hic memo-

^a Omnipotente A.C.

^b Ad futurum. C.A.

^c Potest in his, si in seipso edixerit. C.A.

^d Seuerissima. A.C.

^e Tota. C.A.

^f Omnes Sacerdotes praedicti Concilij, hoc stabiliiter faciimus. C.A.

^g Viuidis. C.A.
^b Et experientia esse iudicantium comprobatur, & iusti summi iudicij plenior inuenitur. Ideo mentis intentionem, orisque simul studia deducentes agnitione audiend. negocij. A.C.

ⁱ Illic. C.A.

memoratus beatissimus vir decreuisset, nostrae cognitioni patefceret. Quo testamento in omnium conuentu relecto, ^a Pateret. C.A. comperimus ex ordine, a memorato Principe ad nos esse directum: quoniam idem gloriosae memoriae sanctissimus vir decreuerat, vt succedentibus per ordinem regibus, ad complementum eius ipsius testamenti constitutio commendata maneret. Tunc deinde illatum est nobis testamentum Recimir memoratae Ecclesiae Dumienfis Episcopi, quod de rebus suis in eadem Ecclesia decreuerat examinatione veridica dirimendum. Quo ^b relecto cognouimus eundem auctorem ^b Relato. C.A. suum illic diuersae constitutionis edidisse condiciones: inter quas vnam validam conatus est religatione constringere; deputans & illationes, & pretia frugum absque aliqua diminutione annua vice pauperibus ^c erogari, nihilque esse absque ^c Erogare. C.A. deliberatione relictum, ^d quo vsibus Ecclesiae possit quadam ^d Quod. C.A. liberalitate seruire. Tunc ex voce partis Dumienfis ecclesiae ^e adstrictum est, quod ^f vniuersas species generis, & corporis ^e Adstruam C.A. rerum, quae in eiusdem Ecclesiae ^b domo intrinsecus ad vsus ^f Vniuersae speciei, generis, & corporis rem, quae. C.A. domesticos ^b ex tempore suae ordinationis idem Episcopus ^g ^b Et. C.A. Recimirus inuenit, & quae ipse aut de opere vtriusque sexus artificum familiarum Ecclesiae potuit habere confecta, atque illata, aut quae sua ⁱ professione habuisse visus est conquisita, ⁱ Prouisione. C.A. omnia moriens iussisset pauperibus ^k erogari. Quaedam vero ^k Erogare. C.A. ita ^l vili pretio vendi ordinasse, vt negociatio earum rerum ^l Viliori pretio vendere. C.A. perditio potius quam mercatio cesseretur. ^m Addidisse quoq; ^m Edidisse alias, quo modo, & C.A. quosdam liberos ex eiusdem Ecclesiae familijs, quibus etiam cum alijs ad se pertinentibus ⁿ omnibus, amplius quam quinquaginta reperitur vtriusque sexus dedisse mancipia. Quibus ⁿ Omnibus deest in C.A. damnis ita cognitis; quia & cuncta remedia intrinsecus domus tam indiscretè largita fuerant, ne quid ^o ad integritatem Ecclesiae reliquum ^p superesset, cum nulla imminens causa pauperum necessitatis existeret, ^q quae hoc tam integrè, & perfectè examussim erogari deposceret, atque pro libertis illis nihil secundum Canonicae sanctionem datum in commutationem patefceret: sed nec pro mancipijs, & reliquis rebus eiusdem libertis collatis, aliquid in repraesentationem Ecclesiae relictum notesceret: verum, & suam rem ita in nomine pauperum relegasset, ne aliquid remedij ex hoc Ecclesiasticus vsus attingeret, ducti sumus, tam rationis intuitu, quam ^r Seriem (& si non viquequaue) in irritum rationabili temperamento Paternarum sanctionum edicto, ipsius testamenti ^r seriem, & ^r si non deducere. C.A.

Subscribitur
7. Toletano
num. 7.

si non vsquequaque in irritum deuocare, in quoddam tamē, rationabili auctoritate, temperamentum deducere: scilicet, quia tātorum dispendiorum damnis, à memorato Recimiro Episcopo factis, res Ecclesiastica dignoscitur subiacere, omnis res eius, quam ^a inde legatam reliquit pauperū nomini, tā diu Dumienſi eccleſiæ plena deſeruiat facultate, donec omne hoc damnum, quod in vtenſilibus domus ſuſtinuit, valeat euidentiùs reparari: ac tunc completa reſtitutione damni, obſeruetur, ſicut decreta eſt, ſeries teſtamenti. Liberti verò, qui ex familijs Eccleſiæ facti ſunt, & ſeu res vniuerſa, quæ in mancipijs, alijsque corporibus, ^b vel illis ſuis hominibus collata eſſe dignoſcitur, cūcta in diſcretionem venerabilis fratris noſtri Fructuoſi Episcopi diſponenda relinquimus: vt quia hæc euidens ordo Patrum in irritum deuocat, illius temperamentum hæc ad miſerationem adducat; qualiter nec regulam Paternam modus excedat, & miſerationem ſeueritas non extinguat: vt ſecundum ^c merita ſeruientium, & libertatis præmia, & rerum donaria, vel ſubtrahat, vel concedat. ^d Editum ſub die Calendarum Decembris, anno feliciter octauo regni ^e glorioſiſſimi dñi noſtri Reccesuinthi Regis.

Eugenius, indignus Metropolitanus Toletanæ ſedis ^f Episcopus, hoc iudicij noſtri decretum ſubſcripſi.

Similiter & alij Episcopi ſubſcripſerunt numero viginti.

Interfuerunt huic ſancto Concilio Pontifices, numero. XX.

- 1 Eugenius Regiæ vrbs Metropolitanus Episcopus.
- 2 Fugitiuus Spalenſis ^b Metropolitanus Episcopus.
- 3 ^h Fructuoſus Bracarenſis Metropolitanus Episcopus.
- 4 Marcus Caſtallonenſis Episcopus.
- 5 Vvidericus Segontienſis Episcopus.
- 6 Mauricius ⁱ Oretanus Episcopus.
- 7 ^k Ibitaricus Elnenſis Episcopus.
- 8 Dauila Complutenſis Episcopus.
- 9 Egeredus Salmanticenſis Episcopus.
- 10 Quiricus Barcinonenſis Episcopus.
- 11 Cæſarius Olyſipponenſis Episcopus.
- 12 Athanaſius Setabitanus Episcopus.
- 13 Balduigius Arcauicenſis Episcopus.

^a Alligatam. C.A.

^b Vel illis, vel ſuis hom. C.A.

^c Meritum. C.A.

^d Editum decretum C.A.

^e Glorioſi. C.A.

^f Episcopus, & ceteri Sacerdotes memorati, hoc iudicij noſtri decretum ſcribimus. C.A.

^g Sedis Metrop. C.A.

^h Fruct. indignus ſedis Brac. C.A.

ⁱ Eccleſiæ Oretane. C.A.

^k Vvitericus Elnenſis in alijs M. ſi.

Euficius

- 14 Euficius Segobrienſis Episcopus.
- 15 Hermenfredus Lucenſis Episcopus.
- 16 Magnarius Accitanus Episcopus.
- 17 Ilpidius Aſturicenſis Episcopus.
- 18 Sozimus Elborenenſis Episcopus.
- 19 Stephanus Valerienſis Episcopus.
- 20 Flavius Portucalenſis Episcopus.

Item Vicarij Episcoporum.

Argefredus, ^a Abbas Egilani Episcopi Eccleſiæ Oxomienſis. ^b Abba agens vicem Egilani. A. C. & ſic in cæteris.

Martinus, Abbas Valdefredi Episcopi Eccleſiæ Mentefanæ.

Egila, Presbyter ^b Giberij Episcopi Eccleſiæ Bigaſtrenſis. ^c Giberici.

Agricius, Diaconus Vbinibalis Episcopi Eccleſiæ Illicitanæ.

Daniel, Diaconus Marcelli Episcopi Eccleſiæ Vritanæ.

De ſubſcriptionibus decimi Concilij Toletani.

Subſcribunt in decimo Concilio Toletano, ferè ijdem Episcopi qui in nono, hoc ordine: Athanaſius Setabitanus, qui in. 8. 8. 9. Balduigius Arcauicenſis, in. 8. 8. 9. Dauila Complutenſis in 8. 8. 9. Eugenius Regiæ vrbs in. 7. 8. 8. Vnde deducitur duodecim annos tenuiſſe Toletanam ſedem, vt teſtatur Ildefonſus de viris Illuſtribus: nam in. 5. 6. alter Eugenius ſubſcribit, cui hic ſucceſſit. Egeredus Salmanticenſis, qui in. 7. 8. 8. Euficius Segobrienſis, qui in. 9. Egilanus Oxomienſis, qui 8. Egila, in. 4. 8. 5. Gibericus Bigaſtrenſis per procuratorē, qui in. 8. 8. 9. Hermenfredus Lucenſis, qui in. 8. Marcus Caſtalonienſis, qui in. 7. 8. 8. 9. Mauricius Oretanus, qui in. 8. 8. 9. Magnarius Accitanus, qui in. 9. Marcellus Vritana per procuratorē, qui in. 8. 8. 9. Stephanus Valerienſis, qui in. 9. Vvidericus Segontienſis, qui in. 8. 8. 9. Vvinibal, Illicitana per procuratorē, qui in. 7. 8. 8. 9. Valfredus Metefana per procuratorē qui in. 9. Præterea ſubſcribunt Cæſarius Olyſipponenſis, qui ſucceſſit Neuſfridio, in. 7. Fugitiuus Hiſpalenſis, qui ſucceſſit Antonio, in. 8. Fructuoſus Bracarenſis, qui ſucceſſit Potamio depoſito, in. 8. Flavius Portucalenſis, qui ſucceſſit Uſbeſo, in. 6. Ilitaricus Elnenſis, qui ſucceſſit Acutulo, in. 6. Ilpidius Aſturicenſis, qui ſucceſſit Candidato, in octauo. Quiricus Barcinonenſis, qui ſucceſſit Ola, in octauo.

Sozimus

Sozimus Elborensis, qui successit Abientio, in octavo.

In hoc Concilio, quamuis est nationale, non subscribunt Abbates, neque viri Illustres officij Palatini: forte ea subscriptiones desunt in M. ff. Codicibus.

Eugenius] Interfuit. 8. & 9. Concilij Toletanis, vir sanctus: sunt qui affirmant, inter diuos relatum fuisse.

Fructuosus] Fructuosus ex regio Gothorum sanguine ortus, Ducis filius, Episcopi Palentini Tonantij discipulus, multorum monasteriorum conditor, & Pater, ex Complutensi Abbate, quum monasterium exadificauerat ad Virgidiensem tractum Iusti, & Pastoris martyrum nomine, Dumienfis Episcopus creatus; in Potamij deiectione locum subrogatus, Bracarenfis Ecclesie curam suscepit. Actis huius Concilij post Eugenium Toletanum, & Fugitiuum Hispalensem subscribit. Eius memoria, cum sanctitatis opinione, à populis Bracarenfis, & Compostellanis colitur: festo die dicato, ad sextum decimum Kalen. Maij. Corpus eius in monasterio ab ipso exadificato inter Dumium, & Bracaram sepulturae mandatū, postea à Iacobo Gelmiride primò Compostellæ Archiepiscopo, Compostellam traslatum. Ubi magna populi veneratione colitur.

Notæ in Concilium decimum Toletanum.

ERA DC. XCIIII.] Ambrosius Morales congregatum ait anno Dñi. 658. Vasa anno Domini. 655. Verum constat aperte congregatum fuisse, Era DC. XCIIII. Nam undecimum Toletanum, ut dicitur Can. 1. eiusdem, congregatum fuit post decem & octo labentium annorum excursum a decimo, quod est Era. 713. & bene: nam is est annus quintus Vvambæ regis.

Cap. i. Paschale festum] Quo die Pascha foret celebrandum olim dubitabatur, & Ecclesijs minoribus maior Ecclesia diem prescribat: ut statutum inuenio Conc. Carthag. 3. c. 1. ubi precipitur, ut omnes Africanae prouinciæ Episcopi obseruationem Paschalem, ab Ecclesia Carthaginens. curent accipere. Metropolitanus vero siue Primas ad omnes Episcopos literas dirigebat, de die, quo festum hoc celebrandum esset. Idque cauetur eodem Concilio cap. 41. 1. Arelat. cap. 1 Bracarenf. 2. cap. 9. & Carth. 5. c. 7. ubi clarius dicitur: Placuit, ut dies venerabilis Paschæ formatarum subscriptione omnibus intimetur.

intimetur. Toletano autem Concil. 4. statuitur, ut Metropolitanus Sacerdotes, ante tres menses Epiphaniarum, literis se inuicem inquirant; ut communi scientia edocti, diem Resurrectionis Christi Comprovincialibus suis insinuent. Die verò Dominica festum hoc celebrandum decernit Pius PP. I. epistola prima ad vniuersos: & Victor PP. I. epist. 1. nō autem cum Iudeis, qui luna decima quarta illud celebrant: vnde illud Ecclesiast. 43. A luna signum diei festi, luminare quod minuitur in consummatione. Ut constituitur Concil. Antioch. cap. 1. in quo etiam citatur Nicanum primum. Unde hic dicitur, ne in Iudaicum incidamus errorē. Vndecimo Cal. Aprilium mandat illud celebrari Innocentius PP. I. epist. 11. & Vigil. PP. epist. 1. cap. 5. Huius celebritatem sex diebus terminari sancit Concil. Matiscont. 2. c. 2. De hac re etiam vide Isidorum lib. 1. de officijs Ecclesiast. Hoc ann. 1582. reformatus est error anni, & Paschatis dies certus statutus est, secundum Canones Concilij Nicani, per Calendarium Gregorianum, consumptis decem diebus, à quinto vsque ad decimum quintum mensis Octobris, alijsque adhibitis regulis & canonibus, ad certam semper paschatis rationem habendam.

Cap. 1. Aduentum sancti Spiritus] Pentecostes festum olim non in tota Hispania solitum fuisse celebrari, constat ex Concil. Eliberitano; ubi ut huiusmodi error corrigatur, ita cauetur. c. 43. Pravam institutionem emendari placuit, iuxta auctoritatem scripturarum, ut cuncti diem Pentecostes celebremus. Quod qui non fecerit, quasi nouam heresim induxisse notetur. Præcipua verò anni festa Concil. Agathense, Can. 22. ponit Pascha, Natalem Domini, Epiphaniam Domini, Ascensionem Domini, Pentecosten, & natalem S. Ioannis Baptista. Quibus diebus illis qui in agro oratorium habebant, non licebat in eo, sed in ciuitate sacro Missarum interesse; ut patet ex eodem loco, & D. Isidoro lib. de officijs Ecclesiast.

Cap. 1. Natiuitatis Dominicæ sacrum] De festo Natiuitatis est apud Telesphorum, qui fuit septimus à Petro Pontifex, in epistola ad vniuersos, quo pacto celebrandum, & in nocte illa Missa est solenniter decantanda, cum Angelorum hymno: aliæque ibi de Natali etiam Domini, & ab Isidoro lib. 1. de offic. Ecclesiast. adnotantur:

Cap. 1. Sicut ex antiquitate regulari] Concilium Laodicen: In Quadragesima non celebrentur Martyrum natalitia. c. 53. & habetur 33. quest. 4. Non oportet. Hac solennitas Annunciationis, est hodie celebris decimo quinto die Calendarum Ianuariarum, in sancta ecclesia Toletana, omnique cultu & splendore veneratur; vocaturque

Expectatio partus, & festum Domina nostra de la O. & in tota Hispania colitur ut festius dies; præcipue tamen in Toletana basilica; eo quod eo ipso die sanctiss. Virgo Ildefonso Archiepiscopo orati ad nocturnas preces, vestē, qua in sacris sollemioribus uteretur, astante sanctarum virginum choro, tradidit. Extat nunc lapis veneratione & pietate celeberrimus, in eodem augusto templo, ut memoria maiorum acceptum, traditumque est, quo stetit Virgo sanctiss. pedesque fixit. Hæc fusius traduntur in officijs Ecclesiasticis ecclesie Toletanae à S. D. N. Gregorio XIII. approbatis.

Cap. 7 Septimæ collationis obiectu] Totum hoc caput in excusis desideratur.

Cap. 7 Maiorum Canones] 3. Concil. Aurel. c. 3. Eliberit. cap. 16. 3. Tolet. c. 14. Aut si iuncti, separentur. 2. Aurel. cap. 18. & 3. Aurel. cap. 13.

Cap. 7 Vel feruitia] Sic multis Concilijs cautum, ut mancipia non habeant Christiana. 3. Tolet. c. 14. & 4. Tolet. Can. 65. & legibus Visigothorum lib. 1. 2. tit. 3. leg. 12. quæ est Ervigij: Ne Judæis mancipia seruiant, vel adhareant Christiana: & leg. 16. ibidem.

Cap. 7. Vnanimis in domo] Psal. 67. ubi vulgata editio habet: Deus, qui habitare facit unius moris in domo. Septuaginta unius moris, μονοτρόπος transferunt. Hieronymus ita: Deus inhabitare facit solitarios, quod μονότροπος vox etiam significat. Sic Basilus, & alij μονότροποι βίον solitariam vitam appellant. Addit Hieronymus super hunc psalmum: In Hebræo habetur: Dominus inhabitare facit Mo nachos in domo. Augustinus ibidem legit: Qui habitare facit uniusmodi; explicatque unanimes; unum sentientes, & unius moris.

De Potamio Episcopo] Potamius Bracarensis Episcopus, eo quod tactu femineo sordisset, deponitur à sede. Sic enim cautum erat
 „ Canone Apostolorum. 25. Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus,
 „ qui in fornicatione, aut periurio, aut furto captus est, deponatur:
 „ non tamen communionem priuetur: dicit enim Scriptura: Non vindicabit Dominus bis in idipsum. Habetur dist. 81. c. Presbyter.

Meminit huius Concilij Innocentius III. in epistola ad Petrum Compostellensem: quam vide ad calcem huius Concilij.

IN NOMINE PATRIS, & Filij, & Spiritus sancti. Synodus, quæ gesta est in prouincia Lusitaniæ, apud urbem Emeritensem, quæ caput eius dignoscitur esse. XII. Episcopis in vnum collectis, die viij. Iduum Nouembris, anno xvij. serenissimi & pijsissimi Reccesuinthi Regis, Era DCC. III.

- I **E** Pistola de fidei institutione, eiusque ordine.
- ij De vespertini officij seruando ordine.
- iiij Quid sit obseruandum tempore, quo Rex in exercitu progreditur, pro Regis, gentis, aut patriæ statu, atque salute.
- iiij Qualiter Metropolitanus suis confinitimis, aut confinitimi Metropolitanum suo placitum faciant.
- v Vt Episcopus ad suam personam, ad Concilium non Diaconum, sed aut Archipresbyterum, aut Presbyterum dirigat.
- vj Qualiter Episcopus admonitione accepta, ad Metropolitanum suum veniat.
- vij Qualiter priorum canonum institutu Concilium fiat.
- viiij Quid ordinatum maneat de Episcopis, qui inter se de parochijs intentionem habent.
- ix Quid Presbyter obseruare debeat, qui Presbyteris iubetur dare sanctum chrisma.
- x Vt omnis Episcopus infra hanc prouinciã constitutus, Archipresbyterum, Archidiaconum, & Primicerium in Ecclesia sua habeat.
- xj Vt omnis Presbyter, Abbas, vel Diaconus Episcopo suo humilitatem teneat, & reuerentiam summam.

Vv 2

Vt Epif-

- xij *Ut Episcopus, qui illi placiti fuerint de parochia sua, Presbyteros, atque Diacones cathedrales sibi faciat.*
- xiiij *Ut Episcopus, quē viderit de Clericis suis ad bonū profectū tēdere, honorandi, & magnificandi de rebus Ecclesiæ licentiā habeat.*
- xiiiij *De pecunia, quæ in Ecclesia Dei offertur, fideliter colligenda, & fideliter diuidenda.*
- xv *Ut Episcopi, atq; Presbyteri pro grauibus causis (quod legū damnant sententiā) sine iudicis examine familiam Ecclesiæ non debeant extirpare.*
- xvj *Ut Episcopo non liceat tertiam de parochitanis ecclesijs tollere; sed quæ instituta sunt debeat obseruare.*
- xvij *Ut post mortem Episcopi, nulli subiectorum liceat de eo quicquam detrabere.*
- xviii *Ut parochitani Presbyteri, iuxta ut posse habuerint, de familia Ecclesiæ suæ Clericos sibi faciant & habeant.*
- xix *Ut Presbyter, qui plures Ecclesias habuerit commissas, pro singulis Dominicis diebus, in singulis sacrificium Deo offerre intendat.*
- xx *Qualiter libertos Episcopi faciant, vel qualiter liberti à patrocinio Ecclesiæ nunquam discedant.*
- xxj *Qualiter stabilitum maneat, quod Episcopus in amicis suis, seruis, aut libertis de re Ecclesiæ suæ donare voluerit.*
- xxij *Qualiter excōmunicari oporteat, qui Canonis non custodierit sententiam.*
- xxiiij *Confirmatio huius Concilij.*

Congregatis nobis omnibus prouinciæ Lusitaniæ Episcopis, in nomine Dñi, residentibus in Hierusalem ecclesia, quæ in Emeritēsi vrbe (quæ caput huius prouinciæ noscitur esse, & sub principali nomine manet dedicata) iuxta ordinem priorum Canonum nostrorum, cum Dei iuuamine cœptū est initium. Primū (vt mos est) debitas laudes persoluimus omnipotenti Deo, cuius munere adunati sumus, & dono: deinde serenissimo, atq; clementissimo Principi nostro, & dño gratiarum actiones impendimus Regi Reccesuintho; optantes diuinam misericordiam, vt qui ei tribuit regni potestatem, concedat & vitæ felicitatem, cum pacis quiete; sicq; eum de suis hostibus reddat victorem, vt suorum inimicorū collationi eius subdat, gratia fauente: quatenus & præsentē vitā quietus possideat per tempora longa, & post multa annorū curricula, beatitudinis gaudia obtineat, per secula nūquam finienda.

Et quo-

Et quoniam de secularibus sancta illi manet cura, & Ecclesiastica per diuinam gratiam rectè disponit mente intenta, sit illi opitulatrix ineffabilis omnipotentis Dei gratia, quæ se quærentibus manet propinqua.

I. De fidei institutione, eiusque ordine.

Iuxta priorum Patrum regulam, quæ sanctè nobis est tradita, cuius institutione profectum fidei habet sancta Dei Ecclesia Catholica; quamlibet permultis Cōcilijs maneat memorata, oportet tamen à nobis non eam esse prætermittendam: hæc enim est prima Cōciliij via; & nisi dignè fuerit adstructa, perueniendi ad aliud ratio est incongrua. Nos ergo quia certos fatemur in fide, & perpetim hæc profitemur ore, dignum est in hoc sancto Concilio credulitatem nostram exponere.

*Est Symbolū
Constantino-
poli. in. 3
Tol. et alijs
Concilijs po-
situm.*

Credimus in vnum Deum Patrem omnipotentem factorem cœli & terræ, visibilium omnium, & inuisibilium conditorem: & in vnum Dominū nostrum Iesum Christum, filiū Dei vnigenitum, ex Patre natum ante omnia secula: Deum ex Deo: lumē ex lumine: Deum verum ex Deo vero: natum, nō factum: homouision Patri, hoc est eiusdem cum Patre substantiæ: per quem omnia facta sunt, quæ in cœlo, & quæ in terra: qui propter nos, & propter nostram salutem descendit, & incarnatus est de Spiritu sancto, & Maria Virgine: homo factus: passus sub Pontio Pilato: sepultus: tertia die resurrexit: ascendit in cœlos: sedet ad dexteram Patris: iterum venturus in gloria iudicare viuos & mortuos: cuius regni nō erit finis. Et in Spiritum sanctū, Dominum, & viuificantem, ex Patre & Filio procedentem; cum Patre, & Filio adorādum, & glorificandum: qui locutus est per Prophetas. In vnam Catholicam, atq; Apostolicam Ecclesiam. Confitemur vnum baptisma in remissionem peccatorum. Expectamus resurrectionē mortuorum, & vitam futuri seculi. Amen. Hæc est fides nostra, & hæc credulitas sancta; hanc quisquis dignè tenet, iudicij tempore remunerationem condignam accipiet: qui ab ea discesserit, & in hac fide esse noluerit, cum diabolo pœnas æternas luet. Oremus ergo omnipotentem Deum, vt hæc credulitas sincera, diuina nobis conferat beneficia, eiusque pietas sancta, præsentī in seculo cuncta nobis dimittat peccata: & cum venerit iudicare viuos & mortuos, ad dexteram suam nos iustificandos statuatur. Si quis non crediderit, aut

confessus fuerit, Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum vnum esse in Trinitate, anathema sit.

II. De Vespertini officij seruando ordine.

Sicut in fide sancta nostra est vnanimitas, ita pro sancto Dei officio debet esse intentio summa. Oportet igitur, vt sicut in alijs ecclesijs vespertino tempore, post lumen oblatum, prius dicitur vespertinum, quam * sonū in diebus festis, ita & a nobis custodiatur in ecclesijs nostris. Si quis hunc ordinem minimè custodierit in sua ecclesia, cunctosque ad se pertinentes non instruxerit, vt bonum huius operis agant; dum tale ad Metropolitanum peruenerit aures, & fuerit res conuicta, excommunicationis se nouerit feriri sententia.

III. Quid sit obseruandum tempore, quo Rex in exercitu progreditur, pro Regis, gentis, aut patriæ statu, atq; salute.

Quantum cum Dei iuuamine ratio competit, vt rectitudinis regula ponatur in Ecclesiastico ordine, tantum necessarium est ea excogitare & ordinare, quæ clementissimo domino nostro Recesuintho Regi, fideliumq; suorum genti, aut patriæ debeant prosperitatem afferre. Ob hoc ergo instituit hoc sanctum Concilium, vt quando cunque eum causa ingredi fecerit contra suos hostes, vnusquisque nostrum in Ecclesia sua hunc teneat ordinem; ita vt omnibus diebus, per bonam dispositionem, sacrificium omnipotenti Deo, pro eius suorumque fidelium, atque exercitus sui salute offeratur, & diuinæ virtutis auxilium impetretur: vt salus cunctis à Domino tribuatur; vt victoria illi ab omnipotenti Deo concedatur. Tàm diu hic ordo tenendus est, quàm diu cum diuino iuuamine ad suam redeat sedem. Quisquis huius institutionis modum implere distulerit, sciat se à suo Metropolitanò esse excommunicatum.

IIII. Qualiter Metropolitanus suis consinitimis, aut consinitimi Metropolitanò suo placitum faciant.

Postquam fidei nostræ credulitas est manifesta, illa inferenda curauimus, quæ rectitudinem faciant in Ecclesia sancta. Cœtus ergo nostræ vnanimitatis hoc inferendum esse curauit, vt tempore quo Metropolitanus in Ecclesia Dei fuerit ordinatus

tus Episcopus, placitum in nomine suorum comprouincialium Episcoporum faciat; vt castè, sobriè, rectèq; viuat. Similiter, & quando consinitimi Episcopi in Ecclesijs, quibus preesse poterint, fuerint ordinati, placitum faciant in nomine Episcopi sui Metropolitanum, vt castè, rectè, & sobriè viuât. Quod si iuxta Canonicam sententiam, per voluntatē Metropolitanum, atq; informationis eius epistolā, per Regiam iussione, ab alio Metropolitanò aliqui fuerint ordinati; tempore quo ad Metropolitanum suum, post suam venerint ordinationem, tale placitum non differant facere. Quod si distulerint, tam diu quisquis ille, excommunicatum esse se nouerit, quàm diu impleat ordinem bonæ institutionis.

V. Vt Episcopus ad suam personam, ad Concilium non Diaconem, sed aut Archipresbyterum, aut Presbyterum dirigat.

Iuxta Canonicum ordinem tempore, quo Concilium per Metropolitanum voluntatem, & Regiam iussione electum fuerit agere, omnes cōfinitimos Episcopos in vnum oportet adesse; nec pro tali re quælibet causa opponi debet ad excusationē. Quod si contigerit aliquem de fratribus retineri ab infirmitate, qualiter nō possit venire, aut per Regiam iussione iniunctū acceperit aliquid agere, vt sit, per quod non possit Concilio interesse; quidquid tale acciderit, Metropolitanò suo fideliter intimet cuncta, per suam epistolam manu sua scriptam: vt postmodum quæatur, an ne excusationē faciat aliquā. Ad suam tamē personam non aliter, nisi aut Archipresbyterum suum diriget, aut si Archipresbytero impossibilitas fuerit, Presbyterum vtilem, cuius dignitas cum prudentia pateat, à tergo Episcoporum inter Presbyteros sedere, & quæq; in eo Concilio fuerint acta scire, & subscribere. Iniustum enim hoc accipit cœtus noster, vt quisquam Episcoporum Diaconum ad suam personam dirigat. Hic enim quia Presbyteris iunior esse videtur, sedere cum Episcopis in Concilio nulla ratione permittitur. Quemcunq; ergo ex Presbyteris dirigere elegerit, instructum per informationem dirigat, vt ratio possit; atq; cum eo mandatarium suum, iuxta legis ordinem munitum: vt si à quolibet contra eundem Episcopum in Concilio fuerit suggestum, ab eo, quæ dixerit, qui petit, accipiat responsum; & iustitia, quæ fuerit ordinata, nullam postmodum dilationem habeat.

VI. Qualiter Episcopus admonitione accepta ad Metropolitanum suum veniat.

Deo credimus esse placitum, quando pro bono opere dignā in Ecclesia sancta imponimus regulam. Ideoq; placuit fraternitati nostræ, vt sicut Primatus reuerentiæ à Metropolitanò Episcopo iubetur impendi persynodicā regulam; ita & à cōprouincialibus suis seruētur hęc monita. Communi deliberatione censemus, & sententiæ huius ordinē seruandum instituimus; vt dum quisquam cōprouincialis Episcopus Metropolitanì sui admonitionē acceperit, pro diebus festis Natiuitatis Domini, & Paschæ cū eo peragēdis, veniendi ad eum nullam faciat excusationem. Quòd si contigerit eum ab egritudine esse detentum, vel per nimiam intēperantiam aërum, non habere qualiter ad præsentiam eius possit venire, epistolam manu sua subscriptā dirigere debet, in qua huius rei verisimè causam notescat. Quòd si sanus, qui admonitionem acceperit, fuerit, & venire distulerit, absq; excommunicatione dimittendus non erit.

VII. Qualiter secundum priorum Canonum instituta Concilium fiat.

Decretum est de priscis Canonibus, semel in anno fieri Concilium, vbi elegerit Metropolitanus Episcopus: atq; in ea sancta regula manet ordinatum, vt cōprouinciales Episcopi, dum à suo Metropolitanò fuerint admoniti, præsentem esse debeant ad locum temporis debiti: quæ res non extra regiam agitur voluntatem. Sunt nonnulli, qui pro hoc, admonitionē sui Metropolitanì, & regiam iussione accipiunt, & minimè implent, quæ iubentur: hos priscorum Canonum sententiæ excōmunicatos esse iubent, vsq; ad tēpus superuenturi Cōcilij: & quāuis excōmunicationis dāno feriantur, nihil tale in his impeditur, quod debeant metuere. Placuit huic sanctæ Synodo, vt quisquis ille Episcopus ad Concilium venire distulerit admonitus, illic excōmunicationis agat tempus, vbi cum his, qui præsentem fuerint, elegerit Metropolitanus. Cella vero & res ad eum pertinentes, quousq; ille sub pœnitentiā fuerit, instātia & sollicitudine regantur Metropolitanì. Quia ideo est hoc electum, vt discat sub pœnitentiā, quod implere noluit voluntate recta. Dum ergo ad suam redierit cellam, rem in statu inueniat, quæ Ecclesiæ suæ est debita.

VIII. Quid

VIII. Quid ordinatum maneat de Episcopis, qui inter se de parochijs intentionem habent.

Omnibus penè cognitum manet quomodo diuina gratia, • Aliis bene. quæ cor serenissimi, atque clementissimi domini nostri, & Principis Reccesuinthi Regis in manu tenet; & vbi vult illud vertet, suggerente sanctæ memoriæ sanctissimo viro Orontio Episcopo, animum eius ad pietatem mouerit, vt terminos huius prouinciæ Lusitanæ cum suis Episcopis, eorumq; parochijs, iuxta priorum Canonum sententias, ad nomen prouinciæ, & Metropolitanam hanc sedem reduceret & restauraret. His ergo, iuxta eadem regulam, decreto Synodico, iudicij formula, & suæ clementiæ confirmatione ad hanc Metropolim reductis; dum miserate Domino, Principis iussu in vnum ad sanctum conuenissemus Concilium, vnus de his Seluā nomine, sanctæ Igeditanæ ecclesiæ Episcopus, interpellauit sanctam Synodum; eo quòd Iustus, Salmanticensis ecclesiæ Episcopus, debitam illi teneret diocesem: hoc enim etiam adiiciens, vt de eo, id vnde ad Gallæciæ Metropolim diocesis suæ fuerat possessum, ille reciperet, quamuis longa post tempora, quæ parochiæ suæ fuerant debita. Sed quia antiquorum Canonum sunt instituta, vt si vna prouincia quisquis Episcopus, de alterius diocesi partem aliquam per triginta annos possederit, quietus teneat, iustum perspeximus; vt quia nec ille triginta annos adhuc habet, quo ad huius prouinciæ Metropolim reductus est; & ille quod per longo tempore non possedit, & triginta adhuc non sunt in hoc illi impleti anni; sicut ille ad debitam diocesem redijt, ita & hic, qui pulsat diocesim sibi debitam, ordinante Metropolitanò cum suis fratribus, per suum Saionem recipiat: ita tamen vt de præsentia Metropolitanì inspectores dirigantur, qui per euidencia signa dioceses ipsas conspiciant; & vnusquisque, quod illi debitum est, accipiat, & habeat. Pacta verò, quæ iuxta Canonicam regulam, inter Episcopos per pacificam deliberationem iustissime fuerint facta, in omnibus placet esse seruanda. Omnibus verò Episcopis id instituitur esse seruandum, vt parochiam suam bene custodiant, nec à quolibet fratre eam vsurpari permittāt. Quibus, si tricennalis numerus per voluntatem, aut negligentiam occurrerit, nullo modo reddenda erit.

Quid

Sic tantum est c. Tol. 13. 4. 8.

Evon. 21.

De tricennali possessione dictū est supra Concil. Hispal. 2. c. 2.

Inspectionis vni Concil. Hisp. 2. c. 2.

Vide epistolam, Innocentij Tertij, de pena huius Canonis.

IX. *Quid Presbyter obseruare debeat, qui Presbyteris iubetur dare sanctum chrisma.*

Concil. Bra-
car. 2. c. 4.
vbi id ipsum
ex Patrum
decretis offi-
dimus.

Concil. Tol.
11. c. 8.

Conueniens in omnibus nobis hæc manet sententia, quæ dignè custodiatur in nostra prouincia. Placuit vt quisquis ab Episcopo sanctum in potestate, Presbyteris ad distribuendum tempore opportuno, acceperit chrisma, nihil ab eis beneficij causa tollere, aut petere præsumat. Similiter & Presbyteri, qui sanctum Dei baptismum infantibus tradunt, nihil pro tali gratia à parentibus eorum auferre præsumant. Quod si quis aliquid offerat per bonam voluntatem, accipiat gratè: nihil tamen (vt diximus) auferatur quacumque occasione. Si quis sententiæ huius ordinem non custodierit, eumq; transgredi præsumpserit, tribus mensibus sub pœnitentia excommunicatus manebit.

X. *Ut omnes Episcopi infra hanc prouinciam constituti, Archipresbyterum, Archidiaconum, & Primicerium in sua Ecclesia habeant.*

Communi deliberatione sancimus, vt omnes nos Episcopi, infra nostram prouinciam constituti, in cathedralibus nostris ecclesijs, singuli nostrum Archipresbyterum, Archidiaconum, & Primicerium habere debeamus. Sanctus quippè est ordo, & à nobis per omnia obseruandus; ideoq; placuit huic magnæ Synodo, vt quicumque ad hoc officium peruenerit, humilitatem Pontifici suo, & reuerentiam præbeat: ne quolibet modo superbiam fastum quilibet ex his incurrat; sed in ordine, quo quisque fuerit constitutus, benignè persilat, & sui dignitatem officij per omnia teneat. Si quis ex his sui gradus ordinem non custodierit, & quæ illi pro tali officio à suo Episcopo imperata fuerint, adimplere distulerit, prout causa patuerit, excommunicationis damno multandum se nouerit.

XI. *Ut omnis Presbyter Abbas, vel Diaconus Episcopo suo humilitatem teneat, & reuerentiam summam.*

Peruenit ad cœtum huius sancti Concilij, Presbyteros, Abbates, & Diaconos Episcopo suo inobediētes esse; atq; id innotissimum est, vt dum quilibet ex Presbyteris, aut Abbatibus, ecclesiarum suarum à decedentibus Episcopis habeant absolutionem, Episcopo suo dignam obedientiam iustamq; reuerentiam non exhibeant; & quibus cōcessa est per Canonicam senten-

tas visitan-
di Episcopis
competit: de
quæ dixi-
mus supra
Concilio To-
let. 4. c. 36.

sententiam* visitandi sua parochia, his potius infertur iniuria, & mouetur calumnia. Proinde placuit huic sancto Concilio, vt tam à Presbyteris, quàm ab Abbatibus, siue etiam à Diaconibus, Episcopo honor debitus impendatur: vt à nullo contumeliam pati videatur, & quodcumq; contigerit, eum, iuxta Canonicam sententiam, visitare suam parochiam; & dignè eum suscipiant, & prout habuerint, aut ratio permiserit, illi præparent, quæ fuerint necessaria. Id ergo per omnia seruandum institutum, vt nulli Presbytero, vel Diacono, sine voluntate Episcopi sui, licentia sit seculares peragere causas, aut iniunctiones expedire publicas. Si quis huius ordinem capituli transcendere voluerit, excommunicationis sententia feriendum se nouerit.

XII. *Vt Episcopus, qui illi placiti fuerint de parochia sua, Presbyteros, atque Diaconos cathedrales sibi faciat.*

Si priorum Canonum sententia hunc rectè tenet ordinem, vt Episcopus ab alio Episcopo, si indigentiam habuerit, Clericum ad ordinandum petat, & accipiat; cur qui in diœcesi sua habet eos, quos pro Dei officio, & suo iuuamine dignos reperit, ad suam principalem Ecclesiam nō perducatur & habeatur? Pro huius rei causa hoc elegit vnanimitas nostra, vt omnes Episcopos prouinciæ nostræ, si voluerint, de parochianis Presbyteris, atq; Diaconibus, cathedralem sibi in principali Ecclesia facere, maneat per omnia licentia. Hi tamen, qui fuerint traducti, humilitatem dignam Episcopo suo teneant; & eo honore & reuerentia habeantur, & venerentur in cathedrali Ecclesia, sicut hi, quos constat fuisse ordinatos in ea. Et quamuis ab Episcopo suo, stipendij causa, per bonam obedientiam aliquid accipiant, ab Ecclesijs tamen, in quibus prius cōsecrati sunt, vel à rebus earum extranei non maneant; sed Pontificali electione, Presbyteri ipsius ordinatione, Presbyter alius instituat, qui sanctum officium peragat, & discretionem prioris Presbyteri victum, & vestitum rationabiliter illi ministratur, vt non egeat: aut si quæsierit, qui ordinatur, stipendium à suo Presbytero accipiat, quantum dignitas officij eum habere expetat. Clericis vero, vel quos ad seruiendum ei dedit, per discretionem modum, quæ necessaria sunt, ministret. Si quis sententiæ huius ordinem implere distulerit, prout ratio permiserit, excommunicandum se esse nouerit.

breuio Ca-
thedralium.

XIII. Vt Episcopus quem viderit de Clericis suis ad bonum profectum tendere, honorandi, & magnificandi de rebus Ecclesie licentiam habeat.

In Ecclesia Dei sancta congregatio Clericorum fit non modica: & sunt aliqui, quorum intentio non pauca est in sancto Dei officio, atque multi quos segnitudo fastus minimè perducit ad bonum profectum. Ob hoc ergo sancto huic placuit Concilio, vt quemcunque Episcopus ad bonum profectum viderit crescere, per bonam intentionem venerandi, amandi, & honorandi, atque de rebus Ecclesie, quod voluerit, illi largiendi habeat potestatem: hæc enim causa & maioribus maiorem præstat gratiam, & minores excitat, vt ad melius tédant. Quidquid ergo bonis largitur per gratiam, ita in ius habeant, vt & remedium ex hoc sentiant, & rem Deo dicatam ad augmentum perducant. Quòd si id, quod acceperint per suam tepiditatem ad profectum minimè perduxerint, aut detrimentum patuerit; Episcopus habeat licentiam, sine vilo præiudicio, in iure Ecclesie reuocare re propriam.

XIIII. De pecunia, qua in Ecclesia Dei offertur, fideliter colligenda, & fideliter diuidenda.

In sancta Dei Ecclesia diebus festis pro consuetudine & mercede, communicationis tempore à fidelibus pecuniam nouimus poni: pro hoc placuit sancto Concilio hanc rectitudinis ponere regulam, vt quia omni clero cõmunis labor manet in officio sancto, omnibus iuxta meritum ex hoc rependatur vicissitudo. Statuimus in nostris Ecclesijs, vel ciuitatibus hoc esse seruandum, vt quidquid pecunie à fidelibus in Ecclesia fuerit oblatum, fideliter collectum maneat, & conseruatum, & fideliter Episcopo præsentetur; qualiter exinde tres partes fiant æquales, vnam Episcopus habeat: & alteram Presbyteri, & Diacones inibi deseruientes consequantur, & inter se, vt dignitas & ordo poposcerit, diuidant: tertia verò Subdiaconibus & Clericis tribuatur: vt à Primiclero, iuxta quod in officio eos præscit esse intentos, ita singulis dispensetur. Similis forma & de parochitanis Presbyteris in Ecclesijs illis à Deo creditis erit seruanda.

XV. Vt Episcopi, atq; Presbyteri pro grauioribus causis (quod legum damnant sententia) sine iudicis examine familiam Ecclesie non debeant extirpare.

Si regalis pietas, pro salute omnium suarum legum dignata est ponere decreta, cur religio sancta, per sancti Concilij ordinem non habeat instituta, quæ omninò debent esse cauenda? Ideoq; placuit huic sancto Concilio, vt omnis potestas Episcopalis modum suæ ponat iræ; nec pro quolibet excessu, cuiuslibet ex familia Ecclesie, aliquod corporis membrorum sua ordinatione præsumat extirpare, aut auferre. Quod si talis emerferit culpa, aduocato iudice ciuitatis, ad examen eius deducatur quod factum fuisse asseritur. Et quia omninò iustum est, vt Pontifex sæuissimam non impendat vindictam; quidquid coram iudice verius patuerit, per disciplinæ seueritatem, absq; turpi decaluatione, maneat emendatum; & ab Episcopo suo, aut donatus fidelibus suis maneat, qui malum aliquid, quod leges grauius damnant, admisit; aut ^a abiendi eum Episcopus, si voluerit, licentiam habebit. Similiter & quia comperimus aliquos Presbyteros ægritudine accedente, familie Ecclesie suæ crimen imponere; dicentes ex ea homines aliquos maleficium sibi fecisse, eosq; sua potestate torquere, & per multam impietate detrimentare, & hoc emendari placuit per rectitudinem huius sententie. Institutentes igitur decernimus, vt si Presbyter talia pati se dixerit, ad aures hoc sui perducatur Episcopi; ipse autem datis bonis hominibus ex latere suo, iudicem hoc iubeat quærere; & si sceleris huius causa fuerit inuenta, ad cognitionem Episcopi hoc reducant; & processa ex ore eius sententia, ita malum extirpatum maneat, ne hoc quisquam alius facere præsumat. Si quis sententie huius ordinem non obseruauerit, excommunicationis sententia feriendus erit, & à Clero abijciendus.

XVI. Vt Episcopo non liceat tertiam de parochitanis Ecclesijs tollere; sed qua instituta sunt debeat obseruare.

Benè disposuit diuina gratia, quidquid vnaquæq; Ecclesia fidelibus collatum est, habeat. Priscis quippè Canonibus erat decretum, vt Episcopus de parochitanis Ecclesijs tertiam sequeretur, cui sua plenissimè sufficere possunt. Placuit huic

sancto Concilio, vt nullus prouinciæ Lusitaniæ Episcopus sententiæ huius terminum excedat, nec à qualibet parochitana Ecclesiâ tertiam auferre præsumat: ^{Quæq; exinde.} sed quidquid exinde consequi potuerat, totum in reparationem ipsarum basilicarum proficiat. Omnes verò supradicti Presbyteri, qui virtutem habuerint, Episcopo suo placitum faciant, vt reparare Ecclesias sibi commissas intendant. Quod si facere distulerint, ab Episcopo suo districti, Ecclesias sibi creditas (vt ratio permittit) dignè reparent. Ecclesiæ tamen, quæ mundiales res nullas habent, sollicitudine, intentione, & dispositione Episcopali (vt ratio permiserit) habeant reparationem.

XVII. Vt post mortem Episcopi, nulli subiectorum liceat de eo quicquam detrabere.

Quia per diuinam gratiam in sancta Dei Ecclesia Episcopalis ordinatur potestas, dignum est, vt sicut honore, & bonitate summus habetur in vita, ita post mortem detractio de eo sit nulla. Huius rei causa hanc sententiam protulit, & per omnia iubet esse firmam congregatio nostra. Instituentes igitur decernimus, vt nullus subiectus decedentem detrahat Episcopum; nullus de eo deroget, nec malum quicquam loquatur. Si quis talia deinceps facere præsumperit; si Presbyter fuerit, tribus mensibus ab Episcopo suo sub pœnitentia religatus maneat; si Diaconus, quinque; si Subdiaconus, aut Clericus, vel quilibet religiosus de maiori gradu (quia constat ex his iam aliquos per bonam actionem esse venerandos) nouem; si minimi fuerint, qui leui corde sint, minimæq; adhuc personæ, quinquagenis flagellis iussione feriantur Episcopi: quòd si laicus, quamuis ingenuus, in domo Ecclesiæ tamen nutritus, & ab Ecclesiæ rebus, dignitatis gratia præditus, iuxta quod dignitas eius exegerit, pro tali excessu excommunicationis sententia feriendus erit: si verò de familia Ecclesiæ fuerit quisq; (quia & in his discretionis est gradus) si maior fuerit, qui dignitate polleat, sex mensibus ab Episcopo suo excommunicatus maneat: inferior tamen, aut minima persona disciplinam mereatur, iuxta quod Episcopi sui processerit sententia. Dignum est etenim, vt cui in vita honor fuit impensus, post mortem detractio subtrahatur stimulus.

XVIII. Vt

XVIII. Vt parochitani Presbyteri, iuxta vt posse habuerint, de familia Ecclesiæ suæ Clericos sibi faciant, & habeant.

Quidquid vnanimiter dignè disponitur in sancta Dei Ecclesia, necessarium est, vt à parochitanis Presbyteris custoditū maneat. Sunt enim nonnulli, qui Ecclesiarum suarum res ad plenitudinem habent, & sollicitudo illis nulla est habendi Clericos, cum quibus omnipotenti Deo laudum debita persoluant officia. Proinde instituit hæc sancta Synodus, vt omnes parochitani Presbyteri, iuxta vt in rebus sibi à Deo creditis sentiunt habere virtutem, de Ecclesiæ suæ familia Clericos sibi faciant: quos per bonam voluntatem ita nutriant, vt & officium sanctum dignè peragant, & ad seruitium suum aptos eos habeant. Hi etiam victum, & vestitum dispensatione Presbyteri merebuntur, & domino & Presbytero suo, atq; vtilitati Ecclesiæ fideles esse debent. Quòd si inutiles apparuerint; vt culpa patuerit, correptione disciplinæ feriantur. Si quis Presbyterorum hanc sententiam minimè custodierit, & non adimpleuerit, ab Episcopo suo corrigatur: vt plenissimè custodiat, quod dignè iubetur.

*Sic decretū
Conc. Tol. 9.
c. 11.*

XIX. Vt Presbyter, qui plures Ecclesias habuerit commissas, pro singulis Dominicis diebus, in singulis sacrificiis Deo offerre intendat.

*Vide Conc.
Tol. 16. c. 5.*

In parochijs multæ sunt Ecclesiæ constitutæ, quæ à fidelibus factæ, aut paucum, aut nihil de rebus videntur habere. Sacerdotali ergo decreto Presbytero vni plures extant commissæ; vnde cauendum est, ne occurrente paupertate, ordo ibidem nō impleatur Missæ. Proinde salubri deliberatione censemus, vt pro singulis quibusq; Ecclesijs, in quibus Presbyter iussus fuerit, per sui Episcopi ordinationem, præesse, pro singulis diebus Dominicis sacrificium Deo procuret offerre; & eorum nomina, à quibus eas Ecclesias constat esse constructas, vel qui aliquid his sanctis Ecclesijs videtur, aut visi sunt contulisse; si viuentes in corpore sunt, ante altare recitentur tempore Missæ; quòd si ab hac decesserunt, aut discesserint luce, nomina eorum cum defunctis fidelibus recitentur suo in ordine. Si quis hanc institutionem Presbyter implere neglexerit, dum talis causa per quolibet ad aures sui Episcopi peruenerit, Presbyter ille excommunicationis sententia feriendus erit.

XX. Qua-

XX. Qua-

XX. Qualiter liberos Episcopi faciant, vel qualiter liberti à patrocínio Ecclesiæ nunquam discedant.

Vide notas. In priorum Canonum ordine institutum manet, qualiter Episcopi de familia Ecclesiæ liberos debeant facere. Multi etenim Sacerdotes, prout illis concessit diuina gratia, habent vnde Canonicum ordinem impleant, & sic liberos faciant: & sunt multi, qui nihil habentes, ad hanc gratiam veniunt, & sic liberos facere præsumunt. Tales enim liberos regula Canonica esse non iubet stabilitos. Contingere etenim solet, vt postquam manumissor eorum ab hac discesserit luce, talis occurrat successor, qui aut Ecclesiæ familiam minimè quærat, aut per bonam voluntatem, vel negligentiam, hi, à quo nihil Ecclesiæ offerente liberi facti sunt, longo pro tempore liberos se esse defendant: atq; eas libertates ita abscondunt, vt pro hoc quærenti Episcopo laborem faciant. Talium si sit voluntas, licentia conceditur nulla: quia non potuerunt; neq; à seruitio Ecclesiæ vnquam discedunt; & pro his rebus in libertate permanere non potuerunt. Sanctorum Canonum non abiicienda sunt instituta; atq; his, quæ implenda esse oportet, addimus noua. Placuit huic sanctæ Synodo, vt quisquis dignè iuxta Canonicam regulam libertus fuerit factus, in libertate maneat, & à patrocínio Ecclesiæ ipse, aut posteritas eius nunquam discedat. Quisquis verò non vt ordo Canonicus poscit, libertus fuerit factus; quamuis prolixitas temporis in scripturæ suæ textu inueniatur, quia à seruitio Ecclesiæ nunquam visus est abscessisse, & Canonica sententia rescindi iubet talem libertatem, vt ille & posteritas eius omnis in seruitio maneat sanctæ Ecclesiæ, cui debiti manent per veram originem. Illos verò per omnia stabilitos in libertate esse instituimus, qui ab his Episcopis liberi sunt, vel fuerint facti, qui de suo bona plurima sanctæ Ecclesiæ, in qua præsidet, per suæ scripturæ textum cognoscuntur contulisse. Et hi quamlibet iubeantur esse stabiles, nullo modo rescindendi sunt à patrocínio sanctæ Ecclesiæ. Quod si contigerit eos, eorumq; filios personis ingenuis esse coniunctos, & quandoq; eorum posteritas patrociniū Ecclesiæ voluerit despiciere, ex cuius familia per verā originem constat eos genitos esse; si ex his libertis trahunt originē, qui iuxta Canonicā sententiā iubentur esse stabiles, & dignitatis suæ nomē teneāt, & Ecclesiæ patrociniū nunquam

nunquam amittant. Certè si ex his inuenti fuerint originem trahere, quos Canonica regulæ non iubent liberos esse, quamlibet post longa tempora, dummodò origine firmata, reducendi tamen sunt ad sanctæ Ecclesiæ, cui pertinet, iura. Liberti tamen ex familia Ecclesiæ facti, & posteritas, quæ ex his est procreata; si libertatem suam, vel parētum suorum inuenti fuerint celasse, aut abscondere, & tempore, quo ab Episcopo fuerint admoniti, eam præsentare distulerint; dum eorum origo (vt iam diximus) fuerit manifestata per legalem testem ad seruitium Ecclesiæ reducantur: & vt Episcopo fuerit placitum, ita eos habeat. Hæc forma & in Presbyteris seruanda erit, qui cum voluntate Episcopi sui, iuxta Canonicam regulam de familia suæ Ecclesiæ liberos facere voluerint.

XXI. Qualiter stabilitum maneat, quod Episcopus in amicis suis, seruis, aut libertis de re Ecclesiæ suæ donare voluerit.

Non putandum est contra regulam iri Canonicam, quando ea instituimus, quæ seruari oportet de re Ecclesiastica. Quamuis etenim Canonica sententiæ ordinem habeant quid Episcopus pro re Ecclesiæ obseruare debeat, opportunū tamen est, vt vbi ab Episcopo bonus impeditur profectus, à succedente institutus teneatur modus. Placuit huic sancto Concilio, vt si Episcopus, Ecclesiæ suæ, in qua præsidet, de rebus suis inuentus fuerit plurima contulisse, quidquid amicis suis, seruis, aut libertis, vel quibuslibet personis de Ecclesiæ suæ rebus cōpertus fuerit aliquid donasse; si triplū, aut multo plus patuerit esse, quod cōscripsit in nomine Ecclesiæ suæ, firmum maneat, quod distribuit in personis, quæ prænotatæ sunt superiori ordine. Nec licebit succedenti Episcopo prioris sui irrumperere voluntatē. His etiam si causæ Ecclesiasticæ fuerint cōmissæ, & fideliter prosequentes in rebus Ecclesiæ profectum visi fuerint facere, laboris suis cōsequantur mercedē, ita vt de eo, quidquid adquisierint (quia constat eos non sine vtilitate Ecclesiæ negocia cōmissa peregisse) de eo, quidquid cum fide & bona intentione, ad effectū perduxerint, & ad ius Ecclesiæ per eos redactū patuerit; de mobili re decimū suum sequatur; pro immobili ab Episcopo repensationē dignā accipiant. Et tamē, quæ meruerint ipsi, aut posteritas eorum, vel

quibus largiri voluerint, perenniter possideant. Si quis Episcoporum contra huius sententiæ ordinem agens, irrumperere voluerit, quod prior eius fecit, & vocē amittat, & scripturæ, quæ facta est, pœnam adimpleat: insuper & à cœtu fraterno excommunicatus maneat, vt excessus sui emendet causam.

XXII. Qualiter excommunicari oportet, qui Canonis huius non custodierit sententiam.

Quia iuuante nos diuina gratia, ea in hoc sancto Concilio peregrimus, quæ ad rectitudinem Ecclesiastici ordinis sunt debita, in aliquibus sententijs cauendi modum imposuimus: aliqua tamen, quia singulari ordine non manent constricta, per huius sententiæ decretum instituimus, quod quisque Episcoporum, vel Presbyterorum, atq; in inferiori gradu constituti, debeant metuere. Quisquis huius Canonice regulæ instituta seruare distulerit, quamlibet maior esse videatur, mediocris verò, aut inferiori gradu constitutum se esse perspexerit, vt causa permiserit, à Metropolitanano Episcopo, cum suis confinitimis, qui supra notatum sententiarum ordinem custodierint, is, qui seruare distulerit, excommunicatum se euidentissimè nouerit.

XXIII. Confirmatio huius Concilij.

Postquam fidei nostræ exposuimus credulitatē, & quæ necessaria extiterunt (vt potuimus) digessimus per ordinem, Creatori nostro, & Domino, quæ credimus Trinum in vnitatem, & veneramur vnum in Trinitate, Patri & Filio & Spiritui sancto debitas persoluimus laudes: tantæ maiestatis glorificantes nomen, qui dignatus est nobis rectitudinis viam ostendere. Ac deinde serenissimo, ac pijsimo, & orthodoxo viro, clementissimo domino Reccesuintho Regi gratiæ impendimus opem; cuius vigilantia, & secularia regit cum pietate summa, & Ecclesiastica plenius diuinitus sibi sapientia concessa. Ipse enim Dominus, cuius Trinitatem veneramur, & confitemur, & Ecclesiæ suæ fidei conferat lucra, & Sacerdotibus, ministris, atq; omni Clero, vt dignè illi seruiant, conferat remedia, quæ ipsi sunt placita. Clementissimo Principi Reccesuintho Regi felicem vitam, felicioraq; , præsentem in seculo,

seculo, & futuro post in regno sempiterna concedat gaudia possidenda. Atq; id omnibus in se credentibus præstare dignetur; vt dum sui iudicij manifestare voluerit tempus, omnibus tribuat perenne remedium ipse Dominus, & Redemptor noster, qui cum Deo Patre, & Spiritu sancto in Trinitate Deus permanet vnus, cui est honor, gloria, virtus, & imperium nunc, & in omnia secula seculorum.

Interfuerunt huic sancto Concilio Pontifices numero. XII.

- 1 Proficius, Dei miseratione Lusitanæ prouinciæ sanctæ Emeritensis Ecclesiæ, Metropolitanæ sedis Episcopus, hæc gesta Synodalia, cum confinitimis meis Episcopis, instituta, manu mea subscripsi.
- 2 Ego Selua, Egiditanæ ciuitatis Ecclesiæ Episcopus, pertinens ad Metropolim Emeritensem, hæc instituta, cum Archiepiscopo meo Proficio, à nobis definita subscripsi.
- 3 Adeodatus, in Christi nomine sanctæ Pacensis ecclesiæ Episcopus, similiter subscripsi.
- 4 Asphalius, in Christi nomine sanctæ Abelensis Ecclesiæ Episcopus, similiter subscripsi.
- 5 Theodericus, in Christi nomine sanctæ Olysiptonensis Ecclesiæ Episcopus, similiter subscripsi.
- 6 Theodiscus, Dei misericordia Episcopus sanctæ Ecclesiæ Lamecensis, similiter subscripsi.
- 7 Iustus, Dei miseratione sanctæ Salmaticensis Ecclesiæ Episcopus, similiter subscripsi.
- 8 Cantaber, Dei gratia Episcopus sanctæ Ecclesiæ Coimbriensis, similiter subscripsi.
- 9 Donatus, in Christi nomine Episcopus sanctæ Ecclesiæ Cauriensis, similiter subscripsi.
- 10 Exarnus, Dei misericordia Episcopus sanctæ Ecclesiæ Oxonobensis, similiter subscripsi.
- 11 Petrus, Dei misericordia Elborensis Ecclesiæ Episcopus, similiter subscripsi.
- 12 Aluarius, indignus sanctæ Calabriensis Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.

De subscriptionibus.

Subscribunt in hoc Concilio aliqui Episcopi, qui in superioribus interfuerunt: ut Adeodatus Pacensis, qui in. 8. Toletan. & Selua Egiditans, qui in eodem. 8. Reliqui alijs successerunt Episcopis: ut Asphalius Abelenfis, qui successit Amanungo, in. 8. Tolet. Aluarius Caliabrienfis Celedonio, in. 8. Toletano, Cantaber Conimbrenfis successit Sisiberto, in. 8. Donatus Cauriensis Ioanni in. 8. Exarnus Oxonobensis Saturnino, in. 8. Iustus Salmanticensis Egeredo, in. 10. Toletan. Proficius Emeritensis Orontio, in. 8. Toletan. Petrus Elborensis Abientio, in. 8. Theodoricus Olyssipponensis Casario in. 10. Toletan. Theodiscus Lamecensis Filimiro, in octauo.

Aduertendum etiam Era. 704. in Prouincia Lusitania vnâ cum Metropolita esse duodecim sedes Episcopales, nimirum:

1 Emeritam.	7 Salmanticam.
2 Egeditam.	8 Conimbriam.
3 Pacem.	9 Cauriam.
4 Abelam.	10 Oxonobam.
5 Olyssipponem.	11 Elboram.
6 Lamecum.	12 Caliabriam.

Notæ in Concilium Emeritense.

Vrbem Emeritensem] Emerita, Lusitania prouincia vrbs nobilis, à Romanis dicta Augusta Emerita, colonia Romanorum. In numo Augusti sic est: CÆSAR AVGVSTVS PONT. MAX. IMP. Ex altera parte: AVGVSTA EMERITA COL. Similiter ex inscriptione Lapidis, qui est Tarracone IMP. CESAR VESPASIANVS AVG. PONT. MAX. TRIB. POT. II. IMP. VII. COS. III. DES. IIII.

P. P.

VIAM A CAPARA AD EMERITAM
AVG. VSQ. IMPENSA SVA
RESTITUIT.

Est etiam Regis Reccesuinthi numus cum hac inscriptione. RECCESVINTVS REX, Ex altera parte: EMERITA PIVS. Sunt qui dicant, Apellatum Pium, ob hoc Conci-

Concilium Emerita coactum. De ea Plinius, Strabo, Mela, & ceteri recentiores. Hodie ruina docent fuisse nobilissimâ coloniam: nulli Episcopo subditur, sed ordini militia Diui Iacobi, sub Priore Legionensi.

Anno. 18.] Conuenit cum nostra chronologia. Nam anno. 687. Reccesuinthus regnum suscepit: deinde. 18. Concilium hoc est coactum: qui efficiunt. 705. annos. Quoniam multum huius Concilij robur, & auctoritatem confirmat epistola Innocent. III. ad Petrum Compostellanum Archiepiscopum; quæ inuenitur in registro Roma excuso, lib. 2. eam hic ad verbum exscribendam curauimus. Braccarenfis Episcopus dicebat, Concilium Emeritense, neq; constructionem, neq; sensum, neq; Latinitatem habere.

Petro Compostellano Archiepiscopo.

Li cet vnâ sit corpus Ecclesie, in quo Christus est caput, & vniuersi fideles sunt membra, ille tamen, qui à Christo petra dictus est Petrus, & à Christo capite vocatus est caput; ipso testante, qui ait: Ioan. 1. Tu vocaberis Cephas: quod secundum vnâ interpretationem exponitur caput: quia sicut plenitudo sensuum abundat in capite; ad cetera verò membra pars aliqua plenitudinis deriuatur; ita ceteri vocati sunt in partem sollicitudinis, solus autem Petrus assumptus est in plenitudinem potestatis: ad quem velut ad caput maiores Ecclesie causa non tam constitutione Canonica, quam institutione diuina merito referuntur. Inter quas illa non minimè reputatur, quæ inter Compostellanam, & Braccarensem Ecclesias, super quatuor Episcopatus, videlicet Conimbriensi, Lamecensi, Visensi, & Egitaniensi, ex delegatione sedis Apostolica longo fuit tempore sub diuersis iudicibus ventilata: quâ nos auctore Domino, te, frater, Archiepiscopo Compostellan. & venerabili fratre nostro Martino Braccaren. Archiep. pro definitione huius causæ, presentibus exacta diligentia curauimus terminare. Petebas siquidem à dicto Braccarenfi Archiepiscopo quatuor prefatos Episcopatus, asserens eos ad Compostellanam Ecclesiam iure Metropolitico pertinere. Tuam autem intentionem fundare multipliciter nitebaris, per priuilegia, per concilia, per historias, per diuisiones, per famam, & per sententiam. Volens enim Apostolica sedes Compostellanam Ecclesiam, pro reuerentia Beati Iacobi Apostoli, cuius venerandum corpus in ea conditum requiescit, speciali priuilegio decorare, dignitatè Emeritensis Metropolis, quæ peccatis exigentibus à longis

Calixtus se-
cundus, ele-
gitur, anno
Dni. 1119.

Isidorus in
chronico Go-
thorum.

Plinius.

à longis retro temporibus, usque nunc barbarica tenetur feritate cap-
tius, eidem Ecclesie cum integritate Lusitaniae provincia liberali
concessione donauit: sicut privilegia felicitis memorie Calixti Papa
prædecessoris nostri, liquidò protestantur; tres de suffraganeis Epif-
copatibus ex primis nominatim: videlicet Conimbriensem, Sala-
mantinensem, & Abulensem, qui soli tunc in confessione Christiani
nominis permanebant; ceteros autem generali donatione conclu-
dens. Hos autem Episcopatus de quibus quæstio vertebatur, ad
Emeritensem pertinuisse Metropolim, per Emeritense nitebaris
Concilium demonstrare, in quo XII. Episcopi, qui conuenerant, se
omnes esse de Lusitaniae provincia profitentur, dicentes in primo capi-
tulo: Conuenientibus nobis omnibus Lusitaniae provincie Episcopis,
& c. qui post uniuersa statuta Concilij, omnes cum suo Metro-
politano subscribunt, tam ex nomine sedium, quam etiam ex nomine
personarum. Inter quos Conimbriensis, Egitaniensis, Lamecensis ex-
presse subscribunt. In octauo quoque capitulo eiusdem Concilij
continetur, quod supplicante sancte memorie Orontio Episcopo,
Rex Recesvintus inductus est, ut reduceret, atque restauraret
Episcopos huius provincie Lusitaniae, ad sua provincie nomen, at-
que Concilium: & sic demum secundum Canonicas regulas, decreto
Synodico, iudicij formula, & sua Clementia confirmatione, ad no-
men provincie, suamque Metropolim sunt reducti. Quibus verbis
indubitanter exprimi asserebas, quod hi quatuor Episcopatus,
qui usque tunc fuerant sub nomine provincie Gallæciae, per senten-
tiam sunt reducti Synodicam. Quorum unus, videlicet ex reductis,
exprimitur fuisse Selua Egitaniensis Episcopus, qui est unus de qua-
tuor quos omnes eadem quæstio apprehendit. Et ad maiorem expres-
sionem, in subscriptionibus, post Metropolitanis Selua primus, cum
tali adiectione subscribit: Ego Selua Egitanens. Episcopus perti-
nens ad Metropolim Emeriten. unà cum Archiepiscopo meo Pro-
ficio subscribo. Et quisque sequentium dicit ita: Similiter subscri-
bo; intelligens totum cum verbo; id est pertinens ad Emeritensem,
Metropolim. Isidorus autem in Chronicis de Gothis, titulo de Sue-
uis testatur, quod Remismundus ad Lusitaniam transijt; Conim-
briam pace deceptam diripit; Ulyxibona quoque ab eo occupatur.
Per quod videtur ostendi, quod tam Conimbria, quam Ulyxibona
consistit in Lusitania. Plinius quoque narrat in libro secundo na-
turalis historiae, circa finem, quod Durius è maximis Hispania flum-
inibus iuxta Numantiam lapsus, dein Lusitanos à Gallæcia
distinguit. Per quod aperte monstratur, quod cum quatuor
Episco-

Divisiones
sedium.

Fuit Calixti
secundus, Ro-
manus, anno
Domi-
ni. 1119.

Paschalis se-
cundus, Tu-
scus, anno Do-
mini 1100.
tenit scilicet.

Concilium Em-
meritense.

Canon. 7. Co-
cilij.

Episcopatus prædicti sint ultra Durium, non in Gallæcia, sed in
Lusitania sunt provincia constituti. Diuisiones etiam multas pro-
duxisti de locis (ut asseris) non suspectis assumptas, & exhibitas sub
testimonijs, & sigillis authenticis: quæ connumerant hos quatuor
Episcopatus inter Emeritensis Ecclesie suffraganeos, & eosdem
ipsi Metropoli euidenter assignant. Per testes etiam ab aduersa
parte productos ostendere voluisti, quod publica fama testatur hos
Episcopatus ad Emeritam spectauisse. Felicitis quoque memorie
Cælestinus Papa prædecessor noster, cum in minori ordine constitu-
tus legationis officio in Hispania fungeretur, de hac causa cognos-
cens, pro Compostellana Ecclesia contra Bracarensem sententiam pro-
mulgauit, sicut per multos testes tu ipse nixus es comprobare. Ve-
rum ex aduerso dictus Bracarensis Archiepiscopus, rationes huius-
modi friuolas asseuerans, nixus est eas multipliciter infirmare;
proponens, quod privilegia donationis per suppressionem veritatis,
& falsitatis expressionem, à Calixto Papa fuere surrepta. Suppres-
sum est enim verum in illis de duobus præcedentibus privilegijs, quæ
felicitis recordationis Paschalis Papa, super redintegratione ipsorum
Episcopatum concesserat in perpetuum Ecclesie Bracarensi. De
possessione quoque, quam eo tempore in præfatis Episcopatibus Ec-
clesia Bracarensis habebat: quorum alterum per privilegia, reli-
quum verò per testes, & instrumenta sufficienter ostendere satage-
bat. Expressum autem erat in illis falsum, in eo, quod Conimbrien-
sis Episcopatus dicebatur ad Emeritam pertinere; cum idem Bra-
carensis multis rationibus astruere niteretur, tam Conimbriam, quàm
tres alios Episcopatus ad Metropolim respicere Bracarensem. In
tantum enim Paschali Papa, qui privilegia super redintegratione
prædictorum Episcopatum Ecclesie Bracarensi concessit, constituisse
videtur, hos Episcopatus ad eandem Bracarensem Ecclesiam perti-
nere, quod ipse in literis, quas direxit Gunsaluo Conimbriensi Epif-
copo, manifestè testatur, quod constat Conimbriensem Ecclesiam in
Bracarensis provincie catalogo contineri. Unde quia Toletanus
Archiepiscopus ad mandatum ipsius, Conimbriensem Episcopum
non restituerat Ecclesie Bracarensi, priuauit ipsum legationis offi-
cio: ut Bracarensis Archiepiscopus liberiùs in provincia sua iusti-
tiam exerceret. Emeritense verò Concilium non esse authenticum
multipliciter asseuerat: tum quia non inuenitur in aliquo authentico
libro, inter alia Concilia contineri: tum quia nec constructionem, nec
sensum, nec latinitatem, in plerisque locis continere probatur: tum
etiam, quia contra Canonicas sanctiones, & Apostolica sedis prima-
tum,

Concilium Toletanum, 1. 1. concilium est Era. 713. vi ex M. J. costat. Emeritense Era. 704.

Lucense Concilium: in eo facta est diuisio sedis Gallæcia.

tum, aliquid videtur in eo esse statutum contra Episcopum, qui non venerit ad Concilium; ut videlicet à Metropolitanano debeat in cella retrudi. Per undecimum quoque Toletanum Concilium, quod constat authenticum, nitebatur illud Emeritense Concilium improbare ratione temporis, quod in utroque reperitur expressum, cum simul utrumque stare non possit; obijciens contra illud nonnullas alias rationes. Historias autem inductas sanè, ac veraciter intellectas nihil ad propositum valere dicebat; sicut & per quasdam alias historias ostendere nitebatur: cum & iudex Ecclesiasticus ad gentiliū præsertim historias non debeat se convertere, quando per constitutiones Canonicas, vel scripta Romanorum Pontificum, aut sacras auctoritates doctorum Ecclesiasticum potest negotium terminare. Diuisiones etiam, quas pro se pars tua induxit, invalidas asserebat: tum quia longè plures, & euideniores diuisiones pro sua sunt parte productæ: tum etiam quòd in eodè quaternio què contra sæpe dictum Bracarensem Archiepiscopum produxisti, Lucense Concilium est inuentum: in quo Episcopatum Gallæcia fuit facta diuisio, per quam Episcopatus de quibus agitur, ad Gallæciã prouinciã pertinere monstrantur. Famam vero dicebat contra se nullatenus esse probatam: sed nec sententiam præfati legati alicuius fuisse momenti, cum in scriptis non inueniatur fuisse redacta; quãuis super tanto dicatur negotio fuisse prolata: unde nec nomen habere meretur. Nec obstat si forte dicatur, quòd fuerit amissa: quia qui casum allegat, debet casum probare. Testes autem, qui de ipsa loquuntur sententia, inter se omninò discordant, & in dicto, & in tempore, & in loco. Præterea cum talis sententia non intelligatur super proprietate fuisse prolata: quia præsumi non debet, ut Apostolica sedis legatus tam arduum negotium, & difficile, velut in discussum subito definierit: cum etiam pars tua postea à literas Apostolicas impetravit, quibus districtè præcipiebatur Archiepiscopo Bracarensi, ut hos Episcopatus Cõpostellano Archiepiscopo restitueret; & facta restitutione, si super hoc agere vellet, ordine posset iudiciario experiri, patet quòd illa sententia super possessione, dumtaxat causa contumacia fuit lata; quòd ipsi testes magis dicere comprobantur. Unde cum Bracarensis Ecclesia se postea iudicio presentauerit, & causa postmodum fuerit ab Apostolica sede commissã, mora purgata, talis sententia expirauit. His alijsque rationibus intentionem tuæ partis multipliciter elidere nitebatur. Unde licet auctore non probante, is qui cõuenitur, et si nihil præstiterit, absoluat, ad ostendendam tamen euidentius suæ partis iustitiam, hos Episcopatus

patus ad Bracarensem Metropolitim pertinere sat agebat ostendere; per priuilegia videlicet, & Concilia, confessiones, & diuisiones, præscriptiones, & instrumenta. Si enim priuilegia priuilegijs conferatur sua dicebat priuilegia debere præferri; cū & plura sint numero. x. videlicet Ro. Pontificū: inter quæ post tria priuilegia Paschalis secundi, est & priuilegium Calixti Papæ, qui nominatim hos Episcopatus redintegrauit, & confirmauit Ecclesia Bracarensi. Quorum videlicet priuilegiõrum septē sunt redintegrationes, & cõfirmationes, tria verò sequentia, videlicet Eugenij, Adriani, & Alexandri sunt etiam cõcessiones perpetuæ, per quas totū videtur negociū definiri. In secundo verò Bracar. Concilio, de quo nō dubitatur, quin sit authenticum, continetur expressum, quòd Episcopi Gallæcia cum suis Metropolitanis ad illud Concilium conuenerūt, & in eorum numeratione isti quatuor continentur, qui post statuta Concilij cum alijs Cõepiscopis, tam ex nomine personarū, quàm ex nomine sedis expressè subscribunt. Vnde liquidò patere dicebat, quòd & Gallæcia sunt prouincia, & ad Metropolitim pertinent Bracarensem. Confessus es etiam tu ipse frequenter in iure, quòd omnes Episcopi, qui 1. Bracar. Concilio adfuerunt, indubitãter pertinet ad Metropolitim Bracar. sed per quoddam capitulū secundi Concilij Bracar. aperte probatur, quòd hi quatuor interfuerūt primo Concilio Bracarensi; cū ad. 2. Concilium Bracarense conuenisse dicantur Episcopi, tã ex Lucensi Synodo, quã etiam Bracarensi: & inter eos, qui ex Bracarensi Synodo cõuenisse dicuntur, isti quatuor nominantur. Porro 2. Bracar. Concilium nō præcessit Bracarensis Synodus, nisi prima. Constat ergo, quòd isti quatuor fuerunt in prima Synodo Bracar. Unde videtur colligi manifestè, quòd isti quatuor, iuxta præmissã confessionē tuam indubitãter pertinent ad Ecclesiam Bracar. Scriptura quoq; Lucens. Concilij, quæ continetur in libro à tua parte producto, indicat hos quatuor Episcopatus, secundū diuisionē quam facis, ad Bracar. Metropolitim pertinere: quam etiam diuisionē tres Romani Pontifices dicuntur in priuilegijs Bracar. Ecclesia confirmasse. Pluralitatis quoq; ratio, secundum quam dicitur, quia præualet sententia plurimorū, diuisiones suas, quæ longè plures sunt numero, præfert diuisionibus partis tuæ. Sed & ratione tēporū ei perpetuū silentiū imponere nitebatur: cum à 1. Bracar. Concilio vsq; ad Emeritē. Conciliū, per spatium 107. ann. hos quatuor Episcopatus Bracar. Ecclesia deberet possedisse. A tēpore quoq; Paschalis secundi, qui hos Episcopatus redintegrauit Ecclesia Bracar. vsq; ad tēpora triū iudicū, quibus hæc causa fuit primo cõmissa, præscriptionis tēpus cõstat fuisse cõpletū, per quod Ecclesia Brac. hos episcopatus

Eugenius Tertius, Pisanus anno Dñi 1145. Adrianus quartus, Anglus, anno Domini 1154. Alexander tertius Senensis, anno Dñi 1156. Concilium Brac. 2. habitum Era. 610. anno 2. Mironis Regis Saxonorum. Conci. Brac. 1. habitum Era. 599.

Brac. 1. coa. Etū est Era. 599. Emeritense, Era. 704. Vnde veitè connumerat, excludendo vltimos annos.

iuxta suam assertionē inconcussē possedit. Rescripta quoq; Paschalis transmissa Toletano Archiepiscopo, & Episcopo Conimbriensi, de quibus est superius pralibatum, id ipsum (ut asserit) euidenter ostendunt. Porro tu respondebas, quod post latam pro te ab Apostolica sedis Legato sententiam, tam nō tenebaris ad has, aut alias rationes, quæ contra rei iudicata auctoritatem inducebantur, aliquid respondere: nisi quod sine præiudicio tuo, licet ex abundantī satisfacere sustinebas; asserens possessionē Bracar. Ecclesia per testes non esse probatā, cum quidam testium ad probationē inueniatur inutilis: alij verò probentur mendaces. Litera quoq; Paschalis, quibus eandem possessionem astruere satagebat, contrarium potius astruere videbantur. Sed & priuilegia Paschalis eiusdē, quæ suæ concessionis priuilegium præcesserunt, in multis reprehensibilia denotabas: primò, secundū formam, & in bulla, & in scriptura: secundò, iuxta continentiam, & in enumeratione sedium, & in falsitate suggestionū. Persona quoq; quæ illa priuilegia, videlicet secundū, & tertium impetrauit, merito suæ prauitatis reddidit illa suspecta. Mauricius scilicet, qui postea fuit hæresia: cha in Ap. sedem intrusus; qui qualis extiterit, litera Gelasij PP. missæ ad Viennensem Archiepiscopū apertè depingunt. Præterea contra rei iudicata auctoritatē impetrata sunt illa rescripta, sicut probatur per Emeriten. Concilium: in quo per decretū Synodicum, & iudicij formulā, secundum Canonicas regulas, illi Episcopi videntur fuisse reducti. Postremò dicti Legati sententia lata est contra ipsa: quibus, si tunc fuerunt exhibita, derogatum est per sententiam: si autem exhibita non fuerunt, occasione instrumentorū nouiter reperorū, auctoritas rei iudicata non potest ulterius attēari. Tua verò priuilegia multipliciter asserbas omni suspitione carere: quorum veritas constat ex Apostolica sedis archiujs: in cuius registis fideliter continentur, quæ aduersa partis priuilegijs cōparata, certa debent ratione præferri: quia tua sunt priuilegia donationis certa, & absoluta: suæ verò sunt priuilegia confirmationis, seu redintegrationis conditionalia tantū, & respectiua. Nec oportebat in tuis priuilegijs fieri mentionem suorum præcedentium: quibus nihil iuris acquirebatur, quod istis posset obistere; cum & alias nullius debeant reputari momenti. Nam inter scripturas, quæ parilitatis aliquid habere videtur; scilicet in literis cōmissorij inuenitur hoc obseruari. Secundū verò Bracar. Concilium, quod in superficie tantū dicebas tibi posse aliquatenus obuiare, fideliter intellectū asserebas, tibi nequaquā obistere: cum illa verba, quibus Episcopi Gallæcia dicebatur ad aliud Concilium conuenisse,

Mauricius
Gallus Bria
carenfis E-
piscopus.

nisse: notarij tantū, seu compilatores extiterint: quæ non habent auctoritatem Concilij; cum in toto Concilio nihil inueniatur statutū, vel factum omnino, quod ad recognitionē pertineat, ut isti sint de Gallæcia, vel ad Metropolitanū Gallæcia quoquo modo pertineat. Respondebas etiam aliter, quod quia Rex Gallæcia, ut ex veteribus constare dicebas historijs, occupauerat de prouincia Lusitania has quatuor ciuitates, ad eas sui regni nomen extenderat: ut per quandam æquiuocationem totū etiam regnū Gallæcia diceretur: & ita non secundum limitationē prouincia, sed secundum occupationem regni, dicti sunt illi Episcopi de Gallæcia. Quod inde maximè cōprobari dicebas: quia postquam illa regnorum scissura, quæ huic nominationi causam præstiterat, est sublata, reductæ sunt hæ ciuitates ad suæ nomen prouincia; ut iam nō Gallæcia, sed Lusitania nominentur: sicut apertè probari dicebas ex sequenti postea Emeritenfi Concilio, in quo dicuntur ad prouincia suæ nomē reducti. Nec ex eo probantur ad Bracarensem Metropolim pertinere, quia interfuerunt Concilio Bracar. vel etiam subscripserūt: cum constet Narbonensem, per multa tēpora venisse ad Concilia Toletana: nec tamen Toletana Metropolis aliquid iuris habuit in Ecclesia Narbonēsi, sed mandato Regū illa fiebant: quod magis violentū, quàm iustum præsumitur extitisse. Prædictā verò confessionem, quæ recognouisti in iure omnes Episcopos, qui interfuerunt primo Concilio Bracarenfi, indubitanter ad Bracarensem Metropolim pertinere, in nullo tibi posse præiudicare dicebas: quia siue Concilium intelligantur persona, siue statuta, stare non potest, quod ad secundum Bracarense Concilium, Episcopi tam de Lucensi, quàm de Bracarēsi Concilio conuenissent: sed per illā enormitatē, quæ statuta fuit in suo Lucēsi Concilio mādauerat Rex, propter dilationē prouincia, ut sex Episcopatuū sui regni Pontifices facerēt Concilium apud Lucū, & sex alij apud Bracar. & ideo dicebantur sex ad unū Conciliū, & sex ad aliud pertinere; & de utroq; Concilio apud Bracaram, quasi de utraq; Concilij assignatione venisse. Cuiusmodi significationē nominis approbari dicebas, ex epistola, quæ Martinus Bracar. Archiepiscopus ex certa scientia dirigit ad Episcopos Lucensis Concilij; non quod tūc celebraretur ibi id Concilium, cum idē Martinus legatur illi Concilio adfuisse: sed ad Episcopos, qui tenebatur ex prædicto Regis mandato, tēporibus suis illuc ad Concilium conuenire. Emeritēse verò Conciliū authenticū esse multis rationibus astruebas: tum quia cum alijs Concilijs continetur in libro, qui corpus Canonum appellatur, quæ Alexander PP. per interlocutionē authenticū

Narbonens.
Ecclesia non
subiecta To-
letanae Me-
tropoli.

10.43. approbavit: tum, quia de ipso Concilio sumptū est illud capitulum: Priscis quidem Canonibus, quod cōtinetur in corpore Decretorum. Vnde respondens ad rationes premissas, quæ cōtra hoc Conciliū sunt obiectæ, omnes quasi friuolas ostendere nitebaris. Diuisiones autem, quæ pro Bracarenſi Ecclesia sunt productæ, omnes de locis sibi subiectis, & ideo suspectis proponebas assumptas: in quorum armaria, propter hanc causam facile potuerunt corruptæ submitti. Tuæ verò diuisiones omnes sunt secundum statum antiquum, vel de locis non tibi, sed sibi subiectis assumptæ. Unde amplius illis contra se credi debet, vel de remotis prouincijs, apud quas non extitit causa corruptionis, vel suspicionis prædicta: quas etiā protulisti sub testimonijs, & sigillis authenticis, quibus & Canones, & veteres scripturas concordare dicebas. Præscriptiones autem, ex quibus etiam aduersus verum dominum competit actio; ne dum, quod exceptio competit præſidentibus, multis rationibus annullabas; asserēs, quod Bracarenſis Ecclesia in prædictis Episcopatibus nullam possessionem obtinuit, & ideo nihil in eis omnino præscripsit. Deinde si possessionem aliquam habuisset, sententia quæ super his lata probatur, ex Emeritenſi Concilio vim præcedentis præscriptionis penitus vacuasset. Sequentis verò præscriptionis effectum præſati Legati sententia penitus interrupit. Ipse verò Archiepiscopus Bracarenſis contra reductionem Episcoporum, quæ dicitur in Emeriten. Concilio decreto Synodico, & iudicij formula facta fuisse, multipliciter allegabat. Primo, quia Synodus illa, cuius auctoritate dicitur facta fuisse reductio, nequaquam apparet, nec sciatur à quibus, vel ubi, vel quando, vel quare fuerit celebrata; utrū generalis, an prouincialis extiterit: & utrū auctoritate Romani Pontificis, an alicuius tantum Archiepiscopi fuerit ordinata. Deinde si mentio fiat in aliquo documento de alio, nihil ex secundo probabitur documento, nisi & primum, de quo mentio facta fuerat, proferatur. Præterea cum secundū Concilium Bracarenſe præceſſerit Emeritenſe Concilium, & celebrius habeatur; ut de quo plura sunt assumpta capitula in corpore decretorum, patet profecto, quod illud debet isti præferri: nec illi per istud potest in aliquo derogari, sicut cautum habetur in Canone: quia quoties in gestis Conciliorum discors sententia inuenitur, illud est præferendum, cuius antiquior, & potior extat auctoritas. Rursus non probantur ullatenus isti quatuor Episcopi fuisse reducti, sed de solo Selua Egitaniensi Episcopo dicitur, quod unus fuerit de reductis: & ipse solus in subscriptione profiteretur expresse, se ad Emeritenſem Metropolitim pertinere: quāuis & ipse

33. q. 2. c. Hoc ipsum, ex Isidoro ad Massonē Episcopum.

Selua

Selua Egitaniensis Episcopus non intelligatur vnus de reductis ad Emeritanā Metropolitim, sed potius ad diœcesim propriam, sicut ex eodem capitulo Emeriten. Concil. comprobari dicebat; in quo de illo dicitur, quod ad debitā diœcesim redijt. Cum igitur Synodus illa minimè proferatur, cuius iudicio & decreto in Emeritenſi Concilio dicuntur reducti, patet quod illa reductio per Emeriten. Concilium nō probatur. Ad hæc respondebas, quod maior est auctoritas approbati Concilij, quàm vnus solūmodo documētū: & ideo dubitari non debet, quin verū sit quod asseritur ab Episcopis in Concilio cōgregatis: à quibus asseritur illa reductio facta fuisse decreto Synodico, iudicij formula, secundū Canonicas regulas: sicut & dicitur in primo Concilio Bracar. quod Theoribius Notarius à Papa Leone ad Synodū Gallæciæ missus fuit: nec tamē illa Synodus inuenitur: Et in. 1. Conc. Tolet. mentio fit de statutis Lusitanorū Episcoporum: & tamen non inuenitur Synodus, in qua illa fuerint cōstituta. Moyses quoq; in libro Numeri mentionē facit de libro bellorū Dñi, qui tamē nusquā apparet, & tamē creditur ita fuisse, sicut Moyses narrat in illo volumine cōtineri. Auctoritas autē alicuius Concilij nō ex eo solo maior existit, quod extat antiquior, sed quod potior. Alioquin Bracarenſe Concil. Lateranenſi Concilio præferretur: sed illorum duorum Conciliorū par extat auctoritas: cum Prouinciale fuerit vtrūq; & ambo dicantur pariter ab Apostolica sede recepta. Cum autē inter Episcopos Emeritenſis Concilij tantū hi quatuor inueniantur inter Episcopos Gallæciæ nominati, sicut dicitur in. 2. Concilio Bracarenſi, patet quod de his quatuor debet intelligi, quod ad nomen prouinciæ sunt reducti: quia non possunt intelligi fuisse reducti, nisi qui fuerint abducti. Unde facta reductio in. 3. Concilio Bracaren. quod sequitur est Emeriten. Concilium, nullum istorū quatuor legitur extitisse. Postquā igitur hæc, & alia fuerunt vtrinq; prudenter, ac subtiliter allegata, quorum multa propter prolixitatē superflua, in hac pagina prætermisimus annotare, partes ad amicabilem compositionem induximus diligenter: quæ tandē per Dei gratiam, nostra sollicitudine mediante, ad hanc cōpositionis formā libera voluntate venerunt: ut de quatuor prædictis Episcopatibus duo assignarentur Compostellana Metropoli, & duo relinquerentur Metropoli Bracarenſi. Nos autē habito super hoc cum fratribus nostris diligenti tractatu, compositionē ipsam duximus approbandam, intelligentes eam æquitati Canonica concordare. Cum enim Visensis Episcopus cum Episcopis Gallæciæ interfuerit secundo Concilio Bracarenſi, & Emeriten. Concilio non adfuerit, in quo plenus suffraganeorum

3. Concilij Bracarenſe, Era. 713.

Y Y 3 numerus

numerus Emeritensis Metropolis legitur affuisse: unde nec potest unus de reductis intelligi: cum etiam inter alios suffraganeos Bracarenensis Ecclesia in suis privilegijs numeretur, in privilegijs autem Compostellana Ecclesia Vifensis Episcopus nullatenus habeatur, saepe dictum Archiepiscopum Bracarensem, nomine Bracarensis Ecclesia, ab impetitione tua nomine Compostellana Ecclesia super eodem Episcopatu duximus absoluendum; tibi super hoc perpetuum silentium imponentes. Lamecensis autem, & Egitanensis Episcopatus, quos ad Emeritensem pertinuisse Metropolim certis didicimus rationibus, & validis argumentis, de consilio fratrum nostrorum adiudicavimus Compostellana Metropoli; ipsum Bracarensem Archiepiscopum super illis nomine Bracarensis Ecclesia condemnantes: Episcopatum autem Conimbriensem licet eisdem rationibus cognoverimus ad Emeritensem spectavisse: quia tamen Iriensis Episcopatus auctoritate sedis Apostolica subtractus est Ecclesia Bracarensi, & sede mutata, pro Beati Iacobi reuerentia, totus concessus est Compostella, in recompensationem ipsi Archiepiscopo, & Ecclesiae Bracarensi concessimus perpetuo retinendum. In tantum autem illa forma compositionis tibi complacuit, quod pro bono pacis liti cessisti, & petitioni renunciauisti omnino, super duabus Ecclesijs, videlicet sancti Fructuosi, & sancti Victoris, & medietate Bracara cum pertinentijs suis omnibus, de quibus cum alijs fuit facta commissio; refutans quicquid iuris in illis habuisti, vel potuisti habere: renuncians quoque sententia, qua super eis, pro Compostellana Ecclesia contra Bracarensem fuerat promulgata: super qua coram nobis aliquandiu fuerat litigatum. Nulli ergo, &c. definitionis, absolutionis, & concessionis, &c. Datum Lateran.

Cap. 2 Vespertino tempore] De vespertinis officijs, & lucernario (hoc est enim lumen oblatum) vide notam à nobis positam Concil. Tolet. i. c. 19. Offerebatur verò lumen his verbis, ut à Basilio traditur lib. de Spiritu sancto. c. 29. Laudemus Patrem, & filium, & sanctum Spiritum. De Sono & vespertino officio in Breuiario Isidoriano Mixtarabum agitur. Fiebat vespertinum officium post lumen oblatum, ut hic dicitur: unde constat antiquitus vespertas post solis occasum ad finem diei decantari solitas. Id innuit Chrysostomus hom. 19. ad populum Antioch. & hom. 14. in. 1. ad Tim. Tertiam (inquit) Sextam, Nonam, & vespertinas orationes celebrant (loquitur de Monachis) & in quatuor partes diem partiti, dum singulae partes implentur, & psalmodijs, & hymnis Deum

vene-

venerantur. Hac Chrysost. quibus verbis vespertina oratio vltima diei parti tribuitur. Idem Augustinus in psal. 29. ad ea verba: Ad vesperum demorabitur fletus: affert q̄ illud Marc. 1. Vespere autem facto, cum occidisset sol, afferebant ad eum omnes male habentes. Idem Chrysologus serm. 74. & 75.

Cap. 2 Quam Sonum] Isidorus in regula Monachorum, quam apud me habeo M. f. cap. 6. de officio sic habet: In vespertinis officijs, primò lucernarium, deinde psalmi duo, responsorius unus, & laudes, hymnus, atq; oratio dicenda est. Post vespertinum autem, congregatis fratribus, oportet vel aliquid meditari, vel de aliquibus diuinae lectionis questionibus disputare, conferendo piè & salubriter, tantumq; meditando, disputandoq; immorari, quoadusq; Completorij tempus possit occurrere. Illud quod ab Isidoro vocatur laudes, est Sonus. Id clarè constat ex Breuiario Isidoriano, quod Mozarabum dicitur: ubi in regula de vespertino officio sic dicitur: Dies siue sit festiualis siue primata, semper hora incipiunt à vespertinis ante diem: & principium fit per inuocationem Iesu Christi, oratione Dominica precedente, submissa voce dicendo: Kyrie eleison, Christe eleison, Kyrie eleison, Pater noster. Et alta voce: In nomine Domini nostri Iesu Christi, lumen cum pace, hoc est lumen oblatum. Respondetur à circumstantibus: Deo gratias. Et Presbyter dicit, Dominus sit semper vobiscum. Resp. Et cum spiritu tuo. Et ordo vespertorum siue sit festum, siue non, sequitur per hunc modum. Primò dicitur psalmus, siue vespertinum, quod idem est: quo finito, Presbyter dicit, Dominus sit semper vobiscum. Resp. Et cum spiritu tuo. Statim dicitur Sonus, si sit festum, eò quod dies ferialis caret Sono; nisi in tempore Resurrectionis, propter solennitatem dicitur. Hac regula. Sonus est, venite exultemus Domino, iubilemus Deo salutari nostro. Vers. Præoccupemus faciem Dei in confessione, & in psalmis iubilemus Deo. Fortè dictus, quia sonora voce decantabatur.

Cap. 3 Per bonam dispositionem] Sic statutum est Conc. Tolet. i. 6. c. 8. ut Missa per totam Hispaniam, pro Rege, eiusq; filijs quotidie celebrentur, nisi in die Passionis Domini. Orare pro Regibus antiquissimum Ecclesiae institutum est, ex illo Paul. 1. ad Tim. c. 2. Obsecrationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro Regibus, & omnibus, qui in sublimitate sunt: ut quietam & tranquillam vitam agamus in omni pietate, & castitate. Inde Ecclesia mos est, ab Apostolis acceptus, in sacrificio corporis, & sanguinis Christi, pro Regibus

gibus indefinenter orare. Id tradit Clemens, lib. 8. cōstit. c. 12. Hunc morē probat Chrysoſt. in ſuperiore locum Pauli, & in Liturgia Baſily dicitur: Memento Domine piſſimi & fideliffimi Imperatoris. Idē Ambroſius, lib. 4. de Sacram. c. 4. & Arnobius, lib. 4. aduerſus gentes. Bonifacius P. P. epiſt. ad Honorium: in Concilio Rhemenſi, c. 4. idē.

Cap. 4. Placitum] De placito ſuperius diximus Concilio Tolet. 11. cap. 10. ubi dicitur, quod unusquisque qui ad Eccleſiaſticos ordines eſt accēſſurus, non ante honoris conſecrationem accipiat, quā placiti ſui innoſatione promittat, ſe in fide Catholica ſincera cordis deuotione cuſtodienda, iuſtē ſemper & piē victurum, & in nullis operibus ſuis, Canoniciſ regulis contradicendum, debitumq; per omnia honorem, atq; obſequij reuerentiam præeminenti ſibi impenſurum. Vide etiam Concil. Toletan. 4. c. 26. & Concil. Trident. ſeſſ. 24. cap. 12 & ſeſſ. 25. cap. 2.

Cap. 5. Per Metropolitanam voluntatem] Metropolitanum munus eſt, ad Concilium Episcopos vocare, per epiſtolas: de quibus dicitur Concil. Tarracōnenſ. cap. 6. Et. 13. Epiſtola tales per fratres à Metropolitanis ſunt dirigende, ut non ſolum à cathedralibus Eccleſiæ Preſbyteris, verum etiam, de diœceſanis ad Concilium trahant, & aliquos de filiis Eccleſiæ ſecularibus ſecum adducere debeant. Concil. Mileuit. cap. 9. & infra cap. 7. & in ſeptima Synodo cap. quoniam. Habetur d. 18. & Concilio Agath. 2. c. 35. Si Episcopus Metropolitanus. & c. & in Martini Excerptis, cap. 18.

Cap. 5. Teneri ab infirmitate] Infirmitas, aut regia iuſſio excuſat Episcopum, ut Concilio prouinciali non adſit. Tridentina Synodus etiam eos excipit, quibus cum periculo imminenti tranſfretandum eſſet. Infirmitate Episcopus excuſatur Concil. Laod. c. 40. & habetur diſt. 18. c. Non oportet, & Concil. Chal. cap. 19. actionis decimaquinta. Concilio etiam Tarracōnenſi cap. 6. excuſatur Episcopus graui neceſſitate implicatus. 1. Propter atate etiam excuſatur, ex Concil. Carthaginenſi. 5. cap. 10. Placuit, ut quotieſcumque congregandum eſt Concilium, Episcopi, qui neque atate, neque ægritudine, neque alia grauiori neceſſitate impediuntur, cōpetenter occurrant.

Cap. 5. Diaconum ad ſuam perſonam dirigat] Eo quod Concilio Nicano cap. 20. apud Ruſinum lib. 10. hiſt. Eccleſ. cap. 6. ſcriptū eſt: Ne Diaconi Preſbyteris præferantur, nec ſedeant in conſeſſu Preſbyterorum, aut illis præſentibus Euchariftiam diuidant. Apud Gratianum Can. Peruenit diſt. 93. Concil. Arelat. 2. Can. 15. In ſecretario Diaconis inter Preſbyteros ſedere non liceat, vel Corpus Chriſti,

Chriſti, præſente Preſbytero tradere non præſumant. De hac re Thom. 3. p. q. 82. art. 3. Vnde hic cauetur ne Vicarij Episcoporum eſſe debeant: quia non poſſunt in Concilio inter Preſbyteros à tergo Episcoporum ſedere. In Concilijs tamen Toletanis Diaconi vicem Episcoporum gerentes, pro ijs ſubſcribant: ut quinto Petrus, agens vicem Episcopi ſui Antonij: in ſexto Uvamba Diaconus, & Severinus Diaconus: in ſeptimo Clemens, Ambroſius, & Aquila Diaconi. Sicq; in alijs alijs.

Cap. 6. Pro diebus feſtis] Sic conſtitutum eſt Concil. Tolet. 13. cap. 8. ut admonente Metropolitanis, pro feſtiuitatibus ſummis, Paſcha ſcilicet, Pentecoſte, & Natiuitate Domini celebrandis, ſive pro cauſarum negocijs, ſeu pro Pontificibus conſecrandis, vel pro quibuslibet ordinationibus Principis venire non contemnant: excepta inuitabili neceſſitate infirmitatis, quæ teſtibus poſſit comprobari.

Cap. 7. Semel in anno fieri Concilium] Concil. Nican. c. 5. ex hiſtoria Ruſini Preſbyteri, ut per ſingulos annos in quibuſcunque prouincijs bis Concilia celebrentur: unum ante Quadrageſimam Paſche: ſecundum circa tempus autumnis. Poſtea idem Can. 38. Apoſt. Semel quarta ſeptimana Pentecoſtes: ſecundo verò. 12. die menſis Hyperberetii, id eſt, iuxta Romanos, quarto Idus Octobris. Poſtea id temperatum eſt, ut ſemel in anno: demum, ut unoquoque triennio Concilia prouincialia celebrentur, ex conſtitutione œcumenica Tridentini Concilij.

Cap. 8. Viro Orontio Episcopo] Orontius fuit Emeritenſis Episcopus: interfuit. 6. 7. & 8. Concilijs Toletanis, ab Era. 676. uſque ad octauum Toletanum, actum ſub Recceſuintho, Era. 691. Ab Innocentio Papa, ſancta memoriæ Orontius dicitur.

C. 10. Archipreſbyterum] De horum officio agitur lib. 1. Decretal. Archipreſbyter, & Primicerius Archidiacono ſubduntur, ut conſtat de officio Archip. cap. 1. Vt Archipreſbyteri. Et de officio Primicerij, c. 1. Vt Primicerius. Diximus de Archidiacono, & Primicerio ſuprà. Nam licet Archipreſbyter ordine ſit maior, quā Archidiaconus, quia tamen inferior eſt dignitate, Archidiaconus ei præfertur. Gloſſ. in cap. Deliberatione, de officio Leg. lib. 6. Dominicus, & Alexander in cap. fin. 17. diſt.

C. 11. Seculares peragere cauſas] Ne Preſbyteri cauſas ſeculares inter laicos peragant, cauetur toto titulo decretaliū: Ne Clerici, vel Monachi ſecularibus negocijs ſe immiſceant. Sic etiam in Canonibus Apoſtolorum. 80. Dicimus non oportere Episcopum, aut Preſbyterum ſeipſum publicis adminiſtrationibus immiſcere; ſed vacare

„vacare & commodum se exhibere vsibus Ecclesiasticis. Animum
 „igitur induito hoc nō facere, aut deponitor: nemo enim potest duobus
 „dominis seruire, iuxta præceptū Domini. Et c. 82. infra dicitur. Qui
 „retinere voluerit officium Romanū, & functionem Sacerdotale, de-
 „ponitor. Idem decreto. 22. Magūtiaci Cōcilij, sub Carolo Magno.
 „ubi describitur qualis Clericorum vita, forma, actus, & studium
 „esse debeat. Et Concil. Chalced. c. 3. & 7. interdicitur Clericis sus-
 „cipere causas secularium negotiorum.

C. 14. Diebus festis] Solebant fideles in martyrum, vel defunctorum
 Missis offerre & communicare. Concil. Bracar. 1. c. 9. & Tol. 4. c. 32.
 De diuisione autem honorum Ecclesiasticorum diximus fuse supra.
 Sed aduerte consuetudinem Offertorij antiquam, qua etiam nunc
 durat in Ecclesia, & inde obtinuit vsus offerendi in Missis, post di-
 ctum Offertorium, quod ante consecrationem fiebat. Conc. Bracar.
 2. cap. 2. de oblationibus diuidendis. Archidiaconus collectam pe-
 cuniam de comunione accipiebat, & Episcopo deferebat, & Cleri-
 cis partes, proprias eisdem distribuerebat. Isidorus epistola ad Leude-
 fredum Episcopum Cordubensem. Et Canone Apost. 3. Fabianus
 PP. epist. 3. ad Hilar. constituit, omnibus diebus Dominicis, ab om-
 nibus viris, & mulieribus oblationem tam panis, quam vini fieri.
 Idem in Concil. Matisc. Can. 4. Synod. Gangr. c. 7. & 8. Carpopho-
 riam vocat oblationem Ecclesiasticam. Glossarium vocat *προσφορὰ*
 „Meminit etiam oblationū Tertullianus in Apologet. c. 39. Modicā
 „(inquit) unusquisq; stipem menstrua die, vel cum velit, etiam si
 „modo velit, & si modo possit, apponit. Ex quo loco constat, oblatio-
 „nem populi esse ex sua natura voluntariam, ex D. Thom. 2. 2. q.
 86. art. 1. Tempore Cypriani etiam oblatio erat in vsu, ut constat
 ex lib. de opere, & eleemosyna. Idem Hieronym. epist. ad Helio. &
 August. epist. 187. apud Gratianum. dist. 90. cap. oblationes, & 10.
 q. 1. Can. Antiquos. In offerendo seruabatur ordo, ut primum ma-
 res, deinde fœminæ offerrent, ut constat ex ordine Romano de officio
 Missæ. Fiebat autem oblatio, post dictum, vel cātatum Offertorium;
 unde Offerenda vocabatur.

C. 16. Sufficere possunt] Gratianus. 10. q. 3. sufficere non possunt, le-
 git: quam lectionem probaui ante excusum Decretum Gregorianū,
 „ductus testimonio Concil. Tol. 16. c. 5. & habetur. 10. q. 3. Tertia
 „quas antiqui Canones de parochijs suis habendas Episcopis censue-
 „runt; si eas exigendas crediderint, ab ipsis Episcopis diruta Ecclesia
 „reparentur: si verò eas maluerint cedere, ab earundem Ecclesiarū
 „cultoribus, sub cura & solitudine sui Pontificis, reparatio eisdem
 basilicis

„basilicis adhibenda est. Quod si omnes Ecclesie, aut incolumes fue-
 „rint, aut qua diruta erant, reparata extiterint, secundum antiquorū
 „Canonū instituta, Tertias sibi debitas unusquisq; Episcopus asse-
 „qui, si voluerit, facultas sibi omnimodò erit. Et Concil. Bracar. 2.
 „c. 16. Placuit ut de rebus Ecclesiasticis tres equa fiant portiones;
 „id est, Episcopi una, alia Clericorum, tertia in recuperatione, vel lu-
 „minarijs Ecclesie. Et Concil. Tolet. 4. cap. 33. & 9. c. 6. Unde tertia
 „semper Ecclesiarum reparationi cedit: Episcopus vero, cui sua non
 „sufficiebant, eam ad sui sustentationem, & honorem Episcopalis
 „dignitatis exigebat.

C. 19. Eorum nomina] Quod nomina viuorum & mortuorum cita-
 rentur in sacrificio corporis & sanguinis Christi, multis decretis pa-
 tet. De qua re diximus. Tolet. Concil. 11. c. 12. Id constat præsertim
 ex Innocen. 1. epist. 1. ad Decentium Episcopum, & August. epist.
 137. & Gelasio. PP. epist. ad Anastasium Augustum, & Chryso-
 stomo, hom. 6. in c. 2. epist. 1. ad Timotheum, & alijs. Fundatoribus
 Ecclesiarum multa conceduntur Concil. Tolet. 15. c. secundo.

C. 20. Libertos debeant facere] De libertorum seruitute, manumif-
 sione, & alijs, multa traduntur Concil. Tolet. 15. c. 11. & sequenti-
 bus, & Concil. Hispal. 2. c. 8. de Eliso ex familia Egabrensis Eccle-
 sia, & Concil. Hispalens. 1. c. 2.

I N C I P I V N T

Capitula Concilij Toletani
vndecimi.

Innocentius
Papa in epi-
stola ad Pe-
trum Com-
postel. vocat
vndecimum
Tolet. Conc.
authenticum.

- I **N**E tumultu Concilium agitetur.
- ij Non debere Metropolitanum à confinitimorum instructione cessare.
- iiij Vt in vna provincia diuersitas officiorum non teneatur.
- iiij De discordia Sacerdotum.
- v De compescendis excessibus Sacerdotum.
- vj Non debere Sacerdotes quoslibet in Ecclesia familijs truncationes membrorum facere, nec aliquid quod morte plectendum est, iudicare.
- vij Qua debeat discretio Ecclesiarum Reſtoribus esse; ne per inconditam disciplinam subeant homicidij notam.
- viiij Ne quidquam pramiij pro diuinis sacramentis accipiatur.
- ix Quid custodiri debeat, ne per pramiium^a Episcopus fiat: vel qua^a sententia feriatur is, qui post honorem acceptum, per^b pramiium^b ordinatus fuisse detegitur. Quis Episcopus, C.A. Pecuniam. Exc.
- x Ut omnes Pontifices, reſtoresq; Ecclesiarum, tempore, quo ordinandi sunt, sub cautione promittant, quam iustissime viuere debeant.
- xj De elucidatione antiqui Canonis, quo precipitur: Ut si quis acceptam à Sacerdote Eucharistiam non sumpserit, velut sacrilegus propellatur.
- xij Ne in confinio mortis pœnitens à reconciliatione diuine suspendatur: Et ut oblatio eius, qui pœnitens, nec tamen reconciliatus de hac vita exierit, ab Ecclesia receptetur.
- xiiij De Sacerdotibus, qui vexati cadere videntur.
- xiiij Vt hi, qui Domino canunt, atq; sacrificant, post se semper habeant adiutoria constituta.
- xv De institutione certi temporis, quo Concilium agitetur.
- xvj De relatione gratiarum pro consummatione Concilij.

IN

IN NOMINE DOMINI.

Incipiunt gesta Synodalia concilij Toletani. XI. acta in vrbe Regia Toletto, in B. matris Dñi Mariæ virginis sede, a. xvij. Episcopis, anno quarto regni gloriosi Principis Vvābani, sub die vij. Idus Nouembris.

Era DCC. XIII.

Era DCC.
XVII. habet
chronicon ge-
nerale. Va-
saus, & Mo-
vales, anno
Dñi. 675.

IN Nomine sanctæ Trinitatis. Collectis in vnū Carthaginis prouinciæ Sacerdotibus in Toletana vrbe, in beatæ matris Dñi Mariæ Virginis sede, anno quarto excellentissimi, & religiosi Vvambani Principis, sub die septimo Idus Nouēb. res votiuæ gaudij, & dies nimiū optatæ gratulationis occurrit, in quo nobis datum est cōspicere pariter, & deflere, quid lacrymarum de præteritis Dño deberemus. Eramus enim hucusq; prolabetis seculi colluione instabiles, quia annosa series temporum, subtracta luce Conciliorum, nō tam vitia auxerat, quā matrem omnium errorum ignorantiam ociosis mentibus ingererat.^a Cernebamus enim, quomodo Babylonicæ confu- a Cernimus. Exc.
sionis olla subcensa, nunc tempora Conciliorū auerteret, nūc b F. Dissolutis.
Sacerdotes Dñi^b de resolutis moribus irretiret. Purpuratæ e- c Incitamenta. Exc.
nim meretricis sequebantur inuitamenta, quia Ecclesiastici d Exofus. Exc.
cōuentus non aderat disciplina: nec erat, qui errantium corri-
geret partes, cum fermo diuinus haberetur^d extorris. Et quia
non erat adunandorum Pontificum vlla præceptio, crescebat
in maius vita deterior. Quū tandem diuina nos clementia ex
alto respiciens, & tempori ætatis nostræ se occursum præ-
buit, & saluti; præparans nostris seculis religiosi Principis mē-
tem, deuotam pariter, & instructā: cuius feruidæ sollicitudinis
voto, & lux Cōciliorum^e reuocata resplēdit, & alterna cha- e Renouata. Exc.

Z z ritas

ritas se mutuo in corrigendis, vel instruendis moribus^a excitavit; dū & aggregandi nobis, hortatu Principis religiosi facultas est data, & opportuna corrigendis præparata est disciplina: vt qui decursis longè ante temporibus, post decem & octo scilicet labentium annorum excursu, in vnū meruimus aggregari cōuentū, b mederi possemus spiritali gratia sanitatū. Nec enim numerus iste alienus est à salute: sic quippè mulier illa in Euangelio ter senis annorum excursibus curua, quæ figuram totius generis humani gestabat, sub sacramēto huius numeri salutis pristinæ à Salvatore donatur. Nos igitur per tot annos curui nostri ordinis persistente statu, in eo quod nulla nos Cōciliorum definitio iungeret, nullus etiam cōuentus Ecclesiastici ordinis adunaret, tandē diuinæ voluntatis imperio, & religiosi Principis iussu euocati, in Toletanam urbem conuenimus. Qui cum in Ecclesia B. Virginis Mariæ debitis in sedibus locaremur, inter cætera, quæ subterius discreto capitulorum ordine sunt digesta, non aliunde primum cœpimus habere sermonem, quā de sancta^c fidei puritate: vt quia initian- dis ad beatam vitā hominibus, hæc prima est via salutis, præ- uia quoq; nostris fieret & institutis pariter, & præceptis. Vnde sacro huius instructionis arcano sanctorū Patrum, Nicæni scilicet, Constantinopolitani, Ephesini, atq; Chalcedonēsis Conciliorum monita amplectētes, per quæ & radicitus hæreticorū falsa^d concinnabula destruuntur, & fidei Catholicæ limpore euidēs declaratur, hoc cōmuni, alternoq; animorum iudicio definimus, vt hanc ipsam nostræ fidei regulam verbis simplicib⁹ niteremur alternatim nobis singulariterq; referre: ita vt quidquid per triduum de huiusmodi quæstionibus vnicuiq; nostrorū lectionis memoria ministrasset; prout animis, vel memoriæ occurrisset, f omnis sub breuitatis cōpēdio simplici notaretur stylo: relatio tamē ipsius sacramenti pura, & euidēs à capite primum inciperet, & sic ad membra reliqua perueniret; nullas obscuritatis lineas in se habēs, nullas etiam inusitata loquutionis regulas continens; sed puritas sola esset clara sermonum, quæ posset^e euidentem exprimere sensum: quo exercitiores nos ad intelligendum redderet verborum simplex collatio, quā relata condensæ lectionis instructio. Quia & reuera tantæ^h fidei mysterium ita Sacerdotes Dei conuenit nosse, vt non superficie verborum efferantur incogniti, sed sensibus sanæ intelligentiæ reperiantur instructi: vt in

Undecimum
Toletanum
coactum est
Era 694.
cui summe
adde. 18. ef
ficies 712.
vnum an
num ultra,
(nam inquit
post decē &
octo) efficies
713.
Luc. 13.

^a Exacrauit. alijq;

^b Mereri possum
spiritali gratia
nitatem C. A. &
Exc.

^c Fid. nostræ. C. A.

^d Conciliabula
Exc.
^e Norma. Exc.

^f Omnis sobrietatis
comp. C. A.

^g Euidentiā expri-
mere suam. Exc.

^h Rei. Exc. & C. A.

vt in^a differendo præcipuæ huius sanctæ Trinitatis arcano plus euidentiā, quā eloquentia eos efficiat saporatos: sic enim & diuini muneris dono est actum, vt iuxta votum definitionis alterne, promissio mōstraretur in opere. Vnde quod primo die præfidentis Metropolitanæ lingua profudit, die tertia omnium nostrorum vox singulatim collatiuè repetijt. Ille ergo est tenor fidei nostræ, qui & à capite copiosè profluxit, & a membris^b prolatus gloriose emicuit.

Confitemur, & credimus^c sanctam ineffabilem Trinitatē; Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, vnum Deum^d naturaliter esse vnus substantiæ, vnus naturæ, vnus quoq; maiestatis, atq; virtutis. Et Patrem quidem, non genitum, non creatum, sed ingenitum profiteamur: ipse enim à nullo originem ducit, ex quo & Filius natiuitatem, & Spiritus sanctus processionem accepit: fons ergo ipse, & origo est totius diuinitatis. Ipse quoq; pater est essentiæ suæ, qui de ineffabili substantia Filium ineffabiliter genuit; Deus Deum, lux lucem: ab ipso est ergo omnis paternitas in cælo, & in terra. Filium quoque de substantia Patris sine initio ante secula natum, nec tamen factum esse fatemur: quia nec Pater sine Filio, nec Filius aliquando extitit sine Patre: & tamen non sicut Filius de Patre, ita Pater de Filio; quia non Pater à Filio, sed Filius à Patre generationem accepit: Filius ergo Deus de Patre, Pater autem Deus, sed non de Filio: Pater quidem Filij, non Deus de Filio: ille autem Filius Patris, & Deus de Patre; æqualis tamē per omnia Filius Deo Patri: quia nec nasci cœpit aliquando, nec desijt. Hic etiam vnus cum Patre substantiæ creditur; propter quod &^e homouision Patri dicitur, hoc est, eiusdem cū Patre substantiæ creditur: οὐδὲς enim Græcè vnum, εἷς vero substantia dicitur, quod vtrumq; coniunctum sonat, vna substantia. Nec enim de nihilo, neque de aliqua alia substantia, sed de Patris vtero, id est, de substantia eius, idem Filius genitus, vel natus esse credendus est. h Sempiternus ergo Pater, sempiternus & Filius. Quod si semper Pater fuit, semper habuit Filium, cui Pater esset: & ob hoc Filium de Patre natum sine initio confitemur. Nec enim eundem Filium Dei, pro eo quod de Patre sit genitus, defectæ naturæ portiunculam nominamus; sed perfectum Patrem, perfectum Filium, sine diminutione, sine defectione genuisse asserimus: quia solius diuinitatis est inæqualem Filium non habere. Hic etiam

^a Exc. differendo.

^b Probat. Exc.

^c Sanct. atq; ineffab.
C. A.

^d Natur. esse. C. A.

^e Pat. essentia quidē
ineffabilis substan-
tiæ suæ Filij. Exc.

Ephes. 3.

^f Defunt. Exc.
^g Aequal. Deus per
omnia Deo Patri.
Exc.

^h Homouision. Exc.

ⁱ Sempiternus quoque
est & Filius: quo-
niam si Pater sem-
per fuit, &c. Exc.

Quod defini-
sum est ad-
versus Eli-
pandum in
Concil. Frã-
cofordiens.

Filius Dei natura est Filius nõ adoptione, quem Deus Pater nec voluntate, nec necessitate genuisse credendus est: quia nec vlla in Deo necessitas cadit, nec voluntas sapientiã præuenit. Spiritum quoq; sanctum, qui est tertia in Trinitate persona, vnum, atque æqualem cū Deo Patre, & Filio credimus esse Deum, vnius substantiæ, vnius quoque esse naturæ: non tamen genitum vel creatum, sed ab vtrisque procedentē, amborum esse spiritum. Hic etiam Spiritus sanctus, nec ingenuus, nec genitus creditur; ne aut si ingenuum dixerimus, duos patres dicamus; aut si genitum, duos filios prædicare monstremur: qui tamen nec Patris tantum, nec Filij tantum, sed simul Patris, & Filij Spiritus dicitur. Nec enim de Patre procedit in Filium, vel de Filio procedit ad sanctificandam creaturam, sed simul ab vtrisque processisse monstratur: ^a quia charitas, siue sanctitas amborum agnoscitur. Hic igitur Spiritus sanctus missus ab vtrisque ^b creditur; sed minor à Patre, & Filio non habetur: sicut Filius propter assumptam carnem minorem se Patre, & Spiritu sancto esse testatur. Hæc est sanctæ Trinitatis relata narratio: quæ non triplex, sed Trinitas, & dici, & credi debet. Nec rectè dici potest, vt in vno Deo sit Trinitas, sed vnus Deus Trinitas. In relatiuis verò personarum nominibus Pater ad Filium, Filius ad Patrem, Spiritus sanctus ad vtrofque refertur: quæ cum relatiuè tres personæ dicantur, vna tamen natura per substantiam creditur. Nec sicut tres personas, ita tres substantias prædicamus, sed vnã substantiam, tres autem personas. Quod enim Pater est, non ad se, sed ad Filium est: & quod Filius est, non ad se, sed ad Patrem est: similiter & Spiritus sanctus, non ad se, sed ad Patrem, & Filium relatiuè refertur; in eo quod Spiritus Patris, & Filij prædicatur. Item cum dicimus Deus, non ad aliquid dicitur, sicut Pater ad Filium, vel Filius ad Patrem, vel Spiritus sanctus ad Patrē, & Filium, sed ad se specialiter, dicitur Deus. Nam & si de singulis personis interrogemur, Deum necesse est fateamur. Deus ergo Pater, Deus Filius, Deus Spiritus sanctus singulariter dicitur: nec tamen tres dii, sed vnus est Deus. Item & Pater omnipotens, & Filius omnipotens, & Spiritus sanctus omnipotens singulariter dicitur; nec tamen tres omnipotentes, sed vnus omnipotēs; sicut & vnum lumen, vnumq; principium prædicatur. Singulariter ergo, ^c vt vnaquæq; persona ^d plenus Deus, & totæ tres personæ,

^a Qui. C.A.

^b Vtrisque; sicut filium creditur. C.A.

Locus videtur te Augustino super psalm. 68. serm. 1.

^c Et. C.A.
^d Defuit Exc.

sonæ, vnus Deus confitetur, & creditur: vna illis, vel indiuisa, atque equalis Deitas, maiestas, siue potestas nec minoratur in singulis, nec augetur in tribus: quia nec minus aliquid habet, cum vnaquæque persona Deus singulariter dicitur, nec amplius, cum totæ tres personæ vnus Deus ^a enūciatur. Hæc ergo sancta Trinitas, quæ vnus, & verus est Deus, nec recedit à numero, nec capitur numero. In relatione enim personarum numerus cernitur; in diuinitatis verò substantia, quid numeratum sit, non comprehenditur. Ergo hoc solum numerum insinuant, quod ad inuicem sunt; & in hoc numero carent, quod ad se sunt. Nam ita huic sanctæ Trinitati vnū naturale conuenit nomen, vt in tribus personis non possit esse plurale. ^b Ob hoc ergo credimus illud in sacris literis dictum: Magnus Dominus noster, & magna virtus eius, & sapientiæ eius non est numerus. Nec quia tres has personas esse diximus vnum Deum, eundem esse Patrem, quem Filium; vel eum esse Filium, qui est Pater; aut eum, qui Spiritus sanctus est, vel Patrem, vel Filium dicere poterimus. Non enim ipse est Pater, qui Filius; nec ipse ^b Filius, qui Pater; nec Spiritus sanctus ipse, qui est vel Pater, vel Filius: cū tamen ipsum sit Pater, quod Filius; ipsum Filius, quod Pater; ipsum Pater, & Filius, quod Spiritus sanctus: id est, natura vnus Deus. Cū enim dicimus non ipsum esse Patrem, quod Filium; ipsum Filium, quod Patrem; ipsum Spiritum sanctum, quod Patrem & Filium, ad naturam, qua Deus est, vel substantiam pertinere monstratur; quia substantia vnum sunt: personas enim distinguimus, non Deitatem separamus. Trinitatem igitur in personarum distinctione agnoscimus; vnitatem propter naturam, vel substantiam profiteamur. Tria ergo ista vnum sunt; natura scilicet, non persona: nec tamen tres istæ personæ separabiles æstimandæ sunt; cum nulla ante aliam, nulla post aliam, nulla sine alia, vel extitisse, vel quippiam operasse aliquando credatur: inseparabiles enim inueniuntur, & in eo quod sunt, & in eo quod faciunt: quia inter generantem Patrem, & generatum Filium, vel procedentem Spiritum sanctum, nullum fuisse credimus temporis interuallum, quo aut genitor genitum aliquando præcederet, aut genitus genitori deesset, aut procedens Spiritus Patre, vel Filio posterior appareret. Ob hoc ergo inseparabilis, & inconfusa hæc Trinitas à nobis & prædicatur, & creditur.

^a Enūciantur. Exc.

^b Fil. qui Spiritus sanctus, nec Spiritus sanctus, qui Pater. Exc.

Ex August.
lib. de cog-
nitione vera
vita. c. 20.
tit. 9.
Sep. 7.

Tres igitur personæ istæ dicuntur, iuxta quod maiores defini-
erunt, ut agnoscantur non ut separentur. Nam si attendamus
illud, quod scriptura sancta dicit: De sapientia splendor
est lucis æternæ: sicut splendorem luci videmus inseparabi-
liter inhærere, sic confitemur Filium à Patre separari non
posse. Tres ergo illas vnius, ac inseparabilis naturæ personas
sicut non confundimus, ita separabiles nullatenus prædica-
mus. Ita nobis hoc dignata est ipsa Trinitas euidenter osten-
dere, ut etiam^a in his nominibus quibus voluit sigillatim per-
sonas agnosci, vnam sine altera non permittat intelligi: nec
enim Pater absque filio cognoscitur, nec sine Patre Filius in-
uenitur. Relatio quippe ipsa vocabuli personalis, personas
separari vetat: b quas etiam dum non simul nominat, simul
insinuat. Nemo^c autem audire potest vnumquodq; istorum
nominum, in quo non intelligere cogatur & alterum. Cum
igitur hæc tria sint vnum, & vnum tria, est tamen vnicuique
personæ manens sua proprietas. Pater enim æternitatem ha-
bet sine natiuitate, Filius æternitatem cum natiuitate, Spiritus
verò sanctus processione sine natiuitate. De his tribus
personis solam Filij personam, pro liberatione humani gene-
ris, hominem verum sine peccato de sancta, & immaculata
Maria Virgine credimus assumpsisse: de qua nouo ordine,
nouaq; natiuitate est genitus: nouo ordine, quia inuisibilis di-
uinitate, visibilis monstratur in carne: noua autem natiuitate
est genitus, quia intacta virginitas & virilem coitum nesci-
uit, & fœcundata per Spiritum sanctum carnis materiam mi-
nistrauit. Qui partus Virginis, nec ratione colligitur, nec ex-
plo môstratur: quòd si ratione colligitur, d non potest esse mi-
rabile; si exemplo, non erit singulare. Nec tamẽ Spiritus san-
ctus pater esse credendus est filij; pro eo quod Maria eodem
sancto Spiritu obumbrante concepit: ne duos patres filij vi-
deamur asserere, quod vtique nefas est dici. In quo mirabili
conceptu, ædificante sibi sapientia domum, Verbum caro fa-
ctum est, & habitauit in nobis. Nec tamen Verbum ipsum ita
in carne conuersum, atque mutatum est, ut desisteret Deus
esse, qui homo esse voluisset; sed ita Verbum caro factum est,
ut non tantum ibi sit Verbum Dei, & hominis caro, sed etiã
rationalis hominis anima; atque hoc totum & Deus dicatur
propter Deum, & homo propter hominem. In quo Dei Fi-
lio duas credimus esse naturas; vnam diuinitatis, alteram hu-
manitatis:

^a Defunt Exc.

^c In omnibus Exc.

^b Quæ etiam non si-
mul nominat, si-
mul insinuat. Exc.
^c Enim. Exc.

^d Non est mirabile
C.A.

^e Rationabilis. C.A.

De hac phra-
si supra di-
ximus.

IOHANN. I.

mānitatis: quas ita in se vna Christi persona vniuit, ut nec di-
uinitas ab humanitate, nec humanitas à diuinitate possit ali-
quando seiungi. Vnde perfectus Deus, perfectus & homo
in vnitae personæ vnius, est Christus. Nec tamẽ quia duas
diximus in filio esse naturas, duas^a causabimus in eo esse per-
sonas: ne Trinitati (quod absit)^b accedere videatur quaterni-
tas. Deus enim Verbum non accepit personam hominis, sed
naturam, & in æternam personam diuinitatis, temporalem
accepit substantiam carnis. Ita cum vnius substantiæ creda-
mus esse^c Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum; non tamẽ
dicimus, ut huius Trinitatis vnitatem Maria Virgo genuerit,
sed tantummodò Filium, qui solus naturam nostram in vni-
tate personæ suæ assumpsit. Incarnationem quoque huius
Filij Dei tota Trinitas operasse credenda est, quia insepara-
bilia sunt opera Trinitatis. Solus tamen filius formam serui
accepit in singularitate personæ, non in vnitae diuinæ natu-
ræ in id, quod est proprium filij, nõ quod cõmune Trinitati:
quæ forma illi ad vnitatem personæ coaptata est (id est) ut fi-
lius Dei, & filius hominis vnus sit Christus. Itẽ idem Chri-
stus in duabus naturis, tribus extat substantijs; Verbi, quod ad
folius Dei essentiam referendũ est; corporis, & animæ, quod
ad verum hominẽ pertinet. Habet igitur in se geminam sub-
stantiam, diuinitatis suæ, & humanitatis nostræ. Hic tamen
pro eo, quod de Deo Patre sine initio prodijt, natus tantum
(nam neque factus, neque prædestinatus accipitur) per hoc
tamen, quod de Maria Virgine natus est, & natus, & factus,
& prædestinatus esse credendus est. Ambæ tamen in illo ge-
nerationes mirabiles: quia & de Patre sine matre ante secula
est genitus, & in fine seculorum de matre sine patre est gene-
ratus: qui tamen secundum, quod Deus est, creauit Mariam,
secundum quod homo, creatus est à Maria: ipse & pater Ma-
tris, & filius. Item & per hoc quod Deus, est æqualis Patri;
per hoc quod homo, minor est Patre. Item & maior, & mi-
nor se ipso esse credendus est: in forma enim Dei etiam ipse
Filius se ipso maior est, propter humanitatem assumptam,
f qua diuinitas maior est: in forma autem serui se ipso minor
est, id est, humanitate, quæ minor diuinitate accipitur. Nam
sicut per assumptam carnem non tantum "à" Patre, sed "à" se
ipso minor accipitur; ita secundum^g diuinitatem cõequalis
est Patri: & ipse & Pater maior est homine, quem sola Filij

^a Defunt Exc.
^b Causabimur. Exc.

^c Accidere. C.A.

^e Et in æternum per
sona diuin. Exc.

^d Deum Patr. Exc.

^f Per hoc quod. C.A.

^f Quia. Exc.

^e Defunt Exc.

^g Diuin. qua est æ-
qual. Exc.

personā assumpsit. Item in eo quod quæritur, vtrū posset filius sic æqualis, & minor esse Spiritu sancto, sicut Patri nunc æqualis, nunc minor Patre creditur esse, respondemus: Secundum formam Dei, æqualis est Patri, & Spiritui sancto, secundum formam serui, minor est, & Patre, & Spiritu sancto: quia nec Spiritus sanctus, nec Deus Pater, sed sola Filij persona suscepit carnem, per quam minor esse creditur illis personis duabus. Item hic Filius à Deo Patre, & Spiritu sancto inseparabiliter discretus creditur esse persona; ab homine autem assumpta natura. Item cum homine vnus extat persona; cum Patre verò, & Spiritu sancto, natura Diuinitatis siue substantia. Missus tamē Filius non solum à Patre, sed ab Spiritu sancto missus credendus est; in eo quod ipse per Prophetam dicit: Et nunc Dominus misit me, & Spiritus sanctus. A se ipso quoque missus accipitur; pro eo, quod inseparabilis non solum volūtas, sed operatio totius Trinitatis agnoscitur. Hic enim, qui ante secula vnigenitus est vocatus, temporaliter primogenitus factus est: Vnigenitus propter Deitatis substantiam; primogenitus propter assumptæ carnis naturam: in qua suscepti hominis forma, iuxta Euangelicam veritatem, sine peccato conceptus, sine peccato mortuus creditur, qui solus pro nobis peccatum est factus, id est, sacrificium pro peccatis nostris. Et tamen passionem ipsam salua diuinitate sua, pro delictis nostris sustinuit, mortiq; adiudicatus & cruci, veram carnis mortem excepit: tertio quoque die virtute propria sua suscitatus, è sepulchro surrexit. Hoc ergo exemplo capitis nostri confitemur, veram fieri resurrectionē carnis omnium mortuorum. Nec in aërea, vel qualibet alia carne (vt quidam delirant) surrecturos nos credimus, sed in ista qua viuimus, consistimus, & mouemur. Peracto huius sanctæ Resurrectionis exemplo idem Dominus noster, atq; Saluator Paternam ascendendo sedem repetijt, de qua numquā per Diuinitatem discessit. Illic ad dexteram Patris sedens, expectatur in finem seculorum iudex omnium viuorū, & mortuorum. Inde cum sanctis omnibus veniet ad faciendum iudicium, reddere vniciq; mercedis propriæ debitum; prout quisque gesserit in corpore positus, siue bonum, siue malum. Ecclesiam sanè Catholicam pretio sui sanguinis comparatā cum eo credimus in perpetuum regnaturam. Intra cuius gremium constituti vnum baptisma credimus & confitemur, in remissionem

Isai. 43. 1.

Assumpto. Exc.

Eius. C. A.

Assumptam. Exc.

suscepta. Exc.

Natus. Exc.

Acceptit. Exc.

Vera fide. Exc.

Resurrecturos. Exc.

Hereticus fuit Eutychis Constantinopoli tani Episcopi: d. B. Gregor. mag. in c. 19. Job.

Corin. 15

remissionem omnium peccatorum. Sub qua fide, & resurrectionem mortuorum, veraciter & credimus, & futuri seculi gaudia expectamus. Hoc tantum orandum nobis est & petendum, vt cum peracto finitoq; iudicio, tradiderit filius regnum Deo Patri, participes nos efficiat regni sui; vt per hanc fidem, qua illi inhæsimus, cum illo sine fine regnemus. Hæc est confessionis nostræ fides exposita, per quam omnium hæreticorum dogma perimitur, fidelium corda mundantur; per quam etiam ad Deum gloriosè acceditur, cuius sacrosanctum saporem, sub triduo dierum ieiunio, continua relationum collatione ructantes, ad ea quæ subnexa sunt, sequenti die discernenda transiuimus.

Sancto sapore. Exc.

Rorantes. Exc.

Transiimus. C. A.

I. Ne tumultu Concilium agitetur.

In loco benedictionis confidentes Domini Sacerdotes nullis debent aut indiscretis vocibus perstreperere, aut quibuslibet tumultibus perturbari; nullis etiam vanis fabulis, vel risibus agi, & (quod est deterius) obstinatis concertationibus tumultuosas voces effundere. Si quis enim (vt Apostolus ait) putat se religiosum esse, non refrænans linguam suam; sed seducens cor suum, huius vana est religio. Cultum enim suum iustitia perdit, quando silentia iudicij obstrepentium turba confundit, dicente Propheta: Erit cultus iustitiæ silentium: Debet ergo quidquid aut cõtendentium collationibus agitur, aut accusantium parte proponitur, sic mitissima verborum relatione proferri, vt nec contentiosis vocibus audientiam turbent, nec iudicantium vigorem de tumultu eneruent. Quicumq; ergo in conuentu Concilij hæc, quæ promissa sunt, violanda crediderit, & contra hæc interdicta, aut tumultu, aut contumelijs, vel risibus Concilium perturbauerit, iuxta diuinæ legis edictum, quo præcipitur: Eijce derisorem & exhibit cum eo iurgium, & cum omni confusionis dedecore abstractus à communi cœtu secedat, & trium dierum excommunicationis sententiam perferat.

Nullus debet. Grat.

Perturbare. Grat. proturbari. C. A.

Nullus. Grat. Disceptionibus luo.

Confidentium. Grat. Consultationibus. Exc. luo.

Sensus audientium turb. Grat. Iudicium. Exc. Iudicij. Grat.

Dedecore de confessione. Grat. luo.

Ferat Grat.

II. Non debere Metropolitanum à consuetudinum instructione cessare.

Quantum quis præcelsi culminis obtinet locum, tanto necesse est præcedat cæteros gratia meritorum; vt in eo quod præfidet

Ad Tit. 1. fidet singulis, singulariter ornetur eminentia sanctitatis; habens semper in ore gladium veritatis & in opere efficiētiam luminis: vt iuxta Paulum potens sit exhortari in doctrina sana, & contradicentes reuincere. Nos proinde nostri ordinis gradum, vel suscepti regiminis modum magnopere cogitare debemus: vt qui officium prædicationis suscepimus, nullis curis à diuina lectione priuemur. Nam quorundā mentes Pontificum ita^a corporis ocio à lectionis gratia secluduntur, vt quid doctrinæ subditis exhibeat gregibus, non inueniat præco mutus. Insistendum ergo semper erit maioribus, vt quos sub regiminis sui cura tuentur, fame verbi Dei perire non sinant. Sic Metropolitanis in confinitimos, cæterosq; Ecclesiasticis ordinibus deditos; sic confinitimis in commissio sibi religioforum numero vigilādum est, qualiter nescientia talium diuinæ legis traditionibus imbuatur: ita vt indefinēti solitudine prælatus quisq; subditos quærens, aut profectum eorum lætabundus agnoscat, aut nescientiam sine arrogātia instruat. Placuit ergo de talibus, iuxta instituta Toletani Concilij hoc specialiter definire, vt aut sponte sumant intentionē necessariam perdiscendi, aut à maioribus ad lectionis exercitia cogantur inuiti.

III. *Ut in vna prouincia diuersitas officiorum non teneatur.*

Distin. 12. De his qui. Ephes. 4. De hac cōc. Tolet. 4. c. 2. De his, qui contra Apostoli voluntatem, circumferuntur omnivento doctrinæ, placuit huic sancto Concilio, vt Metropolitanæ sedis auctoritate coacti vniuscuiusq; prouinciæ^b Pontifices, rectoresq; Ecclesiarum, vnum, eundemq; in psallendo teneant modum, quem in Metropolitana sede cognouerint institutum; nec aliqua diuersitate cuiusq; ordinis, vel officij à Metropolitana se patiantur sede disiūgi. Sic enim iustum est, vt inde vnusquisq; sumat regulas magisterij, vnde honoris consecrationem accepit: vt iuxta maiorum decreta, sedes, quæ vnicuiq; Sacerdotalis mater est dignitatis, sit & Ecclesiasticæ magistra rationis. Abbatibus sanè indultis officijs, quæ iuxta voluntatem sui Episcopi regulariter illis implenda sunt, cætera officia publica, id est, Vesperam, Matutinum, siue Missam, aliter quàm in principali Ecclesia, celebrare non liceat. Quisquis autem horum decretorum violator extiterit, sex mensibus communionē priuatus, apud Metropolitanum sub pœnitentiæ

^a Torporis. Exc.

^b Eius Grat. Exc.

^c Vesperum. C. A.

pœnitentiæ censura permaneat corrigendus: qualiter apud illum, & præteritæ transgressionis culpam lacrymis diluat, & necessariam officiorum doctrinam studiosè addiscat. Sub ista ergo regula disciplinæ, non solum Metropolitanus totius suæ prouinciæ Pontifices, vel Sacerdotes adstringat; sed etiam cæteri Episcopi subiectos sibi Ecclesiarum rectores his obtemperare institutionibus cogant.

IIII. *De discordia Sacerdotum.*

Sicut omnis, qui diligit fratrem suum, ex^a Deo; ita omnis, qui odit proximum, ex diabolo est: dilectione enim sola discernitur, quis ex quo genitus approbetur, dicente Ioanne: In hoc manifesti sunt Filij Dei, & filij diaboli: omnis, qui non facit, iustitiam non est de Deo, & qui non diligit fratrem^b suum.

Quoniam hæc est annunciatio, quam audistis ab initio, vt diligamus alterutrum. Et post paulum: Omnis qui odit fratrem suum homicida est: & scitis quoniam omnis homicida non habet vitam æternam in se manentem. Ecce homicida esse probabiliter declaratur, qui à fraterna societate diuiditur: nā etsi manus non moueat ad occidendum, pro eo tamen quia immitis est ad ignoscendum, iam à Deo homicida tenetur.

Viuit ille, & iste iam interfector esse conuincitur. Cum igitur his præceptis beatus Apostolus consona prædicatione concordet dicēs: Non occidat sol super iracundiam vestram, & nolite locum dare diabolo; relatæ sunt nobis quorundam Sacerdotum personæ in tantam obstinationis efferbuisse discordiam, vt non solum illos ab ira occasus solis non reuocet, sed nec annosa quidem transactio temporum ad bonum charitatis reclinet: quippe in quorum cordibus ita sol iustitiæ Christus occubuit, vt ad lumen charitatis redire vix possint.

Horum igitur, & similibus discordantium fratrum oblationes iuxta antiqui Canonis definitionem nullo modo recipiendas esse censemus. De personis tamen^d discordantium id specialiter definitione præcipimus, vt antequam eos reconciliatio vera innectat, nullus eorum accedere ad altare Domini audeat, vel gratiam communionis sanctæ percipiat: sed geminato tempore per pœnitentiā compensabunt, quod discordiæ seruierunt. Quod si vnus eorum, alio cōtemnente, ad satisfactionem charitatis cucurrerit; ex eo tempore, vt pacificus intra Ecclesiā receptetur, ex quo ad cōcordiam festinasse

^a Deo natus est, ita & c. Exc.

^b Su. non est ex Deo quon. Exc.

^c In alio M. C. quia nititur ad nocendū.

^d Discordantibus. Exc.

^e Vt eos ante recōc. mera innect. quam vllus. Exc.

conuin-

conuincitur; sententia tamen superiori seruata, vt tempus, quod quisque in ira expendit, geminatum in pœnitentiæ satisfactione persoluat.

V. De compescendis excessibus Sacerdotum.

Nullis vita Præfulum perturbari debet excessibus motionū: quia valde indignum est, vt qui throni Dei vocatur, leui motione turbentur: & qui debent esse arca iustitiæ, ipsi efficiantur seminarium litis, atq; rapinæ. ^a Quando ergo huiusmodi iuxta Apostolum irreprehensibiles erunt, qui non solum irreprehensibilia faciunt, sed mortifera potius, & execranda committunt? Relati enim nobis sunt quidam ex Sacerdotibus, quod omni grauitate Sacerdotalis ordinis prætermissa, audientiam iudicij furore præueniāt, & excessu solius inhonestæ motionis ^b audire, pro quibus eos oportuerat æquitate iudicia sustinere. Dum enim de honoris sui culmine blandiuntur, patientiam habere refugiunt: & qui inconcussè debuerāt veritatis conseruare statum, subito religionis mutant propositum, & præcipiti furore iudicium antecedunt: sicq; in quo decuerat eos iudicij sustinere cōuentum, ^d præuasiōne agunt, vnde de præsumptionibus confundātur. Qui tamē aut damno pariter, & excōmunicatione plectendi sunt, aut ommissis compositionibus rerum, sola satisfactione pœnitentiæ curabuntur. Illi enim, qui rei propriæ facultate suffulti sunt, aut qui rem suam iam antea in nomine Ecclesiæ, cui præsunt, transulisse noscuntur, ^f aut per se, aut per subditos, seu per quēlibet, aliena diripiunt, vel præsumptionis, seu cædis quippiam agunt, tam in rebus fiscalibus, quàm etiam in quorumlibet dominio constitutis, & ^e præuasa, vel præsumpta de rebus proprijs, iuxta leges excellentissimi Principis, sarciant, & pro excessu religioni contrario, ^h quo inhonesti ante iudicium paruerunt, duarum hebdomadarum excommunicatione plectendi sunt. Illi autem qui huiusmodi excessibus feruiunt, ^k & nihil proprietatis habere videntur, magna discretionis arte medendi sunt; quo nec ausu illicitos Ecclesiarum facultatibus redimant, nec ipsi penitus extorres à pœna persistant. Neq; enim iustum est, vt pro prauis actibus Sacerdotum, Ecclesiæ quibus præeminēt, sustineant damnum: vt pro excessibus talium satisfactio ab Ecclesijs exigatur: cum Ecclesia ^m rectores suos non ad litem, sed ad honestatem informet.

^a Quomodo. Exc.

^b Mot. iudicia audire refugiant iudicij adire. C.A. Sibi. C.A.

^d Præuasiōne. Exc.

^e Transulisse. Exc. Si aut. Grat.

^g Præuasa. Exc.

^h Quod inhonesti. Exc. Perpetrant. Exc. Desunt. Exc.

^k Et qui inihi. Exc.

^l Et Exc.

^m Cultores. Exc.

De

De talibus ergo placuit definire, qui nullis habitis rebus proprijs, aut in quocunq; præuasores extiterint, aut quibuslibet personis cædes, vel quodcunq; præsumptionis intulerint, nulla eos incuruatione status sui, seruituti hominum debere addici: sed iuxta quod præsumptuosus, quisquis ille, extiterit, ita & pœnitentiæ legibus subiacebit: id est, vt si in decem solidorum summam præsumptor esse conuincitur, viginti dierum pœnitentiæ satisfactione purgetur: ita vt siue maioris, siue minoris summæ excessum peregerit, similiter geminata hoc semper satisfactione pœnitentiæ recompenset. Seruos tamen Ecclesiarum, qui huiusmodi excessus operasse noscuntur, ad leges seculares audiendos remittimus. Et hæc quidem de generali excessu dicta sufficiāt. Cæterum specialitatis ordinem ^a persequentes, si quis Episcoporum magnati cuiusque vxorem, filiam, neptem, seu quolibet illi gradu altero pertinentem, quacunq; fraude, vel subtilitate adulterina pollutione fœdauerit, & honoris proprii gradum amittat, & sub exilij relegatione perpetuam excommunicationis sententiam perferat: qui tamen circa finem vitæ communionis remedio adiuuandus est. Hanc sanè & illi sententiam merebuntur, qui aut volentes homicidium fecerint, aut primatibus palatii, generosisq; personis, seu nobilioribus quibusque mulieribus, vel puellis aliquid, aut per ^b cædem, aut per quamcunq; irrogatam iniuriam, visi fuerint intulisse, vnde eos iuxta legum secularium instituta, aut talionem recipere, aut traditionem de his fieri, vel proscriptionem oporteat.

^a Perseq. decemimus. Exc.

^b Necem. Exc.

VI. Non debere Sacerdotibus quaslibet in Ecclesia familijs truncationes membrorum facere, aut aliquid, quod morte plectendum est, iudicare.

Raban. pœnitent. c. 30. 23. q. 8. His à quibus lib. luo. p. 5 c. 315. Bui. ch. lib. 1. c. 30.

His, à quibus Domini sacramenta tractanda sunt, iudicium sanguinis agitare nō licet: & ideò magnopere talium ^d excessibus prohibendum est; ne indiscretè præsumptionis motibus agitati, aut quod morte plectendum est, sententia propria iudicare præsumant, aut truncationes quaslibet membrorum quibuslibet personis, aut per se inferant, aut inferendas præcipiant. Quod si quisquam horum immemor præceptorum, aut Ecclesiæ suæ familijs, aut in quibuslibet personis tale aliquid ^f fecerit, & cōcessi ordinis honore priuatus, & loco suo,

^e Tractantur. Iuo.

^d Excessus prohibendus. Iuo. & Grat.

^e Familijs. Grat.

^f Perpetrauerit. Iuo.

Aaa perpetuo

perpetuo damnationis teneatur religatus ergastulo: cui tamē communio exeunti ex hac vita non neganda est; propter Dñi misericordiam, qui non vult peccatoris mortem, sed vt conuertatur, & viuat.

Ezech. 18. c. 33.

VII. Quòd debeat discretio Ecclesiarum rectoribus esse, ne per inconditam disciplinam subeant homicidij notam.

Leo Pon. M. epist. 84.

Quum iuxta antiquæ institutionis edictum, plus erga corrigendos agere debeat beneuolentia, quàm seueritas; plus cohortatio, quàm commotio; plus charitas, quàm potestas, relatum est nobis, quòd quidam ex fratribus, plus liuore odij, quàm correctionis studio subditos insequentes; dum se simulāt spirituales eis adhibere correctionem, indiscretam subito afferunt mortem, cum inauditos à se proijciunt, & occultis eos iudicijs sub pœnitentia puniunt. Non ergo de cætero peruersis voluntatibus sit liberum simulare quod fingunt; sed quotiescunq; quilibet ex subditis corrigendus est, aut publica debet à Sacerdote disciplina curari: aut, si aliter rectoribus placet, duorum, vel trium fratrum spiritualium testimonio peculiariter adhibito, & modus criminis agnoscat, & modus pœnitentiæ irrogetur: ita tamen vt si exilio, vel retrusione dignum esse qui deliquit, iudicium peculiare decreuerit, modus pœnitentiæ, quam coram tribus fratribus Sacerdos transgressor indixerit, speciali debeat eius, qui sententiā protulit, manus proprię subscriptione notari: sicq; fiet, vt nec transgressores sine testimonio excidia vitæ suæ incurrāt, nec rectores, accusatos se de quorumlibet interemptionibus erubescant.

VIII. Ne quidquam præmij pro diuinis Sacramentis accipiatur.

1. q. 1. Quid quid inuisibilis. Iuo. p. 5. c. 126. et p. 1. c. 73. Math. 10. Gratianus, et glos. legūt pro collatione, consolatione. Verū in notis Gregorianis, posterior lectio probatur.

Quidquid inuisibilis gratiæ collatione tribuitur, d numorum quæstu, vel quibuslibet præmijs venundari penitus non debet, dicente Domino: Quod gratis accepistis, gratis date. Et ideò quicumq; deinceps in Ecclesiastico ordine constitutus, aut pro baptizandis, consignandisq; fidelibus, aut pro collatione chrisimatis, vel promotionibus graduum pretia quælibet, vel præmia, volūtariè oblata pro huiusmodi ambitione susceperit, equidem, si sciente loci Episcopo tale quidquam à subditis perpetratur, idem Episcopus duobus mensibus excommunicationi subiaceat; pro eo, & quia & sciens mala

d Nunquam quæstibus. Exc.

e Præm. nisi volunt. Grat. & Exc.

f Pro eo quod & scita malè. Iuo. pro eo quod in collatione mala contexit. Grat.

contexit, & correctionem necessariam non adhibuit. Sin autem suorum quispiam eodem nesciente, quodcunq; pro subditis capitulis, accipiendum esse sibi crediderit; si Presbyter est, trium mensium excommunicatione plectatur; si Diaconus, quatuor; Subdiaconus verò, vel Clericus his cupiditatibus feruens, & competenti verberare, & debita excommunicatione plectendus est.

a Acquisiuit Grat. Quicquam. Grat. Quatuor. Grat. Trium Grat. & Iuo. Pro competenti pœna, & deb. Grat.

IX. Quid custodiri debeat, ne per præmium Episcopus fiat: vel qua sententia feriat, is, qui post honorem acceptum, per præmium ordinatus fuisse detegitur.

Iuo. p. 5. c. 127.

Multæ super hoc capitulo Patrum sententiæ manauerunt; scilicet, ne inappretiabilem sancti Spiritus gratiam donis, vel muneribus quis existimet comparandam. Sed (quod nō sine graui dolore dicendum est) quanto hæc res frequenti decretorum est præceptione prohibita, tanto nobis fraudibus cognoscitur iterata; dum hi qui tali pretio mercari nituntur gratiam Spiritus sancti aut ordinationis, seu tempora præueniunt munere, aut post acceptum honorem promissam sibi conferunt apparitoribus turpis lucri mercedem. Et ideò vt horum & similibus argumentorum deinceps amputetur occasio, hoc sancta Synodus definiuit: vt cum quisq; Pontificale culmen ante Domini altare percepturus accesserit, sacramenti se taxatione astringat, quòd pro conferenda sibi consecratione honoris, nulli personæ cuiuslibet præmij collationem, vel iam dedisse, vel aliquando ad futurum dare procurerit; sicq; aut mundus ab hoc contagio, prælationis consecrationem accipiat, aut implicitus huic sceleri, manifestè denotatus coram Ecclesia, ad honorem, quem mercari voluit, non accedat. Illos autem quos deinceps post relationem per præmium ordinatos fuisse patuerit, sub definitis pœnitentiæ legibus, vt verè simoniacos ab Ecclesia separandos esse censemus: id est, vt duorum annorum spatio exilio relegati, & digna satisfactionis, vel excommunicationis sententia coerciti, honoris gradum, quem præmijs emerant, lacrymis conquirere & reparare intendant. Vnde si digna eos satisfactio pœnitentiæ commendauerit, peracto indictæ pœnitentiæ tempore, non tantum communioni, sed & loco, & totius ordinis officijs, à quibus separati fuerunt, restaurandi sunt.

f Promissis. Exc. & Iuo. Apparentib. Exc.

b Exactione astringantur. Exc.

i Aliquādo dedisset. Exc.

k Aut publicato hoc scelere, manifestè denudatus coram Ecclesia, & ad. Exc. & Iuo. Alias: Aut per illicitum vsum implicatus, &c.

l Tamen. C.A.

m Prælationem. Exc.

X. *Ut omnes Pontifices, rectoresq; Ecclesiarum, tempore quo ordinandi sunt, sub cautione promittant, quam iustissimè vivere debeant.*

Quamquam omnes, qui sacris mancipantur ordinibus, canonicis regulis teneantur adstricti, expedibile tamen est, vt promissionis suæ vota sub cautione spondeant, quos ad promotionis gradus ecclesiastica^a prouehit disciplina: solet enim plus timeri, quod singulariter pollicetur, quàm quod generali^b innexione concluditur. Et ideò placuit huic sancto Concilio, vt vnusquisque, qui ad Ecclesiasticos gradus est^c accessurus, non ante honoris consecrationem accipiat, quàm^d placiti sui innodatione promittat, vt fidem catholicam sincera cordis^e deuotione custodiens, iustè, & piè vivere debeat; & vt in nullis operibus suis, canonicis regulis contradicat; atque vt debitum per omnia honorem, atque obsequij reuerentiam præeminenti sibi vnusquisque dependat: iuxta illud B. Papæ Leonis edictum: Qui scit se quibusdam esse præpositum, nõ molestè ferat aliquem sibi esse prælatum; sed obedientiã quã exigit, etiam ipse dependat. Pœna tamen iuxta Ecclesiasticæ consuetudinis morem, & placitis talium^f inferèda, & ab his, qui transgressores fuerint, persoluenda est.

XI. *De elucidatione antiqui Canonis, quo præcipitur, vt si quis acceptam à Sacerdote Eucharistiam non sumpserit, velut sacrilegus propellatur.*

Cum nihil in diuino Canone debeat esse cõfusum, nihil dubium, nihil etiam indiscretũ, in collatione nostri cœtus^g re-
 latus est Canon Toletani Concilij primi, in quo præceptum est, vt si quis acceptam à Sacerdote Eucharistiam non sumpserit, velut sacrilegus^h propellatur: nec adiecta est ibi discretio voluntatum; cum & infidelis hæc & talia infideliter agat; & fidelisⁱ fidenter accipiat, quod naturalis illum necessitas deglutire non finat. Solet enim humanæ naturæ infirmitas in ipso mortis exitu prægrauata, tanto siccitatis pondere deprimi, vt nullis ciborum illationibus refici; sed vix tantumdem illati delectetur poculi gratia sustentari. Quod etiã in multorum exitu vidimus, qui optatum suis votis sacræ communionis expetentes viaticum, collatam sibi à Sacerdote Eucharistiam reiecerunt; non quòd infidelitate hoc agerent, sed quòd præter Dominici calicis haustum, traditam sibi non possent

possent Eucharistiam deglutire. Non ergo huiusmodi à corpore Ecclesiæ separandi sunt, qui talia non infidelitate, sed necessitate fecerunt: præsertim hi, de quibus nihil fidei sinistra sentitur. Placuit ergo definire, quod nec fidei officiat, nec infideli inultum existat. Quicumq; ergo fidelis ineuitabili qualibet infirmitate coactus, Eucharistiam perceptam reiecerit, in nullo Ecclesiasticæ damnationi subiaceat. Similiter nec illos cuiusquã punitionis censura redarguet, qui talia tempore infantia faciunt, aut in qualibet mētis alienatione positi, quid fecerint ignorare videtur. Iam verò quicumq; aut de fidelium, aut infidelium numero corpus Domini absq; ineuitabili (vt dictum est) infirmitate proiecerit; & fidelis est, perpetua cõmunionem priuetur; si infidelis, & verberibus subdatur, & perpetuo exilio relegatur. Quod si horum quilibet huiusmodi excessus digna pœnitentiæ satisfactione defleuerit, post quinennium licitum erit, illum cõmunioni pristinae reformari.

XII. *Ne in consilio mortis pœnitens à reconciliatione diutinè suspendatur: Et vt oblatio eius qui pœnitens, nec tamen reconciliatus de hac vita exierit, ab Ecclesia receptetur.*

Qui pœnitentiam in mortis agit periculo, non diutinè à reconciliationis gratia referendus est, sed si^a præceptum mortis vrget periculum, pœnitentia per manus impositionem accepta, statim ei reconciliatio adhibenda est: ne prius ab humanis rebus æger abscedat, quàm donum reconciliationis percipiat; sicq; superstibus quodammodò doloris videatur esse perpetui, si præcisum ab Ecclesiæ membris eum, qui utique reconciliari non meruit, raptim à præsentis vita mors maturata subduxerit: iuxta Papæ Leonis edictum: His, qui in tempore necessitatis, & in periculi vrgētis instantia præfidiũ pœnitentiæ,^b & mox reconciliationis implorant, nec satisfactio interdicenda est, nec reconciliatio deneganda: quia misericordiæ Dei nec mēsuras possumus ponere, nec tempora definire. De his autem qui accepta pœnitentia, antequam reconcilientur, ab hac vita recesserint; quamquã diuersitas præceptorum de hoc capitulo habeatur, illorum tamen nos sententias placuit sequi, qui multiplices numero de huiusmodi humaniùs decreuerunt; vt & memoria talium in Ecclesijs cõmēdetur, & oblatio pro eorum dedicata spiritibus accipiat.

XIII. De Sacerdotibus, qui vexati cadere videntur.

Concil. Eli-ber. 2. c. 19. & Pius PP. 1. diff. 33. communiter. Benè quidem maiorum regulis definitum est, vt dæmonijs, alijsque similibus passionibus irretitis ministeria sacra tractare non liceat: cui præcepto consensu rationis adhibito, id communiter definiuimus, vt nulli de his, qui aut in terram arrepti à dæmonibus illiduntur, aut quolibet modo vexationis incurfibus efferuntur, vel sacris audeant ministrare altaribus, vel ^a indiscussos se diuinis ingerant Sacramentis: exceptis illis, qui varijs corporum incommoditatibus dediti, ^b sine huiusmodi passionibus in terram approbantur elisi. Qui tamen & ipsi tamdiu erunt officij sui ordine & loco suspensi, quousque vnus anni spatio per discretionem Episcopi inueniantur ab incurfu dæmonum alieni.

XIIII. Ut qui Domino canunt, atque sacrificant, post se semper habeant adiutoria constituta.

7. quæst. 1. Illud diuini oraculi. Ino. part. 2. cap. 126. Bure. lib. 3. c. 73. & de cons. d. 1. vt illud. ^c Et illud diuini oraculi ^d monentis singuli præcauētes, quo scribitur: Vt soli, quia cum ceciderit non habet subleuātem: summopere curandum nobis est, & ^e cauēdum, ne horis illis, atque tēporibus, quibus Domino pfallitur, vel sacrificatur, vnicuique; diuinis singulariter officijs insistenti perniciofa passio, vel corporis quælibet ^g valetudo occurrat, quæ aut corpus subito subruat, aut mentem alienatione, vel terrore confundat. Pro huiusmodi ergo casibus ^h præcauendis, necessarium duximus instituere, vt vbi temporis, vel loci, siue Cleri copia suffragatur, habeat semper quisquis ille canens Deo, atque sacrificans, post se vicini solaminis adiutorem: vt si aliquo casu, ille, qui officia impleturus accedit, turbatus fuerit, vel ad terram elisus, à tergo semper habeat, qui eius vicē exequatur intrepidus. *

XV. De institutione certi temporis, quo Concilium agitur.

* Intrepidus] In decreto Gratiani alijs hæc verberibus additur: Sed si hoc sacrificanti frequenter acciderit, tunc omnino ab oblatione prohibeatur. quam additionem nota Gregoriana non probat. De hac re diximus cōcil. Tol. 4. c. 3.

Peractis omnibus, quæ ad correctionem nostri ordinis in hoc Concilio promulgata sunt, placuit definire, vt paternis institutionibus obsequentes, omni anno ad peragendam celebritatem Concilij in Metropolitana sede, tempore quo Principis,

Principis, vel Metropolitanæ electio definierit, deuotis semper animorum studijs ^a confluamus: nec quibuslibet requisitis occasionibus absentemur; sed in ^b præfato die, quo indictum fuerit, adunatis in Metropolitana sede ^c omnibus Pontificibus, Concilium Deo præfule celebretur. Quisquis autem Episcoporum, excepta ineuitabili causa, vel necessitate de peragendo se Concilio absentauerit, vnus anni excommunicatione plectendus est. Quod si deinceps absque celebratione Concilij anni vnus meta transferit, omnes in commune Pontifices Carthaginensis prouinciæ, superioris censuræ sententia obnoxios retinebit: id est, si nulla sibi impediēte Principis ^d potestate, solius propriæ voluntatis libito, se ad celebrandum Concilium non collegerint.

XVI. De relatione gratiarum pro consummatione Concilij.

His igitur constitutionibus nostris, quæ necessariò decernenda credimus, finalem manus nostræ subscriptionem adiecimus; immortalis Deo nostro & Domino gloriam & honorem reddentes, qui nos de conuentu alternæ visionis lætos effecit; qui os nostrum in confessione laudis suæ aperuit; qui etiam decreta huius nostri Concilij honesto fine compleuit. Post hæc religioso domino, & amabili Principi nostro ^e Vvambano Regi gratiarum actiones persoluimus; cuius ordinatione collecti, cuius etiam studio aggregati sumus; qui Ecclesiasticæ disciplinæ his nostris seculis nouus reparator occurrens, omisso Conciliorum ordine non solum restaurare intendit, sed etiam annuis recursibus celebrandos instituit; vt ad alternam morum correctionem annuo tempore alacriter concurrentes, iuxta Prophetæ vaticinium, quod in nobis defractum est alligetur, & quod abiectū est reducat. Det ergo eidem Principi Dominus pro huius sacræ sollicitudinis voto, & cursum præsentis vite in pace ^f trā ^g figurare, & post ^g diutina tempora ad se in pace remissis iniquitatibus peruenire; qualiter & hic felicia tempora ducat, & felix cum omnibus, quibus principatur, ad Christum sine confusione perueniat: vt quia per eum corona nostri ordinis in melius restauratur, coronā futuri regni capiat; ex hoc in regione viuorum regnans, cū Christo in secula seculorum. Amen.

^a Indiscussi. Exc.

^b In. Exc.

^c Vt illud. Alij M. G. quam vanā lectio nem notauit Cod. Gregorianus. ^d Mente. Grat. ^e Sub. se. Grat. ^f Verendum. Grat. Exc.

^g Inualitudo. Grat.

^h Deest Grat. ⁱ Præcauentes. Exc. Grat.

^a Conferamur. Exc.

^b Præparato. Exc.

^c Omnib. prouinciæ Pont. Exc.

^d Potest. vel infirmitate, aut ineuitabili causa. Exc.

^e Vvambani alius M. G. Desunt Exc.

^f Transire. Excus.

^g Diuturna. Exc.

Interfuerunt huic sancto Concilio Pōtiffices
numero decem & septem.

- 1 EGO Quiricus, vrbis Regiæ Metropolitanus Episcopus,
hæc gesta Synodalia à nobis definita subscripsi.
- 2 Athanasius, Setabitanæ ecclesiæ Episcopus, hæc gesta Syno-
dica à nobis definita subscripsi.
- 3 Ego Argemundus, Oretanæ ecclesiæ Episcopus, similiter
subscripsi.
- 4 Ego Ioānes, Bigastrensis ecclesiæ Episcopus, similiter subsc.
- 5 Ego Godiscalcus, Oxomenis ecclesiæ Episc. similiter subsc.
- 6 Ego Leander, ecclesiæ Illicitanæ, qui & Elotanæ, Episcopus
similiter subscripsi.
- 7 Ego Felix, ecclesiæ Dianiensis Episcopus, hæc gesta Synodi-
ca à nobis definita subscripsi.
- 8 Suinterius, ecclesiæ Valentianæ Episcopus, hæc gesta Syno-
dica à nobis definita subscripsi.
- 9 Palmatius, ecclesiæ Vrcitanæ Episcopus, similiter subscripsi.
- 10 Ricilla, ecclesiæ Accitanæ Episcopus, similiter subscripsi.
- 11 Rogatus, ecclesiæ^a Beatiensis Episcopus, subscripsi. * Viatienf. C.A.
- 12 Etherius, ecclesiæ Bastitanæ Episcopus, subscripsi.
- 13 Concordius, ecclesiæ Palentinæ Episcopus, subscripsi.
- 14 Acifclus, ecclesiæ Complutensis Episcopus, subscripsi.
- 15 Memorius, ecclesiæ^b Segobriensis Episcopus, subscripsi. * Segobriensf. C.A.
- 16 Egica, ecclesiæ Seguntiensis Episcopus, subscripsi.
- 17 Gaudentius, ecclesiæ Valerensis Episcopus, subscripsi.

Vicarij Episcoporum.

- 18 LIBERTUS Diaconus, agens vicem dñi mei Sinduiti, ecclesiæ
Segobriensis Episcopi, hæc gesta consentiens subscripsi.
- 19 EGILA Diaconus, agens vicem domini mei Mumuli, ecclesiæ
Arcauicensis Episcopi, hæc gesta consentiens subscripsi.

Item Abbates.

- 1 IULIANUS, ecclesiæ monasterij sancti Michaëlis Abbas, hæc
gesta Synodica à nobis definita subscripsi.
- 2 VALDEREDUS, ecclesiæ monasterij sanctæ Leocadiæ Abbas, hæc
gesta Synodica à nobis edita consentiens subscripsi.
- 3 GRATINDUS, ecclesiæ monasterij sanctorū Cosmæ, & Damiani
Abbas, hæc gesta Synodica à nobis edita cōsentiens subscr.
Abfatio,

- 4 Abfatio, Ecclesiæ monasterij sanctæ crucis Abbas, hæc gesta
Synodica à nobis definita consentiens subscripsi.
- 5 Florentinus, Ecclesiæ monasterij sanctæ Eulaliæ Abbas, hæc
gesta Synodica à nobis definita consentiens subscripsi.
- 6 Auila, Ecclesiæ monasterij S. Iuliani Agaliensis Abbas, hæc
gesta Synodica à nobis definita consentiens subscripsi.
- 7 Gudila Ecclesiæ S. Mariæ Regiæ sedis Archidiaconus, hæc
gesta Synodica à nobis definita subscripsi.

De subscriptionibus vndecimi Concilij Toletani.

In his omnibus subscriptionibus solus Athanasius, Setabitanæ Ec-
clesiæ Episcopus, subscribit, qui alijs interfuit Concilijs: is enim,
in. 8. Era. 691. §. 9. §. 10. subscribit: unde hic vt antiquior om-
nibus, post Metropolitanam Quiricum secundo loco confirmat. Cateri
omnes Episcopis alijs suffecti huic Synodo interfuerūt; vt Argemū-
dus Ecclesiæ Oretanæ, qui successit Mauricio, in. 10. Asciscus Cō-
plutensis Dauila, in. 10. Concordius Palentinæ, Ascario, in. 8. Eihe-
rius Bastitanæ, Seruodei, in. 8. Egica Seguntiensis, Vviderico in. x.
Felix Dianiensis, Marcello, in. 8. Gaudentius Valerensis, Stephe-
no, in. 10. Godiscalcus Oxomenis, Egilano, in. 10. Ioannes Biga-
strensis, Giberio, in. 10. Leander Illicitanæ, Vvinibal, in. 10. Me-
morius Segobriensis, Euficio, in. 10. Mumulus Arcauicensis per
procuratorem, Balduigio, in. 10. Palmatius Vrcitanæ, Marcello,
in. 10. Quiricus vrbis Regiæ, Eugenio, in. 10. Ricilla Accitana,
Magnario, in. 10. Suinterius Valentianæ, qui Felici, in. 8. Sinduitus
per procuratorem Segobriensis, Anserico. Subscribit etiam Rogatus
Beatensis. Huius Episcopatus mentio in alijs subscriptionibus non
habetur. Omnes ferè Episcopi sunt ex Metropoli Toletana: nam in
10. Concilio Toletano omnes subscribunt, praterquam, Palentina,
Bastitana, Valentiana, Segobriensis, qui etiam ad Carthaginensem
prouinciam pertinent.

Notæ in Concilium XI. Toletanū.

In Nomine Domini] Toletanum Concilium vndecimum, ha-
bitum anno quarto Vvambani Regis, septimo idus Nouemb. est
prouinciale; coactum sub Agatho P. M. in quo factam esse legiti-
mā sedium Episcopaliū diuisionem omnes Hispani historici tra-
dunt.

dunt, Rodericus, Chron. generale, Tudenfis, Vaseus & alij.

Cum tandem nos] Iouerius in collectione Conciliorum am- ^{In praefatione Concilij.}
 „ plius habet: Cum tandem diuina clementia operis manuum suarū
 „ perditioni condolens, praua in directa reducens, suum sanctum Sa-
 „ baoth nouis propaginibus, ac plantis nouellis fecundare volens; ne-
 „ gligentia subrogans diligentiam; pro ignorantia, disciplinā immit-
 „ tens; pro socordia, solertiam; pro schismate, unitatem inducēs; pro
 „ Zizania, verae pacis vinculum largiens; pro caducis, caelestium desi-
 „ deria infundens; pro turpibus, honesta sectari stimulans; à terrenis
 „ & infimis, ad sublimia erigēs nos; in hac lacrymarum valle potius
 „ morientes, quam viuētes; in hoc vasto periculorum mari vagantes,
 „ sine remige, sine clauo, huc illucq; tempestatum fluctibus per abrup-
 „ ta collisos, in continua malorum acie, ubi nos circumstant mille dif-
 „ crimina; ubi verusutissimus insidiatur hostis, mille nocendi artibus
 „ instructus, ex alto caeli domicilio respiciens, &c.

Confitemur] Fidei confessio in Concilijs preponitur, statimque initio fieri solenne fuit, veluti totius Christianae structurae basis & fundamentum, à quo omnis edificatio crescit in templum Dei.

Et praedestinatus esse credendus est] In eo sensu, quo dicitur à D. Paulo, qui praedestinatus est filius Dei, in virtute secundum Spiritum sanctificationis, ex resurrectione mortuorum Iesu Christi Domini nostri.

Cap. 1 In loco benedictionis] De forma seruanda in Concilijs celebrandis, statuunt Concil. Tol. 4. c. 3. & Agathens. cap. 40. Chalcedonense etiam, ut habetur distinct. 1 8. c. peruenit ad nostras. Ordinemq; celebrandi Concilia, principio huius collectionis posui.

Cap. 2 Quantum quis] De scientia, quam debet habere Episcopus, vide Innocen. in. c. cum in cunctis, in princip. de electione, & Ioannē Andream, & Host. & Abbat. Verum Cardinalis Turrecrem Hispanus, & Praepositus, & Alexander, parcius loquuntur de scientia, & peritia Episcopi, in. c. omnes psallentes. 3 8. dist. Episcopi munus esse primum, ac praecipuum, predicare sanctum Iesu Christi Euangelium; habere in ore gladium veritatis, & diuina scripturae intelligentia eminere, multis exemplis pariter, ac doctrinis ostendit Dominus noster Iesu Christus, supremum Ecclesiae caput, summusq; Sacerdos, cuius sacrata membra Episcopi sunt, qui typum supremi in veteri lege Episcopi Aaronis referūt. Nam sicut ille os fuit Moyse, ita Episcopus per verbi ministerium, os est Christi. Atq; hoc est, quod Apostolis promisit: Ego dabo vobis os, & sapientiam, cui non poterunt resistere aduersarij vestri. Et ipse primū docuit facere, & postea

postea docere. Imò duodecimum nondum annum cōpleuerat, & in medio Doctorū in tēplo disputare inuentus, sollicita mœstq; matri respōdit: Nōne in his, qua Patris mei sunt, oportet me esse? Et alibi: oportet me operari opera eius, qui misit me. Et illud: Ego cibum habeo manducare, quem vos nescitis. Mens cibus est, ut faciam voluntatem eius, qui misit me Patris. Quae nam esset Patris voluntas docuit, cum Samaritanam praedicatione ad fidem traxit; cum parabolis & caelestibus doctrinis populū instruxit. Circuibat enim Iesus omnes ciuitates & castella, docens in synagogis eorum, & praedicans Euangelium regni, & curans omnem languorem, & omnem infirmitatem. Et cum in synagogam Nazareth, ubi erat nutritus, intrasset, traditus est illi liber Esaiæ propheta: & ut reuoluit, incidit in locum, ubi scriptum erat: Spiritus Domini super me, propter quod unxit me; euangelizare pauperibus misit me, sanare contritos corde, predicare captiuis remissionem, & caecis visum. Misit etiam discipulos binos predicare, & dixit illis: Messis quidem multa, operarij autem pauci. Et, dicite: Pax huic domui, & appropinquauit in vos regnum Dei. Et post mortem corporis, gloria immortalitatis coopertus, dixit Apostolis: Ite, predicare Euangelium omni creatura. Et rursum: Posui vos, ut eatis, & fructum adferatis. Et alibi: Eritis mihi testes in Hierusalem, & vniuersa Iudaea, & Samaria, usq; ad vltimum terrae. Idem etiam Apostolorum comprobatur doctrina; qui alijs ita de seipsis dixerunt: Non est aequum ministrare mensis, & relinquere verbum Dei. Et Paulus, Va mihi, inquit, si nō euangelizauero. De quo dictum est: Vas electionis est mihi; ut portet nomen meum. Unde ipse de se dicebat: Misit me Dominus non baptizare, sed euangelizare. Et Episcopo Timotheo regulam Episcopalis muneris ita praescribit: Oportet, inquit, Episcopum sine crimine esse, sicut Dei dispensatorem; non superbum, non iracundum, non vinolentum, nec turpis lucri cupidum; sed hospitalem, benignum, sobrium, iustum, sanctum, continentem, amplectentem eum, qui secundum doctrinam est, fidelem sermonem; ut potens sit exhortari in doctrina sana; & eos, qui contradicunt, arguere. Et alio loco: Oportet Episcopum irreprehensibilem esse, vnius uxoris virum, sobrium, prudentem, ornatum, pudicum, hospitalem, doctorem. Et paulò post. Attēde lectioni, & exhortationi, & doctrina. Haec igitur norma est, veraq; imago Episcopalis cura, quam Paulus designat, & certis coloribus depingit: quam etiam omnes sancti Patres sunt sequuti. „ Sozimi Pontif. Max. fragmentum apponam. Qui Ecclesiasticis „ inquit, disciplinis per ordinem non est imbutus, & temporum appro- batione

„ batione diuinis stipendijs non est eruditus, nequaquam ad summum
 „ Ecclesia Sacerdotium aspirare praesumat: & non solum in eo ambi-
 „ tio inefficax habeatur, verum etiam ordinatores eius careant eo
 „ ordine, quem contra praeccepta Patrum crediderunt praesumendum.
 Inde est quod sacrarum literarum necessario oportet Episcopum ha-
 bere peritiam. Et in sua ordinatione cum formatur, interrogatus, an
 utrumque sciat Testamentum, publicè fatetur se scire. Idque in ve-
 teri testamento praefiguratum erat. Nam inter cetera ornamenta
 Pontifex Rationale iudicij ferebat in pectore, in quo incisum erat:
 Doctrina, & veritas: quia in pectore Pontificis manifesta & cog-
 nita omnibus debet esse sapientia veritatis. Hinc etiam vectes, qui-
 bus arca à Leuitis in via portabatur, iugiter annulis erant inser-
 ti: ut cum illa esset portanda, nulla fieret mora in intromittendis
 vectibus. Quia Episcopi, per quos verbum Dei in Ecclesia publicè
 in orbem circumfertur, sacrarum literarum lectioni perpetuò debent
 sedulam nauare operam; ne tunc quarant discere, cum ex officio
 alios teneantur docere. David Rex, cui munus regendi populos da-
 tum est, prius ex gratia Spiritus sancti donum scientiae percepit,
 quam administrationem regni assequeretur. Salomon quoque, cum
 primum regnum inchoasset, non diuitias, non longum vita tempus,
 sed diuinam sapientiam à Deo postulat, & impetrat, sine qua nihil
 esse praestans ad regimen aptum regni intelligebat. Et prius Dominus
 posuit verba in ore Prophetae, quam constitueret eum super gentes &
 regna; dicens ad Hieremiam: Ecce dedi verba mea in ore tuo; ecce
 constitui te super gentes & regna. Hinc etiam Malachias: Labia
 Sacerdotis custodiunt scientiam, & legem exquirunt de ore eius:
 quia angelus Dñi exercituum est. Quia sancti, & optimi viri est,
 prius discere, postea verò predicationis officio fungi. Salomon ante
 tacendi tempus expressit, loquendi postea: quia veritas taciturnita-
 te & silentio, meditationeque animi discitur, & comparatur; iam
 verò concepta partaque, verbo populis datur, & annuntiatur, ut
 Domini sermo ait: qui audit, dicat veri: id enim in Apostolis for-
 mandis, obseruauit; erudiens eos doctrinae caelestis intelligentia, pa-
 rabolarum apertione, miraculorum operatione, vita consuetudine &
 familiaritate; ut ita edocti predicationis officio fungi possent: postea
 misit in uniuersum orbem. Vnde post corporis sui admirabilem re-
 surrectionem, illis diuina scriptura abditum reconditumque sensum
 aperuit: postea verò dixit: Euntes in mundum uniuersum predicate
 Euangelium omni creaturae. Petrus verò Apostolorum Prin-
 ceptus, Christique Vicarius, cui ouilis Dominici cura demandata
 est,

est, cum rectoribus, & praepositis Ecclesiae scriberet, ait: Parati esse
 debetis, reddere rationem omni poscenti vos satisfactionem, de ea
 fide, & spe, quae in vobis est. Quibus testimonijs aperte monstratur,
 non satis esse Presbytero bonam morum puritatem, & vitam honestam, ut
 muneri Episcopali praeficiatur, nisi scientia doctrinae caelestis polleat.
 Expendamus post Sczimum, Origenis verba homil. 6. ad cap. 8.
 „ Leuitici: Si quis vult Pontifex non tam vocabulo esse, quam merito,
 „ imitetur Moysen, imitetur Aaron: quid enim dicitur de eis? quia
 „ non discedunt de tabernaculo Domini. Erat ergo Moyses inde si-
 „ nenter in tabernaculo Domini. Quod autem opus eius erat? ut aut
 „ à Deo aliquid disceret, aut ipse populum doceret. Haec duo sunt
 „ Pontificis opera; ut aut à Deo discat legendo scripturas diuinas,
 „ & saepius meditando, aut populum doceat: sed illa doceat, quae ipse
 „ à Deo didicerit; non ex proprio corde, vel ex humano sensu; sed
 „ quae Spiritus sanctus docet. Haec Origenes. Concilio etiam Tolet.
 16. in decreto. 12. iudicij, & electione Felicis Episcopi in Toletana
 sedem, & Faustini in Hispalensem, & alterius Felicis in Bracaren-
 sem, sic Episcopale officium designatur: Quatenus uterque easdem,
 „ quas suscepit Ecclesias, pia predicatione instruant, moribus sanctis
 „ exornent, ac beatae vitae exemplis adificent. At dicet quis Concilio
 Tridentino statutum esse, posse Episcopos per alios, si legitime im-
 pediti fuerint, verbum Dei annunciare. Id autem quis negabit? quis
 inficiabitur? verum ignorantia, & inscientia, & imperitia impedi-
 mentum, nullus sanus, neque in sacris literis versatus, ut per alios
 populum erudiat, dicet esse legitimum, atque sufficiens. Quod nec
 Paulus admittit, cum ait: Vt potens sit exhortari in doctrina, & eos
 qui contradicunt arguere. Potens sit (inquit) in doctrina, id est, in
 sacrorum librorum intelligentia, in diuinorum mysteriorum peritia,
 in quaestionum sacrarum enodatione, in Conciliorum, & Decreto-
 rum Ecclesiae doctrina, & sapientia, in hereticorum calliditatibus,
 & versutijs arguendis, ac subuertendis. Et. 2. ad Tim. eum in Epis-
 copali cura instruens, sic ait: Tu verò permane in his, quae didicisti,
 & credita sunt tibi; sciens à quo didiceris, & quia ab infantia sa-
 cras literas nosti, quae te possunt instruere ad salutem per fidem, quae
 est in Christo Iesu. Omnis enim scriptura diuinitus inspirata, utilis
 est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum,
 in iustitia; ut perfectus sit homo Dei ad omne opus bonum instru-
 ctus. Neque praetermittendum est, Timotheum ab infantia sacras li-
 teras didicisse, ut in curam Episcopalem incumberet. Sacra Tri-
 dentina Synodus sess. 6. cap. 1. in Episcopis requirit, ut eorum prior
 vita,

vita, ac omnis aetas, à puerilibus exordijs, vsq; ad perfectiores annos per disciplina stipendia laudabiliter acta, testimonium prabeat. Hac de Episcoporum munere, & doctrina diximus, fusius fortè quàm oportuit.

Cap. 4 Sicut omnis] Totum hoc caput à Surio, Iouerio, atq; alijs collectoribus, Bonifacio tribuitur: quam benè, lector viderit: in M. ff. CC. nulli ascribitur.

Cap. 4 Iuxta antiqui Canonis] 4. Concil. Carthag. cap. 9. Oblationes „ (inquit) dissidentium fratrum, neq; in sacrario, neq; in gazophylatio recipiantur.

Cap. 8 Voluntariè oblata] Sic in Concil. Tridentino. sess. 21. cap. 1. „ de reformatione: Nihil pro collatione quorumcunq; ordinum, etiam „ Clericalis tonsura, nec pro literis dimissorijs, aut testimonialibus, nec „ pro sigillo, nec alia quacumque de causa, etiam sponte oblatum, „ Episcopi, & alij ordinum collatores, aut eorum ministri, quouis „ pretextu accipiant. Habes id ipsum Concilio Tolet. 8. c. 3. Concilio tamen Bracarenf. 2. permittitur, ut si quid ab ijs, qui infantes ad baptismum offerunt, sponte oblatum sit, accipi possit: sic enim habetur: Placuit, ut unusquisq; Episcopus per Ecclesias suas hoc precipiat, ut hi, qui infantes suos ad baptismum offerunt; si quid voluntariè pro suo offerunt voto, suscipiatur ab eis. In excusis, & Gratiano legitur: Non nisi voluntariè oblata. Concilio Emeritenf. cap. 9. Quod si quis aliquid offerat per bonam voluntatem, accipiantur gratè.

Cap. 8 Consignandis] Consignatio est confirmatio; munus solius Episcopi. Act. 8. Miserunt ad eos Petrum, & Ioannem, & c. Apostoli iniunctis baptismis manus imponebant, nō Presbyteri. Episcopi verò Apostolis successerunt, non Presbyteri; ut ait August. ad psal. 44. „ Sanctus Clemens lib. 3. const. Apost. cap. 16. Postea Episcopus „ (ait) ungat baptizatos chrismate. Idem Clemens epistola. 4. Et Urbanus P. P. 1. epistola ad omnes Christianos, Can. Omnes fideles, de Consecr. dist. 5. Melchisedes P. P. epistola ad Episcopos Hispania querit, utrum maius esset sacramentum, manus impositionis Episcoporum, aut baptismus. Idem Damasus P. P. epistola. 4. ad Choroepiscopos. Leo Magnus epistola. 88. ad Episcopos Germania, & Gall. Eusebius Martyr epistola. 3. ad Episcopos Tuscia. Innocentius. I. epistola ad Decentium, cap. 3. De consignandis verò infantibus manifestum est (inquit) non ab alio quàm Episcopo fieri licere. Tolet. 1. cap. 20. Idem in Concil. Hispal. Can. 7. Sanctus Thomas 3. part. quest. 72. artic. 11.

Cap. 9 Patrum sententiæ] Neminem pretio ordinandum decreuit Gelasius P. P. epistola ad Episcopos per Lucaniam, & Brutios, & Siciliam, cap. 26. & Concilium Chalcedonense, cap. 2. habeturque 1. quest. 1. Si quis Episcopus. Idem Hormisdas P. P. epistola ad Episcopos, per Hispan. cap. 2. Symmachus epistola ad Casarium, cap. 2. & 5.

Cap. 9 Apparitoribus] Erant Apparitores magistratum ministri, qui & viatores dicebantur: homines, qui reos in ius sistebant; unde & statorum nomen illis inditum. Hic accipi videntur pro ijs, qui ordinibus initiandos Episcopo sistebant, & ex ea re lucrum captabant.

C. 10. Placiti sui innodatione] Placitum, professio, conuentio, & pactum. Sic in legibus Uvisegoth. lib. 5. tit. 4. leg. 10. & lib. 12. de Iudeorum placito. Et apud Cassianum collation. 9. cap. 1. Et apud Iurisconsultos, sibi sapè, tum præsertim lib. 40. Dig. de pactis.

C. 11. Tempore infantie faciunt] Infantibus post baptismum Eucharistia sacramentum dari solitum testatur Ambrosius lib. de his, qui mysterijs initiantur, cap. 7. & 8. & lib. 3. de Sacrament. c. 1. „ Et Concil. Laodicens. c. 28. ita habetur: Oportet baptizatos, post „ baptismum, sacratissimum Chrisma percipere, & cælestis regni „ participes fieri. Idem Tertullianus lib. 4. aduersus Marcionem: & Hieronymus aduersus Luciferianos: Augustinus epistola. 23. & lib. 5. Hypognost. In paruulis etiam eadem seruabatur institutio; ut constat ex ordine Romano, & Alcuino lib. de diuin. offic. cap. de Sabbatho sancto. Verùm hac consuetudo in Ecclesia Latina antiquata est: quamuis in Græca, sint qui dicant, adhuc permanere.

C. 12. Reconciliatio adhibenda est; ne priùs ab humanis rebus æger abscedat, quàm donum reconciliationis percipiat] Tria sunt hoc loco consideranda; pœnitentia, manus impositio, & reconciliatio. Accipere pœnitentiam nihil aliud erat, quàm pœnitentium subdi legibus, per animi contritionem, & oris confessionem. Manus impositio, erat absolutio Sacerdotis, post peractam peccatorum confessionem. Reconciliatio verò, erat Eucharistia sumptio: ad quam perceptionem in mortis extremo periculo maxime festinandum est. Id constat ex Concilio Carthagin. 4. c. 76. quod de infirmis in phrenesim versis, sic decernit: Accipiat pœnitentiam, & si continuo creditur moriturus, reconcilietur per manus impositionem, & infundatur ori eius Eucharistia. Id ipsum explicatur Concil. Arausic. 1. c. 3. Qui recedunt de corpore, pœnitentia accepta, placuit sine reconciliatoria manus impositione eis communicare: quod morientis

sufficit reconciliationi, secundum definitiones Patrum, qui huiusmodi communionem congruenter viaticum nominarunt. In fine vite, pabulo corporis & sanguinis Christi Domini nostri digne refici, aeterna vite argumentum est, donumque caeleste profecturis ad regnum aeternum concessum: unde viaticum a Latinis, a Graecis vero ^{εὐχάριον} nominatum. Nicana Synod. Can. 13. habetur. 26 q. 6. c. De his vero. Merito in hoc uno sacramento positum est viaticum: est enim cibus itinerarius animae, & corporis, sicuti manna fuit corporis, in deserto iter agentibus. Eius usu & sumptione virtutes, officiaque pietatis Christianae augentur, appetitionesque humanae, & terrestres debilitantur, & dissipantur; praesertim cum & vinculis corporis, tanquam è carcere animus eductus, viam pertimescendam alterius seculi calcat. Quo tempore praecipue iste cibus studiosè & pie adhibendus est: idque viri sancti maximo studio curarunt, Chrysostomus lib. 6. de Sacramentis, commemorat se audivisse à sancto viro, qui diuino beneficio ipse viderat, quod, qui ex hac vita migraturi sunt, si purè & sanctè huius sacramenti participes fuerint, ab Angelis eorum animas satellitum more stipantibus propter huiusmodi sacramentum sumptum, hinc recta in caelum abducuntur: quam sententiam libentissimè posui, propter consolationem fidelium, in hac lacrymarum valle degentium. Paulinus etiam in vita Ambrosij narrat, Honoratum Sacerdotem Vercellensis Ecclesiae retro fuisse diuina voce vocatum, sic: Surge, & festina, quia modo est recessurus: qui veniens obtulit Ambrosio Dominicum corpus: quo accepto, emisit spiritum. Nicephorus etiam lib. 13. cap. 37. de morte Chrysostomi tradit, fuisse à Petro, & Ioanne Apostolis caelestisca refectum. Vide quid dicat Gregorius hom. 40. & lib. 4. dialog. c. 15. de S. Romula, & Eusebius lib. 6. hist. Eccles. cap. 36. de Serapione. Et hoc est apud Cyprianum lapsis pacem dari, hoc est, ad communionem sanguinis & corporis Domini admitti.

C. 12. De his autem, qui] Vide de hac re Magistrum sententiarum lib. 4. dist. 20. de his qui in fine poenitent.

C. 12. Nos sententias placuit sequi] Sic in Concil. Epau. & ex eo apud Gratian. 26. q. 6. cap. Si aliquis. Si quis fuerit mortuus, qui iam sit confessus, & testimonium habet bonum, & non poterat venire ad Sacerdotem, sed praoccupauit eum mors in domo, vel in via, faciant parentes eius pro eo oblationem ad altare, & dent redemptionem pro captiuis. Idem per totam questionem huius causae.

C. 12. Memoria talium in Ecclesijs commendetur] Veteris Ecclesiae mos fuit, pro quibus offerebatur, nomina in Missae sacrificio recitari,

recitari, tam viuorum, quam defunctorum. Id constat ex Concil. Emeriten. c. 19. Proinde salubri deliberatione censemus, ut pro singulis quibusque Ecclesijs, in quibus Presbyter iussus fuerit per sui Episcopi ordinationem praesse, pro singulis diebus Dominicis sacrificium Deo procuret offerre: & eorum nomina, à quibus eas Ecclesias constat esse constructas, vel qui aliquid his sanctis Ecclesijs videntur, aut visi sunt contulisse; si viuentes in corpore sunt, ante altare recitentur tempore Missae; quod si ab hac discesserunt, aut discesserint luce, nomina eorum cum defunctis fidelibus recitentur suo in ordine. Erant enim tabulae duae, quarum uni viuorum, alteri defunctorum nomina inscribebantur: ut patet ex Innocentio, in epistola. 1. ad Decentium, & ex Dionys. Areopag. c. 3. Eccles. Hierarch. Concil. Eliberit cap. 29. de energumenis dicitur: ut nomen eorum non recitetur ad altare. Defunctorum in Missa memoria ab Apostolis est instituta, ut tradit Isidorus lib. 1. de officijs. c. 18. Sacrificium (inquit) pro defunctorum fidelium requie offerre, vel orare pro eis, quia per totum hunc orbem custoditur, credimus, quod ab ipsis Apostolis traditum sit. Hoc enim ubique catholica tenet Ecclesia: quae nisi crederet fidelibus defunctis dimitti peccata, non pro eorum spiritibus, vel elemosynam faceret, vel sacrificium Deo offerret. Haec Isidorus. Cyprianus pro mortuis semper offerebat sacrificium: ut in epistola ad Clerum dicit de Celerino Confessore. Et Gregorius lib. 7. regist. epistola, quae incipit: Vtilis semper. Vltimò apponam fragmentum August. lib. 9. Confess. cap. 13. Sic enim ait de morte Monicae matris suae: Namque illa, imminente die resolutionis suae, non cogitauit corpus suum sumptuosè contegi, aut condiri aromatibus, aut monumentum electum concupuit, aut curauit sepulchrum patrum: non illa mandauit nobis; sed tantum memoriam sui ad altare tuum fieri desiderauit, cui nullius diei praetermissione seruiret. Vnde sciret dispensari victimam sanctam, qua deletum est chirographum, quod erat contrarium nobis; qua triumphatus est hostis, computans delicta nostra. Et infra: Inspira, Domine Deus meus, inspira seruis tuis fratribus meis, filijs tuis, dominis meis, quibus voce, & corde, & literis seruiò; ut quotquot hac legerint, meminerint ad altare tuum Monicae famulae tuae, cum Patricio quondam eius coniuge, per quorum carnem introduxisti me in hanc vitam, quem admodum nescio. Meminerint cum affectu primum parentum meorum, in hac luce transitoria, & fratrum meorum sub te patre, in matre catholica, & ciuium meorum in aeterna Hierusalem, cui suspirat peregrinatio populi tui, ab exitu, usque ad reditum: ut quod à me

illa poposcit extremum, ubi ei praestetur in multorum orationibus, tam per confessiones, quam per orationes meas. Hac Augustinus de matre sua.

C. 13. Maiorum regulis] Concilio Eliberit. c. 29. & primo Arausic. cap. 16. & Pius PP. I. dist. 33. cap. Communiter

C. 13. Arrepti à dæmonibus] Hi Græco nomine dicuntur energumeni, ἀπὸ τῶν ἐνεργειῶν, id est, ab operationibus demonum, quas in ipsis præcipue videmus. Concil. Ancyr. cap. 16. Energumenus est, qui tempestate iactatur, seu spiritu immundo diuexatur: ἐνεργημα enim pro vi, seu efficacia, & vexatione demonum accipitur, apud Tertulianum lib. de præscrip. aduersus hæreticos. S. Ambrosius serm. 25. dicit, à diabolo energumenum non nisi ieiunijs posse purgari. Arreptorum nomen etiam apud Cassianum est collat. 7. c. 12. dicti ita videntur ἀπὸ τῶν ἐνεργειῶν, id est, ab operationibus demonum, quas in eos exercent.

C. 14. Qui eius vicem] Idem est in Concilio. 7. Tolet. Can. 2. Quòd nullus solus Missam dicat, decretum est à Sothere PP. habeturq; de Consecr. dist. 1. c. Hoc quoq; & Concilio Mogunt. c. 43.

C. 15. Metropolitanus electio] Sic cauetur Concil. Chalcedonen. c. 29. ut celebretur Synodus bis in anno, eo in loco, quem Episcopus Metropolitanus designauerit. Suprà de hac re diximus.

IN NOMINE DOMINI. Incipit Concilium Bracarense tertium, quod factum est sub anno quarto gloriosi domini nostri Vvambani Regis, Era DCC. XIII.

Quanti erat in vno M. J. Et patet ex alijs, & luo ne. p. 5. c. 85 & Exc.

INCIPIVNT CAPITVLA CONCILII BRACARENENSIS TERTII.

I
ij

DE fide. Ut repulsis omnibus opinionibus superstitionum, panis tantum & vinum aqua permixtum in sacrificio offeratur.

iiij

Ne vasa Domini sacrata, humanis vsibus seruiant.

iiij

Ne Sacerdos sine orario Missam audeat celebrare.

v

Ne Sacerdotes siue quicumque ex clero, sine testimonio cum quibuslibet fœminis habitent.

vj

De damnata præsumptione quorundam Episcoporum, qui in festiuitatibus martyrum ad Ecclesiam procedentes, appensis collo reliquijs, ab albat is Diaconibus in sellulis vectantur.

vij

De honesta honoratorum disciplina.

viiij

Ne repromissione munerum honoris gratia venundetur.

ix

Ne Rectores Ecclesiarum plus propria, quam Ecclesiastica iura laborare intendant.

De honestate honoratorum & disciplina. Exc.

Actores. Exc.

I. De fide.

Decenter fatis per diuinum Spiritum in Bracarenfi vrbe collecti, de his quæ intra Dei Ecclesiam peruersa actione geruntur, tractaturi conuenimus; vt adiuuante nos illo, qui dicit: Vbi cunq; fuerint duo vel tres in nomine meo collecti, ibi ero in

medio eorum, pari animo, parique deuotionis studio exurgentes malè habitos extirpemus errores. Etenim dum nos in vnum Synodalis actio aggregasset, debitis in sedibus collocati, primùm de sanctæ fidei Sacramento cœpimus habere sermonem: scilicet, ne aut vanitate disputantium, aut nescientia simplicium, erroris quipiam in hoc sacro "sancto" Sacramento fidei teneretur. Vnde cum omnes nos in vera fide, vt speculum perlustrarem illæfos; in eo, quia nullum nostrorum schismatici erroris fœdauerat turbo; sed vera nos & simplex in hoc Sacramento Apostolica ostendit idoneos prædicatio, grates omnipotenti peregrimus Deo. Quam tamen nostræ fidei regulam ipsis verbis, atq; sententijs commemorando reteximus, quibus eam declaratam esse scimus in cōuentu Nicæni Concilij. Et idè: Credimus in vnum Deum Patrem omnipotentem, factorem cœli & terræ, visibilibus omnium, & inuisibilibus conditorem: & in vnum Dominum Iesum Christum, filium Dei vnigenitum; ex Patre natum ante omnia secula; Deum ex Deo, lumen ex lumine; Deum verum ex Deo vero; natum, nō factum; homouision Patri (hoc est) eiusdem cū Patre substantiæ: per quem omnia facta sunt, quæ in cœlo, & quæ in terra: qui propter nos, & propter nostram salutem descendit, & incarnatus est de Spiritu sancto, & Maria Virgine homo factus; passus sub Pontio Pilato; sepultus, tertia die resurrexit; ascendit in cœlos; sedet ad dexteram Patris: inde venturus iudicare viuos & mortuos: cuius regni non erit finis. Credimus & in Spiritum sanctum, Dominum & viuificantem, ex Patre & Filio procedentem; cum Patre & Filio adorandum, & glorificandum; qui locutus est per Prophetas: in vnam Catholicam, atque Apostolicam Ecclesiam. Confitemur vnum baptismum, in remissione peccatorum: carnis resurrectionem mortuorum, & vitam futuri seculi. Amen.

Deest Exc.

Fatigauerat. Exc.
Alias susceperat.

Natus ex Maria Virgi. Exc.

Dei Patris. Iterum vent. Exc.

Vent. in gloriâ iud. C. A.

Et Vnâ sanctam Catholicam. Exc.

Pecc. expeditamus resurrectione mortuorum. Exc.

Cognitione. Exc.

Infund. Exc.

Idem Conci
lio Tolet. 8.Idem Conci
lio Tolet. 8.Idem Conci
lio Tolet. 8.

nunt, & manducare in eis præsumunt. Quidam etiam ex Sacerdotibus relati sunt, quod Ecclesiasticæ consuetudinis ordine prætermisso, Missam sine orarijs audeant dicere, & quod in solennitatibus Martyrum reliquias suo collo imponant, & in sellulis non ab alijs se portandos, nisi ab albatis Diaconibus credant. Illud quoq; quod pleriq; Sacerdotum absq; testimonio cum fœminis commorentur, & quod quidam illorū honoratos fratres suos verberibus indiscretis subijciant: nec non & illud, quod quidam simoniæ cupiditate arrepti, quos ordinaturi sunt, sub cautione dimittant; qualiter postquam ordinati fuerint, pecuniam ab ipsis promissam accipiāt. Illud quoque quod familiam Ecclesiæ in proprijs laboribus quassant, damnum rebus Dominicis facientes. Quæ omnia ne cōfusè viderentur esse prolata, discretis titulorum ordinibus credimus subnectenda.

Simonis. C. A.

II. Ut repulsis omnibus opinionibus superstitionum, panis tantum
& vinum aqua^b permixtum, in sacrificio
offeratur.

Permixa. C. A.

Offerantur. Exc.

De consecrat
dist. 7. Cum
omni crimē.Id prohibi-
tū est. Cano-
ne Apostol.
3. ne mel,
aut lac offeratur
præter
ordinationē
Domini.

Matth. 26.

Cum omne crimen, atque peccatum oblati Deo sacrificijs deleatur, quid de cetero pro delictorum expiatione Domino dabitur, quando in ipsa oblatione sacrificij erratur? Audiui-
mus enim quosdam schismatica ambitione detentos, contra diuinos ordines, & Apostolicas institutiones, lac pro vino in diuinis sacrificijs dedicare: alios quoque intinctam Eucharistiam populis pro complemento communionis porrigere: quosdam etiam non expressum vinum in Sacramento Domini calicis offerre, sed oblati vuis populos communicare. Quod quàm sit Euangelicæ, atque Apostolicæ doctrinæ contrarium, & consuetudini Ecclesiasticæ aduersum, non difficile ab ipso fonte veritatis probabitur, à quo ordinata ipsa Sacramentorum mysteria processerunt. Cum enim magister veritatis verum salutis nostræ sacrificium suis commendaret discipulis, non illis lac, sed panem tantum, & calicem sub hoc Sacramento benedixisse cognoscimus. Ait enim Euangelica veritas: Accepit Iesus panem & calicem, & benedicens dedit discipulis suis. Cesset ergo lac in sacrificio offerri, quia manifestum & euidens exemplum Euangelicæ veritatis illuxit, quod præter panem, & vinum aliud

Expressum vinum in. Excus. & tit. de consec. dist. 2. non reat.

Cognosc. commen- data. Exc. tit. de consecrat. cognos- cimus dedisse. Sacrificio. Exc.

aliud offerri non finit. Illud verò quod pro complemento communionis intinctam tradunt Eucharistiam populis, nec hoc prolatum ex Euangelio testimonium recipit, vbi Apostolis corpus suum & sanguinem commendauit: seorsum enim panis, & seorsum calicis commendatio memoratur.

Iuann. 13. Nam intinctum panem alijs Christum præbuisse non legimus, excepto illi tantum discipulo, quem intincta buccella Magistri proditorem ostenderet; non quæ Sacramenti huius institutionem^a signaret. Nam quod de inexpresso botro, id est, de vix granis, populus communicatur, valde est omnino

^a Demonstrat. Exc.

Iulius Papa ad Episcopos per Aegyptum sit. de consec. d. 1. c. non debet.

Omnia hæc ex epistola Iulij Papa ad Episcopos Aegypti.

confusum. Calix enim Dominicus, iuxta quod quidam doctor edisserit, vino, & aqua permixtus debet offerri: quia videmus in aqua populum intelligi; in vino verò ostendi sanguinem Christi. Ergo quando in calice vino aqua miscetur, Christo populus adunatur; credentium plebs ei, in quem credit, copulatur & iungitur: quæ copulatio & iunctio aquæ & vini sic miscetur in calice Domini, vt commixtio illa non possit separari: nam si vinum tantum quis offerat, sanguis Christi incipit esse sine nobis; si verò aqua sit sola, plebs incipit esse sine Christo. Ergo quando botrum solum offertur, in quo vini tantum efficientia demonstratur, salutis nostræ Sacramentum negligitur, quod per aquam significatur: non enim potest calix Domini esse aqua sola, aut vinum solum, nisi vtrumque sibi misceatur. Et idè, quia iam ex hoc plurima & multiplex maiorum emanauit sententia, quorum pietas in Deum religiosa, horum Sacramentorum & efficientias copiosè differuit, & institutiones verissimè declarauit, omnis talis error, atque præsumptio cessare iam de cætero debet: ne peruerforum ordinata compago,^b Senatū veritatis eneruet. Et idè nulli deinceps licitum erit, aliud in sacrificijs diuinis offerre, nisi iuxta antiquorum sententias conciliorum, panem tantum & calicem vino, & aqua permixtum: de cætero aliter quam præceptum est faciens, tam diu à sacrificando cessabit, quàm diu legitima pœnitentiæ satisfactione correctus, ad gradus sui officium redeat, quem amisit.

^b Videtur.

^b Scatum. Exc.

^c Quod. Exc.

III. Ne vasa Deo sacrata humanis vsibus seruiant.

Omni cura, omniq; studio prouidendum est, ne hi qui locum videntur regiminis obtinere, contumeliam videantur inferre cœlestibus

cœlestibus sacramentis. Etenim, quod & auditui^a horribile, & visui execrabile iudicatur, relatum est nobis, quod quidam Sacerdotum sacrilega temeritate præcipites, vasa Domini in proprios vsus adsumant, epulasq; sibi in eis^b comesturas apponunt. Quod malum & obstupentes dessemus, & deslentes obstupescimus; vt illic humana temeritas sibi epulum præparet, vbi sanctum Spiritum cognoscitur aduocasse: & ibi esum carniū crapulatus adsumat, vbi diuina visus est celebrasse mysteria: & in quibus^c tantæ rei sacramentum pro expiatione delictorum^d percepit, in his expleat voluntatè ludibrii sui. Et ideo huius de cætero præsumptionis persona, quæ sciendo diuina vasa, vel ministeria, aut in vsus suos transtulerit, aut comedere in his, vel poculum sibi sumendum elegerit, gradus sui, vel officij periculum sustinebit: ita tamen vt si de secularibus fuerit, perpetua excommunicatione damnetur; si verò religiosus, ab officio deponatur. Sub hac quoq; damnationis sententia & illi obnoxij tenebuntur, qui Ecclesiastica ornamenta, vela, vel quælibet alia indumenta, atque etiam vtensilia sciendo in vsus suos transtulerint, vel alijs vendenda, vel donanda crediderint.

^a Testibile. Exc.

^b Comedèdas. Exc.

^c Tantū sibi offerri sacramenta pio Exc.

^d Præcepit. Exc.

III. Ne Sacerdos sine orario Missam audeat celebrare.

23. dist. c. Ecclesiast. instit. De oratio nobis supra dictum est Conc. Tolet. 4. c. 18.

Cum antiqua Ecclesiastica nouerimus institutione præfixū, vt omnis Sacerdos, cū ordinatur, orario vtroq; humero ambiatur; scilicet, vt qui imperturbatus præcipitur consistere, inter prospera & aduersa, virtutū semper ornamento^e vtroq; circumseptus^f appareat: qua ratione tempore sacrificij non assumat, quod se in sacramento accepisse^g non dubitatur? Proinde modis omnibus conuenit, vt quod quisq; percepit in^h consecratione, hoc & retinet in oblatione, vel perceptione suæ salutis; scilicet, vt cū Sacerdos ad solennia Missarum accedit, autⁱ pro se Deo sacrificium oblaturus, aut sacramentū corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi sumpturus, non aliter accedat, quàm orario vtroque humero circumseptus, sicut & tempore ordinationis suæ dignoscitur consecratus: ita vt de vno, eodemq; orario ceruicem pariter & vtrunq; humerū premens, signum in suo pectore^k præferat crucis. Si quis autem aliter egerit, excommunicationi debitæ^l subiacebit.

^e Vtroque. Exc.

^f vtrinq; Grat.

^g App. humero, qua Grat.

^h Non dubitat: C. A. & Grat.

ⁱ per se. Exc.

^j Conf. honoris hoc retineat, & in obl. Exc. & Grat.

^k per se. Exc.

^l Subiaceat. Exc.

^m Præparet. Exc.

ⁿ Subiaceat. Exc.

V. Ne

V. *Ne Sacerdotes, siue quicumq; ex clero, sine testimonio, cum quibuslibet fœminis habitent.*

Quamquam antiqua Canonũ institutio de huiusmodi præsumptione absolutas & multiplices disciplinas, atq; institutiones ediderit, nos tamen breuitatis causa, omnem fornicandi occasionem cupientes auferre, id omnimoda sancimus auctoritate tenendum, vt nullus Sacerdotum, siue quisquis ille de clero, absque honesto & competenti testimonio, excepta sola matre, cū quibuslibet fœminis secretè se præsumat adiungere; non solum cum extraneis mulieribus, sed nec cum ipsis etiam fororibus, vel propinquis; ne licentia fororum, vel propin quarum mulierum, quisquis ille solutus, familiarior habeatur ad perpetrandum scelus. Huius ergo præceptionis transgressor, sex mensibus se nouerit pœnitentiæ legibus subiaccere.

VI. *De damnata præsumptione quorundam Episcoporum, qui in festiuitatibus martyrum ad Ecclesiam procedentes, appensis collo reliquijs, ab albatis Diaconibus in sellulis uelantur.*

Bona quidem res est, diuina Sacerdotibus contractare mysteria: sed cauendum valde est, ne hoc quisque ad vsum prauitatis suæ intorqueat, vnde soli Deo de bono conscientia placere debuerat. Scriptum est enim: *Ve his, qui faciunt opus Domini fraudulenter & desidiosè. Vt enim quorũdam Episcoporum detestanda præsumptio nostro se cœtui intulit dirimenda, agnouimus quosdam de Episcopis, quod in solennitatibus martyrum ad Ecclesiam progressuri, reliquias collo suo imponant; & vt maioris factus apud homines gloria intumescat (quasi ipsi sint reliquiarum arca) Leuitæ albis induti, in sellulis eos deportant. Quæ detestanda præsumptio abrogari per omnia debet; ne sub sanctitatis specie, simulata vanitas sola præualeat, si modum suum vniuscuiusque ordinis reuerentia non agnoscat. Et ideò antiqua in hac parte & solennis consuetudo seruabitur, vt in festis quibusque arcam Dei cum reliquijs, non Episcopi, sed Leuitæ gestent in humeris, quibus & in veteri lege onus id & impositum nouimus, & præceptũ. Quòd si etiam Episcopus reliquias per se deportare*

Hierem. 88.

tare elegerit, non ipse à Diaconibus in sellulis uelabitur, sed potius pedisequa eo, vnà cum populis progressionem procedente, ad conuenticula sanctarum Ecclesiarum sanctæ Dei reliquæ per eundem Episcopum portabuntur. Iam verò, qui hæc instituta sciendo adimplere distulerit, quamdiu in hoc vitio fuerit, à sacrificando cessabit.

VII. *De honesta honoratorum^a disciplina.*

Dist. 25. c. 1.
E. Apostol.
1. Tim. 4.

Cum Beatus Apostolus arguere, obsecrare, vel increpare in omni patientia^b præcipiat & doctrina, nouimus quosdam à fratribus tãtis cædibus in honoratos "subditos" efferuescere, quantas poterant latrocinatium promereri personæ. Et ideò qui gradus iam Ecclesiasticos meruerunt; id est, Presbyteri, Abbates, siue Leuitæ, excepto grauioribus, & mortalibus culpis, nullis debeat verberibus subiaccere. Non est dignum, vt passim vnusquisq; prælatus honorabilia mēbra sua, prout voluerit, & complacuerit, verberibus subiiciat, & dolori; ne dum incautè subdita percutit membra, ipse quoq; debitam sibi subditorum reuerentiam subtrahat: iuxta illud, quod quidam sapiens dicit: Leuiter castigatus, reuerentiam exhibet castiganti: asperitatis nimia increpatio, nec increpationem recipit, nec salutem. Et ideò si quis aliter, quàm dictum est, prædictos honorabiles subditos, licentia perceptæ potestatis elatus, malitia tantum crediderit verberandos, iuxta modum verberum, quem intulerit, excommunicationis pariter, & exilij sententiam sustinebit.

D. ad leg.
Aquilian
Præceptoris.

^a Doctrina. C. A.

^b Præc. extra hanc doctrinam nouimus. Grat.

^c Deest Exc. & Grat.

^d Asperitas autem nimia increpationis. C. A.

VIII. *Ne^d repromissione munerum honoris^e gratia^f uenudentur.*

Vide. 1. Bra.
cat. c. 3. ubi
de hac re
scriptum.

Quia non expedit, vt donum sancti Spiritus pecunijs comparetur, quamquam ex hoc antiquorum Canonum disciplina, & multiplices maneant, & diuersæ, tamen, quia necesse est, vt frequentius retundatur, quod sine intermissione præsumitur, ideò nouellæ huius institutionis formam instituētes decernimus, vt quicumq; pro conferendo cuiquam Sacerdotij gradu, aut munus quodcumq;, aut promissionem muneris, antequam ordinetur, acceperit; vel etiam, postquam ordinatus fuerit, in aliquo se pro hoc ipso præsumserit munerari; siue ille, qui dederit, siue qui acceperit, iuxta sententiam Chalcedonenſis Concilij, gradus sui periculum sustinebit.

Canon. 2.

^d Promissione. C. A.
^e Gratia uenudetur. C. A.

IX. Ne Rectores Ecclesie plus propria, quam Ecclesiastica iura laborare intendant.

Non decet Rectores Ecclesie in suis strenuos, & in Ecclesiasticis rebus esse remissos. Nam quorundam fertur opinio, quod quidam Sacerdotum familias Ecclesie in suis proprijs laboribus quassent, rei propriae profectum augentes; Dominicis vero dispendium nutriendes. Vnde quicumque sub hoc neglectu res diuinas laborare distulerit, speciali placito distringendus est: qualiter, si de rebus, seu augmentis Ecclesie questu, vel labores rei propriae auxit, ut ex hoc Ecclesiasticis rebus, aut neglectum laboris exhibuit, aut minorationem, vel perditionem induxit; quidquid in rebus Ecclesie minorationis exhibuit, tantum de rebus proprijs Ecclesie illi restituat, ex cuius rebus, atque suffragijs suos conuictus fuerit ampliasse labores. Quod si aliquid pro utilitatibus Ecclesie, aut substantiae expendit, aut dispendij, vel perditionis quippiam pertulerit; si hoc comprobare potuerit, totum illi a rebus eiusdem Ecclesie reformabitur, pro cuius utilitatibus id expendisse comprobatur. Gratias itaque peragimus omnipotenti Deo. Post haec, sit pax, salus, & diuturnitas pijsimo, & amatori Christi, domino nostro Vvambano Regi, cuius deuotio nos ad hoc decretum salutiferum conuocauit: diuinam postulantes clementiam, ut gloria Christi regnum eius corroboret, usque ad ultimam senectutem: praestante ipso, qui cum Patre, & Spiritu sancto vnus uiuit, & gloriatur in Trinitate Deus, in secula seculorum. Amen.

Interfuerunt huic sancto Concilio Pontifices, numero. VIII.

1. Leodecivius, in Christi nomine Episcopus, cognomento Iulianus, has constitutiones, secundum quod nobis cum sanctis Coepiscopis meis, qui mecum subscripserunt, Deo inspirante, complacuit, & relegi, & subscripsi.
2. Genetiuus, in Christi nomine Ecclesie Tudensis Episcopus, similiter.
3. Froaricus, Deo iubente, Portucalensis Ecclesie Episcopus, similiter.

Bela,

4. Bela, in Christi nomine Britaniensis Ecclesie Episcopus, similiter.
5. Isidorus, Asturicensis Ecclesie Episcopus, similiter.
6. Alarius, Deo iubente, Aurisinae Ecclesie Episcopus, similiter. ^{Hilarius.C.A.}
7. Rectogenis, in Christi nomine, Lucensis Ecclesie Episcopus, similiter.
8. Ildulfus, qui cognominor Felix, Iriensis Ecclesie Episcopus, similiter.

De subscriptionibus. 3. Concilij Bracarenfis.

Bracarense. 2. actum fuit Era. 610. anno. 2. Mironis Regis. Tertium vero post elapsos centum, & tres annos, Era. 713. Verum ex eadem provincia in alijs Concilijs interfuerunt Episcopi: ut Alarius, sine Hilarius, Aurefina Ecclesia, qui successit Sona, qui in 8. Tolet. subscribit. Bela Britaniensis, vel Britoniensis, ut est in Brac. 2. qui successit Seruodei, in. 8. Froaricus Portucalensis, qui Flavio, in. 10. Tol. Genetiuus Tudensis, qui Beato, in. 8. Isidorus Asturicensis, qui Elpidio, in. 10. Tolet. Ildulfus Felix Iriens. qui Vincibili in. 8. Tolet. Leodecivius Iulianus Bracarenfis, qui Fructuoso, in. 10. Tolet. Rectogenis Lucensis, qui Hermenfredo, in. 10. Tol.

**Episcopatus Metropolis Bracarenfis
In 3. & 2. Concilio Bracar.**

1. Bracara.	1. Bracara.	Ex Luco.
2. Aurefina.	2. Egítania.	1. Luco.
3. Tude.	3. Conimbrica.	2. Astorica.
4. Astorica.	4. Viseo.	3. Auria.
5. Iria.	5. Lameco.	4. Britonia.
6. Portucale.	6. Magneto.	5. Tude
7. Britania.		6. Iria.
8. Luco.		

In Codicibus M. ss. sunt subscriptiones, ut posuimus: unde corrupte in alijs ponitur Iulianus Hispalensis. Bela Britaniensis est in M. ss. Est Bela nomen Gothicum, nunc generosa familia Ayala gentile.

Notæ in Concilium Bracarense tertium.

Cap. 1 Concilium Bracarense] Bracara, hodie Braga, in provincia Lusitania, caput totius Regni in spiritualibus. Dicitur Augusta Bracarium Plinio, ^{βρακαρε} Ptolemæo. In veteri numo sic scriptum est:

R E C C E S V I N T V S R E X.
B R A C A R A P I V S.

Vocatur Bracaraugusta: inde Bracaraugustani, ut docet vetus inscriptio, marmoris insculpta, quæ exscripsit Lipsius in libro inscriptionum antiquarum.

I S I D I. A V G. S A C R U M.

L V C R E T I A F I D A. S A C E R D O S P E R P.
R O M. E T A V G.

C O N V E N T V S B R A C A R A V G. V. D.

Cap. 2 Vino, & aqua] De Consecrat. dist. 2. Cum omne, & Cyprianus epist. 3. lib. 2. exponens illud: Bibite vinum quod miscui vobis, in tota hac epistola id intendit, ut probet: nec calicem cum aqua, sine vino recte offerri, neque vinum absque aqua, iuxta Christi traditionem consecrari. Huius epistola meminit Diuus Augustinus lib. 4. de doct. Christiana. c. 2. & Concil. Carthag. 3. cap. 24. cui D. Augustinus interfuit sic enim habet: Vt in sacramentis corporis, & sanguinis nihil amplius offeratur, quam ipse Dominus tradidit, hoc est, panis, & vinum aqua mixtum. Et habetur de Consec. dist. 2. cap. In Sacramento. Et Innocentius III. errorem eorum correxit, qui dicebant aquam conuerti in phlegma: habeturque lib. 3. Decretal. tit. de celebrat. Miss. cap. In quadam nostra. Idem Alexander PP. & Martyr. V. a B. Petro in epistola ad omnes orthodoxos: Non debet (inquit) in calice Domini, aut vinum solum, aut aqua sola offerri, sed utrumque permixtum, quia utrumque ex latere eius in passione sua profuxisse legitur. Qua de causa S. Irenæus calicem vocat temperamentum lib. 4. cap. 47. & calicem mixtum. Et Iulius PP. in epist. ad Episcopos Aegypti. Ambrosius lib. 5. de Sacramen. cap. 1. S. Hieronymus in Marcu. c. 14. Damascen. lib. 4. de orthodoxa fide. c. 14. Dius hæreses evertit Concilium Trullan. Can. 32. alteram Hydroparastataru, qui aqua sola in sancti calicis sacrificio utebantur (Epiphanius hæresi. 30. & 42. de Aquarijs, & August. hæresi. 44. Ad Quod multæ de Ecclesiasticis dogmatibus. c. 75. Non debet (inquit)

(inquit) pura aqua inferri, ut quidam sobrietatis falluntur imagine; sed vinum cum aqua mixtum) alteram Armeniorum, qui non nisi vinum purum offerunt. Cuius erroris meminit Theophylact. ad. c. 19. Ioannis. Nicephorus lib. 18. cap. 53. Denique Synodus magna Tridentina sess. 22. Can. 9. Si quis dixerit aquam non miscendam esse vino in calice offerendo, eo quod sit contra Christi institutionem, anathema sit. Trullana Synodus, quæ sub nomine. 6. Synodi circumsertur, Can. 57. vetat ad altare mel, & lac offerre. Et Can. Apost. 3. Si quis Episcopus.

Cap. 5. Antiqua Canonum) Ut patet lib. 3. Decret. tit. de cohabitatione Clericorum & mulierum. Concil. Constantinop. 6. c. 5. & 27. q. 1. Si quis. Bene ait Augustinus psalm. 50. & lib. 50. homil. homil. 21. Mulier longè, libido propè.

Etiam sororibus) Concilio. 1. Nicæno. c. 3. contrarium cauetur, videlicet, ut liceat Episcopo, & Presbytero matrem, sororem, amitam, & eas etiam personas habere, quæ suspicionem omnem effugiant. Concilium Carthaginen. 3. c. 17. hanc ulterius indulgentiam extendit; videlicet, ut cum Clericis solæ matres, auæ matertera, amitæ, sorores, & filie fratrum, aut sororum, & quæcumque ex familia, domestica necessitate, etiam antequam ordinaretur, iam cum eis habitabant: vel si filie eorum, iam ordinatis parentibus, uxores acceperunt: aut seruis non habentibus in domo quas ducant, aliunde ducere necessitas fuerit. Atque huic Concilio. D. August. ipse subscripsit; sed quod alijs concessit, sibi ipsi interdixit. Nam fœminarum, & in eis sororis, & fratris filie contubernium, & familiaritatem vitauit: quippe qui dicere solebat: Et si propinque mulieres suspectæ non essent, tamen quæ ad eas venirent, posse suspicionem efficere. De pœna, quam incurrunt eæ mulieres, quæ contra interdictum, Clericis cohabitant, habes Concil. Hispanen. 1. c. 3. Concilio Matiscontens. Can. 2. cauetur, ut nulla mulier in cubiculo Episcopi, absque duobus Presbyteris, aut certè Diaconis, ingredi permittatur. Et Conc. Carthag. 1. c. 3. ex sententiâ Grati Episcopi decernitur, ut in vna domo nullus Clericus cum extranea fœmina comoretur: & c. 4. neque cum viduis, nisi fuerint germanitate coniuncti. Idem Concil. Carthag. 4. Can. 102. Idem Lucius PP. XXI. à Petro, in epist. ad Episcopos Gallie, & Hispanie: Clericus solus (inquit) ad fœminæ tabernaculum non accedat, neque frequenter properet, sine maioris natu Sacerdotis iussione: & ne solus Presbyter cum sola fœmina fabulas misceat: & si quid agnitum fuerit; & ille deponatur, & illa à liminibus Ecclesie arceatur. Et ut nullus Clericus cum extranea habitet fœmina, nisi soror, aut proxima fuerit, habetur. d. 81. c. Clericus solus. Gregorius Magnus Ianuario Episcopo Caralitano, epist. 26. & per totam dist. 81. idem multis sanctorum Patrum testimonijs decernitur.

Cap. 6. Reliquias collo suo) Reliquias Sanctorum debito honore esse venerandas decretum est Concil. Nicæno. 2. Act. 1. in confess. Catholica actio. 3. Seruator (inquit) noster Christus fontes salutare, sanctorum reliquias nobis reliquit, multis modis beneficia in debiles fundentes, unguentum redolentis suauitatis scaturientes; & ut inquit magnus Doctor, cui ab immortalitate nomen est: Martyrum ossa Intelligit Athanasius morbos fugant, infirmis medicantur, cæcis visum impartunt, lepras mundant, suu, δάκρυος, mortificationes & merores soluant; atque id per Christum, qui in ipsis habitat. Hæc & δάκρυος immortalis. Nicæna Synodus aduersus Iconoclastas. Concil. Trident. sess. 25. sic dicitur: Sanctorum quoque martyrum, & aliorum cum Christo uiuentium sancta corpora, quæ viuamembra fuerunt Christi, & templum Spiritus Sancti, ab ipso ad eternam vitam suscitanda, & glorificanda, à fidelibus veneranda esse, per quæ multa beneficia

beneficia à Deo hominibus præstatur. Et alia multa de hac re scripta sunt à viris
 pijs & doctis, aduersus impiam hereticorum audaciam, sanctorum corpora, qua
 fuerunt Spiritus sancti organa, & viua mēbra, odio & armis oppugnantū. Præ-
 sertim probat reliquiarum antiquissimum cultum S. Clemens lib. 6. Const. Apost.
 c. 29. ex contactu cadaueris Elisei Prophetæ, mortuum suscitantis. 4. Reg. 23.
 Idem Cyrillus Hierosolym. catech. 18. Et Iosephi ossa iam vita functi prophe-
 tantia Eccles. c. 49. August. serm. 29. de sanctis sic inquit: Si opem ferre poterat
 umbra corporis Petri, quanto magis nunc plenitudo virtutis: si tunc supplicanti-
 bus proderat aura quædã pertransientis, quanto magis nunc gratia permanētis:
 Meritò per omnes Christi Ecclesiis, auro pretiosius habetur ferrū illud pœna-
 lium vinculorum. Si tam medicabilis fuit obumbratio visitantis, quanto magis
 catena vincētis. Hæc Augustinus. Idem probat Basilius homil. 40. ad Mar-
 tyres. Rufinus lib. 1. c. 35. Szymon. lib. 3. c. 18. Theol. lib. 3. c. 10. Verum D. Am-
 brosius de cultu reliquiarum, sic inquit serm. 92. Hinc omnes beatos Martyres,
 principes fidei, intercessores mundi, præcones regni, coheredes Dei. Quòd si dicas
 mihi: Quid honoras in carne iam resoluta, atq; consummata, de qua iam Deo nulla
 cura est? Vbi est illud, charissimi, quod ipsa Veritas loquitur per Prophetam:
 Pretiosa (inquit) est in conspectu Domini mors sanctorum eius. Et paulo post:
 Honor ergo in carne Martyris exceptas pro Christi nomine cicatrices, honoro
 viuētis memoriam, perennitatem virtutis; honoro per confessionem Domini sa-
 cros cineres. Rursus: Cur autem non honorēt corpus illud fideles, quod reuerentur
 demones, quod afflixerunt in supplicio, sed glorificant in sepulchro? Honoro itaq;
 corpus, quod Christus honorauit in gladio, quod cum Christo regnabit in celo.
 Vltimò apponā S. Hieronymi fragmentū, ex libello aduersus Vigilantium Bar-
 cinonensem Presbyterū, vel potius aduersus dormientes huius temporis hereticos
 scriptum. Ergo sacrilegi sumus (inuebitur in Vigilantium) quando Apostolorū
 basilicas ingredimur? Sacrilegus fuit Constantinus Imperator, qui sanctas reli-
 quias Andrea, Lucæ, & Timothei transtulit Constantinopolim, apud quas demones
 rugiunt, & inhabitatores Vigilantium se sentire præsentem confitentur? Sa-
 crilegus dicendus est & nunc Augustus Arcadius, qui ossa B. Samuelis, longo post
 tempore de Iudea transtulit in Thraciam? Omnes Episcopi non solum sacrilegi,
 sed & fatui iudicandi, qui rem vilissimam, & cineres dissolutos, in serico, & vase
 aureo portauerunt? Stulti omnes Ecclesiarum populi, qui occurrerunt sanctis re-
 liquijs, & tanta letitia, quasi præsentem, viuētemq; Prophetam cernerent. susce-
 perunt, ut de Palestina vsq; Chalcedonem iungerentur populorum examina, &
 in Christi laudem vna voce resonarent? Videlicet adorabant Samuelem, & non
 Christum, cuius Samuel, & Leuita, & Prophetes fuit. Hæc Hieronymus. Possu-
 mus nos, quod ille de Arcadio sui tēporis Imperatore dixit, de Philippo Hispaniæ
 Rege Catholico & pijsimo dicere, aduersus hereticos huius seculi. Sacrilegus &
 nunc dicendus est Philippus, qui reliquias B. Eugenij, & Leocadiæ humeris
 impositas, piè & religiosè in Ecclesiam Toletanā, Philippo filio, & alijs Principi-
 bus sociatus, immisit: & in cœnobio D. Laurentij, ab ipso mira structura exedifi-
 cato, conquisitis ex omni Christiano orbe, magno studio, sanctorum beatas reliquias
 vasis auro & gemmis clarissimis, & fulgentibus, & celatis, distinctis, magno
 cultu, & religione colit, & veneratur: ita ut Philippus Princeps natu maximus,
 adolescens summæ spei, soleat, detecto capite, genibus flexis, eisq; innixus, puluerē
 vasorum abstergere.

CAPITVLA CON- cilij Toletani duodecimi.

- I **D**E agnita & confirmata prælectione fastigij Principalis.
 ij De his, qui pœnitentiam non sentientes accipiunt.
 iij De culpatorum receptione, vel communionem apud Ecclesiam.
 iiij Ut in locis, ubi Episcopus non fuit, nunquam Episcopus ordi-
 netur.
 v De quorundam consuetudine Sacerdotum fœdissima, qui oblati
 Deo per se sacrificijs non communicant.
 vi De concessa Toletano Pontifici generalis Synodi potestate: ut Epis-
 copi alterius prouinciæ cum conuentione Principum in urbe
 Regia ordinentur.
 viij De recepto testimonio personarum, qua per legem, qua de promotio-
 ne exercitus facta est, testificandi licentiam perdiderunt.
 viij De his, qui uxores suas diuortio intercedente relinquunt.
 ix De confirmatione legum, qua in Iudeorum nequitiam promulgata
 sunt.
 x De his, qui ad Ecclesiam confugium faciunt.
 xj De cultoribus idolorum.
 xij De interdicto temporis constituti, quo debeat Concilium cele-
 brari.
 xiiij Conclusio definitionum: in qua Deo grates referuntur, & pro Prin-
 cipe exoratur.

De agnita & cõ-
 firm. sanctæ Trin-
 itatis, & prælectio-
 ne fastigij princi-
 palis. C. A.

IN NOMINE DO-
mini. Acta Synodalia Concilij
Toletani duodecimi, apud urbem
Regiam celebrata, sub die quin-
to Iduum Ianuariarum,
Era DCC.XIX.

ANno primo Orthodoxi, atque serenissimi domini no-
stri ^a Ervigij Regis, cum ex glorioso prædicti Principis ^a Ervigij scribunt
iussu in vnum fuisset aggregati conuentum, & in basili-
ca sanctorum Apostolorum debitis in sedibus locaremur, ad
fuit coram nobis idem clementissimus Princeps, humilitatis
gratia plenus, & claro pietatis cultu conspicuus, qui nostro se
cœtui reclinem exhibens ac deuotum, in primis omnium Sa-
cerdotum se commisit precibus adiuuandum: deinde grates
multiplices omnipotenti Domino egit, de conuentu totius
Concilij; ^b quia & gloriosæ iusionis suæ, vt in vnum adessent ^b Et suæ gloriosæ iusionis. Loueris
impleuerit votum, & alternæ visionis innouatione se refe-
cerint gaudiorum. Deinde adiiciens, sic est omne Cōcilium
ad locutus: Non dubiū est sanctissimi patres, quod optima
Conciliorum adiutoria ruenti mundo subueniunt, si officio-
sis, quæ corrigenda sunt, studijs peragantur. Et ideò quibus
malis terra prematur quibusq; plagis, prouentu dierum suc-
cedentium ^c feriat, paternitati vestræ non reor esse incog- ^c Pereamus. Exa
nitum. ^d Ob id, quia certum apud nos gerimus, quod pro con- ^d Obinde. Exa
temptu diuinorum præceptorum, terra perniciem sustineat
pressurarum, dicente Domino per Prophetā: Proter hoc lu-
gebit terra, & infirmabitur omnis, qui habitat in ea; ideò oportet, vt quia ^e ore Saluatoris nostri Domini, sal terræ esse proba- ^e Os Saluatoris no-
mini, per vos saluationis obtineat lucrū, per quos regeneratio ^f cula esse prob. Exa
nis percipit Sacramentū: vt diligentia ^f definitionis vestræ ab ^f Dignationis. Exa
omni emendata contagio, & ab infirmitatis peste sit liberata,
& bono-

& bonorum omnium sit prouentibus ^a gratiosa iam nūc: quia ^a gloriosa,
quidquid me ad hæc dicere opportuna ratio finit; quidquid
etiam narrandum vestris auribus conuenit, aut memoriæ cu-
rarum intercapedo subducit, aut fastidium prolixæ orationis
intercipit, ecce in breui complexa, vel exarata deuotionis
^{Isidorus, li- ber etymo- lo. 5. cap. 8. Tomi quos nos libros, vel volumina nuncupamus.} meæ negocia in huius tomi complicatione agnoscenda per-
legite; perlecta discutite; discussa elimatis, ac decretis titulorū
sententijs definite: vt pura, & placens Deo vestrarum defi-
nitionum valitura discretio regni nostri primordia decoret,
^{Prover. 14.} exundatione iustitiæ, & errores plebium digna cohibeat fe-
ueritate censuræ: scriptum est enim: Iustitia eleuat gentem; mi-
feros facit populos peccatum. Tunc suscepto à gloriosissi-
mo Principe tomo, pro tan salubri inuitamento copiosas gra-
tias retulimus Domino Iesu Christo, & etiam benediximus
Principi glorioso. Post egressum igitur eiusdem serenissimi
Principis, hæc iam dicto tomo scripta cōperimus probitatis.

IN NOMINE DOMINI ERVI-
gij sanctissimis patribus in Synodo
residentibus.

EN Reuerendissimi Patres, & honorabiles ministeriorum
cœlestium Sacerdotes, soliditatem sanctæ Fidei veraciter
tenens & sincera cordis deuotione amplectēs, testimonium
paternitatis vestræ, fortissimum in salutis nostræ aduoco
adiumentum: vt quia regnum, fautore Deo ad saluationem
terræ, & subleuationem plebium suscepisse nos credimus;
sanctitudinis vestræ consilijs adiuemur. Vnde licet sublima-
tionis nostræ primordia Paternitati vestræ opinabili relatio-
ne non lateant, quibus clara diuinorum iudiciorum disposi-
tione præuentus, & regnandi conscēderim sedem, & sacro-
sanctam regni perceperim vnctionem; nunc tamen melius
id poteritis, & scriptorum relatione cognoscere, & promul-
gationis vestræ sententijs publicare. Vt sicut eadem regni
nostri primordia conuentus vestræ sanctitudinis compe-
rerit diuinitus ordinata, ita his & orationum solamen im-
pendat, & salubrium consiliorum nutrimenta impertiat:
quo susceptum regnum, sicut iam vestris adfensionibus
teneo gratum, ita vestrarum benedictionum perfruatur de-
finitionibus consecrandum: vt innouatio quodammodo
nostri

nostri videatur imperij, hæc numerositas vestri ordinis adgregati. Et ideò, quia Dominus in Euangelio præcepit, dicens: Amen dico vobis: si duo ex vobis consenserint super terram de omni re, quâcunq; petierint, fiet illis à Patre meo, qui in cœlis est: ob hoc venerabilem paternitatis vestræ cœtum, cum lacrymarum effusione conuenio, vt zelo vestri regiminis purgetur terra à contagio prauitatis. Exurgite, quæso, exurgite; culpatorum soluite nodos; transgressorum mores corrigite inhonestos, & exerite zeli disciplinam; ponderibus subuenite; & quod plus his omnibus est, Iudæorum pestem, quæ in nouam semper recrudescit insaniam, radicitus extirpate: ^a legesq; quæ in quorundam Iudæorum perfidiam, à nostra gloria nouiter promulgatæ sunt, omni examinationis probitate percurrите: & tam eisdem tenorem inconuulsum adijcite, quàm pro eorundem perfidorū excessibus complexas in vnum sententias promulgate. Etenim valdè nobis cauendum, ne tot antiquorum Canonum regulæ, quæ pro eorum erroribus sunt etiam cum anathemate promulgatæ, nos illorum ^b culpæ obnoxios reddant, si nostri regni temporibus eorundem Canonum constrictio dissoluta pertranseat: præsertim si legis illius, quod absit, serenitatis nostræ in ^c tempore illa claræ fidei institutio cesset, vbi diuæ memoriæ domnus, atq; præcessor noster Sisebutus Rex, omnes successores suos sub perpetua maledictionis censura obstrinxit, quicunq; Regum mancipium Christianum Iudæo seruire, vel famulari permiserit. Post hæc ^d illud vestris Deo placitis infero sensibus corrigendum, quod decessoris nostri præceptio, promulgata lege sancit: vt omnis aut in expeditione exercitus non progrediens, aut de exercitu fugiens, testimonio dignitatis suæ sit inreuocabiliter carens. Cuius seueritatis institutio, dum per totos Hispaniæ fines ordinata decurrit, dimidiam ferè partem populi ignobilitati perpetuæ subiugauit. Ita, vt quia in quibusdam villulis, vel territorijs, siue vicis peste huius infamationis habitatores ipsorū locorum sunt degeneres redditi, quia testificandi nullam habeant licetiam, veritatis ex toto videatur interisse censura: sicq; gemino malo terra adteritur, dum & infami plebium notatur elogio, & reperiendæ veritatis destituitur adiumento. Vnde licet eandem legē nostræ gloriæ mansuetudo temperare disponat, vestræ tamen paternitatis sententia hos, qui per illam titulum dignita-

Matth. 18.

^a Leges quoq; quæ C.A.^b Culpis.C.A.^c Temporibus alicuius Toleranus.^d Illud quoq; C.A.

Conc. Tol. 4. c. 65.

dignitatis amiserant, reuestiri iterum claro pristinae generositatis testimonio deuotissimè optat: qualiter nec nostra gloria ministerium crudelitati adhibeat, nec tam sæua præceptio terram, sub diutino infamationis iugulo premat. Nam & hoc generaliter obsecro, vt quidquid in nostræ ^a Ecclesiæ legibus absurdum; quidquid iustitiæ videtur esse contrarium, vnanimittatis vestræ iudicio corrigatur. De cæteris autem causis, atque negocijs, quæ nouella competunt institutione ^b formari, euidentium sententiarum titulis ^c exaranda conscribite: vt quia præsto sunt religiosi prouinciarum rectores, & clarissimorum ordinum totius Hispaniæ duces, promulgationis vestræ sententias coram positi prænoscentes, eò illas in commissas sibi terrarum latitudines inoffensibili exerant iudiciorum instantia, quò præsentialiter adstantes perspicua oris vestri conceperunt instituta. Omnes tamen in commune conuenio; & vos Patres sanctissimos, & vos illustres aulae Regiæ viros, quos interesse huic sancto Concilio delegit nostra sublimitas, per diuini nominis adtestationem & terribilè cunctis futuri iudicij diem: quia sine personarum acceptio- ne aliqua, vel fauore, sine aliquo quoque aut malignæ contentio- nis scrupulo, aut subuertendæ veritatis studio, quæq; se vestris sensibus audienda ingesserint, sana verborum examinatione discutite: saniori quoque iudicio comprobate: vt conlatarum habita prius deliberatione causarum, discreta vestri ordinis condatur probitas titulorum: qualiter cum vos amor æquitatis in negociorum acceleratione reddiderit feruidos, efficientia quoque iustorum operum connectat Deo perenniter sociandos: vt bonorum vestrorum actibus lætabundus, & præsentis vite capiam lucrum & æternarum perfruar vobiscum gaudijs mansionū. Datum sub die. v. Idus Ianuarias, anno feliciter primo Regni ^d serenitatis nostræ, in Dei nomine tranquillitatis nostræ sedis Toletæ. Item subscriptio prædicti Principis, manu sua exarata.

^a Gloriæ.C.A.^b Firmari.C.A.
^c Execranda.C.A.^d Serenitatis nostræ & tranquillitatis nostræ, in Dei nomine Toletæ.C.A.

I. De agnita, & confirmata prælectione fastigij
Principalis.

In nomine gloriosi domini nostri Eruigij Regis, ^e primi diei Synodali exordio confidentibus Episcopis, atque senioribus

^e Primo die Synodali exordio.

bus Palatii vniuersis, habita primùm est de sancta Trinitate collatio: non quæ nouello ^a exarationis stylo definita patefceret, sed quæ ^b nobis simplicioribus se se pigris sensibus patefacta monstraret: vbi præmissa semper lectio præcederet, quod sequens expositio aperiret: credentes pariter, & docentes de eadem sanctæ fidei puritate, quidquid Evangelica, & Apostolica traditio sancit; quidquid Synodus Nicæna constituit; quidquid Constantinopolitana Patrum aggregata collectio promulgauit; quidquid Ephesini cœtus definitio docuit; quidquid etiam Chalcedonensis Concilij promulgatio definiuit; sicut multorum aliorum Patrum documentis id sacramentum expositum, traditumque; nobis accepimus; sicut etiam in Missarum solennijs, patulis confessionum vocibus proclamamus:

Credimus in vnum Deum Patrem omnipotentem factorem cœli, & terræ; ^d visibilium, & inuisibilium conditorem: & in vnum Dominum Iesum Christum filium Dei vnigenitum; ex Patre natum ante omnia secula; Deum de Deo; lumen ex lumine; Deum verum, ex Deo vero; natum, non factum; homouision Patri, hoc est, eiusdem cum Patre substantiæ: per quem omnia facta sunt, quæ in cœlo, & quæ in terra: qui propter nos, & propter nostram salutem descendit, & incarnatus est de Spiritu sancto; ex Maria virgine homo factus: passus sub Pontio Pilato, & sepultus tertia die resurrexit: ascendit in cœlos: sedet ad dexteram Patris: iterum venturus in gloria iudicare viuos, & mortuos; cuius regni non erit finis. Credimus & in Spiritum sanctum Dominum, & viuificantem; ex Patre, & Filio procedentem; cum Patre & Filio adorandum, & glorificandum: qui loquutus est per Prophetas: in vnam catholicam, atque Apostolicam Ecclesiam. Confitemur vnum baptisma, in remissionem peccatorum; expectamus resurrectionem mortuorum, & vitam futuri seculi. Amen.

Post pacifica igitur huius sanctæ fidei collationum studia; illa se primùm nostris sensibus salutaris cognitio agnoscendam inuexit, quæ tanto corda omnium ardore charitatis adstringit, quanto ^f se per eandem ipsa cognitio in conuentu generalis Concilij prænosendam exhibuit. Etenim sub qua parte, vel ordine serenissimus Eruigius, Princeps regni, ^g conscen-

conscenderit culmen, regnandi; per sacrosanctam vntionem susceperit potestatem, ostensa nos scripturarum euidetia edocet: in quibus & præcedentis Vvambæ Principis penitentia susceptio noscitur, & translatus regni honor in huius nostri Principis nomine deriuatur. Idem enim Vvambadum ineuitabilis necessitudinis tenetur euentu, suscepto religionis debito cultu, & venerabili tonsuræ sacræ signaculo, mox per scripturam definitionis suæ, hunc inclytum dominum nostrum Eruigium, post se præelegit regnaturum, & Sacerdotali benedictione vngendum. Vidimus, intuitu prælucente perspeximus huius præmissi ordinis scripturas, id est, notitiam manu seniorum palatii roboratam, coram quibus antecedens Princeps, & religionis cultum, & tonsuræ sacræ adeptus est venerabile signum: scripturam quoque definitionis ab eodem editam, vbi gloriosum dominum nostrum Eruigium post se fieri regem exoptat: aliam quoque informationem iam dicti viri, in nomine honorabilis & sanctissimi fratris Iuliani Toletanæ sedis Episcopi: vbi cum separauit pariter, & instruxit: vt sub omni diligentia ordine iam dictum dominum nostrum Eruigium in regno vngere deberet; & sub omni diligentia, vntionis ipsius celebritas fieret. ^b In qua scriptura, & subscriptio nobis eiusdem Vvambæ Principis claruit, & omnis euidetia confirmationis earundem scripturarum sese manifestè monstrauit. Quibus omnibus approbatis, atque perlectis, dignum satis nostro cœtui visum est, vt prædictis definitionibus scripturarum nostrorum omnium confirmatio apponatur; vt quia ante tempora in occultis Dei iudicijs præscitus est regnaturus, nunc manifesto in tempore generaliter omnium Sacerdotum habeatur definitionibus consecratus. Et ideò soluta manus populi, ab omni vinculo iuramenti, quæ prædicto viro Vvambæ, dum regnum adhuc teneret, alligata permanfit, hunc solum serenissimum Eruigium Principem obsequenda grato seruitij famulatu sequatur & libera, quem & diuinum iudicium in regno præelegit, & decessor Princeps successorē sibi instituit; & quod superest, quem totius populi amabilitas exquisiuit. Vnde his præcognitis, atque præscitis, seruiendum est sub Deo cœli prædicto Principi nostro Eruigio Regi, cū pia deuotione: obsequendum etiam promptissima voluntate; agendum, & enitendum, quidquid eius saluti proficiat; quid-

Ddd quid

^a Exactionis. Exc.

^b Verbis. Exc.

^c Defn. dici donit. Exc.

^d Visib. omnium, & C.A.

^e Filium. Exc.

^f Deest. Exc.

^g Se eadem ipsa. C.A.

^h Pace. Exc.

^a Vidim. enim & pariter patulo alteræ visionis intuitu prælucente per spex. C.A.

^b In quibus scripturis. C.A.

^c Qui. Exc.

^d Deest. Exc.

^d Est huc solum qui permanfit seren. Iouerius. Obsequutura. Exc. Libero. C.A.

quid genti, vel vtilitatibus patriæ suæ consuluerit. Vnde non erit iam deinceps, aut ab anathematis sententia alienus, aut à diuinæ animaduersionis ultione securus, quisquis supernè contra salutem deinceps, aut erexerit vocem, aut commouerit cædem, aut quamcunq; exquisierit lædendi^a occasionem.

^a Vltionem. Exc.

II. De his, qui pœnitentiam non sentientes accipiunt.

Plerumque hi, quibus miseratio Domini, etiam nolentibus subuenit, beneficijs Dei videntur esse ingrati, & abuti gratia largitoris, qua benè vti poterant consequi abolitionem facinoris: impugnant sæpe quod honorare debuerant, & profanis quæstibus indultæ gratiæ munus à se reijciunt, cum summis votis amplecti debuerant. Etenim multos sæpe conspeximus, & in salute positos, vltimum desiderantes pœnitentiæ fructum, & rursus nimietate ægritudinis, ita loquendi, & sentiendi perdidisse naturale officium, vt nulla illis cura salutis suæ videretur inesse; nullo etiam pristinæ deuotionis noscerentur desiderio anhelare: quorum tamen carissimis fraternitas condolens, b ita talium necessitates in fide

^b Si. C. A.

*Ita decretum
Concil. Tol.
II. c. 12.
ubi de hac
ipso re non
nihil anno-
sanimus.*

sua susceperit, vt vltimum illis tribuatur viaticum: quod scilicet sine fructu pœnitentiæ non videantur transire seculo; si forsitan respiciente Deo salutis pristinæ reformentur, agunt cautionibus vanis, & oppositionibus execrandis, qualiter à se tonsuræ venerabile signum expellant, atque habitum religionis abijciant; impudentissimè asserentes, ideò se nullis regulis Ecclesiasticæ disciplinæ sub hoc voto teneri, quia pœnitentiam, nec ipsi petierint, nec scientes acceperint. Quorum impudentia procax, & obstinata procacitas, nequaquam talia diceret, si qualiter ad vitam per sacrosancti lauacri gratiam venerit meminisset. Etenim paruulorum infantium vita originali peccato obnoxia, quæ c nulli per ætatem discernendi, vel expetendi sensui aptior iudicatur, nisi sponione fidelium baptismi accipiant sacramentum, nullo sensu, nulla etiam discretionis industria id appetere possunt. Vnde sicut baptismum, quod nescientibus paruulis, sine vlla contentione in fide tantum proximorum accipitur: ita & pœnitentiæ donum, quod nescientibus illabatur, absque vlla d repugnantia inuolabiliter hi, qui illud exceperint, obseruabunt. Si quis autem e quolibet modo pœnitentiam accipiens, hoc Synodale

^c Nullo. C. A.

*Hac eadem
ferè sunt in
Concil. Tol.
8. c. 7.*

^d Impugnanti vi-
lationis. Exc.

^e Quilibet. C. A.

violauerit

violauerit institutum, vt verè transgressor, paternis regulis ferietur. Neque enim ista instituentes Sacerdotes quosque, vt passim & licenter donum pœnitentiæ non a petentibus au-^a deant prorogare, absoluimus; sed hos, qui qualibet sorte pœnitentiam susceperint, ne vltius ad militare cingulum redeant, religamus. Sacerdos tamen, qui non sentienti, neque b petenti, ausu temerario pœnitentiam dederit; neque se exhortatu eius, qui pœnitentiam accipit, manuum indicijs, vel quibuslibet alijs euidentibus significationibus inuitatum fuisse probauerit, vnus anni excommunicationis sententiæ subiacebit.

^a Pœnitentibus.
Exc.

^b Pœnitenti. Exc.

III. De culpatorum receptione vel communionem apud Ecclesiam.

Vidimus quosdam & fleuimus ex numero culpatorum receptos in gratiam Principum, extorres extitisse à collegio Sacerdotum. Quod denotabile malum illa res agit, quia licentia principalis in quo se c solui licentiùs curat, ibi alios d alligat; & quos in suam communionem videtur suscipere, à communionem & pace Ecclesiæ eligit separare: vt qui cum illo conuescunt, sola Sacerdotum communionem priuentur. Et ideò quia remissio talium, qui contra Regem, gentem, vel patriam agunt, per definitiones Canonum antiquorum, in potestate solum regia ponitur, cui & peccasse noscuntur, e adeò nulla se deinceps a talibus abstinere Sacerdotum cõmunio. Sed quos Regia potestas, aut in gratiam benignitatis receperit aut participes mensæ suæ effecerit, hos etiam Sacerdotum, & populorum conuentus suscipere in Ecclesiasticam communionem debet: vt quod iam principalis pietas habet acceptum, neque à Sacerdotibus Dei habeatur extraneum.

^c Volui. M. ff.
^d Illigat. M. ff.

^e Ab eis null. Exc.
^f Defunt. Exc.

IIII. Ut in locis vbi Episcopus non fuit, f nusquam Episcopus ordinetur.

^f Numquam. C. A.

*Ino. p. 5 c.
144. Burch.
lib. 5. c. 32.*

Maiorum institutionibus contraire, & sanctorum Patrum decreta conuellere, quid aliud est, quam vinculum societatis Christi abrumperere, & vsurpatæ s præsumptionis licentia statum totius Ecclesiæ dissipare? Prosequente igitur venerabili & sanctissimo viro fratre nostro Stephano Emeritenfis

^g Præceptionis. Ino:
& Burch.

Ddd 2 sedis

sedis Episcopo, res nobis nouellæ præsumptionis vsurpatione sese intulit^a pertractanda; tanto communionis nostræ iudicio euellenda, quanto & priuatis noscitur ausibus perpetrata. Dixit enim violentia Principali se impulsus fuisse, vt in monasterio villulæ "Aquis," in qua venerabile corpus sanctissimi^b Pimenij cōfessoris debito quiescit honore, nouam Episcopalis honoris ordinationem efficeret. Et ideò quia indiscreto & facillimo assensu, iniustis Vvambæ Principis iussionibus parens, nouam, & iniustam illic Pontificalis sedis^d prælectione induxerit, vbi Canonica institutio id fieri omnimoda ratione refellit, prædictus idem vir prostratus humo, medicamine nostri præcepti, & sibi dari veniam petijt, & quid potissimum oporteret fieri de persona eius, qui illic ordinatus fuerat, nostri oris sententia decernendum poposcit. Sed quia veraciter imò communiter noueram prædictum Principem consilio leuitatis agentem, non solum præcepisse, vt in prædicto loco^f Aquis Episcopus fieret, sed etiam ita^g eū consuetis obstinationibus definisse, vt hic in suburbio Toletano in Ecclesia Prætorienſi sanctorum Petri, & Pauli, Episcopum ordinaret: nec non & in alijs vicis, vel villulis similiter faceret; ideò pro tam insolenti huiusmodi^h disturbance licentia, quid de hac re haberent Canonum instituta perlecta sunt: in primisⁱ ex epistola Pauli, vbi Tito discipulo, vt Episcopos per ciuitates constituere debeat, præcepit: item ex Concilio Nicæno titulo octauo, vbi inter cætera præcipitur, vt in ciuitate non videantur duo Episcopi esse: item ex Concilio Laodicensi, titulo^k LVII. vbi dicit: Nō oportet in vicis, & villulis Episcopos ordinari, &c. item ex Concilio Africæ secundo, titulo. V. vbi dicit, vt diœcesis, quæ Episcopum nūquam habuit, non habeat. Felix Episcopus Silensitanus dixit: Etiam si hoc placet sanctitati vestræ, insinuo, vt diœceses, quæ nunquā Episcopos habuerunt, non habeant: vel illa diœcesis, quæ aliquando habuit, habeat proprium. Secundum autem hanc prosecutionem, sanctitatis vestræ est æstimare, quid fieri debeat. ^m Genedius Episcopus dixit: Si placet insinuatio fratris, & Coepiscopi nostri Felicis, ab omnibus cōfirmetur. Ab vniuersis Episcopis dictum est: Placet. Item ex Concilio Africæ tertioⁿ titulo XLII. vbi dicitur, vt non accipiat alium Episcopum plebs, quæ in diœcesi semper subiucuit. Epigonius enim Episcopus inter cætera sic dixit: Hoc dico non debere rectorem

Erat Pimenius Dumisius monasterij Abbas, et Episcopus, qui subscribit in. 6. Toletano.

Ad Titum. I.

26. si Concilio Sardicensis capitula illi addatur vt in quibusdam exemplaribus fit: habetur nūc cap. 6. Dist. 80. Nō oportere Concil. Carthag. c. 5.

16. q. 1. Multis Concilijs.

^a Conuellenda. luo. perpetrata. C.A.

^c Deest in Exc. luo. & Burch. Pimenij Burch. Pimenij & Pimenij. luo. Alias inlustis.

^d Perlectionem Burch. prælationi. luo. Prædicamine C.A.

^f Aliquis. Exc. Burch. & luo. ^g Cum. Exc.

^h Extirpationis. luo. & Burch.

ⁱ Exempla Pauli Burch.

^k LVII. C.A.

^l Vbi Felix Episcopus Silensitanus dixit. Exc.

^m Genedius Burch. Genedius M.A.

ⁿ Quarto. C.A. Capite. C.A.

rectorem accipere eam plebem, quæ in diœcesi semper subiucuit, nec vnquam proprium Episcopum habuit. Quapropter si vniuerso sanctissimo cœtui placet, hoc, quod^a profequutus sum, confirmetur. Aurelius Episcopus dixit: Fratris, & confacerdotis nostri prosecutioni non obſisto; sed hoc me & fecisse, & facturum esse profiteor. Item ex Concilio^b Sardicensi, vbi inter cætera præcipitur: Licentia danda passim non est. Si enim subito, aut vicus aliquis, aut modica ciuitas, cui satis est vnus Presbyter, voluerit sibi Episcopum ordinari, ad hoc vt vileſcat nomen Episcopi, & auctoritas, non debent illi ex alia prouincia inuitati facere^c Episcopum. Item de sententia eorum, qui huiusmodi ordinationes faciunt, vel de his, qui contra hæc instituta Canonum ordinantur, ex Concilio Tauritano titulo secundo, vbi dixit: Gestorum quoque seriem conscribi placuit ad perpetuam disciplinam, quod circa Octauium, Vrsionem, Remigium, Attrefoerium Episcopos Synodus sancta decreuit: qui in^d vsurpationem quandam de ordinatione Sacerdotum ad inuidiam vocabantur. Quod eatenus his videtur indultum, vt de cætero hac auctoritate commoniti nihil vsurpare conentur; siquidē ea se ab hac causa excusatione defenderint, quæ^e dicerent prius se non esse conuentos. Proinde iudicauit^f Synodus, vt si quis ex hoc fecerit contra instituta maiorum, sciat is, qui ordinatus fuerit, Sacerdotij se honore priuandum: & ille qui ordinauerit, auctoritatem se in ordinationibus, vel in Concilijs minimè retenturum. Non solum autem circa memoratos Episcopos hæc sententia præualebit, sed etiam circa omnes, qui simili errore decepti huiusmodi ordinationes perpetrarunt. His igitur fortissimis regulis effectum pij operis adponentes, ^h id communi definitione elegimus, vt inⁱ locum villulæ supradictæ "Aquis" deinceps sedes Episcopalis non maneat, neque Episcopus illic vltra constituendus existat. Hic tamen^k Cuniulduſ, qui contra maiorum decreta illic videtur institutus fuisse Episcopus, nullis Canonum erit ad condemnationem sui, sententijs^l vltimiscendus; quia non ambitione, sed Principis impulsione illic constitit ordinatus. Et ideò hoc illi remedium humanitatis concedimus, vt in^m sede alia decedentis cuiuslibet Episcopi transducatur, & prædictus locus sub monastica deinceps institutione mansurus, non Episcopali vltra privilegio

^a Præfatus. Iuda Burch.

^b Sard. capitulo sexto vbi Exc.

^c Episcopum quibus antea nō fuit. Burch. & luo.

^d A^e Triferium. Exc.

^e Vsurpatione quadam Burch. in quo alias legitur, qui in vsurpationis quadam de ordinatione.

^f Siquidem se ab hac causali excusatione. Exc. Burch. & luo.

^g Synod. sancta. luo.

^h In. luo. Burch.

ⁱ Loco. Exc. Deest Exc.

^k Conuulduſ. luo. Conuulduſ. Burch.

^l Vltimiscendum M. ff.

^m Sedem aliam. Exc. & luo.

uilegio fretus, sed sub Abbatis regimine, sicut hucusque fuit, erit modis omnibus mancipandus. Iam verò de cætero generale^a ponentes edictum; si quis contra hæc Apostolica iussa; si quis contra hæc Canonum interdicta venire conauerit, ut in locis illis Episcopum eligat fieri, ubi Episcopus nūquā^b fuit, sit in conspectu omnipotentis Dei anathema: & insuper tam ordinans, quàm ordinatus gradum sui^c ordinis perdat: quia non solum antiquorum Patrum decreta, sed & Apostolica ausus est conuellere instituta.

V. De quorundam consuetudine Sacerdotum sædisima, qui oblatis Deo per se sacrificijs non communicant.

De consecr. dist. 2. Relatum nobis est, quosdam de Sacerdotibus, non tot vicibus communionis sanctæ gratiam sumere, quot sacrificia in vno die^d videantur Deo offerre: sed in vno die, si plura per se Deo offerant sacrificia, in omnibus se oblationibus^e à communicando suspendunt, & in sola tantum extremi sacrificij oblatione communionis sanctæ gratiam sumunt: quasi non sit totiens^f reus illius veri, & singularis sacrificij, quotiens participator corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi esse destiterit. Nam ecce Apostolus dicit: Nonne qui edunt hostias participes sunt altaris? Si ergo qui edunt hostias participes sunt altaris, certum est, quod hi qui sacrificantes non edunt, rei sunt^h Dominici sacramenti. Quicumque ergo Sacerdotum deinceps diuino altario sacrificium oblaturus accesserit, & se à communione suspenderit, ab ipsa, qua se indecenterⁱ priuabit gratia communionis, anno vno repulsum se nouerit. Nam quale erit illud sacrificium, cui nec ipse sacrificans^k participasse cognoscitur? Ergo hoc modis omnibus est tenendum, ut quotiescumque sacrificans, corpus & sanguinem Iesu Christi Domini nostri in altario immolat, toties^l perceptioni corporis & sanguinis Christi se participem præbeat.

VI. De concessa Toletano Pontifici generalis Synodi potestate: ut Episcopi alterius provincie cum conuentione Principum in urbe Regia ordinentur.

Illud quoque^m collationi mutuæ decernendum nobis occurrit, quod in quibusdam ciuitatibus decedentibus Episcopis proprijs,

^a Ponamus. Exc.

^b Fuit, anathema in cens. om. n. p. Dei incurrat. Burch. & Iuo.

^c Honoris, Iuo.

^d Videntur offerre. Iuo. & Exc.

^e Plura per se. Exc. Iuo.

^f A communione suspendant. Exc. Iuo. Grat.

^g Illi verò & singulari sacrificio participandi quotiens corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi immolatio facta constitit. Exc. Iuo. & Grat.

^h Desunt Iuo. Grat. & Exc.

ⁱ Dominici sacramentis. Exc. & C. A.

^j Priuauit. Iuo. & Grat.

^k Particeps esse. Grat. & Iuo.

^l Perceptionis. Exc. Grat.

^m Collatione mutuæ. Exc.

proprijs, dū differtur diu ordinatio successoris, non minima creatur & officiorum diuinorum offensio, & Ecclesiasticarum rerum^a noscitur perditio. Nam dum longè lateque^b diffuso tractu terrarum, comitantium impeditur celeritas nunciorum; quo aut non queat Regis auditibus decedentis Præsulis transitus innotesci, aut de successore morientis Episcopi libera Principis electio præstolari, nascitur semper, & nostro ordini de relatione talium difficultas, & Regiæ potestati, dum consultum nostrum pro subrogandis Pontificibus sustinet, iniuriosa necessitas. Vnde placuit omnibus Pontificibus^c Hispaniæ, ut saluo priuilegio vniuscuiusque prouinciæ, licitum maneat deinceps Toletano Pontifici, quoscūque Regalis potestas elegerit, & iam dicti Toletani Episcopi iudicio dignos esse probauerit, in quibuslibet prouincijs, in præcedentium sedibus præficere Præsules, & decedentibus Episcopus eligere successores. Ita tamen, ut quisquis ille fuerit ordinatus, post ordinationis suæ tempus, infra trium mensium spatium proprii Metropolitanæ presentiam visurus accedat: qualiter eius auctoritate, vel disciplina instructus, condignè susceptæ sedis gubernacula teneat. Quod si per desidiā, aut^d neglectum, quilibet constituti temporis metas excesserit, quibus Metropolitanæ sui nequeat obtutibus præsentari, excommunicatum se per omnia nouerit: excepto si Regia iussione impeditum se esse probauerit. Hanc quoque definitionis formulam, sicut de Episcopis, ita & de cæteris Ecclesiarum rectoribus placuit obseruandam.

VII. De recepto testimonio personarum, qui per legem, qua de promotione exercitus facta est, testificandi licentiam perdididerunt.

Lib. 9. leg. Visigotho- rum. l. 1. &

Omnis disciplina sic subiectos debet arguere, ut spem veniæ non videatur auferre; nec funditus curuationis inducere iugum, sed temperantiæ semper adhibere consultum. Et idè quia legem illam à domino Vvambane Principe editam, quæ de^e progressione est "exercitus" annotata, huius Principis nostri & domini Eruigij māsuetudo temperare disposuit, idè annuente nobis glorioso, & religiosissimo Eruigio Principe nostro, necessarium hoc sanctum Concilium definiuit, ut hi, qui^f super prædictam legem, testificandi dignitatem perdididerant, recepto testimonio pristinæ dignitatis, causas exequi possint

^a De sunt Exc.

^b F. Nascitur.

^c Commeatur. Exc.

^d Hisp. atq; Galliciæ. Exc. C. A. & Grat.

^e Neglectu quolibet C. A.

^f Proditione. Exc. Deest Exc.

^g Per supradict. leg. Exc.

possint debitæ actionis; qualiter nobilitatis solitæ titulum reportâtes, & quæq; de præteritis legitimè testificare voluerint, licentiæ obtineant votum, & à iudicibus nullis prohibitionibus arceantur: hoc videlicet adijcientes, vt si quid in præteritis testificare voluerūt; si pro sola rei infamatione reiecti sunt, testimonio suo nuper conquirant, quod in præteritis conquirere poterant: tantum si illo tempore, quo in præteritis ad testimonium dicendum vocati sunt, & supradictæ legis institutionibus reprobati, aut aliam criminis notam eos tunc non habuisse patuerit, aut tricennium tum effluxisse, cum ad testimonium fuerant prolati, hi qui eos reprobauerant manifestè conuicerint.

Triennium. Exc.

VIII. De his, qui uxores suas diuortio intercedente, relinquunt.

Præceptum Domini est, vt excepta causa fornicationis, vxor à viro dimitti non debeat. Et ideò quicumq; citra culpam criminis prædicti, vxorem suam quacunq; occasione relinquerit; quia quos Deus iungit, ille separare disposuit, tam diu ab Ecclesiastica communicatione priuatus, & à cœtu omnium Christianorum maneat alienus, quàm diu, & ad societatem relictæ coniugis redeat, & partem sui corporis, honesta lege coniugij sinceriter amplectatur, & foueat. Hi tamen, qui iam admoniti à Sacerdote semel, & bis, terq; vt corrigantur, ad tori sui coniugij noluerunt redire confortium, ipsi se suis meritis, & à Palatinæ dignitatis officio separabunt, & insuper generosæ dignitatis testimonium, quàm diu in culpa fuerint, amissuri sunt; quia carnem suam discidiij iugulo tradiderunt.

Dimiserit. Exc.

Quod. Exc. iunxit. Exc.

Comunione priu.

Exc. Grat. & C.A.

Quam diu societatem relictæ coniug. amplectatur

sinceriter & foueat. Itaq; qui iam

&c. Exc. & Grat.

Ad earum suæ coniugis nol. C.A.

sic ferè Gratian. & Exc. nisi quod pro caru habeant totu.

Matth. 5. 31. 32. 33. Præceptum Domini est. Ino p. 8. c. 329.

IX. De confirmatione legum, quæ in Iudæorum nequitiam promulgatæ sunt.

De Iudæorum autem execranda perfidia, discretis titulorum sententijs editas nouiter à glorioso Principe leges vigilantibus sensuum intentione perlegimus; discreto etiam grauitatis pondere earum instituta probauimus: & quia debitæ rationis iudicio editæ, Synodali indagatione probatæ sunt, irrevocabili deinceps iudiciorum ordine, pro eorum excessibus tenebuntur: id est leges de commemoratione prisca- rum legum,

Sunt, iuxta eandem legum præfixum ordinem titulorum, qui in eodè Canone numerantur. C.A.

Districto. Exc.

Dignatione. Exc.

Leg. quæ de comm. p. r. scar. carmoniarum, & Iudæorum transgr. Exc.

Malitur omnes he leges lib. legum. Prolego. vii. 11. 1. 3.

legum, quæ in Iudæorū transgressionibus promulgatæ sunt, atque de nouella confirmatione earum. Item ne Iudæi, aut se, aut suos filios, vel famulos à baptismo subtrahant. Item ne Iudæi more suo celebrent pascha, vel carnis circuncisiones exercent, ac ne Christianum quemquam fide Christi dimoneant. Item ne Iudæi Sabbata, cæterasque festiuitates ritus sui celebrare præsumant. Item vt omnis Iudæus diebus Dominicis, & in prænotatis diebus ab opere cesset. Item ne Iudæi more suo diiudicent escas. Item ne Iudæi ex propinquitate sui sanguinis connubia ducant. Item ne Iudæi religioni nostræ insultâtes, sectam suam defendere audeant: ac ne à fide refugientes alibi se transducant: & ne quilibet refugientes alibi suscipiat. Item ne Christianus à Iudæo quodcunque munus, contra fidem Christi accipiat. Item ne Iudæi libros illos legere audeant, quos Christiana fides repudiât. Item ne Iudæis mancipia deseruiant, vel adhæreant Christiana. Item si Iudæus Christianum esse testatur, & ob hoc non velit à se reijcere mancipium Christianum. Item professio Iudæorum, quando vnusquisque ad fidem veniens, indiculum professionis suæ conscribere debet. Item conditiones Iudæorum, ad quas iurare debeant hi, qui ex eis, ad fidem venientes, professiones suas dederint. Item de Christianis mancipijs Iudæorum, quæ se non prodiderunt, Christiana, siue de publicatoribus eorum. Item ne Iudæi, à quolibet potestate accepta, extra Regiam ordinationem, Christianum quemquam imperare plectere, vel distringere audeant. Item vt Iudæorum serui, necdum adhuc conuersi ad Christi gratiam conuolauerint, libertati donentur. Item ne Iudæi administratorio vsu sub ordine villicorum, atque actorum Christianam familiam regere audeant: & de damnis eorum, qui ijs talia ordinanda iniunxerint. Item vt Iudæus ex alijs prouincijs, vel territorijs ad regni nostri ditionem pertinētibus veniens, Episcopo loci, vel Sacerdote se presentare non differat: vel quid huic in toto obseruari conueniat. Item qualiter concursus Iudæorum diebus institutis ab Episcopo fieri debeant. Item, vt quicumq; Iudæum secum obsequentem habuerit, expetente Sacerdote eū apud se retinere nō audeat. Item vt cura omnis distinguendi Iudæos, solis Sacerdotibus debeat. Item de damnis Sacerdotum, vel Iudicum, qui in Iudæis instituta legum adimplere distulerint.

Far. Item de blasphematorib. sanctæ Trinitatis. Itē Exc.

Baptismi gratia. Exc. C. A.

Dimoueat est. l. 4.

Fugientes. C. A.

Quomodo. Exc. Debeat. Exc.

Deest Exc.

Publicatibus. C. A.

Impetere. Exc. Vt si. Exc.

In ordinem. Exc. Redigere. Exc.

In Tolet. C. A.

Assequentem. Exc.

Iudicijs. Exc.

Item

Dist. 54. Et si Iudæorum serui.

Item ne iudices quidquam de Iudæorum excessibus extra Sa-
cerdotum conuentionem iudicare præsumant. Item vt^a Epif-
copi immunes habeantur à damnis; cum eorum Presbyteri,
ea, quæ ipsi non correxerint, ad eos non remiserunt corrigē-
da. Item de referuata Principibus miserendi potestate, in his,
qui conuersi ad fidem Christi veraciter fuerint. Item vt Epif-
copi omnes Iudæis ad se pertinentibus libellum de suis edi-
tum erroribus tradant; & vt professions eorum, vel condi-
tiones in scrinijs Ecclesiæ condant. Quarum omnium legū
promulgatio grauida, sicut Synodali iudicio comprobata, ita
generali omnium nostrorum definitione in eorum erit de
inceps excessibus^b excernenda.

X. De his qui ad Ecclesiam confugium faciunt.

Pro his qui quolibet metu, vel terrore Ecclesiam appetunt, cō-
sentiente pariter, & iubente gloriosissimo domino nostro Er-
uigio Rege, hoc sanctum Concilium definiuit, vt nullus au-
deat confugientes ad Ecclesiam, vel residentes inde abstrahe-
re, aut quodcunq; nocibilitatis, vel damni, seu spolij residen-
tibus in loco sancto inferre: sed esse potius his ipsis, qui Ec-
clesiam petunt, per omnia licitum in triginta passibus ab Ec-
clesiæ ianuis progredi: in quibus triginta passibus, vniuscui-
usq; Ecclesiæ, in toto circuitu reuerentia defendetur: sic ta-
men, vt hi, qui ad eam confugiunt, in extraneis, vel longè se-
paratis ab Ecclesia domibus nullo modo^d obcellantur. Sed in
hoc triginta passuum numero, absque domorum extranearū
receptaculis, progrediendi aditum obtinebunt: ^f qualiter, &
requisitæ naturæ vsu debitis expleant locis, & nullo tenean-
tur euentu necessitudinis, qui Dominicis se defendendos cō-
miserint claustris. Si quis autem hoc decretum violare ten-
tauerit, & Ecclesiasticæ excommunicationi subiaceat, & feue-
ritatis Regiæ feriat sententia. Ipsos tamen, qui ad Ecclesiam
refugium fecerint, ^h iuxta præscorum Canonum instituta, ⁱ hi
qui eos ^k competunt Sacramenta reddiderint, & Sacerdos
Ecclesiæ ipsius ab Ecclesiæ foribus non abstraxerit, aut fu-
ga talium, si ^l venerit, Sacerdoti quærenda est, aut damnorum
sententia, secundum electionem Principis, huiusmodi Sacer-
dotibus irroganda.

^a Ep. tunc imm. Ex.
C.A.

^b Exercenda. Exc.

^c Passus. Grat.

^d Abscedant Grat.
& Iuo. obcellantur.
C.A.

^e Progrediētes. Gra.
^f Vt ad inquisitione
naturæ vsu debitis
exceant locis. Grat.

^g Confugium Grat.
^h Si iuxta. Exc.
ⁱ His qui. C.A.
^k Reperunt Grat.
Iuo. & Exc.

^l Euenerit. Exc.

XI. De cultoribus idolorum.

Præcepta Domini sunt dicentis: Non facies tibi sculptile, ne-
que omnem similitudinem, quæ est in cælo desuper, & quæ
in terra deorsum, nec eorum, quæ sunt in aquis sub terra: non
adorabis ea, neque coles. ^b Item: Qui immolat dijs, occidetur,
præterquam Domino soli. Item: Vir, aut mulier, qui ^c faciant
malum ^d in conspectu Domini Dei sui, ^e & transgrediantur
pactum illius, vt vadant, & seruiant dijs alienis, & adorent
^f eos, solem, & lunam, & omnem militiam cæli, quæ non
^g præcepi; & hoc tibi fuerit nunciatum, audiensque inquisi-
ris diligenter, & verum esse ^h repereris; & abominatio facta
est in Israel, educes virum, ac mulierem, qui rem scelera-
tissimam perpetrarunt ad portas ciuitatis tuæ, & lapidibus
obruentur. Præcepta hæc Domini non in ultione, sed in ter-
rore delinquentium apponentes, non mortis ^k per hanc^l sen-
tentiam promulgamus, sed cultores idolorum, veneratores
lapidum, accensores facularum, & ^m excolentes sacra fontium,
vel arborum admonemus, vt agnoscant, quod ipsi se spon-
tanæ morti subiiciunt, qui diabolo sacrificare videntur:
mortis enim nomine diabolus appellatur: sicut de eo scrip-
tum est: Et erat illi nomen mors. Ac proinde omne sacrile-
gium idololatriæ, vel quidquid illud est contra sanctam fidem,
in quo insipientes homines captiuati diabolicis culturis in-
feruiunt, Sacerdotis, vel iudicis instantia ⁿ inuenta hæc sacri-
legia eradantur, & exterminata truncantur. Eos verò qui ad ta-
lem ^o errorem ^p concurrunt, & verberibus coërceant, &
onuistos ferro suis dominis tradant. Si tamen domini eorum
per iurisiurandi attestacionem promittant, se eos tam sollicitè
custodire, vt ultra illis non liceat tale nefas comittere. Quod
si domini eorum nolunt huiusmodi reos in fide sua suscipere,
tunc ab eis, à quibus coërciti sunt, Regis conspectibus
presententur: vt principalis auctoritas liberam se talibus do-
nandi potestatem obtineat. Domini tamen eorum, qui nun-
ciatos sibi talium seruorum errores vlcisci ^q distulerint, excō-
municationis sententiam perferant, & iura serui illius, quem
coërceare nolunt, se amisisse cognoscant. Quod si ingenuo-
rum personæ his erroribus fuerint implicatæ, & perpetua ex-
communicationis sententia ^r ferientur, & arctiori exilio ^s vl-
ciscantur.

Exod. 20.

Exod. 22.

Deuter. 17.

Concil. Tol.

16. cap. 2.

Apocal. 6.

^a Neq; horum. C. A.
^b Itemq; immolans
dijs. C. A.
^c Facit. C. A.
^d Ante conspectum
Domini. Exc.
^e Tui. C. A.
^f Transgrediuntur.
^g Eos vel sol. Exc.

^h Præcepit. C. A.
ⁱ Reperis. Exc.

^j Deest. Exc.

^k Per absentiam. C. A.
^l Deest. Exc.

^m Excolentes font. ad
mon. vt M. ff.

ⁿ Inuentum, vt sa-
crileg. Exc.

^o Horrorem incur-
runt. C. A.
^p Accurrunt. Exc.

^q Noluerint. Exc.

^r Feriantur. Exc.
^s Vlciscantur. Exc.

XII. De^a interdictione temporis constituti, quo debeat
Concilium celebrari.

Placuit huic^b venerando Concilio, vt iuxta^c priorum Canonum instituta, Episcopi singularum prouinciarum annis singulis in vnaquaq, prouincia Calendis Nouembribus Concilium celebraturi conueniant. Quisquis autem in prædictis Calendis Nouembribus pro celebratione Synodi venire distulerit, excommunicationi debitæ subiacebit.

XIII. Conclusio definitionum, in qua & Deo gratia referuntur, & pro Principe exoratur.

Præmissis his omnibus Synodalibus gestis, quæ honesto decretorum fine compleuimus, perpetuum his robur per manuum nostrarum subscriptionem adnectimus; dantes^d in his gloriam, & honoré immortali Deo, & Domino nostro: quo inspirante & determinationis nostræ sententia viguit, & probitas causarum honesto fine compleuit. Cuius sanctæ Trinitatis poscimus inenarrabile^f nomen, & gloriosam ineffabilis potentiae maiestatem, vt det amatori Christi serenissimo domino nostro, atque amantissimo Eruigio Principi, cuius iussu ad hunc meruimus aduocari conuentum, imperare clementer, regnare feliciter, habere de clementia fructum, obtinere de iustitia præmium, de pietate trophæum: quo & hic inuictus victor hostium semper appareat, & post diuturna huius^e æui curricula, ad regnum^h æternæ vitæ cum suis omnibus coronandus perueniat: te præstante Deo, & saluatore Iesu Christo Domino, qui cum Deo Patre, & Spiritu sancto vnus in Trinitateⁱ viuis, & glorificaris Deus in secula seculorum. Consummatū est hoc sanctum Concilium die octaua Calendarum Februariarum, anno feliciter primo serenissimi, atque clementissimi domini nostri Eruigij Regis, Era DCC. XVIII.

Interfuerunt huic sancto Concilio Pōtificates numero triginta quinque.

EGO Iulianus, indignus vrbis Regiæ Toletanæ sedis Episcopus, hæc Synodica instituta à nobis edita subscripsi.
Ego

^a F. indictione. C. A. indicto, rectè vt infra.
^b Sancto. Exc.
^c Priorum Episcoporum singularum prouinciarum instituta annis. Exc.

^d Pro. Exc.

^e Vnde. Exc.

^f Numen. Exc.

^g Seculi. Exc.
^h Aeternum cum. Exc.

ⁱ Viuit & regnat. Exc. Viuit & glorificatur. C. A.

- 2 Ego Iulianus, Dei gratia Spalensis ecclesiæ sedis Episcopus, hæc Synodica instituta à nobis edita, subscripsi.
- 3 Ego Liuba, Bracarenfis sedis ecclesiæ Episcopus, similiter.
- 4 Ego Stephanus, Emeritenfis sedis Episcopus, &c.
- 5 Ego Asfalius, Abelenfis ecclesiæ Episcopus, &c.
- 6 Ego Leander, ecclesiæ Illicitanæ Episcopus, similiter.
- 7 Ego Palmatius, ecclesiæ Vrcitanæ Episcopus, &c.
- 8 Ego Concordius, Palentinæ sedis Episcopus, &c.
- 9 Ego^a Recilla indignus Accitanæ ecclesiæ Episcopus, &c.
- 10 Ego Simpronius indignus Segobriensis ecclesiæ Episcopus, &c.
- 11 Ego Speraindeo Italicensis sedis Episcopus, &c.
- 12 Ego Geta Eliplensis ecclesiæ Episcopus, &c.
- 13 Ego Memorius Arcauicensis Episcopus, subscripsi.
- 14 Ego Tructemundus Elborensis sedis Episcopus, &c.
- 15 Ego Isidorus Setabitanæ ecclesiæ Episcopus, &c.
- 16 Ego Gaudentius Valerianensis ecclesiæ Episcopus, &c.
- 17 Ego Deodatus Segobriensis ecclesiæ Episcopus, &c.
- 18 Ego Genetius Tudensis ecclesiæ Episcopus, &c.
- 19 Ego Froaricus Portucalensis ecclesiæ Episcopus, &c.
- 20 Ego Felix Iriensis ecclesiæ Episcopus.
- 21 Ego^b Antonianus Bastitanæ ecclesiæ Episcopus similiter.
- 22 Ego Proculus Bigastrenfis ecclesiæ Episcopus, &c.
- 23 Ego^c Acula Cauriensis ecclesiæ Episcopus, &c.
- 24 Ego^d Reparatus Vefensis ecclesiæ Episcopus, &c.
- 25 Ego Prouidentius Salmanticensis ecclesiæ Episcopus, &c.
- 26 Ego^e Sisebaldo, Tuccitanæ ecclesiæ sedis Episcopus, &c.
- 27 Ego^f Argibudo, Eliberitanæ ecclesiæ sedis Episcopus, &c.
- 28 Ego Ella, Segontiensis ecclesiæ Episcopus similiter.
- 29 Ego Siberitanus, Oxomensis ecclesiæ Episcopus similiter.
- 30 Ego Ioannes, Pacensis ecclesiæ Episcopus, &c.
- 31 Ego Theodulfus Astigitanæ ecclesiæ Episcopus.
- 32 Ego Samuel, Malacitanæ ecclesiæ Episcopus, &c.
- 33 Ego Gundulfus, Lamecensis ecclesiæ Episcopus, &c.
- 34 Ego Eufrafius, Lucensis ecclesiæ Episcopus, &c.
- 35 Ego^g Theoderacus, Afsidonensis ecclesiæ Episcopus, &c.

^a Iulianus Regia vrbis primo loco subscribit in Tolet. CC. Vnde is Concilio præfuit, non Iulianus Spalensis.

^a Rixila. C. A.

^b Sic leg. ex Concil. Tolet. 23. cap. 10.

^b Anthonius. C. A.

^c Atula. C. A.

^d Aliàs Separatus.

^e Sisebado. C. A.

^f Argibado. C. A.

^g Theoderacus. C. A. Bene Isidorus Pacensis in chron. solum 25. Episcopus interfuisse huic Concilio affirmat; malè alij qui vnus & quadraginta, & quinque Abbates, & tredecim viros illustres ex officio Palatinos, cum Abbates quatuor, & vii illustres quindecim subscribant.

Ecc Item

Item Abbates.

V Aldreudus Abbas.
 Florentius Abbas.
 Gratinus Abbas.
 Faustinus Abbas.

Item Vicarij Episcoporum.

E Go Annibonius Presbyter, "agens vicem domini" & Pontificis mei Gildemeri Episcopi Complutensis ecclesie, subscripsi. ⁴ Tenens. C.A.
⁵ Defunct. Exc.

Ego Vincentius Presbyter, agens vicem domini & Pontificis mei Felicis Episcopi Daniensis ecclesie, subscripsi.

Asturius Diaconus, agens vicem domini, & Pontificis mei Hospitalis Episcopi Valentinae ecclesie, subscripsi.

Item ex viris illustribus officij
 Palatini.

E Go Sefullus hæc statuta, quibus interfui, annuens subscripsi.

Ego Reccaredus similiter subscripsi.

Ego Vvitissa similiter subscripsi.

Ego Vvimar similiter subscripsi.

Ego Theudila similiter subscripsi.

Ego Ostrulphus similiter subscripsi.

Ego Salamirus similiter subscripsi.

Ego Theudfredus similiter subscripsi.

Ego Egiseberinus similiter subscripsi.

Ego Theudulfus similiter subscripsi.

Ego Ildigifus similiter subscripsi.

Ego Vitulus similiter subscripsi.

Ego Ella similiter subscripsi.

Ego Adilegus similiter subscripsi.

Ego Atanefus similiter subscripsi.

EDITA

EDITA LEX IN CONFIRMATIONE
 Concilij Toletano, sub die octava Calend.
 Februarij, anno feliciter primo
 gloriae nostrae.

IN NOMINE DOMINI,
 Flavius Eruigius Rex.

Magna salus populi gentisque nostrae a regno conquiri- ⁴ Ac regni. Exc.
 tur, si hæc Synodalia decreta gestorum, sicut pio deuotionis nostrae studio acta sunt, ita inconuulsibilis nostrae legis valido oraculo confirmentur; vt quod serenissimo nostrae celsitudinis iussu, à venerandis Patribus, & clarissimis palatij nostri senioribus, discreta titulorum exaratione est editum, præsentis legis huius nostrae edicto ab æmulis defendatur. ⁵ Etenim hæc ipsa definitio Canonum sub isto ^c renodata ordine titulorum; id est, de agnita, & confirmata ^d prælectione fastigij Principalis in nomine ^e nostrae serenitatis. ⁶ Est enim hæc ipsa. Exc.
⁷ Notata. Exc.
⁸ Prælatione. Exc.
⁹ Sanctæ Trinitatis. Exc.
 Item de his, qui pœnitentiam non sentientes accipiunt. Item de culpatorum receptione, vel cõmunionem apud Ecclesiam. Item vt in locis vbi Episcopus non fuit, nunquam Episcopus ordinetur. Item de quorundam consuetudine Sacerdotum fœdissima, qui oblati Deo per se sacrificijs non communicant. Item de concessa Toletano Pontifici generalis Synodi potestate. Vt Episcopus alterius prouinciæ, cum conuentione Principum, in vrbe Regia ordinetur. Item de recepto testimonio personarum, qui per legem, quæ de promotione exercitus facta est, testificandi licentiam perdiderunt. Item de his, qui vxores suas diuortio intercedente relinquunt. Item de confirmatione legum, quæ in Iudæorum nequitiam promulgatae sunt, iuxta earundem legum præfixum ordinem titulorum, qui in eorum Canone adnumerantur. Item de his, qui ad Ecclesiam confugium faciunt. Item de cultoribus idolorum. Item de ^f interdicto temporis constituti, quo ^g debuit ⁱ Indicto. Exc.
ⁱ Debeat. Exc.
 Concilium celebrari. Item conclusio definitionum, in qua & Deo gratiæ referuntur, & pro Principe exoratur. Quibus omnibus Synodalibus ^h gestis, atque decretis & debitam reuerentiam honoris impendimus, & patulum auctoritatis nostrae vigorem his innectere ⁱ procuramus. Ideoque præmissas has cõstitutiones Synodicas à præsentis die, vel tempore, ⁱ Decretis atque per actis & deb. Exc.
ⁱ Propteramus. Exc.
 Eec 2 id est,

id est, ab octauo Calendas Februarij, anno primo regni nostri, nullus audeat cōtemnere; nullus etiam præterire; nemo earundem constitutionum audeat iura conuellere; nullus temerator hæc decreta^a subuertet, nemo illicitator, vel cōtemp^btor vigorem his institutionibus subtrahet; sed generaliter per cunctas regni nostri prouincias, hæc Canonum instituta nostræ gloriæ temporibus acta, & auctoritatis debitæ fastigio præpollebunt, & irreuocabili iudiciorum exercitio, prout^b constitutæ sunt^c in omnibus regni nostri prouincijs^d celebres habebuntur. Si quis autem hæc instituta contemnat, contemp^etorum se nouerit damnari sententia: id est, vt iuxta voluntatem nostræ gloriæ, & excommunicatus à cœtu nostro resiliat, & insuper decimam partem^e rei suæ fisci partibus sociandam amittat. Quod si nihil habuerit facultatis, vnde prædictam compositionem persoluere possit, absq;^d aliquo infamio sui, quinquaginta eum oportebit ictibus^e verberari. Edita lex in confirmatione Concilij^f Tolet, sub die octauo Calendarum Februariarum, feliciter primo regni gloriæ nostræ.

IN NOMINE DOMINI, FLAUIUS Eruigius Rex, hoc legis nostræ edictum in confirmatione huius Concilij promulgatum subscripsi.

De subscriptionibus Concilij Tolet. xij.

Multi in duodecimo Concilio Toletano Episcopi subscribunt, qui alijs interfuerunt Synodis, vt Asfalius Abilensis ecclesie in Emeritensi. Concordius Palentina, in undecimo Toletano. Felix Daniensis per Procuratorē, in eodē. 11. Froaricus Portucalensis, in tertio Bracar. Gaudentius Valerianensis in. 11. Tolet. Genetius Tudensis, in tertio Bracar. Leander Illicitana, in. 11. Tolet. Palmatius Urcitana, in eodem undecimo: sicut Recilla Accitana. Alij verò alijs succedunt, vt Antonianus Bastitana, qui successit Etherio, in. 11. Tolet. Acula seu Atula Cauriensis, qui Donato in Emeritensi. Argibudo, qui Argibado Eliberitana, Ella, in. 8. Tol. Deodatus Segobriensis, qui Egica, in. 11. Tolet. Eufrasius Lucensis, qui Rectogeni, in. 3. Bracar. Felix Iriensis, qui Idulfo Felici, in eodē Bracar. Geta Eliplensis, qui Seruando, in octauo Tolet. Gundulfus Lamecensis.

^a Subuertere. Exc.

^b Constituta. Exc.
^c Defuncte. Exc.

^e Facultatis suæ. Exc.

^d Alia infamia. Exc.

^e Verb vt semper in famis permaneat. Exc.

^f Toletani. Exc.

Lamecensis, qui Theodisco, in Emeritensi. Gildemirus Complutensis per Procuratorem, qui Ascisco, in. 11. Tolet. Hospitalis Valentina per Procuratorem, qui Suintero in. 11. Tolet. Ioannes Pacensis, qui Deodato, in Emeritensi. Isidorus Setabitana, qui Athanasio, in. 11. Tolet. Iulianus urbis Regia, qui Quirico, in. 11. Tol. Iulianus Spalensis, qui Fugituo, in. 10. Tolet. Liuba Bracarensis, qui Leodecisco Iuliano, in. 3. Bracar. Prouidentius Salmanticensis, qui Egeredo, in. 10. Tolet. Proculus Bigastrens, qui Ioanni, in. 11. Tolet. Reparatus Uesensis, qui Unadila, in. 8. Tolet. Samuel Malacitana, qui Dunila, in. 8. Tolet. Seueritanus Oxomensis, qui Godiscalco, in. 11. Tolet. Sisebaldo Tuccitana, qui Vincetio, in. 8. Tolet. Speraindeo Italicensis, qui Epartio, in. 8. Tolet. Simpronius Segobriensis, qui Sinduito, in. 11. Tolet. Stephanus Emeritensis, qui fuit sanctissimus & venerabilis vir, qui Proficio, in Emeritensi. Tructemundus Elborensis, qui Sozimo, in. 10. Tolet. Theodulfus Astigitana, qui Stephano, in. 8. Tolet. Theuderacus Asidonensis, qui Pimenio, in. 7. Tolet. In C. M. s. Regij monasterij sancti Laurentij, primo loco subscribit: Iulianus indignus urbis Regia Toletana sedis Episcopus, hæc Synodica subscripsi. Deinde secundo loco est: Ego Iulianus, Dei gratia Spalensis sedis Episcopus, hæc Synodica instituta à nobis edita subscripsi.

Notæ in Concilium. XII. Toletanum.

Cap. i. [IN Missarum solennijs] De symbolo recitando alta voce in Missarum solennijs, superius diximus. Nunc de Missa nomine & huius vocis antiquitate aliquid addamus, ex sententia Patrum. Missa nomen Latinum, non Hebraum est, vt Neoterici studiosè excogitant. Isidorus Hispal. lib. etymolog. 6. cap. 19. Alcuinus de diuinis officijs, & Remigius de offic. Missar. Missa à pramittendo, vel emittendo, vel dimittendo, dicitur. Vnde Ambrosius lib. 2. epist. 14. in Missa catechumenorum utitur illa voce, dimissis catechumenis. Alij à gemina missione dictam existimant. Prima missio est catechumenorum, altera fidelium, qua fieri solet per actus sacris, clamante Diacono: **ITE MISSA EST**; hoc est, finita & completa est oblatio. Cassianus lib. 2. instit. cap. 13. Nocturna Missa meminit: quod nihil aliud est, quam dimissio, qua

fiabat à Synaxi peracta & finita oratione. Et lib. 3. instit. cap. 7. sic
 „ inquit: Is verò qui in Tertia, Sexta, Nona, priusquã psalmus cœ-
 „ ptus fuerit, ad orationem non occurrerit, ulterius oratorium introi-
 „ re non audeat, nec semetipsum admiscere psallentibus; sed congrega-
 „ tionis Missam, stans proforibus, praestoletur: & alibi: Missam
 „ vigiliarũ, pro dimissione peractis vigilijs. Vnde rectè auctor Cha-
 „ conius Hispanus, siue alius, in notis Cassiani existimat, apud Cas-
 „ sianum sumi Missam, pro quacumque Synaxi, siue congregatione,
 „ quam monachi publicè orandi causa faciebant; nempe, Tertia, Sex-
 „ ta, Nona, & alijs. Accipiebant verò nomen ab ipsa dimissione com-
 „ pleta oratione. Nam, ut Smaragdus ait, orationes, id est collecta, qua
 „ in fine cursus à Sacerdote dicuntur, Missa, id est Deo transmissa
 „ dicuntur. Unde idem Cassianus Missam, finem Synaxeos vocat,
 „ lib. 3. cap. 7. ut supra dictum est. Verum cum ex omnibus solennita-
 „ tibus, sacrificijs, & oblationibus labiorum, quæ Deo in orbe terrarũ
 „ fiunt, maxima oblatio sit sacrum Missa, ratione veri & proprii sa-
 „ crificij, & sanguinis Christi, in quo panis & vinum in corpus, &
 „ sanguinem Christi transsubstantiatur, inde per excellentiam Mis-
 „ sa nominatur, oblatio & sacrificium illud incruentum corporis &
 „ sanguinis Christi, quod quotidie à Sacerdotibus peragitur: ad quod
 „ omnia alia officia diuina, tamquã ad scopum, diriguntur. Missa
 „ nomen, pro hoc sacrificio usurpari, non est recens, sed antiquum: ut
 „ constat ex Euaristo P. P. tertio à Petro, apud Burch. lib. 3. decret.
 „ cap. 27. Omnes basilica: & Alexandro P. P. à Petro quarto, episc. ad
 „ Omnes orthodoxos, & Telesphoro P. P. sexto à Petro, canon. Nocte
 „ sancta. de consec. dist. 1. Hac eadem voce utitur Leo Magnus, episc.
 „ 88. & S. Ambrosius episc. 33. S. Augustin. sermone de tẽpore. 91.
 „ Idem Gregorius Magnus, & Isidorus Hispalensis, & complures il-
 „ lius seculi Patres.

C. 3. Per definitiones Canonum antiquorum] Concilij Tolet. 4.
 „ Can. 75. & toto Concilio. 5. 6. & 7. cap. 1. Id enim tot Concilijs,
 „ & decretis cauetur: Nam, ut inquit Gregorius Turon. lib. 3. sum-
 „ „ pserant Gothi hanc detestabilem consuetudinem, ut si quis eis de
 „ „ Regibus non placuisset, gladio eum adpeterent, & quem libuisset
 „ „ animo, hunc sibi statuerent Regem: & Concil. Tolet. 16. cap. 10.
 „ „ dicitur. Quia iurisiurandi transgressio valde inoleuit, & machi-
 „ „ nandi contra Principes nostros consuetudo seua.

C. 4. Ex Concilio Nicæno tit. 8.] Habetur nunc cap. 6. de non or-
 „ dinandis Episcopis per vicos.

C. 4. Titul. 57.] Idẽ habetur Concil. Carthag. 2. c. 5. & Laodic. c. 57.
 „ Sed

Cap. 5 Sed in vno die si plurima] Hinc patet in more fuisse, plures
 „ vno die missas dici, aliqua urgente necessitate. Vnde Concilio Sale-
 „ „ gunstadenſi cap. 5. Item decretum esse dicitur, ut unusquisque Pres-
 „ „ byter in die non amplius, quàm tres missas celebrare præsumat: &
 „ „ Altisiodorenſi cap. 10. Non licet super vno altario, in vna die duas
 „ „ Missas dicere. Liberum vero aliquando fuisse, vno die plures mis-
 „ „ sas celebrari, tradit etiam Uvalafrius Strabus, de rebus Ecclesia-
 „ „ sticis. c. 21. ubi ad suam notitiam peruenisse grauium virorum re-
 „ „ latu testatur, Leonem Papam saepe septies, aut octies vno die cele-
 „ „ brare solitum: contra vero D. Bonifacium Archiepiscopum & Mar-
 „ „ tyrem, semel duntaxat per diem. Necessitate vero exigente pluries
 „ „ fieri permissum, ex Gratian. de cons. d. 1. cap. sufficit, ex Alexan-
 „ „ dro P. P. qui sic habet. Sufficit Sacerdoti vnã Missam in die
 „ „ vna celebrare: quia Christus semel passus est, & totũ mundum rede-
 „ „ mit. Non modica res est, vnã Missam facere, & valde felix est,
 „ „ qui vnã dignè celebrare potest. Quidam tamen pro defunctis vnã
 „ „ faciunt, & alteram de die, si necesse fuerit. Qui vero pro pecunijs, aut
 „ „ adulationibus secularium, vna die præsumunt plures facere Mis-
 „ „ sas, non æstimò euadere damnationem. Hoc Alexander. In septem
 „ „ casibus vno die plures dicere Missas licet: primus, die Natiuitatis,
 „ „ quo tres dici possunt. Can. Nocte sancta, media nocte, & diluculo, &
 „ „ tertia hora, & alijs, ut tradit Doctor insignis Nauarro capit. 25.
 „ „ Summa, nu. 78. Idem Durandus in Rational. lib. 4. c. 1. Turrecre-
 „ „ mata in dict. can. sufficit. Syluester in Summa, voce Missa, Soto. 4.
 „ „ sent. dist. 13. q. 2. art. 2. Leo primus episc. 81. ad Dioscorum addit,
 „ „ Sacerdotem Missam iterare posse, cum solennior festiuitas con-
 „ „ uentum populi numerosioris indixerit, & ad eam tanta multitudo
 „ „ conuenerit, quam recipere basilica simul vnã nõ possit. Tum enim,
 „ „ ait Leo, sacrificij oblatio proculdubio iteratur. Idem Innocentius,
 „ „ cap. consulisti, de celebratione Missarum. Hodie idfit, cum sub
 „ „ vna parochia, vnus Sacerdos duo habet oppida vnita. Ex alijs etiã
 „ „ causis idem licere, tradunt Doctores scholastici Antonin. 3. p. tit.
 „ „ 13. cap. 6. S. 4. & Paludan. in. 4. d. 15. q. 2. Uvalafrius. de rebus
 „ „ Eccles. c. 21.

Cap. 5 In sola tantum extremi.] Hunc morem celebrandi sapius in die
 „ Missa sacrificium, & in ultimo sumendi Comunionis sancta gra-
 „ „ tiam, tempore Cypriani in vsu fuisse, patet ex eius epistola. 63. ad
 „ „ Cæcilium.

Cap. 6 Libera Principis electio] Studium & labor eligendi viros
 „ Episcopatus præficiendos, penes Reges tempore Gothorum erat:

quod usq; , Romanorum pontificum indulgentia, ad nostra tempora penes Hispania Reges resedit. Constat id ex epistola Braulionis ad Isidorum, Hispalensem Episcopum: ut quia, inquit, Eusebius noster Metropolitanus decessit, habeas misericordiae curam; & hoc filio tuo, nostro domino suggeras, ut illum illi loco praeficiat; cuius doctrina sanctitas ceteris sit vitae forma. Cui Isidorus sic respondet: de constituendo autem Episcopo Tarraconensi, non eam quam petisti, sensi sententiam Regis: sed tamen & ipse adhuc, ubi certius conuertat animum, illi manet incertum. Et Concilio. 16. Tolet. in tomo Egicae Regis cauetur, ut si quis Episcopus in sua diocesi idolatriam fieri permiserit, officio suo deponatur; alio tamen Principali electione ibidem constituto, qui possit huius institutionis ordinem servare. Unde constat ad Regiam curam pertinere, nominare Episcopos: quod fiebat hoc pacto. Rex de ea re nominationem referebat ad Concilium: Concilium autem inquirebat, an nominatus dignus esset eo munere, ut ad Episcopatum eueheretur: quod si inuentus esset moribus & doctrina ornatus, statim à Concilio confirmabatur.

Patet hoc etiam ex Concil. 16. Toletano in decreto iudicij ab universis edito; de depositione Sisberti Praefulis Toletani, his verbis: Igitur quoniam fauente Domino, Concilium est quocitius inchoandum, secundum praeelectionem, atque auctoritatem totiens dicti nostri domini, per quam in praeteritis iussit venerabilem fratrem nostrum, Felicem Spalensis sedis Episcopum, de priuata sede Toletana, iure debito curam ferre, nostro eum in postmodum reseruans ibidem decreto firmandum, ob id nos cum consensu Cleri ac populi, ad saepe dictam Toletanam sedem pertinentis, praedictum venerabilem fratrem nostrum, Felicem Episcopum, de Spalensi sede, quam usque hactenus rexit, in Toletanam sedem Canonicè transducimus.

Confirmatus iam à communi Concilio Episcopus, cogebatur se coram Metropolitano intra duos menses sistere; ut constat ex Concilio Tarracon. cap. 5. estque apud Gratian. distinct. 65. c. si quis in Metropol. Totam hanc potestatem probandi & confirmandi Episcopos, à Rege libera electione designatos, qua ante penes Concilium generale erat, in hoc Concilio, ob causas in Canone assignatas, in Archiepiscopum Toletanum transfertur, veluti in totius regni Primatem. Omnia autem haec fiebant concessione Romana, & Apostolica sedis, cuius auctoritatē Ecclesia Hispania semper maiorem in modum coluit, & obseruauit. Et habetur distinct. 63. cap. cum longè lateq;.

Cap. 7 Omnis disciplina] Ex lege Uvamba lib. 12. legum Uvisegothorum tit. 2. leg. 8. ubi dicitur, ut amisso testimonio dignitatis, protinus

tinus ad ultima seruitutis conditionem redigatur, quisquis laicus, simul ut inimica aliqua vis aduersus gentem Gothorum ingruisset, eam non omni ope propulsare conatus fuisset.

C. 10. Qui eos competunt] Multum huic decreto lucis infertur ex leg. Uvisegoth. lib. 9. tit. 3. de ijs, qui ad Ecclesiam cōfugiunt; & amplius ex lib. 6. tit. 4. leg. 16. qua agitur de homicida ad Ecclesiam confugiente. Verba sunt: Sed etsi contigerit, eum ad altare sanctum fortasse confugere, non quidem praesumat eum absque consultu Sacerdotis persequutor eius abstrahere. Consulto tamen Sacerdote, ac reddito sacramento, ne eundem sceleratum publica mortis pœna condemnet, Sacerdos eum sua intentione ab altari repellat, & extra chorum proyiciat: & sic ille, qui eum persequitur comprehendat: Cui ab Ecclesia eiecto non alias mortales inferat pœnas; sed in potestate parentum, & eorum, cuius propinquus occisus fuerit, contrahendus est; ut excepto mortis periculo, quid de eo facere voluerint, licentiam habeant. De immunitate Ecclesiarum supra diximus.

Lex] Leges condere post peracta Concilia in eorum confirmationem, ab Imperatoribus Romanis Reges Gothi acceperunt; gens cum in hac re, tum in alijs plerisque Imperij amula.

Confirmatū est hoc Concilium Toletanum. 12. in Concilio Toletano. 13. cap. 9. ubi sic scriptum est: Licet unanimi cōsensionis nostra iudicio gesta Synodalia Toletani Concilij duodecimi acta sunt, atque disposita, qua anno primo gloriosi Principis Erwigij in hac urbe Regia celebrata sunt, &c.

INCIPIVNT GESTA
Synodalia in vrbe Toletana, sub
Era DCC. XXI. Anno regni
excellentissimi Eruigij Prin-
cipis quarto.

Libatæ charitatis instinctu alternis visionum obtutibus redditi, & in vnum cœtum^a fauore Deo pariter aggregati, in Ecclesia videlicet sanctorum Apostolorum Petri, & Pauli, anno regni quarto serenissimi Eruigij Principis, sub die pridie Nonas Nouembris, Era DCC. XXI. Cum vnusquisque nostrorum debitis locaretur in sedibus, adfuit idem Princeps, pleno fidei ardore subnixus, & humilitatis gratia decoratus: qui Synodico cœtui deliberationis suæ vota commendans, & vt pro se Deum instantissimè deprecarentur, exoptulans, hoc præsertim est adloquutus sufficienti exhortatione Concilium, vt ecclesiasticæ disciplinæ quæ congruunt, & corrigendis moribus quæ conueniunt, tractatus nostri euidencia sancirentur. Deinde religiosa vota suæ clemētiae, quibus subueniendum miseris definiuit, Synodali conuentui confirmanda cōmisit; offerens videlicet sacris Pontificibus tomum; obsecrans pariter & obtestans, vt quidquid illic venustioris calami resperione congestum, Synodalis potentiae conderetur ordine titulorum. Tunc nos pro suscepto à Principe tomo, gloriam dedimus Deo, & eidem Principi benediximus glorioso. Idem tamē Princeps postquam votorum suorum^b insinuationem peregit, à conuentu Concilij gratiosus exiuit. Tunc post præsentiae Principalis abcessum, hoc in tomi ipsius allegatione^c peruenimus exaratum.

^a Auctore. Exc.

^b Actionem. Exc.

^c Reperimus. Exc.
Sed in Conc. Tol.
13. sub initium &
15. peruenire etiā
pro inuenire possi-
tum. In C.S. Facun-
di, inuenimus.

IN NO-

IN NOMINE DOMINI, FLAVIUS
Eruigius Rex sanctissimis Patribus, in hac sancta
Synodo residentibus.

Ecce sanctissimi, religiosa pietate excolendi Pontifices, & diuini cultus instantissimi sectatores, corā cœtus vestri reuerētia humilis, deuotusq; prosternor, reclinis adfisto, prōptus adstipulor: primum de conuentus vestri aggregatione Patri luminum gratiarum copiam soluens; deinde votorum meorum studia, vestris iudicijs dirimenda committens. Nec enim fas est, quemquam, etiam^a si bonum sit opus sine consilio agere: ^b cum tamen multum proficit, bona cum consilio bonorum exegisse. Vnde, vt breui exhortatione perorem vota mea, quibus remedia pietatum^c exerceri delector, sensibus Paternitatis vestræ agnoscenda insinuo: quæ tamen, ne oblitu quodam memoriam fugiant, & relationi propriæ curarum ea intercapedo subducat, in huius tomi complicatione accipite^d renotata. Illud primum volenti mihi miseris parcere conuenit intimare, quod diuulsam per tyrannidem nostri corporis partem in societatis nostræ gremiū conamur reducere. Etenim retroactis diuē memorię prædecessoris nostri Vvambæ Regis temporibus, quæ in profanatoribus patriæ, cum Paulo quōdam tyrannidem assumpserant, illata sit sententia vltionum, quo per iudicij vniuersalis edictum, am-^emisso testimonio, rebusq; proprijs caruerunt, cuncta hæc vestræ sanctitudini nota sunt. Quos tamen, & in collegio societatis nostræ recipere, & rebus, quibus fas fuerit, deuouimus^f reuestire. Nam & de accusatis modū volumus ponere iustissimæ perquisitionis: quo siue de religiosis, siue de laicis quicumque accusationis cuiusque^g studio propulsatus, non occultis fraudibus, vel violentijs comprimatur: ^h nec ad dandam professionem violenter arceatur; sed in communi omnium examine iudicetur; quo secundum publicæ professionis suæ tenorem, aut offensibilis debitas damnationis pœnas excipiat, aut innocens ex iudicio omnium comprobatus clarescat. Nam quid iam de tributorum fiscalium exactionibus referam? Quorum redhibitiones tantis debitorum cumulibus increuerunt, vt si exigi penitus iubeantur, & status^k subruat funditus populorum, & ^l fragamine collisionis eorum vltimum terra sentiat propriæ prolapsionis excidium. Vnde his etiam

^a Si nondū sit opus.
Exc.
^b Cum multa promissit Deus bona.

^c Exercere. Exc.

^d Anotata. Exc.

^e Qui. Exc.
^f Quæ cuncta. Exc.

^g Deuestire. Exc.

^h Stud. fuerit prop.
Exc.
ⁱ Nec clam. ad. Exc.

^k Subruatur. Exc.
^l Fragamine. Exc.

etiam talibus priuatis, seu etiam fiscalibus seruis remedia pietatis præoptans nostra gloria affluenter impendere, omnes tributorum exactiones, quæ apud illos de retroactis temporibus^a relucet, vsque ad primum annum^b celsitudinis nostræ, mansuetudo nostra illis omitendas laxauit, & stylo propriæ auctoritatis^b omittendas instituit. Quas etiam^c auctoritates sacrosancto cœtui vestro relegēdas elegit. Illud quoque adiiciens loquar, quod votis nostris horribile, & animis execrabile semper^d est: cum nobilitate conditio libertorum, vel seruorum etiam adæquata, gentis nostræ statum degenerat. Ob quam rem, id nostræ gloriæ animis placet, vt exceptis seruis fiscalibus, vel libertis, abraza deinceps huius malæ præsumptionis licentia, nullus, qui ex seruitute quorumlibet seruus sit, vel libertus, ad Palatina officia transeat: quod si fecerit, illi seruiturum proculdubio reducendum se nouerit, ex quo aut conditionis propriæ originem sumpsit, aut libertatis titulum reportauit. His votorum meorum insinuationibus allegatis, quæso, vt fortia paternitatis vestræ adiutoria^f prorogetis: luce enim clarius constat, quod aggregatio sacrosancta Pontificum, quidquid censuerit obseruandum, per sancti Spiritus donum,^g omni maneat æternitate perfixum. Et ideò vniuersitatem Paternitatis vestræ, atque sublimium virorum nobilitatē, qui ex aulæ Regalis officio in hac sancta Synodo^h nobiscum sessuri præelecti sunt, obtestor pariter, & coniuro, atque per ineffabile illud sanctissimæ Trinitatis sacramentum conuenio, vt quid in medio vestri se iudicandum, vel retractandum inuexerit; tam quæ per nos dicta, quàm etiam cætera, quæ vestris auditibus se ingesserint audienda, cum omni vigore iustitiæ & temperamento misericordiam, dirimere procuretis: quo cum omni reuerentia Patrum præcedētium regulis subdita totius vnanimittatis vestræ sententia non aliunde, quàm ex veritatis fonte procedat: sicq; & his quæ præmissa sunt solidū deliberationis stylū prōptissimè apponatis, & reliqua adhuc quæ necessaria sunt in peragendis Ecclesiasticæ regulæ disciplinis, & dirimenda tractetis, & dirempta,^k religiosa sub diligentia cōscribatis. Qualiter dum doctrinam^l respergitis salutarem in populis, Christum Dominum,^m in emolumento iustitiæ capiatis: vt & vobis prædicantibus, & nobis implentibus, quæ diuinis oculis complacent, sit vtrisque partibus, & in hoc seculo delucro animarum

^a Adjacent. Exc.
^b Defunt. Exc.

^c Remittendas. Exc.

^d Auctoritas. Exc.

^e Est nobilitatis conditio.

^f Illic. Exc.

^g Prærogatis. Exc.

^h Omnino est ad æternitatem perfixum. Exc.

ⁱ Vobiscum. Exc.

^j Communivig. Exc.

^k Religiosiori diligens. Alias.

^l Desperg. Exc.

^m In cumulando iustitiæ fructu capiatis. Exc.

ⁿ Complacent, & quæ nobis proficiat semper agere valeamus. Sit vtrisque parentibus in hoc secul. Exc.

animarum ineffabile gaudium, & in futuro de^a peruen-^a Prouentione. M. G.
tione æternitatis præmium inconuulsum. Datum sub die pridie^b Nonas Nouembris, anno feliciter quarto regni^b Secundo. Exc.
gloriæ nostræ, in Dei nomine, Toletō.

Perlecto igitur^c præeuntis tomi^d necessario institutio-^e Coram cunctis tomi. Exc.
num exorsu, prius de fide sanctæ Trinitatis fermocinationis nostræ cœpit esse principium: profitentes pariter, & credentes ea, quæ de hac sancta Trinitate, & Euangelia tradunt, & Apostolorum sanctiones instituunt; sicut Nicæna Synodus hoc pietatis sacramentum exposuit; sicut Constantinopolitana definitio sanxit; vel primi Ephesini cœtus, atq; Chalcedonensis euidens doctrina constituit; iuxta quod etiã sacrosancti Symboli elucubrata professio claret, quæ in Misfarum solennitatibus patula cunctorum acclamatur fidelium voce.

Recitatur hoc Symbolum ad verbum in officio Isidoriana Mozara-
tum, c. 1. 2.
Concil. Tol.
c. 8.

Symbolum Nicæni Concilij.

Credimus in vnum Deum Patrem omnipotentem, factorem cœli, & terræ; visibilium omnium, & inuisibilium conditorem; & in vnum Dominum Iesum Christum, Filium Dei vnigenitum; ex patre natum ante omnia secula; Deum ex Deo, lumen ex lumine; Deum verum ex Deo vero; natū, non factum; homouision Patri, id est, eiusdē cum Patre substantiæ: per quem omnia facta sunt, quæ in cœlo, & quæ in terra. Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit; & incarnatus est, de Spiritu sancto, ex Maria virgine, homo factus; passus sub Pontio Pilato; sepultus, tertia die resurrexit; ascendit in cœlos; sedet ad dexteram Patris; iterum venturus in gloria iudicare viuos, & mortuos; cuius Regni non erit finis. Credimus & in Spiritum sanctum, Dominum, & viuificantem;^a Deest Exc.
ex Patre, & Filio procedentem; cum Patre, & Filio adorandum, & glorificandum: qui loquutus est per Prophetas: in vnam Catholicam, atque Apostolicam Ecclesiam.^a Deest Exc.
Confitemur vnum Baptisma, in remissionē peccatorum; & expecta-

expectamus resurrectionem mortuorum, & vitam ^a futuri seculi. Amen.

Post huius sanctæ fidei dispositam ^b structuram, quasi super solidissimam petram, cæterorum "negociorum" sequentium construximus fabricam; vt "eo" firmitate inconuulsibili durent, ^c quo super fundamentum veræ fidei fuerint constructa perenne. Vnde & ^d has in commune sententias, quas Principis hortatu construendas accepimus, communi voto edidimus, quas etiam æterno reuerentiæ vigore obseruandas fore censemus.

^a Vturi est in Concilio Tolet. 15.

^b Scripturæ. Exc.

^c Deest Exc.

^d Deest Exc.

^e Quæ. Exc.
^f Has omnium in Exc.

INCIPIVNT CAPITVLA

Concilij Toletani decimi tertij. XLVIII.

Episcoporum, anno quarto Eruigij

Principis facta.

- I **D**e reddito testimonio dignitatis eorum, quos profanatio infidelitatis cum Paulo traxit in societate tyrannidis.
- ij De accusatis Sacerdotibus, seu etiam optimatibus palatij, atq; Gardingis; sub qua eos iustitia cautela examinari conueniat.
- iii De tributorum Principali relaxatione in plebe.
- iiii De munitione prolis Regiæ.
- v Ne defuncto Principe relictam eius coniugem aut in coniugio sibi quisquam, aut in adel erio audeat copulare.
- vi Vt exceptis seruis vel libertis fiscalibus, nullus de seruitute quorumlibet aut libertis, deinceps ad Palatinum officium, quocumq; tempore transeat.
- vii De his, qui pro accidentia iurgiorum, altaria nudare presumunt, vel luminari Ecclesie subtrahunt.
- viii Ne admonente Metropolitanano, quisquã ex confinimis ad locum, ubi inuitatur, venire contemnat.
- ix De confirmatione Concilij Toletani duodecimi, quod factum est anno primo gloriosissimi Eruigij Regis.
- x Vtrum audeant ministrare hi, qui pœnitentiã accipiunt in Sacerdotio constituti.
- xi Ne quis alienum Clericum, vel Monachum suscipiat fugientem.

De

- xij De non excommunicandis à proprio Episcopo personis illis, qui ad Metropolitanum suum, negocia sua gesturi accesserint.
- xiii De relatione gratiarum, qua post peractionem Concilij, Deo & Principi persoluantur.

I. De reddito testimonio dignitatis eorum, quos profanatio infidelitatis cum Paulo traxit in societatem tyrannidis.

Præconabile signum est, illis semper negocijs interesse, quæ & à pietate incipiunt, & per pietatis viscera temperantur. Pietas enim, vt ait Apostolus, ad omnia utilis est. Cuius virtutis admirabili dono cor gloriosi, atque religiosissimi Principis nostri diuino igne succensum decreuit pariter, & elegit, vt in vnum cœtum omnes Hispaniæ aggregati Pontifices, illa decernerent, quæ & grauedines pressurarum remoueant, & subleuationis opem deiectis opulenter impendant. Primo igitur negociorum exorsu, hortante pariter, & iubente religiosissimo domino nostro Eruigio Rege, decernendum nobis occurrit, vt omnes, quos scelerata quondam contra gentem, & patriam coniuratio Pauli in perfidiam traxit, & titulo testimonij honestioris ^a abiecit, ad statum dignitatis pristinæ redeant, & nulla deinceps illis ob hoc catena iudicialis obsistat; sed omnes ita generosæ stirpis, ac nobilitatis propriæ subeant decus, vt præteritæ infidelitatis nullum perferant dedecus. Quod etiam, & de filijs eorum decernimus obseruandum, qui post admissum parentum præmemoratae profanationis scelus nati esse produntur; siue de cæteris omnibus, qui ex tempore diuæ memoriæ Cinthilani Regis, simili hucusq; infamationis nota respersi sunt. Et quia incassum à seruitute exiit, qui spolijs premitur, hoc etiam adiiciendum præcelsi Principis nostri clementia iussit, vt aggregati cœtus nostri sententia definiret, quo cum recepto testimonio dignitatis, congruis alerentur substantijs. Vnde consonam votis eius sententiam præfirmantes elegimus, vt ea, quæ de rebus eorum nulli donata, neque in stipendijs data; sed tantum filci sunt ^b viribus applicata, vnusquisque quod cuique proprium fuerit, incunctanter per auctoritates Regias possidendum recipiat,

^a Abegit vnus. M. ff.

^b Iuribus M. ff. alij.

Fff 2

recipiat, & receptum proprii arbitrii libertate disponat. Illa verò, quæ de eorum bonis largitione Principali cuiuslibet donata, vel in stipendio data sunt, in eorū iure, quibus concessa sunt, perpetim tenebuntur. Huius ergo pietatis sententiam, quam, ordinante prædicto glorioso Principe nostro, formauimus, si quis immutandam elegerit, & tantæ misericordiæ fabricam subruere tentauerit, per iudicium omnipotentis Dei, anathema sit.

II. De accusatis Sacerdotibus, seu etiam optimatibus Palatii, atq; Gardinguis; sub quæ eos iustitia cautela, examinari conueniet.

Secundæ collationis obiectu res nostro cœtui lacrymanda occurrit, quæ tanto est Synodalis iudicii pondere abigenda, quanto immensam stragem populis affert pariter, & ruinam. Etenim decursis retro temporibus vidimus multos, & fleuimus, ex Palatini ordinis officio cecidisse, quos & violenta professio ab honore deiecit, & trabale Regum sanctione iudiciū aut morti, aut ignominie perpetue subiugauit. Quod importabile malum, & impietatis facinus exhorrendum religiosi Principis nostri animus abolere intendens, generali omnium Pontificum arbitrio retractandum inuexit, & vltimi Synodalis potentie auctoritate cohibendum instituit. Vnde congruam deuotionis eius sententiam decernentes, hoc in commune decreuimus, vt nullus deinceps ex Palatini ordinis gradu, vel religionis sanctæ conuentu, Regiæ subtilitatis astu, vel profanæ potestatis instinctu, siue quorumlibet hominum malitiose voluntatis obnixu, citrà manifestum & euidentem culpæ suæ indicium, ab honore sui ordinis, vel seruitio domus Regiæ arceatur: non antea vinculoꝝ nexibus illigetur: non quæstioni subdatur: non quibuslibet tormentorum vel flagellorum generibus maceretur: non rebus priuetur: non etiam carceralibus custodijs mancipetur: neq; adhibitis hinc inde iniustis occasionibus, abdicetur, per quod illi violentia occulta, vel fraudulenta professio extrahatur: sed is, qui accusatur, gradū ordinis sui tenens, & nihil ante de supradictorū capitulorum nobilitate persentiens, in publica Sacerdotū, seniorum, atq; etiam Gardingorū discussione reductus, & iustissimè perquisitus; aut obnoxius reatui

De Gardinguis habes in tractatu de officio palatini Gothorum.

detectæ

detectæ culpæ legum pœnas excipiat, aut innoxius iudicio omnium comprobatus appareat. Illos tamen, quos in locis talibus manere constiterit, vnde nocibilis perfugij suspicio sit, aut eos, quos pro cõturbatione terræ diligentius oporteat custodiri, hos sine aliquo vinculoꝝ, vel iniuriæ damno, sub libera custodia consistere oportebit. Sic tamen repulso omni terrore, sub circumspecta & diligenti custodia habeantur, vt tempus, quo iudicari eos oporteat, nullo modo sub fraudulentia dilatetur, quo ab vxoribus, vel propinquis, atq; etiam rebus suis diutissimè separati professionem suam videantur dedisse inuiti: quæ tamen, si data fuerit, modis omnibus non valebit: sed iuxta superiorem ordinem, illud tamen pro vero accipietur, quod ex ore eius agnitum generali fuerit iudicio comprobatum. Nam de cæterorum ingenuorum personis, qui Palatinis officijs nõ hæserunt, & tamen ingenuæ dignitatis titulum reportare videntur, similis ordo seruabitur: qui, etiam si pro culpis minimis (vt affolet) flagellorum ictibus à Principe verberentur, non tamẽ ex hoc, aut testimonium amissuri sunt, aut rebus sibi debitis priuabuntur. Quod si de infidelitatis crimine quicquã eis obijcitur, simili, vt superius præmissum est, ordine iudicandi sunt. Quod Synodale decretum diuino, vt confidimus, spiritu promulgatum, si quis Regum deinceps, aut temeranter custodire neglexerit, aut malitiosè præterire prælegerit; quo quisquã de personis taxatis aliter, quàm præmissum est, prædamnetur, aut astu congestæ malitiæ perimatur, vel deiectus sui ordinis loco priuetur, sit cum omnibus, qui ei ex delectatione consenserint, in conspectu altissimi Dei Patris, & vnigeniti Filij eius, atque Spiritus sancti perenni anathemate vltus, & diuinis, vel æternis addicetur ardoribus concremandus. Et insuper quidquid cõtra hanc regulã sententiæ nostræ, aut in persona cuiuscunq; fuerit actum, aut de rebus accusatæ personæ extiterit iudicatum, nullo vigore subsistat, quo persona ipsa aliter quàm decernimus iudicata, aut testimonij sui dignitatem amittat, aut quæstu rei propriæ careat. Nec enim hæc, & talia prometes Principibus domesticæ correctionis potestas adimitur. Nam specialiter de laicis illis, quos non culpa infidelitatis adstrinxit, sed aut seruitij sui officio torpentes, aut in commissis sibi actibus reperiuntur esse mordaces, vel potius negligentes, erit Principi licitum huiusmodi personas,

Scribe tantum, vt alibi. Nam hec voces saepe in Gothicis Mss. confunduntur.

Fff 3 absq;

Macvax in
fra etiam
vsurpatur.

absq; aliquo eorum infamio, vel rei propriae damno, & feruitij mutatione corrigere, & in commissos talium, alios, qui placeant transmutare.

III. De tributorum Principali relaxatione in plebe.

Tertij ordinis gloriosae insinuationis occurfu liberalitas Principalis longè, latèq; diffusa, nostro se inuexit cœtui agnoscenda: quæ, sicut ex puro fonte Regiæ provisionis processit, ita Synodalis conuentus debet sanctione præstringi. Et ideò religiosi Principis nostri Eruij Regis affectus in toto gentis suæ ambitu, vsquequaq; porrectus de virtute in virtutem quodammodo gradiens, & quasi quibusdã passibus ad meliora conscédens, hoc per stylū Regiæ auctoritatis decreuit, vt omne tributum præteritorum annorum, vsque in anno primo regni sui, quod in priuatis, siue in fiscalibus populis relucet, absolutionis perpetuæ debeat sanctione laxari: & tamen de ipsis tributis præcipiens thesauris publicis exhiberi, quæ exacta, & non illata fuisse constiterint. Quod pietatis beneficium admirantes, non solùm vigorem gloriæ definitioni eius apponimus, sed & perpetuæ excommunicationi cum, qui contra hæc venerit, subiiciendum esse sancimus.

III. De munitioe prolis Regiæ.

2. Dies cō-
cilij.

Pridianæ diei exercitia gloriosa, quibus per trium Capitulorum adnotationem pietas Principalis se monstrauit eximia, cogunt cœtus nostri reuerentiam aliquid promulgare, quo valeat, & pietati regiæ vicē beneficentiæ reddere, & Principali soboli ad futurum prodesse. Prouidentia enim salutaris semper est utilis; imò semper est utile, quod ad veram pertineat salutē. Et ideò piæ sollicitudinis cura extenti, defensionis decretum promulgare prælegimus in regiam prolem; & tuitionis in futurum obtendere pietatem, qui paternis beneficijs nequiuimus reddere vicem. De hoc sanè Principe nostro Eruij Rege id nos definisse conueniat, cuius prouida fide pacato imperio regimur, affectu fouemur, præmijs fruimur: qui profanatoribus perditum libertatis decus restituit: qui de accusatis modum, quo iustissimè examinentur decreuit: qui terram gentis propriae, & illæsam ab hoste seruauit, & multiplici

Quod in alio. M. 4

tiplici tributorum relaxatione erexit. Et ideò, qui tot erga gentis suæ populos eius beneficia persentimus, dignum est, vt saltim eius filijs fortia tuitionis ad futurū adminicula pro rogemus. Contestamur ergo omnes præsentis, & absentes, seu etiam futuris temporibus subsequentes Sacerdotes, vel Principes, seu cuiuscūq; honoris, aut ordinis homines coram Deo, & sanctis Angelis eius, vt nullus ad futurum posteritati eius, vel gloriosæ coniugis suæ Liubigotoni Reginæ, atq; his, qui gloriæ suæ filijs, vel filiabus coniuñcti esse noscuntur, seu etiam, qui adhuc coniuñcti non sunt, sed protinus coniuñgendi sunt, iniustas lædendi occasiones exquirat: nullus occultè, vel publicè, per quæ abdicentur, malitię suæ contra eos vota extendat: nō eos gladio, vel qualibet perniciofa factione interimat: nullus consiliū, vel opus; quibus iniustè deiciantur, vel nudentur rebus, exhibeat: nullus his iniustè violentum tonsuræ signaculum imprimat: nullus vestem, contra ordinem gloriosæ coniugis eius, vel filiabus suis, atque nuris mutare præsumat: nullus etiam extra euidentis culpæ indicium, aut exilijs eos relegandos inducat, aut eorum corporibus quarunlibet detractionum, vel flagellorum inferat detrimenta: quo cum præmemoratis omnibus, omnis eius in tota ad futurum gloriosa posteritas, nec læsionis iniustam perferat notam, nec rerum sentiat detrimenta. Si quis autem hominum; cuiuslibet sit ordinis, aut honoris, huic nostræ sententiæ non acquiescens filios, filiasue gloriæ suę, vnà cum ferensissima coniuge sua Liubigotone Regina, vel supradictis omnibus amodò, vel quãdoq; sine iusto partis suæ negocio, aut lædendos impetierit, aut deiciendos elegerit, vel ex propria deliberatione consenserit, quo, aut de rebus sibi debitis iniustè expoliati nudentur, aut dolo, vel machinamento quolibet deiciantur, sit æterno anathemate vltus, & futuri examinis iudicio condemnatus.

V. Ne defuncto Principe, relictam eius coniugem, aut in coniugio sibi quisq;, aut in adulterio audeat copulare.

Execrabile facinus, & aduetę admodum iniquitatis est opus, defunctis Regibus superstitis eius coniugis regale torum appetere, & horrendis pollutionum maculis fordinare. Quis enim Christianorum æquanimiter ferat defuncti Regis coniugem alieno postmodum connubio vti? aut sequuturi Prin-

Sic supra
habitu, &
libellū, pro
habitu, &
libellus.

cipis libidini subiugari? Et quæ fuit domina gentis sit post modum prostibulum fœditatis? Et quæ toris extitit regalibus honoris Regij sublimitate coniuncta, stupris eorum, vel coniugijs, quibus pridem dominata est, abdicetur vt reprobata? Quid ergo si moriuntur Principes, nunquid inhonorandas relinquunt sui corporis partes? aut quia ad gaudia cœlestia Christiani transeunt Reges, propterea ad contumeliam in seculo eorum deuocandæ sunt coniuges? Nusquam ergo inhonoratum esse oportet, quod honorandum conuenit opportunè haberi. Nulli ergo licebit superstitem Reginam sibi in coniugio ducere, non fordidis contactibus maculare. Non hoc fecuturis Regibus licitum, non cuiquam hominum licebit esse permissum. Quod si facere tale aliquid quisquam præsumpserit, quo aut superstitem Reginam, post decedentis Principis mortem, sibi in connubio copulet, aut adulterina pollutione contamine; siue sit Rex, siue quilibet hominum, qui huius nostræ sanctionis sententiam violare præsumpserit, sit ab omni Christianorum cōmunionem seclusus, & sulphureis cum diabolo contradatur ignibus exurendus. Quicumque igitur huius constitutionis nostræ præsumpserit conuellere, vel abraderè sanctionem, sit nomen eius abrasum, & deletum de libro vitæ; vt tartareas iudicij pœnas excipiat, qui hæc decreta honestatis deuouerit violanda.

VI. Vt exceptis seruis, vel libertis Fiscalibus, nullus de seruitute quorumlibet deinceps aut libertis, ad Palatinum officium quocumque tempore transeat.

Sæpe obfuscatur nobilium genus subiectum seruitutis importabile dedecus; quod & generosos adæquatum infamat, & dominis plerumque notam proditionis importat. Multos enim ex seruis vel libertis, plurimum ex Regio iussu nouimus ad Palatinum fuisse pertractos officium; qui tamen affectare cupientes sublimitatem honoris, quam illis subtrahebat natio obfuscatæ originis; dum æquales dominis per susceptum Palatinum officium facti sunt, in necem dominorum suorum vehementius grassauerunt. Et, quod nefas est dicere, etiam hi, qui à dominis suis libertatis beneficio potiuntur, ipsi quoque dominis suis, Regio iussu tortores existunt. Nam quid iam si præcedentium, & antiquorum historica narratione memoremus

Idem sæpe à Romani Imperatoribus factum constat.

mus excidia, in qua obscœna seruitutis cōditio dominorum sæpe suorum casum operiens, & regnum pariter labefactare fecit, & dominos? Ac proinde hortante pariter, ac iubente prædicto gloriosissimo Principe, hoc nostri cœtus aggregatio obseruandum instituit, vt exceptis seruis, vel libertis fiscalibus, nullus seruorum, atque etiam libertorum quorumlibet, deinceps ad Palatinum quandoque transire permittatur officium: nec etiam locorum fiscalium, atque etiam proprietatis Regiæ adminiculatores, vel actores fieri quolibet tempore admittantur: sed conditionis suæ usum deinceps vnusquisque seruorum, vel libertorum veraciter reminiscens, ita sibi ab ordine Palatino extorris proficiat, vt dominis suis, vel vel dominorum suorum posteritati nec noceat, nec æqualis existat. Quod si deinceps, quoruncumque sit, libertus, seu etiam seruus, vel omnis eorum ad futura progenies, qui post huius sanctionis nostræ sententiam ad officia præmissa accedat, illic quolibet tempore, aut seruiturus, aut obsequendus modis omnibus contradatur, ex quo aut seruitutis originem duxit, aut libertatis decus subire promeruit.

VII. De his qui, pro accidentia iurgiorum, altaria nudare præsumunt, vel luminaria Ecclesiæ subtrahunt.

Hierem. c. 8. vide not. Vt his, qui faciunt opus Domini fraudulenter, & desidiosè, Propheticus sermo annunciat. Et si illi vae incurrunt, qui negligenter opus Domini faciunt, quod supplicium merebuntur, qui diuinæ seruitutis cultum, malitia intercedente ab altaribus Christi subducunt? Illos dicimus, qui obstinatè mentis dolositate confusi, cum aliqua eos molestia fraternalium iurgiorum pupugerit, insana ilico temeritate abrepti, altaria nudantes, sacratis vestibus exuunt, luminaria subtrahunt, ac diuinorum sacrificiorum cultum, malitia intercedente subducunt. Et quod in hominibus se vindicare non possunt, iniuriam Deo (quod peius est) inferunt. Vnde si huiusmodi, pro fraternali odio homicidæ reatu adstringitur, pro contemptu diuino qui de pœnæ merebitur? Etenim iuxta quod diuinus sermo increpat: Si peccauerit vir in virum, placari ei potest Deus: si quis autem peccauerit in Deum, quis pro eo rogaturus est? Facile ergo talium Sacerdotum excessibus illa Domini sententia coaptabitur, qua malitia percutitur Sacerdotum. Dicit

Allusio est ad illud Ioannis locum e- pistola. 1. c. 3. Omnis qui odit fratrem suum, homicida est. 1. Reg. 2. Si autem in Dominum peccaueris, est in. c. 2. 1. Reg.

1. Reg. 6.2. Dicit enim: Honorificantes me honorificabo; qui autem cō-
 26. q. 5. Qui cumq; Sacer-
 dos. temnunt me, erunt ignobiles. Quicumq; ergo Sacerdotū, vel
 ministrorum, deinceps causa cuiuslibet doloris, vel amaritudi-
 nis permotus, aut altare diuinum, vel vestibus sacratis exue-
 re præsumperit, aut qualibet alia lugubri veste ^a accingi; seu a Acciozerint, Gra-
 etiam si consueta luminariorum sacrorum obsequia de tem-
 plo Dei subtraxerit, vel extingui præceperit, aut quodcunq;
 lugubritatis in templo Dei induxerit, atq; (quod peius est) oc-
 casionem nutrierit, vnde de templis Domini aut officia con-
 sueta defint, aut oblatio singularis sacrificij videatur in aliquo
 defraudari; si eum antea verè pœnitudoinis coram Metropolita-
 no satisfactio non purgauerit, ignobilitati perpetuæ manci-
 patus, iuxta superiorem sententiam Domini & loci sui digni-
 tate se nouerit, & honore priuari. Illis proculdubio personis
 ab hac vltionis sententia separatis, quæ aut contaminationem
 sacrorum ordinum, vel subuersionem sanctæ fidei metuētes,
 aut hostilitatem, vel obsidionem perferentes, seu etiam diui-
 norum iudiciorum sententiam metuentes, tale fecisse conti-
 gerit: in quorum factō plus humilitas, qua Deus placetur,
 quàm interni laboris dolositas declaratur.

VIII. *Ne admonente Metropolitano, quisquam ex confinitimis
 ad locum ubi inuitatur, venire contemnat.*

Matth. 5. Si generaliter obediendū omni fratri in tātum à Christo præ-
 cipitur si angariati fuerimus passibus mille, vt non solum obe-
 dientiæ vota paremus, sed etiam gemino id charitatis officio
 peragamus, iā quomodo obediendum est præminēti? Quibus
 Apostolus ita obedire præcepit, ne de inobediētia fratris vi-
 deantur vllomodo contristari. Accedit enim multoties, vt cau-
 sa salutis alicuius, vel collationis necessariæ, euocati à Princi-
 pe, vel Metropolitano confinitimi Sacerdotes, venire differāt,
 & diuersis excusationibus agant, quibus implere quæ iubentur
 omittant: hac de re nascitur & difficultas ordinibus, & cō-
 temptus maioribus. Et ideò si quis Episcoporum à Principe,
 vel Metropolitano suo admonitus, designato sibi dierum ra-
 tionabili ad veniendum spatio, siue pro festiuitatibus sum-
 mis, Pascha scilicet, Pentecoste, & Natiuitate Domini ce-
 lebrandis, siue pro causarum negocijs, seu pro Pontificibus
 consecrandis, vel pro quibuslibet ordinationibus Principis;
 excepta

Vnde Ida-
 cius Barci-
 nonensis ve-
 nit Toletum,
 pro celebra-
 dos Paschate
 Resurrectio-
 nis, vt testa-
 tur Iulianus
 Toletan. Præ-
 sul, in proe-
 mio Proquo-
 sici.

excepta ineuitabili necessitate infirmitatis, quæ testibus pos-
 sit comprobari idoneis, ad cōstitutum diem venire distulerit,
 contemptorum se nouerit excōmunicatione multari; si ta-
 men exceptis suprā taxatis capitulis, aut fluminū, aut aërum
 procellosa immensitas, ad præfinitum diem, aditum ei sub-
 duxerit properandi: quod tamen & hoc ipsum conuinci
 idoneis testibus oportebit. Hanc etiam & illi ex Pontificibus
 sententiam merebuntur excipere, qui ex ortos contra se cla-
 mores negociorum, admoniti à Metropolitanō, distulerint
 emendare, atq; compescere: aut si admoniti, vt ad iudicium
 primæ sedis accedant, aut per se noluerint properare, aut va-
 des suos neglexerint legaliter informatos dirigere.

IX. *De confirmatione Concilij Toletani duodecimi, quod factum
 est anno primo gloriosissimi Eruigij Regis.*

Licet vnanimi consensionis nostræ iudicio gesta Synodalia
 Toletani Concilij duodecimi acta sunt, atq; disposita, quæ
 anno primo gloriosi Principis Eruigij in hac vrbe Regia ce-
 lebrata sunt, nunc tamen, iterato inconuulsibilis nostræ de-
 finitionis assensu, ea ipsa gesta, prout gesta sunt vel cōscripta,
 omni temporum æternitate valitura decernimus, & omni-
 modæ soliditatis vigore firmamus, iuxta ordinem capitulo-
 rum, qui in eisdem gestis cōscriptus esse probatur; id est: De
 agnita, & confirmata prælectione fastigij Principalis in no-
 mine gloriosi dñi nostri Eruigij Regis. Item de his, qui pœni-
 tentiam nō scientes accipiunt. Item de culpatorū receptione,
 vel communionē apud Ecclesiam. Item, vt in locis, vbi Epif-
 copus non fuit, ^a nunquam Episcopus ordinetur. Item de
 quorundam consuetudine Sacerdotum foedissima, qui obla-
 tis Deo per se sacrificijs non communicāt. Item de concessa
 Toletano Pontifici generalis Synodi potestate: vt Episcopi
 alterius prouinciæ, cum conuientia Principum, in vrbe Re-
 gia ordinentur. Item de recepto testimonio personarum, qui
 per legem, quæ de promotione exercitus facta est, testificādi
 licentiam perdididerunt. Item de his, qui vxores suas, diuortio
 intercedente, relinquunt. Item de cōfirmatione legum, quæ
 in Iudæorum nequitiam promulgatæ sunt, iuxta earundem
 legum præfixum ordinem titularum, qui in eodem Canone
 adnumerantur. Item de his, qui ad Ecclesiam confugium
 faciunt.

^a Nusquā est in. 11.
 Concil. Tolet.

faciunt. Item de cultoribus idolorum. Item de interdicto temporis constituti, quo debeat Concilium celebrari. Item conclusio definitionum, in qua & Deo gratiæ referuntur, & pro Principe exoratur; statuentes videlicet, ut qui contra supra dictorum capitulorum decreta venire præsumpserit, & Ecclesiasticæ excommunicationis sententia feriat, & ad legem gloriosi Principis, quæ in confirmatione eiusdem Concilii facta est, teneatur obnoxius.

X. *Utrum audeant ministrare hi, qui pœnitentiam accipiunt in Sacerdotio constituti.*

Tertio die Concilij. Tertij die necessario collationis euentu, visum nobis est antiquorum Patrum indagare de pœnitentum regulis institutum. Etenim digno nobis venerandus honore sanctissimus frater noster Gaudētius, Valerientis sedis Episcopus, per Vicarium personæ suæ ad Concilium destinatum, congressus est nostri reuerentiam cœtus; insinuans sacrosancto Synodali conuentui, quod incommodæ valitudinis nimietate præuentus, per manus impositionem, subactus fuisset pœnitentiæ legibus. Sed utrùm accepta pœnitentia, liceret sibi præcepta sui ordinis contrectare mysteria, vel Missarum solita explere officia, per Synodalia institutionis se maluit certificari responsa. Tunc collatis in vnum de huiusmodi Canonicis instrumentis, hoc sancta Synodus definiuit, ut reconciliatio ne præmissa, soliti ordinis retinet officia. Si enim regulæ præcedentium Patrum, eos qui pœnitentiam in discrimine mortis accipiunt, & nulla de se manifesta scelera confitentur, (si adsit tamen in his, & talibus probitas morum) ad Ecclesiasticos gradus peruenire permittunt, quanto magis, ut hi, qui in ipso Sacerdotio constituti pœnitentiam accipiunt, à sui ordinis officio retrahantur? tantum si se ipsi mortalium criminum professione propria non notarunt. Cum enim omnis Sacerdos tunc sibi licitum sacrificare sciat, quando à malis actibus vacat, qua ratione, qui pœnitentiæ remedium suscipit, quod datur in remissionem peccati, à sacrificijs diuinis se abigit? Pœnitentia enim ad hoc suscipitur, ut peccatum diluat, & peccati sordes hominem iterare non sinat. Qui ergo confidit per susceptam pœnitentiam dimissa sibi peccata, cur confidenter ad altare Domini non accedat? vel cur ordinis

ordinis sui non audeat retentare officia, cum hoc alteri non liceat, nisi ei, qui se à peccatis abstineat? Etenim cum pœnitentiam accipimus, ad similitudinem conditoris nos reformare conamur. Reformatio igitur ipsa medicamentum est, quo delentur piacula. Si enim medicamentum istud assumitur rectè, creatori suo anima reformatur, rectè etiam sacrificandi Deo cultus assumitur; quia in eo similitudo conditoris agnoscitur: si autem pœnitentiæ medicamentum subtrahitur, quod in remissionem peccatorum accipitur, ad similitudinem factoris vsquam non venit. Etenim pœnitentia (ut dictum est) in remedium peccati accipitur; Sacerdotium verò propter munditiam retentatur: ut hoc Sacerdotis & vita, ita fructu bonorum operum floreat, quo & in se delicti passiones extinguat, & prædicamento suo in alijs peccati regnum potentialiter destruat. Huic igitur taliter, ut præmissimus Sacerdoti viuenti, quid oberit, si post acceptas pœnitentiæ leges, diuinis altaribus propositionis offerat panes? Aut nunquid pœnitentiæ donum, quod in remedium fit peccati, in prohibitione deuocandum est sacramenti? Nusquam ergo pœnitentiæ præcepta priuabunt iura cœlestia. Pœnitens enim abstinere à peccatis pariter, & negotiorum secularium tumultibus debet, non ab ijs, quæ sancta videntur & summa, se abstrahere; quæ operantem plus expiant, quam commaculando deturpant. Scriptum est enim: Sacerdos ad hominem mortuum non accedat; id est, mortalium criminum se implicatione non polluat. Non enim dicit Deus, ut Sacerdos ad sacra quæq; non auderet accedere, de quibus præceperat, ut nullo modo Sacerdos de sanctis exiret; sed ut mortis opera non auderet contingere. Ergo abigenda sunt ab omni Sacerdote, quæ maculant; exercenda, quæ mundant. His ergo rationabili sanctione præmissis, hoc sancta Synodus definiuit, ut stante prisorum Canonum sanctione, quicumque Pontificum, vel Sacerdotum, deinceps per manus impositionem pœnitentiæ donum exceperint, nec se mortalium criminum professione notauerint, tenorem retentandi regiminis non omittant: sed per Metropolitanum, reconciliatione, pœnitentium more suscepta, solita compleant ordinis sui officia, vel cætera mysteriorum sibi credita sacramenta. Hoc tantum est obseruandum, ut si aut ante acceptionem pœnitentiæ adiudicatus, nec reconciliatus reperitur pro culpis; aut si in ipsa perceptione

Leuit. 21. ubi legitur ad omnem mort. Sic interpretatur hunc locum Hieronimus in Leviticis, c. 21.

pœnitentiæ reconciliatus implicatum se dixerit mortalibus factis; iuxta æstimationē Metropolitanī abstinere huiusmodi oportet à præmissis officijs. Cæterum, si (vt dictum est) sub pœnitentiæ perceptione consistens, nihil mortalis criminis se admisisse prædixerit; attamē quod fateri hominibus erubescit, absconditum intra claustra sui pectoris delitescit; nouerit ipse sibi de se potestatem esse concessam, vt iuxta conscientiæ suæ fiduciam, vtrum audeat, aut non audeat sacrificare Deo, ex sui potius arbitrij potestate, quàm ex nostri iudicij permissioe procedat.

XI. Ne quis alienum Clericum, vel Monachum suscipiat fugientem.

Matth. 24. Multæ super hoc capitulum Patrum præcedentium sententiæ manauerunt, quod multiplice prohibitione sancitum est, vt alterius Clericum nemo sollicitare, nemo fugientem recipere, nemo etiam, aut obcelare, aut ordinare auderet. Sed quia abundante iniquitate, & refrigescēte charitate, nec honestas attenditur, nec cupiditas inhibetur, agendum est, vt quos impunis admonitio non emendat, euidentis sententia damnationis coërceat. Placuit ergo, vt nullus alienū Presbyterum, Abbatem, ministrum, Subdiaconū, vel quemlibet Clericum, seu etiam Monachum fugientem, vagumq; suscipiat, non ad fugā suadeat, non fugæ latibulum præbeat, non apud se habito vel retento humanitatem impendat; non occasiones, quibus quasi se nesciente alibi lateat, turpi oppositione confingat: nam horum omnium casibus non solum turpatur honestas, sed frequenti dolorum acerbitate confoditur fraternitas. Etenim si dicat quis simplici animo alterius Clericum suscepisse, nec nosse eum fugitium existere, tunc euidentis innocentiae suæ puritas approbanda est, quando eum, quem suscepit, & infra octo dies iuxta legum sanctionem iudici præsentauerit, & infra tempus legibus constitutum, illuc fugitium reduxerit, vnde per fugā vagabundus exiuit. Quicumq; ergo ex pontificibus, seu Sacerdotibus, vel ministris, cæterisq; religiosis huius institutionis nostræ violauerit sanctionem; si huiusmodi susceptor Episcopus est, & eum, quem suscepit, cum his, quæ habere potuit, & ei, à quo euagatus est, sine dilatione restituet; & insuper, vt verè sacrilegus, & transgressor institutionis Paternæ, tanto tempore excom-

munica-

Legib. v. vi.
leg. libro. 9.
iii. 6. inter-
gro.

municatum, & remotum se à suis officijs nouerit esse, quāto eum, qui fugit, sub sua potestate contigerit remorasse. Si autem huius constitutionis nostræ præuaricator Presbyter, Diaconus, vel quilibet ex religiosis videatur haberi, reddito eo, cum rebus sibi debitis, quæ suscepit, ipse solus apud eum anno integro, sub pœnitentiæ censura deputatus tenebitur, cuius fugitium suscepisse mōstratur. Quicumq; tamen talibus humanitatē impendunt, eadem, & simili censura legum exquirendos, & obstringendos se nouerint, qua susceptores fugitiuorū legū sanctione præmonentur adstringi. Illi autē, qui prædecessorū suorū id actum esse temeritate cōtendunt, tunc immunes ab huius vltionis sententia habebuntur, si à tempore ordinationis suæ, infra duorum mensium spatium, eius, qui apud se est, & latebram publicauerint, & personam domino fugitiui reduxerint. His sanē, qui de cōfinitimis Episcopis, cæterisq; Ecclesiarum rectoribus ad Metropolitanum suum pro causarū suarū necessitate confugiunt, sicut licentia talibus per fugij datur, ita hi, qui eos susceperint, damnari, vtpotē receptores fugitiuorum non poterunt: præsertim si & publicè illos apud se habeant, & eos, cum quibus actiones habuerint, ad reposcentis vocem conuenturos admoneant.

XII. De non excommunicandis à proprio Episcopo personis illis, qui ad Metropolitanum suum negocia sua suggesturi accesserint.

Quicumq; ex Clericis, vel Monachis causam cōtra proprium Episcopū habens, ad Metropolitanū suum causaturus accesserit, non ante debet à proprio Episcopo excommunicationis sententia prædamnari, quā per iudicium Metropolitanī sui, vtrum dignus excommunicatione habeatur, pōssit agnosci. Quod si ante iudicium quis Episcoporū in talium personas excommunicationis sententiam præmiserit, illis penitus, quos ligauerint, absolutis, in se illā nouerit retorqueri sententiā. Quod etiam, & inter Metropolitanos conuenit obseruari; si prægrauatus quis à Metropolitanō proprio, ad alterius prouinciæ Metropolitanum molestiam pressuræ suæ agnoscendam detulerit: aut si inauditus à duobus Metropolitanis, ad Regios auditis negocia sua perlaturus accesserit; & ob hoc excommunicationis iugulum à proprio Episcopo illi videatur infigi, hoc tantū est obseruandum; vt si prius vnum-

“Deest in altero Tolet. M. II.”

Ggg 2 quemq;

quemq; excommunicationē contigerit suscepisse, antequam à proprio Episcopo ad alium pertransiret, tamdiu excommunicatus apud eum, cuius iudicium petijt, habeatur, quamdiu excommunicatoris sui obiectibus, vtrum iustè, an iniustè alligatus sit, agnoscat.

XIII. De relatione gratiarum, quæ post peractionem Concilij, Deo, & Principi persoluntur.

His ergo Synodicis institutis subscriptionis nostræ robur ^{alias apponimus} apponimus, & sub tenore diuino, perenni, ea, quæ decreuimus, memoriæ consecramus: dantes immortalī Deo nostro gloriam pariter, & honorem, cuius inspiratione aguntur omnia, quæ salubriter exercentur. Inuictissimo quoq; , atq; religiosissimo Principi Eruigio Regi, multiplicem gratiarum exhibitionē persoluimus, cuius clementissimo iussu in vnum cœtū aggregandi conuenimus. Sit illi pax optabilis, & beata: ducat quoque tempora procurfu longioris æui felicia; & post imperialia terreni regni scepra coronandus perueniat ad cœlestia regna; præstante Iesu Christo Domino Deo, & Salvatore nostro, qui cum Deo Patre, & sancto Spiritu vnus in Trinitate viuit, & gloriatur Deus, in secula seculorum. Amen.

Interfuerunt huic sancto Concilio Pontifices numero XLVIII. Id est:

- 1 Ego Iulianus, indignus sanctæ Ecclesiæ Toletanæ Metropolitanus Episcopus, instituta à nobis definita subscripsi.
- 2 Liuba Bracarenfis Metropolitanus Episcopus.
- 3 Stephanus Emeritenfis Metropolitanus Episcopus.
- 4 Florefindus Spalensis Metropolitanus Episcopus.
- 5 Leander Illicitanæ sedis Episcopus.
- 6 Palmatius Vrcitanus Episcopus.
- 7 Concordius Palentinae sedis Episcopus.
- 8 ^b Mumulus Cordubensis Episcopus.
- 9 Antonianus Bastitanus Episcopus.
- 10 Theuderacius Afsidonensis Episcopus.
- 11 Stercorius Aucensis Episcopus.

Geta

- 12 Geta Eliplensis Episcopus.
- 13 ^a Monofonus Egitanensis Episcopus.
- 14 Froaricus Portucalensis Episcopus.
- 15 Gregorius ^b Oretanus Episcopus.
- 16 Agricius Complutensis Episcopus.
- 17 Proculus Bigastrenfis Episcopus.
- 18 Miro Conimbriensis Episcopus.
- 19 ^c Crescitarus Biterrenensis Episcopus.
- 20 Cicilius Dertofanus Episcopus.
- 21 Ella Segontiensis Episcopus.
- 22 Sonna Oxomensis Episcopus.
- 23 Simpronius Arcauicensis Episcopus.
- 24 Reparatus Vesensis Episcopus.
- 25 Cuniulus Italicensis Episcopus.
- 26 Hilarius Auriensis Episcopus.
- 27 Gundulfus Lamecenfis Episcopus.
- 28 Felix Iriensis Episcopus.
- 29 Atula Cauriensis Episcopus.
- 30 Bellitus Oflonobensis Episcopus.
- 31 Eufraſius Lucensis Episcopus.
- 32 Ioannes Pacensis Episcopus.
- 33 Oppa Tudensis Episcopus.
- 34 Asturius Seta bitanus Episcopus.
- 35 Deodatus Segobienfis Episcopus.
- 36 Tructemundus Elborensis Episcopus.
- 37 Sifebaldo Tuccitanus Episcopus.
- 38 Vincentius Magalonensis Episcopus.
- 39 ^d Vnigirus Abelenfis Episcopus.
- 40 Theodulfus Astigitanus Episcopus.
- 41 Gratinus Egabrenfis Episcopus.
- 42 Sarmata Valentinus Episcopus.
- 43 Brandila Laniobrenfis Episcopus.
- 44 Holemundus Salmanticensis Episcopus.
- 45 Florus Mentefanus Episcopus.
- 46 Olipa Segobriensis Episcopus.
- 47 ^e Eufendus Ilerdensis Episcopus.
- 48 Ara Olyſipponensis.

^a Alias Monofonus.

^b Alias Oretane sedis Episcopus.

^c Alias Crescitarus.

^d Suprà in. 12. Atula, & Dauila: hic Atula foris idem.

^e Alias vnigiris Abelenfis.

^f Alias Euredus.

Ggg 3

Item

Item Abbates.

- 1 **A**bfalius Abbas.
- 2 **A**faustinus Abbas.
- 3 Gerontius Abbas.
- 4 ^a Gastorius Abbas.
- 5 Sifebertus Abbas.
- 6 Felix Archipresbyter.
- 7 Vifandus Archidiaconus.
- 8 Vincentius Primiclerius.

Item Vicarij Episcoporum.

- 1 **P**acatus ^b Abbas, agens vicem Suniefredi Episcopi Narbonensis. ^b Alias Indignus Abbas.
- 2 ^c Spafandus Archidiaconus, agens vicē Cypriani Episcopi Tarraconensis. ^c Alias Spafandus.
- 3 Laulfus Diaconus, agens vicem Idalij Episcopi Barcinonensis.
- 4 Gisibertus Diaconus, agens vicem Ansemundi Episcopi ^d Lotoebensis. ^d Alias de Totela.
- 5 Freidebadus Abbas, agens vicem Valderedi Episcopi Cæsaraugustani.
- 6 Veremundus Abbas, agens vicem Clari Episcopi Elenensis.
- 7 Gratinus Presbyter, agens vicem Argebadoni Episcopi ^e Eliberitani. ^e Alias Gratianus Presbyter Ioannis Egarenis Episcopi. Et mox. Sifildus Abbas Stephani Carcaffensis Episcopi: ita, ut duo Episcopi mittantur.
- 8 Samuel Presbyter, agens vicem Ioannis Episcopi Egarensis.
- 9 Sefuldus, agens vicem Felicis Episcopi Dianiensis.
- 10 Citruninus Abbas, agens vicem Stephani Episcopi Carcaffensis.
- 11 Audericus Presbyter, agens vicem Eufraſij Episcopi Calagurritanensis.
- 12 Audericus Presbyter, agēs vicē Rogati Episcopi Beatiensis.
- 13 Dexter Diaconus, agens vicē Primi Episcopi Agathensis.
- 14 Vnicomalus Diaconus, agens vicem Atilani Episcopi Pampilonensis.
- 15 Andebertus Abbas, agens vicē ^f Gadiscaldi Episcopi Oſcens. ^f Alias Gadifella.
- 16 Leopardus Abbas, agens vicem Potentini Episcopi Vticens.
- 17 Tuentius Presbyter, agens vicem Riccilani Episcopi Accitanensis.

^a Floren-

- 18 ^a Florentius, agens vicem Leuberici Episcopi Vrgelitanēsis. ^a Alias Florentinus Presbyter Leuberici Vrgellatini Episcopi.
- 19 Vincentius Abbas, agens vicem Gaudentij Episcopi Valerianensis. ^b Forte Cixila.
- 20 Segarius Abbas, agens vicem Gundilani Episcopi Impuritanani. ^b Forte Cixila.
- 21 Stabilis Abbas, agens vicem Austerij Episcopi Tyrassonēsis.
- 22 Baromellus Diaconus, agens vicem Austerij Episcopi Tyrassionensis.
- 23 Calumniosus Diaconus, agens vicem Samuelis Episcopi Malacitani.
- 24 ^b Ciexa Presbyter, agens vicem Vuifefredi Episcopi Aufonensis. ^b Forte Cixila.
- 25 Ioannes Abbas, agens vicem Reginci Episcopi Aucensis.
- 26 Leopardus Abbas, agens vicem Aurelij Episcopi Asturicensis.
- 27 Habitus Diaconus, agens vicem Potentini Episcopi Verecensis.

Item ex viris illustribus officij Palatini.

Ostrulfus Comes hæc instituta, vbi interfui, annuens subscripsi.

Vbadamirus Comes Scanciarum, & Dux, similiter.

Reccaredus Comes Scanciarum, & Dux, similiter.

Argemirus Comes cubiculi, & Dux, similiter.

Egica Comes Scanciarum, & Dux, similiter.

Ifidorus Comes Thesaurorum, similiter.

Sifebutus Comes Scanciarum, & Dux, similiter.

Valdericus Comes ciuitatis Toletanæ, similiter.

Vitulus Comes patrimonij, similiter.

Cixila Comes Notariorum, similiter.

Suniefredus Comes Scanciarum, & Dux, similiter.

Gisclamundus Comes stabuli, similiter.

Guiliangus Spatarius, & Comes, similiter.

Altericus Spatarius, & Comes, similiter.

Adeliabus Comes Scanciarum, similiter.

Theudila procer, similiter.

Salamirus Comes Scanciarum, similiter.

Ggg 4

Ataulfus

Ataufus, Comes Cubiculariorum, similiter.

Nilacus, Spatarius, & Comes, similiter.

Seuerinus, Comes Spatariorum, similiter.

Trafericus, Spatarius, & Comes, similiter.

Audemundus, Procer, similiter.

Sifimirus, Spatarius, Comes, & Dux, similiter.

Trafimirus, Procer, similiter.

Terrefarius, Comes Spatarius, similiter.

Recaulfus, Procer, similiter.

IN NOMINE DOMINI,

Flavius Rex omnibus priuatis, siue
fiscalibus populis.

MAgnum pietatis est præmium, quo remouentur grauedines pressurarum: quia illud semper ante Dei oculos perfectæ miserationis sacrificiū approbatur, quo fit releuatio miserorum: ex hoc saluatio inducitur terræ, per quod pressuræ subuenitur humanæ. Iudicium est quippè salutare in populis, quando sic commissa reguntur, vt nec incauta exactio populos grauet, nec indiscreta remissio statum gentis faciat deperire. Tempora ergo nostræ gloriæ misericordiæ beneficijs condienda sunt; vt parcente nobis Deo, ipsi quoq; populis parcere videamur. Votiuum igitur omnipotenti Deo meo cordis sacrificium deliberare præoptans, in nomine diuino omnibus populis regni nostri, tam priuatis, quàm etiam fiscalibus seruis, viris, seu etiam fœminis, sub tributali exactioe in prouinciam Galliæ, atque in omnes prouincias Hispaniæ consistentibus hoc decretum beneficium in Dei nomine prorogamus: vt quidquid in præteritis annis de ratione tributi, vsq; ad primum nostræ clementiæ annum, thesauris publicis redhibere videmini, totū vobis ex integro noueritis esse concessum; qualiter vsq; ad prædictū primum nostræ gloriæ annum, quidquid de ratione tributorum apud vos relucet, sic totum donatum vobis à serenitate nostra habeatis, vt nullum ex hoc abinceps de præteritis annis exactioem publicam pertimescatis; ea tamen ratione seruata, vt ea, quæ in præteritis exacta sunt, & fisco nostro illata non sunt, ab his, qui ea exegerunt, in publicis inferantur. Quod si distulerint, & in hoc cōfestim inferre neglexerint, in quadruplum vnà

vnà cum satisfactioe disciplinæ, iuxta quod nostra mansuetudo decreuerit, id ipsum thesauris publicis persoluebūt. Certè si quisquis ille Dux, Comes, Triuphadus, Numerarius, Villicus, aut quicumque curam publicam agens, tributa exacto sibi commisso, annis singulis plenario numero non exegerit, aut exacta apud se retinuerit, & ea statim thesauris publicis inferre neglexerit, duplata tributa ipsa de proprijs rebus suis, modis omnibus in publico inferebit. Hoc tamen speciali, & euidenti serenitatis nostræ sententia definimus, vt nullus de supradictis Comitibus, Triuphadis, Vicarijs, Numerarijs, seu quibuscumq; curam publicam agentibus, quascumq; exactioes pro hoc negotio pietatis, cuiuslibet ex vobis, quibus, & relaxatio mansuetudinis nostræ conceditur, quicumque exigere præsumpserit, aut quispiam eorū vobis pro tali causa aliquid abstulerit, aut à alijs oblata sibi acceperit, & pro his causis quibuslibet modis aliquid mutilare præsumpserit, in quadruplum de quicquid acceperit, cui nostra clementia elegerit vniuersa restituat. De terris verò, vel vineis, quas pro eodem tributo quicumq; supradictorum curam publicam agentium vobis priuatis, vel fiscalibus populis abstulit, vel accepit fruges aridas, & liquidas exinde in præteritis annis vnusquisq; exactor collegit in rationem ipsius tributi, hoc sibi imputet, & terras ipsas, vel vineas vobis de quorum iure ablatae sunt, restituere non differat. Sic enim dignum est, vt quod pietatis nostræ synceritate depromitur, ita à cunctis sine cuiusquam exactiois stimulo peragatur. Datum sub die Calend. Nouembris, anno feliciter quarto regni nostri, Toletō.

Anarus obl. in alijs. CC.

Lex in confirmatione Concilij edita.

IN nomine Domini. Flavius Eruigius Rex. Eximia Synodalis auctoritas & veneranda est pariter, & tremenda, quæ in tantum per donum sancti Spiritus agit, vt ex diuersitate multorum animorum, & cordium vnum cor, vnâque animam fecisse monstretur; dum numerositas aggregata Pontificum, non per sententiam discrepat, non per stimulum diuersa obiectat, nec per iudicium aliud vnus, quam vniuersitas format. Et ideo reuerendum mihi conuentum Synodalis Concilij, in cuius medio præsentia sancti Spiritus se habitare promisit, deuotè venerans, instanterque honorans, ea, quæ illorum ore nostræq; gloriæ hortatu digesta sunt, in notitiam

Habetur in II. Visigot. lib. 12. tit. 1. leg. 3.

Stylum est in excusis legibus Visigot. non verè: & statim affirmat pro format.

Leg. vi sine.

F. Prælegimus, ut su
pr. hoc ipso
Concilio c. 1
pro prælege-
rit prælege-
vit.

notitiam deducamus singulorum: illa dicimus Synodalis Cōcilij gesta, quę anno quarto regni nostri in Toletana vrbe nōcuntur esse confecta: quarum institutionum euidencia sine cunctatione omnibus innotescant, hic ea prælegimus specialiter renotanda. Est igitur primus Canon de reddito testimonio dignitatis eorum, quos profanatio infidelitatis cum Paulo traxit in societatem tyrannidis: quos celsitudo nostra vnā cum filijs, per huius nostrę legis edictum, & testimonio nobilitatis pristinę vti, & rebus, quas per auctoritatis nostrę vigorem perceperint, decernimus reueltiri. Item secundus est titulus, de accusatis Sacerdotibus, seu etiam optimatibus palatij, atq; Gardingis; sub qua eos iustitię cautela examinari cōueniat, quos glorię nostrę mansuetudo, iuxta ipsius Canonis instituta, nullis tormentorum generibus ante publicam discussionem subijci censuit; sed omnes qui deinceps fuerint accusati, iuxta sanctionem prædicti Concilij erunt proculdubio iudicandi. Vnde id specialiter obseruandum fore censemus, vt quidquid contra hanc regulam sententię nostrę, vel prædicti Canonis institutionem, aut in personam cuiusquam fuerit actum, aut de rebus accusatę personę extiterit iudicatum, iuxta prædicti Canonis instituta, nullo vigore subsistat: quod persona ipsa aliter quam decernimus iudicata, aut testimonij sui dignitatem amittat, aut quęstu rei proprię careat. Tertius quoq; Canon est, de tributorum principali relaxatione in plebe: vbi nostrę glorię auctoritate simul & exhibitione sancitum est, vt omne^a tributorum præteritorum annorum, vsq; in anno primo regni nostri, quod in priuatis, siue in fiscalibus populis^b relucet, absolutionis perpetuę debeat sanctione laxari: ea tantum præcipiens thesauris publicis exhiberi, quę exacta, & nō illata fuisse cōstiterit. Quartus post hęc sequitur Canon, de muntione prolis, quem proptę voluntatis adnifu omnis conuentus Sacerdotum, atq; etiam seniorū condere prælegerunt. Quintus Canon sequitur, ne defuncto Principe, relictam eius coniugem quisquam sibi, aut in coniugio, aut in adulterio audeat copulare. Sextus deinde sequitur Canō, vt exceptis seruis, vel libertis fiscalibus, nullus de seruitute quorumlibet, aut libertis deinceps ad Palatinum officium transeat. Quod si fecerint, presentis legis nostrę edicto ad proprię seruitutis iugū modis omnibus reducēdi sunt; qualiter a dominis suis, si superstitēs sunt, aut eorū propinquis, quibus

Tributum aliis.
M. II.Subiacet habet
Codex M. f. Le-
gum V. visigot. Ex-
cus. reiacet & M.
II. Toletani.F. Tu. hu-
lent. C. M.
J. Toletani.

quibus decedentium successio ex lege debetur, seruituti tradantur. Post hęc septimus est Canon, de his, qui pro accidentia iurgiorum altaria nudare præsumunt, vel luminaria Ecclesię subtrahunt. Octauus quoq; Canon sequitur, ne admonente Metropolitano quisquam ex confinitimis ad locum, vbi inuitatur, venire contemnat. Nonus quoq; Canon sequitur, de confirmatione Concilij Toletani duodecimi, quod factum est anno primo glorię nostrę. Decimus huic Canon adiungitur, vbi speciali sententia definitur, vtrum audeant ministrare hi, qui pœnitentię in Sacerdotio cōstituti accipiunt. Vndecimus quoq; Canon habetur, ne quis alienum Clericū, vel Monachum suscipiat fugientem. Duodecimus post hęc Canon scribitur, de nō excommunicandis a proprio Episcopo personis illis, quę ad Metropolitanum suum negocia sua suggesturi accesserint. Vltimus & tertiusdecimus post hunc Canon subsequitur, de relatione gratiarū, quę post peractionem Concilij, Deo, & Principi persoluuntur. Quę omnia præmissa Synodalia institutionum decreta, a præsentī die, vel tempore, omni cura, omniq; diligentia per cunctas regni nostri prouincias decernimus obseruanda. Qualiter & perspicuum auctoritatis validę fastigium subeant, & perpetuo vigoris ordine solidata persistant. Quamobrem sacrę huius legis oraculo omnibus generaliter religiosis, atq; etiam laicis sub regni nostri ditione manentibus interdiciamus pariter, & iubemus, vt prædicta Synodalia gesta nullus contemnat; nullus etiam præterire, aut conuellere audeat; nemo notus harū constitutionum iura resoluat; nemo incognitus nescientię suę obiectibus excusare se conijciat: nam a præmemorato superiūs die, & tempore, & auctoritatis debitę vigore pollebunt, & institutionum suarum regulis cunctorum vniuersitas astringetur. Si quis autem huius nostrę legis violator extiterit; ac non potius ea, quę præmissa sunt custodierit; & diutina Ecclesiasticę disciplinę excōmunicationem excipiat, & decimam partem rei suę fisci partibus sociandam amittat. Quod si nihil habuerit facultatis, vnde prædictam cōpositio nē persolvere possit; absq; aliquo infamia sui, quinquaginta eum oportebit ictibus verberari. Huius igitur legis nostrę decretū, quod in confirmatione huius sacri Cōcilij noscitur promulgatum, gloriosę manus nostrę exaratione subscripsimus, & ad perennē memoriā, valorem ei perpetuum innodamus.

Vestigium habet excus.
leg. V. visig. Codex, vcl a
manibus omnibus M. II.Nescientia se obiectibus
excusare conijciat Tolet.
M. II.In legibus V. visig. absq;
aliqua infamia sui. Su-
pra tamen hęc vox ali-
quoties vsurpata.

Edita

Edita lex in confirmatione Concilij, Toletu, sub die Idus Nouembris, Era DCC. XXI. anno quoque feliciter quarto regni gloriæ nostræ, in Dei nomine. Eruius Rex.

De subscriptionibus. 13. Concilij Toletani.

In hac generali Synodo pauci subscribunt Episcopi, quadraginta octo; per Procuratores verò viginti septem. Ex his aliqui in alijs Concilijs interfuerunt, cum à duodecimo Concilio, vsq; ad decimum tertium, duo vel tres anni intercesserint: ita est fragilis humana conditio. Qui in alijs interfuerunt, sunt Antonius Bastitanus, qui in. 12. Toletano subscribit: & Atula Cauriensis in eadem. Argibundus Eliberitanus per Vicarium, in. 12. Toletano. Concordius Palentinus, in. 12. Toletano. Deodatus Segobricensis, qui in. 12. Tolet. Eufraſius Lucensis, & Ella Segontiensis, uterq; in. 12. Tolet. sicut Froaricus Portucalensis, & Felix Dianiensis, & Gundulfus Lamecensis, & Gaudentius Valericensis, & Iulianus Regia urbis, & Ioannes Pacensis, & Luiba Bracarenſis, & Leander Illicitanus, & Palmatus Vrcitanus, & Reparatus Visensis, & Recilanus, qui & Recilla Accitanensis, & Sisebaldo Tuccitanus, & Stephanus Emeritensis, & Samuel Malacitanus, & Theodericus Astigitanus, & Tructemundus Elborensis, & Theodulphus Vnigirus Abelenſis: omnes in. 12. Tolet. subscribunt, sunt numero viginti quatuor. Qui verò mortuis succedunt, maiori in numero sunt; nimirum Asturius Setabitanus, qui Isidoro successit, in. 12. Tolet. Ala Olyssipponensis, qui Theoderico, in Emeritensi. Asturius Tyrassonenſis, qui Elpidio, in. 6. Toletano. Aurelius Asturicensis, qui Isidoro, in. 3. Bracarenſi. Ansemundus Lotobensis, qui Anahelio, in. 6. Toletano. Bellitus Osonobensis, qui Exarno, in Emeritensi. Crescitarus Beterrensſis, qui Petro, in. 4. Toletano. Cicilius Detorsanus, qui Aprila, in. 8. Tolet. Cuniuldus Italicensis, qui Speraindeo, in. 12. Tolet. Cyprianus Tarraconensis, qui Protasio, in. 7. Toletano. Clarus Elnensis, qui Acutulo, in. 6. Tolet. Eufendus Ilerdensis, qui Gaudiolano, in. 8. Tolet. Eufraſius Calagurritanus, qui Gabino, in. 8. Tolet. Florus Mentefanus, qui Valdefredo, in. 10. Tolet. Floresindus Hispalensis, qui Iuliano, in. 12. Tol. Gratinus Egabrenſis, qui Deodato, in. 7. Tol. Gregorius Oretan. qui Argemundo, in. 11. Tol. Godiscalcus Osenſis, qui Eusebio, in. 8. Tol. Gandilanus Empurit. qui Donodei, in. 8. Tol. Holemūdus Salmant. qui Prouidetio, in. 12. Tol. Hilarius Auriensis, qui Sona, in. 8. Tol. Idacius

Idacius Barcinonensis, qui Quirico, in. 10. Tolet. Ioannes Egarenſis, qui Eugenio, in. 4. Tol. Iacobus Gerundensis, qui Taloni, in. 8. Tolet. Leubericus Vrgelitanus, qui Maurello, in. 9. Toletano. Miro Conimbriensis, qui Cantabro, in Emeriten. Monofonſus Egitanensis, qui Selua, in Emeriten. Mumulus Cordubensis, qui Euforo, in. 8. Tolet. Olipa Segobriensis, qui Sempronio, in. 12. Tol. Opa Tudensis, qui Genetio, in. 12. Tolet. Proculus Bigastrenſis, qui Giberio, in. 10. Tolet. Primus Agathensis, qui Georgio, in. 8. Tolet. Rogatus Beatensis, in. 11. Tolet. Reginicius Aucensis, qui Lothario, in. 8. Tol. Sarmata Valentinus, qui Hospitali, in. 12. Tolet. Sempronius Arcauicensis, qui Mumulo, in. 11. Tolet. Sona Oxomensis, qui Seueritano, in. 12. Tolet. Sunifredus Carbonensis, qui Selua, in. 6. Tolet. Stephanus Carcaſſonenſis, qui Siluestro, in. 8. Vincentius Magalonensis, qui Genesio, in. 4. Tolet. Vnigirus Abelenſis, qui Asfatio, in. 12. Tolet. Valderedus Casaraugustanus, qui Taloni, in. 9. Tol. Uvisfredus Ausonensis, qui Guericco, in. 8. Tolet. Subscribunt Abbates pro se, octo; alij, ut Vicarij Episcoporum, & viri illustres ex officio Palatino. Animaduertendum nouarum sedium subscriptiones hic poni, quæ in alijs Concilijs non extant: ut Potentinus Vticensis: fortè ex Utica negotiorum causa Toletum venit, & Concilio interfuit. Potentinus Verecensis, noua etiam subscriptio. Subscribunt etiam Reginicius Aucensis per Vicarium, & Stercorius Aucensis: fortè prior infirmitate oppressus; vel atate grauatus cesserat Episcopatu, unde per Vicarium subscribit.

Notæ in Concilium. XIII. Toletanum.

Cap. 2. **T**Rabale] Lege: Et trabale Regum sanctione iudicium. Vt enim à Vergilio dicitur telum trabale; ab Horatio, & Cicerone clauus trabalis; à Statio, hasta trabalis; pro magnis videlicet, atque instar trabis, ita hic iudicium trabale dicitur pro ingenti, sauo, & irremocabili.

Cap. 4. **P**rolis Regiæ] De custodienda salute Regi, ac defensione prolis eorum habes Concil. Tolet. 5. c. 2. & de dilectione adhibenda proli Regiæ Concil. Tol. 6. c. 16. & Concil. Tol. 15. in epist. Egici Regis.

Cap. 6. **T**ortores] Gothorum legibus cautum erat lib. 5. tit. 7. l. 10. & 11. ne libertus iniuriam faceret domino suo; alioqui addicendi eum

Hhh iterum

„ iterum seruituti potestatem habebat, & l. 17. Ne liberti, vel pro-
 „ genes eorum cum posteritate patroni, aut coniugia connectant, aut
 „ eis insolentes existant.

Cap. 7 Qui faciunt opus Domini fraudulenter] *Locus est Hieremia*
c. 48. hoc modo: Qui facit opus Domini fraudulenter, siue negligē-
ter (cui respondet vox αμελῆς, quæ est apud Septuaginta) de sinig,
duo sequentia verba.

Cap. 8. Quibus Apostolus ita obedire præcepit] *ad Hebræos, c. 13.*
 „ dicitur: Obedite prepositis vestris, & subiaccete eis: ipsi enim perui-
 „ gilant, quasi rationem pro animabus vestris reddituri; ut cum gau-
 „ dio hoc faciant, & non gementes.

Cap. 8 Primæ sedis accedant.] *Hæc tria nomina supremam dignitatē*
in Ecclesia in suo ordine significāt, Prima sedes, Primas, seu Pri-
matus, & Metropolitanus. Prima sedes, suprema Ecclesia pote-
stas, & quæ est caput totius catholice Ecclesie, is est Romanus Pō-
tifex. Ita Synodus. 300. Episcoporum in causa fidei Marcellino
summo Pontifici respondit: Ore suo condemnatus est, ore suo anathe-
 „ matizatus, accepit maranatha: Nemo enim iudicauit Pōtificem,
 „ nec Præsul Sacerdotem summū: quia prima sedes non iudicatur à
 „ quoquam. V surpatur tamen prima sedes interdum pro sede Archie-
 „ piscopali; ea videlicet causa, quod sicut summus Pontifex omnium
 „ Ecclesiarum in uniuerso orbe primus, & Princeps, & Pater, & ca-
 „ put est, ita & Archiepiscopus, Episcoporum, quos in sua habet pro-
 „ uincia, obtinet primum locum. Hinc Concilio. 4. Carthaginens. in
 „ subscriptionibus, Donatianus Talabricensis primæ sedis Episcopus
 „ subscribit: & in Tolet. 5. & alijs Hispaniæ Concilijs Carthaginen-
 „ sis, Tarraconensis, Narbonensis, Emeritensis, Bracarensis, &
 „ Hispalensis, sedes primæ dicuntur. Et Concil. Carthag. 3. c. 26. caue-
 „ tur, ut primæ sedis Episcopus non appelletur Princeps Sacerdotum,
 „ aut summus Sacerdos, aut aliquid huiusmodi; sed tantum trimæ
 „ sedis Episcopus: estq; apud Gratian. dist. 99. Primæ sedis. De qua
 „ re vide Rufum in Molinaum. Primas dicitur Episcopus, qui est
 „ caput totius provincie. Sic Concilio Carthaginens. 2. c. 12. ut incō-
 „ sulto Primæ cuiuslibet provincie, nemo præsumat Episcopum or-
 „ dinare: ibi enim pro Metropolitanum accipitur; ut pote cum hoc mu-
 „ nus ad solum Metropolitanum pertineat, ut ex multis Concilijs
 „ liquet: & Concil. Mileuitano Primas ponitur Numidia, & Mau-
 „ ritania. Vnde in unaquaq; provincie Metropolitanus Primas voca-
 „ batur. Accipitur etiā uniuersalius Primatus appellatio pro ijs, qui
 „ ius habent supra Metropolitanos, ex Concil. Chalcedon. cap. 9. Si
 „ verò

„ verò contra ipsius provincie Metropolitanum Episcopum, Episco-
 „ pus, siue Clericus habeat controuersiam, pergant ad ipsius diœcesis
 „ Primates, aut certè ad Constantinopolitanæ Regiæ ciuitatis sedem.

Qui Canon doctissime & eruditissime explicatur à Francisco Tur-
riano lib. 3. pro epist. Pōtif. c. 4. Principem diœcesis, vel Primatem,
Romanum Pontificum intelligete. Sic in Hispania Archiepiscopus
Toletanus vocatur Primas, eo quod supra Hispalensem, Compostel-
lanam, Bracarensem, Elborensem, Ulyssipponsem, Granatensem,
Casaraugustanam, Valentinam, Burgensem, Tarraconensem, &
Narbonensem ecclesias Metropolitanas ius & Primatum habeat.
De qua re fusius supra in opusculo nostro de Primatu ecclesie To-
letanae disseruimus.

C. 10. Frater noster Gaudentius] *Subscribit Concil. 12. Toletano*
Gaudentius Valerianensis, non Valentinensis Episcopus, ut habent
excusi. Idem Gaudentius subscribit. 14. Tolet. Concil. ubi Vale-
rianensis ecclesie dicitur Episcopus.

C. 10. Si enim regulæ præcedentium Patrum] *Sic in Concil. Tol.*
 „ 4. c. 53. *Hi, qui in discrimine constituti pœnitentiã accipiunt, nulla*
 „ manifesta scelera confitentes, sed tantum se peccatores esse prædi-
 „ cantes, huiusmodi, si reualuerint, possunt etiam per morum probita-
 „ tem ad gradus Ecclesiasticos peruenire. Qui verò ita pœnitentiã
 „ accipiunt, ut aliquod mortale peccatum se perpetrasse publicè fa-
 „ teantur, ad Clerum vel honores Ecclesiasticos peruenire nullatenus
 „ poterunt; quia se confessione propria notauerunt.

C. 10. A malis actibus vacat] *Sic Augustinus cap. 53. de Ecclesiast.*
 „ dogmat. & habetur de cōsec. dist. 2. c. *Quotidie, his verbis: Omnibus*
 „ *Dominicis diebus communicandum hortor: si tamen mens in affe-*
 „ *ctu peccandi non sit. Nam si adhuc habet voluntatem peccandi,*
 „ *grauari magis dico Eucharistie perceptione, quàm purificari. Isi-*
 „ *dorus etiam lib. 1. Ecclesiasticorum officiorum, capite de sacrificio,*
 „ *dicunt aliqui (inquit) nisi aliquo interueniente peccato, Euchari-*
 „ *stiam quotidie accipiendam: hunc enim panem dari, iubente Dño,*
 „ *quotidie nobis postulamus; dicentes, Panem nostrum quotidianum*
 „ *da nobis hodie: quod quidem benè dicunt, si hoc cum religione, & de-*
 „ *uotione, & humilitate suscipiunt; ne fidendo de iustitia, superba præ-*
 „ *sumptione id faciant. Caterum si talia sunt peccata, quæ quasi mor-*
 „ *tuum remoueant ab altari, prius agenda pœnitentia est, ac sic dein-*
 „ *de hoc salutiferum medicamentum suscipiendum. Et Concil. Trid.*
 „ *sess. 13. c. 7. decernitur, ut nullus etiam Sacerdos, sibi conscius pec-*
 „ *cati mortalis, absq; præmissa sacramentali confessione, ad sacram-*

- Eucharistiam accedere debeat. Uvalafridius de rebus Ecclesiast. c. 20. tradit alios rariùs, alios crebriùs, alios quotidie cōmunicandum precipere. D. Ambros. lib. 4. de Sacrament. c. 5. Si quotidianus est panis, cur post annum illum sumis? quem iam modum Graci in Oriente facere cōsueuerunt. Accipe quotidie quod quotidie tibi profuit: sic uiue, ut quotidie merearis accipere. Qui non meretur quotidie accipere, nō meretur post annum accipere. Vide quæ dicat D. Thom. opusculo de Sacramēto altaris: Si quis (inquit) ad suscipiendum Dominum mundus fieri uult, primò debet per aquam lacrymarum lauari: secundo per opera pœnitentiæ torqueri: tertio per feruorem amoris Dei, à carnalium desideriorum humore sicari. Quod idem Thomas pluribus uerbis enarrat. Ille enim in sindone munda inuoluit Iesum, qui mente pura ipsum suscepit, Hieronym. in Matth. c. 27. Et idem Thom. 3. p. q. 83. art. 3. De modo suscipiendi synaxim, uide Can. 101. Concilij sexti generalis: quare dicitur: Si quis uoluerit synaxis tempore, communicare purissimo Christi corpore, Et coram ipso participatione esse, manus in formam crucis figurans sic aseat, Et suscipiat gratiæ communionem.*
- C. 10. Pœnitens enim abstinere] *Qualiter pœnitentiæ detur Cōcil. 3. Tolet. c. 12. habetur, Et in epistola Leonis ad Rusticum: in qua etiam prohibetur, ut nulla negociationis lucra pœnitentes exerceant.*
- C. 10. Id est mortalium] *Sic interpretatur locum hunc Hisychius in Leuit. cap. 21.*
- Cap. 11. Patrum præcedentium sententiæ] *Ita definitum est in Concil. Nicano c. 17. Et Sardic. c. 18. Antiochen. c. 13. Et Constantinop. c. 3. Carthag. 3. c. 44. Et 21. Tolet. 2. c. 2. Et Bracar. 1. cap. 8. Et epistola Innocentij ad Victor.*
- C. 11. Nemo fugientem] *De Clericis desertoribus Concil. Hispal. 2. cap. 4.*
- C. 11. Clericum nemo follicitare] *Epistola Leonis id cauetur, ad Anastasium c. 9. Et decreto Gelasij generali cap. 6. De non recipiendis Clericis uagis, Et infirmata ordinatione, quæ sine consensu proprii Episcopi fit, Concil. Bracarenf. 3. cap. 33.*
- Cap. 11. Octo dies iuxta legum sanctionem] *Consule leges Uuifegoth. lib. 9. tit. 6. leg. 3.*
- Villicus] *Infra Vicarius alius à villico est: cuius mentionem copiosam inuenies lib. leg. Uuifegoth. De his autem nominibus Et officijs, uide quæ annotauimus, de dignitatibus Et officijs Gothorum. De villico habes in leg. Uuifegoth. lib. 11. tit. 1. leg. 2.*

INCI-

641

INCIPIUNT CAPITULA Cōcilij Toletani. XIII. decem & septem Episcoporum, anno quinto Eruigij Principis facti, Era DCC. XXII.

- I DE præmemoratione aggregati Cōcilij, Et relatione Principalis edicti, quo iussum est Synodum agitari.
- ij De initio relationis, quo Concilium cœpit gestorum Synodaliū, Et epistola Romani Pontificis facere mentionem.
- iii De aduersitate duplici, qua non potuit generale Concilium fieri.
- iiii De responsis partis nostræ.
- v De iterata discussione præmemorati Concilij.
- vi De præmemorati Concilij honore collato.
- vij De loco, uel ordine, quo iam dictum Concilium collocari oporteat.
- viii Adloquutio ad totius compagem Ecclesiæ de duabus Christi naturis inseparabilibus, Et perfectis.
- ix De duarum naturarum Christi uoluntatibus, Et operibus.
- x De hereticorum contentionibus euitandis, Et ut non discutiantur, quæ summa sunt, sed credantur.
- xj De cōmuni omnium iudicio, quo responsa partis nostræ firmata sunt.
- xij De relatione gratiarum ad Deum pro peracto Concilio.

IN NOMINE PATRIS, ET FILII,
& Spiritus sancti. Incipiunt gesta Synodalia, quæ acta sunt à Præsulibus Carthaginis prouinciæ; assistentibus etiam Vicarijs.

I. De præmemoratione aggregati Concilij, Et relatione Principalis edicti, quo iussum est Synodum agitari.

Cum serenissimus, & perspicuus Princeps Eruigius, gloriosus amator veræ fidei, imò amabilis filius Ecclesiæ Christi, promissionis suæ non immemor, ob confutandum Apollinaris dogma pestiferum, de quo sibi à Romano Præfule Hhh 3 fuerat

Damnata est hæc hæresis tertio Cōcil. generali Cōstantinop.

fuerat nunciatum, strenuo, & inuito suæ celsitudinis iussu nos omnes præciperet aggregari in vnum, hoc dedit speciale edictum; vt quia sicut oportebat pro tantæ rei negotio pertractando, generale Cõcilium fieri varia aduersitatum incurfio non sineret, saltim adunata per prouincias Concilia fierent: & si quidem hic primum à nobis in vrbe Regia Synodus ageretur, deinde in singulis quibusque prouincijs singulare haberetur Concilium: quo quidquid hic actum per Toletanam Synodum reliqui primarum sedium Præsules, suorum Vicariorum relatibus comperissent, id etiam in postmodum ipsi per discreta prouinciarum suarum Concilia obseruarent: sicq; hæc nostri Concilij gesta essent illis omnibus in toto communia; vtpote ab ipsis edita, atq; ipsis coram positis roborata, quæ utiq; per legatos suos confirmanda decreuerant: quo ex hoc vnum, & indiuisibile fieret cunctorum Hispanorum Præsulum per totam Hispaniam, vel Galliam Synodale edictum, ex quo omnium Metropolitanorum fuisset & assensibus promulgatum. Nos proinde Carthaginis prouinciæ Præsules, anno quo supra, sub die decimo octauo Calendas Decēbris, in præmemorata Ecclesia debitis ordinibus confidentes, causæ huius ordinem, & totius rei negocia retextentes, quibus Romanæ sedis fueramus literis inuitati, sic patula, & communi sumus voce exorfi.

II. De initio relationis, quo Cõcilium cæpit gestorum Synodaliū, & epistola Romani Pontificis facere mentionem.

Clara omnes notio populos Hispaniæ implet, quod decurrētis euoluti temporis serie per Romani Præsulis baiulū gesta Synodalia societati nostræ aduecta sunt, quibus Constantinopolim, Constantino pio & religioso Principe mediante, magna, & sublimi copia aggregata Pontificum, Apollinaris dogma comperimus fuisse destructum. Cum quibus etiam gestis, Leonis quoq; antiquæ Romæ Pontificis inuitatoria epistolaris gratiæ consulta suscepimus, per quæ omnis ordo gestorum, gestaq; ordinum dilucidè, vt acta sunt, nostris sensibus patuerunt. In cuius etiam gratioso epistolæ tractu ad hoc omnes Præsules Hispaniæ inuitati sunt, vt prædicta Synodalia instituta, quæ miserat, nostri etiam vigoris manerēt auctoritate suffulta; omnibusq; per nos sub regno Hispaniæ consistentibus patefcerent diuulganda.

III. De

III. De aduersitate duplici, qua non potuit generale Concilium fieri.

Et hæc siquidem totius allegationis illatio exhibita nobis est, temporis infesti vrgente pressura, quo non solum tellus omnis hyemali stricta gelu, glaciali niuium immensitate duruerat; sed & tunc, quando ex generali Concilio nos absolutos iam esse cõstabat. Quo gemino obfistentis causæ obice præpediti, generaliter iterato tunc nõ quiuimus aggregari: quos, & vicina Concilij absolutio proprijs sedibus reddiderat imminutos, & procellosi tēporis aduersitas non sinebat iterum adunari dispersos. Sed licet in vnum generaliter colligi per idem tempus Hispanorum omnium Præsulum societas nequiuisset; sparsis tamen sedibus, atque locis, præfatas gestorum regulas pertractandas suscepimus; susceptas perlegimus, approbantes in his de vtrarumque Iesu Christi Filij Dei differentia naturarum, quo gemina in eo voluntas, & operatio prædicatur, recti dogmatis sensum, inculpandæ disputationis edictum, Apostolicæ traditionis stylum.

IIII. De responsis partis nostræ.

Placuit proinde illo tunc tempore, apologeticæ defensionis nostræ respõsis satisfaciētes Romano Pontifici, ea ipsa gesta firmare, nostræq; fidei sensum purissima verborum enotatione depromere. Et quia illic de hac gemina voluntate & operatione Iesu Christi filij Dei, copiose & dilucidè insigniuntur quæ vera sunt, quæ iam utiq; Romanis partibus per Legatos Hispaniæ destinata sunt, nunc nobis id operis restat, vt iuxta Canonum speciale decretum, quo Concilium generale pro fidei causis aggregari præcipitur, vtraque operum gesta, & Synodico dirimantur examine, & discreta Conciliorum fulciantur auctoritate: quo iuxta edictum præmemorati Principis gloriosi, adunato per singulas quasque prouincias regni eius Conciliorum conuentu, Synodica iterum examinatione decocta, vel communi omnium Cõciliorum iudicio comprobata, per singula Hispaniæ prouinciarum Cõcilia præmemorata Synodi gesta, seu etiam eadem partis nostræ responsa omnium notionem attingant; salubri etiam diuulgatione in agnitionem plebium transeant.

In 13. Tol.
dicitur coa-
tum in Ec-
clesia San-
ctorum Apo-
stolorum Pe-
tri, & Pau-
li.

Leo secun-
dus, seculus
anno. 684.
electus in
summum Põ-
tificem.

V. De iterata discussione pramemorati Concilij.

Comuni proinde iam omnium iudicio placet, vt quia generaliter in vnum omnes Hispaniæ Præfules aggregari nõ quimus, saltim discretis prouincijs Concilia celebremus: quo prædicta Synodi gesta, vel nostræ partis responsa, & digno probitatis demum decoquantur iudicio, & Synodico laudabili illustrentur stylo. Ideò nos primum omnes Carthaginis prouinciæ Pontifices pari animorum iudicio prædicta gesta cum antiquis Concilijs conferentes, assistentibus quoq; nobis Vicarijs reuerendissimorum, sublimiumque primarum sedium Episcoporum: idest, Tarraconensis prouinciæ Cypriani, Narbonensis Sunifredi, Emeritensis Stephani, Braccarenensis Iuliani, Hispalensis Floresindi, iteratò ea ipsa gesta probauimus, decretis quidem illis Synodalibus, & præcipuis in omnibus consona, & Nicenæ quidem Constantinopolitanae, vel Ephesinæ fidei concordantia; Chalcedonensis verò tam esse vnita, vt pote ip[s]is verbis edita, vel libata; quippe quibus sumpta videtur penè omnis ipsius styli præcurrentis materia.

VI. De pramemorati Concilij honore collato.

Et ideò supradicti acta Concilij in tantum à nobis veneranda sunt, & recipienda constabunt, in quantum à præmissis Concilijs non discedunt; imò in quantum cum illis concordare videntur. Habebunt ergo sui ordinis locum, quæ sublimationis habent & meritum. Vnde his Concilijs ea ipsa subnectenda decernimus, quorum & auctoritate fulta probamus.

VII. De loco vel ordine, quo iam dictum Concilium collocari oporteat.

Post Chalcedonense igitur Concilium, hæc debito honore, loco, & ordine collocanda sunt, vt cuius glorioso themate fulgent, ei & loci, & ordinis coaptentur honore.

VIII. Allocutio ad totius compagem Ecclesiæ de duabus Christi naturis inseparabilibus, & perfectis.

At nunc nos, quibus loqui ad cor Hierusalem diuina voce præcipitur, id nobis deputatum gregem Christi monemus,

id

Vide epistolam Agathonis ad Cesarem, & Synodum Constantinopolitana.

Acto. 4.

id etiam omnibus ad æternæ vitæ portum festinantibus prædicamus; breui admodum definitione collecta; vt in vna "enim" Christi filij Dei persona duarum naturarum indiuiduas proprietates agnoscant; sicut indiuisas, atque inseparabiles, ita inconfusas, & inconuertibiles permanere; vnâ Deitatis, alteram hominis; vnâ, qua ex Deo Patre est genitus; alteram, qua ex Maria Virgine generatus. Vtraque ergo ei generatio plena, vtraque perfecta, nihil minus ex Deitate habens, nihil imperfectum ex humanitate suscipiens: non naturarum geminatione diuisus, non persona geminatus; sed plenus Deus, plenusque homo, absque omni peccato, in singularitate personæ vnus est Christus. Vnus igitur in vtraque natura consistens, & diuinitatis signis effulget, & humanitatis passionibus subiacet. Nec enim alter ex Patre, alter ex matre est genitus. Cum tamen aliter de Patre, aliter de matre sit natus; ipse tamen in vtroque naturarum genere non diuisus, sed vnus, idemque & Dei, & hominis Filius: ipse viuit moriens, ipse moritur viuens; ipse impassibilis patiens, ipse passioni non subiacens; nec Deitati succumbens, nec humanitate passioni se subtrahens: habens ex Deitatis natura non posse mori; habens ex humanitatis substantia, & nolle, posse mori; ex vna immortalis habetur, ex altera mortalium conditione resoluitur: habens in æterna diuinitatis voluntate, quo susceptum hominem sumeret; habens in suscepti hominis voluntate, vt humana voluntas Deo subdita esset. Vnde & ipse dicit ad Patrem: Pater non mea voluntas, sed tua fiat; alteram, videlicet ostendens voluntatem, qua susceptus est homo; alteram hominis, qua obediendum est Deo.

Abundat.

Et posse Salmanticensis edit.

Matth. 26.
Luc. 22.

IX. De duarum naturarum Christi voluntatibus, & operibus.

Et ideò secundum harum duarum differentiam naturarum, duarum quoque inseparabilium proprietates prædicandæ sunt, voluntatum, & operum.

X. De Hæreticorum contentione vitandis, & vt non discutiantur, quæ summa sunt, sed credantur.

Scientes igitur hanc solam esse fidei confessionem, quæ vincat infernum, quæ exuperet tartarum (de hac enim fide à Domino

Domino

Manb. 16. Domino dictum est: Portæ inferni non præualebunt aduersum eam) ideo omnibus dicimus, omnibus inclamamus, vt caueamus hæreticorum musculas, effugiamus dogmatis cancerosi venena, verbis illis quibus dispensatio humanitatis Christi adstruitur, non nobis inanium quæstionum tendicula præparemus, quibus inanis gloriæ cupidi discutere audeamus, quæ summa sunt. Neq; enim quæ sunt diuina, discutenda sunt, sed credenda. Non enim se Deus discutere iubet, sed credere. Credamus ergo non sensibus nostris, sed indubitatis conciliorum præcorum dogmatibus iam præmissis. Si quis igitur Iesu Christo Dei Filio, ex vtero Mariæ virginis nato, aliquid aut diuinitatis imminuit, aut de suscepta humanitate subducit, excepta sola lege peccati; & non eum verum Deum, hominemq; perfectum in vna persona subsistentem sincerissimè credit, anathema sit.

XI. De communi omnium iudicio, quo responsa partis nostræ firmata sunt.

Illa igitur apologetica defensionis nostræ responsa, quæ ob istorum confirmationem sunt edita, pro multorum instructione, & vtilitate Ecclesiasticæ disciplinæ, simili honoris, & reuerentiæ vigore firmamus, atque ad vicem decretalium Epistolarum ea permanenda sancimus.

XII. De relatione gratiarum ad Deum pro peracto Concilio.

Dantes in his gloriam soli Deo, omnipotenti, viuo, & vero, in Trinitate regnanti, Patri, & Filio, & Spiritui sancto, cuius dono mutuis præsentia repræsentati aspectibus, & fraternis visibus hilares, & votorum spiritualium effecti sumus opulentiùs efficaces: cuius gloriæ immensitatem exposcimus, vt glorioso Principi nostro Eruigio Regi, sub cuius pace pax seruetur Ecclesiæ, florentis regni, diuturnitate temporis spatia præbeat: quo post hæc præsentia, ad regnum futuræ gloriæ nobiscum conregnandus accedat, præstante Deo nostro, cuius regnum manet in secula seculorum. Amen.

Peractum

Peractum Concilium die Dominico, sub die duodecimo Kalen. Decembris anno quo supra.

Aliis Nouembris.

Interfuerunt huic sancto Concilio Pontifices numero XVII.

- 1 Iulianus vrbis Regiæ Metropolitanus Episcopus.
- 2 Leander Illicitanæ sedis Episcopus.
- 3 Palmatus Vrcitanæ sedis Episcopus.
- 4 Recilla Accitanæ sedis Episcopus.
- 5 Gaudentius Valerianensis sedis Episcopus.
- 6 Rogatus Biatensis sedis Episcopus.
- 7 Deodatus Segobienensis sedis Episcopus.
- 8 Antonianus Bastitanæ sedis Episcopus.
- 9 Sempronius Arcauicensis sedis Episcopus.
- 10 Ella Segontiensis sedis Episcopus.
- 11 Gregorius Oretanæ sedis Episcopus.
- 12 Agricius Complutensis sedis Episcopus.
- 13 Proculus Bigastrensis sedis Episcopus.
- 14 Florus Mentefanæ sedis Episcopus.
- 15 Sona Oxomensis sedis Episcopus.
- 16 Marcianus Dianiensis sedis Episcopus.
- 17 Olipa Segobrienensis sedis Episcopus.

De eo Conc. Tol. 10. Perandus Ioues, sanctissimus frater noster Gaudentius.

Item Abbates:

- 1^b Asfalius, Dei nutu Abbas, hæc gesta Synodica à nobis definita, subscripti.
- 2 Felix Archipresbyter, similiter.
- 3 Gerontius Abbas, similiter.
- 4 Gabriel Abbas, similiter.
- 5 Castorius Abbas, similiter.
- 6 Sifebertus Abbas, similiter.

Aliis Ascaliis.

Item Vicarij Episcoporum.

- 1 Italianus Presbyter, agens vicem domini mei Cypriani Episcopi Ecclesiæ Tarraconensis, hæc gesta Synodica à nobis definita subscripti.
- 2 Argebodus Abbas, agens vicem domini mei Cypriani Episcopi Ecclesiæ Tarraconensis, similiter

Ioannes

- 3 Ioannes Abbas, agens vicem domini mei Sunifredi Episcopi Narbonensis ecclesiae, similiter.
- 4 Valdemarus Diaconus, vicem agens domini mei Sunifredi Episcopi Narbonensis ecclesiae, similiter.
- 5 Maximus Abbas, agens vicem domini mei Stephani Emeritensis ecclesiae, similiter.
- 6 Boniba Abbas, agens vicem domini mei Liubani Episcopi Bracarenensis ecclesiae, similiter.
- 7 Reccifundus Abbas, agens vicem domini mei Liubani Episcopi Bracarensis, similiter.
- 8 Gaudentius Abbas, agens vicem domini mei Floresindi Episcopi Hispalensis ecclesiae, similiter.
- 9 Grauidius Diaconus, agens vicem domini mei Concordij Episcopi Palentiae ecclesiae, similiter.
- 10 Ioannes Diaconus, cognomento Inuolatus, agens vicem domini mei Sarmatani Episcopi Valentinae ecclesiae, similiter.

De subscriptionibus xiiij. Tolet. Concilij.

OMnes ferè Episcopi, qui. 13. Synodo Tolet. interfuerunt, in hac prouinciali. 14. subscribunt; ut Antonius Bastitanae ecclesiae; in. 12. & 13. Tol. Cyprianus Tarraconensis, in. 13. Tol. Concordius Palentinae, in. 12. & 13. Tol. Deodatus Segobienensis, in. 12. & 13. Tolet. Ella Segontiensis, in. 12. & 13. Tolet. Florus Mentefana, in. 13. Tolet. Floresindus Hispalensis, in. 13. Tolet. Gaudentius Valerianensis, in. 12. & 13. Tolet. Gregorius Oretanae, in. 13. Tolet. Iulianus urbis Regiae, in. 12. & 13. Tolet. Leander Illicitanae, in. 12. & 13. Tolet. Liuba Bracarenensis, in. 12. & 13. Tolet. Martianus Dianiensis, qui Felici, in. 13. Tolet. successit. Olipa Segobriensis, in. 13. Tolet. Palmatius Vrcitanae, in. 12. & 13. Tol. Proculus Bigastrensis, in. 13. Tolet. Recilla Accitanae, in. 13. Tol. Rogatus Beatiensis, qui Primo, in. 13. Tolet. Sempronius Arcanicensis, in. 13. Tolet. Sona Oxomensis, in. 13. Tolet. Sunifredus Narbonensis, in. 13. Tolet. Stephanus Emeritensis, in. 12. & 13. Tolet. Sarmatanus Valentinae, qui Sarmata Valentinus, in. 13. Tolet. Hac de subscriptionibus huius Concilij.

Notæ in Concilium. XIII. Toletanum.

Congregatum est hoc Concilium aduersus haresim Monothelitarum Apollinaris, iisdem ferè temporibus condemnatam in tertia Synodo Constantinopolitana, quæ sexta generalis est, sub Agathone Pontifice maximo, & Constantino quarto Imperatore. Videtur autem Concilium hoc decimumquartum Toletanum mixtum: ut partim in personis prouinciale sit, partim in auctoritate nationale; re autem est prouinciale: ut constat ex primo eius Canone. Causa huius Concilij celebrandi fuit, quod Romanus Pontifex Leo secundus, ad Flauium Eruigium Regem Hispania & Episcopos, per epistolam miserat unam cum legato, acta Concilij sexti vniuersalis, terij Constantinopolitani, quod aliquot ante annos à domno Romano Pontifice conuocatum erat, & sub Agathone cæptum, sub Leone secundo absolutum & peractum, ad infringendum errorem Constantinopolis Patriarchæ, & Antiochiæ, & Alexandriae, qui cum alijs, Apollinaris haresim impiè renouantes, duas in Christo Domino nostro naturas, & voluntates operationesque pertinaciter negabant. Decreuit autem Roman. Pontifex, ut decreta generalis Concilij, ab Episcopis Hispania Synodali auctoritate susciperentur: quemadmodum hoc Concilio, & in alijs prouincialibus factum est.

Scriptit Leo tres epistolas, unam ad vniuersos Episcopos Hispania: alteram Quirico Toletano Antistiti: tertiam Simplicio Comiti; ut curarent de conuocatione Concilij, & amplectenda fide Concilij Constantinopolitani. Has epistolas inueni in C. M. S. cænobij sancti Ioannis Regij Toletani, ex familia Franciscana per vetusto, in pelle membranea, literis Latinis: quibus mirificè inuenatur huius Concilij intelligentia. Et quamuis Iulianus subscribit in Concilio; cum Petrus Regionarius proficiscebatur in Hispania, Quiricus erat Praesul Toletanus: post quæ vita functus, Iulianus in Cathedra Pontificia sedit; adhibuitq; diligentiam, ut Concilium congregaretur. Sunt in eodem Cod. alia epistola Benedicti P. M. eiusdem argumenti, quas omnes, ut utiles ad Concilij intelligentiam, libenter pono.

CONCILIUM
EPISTOLA LEONIS PP. AD
Episcopos Hispaniæ.

Ex C. M. S.
Canonibus D.
Joannis To-
leti, quod o-
pus sumptu
Regum Ca-
tholicorum
excuditur.

De recipienda sexta Synodo Constantinopolitana:

Dilectissimis fratribus, uniuersis Ecclesiarum Christi Presu-
libus, per Hispaniam constitutis Leo. Cum diuersa sint homi-
num studia, quibus humana dispensari creditur vita, unum est ta-
men pietatis officium, quod potest ad aeterna uita perducere questu,
et meritum; in quo omnem consortem fidei Christiana equum est
studere: quia nempe Spiritus sancti dignatio sua gratia inspirat
affectum, et inoffensum demonstrat operum bonorum effectum.
Quia spiritus (ut Dominus docet) ubi uult spirat: et uocem eius
audis: et quia est eius incomprehensibilis gratia, connectit, et perhi-
bet: et nescis, unde ueniat, aut quò uadat. Scientes igitur, ac satisfac-
facti, quia et uobis Christiana religionis flagrat studium, uelique
spiritualibus amplectimini semina caelestis doctrina, et euangelica,
atque Apostolica traditionis in uobis fructificat seruore et puritas,
pro qua haec sancta Ecclesiarum omnium mater, Apostolica sedes,
usque ad uictimam desudauit semper, et desudat: et prius (si hoc
diuina maiestas censuerit) animam de corpore temporaliter diligit
sequestrari, quam perditione sacrilega se a confessione ueridica pro
temporali delectatione, uel afflictione seiungi. Quia citra haec, sicut
aeterna beatitudinis premium, quod sanctis suis Dominus prepa-
rauit, adipisci non suppetit; ita (quod lugubriter eiulandum est) a
Deo uiuo, et uero, per errorem falsidici dogmatis factum extorret,
aeternis cruciatibus euenit mancipari. Sed quia nunc per gratiam
Dei, Christianissimo, ac pijsimo filio nostro Constantino Imperatore
regnante, quae ad hoc pietatis officium elegit, atque praelegit superna
clementia, recta confessionis, atque Apostolica traditionis fulgor, ha-
retica prauitatis expulsa caligine, per totum orbem terrarum, ueluti
Ecclesiarum iubar effulsit; et pax, atque concordia ueritatis inter
cunctos Ecclesiarum Christi Praesules regnat, de pacifica in Christi
confessione descendens; qui pax uera, et salutaris est; per quem re-
conciliamur ad Deum: sciat uestra sinceritas, et Christianis om-
nibus innotescat Dei omnipotentis mira magnalia. Quia in Con-
stantinopolitana urbe clementissimus noster, imò B. Petri Apostoli
filius Imperator, armatus zelo Dei, ac desiderio pietatis accensus,
Episcopis è totius mundi partibus aggregatis, quod ex multo tempore
fideliter cupiebat, dum censuit maiestas, per nuper elapsam nouam
indictionem

Joan. 3.

Evltimum.

Constantinus
quatuor, si-
lius Consti-
ans.

indictionem impleuit. Uniuersale itaque sanctum sextum Concilium
celebratum est: ad quod celebrandum ex praedecessoris nostri, Aposto-
lica memoria domini Agathonis Papa persona, Presbyteri, Diaco-
niq; directi fuerunt. De diuersis autem Concilijs huic sancta Apo-
stolica sedi, cuius ministerio fungimur, subiacentibus, Archiepiscopi
a nobis sunt destinati; qui cum Principe simul, et omnibus, qui eius
mandato conuenerunt, Ecclesiarum Praesulibus, praesidentes fue-
runt. Ac considerantes primum quidem sancta quinque uniuersalia
Concilia, et uenerabiles Ecclesia Patres, quorum libri, ac testimo-
nia hinc fuerant destinata cum tomo dogmatico Apostolica memo-
ria nostri decessoris domini Agathonis Papa, atque Pontificis, et re-
sponsis totius nostrae Synodi, pro confirmatione duarum naturarum,
duarumque naturalium uoluntatum, et operationum in uno Domino
nostro Iesu Christo, et condemnatione eorum, qui aliter docuerunt,
uel crediderunt: et haec singula relegerunt, ac retractarunt. Et quia
quae Dei sunt, cum eius timore, atque amore scrutati sunt, eius nu-
tu uera per eos confessionis sinceritas demonstrata, ac confirmata est.
Erga quod Synodalis definitio dictis Apostolicorum uirorum con-
sona protestatur: ex quibus uestram satisfieri dilectionem confidi-
mus. Qui uero aduersus Apostolica traditionis puritatem perduellio-
nes extiterant, abeuntes quidem, aeterna condemnatione mulctati
sunt; id est, Theodorus Pharauntanus, Cyrus Alexandrinus, Sergius,
Pyrrhus, Paulus, Petrus, Constantinopolitani; cum Honorio, qui
flammam haeretici dogmatis non (ut debuit) Apostolica auctoritate
incipientem extinxit, sed negligendo conuoluit. Qui uero superstites
noluerunt ad ueritatis confessionem per medellam poenitentiae con-
uerti, uel retractare, de Praesulari, ac Sacerdotali gradu deiecti fue-
runt; id est, Macarius Antiochenus Praesul, cum Stephano eius
discipulo; imò erroris haeretici inceptatore, et quodam sene Poly-
chronio, Abba Presbytero nouo Simone: qui merito de Ecclesijs
Christi, ut mercenarij infideles expulsi, quarum noxij subseffores, et
peruersores extiterant, adhuc exules deportati sunt: ut reatus sui,
et blasphemiarum in Deum opprobria recognoscant, sub contemptu,
et denotatione fidelium omnium constituti. Et quia quaeque in Con-
stantinopolitana urbe, uniuersali Concilio concurrente celebrato,
gesta sunt, propter lingua diuersitatem (in Graeco quippe conscripta
sunt, et necdum in nostrum eloquium examinate translata) defini-
tionem interim eiusdem sancti sexti Concilij, et adclamationem,
quod Prophoneticum dicitur totius Concilij, factum ad pijsimum
Principem; pariterque edictum clementissimi Imperatoris, ad omnium

Theodorus Episcopus
fuit ciuitatis Pharam,
ut dicitur in .6. Synod.
Act. 13. Interpres sexta
Synodi, Pharauntanus,
uerrit.

De Stephano intelligit,
qui fuit Marci disci-
pulus, ex .6. Synod. Act.
17.
Polychronius senex, mo-
nachus Presbyter, in 6.
Synod. Act. 14. 15. et
16. fuit Abbas, unde in
Synodo uocatur, religio-
sus Presbyter.

Græcè est, πρὸς φων-
ητικὸν, quod Hesy-
chio est πρὸς αργο-
γεῖν, id est, saluta-
re: Idem Phauorinus: cū
uero saluatio cum ac-
clamatione fit, est
πρὸς φωνεῖν, et hoc
est acclamare. Unde prof-
phoneticum uocat Conci-
lij acclamationem, quae
semper in calce Conci-
liorum ponitur.

Notarius
Regionarius
erat qui ge-
sta martyrii
libris man-
dabat, ut à
Clemente P.
M. inscribitur
est.

cognitionem ubiq; directum, in Latinum de Græco translatum, per latorem presentium, Petrum Notarium Regionarium sanctæ nostræ Ecclesiæ, vestra dilectioni direximus; etiam acta totius venerandi Concilij directuri, dum fuerint elimatè transfusa: si hoc & vestra bonis studijs feruens charitas delectatur. Hortamur proinde vestrâ diuinis mysterijs mancipatam in fidei veritate concordiam, ut summam sedulitatem, atq; operam præbeatis; paribus laboribus adiungamini pro amore, atq; timore Dei, Christianæ profectû religionis, & Apostolicæ prædicationis puritate; ut per vniuersos vestrae prouinciæ Præsules, Sacerdotes, & plebes per religiosum nostrum studium innotescat, ac salubriter diuulgetur; & ab omnibus reuerendis Episcopis unâ nobiscum subscriptiones in eadem definitione venerandi Concilij subnectantur: ac si profectò in libro vitæ properans vnusquisq; Christi Ecclesiarum Antistes suum nomē adscriberet; & in vnus Euangelicæ, atq; Apostolicæ fidei consonantia nobiscum, & cum vniuersali sanctæ Synodo, per sua subscriptionis confessionem, tanquam præsens spiritu conueniat: quatenus Dominus noster Iesus Christus, cum in glorioso, ac terribili potentatu ad iudicandum venerit, cum titulo orthodoxæ confessionis occurrens, consortem se traditionis Apostolicæ, per manus sua demonstrat signaculum: ut cum Apostolorum Christi principibus, quorum confessionem zelo vera pietatis amplectitur, beato consortio perfruatur; reuoluens semper in cordis arcanis sententiam Domini prædicantis: Qui me confessus fuerit coram hominibus; confitebor eum coram Patre meo, qui in cælis est. Quia & nos qui licet impares, vice tamen Apostolorum Principis fungimur, dum vestras subscriptiones in paginis cū Dei præsidio per latorem presentium suscepimus, has apud B. Petri Apostolorum Principis confessionem deponemus; ut eo mediante, atq; intercedente, à quo Christiana fidei descendit vera traditio, offeratur Domino Iesu Christo, ad testimonium & gloriam eius mysterium fideliter consentium, ac subscribentium, qui vera de se confessionis præconium, quod per tot temporum lapsus hereticis opprimebatur insidijs, ex insperato per sedulum pijs Principis studium, claræ veritatis radijs ubique concessit fulgescere. Oblatam itaque salutis opportunitatem, & verè diuinum munus, efficaci sedulitate fructuosum vos hortamur ostendere; ut gloria vobis ante Deum ad crescat de conscientia puritate. Deus vos incolumes custodiat, dilectissimi fratres.

DILE-

DILECTISSIMO FRATRI
Quirico, Leo.

Ex eodem Codice.

Quiricus To-
letanus An-
tistes, per san-
ctus, post quē
D. Iulianus
tenuit cathe-
dram Tole-
tanam, & vā
ba Rege fru-
uit.

AD cognitionem vestra dilectionis deducimus, quod latore præsentium, Petrum Regionarium sanctæ nostræ Ecclesiæ, illic properauimus destinare cum tractatorio, ad omnes unâ vobiscum Christi Ecclesiarum Antistes; simul etiam ad præcellentissimum, atq; Christianissimum Regem, filium nostrum, ad gloriosumq; Comitem: contradi quoque facientes eisdem responsa; initio definitionem venerabilis Synodi, quæ per nouam nuper elapsam indictionē, in Constantinopolitana urbe, cum Dei præsidio, pro stabilitate orthodoxa nostræ fidei celebrata est; acclamationemq; reuerendissimorum Episcoporum, in ea conuenientium; & edictum pijsissimi filij nostri, atq; clementissimi Imperatoris: cui pro Dei mysterio, quod suscepimus, & rectitudine Apostolicæ fidei, per quam saluari, tam nos, quam commissas nobis animas præstolamur; prouidentiam, atque concursum omnem exhibeat vestra in Christo dilectio: ut pro flagrantibus studijs Euangelicæ, atque Apostolicæ fidei, æterna beatitudinis, cum beatis Christi Apostolorum Principibus, habere consortium mereamini. Benedictionis itaque gratiam, crucem clauem habentem de sacris vinculis auctoris nostri B. Petri Apostoli, tua dilectioni direximus; ut Præsulare meritum Dei, & proximi charitas vinciat, & per vexillum salutiferæ crucis Christi, qui in eo suspensus est, totius corporis membra clauis diuinorum mandatorum obstringat: ut tali signaculo cõmunitum, referatis ianuis regni cælestis, Apostolorum Princeps ad secum perfruendum beatitudinem æternam suscipiat.

Crucem clauem habentem] Romanis Pontificibus in more fuit, de limatura catenarum Petri, pro magno munere Regibus, & Principibus, alijsq; viris primarijs, atq; de Christi Ecclesia benemeritis mittere. Cuius rei multa epistola B. Gregorij fidem faciunt: fiebat autem hoc modo: ramenta catenarum includebantur aurea clauis ab altari Petri Apostoli accepta, & ad absentes transmittebatur: hi autem quibus illa paruula clauis transmittebatur, religiosè accipientes, collo suspendebant, ut Apostoli muniti præsidio, à malis imminētibus tuti essent. Id scribit Gregorius ad Childebertū Regem Francorum lib. 5. epist. 6. indictione. 14. & in epist. 23. lib. 6. indictione. 15. enumeratq; ingens miraculum de vltione diuina in Longobardum, huiusmodi religiosi instituti contemptorem. Petit & ab Hormisda PP. Iustinus. V. C. postea verò Imperator, ut catenarum Petri limaturam ad se mitteret.

DOMINO GLORIOSO, FILIO

Simplicio Comiti, Leo Episcopus, seruus
seruorum Dei.

Cum singulare sit nostra salutis remedium, veram in Deum confessio, ex Apostolica traditione descendens; cum qua beati martyres temporaliter decertantes, aeterna vita premium meruerunt, pro qua beatissimi sanctae Ecclesiae Patres, atque Doctores diuersa certamina, et immensas afflictiones perpessi, animam tradere, quam fidem veram perdere elegerunt: ex quorum regulari doctrina, quam nunc usque haec sancta Christi Ecclesia, ab eius Apostolorum Principe constructa, atque perstructa, praedicare cognoscitur; et per Apostolicos successores salutaris institutio per Dei gratiam ad nos usque pertingit, sed et praedecessorum nostrorum, pro eius stabilitate nimium desudauit instantia. Verum post tot certamina, et afflictiones innumeras, diuersis temporibus, a vera fidei infestis affecta, tandem superna clementia cor Imperiale caelesti gratia praestruens, et seruore sua gratia ad indagandam verae pietatis integritatem accendens, de diuersis mundi partibus nuper Concilium vniuersale congregari disposuit: in quo etiam Legati huius sanctae Apostolicae, quae diuina dignatione dispensandam suscepimus, et Concilio eidem subiacentium responsales, una cum serenissimo filio nostro Imperatore Constantino, insignibus et insulis redimito, in eodem sacro Concilio conuenientes, ex scriptis Pontificalibus, sanctorum Patrum testimonijs roboratis, Apostolica traditionis regulam, ac sanctam Ecclesiam diuino subnixam auxilio integre praedicare, atque seruare totis visibus probauerunt. Tomus etiam domini Agathonis, Apostolicae memoriae magni Pontificis, nostrique decessoris, quem ad tranquilissimum Imperatorem direxerat, ita erat et sanctorum Conciliorum definitionibus, beatorumque Patrum testimonijs, et assertionibus veritatis instructus, ut et integritatem Apostolicae fidei lucidissime patefaceret, et erroris haeretici latebras reuelaret. Et ex eius inexpugnabilibus dictis, per gratiam Dei, de omnium cordibus haeretici dogmatis sublata caligine, lumen verae confessionis effulsit: in quo mansuetissimi Principis labor, pro recta fidei pietate praclaruit, in seculis omnibus collaudandus; ut eo fauente cum Dei praesidio veritas Apostolicae fidei brauium victoria sumeret, diuinitusque concessum imperium pietatis insignibus decoraret. Et ideo vos gloriosissimi Christi Ecclesiae filij, in quibus pietatis desiderium pollet, Evangelica, atque Apostolica praedicationi manum, suffragando, porrigite: ut etiam vestras Christianissimas regiones sincerae fidei, quam diligitis,

lignis, fulgor irradiet: ut Apostolica praedicationi fauentes, atque collaborantes, consortium fidelium apud Deum habere mereamini, ad quem redigitur verae confessionis integritas. Quod enim ad nostrum officium, quibus animarum dispensatio commissa est, competeat, definitionem sancti sexti Concilij, per nouam indictionem, in Constantinopolitana urbe celebrati, et acclamationem vniuersorum reuerendissimorum Episcoporum, sed et edictum fidei a pijsimo Augusto, nostro serenissimo filio huc destinatum, vestris prouincijs innotescere, per latorem praesentium, Petrum Notarium Regionarium sanctae nostrae Ecclesiae, illuc dirigere affectu paterno maturauimus; unde profectu Evangelica, atque Apostolica praedicationis, ut merito fidei verae consortes nobiscum unanimiter latemini. Hortati autem sumus reuerendos Ecclesiarum omnium Praesules, ut subscriptiones suas eidem Apostolicae, atque Synodali definitioni subnectant: et utpote proles, atque cum filijs patres, sua nomina in huiusmodi libro vita describant, ad laudem fideliter concurrentium, et Christi Euangelio conlaborantium, et commendationem ad Deum, quem tunc mereamur habere propitium, dum eius fidei veritatem immutatam, sine tenus conseruamus incolumem. Gloriam vestram gratia superna custodiat. Ad perpetuam proinde vestrae gloriosae Christianitatis protectionem, venerabilem crucem, clauem habentem de salutaribus vinculis auctoris nostri Petri, Christi Apostolorum principis, per praesentem gerulum direximus: ut cuius sinceram dilectionem geritis, et luminaribus fideliter prouidetis, traditionis rectitudinem veraciter amplectimini, eius iugiter Apostolica tuitione saluemini.

Benedictum,
Leoni successit,
anno
salutis
685.

BENEDICTVS PRESBYTER, ET
in Dei nomine electus sanctae sedis Apostolicae,
Petro Notario Regionario.

Ex eodem Codice.

Iuxta quod tuam strenuitatem Apostolica memoria dominus Leo Papa Hispaniam prouinciam ire disposuit ad praecellentissimum, et Christianissimum Regem, et sanctissimos Archiepiscopos, et Ecclesiarum omnium Praesules ibidem constitutos, simul et gloriosum Comitem, pro innotescenda venerabilis sextae Synodi definitione, acclamatione quoque, quae et propheticum dicitur, reuerendissimorum Episcoporum, qui in eodem a Deo congregato Concilio conuenierunt, ad clementissimum Principem, et edicto eiusdem pijsimi Principis ubique generaliter destinato, pro Apostolica nostra fidei firmitate, cum summo pietatis studio commissum ministerium perage. Subscriptiones quoque reuerendissimorum Episcoporum

rum post eandem Synodicam definitionem cum summa sedulitate, atque vigilantia, procura subiungi: ut & ydem reuerentissimi Episcopi, omnisque per eos religiosa prouincia consortes nobiscum, Catholica, atque Apostolica traditionis, & fidei comprobentur; & apud Deum, ad cuius gloriam laus, & stabilitas fidei Christiana redigitur, commendatio eis, atque susceptio ad salutem animarum proueniat. Officium perinde pietatis assumptum, vigilantia, atque solertia condecorans, festina perficere: quia & tibi met ipsi thesaurizas boni operis fructum; & suscipientibus prouides cælestis regni beatitudinem, per recta atque Apostolica fidei cōfessionem, adipisci.

Ex eodem
codice.

BENEDICTVS, GRATIA DEI
Presbyter, & electus sanctæ sedis Apostolicæ,
domino excellentissimo, filio Eruigio.

Cum vnus extet Rex omnium Deus, qui cuncta creauit ex nihilo; quæ vero creauit, regit, & cōtinet; qui verè Rex Regum est, Dominus dominantium; idem incomprehensibilis prouidentia sua libramine, tam temporaliter, quamque localiter diuersos in terris regnare disponit: quorum etsi diuisa sunt regna, æqualem tamen de singulis rationem dispensationis expectat; vnamque de eis vera sua confessionis hostiam laudis expectat: & hoc solum munere circa hominum genus complacatur eius maiestatis immensitas; dum à cunctis vera de Deo confessio predicatur. Ut etsi dispositionum temporalium videtur esse diuersitas, circa eius fidei rectitudinem unitatis constantia teneatur. Hoc etiam & in sanctis suis discipulis Saluator mundi, Dei filius, esse constituit: qui beatum Petrum, sui vice, discipulorum suorum constituit principem. Cuius saluari predicatione, atque traditione, ab hac sancta Apostolica Christi Ecclesia, velut à fonte predicationis progrediente, cuncta regiones, quibus etiam vestrum fastigium presidet, ad cognitionem veritatis, & viam vitæ perducta fuerunt; regni que vestri culmen illustratum: & dum pro gratia Dei pietate regnatis, de temporali regno aeterna beatitudinis regnum adquiritis. Ad quod perfectius obinendum, sicut instanter oramus, dum Dei ordinatione Patrum ordine fruimur; & beati Petri Apostolorum principis, licet impares, pro commisso diuina ope ministerio locum implemus; ita predicando, atque commonendo, ad beatæ vitæ meritum conamur prouehere. Initium quippe aeterna beatitudinis obtinendæ, recta Apostolica predicationis est regula: quam etsi labefactare olim quidam moliti sunt, hereticos in Ecclesiam Christi intromittere ententes errores; sed Euāgelica veritas vincit: pro cuius stabilitate, & immutabilitate seruāda,

da, diuersas afflictionum insidias, hæc Apostolica Christi Ecclesia sustinuit semper, & sustinet: & superna gratia suffragante, illa se persistit. Nunc autem (quod cum gratiarum actione in Deum exultantes effamur) per nouam nuper elapsam indictionem, pijsimus, atque Christianissimus noster; imò Ecclesia Dei filius, Imperator ad Apostolica memoria nostrum decessorem Agathonem Papam atque Pontificem scripta Imperialia dirigens, effatim hortatus est, ut ab hac nostra Apostolica sedis Ecclesia de omnibus adiacentibus ei reuerendis Concilijs, tam de Ecclesiarum Presulibus, quam de alijs ordinibus Ecclesiasticis, cum dogmaticis literis, venerabilium patrum libris, ac testimonijs instructis, in regiam Constantinopolitanam urbem dirigeret: quod Dei nutu effectum, atque perfectum est. Quibus illuc ob hoc aduentantibus, Concilium ex diuersis mundi partibus eius pietas congregauit: & commissa reipublica curis sepositis, in venerando Episcoporum fratrum Concilio residens, veritatem Apostolica traditionis, & rectitudinem fidei, per sancta Synodi, venerabiliumque Patrum testimonia, & assertiones præcessorum nostrorum Apostolicorum Pontificum, subtiliter atque attentè examinari fecit: & veram fidei sinceritatem à Legatis huius sanctæ Apostolicæ sedis monstrari. Quod per Dei gratiam, Imperij adueniente presidio, inceptum, atque peractum est: & perfectissimè clariuit veram fidei nostræ veracitas, iuxta veneranda Concilia, & probabilium Patrum doctrinas; ut in vno Domino nostro Iesu Christo, filio Dei, eodemque vero atque perfecto homine, sicut duas inseparabiliter in confusè confitemur naturas, id est, diuinam, & humanam; ita & duas naturales voluntates, & duas naturales operationes eum omnes habere prædicemus, secundum qualitates, ac proprietates in eo concurrentium naturarum. Quia sic eum vnum Christum, vnamque personam sanctæ Trinitatis esse credimus, ut & diuinam, & humanam naturam, & harum naturarum proprietates in confusè, in diuise, & indimutè eum habere prædicemus. Verum pijsimus Imperator gratia sancti Spiritus animatus, & laborem pro Christiana fidei puritate sponte perpeffus, ecclesiæ Dei Catholicæ ab erroris heretici macula summis nisibus purificare molitus est; & quidquid offensionis Christianis populis poterat generare, de medio Dei Ecclesiæ fecit auferri: omnesque hereticæ assertionis auctores, venerando consentiente Concilio condemnati, de Catholica Ecclesiæ communionem proiecti fuerunt; id est Theodorus Pharauntanus Episcopus, Cyrus Alexandrinus, Sergius, Paulus, Pyrrhus, & Petrus quondam Constantinopolitani Presules: & vnà cum eis Honorius Romanus, qui

imma-

immaculatam Apostolica traditionis [aliquid supplendum forte doctrinam] quam à prædecessoribus suis accepit, maculare cōsensit. Sed & Macarium Antiochenum cum Stephano eius discipulo, immo hæreticæ prauatatis magistro, & Polychronio quodam insano sene, nouo Simone, qui suscitationem mortui, hæreticæ prædicationis fiducia pollicebatur implere: neque rursus ad viam veræ confessionis, saltem confusus, voluit conuerti, aeterna condemnatione multatus est. Ethī cum Arrio, Apollinario, Nestorio, Eutyche, Seuerō, Theodosio, Themistio, in deitate, atque humanitate Domini nostri Iesu Christi unam voluntatem, unamque operationem prædicantes, doctrinam hæreticam impudentes defendere conabantur. Neque enim, ut Sacerdotes Dei oportuerat, sanctarum, scripturarum, & Patrum testimonijs hoc demonstrabant, sed mundanis sophismatibus Euangelium Christi callidè machinabantur peruertere. Quos omnes cum suis erroribus diuina censura de sancta sua proiecit Ecclesia: & nunc superno fauente præsidio, in unam veræ fidei consonantiam omnes Dei Ecclesia P:æsules ubiq; concordant: & factum est unum os, & labium unum, unusque grex, & unus pastor, Christus filius Dei; qui unanimiter à cunctis eius Sacerdotibus, atque synceriter prædicatur. Idcirco & vestri Christiani regni fastigium studium pietatis assumat; quatenus hæc omnibus Dei Ecclesijs, Præsulibus, Sacerdotibus, Clericis, & populis, ad laudem Dei, pro vestri quoque regni stabilitate, atque salute omnium, prædicetur: ut Deus omnipotens ab omnibus populis unanimiter glorificetur, & collaudetur. Definitionem proinde sancti Concilij, & acclamationem reuerentissimorum Episcoporum, quod Prophaneticum dicitur ad pijsimum Imperatorem, & edictum clementissimi Imperatoris, pro veræ fidei confessione constructum, & ubique mandatum, per latorem præsentium Petrum, notariū Regionarium sanctæ nostræ Ecclesiæ, illuc prouidimus destinare; ut in eadem sacræ Synodi definitione, tanquam pro spiritualibus filijs patres, omnes vestri religiosissimi regni Ecclesiarum Antistites, iuxta tenorem à nobis illuc destinatum, subscriptiones suas, sicut in libro vitæ, per suæ confessionis signaculum adscribendus, unusquisque subiungat: ut pax, & concordia in Ecclesijs Dei, vestri sublimis regni temporibus, Deo concedente, vestraq; Christianitate fauente, crebrescat, & maneat: ut qui vestrum culmen regnare disposuit, suæ fidei stabilitate subnixum, concedat per plurima tempora, prosperè ac sibi placitè commissum populum dispensare. Incolumem excellentiam vestram gratia superna custodiat.

Suscitationem mortui] Hoc decretum in Concilio, verum posui ex. 6. 17. nod. 47. 15.

IN

IN NOMINE DOMINI Iesu Christi. Incipit Synodus Toletana XV. LXI. Episcoporum, acta anno primo serenissimi & orthodoxi Egicanis Principis, sub die quinto Iduum Maiarum, Era DCC. XXVI.

A Pud urbem Toletanam, in Ecclesia Prætorienfi sanctorum Apostolorum Petri, & Pauli, omnes Hispaniæ Galliciæque Pontifices aggregati: dum cunctis residentibus, in aspectu singulorum se se in alterutrum charitas diffusa monstraret, alternisque vocibus ratio gratiarum Deo reddita sonuisset, adfuit idem serenissimus Egica Princeps, placida deuotionis arce sublimis, & strenua culminis reclinacione laudabilis; quique in medio Pontificum positus, humoque prostratus Sacerdotum Dei se commendat orationibus. Deinde surgens, & sufficienti exhortatione Concilium adloquens, innexa tomo sui culminis vota, Dei Sacerdotibus tradidit relegenda;

Ecce, inquit, beatissimi Patres, omne, quod loqui me vobis, aut circumloquutio onerosa cohibuit, aut communis sermo forsitan explicare non finit, hinc breui stylo complicui, hic liquida renotationis insinuatione conieci: his quæso attendite, hæc pertractate, his deliberationis ferte inconuulsibilem sanctionem. Tunc nos oblatum à Rege tommum suscepimus, & dantes Deo gloriam, eidem Principi benediximus: quo discedente hæc iam dicti tomi complicatione reperimus.

IN NO-

IN NOMINE DOMINI. FLAVIUS

Rex reuerendissimis Patribus, in hac sancta
Synodo residentibus.

ECce sublimi Patres, & cœlesti iure honorandi mihi Pon-
tifices, ^a speciosi vestri ordinis adiens cœtum, illa plus ef- ^a Speciosum.C.A.
feror potentia gaudiorum, quo in medio vestri positum non
ambigo Dominum Iesum Christum: eius quippe sermoni-
bus fidem accomodans, quibus ait: Vbicumq; fuerint duo, vel
^{Matth. 18.} tres in nomine meo collecti, ibi ero in medio eorum, ^b tanta ^b Sancta.C.A.
spei huius fiducia feror, vt quidquid vestra fuerit sententia
cautum, non nisi eo dictante credam exorsum. Non ergo pu-
debit me illic cordis pandere sinum, ex quo vbertim manant
riuuli sanitarum. Attendite iam iamque vnde cor serenitatis
nostre exstet, vel quibus ex causis mœsti pectoris anguste-
tur dolore. Illud mihi primo in loco dicendum occurrit, quod
diui patris nostri, & fœderi regale fortientes fastigium, gemi-
no me sentio iuramenti rete implicitum: ita vt si vnum ex
his obseruantie cautella conferuem, ex alio nihilominus in-
periurij crimen videar recidisse. Eggit enim idem diuus præ-
decessor noster Eruigius Princeps, inter cœtera, quibus me in-
cauto, & ineuitabili conditionum sacramento adstrinxit, ^c Cordi bonum Sa-
cum adhuc mihi gloriosam filiam suam coniungendam eli- ^c cramentum adstrin-
geret, vt omnimoda sacramenti me taxatione constringeret, ^c xit.C.A.
quo pro omni negotio filiorum suorum ita me ipsum oppo-
nendo sollicitus essem, qualiter eorum causæ ad victoriam
peruenirent: & quidquid me pro quibuslibet causis imperas-
set, in omnibus iussa eius implerem. Hæc inquam iam dicto
Principi sub iuramenti cautione promittens, aliud è contra
me tempore mortis suæ impedit, aliud agere impulit; scili-
cet, vt non antè regnum adirem, nisi primum strictis me iura-
mentorū vinculis alligarem, vt iustitiam commissis popu-
lis non negarem. Acta sunt ista, & specialibus conditionum
probantur nexibus illigata. Quarum etiam duarum condi-
tionum ineuitabilem, & sibi contrariam seriem, & illarum
quas ob protectionem filiorum suorum mihi exegit, & ista-
rum, quas ob præelectionem regni mei exigēdas instituit, Pa-
ternitatis vestræ pertractandas consultibus destinaui; petens,
vt & benedictionibus vestris regno confirmatus inhæream,
& sanctionis vestræ regulis viam, qua discreto calle periurij
gradiar,

*Egita Rex,
fuit filius
Regis. Cuius
nepos vna
da Regis:
eius vxor Ci-
xilo, fuit fi-
lia Eruigy
Regis. Ior-
re fuit filius
vambazii
de parte
& socero di-
cit regale
fortientes fa-
stigium.*

gradiar informatus agnoscam. Non enim potero periurij
effugere notam, si aut iam dicti Principis contra iustitiam
defendendo prolem, non reddidero populis veritatem; aut
propter veritatem populorum zelans negocia, erga filios
eius promissionis meæ non implevero vota. Additur super
hoc (vt fertur) pressurarum eius in plerosque acerbitas,
quos indebitè rebus, & honore priuauit; quos de nobili sta-
tu in seruitutem sui iuris implicuit; quos tormentis sub-
egit; quos etiam violentis iudicijs presit: pro quibus omni-
bus hæc adhuc insuper vox in querimoniam venit, quod
omnem populum regni sui, ob tuitionem filiorum suorum
iurare compulerit, & ex hoc cunctis quasi aditum recla-
mandi obstruxerit. His omnibus pressurarum vocibus tabi-
do anxietatis strepitu occupatus, cupiens periclitationis hu-
ius elaqueari periculo, fiducia illa, qua vobis vicinum esse
Deum non ambigo, vestris hæc pertractanda sensibus,
vestrisque iudicijs dirimenda committo. Nam & cæteras
causarum voces, reliquasque iurgantium actiones, quæ ve-
stro se cœtui dirimendæ ingesserint, vestris opto iudicijs cõ-
sopiri; contestantes generaliter omnes, & vos sacrosantos
cœlesti iure Pontifices, & vos Regalis aulæ viros nobiles,
& illustres per ineffabile illud sanctæ Trinitatis sacramen-
tum, & per Domini nostri Iesu Christi sanguinem pretio-
sum, ac diem futuri iudicij pertremendum, vt in his om-
nibus commemoratis negociorum capitulis, repulsa omni
acceptatione muneris vel fauoris, fideli conscientie oculo in-
tendatis: quo in elucubrandis vocibus, & negocijs vniuer-
sis ita operam detis, ne à iustitiæ tramite villo modo deci-
datis; vt dum inflexibili æquitatis culmine, iudicia vestra se
se in conspectu Domini placitura direxerint, & mihi de
admonitione lucrum, & vobis pro æmulatione iustorum
iudiciorum, proueniat gaudium exoptatum. Datum sub die
^a agnita.

Igitur huius tomi serie perlecta, primum nobis illud or-
dine consequenti occurrit, quo primitias nostri spiritus
Domino consecrantes, collationis nostræ primordia à san-
ctæ fidei soliditate inciperent ordianda. Sanctam igitur, &
definitam à Patribus fidem pia confessione fatentes, sicut
eam Nicæna Synodus sanxit, Constantinopolitana Patrum
aggregatio edidit, vel Ephesini cœtus, Cyrillo præfidente,

innotuit

K K K

traditio

^a Quinto iduum
Maiarum.C.A.

traditio protulit, atque etiam Chalcedonense Concilium declaravit, sic etiam eam tenendam omnibus prædicamus: sicut & per traditum à Patribus Symbolum, profiteremur, ac dicimus:

Hoc idem Symbolum est in. 12. Conc. & 13. Tol. & habetur ad verbum in Mis. s. 1. Moxa. vab. sine sp. dotiano.

Credimus in vnum Deum Patrem omnipotentem, factorem cœli, & terræ; visibilem omnium, & invisibilem conditorem: & in vnum Dominum Iesum Christum, Filium Dei vnigenitum; & ex Patre natum ante omnia secula; Deum ex Deo, lumen ex lumine; Deum verum ex Deo vero; natum, non factum; hominioni Patri, hoc est, eiusdem cum Patre substantiæ: per quem omnia facta sunt, quæ in cœlo, & quæ in terra: qui propter nos, & propter nostram salutem descendit, & incarnatus est de Spiritu sancto, ex Maria virgine homo factus; passus sub Pontio Pilato; sepultus, tertia die resurrexit; ascendit in cœlos; sedet ad dexteram Patris: iterum venturus in gloria iudicare vivos, & mortuos: cuius regni non erit finis. Credimus & in Spiritum sanctum, Dominum, & viuificantem; ex Patre, & Filio procedentem; cum Patre & Filio adorandum, & glorificandum: qui loquutus est per Prophetas: in vnam Catholicam, atque Apostolicam Ecclesiam. Confitemur vnum Baptisma in remissione peccatorum; expectamus resurrectionem mortuorum; vitam^a venturi seculi. Amen.

a Futuri in. 11. & 13. Tol. Conc.

Post huius igitur piæ confessionis prolatam deuotis vocibus regulam, ad illa nos ilicò conuertimus contuenda capitula, pro quibus muniendis ante hoc biennium beatæ memoriæ Romanus Papa Benedictus nos literarum suarum significatione monuerat. Quæ tamen non in scriptis suis annotare curauit, sed homini nostro verbo renotanda iniunxit; ad quod illi iam eodem anno sufficienter, congrueq; responsum est. Nos tamen nunc eandem renotationem hominis nostri studiosiùs relegentes inuenimus, quod in libro illo responsionis fidei nostræ, quem per Petrum Regionarium Romanæ Ecclesiæ miseramus, id primum capitulum iam dicto Papæ incautè visum fuisset à nobis positum, vbi nos, secundum diuinam^b essentiam diximus: Voluntas genuit voluntatem, sicut & sapientia sapientiam: quod vir ille incuriosa lectionis transcurfione præteriens, existimauit hæc ipsa nomina, id est, relatiuum, aut secundum

b Existentiam. C.A.

secundum comparationem humanæ mentis nos posuisse. Et ideo^a ipsa renotatione sua ita nos admonere iussus est, *In ipsa. C. A.* dicens: Naturali ordine cognoscimus, quia verbum ex mente originem ducit, sicut ratio, & voluntas: & conuerti non possunt, vt dicatur: quia sicut verbum, & voluntas de mente procedit, ita & mens de verbo, aut voluntate: & ex ista comparatione visum est Romano Pontifici, voluntatem ex voluntate non posse dici. Nos autem non secundum hanc comparationem humanæ mentis, nec secundum relatiuum, sed secundum essentiam diximus: Voluntas ex voluntate; sicut & sapientia ex sapientia: hoc enim ex Deo esse, quod velle; hoc velle, quod sapere. Quod tamen de homine dici non potest. Aliud quippè est homini id quod est, sine velle; & aliud velle etiam sine sapere. In Deo autem non est ita: quia simplex ibi natura est, & ideo hoc est illi esse, quod velle, quod sapere. Quapropter, qui potest capere voluntatem ex voluntate, secundum essentiam nos dixisse, non de huiusmodi laborabit proposita quæstione: quod etiam in iam dicto responsionis, & fidei nostro opusculo sollicitè legentibus, & intelligentibus claret. Vbi *Athanasius* & apposita illi beati Athanasij sententia id ipsum nos debere sentire pronunciat, dicens: Hanc de Deo religiosæ opinionis sententiam retinemus, vt non aliud eius voluntatem, aliud credamus esse naturam. Si^b enim secundum *Ergo sec. C. A.* quod hic Doctor dicit, id debemus sentire, vt non aliud Dei voluntatem, aliud credamus eius esse naturam, hoc ergo est eius voluntas, quod & natura; hoc natura quod substantia, vel essentia. Filius igitur Dei de essentia Patris natus est, essentia de essentia; sicut natura de natura, & substantia de substantia: & tamen nec duæ essentiæ, nec duæ naturæ, nec duæ substantiæ possunt dici, sed vna essentia, natura, atque substantia: sicut & lumen de lumine, non duo lumina, sed vnum lumen: sicut essentia, non duæ essentiæ, sed vna essentia: sicut natura de natura, non duæ naturæ, sed vna natura: sic & voluntas de voluntate, non duæ voluntates, sed vna voluntas: quia non est aliud Dei voluntas, aliud eius natura: quod iam superius, Athanasio Doctore, firmatum est. Ac proinde quidquid de Deo, secundum essentiam dicitur, communiter in singulis personis conuenire videtur: sicut sapientia, & fortitudo, vel

Vide notas.

KKK 2 cætera:

cætera: quia & Pater sapientia, & Filius sapientia potest dici. Fortitudo quoque & Pater potest, & Filius appellari. Quod secundum illam comparationem humanæ mentis, nullo modo potest dici: quia, verbi gratia, mens si in persona Patris ponatur, verbū iam ex mente prodiens, filius intelligitur; & voluntas prodecens ex mēte & verbo, Spiritus sanctus significatur. Nec tamen recurrit, vt possit dici, vt aut mens, quæ in significatione Patris est posita, Filio, vel Spiritui sancto conueniat; aut verbum, quod solum Filius intelligitur Patri, vel Spiritui sancto comparetur; aut voluntas, quæ in persona Spiritus sancti accipitur, aut Patris, aut Filij personæ conuenire dicatur: sed sic singula singulis, secundum comparationem humanæ mentis conueniunt, vt vnumquodq;, quod ex eis vnus dicitur, alius penitus non dicatur: sicut & relatiuo vocabulo Pater nominatus, non est ipse, qui filius: vel filius cū dicitur, non est ipse, qui Spiritus sanctus: nec Spiritus sanctus ipse est, qui Pater, aut Filius. Ac per hoc illa nomina, quæ comparatiuè ex homine assumuntur, ideò secundum comparationem humanæ mentis dicuntur, vt quoquo modo ad contuendum illud diuinæ Trinitatis ineffabile sacramentum humana infirmitas excitetur. Secundum hanc igitur comparationem putati sumus dixisse: Voluntas ex voluntate: quod vtique dici, vel sentiri absurdissimum est. Ac proinde longè alia est regula, qua de Deo aliquid secundum essentiam dicitur; aliud, cū secundum comparationem humanæ mentis aliquid de illo pronunciat. Nos proinde consentientes, & sequentes Doctoris egregij Augustini sententiam, diximus secundum diuinæ Trinitatis essentiam: Voluntas de voluntate, sicut & ipse in quintodecimo libro Trinitatis Dei pronunciat, ita dicens: Melius, quantum existimo, dicitur, consilium de consilio, & voluntas de voluntate; sicut substantia de substantia, sapientia de sapientia. Hic iam, quisquis sapiens, manifestè intelligit, non nos hic errasse, sed illos forsitan incuriosæ lectionis intuitu fefellisse: quia quod à nobis est, secundum essentiam dictum, illi secundum operationem humanæ mentis positum putauerunt.

Cap. 10. &
Affer. M.
giler Sent.
lib. 1. d. 5.

Secūdi bu-
sus capituli
titulus est

Ad secundum quoq; retractandū capitulum transeuntes, quo idem Papa incautè nos dixisse putauit, tres substantias in Christo

In. C. A. De
tribus sub-
stantijs in
Christo ma-
nentibus,
D. Iuliani
affectio ma-
nifesta.
2. Cor. 4.

Christo Dei filio profiteri, sicut nos non pudebit, quæ sunt vera defendere, ita forsitan quosdā pudebit, quæ vera sunt, ignorare. Quis enim nesciat, vnumquemq; hominem duabus constare substantijs, animæ scilicet, & corporis? De quibus Apostolus specialiter loquitur, dicens: Et si exterior homo noster corrumpitur, sed interior renouatur de die in diem: sicut & ille sitiens Deum clamabat in psalmo: Sitit te (inquit) anima mea; quàm multipliciter & caro mea. Necnon & alia multa, quæ hominem duabus substantijs constare pronunciant. Contra quam regulam inuenimus item in scripturis, aut carne plerunq; nominata, totum hominem posse intelligi, aut anima sola interdum nominata totius hominis perfectionem agnosci. Quapropter natura diuina humanæ sociata naturæ, possunt & tres propriæ, & duæ propriæ appellari substantiæ. Sed aliud est, cū per proprietatem totus homo exprimitur, aliud cū à parte totus intelligitur. Est enim quidam modus locutionis, qui frequenter in scripturis diuinis positus inuenitur, quo significatur à parte totū: hic etiam tropus apud Grammaticos Synecdoche dicitur. Scribitur enim in lib. Genesis, secundum istam tropicam locutionem significantem à parte totum: Factus est homo in animam viuentem; cū homo non solum ex anima, sed ex carne constet. Item similiter à parte totum, vbi omiſsa substantia animæ, sola carnis substantia nominatur: sicut in psalmo scribitur: Ad te omnis caro veniet: cū omnis homo non solum ex carne, sed ex anima constet; & tamen sola carne nominata, totus homo intelligitur: sicut & sola anima nominata, totus homo accipitur. Nam in Exodo volens similiter scriptura homines à parte totum intelligi, sic dicit: Septuaginta animæ ingressæ sunt cum Iacob in Ægyptum: cū ipsæ septuagintæ animæ non sine suis corporibus illuc ingressæ fuissent. Ex carnis quoq; nomine totum hominem intelligi voluit, qui dixit: Et in carne mea videbo Deum: cū non sine animabus suis resurgenda sint corpora. Ecce per consuetudinē scripturæ sacræ probauimus, & propriè hominem ipsis, quibus constat substantijs appellari, & tropicè à parte totum hominē posse intelligi. Si quæras culpā, nec ille errasse dicendus est, qui hominem à parte totū nominauit; nec iste culpandus est, qui totum hominē carne, & anima nominata, expressit: quia vtrūq;

4. Regula
Tichonij,
quam offert
Augustinus de
doct. christ.
Et Iulianus
lib. 1. Sen-
tent. c. 2. 5.
Genes. 2.

Psalm. 64.

Exod. 1.

Iob. c. 9.

inculpabiliter dici Scriptura diuina conuincit. Et tamen cum iam probatum teneamus, nec illam, nec istam partem esse culpandam, quærendum est, quæ pars plus possit esse ad totum hominem intelligendum facilior; atque etiam repulsa omni obscuritate, lucidior: vtrum ea, quæ solum carnem nominans, & animam tacite ibi vult intelligi; an ea, quæ & animam, & carnem exprimens, totum dicit. Quod vt manifestius innotescat, quædam exempla ponenda sunt. Ecce iuxta superiorem tropicæ locutionis modum, qui Synecdoche dicitur, quo aut pars à toto, aut totum à parte intelligitur, scriptum inuenimus de flagellatione Ægypti in psalmis: Immisit in eis muscam caninam: necnon & illud: Dixit, & venit locusta, & bruchus; volens Scriptura isto genere locutionis non singularitatem, sed pluralitatem muscarum, & locustarum intelligi. Non enim musca, & locusta, sed multitudo muscarum, & locustarum repleuerunt Ægyptum. At nunc si aliquis nostrorum modò dicat: Misit Deus in Ægyptum muscas, & locustas, & bruchos, pluralem numerum proferens, quod & vtique verum est, nunquid in parte ista, quæ pluralitatem confitetur, potest calumnia cadere; vt dicatur non esse verum, quod vtique verum est, de multitudine locustarum, quæ repleuerunt Ægyptum? Tale quippè illud est, vbi populus ad Moysen clamauit, dicēs: Ora ad Dominum, vt auferat à nobis serpentem; cum non vnus serpentis, sed multorum serpentium molestias ille populus pateretur. Hoc etiam more, & Apostolus loquitur in illo loco, vbi ait: Quoniam ex operibus legis non iustificabitur omnis caro; ac si diceret, omnis homo; à parte carnis totum hominem intelligi volens. Sic ergo & de Domino nostro Iesu Christo, cum scriptum sit de illo in Euangelio: Verbum caro factum est, & habitauit in nobis, caro sola est nominata, vt illuc tacite intelligeretur & anima; secundum supradictum locutionis modum, quo homo à parte totus accipitur. Quæ locutionis regula plerumque; & à Patribus est seruata.

Sic enim ex hoc B. Cyrillus in libro, qui vocatur Scholia, dicit: Quomodo igitur Verbum caro sit factum, videre necesse est. Primum quidem diuina Scriptura carnem plerumque nominat, & quasi ex parte, animalis totius significationem facit: necnon etiam à sola anima, interdum tantumdem agit. Scriptum est enim, quòd videbit omnis caro salutare Dei.

Et

Galat. 3. Et ipse diuinus Paulus: Non consensi, inquit, carni, & sanguini. Adlocutus est autem eos, qui sunt ex Israël Pontifex Moyses: In septuaginta quinque animabus descenderunt patres tui in Ægyptum. Sed non idcirco dixeris, quod nudæ, & sine carne animæ in Ægyptum descenderunt; nec porro, quòd inanibus corporibus, & solis carnibus salutare suum Deus indulserit. Quotiens igitur audimus carnem factum esse Verbum, hominem intelligitur, ex anima & corpore factum.

Item & sanctus Augustinus in libro quæstionum contra Apollinaristas sic dicit: Si vbicumque caro fuerit nominata, & anima tacita, sic intelligendum est, vt anima ibi non esse credatur, nec illi habebant animam, de quibus dictum est: Et videbit omnis caro salutare Dei: & illud in psalmo: Exaudi preces meas, ad te omnis caro veniet: & illud in Euangelio: Sicut dedisti ei potestatem omnis carnis, vt omne quod dedisti ei non pereat, sed habeat vitam æternam. Vnde & intelligitur solere homines per nominationem solius carnis significari; vt secundum hanc locutionem, etiam illud possit intelligi: vt quod dictum est: Verbum caro factum est, nihil dictum sit, nisi, Verbum homo factum est. Sicut enim à parte totum plerumque; nominata sola anima, homo intelligitur (sicut est illud: Tot animæ descenderunt in Ægyptum) sic rursus à parte totum, etiam nominata sola carne, homo intelligitur.

Item ipse in libro Enchiridion dicit: Verbum caro factum est; à diuinitate carne suscepta; non in carnem diuinitate mutata: carnem quippè hinc hominem debemus accipere; à parte totum significante locutione; sicut dictum est: Quoniam ex operibus legis non iustificabitur omnis caro; id est, omnis homo. Qualiter hæc est Patrum plena, scripturarum more, libata sententia; vt cum à parte totum vna quælibet hominis assumpti in Christo substantia nominatur, illuc statim & altera intelligatur. Nam si vna, secundum hunc tropum taceatur, & alia dicatur, duæ tamen nihilominus intelliguntur. Nemo ergo iam dicat, cum audit totum hominem à parte posse intelligi, non debere tres in Christo substantias profiteri: cum isto genere locutionis aliud ex altero cogatur intelligi. Nihil ergo diuersitatis est, siue tropicè vna, siue propriè gemina hominis nominata substantia; cum vtraque locutio hominem à Deo assumptum, non nisi in duabus substantijs

nos intelligere, & confiteri permittat. Ac per hoc tres in Christo substantias profiteri ille non dubitabit, qui hac ratione plena cognitione didicerit. Cæterū ubi non tropicè, sed propriè hi Patres hominem totum à Christo susceptum esse fatentur, sic in suis tractatibus posuerunt.

Hanc ratione. C. A.

De hac locutione Patrum supra diximus.

Beatus enim Cyrillus in superiori libro, qui vocatur Scholia dicit, ubi veritatem trium substantiarum Christi, figura veteris testimonij apertè conuincit; sic enim ait. Quod adunato Deo Verbo verè humanitati; inconfusè tamen substantiæ permanserunt, erectū est secundum Dei voluntatē sanctum tabernaculum per desertum: & in eo multis modis formabatur Emanuel. Ait igitur Deus omnipotens ad diuinum Moysen: Et facies arcam testimonij ex lignis imputribilibus, duorum cubitorum & dimidij longitudinem, & cubiti & dimidij latitudinem, & cubiti & dimidij altitudinem, & inaurabis eam auro puro; extra & intra inaurabis eam: sed lignum quidem imputribile sit figura corporis incorrupti (imputribilis enim cedrus) aurum verò quasi materies alijs pretiosior, diuinæ nobis indicat substantiæ maiestatem. Attendite igitur cum arca tota inaurata sit auro puro extra & intra, adunatū quidem fuerit sanctæ carni Deus verbum: & idest (vt opinor) arcam fuisse extra inauratam. Quod verè animam rationalem, quæ corpori inerat, propriam fecerit, ex hoc apparet quod & intra præceperit inaurari. Quod autem naturæ, siue substantia in confusè manserunt, hinc scimus: aurum enim superpositum ligno, mansit id quod erat: & ornabatur quidem lignum auri decore, tamen lignum esse non desijt.

Exod. 25.

Item sanctus Augustinus in libro Trinitatis Dei id ipsum exprimens dicit. Sic Deo coniungi potuit humana natura, & vt ex duabus substantijs fieret vna persona; ac per hoc iam ex tribus, Deo, anima, & carne. Hæc igitur sanctis patribus nos docentibus, & vtramq; locutionis regulam nobis insinuātibus, videant iam tandem, & sentiant, qui sine fauore Patrū iudicant, quæ pars plus potest esse tutissima, licet in neutram partem possit cadere culpa: vtrum ne illa, quæ in Christo Dei filio, vnam Verbi, alteram hominis à parte totum substantiam profitetur; an ista, quæ propriè totum hominem in duabus substantijs Verbo Dei adunatum fuisse fatetur. "In illa enim parte, quæ à parte totum hominem intelligi volet, potest hæreticorum dolus latere; vt vnam quamlibet ex his substan-

Deest in nonnullis M. ff.

substantiam nominans, aliam supprimat; sicq; quod ore non profitetur, nec corde confiteatur, sicut Appollinaris, qui negat Dominum Iesum humanam animam habuisse; vel Manichæus, negans in Christo assumpti corporis veritatem: in hac verò nostra professione, ubi præmissa Verbi substantia, specialiter duas hominis in vna Christi persona substantias profitemur, nullus potest accidere, vel suspicari fraudulentæ dolus; quando euidenter in Deo assumptus prædicetur homo totus. Tutior ergo pars est, quæ totum dicit, quàm quæ aliquid suppressit: & plus claret, quod propriè dicitur, quàm quod arcta tropicè locutione firmatur. Sed fortè nos soli hoc dicimus, quod maiorum sententia non probamus. Iudicem iam ergo Augustinum (si complacet) aduocemus; vt quam partem contra hæreticos munitiorem esse pronunciet, audiamus. Sic enim in tractatu Symboli dicit: Temporalis dispensationi Dominicæ multis modis insidiantur hæretici: sed quisquis tenuerit Catholicam fidem; vt totum hominem credat à Verbo Dei esse susceptum; idest, corpus, animam, & spiritum, satis contra illos munitus est. Ecce spirituales spiritualiter vtraque consideramus; iudicium protulit, sententiam fixit; munitiorem, & tutiorem partem illam esse pronuncians, quæ contra hæreticos totum hominem à Verbo Dei susceptū in duabus substantijs, carnis, animæq; defendit. Sed fortè aliquis dicat, iam hic tria quædam hominis nominata, id est, corpus, anima, & spiritus. Tria quidem dicuntur, sed duo sunt: sicut ab eodē Doctore in prædicto Symboli tractatu conuincitur: Tria sunt (ait) quibus homo constat, spiritus, anima, & corpus, quæ rursus duo dicuntur: quia sæpe anima simul cum spiritu nominatur: pars enim quædam eiusdem rationalis, qua carent bestię, spiritus dicitur. Quod etiam in epistola ad Petrū dilucida manifestatione exequitur, quod spiritus, & anima vtrumq; sint vnum, & vnus esse substantiæ sentiantur. Dicit enim, duo quædam esse animam & spiritum; secundum id, quod scriptum est: Absoluti à spiritu meo animam meam: & vtramq; ad naturam hominis pertinere; vt totus homo sit spiritus, anima, & corpus: sed aliquando duo ista simul nomine nuncupari animæ: quale est illud: Et factus est homo in animam viuentē; vbi quippe & spiritus intelligitur. Itemque aliquando vtrumq; nomine spiritus dici: sicuti est: Et inclinato capite, tradidit spiritum:

In alijs formatur.

August. de Symbolo.

Animam & spiritum. C. A.

August. de fide ad Petrum.

Adsequitur. C. A.

Isidor. lib. 1. diff. cap. 26. discrimen potest inter spiritum, & animam.

Genes. 1.

Ioann. 19.

tum: vbi & anima necesse est intelligatur, & vtrumq; vnum, & vnus esse substantiæ: ac per hoc anima, & spiritus, & anima, & corpus, duæ speciales hominis substantiæ sunt, quæ & diuersæ dicuntur. Nos proinde in iam dicto fidei nostræ opusculo Apollinaristarū hæresi respondentes, tres in Christo substantias diximus, quod & maiores nostros docuisse monstrauimus; honorantes videlicet & sequentes sententiam Doctoris egregij Hispalensis sedis Episcopi, quā in libris suis, de differentia naturæ Christi, vel nostræ differuit, vbi ait: Nos ex duabus subsistimus substantijs, corporis videlicet, atq; animæ: ille ex tribus, Verbi, corporis, atq; animæ: inde est, quod perfectus homo, perfectus prædicatur & Deus. Hæc igitur per pauca de Patribus exempla libauimus; vt in breui ea, quæ competunt monstrarem. Cæterum, qui hæc adhuc intentius legendo quæsierit, plurima colligere poterit. Iam verò si impudorata quis fronte, nec his Patribus cedat, & vnde se ea libauerint, insolens scrutator exquirat, Euangelicis saltim vocibus credat, quibus has tres substantias sibi inesse ^b Christus pronunciat. Interrogatus enim a Iudæis: Tu quis es? Respondit: Principium, qui & loquor vobis: ecce habes vnā substantiam deitatis. Restant duæ substantiæ hominis: vt enim veram carnem hominis suscepisse monstraret, palpādum se discipulis præbuit, dicens: Palpate & videte; quia spiritus carnem, & ossa non habent, sicut me videtis habere. Ecce expressa est substantia carnis humanæ. Item vt animæ humanæ substantiam suscepisse monstraret, dicit: Potestatem habeo ponendi animam meam, & potestatem iterum sumendi eam. Ecce tres in vna Christi persona substantias inconfusè, & inseparabiliter adunatas; deitatis, videlicet, atque humanitatis, Euangelicis oraculis approbantes, omnes vno ore fatemur, & præfixa sententia prædicamus; confitentes videlicet secundum Chalcedonense Concilium, eundem Dominum nostrum Iesum Christum, perfectum in diuinitate, perfectum eundem in humanitate, Deum verum, & hominem verum; eundem ex anima rationali, & corpore: secundum diuinitatem, vnus cum Patre naturæ; secundum humanitatem vnus naturæ nobiscum; per omnia similem nobis, absque peccato: ante secula quidem ex Patre natum secundum diuinitatem; in nouissimis diebus verò, eundem ^d propter nos, & propter nostram salutem ex Maria Virgine, Dei

Isidor. lib. differ. 1. c. 6

Ioan. 8.

Luc. 24.

Ioan. 10.

Habentur hæc verba in explicatione Symboli, Act. 2. Concilij Chalcedonensis.

a Ac nō anim. C.A.

b Christus ipse C.A.

c Habet. Luc. 24.

d Propt. nostram salutem C.M. 11.

Dei genitrice, secundum humanitatem, vnum eundemque Christum filium Dei vnigenitum in duas naturas inconfusè, immutabiliter, indiuisè, & inseparabiliter cognoscendum; in nullo naturarum differentias, propter vnitatem perimendas; magis autem salua vtriusq; naturæ proprietate, & in vna concurrente persona, vnoq; statu concurrēte, non in duabus personis partiendum, vel diuidendum; sed vnum, eundemq; filium vnigenitum, Deum Verbum, Dominū Iesum Christum. Iam verò si quis contra hæc vltius nō instruendum, sed contrarium se huic redditæ rationi præbuerit, damnationem præfati Concilij sustinebit.

Tertium sanè, quartumq; capitulum contuentes, non solum sensum, sed & ipsa penè verba ex libris beatorum Ambrosij, atq; Fulgentij nos prælibasse monstrauimus, quibus ea prædictos viros dogmatizasse scimus. Quos quia celebres in toto orbe Doctores feriatæ Ecclesiarum Dei vota percenseant, non illis est succensendum, sed potius subcumbendum: quia omne quod contra illos sapitur, à rectæ fidei regula abhorrere sentitur. Has sanè quatuor specialitates capitulorū, quæ vt à nobis solida efficerētur, hortati sunt, quid à quo fuerit Doctore prolatum, congesto in vno responsionis nostræ libro, Catholicorum dogmate Patrum ante hoc biennium parti illi porreximus dignoscendum. Iam verò si post hæc, & ab ipsis dogmatibus Patrum, quibus hæc prolata sunt, in quocumq; dissentiant, non iam cum illis est amplius contendendum, sed maiorum, directo calle, inhærentes vestigijs, erit per diuinum iudicium amatoribus veritatis responsio nostra sublimis; etiam si ab ignorantibus æmulis censeatur indocilis.

His itaq; super sanctæ fidei professionem ^a explicatis, ad contuendam illarum seriem conditionum nos vertimus, quarum ^b nexibus se illigatum prædictus Princeps fuerat pro- testatus. Etenim tempore, quo diuæ memoriæ Eruigius Princeps hunc præsentem ^c dominum nostrum Egicanem Regem ad copulam filiæ sustinuit, his eum primū ligaminibus implicauit. Clara igitur pronuntiantis voce, earumdem conditionum nobis textu præcognito, inuenimus illuc tam impossibilia vincula quædam iuramēti innexa, vt difficulter mens iurantis ab earum illigatione sit libera; etiam si esset à regni curis, & sollicitudinibus aliena. Quarū textrinij euidentis ligatura

a Explicitis. C.A.

b Nexib. illigatus prædictus Princeps fuerat. C.A.

c Domnum. C.A.

ligaturâ, inter cætera cõnexionum capitula, his verbis habebatur expressa. Circa cognatos meos, filios vestros, quos de gloriosa coniuge vestra, domina mea ^a Leubigitone Regina ^a Leuitona, C.A. progenitos habere videmini, tam charum me amicum in sincera mentis dilectione sine fraudulenta calliditate exhibere, & esse polliceor; & ita cum eis in effectu dulcedinis, & charitatis omnibus diebus vitæ meæ viuere spondeo, vt nec ipsos, nec partem eorum pro quibuslibet capitulis, aut ordinibus, vel occasionibus, quoquolibet tempore inquietari, aut stimulari debeam. Nec vllum dolorem, vllamque malitiam in corde, vel animo meo contra eos amodò, & deinceps quãdoque retinebo, aut excogitabo: neque aliquam occasionem, aut argumentum enutribo, per quod, aut præfata ancilla vestra, sponsa mea, siue iam nominati filij vestri, qui de totiens dicta clementissima coniuge vestra, Domina mea Leubigitone Regina progeniti sunt, aut in maximum, aut in modicum conturbentur, vel stimuletur; excepto propter iustissimas causas, vnde legalis mihi veritas patuerit, quas vt cum charitatis affectu ad eosdem cognatos meos querere debeam, mihi licentiam referuo, & tam de promptissima dilectione & charitate eorum nunquam recedam: nam & pro causis eorū, quas aut ipsi contra quaslibet personas habuerint, aut si quicunq; contra eos, pro quibusdam rebus intenderint, ita vsq; quoad vixero in eorundem filiorū vestrorum adiutorium, cum omni mentis meæ intentione, in quantum valero, & Deus mihi dederit posse, exurgebo, & intendebo, veluti si pro causa propria mea: vt nec illi damnum, aut perditionem quamcunq; sustineant, & negocia eorū cum Dei auxilio, me intendente, ^b Deest in nonnullis M. ff. "agente", & prosequente celerem ad effectum perueniant. ^c Deest. C.A.

Perlectis igitur his conditionibus, quæ diuæ memoriæ Eruiigius Princeps præfenti Principi nostro ob suorum tantum filiorum vindicationem extorserat, aliæ iterum conditiones ex communi voto se se nobis retractandæ obijciunt, ad quas præfatus Princeps Egica in regno adscitus iuramentorum suorum Deo reddidit vota, cum se iustitiam populis redditurum promisit, ac ne quemquam contra iustitiam læderet, iuris iurandi attestazione deuouit. Prima igitur conditionum illarum series ^b pertractata, multis his secundis conditionibus videtur esse contraria. Quomodo enim pro cognatis causaturus exurgens decertatibus contra eos dabit iustitiæ palmam, si ipsi

si ipse contra eos sententiam suam defendat; aut si ipse, sicut iurauit, negocij sit obiecto? Quis expectabitur iudicij terminator, aut quomodo data in populis iuramenta seruabit, vt nullum, sicut est pollicitus, contra iustitiam grauet, si in tantum cognatis protectionis adminicula præstet, quamdiu negocia eorum, se prosequente ad effectum ^a videantur pertingere? Sic enim, sicut iam superius dictum est, iurasse præfatum Principem constat, vt negocia eorum, se intendente, & prosequente, ad effectum perueniant. Illigatum itaq; Principem vtriusque partis vinculis contuentes; perpendimus, quia vtraq; promissio simul ab eodem inculpabiliter impleri non possit. Quamquã si benè res considerata tractetur, tunc ab illis primis conditionibus absolutus ostensus est, quando ad secundas has conditiones populorum iurare coactus est: quia vno, eodemq; compulsionis auctore, vtrumq; contestatus est. Quapropter perpensis vtrarumq; conditionum allegationibus, atq; cõmuni omnium collatione tractatis, ^b peruenimus in illis conditionibus, ad quas primùm hic Princeps noster socero iurasse dignoscitur, sola illi proprii iuris commoda cogitata; in his autem conditionibus ^c honestatis vota pollicita: illuc ante regnū vnus tuendæ domus ^d fides exacta; hic post regnum inoffensa regendarum plebium vota pollicita: illuc priuatus amor, ob defensionem filiorum ^e protenditur; hic generalis patriæ, & gentis affectio pollicetur: iuratio illa offensis forsitan plurimis, vni tantum domui portabit effectum; hæc verò generale æquitatis seruans in singulis compromissum, nulli parti dabit veritatis excidium. ^f Quod igitur ex vtroq; iusto disputationis sine conficitur, nunquid paucorum salus erit extinctio plurimorum? Aut nunquid tantum valere debet priuatæ rei commodum, quantum generalis releuatio populorum? absit. Quia ergo in illa iuratione acceptio priuatarum cogitata est personarum, in hac autem generalis protectio plebium; quæ ex his duabus sit potius obseruanda, diuina nobis pandat sententia.

^g Prouer. 24. Scriptum est enim in Prouerbijs Salomonis: Cognoscere personam in iudicio nõ est bonum. Christus quoq; in Evangelio: Nolite iudicare secundum faciem, sed iustum iudicium iudicate: Paulo præsertim ^h Apostolo specialiter præstruente, vt non quæramus quod nobis vtile est, sed quod multis, vt salui fiant. Iam ergo in promptu est, quid ex his

L II duobus

^a Pertineant Illigatum itaq; & cetera ab A. C. sunt.

^b Pro, inuenimus: sic supra, & infra. Conc. sequen. in epistola Egicani.

^c Honesti iuris. C.A.

^d Fidem exactam.

^e Portenditur. C.A.

^f Quid. C.A.

^g Apost. pro his spec. C.A.

duobus salubri pietate præponderetur: & ideò intemeratâ plûs erunt, quæ patriæ sunt salubri pollicitatione iurata, quàm illa, quæ ob vnus tantùm domus sunt vtilitatem pollicita. Nec hoc quidem sic dicimus, vt illa, quæ pridem pro cognatis iurata sunt, penitus destruantur; sed potiùs, vt vnus idemque affectus populis, cognatisque seruetur; vnum quid ex duobus vnitatis gratiam redolens, neutrum diuidat, sed componat. Non enim possunt vtraq; seiuncta æqua obseruantie lance seruari: quia si promissa cognatis fides seruetur, populis quæ promissa sunt, deperibunt: & iterum, si data in populis intemerata Deo Sacramenta seruentur, cognatis proculdubiò promissa beneficia negabuntur: nec vnus partis præstatio, sine alterius partis potest esse dispendio. Quid ergo? nunquid ob hoc vtraq; iuramentorum promissa soluenda sunt, quia singula inuicem sine culpa agi non possunt? Absit: transfundendum ergo est vnum in alterum, & ad vnâ regulam redigendum: ita vt minoris partis vota potioribus sint coniuncta, & affectus protectionis, qui priuatum focero promissus est & cognatis, transfusus generaliter seruetur in populis: non quo vt aut hinc, aut inde promissa fides patiatur dispendium, sed coniuncta, atq; in alterutrum transfusa commune defensionis sentiat lucrum. Dicimus ergo per Spiritum Dei, & ^a proximam sententiam ponimus, eo in nobis loquente, qui se in suo nomine aggregatis medium adesse promisit. Sic ergo ab illis vinculis iuramenti, quibus focero ante iurauit, Principem nostrum Egicanem Regem sancta Synodus absoluendum elegit, vt aut cognatos ad populorum regulam dirigat, aut populos in cognatorum iustam defensionem assumat: vt quasi vnus patris, germinisque filios vtrumq; vno deuocans in affectu, nec in cognatorum iustis negocijs fauorem populorum obtendat, nec rursus in populorum questibus cognatis fauere perentet: vt tam in populorum, quàm in cognatorum negocijs, vna, eademq; illi fides seruanda sit: nec alio affectu tractandos eligat cognatos, quàm populos: quo ^b in adeptum cœlitus regnum directo æquitatis gradiens calle, nec profanationis in vtrumq; subeat notam, nec pietatis claudat vtriusq; partibus viscera.

Secunda post hæc nostro cœtui retractanda se collatio intulit, pro conditionibus scilicet illis, quas iam dictus Princeps Eruigius

Eruigius ob tuitionem filiorum suorum, totius regni sui populos iurare coëgit. Quibus inspectis, & diutissimè retractatis, nihil illuc inuenimus, quod æquitati sit obuiû, nihil quod & pietati aduersum: occasiones tantùm ^a malitiæ amputantur: nam iustorum negociorum aditus non excluditur. Hoc enim singulariter illuc seruandum promittitur, quod generaliter à Domino omni Christiano iubetur; scilicet, vt malitia ^b caueatur, innocentia illibata seruetur, frustretur nocedi propositum, admittatur negociosum iustumque iudicium: hoc enim si communi omnium lege seruetur, & illæsum semen Regium à nocibitate seruabitur, & veritas populis sine periurij profanatione reddetur. Nec enim illuc iuramentum est, vt aut causantes contra filios suos nemo iuuaret, aut nullus super æquitatis iudicium promeret; vbi iam dictus Princeps non solum in singulis negocia sua iudicialiter proponendi aditum tribuit, sed & scelera filiorum suorum, si qua accidissent, legibus vlciscenda permittit. Quod ergo illuc non est iuramentum, & tamen iuramentum fuisse impudenter asseritur, non deuocabit populos in periurij crimen; quia nec alligatum cernitur in conditionum serie: nec enim in nobis est cohibendû, quod in illis conditionibus non inuenimus esse cohibitum. Recedendum tamen est à malitia, & ^c exercenda sunt negocia opportuna. Neque enim quorundam incauta illa dicacitas attenditur, quæ impudenter adstruere nititur, illos tantùm innoxios esse à periurij crimine, qui negocia sua tantùm visi fuerint obiecisse: illos autem, qui vel talia negocia iudicanda susceperint, vel huiusmodi pro æquitate adiuuerint, in expiabili profanationis crimine irretiri: hæc quippè dicunt cōtentioso magis, quàm rationali strepitu obstrepētes; nescientes videlicet, quia si negatus fuisset illuc aditus iurandi, negaretur & proponendi: sed qui admisit iustæ propositionis negocium, non voluit prolata æquitatis amputare iudicium: nec qui proponentē admisit potestatem iustè iudicandi iudicibus abstulit. Magna ergo stultitiæ vox est, hæc sentire, vel proloqui. Nam è cōtra, ecce per totam diuinæ seriem scripturæ plus iudicibus præcipitur iudicare iustitiam, quàm populis sua obiectare negocia. Dicit enim Scriptura: Iustè iudicate, filij hominum: nec addidit: Iustè proponite causas vestras, filij hominum: nunquid, quia iudices iustè iudicare admonet, ideò populis ^d proponendi

Leuit. 19.
* Goticis
mss.

sua negocia interdixit ^a in eo quòd de negocijs proponendis nihil protulit? Nunquid super eo iudicij formula ^b reijcitur, quia mutum, & absq; propositione sentitur? Non ergo aut iudicia sine obiectis, aut obiecta sine iudicibus esse possunt; quo, aut iudex desit causanti, aut causans desit nullo modo iudici. Quapropter conditiones ipsæ, in quibus nec veritas est præcisa, nec pietatis amputata sunt viscera, non tenebunt aut iustè proponentes ad periurij sacrilegium, aut iustè iudicantes ad profanationis reatum. Hac igitur reddita ratione conficitur, vt ad prædictarum seriem conditionum nullus teneatur obnoxius, quisquis repulsa à malitia, contra iam dicti Principis partem, aut negocia sibi debita iudicibus iudicanda obiecerit, aut qui talium mandata susceperit, aut testis iudex, qui aduocatus testimonium dixerit, aut iudices ipsi, qui huiusmodi iustè negocia terminauerint: vel hi etiã, qui parti iustitiam habenti simpliciter fautores extiterint; ad releuationem potiùs miserorù currentes, quàm parti cuiquã delectantes esse nocibiles. Scriptũ est etenim: Pietas ad omnia utilis est. Neq; enim cessandum est à misericordiæ opere, quod illo non interdictum est fœdere. Quia ergo illuc iustitiæ aditus nõ negatur, consequens est, vt nec pietas abnegetur: non enim plenè iustitiam diligit, qui pietatem proximo non impendit: sic enim inconfusè pietatis seruantes affectum, ^c Ergo. C. A. illud Apostolicum prælegimus obseruandum, ^d quam manifestè præcipitur: Inuicem onera vestra portate, & sic adimplebitis legem Christi. Hac igitur ratione præmissa, absolutis, & discretis personis, atque vocibus singulorum negocia ipsa, quæ contra partem dicti piæ memoriæ Eruigij Principis, vel filiorum eius habeantur proponenda, admisimus; definientes, vt legibus, Canonibusq; designata iustitia, inter opponentes, & respondentes, à iudicibus inconcussa seruetur. His itaque excursis, quæ placita dispositionis sine conclusa sunt, damus soli Deo gloriam & honorem; poscentes eius profusissimam pietatem, vt eius virtus atq; potentia, & nostrarum soluat mentium ligaturam, & glorioso amatori Christi Egicani, Principi nostro tribuat felicem retentasse sceptrum, felicioris vitæ reducere cursum, ac diuturnum cum pace in populis tenere imperium: eo præstante, qui est Rex omnium Regum, & cuius regnum manet in secula seculorum. Amen.

Inter-

Interfuerunt huic sancto Concilio Pontifices numero. LXI.

- 1 Iulianus, vrbs Regiæ Metropolitanus Episcopus, hæc Canonum statuta subscripsi.
- 2 Suniefredus, Narbonensis Metropolitanus Episcopus, subscripsi.
- 3 Floresindus, Hispalensis Metropolitanus Episcopus, subscripsi.
- 4 Faustinus, Bracarensis Metropolitanus Episcopus, subscripsi.
- 5 Maximus, Emeritensis Metropolitanus Episcopus, subscripsi.
- 6 Idalius, Barcinonensis Episcopus, subscripsi.
- 7 Concordius, Palentinus Episcopus, subscripsi.
- 8 Mumulus, Cordubensis Episcopus, subscripsi.
- 9 Recila, Accitanæ sedis Episcopus, subscripsi.
- 10 Gaudentius, Valerientis Episcopus, subscripsi.
- 11 Cicilius, Dertosanæ Episcopus, subscripsi.
- 12 Deodatus, Segobientis Episcopus, subscripsi.
- 13 Eruigius, Calabriensis Episcopus, subscripsi.
- 14 Monefonfus, Egitanæ Episcopus, subscripsi.
- 15 Gregorius, Oretanæ Episcopus, subscripsi.
- 16 Proculus, Bigastrensis Episcopus, subscripsi.
- 17 Sonna, Oxomensis Episcopus, subscripsi.
- 18 Sarmata, Valentianæ Episcopus, subscripsi.
- 19 Marcianus, Dianientis Episcopus, subscripsi.
- 20 Ioannes, Abelenfis Episcopus, subscripsi.
- 21 Gabinius, Arcauicentis Episcopus, subscripsi.
- 22 Samuel, Malacitanensis Episcopus, subscripsi.
- 23 Froaricus, Portucalentis Episcopus, subscripsi.
- 24 Vbifefredus, Aufonensis Episcopus, subscripsi.
- 25 Emila, Elicitanæ, qui & Dotanæ sedis Episcopus, subscripsi. ^e Defunt. C. A.
- 26 Felix, Iriensis Episcopus, subscripsi.
- 27 Euphrasius, Lucensis sedis Episcopus, subscripsi.
- 28 Theuderacius, Afsidonensis sedis Episcopus.
- 29 Villiedus, Calagurritanæ Episcopus, subscripsi. ^f Vbilledus. C. A.
- 30 Nepotianus, Tyrassonensis Episcopus, subscripsi.
- 31 Cuniuldus, Italicentis sedis Episcopus, subscripsi.

LII 3

Geta

- 32 Geta, Eliplensis sedis Episcopus, subscripsi.
 33 Stercorius, Aucensis sedis Episcopus, subscripsi.
 34 Basilius, ^a Bastensis sedis Episcopus, subscripsi.
 35 Gaudila, Empuritanæ sedis Episcopus, subscripsi.
 36 Eufendus, Ilerdensis Episcopus, subscripsi.
 37 Pacotasis, Biterrensis Episcopus, subscripsi.
 38 Aurelius, Asturicensis Episcopus, subscripsi.
 39 ^b Holemundus, Salmanticensis Episcopus, subscripsi.
 40 Spasandus, Complutensis Episcopus, subscripsi.
 41 Gundericus, Segontiensis Episcopus, subscripsi.
 42 Ioannes, Eliberitanæ sedis Episcopus, subscripsi.
 43 Habitus, Vrcensis Episcopus, subscripsi.
 44 Viliefonsus, Vifensis sedis Episcopus, subscripsi.
 45 Sabaricus, Gerundensis Episcopus, subscripsi.
 46 Fructuosus, ^c Aurefinæ sedis Episcopus, subscripsi.
 47 Anterius, Segobriensis sedis Episcopus, subscripsi.
 48 Rogatus, Beatiensis sedis Episcopus, subscripsi.
 49 Valderedus, Cæsaraugustanæ Episcopus, subscripsi.
 50 Adelfius, ^d Tudesinæ sedis Episcopus, subscripsi.
 51 Tructemundus, Elborensis Episcopus, subscripsi.
 52 Sifebaldo, Tuccitanæ sedis Episcopus, subscripsi.
 53 Atula, Cauriensis sedis Episcopus, subscripsi.
 54 Ioannes, Egarensis sedis Episcopus, subscripsi.
 55 Isidorus, Setabiensis sedis Episcopus, subscripsi.
 56 Landericus, Olyssipponensis Episcopus, subscripsi.
 57 Miro, Conimbrensis Episcopus, subscripsi.
 58 Vincentius, Dumienis sedis Episcopus, subscripsi.
 59 Fiontius, Lamecensis Episcopus, subscripsi.
 60 Ioannes, Pacensis Episcopus, subscripsi.
 61 Constantinus, Egabrensis Episcopus, subscripsi.

Item Abbates.

- 1 Abfalius Abbas, subscripsi.
 2 Felix Archipresbyter, subscripsi.
 3 Gerontius Abbas, subscripsi.
 4 Gabriel Abbas, subscripsi.
 5 Castorius Abbas, subscripsi.
 6 Sifebertus Abbas, subscripsi.

Eulalius

- 7 Eulalius Abbas, subscripsi.
 8 Inuolatus Abbas, subscripsi.
 9 Adeodratus Abbas, subscripsi.
 10 Vbifandus Archidiaconus, subscripsi.
 11 Musatius Primiclerus, subscripsi.

Item Vicarij Episcoporum.

- 1 Sefaldus indignus Archipresbyter, & Abbas, agens vicem domini mei, & Pontificis Cypriani Tarraconensis Episcopi, subscripsi.
 2 ^a Florentinus Presbyter, agens vicem domini mei, & Pontificis Leuberici, ^b Vrgelletanensis Episcopi, subscripsi.
 3 Daniel Presbyter, agens vicem domini mei, & Pontificis mei Agripij Ossonobensis Episcopi, subscripsi.
 4 Suniulfus Abbas, agens vicem domini mei, & Pontificis Flori Mentefani Episcopi, subscripsi.
 5 Desiderius Presbyter, agens vicem domini, & Pontificis mei ^c Nasidarbi Astigitanæ sedis Episcopi, subscripsi.

Item ex viris Illustribus officij Palatini.

- 1 ^d Ostulfus Comes, similiter.
 2 ^e Vbimar Comes, similiter.
 3 Vitulus Comes, similiter.
 4 Transmundus Comes, similiter.
 5 Valdericus Comes, similiter.
 6 Nausti Comes, similiter.
 7 Cixila Comes, similiter.
 8 ^f Gisclamundus Comes, similiter.
 9 Sisaldus Comes, similiter.
 10 Theudila Comes, similiter.
 11 Seuerinus Comes, similiter.
 12 Sonna Comes, similiter.
 13 Ara Comes, similiter.
 14 Trafericus Comes, similiter.
 15 Ega Comes, similiter.
 16 Suniemirus Comes, similiter.
 17 Audemundus Comes, similiter.

L11 4

Data

Ata lex in confirmatione Concilij generalis, sub anno primo regni gloriosi Egicani Principis nostri.

Decretis & eximijs tēporis nostri gestis Synodalibus præfauentes, quibus & doctrinē sacrosanctæ fidei ^aaudiuimus copiam, & indissolubilis iuramēti nouimus contrafractam esse catenā, id lege promulgata decernimus, vt ea ipsa, quę incōuulso Canonum vigore decreta sunt, ab omnibus cautissima, & diligenti obseruatione feruentur. Si quis autem his ipsis definitionibus contraire voluerit, decima suarum rerum parte multabitur; excommunicationis insuper sententia ferietur.

De subscriptionibus. 15. Concilij Toletani.

In hoc decimo quinto Concilio Tolet. multi ex Episcopis, qui. 14. interfuerunt, subscribunt: est enim Nationale ex Episcopis Hispania & Gallia Narbonensis. Qui in alijs suscribunt, sunt, Aurelius Asturicensis in. 13. Tolet. Atula Cauriensis, in. 12. & 13. Tolet. Valderedus Casar Augustanus in. 13. Tol. Concordius Palentinus, in. 12. & 13. & 14. Tolet. Cicilius Dertosanæ, in. 13. Tolet. & dicitur Dertosanus. Cuniulduus Italicensis, in. 13. Tolet. sicut Cyprianus. Deodatus Segobienensis, in. 12. & 13. & 14. Tol. Euphrasius in. 12. & 13. Tol. Eusendus Ilerdensis, in. 13. Tol. Felix Iriensis, in. 12. Tolet. & 3. Bracarenf. ubi dicitur Idulfus Felix. Froaricus Portucalensis in. 12. & 13. Tolet. Floresindus Spalensis in. 13. & 14. Tolet. Florus Mentefanus, in. 13. Tolet. Gaudentius Valerianensis, in. 12. & 13. & 14. Tolet. Gregorius Oretana, in. 13. & 14. Tolet. Geta Eliplensis, in. 12. Tolet. Gaudila Empuritana, in. 13. Tol. qui Gaudilanus. Iulianus urbis Regia, in. 12. 13. & 14. Tol. Idalius Barcinonensis, in. 13. Tol. Ioannes Egarenensis, in. 13. Tol. Ioannes Pacensis, in. 12. & 13. Tolet. Ieubericus Vrgelitanus. 13. Tolet. Mumulus Cordubensis, in. 13. Tol. Monefonsus Egitanæ 13. Tol. Martinus Dianiensis, in. 14. Tol. Miro Conimbrensis, in. 13. Tol. Proculus Bigastrensis. 13. Tol. Recila Accitana, in. 12. & 13. Tol. Rogatus Beatiensis in. 11. & 13. Tol. Sisebaldo, in. 12. & 13. Tolet. Stercorius Aucensis, in. 13. Tolet. Samuel Malacitanus, in. 12. & 13. Tolet. Sarmata Valentina, in. 13. & 14. Tolet. Sonna Oxomensis, in. 13. & 14. Tolet. Suniefredus Narbonensis, in. 13. & 14. Tolet. Theuderatius Asidonensis, in. 12. & 13. Tol. Tructemundus Elborensis, in. 12. & 13. Tolet. Ubisifredus Ausonensis, in. 13. Tol. Maximus Emeritenensis, in. 14. Tol. Alij subscribunt, qui non

non interfuerunt alijs Cōcilijs, sed succedunt alijs Episcopis, vt Anterius Segobrienensis, qui Olipa, in. 14. Tolet. Adelfius Tudesina, qui Opa Tudenfi, in. 14. Tol. Agrippius Ossonobensis, qui Belliro, in. 13. Tolet. Basilius Bastensis, qui Antonio, in. 14. Tolet. Constantius Egabrensis, qui Gratino, in. 13. Tolet. Eruius Calabriensis, qui Aluaro in Emeritenfi. Frontinus Lamecensis, qui Gundulfo, in. 14. Tol. Faustinus Bracarenfis, qui Luiba, in. 13. Tol. Gabinus Arcauicensis, qui Sempronio, in. 13. Tolet. Gundericus Segontiensis, qui Ella, in. 14. Tolet. Habitus Vrcēsis, qui Palmatus, in. 13. Tol. Ioannes Abelenensis, qui Vnigiro, in. 13. Tolet. Ioannes Eliberitana, qui Argibandonio, in. 13. Tol. Isidorus Setabiensis, qui Asturio Setabitano, in. 13. Tolet. Landericus Olyssipponensis, qui Ara, in. 13. Tolet. Nasibardus Astigitana, qui Theodulfo, in. 13. Tol. Nepotianus Tyrassonensis, qui Asturio, in. 13. Tol. Sabaricus Gerundenfis, qui Iacobo, in. 14. Tol. Spasandus Complut. qui Agricio, in. 14. Tol. Vincentius Dumienfis, qui Anichimaro, in. 8. Tol. Viliefonsus Visensis, qui Reparato, in. 13. Tolet. Villiedus Calagurritana, qui Eufraasio, in. 13. Tolet. Emila Illicitana, qui Leandro, in. 14. Tolet. Fructuosus Aurefina, qui Auriensis dicitur, successit Hilario, in. 13. Tolet. Prima subscriptio huius Concilij est: Iulianus, urbis Regia Metropolitanus Episcopus, hac Canonum statuta subscripsi: in qua aduertendum duxi, Iulianum Regia urbis Metropolitanam, qui Quirico successit, diuersum esse à Iuliano Pomerio, Gallo Doctore: is enim vixit circa annum Domini. 490. vt ex Euodio Ticiensi constat: noster verò incidit in hac tempora, & in Prognostico futuri seculi Pomerium affert, in opere aduersus Iudæos. Video aliquos viros doctos similitudine nominum deceptos: sed Iulianus Primas ciuis fuit Toletanus Eugenij. III. discipulus, inter diuos relatus, qui magna totius populi veneratione Toleti colitur, cuius vitam Felix literis mandauit; alter Iulianus, Pænus in Gallia vixit, tantum Doctor Ecclesiasticus fuit.

Notæ in Concilium decimum- quintum Toletanum.

ERa DCC. XXVI.] Ex hac era subductione Eruius non sex, vt aliqui nostri historici, sed octo regnavit annos, Synodus enim Toletana. 13. congregata est Era DCC. XXI. anno Eruij Regis

Regis quarto: Synodus Tolet. 14. Era DCC. XXII. anno Erui-
gij quinto: Tolet. Concil. 15. celebratur Era DCC. XXVI. anno pri-
mo Egica. Ex qua cōputatione liquidè constat, octo regnasse annos;
à decimo octavo, usque ad vigesimum quintum. Vaseus septem
eius regni annos adscribit; Rodericum Toletan. sequutus fortè, ex-
cludit primum. Quam computationem nos sumus sequuti in chro-
nologia.

Soceri] Inter alias filias, quas Rex Eruius ex Leubigithone
uxore suscepit, fuit Cixilo, quam in matrimonium Egica tradidit.
Egicam fuisse filium Regis existimo: nam ipse sic ait in tomo: Illud
,, autem primo in loco dicendum occurrit, quod diui patris nostri, &
,, soceri regale sortientes fastigium, &c. Ex quibus verbis constat, &
,, socerum & patrem habuisse Regem: nam ait: Sortientes; dissoluant
historici nostri argumentum. Quid de Egica moribus Concilium
,, Tolet. 16. tradat Canone. 8. libenter appono. Gloriosissimus etenim,
,, ait, ac serenissimus dominus noster Egica Rex, feruentissimi ama-
,, toris Christi igne succensus, & sanctæ actionis ope perfunctus, inimi-
,, corum Christi perfidiam, (illud Prophetale vaticinium sequens;
,, Nonne qui oderant te Deus, oderam illos, & super inimicos tuos ta-
,, bescebam?) utpote verus Christicola obnoxius proterere decernit;
,, Ecclesiæ Dei statum vigilaci instantia roborare disponit; sanctis
,, Dei basilicis se munificum exhibet; tributorum impensationes popu-
,, lis moderamine discreto remittit; maligna contra se obstinatione
,, agentibus, animi liberalitate gratissima, ac pia miserationis instan-
,, tia ignoscere consuevit: multos quoque qui confracti sunt, liberos. se-
,, cundum Prophetam omne onus disrumpendo, in ingenuitatis statu ^{Esai. 12.}
,, reformat, atque in diuersis sanctæ vitæ studijs sanctis exercendo
,, præpollet. Hactenus Concilium. Leubigitho vero eius nurus unâ cū
Siseberto Toletano Antistite & alijs, aduersus eum coniuratione ini-
ta, ut vitæ & regno priuarent, exilio multati sunt: ut infra Con-
cil. Tolet. 16. cap. 9. de Siseberto Episcopo.

Papa Benedictus] Benedictus secundus Leoni. 2. successit. To-
tam hanc controuersiam Rodericus Toletanus Archiepiscopus,
,, lib. 3. c. 13. sic describit. Eius in tempore, inquit, liber de tribus sub-
,, stantijs, quem dudum Romam miserat Primas sanctissimus Iulia-
,, nus, & minus cautè tractando Benedictus Papa Romanus indixe-
,, rat reprobandum; ob id quod voluntas genuit voluntatem. Sed san-
,, ctus Iulianus veridicis testimonijs in hoc Concilio, ad exactionem
,, præfati Principis, per oracula eorum, quæ Romam transmiserat, ve-
,, rum esse firmavit; & apologeticum fecit, & Romam misit per suos
Legatos,

Legatos, Presbyterum, Diaconem, & Subdiaconem, viros eruditif-
,, simos, & in omnibus Dei seruos, & in diuinis Scripturis imbutos,
,, cum verbis etiam acclamatorijs, secundum quod, & olim trans-
,, miserat de laude Romani imperij. Quod Romanus Pontifex Bene-
,, dictus dignè & piè recipiens, cūctis legendū indixit, atq; acclaman-
,, do: Laus tua Deus in fines terra, lectū sapius notū fecit; qui & res-
,, criptum domino Iuliano, per suprafatos Legatos cum gratiarum
,, actione, & cum honore remisit, & omnia quacunq; scripsit, iusta &
,, pia esse deprompsit. Hæc Rodericus.

Nec secundum relatiuum] Quaritur, an hæc nomina, sa-
pientia, essentia, & voluntas, secundum relationem, an secundum
substantiam à sanctis Patribus usurpantur? Quam questionem
dissoluit Magister Sentent. lib. 1. Sentent. dist. 27. ubi ex sententia
D. August. docet, nomina, quæ substantiam significat, tantum dici,
,, illud de illo. S. Thom. 1. p. q. 39. art. 5. sic ait: Unde minus impro-
,, pria est ista: Natura de natura, vel sapientia de sapientia, quam:
Essentia de essentia. Quamuis Augustinus lib. 7. de Trinitate. c. 1.
,, & 2. probat hanc: Sapientia de sapientia: & lib. 15. de Trinitate,
,, cap. 20. hanc: Voluntas de voluntate: Dicitur (inquit) Filius consi-
,, lium de consilio, & voluntas de voluntate, sicut substantia de sub-
,, stantia, sapientia de sapientia. Sed omnes Doctores sancti aliquando
expressius loquuti sunt, quam proprietas dictionis patitur: unde
huiusmodi forma loquendi non sunt extendenda, sed potius expo-
nenda; ut scilicet nomina abstracta exponantur per concreta, vel
per nomina personalia, ut docuit Thomas. 1. p. quest. 39. art. 1. &
Magister Sentent. lib. 1. d. 5. unde ista propositiones debent inter-
pretari per concreta, aut per personalia nomina, ut cum dicitur:
Essentia de essentia, vel sapientia de sapientia, sit sensus: Filius,
qui est essentia, & sapientia, est de Patre, qui est essentia, & sa-
pientia.

Ac proinde] Hæc regula generalis, & axioma vniuersale est
omnium Theologorum, in materia de Trinitate, ex August. lib. 3.
de Trinitate, qui in prologo de nominibus indiuiduæ Trinitatis sic
,, ait: Quædam de singulis tantum dicuntur personis, quædam verò
,, unitatem essentia significantia sunt; & quæ de singulis sigillatim,
,, & de communibus communiter dicuntur: alia verò sunt, quæ
,, translatiuè, ac per similitudinem de Deo dicuntur. Hæc idem Am-
,, brosius lib. 2. de Trinitate in prologo.

Egregij Augustini sententiam] Locus est apud August. lib. 15.
de Trinitate. c. 20. & adducitur à Magist. Sentent. lib. 1. dist. 5.

Sitit te] *Ex Psalm. 62. secundum Septuaginta, qui ita transtulerunt* ἐδὴ ἡσέ σε ἢ ψυχὴ μὲ, ποσαπλῶς ἢ σαῆξ μὲ *ad verbum: Sitiuit te anima mea, quam multipliciter caro mea. Diuus Hieronymus sic habet: Sitiuit ad te anima mea, desiderauit ad te caro mea. Basilus referens hac verba: Sitiuit in te anima mea, quam multipliciter, sic ait: Theodotion habet: Sape numero, Symmachus: Concupiscit: posuit autem omnes interpretationes, ut doceret illud ποσαπλῶς non esse duarum partium dictionem, sed unam esse unius partis, quæ sermonis significet epita sin. Consentit enim & caro anima amoris, nec consilijs illius repugnat; ac si dicat: Et anima mea, & corpus meum te desiderat: quem admodum si quis aquam sitiatur & iucundissimam & liquidissimam. Noua Latina versio Septuag. habet: Sitiuit tibi anima mea, ex sententia Hilarij, & Augustini.*

Significatur à parte totum] *Hæc est quarta regula Tichonij, quam adfert Augustinus libro de doctrina Christiana, & Isidorus lib. 1. sententiarum cap. 26.*

Septuaginta animæ] *Locus est Exodi primo, ubi ita legitur: Erant igitur omnes anima eorū, qui egressi sunt, de femore Iacob, septuaginta; qui paulo ante eodem capite in Aegyptum ingressi dicuntur. Et Genesi. 46. expressè dicitur: Omnes anima domus Iacob, quæ ingressæ sunt in Aegyptum, fuerunt septuaginta. Idem locus est Deuteronom. 10. D.*

Muscam caninam] *Psalm. 77. Κυνομύια habent Septuaginta, ut etiam psalm. 104. quam vocem Græcæ Latina vulgata editio retinuit: significat verò Κυνομύια muscam caninam, ut hic ponitur. Isidorus lib. Etymol. 12. cap. 8.*

Vt auferat à nobis serpentem] *Locus est. 21. Numer. paulo tamen aliter; neque serpentem, sed serpentes habet Latina translatio: apud Septuaginta tamē est τὸν ὄφιον singularitatis numero, ut hic.*

Cyrillus libro, qui vocatur scholia] *Fortè sunt commentaria in Ioannem: ubi libro. 1. cap. 15. ad ea verba: Et Verbum caro factum est, sic habet: Sermonem incarnationis iam manifestè ingressus, hominē factum fuisse unigenitum Dei filium apertissimè narrat. Quum enim dicit: Et Verbum caro factum est, nihil aliud dicit, præterquam quod filius Dei & Deus natura, homo factus est: nec noui quicquam profertur, quum sæpè diuina scriptura solo carnis vocabulo integrum (ut ita dicam) & totum hominem significet. Effundam, Ioel inquit, à spiritu meo super omnem carnem: ubi nisi ex parte una totum hominem intelligas, ridiculosè inanimata carni spiritus dari videbitur.*

Septuaginta

Septuaginta quinque] *Sic est Exod. 1. ex editione Septuaginta ἦσαν δὲ παῖσαι ἡμεῖς ἐξ ἰακώβ πέντε καὶ ἑβλομήκοντα. Idem Lucas in Actibus Apostolorum, c. 7. Verum Genesi. 46. dicitur: Cunctæq; anima, quæ ingressæ sunt cum Iacob in Aegyptum, & egressæ sunt de femore illius, absque vxoribus filiorum eius, sexaginta sex: Filij autem Ioseph, qui nati sunt ei in terra Aegypti, anima duæ: omnes anima domus Iacob, quæ ingressæ sunt in Aegyptum, fuerunt septuaginta. Pro septuaginta, habet editio Septuag. ἡμεῖς ἐβλομήκοντα πέντε. Deuteronomij verò. 10. Septuaginta interpretum & vulgata editio consentiunt, & animas. 70. in Aegyptum descendisse commemorant. Idem Iosephus lib. 2. antiquit. c. 7. Quomodo verò hac cōstent, esse septuaginta, & esse septuaginta quinque, pulchrè conciliat Hieronymus, quæst. in Genes. ad hunc locum.*

Facies arcam] *Locus est Exodi. 25. hoc modo: Arcam de lignis setim compingite, cuius longitudo habeat duos & semis cubitos, latitudo cubitum & dimidium, altitudo cubitum similiter ac semis: deaurabis eam auro mundissimo intus & foris: ubi pro lignis setim LXX. disertè ἐξ ἑύλων ἀσπίτων habent, ut Cyrillus legit.*

Tres in Christo substantias] *Stephanus Eduensis Episcopus in lib. de Sacram. altaris. c. 17. Credimus, in Christo duas fuisse naturas, diuinam & humanam; & tres substantias, diuinam, carnē, & animam; Athanasio attestante, qui ait: Sicut anima rationalis, & caro unus est homo, ita & Deus, & homo unus est Christus.*

IN NOMINE DOMINI. Incipiunt gesta Synodalia in vrbe Cæsaraugusta, sub die Calen. Nouembr. Era DCC. XXVIII. anno quarto orthodoxi, atque serenissimi domini nostri, Egicani Regis.

Sacerdotes Domini, quos non solum diuina pietas ad magisterium prouehit sacrum, sed etiam speculatores instituit plebium, ea se debent auctoritatis munire sententia, quod & diuinis sine intermissione insistant præceptis, & cunctam plebem dignis condirigant exemplis. Et ideo quia nos diuina celsitudo, ex iussu excellentissimi & pijsissimi magniq; Dei cultoris, domini nostri Egicani Principis, in hanc Cæsaraugustanam urbem coadunari præcepit, & ita sub omnimoda specialitate instituit, vt rescecante falce iustitiæ, æquitatis consolidetur materies; & quidquid cuiuslibet indiscreta perniciæ à sanctis institutionibus Patrum de ordinibus Ecclesiasticis diuellit, nostris elucubratis sententijs, Deo mediante, in lumine deducantur veritatis, idcirco dum nobis de sanctæ Trinitatis mysterio secundum formulam Nicæni Concilij triduo mutua fuisset conlatio, & quæ se cœtui nostro, ad ædificationem totius plebis ingesserunt, conspicua diligentiq; ratione pertractantes, quæ necessaria extiterunt, Christo opitulante (cuius nos causa salutis ad hoc prouocauit studiū) in breuib; atque continuatis capitulis cuncta definiuimus, & ad perennitatis suæ roborem, ea quæ à nobis acta vel definita sunt, propriæ manus nostræ exaratione firmare procurauimus.

I. Ut

I. Ut non liceat Episcopis, citra diebus Dominicis, consecrationes Ecclesiarum exercere.

De Ecclesia
vñ consecra-
tione multa
tradita sunt
à sanctis Pa-
tribus, vt cõ-
stat ex Con-
cilio Brac.
2. cap. 3. &
Format. c. 3.
& ex Felice
PP. 4. c. 4.
eius epistola
& ex Euse-
bio lib. 2. ec-
clesi. hist. c.
8. & Gela-
sio PP. epist.
1. c. 27. &
Nicol. PP. 1.
Vt habetur
de consecr.
d. 2. c. Ecce-
sa.

In sanctum & satis venerabile Concilium residentibus nunciatum est nobis, eo quod aliqui Pontifices regulam veritatis prætermittentes, Ecclesias, quæ à fidelibus pia deuotione construuntur, extra diebus Dominicis consecrent. Si ergo, cum quisque nostrum mortalium ad Sacerdotale promouetur officium, nullatenus patimur, vt in reliquis diebus, nisi tantum Dominicis festiuitatibus, ij qui honoris digni habentur officio, in ordine præficiantur Ecclesiastico, quanto magis vt deificata sancta templa, quæ ab hominibus fidelibus censentur honorificanda sine diebus Dominicis perhibeantur consecranda? cuiusque non talium præsumptiones Pontificum, non solum sanctorum Patrum cohiberemur prohibere sententiam, sed propria deliberatione censemus: vt nulli penitus Pontificum, in quibuscumque prouincijs constitutis, amodò liceat, præter certis diebus Dominicis, Ecclesias sanctas consecrare.

Dominicis festiuitatibus] Id Anacletus
PP. in epist. 2. & Conc. 4.
Tol. c. 18. & 4. Cartha.
c. 2.

II. Ut confinitimi Episcopi de sacra solennitate Paschali, annua vice Primatum suum requirant.

Vide. 4. To-
let. c. 4. 2.
Brac. c. 9.
& 3. Car-
thag. c. 1. &
4. 1. A-
ualesense,
c. 1. & Car-
thag. 4. &
5.

Siquidem sancta institutio Patrum de solennitate Paschali præcipiat, vt omnes confinitimi Episcopi, annua vicissitudine, Primatum suum inquirent, quo tempore Paschæ festum peragant: tamen quia didicimus nonnullos Episcopos, sententiam Patrum transgredientes, propter quod etiam debuerunt vsquequaque vigilantes manere; placuit omnibus nobis, vt abinceps cuncti confinitimi Episcopi nullam sibi occasionem subijcientes, aut longinquitate itineris præcauentes, annua recursione, de festiuitate Paschali tempore congruo Primatem suum, sub cuius potestatis manserint regimine, inquirent: vt quo die & tempore illis Paschæ festum pronunciauerit, sollicita veneratione peragant.

Mmm 2

III. Vt

III. *Ut monasteria, diuersoria secularium,
non fiant.*

sanctorum Patrum decreuit sententia, ne monasteria diuersoria secularium fiant. Vnde quia nouimus quosdam Abbates, quibus regulariter cura regendarum animarum commissa est; dum quasi patrono affatu aditum secularibus in monasterijs adtribuunt, diuersas insolentias monachis, ibidem Deo deseruentibus ingerunt: dum & eorum operationem, quo se diuinæ pietati placituros alacri curiositate exhibent, deprehendunt, & vitam & mores illorum quadam mentis pernicie infaultere detrahendo deturpare non desinunt. Et iterum, quod pessimum est, dum extraneis passim commorandi aditus infra claustra monasterij confertur, graue inolefcit vitium monachorum: quo & vitam suam per lucra mundialia sectantes degenerant, & se à proprio cœnobio voluptuosa sceditate dissociant. Quæ res ad hoc nostrorum paterna pietate demulcet animos, vt ea constituamus, quæ & sanctis animabus iuuaminis solamen impendant, & præsumptiones secularium remoueant. Quamobrem placuit vniuerso cœtui nostro hoc statuere, vel potius definire, vt nullus abinceps secularium, seu potestatiuè, seu etiam vel ex permisso Abbatis, vel cuiuslibet monachorum infra claustra monasteriorum hospitandi, vel commorandi habeat receptaculum: excepto quos vita probabiles, egenos aut paupertate depressos inspectio præuiderit Abbatis: quos & suscipere beneuola voluntate in monasterijs, & alendos elemosynis modis omnibus sinimus. De reliquis autem personis secularibus (sicut iam à nobis est superius præmissum) nullum penitus patimur infra claustra monasteriorum hospitandi habere receptaculū. Cæterum si secretiùs aut sequestratim à monasterio ad id, quod constructum pro superuenientibus domicilium, patuerit, ibi eos suscipere Abbates, vel monachos oportebit. Quatenus & vita eorum remotis seculi conturbationibus in omni opere deifico probabilis inueniatur, & nullius vanissimis detractationibus dehonestentur: aut certè (quod inhonestum est) ne per talium susceptiones dissolutionem incurrant, & à bono proposito vitam suam extorrem efficiant.

IIII. *De libertis, qui ab Episcopis ex familia Ecclesie
manumittuntur.*

Concil. Tol. Non est dubium à sanctis Patribus definitum fuisse, vt omnes liberti, qui ab Episcopis ex proprijs familijs Ecclesie, manumissionis gratia titulatur, post decedentis Episcopi obitum, mox vt alius superuenierit Episcopus, infra anni spatium libertates suas repræsentent: quo secundum Canonis sententiam, per suas professiones, debitam suæ originis conditionem agnoscant. Sed quia ita speciali modo sancta decreuit Synodus, vt si ipsi liberti infra anni spatium, superuenienti suo Põtifici chartulas libertatis suæ præsentare neglexerint, protinus eos in pristinam seruitutis redigant conditionem; & licet illis congruentius satisq; luculentius retractatum fuerat, hoc tamen à nobis conspicuum perpenditur, quo non solum & prædia Ecclesiarum debita auctoritate disponimus, sed etiam & oppressis pium suffragium porrigimus: per quod & cupiditas Sacerdotalis frustretur & imbecillitas pauperū subleuetur. Quia ergo comperimus, quosdam Pontifices potius lucra sua ampliare studentes, quàm de mercedis opere Domino placentes, liberos, quos ex familia Ecclesie, à suis prædecessoribus inueniunt, pro, eo quòd chartulas libertatis suæ infra consultum tempus non repræsentent, statim eos in propriam seruitutem redigere; vnde hoc pietatis studio generali modo subrogamus beneficiū: vt si ijdem liberti forsitan ignorauerint ordinem Canonum, aut certè (vt adsolet fieri) ad præsentandas libertates suas tepuerint, ipsius Pontificis sollicitudo, mox in sedem sibi creditam successerit, per Clerum aut domesticos, perquirere procurabit, quos decedentes Episcopi de familijs Ecclesie manumissionis gratulauerunt: vt eisdem Pontifice præmonente, ipsi liberi chartulas suæ libertatis repræsentent: qualiter nec liberti Ecclesie de institutione Canonum ignorantes se esse perhibeant, nec Sacerdotis callida voluntas patefcatur, vnde contra ordinem reducantur manumissi ad originem seruitutis. Quos, si Põtifici præmonente, contempserint infra anni spatium suas libertates propriæ sedis Episcopo pãdere, licitum sit, ei secundum Canonum sanctiones, in iure Ecclesie suæ reducere seruituros.

V. Ut defuncto Principe, superstes Regina statim & vestem secularem deponat, & in cœnobio virginum mancipetur permansura.

*Concil. Tol.
13. cap. 5.*

Licet planissimè in Cœcilio Toletano de Principum relictis institutum fuisset, vt nulli licitum esset superstitem reginā in coniugio ducere, aut sordidis contactibus maculare, neq; sequuturis regibus, nec cuiuslibet hominum esset permittum: tamen nostri ordinis causa est, vt creberrimè ad hoc aciem mentis nostræ cōdirigamus, quæ animæ intuemur exhibere profectum. Vnde quia præteritis temporibus multas scimus atq; cognouimus Principum relictas, post eorum vocationē pro apice regni, quem regendo in cūctis tenuerunt, nullam reuerentiam honoris eis adhiberi à populis: sed passim (vnicuiq; probatum est) diuersas adsumentes occasiones non solum latenter in eorum contrarietate insidias moliuntur, verū etiam (quod veritati cōtrariū est) procaciter verba cōtumeliosa in conuentu multorum eas adficiunt: & quod omni religioni abominandū, atq; horrendū est, de ijs detrahere nō sinūt, quas in caterua populi cernunt commorari. Proinde paterna pietate cōmoti, atq; condigna circa tanto culmine prouidentes, per huius decreti nostri paginam nō solum quæ in prædicto Concilio exarata sunt de coniuge Principum perenniter custodire, atq; firma stabilitate decernimus permanere; sed etiā ea, quæ sunt conspicua honestati necessaria modò aduertere procuramus: vt seruatas in omnibus sanctiones Canonum totius Toletani Concilij, quæ de Principum relictis promulgatæ atq; definitæ esse noscuntur, deinceps relictæ Principis superiorem sententiā inlibato animo pudicè seruans, statim arcessito ab hoc seculo Principe, vestem secularem deponat, & alacri curiositate religionis habitum adsumat. Quā etiam & confestim in cœnobio virginum mācipandam esse censemus; & vt ab omni turbine mūdi remota, nequaquā cuiuslibet locus adtribuatur, per quod aut contumelia tantę potestati in publico ingeratur, aut subdita plebi esse hæfisse pateat, quorum ante dudum agnoscitur domina fuisse: sed infra claustra monasterij iugi sedulitate persistēs, atq; sanctimoniam vitam peragens, de regno temporali, opitulatione diuina ad regnum æternitatis mereatur peruenire. Quicumq; igitur superiores constitutiones, quæ salubri consilio à nobis definitæ esse noscuntur, violauerit, vel execrari quacumq; factione pertenta-

uerit,

uerit, aut permiserit, nouerit se excommunicationis percepturum sententiam, atque etiam exilij damnationis diuturno tempore incurrere iacturam.

Peractis quoque à nobis quæ congrua fuerunt de ordinibus Ecclesiasticis, in primis immensas laudes omnipotenti Deo Patri & Filio & Spiritui sancto, cui cura est pacem & vnitatem Ecclesiæ suæ sanctæ Catholice prouidere, deferimus. Deinde Orthodoxo, & serenissimo domino nostro Egicani Regi, cuius instinctu, & deuotissimo institutu in hoc coadunari meruimus Synodali conuentu, multiplices gratiarum actiones persoluimus: qui non solum nostrorum animos ad corrigendos ordines Ecclesiasticos excitauit, sed etiā & populum per oracula, regni sui voto gratioso, ab impensione tributi reddidit absolutum. Pro quo beneficij studio, qui plebi suę tanta largitus est dona, Dominum Iesum Christum, qui nos potentia virtutis suæ decorauit pretiosa, ac pretiosa effusione sanguinis sui redemit, exoramus, vt ipse regnum eius in pace, sub multimoda annorum curricula solidet, gentemque, & vniuersam patriam eius in tranquillitate conseruet, & contra hostem aduersum victrix Christi dextera victorem efficiat semper: atque expletis huius extensis vitæ temporibus, ad æternæ beatitudinis præmium peruenire mereatur in læssus, præstante Domino nostro Iesu Christo, cui est, honor, summa virtus, & potestas in secula seculorum. Amen.

Notæ.

Hoc Concilium Casaraugustanum est tertium ex his quæ in hoc opere ponimus: ex scriptum est ex. C. M. S. vestito Monasterij. S. Amiliani, quem vocamus hic Hispalensem: nam in omnibus CC. Ecclesiis Toletana, & S. Laurentij, est mutilum; ubiq; caret subscriptionibus. Erat Episcopus Casaraugustanus in hoc Concilio Valderedus, vel Valdefredus: nam subscribit in. 15. Toletan. anno primo Egicani Regis, & in. 16. anno sexto eiusdem. Interfuit etiam eadem ratione Ioannes Egarensis, & Nepotianus Tyrassonensis, & Florus Mentisanus: & Ubi sifredus Ausonensis, qui omnes in. 15. & 16. Concilijs adfuerunt.

IN NOMINE DO-
mini. Incipit Synodus Toleta-
na sextadecima LX.
Episcoporum.

DUm anno sexto inclyti, & Orthodoxi Domini, & Principis nostri Egicanis sub die sexto Nonarum Maiarum, Era DCC. XXXI. vnanimitatis nostræ conuentus in Prætorienſi baſilica, ſanctorum videlicet Petri, & Pauli aggregatus conſiſteret, atque vnusquifq; noſtrorum ex more ſecundum ordinationis ſuæ tempus in locis debitis reſideret, rerū prius omnium Domino deuotiſſima gratiarum iura perſoluimus, pro eo, quod nos & alterutræ viſionis contuitu ſolari permifit, & alternæ pacis oſculo conſouendos ſtatuit; diffuſis cordibus, ſimulque & vocibus ei precum murmura effundentes: vt ſicut nos alternorum oſculorum impenſione lætificos effecit, ita ſereniſſimum, ac religioſiſſimum prædictum Egicanem Principem, cuius iuſſu fraternitatis noſtræ cœtus eſt adunatus, fidei ſuæ conuerſatione ſtabiliat, proro-gatione iuſtitia muniat, pacem locupletem reddat, impenſione miſericordiae fulciat, virium fortitudine roboret: quo longæuitatis munus fruens, cōmiſſa ſibi regni gubernacula diſcreto moderamine teneat, & cōmiſſos ſibi populos benignè regat, æquè diſponat, & iuſſu pietatis modificet. His deuotione promptiſſima actis, cœpit vnionis noſtræ numeroſitas de rebus ſpiritualibus mutua collationis inter ſe orſa diffundere, atque euentum rei expectatione manſuetiſſima præſtolare. Igitur cum ea attentius agerentur, ſic idem excellentiſſimus Princeps ſanctæ intentionis munimine fretus, religione pleniſſimus, & elucubrationis ſummæ titulo inclytus, noſtro ſe ſe cœtui intulit, ac glorioſi capitis verticē cernuo voto reclinans, noſtris ſeſe Domino precatibus commendari percenſuit; proprijs manibus tomum nobis deferens reſerandum, in quo ſuæ deuotionis vota, & deliberationis piæ deſideria

deſiderio ſiſtebant, ſtylo grauiffimè exarata; omnes in comuni ſui oris dulciffuis exhortans oraculis ait.

En diuini cultus reuerēdiſſimi Sacerdotes quidquid proprij oris effamine veſtris ſacris ſenſibus debui intimare: quidquid innormis poterat diffuſæ eloquutionis affatus exprimere, ſicut hic breuiter ſummatimq; calamo currenti digeſſi. Vnde vos ea ſolicitiùs prælibantes, gliſcentibus animis pertractate: & tam ea, quæ hic ſunt inſita, quàm etiam alia, quæque ſe reuerendiſſimo veſtro cœtui ingeſſerint audienda, æquiſſimis iudiciorum veſtrorum definitionibus terminate, & firmiſſimo ſententiarum veſtrarum ſtylo eſſe permanſura decernite. **Q**uem tomum ab eo vnanimitas noſtra ſuſcipiens, eidem Principi benediximus: eoque è noſtri medio diſcedente, eiufdem tomi ſeriem reſerauimus, cuius diſtorum textus ſubter annexa ferie declaratur.

IN Nomine Domini. Flauius Egica Rex ſanctiſſimis Patribus, in hac ſancta Synodo reſidentibus. Nouit, beatiſſimi Patres, ſerenitatis noſtræ glorioſa ſublimitas, ſynodicae aduocationis ſtudia nutantis ſeculi obſtare ruine, & fidelibus populis congruã ſalutaris vitæ impendere diſciplinã. **Q**uapropter orthodoxæ fidei religione permotus, veſtriq; cœtus optabili conuētū iucūdior redditus, cœlorū Regi grates laudūq; vota perſoluo: qm̄ præſtolata adgregationis veſtræ cōcurſio præceptionis noſtrę oraculis deuotiſſimè paruit, & alternæ viſionis exoptata gaudia commodauit. Igitur vobis coram poſitus, veſtris precibus ſupernã mihi clementiã ſuffragari efflagitās, vniuerſitatē ſanctitudinis veſtræ Chriſtiana mētis deuotione cōuenio; vt quia Eccleſiæ ſanctæ catholicæ digna ſpeculatione perſtatis, votis meis fautores ſitis, veſtriq; Pontificatus meritis, in regendis populis præſtantiora mihi ſubſidia præparetis, & conſiliorum nutrimenta ſalubria afferatis; quo valeam ſanctimoniae veſtræ adminiculo fultus, & regnandi grefſus in pace perficere, & gentem mihi ſubditam pio, ac diſcreto moderamine regere. Nam & tales vos in hoc ſancto Concilio adeſſe præopto, quo gratia Spiritus ſancti corda veſtra irradians, in medio ſit veſtrorum; vt ipſo docēte, id teneatis atq; ſeruetis, vnde & mihi, qui præ omnibus, multis ſum criminibus deditus, & cuncto populo regiminis mei reſpectio diuina ſemper opituletur. **Q**uantis denique malis indignante Deo terra quotidie vapulet, quantisque plagis, vel per-

perfidorum sceleribus contabescat, Paternitati vestrę non reor esse incognita. Sed quia indubię credimus, quod transgressione mandatorum Dei, digna factis recipimus; dicente Domino per Prophetam: Propter hoc lugebit terra, & infirmabitur omnis qui habitat in ea; opportunū satis est, vt per vos, qui diuinę vocis præconio sal terrę estis, saluationis obtineat opem. Vnde venerabilem sanctitatis vestrę vniuersitatem exhortor, vt imprimis almę fidei rectitudo, quę per veram credulitatem in omni terrarum orbe diffusa expanditur, vestrę collationis eloquijs præconetur; prædicata veraciter teneatur; retenta in arcano vestri pectoris illibata feruetur. Deinde quia comperimus, quod multę Dei basilicę in dispersis locis vestrarum parochiarum constitutę, dum ad vnius respiciunt ordinationem Presbyteri, nec assidua in eis Sacrificia Domino delibantur, & destitutę remanent, atque sine tectis, vel semirutę fore noscuntur, specialiter in Canonibus adnotetis, vnaquęque Ecclesia, quāuis pauperrima, quę vel decem mancipia habere potest, sui debeat cura gubernari cultoris: cæterum si minus habuerit, ad alterius Ecclesię Presbyterum pertinebit. Nam dum ex omnibus plurimę basilicę, vt præmisimus, vnius solitudine rediguntur, solum est, quia & viduatę persistunt, & difficilē sacris cultibus ordo debitus exhibetur. Quod non tantum Sacerdotibus Dei in culpa est, verumetiam & infidelibus Iudęis ridiculum affert: qui dicunt nihil præstitisse, interdictas sibi, ac destructas fuisse synagogas, cum cernant peiores Christianorum effectas esse basilicas. Pro quarum etiam reparatione à vestra vniuersitate censendum est, vt eas vnusquisq; Episcopus de tertijs parochialium basilicarum Canonicę restaurandas inuigilet. Qui si tertias ipsas consequi noluerit, cura sui gerendum est, vt Presbyter destructę Ecclesię exinde commissam sibi basilicam reparet; euidentem censurę modum apponentes in Canone, qualiter debet incuriosus quisque Episcopus condemnari, si præscriptum pro renouandis Dei templis ordinem neglexerit adimplere. Nam & hoc honorificentia vestra promulgare curabit, vt nemo Episcoporum, pro Regijs inquisitionibus exhibendis, parochialium Ecclesiarum iura cōtingat, nec quascunque exinde inquisitiones, aut euectiones exigere audeat; sed de prædijs suarum sedium, Regio culmini solita perquisitionum obsequia deferat; nihilq; de rebus earundem

Alij M. ff. Cui, si ueritas ipsa conseruauerit, cura sui gerenda est.

De euectionibus supra dictum. Vide leges Gothicas.

De stipendijs Clericorum supra.

earundem parochiarum Ecclesiarum causa stipendij cuiuspiam dare præsumat. Quod si fecerit, duorum mensium spatio excommunicari se nouerit. Interea id præcipue à vobis procurandum est, vt vbiicumque idololatrię, vel diuersos diabolicę superstitionis errores repereritis, aut qualibet relatione cognoueritis, ad destruendum tale facinus, vt verę Christi cultores, cum iudicibus quantocyus infurgatis: & quęq; ad eadem idola à rusticis, vel quibuscunque personis deferri perueneritis, tota vicinis conferenda inibi Ecclesijs confertis. Pro quo etiam extirpando scelere edictum tale in regulis apponatis, vt quicumque Antistes huiusmodi nefas agi permiserit, vel peractum in sua diocesi protinus abolere distulerit, à loci sui officio pulsus, vnius anni excursu, sub pœnitentię maneat religatus lamento: alio tamē Principali electione ibidem constituto, qui possit huius institutionis ordinem seruare, & populo Christiano bonę conuersationis pandere tramitem; postmodum ad sedis suę ordinē reuersurus. Sed, & quod his potius est, zelo Dei zelantes abrogandam Iudęorum vtriusque sexus perfidiam radicitus demite: vt & legum nostrarum sententias, quę ob perfidiam eorum & in præteritis editę, & hodierno sunt tempore conditę, omni valeant robore subnixę; & accessus nequitię ipsorum, earundem legum dispereant sanctione. Sic quoq; vt iuxta nouellę legis nostrę edictum, nemo ex eisdem Iudęis, in perfidiam durantibus, ad* catablum, pro quibuslibet negocijs peragendis, accedat, nec quodcunque cum Christianis commercium agere audeat: quo merito cum Propheta dicatis: Nonne qui te oderunt Domine, oderam illos, & super inimicos tuos tabescebam? Ex quibus igitur Hebręis, vel vxoribus, ac filijs eorum, si quis deinceps ad Catholicę fidei regulam integerrima deuotione conuersus extiterit, abnegans ex toto genuinę præuaricationis errores, vel cerimonias, omnesque parentalium rituum sectas, ab omni exutus iugo maneat functionis, quam pridem in errore præstitutus publicis vtilitatibus exsoluere consuevit. Sic quoq; & in cæteris incredulis eius redundetur functio pensionis, quos adhuc nefanda retinuerit obstinatio parętalis. Inter cætera tamen, obscœnum crimen illud de concubitoribus masculorum extirpandum decernite: quorum horrenda actio, & honestę vitę gratiam maculat, & irā cœlitus superni iudicis prouocat. Et quia pleriq; perfidorum cothurno

Regibus Gothicis Episcopos nominari solitos ostendimus in Concilio 11. Tol. c. 6.

Id constat ex Concilio Tol. 12. c. 8. & legum vtriusque legum lib. 12. tit. 3.

Prætorium ubi causa aguntur: sic supra.

Psal. 138.

Pro inueneritis: sic Conc. 13. initio & 15. Tolet.

De his vide
Concil. Tol.
4. c. 85. &
6. c. 17. &
18. Concil.
Tol. 10. c. 2.

cothurno superbiæ dediti, non ex Deo regale fastigium, sed solo iactantiæ tumore appetere dignoscuntur; quicumque amodò ex Palatinis, cuiuslibet sit ordinis, vel honoris persona, in necem Regiam, vel excidium gentis, ac patriæ Gothorū fuerit conatus intendere, aut quodcumq; conturbium intra fines Hispaniæ tentauerit excitare; tam ipse, quam eius omnis posteritas, ab omni Palatino expulsa officio, sub tributali impensione fisco debeāt perpetim inferuire: amissis insuper cunctis facultatibus proprijs, quas, cui voluerit, licenter conferat clementia Principalis. Cuncta verò, quæ in Canonibus, vel legum edictis deprauata consistunt, aut ex superfluo, vel indebito coniecta fore patescunt, accommodante serenitatis nostræ consensu, in meridiem lucidæ veritatis reducite; illis proculdubio legum sententijs reseruatis, quæ ex tēpore diuæ memoriæ prædecessoris nostri, domini Cindasuinthi Regis, vsque in tempus domini Vvambanis Principis, ex ratione de promptæ, ad sinceram iustitiam, vel negociorum sufficientiā pertinere noscuntur. Varia quoque populorum negocia, cæteraq; sceleratorum hominum gesta, fidei sanctæ contraria, ita vestri examinatione iudicij canonicè, ac legaliter finiātur, vt nec iustitia prætereat, nec seueritas legum ex omnibus intercurrat: qualiter, dum in his omnibus vos amor Christi reddiderit feruidos, & æquitatis catena constrinxerit nexos; non solum in hoc seculo sanctitatis dono perspicui maneatis, sed & æternis præmijs in perpetuum floreatis: quia tunc me à Domino cum plebe mihi credita, à peccatis elui credo, cum discussio iudicij vestri, in examinādis causis talis præcesserit, quæ in nullo, tramite veritatis aberret. Hoc solum vos honorabiles Dei Sacerdotes, cunctosq; illustres aulæ Regiæ seniores, quos in hoc Concilio nostræ serenitatis præceptio, vel opportuna inesse fecit occasio, per inseparabilem omnipotentis Dei potentiam adiuramus, quia in priuatis dirimendis negocijs, quæ se vestro cœtui audienda emerferunt, nulla personarum, vel muneris acceptio intercurrat; nullus se fauor interferat; nulliusq; trepiditatis incuria promulgare iustitiam, quæ Deus est, obstrepat: sed puro examinationis libramine causarum iurgia terminantes, & iusta Dei iudicia vobis præ oculis apponentes, vnicuique parti æquitatem pandere procuretis: quatenus ex hoc nostræ mansuetudini præstolata à Deo mercedis præmia conquiratis, & rectitudine vestri iudicij

iudicij coram nobis honorabiles sitis, atque ante Deum semper bonorum operum gratia polleatis. Datum sub die septimo Calend. Maij, anno feliciter sexto regni mansuetudinis nostræ: Toletō.

Reserato tomo igitur, & quæquæ eius series retentabat, diligenti indagacione perlustrantes, immēsi mole gaudij cordium nostrorum arcana exæstuant. Proinde feruentioribus animis in laudem Dei nostri hymnorum libet cantica reboare; quòd religiosissimi, & orthodoxi Principis nostri intimo igne sui amoris ita reddiderit feruidum, vt totius nostræ ad nationis collegium prudentissimis, ac salutaribus sui oris affatibus crediderit exhortandum; per benignè nos admonens, vt dignorum speculatorum more Ecclesiæ Dei nauem, quam dispensatione superna in vasti huius salis gurgitibus gubernandam suscepimus, salutarium remigiorum gubernaculis, ad consummata salutis portum incolumem perducamus; & in defensione eius, quotidianis lucubrationibus operam demus, vigilantes & custodientes vigilias noctis super nobis creditos greges: ita nempè vt verborum spiritualium concrepantibus tubis, & sanis membrorum compagibus, nec securitatis torpore depressa diuersorum lapsuum incurrant decipula, salutaria sine intermissione ministremus munimina, & infirmis artibus, diuersis vtpote ægrimoniorum vulneribus fauciatis, congrua medicamina apponamus: quo facilius queant, & veteriosa vlcera radicitus euelli, & remedia exoptatæ salutis nancisci. At nunc quoniam ad hæc implenda nullum nostrorum sine adiumento omnipotentissimæ Trinitatis cernimus esse idoneū, ideò cōspicuum satis, & necessarium perpendimus; vt quia corde creditur, ad iustitiam, oris autem confessio fit ad salutem; ipsius sanctę Trinitatis mysterium, qui est vnus Deus, à quo nos expetere cōuenit, vt digni Ecclesiæ suæ pastores existere mereamur, proprij oris confessione promamus; & vtpote mortali ore, quantum ipse iusserit prælargire, laudum insignia præcinamus: quatenus vniuersæ definitiones, quæ nostro effectu extiterint editæ, superpositæ fundamento firmissimo, inconuulsæ persistant, & iustitiæ robore subnixæ, seculis infinitis perdurent.

Credimus & confitemur omnium creaturarum, quæ trinis rerum machinis continentur, auctricem, atque conserua-

ticem indiuiduam Trinitatem (id est) Patrem, qui est totius fons & origo diuinitatis; Filium, qui est plena imago Dei, propter expressam in se paternæ claritudinis vnionem, ante omnium seculorum euentum ex Patris intimo ineffabiliter genitus; Spiritum verò sanctum, ex Patre, Filioque, absq; aliquo initio procedentem. Qui tres, quamquam personarum secernuntur distinctione, nunquam tamen separantur potentia maiestate: inseparabilis nempe æqualitatis eorum insinuatur diuinitas. Et tamen quamuis Pater genuerit Filium; nec idè Filius sit idem qui Pater, neque Pater sit ipse qui Filius; sed nec Spiritus sanctus Pater sit, Filiusque, sed tantum Patris, Filijque Spiritus, & idem Patri, & Filio, etiam ipse coæqualis; nequaquam in hac sancta Trinitate quidquam creatum, seruum, famulumque conuenit credi; neque aduentitium, vel subintroducendum, tanquam ei aliquando acciderit, quod constet eam aliquando minimè habuisse, condecet autumari. Vnde catholicè confitemur, Patrem Deum esse omnipotentem; Filium similiter Deum omnipotentem; nec non & Spiritum sanctum Deum omnipotentem: non tamen tres Deos credimus, aut tres omnipotentes; sed vnum tantummodo Deum sumus in concussa fidei veritate credentes; vnus naturæ, vnus essentia, vnus omnipotentia, vnus maiestatis, vnusque virtutis. Quarum tamen personarum quamuis in hoc, quod ad se sunt, nulla possit separabilitas inueniri; in hoc verò quòd ad distinctionem attinet, sunt quædam, quæ specialius vnicuique possint pertinere personæ; scilicet, quòd Pater à nullo originem sumpsit; Filius Patre generante existit; Spiritus quoque sanctus ex Patris, Filijque vnione procedit. Sed nunquid quia Filius ex Patris est omnipotentia generatus, aut Spiritus sanctus ex Patre, Filioque procedens, putandus est aliquando Pater fuisse sine Filio, aut genitor, genitusque sine sancti Spiritus extitisse substantia? absit: sed sicut Pater sine initio creditur, ita Filius veneratur; ita etiam sanctus Spiritus veridicè profitetur. Nec tamen sicut Pater creditur, à quolibet nequaquam existendi originem ducere, ita Filius, aut Spiritus sanctus autumandi sunt ex semetipsis existere: sed Filius Deus de Patre Deo; non Deus Pater à Filio Deo; neque Pater, aut Filius ab Spiritu sancto, absque noxa, sumpsisse putabuntur originem; cum ipse à Patre & Filio, sine cuiusquam infidelitatis næuo creditur

*In initium intelligitur
patris; unde in principio
tus sanctus est Filius,
& Filius, sine initio. Et
idè in sancta Trinitate,
non est prout est
fieri: in diuina enim
aliud est principium
laud causa, ut ait
Thom. 1. 2. 4. 3. 1. 1.*

datur, sine initio processisse. Et idè in huius sanctæ Trinitatis sacramento nihil anterius posteriusve credendum est: quia numquam fuit tempus, quando Pater sine Filio, aut Spiritu sancto subsisteret; neque Filius sine Spiritu sancto subsisteret; neque Filius sine sancto Spiritu cum Patre aliquando regnaret. Et ista dicentes, non personarum cõfundimus proprietates, nec vnionem substantiæ separamus. Nihil etiam in eadem sancta Trinitate maius, aut minus credere oportet, nihilque etiam imperfectum, atque mutabile: nam perfectus Pater, perfectus Filius, perfectus Spiritus sanctus; immutabilis Pater, immutabilis Filius, immutabilis Spiritus sanctus. Nam de immutabili, & perfecto Patre immutabilè, imperfectumque Filium nec decuit nasci, nec conuenit credere. Idcirco sunt quædam, quæ in hac sancta Trinitate indiscretè oporteat confiteri: in hoc etenim, quod ad se est Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, indiscretè vnus Deus credendus est Pater cum Filio, & Spiritu sancto: quod verò ad relatiuum attinet, discretè personarum trium est prædicanda proprietas; Euangelista prædicante: Ite docete omnes gentes in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti: relatiuum etenim dicitur, quòd vna ad aliam personam referatur. Nam quando dicitur Pater, Filij nihilominus persona signatur; & cum dicitur Filius, Pater ei sine dubio inesse monstratur. At nunc quoniam Spiritus sancti vocabulum, quo non tota Trinitas significatur, sed tertia quæ est in Trinitate persona, quomodo secundum relatiuum ad Patris Filijque referatur personam nequaquam apertissimè pateat; pro eo scilicet, quia sicut dicimus Spiritum sanctum Patris, non consequenter dicimus Patrem Spiritus; ne Filius Spiritus sanctus intelligatur: in alijs tamen vocabulis, quibus eiusdem Spiritus sancti signatur persona, ad relatiuum pertinere dignoscitur. Igitur donum specialiter Spiritum sanctum accepimus, quæ in sancta prænoscutur Trinitate tertia esse persona; pro eo quod à Patre, Filioque, cum quibus vnus essentia per omnia creditur, fidelibus condonetur. Quapropter cum dicitur donum donatoris, & donator doni, relatiuum haud dubiè declaratur: quod etiam de ipso vocabulo Spiritus sancti inculpabiliter est credendum. Denique quia sanctæ Trinitatis (et si non vt debuit) tamen quantum ipse donauit, huc vsque mysterium confitendo digessimus, exinde quæ de ipsa Tri-

nitate persona susceperit carnem, piè & orthodoxè subsequiua serie pandimus. Vnde licet inseparabilia sint opera Trinitatis, tamen fideliter profiteamur, non tantùm fide cordis, sed & oris professione, quòd non tota Trinitas susceperit carnem, sed solus filius Dei, qui est ante secula ex Dei Patris substantia genitus, in fine seculorum de Virgine Maria, ^{Ioann. 1.} Euangelio teste enixus, qui ait: Verbum caro factum est, & habitauit in nobis. Nam Gabriel Archangelus ad Mariam ^{Luce. 1.} Virginem cœlitus missus ait: Ave Maria gratia plena, Dominus tecum: benedicta tu inter mulieres: Ecce in vtero concipies, & paries Filium, & vocabitur nomen eius Emmanuel. ^{Luce. 1.} Cui cum Maria (vt ait sanctus Ambrosius) non fidem ^b re- nuens, non officium recusans, sed potius accommodans ^c effectum, spondens obsequium, neque de effectu dubitans, sed qualitatem ipsius quærens effectus, dixisset: Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognoui? ab Angelo illi responsum est: Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi. Propterea quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei. Cuius nempè Angeli oraculum, dum Spiritum sanctum superuenturum in ea dicit, & virtutem altissimi, qui est Dei Patris Filius, obumbraturum eam præmonuit, eiusdem Filij carni totam Trinitatem cooperatricem esse monstrauit. Quæ scilicet Virgo sicut ante conceptionem obtinuit virginitatis pudorem, ita post partum nullam sensit integritatis corruptionem: nam virgo concepit, virgo peperit, & post partum incorruptelæ pudorem sine interceptione obtinuit. Cuius videlicet conceptionis, aut partus mysterium, quia secundùm Prophetale vaticinium, nouum creatum est super terram, vt fœmina illa singulariter, absque virili coitu, circumdaret virum, nulla potest ratione comprehendi, nullius oris affatu valet enunciari. ^{Ioann. 1.} Ob hoc etenim Ioânes Baptista cernuè profitemur: Ecce post me venturus est, qui ante me factus est, cuius nō sum dignus, vt soluam corrigiam calceamenti: ac si diceret, corrigiam calceamenti diuinitatis calceatæ, quæ est ligatura mysterij, nequeo soluere: quia quomodo in virginali vtero corporatum est verbum, quomodo etiam idem Verbum caro factum animatum existat, nequaquam inuestigare sufficio. Pro qua re præcellentissimus fassus est Augustinus: Hic si ratio quæritur, non est mirabile? si exemplum poscitur, non est singulare? Ipse

Ipse verò Dei filius ab ingenito Patre genitus, à verò verus, à perfecto perfectus, ab vno vnus, à toto totus; Deus sine initio, perfectum hominem de sancta, & inuiolata Maria semper Virgine assumpsisse est manifestus. Cui etiam homini sicut perfectionem adscribimus, ita duas ei voluntates inesse; vnã diuinitatis suæ, aliam humanitatis nostræ, nihilominus credimus. Quod etiam per quatuor Euangelistarum oracula, eiusdem Redemptoris nostri affatu euidentissimè declaratur: sic enim fassus est dicens: Mi Pater, si possibile est, transeat à me calix iste: verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu vis. Et iterum: Non veni voluntatem meam facere, sed voluntatem eius, qui misit me: & reliqua: quæ si de omnibus sanctarum scripturarum codicibus maluerimus colligere, enormis voluminis telam nostri oris videbimur compaginare textrino. Quibus etiam adloquutionibus demonstrat, suam voluntatem ad hominem retulisse adsumptum; Patris, ad diuinitatem, in qua est idem vnus & æqualis cum Patre: quippè quantum ad diuinitatis attinet vnitatem, non est alia voluntas Patris, alia Filij; vna enim est voluntas, vbi vna persistit diuinitas: quantum autem ad hominis naturam adsumpti, alia est voluntas Deitatis suæ, alia etiam humanitatis nostræ. Proinde in hoc quod ait: Non sicut ego volo, sed sicut tu, patulè ostendit, non velle id fieri, quod voluntatis humanæ loquebatur affectus, sed propter quod ad terras, paterna voluntate descenderat. Cuius tamè Patris voluntas nequaquam contraria Filij voluntati existit: quia quibus est diuinitas vna, non potest esse voluntas diuersa: & vbi in natura nihil potest diuersitatis accidere, ibi nihilominus enumerantur generaliter aliqua numerosa. Igitur huius voluntatis sanctæ vocabulum, quamuis per comparatiuam similitudinem Trinitatis, qua dicitur memoria, intelligentia, & voluntas, ad personam sancti referatur Spiritus; secundùm hoc autem, quod ad se dicitur, substantialiter prædicatur. Nam voluntas Pater, voluntas Filius, voluntas Spiritus sanctus: quem admodum Deus est Pater, Deus est Filius, Deus & Spiritus sanctus: & multa alia similia, quæ secundùm substantiam dici ab his, qui catholicæ fidei veri cultores existunt, nulla ratione ambigitur. Et sicut est catholicum dici, Deum de Deo, lumen de lumine, lucem de luce; ita veræ fidei est proba assertio, voluntatem dici de voluntate, sicut sapientiam de sapientia,

tia, essentiam de essentia: & veluti Deus Pater genuit filium
 Deum, ita Pater voluntas genuit Filium voluntatem. Itaque
 quamquam secundum essentiam, Pater voluntas, Filius vo-
 luntas, & Spiritus sanctus voluntas, non tamen secundum
 relatum vnus esse credendus est: quoniam alius est Pa-
 ter, qui refertur ad Filium; alius Filius, qui refertur ad Pa-
 trem; alius Spiritus sanctus, qui pro eo quod de Patre, Fi-
 lioque procedit, ad Patrem, Filiumque refertur, non aliud,
 sed alius: quia quibus est vnum esse in Deitatis natura, his
 est in personarum distinctione specialis proprietas. Quo
 circa idem Dei filius, qui dum esset diues, semetipsum exi-
 nianuit, formam serui accipiens, in impassibilitate Deitatis
 consistente natura, spontaneè in hominis suscepti est passus
 substantia, & pro nobis primæ mortis sustinuit dura exitia:
 & qui nullius peccati noxæ obnoxius mansit, pro nostris
 peccatis crucis patibulum spontè moriturus ascendit: qui-
 que carnis, & sanguinis nullum contagium habuit, in carne
 sua flagra pro nobis, colaphos, sputamenta, coronamque spi-
 neam sustulit, & effusione sui cruoris totum mundum à pæ-
 doribus abluit; ac ne potestatem mors secunda in Dei habe-
 ret electis, eam vsquequaque impassibilis diuinitatis suæ ia-
 culo perculit, ac peremit; dicente Propheta: O mors, ero
 mors tua: tartara penetrauit in anima, & sanctorum animas,
 quas illic hostis vincas tenebat, morfu potentia suæ exemit;
 vt Prophetale vaticinium inquit: O inferne, ero morsus
 tuus: qui etiam tertij diei diluculo eiusdem carnis, qua occu-
 buerat, veritate resumpta, discipulorum obtutibus claruit, eo-
 rumque corda nimio pauore concussa, præsentia suæ exhi-
 bitione solauit, & coram Angelorum, credentiumque fre-
 quentia sedem patriam repetiuit: in qua nunc sicut in verita-
 te surrexit à mortuis, ad eius dexteram sedens, sic exinde in
 finem seculi venturus est, iudiciaria potestatis diremptione
 à peccatoribus iustos secernere; sanctis restituens pro bene-
 gestis coronam, iniquis verò infinitæ damnationis igni-
 uomam pœnam: exemplum nobis sua resurrectione impen-
 dens: sicut ille viuificans nos post duos dies, die tertia viuus
 resurrexit à mortuis, sic nos etiam in huius seculi fine re-
 surrecturos vsquequaq; credamus, non in aërea, vel in phan-
 tasticæ visionis vmbra, vt quorundam improbanda opinio
 perstruit, sed in veridicæ carnis substantia, in qua nunc sumus,
 & viui-

Philipp. 2.

Osee. 13.

ibidem.

a Alias solidauit.

b Fragmenta Excu-
 sa habent ignomi-
 niosam: lego, igni-
 uomam: sic infra in
 fine huius confes-
 sionis fidei: igni-
 uomis rogi cre-
 mabitur.

c Vt sicut. Exc.

& viuimus. Ac tempore iudicij coram Christo, & sanctis
 Angelis suis vnusquisque referet corporis sui propria, prout
 gessit, siue bonum, siue malum; recepturus ab eo aut pro-
 prijs actibus interminabilis beatitudinis regnum, aut pro suis
 sceleribus perpetuæ damnationis interitum. Huius etenim
 fidei Ecclesia sancta Catholica baptismatis aqua abluta, Chri-
 sti sanguine pretioso redempta; quæ neque in fide habet ru-
 gam, neque maculosi perfert operis notam, insignibus pol-
 let, virtutibus claret, sanctique Spiritus donis referta coruf-
 cat: quæ etiam cum Iesu Christo Domino nostro capite suo,
 cuius corpus esse nequaquam ambigitur, est perenniter
 regnatura. Atque omnes, qui nunc in ea minimè consistunt,
 siue consiterint, aut ab ea recesserunt, seu recesserint, aut
 peccata in ea relaxari diffidentia malo negauerint, nisi pec-
 nitudinis ope ad eam redierint, & quæque Nicæna Syno-
 dus seruanda decreuit, Constantinopolitanus conuentus
 venerari instituit, Ephesini primi Concilij amplecti aucto-
 ritas sanxit, atque Chalcedone sanctorum vnanimitas, vel
 reliquorum Conciliorum, siue etiam omnium venerabi-
 lium Patrum, in fide sana rectè viuentium edicta custodire
 præcipiunt, absque aliquo dubietatis næuo crediderit, per-
 petuæ damnationis sententia vlscetur, atque in fine seculi
 cum diabolo eiusque socijs, igniuomis rogis cremabitur.

Sanctæ etenim fidei mysterium oris nostri confessione
 pandentes, ad capitula, quæ ob disciplinam Ecclesiasticam,
 moresque malè errantium componendos necessaria sunt, v-
 nanimitatis nostræ articulum flectamus; & quæ opportuna
 sunt, decretis capitulis definiamus.

I. De Iudæorum perfidia.

Licet in cōdemnatione perfidia Iudæorum numerosæ anti-
 quorum Patrum sententiæ, ac leges promulgatæ nitescant,
 tamen quia vt Prophetale vaticinium propter eorum duri-
 tiam narrat, peccatum Iudæ scriptū est stylo ferreo in vngue
 adamantino, super petrā duriores effecti, in obstinationis suæ
 cæcitate perdurāt, satis est cōspicuum, vt catholicæ Ecclesiæ
 machinis murus infidelitatis eorum crebrius proteratur: quo
 aut tandem corrigantur inuiti, aut validè in stylo atterātur,
 ex Domini in æternum iudicio perituri. Nā peritorum me-

Deest C.A.

Validè sic atterā-
tur. C.A.

dicorum est consuetudo laudabilis, ut ægris diuersarum ægrimoniarum incommodis laborantibus studiosius medendi arte occurrant, quoadusque salutis medelam recipiant. Quinimo quoniam gloriosissimi, & amatoris Christi Egicanis, Principis nostri feruens intentio, & prompta deuotio, huius admirabilis medelæ peritiam his adhibere contendit; quatenus aut conuertantur ad fidem, aut in perfidia perdurantes, acrioribus sedulè multentur stimulis; proinde ^a & hortante pariter, & iubete delegit nostræ vnauinitatis conuentus, ut quidquid eorum sententiæ, vel leges, qui nos in fide Catholica præcesserunt, ad obterendam eorum perfidiam continere noscuntur, ab omnibus Sacerdotibus, cunctisque iudiciariam curam habentibus studiosius in eis nihilominus compleantur; & ea quæ nunc à nobis instituuntur, votis feruentioribus conferuentur. Ita nempe, ut quique eorum ad Christum plena mentis intentione "se" conuerterint, & fidem Catholicam absque aliquo infidelitatis fuco serauerint, ab omni exactione, quam sacratissimo fisco persolvere consueti sunt, cum his quæ habere poterint, securi extorresque persistant. ^b Eandem impensionem hi qui in infidelitate sua persistierint, publicis utilitatibus in integritate persoluant. Ipsi verò, qui ab errore suo conuersi extiterint, suis tantum utilitatibus, ut cæteri ingenui vacent, & negocia sua agentes, quidquid pro publicis indictionibus à Principe eis fuerit imperatum, ut ^c verè Christicolæ, expediant: nam id æquitatis ordo deposcit, ut qui fide Christi decorantur, coram ^d hominibus nobilibus, atque honorabiles habeantur. Legem sanè illam, quæ præfatis capitulis ad eorundem proterendam duritiam à domino nostro Egicane Principe nuper est edita, firmamus, & per huius constitutionis nostræ decretum inconuulsibile robur eam obtinere censemus.

II. De idolorum cultoribus.

^{a. Petri. 5.} Manifestissimè liquet, quòd hostis humani generis, ut Apostolus narrat, per mundum rugiens currat, querens quem deuoret: nam diuerso tergiuersionis suæ astu quamplurimos insipientium decipiens, suis eos decipulis irretire non cessat: & cum Dominus præcipiat: Non facies tibi sculptile, neque omnem similitudinem, quæ est in cælo desuper, & quæ in

^{Leuit. 26.} in terram deorsum; & reliqua. Et iterum non facietis vobis idolum, & sculptile, nec titulos erigatis, nec insignem lapidè ponetis in terra vestra, ut adoretis eum. Rursumque: ^{Deut. 6.} Dominum Deum tuum adorabis, & ipsi soli seruias; illi diuersis suadelis decepti, cultores idolorum efficiuntur, veneratores lapidum, accensores facularum, excolentes sacrafontium vel arborum, ^a auguratores quoque, seu præcantores, multaque alia, quæ longum est narrare. Et quia ille nec conditor eorum est, nec Dominus, ac Redemptor, summopere rectoribus Ecclesiarum Dei cõuenit studere, ut quos maligna persuasione per diuersa sacrilegia, sibi hostis idem ^b subiecerat, de eius iure tollentes, suo eos restituant creatori. De quibus videlicet sacrilegijs extirpandis, quoniam multimoda sanctorum Patrum in diuersis concilijs clarent edicta, ^c vigilanti sensuum indagazione perlustrauimus, ac discreto grauitatis pondere, horum instituta perpendimus. Et quia debitæ rationis plenitudine nitent, cum consensu, ac feruentissimo iussu religiosissimi domini nostri Egicani Regis, instituentes decernimus, ut omnes Episcopi, seu presbyteri, vel hi qui iudicandis causarum negocijs præfunt, solerti cura inuigilent, & in cuiuscunque loco præmissa sacrilegia, vel quælibet alia, quæ diuina lege prohibentur, vel sanctorum Patrum cohibent instituta, venerantes quoque, aut facientes repererint; cuiuscunque sint generis, aut conditionis, statim secundum prædictarum sententiarum seriem, emendare, & extirpare non differant: & in super ea quæ in "eodem" loco ^d sacrilegio oblata fuerint, in conuincinis Ecclesijs coram ipsis, qui hoc voto sacrilego dedicanda crediderant, habenda perpetim ^e auferantur. Quòd si forsitan Episcopus, aut Presbyter, seu etiam iudex, ad quem locus ille pertinuerit, manifestissimum, ac probatissimum cuiuscpiam sacrilegij facinus prænosens, hoc ardenti voto emendare neglexerit, loci sui dignitate priuatus, anni vnus spatium erit sub pœnitentia constitutus, loco suo in postmodum redditurus: scilicet, ut in eodem tempore, quo ille à loci sui propulsus fuerit officio, specialiter à Principe eligatur, qui timore Domini plenus, & ut Phinees, speciali zelo accensus, cum iudicibus sibimet, ut diximus, iniunctis, & sacrilegium, quod inuenerint, omnimodè extirpent, & ab omni populo iram Dei arceant. Si qui verò pro talium defensione obstiterint Sacerdotibus, aut iudicibus, ut

ea nec

^a Eo orante pariter. C.A.

^b Deest C.A.

^c Eandemque. C.A.

^d Veri. C.A.

^e Omnibus. C.A.

Concil. Tol.
12. cap. 11.
Veneratores
lapidum, ac
censores fa-
cularum, exco-
lentes sacra-
fontium, vel
arborum.

^a Auguriatores. C.A.

^b Subdiderat. C. A.

^c Ea vig. C.A.

^d Deest Exc.
^e Sacrilegij. Exc.

^e Offerantur. Exc.

^{iosue. 23.}

ea nec emendent, vt debent, nec extirpent, vt condecet; & non potius cum eis exquisitores, vltiores, seu extirpatores tanti criminis extiterint, sint anathema in conspectu indiuiduæ Trinitatis: & insuper, si nobilis persona fuerit, auri libras tres sacratissimo fisco^a exsoluat: si inferior, centenis verberibus ^a Perfoluat. C. A. flagellabitur, ac turpiter decaluabitur, & medietas rerum suarum fisci viribus applicabitur.

III. ^b De stupris.

^b De Sodomitis. C. A.

Sicut cordis corporisque munditia homines Deo proximos facit, ita incentiuæ pollutionis actio à Deo alienos statuit: & sicut Sodomiticis populos horrenda, nimiumque detestanda patratio, igni cœlitus confluenti exurendos in præteritis tradidit, ita talibus immunditijs homines deditos æternæ damnationis rogos consumet; loquente Domino per Prophetam: Vestimentum mixtum sanguine erit in combustionem, & cibus ignis. At nunc quoniam hæc funesta actio, & Sodomiticæ operationis malum multos fauciasse perpenditur, adeò nos ob huius fœdissimæ causæ extirpandam cōsuetudinem, zelo Domini ardentibus, omnes in commune sancimus, vt^c quicumque huius nefariæ actionis patratores extiterint, quique in his turpitudinibus sese implicari permiserint, & contra naturam masculi in masculos hanc turpitudinem operauerint; siquidem Episcopus, Presbyter, aut Diaconus fuerit, de proprii honoris gradu deiectus, perpetui exilij manebit damnatione percussus. Sin verò cuiuslibet ordinis, gradus, vel personæ, & talius colluionis noxijs reperti fuerint applicati, illius legis, quæ de talibus est edita, nihilominus feriantur sententia, atque ab omni Christianorum sint alieni caterua; & insuper centenis verberibus correpti, ac turpiter decaluati, exilio mancipientur perpetuo. ^d Ita nisi ^d Ita vt nisi. C. A. tam eos, qui religionis cultū turpasse visi fuerint, quàm etiã alios (vt diximus, cuiuscumque ordinis homines) digna satisfactio pœnitentiæ, accipere corpus & sanguinem Christi in fine permiserit, aut Christicolarum societati reddiderit, nec in exitus sui diem, secundum Canonum instituta, communionis perceptione se nouerint releuari, nec catholicorū cœtui aggregari.

^a Isai. 9.

^b In legib. ^c Visegoth. lib. 4.

III. De desperantibus.

^a InneGionis. C. A.

Ad hoc Sacerdotalis institutio debet sine dubio promulgari, & vt vitia inolita austerissima falce pœnitentiæ defecet, & vlcus, quod dudum in membrorum compagibus exortum fauciat ac serpit, rigidæ^a inuentionis conatu vsquequaq; detruncet. Quorundam etenim hominum tam graue inoleuit desperationis contagium, vt dum fuerint pro qualibet negligentia, aut disciplinæ censura multati, aut pro sui purgatione sceleris, sub pœnitentiæ satisfactioe, custodiæ mancipati, incumbente desperationis incommodo, se ipsos malunt, aut laqueo suspendio enecare, aut ferro, vel alijs mortiferis casibus interimere: & nisi præuenti cuiuslibet rei occasione, suam nihilominus diabolus in eis perficit volūtatem. Proinde huic nequissimæ suadellæ cupientes ponere finem, & malagmam congruam talis ægrimonix prouidere, cœtus nostri decernit sacratissima vnio, vt quicumque talibus decipulis irretitus, interemptionis euaserit casus, duorum mensium spatio, & à Catholicorum collegio, & à corpore, ac Christi sanguine sacro manebit omnimodo alienus: quia oportet, vt per pœnitentiæ censuram pristinæ reddatur spei atque salutis, qui animam suam per desperationem conabatur diabolo sociare.

^b Sap. 16. Ne que herba, neq; malagma Janamit eos.

^c Qui huius C. A.

V. De reparatione ^b Ecclesiarum.

^b Eccles. vel diuersis alijs causis. C. A.

^a Conc. Terra. e. 8. Brac. 2. e. 2. Emerit. e. 16.

Quamquam in præteritis sanctorum Patrum, de diuersis causis sententiæ enitescant, sed & nunc quæ tēpori ordiniq; congruant, ordinato iure instituenda sunt. Nam sicut antiquitas de causis ingruentibus edicta multimoda edidit, ita nunc nostri temporis ætas de his, quæ occurrunt, vt faciat conuenit. Quapropter in medio cœtus nostri deducta est quorundam consuetudo inordinata Sacerdotum, qui parochias suas vltra modum diuersis exactioibus, vel angarijs comprimunt, vel quòd quàmplures Ecclesiæ destitutæ persistunt. Id circo vnio nostræ adunationis decernit, atq; instituit, vt tertias, quas antiqui Canones de parochijs suis habendas Episcopis censuerunt, si eas exigendas crediderint, ab ipsis Episcopis^d diruptæ Ecclesiæ reparentur: si verò eas maluerint credere, ab earundem Ecclesiarum cultoribus, sub cura, & solitudine sui Pontificis, reparatio eisdem adhibenda est

^b 10. quest. 3. Vnio congregacionis.

^c Congregationis Grat.

^d Diruta. C. A.

est basilicis. Quòd si omnes Ecclesiæ, aut incolumes fuerint, aut quæ^a diruptæ erant, reparatæ extiterint, secundùm antiquorum Canonum instituta, tertias sibi debitas vnusquisque Episcopus assequi, si voluerit, facultas illi omnimoda erit: ita videlicet, vt citra ipsas tertias, nullus Episcoporum quidpiam pro Regis inquisitionibus, à parochitanis Ecclesijs exigat, nihilque de prædijs ipsarum Ecclesiarum cuiquam aliquid, causa stipendij dare præsumat. Sed & hoc necessariò instituentum delegimus, vt plures Ecclesiæ vni nequaquam committantur Presbytero: quia solus per totas Ecclesias nec officium valet perfoluere, nec populis Sacerdotali iure occurrere, sed nec rebus earum necessariam curam impendere: ea scilicet ratione, vt Ecclesia, quæ vsque ad decem habuerit mancipia, super se habeat Sacerdotem; quæ verò minus decem mancipia habuerit, alijs coniungatur Ecclesijs. Si quis fanè^b Episcoporum hanc nostram institutionem paruipenderit, & quippiam exinde temerandum crediderit, duorum mensium spatij se nouerit excommunicatione multari: ita nempe, vt postquam ab hoc excommunicationis interdicto, ad ordinis sui remeauerit locum, cunctas huius Canonis functiones modis omnibus studeat^c adimplere.

Ita] Omnia
hæc vsq; ad
calicem cap-
tis, desunt in
Gratiano, vt
nota Grego-
riana anti-
maruerit.

VI. De integra oblata, & ex studio preparata, in sacrificio offerenda.

Licet multæ sanctorum Patrum, in fide sancta nobis præcedentium, de rebus necessarijs sententię pro manauerint; tamè quia & nunc vsque numerosè, vltra quam oportet, fieri prænoscentur, ideò necessarium duximus illicitis ausibus ponere terminum. Ad conuentus etenim nostri agnitionem delatum est, eo quòd in quibusdam Hispaniarum partibus quidam Sacerdotum; partim nescientia impliciti, partim temerario ausu prouocati, non panes mundos,^d & studio preparatos supra mensam Domini in sacrificio offerant; sed passim quomodo vnumquemq; aut necessitas impulerit, aut voluntas coëgerit, de panibus, suis vsibus preparatis, crustulã in rotunditatem auferant, eamque super altare cum vino & aqua, pro sacro libamine offerant. Quod factum nequaquam in sacre auctoritatis historia vsquam gestum perpeditur. Nempe etenim per Matthæum Euãgelica veritas inquit: Cœnãtibus autem

^a Diruta. C.A.

^b Episcopus. C.A.

^c Implere. C.A.

^d Ex C.A. Et alij, & infra, ex studio fuerit preparatus.

autem eis, accepit Iesus panẽ, & benedixit, ac fregit. Item per Marcum: Et manducantibus illis, accepit Iesus panem, & benedicens fregit, & dedit eis. Rursumq; per Lucam: Accepto panẽ, gratias egit, & fregit, & dedit eis. Item Apostolus: Dñs Iesus in qua nocte tradebatur, accepit panẽ, & gratias agens, fregit, & dixit: Accipite, & manducate: hoc est corpus meum. Deniq; quid aliud innuitur, nisi quia panem integrum accipiens, & benedicendo^a confringens, particularim vniciq; discipulorum sumendum contradidit. Quod & nos in postmodum facturos edocuit, haud dubiè significãs, quòd omnis buccella panis, nõ omnis panis buccella. Vnde & in sequentibus ait, dum suum traditorẽ mallet significari: Cui bucellã panis porrexero, ipse est. Ac proinde, quia & Redemptoris verba testantur, quòd panẽ integrum^b accipiens, non bucellam, quem post benedictionem confrangens suis particularim discipulis dederit, & Paulus Apostolus similiter nihilominus narrat, quòd panem acceperit, & gratias agens confrerit: necnon & illud, quod Christus de quinq; panibus contractis turbã refecerit, quid aliud instituit nos, nisi vt panẽ integrũ sumentes, super altaris eius mensam benedicendum ponamus; non particulam panis, quod caput nostrum nequaquã fecisse perpendimus? Nam si homo suę vitæ diligentiam studiosiùs adhibere procurat, quanto magis sacris Dei^c cultibus nitorem debitũ exhibere summopere debet? Vnde temeritatis huius, aut nescientiæ cupientes terminũ ponere, id vnanimitatis nostræ delegit conuentus, vt non aliter panis in altari Domini, Sacerdotali benedictione sanctificandus proponatur, nisi integer & nitidus, qui ex studio fuerit preparatus; neq; grande aliquid, sed modica tantum oblata, secundum quod Ecclesiastica consuetudo retentat: cuius reliquiæ, aut ad conseruandum modico loculo, absque aliqua iniuria faciliùs conseruentur; aut si ad consumendum fuerit necessarium, non ventrem illius, qui sumpserit grauis farcinis onere premat; nec quòd in digestionem vadat, sed animam alimonia spiritali reficiat: ita nempe, vt ab his, qui ea sumpserint, priscorum Canonũ instituta seruentur. Igitur quicumq; hoc decretum nostrum temerandum crediderit, animaduersioni diuini iudicij subiacebit, & anni vnus spatium à communionem alienus manebit.

^a Alius. C. habet, & benedixit confrangens, particularim discipulorum sumendum.

^b F. acceperit.

^c Alij cultoribus

Matth. 16.

VII. De publicatione Concilij.

Grandis populo datur emendationis correctio, si gesta Synodalia, dum quandoq; peraguntur, relatione Pontificum in suis parochijs publicantur: & ideò plena decernimus vnanimitate connexi, vt dum in qualibet prouincia Concilium^a agitur, vnusquisque Episcoporum admonitionibus suis infra sex mensium^b spatium, omnes Abbates, Presbyteros, Diaconos, atque Clericos, seu etiam omnem conuentum ciuitatis ipsius, vbi præesse dignoscitur, necnon, & cunctam diœcesis suæ plebem aggregare nequaquam moretur: quatenus coram eis^c publicè omnia referata, de his, quæ eodem anno in Concilio acta, vel definita extiterint, plenissimè notiores efficiantur. Profectò etenim prauorum seueritas extirpatur, dum Canonica instituta ad agnitionem eorum obseruanda modis omnibus deducuntur. Ita scilicet, vt quæ quæ sunt, aut in præteritis gestis, aut in præsentibus constitutis, nullus his contradicere audeat; nullus ea reuerberare præsumat; nullus non implere contèdat. Quod si quispiam ea aut paruipendenda crediderit, aut contendenda delegerit, aut contra hæc inobedientia tumidus, susurratione plenus, inuidia incensus, & laceratione perfunctus: necnon potius earumdem^d definitionum extiterit fautor beneuolus, sententia excommunicationis duorum mensium curriculo persistet vsquequaq; multatus.

VIII. De munimine prolis Regia.

^{Supra Conc. 8. c. 1. §. 6. 618.} DVm sanctæ actionis studia, ac feruidæ intentionis vota longè, lateque diffusa, principali exhibitione cunctis patulè liquent, Ecclesiæ sanctæ Catholicæ obtutibus luce clarius enitescunt, cogunt adunationis nostræ conuentum quippiam salutari promissione depromere, & causa retributionis prolicius aliquid congruum, aut expedibile promulgare: quo, & parentali exhibitione pro bene gestis videamur aliquantulam opem beneficentiæ reddere, & sobolem eius piæ defensionis, ac tuitionis necessario munimine præmunire. Gloriosissimus etenim, ac serenissimus dominus noster

noster Egica Rex, feruentissimi amatoris Christi igne succensus, & sanctæ actionis ope perfunctus, inimicorum Christi perfidiam; illud Prophetale vaticinium sequens:

Psalm. 138. Nonne, qui oderunt te, Dne, oderunt, & super inimicos tuos tabescebam?

Nonne qui oderant te Deus, oderam illos, & super inimicos tuos tabescebam? vtpote verus Christicola obnoxius protegere decernit; Ecclesiæ Dei statum vigilaci instantia robore disponit; sanctis Dei basilicis se munificum exhibet; tributorum impensiones populis, moderamine discreto remittit; maligna contra se obstinatione agentibus, animi liberalitate gratissima, ac piæ miserationis instantia ignoscere consuevit: multos quoq; qui confracti sunt, liberos, secundum Prophetam, omne onus dirumpendo, in ingenuitatis statu reformat; atque in diuersis sanctæ vitæ studijs sanctis exercendo præpollet. Quocircà, quoniam pro tot, tantisq; beneficijs, quæ multimoda deuotio Ecclesiæ Dei, vel gentis suæ populis prorogare studet, quid aliud illi vnanimitas nostra condignè respondeat, inuenire non præualet, id salutari prouidentia, quæ semper est utilis (imò semper est utile, quod veram pertinet ad salutem) decernit, atq; instituit, vt eius filijs, vt præmissimus, fortia tuitionis ad futurum adminicula promulgemus; contestantes per nomen illud, cui sancta cœlestia, & terrestria genuflectunt, omnes præsentis, & absentes, seu etiam futuris temporibus subsequentes Sacerdotes, vel Principes, seu cuiuscunq; honoris, aut ordinis homines: vt nullus ad futurum, posteritati eius, atq; his, qui gloriæ suæ filijs, vel^a filiabus coniuncti non sunt, sed fore sunt coniungendi, iniustas lædendi occasiones exquirat; nullus occultè, vel publicè, per quæ abdicentur, contra eos malitiæ vota extendat; non eos gladio, vel qualibet perniciofa factione interimat; nullus consilium, vel opus, quibus iniustè deiciantur, vel nudentur rebus, exhibeat; nullus his iniustæ violentum tonsuræ signaculum imprimat; nullus vestem contra ordinem, filiabus suis, atque nuris mutare præsumat; nullus etiam extra euidens culpæ indicium, aut ex illis eos relegandos inducat, aut eorum corporibus quarumlibet truncationum, vel flagellorum inferat detrimentum. Denique licet hæc, quæ præmissa sunt, æquissimè digesta existant; tamen quia eiusdem gloriosi nostri domini tantum emicat deuotio prompta, vt ea ipsa nequeant ei ad complementum vicem patientiæ reddere

O o o 2 debitam,

^a Agitur alit, & C. S. Facundi.
^b Spatia. Grat. & C. S. Facundi.

^c Plenissimè omnia referat, quæ eode anno in Concilio acta, vel definita esse noscuntur. Grat.

^d Institutioni alit, & C. S. Facundi.

^a Fil. coniuncti esse noscuntur, seu qui adhuc coniuncti non sunt. C. A.

^a Deest C. A.

debitam, ob hoc nostram vniuersitatem adijcere saluberrimè conuenit, vt tam per omnes ciuitates, vel loca, in quibus sedes Episcoporum esse noscuntur, ad regni eius ditionem pertinentes, quàm etiam per eorundem Episcoporum dioceses; excepto passionis Dominicæ die, quando altaria denudata persistunt, nec cuiquam in eodem die Missarum licet solennia celebrare, cunctis alijs diebus, quibus isdem Dominus noster in hac vita superstes extiterit, pro eo, vel pro cunctis eius filijs, vel filiabus; aut pro his, qui iam matrimoniali sunt iure coniuncti, adhucq; sunt coniungendi; seu pro nepotibus, vel suis omnibus sacrificiorum Domino libamina dedificentur, piæ orationis vota soluantur, ac cum gratiarum actione superno numini commendentur: quod desideria in eis bona quotidie multiplicentur; aduersantium eorum conamina virtute suæ dexteræ cõfringantur; indulgentia, & gratia eis à sua misericordia conferatur: vt potentia defensione protecti, antiqui hostis decipula euadant, & charitate, ac vitæ longæuitate pollentes, adire mereantur post transitum sydereas mansiones.

De eo vide
Rodericum
Toletanum.

IX. De Sisberto Episcopo.

Sicut summum bonum est, valdeq; conspicuum, superno numini amanter fideliterq; inhærere, eiusq; præceptioni parientiam votis gliscentibus exhibere; ita consequens bonum est, post Deū Regibus, vtpote iure vicario ab eo præelectis, fidem promissam quemq; inuiolabili cordis intentione seruare, & nulla contra eum occasione quidquam nocibilitatis excogitare, nihilq; nequius definire; dicente Domino: Nolite tangere Christos meos: & iterum Dauid: Quis enim extendit manum suam in Christum Domini, & innocens erit. Item ipse cuidam comminans: Quare non timuisti manum tuam mittere, vt occideres Christum Domini. Vnde opportunum satis est, vt sponsio Principibus compromissa, absq; aliquo fraudis næuo custodiatur, & fides eis reddita nullis factionibus, nullisq; etiam nequitia machinationibus temeretur. Nam si nudi tantum verbi pollicitatio, qualibet occasione violetur, criminis denotatione censetur, quanto magis si fides, Regibus sub iuris iurandi attestatione promissa, nequaquam profanare pertumescatur.

Est

Psal. 104.

1. Reg. 16.

3. Reg. 1.

Est enim quorundam secularium, & (quod peius est) Sacerdotum improbanda satis obstinatio animorum: & fidem suis Principibus sub iuramento promissam obseruare contemnant, & verborum fucio iuramenti obnubilant promissionem; dum in arcano pectoris retentent infidelitatis peruersitatem. Et dum scriptum sit: Non adsumes nomen Domini Dei tui in vanum; nec enim habebit in fontem Dominus eum, qui adsumpserit nomen Domini Dei sui frustra: & iterum: Non periurabis in nomine meo, nec pollues nomen Domini Dei tui; ego Dominus: rursumq; maledictus omnis qui iurat in nomine Domini sui mendaciter, illi iurantes fidem promissam temerare non metuunt, & iuramenti sui pollicitationem præuaricare nullatenus pertimescunt. Vnde Sisbertus Toletanæ sedis Episcopus talibus machinationibus denotatus repertus est; pro eo quod serenissimum dominum nostrum Egicanem Regem non tantum regno priuare, sed & morte cum Flogello, Theodomiro, Liubilane, Liubigithone quoq; Tecla, & cæteris interimere definiuit, atque genti eius, vel patriæ inferre conturbium & excidium cogitauit: qui etiam per decreti nostri definitionem, iam & loco, & honore priuatus existit. Ideo nostrum in commune per huius Canonicae sanctionis decernit collegium, vt hoc ipsum vnionis nostræ decretum, quod etiam his Synodicis definitionibus innectendū decreuimus, omni subsistat valore subnixum, atq; in perpetuum obtineat inconuulsibile robur. Ipse verò Sisbertus pro sui iuramenti transgressione, facinorisq; tanti machinatione, secundum antiquorum Canonum institutionem, qua præcipitur, vt quisquis inuentus fuerit talia fecisse, & viuentis Principe in alium attendisse pro futura regni spe, à conuentu Catholicorum excommunicationis sententia repellatur; honore simul, & loco depulsus, omnibusque rebus exutus, quibusque in potestate prædicti Principis redactis, perpetui exilij ergastulo maneat relegatus: ita nempe, vt secundum eorundem antiquorum Canonum decreta, in fine vitæ suæ tantum communionem accipiat: excepto si Regia eum pietas ante absoluendum crediderit. Simili quoque & cæteri de religiosis, cuiuslibet sint ordinis aut honoris, qui deinceps talia contra Principem egisse, vel definisse reperti extiterint, censura multandi sunt.

Conc. Tol. 4.
cap. 75. &
Conc. Tol. 5.
c. 4. & Con.
Tol. 6. c. 17.
& Con. Tol.
10. c. 1.

X. De his, qui iuramenti sui profanatores extitisse noscuntur.

Sicut vlcus, quod^a grauiter serpit in corpore, non nisi ^a Granditer.C.A. grauioribus medicaminibus, aut ferro curatur, ita perfidorū obstinatio, quæ nullatenus cohibetur, durioribus sententijs necesse est vt multetur. Nam quamquam Dominica sanctio protestetur: Non morietur pater pro filijs, nec filij pro parentibus; sed vnusquisq; pro peccato suo morietur: & iterū: Filius non portabit iniquitatem patris, & pater non portabit iniquitatē filij; tamen, quia & iurifurandi transgressio^b va- ^b Granditer.C.A. lidè inoleuit, & machinandi contra Principes nostros consuetudo sæua percrebuit; quo aut nece diuersa Princeps interimatur, aut regni dignitate priuetur (quod nequaquam cohiberi potest, nisi feueriori censura) ideò per huius institutionis nostræ decretum sancimus, vt quicumq; deinceps, cuiuslibet sit honoris persona, vel ordinis, in necem, vel deiectionem Regiam quippiam machinauerit, eumq; qualibet nocibitate impendendum crediderit; aut gentem eius, vel patriam quibuslibet factionibus, vel machinationibus disturbare contenderit, tam ipse, quàm omnis eius posteritas, ab omni Palatini ordinis dignitate priuati, fisci viribus sub perpetua seruitute maneat religati; potestate tantùm glorioso Principi nostro Egicani seruata; vt si aut eos, qui iam pro suæ infidelitatis perfidia, Canonicè legaliterque diiudicati sunt, aut eos, qui deinceps à fidei suæ iuramento aborbitauerint, & aduersùs prædictum Principem nostrum aliquid nocibilitatis agere, aut machinare studuerint; si eos, vt diximus, piæ indulgentiæ voto quandoque releuare maluerit, licentia illi vsquequaq; manebit. Et quia res eorum iusto, ac legali modo, in eiusdem domini nostro dominio peruenerunt: ex quibus etiam quædam eiusdem Principis collatione, tam Ecclesiæ Dei, quàm prolis eiusdem Domini nostri, seu etiam alij plures, pro sui seruitij merito accipere meruerūt; prouidè instituentes decernimus, vt nullo vnquam tempore eorum filij, qui iuramenti sui profanatores extitisse noscuntur, seu extiterint, vel subsequens eorum posteritas, in nocibitate eorum intendere audeāt, nec ipsas res auferre quoquo pacto studeant. Ideò deniq; (vt præmisimus) feuerissimam hanc decreti

Dent. 24.
& Paralip.
25. ubi legitur: Non occidentur patres pro filijs.

decreti nostri curabimus promulgare sententiā; vt qui suum non formidat exitium, saltim filiorū, cunctæq; suæ potestatis pertimescat interitum. Si quis sanè Regum succedentium cunctas huius constitutionis nostræ definitiones custodire, aut implere distulerit, omnis linea generationis eius perpetim condemnata depereat; & insuper^a diuino iudicio rebus ^a Ex dium.C.A. omnibus, honore præsentis in seculo careat, atq; Christo iudicante, cum diabolo, eiusq; socijs ad interitum gehennæ perueniat. Cui nostræ definitioni, ex antiquo Canone quædam necessaria innectimus; " & omnes" in commune ipsis ^a Defunt.C.A. verbis, quibus (vt diximus) hoc deprompsit antiquitas, proclamamus, dicētes: Quicumq; igitur à nobis, vel totius Ecclesiæ populis, qualibet coniuratione, vel studio sacramentū fidei suæ, quod pro patriæ, gentisq; Gothorum statu, vel pro conseruatione Regiæ salutis pollicitus est, temerauerit; aut gloriosum Principem nostrum Egicanem, vel subsequentes Principes nece atrectare voluerit, aut potestate regni exuere tentauerit, aut præsumptione tyrannica regni fastigium vsurpare delegerit, anathema sit in conspectu Dei Patris, & Angelorum; atq; ab Ecclesia Catholica, quam periurio profanauerit, efficiatur extraneus, & ab omni cœtu Christianorum alienus, cum omnibus impietatis suæ socijs: quia & oportet vt vna pœna teneat obnoxios, quos similis error inuenerit implicatos.

Conc. Tol. l. 675.

Quod iterum secundò replicamus, dicentes: Quicumque amodò ex nobis, vel cunctis Hispaniæ populis, quolibet tractatu vel studio, sacramentum fidei suæ, quod pro patriæ, gentisq; Gothorum statu, vel conseruatione Regiæ salutis pollicitus est, violauerit; aut prædictum Principem nostrum, vel subsequentes Principes nece atrectare voluerit, aut potestate regni exuere tentauerit, aut præsumptione tyrannica regni fastigium vsurpare delegerit, anathema sit in Christi conspectu, & Apostolorum eius, atq; ab Ecclesia Catholica, quam periurio profanauerit, efficiatur extraneus, & ab omni consortio Christianorum alienus, & damnatus in futuro iudicio habeatur, cum participibus suis: quia dignum est, vt qui talibus sociantur, ipsi etiam damnationis eorū participatione obnoxij teneantur.

Hoc etiam tertio clamamus, dicentes: Quicumq; amodò ex nobis, vel cunctis Hispaniæ populis, qualibet meditatione,

vel studio sacramentū fidei suæ, quod pro patriæ salute, gentisque Gothorum statu, vel incolumitate Regiæ potestatis violauerit, aut totiens dictum Principem nostrum, vel subsequentes Principes nece atrectare voluerit, aut potestate regni exuere tentauerit, aut præsumptione tyrannica regni fastigiū vsurpare delegerit, anathema sit in conspectu Spiritus sancti, & Martyrum Christi; atq; ab Ecclesia Catholica, quā periurio profanauerit, efficiatur extraneus, & ab omni communione Christianorum alienus: neq; partem iustorum habeat; sed cum diabolo, & angelis eius, æternis supplicijs condemnatur, vnā cum eis, qui eadem coniuratione nituntur: vt par pœna constringat, quos in perniciæ praua societas copulat. Et ideò si placet omnibus, qui adestis hæc tertiò reiterata sententia, vestræ vocis eam consensu firmate. Ab vniuersis Dei Sacerdotibus, palatij senioribus, clero, vel omni populo dictum est: Qui contra hanc vestram definitionem venire præsumpserit, sit anathema, maranatha, hoc est, perditio in aduentu Domini, & cum Iuda Iscarioth partem habeant & ipsi, & focij eorum.

XI. De gratiarum actione.

Finitis, consummatisque omnibus, quæ ob disciplinam Ecclesiasticam necessaria fuere definienda, vel reliqua, quæ nostro cœtui ob directionem extitere delata, omnipotentissimæ, & indiuisibili Trinitati ineffabilium gratiarum iura dependimus, laudum vota persoluimus, ac tota mentis intentione gloriæ eius insignia prædicamus, pro eo, quod nos eius dispositione mirabili non solum ad hunc sanctę congregationis cœtum meruimus adunari, atque alternæ visionis intuitu cōfoueri; sed ex se nobis dicere contulit, & in se dicta compleuit; obnixius eius imprecantes clementiam; vt sicuti nos alterutræ pacis osculo dulcissimos reddidit, & diffinitionū nostrarum primordia lineauit, ac consummatione sublimi perficiendo conclusit, ita serenissimum, ac pijsimum dominum nostrum Egicanum Regē, cuius iussu atq; hortatu, sicut hīc adunati sumus, salutiferæ defensionis clypeo protegat, vexillo fidei muniat, atque cum gente, & patria sibi credita, per viam voluntatis suæ deducat: quatenus protelatis præsentis æui curriculis feliciter polleat, & post huius vitæ excursus

nume-

numerofitate piæ actionis opimus, cum his, quibus nunc principatur, ad Christum perueniat laureandus.

XII. Decretum iudicij ab vniuersis editum.

1. Actor.

Actuum Apostolorum probata fatis, & veneranda narrat historia, quòd Iuda crimine proditionis damnato, nequaquam Spiritus sanctus super reliquos vndecim illapsu cœlico est defusus, quoadusque Matthias ab omnibus est præelectus in loco eiusdem Apostolus: ob inde scilicet, quia vndenarius numerus transgressionem significat mandatorum. Et quia Sisbertus Toletanæ sedis Episcopus suo facinore denotatus, nostro ex corpore constat abscissus, ob id summopere numerofitatem nostram conuenit studere, vt in loco eius alio subrogato, perfectioni debitæ corpus nostrum reddatur; sicut per Matthiam perfectus numerus noscitur fuisse completus. Et quia idem, legationem superni numinis fungentes, Apostoli sunt protestati dicentes: Christi bonus odor sumus Deo, in his qui salui fiunt, & in his, qui pereunt; alijs quidem odor mortis in mortem; alijs autem odor vitæ in vitam: illis videlicet odor vitæ in vitam, qui præceptis eorum exhibere patientiam curauerūt; illis verò odor mortis in mortem, qui eorum nihilominus monita contempserunt; proinde quia prædictus Sisbertus, Toletanæ sedis Episcopus, eorum salutaribus monitis nequaquam maluit ex humilitate dependere obsequellam, quo Ecclesiam Dei ordine debito regeret, humilitate instrueret, & exemplis salutaribus ad regna sydereæ prouocaret: sed bicipitise percellens mucrone, superbię videlicet atq; periurij, gloriosum dominū nostrum Egicanum Regem, non solum regno voluit priuare, sed & mortis impensione perimere: ideò non congruit nos prius Concilium inchoare, nisi illo prius Canonica, ac legali censura multato, in loco eius alius fuerit subrogatus, Toletanæ sedis cathedram retenturus. Idcirco nobis omnibus in vnum collectis, isdem Sisbertus Episcopus nostro cœtui præsentatus, atque infidelitatis suæ machinationem patuli oris est affatu professus. Vnde nos per huius decreti nostri formulam, sæpè dictum Sisbertum, secundum edictum priscum Synodię sanctionis, ac decretum de talibus promulgatæ legis, ab Episcopali ordine, & honore deijcimus; à perceptione corporis, & sanguinis

2. Corint.

Hanc consummatione sublimi perficiendo conclusit vnus. Mis.

guinis Christi excommunicatum in exilio perpetuo manere censemus; in fine tantum communionem per omnia percepturum: excepto si eum Principalis pietas cum Sacerdotali cōniuentia delegerit absolendum. Igitur quoniam fauente Domino, Concilium est quocitius inchoandum, secundum prælectionem, atq; auctoritatem totiens dicti nostri domini, per quam in præteritis iussit venerabilem fratrem nostrum Felicem, Hispalensis sedis Episcopum, de prædicta sede Toletana iure debito curam ferre; nostro eum in postmodū referuans idem decreto firmandum, ob id nos cum cōsensu cleri, ac populi ad sæpe dictam Toletanam sedem pertinentis, prædictū venerabilem fratrem nostrum Felicem Episcopum, de Hispalensi sede, quam vsque hætenus rexit, in Toletanam sedem Canonicè transducimus; & in eadem Hispalēsi cathedra fratrem nostrum Faustinum Bracarensis sedis Episcopum; nec non & Felicem Portucalensis Ecclesiæ Antistitem in præfata Bracarensi sede, similiter Pontifices subrogamus, ac perpetua sanctione vnumquemq; eorum in priuatis sedibus cōfirmamus: quatenus vterq; eadem, quas suscipiunt Ecclesias, pia prædicatione instruant, moribus sanctis exornent, ac beatæ vitæ exemplis ædificent: vt vnanimitate mirabili in vnum collecti, vnum corpus effecti, eis nobiscum in Synodali conuentu pariter residentibus, illapsum sancti Spiritus, vt duodecim Apostoli mereamur: quo eius igne succensi, & doctrina imbuti, quæ ad disciplinam Ecclesiasticam pertinent, & ad compescendos prauorum hominum mores, æquissimè promulgemus, & Laudes altissimo deuotis mentibus præcinamus. Quod videlicet collegij nostri decretum gestis Synodalibus, à nobis in Concilio fore definiendis, sociandum decernimus, & locum illic debitum vt obtineat, definimus.

XIII. Lex edita in confirmatione Concilij.

Synodalis conuentus, & numerosa adunatio Sacerdotum, eo venerabilior cunctis perpenditur, eo nihilominus terribilis cernitur, quòd in medio cœtus eorum præsentia indiuiduæ Trinitatis adesse nequaquam ambigitur; sancto protestante Euangelio: Vbicumque fuerint duo, vel tres in nomine meo collecti, ibi sum & ego in medio eorum. Quo circa quia se in eorum medio superni omnipotentia numinis adesse

Matth. 18.

adesse innotuit, quid aliud, nisi quidquid eorum orè depromitur, inspiramine est eius affectum, qui se inter eos est factus habitaturus? Vnde gloriosa serenitas nostra, ea quæ vnanimitas eorum deprompsit; imò quæ per ora illorum Spiritus sanctus promulgauit, venerabiliter suscipit, amanter amplectitur, & per huius legis nostræ decretum, firma in perpetuum manere decernit; inconuulsibili consistere auctoritate instituit, & omnimodū robur obtinere decernit: scilicet, vt à præsentis diei, temporisq; articulo, omni vigilantia, omni sollicitudine, omni etiā cura, quæque sunt pro disciplina, vel utilitate Ecclesiastica in hac Synodo definita, quæq; pro corrigendis prauorum moribus edita, per cunctas regni nostri prouincias ab omnibus custodiantur, & absque aliqua scrupulositate, vel controuersia oppositione seruentur. Et quia ingruente inguinalis plagæ vastatione, qui ad Narbonensem sedem pertinent Episcopi, nequaquam sunt in hac sancta Synodo aggregati, idèd per hanc nostræ mansuetudinis legem instituentes iubemus, vt omnes ad eiusdem cathedræ diocesim pertinentes Episcopi, in eadem vrbe Narbona, cum suo Metropolitano aduentur, & cunctis huius Concilij capitulis vigilaci ab eis indagatione perlectis, accedant ordinibus debitis subscriptores. Si quis igitur earumdem definitionum constitutiones temerare præsumperit, detrahare visus fuerit, & miserabili ausu eis contraire tentauerit, excommunicationis sententia ferietur, & rerū suarum^a quinta parte multabitur.

Quarta in. C. S. Facundi.

IN NOMINE DOMINI. FLAVIUS

Egica Rex, omnibus sanctissimis Patribus, in hac sancta Synodo residentibus.

Est hæc epistola in. C. Lucens, & in vtroq; Toletano in. 4. l. 1. deest: existimo reditam ante depositionē Sisberti.

ECce sanctissimi Patres in Christo, & Apostolicæ dogmatæ fideles populi ducatores, Synodicæ aggregationis vestræ vnionem illo fiducialiter hortatu conuenio: quo religiosum nobis vestræ sanctitudinis præbeatis suffragium, nostræq; promulgationis consultum porrigatis omnimodè præstolatum. Promptissimè etenim sæpè gloriosæ nostræ serenitatis feruet deuotio, ac puræ voluntatis flagrat deuotissima plenitudo, illis cum plebe mihi credita affectibus viuere, pietatibus inhærere, ac misericordiæ incremento studium regendi

regendi seruire, quibus tempora nostra, nullis aduersitatum stimulis commota, nullis ciuilibus, vel externis excitationibus præpedita, pacis munere floreat, ac miserationis vestræ beneficio cumulata persistant: & quos forsitan prauæ infidelitatis implicat actio, respectu clementiæ nostræ, si fas est pietatis releuentur ex brachio; vt parcendo illis supernâ mihi clementiâ fautorem efficiam, & status gentis meæ, ac patriæ nullis ampliùs, quod absit, ruinæ lapsibus concidat. Sed quantum culparum noxa remittere procuramus, tantum profanatorum transgressio molitur, & crebris perfidiæ ausibus præpedita subruitur. Vnde si culpis indulgentiam; si condigna factis restituiam, anceps nostræ tranquillitatis animus æstuat; in eo quod plerumq; ipsa culparum remissio increbrescenti nequitia, in contrarium vertitur; cum nec tandem vitia reprimuntur, quæ facili emendationis conamine perducere ad terminum debuerunt. Ipsi autem in hoc sancto Concilio liquidè perperdati, iam iamq; antea plurimorum casus relatu opinabili didicistis, quibus perfidorum, quantisque æmulorum nefandis conatibus deceptionis meæ quotidie excidium sentiam, vel quanta patriæ fuerint insolenter cõturbia excitata. Quorum denique sceleratorum, qui & in præteritis, & nunc perfidasse detecti sunt, præuaricatione compellimur cœtus vestri vniuersitatem consulere: vt quod de talium excessibus, qui in præteritis, vel nunc vsque mihi met deliquisse noscuntur, agere serenitatem nostram conueniat; vtrum condignis sententijs Canonice, ac legaliter feriantur; an parcendo illis, noxarum debita impunita seruentur, saluberrima vnanimitatis vestræ promulgatione attentius decernatur: illa nostræ gloriæ, vel successorum nostrorum Principum licentia modis omnibus seruata, vt si deinceps, quisquam contra Regiam potestatem, gentem, ac patriam nostram agere conatus extiterit, iuxta Canonicam sententiam, tempore prædecessoris nostri domini Sisenandi Principis, de talibus personis in Concilio editâ, vel legis sententiam, eius debeat prauitas acriter coerceri. Tantum est, vt sicut præmisimus, quo emendationis studio errantium mihi transgressio emendetur, salutaris vestræ responsio nostris clarescat in sensibus: nam & hoc decreti vestri condecet stylo censendum. Et quia præcessor noster diuæ memoriæ Dominus Vvamba Rex in ipsis regnandi primordijs Theudemundum Spatarium nostrum, contra

generis,

Cc. 4. Tol.
675.

generis, vel ordinis sui vsu, Festi quondam incitatione Emeritensis Episcopi, solius tantum Regiæ potestatis impulsu, in eadem Emeritensi vrbe Numerariæ officium agere instituit (quod etiam vnus anni excursu contra rationem noscitur peregisse) imò quia nec valuit imperio gentis obistere, vestri edicto Concilij ab eodem Theodemundo, suaq; omni posteritate talis actionis officium suspendatis: quo nullo vltius tempore, tam ipse, quam omnis eius progenies, vsque in finem seculi, ob hanc causam videantur aliquatenus molestari. Datum sub die Calendas Maias, anno feliciter sexto regni nostri, in Dei nomine, sedis nostræ Toletæ.

- 1 Ego Felix, indignus vrbis Regiæ Episcopus, hæc decreta Synodica, à nobis edita, subscripsi.
- 2 Ego Faustinus, indignus Hispalensis sedis Episcopus, hæc decreta Synodica, à nobis edita, subscripsi.
- 3 Maximus, indignus sanctæ Ecclesiæ Emeritensis Episcopus, hæc decreta Synodica, à nobis edita, subscripsi.
- 4 Ego Vera, indignus Tarraconensis sedis Episcopus, hæc decreta Synodalia, à nobis edita, subscripsi.
- 5 Ego Felix, in Dei nomine Bracarensis, atque Portucalensis sedium Episcopus, hæc decreta Synodalia, à nobis edita, subscripsi.
- 6 Gaudentius, Valerientis Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.
- 7 Florus, Mentefanæ Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.
- 8 Eruigius, Beterrensis Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.
- 9 Fructuosus, Aurefinæ Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.
- 10 Guadila, Empuritanæ Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.
- 11 Bonifacius, Cauriensis Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.
- 12 Arcontius, Elborensis Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.
- 13 Auredus, Ilerdensis Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.
- 14 Gundericus, Segontinæ Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.
- 15 Spassandus, Complutensis Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.
- 16 Baroaldus, Palentinæ Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.
- 17 Marianus, Oretanæ Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.
- 18 Vitiscus, Valentianæ Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.
- 19 Sonna, Oxomensis Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.
- 20 Gabinus, Arcabricæ Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.
- 21 Zaceus, Cordubensis Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.

De Felice hoc Rodericus lib. 3. ca. 13. sic inquit Qui grauitatis, & prudentiæ excellentia vniuersa præpollerat.

* Ardontius alias.

P p p Anterius,

- 23 Anterius, Segobriensis Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.
 24 Honorius, Malacitanæ Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.
 25 Aruidius, Astigitanæ Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.
 26 Pappulus, Eliplensis Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.
 27 Decentius, Segobienfis Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.
 28 Habitus, Vrcitanæ Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.
 29 Felix, ^a Calagurritanæ Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.
 30 Constantinus, Aucensis Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.
 31 Audebertus, Oscensis Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.
 32 Adelfius, Tudensis Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.
 33 Nepotianus, Tyraflonensis Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.
 34 Suniaguifidus, Laniobrenfis Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.
 35 Potentius, Lucensis Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.
 36 Eppa, Illicitanæ Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.
 37 Ioannes, Egarenfis Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.
 38 Holemundus, Salmaticensis Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.
 39 Valdefredus, Cæfaraugustanæ Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.
 40 Inuolatus, Dertofanæ Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.
 41 Arcesindus, Egabriensis Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.
 42 Isidorus, Setabitanæ Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.
 43 Ioannes, Abelenfis Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.
 44 Theudifclus, Beatiensis Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.
 35 Cuniuldus, Italicensis Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.
 46 Vvifefredus, Aufonensis Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.
 47 Laulfus, Barcinonensis Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.
 48 Emilla, Conimbrenfis Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.
 49 Leubericus, Vrgelitanæ Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.
 50 Sifebado, Tuccitanæ Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.
 51 ^b Gerontius, Afsidonensis Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.
 52 Basilius, Bastitanæ Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.
 53 ^c Fionifus, Lamecenfis Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.
 54 Mirus, Gerundensis Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.
 55 Landericus, Olyfipponensis Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.
 56 Ioannes, Pacensis Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.
 57 Centurius, Eliberitanæ Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.
 58 Theudedefredus, Vifensis sedis Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.
 59 Aurelius, Asturicensis Ecclesiæ Episcopus, subscripsi.

^a Aliis Calahoni.

^b Aliis Hieronius.

^c Aliis Fionius, & Fioncius.

Item

Item Abbates.

- 1 Gabriel, misericordia Dei Abbas, hæc decreta Synodalia à nobis edita subscripsi.
 2 Eulalius Abbas, subscripsi.
 3 Neruatus Abbas, subscripsi.
 4 Braulio Abbas, subscripsi.
 5 Eugenius Abbas, subscripsi.

Item Vicarij Episcoporum.

- 1 Vitulus Diaconus, agens vicē domini mei Marciani Dianensis Ecclesiæ Episcopi, subscripsi.
 2 Vincomalus Diaconus, agens vicem domini mei Marciani Pampilonensis sedis Episcopi, subscripsi.
 3 Christes Presbyter, agens vicem Agripij Ossonobensis sedis Episcopi.

Item Comites * viris Illustribus.

- 1 Vitulus vir Illustris, Comes patrimonij, & Dux, hæc decreta Synodalia edita subscripsi.
 2 Vvimar Comes, subscripsi.
 3 Theudulfus Comes, subscripsi.
 4 Paulus Comes, subscripsi.
 5 Theudedefredus Comes, subscripsi.
 6 Daudid Comes, subscripsi.
 7 Requisindus Comes, subscripsi.
 8 Sifemundus Comes, subscripsi.
 9 Ella Comes, subscripsi.
 10 Theodehitus Comes, subscripsi.
 11 Regesuindus Comes, subscripsi.
 12 Ega Comes, subscripsi.
 13 Afrila Comes, subscripsi.
 14 Danila Comes, subscripsi.
 15 Audemundus, subscripsi.
 16 Theudemundus, subscripsi.

De subscriptionibus. xvj. Concil. Tolet.

INeo, licet fuerit Nationale, nullus Episcopus interfuit Prouincia Narbonensis; eo quod ingrueret inguinalis plagæ vastatio in illa regione; ut dicitur cap. 13. Eiectus est à sede Toletana Sisbertus, ob coniurationem aduersus Egicam Regem, & eius loco suffectus est Felix Hispalensis. Hispali verò Faustinus Bracarenfis. Bracara verò Felix Portucalensis: de qua sede nihil est actum: unde Felix subscribit Episcopus Bracarenfis, & Portucalensis. Multi ex his Episcopis, qui huic Synodo subscribunt, interfuerunt alijs: ut Anterius Segobriensis, in. 13. & 15. Tolet. Adelfius Tundensis, in. 15. Tolet. Aurelius Asturicensis, in. 13. & 15. Tolet. Agrippus Ossnobensis, in. 15. Tolet. Basilius Bastitana, in. 15. qui dicitur Bastensis. Baldefredus Casaraugusta, in. 13. & 15. Tolet. Cuniulduus Italicensis, in. 13. & 15. Tolet. Fionisus Lamecensis, in. 15. Tolet. & dicitur Fiōtius. Fructuosus Aurefina, in. 15. Tolet. & dicitur Auriensis. Florus Mentefana, in. 13. & 15. Tol. Gaudentius Valericensis, in. 12. & 13. & 14. & 15. Tolet. Gudila Empuritana, in. 13. & 15. Tol. qui & Gudilanus dicitur. Gundericus Segontina, in. 15. Tolet. Segontiensis. Gabinus Arcauica. 15. Tolet. Arcauicenf. Habitus Urcitana. 15. Tolet. Urcensis. Ioannes Egarensis. 15. Toletano. Isidorus Setabitanæ, in. 15. Toletano. Ioannes Abelensis, in. 15. Toletano. Ioannes Pacensis, in. 15. Toletano. Landericus Olyssipponensis, in. 15. Toletano. Leubericus Vrgelitana, in. 13. & 15. Toletano. Vrgelletanensis dicitur. Maximus Emeritens. in. 13. Tolet. Marcianus Dianiensis, in. 14. & 15. Tol. Nepotianus Tyrassonensis, in. 15. Tol. Holemundus Salmanticensis, in. 13. & 15. Tol. Sisibado Tuccitana, in. 12. & 13. & 15. Tol. Sonna Oxomens. in. 13. & 14. & 15. Tol. Spassandus Complutensis, in. 15. Tol. Vvisifredas Ausonensis, in. 13. & 15. Tol. Alij verò subscribunt, qui succedunt alijs Episcopis, ut Arcontius Elborensis, qui Tractemundo, in. 15. Tolet. Aureus Ilerdens. qui Eufredo, in. 15. Tol. Aruidius Astigitana, qui Nasidardo. 15. Tol. Audebertus Oscensis, qui Guiscaldo, in. 13. Tol. Arcesinbus Egabrensis, qui Constantio. 15. Tol. Boraldus Palent. qui Concordio, in. 15. Tol. Bonifacius Cauriens. qui Atula, in. 15. Tol. Constantinus Aucens. qui Stercorio. 15. Tolet. Centurius Eliberit. qui Ioanni, in. 15. Tol. Decentius Segobien. qui Deodato, in. 15. Tol. Ervigius Betterrens. qui Crescitaro, in. 13. Tol. Eppa Illicitana, qui Emilla. 15. Tol. Emilla Conimbrensis, qui Mironi. 15. Tol. Felix Calagurrit. qui

qui Villiedo, in. 15. Tol. Felix Bracarenfis, & Portucalensis, qui Faustino. 15. Toletano. Faustinus Hispalensis, qui Felici, qui fuit electus ad Regiam urbem. Felix Regia urbis, qui Sisberto de-
posito in hoc Concilio. Gerontius Asidonensis, qui Theuderatio 15. Toletano. Honorius Malacitana, qui Samuel. 15. Toletano. Inuolatus Dertosana, qui Cicilio. 15. Toletano. Laulfus Barcinonensis, qui Idalio. 15. Toletano. Marianus Oretana, qui Gregorio. 15. Toletano. Mirus Gerundensis, qui Sabarico. 15. Toletano. Martianus Pampilonensis, qui Atilano. 14. Toletano. Potentius Lucensis, qui Euphrasio. 15. Toletano. Pappulus Eliplensis, qui Geta. 15. Toletano. Suninguisidus Lanobrensis, qui Brandila. 13. Toletano. Theudiscus Beatiensis, qui Rogato. 15. Toletano. Theudfredus Vifensis, qui Viliefonso 15. Toletano. Vitiscus Valentina, qui Sarmata. 15. Toletano. Vera Tarraconensis, qui Cypriano. 15. Toletano. Zaceus Cordubensis, qui Mumulo. 15. Toletano. Subscribunt Abbates quinque, Vicarij Episcoporum tres, Comites, & viri illustres officij Palatini decem & sex. De Sisberto hæc accipe: Iuliano successit: fuit homo audax, temerarius; dignitatis accessione ingenij prauitatem auxit. Vestem albam Illifonso Prasulis sanctiss. de celo ad peragenda sacra allatã, & venerationi potius quã vsui à Prasulibus Toletanis habitam, ipse profanè contrectauit, & temerè induit: Verùm continuo diuina ultio consequuta est: nam in caput Regis, cuius beneficio ad primum Hispania Sacerdotium euectus fuerat, rebellauit. Qua de causa Patrum decreto meritò à gradu deiectus. Eius loco Felix suffectus est.

Notæ in Concilium. xvj. Tolet.

- Cap. 1 Antiquorum Patrum sententiæ] Concil. Tolet. 12. cap. 8. Concil. Tolet. 4. à cap. 57. vsque ad. 66. & legibus Uviseg. lib. 12. toto penè secundo titulo. Concil. Tolet. 3. cap. 14. Concilio Tolet. 17. cap. 8.
- Cap. 2 In diuersis Concilijs] Concil. Eliberit. cap. 3. & 40. In Concilio Nicæno. c. 11. Aurelian. 2. c. 19. Tolet. 12. c. 11. multisq; alijs Concilijs idem contra idolorum cultores decretum est.
- Cap. 4 De desperantibus] De his habes Conc. Antisiodorens. c. 17. Et Bracarenf. 1. c. 16. dicitur: Nulla pro his in oblatione commemoratio fiat, neq; cum psalmis ad sepulturam eorum cadauera deducantur.

Cap. 5 Tertias, quās antiqui Canones] De diuisione reddituum Ecclesiasticorum diximus in Concilio Tarracon. in more fuisse, de redditibus Ecclesia, vel oblatione fidelium quatuor fieri partes: quarum una cedebat Pōtifici, seu Episcopo: alia Presbyteris, & Diaconibus, & omni Clero: tertia templorum & Ecclesiarum reparationi: quarta pauperibus, infirmis, & peregrinis. Sic statutum est Concil. Rom. à Syluestro P.P. cap. 4. & à Gelasio P.P. epistola ad Episcopos per Lucaniam. c. 29. & à Simplicio P.P. epist. 3. ad Florentium, & à Gregorio P.P. I. in epist. 1. ad plebem Thuringia. De quarta autem parte, pauperum & peregrinorum vsibus attributa, Episcopo cura incumbebat. Vnde Concil. Bracaren. 1. cap. 25. dicitur: De quarta parte, siue Archipresbyter, siue Archidiaconus illam administrans, Episcopo faciat rationem. Tertia Ecclesiarum Regibus Hispania concessa sub eorundē potestate ac fisco est: idem in Gallia obseruatur. Vnde Mogontiac. Concil. c. 42. & Arelat. sub Carolo Magno. c. 25. statuitur, ut quicumq; beneficium Ecclesiasticum habent, ad tecta Ecclesia restauranda, vel ipsas Ecclesias emendandas, vel edificandas omnino adiuuent. Quod ita intelligendum existimo, cum tertia pars tributa Ecclesijs non sufficit, aut in reparatione Ecclesia penitus consumpta est. Concil. 2. Bracarenf. c. 2. statuitur. tertiam partē pro luminarijs Ecclesia esse relinquendam, & reparatione basilicarum, rationemq; eius Episcopo reddendam. Vnde & redditus fabrica Episcopo subduntur.

Cap. 6 Sanctorum Patrum] Materia sacramenti Eucharistia est panis, seu azymus, seu fermentatus, & vinum aqua mixtum: de qua re superius. Concilio Florentino, in decis. ad Armen. & Alexander P.P. I. epistola. 1. ad vniuersos: & Iulius Pontifex. I. de Consec. dist. 2. cap. Cum omne. Concil. 2. Carthagin. cap. 24. & Africanum, sub Bonifacio cap. 4. Concil. Bracarenf. 3. cap. 1. Cyprianus epistol. 3. lib. 2. Ab ipso Domino vinum aqua mixtum fuisse consecratū, tradit Innocētius. III. lib. 4. myster. Missa. c. 29. & plenius in cap. cum Marthae. S. quāstiuisti, de celebratione Missarum. Algerius lib. 2. de sacramento Eucharistia. c. 10. aduersus huius temporis impios hereticos annotat in more sanctis Patribus fuisse ex antiqua Ecclesia traditione, hostiam Eucharistia offerre in Missarum solennijs rotundam, integram, nitidam, ex studio preparatam, non grande frustum panis, sed modica quantitate formatam; ne grauaret sumentem, neque in digestionem species molestē irent, posseq; post consecrationem in partes & fragmenta diuidi, ut fideles alimonia spiritali reficiantur, recondiq; etiam in modico

modico loculo sine iniuria; neq; sub vtraque specie. sed vna tantum seruari, & laicis tradi, & ad adorandum populis proponi posse. Ego vero addo, in hoc Sacramento sanctē colendo sitam esse vita spiritalis, & temporalis omnem honestatem, & cunctam in negligendo turpitudinem: populumque sine hac salutari hostia & sacrificio, esse veluti mūdum sine sole, in tenebris Aegypti à Deo derelictū.

Cap. 6 Cum buccellam] Locus est Ioannis. 10. apud quem ita legitur. Ille est, cui intinctum panem porrexero. In Graco pro, intinctum panem, est ἄωμιον, quod in vulgata editione buccella interpretatur: sequitur enim: Et post buccellam, introiuit in eum Satanas.

Cap. 8 Vicem parientia] Parientia vox etiam infra pro obedientia accipitur cap. sequen. Eiusq; praeceptioni parientiam votis gliscen-
tibus exhibere: & cap. 12. Qui praeceptis eorum exhibere parientiam curauerint.

Cap. 8 Passionis Dominicæ die] Hæc est sexta feria hebdomada sancta. Sic de eo die Concilio Toletano. 4. cap. 6. scriptum est. Ex quo patet, olim eo die clausis basilicarum foribus, officium Ecclesiasticum celebrari solitum, & passionem Domini annunciari: pœnitentia quoq; remedio populum peccatorum sordibus expiari; ut pœnitentia compunctione mundatus, venerabile festum Dominica Resurrectionis, remissis iniquitatibus, suscipere mereretur, corporisque eius & sanguinis sacramentum mundus à peccato sumeret. In sexta vero feria non celebrari Missarum solennia, cautum est ab Innocentio Pap. cap. Sabbato. de consecr. d. 3. ubi amplius dicitur. Nec Sabbato sancto vlla penitus sacramenta celebrari: & Concil. Tol. 16. c. 8. Missa per totam Hispaniam pro Rege, eiusq; filijs quotidie celebrentur, nisi in die passionis Domini. Verum nunc vsus obtinuit, ut Missa solennis in Sabbato sancto celebretur. Quamquam illa potius refertur ad noctem Resurrectionis, ut tradunt viri docti ad caput illud: Visum præterea de consecr. distin. 1. & in Colle-
ta dicitur: Deus, qui hanc sacratissimam noctem gloria Dominica Resurrectionis illuminas. De die Parasceues Isidorus lib. 1. de offic. Eccles. cap. de Parasceue, & de Missa & orationibus: Tertia oratio Missa, inquit, effunditur pro offerentibus, siue pro defunctis fidelibus; ut per idem sacrificium veniam consequantur, ex Paul. ad Timoth. 1. cap. 2. Obsecro, inquit, primum omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones, pro omnibus hominibus, qui in sublimitate sunt constituti: ut quietam & tranquillam vitam agant, in omni pietate, & castitate. Est enim viri potentis singulare ornamentum pietas, & castitas.

Cap. 8 Virtute sua confringantur] *Sic nunc etiam Collecta orationis*
„ Missarum concluditur: Et gentes paganorum, & hereticorum,
„ qui in sua feritate confidunt, dextera tua potentia conterantur.

C. 12. Regno voluit priuare] *Sic legum Uvisegot. lib. 2. tit. 5. lib. 18.*
„ Est lex Egica, in qua dicitur: Quod & temporibus nostris detectum
„ facinus, manifestis eorum confessionibus retinetur, qui nostram glo-
„ riam conati sunt aut gladio interimere, aut mortifera veneni po-
„ tione decipere.

Numerariae] *Sunt verò Numerarij, ut Isidorus lib. 9. etymolog.*
docet, qui publicum numerum ararijs inserunt. Mentio est in leg.
final. C. de priuil. sch. L. fin. de fabricens. De Numerarijs dixi in
opere de officijs Palatinis.

I N N O M I N E
 Domini. Incipit Synodus Toleta-
 na. XVII. regula sanctæ fidei: de-
 currente imperij anno religiosissi-
 mi, ac serenissimi domini nostri
 Egicani Regis VII. sub die quinto
 Idus Nouembris, Era
 DCC. XXXII.

D Vm in Ecclesia gloriose virginis, & confessoris Christi
 sanctæ Leocadiæ, quæ est in suburbio Toletano, vbi san-
 ctum eius corpus requiescit, pleriq; Hispaniarum, & Gallia-
 rum Pontifices conuenissemus, debitis nobis in locis residen-
 tibus, adfuit idē gloriosissimus Princeps feruore sanctæ de-
 uotionis accensus, sanctiq; Spiritus munere plenus, & in me-
 dio nostri consistens inclytū caput reclinans, se se à nobis be-
 nedici poposcit, & orationum nostrarū effusione Dño com-
 mendari optauit. His itaq; (vt moris est) actis, tomum manu
 propria nobis obtulit, inquit: Ecce sanctissimū, ac reue-
 rendissimum Ecclesiæ Catholicæ Sacerdotale collegium, &
 diuini cultus honorabile Sacerdotium, seu etiam vos illustre
 aulæ Regiæ decus, ac magnificorum virorum numerosus
 conuentus, quos huic venerabili cœtui, nostra interesse celsi-
 tudo præcepit: quia satis longum est, ea, quæ regni nostri uti-
 litatibus, seu gēti, & patriæ nostræ necessaria sunt, vobis pro-
 prij oris nostri alloquio enarrare, idē hūc tomum, quia vni-
 uersa, quæ nostra mansuetudo, ad peragendum vestris sen-
 sibus debuit intimare, dignoscitur continere, contrado;
 præcipiens pariter, & exhortans vos, per eum, qui dixit: Vbi-
 cunq; fuerint duo, vel tres congregati in nomine meo, & ego
 ero in medio eorū, quia ea, quæ tomus iste continet, vel alia,
 quæ

quæ ad Ecclesiasticam disciplinam pertinent, seu diuersarum caufarum negocia, quæ se venerabili cœtui nostro ingesserint audienda, graui, ac maturato consilio pertractetis, atque iudiciorum vestrarum edictis iustissimè, ac firmissimè terminetis. Qua sacri oris sui oratione finita è medio nostri benedictione præcepta, abscessit. Tunc vnusquisq; nostrorum residens suo in loco tomum ipsum referari præcepimus, & quæ necessaria erant, alterna collatione pertractare curauimus.

IN NOMINE DOMINI. FLAVIUS
Egica Rex, sanctissimis patribus, in hac sancta
Synodo residentibus.

QVo mentis ardore, quantisque facibus serenitatis nostræ sublimitas religionis sancto amore succensa est, nec verborum proluxa potest ratione depromi, nec literarum apicibus adotari. Quia in quantum fides Christiana spiritualium virtutum lumine ineffabili comparatione coruscat, tantum sensus nostri breuitas nec dum valet eius enarrare mysteria. At nunc quamquam profunditatis ipsius abyssum nequeamus pertingere, magna tamen deuotio clementiæ nostræ animos ad exhortandam vestram sanctitudinem cognoscat: qualiter vos in hac sancta Synodo residentes in primis de eius mysterio edictis spiritualibus disputetis, & Apostolici vestri ordinis dogma promulgetis: quo fidelium corda incomparabili sydere perlustrata, infidelium quoque pectora mentis gressibus à tenebris ad lumen conuersa pertranseant. Pro nefandis denique Iudæis infra fines regni nostri degentibus, ita præmittimus; quod etiam absque non minimo errore proferimus: quia ab initio priorum rituum errore decepti, Christi nomen incredibili prauitate negauerunt, nefariisque hætenus argumentis eandem almæ fidei sectam deluserunt. Certum namque est, verumque præconium in cuncto penè terrarum orbe relatione perspicua extitisse vulgatum, quo fidei plenitudine fines semper Hispaniæ floruerunt: vnde nostram gloriam summa ratio cogit, valida illis intentione resistere; cum in aliquibus mundi partibus, alios dicuntur contra suos Christianos Principes resultasse: plerisque verò iusto Dei iudicio à Christicolis Regibus intereptos fuisse: præsertim quia nuper manifestis confessionibus indubiè peruenimus

Fides Hispania, cuncto terrarum orbe perspicua.

Leg. V. vifegor. lib. 11. & Concilio Toleti. 11.

mus, hos intransmarinis partibus Hebræos, alios consuluisse, vt vnanimiter contra genus Christianum agerent, præstolantes perditionis suæ tempus: qualiter ipsius Christianæ fidei regulam deprauarēt. Quod & per easdem professiones, quæ vestris auribus sunt referandæ, patebit. Nam & à primordio nostri regiminis, tanta fuit pro eorum conuersione mansuetudinis nostræ intentio, vt non solū diuersis suasionibus eos ad fidem Christi pertrahere conaremur, verum etiam & mæcipia Christiana, quæ pridem ob suam perfidiam per legis ordinem caruerant, ex tranquillitatis nostræ decreto recipere: solummodò, vt per veræ conuersionis propositum, expulsa procul cordis perfidia, eos matris sinus Ecclesiæ adoptiuos exciperet. Sed & per cautionis seriem iurisiurandi attestatione subnixi spondentes, nec tandem promissa compleuerunt, sed ritus & cærimonias solitas proculdubio egisse peruerti sunt. Et quia diuinæ volūtatis imperio, reseruati sunt regni nostri tēpore corrigendi, necessarium fore nostra perpendit tranquillitas, vt vestro, nostrorumque optimatum generali conuentu, eorum nequitia quantocyus refrēnetur: quo, cooperante Christo, extirpata ipsorum confestim nequitia, Christianum nomen polleat, & Christi fides infinite clarescat: ne tunc videatur tantæ perfidiæ obuiari, quando Ecclesiam Catholicam eorum dignoscatur aduersitas impugnare. Vt ergo tam dira incredulitatis peruersitas victa dispareat, aut Synodali emendatione à parentali refrēnetur errore, aut si placet, vniuniformi vestra sententia falce maneant iustitiæ defecati; sic quoque, vt quid de illis, cunctisque rebus ipsorum agere conueniat, Canonica vestri cœtus sententia patienti stylo constituat: quod nostræ legis censura perpetim stabile manere decernat: illis tantundem Hebræis ad præsens reseruatis, qui Galliæ prouinciæ videlicet intra clausuras noscuntur habitatores existere, vel ad ducatum regionis ipsius pertinere; vt quia delictis ingruentibus, & externæ gētis incurfu, & plagæ inguinalis interitu passim ipsa ab hominibus desolata dignoscitur, cum omnibus rebus suis in suffragio ducis terræ ipsius existant, & publicis vtilitatibus profectum incunctāter exhibeāt: ita vt secundum sanctæ fidei regulam, vt verè Christicolæ, vitam suam corrigant, & omnem genuinæ incredulitatis errorem à suis cordibus pellant. Quod si amodò, velin modicum detecti fuerint, sanctæ fidei deprauatores existere,

existerē, ilico de terra ipsa promoti, eadem, qua & prædicti parentes eorum, censura erunt modis omnibus feriendi. Nā & quorundam Sacerdotum non finit veritas silere insaniam, qui ante sacrosanctum altare Dei, pro superstitibus hominibus Missas audeant dicere de defunctis: & cum alijs nocere intendunt, ipsi sibimet potius interfectores existunt, & suarū incurrunt excidium animarum; in eo quod scriptum est: Os quod mentitur, occidit animam: & dum quodam inuidiæ, vel malitiæ liuore tam nefaria gerunt, vnum est, quia & Deo mentiuntur, & in arcum peruersum sacerdotalem ordinem vertunt. ^{Alijs qui} Quod si Domino mendacium huiusmodi sacrificio offerre non metuunt, quid de cætero falsitatis loqui pauescunt? Petrum deniq; Apostolum dixisse legimus Ananię ^{Abor. 5.} * Memineo: vt quid Satanas impleuit cor tuū, mētiri te Spiritui sancto? quia nō es hominibus mētirus, sed Deo. Tāti quipē facinoris admissum vestro Concilio committimus extirpādum: quo & illos, qui talia egisse detecti sunt, & eos, a quibus ob hoc nefas perpetrandum sciscitati sunt, ac deinceps in tali errore quosque delapsos regula decernatis Canonica feriendos; vt illatam in semetipfos sentientes correptionem, & mala acta pœniteant, & ne ab alijs vltius fiant, sententia vestra speciale prohibitionis exemplum ostēdat. His igitur præmissis causis, populorum negocia vestris auribus intimata cū Dei timore prudentię vestrę committimus dirimēda; vt quia multitudo sapientium sanitas est orbis terrarum, nulla sit occasio, quę vestrę mentis aciem ad promulgandā iustitiam possit obtundere: nullus fauoris se locus interferat lumen veritatis abscondere; quatenus ipsa vestrorum iudiciorum emissio luce clareat æquitatis; iustitiam proroget debitam populis, & ad cumulū nobis pertineat copiosę mercedis. Sed & illud vestris precibus sedari obnixius a Domino præoptamus, vt quia hostis humani generis quosdam nostrorum inhians, nō desinit ad perditionē subripere, ex quo proprio culpę cernuntur facinore, nō (quod absit) nostrę potestatis grauedine conrui, tribus diebus hoc peractō Cōcilio, speciales ob inde Litanias cōtrito cordis arcano celebrare curetis; ita vt vsq; huius anni spatiū per singulos mēses, eodēq; modo triduana ieiunia peragatis: vt quia neminē de his, quos ditioni nostrę superna pietas subdidit, vsquā perire volumus; nec amplius quēpiam perdere quęrimus; sed de gētis nrę, vel patrię statu letari affatim delectamur,

delectamur, precatu saltim vestrę beatitudinis insidiantium stimula, quę contra nostram gloriam præparant, a suis cordibus auferant, & erga nostram seruitutem pura fidei sinceritate persistant: vt a priorum lapsu se erectos esse congaudeant, & nostra gloria ex hoc cum eis pacis, & charitatis munere cumulata, Christo Domino indefessa gratiarum vota persoluat.

De regula sanctę fidei.

NEcessarius ordo deposcit, vt secūdum Pauli vas electionis edictum, ante initium quarumcumq; causarum, regnum Dei quæratur; quatenus ea, quę sequenter agenda sunt, iustissimē opitulante Domino terminentur. Ac proinde opportunum fore perspeximus, fidei sanctę mysterium, quod est salutis nostrę inconuulsibile fundamentum, ore proprio pandere, & ructatione cordis patulē enarrare. Idcirco credentes, & confitentes, ea, quę in omnibus sanctis Concilijs, sanctorumque Patrum oraculis gloriosa confessio protulit, symboli etiam seriem, quę totius sanctę fidei continet sacramenta, oris nostri confessione proferimus.

^{Matth. 6. Quærite ergo primum regnū Dei, & iustitiam eius, & hæc omnia adicientur vobis.} Credimus in vnum Deum Patrem omnipotētem, factorē cœli, & terrę; visibilium omnium, & inuisibilium conditorē: & in vnum Dominum Iesum Christum, filium Dei vnigenitum; & ex Patre natum ante omnia secula; Deum^a de Deo; lumen de lumine; Deum verum, ex Deo vero; natum, non factum; homouision Patri, hoc est; eiusdem cum Patre substantiæ: per quem omnia facta sunt, quę in cœlo, & quę in terra: qui propter nos, & propter nostram salutem descendit, & incarnatus est; de Spiritu sancto ex Maria Virgine homo factus est: passus sub Pontio Pilato, & sepultus, tertia die resurrexit: ascendit^b in cœlos: sedet ad dexteram Patris: inde venturus in gloria iudicare viuos, & mortuos; cuius regni nō erit finis. Credimus & in Spiritum sanctum, Dominum & viuificantem; ex Patre, & Filio procedentem; cum Patre, & Filio adorandum, & glorificandum: qui loquutus est per Prophetas: in vnam catholicam, atque Apostolicam Ecclesiam. Cōfitemur vnum baptisma in remissionem peccatorū; expectamus resurrectionem mortuorum, & vitam futuri seculi. Amen. Qua nostrā credulitate, vt sanctorū Patrum aduatio edidit, referuata atque finita, ad ea quę sunt subsequenter agenda, definitionis nostrę articulum vertimus.

^{Exc. est, in Concil. Tolet. 8. &: lumen ex lumine C.M.G.}

^{b Ad M. ff.}

I. De tribus diebus, quibus in initio Concilij nihil aliud agendum iubetur, nisi tantum de fide, ac de alijs rebus spiritualibus, nullo secularium interpositio.

Ternarius numerus, in eo, quod initium, mediumque finemque fortitur, Trinitatis speciem signare videtur; ac proinde quia numerositas Sacerdotum in nomine sanctæ Trinitatis, pro Synodo agenda solet congregari, opportunè instituendum credimus in initio totius adunationis, vt trium dierum spatijs percurrente ieiunio, de mysterio sanctæ Trinitatis, alijsque spiritualibus, siue pro moribus Sacerdotum corrigendis, nullo secularium afsistète, inter eos habeatur collatio: ita nempe, vt dum scriptis causis, sub nominis diuini timore, per triduum habita fuerit altercatio, eiusdem sanctæ Trinitatis iuuamine, cæterarum causarum negotia inoffensibili peragantur instantia.

II. De seruandis ostijs baptisterij in initio Quadragesimæ.

Licet in initio Quadragesimæ baptizandi generaliter claudatur mysterium, tamen Ecclesiasticæ consuetudinis ordo deposcit, necesse est, vt ostia baptisterij in eodem die Pontificali manu, & annulo assignata claudantur, & vsque in cœnæ Domini solennitate nullatenus referentur: ob id videlicet, vt & per signaculum pontificum (excepto grauissimæ necessitatis obuentu) in his diebus monstratur per totum orbem non licere fieri baptismum, & sanctificationem: iterum Episcopali ad eam obseruatione referata, signetur Dominicæ patere mysterium resurrectionis, in quo ad vitam factus est aditus homini: vt quia per baptismum consepultus est in morte Christi, resurgat cum eo in gloria Dei. Quod quia in aliquibus Ecclesijs minimè hæc sancta consuetudo ab Episcopis custoditur, atque peragitur, ideò per hanc nostram sententiam sancimus, atque decernimus, vt ita à totius Hispaniæ, & Galliarum Pontificibus custodiatur, quatenus in prædicto die initij videlicet Quadragesimæ, & ostia sancti baptisterij cum laudum consummatione claudantur, & ab Episcopis suorum signaculo obfignentur; ita vt nisi in cœnæ Domini celebritate, quando more solito altaria debent deuestiri, eadem debeant ostia referari. Inconueniens etenim res est, vt illic in præme-

præmemoratis Quadragesimæ diebus cunctis aditus pateat adeundi, vbi non licet debitum mysterium exerceri.

III. De ablutione pedum in cœna Domini facienda.

*Cyprianus
de unctiōne
chrismatis.*

IOANN. 12.

IOANN. 13.

MATH. 15.

Cœlibe satis, ratumque Deo cernitur mysterium, si eius exemplæ sequentes, imitatores ipsius esse studeant Christicolæ mentes, dicente Domino: Qui mihi ministrat, me sequatur. Quo circa si Dominus Redemptorque noster discipulorum non dedignatus est ablutione aquæ abluere pedes, protestante Euangelista: Surgens Iesus à cœna, & ponens vestimenta sua, cœpit lauare pedes discipulorum, dicens: Si ego laui pedes vestros Dominus, & Magister vester, & vos debetis alter alterius lauare pedes; cur non piæ actionis exhibitione imbuti, exemplorum eius non simus deuotissimi sectatores? Denique coruscante sanctæ operationis exemplo, partim desidia, partim consuetudine, in quibusdam Ecclesijs in cœna Domini ablutione pedes fratrum à Sacerdotibus non lauantur, nihil aliud obtendentes, nisi solam traditionis consuetudinem; cum veritas obiurgans dicat: Quare vos transgredimini mandatum Dei, propter traditionem vestram. Itemque præcellentissimus martyr Cyprianus prosequens ait. Frustra qui ratione vincuntur, consuetudinem nobis opponunt: quasi consuetudo maior sit veritate; aut non id sit spiritualibus sequendum, quod in melius fuerit à sancto Spiritu reuelatum. Ideoque dum veritatis exemplum luce clariùs enitescat, & obiurgationis eius terribilia edicta præfulgeant, nosque etiam Doctoris præcipui sententia instituat, maiorem esse veritate consuetudinem, incassum nobis consuetudinem sine ratione obijciunt. Nam licet eadem ablutio pedum omni tempore vt fiat expedibile habeatur, necesse est, vt specialius in eodem die, quo à Christo gestum est, omnimodè obseruetur. Proinde hæc sancta Synodus decernit, atque instituit, vt deinceps non aliter per totius Hispaniæ, & Galliarum Ecclesias eadem solennitas celebretur, nisi pedes vnusquisque Pontificum, seu Sacerdotum, secundum hoc sacrosanctum exemplum, suorum lauare studeat subditorum. Quod si quisquam Sacerdotum hoc nostrum distulerit adimplere decretum, duorum mensium spatijs, se se nouerit à sanctæ communionis perceptione frustratum.

III. De sacris ministerijs, vel ornamentis Ecclesiarum.

Sacerdotum quorundam improbanda voluntas, & infau-
sta temeritas, sacrosancta sibi commissa altaris ministeria,
atq; cætera Ecclesiæ ornamenta, non solum quia alijs tradunt
pro suis nequissimis actibus abutenda, sed (quod peius est)
suis ea non pertimescunt vsibus adiungere infumenda. Un-
de licet antiquorū Patrum sententia de talibus personis, quæ
vasa solummodò sacra disperdunt voluntate sacrilega, fuerit
iam in præteritis promulgata; tamen in commune deinceps
statuit coadunatio nostra, vt non tatum de sacris ministerijs,
sed etiam & de vniuersis Ecclesiæ ornamentis, nihil vnus-
quisque Sacerdotum pro suis vsibus, vel voluntatibus con-
fringere, vendere, aut naufragare pertentet. Si quis verò Sa-
cerdotum hoc nostrum violare tentauerit statutum, secundū
prisca Canonum instituta, honoris proprii ordinem amittat;
vt sacrilegus pereni infamio denotatus, à sacræ communio-
nis perceptione (excepto in supremo temporis cursu) omni-
bus diebus vitæ suæ maneat alienus. Atque insuper si eiusdē
temeratoris extiterit propriæ rei ambitio; quidquid de eis-
dem sacris ministerijs vel ornamentis Ecclesiæ visus est nau-
fragasse; aut ipse, aut pars eius compellatur parti eiusdem Ec-
clesiæ ex integro reformare.

V. De his, qui missam defunctorum pro viuis audent
maleuolè celebrare.

Dum sanctus Spiritus per os sanctorum suorum humano ge-
neri statuit omnibus modis mendacium præcauere, dicente
Salomone: Noli narrare mēdaciū aduersus fratrem tuum;
neq; amico similiter facias: & iterum: Os, quod mētitur, oc-
cidit animam; pleriq; Sacerdotum, qui prædicatores verita-
tis existere debuerunt, & ex quorum ore vniuersitas plebium
legem veritatis debet exquirere, secundū Salomonem, qui
dicit: Labia Sacerdotis custodiunt scientiam, & legem exqui-
runt de ore eius; quia Angelus Domini est, ita præpedien-
te delicto, atq; fauciati inimicitiae dolo, non solum homini-
bus fallaciter loqui minimè pertimescunt, sed & in sanctis
basilicis supra altare Domini, coram Deo idem nequaquam
perpetrare horrescunt. Nam missam pro requie defunctorū
promulgatam fallaci voto pro viuis student celebrare homi-
nibus;

Domini exercitū est in
Latina vulgata: Græca
νυφὴ πρὸς τὸν ἀνδρῶτα
ἐὸς ἐστίν.

nibus, non ob aliud, nisi vt is, pro quo id ipsum offertur sacri-
ficiū, ipsius sacrosancti libaminis interuētū, mortis ac per-
ditionis incurrat periculum: & quod cunctis datum est in sa-
lutis remedium, illi hoc peruerso instinctu quibusdam esse
expetunt in interitum. Obinde nostræ elegit vnanimitatis
conuentus, vt si quis Sacerdotum deinceps talia perpetrasse
fuerit detectus, à proprio deponatur gradu; & tam ipse Sa-
cerdos, quàm etiam ille, qui ad talia peragenda incitasse per-
penditur, exilij perpetui ergastulo religati, excepto in supre-
mo vitæ curriculo, cūctis vitæ suæ diebus sacræ communio-
nis eis denegetur perceptio, quam Deo se crediderunt frau-
dulento delibasse studio.

Religati.

VI. De diebus litaniarum per totos duodecim menses
celebrandis.

Quāquam prisorum Patrum institutio, per totum annum;
per singulorum mensium cursum, litaniarum vota decreue-
rit persoluendum; nec tamen specialiter sanxit pro quibus
causis id ipsum sit peragendum; tamen quia cooperante hu-
mani generis aduersario, multa inoleuit oberrandi consuetu-
do, & iurisiurandi transgressio, idē secundū Euāgelistam,
qui ait: Vigilate, & orate, ne intretis in tentationem, in cōmu-
ne statuentes decernimus, vt deinceps per totum annum, in
cunctis duodecim mensibus, per vniuersas Hispaniæ, & Gal-
liarum prouincias, pro statu Ecclesiæ Dei, pro incolumitate
Principis nostri, atq; saluatione populi, & indulgentia totius
peccati, & à cunctorum fidelium cordibus expulsionem diabo-
li, exomolegeses votis gliscentibus celebrentur: quatenus dū
generalem omnipotens Dominus afflictionem perspexerit,
& delictis omnibus miseratus indulgeat, & sæuientis diaboli
incitamenta ab animis omnium procul efficiat.

VII. De munitione coniugis, atque prolis Regiæ.

Præminentium exercitium, ac deuotionis sanctæ studium
dum sese per diuersa operationis gesta diffundit, & emolu-
mentum sibi met conquirat virtutis, & benè operadi adhibet
incentiuum subiectis; ita nempe & pro eo, quod benè gessit,
recipiat à Deo mercedem, & pro eo, quod ad bonum alios in-
citauit, statim recepisse gaudeat retributionis vicē. Quapro-
pter dum Principalis sublimitas talia agit, perspicuum est, vt

Q 99 3. à sancta

à sancta Ecclesia prorogetur ei necessitudo mercedis, cur eūdem Ecclesia studeat exornare operibus iustis: quatenus & ille ad bene agēdum promptior magisque efficiatur, & subditorum animus gratuita inuitatione amplius roboretur. Ac proinde quia religiosus, ac gloriosissimus Princeps noster Egica Rex, zelo zelans pro Domino Deo exercituum, inimicos veræ fidei, qui diuersa actione maluerunt catholicæ credulitatis statum euertere, & iurisiurandi profanationē (dum cærimoniarū suarum ritus contra suam pollicitationem maluerunt seruare) visi sunt incurrisse, ita recto iudicij tramite, digna cernitur ultione percutere, quatenus & iniuriam crucis Christi vindicaret, & statum totius sanctæ Ecclesiæ conseruaret, atque gēti, ac patriæ suæ defensionis munimina necessaria prouideret. Ideò nos pro tot, & tantis beneficijs, quibus tam sanctæ Ecclesiæ, quàm gēti, ac patriæ suæ prorogare intendit, cupientes in aliquo eidem Principi retributionem rependere, per huius definitionis nostræ sanctionem depromimus, & per indiuiduæ Trinitatis inuiolabile sacramētum, cunctos tam nunc consistētes, quàm futuris temporibus cuiuslibet ordinis vel generis homines succedentes, cōuenimus & contestamur, vt si quandoq; contigerit qua gloriosa domina Cixilo Regina diutinis, & felicioribus serenissimi nostri Principis Egicani annis transactis, religiosè existat in viduitate superstes, atq; ex eo habuerit dulcissimas proles, nulla mordacitate inuidiæ pulsus, nullo odij stimulo acti, nullo diabolicæ fraudis instinctu permoti, contra eos quisquā conetur assurgere; nullus citra euentium culparū indicium, per quascūq; subtilissimas indagaciones nocibilitatis aduersus eos perquirat occasiones; nullis eorum vita, cuiuslibet instātia obteratur iniustissimis tædijs; nullis maceretur inedijs: nullus quoq; filijs, ac filiabus eorum, contra eorum volūtatem, religionis habitum imponat, aut exilij ergastulis mancipādos statuatur, neq; flagellorū verberibus cruciet, per quod & dignitate priuētur, & extra debitum iustitiæ ordinē, rerum suarū eis ambitio auferatur: sed quietis ac tranquillitatis ope fulciti, tam quod eis de parentali facultate debita successio dederit, quàm etiam quod per auctoritatum oracula idem clementissimus dominus noster illis conferre maluerit, vel quæ ab illis iustè cōquisita extiterint, imperturbato iure possideant; & de rebus ipsis iudicare, quod voluerint, incunctatam licentiam habeant.

Necessarium

Necessarium enim vnicuique debet videri, & Sacerdotalibus præmuniantur oraculis, & eorum edictis reddantur per omnia liberales. Quòd si quandoque extiterint destituti, secundum Canici vigorem edicti Sacerdotum manebūt defensionibus contuendi. Si quis igitur hoc pietatis edictum violandum delegerit, infirmandū crediderit, aut quoquo pacto temerare intenderit, sit perpetui anathematis ultione dānatus, à pagina cœlesti abrafus, atque cum diabolo, eiusque focijs acrioribus supplicijs alligatus.

VIII. De Iudæorum damnatione.

*De Iudæo-
rū perfidia
multa sunt
decreta, po-
tissimū au-
tem in Cōc.
16. Tol. c. 1
vbi serè ca-
dē que hic.*

Sicut fidelium probitas magno debet donationis præmio munerari, ita infidelium prauitas fortissimo congruit iudicantium mucrone percelli. Aequum etenim est, vt & domestici fidei copiosius sublimentur, & aduersarij eius durius condemnentur: quatenus & illi magisq; Domino suffragante proficiant, & isti Deo obtinente deficiant. Et ideò, quia plebs Iudæorum nequissima sacrilegij nota respersa, & effusione sanguinis Christi cruenta, ac multotiens iurisiurandi profanatione noscitur maculosa; vt copiosa sunt eorum scelera, sic necesse est, vt grauem sese incurrisse lugeant animaduersionis iacturam, qui per alia sua scelera non solum statum Ecclesiæ proturbare maluerunt, verumetiam ausu tyrannico inferre conati sunt ruinam patriæ, ac populo vniuerso: ita nēpè vt suum quasi tempus inuenisse gaudentes, diuersas in Catholicis exerceret strages: vnde crudelis, & stupenda præsumptio crudeliori debet extirpari supplicio: & ita in eis ordinatum debet sæuire iudicium, quatenus vsquequaque puniatur, quod nequiter definitum prænoscutur. Qua de causa dum in hac sancta Synodo per aliarum causarum semitas dirigeremus cautissimè gressus, extemplo eorundem infidorum conspiratio ad vnionis nostræ peruenit auditus; eo quòd non solum contra suam pollicitationem, suorum rituum obseruatione tunicam fidei, qua eos per vndam sacri baptismatis induit sancta mater Ecclesia, maculauerint, sed & regni fastigium, sibi (vt præmissum est) per conspirationem vsurpare maluerint. Quod infaustum facinus dum ex ipsorum professionibus noster plenissimè nosset conuentus, huius decreti nostri sententia eos decernimus irreuocabili feriri censura; scilicet, vt ex iussione pijsissimi, & religiosissimi Prin-

Q 9 9 4

cipis

cipis nostri Egicani, qui zelo Domini accensus, & sanctæ fidei ardore compulsus, nõ solum iniuriam crucis Christi vindicare vult, sed & gentis suæ, ac patriæ exitium, quod fore illi inferendum sæuius decreuere, acrius extirpare intēdit, suis omnibus rebus nudati, & ipsæ resculæ fisci viribus sociatæ, tam eorundem perfidorum, vel reliquæ posteritatis, à locis proprijs exsolutæ, per cunctas Hispaniæ prouincias perpetuæ subiectæ seruituti, his, quibus eos iusserit seruituros, largitæ, maneant vsquequaq; dispersæ. Nec quoquo pacto eis in infidelitatis suæ obstinatione durantibus, ad ingenuitatis statum detur quādoq; occasio reuertendi, quos numerosa examusim facinorum suorum macula denotauit. Sic tamen decernimus, vt secundum electionem Principis nostri, aliqui ex seruis Christianis eorundem Iudæorum eligantur, qui de proprietatis eorum peculio, quantum illis sæpè fatus dominus noster per auctoritatum seriem, aut scripturas libertatis conferri elegerit, accipiant. Et quidquid functionis in rationem publicam ipsi Iudæi visi sunt hætenus persoluisse, prædicti illorū serui, quos idem Princeps noster elegerit, sine qualibet excusatione, in omni debeant integritate persoluere. Illi denique, qui eosdem Iudæos ex largitione sæpè fati domini nostri donatos perceperint, tale placitum in nomine suæ gloriæ conscribant: quatenus in nullo eos permittant rituum suorum cærimonias celebrare, aut colere, vel quascumq; parentalis perfidiæ semitas imitari. Sed & filios eorum vtriusque sexus decernimus, vt à septimo anno eorū nullam cum parentibus suis habitationem, aut societatem habētes, ipsi eorum domini, qui eos acceperint, per fidelissimos Christianos eos nutriendos contradant: ea scilicet ratione, vt & masculos Christianis fœminis in coniugio copulent, & fœminas Christianis similiter viris maritali societate adiungant. Et neq; parentibus sicut diximus, neq; filijs sit penitus licentia quoquo pacto Iudaicę superstitionis cærimonias custodire, neque infidelitatis suæ semitas quibuslibet occasionibus iterare.

De gratiarum Actione.

Cunctis deniq; ad sacræ institutionis, vel aliorum negotiorum ordinem pertinētibus, Deo fauente, consummatis, atque finitis, eidem Regi omnium Domino, & inæstimabiliter

biliter glorioso grates ineffabiles pandimus, cōcentus melodicos insonamus, & hymnorum vota cōtinua iubilatione præcimus; pro eo, quod vniuersitatē nostrā, sub sui nominis timore in vnū collegit, & vicissim nos nobis visione alterutra præsentaneos reddidit; huius obnoxiius omnipotentiam precibus indefessis orantes, vt orthodoxo, ac religiosissimo Principi nostro Egicano longęuitatem felicium temporum largiatur; per suę voluntatis itinera eius dirigat gressus; tribuens ei, sibi creditarum plebium phalangas piè regere; moderamine discretio disponere, ac miserationis ore fulcire: quo post innormes temporum cursus, de temporali regno ad regnum æternum, gestis pijsimis opulentum eum transferre dignetur, vsquequaq; cœlicolis sociandum, cuius iussu, atque imperio ad hunc pacis conuentum congregati fuisse dignoscimur.

LEX IN CONFIRMATIONE

Concilij edita.

Congruum satis genti, ac patriæ nostræ, atque expedibile perpenditur omni Ecclesiæ, si ea, quæ Synodali definiuntur conuentu, Principali confirmantur stylo. Idcirco per huius legis decretū serenitatis nostræ mansuetudo decernit, vt omnium capitulorū sententiæ, quæ in hac sancta Synodo promulgata noscuntur, firmissimę stabilitatis obtineāt robur, id est:

- I** De tribus diebus, quibus in initio Concilij nihil aliud agendū iubetur, nisi tantum de fide, ac de alijs rebus spiritualibus, nullo secularium interposito.
- ij** De obserandis ostijs baptisterij in initio Quadragesimæ.
- iiij** De ablutione pedum in Cœna Domini facienda.
- iiij** De sacris ministerijs, vel ornamentis Ecclesiarum.
- v** De his, qui Missas defunctorum pro viuis audent maleuolè celebrare.
- vj** De diebus Litaniarū per totos duodecim mēses celebrandis.
- vij** De muntione coniugis, ac prolis Regiæ.
- viiij** De Iudæorum damnatione.

Quorum omnium constitutionum decretā quiqui temeranda crediderint, obseruare noluerint, venerare neglexerint, cuiuslibet sint generis personæ, vel ordinis, secundum præcedentium Conciliorum leges, quæ in confirmatione eorum sunt promulgatæ, siue excommunicatione, seu etiam damno maneant vsquequaq; damnati.

SENTENTIAE, QVAE IN
VETERIBVS EXEMPLARIBVS
Conciliorum non habentur, sed à quibusdam
in ipsis inserta sunt.

I. De rebus Episcopi proprijs acquisitis.

Quidquid Episcopus de suo proprio habet, ad hæredes suos relinquat: quidquid de prouisione Ecclesiæ, siue de agris, siue de frugibus, siue de oblationibus, omnia in iure Ecclesiæ feruare censuimus.

II. De non alienandis ab Episcoporebus.

Diacones, Presbyteri in parochia constituti, de rebus Ecclesiæ sibi creditis nihil audeant commutare, vendere, vel donare; quia res sacratæ Dei esse noscuntur. Similiter & Sacerdotes de rebus Ecclesiæ sibi commissis nihil, vt superius comprehensum est, immutare præsumant. Quod si facere voluerint, conuicti in Concilio, ab honore depositi, nec in sine communionem accipiant, & de suo proprio aliud tantum restituant, quantum visi sunt præsumpsisse.

Sanè si quis pro qualibet conditione, de rebus Ecclesiæ aliquid alienare voluerit, si de suo proprio tantum Ecclesiæ contulerit, quântum visus est abstulisse, tum demum illud stare licebit. Ita tamen libertos quosquos Sacerdotes, Presbyteri, vel Diacones de Ecclesia sibi commissis facere voluerint, actus Ecclesiæ prosequi iubemus. Quod si facere contempserint, placuit eos ad proprium reuerti seruitium.

III. De Clericis, qui crimen capitale commiserunt.

Si Episcopus, Presbyter, aut Diaconus crimen capitale commiserint, aut chartam falsauerint, aut testimonium falsum dixerint, ab officij honore depositi, in monasterium retrudantur; & ibi tantummodo quamdiu vixerint, laicam communionem accipiant.

IIII. De

IIII. De Episcopis qui per testamentum de rebus Ecclesiæ aliquibus contulerunt.

Si Episcopus condito testamento aliquid de Ecclesiastici iuris proprietate legauerit, aliter non valebit, nisi vel tantum de iuris proprii facultate suppleuerit.

V. De clericis, qui sine epistolis sui Pontificis proficiscuntur.

Presbytero, aut Diacono, vel Clerico sine Antistitis sui epistolis ambulanti communionem nullus impendat.

VI. De presbyteris paræcitanis, res Ecclesiæ distrahentibus.

Quidquid paræciarum Presbyter de Ecclesiastici iuris possessione distraxerit, inane habeatur; & vacuum, venditorem comparantis actione vertentem.

VII. De eisdem, vt quicquid emerint, in nomine Ecclesiæ comparent.

Presbyter dum diocesim tenet, de his, quæ emerint ab Ecclesiæ nomine, scripturam faciat: aut ab eius, quam tenuit Ecclesiæ ordinatione discedat.

VIII. Ut Sacerdotes, & Leuitæ canes ad venandum, & accipitres non utantur.

Episcopus, Presbyter, & Diaconus canes ad venandum, aut accipitres habere non liceat. Quod si quis talium personarum in hac voluntate detectus; si Episcopus est, tribus mensibus à communionem suspendatur; Presbyter duobus mensibus abstineatur; vno Diaconus ab omni officio, vel communionem cessabit.

IX. De venditionibus, quas Abbates facere præsumunt.

Venditiones, quas Abbates facere præsumperint, forma feruetur, vt quidquid sine Episcopi notitia venditum fuerit, ad potestatem Episcopi reuocetur. Mancipia verò monachis donata

donata ab Abbate non liceat manumitti. Iniustum enim putamus, ut monachis cotidianum rurale opus facientibus, serui eorum libertatibus ocium potiantur.

X. Ne vnus Abbas duobus cœnobijs præferatur.

Vnum Abbatem duobus monasterijs interdiciamus præsidere.

XI. Ne monasterium sine notitia Episcopi construatur.

Cellulas nouas, aut congregatiunculas monachorum, absque Episcopi notitia prohibemus institui.

XII. De rebus, Ecclesia vsu conlatis, ut per scriptione temporis non defendantur.

Clerici, quod etiam sine præceptoris qualibet diuturnitate temporis, de Ecclesiæ remuneratione possederint, cum auctoritate domini gloriosissimi Principis nostri, in ius proprium præscriptione temporis non vocentur; dummodò pateat Ecclesiæ rem fuisse: ne videatur etiam Episcopi administrationis prolixæ, aut precatorias, cum ordinati sunt, facere debuisse, aut diu tētas facultates proprietatis suæ posse transcribere.

XIII. De lapsis, qui de catholica fide in hæresim transeunt.

Lapsis, id est, qui in catholica baptizati, præuaricatione damnabili, post in hæresim transire grandem, redeundi difficultatem sanxit antiquitas: quibus nos annorum multitudine breuiata, pœnitentiam biennij conditione infra scriptæ obseruationis imponimus: ut præscripto biennij tertia die, sine relaxatione ieiunēt, & Ecclesiam studeant frequentare: in pœnitentiæ loco standi & orandi humilitatem nouerint obseruandam; etiam cum cathecumenis procedere cum monētur, abscedant. Hoc si obseruare voluerint constituto tempore, admittendis ad altarium obseruatio relaxetur: quam si arduā vel duram fortè putauerint, statuta præteritorum Canonum implere debent.

XIIII. De

XIIII. De incestis coniugijs.

De incestis coniunctionibus nihil prorsus veniæ reseruamus, nisi cum adulterium separatione sanauerint. Incestos verò neque vllò coniugij nomine præualendos, præter illos, quos nominare funestum est, hos esse censemus:

Si quis relictam fratris, quæ penè prius soror extiterat, carnali coniunctione violauerit: si quis frater germanam uxoris accipit: si quis nouercam duxerit: si quis consobrinæ, sobrinæue se societ. Quod ita præsentis tēpore prohibemus, ita ea, quæ sunt ante nos instituta non soluimus. Si quis relictæ auunculi misceatur aut patruui, vel præuignæ concubitu polluat. Sanè quibus coniunctio illicita interdicitur, habebunt ineundi melioris coniugij libertatem.

XV. De his, qui seruos suos extra iudicem necant.

Si quis seruum proprium sine conscientia iudicis occiderit, excommunicatione biennij sanguinis se mundabit.

XVI. De laicis, qui in solennitatibus maioribus ad ciuitatem non concurrunt.

* Vt ciues superiorū natalium noti Pasche, ac natiuitatis Domini solennitatem Episcopis, nec interest in quibus ciuitatibus positus accipiendæ benedictionis desiderio; nouerint, qui hoc facere neglexerint, triennio priuentur Ecclesiæ.

XVII. De Clericis qui ab Ecclesia officio diebus solennibus defunt.

Si quis in Clero constitutus ab Ecclesia sua diebus solennibus defuit, id est, Natiuitate Domini, sancta Epiphania, Pascha vel Pentecoste; dum potius secularibus lucris studet, quàm seruitio suo parere, conuenit triennio à communionem suspendatur. Similiter Diaconus, vel Presbyter, si tres hebdomadas ab Ecclesia sua defuerit, huic damnationi subcumbat.

Rrr

XVIII. De

XVIII. De Leuitis, ne sine iussu Presbyteri
sedeant.

Quoniam non oportet Diaconum sedere praesente Presbytero: sed ex iussione Presbyteri sedeat. Similiter autem honorificetur Diaconus à ministris inferioribus, & omnibus Clericis.

XIX. De ministris, ne in secretario ingrediantur.

Quoniam non oportet ministros licentiam habere in secretario, quod Graeci, Diaconæcon appellant, ingredi, & contingere vasa Dominica.

XX. De Catholicis, ne haereticorum connubijs
copulentur.

Quoniam non oportet cum omnibus haereticis miscere cōnubia, & vel filios, vel filias dare, sed potius accipere: si tamen se profitentur Christianos futuros esse catholicos.

XXI. De Leuitis & Clericis, ne magi, vel incantatores sint.

Quoniam non oportet ministros altaris, aut Clericos, magos, aut incantatores esse: aut facere quæ dicuntur phylacteria, quæ sunt magna obligamenta animarum. Hos autem, qui talibus vtuntur, proijci ab Ecclesia iussimus.

XXII. De seditarijs Clericis.

Seditarios nunquam ordinandos Clericos; sicut nec vsurarios, vel iniuriarum suarum vltores.

XXIII. De scurrilibus, vel iocularibus Clericis.

Clericum scurrilem, & verbis turpibus iocularem ab officio retrahendum.

Notæ in Concilium .XVII.

Toletanum.

Confessoris Christi sanctæ Leocadiæ] *Vitam D. Leocadia, eiusque mortem scriptam inuenies in festis proprijs sanctorum Toletanæ diocesis à sanctissimo Papa Gregorio XIII. approbatis.*

Impleuit cor tuum] *Actuum Apostolorum. 5. ubi in vulgata editione pro, impleuit, legitur tentauit. In Graeca tamen ἐπλήρωσεν est: quanquam unus apud me M. s. liber ἐπέγραψεν. habet ut Latina versio.*

Cap. 2 Licet in initio Quadragesimæ] *Baptizare non oportet quæquam ex antiqua institutione post duas hebdomadas Quadragesimæ, ut Syricius P. P. ad Himerium Tarraconensem Episcopum cap. 2. Et in multis alijs epistolis & Concilijs decernitur, præterquam Paschatis, & Pentecostes tempore; nisi maxima necessitate urgente. Vnde baptisteria alijs temporibus clauduntur.*

Cap. 3 Cœlibe satis] *Cyprianus de vñctione chrisimatis hunc morem innuit. Hac die, inquit, primum commendata est nobis fractio panis: hodie Christus pedes lauit Apostolis: & hoc solenni deuotione omni tempore agendum instituit. Et idem de ablutione pedum: Mandatum, inquit, simul & exemplum complexus est, ut hoc exemplo instructi nõ dedignentur in alterutrum agere, quod actum est à magistro, ut mandato posteris religionis auctoritas firmaretur. Isidorus lib. 1. offic. Ecclesiast. cap. de cœna Domini. Eo etiam tempore, & die Saluator surgens à cœna, pedes discipulorum lauit, propter humilitatis formam commendandam; ad quam docendam venerat, sicut & ipse consequenter exposuit. Quod etiam docebat potissimum, ut factò doceret, quod obseruare discipulos præmoneret. Inde etiam in Ecclesia usu receptum fuit, ut pedes lauarètur, ante sumptionem Eucharistia: quod tamen abrogatum esse testatur diuus Augustinus, epist. 119. cap. 8. Sanè (inquit) et si Ecclesia, quod externum erat, remisertit; lotionem scilicet pedum, finem & rem huius signi retinet; probationem scilicet, & internam preparationem, hæc August.*

Cap. 5 Noli narrare] *In vulgata editione est: Noli amare. Nisi ex*

Graca legas noli arare: sic enim verba habet: μη αἰσθητα ἰεὺς ἡοσ αἰδεα-
φῶ οἷ, &c.

C. 6. Litaniarum] De Litaniarum usu, & nomine vide Isidorum lib. 6. etymolog. cap. ultimo sub finem: Albinum Flaccum de diuinis officijs cap. de Litania maiore: Amalarium Fortunatum de Ecclesiast. offic. c. 28. Rabanum Maurum. c. 19. Uvalafrium libro de rebus Ecclesiasticis cap. 28. Toletanum Concilium. 5. cap. 1. nouas litanias instituit, a die Iduum Septembrium per triduum: & confirmantur Concil. 6. Tolet. cap. 2. & Concil. Bracarenf. 2: cap. 9. De hac re superius diximus.

Cap. 6 Exomologeses celebrentur] Isidorus lib. 6. etymolog. cap. ult. Exomologesis, inquit, Graco vocabulo dicitur, quod Latine confessio interpretatur: cuius nominis duplex significatio est: aut enim in laude intelligitur confessio, sicut est: Confiteor tibi Pater cæli & terra, aut dum quisque confitetur sua peccata, ab eo indulgenda misterio Sacerdotis, cuius indeficiens est misericordia. Vide etiam Rabanum de institution. Clericorum cap. 14.

Cap. 7 De munitione coniugis atque prolis Regiæ] De prolis Regiæ incolumitate procuranda, fideque Regi, filijs, uxoriq; eius obseruanda, multa inuenies decreta, præsertim Concil. Tolet. 4. c. 74. & Tolet. 5. cap. 4. & Tolet. 6. cap. 17. Concil. Tolet. 10. c. 2. & Tolet. 13. cap. 4. Tolet. 16. cap. 10. ubi seuerissimè contra eos, qui Regum vitæ liberis, uxoribus, fortunisque insidiantur, decernitur.

Cap. 8 Per cunctas Hispaniæ prouincias] Id exemplum sequutus Philippus II. Hispaniarum Rex dñs noster, anno M. D. LXX. omnes Arabes in Granatensi regno degentes, ob perfidiam & immanem conspirationem, per uniuersas Hispaniæ urbes disperfit, & bello captos seruituti tradidit.

Cap. 8 Sed & filios eorum] Hinc rectè Gregorius nonus Argentinensi rescripsit Episcopo, & habetur in cap. ex literis, de conuersione infidelium: Cū filius in patris potestate consistat, cuius sequitur familiam, & non matris; & in ætate tali quis non debeat apud eas remanere personas, de quibus possit esse suspicio, quod saluti vel vitæ insidiantur illius; & pueri post triennium apud patrem non suspectum ali debeant, & morari, materque pueri, si eum remanere contingeret apud eam, posset illum adducere ad infidelitatis errorem, in fauorem maxime fidei Christianæ respondemus, Patri eundem puerum assignandum. Hac Gregorius. Caterum sunt qui dubitant, an liceat antequam filij sunt rationis compotes, eos à parentibus

parentibus suspectis in fide separare, magistrisque, vel alijs Christianis tradere; ut sine suspitione in Christiana religione erudiantur, existimo hoc licitum & expediens esse. Nam primò licet eos, inuitis & renuentibus parentibus Christianis, in fide suspectis, baptizare; pari ratione æquum erit, contra voluntatem parentum, eos in fide informare, atque cogere, ut eam quam in baptismo professi sunt fidem, obseruent. Secundò parentes possunt impelli, ut obseruent omnia nostræ religionis præcepta; etiam inuiti, iure baptismatis: inter cætera verò fidei præcepta, hoc unum est, ut in fide & religione catholica filios alant. Tertiò licitum est renuente marito, mulierem fidelem à viro infideli separare; propter periculum apostatandi: & vinculum matrimony ita strictum est in hac re, sicuti vinculum parentum & filiorum. Ex quo colligo, nullum efficacius remedium posse adhiberi Sarracenorum in Hispania infidelitati, quàm ut ab eorum domibus, & doctrina filij abducantur, tradanturque Christianis vitæ & religionis probatæ, in doctrina Christiana erudiendi. Nam experientia compertum est, filios Sarracenorum post tot generationes, à patribus in infidelitate clam nutriri, & in antiqua secta Agarenorum erudiri. Unde Principes seculares, & Ecclesiastici tenentur existimare, probabili coniectura ducti, idem in alijs temporibus fore. Præterea quia licet in principio nascentis Ecclesiæ erat licitum, post susceptam fidem, virum fidelem ab uxore infideli non discedere, vel contra; sed eadem in domo & commercio manere, ut constat ex Paulo. 1. ad Corint. 7. propter spem conuersionis alterius, tamen ab hinc octingentos annos Ecclesiæ contrarium præcepit: sicq; lege, consuetudine, & usu introductum est, ut fidelis non maneat cum infideli, ex Concil. Tol. 4. cap. Iudæi, & habetur. 28. quæst. 1. & can. Sape: nam iam Ecclesiæ non habet spem conuersionis infidelis. Idem Principes tenentur hisce temporibus de Sarracenis sentire, quorum cor induratum esse præceptaque ad infidelitatem, usu rerum, & testimonijs virorum comprobatum est: ita ut in filiorum tenera indole virus perfidie suæ quotidie videamus distillare altius, quàm mariti in cordibus feminarum, vel femina in cordibus virorum. Sed dicet aliquis: Quibus sunt alendi stipendijs filij à parentibus abducti? id facile erit animaduertere, parentum stipendijs: siquidem lege naturæ inditum est, teneri parentes suis stipendijs in virtute, & regula rationis, alere filios: nam sicuti educatio naturalis parentum est opus, ita educatio libera, & rationalis. Et quia Sarraceni deficiunt in his quæ sunt iusta naturali lege, & in his quæ supernaturali, quæ spectant

ad eruditionem: ideò proprijs sumptibus alendi sunt eorum filij; ut in fide, & religione Christiana informetur: separandique à parentum conuictu, & aliorum Sarracenorum, ut educatio sit utilis. Unde licitum esset Principi certum vectigal super omnes Sarracenos imponere, eorumq; sumptibus scholas erigere, magistros doctos conducere, quorum opera filij in fide & religione nutrarentur. Et audeo dicere hoc, si non efficax, saltem utile remedium esse ad eorum infidelitatem & apostasiam coercendam, extinguendamq;. Alterum esset, quod hoc Concilio cautum est, ut à parentibus in puerili etate semoti, inter Christianos fideles educarentur, non cognitis parentibus ignoratoque genere; sed remoti à patria, Christianis sceminis probatè fidei matrimonio locarentur. Adde quòd etià iustū esset Sarracenis lege grauib; pœnis interdicerè, matrimonia inter se contrahere: nam id experientia constat, eos abuti sacro coniugio, & esse copulatos in perniciem sanctæ & regie maiestatis, seminariūq; perfidia & apostasia. Neque pigebit ultimò scribere quæ Fr. Ximenius vir doctus & sanctus literis mandauit lib. 5. de natura Angelica, cap. 38. Hispania propter cōmercium Sarracenorū
 » multa mala patietur (inquit) & innumeris calamitatibus afficie-
 » tur: quæ ab Archangelo Michaële prædicta esse affirmat.

TOLETANVM

Concilium decimumoctauum

Rege Vitiza, Era

DCC. XLII.

» DE hoc Concilio sic Rodericus Toletanus lib. 3. cap. 14. Hic
 » in Ecclesia sancti Petri, quæ est extra Toletum, cum Epis-
 » copis, & Magnatibus super ordinatione Regni Concilium cele-
 » brauit; quod tamen in corpore Canonum non habetur. Existimo
 » celebratum fuisse hoc Concilium sub Gunderico Toletano Anti-
 » stite: qui (ut Rodericus ait) sanctimonia dono illustris fuit, & in
 » multis mirabilibus clarior celebratur.

ISIDORVS, & post eum **ILDEFONSVS**, exemplo Diui Hieronymi, atque Gennadij, catalogum & ipsi de viris illustribus contexerunt. Ex quibus quum nonnulli Concilij Hispanis subscripserint, frequensque ipsorum in eisdem habeatur mentio, visum est nobis, quo Lectori clariora omnia, magisque in aperto sint, duo hac sanctissimorum Antistitum opuscula, nodum a quoquam edita, nostra huic Conciliorum collectioni adiungere: idque eo ordine, ac modo, quo in M. ss. posita inuenimus; videlicet promissis ante omnia, nudis nominibus eorum virorum, qui in catalogis Diui Hieronymi, & Gennadij recensentur; addita etiam vita Iuliani Episcopi, auctore Felice; & Salui, Abbatis monasterij Alueldensis, alijsq; duodecim in vetustissimo bibliotheca Regia Diui Laurentij Codice, a nobis, incerto auctore, repertis.

CATALOGVS VIRORVM illustrium ex Hieronymo.

Simon Petrus.
 Andreas.
 Iacobus frater Domini.
 Matthaeus.
 Iacobus Zebedaei.
 Philippus.
 Bartholomaeus.
 Thomas.
 Simon Cananaeus.
 Matthias.
 Timotheus Episcopus.
 Titus Episcopus.
 Crescens.
 Iudas frater Iacobi.
 Paulus Apostolus.
 Barnabas.
 Lucas.
 Marcus.
 Ioannes Apostolus.
 Hermas.
 Philo Iudaeus.
 Lucius Annaeus Seneca.
 Iosephus Matthathia.
 Iustus Tiberiensis.
 Clemens Episcopus Roma.
 Ignatius Antiochia Episcopus.
 Polycarpus Smyrna Episcopus.
 Papias Hierapolis Episcopus.
 Quadratus Athenarum Episc.
 Aristides.
 Agrippa cognomento Castor.
 Egesippus.
 Iustinus Philosophus Martyr.
 Melito Sardenfis Episcopus.
 Theophilus Antiochia Episcop.
 Apollinarius Hierapolis Episc.
 Dionysius Corinthi Episcopus.
 Pinyrus Gnosia Episcopus.
 Tatianus haereticus.
 Philippus Creta Episcopus.
 Musanus.
 Modestus.
 Bardesanes haereticus.
 Victor Roma Episcopus.
 Irenaeus Lugduni Episcopus.
 Pantanus.
 Rhodon.
 Clemens Alexandria Presbyt.
 Miltiades.
 Apollonius.
 Sarapion Antiochia Episcopus.
 Apollonius Roma Martyr.
 Theophilus Casarea Palaestina Episcopus.
 Bacchylus Corinthi Episcopus.
 Polycrates Ephesi Episcopus.
 Heraclius.
 Maximus.
 Candidus.
 Appion.
 Sextus.
 Brabianus.
 Iudas.
 Tertullianus Presbyter.
 Origenes, qui & Adamantinus.
 Ammonius.
 Ambrosius Diaconus.
 Tryphon.
 Minucius Felix.
 Caius.
 Beryllus Bostrenus Episc. haeret.
 Hippolytus Episcopus.
 Alexander Cappadocia Episc.
 Iulius Africanus.

Geminus Antiochia Presbyter.
Theodorus, qui & Gregorius
Episcopus.
Cornelius Romæ Episcopus.
Cyprianus Carthaginensis Epis.
Pontius Diaconus.
Dionysius Alexadria Episcop.
Novatianus Presbyter hæretic.
Malchion Presbyter.
Archelaus Mesopotamia Epis.
Anatolius Laodicea Syria Epif-
copus.
Victorinus Pitauionensis Epif-
copus Martyr.
Pamphilus Presbyter Martyr.
Pierius Presbyter Alexandria.
Lucianus Presbyter Martyr.
Phileas Episcopus Martyr.
Arnobius.
Firminus, qui & Lactantius.
Eusebius Casarea Palest. Epis.
Rheticus Augustodunensis Epif-
copus.
Methodius Tyri Episcopus
Martyr.
Iuencus Hispanus.
Eustachius Antiochia Episcop.
Marcellus Ancyra Episcopus.
Athanasius Alexan. Episcopus.
Antonius Monachus.
Basilus Ancyra Episcopus.
Theodorus Heraclia Episcopus.
Eusebius Emesenus Episcopus.
Triphyllus Cypri Episcop.
Donatus hæreticus.
Asterius Arianus hæreticus.
Lucifer Caracalitanus Episcop.
Eusebius Uercellen. Episcop.
Fortunatianus Aquileia Episc.
Acacius Casariens. Episcopus.

Pitauien
 sis. Hier.

Caralita
 nus. H.

Sarapion ^{Dubios.}
Hilarius Pictaviens. Episcopus.
Victorinus Afer.
Titus Bostrinus Episcopus.
Damasus Romanus Episcopus.
Apollinarius Laodicens Epif-
copus.
Gregorius Baticus Eliberi Epif.
Pacianus Barcelona Episcopus.
Photinus Smyrny Episcopus hæ-
reticus.
Soebadius Ageuni Episcopus.
Didymus Alexandrinus.
Optatus Mileuitanus Episcop.
Aquilus Seuerus.
Cyrillus Hierosolyma Episcop.
Euzoius Casarea Episcopus.
Epiphanius Cypri Episcopus.
Efrem Diaconus.
Basilus Casarea Capp. Episcop.
Gregorius Nazianzenus Episc.
Lucius Alexan. Episc. Arian.
Diodorus Tarsen. Episcopus.
Eunomius Cyziceneus Episco-
pus Arianus.
Priscillianus Auila Episc. hæret.
Matronianus.
Tiberianus Baticus.
Ambrosius Mediolanensis Epif.
Euagrius Antiochia Episcopus.
Ambrosius Alexand.
Maximus Constantinop. Epif.
Gregorius Nyssenus Episcopus.
Ioannes Antiochia Presbyter.
Gelasius Casarea Episcopus.
Theotimus Tomorum Episcop.
Dexter Paciani filius.
Amphilocus Iconij Episcopus.
Sophronius.
Hieronymus.

Amphilochius. H.

EX

EX GENNADIO.

Iacobus Nesibena Episcopus.
Iulius Romæ Episcopus.
Paulinus Presbyter hæreticus.
Vitellius Afer Donatianus.
Macrobius Donatianorum Epif-
copus.
Heliodorus Presbyter.
Pachonius Monachus.
Theodorus Presbyter.
Orechesis Monachus.
Macarius Monachus.
Euagrius Monachus.
Theodorus Antiochia Presbyt.
Prudentius.
Audentius Episcopus.
Commodianus.
Faustinus Presbyter.
Rufinus Aquileia Presbyter.
Tichonius Afer.
Seuerus Presbyter.
Antiochus Episcopus.
Seuerianus Gabalensis Episcop.
Nicas Romæ Episcopus.
Olympius Episcopus.
Baccarius.
Sabbatius Episcopus.
Isaac.
Vrsinus Monachus.
Macarius alius Monachus.
Heliodorus alius Presbyter.
Ioannes Hierosolymorum Epif.
Paulus Episcopus.
Heluidius hæreticus.
Theophilus Alexan. Episcopus.
Eusebius.
Vigilantius Presbyter.
Simplicianus Episcopus.
Vigilius Episcopus.
Augustinus Hipponen. Episcop.
Orosius Presbyter Hispanus.
Maximus Taurinen. Episcop.
Petronius Bononiensis Episcop.
Pelagius hæresiarches.
Innocentius Romæ Episcopus.
Cælestinus.
Iulianus Episcopus Capuanus.
Lucianus Presbyter.
Auitus Presbyter.
Paulinus Nola Episcopus.
Eutropius Presbyter.
Euagrius alter.
Vigilius Diaconus.
Atticus Constantinop. Episcop.
Nestorius hæresiarches.
Xystus Romæ Episcopus.
Theodorus Ancyra Episcopus.
Fastidius Britanniarum Episc.
Cyrillus Alexadria. Episcopus.
Timotheus Episcopus.
Leporius Presbyter.
Victorinus Rhetor.
Cassianus Presbyter.
Philippus Presbyter.
Eucherius Lugduni Episcopus.
Vincentius Presbyter.
Syagrius.
Isaac Presbyter Antiochia.
Saluianus Massyliens. Presbyt.
Paulinus alter.
Hilarius Arelaten. Episcopus.
Leo Romæ Episcopus.
Mochimus Presbyter.
Thimotheus hæresiarches.
Asclepius Episcopus.
Petrus Presbyter.
Paulus Presbyter.

Pastor

XX

Pastor Episcopus.
 Victor Cartemna Episcopus.
 Voconius Castellani Episcopus.
 Musæus Massylia Episcopus.
 Vincentius alius Presbyter.
 Cyrus Monachus.
 Samuel Presbyter.
 Claudianus Presbyter.
 Prosper Aquitanicus.
 Faustus Episcopus.
 Seruus Dei Episcopus.
 Casarius Episcopus.
 Victorius Calculator.
 Theodoretus Cyri Episcopus.

Deest à Gennad.

Gennadius Constantinop. Episcopus.
 Theodulus Presbyter.
 Ioannes Presbyter.
 Sidonius Episcopus.
 Geladius Episcopus.
 Honoratus Constantina Episcopus.
 Cerealis Episcopus.
 Eugenius Carthaginensis Episcopus.
 Pomerius Presbyter.
 Honoratus Massyllien. Episcopus.
 Gennadius Presbyter.

Deest à Gennad.

Deest à Gennad.

Deest à Gennad.

EX ISIDORO.

Osius.
 Idacius.
 Siricius.
 Paulinus.
 Proba.
 Ioannes.
 Sedulius.
 Possidonius.
 Primasius.
 Proterius.
 Paschasius.
 Iulianus.
 Eugipius.
 Fulgentius.
 Eucherius.

Hilarius.
 Aprigius.
 Iustinianus.
 Iustus.
 Martinus.
 Auitus.
 Dracontius.
 Victor.
 Ioannes.
 Gregorius.
 Leander.
 Licinianus.
 Seuerus.
 Ioannes.
 Eutropius.

EX ILDEFONSO.

Vsturius.
 Montanus.
 Donatus.
 Aurasius.
 Ioannes.
 Helladius.
 Iustus.

Isidorus.
 Nonnicus.
 Conantius.
 Braulio.
 Eugenius.
 Eugenius alter.

EX

Ilvanus.

EX INCERTO AVCTORE.

Saluus Abbas.

EX INCERTO AVCTORE.

Sixtus Episcopus.
 Macrobius.
 Filastrius.
 Theodorus.
 Tyrannius Rufinus.
 Vergundus.

Victorinus.
 Itatius.
 Cerealis.
 Ferrandus.
 Petrus
 Marcellinus.

Sss PATRIS

PATRIS ISIDORI, HISPANENSIS EPISCOPI ADDITIO IN LIBRUM S. HIERONYMI, & POST EUM GENNADIJ DE VIRIS ILLUSTRIBUS SANCTÆ ECCLESIAE CATHOLICÆ.

OSIUS, Cordubensis ciuitatis Episcopus, scripsit ad sororem suam, de laude virginitatis epistolam, pulchro, ac diserto comptam eloquio. In Sardicensi etiam Concilio quamplurimas ipse edidit sententias. Hic autem post longum senium vetustatis, accersitus à Constantio Principe, minisq; perterritus; metuens ne senex, & diues damnaretur, vel exilium pateretur, ilicò Ariana impietati consensit: cuius quidem vitam, ut meruit, confestim crudelis exitus finiuit. Nam post impiam, ut ait quidam, Osijs prauaricatione, dum sanctus Gregorius, Eliberitanus Episcopus, in Cordubensem urbem, iuxta imperiale decretum, fuisset adductus, ac minime vellet illi communicare, commotus Osius dixit ^a Clementino Constantij ^b prefecto Vicario, ut mitteret eum in exilium: at ille: Non audeo (inquit) Episcopum in exilium mittere, nisi prius eum ab Episcopatu deieceris. Ut autē vidit sanctus Gregorius, quòd Osius vellet dare sententiam, appellat Christum, totis fidei suæ visceribus exclamans: Christe Deus, qui iudicaturus es viuos & mortuos, non patiaris hodie ^c humanam proferri sententiam aduersus me, minimum seruum tuum, qui pro fide nominis tui, ut reus assistens, spectaculū factus sum: Sed tu ipse, quaeso, in causa tua hodie iudica; ipse sententiam proferre dignare per ultionem. Non ego, quasi metuens de exilio, fugere cupio; cum mihi pro tuo nomine nullum supplicium graue sit; sed ut multi à prauaricationis errore liberentur, cum presentem viderint ultionem. His dictis, ecce repente Osius residens, fastu quasi Regalis imperij, cum sententiam conaretur exprimere, os vertit, distorquens pariter & ceruicem, ac de sessu in terram eliditur, atq; ilicò expirauit. Tunc admirantibus cunctis, etiam Clementinus ille Gentilis expauit: & licet esset iudex, tamen metuens ne in se simile supplicium vindicaretur, prostravit se ad pedes sancti viri, obsecrans, ut sibi parceret, qui in eum diuina legis ignorantia peccasset; & non tam proprio arbitrio, quam mandantis

Intelligit Marcellinū Italia Prefbyterum, de quo infra. Perū Athanasius in epistola ad Solitar. op. postum sentit: & August. contra epist. P. in. c. 4. quorum sententiam amplectendam existimo, eo quod Isidorus sequitur sit Marcellinū, qui heresi libe infectus huius opinionis fuit primus autor.

^a Alias Clementino

^b Alias prefecti.

^c Alias Inhumanam

datis imperio. Inde est quod solus Gregorius ex numero vindicantium integram fidem, nec in fugam versus est, nec passus est exilium. Unusquisq; enim timuit de illo ulterius iudicare.

IDACIVS Hispaniarū Episcopus, cognomento & eloquio Clarus, scripsit quendam librum sub apologetici specie; in quo detestanda Priscilliani dogmata, & maleficioꝝ eius artes, libidinūq; eius probra demonstrat; ostendens Marcum quendam Memphisiticum magia scientissimum, Nianis, & Priscilliani magistrum. Hic autem cum Ursacio Episcopo, ob necem eiusdem Priscilliani, cuius accusatores extiterant, Ecclesie communionem priuatus, exilio condemnatur, ibiq; diem ultimum obiit, Theodosio Maiore, & Valentiniano regnantibus.

SIRICIVS clarissimus Pontifex, & Romane sedis Antistes, scripsit opusculum directum ad Himerium Tarraconensem Episcopum: in quo, inter alias Ecclesiasticas disciplinas, constituit hereticorum baptismum nequaquam ab Ecclesia rescindendum. Reperimus & aliam eius epistolam, ad diuersos Episcopos missam: in qua condemnat Iovinianum hereticum, atq; Auxentium, ceterosq; eorum sequaces. Praesuit Romae annis quatuordecim, obiitq; sub Theodosio, & Valentiniano Imperatoribus.

PAULINVS Presbyter explicuit in benedictionibus Patriarcharum, triplici intelligentia genere, libellum satis succincta breuitate compositum. Idem etiam, petente Augustino, conscripsit Ambrosij vitam, signis florentem, atq; doctrinis, & meritis Apostolorum non imparem. Siquidem & Constantius Episcopus, obitumq; Paulini Vranus edidit.

Proba, quae cognomento Falconia dicitur, vixit in alio. M. f.

PROBA uxor Adelphi Proconsulis, scemina inter viros Ecclesiasticos idcirco posita, solo pro eo, quod in ^a laudem Christi ^b versata est; componens Centonem de Christo Virgilianis coaptatum versiculis. Cuius quidem non miramur studium, sed laudamus ingenium. Quod tamē opusculum legitur inter apocryphas scripturas insertum.

^a Alias laude.

IOANNES Constantinopolitana sedis sanctissimus Episcopus, cognomento CHRYSOSTOMVS: cuius oratio, & plurimam cordis compunctione, & magnam suauiloquentiam tribuit, cōdidit Græco eloquio multa, & præclara opuscula; e quibus * Latinitas duobus de lapsis libellis scriptis ad quendam Theodorum, lamentis, & exhortationibus plenis, utpotè illum à bona conuersatione deiectum; & quia Monachi vitam cum eo, in vno eodemq; monasterio exercuerat, ideo conuersationis ibi factæ eum in libris

ipsis admonuit; prouocans eum ad propositum, atq; ostendens nulli peccatori, vel impio, si ad pœnitentiam redeat, desperandum. Legimus etiam eiusdem librum alium, cuius prænotatio est, neminem posse ladi ab alio, nisi à semetipso. Ad personamq; cuiusdam nobilissimæ matronæ Gregoriæ reperitur eius opus in signe de conuersatione vitæ, & institutione morum, siue de compugnatione virtutum, ac vitiorum. Est etiam alius liber eiusdem apud Latinos de compunctione cordis: alter quoq; scriptus ad quendam Eutropium; cum palatio pulsus, ad altare confugisset. Multos præterea composuit diuersos tractatus, quos enumerare longum est. Cuius quidem studij, etsi non omnia, tamen quamplurima eloquentiæ eius fluentia, de Græco in Latinum sermonem translata sunt. Hic decimo tertio anno Episcopatus sui, discordia Theophili Alexandrini Episcopi oppressus. Fauentes Episcopi Arcadio Imperatori, damnauerunt eum innocentem, atq; ab Episcopatu deiectum, Pontum in exilium detruserunt. Cuius corpus tricesimo quinto anno, die functionis, ab exilio Constantinopolim reuocatur; etiam in Apostolorum Ecclesia sepelitur.

S E D V L I V S Presbyter edidit tres libros dactylico heroico metro compositos: quorum primus signa & virtutes veteris testamenti potentissimè resonat, reliqui verò gestorum Christi sacramenta, vel miracula intonant.

P O S S I D O N I U S Africana prouinciæ Episcopus, hic stylo prosequutus est vitam sancti Augustini: cui etiam operi subiecit indiculum scriptorum eius; enumerans quanta idem beatissimus Doctor scripsit. Vbi plusquam quadringentorum librorum volumina supputantur: homiliarum verò, & epistolarum, questionumq; infinitus modus est; ut penè vix possit quisquam articulo suo aliena tanta scribere, quanta ille proprio labore composuit.

P R I M A S I U S Africanus Episcopus composuit sermone scholastico, de hæresibus tres libros, directos ad Fortunatum Episcopum, explicans in eis quod olim B. Augustinus in libro hæreseon imperfectum, morte interueniente, reliquerat: in primo ostendens, quid hæreticum faciat: in secundo, & tertio digerens, quid hæreticum demonstret. Claruit Iuliano regnante.

P R O T E R I V S Alexandrina Ecclesiæ Antistes, scripsit ad Leonem Romanæ sedis Episcopum, de festiuitate Paschali. Hunc autem Leonis Augusti temporibus Dioscori hæretici successores, auctore Timotheo, seditione facta, crudelissimè peremere, ipsumq; Timotheum sibi pro Alexandrino Episcopo constituerunt.

P A S-

P A S C H A S I V S Siciliensis Episcopus, edidit unam Paschalem epistolam, ad Leonem supradictum Papam directam, in qua refert Paschalis mysterij miracula, his verbis: Est (inquit) possessio, quæ appellatur Meltinas, in montibus arduis, & densissimis constituta: illic per parua, atq; vili opere constructa Ecclesia est, in cuius baptisterio, nocte sacrosancta Paschali, baptizandi hora; cum nullus canalis sit, vel fistula, vel aqua omnino vicina, fons ex se repletur, omnibus qui affuerunt consecratis: cum deductorium nullum sit, ut veniat aqua, ex se descendit. Claruit sub Theodosio Iunioris, Arcadij Imperatoris filio.

De hoc Genadius etiam scripsit. Sunt auctores hæc atate, qui eum cum Iuliano Archiepiscopo Tolitano falso confundunt.

I U L I A N V S quidam cognomento P O M E R I V S, octo libros de anima natura, in dialogi morem conscripsit: quorum primus continet, quid sit anima, vel qualiter credatur ad imaginem Dei facta: in secundo loquitur, utrum anima corporea, vel incorporea sit: in tertio differit, primo homini unde anima facta: in quarto, utrum noua anima sine peccato fiat; an peccatum primi hominis, ex illo propagata, originaliter trahat: in quinto describit, quæ sit facultas animæ: in sexto eloquitur, unde sit ea discordia, quæ carni spiritus, vel caro spiritui aduersetur: in septimo autem scribit de differentia vitarum, ac mortium, vel resurrectione carnis & animæ, siue de morte carnis, ac eius resurrectione: in octauo autem loquitur, de ijs, quæ in fine mundi futura sunt, vel de questionibus, quæ solent de resurrectione proponi; siue de finibus bonorum, atque malorum. Hic tamen in secundo eiusdem operis libro, Tertulliani erroribus consentiens, animam corpoream esse dixit; quibusdam hoc fallacibus argumentis astruere contendens. Edidit etiam unum librum de virginibus instituendis; aliosq; tres de futura vitæ contemplatione, vel de actuali conuersatione; necnon etiam de vitijs, & virtutibus.

E V G I P I V S Abbas Lucanensis, oppidi Neapolis Campaniæ, ad quendam Paschasium Diaconum libellum de vita sancti Monachi Seuerini transmissum breui stylo composuit. Scripsit etiam regulam Monachis consistentibus in monasterio S. Seuerini; quam eisdem moriens, quasi testamentario iure reliquit. Claruit Post Consulatum Importuni Iunioris, Anastasio Imperatore regnante.

F. Legend. post Consulatum Importuni, et Decem Iunioris.

F V L G E N T I V S Afer, Ecclesiæ Russensis Episcopus, in confessione fidei clarus, in scripturis diuinis copiosè eruditus, in loquendo dulcis, & in docendo, ac differendo subtilis, scripsit multa, è quibus legimus, de gratia Dei, ac libero arbitrio libros

Responsionum septē, quibus Fausto Gallia Regiensis urbis Episcopo, Pelagiana prauitati consentienti respondens, obnititur eius profundam calliditatem destruere. Legimus & eius librum, de sancta Trinitate, ad Felicem directum Notarium: librum quoque regula verae fidei, & alia de sacramento Incarnationis Domini nostri Iesu Christi. Extant & duo eius libri, de veritate praedestinationis, ad Episcopos missi: in quibus demonstrat, quod gratia Dei in bonis voluntatem humanam praeueniat: & quod Deus quosdam praedestinationis suae munere iustificans praelegit; quosdam verò in suis reprobis moribus, occulto quodam iudicio, dereliquit. Est & liber altercationis eius: quo de fide cum Trasamundo Rege idem Fulgentius disputauit. Ad Ferrandum quoque, Ecclesiae Carthaginensis Diaconum, unum de interrogatis questionibus subscripsit libellum. Composuit & multos tractatus, quibus Sacerdotes in Ecclesijs vterentur. Plurima quoque feruntur ingenij eius monumenta. Hac tantum ex pretiosis doctrinae eius floribus carpsimus. Sors melior, cui delicias omnium librorum eius praestiterit Deus. Claruit sub Trasamundo Rege Vandavorum, Anastasio Imperatore regnante.

EVCHERIVS Francia Episcopus, elegans sententijs, ornatus in verbis, edidit ad Hilarium Arelatensem Episcopum, eremi deserti petentem, unum opusculum, de laude eiusdem eremi, luculentissime, & dulci sermone dictatum. In quo opere laudamus dictatorem, etsi pauca, tamen pulchra dicentem. Breuitas enim, ut ait quidam, laus est interdum in una parte dicendi; in uniuerso eloquio laudem non habet.

HILARIUS Arelatensis Episcopus scripsit vitam parentis, & praedecessoris sui, sanctissimi ac venerabilis Honorati Episcopi, suavi ac praclaro praedictatam eloquio.

APRIGIVS, Ecclesiae Pacensis Hispaniarum Episcopus, disertus lingua, & scientia eruditus, interpretatus est Apocalypsim beati Ioannis Apostoli, subtili sensu, ac illustri sermone; melius penè, quam veteres Ecclesiastici viri exposuisse videtur. Scripsit etiam nonnulla alia, quae tamen ad notitiam nostrae lectionis minimè peruenierunt. Claruit temporibus Theudae Principis Gothorum.

IUSTINIANVS Imperator quosdam libros de Incarnatione Domini edidit, quos etiam per diuersas prouincias misit. Condidit quoque & rescriptum contra Illyricianam Synodum, & aduersus Africanos Episcopos, Chalcedonensis Synodi defensores, peruerso studio; in quo tria capitula damnare contendit: id est

est; Theodori numeros, Vestini Episcopi dicta, rescripta Theodoretii, & epistolam, quae dicitur Iba Edesseni Episcopi.

FACVNDIVS Afer, Ermanensis Ecclesiae Episcopus, duodecim libros pro defensione trium capitulorum scripsit: quorum stylo elicuit, tria praefata capitula in praescriptione Apostolicae fidei, & Chalcedonensis Synodi impugnatione fuisse damnata: id est, epistolam Iba, Edesseni Episcopi, ad Marim Persam ductam, & Theodorum Mopsuestenū Episcopum, & Theodoretii Cyri Episcopi dicta. Claruit post Consulatum Basilij anno quarto, regnante Iustiniano Imperatore.

IUSTINIANVS de Hispania Ecclesiae Valentiae Episcopus, ex quatuor fratribus Episcopis, ex eadem matre progenitis vnus, scripsit librum Responsionum ad quendam Rusticum, de interrogatis questionibus: quarum prima est, de Spiritu sancto: secunda est contra Bonafiacos; qui Christum adoptiuum, & non proprium dicunt: tertia responsio est, de baptismo Christi, quod iterare non licet: quarta responsio est, quod Filius, sicut Pater inuisibilis sit. Floruit in Hispanijs, temporibus Theudae Principis Gothorum.

IUSTVS, Vrgelitanae Ecclesiae Episcopus Hispaniarum, & frater praedicti Iustiniani, edidit libellum expositionis in Cantica Canticorum, totum valde breuiter, ac aperte per allegoriarum sensum. Huius quoque fratres Helpidius, & Nebridius quaedam scripsisse feruntur: e quibus quia incogniti sumus, magis reticenda fatemur.

MARTINVS, Dumiensts monasterij sanctissimus Pontifex, ex Orientis partibus nauigans Gallæciam venit; ibique conuersis ab Arriana impietate ad fidem Catholicam Sueuorum populis regulam fidei & sanctae religionis constituit; Ecclesiasticos informauit, monasteria condidit, copiosaque praecipua institutionis composuit. Cuius quidem ego ipse legi librum de differentijs quatuor virtutum, & aliud volumen epistolarum; in quibus hortatur vitam emendationem, & conuersationem fidei, orationis instantiam, elemosynarum distributionem, & super omnia culturam virtutum omnium pietatem. Floruit regnante Theodomiro, Rege Sueuorum, temporibus illis, quibus Iustinianus in republica, & Athanagildus in Hispanijs Imperium tenuere.

AVITVS Viennensis Episcopus, scientia secularium literarum doctissimus, edidit quinque libellos heroico metro compositos, quorum primus est de origine mundi: secundus de originali peccato:

tertius de sententia Dei: quartus de diluio mundi: quintus de transitu maris rubri. Scripsit ad Fusciam sororem de laude virginittatis librum unum, pulcherrimo compositum carmine, & eleganti epigrammate coaptatum.

DRACONTIVS composuit heroicis versibus Hexameron creationis mundi; & luculentè, quod composuit, scripsit.

VICTOR Tunnuensis Ecclesie, Africanus Episcopus, à principio mundi, usque ad primum imperij Iustini iunioris annu, breuem per Consules bellicarum Ecclesiasticarumq, rerum nobilissimam promulgavit historiam, laude & notatione illustrem, ac memoria dignam. Hic pro defensione trium capitulorum, à Iustiniano Augusto Ecclesia sua pulsus, exilio in Ægyptum transportatur. Inde rursus Constantinopolim vocatus, dum Iustiniano Imperatori, & Eutychio Constantinopolitanae urbis Episcopo, obrectatoribus eorundem trium capitulorum resisteret, rursus in monasterium eiusdem civitatis custodiendus mittitur, atque in eadem damnatione, ut dicunt, permanens moritur.

IOANNES sancta memoriae alius Constantinopolitanus Episcopus, natione Cappadox, vir fuit inastimabilis abstinentia & eleemosynis intantum largissimus, ut zelo auaritia aduersus eum Imperator Mauricius permotus, urbe pauperes pellendos ediceret. Hic Græco eloquio edidit de sacramento baptismatis rescriptum, ad beatae recordationis dominum meum, & praedecessorè Leandrum Antistitem: in quo nihil proprium ponit, sed tantummodò antiquorum Patrum replicat de trina mersione sententias. Claruit temporibus Mauricij Principis, defunctusque, Augusto eodem regnante.

GREGORIVS Papa Romanae sedis Apostolica Praesul, compunctione timoris Dei plenus, & humilitate summus, tantoq, per gratiam Spiritus sancti scientia lumine praeclatus, ut non modo illi praesentium temporum quisquam doctorum, sed neque in praeteritis quidem illi par fuerit unquam. Hic in Episcopatus sui exordio, edidit librum Regulae pastoralis, directum ad Ioannem Ravennae sedis Episcopum: in quo docet qualis quisque ad officium regiminis veniat, vel qualiter dum venerit, vivere, vel docere subiectos studeat. Idem etiam, efflagitante Leandro Episcopo, librum beati Iob mystico ac morali sensu disseruit; totamque prophetiae eius historiam in triginta quinque voluminibus, largo eloquentiae fonte explicuit. In quibus quidem quanta mysteria Sacramentorum aperiantur, quantaque in amorem vitae aeternae morum praecepta tradantur,

tradantur; quantis etiam claruerit ornamentis verborum, nemo sapiens explicare valebit; etiam si omnes artus eius vertantur in linguas. Scripsit etiam & quasdam epistolas ad praedictum Leandrum, è quibus una in eisdem libris Iob, titulo praefationis annectit.

Altera eloquitur de mersione baptismatis, in quo inter cetera ita scriptum est: Reprehensibile (inquit) esse nullatenus potest, infantem in baptisate mergere, vel semel, vel ter: quando in tribus mersionibus personarum Trinitas, & in una potest diuinitatis singularitas designari. Præterea * edidit, quod totum mysticis eius intellectum, in .xxij. homiliis disseruit: Homilias item Euangeliorum: item dialogi more cum Petro habiti, de virtutibus Patrum libros quatuor: in quorum dissertatione, & verborum flores, & sensuum depromit venustates. Fertur tamen idem excellentissimus vir, & alios libros morales scripsisse, totumq, textum quatuor Euangeliorum, sermocinando in populis, exposuisse; incognitum scilicet nobis opus. Felix tamen, & nimium felix, qui omnium studiorum eius potuit cognoscere dicta. Floruit autem Mauricio Augusto Imperatore, obijtq, in ipso exordio Phoca Romani Principis.

Nic aliquid desideratur in m. f.

LEANDER genitus patre Seueriano Carthaginensis prouinciae Hispania, professione Monachus; & ex Monacho Hispalensis Ecclesiae prouinciae Beticæ constitutus Episcopus; vir suavis eloquio, ingenio praestantissimus, vita quoq, tantum atque doctrina clarissimus, ut etiam fide eius, atque industria populi gentis Gothorum ab Ariana insania, ad fidem Catholicam reuerterentur. Hic namq, in exilij sui peregrinatione composuit duos aduersus haereticorum dogmata libros, eruditione sanctarum scripturarum ditissimos: in quibus, vehementi stylo Arianae impietatis confundit ac detegit prauitatem; ostendens scilicet, quid contra eosdem habeat Catholica Ecclesia, vel quantum distet ab eis, religione, vel fidei sacramentis. Extat & aliud laudabile eius opusculum, aduersus instituta Arianorum: in quo propositis eorundem dictis suas responsiones opponit. Præterea edidit unum ad Florentinam sororem de institutione virginu, & contemptu mundi libellum, titulorum distinctionibus praenotatum. Siquidem & in Ecclesiasticis idem non paruo laborauit studio: in toto enim psalterio, duplici editione orationes conscripsit. In sacrificij quoq, laudibus, atq, psalmis multa dulcisonè composuit. Scripsit & epistolas multas, ad Papam Gregorium de baptismo unam, alteram ad fratrem: in qua praemonet, cuiquam mortem non esse timendam. Ad ceteros quoq, Coepiscopos plurimas promulgauit familiares epistolas;

las; & si non satis splendida verbis, acutas tamen sententijs. Floruit sub Reccaredo viro religioso, ac Principe glorioso: cuius etiam temporibus, mirabili obitu mortalis vite terminum clausit.

LICINIANS Carthaginis Spartaria Episcopus, in scripturis doctus, cuius quidem nonnullas epistolas legimus; de Sacramento denique baptismatis unam, & ad Eutropium Abbatem, postea Valentia Episcopum plurimas. Reliqua verò industria, & laboris eius ad nostram notitiam minimè deueniunt. Claruit temporibus Mauricij Augusti: occubuit Constantinopoli, veneno, ut ferunt, extinctus ab amulis. Sed, ut scriptum est: Iustus quacunque morte preoccupatus fuerit, anima eius in refrigerio erit.

SEVERVS Malacitana sedis Antistes, collega, & socius Liciniani Episcopi, edidit librum unum aduersus Vincentium Casaraugustanae urbis Episcopum; qui ex Catholica in Arianam prauitatem fuerat deuolutus. Est & alius eiusdem, de virginitate, ad sororem libellus, qui dicitur anulus: cuius quidem fatemur cognouisse titulum, ignorare eloquium. Claruit temporibus praedicti Imperatoris, quo etiam regnante vitam finiuit.

IOANNES Gerundensis Ecclesiae Episcopus, natione Gothus, provincia Lusitaniae Scallabitanus. Hic cum esset adolescens, Constantinopolim perrexit; ibique Graeca, & Latina eruditione nutritus, septimo demum anno in Hispanias reuersus est, eodem tempore quo incitante Leuigildo Ariana feruebat insania. Hunc supradictus Rex, cum ad nefandae heresis crudelitatem compelleret, & hic omnino resisteret, exilio trusus Barchinonam relegatus, per decem annos multas infidias, & persecutiones ab Arianis perpeffus est: qui postea condidit monasterium, quod nunc Biclara dicitur: ubi congregata Monachorum societate, scripsit regulam ipsi monasterio profuturam, sed & cunctis Deum timentibus satis necessariam. Addidit in libro Chronicorum, ab anno primo Iustini iunioris Principatus, usque in annum octauum Mauricij Principis Romanorum, & quartum Reccaredi Regis annum, historico compositoque sermone valde utilem historiam. Et multa alia scripsisse dicitur, quae ad notitiam nostram non peruenerunt.

EUTROPIVS Ecclesiae Valentinae Episcopus, dum adhuc in monasterio Seruitano degeret, & Pater esset Monachorum, scripsit ad Episcopum Lucianum, cuius supra fecimus mentionem, valde utilem epistolam: in qua petit ab eodem, pro qua re baptizatis infantibus christi unctio tribuatur. Scripsit & ad Petrum Episcopum Irtabicensem, de instructione monachorum, sermone salubri composit-

F. Deest fide, aut legendum Catholico.

b Potius credulitate.

c F. Licinianum et supra.

compositam epistolam, & valde monachis necessariam.

MAXIMVS Casaraugustanae Ciuitatis Episcopus, multa versu prosaque componere dicitur. Scripsit & breui stylo historiam, de ijs quae temporibus Gothorum in Hispanijs acta sunt, historico & composito sermone. Sed & multa alia scribere dicitur, quae nondum legi haecenus. Laus Deo & Domino nostro Iesu Christo.

ILDEFONSI EPISCOPI TOLETANI additio ad libellum sancti Isidori de viris Illustribus sanctae Ecclesiae, post Hieronymum, & Gennadium.

PRÆFATIO.

Virorum adnotationem illorum, quorum dictis atque doctrinis sancta Ecclesia, toto terrarum orbe diffusa illustratur, atque in bonis defenditur ex aduersis, mox post descensionem Christi, ab Apostolorum exordio, vir beatus, atque doctissimus Hieronymus Presbyter plenè dicitur annotasse: qui sigillatim nomina eorum, seriem temporum, monumenta librorum, diuersitates opusculorum in laudabilem, necessariamque memoriam, usque ad se ipsum, stylo euidenti conscribens, & innotescendo monstrauit, & retexendo posteris commendauit. Hunc sequutus Gennadius, renotationis ordine, textu simili praecurrit: deinde vir prudentissimus, Isidorus Hispanensis Episcopus, eodem ductu quosque viros optimos reperijt, in adnotationem subiunxit: siquidem non omnia perscrutatus abscessit. Post hunc, in nostris partibus incuria cunctis: ita ut quadam vetusta antiquitas operiret, & quam plurima noua neglectus obliuionis absconderet. Ast ego procul valde impar, & ijs, quos adnotatio delectauit, indignus satis, & absque substantia totius boni operis, successorque sanctae memoriae alterius Eugenij factus, in sede illa gloriosa Toletanae urbis; quam non ex hominum numero gloriosam dico, cum hanc etiam gloriosorum illustret praesentia Principum, sed ex hoc quod coram timentibus Dominum, iniquis, atque iustis habetur locus terribilis, omnique ueneratione sublimis, conatus sum, et si non elegans studium, vel obsequellam bonae illorum miscere [me] memoriae gloriosae; ne incurrerem ex silentio damnium, sitam gloriosae sedis, tam gloriosorum virorum clarescentem memoria lucem tenebrosa nube silentij contexissem. Fertur namque ex antiquitate veteri, quod potuisse fieri

fieri cernitur, exemplo temporis noui. Nam Montanus sedis eius beatissimus Praesul, ut à se coniugalis conuersationis infamiam propulsaret, tam diu assumptos veste candentes narratur tenuisse carbones, donec Domino consecrans, oblationem totius per se met ipsum compleret missa celebritatem: quo sacrificio expleto, prunarum ignis cum decore vestis adeò in concordiam venit, ut neque vestis vim extingueret ignis, neque ignis statum deleteret vestis. Rursum cum Helladio Episcopo sedis eius Iustus Diaconus fastu superbia insultaret, post mortem quidem sui Pontificis vixit Episcopus, & ipse tabefactus: sed in reprobum versus sensum, ob intemperantiam morum, à ministris altaris sui, dormiens, strangulatus laqueo, spirauit. Item quum successori eius Iusto Episcopo Gerontius Presbyter, Principis oblectamine fatus, contemptum, aduersitatemque deferret, tam repentino motu vim perdidit intellectus, ut multis medicorum curationibus, quidquid in medellam fieret, totum in pestis augmentum cresceret. Sicque inualuit commotio mentis, ut usque ad obitum suum, terror esset homini, eius vel participatio visionis, vel colloquium oris. Adhuc etiam successori in locum eius Eugenio prioribus Eufridius Diaconus suus, quum innixus amicitia seculari, violenter honorem Presbyterij, & quaedam praedia extorsisset, tam in reprobum sensum, tamquam in languoris supereminentem peruenit statum, ut cum viuere recusaret, tam morti esset quam viueret, quam viuere, quam mori vellet. Horum ego beatorum studijs prouocatus, quaeque vetera antiquorum relatu reperi, quaeque noua exhibitione temporis reperi, orsu lingua, quo potui, subnotaui: ut illorum bona memoria iungerer, à quibus praua operatione disjungor: & qui cum illis in templo Dei non infero doctrinae copiam, offerentium commendam fideli obsequella memoriam; obsecrans omnes, ut me diuina ingerant pietati: quia illos humana memoria, ex qua labi poterant, tenaciter commendauit. Sanè beatissimum Gregorium, sanctae memoriae Isidorus adnotarat. Sed quia non tantum de eius operibus dixit, quantum sumus experti, ideo renotationem illius submouentes, quae de illo nouimus, stylo pleniore notauimus*

* Hic quae de Gregorio promittit, deesse videntur.

Austurius, post Audentium in Toletana urbe sedis Metropolitanis Prouinciae Carthaginensis Pontifex, vir egregius, adsignans opera virtutum plus exemplo viuendi, quam calamo scribentis. Hic & Sacerdotio beatus, & miraculo dignus: quia quibus iungeretur in caelo, eorum terreno reperire membra meruit in sepulcro. Nam quum sedis suae Sacerdotio fungeretur, diuina dicitur reuelatione commonitus, Complutensi sepultos municipio, quod ab urbe eius

eius ferme sexagesimo milliario situm est, Dei martyres perscrutari. Qui concitatus adcurrrens, quos & tellus aggeris, & obliuio temporis prefferat, in lucem & gloriam terrena cognitionis prouehendos inuenit. Quibus repertis, redire in sedem reuens, seruitute simul, & assiduitate sanctorum innexus, diem clausit extremum. Cuius tamen sedem, donec vixit, nemo adiit: inde, ut antiquitas fert, in Toletano Sacerdos nonus, & in Compluto agnoscitur primus.

MONTANVS, post Celsum primae sedis Prouinciae Carthaginis Toletanae urbis cathedram tenuit; homo & virtute spiritus, & eloquij opportunitate decorus: regimen honoris reuerentia, ac disposuit condigno, caelestique iure simul & ordine: scripsit epistolas duas Ecclesiasticae utilitatis disciplinae confertas: è quibus unam Palentia habitantibus; in qua Presbyteros chrisma conficere, Episcoposque aliena diocesis, alterius territorij Ecclesias consecrare, magna perhibetur prohibere auctoritate; sacrarum scripturarum testimonijs affirmas, id ipsum fieri penitus non licere. Amatores quoque Priscilianae sectae, licet non operarentur eadem, quia tamen memoriam eius amore retinerent, abdicat, & exprobat, commemorans quod in libris beatissimi Toribij ipsis ad Leonem PP. missis eadem Priscilianorum haeresis detestata, conuicta, atque decenter maneat abdicata. Aliam epistolam eius ad Toribium Monachum, in qua laudans eum, quod culturam destruxerit idolorum, commisit ei Sacerdotalis auctoritatem rigoris: per quam Presbyteros chrisma conficere, & Episcopos aliena sortis, alterius diocesis Ecclesias consecrare, magna compefcat inuectione. Hic vir antiquissima, fidelique relatione narratur, ad exprobrationem infamiae, tam diu prunas tenuisse in vestimentis ardentibus, donec coram sedis sua sacro altare, totius Missae celebritatem per semet expleret. Peractis autem solennibus, neque prunam ignem, neque vestis inuenta est amississe decorem. Tunc Deo relatis gratiarum actionibus, per simplicem naturam ignis conuicta est, & fallacia detestabilis accusantis, & innocentia beatissimi Sacerdotis. Gloriosus habitus fuit temporibus Amalerici Regis: annis nouem Pontificatus tenuit dignitatem.

DONATVS, ex professione, & opere Monachus, cuiusdam eremita fertur, in Africa, extitisse discipulus. Hic violentias barbararum gentium imminere conspiciens, atque ouilis dispersionem, & gregis Monachorum pericula pertimescens, ferè cum septuaginta Monachis, copiosisque librorum codicibus, nauali vehiculo in Hispaniam commigravit: qui ab illustri, religiosaque femina Minchea subsidijs, ac rerum operibus ministratis, Seruitanum monasterium

Tt visus

visus est construxisse. Iste prior in Hispaniam monastica obseruantia usum, & regulam dicitur adduxisse; tam viuens virtutum exemplis nobilis, quam defunctus memoria claritatis sublimis. Hic & in presenti luce subsistens, & in crypta sepulchri quiescens, signis quibusdam proditur effulgere salutis: unde & monumentum eius colere perhibentur incola regionis.

AVRASIVS Toletana Ecclesia Pontifex, Metropolis urbis, post Adelfum, in loco asciscitur Sacerdotis; vir bonus, regiminis auctoritate praclarus, domesticis rebus bene dispositus, aduersitatibus in suis constanter erectus. Qui quanto exitiis temperantia mansuetus, tanto fortior semper fuit inuentus aduersis. Plus illi intentio in defensione veritatis, quam in scribendi exercitio mansit. Vnde perfectis viris compar habetur: quia quae de verbo illorum praedicatio seminavit, defensionis huius custodia praeuiniuit. Vixit in Sacerdotio temporibus Uiderici, Gundemaris, & exordijs Sisebuti Regum, annis ferme duodecim.

IOANNES in Pontificatu Maximum sequutus, Ecclesia Casaraugustana sedem ascendit: primo pater Monachorum, & ex hoc Praesul factus in regimine populorum; vir in sacris literis eruditus; plus verbis intendens, quam scriptis; tam largus & hilaris dato, quam hilaris etiam vultu. Vnctionem vero spiritus Dei, qua fovebatur intrinsecus, tam largitate muneris, quam habitu cultus adeo praeferebat, ut & datum gratia commendaret, & non datum gratia excusaret. In Ecclesiasticis officijs, quadam eleganter & sono, & oratione composuit. Adnotauit inter haec inquirenda Paschalis solennitatis tam subtile & utile argumentum, ut lectori & breuitas contracta, & veritas placeat patefacta. Duodecim annis tenuit sedem honoris, adeptus vitam gaudij, ad quam anhelauit desiderabili voto. Substitit in Sacerdotio temporibus Sisebuti, & Suintiliani Regum.

HELLADIVS post Aurasium sedis eius adeptus est locum. Hic quum Regia Aula illustrissimus, publicarumq; rerum extiterat rector, sub seculari habitu, Monachi votum pariter explebat & opus. Nam ad monasterium illud, Agaliense dico, cuius me susceptio Monachum tenuit, quod munere Dei, perennisq; & patentis sanctitatis decore & opinabile cunctis, & palam est totum, quum saepe discursantium negotiorum ductus intrinsece, perueniret, remot a clientum, seculiq; pompa decoris, Monachorum

nachorum peculiaritatibus inharebat. Quumq; inter decorem, insolentiamq; seculi, solitudinis & amaret, & sectaretur arcana, celeri fuga relictis omnibus, quae esse nouerat mundi, adiit sanctum monasterium: quod frequentauit voto, venit permansurus optabili usu. Ibi factus Monachis pater, meritis, studijsq; sanctis, & vitam Monachorum debite rexit, & statum monasterijs totius communis rei diuitias cumulauit. Ex hoc fessis penes senio artibus ad Pontificatus apicem deuocatur: & quia vocaretur vi coactus pariter & ignotus, illic maiorum virtutum exempla, quam Monachus dedit: quia statum mundi, quem contempsit, perhibetur rexisse discretione: miserationes eleemosynarumq; copias tam large egenis intulisse probatur, ac si de illius stomacho putasses inopum & artus descendere, & viscera confoueri. Scribere renuit, quia quod scribendum fuit, quotidiana operationis pagina demonstrauit. Me ad monasterium rediens memoratum, ultimo vita sua ipse Leuitam facit. Senex obiit, decem & octo annis regimen tenuit, temporibus Sisebuti, Suintiliani, & exordijs Sisenandi Regum. Qui post beatior, gloriam caelestis regni bona plenus senectute promeruit.

IUSTVS, post Helladium, discipulus eius, illiq; successor est, vir habitu corpore, ingenijq; meritis decorus, atque subtilis; ab infantia Monachus, ab Helladio ad virtutem monastica institutionis affatim educatus pariter & instructus, in Agaliensi monasterio tertius post illum Rector est factus. Extitit Rector annis tribus. Tempore Sisenandi obiit. Qui Rex post hunc, die nonodecimo defunctus abscesit.

ISIDORVS post Leandrum Hispalensis sedis Provinciae Baticae cathedram tenuit; vir decore simul, & ingenio polens. Illam tanta iocunditatis affluentem copiam in eloquendo promeruit, ut uertitas admiranda dicendi ex ea in stuporem uerteret audientes. Scripsit opera eximia, & non pauca: id est, librum de genere officiorum, librum Proemiorum, librum de ortu, vel obitu Prophetarum, librum Lamentationum, quem ipse Synonyma vocitauit; libellos duos ad Florentinam sororem, contra

* Aliquid
deesse vide-
tur in M. ff.
CC. qui lacu
nam praefe-
runt.

* nequitiam; librum de natura rerum, ad Sisebutum Principem; librum Differentiarum; librum Sententiarum. Collegit etiam de diuersis auctoribus, quem ipse nominat Secretorum expositiones sacramentorum; quibus in unum congestis, ipse liber dicitur Quaestionum. Scripsit quoq; ultimo, ad petitionem Braulionis

Casaraugustani Episcopi, librum Etymologiarum: quem cum multis annis conaretur perficere, in expleto opere diem extremum visus est conclusisse. Claruit temporibus Reccaredi, Gundemari, Sisebuti, Suinthilani, Sisenmandi Regum; annis ferme quadraginta tenens Pontificatus honorem, insignemq; doctrina sancta gloriam, pariterq; decorem.

NONNICVS, post Ioannem, in Gerundensi sede, Pontifex accessit; vir professione Monachus, simplicitate perspicuus, actibus sanctus; non hominum diutina deliberatione, sed Dei per homines celeri definitione, in Pontificatum adscitus: adherens instanter obsequijs sepulchri sancti Felicis martyris: rexit Ecclesiam Dei meritorum exemplis amplius, quam verborum edictis. Hic & in corpore degens, & in sepulchro quiescens, fertur saluationis operari virtutes. Substitit temporibus Suinthilani, & Sisenmandi Regum.

CONANTIUS, post Mauulanen. Ecclesia Palentina sedem adeptus est; vir tam pondere mentis, quam habitudine speciei grauis; communi eloquio facundus, & grauis; officiorum Ecclesiasticorum ordinibus intentus, & prouidus. Nam melodias sonis multas nouiter edidit: orationum quoq; libellum, de omnium decenter scripsit proprietate psalmorum. Vixit in Pontificatu amplius triginta annis; dignus habitus fuit ab ultimo tempore Uviterici, per tempora Gundemari, Sisebuti, Suinthilani, Sisenmandi, & Cinthila Regum.

BRALIO frater Ioannis, in Casaraugusta decedentis adeptus est locum; vir sicut germanitate coniunctus, ita non nimium ingenio memoratus; clarus & iste habitus Canonibus, & quibusdam opusculis. Scripsit vitam Emiliani cuiusdam Monachi, qui & memoriam huius, & virtutem illius sancti viri suo tenore commendat pariter & illustrat. Habuit Sacerdotium ferme viginti annis, quibus expletis, clausit diem vitæ presentis. Durauit in regimine temporibus Sisenmandi, Cinthila, Tulganis, & Cinda-suindi Regum.

EUGENIVS discipulus Helladij, collector, & confors Iusti, Pontifex post Iustum abscesit, ab infantia Monachus, ab Helladio cum Iusto pariter sacris in monasterio institutionibus eruditus. Hunc secum Helladius a monasterio tulit, ad Pontificatum tractus: qui rursus ab eo Clericalibus institutus ordinibus, sedis eius post eum tertius rector accessit. Et bonum meritum senis, qui duobus

bus discipulis, sanctisq; filijs Ecclesie Dei hereditatem meruit relinquere gubernandam. Idem Eugenius moribus, incessuq; grauis: nam numeros, statum, incrementa, decrementaq; cursus, recursusq; lunarum tanta peritia nouit, ut considerationes disputationis eius, auditorem in stuporem verterent, & inconsiderabilem doctrinam inducerent. Vixit in Sacerdotio ferè undecim annis, regnantibus Cinthila, Tulgane, & Cinda-suindo Regibus.

Item **EUGENIVS** alter, post Eugenium Pontifex subrogatur. Hic cum Ecclesia Regia Clericus esset egregius, vita monachi delectatus est, qui sagaci fuga urbem Casaraugustanam petens, illic martyrum sepulchris inhaesit: ibique studia sapientia, & propositum monachi decenter incoluit. Unde Principali violentia reductus, atque in Pontificatum adscitus, vitam plus virtutum meritis, quam viribus egit: fuit namque corpore tenuis, paruus robore, sed valde feruescens spiritus virtute studiorum bonorum vim persequens; cantus passiuus vsibus viciatos, melodia cognitione conexit; officiorum emissos ordines, curamque discreuit. Scripsit de sancta Trinitate libellum, & eloquio nitidum, & rei veritate perspicuum. Qui Lybiae Orientisque partibus mitti quantocytus poterat, nisi procellis resultantia freta incertum pauidis iter viatoribus distulissent. Scripsit & duos libellos, unum diuersi carminis metro, alium diuersi operis prosa concretos: qui ad multorum industriam, eius ex hoc tenaciter sanctam valuerunt commendare memoriam. Libellos quoque Draconij, de creatione mundi conscriptos, quos antiquitas protulerat viciatos, ea qua inconuenientia reperit subtrahendo, immutando, vel meliorando, ita in pulchritudinis formam coegit, ut pulchriores de artificis corrigentis, quam de manu processisse videantur auctoris. Et quia de die septimo idem Draconius omnimodò reticendo, semiplenum opus visus est reliquisse, iste & sex dierum recapitulationem singulis versibus renouit, & de die septimo, qua illi visa sunt, eleganter dicta subiunxit. Clarus habitus fuit temporibus Cinthasuindi, & Reccesuindi, Regum; ferè duodecim annis tenens dignitatem simul & gloriam Sacerdotis. Sicq; post lucis mundanalis occasum, in basilica sancta Leocadia tenet habitationem sepulchri.

VITA IULIANI EPISCOPI per Felicem.

IULIANVS Episcopus, discipulus Eugenij, sedis Carthaginis prouincia Metropolitanus, urbis Regia Pontifex, quam plurima

de officijs dulcifluro sono composuit. Era 728. diem vitæ clausit extremum: ac sic in basilica gloriosissima sanctæ Leocadiæ virginis, sorte sepulchrali est tumulatus.

VITA SALVI ABBATIS ALVELDEN-
denfis, incerto auctore.

Saluus, Abba Albaidensis monasterij, vir lingua nitidus, & scientia eruditus, elegans sententijs, ornatus verbis, scripsit sacris virginibus Regularem libellum, & eloquio nitidum, & rei veritate perspicuum. Cuius oratio nempe in hymnis, orationibus, versibus, ac missis, quas illustri ipse sermone composuit, plurimam cordis compunctionem, & magnam suaviloquentiam legentibus, audientibusque tribuit. Fuit namque corpore tenuis, parvus robore, sed valide feruescens spiritus virtute. O quanta illius ex ore dulciora, super mella, manabant verba, cor hominis quasi vina letificantia. Obijt temporibus Garseani Christianissimi Regis, & Theudemiri Pontificis, quarto Idus Feb. Era millesima: sana doctrina præstantior cunctis, & copiosior operibus charitatis. Ac sic in prædicto cœnobio, iuxta basilicam sancti Martini Episcopi, & confessoris Christi est tumulatus sorte sepulchrali. Ad cuius pedes discipulus Uelasco Episcopus quiescit in pace.

DVODECIM VITÆ INCERTI
auctoris, quæ in M. ff. D. Isidoro, & Ildefonso,
cum hac præfatiuncula præpone-
bantur.

Quamuis superius plurimi veterum tractatorum, inter Græcos & Latinos scriptores doctissimi annotentur, tamen reor ipse etiam paucorum memoriam facere, quorum lectionem recole me attigisse.

SIXTVS Episcopus Romanae urbis, & martyr, composuit ad instar Salomonis, librum Proverbiorum, tam breui eloquio, ut in singulis versiculis singulae explicentur sententiae. Cui quidem opusculo heretici quadam contra Ecclesiasticam fidem inseruerunt; quo facilius sub nomine tanti martyris, peruersorum dogmatum reciperetur assertio. Sed is qui Catholicum se se meminit, probando legat, & ea, quæ veritati contraria non sunt, recipiat. Quidam autem eundem librum ab hereticis, non à Sixto fuisse dictatum.

tum. Refellit autem hanc opinionem beatissimus Augustinus, qui in quodam opere suo, ab eodem martyre hoc opus compositum esse fatetur.

MACROBIVS Diaconus studium sancti Cypriani, ingeniumque sequutus, complexus est congrua, ex utroque testamento, aduersus versutias hereticorum capitula; de scilicet Dei Patris, & maiestate filij Dei, & de aduentu eius, Incarnatione, & Ascensione in cœlis: parique modo, & de electione gentium, & reprobatione Iudaorum. Deinde subiecit etiam cetera, ad utilitatem vitæ & disciplinae religionis pertinentia: omnia hæc in centum distincta capitulis.

FILASTRIVS Brixienfis Episcopus: hic longè ante beatissimum Augustinum, edidit librum de hæresibus; singulas quasque demonstrans; siue quæ in populo Iudaorum, ante Incarnationem Christi fuerunt, quas viginti octo enumerat; siue quæ, post Domini Salvatoris aduentum, aduersus Catholicam fidem exorta sunt: quas idem centum viginti octo esse describit. Sicut & de eo idem vir magna gloria Augustinus, & doctor clarissimus meminit.

THEODORVS, Mopsuestena urbis Episcopus, ita clarè copiosèque scientia doctrina refulsisse refertur, ut predicaretur, si referre fas est, mille voluminum summam in Græco conscripsisse, aduersus omnium hereticorum errores. Hunc Acephalorum Episcopi, in præiudicio Chalcedonensis Concilij, Iustiniano Principe compellente, damnare post mortem cum Iba, & Theodoro Episcopis censuerunt; dum constet eum laudabilium virorum testimonijs, clarissimè Ecclesiæ doctorem fuisse. Vixit usque ad Imperium senioris Leonis.

TYRANNIVS Ruffinus, scripsit ad quemdam Paulinum Presbyterum, de benedictionibus Patriarcharum, triplici intelligentia librum; satis succinctum, & clara breuitate compositum. Hic autem iuxta mysticum sensum, ea quæ de Dan filio Iacob, scripta sunt, non rectè de Domino nostro interpretatur; dum proculdubio ad Antichristum eadem pertinere sanctorum Patrum probet assertio.

VERGVNDVS Africanus Episcopus, studijs liberalium literarum disertus, edidit carmine dactylico duos modicos breuesque libellos: quorum primum de resurrectione & iudicio scripsit, alterum verò de pœnitentia; in quo lamentabili carmine propria delicta deplorat.

VICTORINVS Episcopus composuit & ipse versibus
T t t 4 duo

duo opuscula admodum breuia: unum aduersus Manichaeos, reprobantes veteris testamenti Deum, veramque Incarnationem contradicentes: alium autem aduersus Marcionistas, qui duo principia, id est, duos Deos fingunt; unum malum, iustum creaturarum conditorem, & retributorem factorum; alterum bonum, animarum susceptorem, & indultorem criminum.

ITATIVS Prouincia Gallæcia Episcopus, secutus chronicam Eusebij Casariensis Episcopi, sive Hieronymi Presbyteri, quæ usque hodie in Valentis Augusti Imperium edita declaratur, de hinc ab anno primo Theodosij Augusti, usque in annum Imperij Leonis octauum, subiunctam sequitur historiam: in qua magis barbararum gentium bella crudelia narrat, quæ premebant Hispaniam. Decessit sub Leone Principe, ultima iam penè senectute; sicut etiam præfationis suæ demonstratur indicio.

EVSEBIVS Dorolitanae urbis Episcopus; hic in cœtu Chalcedonenſis Concilij, contra Dioscorum hereticum Alexandrinae urbis Episcopum, librum obtulit, ac præſenti Synodo omnes Dioscori errores & blasphemias recitauit. Hunc enim ad sanctum Flavianum Constantinopolitanum Episcopum idem Dioscorus, in Ephesina secunda Synodo, excommunicationis sententia deiecerat; eo quod pro orthodoxa fide contra heresem repugnaret. Unde postea idem Eusebius, in Chalcedonenſi Synodo innumerabilium malorum eius crimina, vel blasphemias detegens, damnationis eius sententiam super eum à sancto Concilio imprecatur: scilicet, ut quod iniuste ille alijs intulerat, in eum iuste retorqueatur.

CEREALIS Castulensis Ecclesiae Episcopus: hic dum apud Carthaginensem Africae Prouinciae urbem venisset, & de fide sanctæ Trinitatis cum Maximiano Ammonitarum Episcopo concertatus est, respondens propositionibus eius non eloquiorum argumentis, sed testimonijs sanctarum scripturarum. Extat hoc ipsum eiusdem opusculum, decem & nouem responsionum capitulis præsignitum.

FERRANDVS Carthaginensis Ecclesiae Diaconus, multum in sacris scripturis floruisse asseritur, multasque cum beato Fulgentio propositiones alternis epistolis habuisse narratur. Iste ad Pelagium & Anatolium, Romanos Diaconos, consulentes eum, utrum liceat quemquam damnare post mortem, edidit rescriptum, ubi inter alia sic loquutus est dicens: Quid prodest dormientibus perturbare? Siquis adhuc incorpore mortis huius accusatus, & damnatus ante quam mereretur absolui, de Ecclesia raptus est, absolui

non

non potest ulterius humano iudicio. Siquis accusatus & absolutus ante diem sacri examinis, repentina vocatione præuentus est, intra sinum matris Ecclesiae constitutus, diuino intelligendus est iudicio reſeruari: de hoc nullus homo potest manifestam proferre sententiam; cui si Deus indulgentiam dedit, nihil nocet nostra seueritas; sed si supplicium præparauit, nihil prodest nostra benignitas.

PETRVS Ilerdensis Hispaniarum Ecclesiae Episcopus, edidit diuersis solennitatibus congruentes orationes; ut Missas elegantis sensu, & aperto sermone.

MARCELLINVS Italiae Presbyter, scripsit Theodosio minori, Arcadioque Imperatoribus opusculum unum, in quo reſexit gesta Episcoporum, qui ad destructionem homocision Arimini conuenerunt: quique ita totum mundum perfidia impij dogmatis turbauerunt, ut vix pauci Antistites existerent, qui inuolabili fidei cultu perseuerarent. Exponit quoque de Ario dum ad Synodum pergeret, cum Alexandro disputaturus, qualiter conuersus in via ad necessariam causam, viscera eius fuissent diffusa. De fine quoque Oſij Cordubensis urbis Episcopi, qui metu Imperatoris, fidem præuaricatus, perfidiae assertor, & impietatis effectus fuerat assequutor, sic talia profert: Nam post impiam (inquit) Oſij præuaricationem, dum sanctus Gregorius Eliberitanus Episcopus, in Cordubensi urbe, iuxta Imperiale decretum fuisset adductus, ac minime vellet illi communicare, commotus Oſius dicit Clementino Constantij Praefecti Vicario, ut mitteret eum in exilium: at ille, non audeo, inquit, Episcopum in exilium mittere, nisi prius eum ab Episcopatu deieceris. Ut autem vidit sanctus Gregorius, quod Oſius vellet ferre sententiam, appellat Christum totis fidei suæ visceribus, exclamans ita: Christe Deus, qui venturus es iudicare viuos & mortuos, nepatiaris hodie humanam proferri sententiam aduersus me minimum seruum tuum; qui pro fide nominis tui, ut reus assistens, spectaculum factus sum: sed tu ipse, quaeso, in causa tua hodie iudica; ipse sententiam proferre dignare per ultionem. Non ego quasi metuens, exilium fugere cupio; cum mihi pro tuo nomine nullum supplicium graue sit; sed ut multi præuaricationis errore liberentur, quum præsentem viderint ultionem. His dictis, ecce repente Oſius residens fastu quasi Regalis imperij, cum sententiam conaretur exprimere, os vertit, distorquens pariter & cervicem, & de sessu interram eliditur, atque ilico expirauit. Tunc admirantibus cunctis, etiam Clementinus ille gentilis exauit; & licet esset iudex, tamen timens ne in se simile supplicium iudicaretur,

caretur, prostravit se ad pedes sancti viri, obsecrans, ut sibi parceret, qui in eum divina legis ignoratione peccasset; Et non tam proprio arbitrio, quam mandantis imperio. Inde est, quod solus Gregorius vindicantium integram fidem, neque in fugam versus est, neque passus est exilium. Unusquisque enim timuit de illo ulterius iudicare.

FINIS.

INDEX LOCORVM

SACRÆ SCRIPTURÆ, QVÆ, ET
quemadmodum in hac Conciliorum Collectione
citantur. Literæ p.m.f.principium, medium,
finemq; paginæ, vbi quidq; habetur,
demonstrant.

GENESIS.

- Cap.1.A. In principio fecit Deus cœlum,&terram.46.m.
2.A. Et factus est homo in animam viuentem. 669.f.
Ibid.D. Erunt duo in carne vna.232.m.
22.C. In femine tuo benedicentur omnes gentes.312.f.
49.B. Lauabit in vino stolâ suâ,& in sanguine vnae pallium suum.314.m.

EXODVS.

- Cap.1.A. Septuaginta animæ ingressæ sunt cum Iacob in Ægyptum.
665. f.
20.A. Non facies tibi sculptile, neque omnem similitudinem, quæ est in
cœlo desuper, & quæ in terra deorsum, nec eorum quæ sunt in aquis
sub terra; non adorabis ea, neque coles.599.p.704.f.
Ibid.B. Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum: neq; enim inson-
tem habebit Dominus eum, qui assumpserit nomen Domini Dei sui
frustra.424.p.713.p.
21.C. Si quis furatus fuerit hominẽ,& vendiderit, conuictus quòd morte
moriatur. 495.p.
22.C. Qui immolat dijs, occidetur, præterquam Domino soli. 599.p.
Ibid.D. Principem populi tui non maledices. 379.p.
23. C. Ecce mitto Angelum meum, qui præcedat te, & custodiat te in
via,& introducat te ad locum, quem præparavi: obserua eum, & audi
vocem eius: quia est nomen meum in illo. 312.f.
25. A. Et facies arcam testimonij ex lignis imputribilibus, duorum cu-
bitorum & dimidij longitudinem, & cubiti & dimidij latitudinem, &
cubiti & dimidij altitudinem: & inaurabis eam auro puro: extra & in-
tra inaurabis eam. 668.p.

LEVITICVS.

- Cap.15.A. Omnis homo ad proximam sanguinis sui non accedat, vt
reuelet turpitudinem eius.85.p.
Ibid.D. Anima, quæ fecerit de abominationibus istis quidpiam, peribit
de medio populi sui. ibidem.
19.A. Sancti estote, quoniam & ego sanctus sum, dicit Dominus.431.m.

INDEX LOCOR.

- Ibid.C. Non periurabis in nomine meo, nec pollues nomen Domini Dei tui: ego Dominus. 713.p.
21.B. Sacerdos ad hominem mortuum non accedat. 625.m.
Ibid.C. Vxorem virginem accipiat Sacerdos. 53.p.
26.A. Non facietis vobis idolum, & sculptile, nec titulos erigatis, nec insignem lapidem ponetis in terra vestra, vt adoretis eum. 705.p.

N V M E R I.

CAp. 22.B. Ora ad Dominum, vt auferat à nobis serpentes. 666.m.

D E V T E R O N O M I V M.

- CAp. 6.B. Dominum Deum tuum adorabis, & ipsi soli seruias. 705.p.
15.C. Si fratrem tuum Hebraeum redemeris, seruiet tibi septem annis, & liberum abire permittes. 495.p.
17.A. Vir aut mulier, qui faciant malum in conspectu Domini Dei sui, & transgrediantur pactum illius, vt vadant, & seruiant dijs alienis, & adorent eos, solem & lunam, & omnem militiam caeli, quae non precepi; & hoc tibi fuerit nunciatum, audiensque inquisieris diligenter, & verum esse repereris, & abominatio facta est in Israel, educes virum, ac mulierem, qui rem sceleratissimam perpetrarunt, ad portam ciuitatis tuae, & lapidibus obruentur. 599.p.
19.D. Non vnus stet contra alium: sed in ore duorum, vel trium testium stet omne verbum. 102.f.
22.B. Non arabis in boue, & asino simul. 309.f.
33.B. Perfectio tua, & doctrina tua viro sancto tuo Domine: vt ponat thymiana in furore, & holocausta super altare tuum. 495.m.

1. R E G V M.

- CAp. 2.E. Si peccauerit vir in virum, placari ei potest Deus: si quis autem peccauerit in Deum, quis pro eo rogaturus est? 621.f.
Ibid.F. Honorificantes me honorificabo: qui autem contemnunt me, erunt ignobiles. 622.p.
26.B. Quis enim extendit manum suam in christum Domini, & innocens erit? 712.f. 358.p.

2. R E G V M.

- CAp. 1.B. Quare non timuisti manum tuam mittere, vt occideres christum Domini. 712.f.
Ibid.C. Sanguis tuus super caput tuum: os enim tuum loquutum est aduersum te. 426.f.

1. P A R A-

S. SCRIPTURAE.

1. P A R A L I P O M E N O N.

- CAp. 15.A. Vos Sacerdotes & Leuitae, afferte arcam Domini Dei Israel ad locum, qui paratus est. 495.m.
16.E. Leuate sacrificium, & venite in conspectum eius, & adorate Dominum in decore sancto. 495.m.

2. P A R A L I P O M E N O N.

CAp. 19.B. Sit timor Domini vobiscum, & cum diligentia cuncta facite. 495.m.

I O B.

- CAp. 9.D. Et in carne mea videbo Deum. 665.f.
29.C. Benedictio perituri super me veniebat, & cor viduae consolatus sum. 426.m.
30.D. Flebam quondam super eum, qui afflictus erat, & compatiabatur anima mea pauperi. 426.m.
40.B. Nerui testiculorum eius perplexi sunt. 429.m.

P S A L T E R I V M.

- PSal. 2.B. Pete à me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam, & possessionem tuam terminos terrae. 231.m.
4.A. In tribulatione dilatasti me. 229.p.
14.B. Pecuniam suam non dedit ad usuram. 189.f.
15.B. Caro mea requiescet in spe. 314.f.
Ibid. Nec dabis sanctum tuum videre corruptionem. ibid.
21.B. De ventre matris meae Deus meus es tu. 386.p.
Ibid.C. Foderunt manus meas, & pedes meos; dinumerauerunt omnia ossa mea. 314.m.
28.A. Afferto Domino gloriam & honorem. 339.f.
33.A. Magnificate Dominum mecum, & exaltemus nomen eius in vnum. 230.m.
39.C. Non celauit misericordiam tuam, & veritatem tuam à congregatione multa. 211.m.
44.A. Eructauit cor meum verbum bonum. 312.f.
Ibid. Speciosus forma praefilijs hominum. 313.p.
49.B. Tu verò odisti disciplinam, & proiecisti sermones meos post te. 167.p.
57.A. Iustè iudicate filij hominum. 675.f.
62.A. Sitiuit te anima mea; quàm multipliciter & caro mea. 665.p.
64.A. Ad te omnis caro veniet. 665.m. 667.p.
67.A. Qui habitare facit vnanimes in domo. 495.p.
77.E. Immisit in eis muscam caninam. 666.p.

VVV 2 84.C. Mi-

INDEX LOCOR.

- 84.C. Misericordia & veritas obuauerunt sibi: iustitia & pax se complexæ sunt. 425.p.
86.A. Et homo factus est in ea; & ipse fundauit eam Altissimus. 312.f.
94.A. Exultemus in Domino, & iubilemus Deo salutari nostro. 230.f.
98.A. Moyses, & Aaron in sacerdotibus eius. 208.m.
101.D. Tu autem idem ipse es, & anni tui non deficient, 316.p.
Ibid. In conueniendo populos in vnum, & regna, vt seruiant Domino 230.m.
104.B. Nolite tangere christos meos. 358.p. 712.f.
Ibid.E. Dixit, & venit locusta, & bruchus. 666.p.
109.A. Ex vtero, ante Luciferum genui te. 312.f.
131.D. Viduam eius benedicens benedicam, & pauperes eius saturabo panibus. Sacerdotes eius induam salutari, & sancti eius exultatione exultabunt. 495.f.
138.D. Nonne qui te oderunt, Domine, oderam illos, & super inimicos tuos tabescebam? 695.f. 711.p.
146.A. Incipite Domino in confessione. 206.f.
Ibid. Magnus Dominus noster, & magna virtus eius, & sapientia eius non est numerus. 545.p.

PROVERBIA SALOMONIS.

- Cap. 8.C. Dominus creauit me in initio viarum suarum. 313.p.
Ibid. Necdum erant abyssi, & ego iam concepta eram. ibid.
14.D. Iustitia eleuat gentes, miseros facit populos peccatum. 585.p.
19.A. A Deo præparatur viro vxor. 53.m.
Ibid.D. Pestilenti flagellato stultus sapientior erit. 377.m.
22.B. Eijce derisorem, & exibit cum eo iurgium. 549.f.
24.B. Erue eos, qui ducuntur ad mortem, & qui trahuntur ad interitum, liberare non cesses. 426.f.
Ibid.C. Cognoscere personam in iudicio, non est bonum. 673.f.
31.D. Multæ filia congregauerunt diuitias; tu autem supergressa es vniuersas. 229.m.

ECCLESIASTES.

- Capit. 4.C. Væ soli, quia cum occiderit, non habet subleuantem: 558.m.

CANTICA CANTICORVM.

- Cap. 2.A. Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias. 229.f.
5.B. Manus meæ distillauerunt myrrham, digiti mei guttam. 314.f.
6.B. Vna est amica mea, vna est sponsa mea, vna est genitricis suæ filia: 232.m.

SAPIEN-

S. SCRIPTURAE.

SAPIENTIA.

- Cap. 1.C. Os, quod mentitur, occidit animam. 732.p. 736.f.
7.D. Splendor est lucis æternæ. 546.p.

ECCLESIASTICVS.

- Cap. 7.B. Noli narrare mendacium aduersus fratrem tuum, neque amico similiter facias. 736.f.
19.A. Qui spernit minima, paulatim decidet in maxima. 434.f.

ISAIAS.

- Cap. 2.A. Erit in nouissimis diebus præparatus mons in vertice montium, & eleuabitur super colles: & fluuet ad eum omnes gentes, & ibunt populi multi, & dicent: Venite ascendamus ad montem Domini, & ad domum Dei Iacob. 231.f.
7.C. Ecce virgo in vtero concipiet, & pariet filium. 313.p.
9.B. Paruulus natus est nobis, filius datus est nobis. 313.p.
Ibid.D. Vestimentum mixtum sanguine erit in combustionem, & cibus ignis. 706.p.
29.D. Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longè est à me: sine causa autem colunt me, docentes doctrinas & mandata hominum. 497.f.
Ibid.G. Equidem hæc captiuitas à forti tollitur, & quod ablatum fuerat, à robusto saluatur. 232.f.
30.A. Væ filiis desertionis, dicit Dominus: fecistis consilium non per me, & sponsonem non per spiritum meum, adijcere peccatum super peccatum. 424.m.
32.D. Erit cultus iustitiæ silentium. 549.m.
34.A. Inebriatus est gladius meus in caelo. 358.f.
40.G. Deus sempiternus, Dominus creans fines terræ, non laborabit, neque deficiet. 316.p.
45.A. Ego Dominus & non est alius: in memetipsum iuravi. 426.p.
Ibid.B. Rorate caeli desuper, & nubes pluant iustum. 313.p.
Ibid. Aperiatur terra, & germinet saluatorem, & iustitia oriatur simul. ibidem.
47.B. Dedi populum meum in manu tua: non posuisti eis misericordiam; aggrauasti iugum valde. Descende in puluere, sede tacens, & intra in tenebras. Veniet super te malum, & nescies, & irruet repente calamitas, quam non poteris expiare. 497.m.
48.C. Et nunc Dominus misit me, & Spiritus sanctus. 548.m.

VVV 3

50.B.C.

INDEX LOCOR.

- 50.B.C. Non sum contumax, neque contradico: corpus meum dedi percutientibus. 315.p.
 Ibidem. Posui scapulas meas ad flagella, & maxillas ad palmas. *ibidem.*
 52.C. Mandamini, qui fertis vasa Domini. 432.p.
 53.A. Homo in plaga, & sciens ferre infirmitates: Verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit. 314.f.
 55.B. Ecce gentem, quam nesciebas, vocabis: & gentes, quæ non cognouerunt te, ad te current. 232.p.
 56.C. Domus mea, domus orationis vocabitur omnibus gentibus. 200.f. 231.f.
 58.B. Dissolue colligationes impietatis, solue fasciculos deprimentes. 424.f.
 60.A. Surge, illuminare Hierusalem, quia venit lumen tuum, & gloria Domini super te orta est: & ambulabunt gentes in lumine tuo, & reges in splendore ortus tui. Leua in circuitum oculos tuos, & vide: omnes isti congregati sunt, & venerunt tibi. 232.p.
 Ibid.B. Et ædificabunt filij peregrinorum muros tuos, & reges eorum ministrabunt tibi. 232.p.
 Ibid. Gens enim & regnum, quod non seruerit tibi, peribit. *ibid.*
 63.A. Quis est iste, qui venit de Edon, tinctis vestibus de Bosra? Quare rubrum est vestimentum tuum, tanquam calcantium in torculari? 315.p.
 66.C. Nunquid qui alios parere facio, ipse non pariam? dicit Dominus. 313.p.

HIEREMIAS.

- C**Ap. 5.F. Iniquitates nostræ declinauerunt ista, & peccata nostra amouerunt bona à nobis: quia inuenti sunt in populo meo impij, & laqueos statuerunt ad dispergendos viros, & comprehenderunt. Vt laqueus instans plenus volatilibus, sic domus eorum plenæ dolore. 424.m.
 11.D. Venite, mittamus lignum in pane eius. 314.m.
 17.A. Peccatum Iudæ scriptum est stylo ferreo, in vngue adamantino. 703.f.
 18. Repentè loquar aduersus gentem, & aduersus regnum, vt eradicem & destruam, & disperdam illud. Si poenitentiam egerit gens illa à malo suo, quod loquutus sum aduersus eam, agam & ipse poenitentiam super malo, quod cogitavi, vt facere in ei. 428.p.
 23.C. Propheta namq; & Sacerdos polluti sunt, & in domo mea inueni malum eorum, ait Dominus. 497.p.
 30.D. Ecce furor Domini egrediens, procella ruens in capite inapiorum conquiescet. 497.p.
 31.A. Et congregabo illos ab extremis terræ in die festo. 80.f.
 Ibid.E. No-

S. SCRIPTURAE.

- Ibid.E. Nouum creatum est super terram. 700.f.
 48.B. Væ his, qui faciunt opus Domini fraudulenter, & desidiosè. 576.m. 621.m.

T H R E N I.

- C**Ap. 5.C. Dissolutum est gaudium cordis nostri, versus est in lacum chorus noster. 498.f.

E Z E C H I E L.

- C**Ap. 3.D. & 33.B. Fili hominis, speculatorem dedi te domus Israël: Audiens ergo ex ore meo sermonem, annunciabis eis ex me. Si dicente me ad impium: Impie morte morieris, non annunciaueris ei, neque loquutus fueris, vt auertatur à via sua impia, & viuat: ipse quidem in iniquitate sua morietur, sanguinem autem eius de manu tua requiram. 86.m.
 18.E. Filius non portabit iniquitatem patris. 353.m.
 33.C. Nolo mortem peccatoris, sed vt conuertatur, & viuat. 21.p. 102.f. 554.p.
 Ibid. Si dixero iusto, quod vita viuat; & confusus in iustitia sua fecerit iniquitatem, omnes iustitiæ obliuioni tradentur, & in iniquitate sua, quam operatus est, in ipsa morietur. Si autem dixero impio: Morte morieris; & egerit poenitentiam à peccato suo, vita viuet, & non morietur. 428.p.

O S E E.

- C**Ap. 4.A. Propter hoc lugebit terra, & infirmabitur omnis, qui habitabit in ea. 584.f. 694.p.
 6.D. Misericordiam volui, & non sacrificium. 427.p.
 13.D. O mors, ero mors tua, o inferne, ero morsus tuus. 702.f.

Z A C H A R I A S.

- C**Ap. 12.C. Videbunt, in quem confixerunt. 315.p.

M A L A C H I A S.

- C**Ap. 2.B. Labia Sacerdotis custodiunt scientiam, & legem de ore eius exquirunt: quia Angelus Domini exercituum est. Lex veritatis in ore eius, & iniquitas non est inuenta in labijs eius: in pace dirigens ambulauit, & multos auertit ab iniquitate. 495.m. 736.f.

INDEX LOCOR.

M A T T H A E V S.

- C**Ap.3.D. Hic est filius meus, in quo benè complacui, ipsum audite. 45.p.
- 5.F. Sit sermo vester: est, est; non, non: quod autem plus his est, à malo est. 425.f.
- 6.B. Cum oratis, dicite: Pater noster, qui es in caelis. 336.f.
- 7.B. Attendite a falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. 497.m.
- 10.A. Euntes per vniuersum mundum prædicate Euangelium regni: appropinquavit enim regnum caelorum: dæmonia eiijcite, claudos curate, leprosos mundate, mortuos suscite. 495.f.
- Ibid. Gratis accepistis, gratis date. 255.m.
- Ibid.C. Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem nō possunt occidere. 317.p.
- Ibid.D. Qui me confessus fuerit coram hominibus, confitebor eum coram Patre meo, qui in caelis est. 652.m.
- 12.C. Qui non est mecum, contra me est: & qui non congregat mecum, spargit. 497.f.
- Ibid. Ex ore tuo iustificaberis, & ex ore tuo condemnaberis. 426.f.
- 14.C. Væ homini illi, per quem filius hominis tradetur in manibus peccatorum: bonum erat illi, si natus non fuisset homo ille. 497.p.
- 15.C. Non sum missus, nisi ad oues, quæ petierant domus Israel. 437.f.
- * *Collecti, est pag. 660.p.* Ibid.E. Vbicunq; fuerint duo vel tres * congregati in nomine meo, ibi ero in medio eorum. 166.p. 201.m. 718.f. 729.f.
- 16.C. Porta inferi non præualebunt aduersus eam. 646.p.
- Ibid. Vobis datæ sunt clauæ regni caelorum. 47.m.
- Ibid. Quodcunq; ligaueris super terram, erit ligatum & in caelo, & quodcunq; solueris super terram, erit solutum & in caelo. 433.p.
- Ibid.D. Quid enim prodest homini, si mundum vniuersum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur? 497.f.
- 18.C. Amen dico vobis, si duo ex vobis consenserint super terram de omni re, quamcunq; petierint, fiet illis à Patre meo, qui in caelis est. 586.p.
- 19.A. Quod Deus iunxit, homo non separet. 53.m.
- 24.B. Et prædicabitur hoc Euangelium regni in vniuerso orbe, in testimonium omnibus gentibus: & tunc veniet consummatio. 231.p.
- Ibid.D. Quis putas, est fidelis seruus & prudens, quem constituet Dominus super familiam suam, vt det illis cibum in tempore opportuno? Beatus ille seruus, quem quum venerit dominus eius, inuenerit sic facientem. Amen dico vobis, quoniam super omnia bona sua constituet eum. 495.f.
- Ibid. Si autem dixerit malus seruus ille in corde suo: Moram facit dominus meus venire; & coeperit concutere conseruos suos, & ancillas; manducet autem & bibat cum ebrijs, veniet dominus serui illius in die,

S. SCRIPTURAE.

- in die, qua non sperat, & hora, qua ignorat, & inutilem seruum mittet in tenebras exteriores: ibi erit fletus & stridor dentium. 498.p.
- 25.B. Quia in pauca fuisti fidelis, in multa te constituam. 454.m.
- Ibid.D. Venite benedicti patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est à constitutione mundi. 209.f.
- Ibid. Discedite à me maledicti, nescio vos: ite in ignem æternum, qui præparatus est diabolo, & angelis eius. ibid.
- 26.C. Coenantibus autem eis, accepit Iesus panem, & benedixit, ac fregit. 708.f. 773.f.
- Ibid. Et hymno dicto, exierunt in montem Oliueti. 338.f.
- Ibid.D. Tristis est anima mea, vsque ad mortem. 313.m.
- Ibid. Mi Pater, si possibile est, transeat à me calix iste: veruntamen non sicut ego volo, sed sicut tu vis. 701.p.
- Ibid. Vigilate & orate, ne intretis in tentationem. 737.m.
- Ibid. Spiritus promptus, caro autem infirma. 318.p.
- 28.C. Ite, docete omnes gentes * in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. 699.m.

M A R C V S.

- C**Ap.9.F. Quia si quis scandalizauerit vnum de pusillis istis, qui in me credunt, expedit ei, vt ligetur collo eius mola asinaria, & proijciatur in mare. 497.m.
- 12.B. Cauete ab his, qui deuorant domos viduarum, simulantes longam orationem: hi accipient damnationem maiorem. 497.m.
- 14.B. Inuenietis hominem aquam baiulantem. 80.m.
- Ibid.C. Et manducatis illis, accepit Iesus panem, & benedicens fregit, & dedit eis. 709.p.
- Ibid.D. Vigilate & orate, ne intretis in tentationem: quia nescitis qua hora dominus vester venturus sit. 498.p.

L V C A S.

- C**Ap.1.C. Ave Maria, gratia plena: Dominus tecum: benedicta tu inter mulieres. Ecce in vtero concipies, & paries filium, & vocabitur nomen eius Emmanuel. 700.p.
- 2.B. Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. 232.f. 339.p. 417.m.
- 3.B. Videbit omnis caro salutare Dei. 666.f. 667.p.
- Ibid.C. Neminem conculcatis, neq; calumniam faciatis, & contenti estote stipendijs vestris. 497.m.
- 6.C. Diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos. 424.f.
- Ibid.E. Dimittite, & dimittetur vobis. Si autem nō dimiseritis, nec pater vester caelestis dimittet vobis peccata vestra. ibid.
- 10.C. Qui vos spernit, me spernit: & qui me spernit, eum spernit, qui misit me. 497.f.
- Ibid.F. Quidquid supererogaueris, ego cum rediero, reddam tibi. 214.f.
- 18.F. Ecce

INDEX LOCOR.

- C.18.F. Ecce ascendimus Hierosolymā: & consummabuntur omnia, quæ scripta sunt per Prophetas de filio hominis: tradetur enim gētibus, & illudetur, & flagellabitur, & conspuetur; & postquam flagellauerint, occident eum, & die tertia resurget. 315. m.
19.B. Venit enim filius hominis quærere & saluum facere, quod perierat. 496. m.
Ibid. Ecce dimidium bonorum meorum, domine, do pauperibus; & si quid aliquem defraudaui, reddo quadruplum. ibid. f.
22.B. Accepto pane, gratias egit, & fregit, & dedit eis. 709. p.
Ibid. C. Iudæ, osculo filium hominis tradis? 315. f.
Ibid. E. Pater non mea voluntas, sed tua fiat. 645. f.
24.F. Palpate, & videte: quia spiritus carnem & ossa non habent, sicut me videtis habere. 670. m.

J O A N N E S.

- Cap. 1. A. Omnia per ipsum facta sunt. 313. m.
1. B. Verbum caro factum est, & habitauit in nobis. 313. p. 386. m. 546. f. 666. f. 700. p.
Ibid. D. Ecce post me venturus est, qui ante me factus est, cuius nō sum dignus, vt soluam corrigiam calceamenti. 700. f.
Ibid. F. Tu vocaberis Cephass. 525. m.
2. C. Quod signum ostendis nobis, quia hæc facis? Et dixit Iesus: Solui te hoc templum, & post triduum suscitabo illud. Hoc autem dixit de templo corporis sui. 315. f.
3. A. Spiritus vbi vult, spirat: & vocem eius audis, & nescis vnde veniat, aut quò vadat. 650. p.
Ibid. B. Nemo ascendit in cœlum, nisi qui descendit de cœlo, filius hominis. 316. f.
6. D. Non veni voluntatem meam facere, sed voluntatem eius, qui misit me. 313. m. 701. p.
7. E. Nolite iudicare secundū faciem, sed iustum iudicium iudicate. 673. f.
8. D. Tu quis es? principium, qui & loquor vobis. 670. m.
10. C. Alias oues habeo, quæ non sunt ex hoc ouili: & illas oportet me adducere: vt sit vnus grex, & vnus pastor. 231. p.
10. C. Potestatem habeo ponendi animam meam, & potestatem iterum sumendi eam. 317. m. 670. f.
Ibid. F. Ego & Pater vnum sumus. 313. m. 316. f.
11. G. Oportebat Christum mori pro gente; & non tantum pro gente, sed vt filios Dei, qui erant dispersi, congregaret in vnum. 230. m.
12. D. Qui mihi ministrat, me sequatur. 735. p.
13. A. Surgēs Iesus à cœna, & ponens vestimenta sua, coepit lauare pedes discipulorum dicens: Si ego laui pedes vestros dominus & magister vester, & vos debetis alter alterius lauare pedes. 735. p.
14. A. Ego sum via, veritas, & vita. 313. m.
Ibid. D. Pater maior me est. ibid.

Cap. 16. A.

S. SCRIPTURAE.

- Cap. 16. A. Nisi abiero ego ad Patrem, Paraclētus nō veniet ad vos. 45. m.
Ibid. B. Omnia quæ habet Pater, mea sunt. 316. f.
Ibid. D. Ego à Patre exiui, & à Deo veni in hunc mundum. 45. m.
17. A. Sicut dedisti ei potestatem omnis carnis: vt omne quod dedisti ei, non pereat, sed habeat vitam æternam. 667. m.
19. F. Et inclinato capite tradidit spiritum. 669. f.
21. E. Simon Petre, si diligis me, pasce oues meas. 496. p.
24. G. Oportebat Christum pati, & resurgere à mortuis die tertia. 319. f.

ACTA APOSTOLORVM.

- Cap. 1. B. Non est vestrum nosse tempora vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate. 378. f.
4. B. Nec enim nomē aliud est sub cœlo datum hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri. 387. p.
5. A. Vt quid Satanas impleuit cor tuum, mentiri te Spiritui sancto? quia non es hominibus mentitus, sed Deo. 730. p.
8. D. Pecunia tecum sit in perditionem: quoniam donum Dei existimasti per pecuniam possideri. 430. m.
9. A. Saule, Saule, quid me persequeris? 497. f.

EPISTOLA AD ROMANOS.

- Cap. 3. C. Quoniam ex operibus legis non iustificabitur omnis caro. 666. f. 667. f.
4. D. Traditus est propter delicta nostra, mortuus est propter expiationem nostram, resurrexit propter iustificationem nostram. 386. f.
5. B. Si enim quum inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem filij eius. 317. p.
9. D. Cui enim vult Deus miseretur, & quem vult indurat. 351. f.
10. E. Corde creditur ad iustitiam, oris autem confessio fit ad salutem. 201. m. 697. f.

EPISTOLA I. AD CORINTHIOS.

- Cap. 2. B. Si enim cognouissent, nunquam dominum gloriæ crucifixissent. 316. f.
4. D. Quid horum vultis? in virga veniam ad vos, an in charitate, & spiritu mansuetudinis? 86. f.
6. B. Sed vos iniuriam facitis & fraudatis; & hoc fratribus. An nescitis quia iniqui regnum Dei non possidebunt? 454. m.
10. A. Nolo vos ignorare fratres, quoniam patres nostri omnes sub nube fuerunt, & omnes mare transierunt, & omnes in Mose baptizati sunt in nube, & in mari. 335. p.
Ibid. E. Nonne qui edunt hostias, participes sunt altaris? 594. m.
11. B. Dominus Iesus, in qua nocte tradebatur, accepit panem, & gratias agens, fregit & dixit: Accipite & manducate: hoc est corpus meum. 709. p.
Cap. 12. B.

INDEX LOCOR.

- Cap. 12. B. Quia siue Iudæi, siue Græci, siue serui, siue liberi, vnum spiritum in Christo potati sumus. 496. p.
22. C. Maledici regnum Dei non possidebunt. 379. p.

EPISTOLA. 2. AD CORINTHIOS.

- Cap. 2. D. Christi bonus odor sumus Deo, in his qui salui fiunt, & in his qui pereunt; alijs quidem odor mortis, in mortem; alijs autem odor vitæ, in vitam. 717. m.
4. D. Et si exterior homo corrumpitur, sed interior renouatur de die in diem. 665. p.
8. B. Cum esset diues, pauper factus est; vt illius inopia nos diuites effemus. 313. f.
13. A. An experimentum quæritis eius, qui in me loquitur? Christus non infirmatur, sed potens est in vobis. Nam etsi crucifixus est, ex infirmitate nostra, sed viuit ex virtute Dei. 316. p.

EPISTOLA AD GALATAS.

- Cap. 1. A. Si quis vobis aliter euangelizauerit, præterquam quod euangelizatum est vobis, anathema sit. 48. f.
Ibid. C. Non consensu carni & sanguini. 667. p.
6. A. Inuicem onera vestra portate: & sic adimplebitis legem Christi. 676. f.

EPISTOLA AD EPHESIOS.

- Cap. 4. C. Non occidat sol super iracundiam vestram; & nolite locum dare diabolo. 551. m.
5. D. Implemini spiritu, loquentes vos in psalmis, & hymnis, & canticis spiritualibus. 338. f.

EPISTOLA AD PHILIPPENSES.

- Cap. 2. A. Qui quum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est, esse se æqualem Deo: sed semetipsum exinaniuit, formam serui accipiens. 313. f.
Ibid. Vt homo, humiliavit semetipsum, factus obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis. 315. f.

EPISTOLA AD COLOSSENSIS.

- Cap. 1. C. Primogenitus omnis creaturæ; ipse est ante omnes, & omnia in illis constant. 313. f.
3. A. Mortificate membra vestra, quæ sunt super terram; id est, fornicationem & immunditiam, concupiscentiam malam, & avaritiam. 431. m.

Ibid. C.

S. SCRIPTURAE.

- Ibid. C. Omnia quæ facitis, aut in verbo, aut in opere, omnia in nomine Domini nostri Iesu Christi facite, gratias agentes Deo. 191. m.

EPISTOLA. 1. AD THESSALONICENSES.

- Cap. 4. C. De dormientibus autem nolo vos contristari, sicut & ceteri, qui spem non habent. 224. p.
5. D. Probate quæ bona sunt, & tenete. 119. m.

EPISTOLA. 1. AD TIMOTHEVM.

- Cap. 1. C. Venit in hunc mundum, peccatores saluos facere. 386. m.
2. A. Obsecro igitur, primum omnium fieri obsecrationes, postulationes, gratiarum actiones, pro omnibus hominibus, pro regibus, & pro omnibus, qui in sublimitate sunt. 339. p.
Ibid. Qui omnes homines vult saluos fieri, & ad agnitionem veritatis peruenire. 102. f.
Ibid. D. Mulier in silentio discat, cum bona conscientia: docere autem mulieri non permitto, neq; dominari in virum, sed esse in silentio. 35. f.
3. A. Oportet Episcopum irreprehensibilem esse. 342. m.
Ibid. Vnius vxoris virum. 53. p.
Ibid. B. Non neophytum: ne in superbiam elatus, in iudicium incidat, & in laqueum diaboli. 18. p.
4. B. Pietas ad omnia utilis. 424. f. 676. m.
Ibid. C. Exemplum est fidelium, in verbo, in conuersatione, in fide, in charitate, in castitate: vt profectus tuus manifestus sit omnibus. 496. p.
6. B. Victu & regimento, his contenti simus. 180. m.
Ibid. C. Certa bonum certamen fidei, apprehende vitam æternam, in qua vocatus es, & confessus bonam confessionem coram multis testibus. 201. m.

EPISTOLA. 2. AD TIMOTHEVM.

- Cap. 4. A. Prurientes auribus, à veritate auditum auertunt, ad fabulas autem conuertuntur. 312. p.

EPISTOLA AD TITVM.

- Cap. 1. C. Vt potens sit exhortari in doctrina sana, & contradicentes reuincere. 550. p.

EPISTOLA IACOBI.

- Cap. 1. D. Si quis putat se religiosum esse, non refrænans linguam suam, sed seducens cor suum, huius vana est religio. 549. m.
Ibid. Religio munda & immaculata apud Dominum & Patrem hæc est,

Xxx visitare

IND. LOC. S. SCRIPT.

visitare pupillos, & viduas in tribulatione eorum, & immaculatum se custodire ab hoc seculo. 496.

2.C. Iudicium sine misericordia illi, qui non fecerit misericordiam: superexaltat autem misericordia iudicium. 424.f.

EPISTOLA. I. PETRI.

Cap. 2.D. Qui peccata nostra pertulit in corpore suo super lignum: ut peccatis mortui, iustitiæ viueremus, cuius liuore sanati sumus. 316.p.

4.A. Christo igitur passo in carne. 316.p.

5.A. Seniores obsecro confenior, pascite, qui est in vobis, gregem Dei; prouidentes non coactè, sed spontaneè, secundum Deum; nec dominantes in Cleris, sed forma facti gregis ex animo: ut quum apparuerit princeps pastorum, recipiatis immarcescibilem gloriæ coronam. 167.m. 223.m. 491.f. 495.p.

EPISTOLA. I. IOANNIS.

Cap. 3.C. In hoc manifesti sunt filij Dei, & filij diaboli: omnis qui non facit iustitiam, non est ex Deo, & qui non diligit fratrem suum. Quoniam hæc est annunciatio, quam audistis ab initio, ut diligamus alterutrum. 551.p.

Ibid. Qui odit fratrem suum, homicida est: & scitis, quia omnis homicida non habet vitam æternam in se manentem. 424.f. 551.p.

APOCALYPSIS.

Cap. 5.D. Audiui vocem cœlestis exercitus dicentium: Honor & gloria Deo nostro, sedenti in throno. 339.f.

6.B. Et erat nomen illi, mors. 599.m.

INDEX

INDEX EORVM, QVÆ POTISSIMA IN HOC CON- ciliorum opere continentur. Litera p. principium.

m. medium. f. finem paginæ, vbi quidq;
reperitur, designat.

A

Abbas Syrum nomen. 449.p. unde fluxerit. ibid.

Abbas à congregatione fratrum eligendus. 55.p.

Abbas unus non praesit duobus monasterijs. 744.p.

Abbas nihil vendat in scio Episcopo. 743.f.

Abbatess inter sunt Concilij. 440.f. 486.m. 560.f. 630.p. 647.f. 678.f. 723.p.

Abbatess, qui subscribunt in Concilij, sub Episcoporum sunt potestate. 449.f.

Ablutio pedum in cena Domini facienda. 735.p. 747.m.

Abscindens naturalia sua, non ordinandus. 181.f. ordinatus deponitur. ibidem.

Acephali. 323.p. 325.f.

Acephalorum Episcopus quid senserit de Christo. 311.m.

Acci, hodie Guadix. 150.m.

Acclamatio in Concilij cuiusmodi. 205.f. 361.m. 380.p.

Acclinis. 416.f.

Accusationes aduersus Doctores non suscipiende. 245.p.

Accusans Clericum, nec probans, excommunicatur. 170.m.

Acolythi munus. 452.p.

Actor rerum fiscalium. 304.f.

Actore non probante, reus absoluitur. 528.f.

Actores fiscalium patrimoniorum. 222.m.

Adefonsus Imperator. 144.f.

Adefonsus sextus Toletum Mauris eripuit. 270.p. 282.p.

Adolescens post mœchiam, ad communionem admittitur. 10.p.

Adulteri mariti, aut uxoris septem annorum pœnitentia. 192.p.

Adulteranti vsque ad vitæ finem, negatur communio. 15.m.

Agabro. 157.f.

Africa sex prouinciae. 275.f.

Agape mulier in haresi Priscilliana. 35.f.

Xxx 2

Agapius

INDEX

Agapius Cordubensis Episcopus. 227.f.
Agatha. 161.m.
Agenda, Missa celebratio. 325.p.
Agentes. 250.m.
Albarracin caput aliquando ecclesie Segobricens. 287.p.
Alea ludens abstinetur. 18.p.
Alfonsus Castus. 279.f.
Alfonsus Carrillo, Archiepiscopus Toletanus. 295.f.
Alleluia, carmen rusticorum. 368.f.
Alleluia calendis Januarij non dicendum. 338.p.
Alleluia quid significet. 369.p.
Alleluia in Quadragesima non dicendum. 337.f. 368.f.
Altare consecrat solus Episcopus. 122.m.
Altare non accedat, nisi peccatis abstinens. 625.p. 639.f.
Altaria denudans, aut luminaria propter iurgia subtrahens Sacerdos, nisi verè pœniteat, honore priuatur. 622.p.
Amalaricus Rex. 273.m.
D. Ambrosij litera ad Patres primi Concilij Tolet. 49.p.
D. Ambrosius de Nicæno Concilio. 63.p. 318.p.
Angaria. 222.m. 223.m. 707.f.
Angeli non Dei substantia. 117.f.
Anima humana, non Dei substantia. 46.m. 117.f.
Anima humana, non diuina. 45.f.
Anima saepe cum spiritu nominatur. 669.f.
Anima humana non prius in cælo. 117.f.
Anima ex familia Iacob, quot ingressa in Ægyptum. 685.p.
Animalibus se commiscens pœnitentia. 193.p.
Annonarius. 467.f.
Annua pœnitentia. 97.f.
Annulus Episcopo, dum ordinatur, traditur. 371.m.
Ante communionem ab uxore abstinendum. 19.p.
Anterius aut posterius nihil in Trinitate. 699.p.
Antiqua Roma. 642.f.
Apis e capite Vvamba visa volare. 135.f.
Apocalypsis recipienda. 340.m.
Apocryphi libri in Ecclesia non legendi. 190.m.
Apollinarista duas in Christo naturas negant. 649.m. 658.p.
Apostolica institutionis, ne coniugati ordinentur. 473.f.
Apostolica memoria, de Pontifice mortuo. 657.p.
Apostolus, pro Epistola. 105.p.

Apostolorum

ALPHABETICVS.

Apostolorum symbolum in Prima, & Completorio secretò dicitur. 472.f.
Apostolorum limina quotannis visitanda Episcopis, quis instituit. 275.m.
Apostata non agentes pœnitentiam, à communione alieni. 21.p.
Apparitores, qui. 567.p.
Apregius Pacensis Episcopus. 762.f.
Arabes Granatenses per Hispaniam dispersi. 748.m.
Arca in Jordane quid denotet. 335.m.
Arcabrica. 148.m.
Archidiaconi officium. 55.m. 452.f.
Archidiaconus in Concilio quid agat. 333.p. aliàs eius munus. 367.p.
Archidiaconus causas quorumlibet Concilio denunciaret. 333.m.
Archidiacono absente, Diaconus eius munere fungitur. 453.p.
Archiepiscopus Toletanus, Patriarcha. 294.p.
Archiepiscopus Toletanus successorem creat mortuo Episcopo. 276.p.
Archiepiscopus Toletanus, Primas Hispanie & Gallie Narbonensis. 275.f.
Archiepiscopi Toletani Primatus defenditur, & stabilitur. 287.m.
Archipresbyter pro Episcopo ad Concilium mittitur. 511.m.
Archipresbyterorum duo genera. 449.f.
Archipresbyter Archidiacono subest; eius munus. 56.p.
Arcobrica, hodie Arcos. 148.m.
Ariamirus Rex Suenorum. 124.m.
Ariminense Concilium respuendum. 208.f.
Arioli quantum pœniteant. 61.m.
Armenij solum vinum in sacrificio offerebant. 581.p.
Arrij errores retinens, anathema. 207.m.
Assecla. 457.p.
Asidonia, hodie Medinasidonia. 158.m.
Astigi, seu Astigis, hodie Ecija. 152.p. Augusta Firma appellata. 157.f.
Astorica, seu Asturica; Astorga. 129.m. 154.p.
Astrologia non credendum. 46.f.
Athanasicus Rex. 271.m.
D. Athanasius. 663.m.
Auaritia radix malorum. 345.f.
Auca non extat: eius sedes Burgos translata. 159.m.
Auditorium, quod nunc loquutorium. 26.f.
Auela, nunc Auila, unde dicta. 155.p.
Auiti Viennensis scripta. 763.f.
Augusta Gemella. 158.m.

Xxx 3

Augusta

INDEX

Augusta Emerita. Inscriptiones, ibidem. 524. f.
D. Augustinus. 319. m. 337. m. vir sanctissimus. 429. p. egregius doctor. 664. f. subscribit. 3. Concilio Carthaginensi. 26. m. eius epistola ad Petrum. 669. f.
Aurasius Toletanus Antistes. 770. p.
Auria, Orense hodie. 129. m. 153. m.
Auriga quid. 15. p. 30. m.
Ausona, hodie Uich. 160. f.
Austurius, Toletanus Episcopus. 768. f.
Axioma uniuersale in materia Trinitatis. 683. f.

B

B *Acauda quis, de eoq, inscriptio. 448. m.*
Badda, uxor Reccaredi. 205. f.
Balationes ante Ecclesias facientis pœnitentia. 194. f.
Balconius, Præsul Bracarenf. 44. f. 116. m.
Balemanthia in sanctorum festis prohibita. 224. m.
Balsamum in chrismate. 169. p.
Baptismalis una qualibet Ecclesia designanda. 55. p.
Baptismus gratis conferendus. 12. f. 514. p. 170. p.
Baptismus quando olim solennis. 76. m. 80. m.
Baptismus nescientibus confertur. 590. f.
Baptismus nolentibus, & amentibus confertur. 474. m.
Baptismus non iterandus. 72. m.
Baptismo sola peccata dimittuntur. 53. p.
Baptizandi symbolum discant. 187. m.
Baptizandiritus iuxta usum Romanum. 120. f.
Baptizandi mysteriũ initio Quadragesimæ clausum. 734. m. 747. p.
eodem die ostia baptisterij Pontificis manu clauduntur. ibid.
Baptizandi, quadraginta dies ante baptismum nomina dabāt. 196. p.
Baptizantur post biennium, ad fidem venientes. 11. f. & citius, si periculum imminet. ibid.
Baptizare presente Episcopo sacerdos non potest. 209. p.
Baptizati peregrè, ad Clerum nō admittuntur in alienis prouincijs. 9. p.
Baptizatis bis, aut confirmatis seculum relinquendum. 72. m.
Baptizati semel, vel inuiti ad fidem seruandam cogendi. 352. p.
Baptizatus, nondum confirmatus, poterit saluari. 17. f.
Barcinona. 160. m.
Basilica sanctorum Apostolorum Toleti. 416. m.

Basilica

ALPHABETICVS.

Basilica non pro questu edificanda. 169. f.
*Basilica, quam laicus consecrari desiderat, diœcesana lege non se-
 greganda. 96. f.*
Basilicarum conditores, ab iisdem suffragium habent. 347. p.
Basilica res ad Episcopi ordinationem spectant. 346. p.
Basilica noua ad quem Episcopum spectent. 346. m.
Basilica à proprijs Episcopis consecranda. 90. m.
Basilus magnus. 319. p.
Basti. Bastitani celeberrimi stipendiariorum. 149. f.
Beati scripta. 280. f.
Beatia, Baeça, in Oretanis. 150. m.
Beatitudinis obtinenda initium, fides. 656. f.
Beemath. 429. m.
Benedictio in Matutinis, & Vesperis. 93. p.
Benedictio quando populo danda. 340. f.
Benedictus PP. Leonis. II. successor. 655. f. 662. f.
Benedictus PP. Eruiigio Regi. 656. p.
Berengarius Præsul Tarraconens. 284. m.
*Bernardus Archiepiscopus Toletanus. 145. p. 282. m. Legati mu-
 nere auctus. 284. p. Concilia cogit. 285. m.*
Bigami non ordenandi. 77. m. 306. f.
Bigastrum, prope Carthaginem nouam. 151. m.
Bisinus. 322. p.
Biterris. 161. m.
Botro, pro uino, non sacrificandum. 573. f.
Brandeuum. 126. p.
*Bracara, Braga. 152. m. eius suffraganea sedes. 132. p. 134. f.
 137. p. 140. m. 144. m. 580. p.*
Bracarenfis prima Synodus. 115. p.
Bracarenfis secunda Synodus. 165. m.
Bracarenfis tertia Synodus. 571. p.
Bracarenfis Præsul affectat Primatum. 289. p.
Bracarenf. & Compostellanus de sedibus disceptant. 525. m.
Bracarenfis antiquior Lucens. 165. f.
*Braulio Casaraugustanus. 375. f. 772. m. interfuit. 5. Concilio To-
 letano. 275. m.*
Breue. 71. p. Breuem. 242. m.
Britonia. 154. p.
Britonorum sedes. 129. f.
Burgensis Antistes, immediatus sedis Apostolica. 295. m.

Xxx 4

Casaraug-

INDEX

C

- C**æsaraugusta. 35.p. 159.p.
Cæsaraugustanum Concilium primum. 31.p.
Cæsaraugustanum Concilium secundum. 248.p. *Tertium.* 686.p.
 Caladonia. 154.m.
 Caladunum. 154.m.
 Calagurris. 159.m.
 Calcei Lunati, quorum. 323.f.
 Calendæ Ianuarij gentilibus festæ. 338.p.
 Calendis Ianuarij carnibus abstinendum. 338.p.
 Calendæ non obseruandæ. 191.m.
 Caliabria. 156.f.
 Calicis Dominici haustus. 557.p.
 Calix Dominicus vino & aqua permistus offerendus. 574.p. 580.m.
 Calixti secundi PP. in Ecclesiam Compostellanam amor, & beneficia. 279.m. *Alfonsum Imperatorem baptizauit.* 279.f.
 Caluities Romanis odiosa. 399.p.
 Canon primus Concilij undecimi Toletani in principio Concilij recitandus. xxx.m.
 Canones Conciliorum quo tempore cœperunt. 22.p.
 Canones sciat Sacerdos. 343.f.
 Canones infringentis pœna. 522.m.
 Canones Barcinonenses. 93.p.
 Canonum priscorum auctoritas. 216.f.
 Canonica scripturæ in Ecclesia legenda. 121.m. 125.m.
 Capitolium, sacrificandi causa, fidelis non ascendat. 14.f.
 Capitula Orientalium à Martino uersa. 173.p.
 Carcasona. 161.m.
 Carne sola, aut anima nominata, sæpe totus homo intelligitur. 665.p. 667.p. 684.f.
 Carnem in Quadragesima ob necessitatem esturus, à Sacerdote facultatem obtineat. 435.m.
 Carnes prægustandæ, non execrandæ. 189.p.
 Caro cum anima à Dei filio suscepta. 46.p.
 Carpetania, pro Carthaginiensi prouincia. 226.f.
 Carpetania, non prouincia, sed pars prouinciæ Carthaginiensis. 226.f. 263.m.
 Carthago, hodie Carthagenæ. 149.m. *Inscriptio, ibidem.* *A Gothicis euersa.* 273.m.

Cartha-

ALPHABETICVS.

- Carthaginiensis prouinciæ sedes.* 260.p.
 Castitas Sacerdotum. 342.m. 302.m.
 Castitatem promittens, ad seculum non reuertatur. 83.m.
 Castitatem promittentis & non seruantis pœna. 256.p.
 Castitatis propositum impediens excommunicatur. 219.f.
 Castulo Cazlona: Castulo, in lapide antiquo. 151.p.
 Casum allegans, debet casum probare. 528.m.
 Catechumena grauiter agrotans, extra legitimū tēpus baptizatur. 6.f.
 Catechumena filium ex adulterio necans, in sine baptizatur. 16.p.
 Catechumeni sine baptismo defuncti. 122.p.
 Catechumenorum Missa. 105.f. & quando ab Ecclesia eijciantur. 110.m.
 Catechumeni Paschate, & Pentecoste baptizandi. 76.m. 80.m.
 Catechumenus, Audiens dicebatur. 110.m. 126.m.
 Catechumenus Ecclesiam non frequentans, qua demum conditione baptizandus. 12.m.
 Cathedrales, ex parochitanis Episcopus facere potest. 515.m.
 Catholica fides quæ: & tenenda. 208.p.
 Catholicis ex hærese reuertentibus pœnitentia danda, & post decem annos communio. 8.f.
 Cauco Illiberis. 21.f. 158.p. 161.p.
 Caurio, hodie Coria. 155.m.
 Causa fidei generale Concilium postulat. 332.m.
 Causæ, quas Sacerdos iudicare potest. 345.p.
 Celenis. 62.f.
 Cella pœnitentibus dabatur. 512.f.
 Cellula, aut congregatiuncula noua, in scio Episcopo non constituenda. 744.p.
 Centenarij. 466.f.
 Cerealis, Castulensis Episcopus. 776.m.
 Cerei in cœmeterio non accendendi. 10.m. cur. 28.f.
 Cerei benedictionem qui composuerunt. 368.m.
 Cereus in præuigilijs Paschæ cur benedicatur. 336.m. 368.m.
 Cerei in honorem martyrum clara luce accendantur. 29.p. & dum Euangelium legitur ibid.m.
 Chalcedonensis Concilij tractatus, sub quadruplici trāslatione. 203.f.
 Chalcedonense Concilium. 202.p.
 Charta ingenuitatis formula. 57.f.
 Chrisma gratis Presbyteris dandum. 514.p. 196.f. 255.m.
 Chrisma à Pontifice quotannis petendum. 87.f. 89.f. 43.m. 187.f.
 Chrisma

INDEX

- Chrisma conficere, aut Chrismare Presbyter non potest.* 208.f. 122.
m. 127.p.
Chrisma omni tempore conficitur. 187.f. 43.m.
Chrisma à solo Pontifice conficitur. 87.p. 43.m.
Chrismare Diaconus non potest, absente Episcopo. 43.f. *Presbyter potest.* *ibid.*
Chriftatis materia. 169.p.
Christi natiuitas duplex. 645.p.
Christiani apostata, à communionem alieni. 20.f.
Christianis cum Iudæis vesci non licet. 13.p.
Christianus ne à Iudæo contra fidem Christi munus accipiat. 597.m.
Christus non inuascibilis. 46.p.
Christus non purus homo. 204.m.
Christus non in duas personas diuidendus. 205.m.
Cibi nulli immundi. 118.m. *cur tamen ab ijs abstinetur.* *ibid.*
Cibos carniuum execrantes excommunicantur. 121.m. 126.p.
Cingulum pro dignitate. 323.m. *duplex.* f.
Cinerarij. 16.p. *qui.* 30.f.
Cinnabar Gothorum. 125.m.
Cinthila. 374.m. *eius laus.* 393.f.
Cixila, Præsul Tolet. insignis. 279.m.
Clericatus ab infantia mancipati, decimo octauo anno professionem vite sue edunt. 83.m.
Clerici cum testimonio ad proximas sanguinis eant. 68.p.
Clerici qui. 372.p.
Clericis arma interduntur. 348.f.
Clericis vagis nulla humanitas impendenda. 627.p. 640.f.
Clericis permanendum, ut cæperunt. 306.m.
Clerici diocesani. 223.m.
Clericis qua mulieres non possint copulari. 348.f.
Clericis, sine Antistitis epistola, non ambulandum. 743.p.
Clerici ex familia fisci. 219.p.
Clerici ad Metropolitanos, pro causis suis confugere possunt. 727.
m. 223.m.
Clerici solennibus diebus ab Ecclesia absentes, excommunicantur triennio. 745.f. *similiter qui per tres hebdomades ab Ecclesia sua absunt.* *ibidem.*
Clerici capitale crimen committentis pœna. 742.f.
Clerici deprehensi in capitalib. criminib. deponuntur. 102.p.

Clerici

ALPHABETICVS.

- Clerici ante Tertiam non prandeant.* 190.p.
Clericis usura interdicta. 68.f.
Clerici uxores suas peccantes quomodo dstringant. 40.m.
Clericis mercatura interdicta. 68.m.
Clerici pauperes violenti, quomodo plectendi. 553.p.
Clericis qua mulieres cohabitare possint. 348.p.
Clerici uxores ex haresi venientes, à se secludant. 218.m.
Clerici ex haresi venientes, non misceantur vxorib. 218.p.
Clericis monachos fieri, non prohibeatur. 349.f.
Clerici criminalia negocia non iudicent. 69.p.
Clerici in mutuam cadem prorumpentes. 98.m.
Clerici non passim ordinandi. 245.p.
Clericorum concubina monasterio traduntur. 431.f.
Clericis assidue incontinentib. quamdiu pœnitendum. 431.f.
Clericis castitas tenenda. 473.m.
Clerici ab humano sanguine, etiam hostili se abstineant. 96.p.
Clerici ne sine testimonio, cum mulierib. habitent. 576.p.
Clerici coniugati sub testimonio uiuant. 76.f.
Clerici extraneas mulieres in domo non habeant. 9.m. 77.p.
Clerici incantatores ab Ecclesia proyiciuntur. 189.p.
Clerici vagi & inobedientes communionem priuantur. 108.p.
Clerici quotannis congregandi, & sui officij admonendi. 254.p.
Clerici incontinentes, pro voluntate Pontificis dstringuntur: iterum lapsis, in fine tantum communitio datur. 97.m.
Clerici à publica indictione immunes. 349.p.
Clerici, ab alterius diœcesis Episcopo non ordinandi. 178.p.
Clerici violenti, quomodo plectendi. 552.m.
Clerici locales. 223.m.
Clerici adolescentes sub præfecto in uno conclaui. 343.p. 370.m.
Clerici ab vxoribus abstineant. 10.m.
Clerici ne incantatores sint. 746.m.
Clerici & seculares ad Concilium vocandi. 71.m.
Clericos probos augere potest Episcopus, prauos deijcere. 516.p.
Clericorum praua exempla damnosa. 102.m.
Clericum expolians excommunicatur. 41.p.
Clericum desertorem suscipiens excommunicatur. 306.m.
Clericum alienum suscipere sine consensu Episcopi sui, nemo potest. 83.f. *susceptum intra octo dies representet.* 626.m.
Clericum alienum nullus ordinet. 108.m. 121.p. 184.m.
Clericus usurarius, alienus à Clero. 189.m. *degradandus.* 8.m.

Clericus

INDEX

Clericus extraneas mulieres non fugiens, officio suo priuatur, quamdiu non se emendet. 99.m. 84.m.
Clericus scurrilis ab officio retrahendus. 746.f.
Clericus desertor, honore priuatur ad tempus. 306.f.
Clericus desertor, Episcopo suo restituendus. 306.p.
Clericus in foro litigans excommunicatur. 220.m.
Clericus ad sacrificium quoti die non accedens, non habetur pro Clerico. 39.f.
Clericus à suo Episcopo ad alium non transeat. 41.m.
Clericus Ecclesiam suam deserens, retrahendus. 177.f.
Clericus ad quotidianū psallendi officium nō veniens, deponitur. 190.p.
Clericus propter licentiam monachus esse volēs, excommunicatur. 33.p.
Clericus ordinandus, spondeat se localem futurum. 108.m.
Clericus die Dominico se ab Ecclesia non absentet. 190.p.
Clericus à propria Ecclesia ad aliam non transeat. 83.f.
Clericus relabens ad coniugia seculiq, mores, apostata. 433.f.
Clericus fornicator, projicitur. 183.p.
Clericus hæreseos suspectus, in Concilio se purget. 185.m.
Clericus vasa Ecclesie venundans. 180.f.
Clericus ad regnum indignos promouens, excommunicatus. 404.p.
Clericorum uxores adulteræ, projicienda. 15.f.
Clericus adoptiuam mulierem non habeat. 184.p.
Coitus ante, & post partum, quamdiu interdictus. 20.m.
Collatio fidelium inter Clericos diuidenda. 122.m. 127.m.
Coma Clericis non nutrienda. 93.p. 190.m.
Comasij. Presbyteri professio. 48.p.
Comatis & cinerarijs non nubendum. 16.p.
Comes, & eius dignitas vnde fluxerit. 456.m. *quomodo olim creabatur.* 457.p. *eius officium potissimum in pace.* 457.p.
Comes thesaurorum. 460.p.
Comes exercitus. 463.m.
Comes Notariorum. 460.f.
Comes scanciarum. 459.f.
Comes ciuitatis Toletana. 460.m.
Comes patrimonij. 460.p.
Comes stabuli. 462.m.
Comes sacrarum. 464.p.
Comes cubiculi. 462.p.
Comes patrimonij. 250.p. 251.p.
Comes ciuitatis. 463.f.

Comes

ALPHABETICVS.

Comes Spatariorum. 461.m.
Comitem quid proprie tangat. 459.p.
Commemoratio pro defunctis. 121.f. 122.m.
Communicat Sacerdos ante altare. 340.f.
Communicat populus extra chorum. 340.f.
Communio diuersitas. 125.f. 340.f.
Communio inter laicos, aut Laica. 39.f.
Communio in exitu vitæ pœnitentibus, cum consideratione Episcopi danda. 193.m.
Communio Episcopis per Papam redditur. 50.f.
Communio quomodò dabatur ab Acephalis. 326.p.
Communio cur persequutionis tempore difficilius concedebatur. 26.p.
Communio orationis. 193.p.
Communione accedentes, manus in formam crucis cõponebāt. 65.p.
Communicatoria litera. 14.m.
Communicabatur in martyrum & defunctorum Missis. 538.p.
Communicandum, Pascha, Pentecoste, & Natali Domini. 19.m.
Completorium, post Vespertinum officium. 63.m.
Complutum. 147.m.
Compostellanum templū. 279.m. *B. Iacobi corpus ibi sepultū.* 525.f.
Compostellanus Præsul causam primatus Romæ agit. 290.f.
Computus Paschalis à prima sedis Episcopo petendus. 280.m.
Concilij celebrandi ordo. xxvij.p.
Concilium Eliberitanum. 1.p.
Concilium Casaraugustanum primum. 31.p.
Concilium Toletanum primum. 37.p. *quando.* 38.p. *nationale.* 62.f.
Concilium Tarraconense. 67.p.
Concilium Gerundense. 75.p.
Concilium Tolet. secundum. 82.p. *quando ibid.* 90.f.
Concilium Ilerdense. 95.p. *mutilum videtur.* 103.m.
Concilium Valentinum. 105.p.
Concilium primum Bracarense. 115.p.
Concilium apud Lucum. 128.p.
Concilium secundum Bracarense. 165.p.
Concilium Tolet. tertium. 198.p. *Interfuerunt.* 5. *Metropolit.* 234.m.
Concilium primum Hispalense. 242.p.
Concilium secundum Casaraugustanum. 248.p. 249.f.
Concilium Tolet. sub Reccaredo. 252.p.
Concilium Oscense. 254.p.
Concilium Barcinonense. 255.p.

Yyy

Concilium

INDEX

Concilium Toletanum sub Gundemaro. 258.p.
Concilium Egarense. 302.p.
Concilium Hispalense secundum. 304.p. 323.p.
Concilium Toletanum quartum. 327.p. 364.p. *sub Iusto.* 363.f.
Concilium Toletanum quintum. 376.p. *nationale.* 385.p.
Concilium Toletanum sextum. 384.p.
Concilium Toletanum septimum. 402.p. *nationale.* 411.f.
Concilium Toletanum octauum. 416.p.
Concilium Toletanum nonum. 477.p. 487.m.
Concilium Toletanum decimum. 489.p. *quando.* 504.m.
Concilium Emeritense. 507.p. *quando.* 525.p.
Concilium Tolet. undecimū. 540.p. *Diuisio sedium in eo facta.* 561.f.
Concilium Bracarense tertium. 571.p.
Concilium Toletanum duodecimum. 583.p.
Concilium Tolet. decimum tertium. 610.p.
Concilium Toletan. decimum quartum. 641.p. *prouinciale.* 649.p.
Concilium Tolet. decimum quintum. 659.p. *quando.* 681.f.
Concilium Casaraugustanum tertium. 686.p. 691.f.
Concilium Tolet. decimum sextum. 692.p.
Concilium Tolet. decimum septimum. 729.p.
Concilium Tolet. decimum octauum. 751.p.
Concilium. 12. *Tolet. confirmatum in decimo tertio.* 609.f.
Concilia singulis annis. 559.p. 222.m. 600.p.
Concilia ruenti mundo subueniunt. 584.f.
Concilia orthodoxorum Episcoporum amplectenda. 209.p.
Conciliorum fructus. 332.p.
Concilia generalia & localia. 119.m.
Concilium sine tumultu agendum. 549.m.
Concilij primi Nicæni auctoritas. 38.m. 63.p.
Concilium qualiter fiat. 332.f.
Concilium indicitur in calce Concilij præcedentis. 485.f.
Concilium quando congregandum. 332.f. 366.f. 222.f.
Concilij tēpus Principis aut Metropolitanæ electio præscribit. 559.p. 570.f.
Concilium admonitus Episcopus accedat. 69.m. 512.m.
Concilium. 13. *Toletanum violantis pœna.* 635.f.
Concilium non soluendum, nisi sequens indicatur. 222.f.
Concilium nemo soluat, nisi omnibus peractis. 333.f.
Concilium antea bis, nunc semel in anno. 332.p. 366.m.
Concilium prouinciale Metropolitanus cogit. 332.m.

Concilio

ALPHABETICVS.

Concilio intersunt viri ex officio Palatino. 420.m.
Conciliorum quatuor generalium honor. 236.f.
Concilio nullus ante horam generalem exeat. 333.f.
Concilium Ephesinum, principio Concilij celebrandi recitādū. xxx.f.
Concilia bis in anno. 537.m. 181.p.
Concilium Venetum. 366.p.
Concilia prouincialia tertio quoque anno. 366.m.
Concilium Constantinopolitanum. 201.f.
Concilium non accedentis Episcopi pœna. 512.m. 559.p.
Concilium sex mēses ante à Metropolitanopublicandum. 710.p.
Concilia etiam absentes, subscribentes roborant. 642.m. 643.p. 655.p. 656.p. 658.f. 719.m.
Concilium integrum & perfectum. 178.m.
Concilium, Episcopi nomine, mandatarius accedat. 511.f.
Conciliorum Hispania chronologia. xxiiij.p.
Concilium generale dicitur quartum Toletan. 330.f.
Concilium ab Episcopis subscribitur. 333.f.
Concilium sextum Carthaginense, quando. 25.m.
Conantius, Palentina sedis Episcopus. 375.m. 772.m.
Conceptio B. Virginis xv. Kal. Januarij. 491.p. 505.f.
Concha. 12.f.
Concordia inter Sacerdotes seruanda. 551.p.
Concubina Clericorum vendebantur. 487.f.
Condemnandus nullus, sine accusatore legitimo. 391.m.
Confessor quis. 365.p.
Confessio occulta. 102.m.
Confirmatio non iteranda. 72.m.
Confirmationis Sacramentum, benedictio dicitur. 17.f.
Confirmatio tertij Concilij Toletani. 224.f.
Confirmatio quinti Concilij Tolet. 382.p.
Confirmatio. 12. *Concilij Toletani.* 623.m.
Confugientium ad Ecclesiā Sacerdoti ratio reddenda. 598.f. 609.p.
Confugientes ad Ecclesiam nō abstrahēdi. 98.p. 398. & plura ibidem.
Confugiens ad hostes, excommunicatur. 391.f.
Conimbria. 139.p. 152.f.
Coniugia licita. 46.f. 118.p.
Coniugia cum hæreticis non iungenda. 746.m.
Coniugia in Baptismo non dimittuntur. 53.m. & deinceps.
Consecratio altaris Presbytero illicita. 324.m. 708.m.
Consecratio basilicæ ab Apostolis fluxit. 197.p.

Yyy 2

Consecratio

I N D E X

Consecratio Ecclesiarū Dominicis diebus fit tantū. 686.p. Ibid. plura.
Consignatio, Confirmatio. 566.m. fitq; ab Episcopo. ibid.f.
Constantinus Hispaniam in sex Metropoles diuisit. 131.m. 271.m.
Constitutio altaris Presbytero illicita. 208.m.
Constitutiones humana tenenda. 53.f.
Consuetudo antiqua seruanda. 90.m.
Consuetudo diuersa nihil officit. 334.m.
Consuetudo prouinciae in ieiunio obseruanda. 28.m.
Continentia professio. 219.m.
Continentiam non profitens, non ordinandus Diaconus. 186.p.
*Contra Principem negocia sua quis iudicibus iudicanda sine crimi-
 ne periurij obijcere potest. 676.m.*
Controversia de re Ecclesiastica quomodo terminanda. 102.f.
Conturbium. 713.m.
Conuentus in Hispania Plinio septem. 103.f.
Conuersatio & fides pœnitentis compendiat tempus. 192.f.
Conuiuia de confertis. 189.m.
Corbona quid denotet. 496.f.
Corduba. 157.f. Colonia Patricia.
Corpora humana resurrectora. 46.m.
Corporis mēbra Episcopus sua auctoritate non mutilet. 517.p.
Corpus B. Virginis cum hymnis sepultum. 369.f.
Corpus Christi non imaginarium, sed uerum. 45.m.
*Corpus Dominicum absq; inuitabili necessitate proijcientis pœna.
 557.p.*
Corfica. 162.f.
Creatum aut seruum nihil in Trinitate. 698.p.
Creauit in Sacra scriptura, de carne intelligendum. 319.p.
Cruce erecta, in signe Primatus. 293.p. 294.m.
Cruce clauem habens de uinculis Petri. 653.m. 655.m.
Culpa probanda, ut quis honore suo & seruitio regis eijciatur. 616.f.
Cum Iudeis cibum capiens, abstinetur. 20.f.
Cuniuldus contra Canones ordinatus. 593.f.
Curiales. 52.p.
Custodis officium. 56.m. 61.f.
Custodia prolis Regiae. 393.p.
Cyprianus Doctor. 337.p.
*Cyrellus Alexandrinus. 212.p. 214.m. Ephesino Concilio prese-
 dit. 661.f. Eius liber, qui uocatur Scholia. 666.f. Cōmentaria in
 Ioannem. 684.f.*

Damoniosi,

A L P H A B E T I C V S.

D

Dæmoniosi, qui. 193.p.
Data gratuito, à Clericis accipi possunt. 70.m.
Decaluatio turpis. 706.f. 398.f.
Decani. 467.p.
Decima, & primitia soluenda. 246.f.
Decreta Synodalia non conuellenda. 436.f.
Decretum Gundemari. 263.p.
Decretū de salute Principum in omni Concilio recitandum. 379.f.
Defensores. 468.m.
Definitio incauta soluenda. 19.p.
Defuncti diuino iudicio relinquendi. 207.m.
Defunctorum corpora non abiicienda. 111.m.
Degradatur Episcopus à tribus Episcopis. 324.m.
Deitatis & carnis in Christo diuersa natura. 46.m. 204.p.
Deitas in Christo non mortua. 317.m.
Deitate cōsistēte in hominis suscepti natura, Christus passus. 702.p.
Delator cuius culpa quis proscribitur, aut occiditur. 17.p.
Delicta frequenter iterata, frequenter condemnanda. 61.f.
Dertosa. 159.p.
Desperantis, si mortem euaserit, pœnitentia. 706.m.
Detonsi. 351.p.
Deuota maritum ducens, marito suo uiuo. 183.f.
Deuota peccantis pœnitentia. 42.m. 184.p.
*Deuota pœnitens conuiuium Christiana mulieris non adeat: quæ eā
 recipit, abstinetur. 42.m.*
Deus idem prisca & noua legis. 45.p.
Deus impassibilis. 316.p.
Deus interest Concilijs. 201.m.
Deus non alter, alter homo in Christo. 321.p.
Diabolus, prius bonus Angelus; non ex chao. 117.f.
Diabolus nihil in mundo sua auctoritate facit. 118.p.
Diaconatus. 25. anno suscipitur. 83.m.
Diaconus coram Presbytero non sedeat. 186.p. 93.m. 746.p.
Diaconus post ordinationem se peccasse confessus. 17.m.
*Diaconus iam ordinatus, graue crimen confessus, inter Subdiaconos
 habendus. 182.f.*
Diaconi munus. 452.m.
Diaconus sedere in Concilio cum Episcopis non potest. 511.f. 536.f.

Yyy 3 Diacones

INDEX

- Diacones non se Presbyteris anteponant.* 347.m.
Diacones, nisi uxoribus suis se abstineant, non fiunt Presbyteri. 38.f.
Diaconi in Concilijs Toletanis pro Episcopis subscribunt. 537.p.
Diaconi coram Episcopis stent. 333.p.
Diaconus non fit, post Baptismum militans. 40.f.
Diaconus matrimonium appetens, vacet à Clero. 186.p.
Diaconus pro Episcopo non dirigendus ad Concilium. 536.f.
Dianium. 149.p.
Dictinius Episcopus, eiusque professio. 47.p.
Dignitas officiorum à Rege successore confirmanda fidelibus subditis. 392.m.
Diocesim suam Episcopus quotannis uisitet. 70.p. 245.m.
Diocesim uisitans Episcopus, duos solidos accipiat. 168.p.
Diocesis, quæ Episcopum nunquam habuit, non habeat. 592.f. 593.p.
Discendum, priusquam doceas. 564.f.
Discretio, mater omnium uirtutum. 62.p.
Discrimen Episcopi, & Sacerdotis. 308.f.
Dualis obseruantia. 445.f.
Diua memoria, de Rege mortuo. 671.f. 672.f.
Disidunt Gothi Hispaniam. 271.p.
Diuina credenda, non discutienda. 646.p.
Diuina quoque res Regi cura. 263.p.
Diuinitas nulla extra Trinitatem. 117.m.
Diuisio sedium Hispanie in Concilio Niceno. 22.m.
Diuisio sedium Episcopaliū Gallæcia. 128.f. 130.f. 528.p.
Diuisio rerum Ecclesiasticarum in Hispania triplex. 73.f.
Doctoris nomen nemo sibi imponat. 33.m.
Dominus uobiscum. 120.m.
Dominicis diebus non ieiunandum. 188.
Dominico die Episcopus non iudicet causas. 245.p.
Dominico die Clerici causas non iudicent. 68.f.
Dominicis diebus & Paschatis officium fit erecto uultu. 188.f.
Donati, qui. 240.f.
Donatus monachus. 769.f.
Dos basilicæ. 196.f. *antequam consecretur basilica, assignanda.* 169.m. *ad ordinationem spectat Episcopi.* 223.p.
Dracontius. 764.p.
Dua uoluntates in Christo. 701.p.
Dua natura in Christo. 312.p. & *deinceps.*
Duarum naturarum in Christo indiuise proprietates. 645.p. 651.p. 657.m.
 Duas

ALPHABETICVS.

- Duas conditiones inter se contrarias iurans, iustiori tenetur.* 673.p.
Dumium. 129.m. 153.m.
Duo Episcopi non sint in una ciuitate. 592.f.
Duo solidi dabantur Episcopis ex basilicis Gallæcia. 406.f. 413.p.
Duodecim signa non obseruanda. 118.p.
Duodecim uita incerti auctoris. 774.f.
Duodecim tabularum lex. 127.p.
Duumuiratus. 14.p.
Dux, prima dignitas Palatina Gothorum. 454.p.

E

- E**cclesia Catholica uniuersalis. 230.p.
 Ecclesia nunquam moritur. 356.p.
 Ecclesia Romana fons predicationis. 656.f.
 Ecclesia Pratoriensis. 659.p.
 Ecclesiarum res, priuatarum studio negligens, damnum eide resarcit. 194.f.
 Ecclesia pauperes Episcopi cura reparanda. 518.p.
 Ecclesiam suam deserens, non ministret in Clero. 184.f.
 Ecclesia in stationes diuisa. 372.p.
 Ecclesia plures non dentur uni Presbytero. 708.p.
 Ecclesia alienata parochia sua restituitur. 305.p.
 Ecclesia limitibus dubijs, inspectores mittendi. 305.f.
 Ecclesia gentili & heretico patet. 109.m.
 Ecclesia ab Episcopo non inuadenda. 178.m.
 Ecclesia ab Episcopo heretico consecrata, quid fiat. 248.f.
 Ecclesia quæ ad suam parochiam pertinet. 219.p.
 Ecclesia seruiens, eius censu fruatur. 252.f.
 Ecclesia quando repetentis Episcopi. 316.p.
 Ecclesia Christianorum male habita Iudais risui. 694.m.
 Ecclesiarum res curantes emolumentum sequitur. 521.f.
 Ecclesiarum res non alienanda ab Episcopo. 243.p.
 Ecclesiarum expoliatio, calamitatum causa. 400.f.
 Ecclesia bina olim sub eodem Episcopo. 73.f.
 Ecclesia Toletana, post Mauros ibi deuictos, dedicata. 282.m.
 Ecclesia Toletana locus terribilis. 767.f.
 Ecclesia Toletana Metropolitana. 258.m.
 Ecclesia D. Leocadia in suburbio Toletano. 729.p.
 Ecclesiam tardè accedens, abstinetur. 8.m.
 Ecclesijs collata, in earum iure permaneant. 393.p.
 Ecclesiastica rei fraudator Episcopus Metropolitan. indicetur. 479.p.

INDEX

Edicta sine die & Consule, auctoritate carent. 25.m.
Editiones. 52.p.f.
Egabra, hodie Cabra. 157.f.
Egara, ubi. 160.f.
Egica Princeps Concilium alloquitur. 659.m. *tomum Concilio of-*
fert. 660.p. *filius Regis, ibid. eius laus.* 682.m. 711.p. *Concilium*
rursus alloquitur. 729.f. *tomus.* 730.p.
Egitania. 129.m. 152.f.
Eiecta, qua. 183.p.
Elbora, qua, & ubi. 155.m. 253.f.
Electio Episcopi à Metropolitano approbanda. 276.p.
Elementa non colenda. 191.m.
Elena hodie Elna. 162.p.
Eliberis, qua, & ubi. 21.m. 158.p.
Eliberitanum Concilium omnium Hispania primum. 22.p. *post Nica-*
num. 22.m. *quot Episcopi interfuerint.* 1.p. *quo tempore.* *ibid.*
Eliberitano Concilio subscribunt. 26. *Presbyteri.* 4.f. 18.f.
Elipa. 157.m.
Elipandus. 269.f. *eius error.* 280.m. *à quibus confutatus.* 269.f.
Elotona. 152.p.
Emerita, Colonia Romanorum. 524.m. *militia B. Iacobi attributa.*
154.f. eius suffraganeis. 132.m. 134.m. 141.p. 144.p.
Emeritensis cur primo loco in Concilio Toletano subscribat. 235.m.
Emporia opus Phocensium. 161.p.
Enchiridium D. Augustini. 667.f.
Energumeni, qui, & unde dicti. 570.p. *sacra non tractent.* 558.p. *in*
sine baptizentur. 11.p.
Energumenus non ministret. 9.f.
Energumeni fideles in sine communicant. 11.p.
Energumeni nomen ad altare non recitandum. 9.f.
Epagra. 162.m.
Episcopali dignitati nulla adaequatur. 277.p.
Episcopatum munere ambiens, excommunicatus. 430.f.
Episcopatus Metropolis Bracarenf. 579.f.
Episcopi munus. 452.f.
Episcopo praesente, Presbyteri orationes colligant. 93.m.
Episcopi Archipresbyterum, Archidiaconum, & Primicerium habeant. 537.f.
Episcopo ab intestato moriente, quid seruandum. 71.p.
Episcopi vigilantia. 86.m.
Episcopus successor in vita non constituendus. 178.p.

Episcopus

ALPHABETICVS.

Episcopus seditiosus, excommunicatus. 179.p.
Episcopus ad Concilium vocatus, eat. 181.m.
Episcopi causa per Episcopos finiatur. 246.p.
Episcopus ordinandus quid promittat. 556.m.
Episcopi praecipuum munus predicare verbum Dei. 562.f.
Episcopus iussus, ad Metropolitanum veniat. 512.p.
Episcopus petitur à Concilio per suggestiones. 260.f. 261.p.f.
Episcopi conuicini singulis mensibus Toleti sint. 408.m.
Episcopi defuncti res non diripienda. 99.m. & *quid ijs fiat.* 100.p.
106.p. exequia. *ibid.*
Episcopum falso accusantis poena. 17.p.
Episcopus apud se Concilia facere non potest. 181.p.
Episcopus Rectores, cum fundatoris consensu Ecclesia praeficit. 479.f.
Episcopo defuncto nullus maledicat. 518.m.
Episcopus pro tumultato Episcopo quantum capiat. 482.m.
Episcopus res suas alijs relinquere potest. 180.p.
Episcopi crudeles in suos esse non debent. 223.m.
Episcopus legitime impeditus, à predicatione verbi Dei excusatur.
565.m.
Episcopi mæchantes, nec in sine communicant. 8.p.
Episcopi duo eodem tempore eiusdem sedis, qui. 236.p.
Episcopi Episcopum, praesente ieiunio, eligant. 255.f.
Episcopus adsit, & intersit Synodo, usque ad finem. 246.m.
Episcopi per ciuitates, non villulas, constituendi. 592.m. 593.p.
Episcopus pollutus, loco & ordine priuatur. 431.p.
Episcopo obtemperandum. 98.m.
Episcopus succedens, praecedentis voluntatem non infringat. 521.f.
Episcopi secundum ordinationis tempus sedeant. 121.p.
Episcopi, Presbyteri, & Diacones manifestè in scelere reperti, in Con-
cilio excommunicantur. 181.p.
Episcopus, ubi consecrandus. 341.f.
Episcopi nihil pro consecratione basilica capiant. 169.m.
Episcopus, sine Metropolitanis consensu, non ordinandus. 263.m.
Episcoporum in monasteria ius. 350.p.
Episcopus res suas, non Ecclesia, ad heredes transmittit. 742.p.
Episcopus ordinandus in praesentia Metropolitanis. 177.p.
Episcopi in nomine Metropolitanis placitum faciunt, de casta vita. 511.p.
Episcopus diocesim visitare nolens, excommunicatur. 179.p.
Episcopi reprehensionem caueant. 246.f.
Episcopus iam ordinatus, res Ecclesia acquirat. 245.f.

Episcopi,

I N D E X

- Episcopi, qui fieri prohibeantur.* 341.p.
Episcopus ordinandus, ante altare iuret, se nihil pro ordinatione dedisse, nec daturum. 555.f.
Episcopi alienum Clericum ordinantis ordinatio vacua. 184.f.
Episcopus à Toletano Episcopo ordinatus, intra tres menses proprii Metropolitanam presentiam visurus accedat. 595.m.
Episcopus fit Cleri & civium voluntate. 341.f.
Episcopus testimoniū personarū probabiliū secum habeat. 342.f.
Episcopi magnatis uxore, aut cōsanguineā polluentis pœna. 553.m.
Episcopus solus Sacerdoti honorē dare potest, auferre nō potest. 207.f.
Episcopus à Principe, aut Metropolitano admonitus, ad locum designatum non veniens, excommunicatur. 623.p.
Episcopus nihil pro chrismate accipiat. 169.p.
Episcopus si non sua culpa vacet, quid fiat. 178.f.
Episcopus parochitanam Ecclesiam quomodo monasterium facere potest. 217.f.
Episcopus in Metropolitana ciuitate non ordinatus, intra duos menses se Metropolitano sistat. 69.m.
Episcopus quidquid de rebus Ecclesiæ alienat, irritum. 242.f.
Episcopus qua conditione res ad heredes transmittat. 521.m.
Episcopo grex suus visitandus. 54.m.
Episcopo cura animarum. 179.f.
Episcopus alienum Clericum suscipiens, in Cōcilio increpādus. 185.p.
Episcopi susrum curam agant. 345.m.
Episcopus per præmium ordinatus deponitur. 555.f. 567.p.
Episcopi electio penes Principem. 595.p. 695.m.
Episcopi doceant ignorantes. 168.p.
Episcopus res Ecclesiæ vendens, eidem restauret. 179.f.
Episcopis colonos verberandi potestas. 20.p.
Epistolarum Pontificiarum auctoritas. 217.p.
Epistola Innocentij primi ad Synod. 1. Toletan. 51.m.
Epistola Isidori iunioris Episcopi Hispalens. 451.m.
Epistola commendatitia diuersi generis. 27.p.
Epistola Theodomiri ad Concilium Lucense. 128.p.
Epistola fœminis sine mariti nomine non scribenda. 18.p.
Epistola cur Euangelio anteponatur. 110.f.
Era scriptura & ratio. 22.m.
Era non ab ære. 22.f.
Era pro numero capitulis affixo. 22.f.
Era non Hera. 23.p.

Era

A L P H A B E T I C V S.

- Era calculus quam diu obseruatus.* 24.m.
Era superat natiuitatem Christi. 38. annis. 23.f.
Eruigius Rex. 584.p. vnctus. 589.p. electus à Vvamba.f.
Eruigius quosdam indignè rebus suis priuauit, & torfit. 661.p.
Esca non execranda. 46.f.
Esse in Deo idem, quod velle & sapere. 663.p.
Essentialiter quod de Deo dicitur, communiter singulis personis conuenit. 663.f.
Esus carniū in Quadragesima vetitus. 60.f.
Etosia, Osa. 160.m.
Euangelium post Apostolum legendum. 105.f.
Euangelium ante consummationem omnibus predicandum. 231.p.
Euantius, Archidiaconus Toletanus. 278.f.
Eucharistiam accipiens, & non sumens, anathema. 32.m. sacrilegus. 42.p. 556.f.
Eucharistia non tincta offerenda. 573.f. 574.p.
Eucharistia dabatur in manus. 64.f.
Eucherius Francia Episcopus. 762.m.
Euectio. 407.p. quid. 413.p. Quinquagenarius eius numerus. 413.f.
Eugenius, Toletanus Antistes, Metropolitanus. 267.f. 268.p. 270.m.
Eugenius Tolet. 380.m. 502.m. 504.p. 772.f. 773.p.
Eugenij Epitaphium de coniuge Cindasuindi. 412.p.
Eugipius. 761.f.
Eulogia ab hæreticis non accipienda. 191.p.
Eulogius. 280.f. Corduba martyr. 281.p.
Eunuchi quales ordinari possint. 181.f.
Euphemius, vigesimus quartus Præsul Toletan. ab Eugenio. 235.f.
Eusebius, Dorolitanus Episcopus. 776.m.
Eutropius, Valentinus Episcopus. 766.f.
Eutyches. 204.f.
Examinandi, qui ordinantur. 182.m.
Excommunicati vitandi. 42.p. 193.f. 121.f.
Excomunicatis communicans excommunicatur. 41.f. 403.f. suscipiens excommunicatur. 389.f.
Excōmunicatum se iniuste conquerens Clericus ad maius concilium confugiat. 185.p.
Excommunicato alieno Episcopus communionem non tribuat. 13.f.
Excommunicatus Presbyter in necessitate cōmunionem præstat. 10.p.
Excommunicatus Clericus offerre non potest, nec Ecclesiasticum officium recitare. 185.m.

Exe-

INDEX

Executorem dat Princeps, ut cogat seculares ad concilium. 332.m.
Exemplaria professionum contra sectam Priscilliani. 47.p.
Exequia morientis Episcopi. 107.m.
Exequijs morientis Episcopi gratis interesse oportet. 412.f.
Exercitus Compulsores. 467.m.
Exomologeses. 737.m. 748.m.
Exonoba. 156.p.
Exorcista munus. 452.p.
Expolia. 170.p.
Extraneæ mulieres cum Clericis non habitent. 118.m. 348.p. si se-
 cerint venundantur. 348.m.

F

Facies non transformanda. 194.f.
Facularum accensores, caterique idololatra ab Episcopo exterminandi. 705.m.
Facundius Afer. 763.p.
Falsi testes. 17.p.
Falsarij decaluabantur. 398.f.
Fama bonæ cura habenda. 342.f.
Familia fisci quæ. 240.m.
Familia seruorum dicitur Dumienſe monasterium. 129.m.
Fasces Regum, & Consulum. 323.m.
Faustus Reginenſis, Gallia Episcopus. 22.f.
Felicitas Iulia. 156.p.
Felicitas populorum, mansuetudo principis. 417.p.
Felix Regiæ urbis Episcopus. 276.m. 721.p. Scripsit Iuliani vitam.
 773.f.
Feria quinta Paschatis ieiunium. 187.m.
Ferrandus Carthaginensis Episcopus. 776.f.
Festabole. 152.m.
Fides Constantinopolitani Concilij. 203.p. 210.p. hanc spernens, ana-
 thema. 209.
Fides Ephesina. 209.p. spernens, anathema. ibid.
Fides Nicæna. 202.f. 210.p. ut tradit Athanasius. 237. spernens,
 anathema. 209.p.
Fides Chalcedonens. 211.p.
Fidei confessio tertij Concilij Toletani. 206.m.
Fide Christi decorati, coram hominibus nobiles & honorati. 704.f.
 Fides

ALPHABETICVS.

Fides necessaria ad salutem. 199.m.
Fidei sacramentum Sacerdotibus plenè noscendum. 542.f.
Fidem Regi datam frangens, anathema. 359.p.
Fideles in necessitate baptizant. 11.p.
Fidelis cum Iudæa vel Gentili mæchatus, excomm. 17.f.
Fidelis apostatans, & ad Ecclesiam reuertens, quâdo cõmunicet. 12.m.
Filastrius, Brixienſis Episcopus. 775.p.
Filius. 543.m.
Filius solus formam serui cur accepit. 547.m.
Filius Dei de essentia Patris. 663.f.
Filius distinctus à Patre. 199.f.
Filius & Spiritus sanctus, inity expers. 208.p.
Filius Dei, natura Filius. 544.p.
Filius non est Pater. 45.p.
Filius secundum diuinam naturam impassibilis. 208.p.
Filius equalis, & à paterna substantia. 207.f.
Filius scit, quæ Pater. 208.p.
Filius & Spiritus sanctus, non minor Patre. 207.f.
Filius solus suscepit hominem. 386.p.
Filij non duo. 204.f. 212.p.
Filium Dei, antequam nasceretur, fuisse. 117.m.
Filius ex altero infideli natus, fidelis conditionem sequitur. 354.p.
Filios ex adulterio necantes, nunquam communicent. 15.m.
Filios interimentes distringendi. 222.p.
Filios in heresi baptizandos tradens. 99.p.
Filij Clericorum, maxime spurij, Canonici non sunt. 487.f.
Filij Clericorum, non sunt heredes parentum. 483.p.
Filij ex Iudæo & Christiana ad Baptismum sumendi. 220.f.
Filius Christianus Iudæi condemnati heres. 353.m.
Filij Clericorum in Ecclesia rediguntur seruitutem. 483.p.
*Filius Iudæi dudum Christiani, & seruus ab eo circumcisi, ab ipso re-
 mouentur.* 353.p.
Fiscina, à ferendo. 24.m.
Fiscus quid, & unde dictus. 240.m. & f.
Fisci & ararij discrimen. 240.m.
Fiscus Barcinonensis. 250.p. quæ ei inferenda. ibid.
Fiscales res. 241.p.
Flamines Catechumeni adhuc immolantes, quando baptizentur. 5.f.
Flamines munus tantum idolis dantes, in fine communicant. 5.m.
Flamines post Baptismum immolantes idolis, nunquam cõmunicat. 5.p.
 Zzz Flamines

INDEX

- Flamines post pœnitentiam mœchantes, nunquam communicant.* 5. m.
Fœmina in cœmeterijs non peruigilent. 10. m.
Fœminis, relicto marito, alij nubentib. quid fiat. 6. p.
Fœmina adulterantes conscijs maritiis. 16. m.
Fœmina vsque ad mortem adulterantes, nec in fine cõmunicant, aliàs post decennium. 15. m.
Fœtus ex adulterio necare studentibus, post septem annos communiõ tribuenda. 96. m.
Fœtum suum necant esmulieres, decem annos pœniteant. 192. p.
Fontis baptismalis benedictio duobus temporibus. 81. p.
Forastica potestas. 185. m.
Forastici presbyteri. 188. m.
Forma celebrandi Concilij. 562. m.
Formata. 27. p. 308. f. 324. f.
Formula iuramenti, quo Egica Rex Erwigio se obstrinxerat. 672. p.
Fornicationis causa mulier maritum interimens. 20. p.
Fragmenta Conciliorum Bracarensum. 194. p.
Fragmenta Conciliorum Toletanorum. 54. p.
Fragmentum Concilij Tarraconens. 72. m.
Fragmenta Concilij Valentini. 109. p.
Fragmenta Concilij Ilerdensis. 101. p.
Fragmenta Conciliorum Hispalensium. 245. p.
Fragmenta Concilij Eliberitani. 19. p.
Franciscus Ximenius Cisneros. 300. f.
Frater in fratrem manum mittens. 101. m.
Fratria. 263. m. 266. m.
Fratribus duobus nubens, quando communicet. 192. f.
Frequenter compescendum, quod sepe delinquitur. 377. f.
Fructuosus in Potami locum sufficitur. 499. f. multorum monasteriorum auctor. 504. p.
Fruges à Iudais non benedicenda. 13. p.
Frustra, qui ratione vincuntur, consuetudinẽ nobis opponunt. 735. m.
Fulgentius. 320. f. 671. p. 761. f.
Fundator Ecclesia ordinandos Episcopo offert. 479. f.
Fundatores Ecclesiarum, earundem curam gerant. 479. m. ab iisdem suffragium petant. 347. p.
Fugitivi serui Ecclesiastici ab Episcopo distrabi possunt. 60. p.
Funeris ritus diuersus Christianis. 111. p.
Futura illicitè cogitare, superstitiosum. 378. f.

G Gardin-

ALPHABETICVS.

G

- G Ardingus.* 465. p. 616. f.
Garfias de Loaisa Cardinalis. 301. p.
Gaudentius Valerensis Episcopus. 624. m. 639. p.
Gelanes. 361. p.
Genebrardus Gallus. 18. m.
Genesis Episcopus Magalonenfis. 228. f.
Genuit, in sancta scriptura de Dei filio intelligendum. 319. p.
Gerunda. 78. p. 160. f.
Gloria quando dicatur in fine psalmodum. 340. p.
Gloria & honor Patri, & Filio, & Spiritui sancto. 208. m. 339. f. 370. m.
Gloria in excelsis Deo hymnus à Telephoro compositus. 370. p.
Gnostici. 117. m.
Gometius Manrichius parum strenuè Primatum Toletanum defendit. 295. f.
Gothi Reges suos frequenter gladio appetebant. 606. f.
Gothorum gens inclyta. 200. m.
Gothorum in Hispania imperium, quot annorum. 278. m.
Gradus ordinum gratis dandi. 577. f. 196. m. 256. p.
Gradus Ecclesiasticos pro meriti, nullis verberibus subiaceant. 577. p.
Gradus Ecclesiastici per interstitia conferendi. 122. m.
Gradus amissi quomodo recipiantur. 344. m.
Granos gentili ritu dimittere. 121. m. 125. m.
Gratia Dei non venundanda. 168. f. 554. f. 555. p.
Gratia Deo & Principi relatæ pro peracto Concilio. 394. m. 408. m. 559. m. 522. m. 600. p. 646. f. 676. f. 628. p. 691. p. 716. m. 740. f.
Gregorius Papa. 429. m. 334. m. 764. f.
Gregorius Nazianzenus. 318. f.
Gregorius, Eliberitanus Episcopus. 758. m.
Gundemarus. 260. m.

H

- H Abitum religionis sumentes, & postea nubentes, excommunicata, ni se emendent.* 54.
Habitum religiosum semel induens, & prauaricans, excommunicatur. 389. p.
Hæresis Arriana, quot annis in Hispania. 274. m.

Zzz 2

Hæresis

INDEX

Heresis concubina, non uxor. 232.m.
Hereseos suspectus Laicus, in Concilio se purget. 185.m.
Hereses ex diuisionis fonte. 231.m.
Heretici ad Clerum non promouendi. 13.p.
Hereticis non danda catholica puella. 7.f.
Helladius Toletanus Praesul. 770.f.
Heredes Presbyteri, aut Diaconi. 481.f.
Heredes morientis Episcopi quomodo se gerant. 481.f.
Herenas Priscillianista. 49.f.
Hermenegildi martyrium. 273.f.
Heterij scripta. 280.f.
D. Hilarius. 337.p. 317.f. 762.m.
Hincmarus Remensis. 24.f.
Hispalis. 244.f.
Hispalis, eiusque suffraganea. 133.p. 134.p. 140.p. 144.p. 322.m.
Hispalensis sedes Toletana subest. 288.f.
Hispania recta fidei cultrix. 730.f.
Histrionibus res suas donare, immane vitium. 30.f.
Homicidij voluntarij poenitentia. 192.m. 553.m.
Homicidij inuoluntarij poenitentia. 192.m.
Hominem suscipiens, 331.p. pie exponendum. 365.f.
Homo mortuus, quid in lege significet. 625.m.
Homouision. 202.f. 203.p. 422.m.
Honorius Romanus, hereticus. 651.m. 657.f.
Hesti fides seruanda. 388.m.
Hostigestus. 280.m.
Hyacinthus Cardinalis primatum Toletanum defendit. 286.f.
Hydroparastata aquam solam in sacrificio offerebant. 580.f.
Hymnorum libros Hilarius, Ambrosius, & alij composuerunt. 369.f.
Hymni trium puerorum dicendi auctor. 369.m. in Missis canendus. 339.m.
Hymni pronuntiandi. 338.f. sub excommunicationis poena. 339.m.
Hymnos in Ecclesia cani, antiquum. 369.m.
Hymnus, laus. 369.m.
Hymnus Clericis dicendus, ante & post cibum sumptum. 190.p.

I

D. Iacobus an in Hispania predicauerit. 291.f.
Iacobus Aragonum Rex, Maurorum domitor. 131.p.
Idatius Barcinonens, venit Toletum, ad celebrandum Pascha. 622.f.
Idatius

ALPHABETICVS.

Idatius Clarus. 759.p.
Idola destruens, si occidatur, non habetur pro martyre. 14.f.
Idola in domibus non habenda. 11.f.
Idolis oblata, Ecclesiae deputantur habenda. 705.f.
Idolis post Baptismum immolans, priuatur omnino communionem. 5.p.
Idolothytum, acceptum non referendum. 11.m.
Idololatria summum scelus. 5.p.
Idololatriam seruum dominus non ulciscens, excommunicatur. 599.f.
Idololatria, sacerdotis vel iudicis instantia, exterminanda. 599.m.
705.f. 221.m.
Idololatriam Dominus a possessione sua expellat. 221.m.
Idololatriam extirpantibus resistens, anathema. 706.p.
Ieiunium usque ad horam nonam. 27.m.
Ieiunium quinta feria passionis. 118.f. sexta. 336.p.
Igaditania. 152.f.
Ignorantia, mater omnium errorum. 343.m.
S. Ildefonsus caelesti amictu donatus. 277.m. 506.p.
S. Ildefonsus, Eugenij successor in sede Toletan. 767.f.
S. Ildefonsus de Viris Illustribus. 767.p.
Ilerda. 103.m. 160.m.
Ilipe Italica. 157.m.
Illiberis, quae, & ubi. 21.m.
Illicis, forte Origuella hodie. 151.f.
Imagines veneranda. 30.p.
Immunitas Ecclesiarum. 400.p.
Impeditus Episcopus, ne iussus ad Metropolitanum accedat, vades legaliter informatos mittat. 623.p.
Imperator dicitur B. Petri Apostoli filius. 650.f.
Impositio manus. 220.p.
Impositio manuum. 168.f.
Impositione manuum paracletus datur. 208.f.
Incantatores qui. 189.p.
Incesta coniugia quae. 745.p.
Incesti cum Catechumenis Ecclesia eijciuntur. 97.p.
Indiculum professionis Iudaei conscribant. 397.f.
Indulgentia principis noxijs seruata. 380.p.
Infamium. 633.f. 736.p.
Infantes in haesim traducti. 8.f.
Infantes ad Baptismum quando suscipiantur. 187.m.
Infans unius diei, in discrimine baptizandus. 76.f.

I N D E X

Infantibus Eucharistia dabatur. 557.p.567.m.
Infirmi quocunq; tempore baptizandi. 76.m.
Ingenua persona idololatra excōmunicatur, & exilio dānatur. 599.f.
*Ingenui flagellati à Principe, pro leuibus culpis, non amittunt testi-
 monium, aut res suas.* 617.m.
Ingenuitatis charta. 57.p.
Ingrati actio. 309.m.
Initium de tempore intelligendum. 698.f.
Innocentij tertij epistola ad Petrum Compostell. 525.p.
Inscriptio vetus. 150.f.158.m.
Inspectores. 517.f.
Interfectores sui. 121.f.
Inuiti non saluandi; cur. 352.p.
Ioannes Præsul Toletan. martyr. 281.m.
Ioannes Præsul Tolet. causam Primatus defendit. 286.p.
Ioannes Cereuela, Archiepiscopus Toletan. 294.f.
Ioannes Tauera, Cardinalis. 300.f.
D. Ioannes Chrysostronus. 759.f.
Ioannes Constantinopolitan. Episcopus Cappadox. 764.m.
Ioannes Casaraugustanus Episcopus. 770.m.
Ioannes Gerundens. Episcopus. 766.m.
Iosephus Scaliger. 24.p.
Iria. 129.m. El Padron. 153.f.
Irreprehensibiles sibi Ecclesia vult. 182.m.
Irritum, quod ab Episcopis aduersus Romanū Pontificem fit. 293.m.
Isidorus Hispalens. Episcopus. 265.p.321.f.374.m.429.f.771.f. scri-
 pta. ibid. Doctor egregius. 670.p. Chronicon. 526.f. liber differen-
 tiarum. 670.p. de viris illustribus. 758.p.
Itatius provincia Gallæcia Episcop. 776.p. diuersus ab Idacio. 34.p.
Italica. 157.m.
Iudæi, & qui ex eis, officia publica non agant. 354.m. 221.p.
Iudæi sibi regni fastigium usurpare tentarunt. 739.f.
Iudæi relapsi, in seruitutem rediguntur. 740.p.
Iudæi ne quemquam à baptismo subtrahant. 597.p. 373.f.
Iudæi ne Pascha suo more celebrent, aut circuncisiones faciant.
 597.p.
Iudæi diebus Dominicis ab opere cessent. 597.p.
Iudæi ne diiudicent escas. 597.p.
Iudæi ne propinquas suas ducant. 597.p.
Iudæi ne religioni nostræ insultent. 597.p.

Iudæi

A L P H A B E T I C V S.

Iudæi libros vetitos ne legant. 597.m.
Iudæis mancipia Christiana ne seruiant. 597.m. 354.f.
Iudæo ad fidem venienti professio facienda. 597.m.
Iudæi Christianum non plectant, nisi regio iussu. 597.m.
Iudæorum serui ad fidem conuersi libertate donantur. 597.f.
Iudæi Christianam familiam non regant. 597.f.
Iudæus ex alia prouincia veniens, se Episcopo vel Sacerdoti sistat.
 597.f.
Iudæi Christianas uxores habentes, Christiani fiant. 353.f.
Iudæi dudum Christiani, ad fidem cogendi. 352.f.
Iudæi ad fidem se conuertentes, ab omni exactione liberi. 704.m.
Iudæi baptizati, festa cum Sacerdotibus celebrent. 485.p.
*Iudæis uxores concubinas, aut mancipia Christiana habere non li-
 cet.* 220.f.
Iudæis inimicus Reccesuinthus. 421.p.
*Iudæis fauorem vel munus contra fidem Christi præstans, anathe-
 ma.* 352.m.
Iudæorum filij septimo anno à patribus separandi. 740.f. 749.p. an-
 idem de Mauris licitum sit, & expediat. 749.p. & deinceps.
Iudæorum placitum Principi factum. 475.f.
Iudæos Rex Cinthila eiecit. 373.f.
*Iudæos publica officia affectantes iudex nisi prohibet, excommunica-
 tur.* 354.f. 374.p.
Iudæus Christianus apostatans, perimendus. 476.p.
Iudæus ad publica officia subrepens, occiditur. 354.f.
Iudæus baptizatus, à non baptizato absteineat. 353.m.
Iudæorum excessus, sine Sacerdote non iudicentur. 598.f.
*Iudex Ecclesiasticus quando non debeat se ad Gentilium historias
 conuertere.* 528.p.
Iudicibus Episcopis obtemperandum. 246.m.
Iudicium contra Dominum prodijt feria quarta. 27.f.
Iuliani duo. 681.f.
Iulianus, Metropolitanus Toletan. 628.f.
Iulianus Pomerius. 761.p.
Iuliani liber de tribus substantijs. 682.f.
Iuliani vita per Felicem. 773.f.
Iuramentum seruandum. 424.p. 713.p.
Iuramenta pro Regia salute obseruanda. 427.m.
Iuramentum pueri aut puella. 19.m.
Iuramentum soluendum, quod minori nexu obligat. 427.p.

Zzz A Juramento,

INDEX

Juramento, quod socero promiserat Egica, absoluitur. 674.f.
Juramenti in salutem Principis à Clerico violati pœna. 491.m.
Juramenti interpositio roborat. 425.f.
Jurata illicitè non implenda. 425.p. 428.p. 429.f. 472.f.
Jurare Dei, quid. 427.f.
Juramenta & pœnitentia in Deo. 427.f.
Jurgantium actiones. 661.m.
Jusiurandum, si testis deficit, fidem manifestat. 426.p.
*Iusta propositio negotium admittens, non voluit prolata equita-
tis amputare iudicium.* 675.f.
Iustinianus Imperator. 762.f.
Iustinianus, Valentia Episcopus. 763.p.
Iustus, Toletanus Prasul. 375.p. 771.m.
Iustus Urgelitanus. 91.f. 763.m.

L

L *Ac pro vino in sacrificio non offerendum.* 573.m.
Laica communio. 39.f. 104.p.
Laici extra cancellos comunicabāt. 104.m. *Clerici ante altare.* *ibid.*
Laici secus altare non stent. 372.p.
Laici in Concilio. 333.p.
Laici religiosis non imperent. 492.p.
Laicus, cuius uxor adultera fuit, non ordinandus. 183.m.
Lamecum. 129.p. 153.p.
Lamecens, & Egitanens, Episcopatus sub Compostellano. 534.p.
Lanificijs absit vanitas gentilis. 191.f.
Lapides Atri. 150.m.
Lapis, in quo D. Virgo institit Toleti. 506.p.
Lapsorum in hæresim, ac redeuntium pœna. 749.f.
Laticlavium. 323.f.
Laterculus Paschalis. 334.f.
Laudes Euangelium sequuntur. 338.p.
Laudes quid. 369.m.
Lazarum cur Dominus fleuerit. 224.p.
Leander. 235.f. 244.p. 365.m.
Leandri homilia. 229.p.
Leander cur primus Concilio. 3. Toletano subscribat. 274.m.
Lectio in mensa Sacerdotum. 218.f.
*Lector viduam uxorem ducens, amplius nihil sit, nisi fortè Subdia-
conus.* 39.m. 186.m.

Lector,

ALPHABETICVS.

Lector, & Ostiarius adultera adherens, proicitur. 70.p.
Lectoris munus. 186.f. 452.p.
Legatum de rebus Ecclesie quomodo valeat. 43.p.
Leges sine consule & die, irritæ. 57.p.
Leges varia contra Iudeos. 597.p.
Legitima pœnitentia. 26.m.
Legio à Romanis legionibus condita. 136.f. *ciuitas Regia.* 137.p.
Legio septima Germanica, seu Gemina. 162.f.
Legio Metropolis, nulli subiecta. 135.m.
Lenocinium facientes, nunquam communicant. 7.p.
Leo PP. 320. p. quadragesimus. 116.m. *epistola ad Flavianum
contra Eutychen.* 204.f. 212.p.
Leonis. 11. PP. ad Episcopos Hispania epistola. 650.p. *tres epistolæ.
679.f. Ad Quiricum Antistitem Tolet.* 653.p. *Ad Simplicium
Comitem.* 654.p.
Leocadia ciuis Toletana. Corpus eius ex Belgio relatum. 364.m.
Leocadia Confessor. 330.p.
Leouegildus, impius Rex. 235.m.
Leuita communicat ante altare. 340.f.
Leuita quæstate ordinandus. 342.p.
*Lex edita in Concilio octauo Toletano à Reccesuintho Rege.
445.p.
Lex in confirmatione Concilij Toletani duodecimi.* 603.m. 609.f.
decimitertij. 633.f. *decimiquinti.* 680.p. *decimisepti.* 718.f.
decimiseptimi. 741.m.
Libelli famosi. 13.m.
Liber questionum D. Augustini. 667.p.
Liberorum necandorum auctor Plato. 241.p.
Libertis accusandi patronos facultas adempta. 355.f.
Liberti, qui ordinari possunt, qui non. 356.f.
*Libertus, nisi fiscalis, officium Palatinum affectans, seruus reddi-
tur.* 621.m. 634.f.
Libertus non faciat iniuriam domino suo. 637.f.
*Liberti, nec eorum posteritas, cum posteritate patroni coniugia non
contrahant.* 638.p.
Liberti secularium ad Clerum non promouendi. 18.p.
Liberti patrocinio Ecclesie commendati. 356.m.
Liberti Ecclesie, qui ordinentur. 357.p.
Liberti Ecclesie, qui verè censendi. 520.f.
Liberti Ecclesie & ingenua filius, in patrocinio Ecclesie. 520.f.

Liberti

INDEX

- Liberti Ecclesia*, & posteritas eorum, libertatem suam celantes, in seruitium retrahuntur. 521.p.
- Liberti Ecclesia res suas in alienum dominium transferre non possunt.* 484.f.
- Libertorum ab Ecclesia obsequio recedentium res ad eandem redit.* 484.m.
- Liberti Ecclesia ingrati, in seruitium reuocandi.* 309.m.
- Liberti Ecclesia non copulentur ingenuis.* 484.p.
- Liberti Ecclesia quando in seruitutem reuocentur.* 356.m.
- Liberti Ecclesia ordinati, Ecclesia acquirunt.* 357.p.
- Liberti Ecclesia libertates suas succedenti Episcopo intra annum representent.* 589.p. ad id ab Episcopo monendi. *ibid.*
- Liberti Ecclesia, in eiusdem patrocinio.* 218.f. & iure. 243.p. & obsequio. 484.f. cum posteritate. 355.f. 356.p. 520.m.
- Libertorum Ecclesia ingenuis copulorum filij, in Ecclesia obsequio.* 484.p.
- Liberti Ecclesia commendati, in Episcopi patrocinio.* 218.f.
- Libertus Ecclesia, contra eam non testificetur.* 355.f. 357.m.
- Libertus Ecclesia indebitè factus, libertatem perdit.* 520.m. & eius posteritas. 521.p. 539.f.
- Libertorum Ecclesia filij, in Ecclesia nutriendi.* 391.p.
- Libra quantum valeat.* 482.f.
- Licinianus, Carthaginis Spartaria Episcopus.* 766.p.
- Lindanus.* 104.f.
- Litania quid, & cur instituta.* 78.m. à sancto Mamerto correcta. 79.p.
- Litania à Theodosio celebrata pro aëris serenitate.* 80.p.
- Litania maior à Gregorio indicta.* 79.p.
- Litania post Pentecosten.* 76.p.
- Litania singulis mensibus pro qua re.* 737.m. 748.p.
- Litania secunda Kalend. Nouemb.* 76.p.
- Litania mense Decembri.* 377.p. 382.p. vacandum tunc ab opere *ibid.* m.
- Litania principio Quadragesima.* 170.f.
- Litera communicatoria.* 9.p. 27.p.
- Litera confessoria.* 9.p. 325.p. cur dabantur. 26.f.
- Litera pacifica.* 27.p.
- Litera Canonica.* 27.p.
- Litera tractatoria.* 325.p.
- Litera Ioannis Regis, super primatu Toletano.* 296.p.

Litorius,

ALPHABETICVS.

- Litorius, de eoq; inscriptio.* 448.f.
- Liubigotbo, uxor Erwigij.* 619.p.
- Lucentum.* 149.p.
- Lucernarium.* 40.f. quid. 63.m. quando fiat, & unde dictum, *ibid.* cur prohibeatur in villa legi. 64.m.
- Lucius Papa primatum Toletan. confirmat.* 285.f.
- Luco, Lugo.* 129.m. 153.f. à Uandalis edificata. 137.p. quando Metropolis facta. 195.p. qua ei subsint. 136.p.
- Lucinius, nobilis Hispanus.* 28.p.
- Lucretius, Episcopus Bracarenf.* 116.p. & deinceps.
- Luminaria in Ecclesijs, vetus institutum.* 196.m.
- Luna cursus, ad quid faciendum, non obseruandus.* 191.m.
- Lusitana sedes, Era septingentesima quarta, duodecim.* 524.m.
- Lustrationes paganorum non faciendae.* 197.p.
- Lutuba.* 161.m.

M

- M** *Macarius Antiochenus.* 651.m. 658.p.
- Macrobius Diaconus.* 775.p.
- Magalona.* 161.f.
- Magi quantum pœniteant.* 60.m.
- Magos Clerici consulentes.* 344.m. 371.f.
- Maiestatis titulus, antiquus Regibus Hispania.* 263.m.
- Malaca, hodie Malaga.* 158.p.
- Maleficiū passus Presbyter, ad Episcopi sui aures deducat.* 517.m.
- Maleficio alium interficiens, nunquam communicet.* 6.p.
- Maleoca, fortè hodie Malagon.* 140.m.
- Mancipia ab Abbatibus Monachis donata, non manumittenda.* 744.p.
- Mancipia decem Ecclesia habens, habeat proprium Sacerdotem, sin minus, alijs iungatur Ecclesijs.* 708.p.
- Mancipia Christiana Iudais non vendenda.* 494.f. 506.p.
- Mancipijs Ecclesia manumissis, quid fiat.* 242.f.
- Mansus integer Ecclesia attribuitur.* 246.f.
- Manus impositio quid.* 567.f. 11.p.
- Manus impositione Christianos fieri.* 11.m.
- Manus & digiti signant carnem Christi crucifixam.* 314.f.
- Maranatha.* 209.p.
- Marcellinus, Italia Presbyter.* 777.p.

B. Maria,

I N D E X

B. Maria, virgo ante, & post partum. 700. m.
Maritus non accipiendus à quaquam, citra propriam & parentum voluntatem. 219. m.
Maritus concubinaris, excommunicatus. 42. f. non habens uxore, non perinde modo sit unius coniunctione contentus. 42. f.
Martinus Dumienfis. 763. f. Dumienfe monasterium construxit. 500. f. Episcopus Bracarenfis. 166. p. 123. f. 172. p. Orientaliū Patrum capitula in Latinum vertit. xxix. p. 173. f.
Martinus, Viennensis Episcopus. 763. f.
Martini PP. V. decretum super primatu Tolet. 293. f.
Martyr quis. 365. p.
Martyr & Confessor aliquando idem. 364. f.
Massona Episcopus Emeritens. 235. m.
Mater & soror in eadem domo cum Clerico esse possunt. 77. p.
Mater filium occidens, quamdiu pœniteat. 20. m.
Materia Sacramenti Eucharistia. 726. m.
Matthias in locum Iudæ successus. 717. p.
Mauri Hispaniam inuadunt. 278. p.
Mauricius Bracarenfis Episcopus, postea haresiarcha & antipa-
pa. 290. p. à Toletano deponitur. 285. m. 530. m.
Maximus, Casar Augustanus Episcopus. 767. p.
Medicinales herba cum incantatione non legenda. 191. f.
Medicorum incisione Clericus claudus effectus, porro ordinandus.
 103. p.
Melanthius, Toletanus Praesul. 268. m.
Mendaciorum leuium duo genera. 429. p.
Mentesa qua sit. 150. p.
Meretrices paganae, si conuertantur, recipienda. 12. p.
Mercede subditi non fraudandi à successore regni. 379. p.
Meretrix qua. 183. p.
Mersio trina, & simplex. 334. p. 367. f.
Metropolitani duo non sint in eadem prouincia. 264. p. 271. p.
Metropolitanus consilium caterorum Episcoporum requirat. 177. m.
Metropolitani consuetudines assidue doceant. 550. p.
Metropolitanum aliū accedere quis potest, à suo grauatus. 627. f.
Metropolitanus Episcopus ad Concilium vocat. 536. m.
Metropolitanum pro causis suis accedens, ab Episcopo non excom-
municandus. 627. f.
Metropolitanus recens creatus, placitum faciat de casta vita. 511.
 p. 536. p.

Metropolitani

A L P H A B E T I C V S.

Metropolitani primatus. 120. f.
Metropolitani duo in Gallæcia. 124. m.
Metropolitanus Concilium alloquitur. 333. m.
Metropolitanus in disensione iudicij de Episcopo, aduocatus. 179. m.
Millenarij. 466. m.
Miro, qui & Theodominus. 195. m.
Missæ, Latinum nomen. 605. f.
Missæ vigiliarum. 606. p.
Missæ pro synaxi quacunq. 606. p.
Missæ ab uno incepta, ab alio perfici potest. 405. m.
Missæ celebranda iuxta usum Romanum. 120. f.
Missæ defunctorum. 118. f.
Missæ super monumentis mortuorum non tenenda. 190. f.
Missas in Ecclesia tenere. 118. f.
Missas plures in una die ab uno dici, olim in usu. 607. m.
Missæ Catechumenorum. 97. p. 109. m. 110. m.
Missæ nocturna. 605. f.
Missæ à ieiunis celebranda. 406. p. 171. p.
Missæ peracta quando censeatur. 405. f.
Missæ in Sabbato sancto, ad noctem Resurrectionis refertur. 727. f.
Missæ sine orario non celebranda. 575. f.
Missæ tenenda, ubi reliquia martyrum. 190. f.
Missæ pro viuis & defunctis celebranda. 197. m.
Missæ defunctorum, pro viuis non celebranda. 736. f.
Missale & breuiarium Isidorianum. 366. p.
Modius Canonicus. 251. f.
Mœchia pœnitentes, rursum fornicati, nunquam communicant. 6. p.
Mœchati post baptismum, non sunt Subdiacones. 9. f. uxorem du-
 centes pœnitent. 10. p.
Monachi Episcopis aut Clericis calumniam machinantes, gradum
amittunt. 491. m.
Monachi ad proximam sanguinis, cum testimonio vadant. 68. p.
Monachum se fingens, sit verus Monachus. 60. m.
Monachi virginibus religiosis non sint familiares. 311. p. 325. m.
Monachi vagi pœna. 350. m.
Monachum quid faciat. 349. f.
Monachi & pœnitentes detondebantur. 398. p.
Monachi nomen recens, professio antiqua. 240. p.
Monachus parentum deuotione fit. 349. f.
Monachus, Clericus ordinatur cum Abbatis consensu. 96. f.

Aaaa

Monachus

INDEX

- Monachus extra monasterium suum, Ecclesiasticum officium non agat.* 70.f.
- Monachus negocia forensia non tractet.* 70.f.
- Monachus virginum monasterio, cum iudicio Episcopi praeficiendus.* 311.p.
- Monasteria multa in Batica.* 325.m.
- Monasterium Villula Aquis.* 592.p. 593.f.
- Monasteria, diuersoria secularium non fiant.* 688.p.
- Monasterijs oblata Episcopus non contingat.* 96.f.
- Monasterijs virginum quales praeficiendi.* 310.f.
- Monasteria virginum à monachis gubernanda.* 310.m.
- Monasterium faciens Episcopus, quota rerum Ecclesiasticarum parte dotare possit.* 481.p.
- Monasteria consuellens, excommunicatur.* 310.p.
- Monasteriorum basilica, ab omni impensione immunes.* 407.p.
- Monasterio qualis praeficiendus.* 454.p.
- Monasterio virginum praefectus, cum ijs non loquatur.* 310.f.
- Monasterium incognitus ingrediens, ante triennium monachi habitum non accipiat.* 60.f. *Qui intra monasterium hospitari possint* 588.f.
- Monica memoriam sui post mortem fieri cupiebat.* 569.f.
- Montanus.* 260.m. *Metropolitanus Toletanus.* 85.m. 91.p. *eius epistola ad Palentinos.* 86.m. *ad Theoribium.* 89.m. *miraculum* 768.p. 769.p.
- Morales libri D. Gregorij, in Hispania perdit.* 414.p.
- Morbis, aut regia iussio excusat Episcopum, ne veniat ad Concilium* 536.f.
- Mors regis vindicanda.* 394.p.
- Morte plectendum sacerdos non iudicet.* 553.f.
- Mortis nomine diabolus appellatur.* 599.m.
- Mortui non lugendi.* 224.p.
- Mortuo Episcopo, breue rerum ipsius Metropolitano mittendum.* 106.m. 71.p.
- Mozarabum officium.* 472.f.
- Mulier menstruum cibo, aut potui miscens, quantum poeniteat.* 61.f.
- Mulieres suspecta cum Clericis habitantes, venundantur.* 218.m.
- Mulieres à virorum cœtu separanda.* 31.f.
- Mulierum peruigilia prohibentur.* 24.m.
- Mulieres extranea à Clericis per iudicem secularem amouentur, ipsae in monasterium traduntur.* 243.f.

Munditia

ALPHABETICVS.

- Munditia cordis Deo grata.* 706.p.
- Mundi panes, & studio preparati offerendi.* 708.f. 709.f.
- Mundus ad Dominum suscipiendū, tribus modis aliquis fit.* 640.p.
- Mundus à Deo factus.* 45.f.
- Munera Clerici pro patrocinio non accipiant.* 70.m.
- Munificatus.* 443.f.
- Munimen prolis Regia.* 711.m.
- Munitio Regis & prolis.* 675.p. 738.m. 748.m.
- Munus à non communicante non accipiendum.* 9.m.
- Musca canina.* 666.p. 684.m.

N

- N** *Arbona.* 161. *eius suffraganea.* 132.m. 135.p. 141.f. 144.p.
- Narbonensis Praesul Toletum ad Concilium veniebat.* 531.m.
- Natali Domini non ieiunandum.* 117.m.
- Natales martyrum in Quadragesima non celebrandi.* 187.p.
- Natali die ab Episcopis Pascha pronuntiandum.* 170.f.
- Natiuitates duae in Filio.* 547.m.
- Natiuitas Domini quomodo celebranda.* 505.f.
- Natura Christi duae inconfusa.* 204.f. 212.f.
- Natura duae in Filio.* 546.f. *non persona.* 547.p.
- Nauarum praelium.* 294.m.
- Nebrius.* 72.p. 91.p.
- Negocia & nundina Clericis interdicta.* 8.p.
- Nemaso.* 161.f.
- Neophytus non continuo promouendus.* 182.p.
- Nerui testicularum in Iob, quid.* 429.m.
- Niceni Concilij laus.* 701.f.
- Nicephorus Phocas res Ecclesiae alienabat.* 400.m. *Basilij Iunior cōseruabat.* *ibid.*
- Nomina eorū pro quibus offerebatur, in Ecclesia recitabantur.* 568.f.
- Nomina viuorum benefactorum ante altare recitatur.* 519.f. 539.p.
- Nomina similiter defunctorum.* 519.f.
- Nomina, sapientia, essentia, & voluntas, an secundum relationem, an verò secundum substantiam à Patribus vsurpentur.* 683.p.
- Nomina comparatiuè ex homine sumuntur, ad declarandum diuinitatis Sacramentum.* 664.m.
- Nonnitus Gerundensis.* 375.m. 772.p.
- Notarij in Concilijs.* xxvij.m. 199.m. 333.p.
- Notarius Regionarius.* 652.p. 655.f. 662.f.

Aaaa 2

Numan-

I N D E X

Numantia. 156.f. nunc Zamora. *ibid.*
Numerarius. 251.m. 469.m. 728.p.
Nuptiæ quando non celebrentur. 101.m. in ijs non saltandum aut
 plaudendum. 103.m.
Nuptijs multis copulatus pœnitentiam agat. 192.f.
Nuptijs secundis se copulantes pœnitentiam petunt. 185.f.

O

O *Bedientia, à quibus Episcopo præstanda.* 514.m. 515.p.
Oblatio. 121.f.
Oblationes in Ecclesia. 538.m.
Oblationes pro commemoratione martyrum. 187.p.
Oblatio populi, Clericis diuidenda. 169.f.
Oblatio nulla pro desperantibus fiat. 725.f.
Oblationes conscribere. 345.f.
Oblationes fidelium in quatuor partes ab Episcopo diuidenda. 54.f. 726.p.
Oblationes parentum retinentes, excommunicati. 109.p.
Oblatorum ad altare tres partes. 60.p.
Obligatus, sine consensu domini, non ordinandus. 41.p.
Oeconomus munus. 453.f.
Oeconomus Laicus non sit in rebus Ecclesiæ. 309.m. 310.p. 349.m.
Offertorij consuetudo antiqua. 538.p. *modus. ibid.*
Officia Ecclesiastica ordinandus noscat. 434.p.
Officia Ecclesiastica nesciens Clericus, discere cogatur. 434.p.
Officialis libellus ordinato dandus. 343.f. *et quid sit.* 370.f.
Olyssippo, Felicitas Iulia appellata. 156.p.
Optimates palatij. 376.f.
Optimatibus palatij, et Sacerdotibus tortura non adhibenda. 616.f.
Orarium. 344.m. *quid.* 371.p. *eius gestandi non eadem ratio.* 371.p.
Orarium quibus concessum. 371.m.
Orarium in sinistro humero. 347.f.
Orarium ab oratione. 371.m.
Orario uno Diaconus utatur. 347.f.
Orario scapulis superposito utendum. 121.p.
Orario Sacerdos dum ordinatur, utroque humero ambitur. 575.m.
Orarijs duobus nec Episcopus utatur. 347.f.
Orare pro mortuis, ab Apostolis traditum. 569.m.
Orare cum hæreticis, aut schismaticis non oportet. 191.p.
Oratio Dominica, post Matutinas et Vespertinas. 77.f.
Oratio Dominica delet minima peccata. 337.m.

Oratio

A L P H A B E T I C V S.

Oratio Dominica quotidie dicenda. 336.f. *cur.* 337.m. 368.f.
Ordinandi, quales. 53.p.
Ordinandi nihil pro gradibus soluant. 168.f.
Ordinandi ex seruis, primum manumittantur. 483.m.
Ordinans et ordinatus per munera, excommunicatus. 388.m.
Ordinans bigamum, deponitur. 324.p.
Ordinati contra Canones, cum ordinatoribus deponuntur. 52.m. 98.
 f. 593.m.
Ordinati à Presbytero, non Episcopo, deponuntur. 207.m.
Ordinati, in grauibus criminibus detecti, deponuntur. 182.m.
*Ordinati, peccata occulta confessi, pœnitentiam sibi iniunctam seruen-
 ter agant.* 61.p.
Ordinatio Episcopi. 340.f.
*Ordinatio Episcopi, omnium Sacerdotum comprouincialium consen-
 su facienda.* 341.m.
Ordinationis litera diem et Consulem habeant. 25.m.
Ordines debitis temporibus conferendi. 255.f.
Ordinibus qui prohibeantur. 52.f.
Ordinibus sacris mancipati, Canonicis regulis adstringuntur. 556.p.
Ordines quicumque gratis conferendi. 473.m.
Ordo ubique vnus in officijs Ecclesiasticis. 331.f. 366.p.
Oretum. 148.f.
Orgellum, hodie Urgel. 161.p.
Originale peccatum. 590.f.
Ornamentis Ecclesiæ abutens, aut vendens. 736. *a communionis per-
 ceptione tota vita alienus.* 736.m.
Orontius. 537.m.
Oscæ, hodie Huesca. 160.m.
Osius, Episcopus Cordubens. 4.p. 18.m. 758.p.
Ostia baptisterij in Cœna Domini referantur. 734.f.
Ostiarij munus. 451.f.
Ouetum nulli Metropoli subiectum. 135.m.
Ouetum, Metropolis. 279.m. 280.p.
Ouetum ciuitas Episcoporum. 280.p.
Oxoma. 147.f.
Oxomensis, et Aucensis Episcopatus diuisio. 144.f.

P

P *Acis assertores.* 469.p.
Palatini officij nomen, quibus commune. 412.m.

Aaaa 3

Palatina

INDEX

Palatina officia seruis interdicta. 612.p.
Palatina officia nullus seruus aut libertus, nisi fiscales, obtineant.
 621.p.
Palatina officia seruus si affectat, quid eo faciendum. *ibid.* m.
Pallentia. 147.f.
Pallium, quid in Christo. 314.m.
Pampilona, Pompeij opus. 160.p.
Panis quotidianus, quid. 337.p.
Panis, vinum, & aqua, in sacrificio offerenda. 188.m.
Pantomimus. 15.p. 30.m.
Parcendi noxijs facultas regi seruata. 720.f.
Parentum voluntate, seu conuientia religiosos fieri. 494.p.
Parentes religioni filios tradunt, usque ad decimum annum. 494.p.
Parientia. 711.f. 727.p. 717.m.
Parochia sua Clericis non mutanda. 177.f.
*Parochias Episcopus faciens, quota alterius Ecclesie rei parte eam
 dotare possit.* 481.p.
Parochitani Presbyteri de familia Ecclesie sua Clericos faciunt.
 519.p.
Partitio totius orbis ab Apostolis facta. 267.p.
Pascha à Metropolitano pronuntiandum. 170.m. 334.p. 504.f.
 plura *ibid.*
Pascha in Concilio predicatur. 485.f.
Paschatis & Natiuitatis dies certus. 490.m.
Paschasius Siciliensis Episcopus. 761.p.
Pasisionis die altaria nudantur. 727.p. 712.p.
Pasio Christi in sola humanitate. 314.p.
Patrum oportet obedire preceptis. 309.f.
Pater non idem, qui filius. 45.p.
Pater. 543.p. *Filium habet coequalem.* 199.p.
Pater, & Filius, & Spiritus, similiter honorandi. 208.m.
Pater nunquam sine Filio, & Spiritu sancto. 698.f.
Paternus, Bracarenf. Episcopus. 49.m.
Paulinus Presbyter. 759.m.
Paulus Samosatenus. 117.m.
Patruinus Episcopus. 38.p. 66.p.
Patruinus Episcopus Bracarenf. quod se muliere polluisset, deponitur.
 499.m. 506.f.
Pax Iulia, Pax Augusta, Pace. 155.f.
Peculium manumissi, ut ordinetur, in potestate domini. 56.f.

Pecunia

ALPHABETICVS.

Pecunia in Ecclesia oblata, in tres partes diuidenda. 516.f.
Pedum lotio. 12.f.
Pegasus, Astigitanus Episcopus. 243.m.
Pentecoste quando celebretur. 12.p. 505.m.
Peregrina communio. 100.p. hęc & laica eadem. 104.f.
Peregrinorum necessitati subueniendum. 217.m.
Perfidare. 720.m.
Perfuga Clerici pœna. 402.p.
Perfuga Laici pœna. 404.f.
Perfugium suadentis pœna. 403.m.
Periurium Deum offendit. 427.p.
Persequutiones Ecclesie utiles. 229.m.
Perseuerantia in bono necessaria. 388.p.
Persona una in utraq; Christi natura. 313.m.
Persona Trinitatis diuersa, Deitas una. 207.f.
Peruenire, pro inuenire. 610.p. & alibi saepe.
Petrus, caput Ecclesie. 525.m.
Petrus discipulorum Princeps. 656.m.
Petrus Tenorius. 295.f.
Petrus Pulcher. 280.p.
Petrus, Ilerdensis Episcopus. 777.p.
*Petrus Gonçales de Mendoga crucem suam Ecclesie Toletana le-
 gat.* 300.m.
Petrus de Luna. 293.p.
Phylacteria, quid. 746.m.
Pictura in Ecclesia prohibita. 10.f. cur. 29.f.
Pimenius Dumienfis Abbas. 592.p.
Placitum quid. 567.p.
Plaga inguinalis. 731.f.
Plasmatio corporis humani, non opus diaboli. 118.p.
Plures baptismales Ecclesie non sint in una terminatione. 55.p.
Pœni ab utraq; parte freti. 150.m.
Pœnitentia triplex. 399.m.
Pœnitentia publica, quæ. 399.p.
Pœnitentia precepta non priuant iura cœlestia. 625.p.
Pœnitentia agenda secundum Canones. 219.f.
Pœnitentibus in Missa reconciliatio dabatur. 308.f.
Pœnitentia indicio aliquo petenda. 591.p.
Pœnitentiam in morbo poscentes. 93.f.
Pœnitentiam accipere, quid. 567.f.

Aaaa 4

Pœnitentiam

INDEX

- Pœnitentiam qui explerunt, quando reconcilientur.* 399.f.
Pœnitentia ad quid suscipiatur. 624.f. 625.p. quando detur.
 640.m.
Pœnitentiam non sentientes qui accipiunt, compleant. 590.p.
Pœnitentia non desidiosè tribuenda. 220.m.
Pœnitens vir tondetur. 220.m. 93.m.
Pœnitens abstineat se à peccatis, & negocijs secularibus. 625.m.
Pœnitentibus quibusdam pristina redduntur coniugia. 390.p.
Pœnitentes Sacerdos reconciliare non potest. 308.f.
Pœnitentes prauaricantes, rursus pœnitentiæ subdantur. 350.p.
 389.m.
Pœnitentes non ulterius ad militare cingulum redeant. 591.p.
Pœnitentis fœmina, ad nuptias transeuntis pœna. 350.m.
Pœnitentibus sincerè nunquam negandum viaticum. 25.f.
Pœnitens, quis. 39.p. 182.m. inter Lectores & Ostiarios haberi potest, & ulterius non promoueri. 39.p.
Pœnitens, in mortis periculo statim reconcilietur. 557.m.
Pœnitens à communione suspenditur. 220.p.
Pœnitenti viduæ vel religiosæ stuprum inferentis pœna. 97.f.
Pœnitens, Ostiarius tantum, aut Lector ordinetur: iam ordinatus, inter Subdiaconos habeatur. 182.m.
Pœnitentes non intersint epulis, nec negocia tractent. 93.m.
Pœnitens mulier habitum mutat. 220.m.
Pœnitentes, qui Clerici fieri possint, qui non. 350.f.
Pœnitentis, absq̃ reconciliatione decedentis memoria in Ecclesia habeatur & oblatio suscipiatur. 557.f.
Pœnitere Dei, quid. 427.f.
Polychronius. 651.m.
Porphyrogenneta res Ecclesia defendebat. 400.m.
Portucale, el Puerto. 152.m. Festabole. *ibid.*
Portucalensis sedes. 129.p.
Passiones in terris Ecclesia à Clerico factæ, ad eam redeunt. 84.m.
Posidonius Africana prouincia Episcopus. 760.m. vitam D. Augustini scripsit. 370.f.
Postliminij ius. 305.p.
Pregnans baptizata, nihil participat infanti. 188.p.
Præpositus obediendum. 622.m. 638.p.
Præpositus Comitum. 458.p.
Præsulum Toletanorum Chronologia. xxj.p.

Prætorium

ALPHABETICVS.

- Prætorium Toletanum.* 385.p. *Prætorium quid.* 397.m.
Præuaricati in fide, intestabiles. 354.p.
Prandia ad monumenta non portanda. 190.f.
Presbyter vocem decisiuam in Concilio non habet. 366.f.
Presbyter Episcopum in baptisterium non præcedat. 188.p.
Presbyter degradatus, de ministerio sibi interdicto nihil agere præsumat. 59.f.
Presbyter aliquid de iure sui tituli alienans, honore priuatur. 194.m.
Presbyteri, præsentè Episcopo, non chrisment, nisi iussi. 187.f.
Presbyter, post ordinationem denotatus, non offerat. 182.f.
Presbyter non potest ordinare. 207.p.
Presbyter sub Ecclesia nomine emat. 743.m.
Presbyter secundis nuptijs non intersit. 185.f.
Presbyteri & Diaconi vita sua testes habeant. 343.p.
Presbytero mala suspitione infamato quid fiat. 101.f.
Presbyter & Diaconus non deponendus, nisi cum iudicij examine. 208.p.
Presbyter coram Episcopo baptisterium non introeat. 309.p.
Presbyteri & Diaconi mæchantes, nec in fine communicant. 8.p.
Presbyteri munus. 452.m.
Presbyteri ex uxoribus filios suscipientes, ad Episcopatum promoueri non possunt. 38.f.
Presbyteri ex hæresi venientes, probæ vitæ, ministrent; ceteri non. 248.p.
Presbyter idololatriam non prohibens, excommunicatus. 194.m.
Presbyteri à tergo Episcoporum in Concilio. 332.f.
Presbyter plures Ecclesias habens, in unaquaq̃, singulis diebus Dominicis celebret. 519.f.
Presbyterum aut Diaconum falsò accusans. 17.p.
Presbyter aut Episcopus pollutus, deponitur. 500.p.
Primas, quis. 638.f. 267.f. & unde dictus. *ibid.*
Prima sedes, quæ. 638.p.
Primasius Africanus Episcopus. 760.f.
Primatus Ecclesia Toletana vetus. 258.m.
Primatus Ecclesia Toletana, quando potissimum resplenduit. 269.m.
Primatus Toletanus à quibus Pontificibus confirmatus. 285.p. & deinceps multis locis.
Primatus Toletanus ab Eugenio vsque Athanaricum trecentorum sexaginta nouem annorum. 272.f.

Primatus

INDEX

Primatus Toletani quatuor vicissitudines. 270.p.
Primatus Toletanus in Carthaginens. prouincia. 263.f.
Primates ubi ab Apostolis constituti. 267.m.
Primatus in singulis prouincijs, eiusq; auctoritas. 177.m.
Primas ab Episcopis de Paschate inquirendus. 687.f.
Primate contempto, nihil fiat. 264.m.
Primate inconsulto, non ordinandus Episcopus. 638.f.
Primatus Tarraconensi sedi denegatus. 284.f.
Primatibus palatij honor debitus. 392.p.
Primicerius, quis. 450.p. 451.p. *idem qui Primicerius.* *ibid.*
Primicerij partes. 453.p.
Primicerius. 514.m. *oblaciones dispensat.* 516.f.
Primogenitus Filius quomodo. 548.m.
Principi maledicens, excommunicatus. 379.p.
Principem nece attentantes serui, ad fiscum rediguntur. 714.m.
Princeps illicitè aliena sibi vendicans, excommunicatus. 447.p.
Principi miserendi aditus apertus. 427.m.
Princeps Concilium ingressus, benedici poscit. 729.m.
Priscillianus. 65.f. 91.m.
Priscillianistarum secta detestanda. 88.m. *sectatores, anathema.*
 46.f.
Prinati ab Episcopo suo, ab alijs non recipiendi. 32.f.
Prinignas ducentes, nec in fine communicant. 15.f.
Proba Falconia. 759.m.
Procer. 464.f.
Professa. 40.f.
Professio fidei. 385.m. 330.f. 343.p. 562.m. 697.f.
Professio fidei Reccesuinthi Regis. 418.m.
Professio Sacerdotis & Diaconi Episcopo facienda. 344.p.
Professio libertorum Ecclesie nouo Episcopo facienda. 390.f. 356.p.
Professio precaria nomine. 388.f.
Professio dispar non decet in uno officio. 309.f.
Profligata res. 379.m. 393.f. 444.p.
Profligatio. 444.p.
Promissa sua Deus legitur mutasse. 427.f.
Promissum, quod soluendum. 347.p.
Propinqua sanguinis se copulans, excommunicatus. 84.f.
Proponentem admittens, iudicandi facultatem concessit. 675.f.
Prophonicum, acclamatio totius Concilij. 651.f. 655.f. 658.f.
Protelatur malitia. 377.p. 387.p.

Proterius

ALPHABETICVS.

Proterius Alexandrin. Episcopus. 760.f.
Prouidentia salutaris, semper utilis. 618.m.
Prouincia Carthaginensis. 147.m.
Prouincia Tarraconens. 158.f.
Prouincia Lusitania. 154.f.
Prouincia Batica. 157.p.
Prouincia Gallicia. 152.m.
Prouincia Gallia. 161.p.
Psallendi & ministrandi consuetudo ea tenenda, quam Metropolitana
seruat sedes. 75.f.
Psallendi ordo ubique idem. 120.m. 550.f.
Psalmi Alleluatici. 369.p.
Psalmi poëtici, in Ecclesia non legendi. 190.m.
Psalmus quinquagesimus ante Canticum. 93.p.
Psalmista munus. 452.p.
Purgatio Canonica. 101.f.
Purpura Regum & Consulum. 323.m.

Q

Quadragesima medio infantes baptizandi. 170.f.
Quadragesima principium Episcopus nunciabat. 474.f.
Quadragesima ab uxore abstinendum. 19.f.
Quadragesima diebus templa frequentanda. 32.p.
Quadragesima, tempus mœroris. 337.f.
Quadragesima diebus carniū esus interdictus. 435.p.
Quarta de oblati pars, pauperibus & peregrinis assignata. 726.p.
Quartum Concilium Toletanum, vniuersale, cur. 390.m.
Quingentenarij. 466.m.
Quonca. 148.p.

R

Rapta, nisi crimini consenserit, alij nubere potest. 55.m.
Raptor sponsa aliena, publicè pœniteat, sine spe coniugij. 55.m.
Rationale iudicij quid denotet. 564.p.
Rebaptizati quantum pœniteant. 98.p.
Rebaptizandi opus, sacrilegum. 208.m.
Rebaptizati abstinendi. 99.p.
Rebrachatoria. 371.m.
Reccaredus. 198.m. 214.p.

Reccesuinthus,

INDEX

- Recessu in his, & qua sub eo Concilia.* 275.f. 417.p. eius nummus.
472.m. 524.f.
- Reconciliatio quid.* 567.f.
- Reconciliatio in pœnitente.* 220.p.
- Reconciliatio mortis tempore non neganda.* 557.f. 567.f.
- Reconciliatio post pœnitentiam.* 16.m.
- Reconciliationis gratia.* 21.p.
- Reconciliatio dabatur manus impositione & Eucharistia sumptione.*
399.f.
- Reclusi turpes, cellulis eijciendi.* 407.m.
- Reclusi, prius in monasterijs erudiendi.* 408.p.
- Rectoris Ecclesie, res suas potius, quã Ecclesie curãtis, pœna.* 578.p.
- Rectores Ecclesie, si quid pro eadem dispendij pertulerint, eisdem re-
sarcendum.* 578.m.
- Regimen Ecclesie suscipiens, rerũ suarum scripturam faciat.* 480.m.
- Regnum affectans, excommunicatus.* 378.f. 394.p.
- Regnum ascendens, iuret Iudeos à se in fide continendos.* 387.f.
- Regnum adiens Egica, quid iurauerit.* 660.m.
- Regula fidei contra Priscillianos.* 65.p. 44.f.
- Regula diuersa, quum essentialiter aliquid de Deo, & cum secundum
comparationem humana mentis dicitur.* 664.m.
- Religio munda, qua.* 496.p.
- Religiosa ad seculum reuertentes, in monasterium tradantur.* 493.p.
- Religiosa post transgressionem, iterum professionem faciat.* 493.m.
- Religiosa puella virorum familiaritas fugienda.* 40.p.
- Religiosi, qui nec inter monachos, nec inter Clericos.* 350.m.
- Religiosis fœminis Laici vitandi.* 184.m.
- Religiosorum corpora cum psalmis sepelienda.* 224.p.
- Relicta Catechumeni baptizatur.* 6.f.
- Relicta Episcopi, Presbyteri, Diaconi nubens, nec in fine communi-
cet.* 103.m.
- Relicta Principis, vestem secularem deponat.* 690.p. & monasteriũ
ingrediatur. *ibid.* f.
- Reliquiarum sanctarum luminaria.* 252.f.
- Reliquias Episcopus gestans non vectetur.* 577.p.
- Reliquia panis consecrati in loculo seruanda.* 709.f. 726.f.
- Reliquia Toletò in Asturias delata.* 279.p.
- Reliquia ab Arrianis detenta, igne probanda.* 248.m.
- Reliquias Leuita, non Episcopi gestent in humeris.* 576.m.
- Reliquia veneranda.* 581.f. & deinceps.

Remismundus

ALPHABETICVS.

- Remismundus Rex, Arrianus.* 114.p.
- Res Ecclesie ab Episcopo gubernanda, & conseruanda.* 179.f.
- Res Ecclesie non in priuatum lucrum conuertenda.* 180.m.
- Res Ecclesie non alienanda ab Episcopo.* 217.m.
- Res Ecclesie collata, præscriptione temporis non defenduntur.* 744.m.
- Res Ecclesie non alienanda.* 742.p. 743.m.
- Res Ecclesie pro præstatione data.* 480.p.
- Rei Ecclesiastica sublata nullus hæres.* 479.p.
- Rerum à Sacerdote conquisitarum diuisio inter hæredes & Ecclesiam*
480.p.
- Resurrectio mortuorum.* 118.848.f.
- Rex iniustus, anathema.* 360.f.
- Rex de pœnis remittere potest.* 404.f. 405.p.
- Rex interest Concilio.* xxix.f.
- Rex in Concilio humi prosternitur.* 330.m.
- Rex Hispania tempore Gothorũ electione fiebat, non sanguine.* 474.f.
- Regum salutem attentans, anathema.* 378.p.
- Regum erga subditos officium.* 360.p.
- Reges qua in hæredes transmittere possunt.* 442.p. 444.m. 446.f.
- Reges non soli de capite cuiusquam sententiam ferant.* 360.m.
- Regum Gothorum Chronologia.* xvij.p.
- Regum munus & cura.* 214.p. 443.m.
- Reges Sueuorum.* xx.p.
- Regibus Fides seruanda.* 359.p.
- Regis potestas maxima.* 392.f.
- Reges Gothorum à quibus creabantur.* 475.p.
- Reges Hispania ungebantur.* xxxiiij.m.
- Regem iura faciunt, non persona.* 443.p.
- Reges Hispania Episcopos eligunt, & nominant.* 607.f.
- Reges quales, & quomodo eligi debeant.* 436.p.
- Regem offendentes, ac proinde excommunicati, ab eodem in gratiam
recepti, etiam excommunicatione soluuntur.* 591.m.
- Regum salus custodienda.* 377.m. 394.f.
- Regis, prolisq; eius munitio.* 618.m. 637.f.
- Rege in hostes profecto, sacrificia continua.* 510.m. 535.f.
- Regni apice qui prohibendi.* 378.m.
- Ricardus, Vicarius Romana Ecclesia.* 144.f.
- Romana Ecclesia, caterarum mater.* 650.m.
- Rudericus Rex, victus.* 269.m. 278.m.
- Rudericus Ximenius.* 287.m. 288.m. 289.p.
- Ruris Presbyteri.* 188.m.

Bbbb

S Sabbato

INDEX

S

- Sabbato ieiunandum.* 9 m. 28.p.
Sabbato sancto nulla solebant Sacramenta celebrari. 727.m.
Sabbati ieiunium cur à Gracis interdictum. 27.f.
Sabini duo. 4.p. 18.m.
Sacerdos nuncios ad extraneam gentem mittens. 344.f.
Sacerdotes & optimates palatij de crimine quomodo examinandi, & iudicandi. 617.f.
Sacerdotes ad ministerium salutis electi. 345.p.
Sacerdotibus Gentilium filias copulantes. 7.f.
Sacerdotum discordantium qui ad satisfactionem caritatis currit, ex eo tempore in Ecclesiam receptatur. 551.f.
Sacerdotum discordantium oblationes non suscipienda. 551.f.
Sacerdotem, rei Ecclesiastica raptorem, patronus admonitione compescat. 479.p.
Sacerdotes, quàm diu in discordia, non communicant. 551.f.
Sacerdos non veniens ad exequias defuncti Episcopi. 406.p.
Sacerdotes gentilium non sacrificantes, sed coronas portantes. 14.p.
Sacerdotis & Diaconi filia religiosa nubens, in fine tantum communicet. 43.p.
Sacerdos, qui pœnitentiam accepit, reconciliatione præmissa, soliti ordinis retinet officia. 624.m. 625.f. 639.m.
Sacerdotum vita acriter inquirenda. 254.f.
Sacerdoti castitas seruanda. 252.m.
Sacerdotale officium à professa non fieri. 40.f.
Sacerdotes & Leuitæ canes ad venandum non alant. 743.f.
Sacerdotij atas legitima. 181.m. 342.p.
Sacerdotalis communio. 104.p.
Sacerdotium propter munditiam retentatur. 625.p.
Sacramenta gratis ministranda. 554.f.
Sacramento se abstinens pro luxuria, excommunicatus. 193.f.
Sacramentum pro patria, Regisq; salute emissum violans, qua pœnâ plectendus. 715.p.
Sacrarium mulieres non intrent. 186.m.
Sacrificans semper communicet. 594.f.
Sacrificantes, post se adiutoria habeant. 558.m. 570.m.
Sacrificia quotidie pro principe, ac liberis offerenda. 712.p.
Sacrista Archidiacono subest: eius munus. 56.p.
Saiones. 470.m. 513.f.
Salduba, Casaraugusta. 159.p.

ALPHABETICVS.

- Salmantica.* 155.p.
Salui Abbatis vita. 774.p.
Salutatio Episcopi & Presbyteri ad populum. 120.m. antiquissima. 125.p.
Salus paucorum non debet esse extinctio plurimorum. 673.f.
Sanctimonialium officium. 26.f.
Sanctius Infans, Prasul Tolet. 293.p.
Sanctuarium, velum altaris. 125.f.
Satisfactio digna, qua. 101.f.
Satisfactionis tempus pœnitenti explendum. 220.p.
Scemena Regina. 23.m.
Scriptura corrupta non admittenda. 118.f.
Scriptura à Clericis aut Ecclesiæ ministris facta, à morte eorum cõputari debent. 482.p. 483.f.
Scriptura in fauorem Principis facta, diligenter examinanda. 446.m.
Scripturas debiti Princeps à nemine extorqueat. 445.f.
Scriptura sensus Apostolis quando apertus. 564.f.
Scriptura quomodo interpretanda. 53.f.
Scripturas sanctas Sacerdos sciat. 343.f.
Scriptura, præter quas Ecclesia recipit, sine authoritate. 46.m.
Scriptura dimissoria. 27.p.
Secobia. 91.f. 148.m.
Secretarium ministri non ingrediantur. 746.p.
Seculares ab Abbate extra monasterium excipiendi. 685.f.
Seculares causas Presbyter vel Diaconus, sine consensu Episcopi non agant. 515.m. 537.f.
Secunda synodus Toletana: inter hanc & primam quot anni intercesserint. 273.m.
Securis Regum & Consulum. 323.m.
Sedendi & subscribendi ordo præcedentiam Episcoporum indicat. 276.f.
Sedes Portucalia per Theodomirum diuisa. 177.p.
Seditionarij, vsurarij, iniuria sua ultores, non ordinandi. 746.f.
Sedulius Presbyter. 760.m.
Segobrica, Segorbe. 151.p. sub Tolet. ibid.
Segontia. 148.p.
Senior Clericis adolescentib. præfectus. 343.m.
Seniores Palatij. 376.f.
Sententia præferenda, cuius antiquior auctoritas. 532.f.
Sepeliendi quomodo Christiani. 224.p.
Sepeliri intra templa interdictum. 111.p. 122.p. 126.m.

I N D E X

Septimana Clericis faciendā. 69.f.
Septuaginta quinque animā familiā Iacob. 685.p.
Septuaginta interpretes ab Hebraica veritate in annis discrepant.
25.p.
Sepulcrum quid. 372.f.
Sepulcri violatoris poena. 372.f.
Sepulcra violans Clericus, deponitur. 349.p.
Series Regum Sueuorum. 114.p.
Series Prasulum Toletanorum. 268.m.
Serui idololatra, quomodo plectendi. 599.m.
Serui Ecclesiā violenti, quomodo plectendi. 553.p.
Serui Ecclesiā, in angarijs non fatigandi. 223.f.
Serui Christiani, à Iudæis empti, & Iudaismo maculati, ad fidem &
libertatem redeant non reddito pretio. 221.p.
Serui fiscales Ecclesias facere possunt. 221.p.
Serui ordinandi, in Ecclesia manumittendi. 57.m.
Serui pro remedio animā manumissi. 57.m.
Serui Ecclesiā, in Ecclesia manumittendi, & postea ordinandi. 59.m.
Serui ab idolis prohibeantur. 11.f.
Serui non ordinandi, nisi manumissi. 58.f. aliàs deponendi. ibid.
Seruos Ecclesiā quomodo Episcopus manumittat. 355.p.
Seruos alienos suscipiens. 187.p.
Seruus non ordinandus. 186.f.
Seruum suum quis necans, biennio excommunicatus. 745.m.
Seruus fiscalis. 471.m.
Setabis. 149.p.
Seuerus, Malacitanus Episcopus. 766.p.
Sexta Synodus Constantinopol. 650.p. 651.p.
Sexta feria passionis Missa non celebranda. 727.m.
Sexta feria & Sabbati ieiunium, unde. 27.m.
Sexta feria passionis crucis mysterium celebrandum. 335.f. 368.p.
Siliqua. 250.m. 251.f.
Simplex merisio quid signet. 335.p.
Sine baptismo decedentis perditio. 170.p.
Siricius Pontifex Romanus. 759.m.
Sisberius Regi exitum machinatus, deponitur, excommunicatur, re-
legatur. 713.f. 276.m. 717.f. 728.p.
Sisebutus Rex. Inscriptio de eodem. 322.f. 303.p.
Sitiuit in te anima mea: variant interpretes. 684.p.
Sixtus Papa. 774.f.
Sodomia obnoxius Clericus, quomodo plectendus. 706.f.

Sonus.

A L P H A B E T I C V S.

Sonus. 510. idem quod Laudes. 535.p.
Sororibus duabus se copulantis pœna. 15.p. 192.f.
Sorores ipsæ & propinqua cum Clericis, sine testimonio non habitent.
576.p. aliàs contra. 581.p.
Sortes de ligno & pane. 371.f.
Spalis. 157.p.
Spectaculis interesse, Clericis non licet. 189.p.
Spina, hæreses. 229.f.
Spiritus sanctus, Deus omnipotens. 208.p.
Spiritus sanctus, à Patre Filioq; procedit. 207.f.
Spiritus sancti ardens inuocatio. 423.m.
Spiritus sanctus. 544.p. eius processio. ibid.
Spiritus sanctus à Patre & Filio distinctus. 45.p.
Spiritus sancti donum non pecunijs comparandum. 577.f.
Spiritus pro anima. 669.f.
Sponsio Principibus seruanda. 712.f.
Sponsalia frangentium pœna. 13.f.
Sponsus & sponsa benedicendi in Ecclesia. 109.f.
Sponsus & sponsa prima nocte virginitatem seruent. 109.f.
Sponte datum, à Clericis accipiendum. 514.p.
Statuta humana, pro tempore variari. 30.p.
Stellarum fallacia non obseruanda. 191.m.
Stellis fatalibus non astringimur. 118.p.
Stephanus Eduensis. 685.f.
Stephanus Emeritensis. 375.p.
Stephanus Oretanus. 260.p.
Stipendia Clericorum. 388.f.
Stola, quid in Christo. 314.m.
Stupratores puerorum. 16.m.
Subdiaconi munus. 452.p.
Subdiaconi sacra vasa portant. 121.m.
Subdiaconus secundā uxore ducēs, inter Lectores, vel Ostiarios. 186.f.
Subdiaconus secundam uxorem ducens, ab officio remouetur. 39.m.
Subdiaconi muliere polluti pœnitentia. 474.m. 432.p.
Subdiaconus, quum ordinatur, quid accipiat. 474.m.
Subdiaconi tertiam uxorem ducentis pœna. 39.f.
Subdiaconatus atas. 83.m.
Subditi quomodo ab Episcopis corrigendi. 554.m.
Subreptione ad Clerum veniens, deicitur. 183.p.
Subscriptions Imperatorum & Regum in Concilijs. 367.p.
Substantijs duabus homo constat. 665.p.

Bbbb 3

Successor

INDEX

Successor ab Episcopo adhuc uiuente non constituitur. 246.p.
Sueui cum Gothis ad fidem conuersi. 200.f.
Sueuorum regnum in Hispania quando deletum. 114.f.
Suffragium. 346.f.
Suggestiones diuersae pro Episcopo habendo. 260.f. 261.p.
Suintilanes deiectus. 360.f.
Summum Ecclesia sacerdotium imperitis non patet. 563.f.
Superpositiones ieiuniorum. 8.f. 9.m.
Superstes regina, nec coniugio, nec stupro iungenda. 620.p.
Supplementum, libellus Officialis. 474.f.
Supplicationes apud Romanos. 80.p.
Suum cuius sacerdoti officium faciendum. 87.m.
Symbolum alta uoce in Missa dicendum. 605.f. 214.f. 217.p. 239.f. 422.p.
Symbolum quid, & unde. Symbolum Apostolorum. 239.m. 314.p.
Symbolum Catechumeni ante baptismum discant. 168.p.
Symbolum reddebant baptizandi Baptismi tempore. 196.p.
Symbolum in Concilio praemittitur. 588.p.
Symbolum. 422.m.
Symbolum quando, & cur occultè dicatur. 472.f.
Symbolum Nicanum. 509.p. 572. 613.m.
Symbolum in Concil. 15. Toletan. 662.p. in Concil. 17. Tolet. 733.m.
Symphosii Episcopi professio. 47.m.
Synaxin suscipiendi modus. 640.m.
Synecdoche. 666.p.
Synodus Toletana sub Gundemaro. 258.p.
Synodi Toletanae quadam extra numerum. 260.m.
Synodi Prouinciales. 644.p.
Synodus Ephesina prima. 202.p.
Synodus uniuersalis & magna, quarta Toletana. 377.f.
Synodus Lateranensis, quando. 287.f. quot in ea Episcopi. 288.p.
Synonyma. D. Isidori. 429.f.

T

T *Abernaculum, trium substantiarum Christi figura.* 668.p.
Tabulae ceratae: cera. 450.p. & deinceps.
Tabulis duabus nomina uiuorum, & mortuorum in Ecclesia continebantur. 569.p.
Taio Caesar Augustanus Episcopus. Visio eidem facta. 414.p.
Tarraco. 72.f. 158.f. eius suffraganea sedes. 133.p. 134.f. 139.p. 144.p. quam diu sub Mauris. 284.m.

Tarraconensis

ALPHABETICVS.

Tarraconensis Primatum affectat. 284.f.
Templum primum totius orbis Christianum Caesar Augustus. 292.m.
Templum Toleti ubi Eugenius edificauerit. 271.p.
Templum Toletanum, omnibus formidabile. 277.m.
Tertia oblationum Episcopi. 70.p. 346.p. Episcopo non accipienda. 168.m. sed sit pro luminarijs Ecclesiae. ibid.
Tertiam Episcopus exigens, Ecclesiam reparet, aut relinquat. 707.f.
Tertiam sibi debitam, cui uult, Episcopus conferat. 481.m.
Tertia Regibus Hispaniae concessa. 726.m.
Tertia Episcopi, pro reparatione Ecclesiae relinquenda. 518.p. 538.f.
Tertulliani uerba de Baptismo. 80.f.
Testamentum, in prauidicium Ecclesiae ab Episcopo factum, temperatur. 502.p.
Testamenta quomodo tabulis diuidebantur. 450.f.
Testificandi ius amissum, à Rege restituitur. 596.p.
Testimonium & opes coniuratis in patriam, reddita. 615.m.
Theodoricus Rex. 73.p.
Theodorus Pharautanus. 651.m. 657.f.
Theodorus, Mopsuestenus Episcopus. 775.m.
Theodomirus, Rex Sueuorum. 130.p.
Theodosij Iunioris pietas. 370.p.
Theoribij studium in refutandis Priscillianistis. 89.m. libri. 88.f. 91.m.
Theaurarij munus. 453.m.
Theudemundus Spatarus. 720.f.
Tibia. 118.m.
Tiara Sacerdotibus peculiaris. 398.p.
Timetur amplius, quod singulariter, quam quod generaliter promittitur. 556.p.
Titulum Decretalis, Requisiuit, corruptè legi. 286.m.
Tiuphadus. 465.m.
Toletum. 147.m. 62.m.
Toletum, Regia ciuitas. 274.m.
Toleti suffraganea sedes. 132.f. 133.f. 138.p. 143.f.
Toletum quot annis in seruitute. 269.m. 282.p. quot annis sine Praesule. 281.f.
Toleti tempore Maurorum sex parocia. 279.m.
Toletani Praesulis auctoritas. 277.m.
Toletanus Metropolitanus à Principe electum Episcopum sedi suae praeficit. 595.m.

Bbbb 4 Toletana

INDEX

- Toletana synodo sub Gundemaro, Praesul Toletan. cur non subscribat.* 259.f.
- Tomus in Concilio.* 417.m. 610.f.
- Tomus Eruiigij Regis.* 585.m.
- Tomus Egica Regis.* 692.f. 693.m.
- Tomus dogmaticus.* 654.f. *dogmatica litera.* 657.p.
- Tonsura signaculum.* 619.m.
- Tonsura Ecclesiastica usus.* 398.p.
- Tonsura aut religiosa vestis semel assumpta, retinenda.* 494.p.m.
- Tonsura forma.* 348.p. *quis auctor.* 373.p. *quid significet.* 372.m.
- Torquatus, Pauli discipulus.* 150.m.
- Totum à parte significatum.* 665.m.
- Totus homo à Verbo Dei susceptus.* 669.m.
- Trabale iudicium.* 616.m. 637.f.
- Tractatus symboli D. Augustini.* 669.m.
- Tres portiones rerum Ecclesiasticarum.* 121.p.
- Tria sunt, quibus homo constat.* 669.f.
- Tribus hebdomadibus ante Epiphaniam, ab Ecclesia non recedendum.* 32.m.
- Tributa ab Eruiigio relaxata.* 618.p. 632.p.
- Tricennalis obiectio silentium imponit.* 305.f. 482.p. 346.p. 513:m. 480.m.
- Triduo primo Concilij de fide tractandum.* 734.p.
- Triduo primo Concilij de Trinitate collatio.* 543.p. 686.f.
- Trina mersio quid designet.* 334.m.
- Trinitas.* 545.p. *inseparabilis.* *ibid.* f.
- Trinitas quomodo credenda.* 330.f.
- Trinitas pluralitate caret.* 385.f.
- Trinitas sola, Deus.* 45.m.
- Trinitas unius substantiae.* 207.f.
- Trinitatis opera inseparabilia.* 700.p.
- Trinitatis tres distincta persona.* 117.p.
- Trinitatis tertia persona, Spiritus sanctus.* 200.p.
- Truncationes membrorum Sacerdos non faciat.* 553.f.
- Tucci, hodie Martos.* 158.m.
- Tude, Tuy.* 153.f. 129.f.
- Turiasso.* 159.m.
- Tutior pars, quae totum dicit, quàm quae aliquid supprimit.* 669.p.
- Typus.* 90.p.
- Tyrannicus Rufinus.* 775.f.
- Tyrassona.* 159.m.

ALPHABETICVS.

V

- V Agi reclusi, monasterijs deputandi.* 407.m.
- Valentia.* 110.p. 147.f.
- Valentia in Hispania tres.* 110.p.
- Valentia Roma vocata.* 148.f. *Mauris erepta.* *ibid.*
- Valerius, Episcopus Caesar Augustanus.* 4.f. 34.m.
- Varro.* 240.m.
- Vas ad baptizandum in Ecclesia.* 103.p.
- Vasa Deo sacrata priuatis vsibus deputantis poena.* 574.f. 575.m.
- Vasa sacra, infra Acolythum, nemo tangat.* 186.p.
- Vasa corporalibus lauandis.* 103.p.
- Vectica, Vettonia.* 153.p.
- Veneficis in fine tantum communitio datur.* 96.m.
- Verberari à Principe, sine infamia.* 635.f.
- Verbum non in carnem conuersum, sed unitum.* 546.f.
- Verbum naturaliter ex mente originem ducit.* 663.p.
- Vergundus, Africanus Episcopus.* 775.f.
- Vesuum, nunc Viseo.* 129.p. 153.p.
- Vespera.* 64.p.
- Vespera & Matutina, quotidie celebranda.* 69.f.
- Vespertinum officium continebat psalmos quatuor.* 63.m.
- Vespertina synaxis.* 63.m.
- Vespertinum, post lumen oblatum.* 510.p. 534.f.
- Vestimentum in Isaia quid.* 315.p.
- Vestimenta ad seculi pompam ornandam dantes.* 14.p.
- Vestis talaris Clericorum.* 190.m.
- Via Regia.* xxxiiiij.p.
- Viaticum, pro Eucharistia.* 556.f. 568.p. *eius fructus.* *ibidem.*
- Viaticum communionis.* 193.m.
- Viaticum dignè accipientes in Clerum promoueri.* 77.m.
- Vicarius Principis.* 458.f.
- Vicarius Comitis.* 458.p.
- Vicarij Episcoporum in Concilij.* 441.p. 486.f. 503.p. 560.p. 602.p. 630.p. 647.f. 679.p. 723.p.
- Vicarium Episcopi Laicum esse, indecorum.* 309.f.
- Victor, Tunnenis Episcopus.* 764.p.
- Victorinus Episcopus.* 775.f.
- Vidua, quae.* 183.p.
- Viduorum Hispania habitus.* 373.m.
- Viduorum duo genera.* 350.m.

INDEX

- Vidua seculares, qua.* 350.f.
Vidua religiosa. 492.f. *Episcopo professionem facit. ibid.*
Vidua Episcopi nubens, non communicet. 43.p.
Vidua velamen sibi imponens, iam religiosa. 373.p.
Vidua Clerici iterum nubens, in fine tantum cōmunicet. 183.m.
Viduam aut dimissam ducens, non ordinandus. 183.p.
Vidua mœcha, quando, aut qua conditione communicent. 16.f.
Vidua non velanda; & cur statutum. 372.f.
Vidua religiosa pallio purpureo, vel nigri coloris caput tegat. 492.f.
Vidua religiosa aptam vestem ab Episcopo accipiat. 492.f.
Vidua sanctimonialis, qua. 350.f. *professionē Episcopo faciūt.* 373.m.
Viginti dies ante baptismum Catechumeni quid faciant. 194.p.
Villicus. 470.p.
Villicus, diuersus à Vicario. 640.f.
Vinum aqua mistum à Domino consecratum. 726.f.
D. Virgo Ildefonso se videndam prœbuit. 291.f.
Virgine seculari corrupta, quid fiat. 7.m.
Virgines sacratae adulterantes, nec in fine communicant. 7.p.
Virgines post. 25. annos, & ante, si necessitas urget, velanda. 36.p.
Virgines ante. 40. annos non velanda. 33.m.
Virgines Christiana gentilibus non copulanda. 7.f.
Virginum consecratio Presbytero illicita. 208.f.
Viri illustres officij Palatini. 441.m. & *deinceps in subscriptionibus Conciliorum saepe.*
Viri coniugati, in adulterium lapsi. 16.m.
Vis ad credendum non inferenda. 350.f.
Visitandi ius Episcopo competit. 515.p.
Visitatio parochiarum ab Episcopo facienda. 346.f.
Visitet Episcopus diœcesim. 167.f.
Visitans Episcopus, vna die tantū in quaq; basilica moretur. 407.p.
Visitatores diœcesis, quales. 371.f.
Vna persona ex duabus substantijs in Christo. 668.f.
Vnigenitus filius, quomodo. 548.m.
Vngebantur Reges Hispania. 276.f. 475.m.
Vngulum. 239.m.
Voluntas in Deo idem, quod natura. 663.m.
Voluntas genuit voluntatem, sapientiam sapientia. 662.f.
Voluntates dua in Christo. 645.f.
Voluntas Patris non est Filij contraria. 701.m.
Voluntariè oblata à Clericis suscipi posse. 170.p. 566.m.
Urbanus, Præsul Toletan. 278.f.

Urbanus

ALPHABETICVS.

- Urbani PP. rescriptum super Primatu Toletan.* 283.m.
Urci, Almeria. 164.p.
Usurarius Laicus, ab Ecclesia proijciatur. 8.m.
Vterus Mariae Virginis sanctificatus. 45.m.
Uvamba vinctus. 276.f. *Et Ervigius.* 277.p.
Uvamba pœnitentia. 584.p. *tonsura & religiosa vestis. ibid.*
Uvamba res gesta. 135.f. *sedium diuisio.* 143.f. *mors.* 144.m.
Vuestremirus. 280.f.
Vvitiſa Rex. 278.m.
Vxorem Clericus adulteram dimittat. 183.m.
Vxorem, excepta fornicationis causa, deserens, excommunicatur, & dignitatis Palatina officio separatur. 596.m.
Vxorem habens, mœchatus, si in infirmitate positus se cessaturum promiserit, nec præstiterit, non communicet. 12.f.

Z

Zona Monachorum. 371.m.

Accurata hæc Conciliorum Collectio, acri Garſiæ Loaisa ingenio illustrata, in catholicæ fidei præsidium, communemq; hominum vtilitatem in lucem edita, suo consonat exemplari, demptis his à me mendis assignatis.

Pagina. 29. lin. 4. Lactantij: lege, Lactantij 93. lin. 9 quadragesimus: quinquagesimus 184. lin. 12. aut matris: aut fororis aut matris 189. lin. 1. abſinent: abſinet 194. lin. 31. laboris: laboribus 203. lin. 24. viuificantem: viuificantem 207. lin. 14. tranſuimus: ad Dei Ecclesiam tranſuimus 212. lin. 29. te- cuddm: ſecū dum 224. lin. 33. inſtaurenda: inſtauranda 252. li. 30. Oſtiraius: Oſtirarius 259. lin. 25. Segobiēſis: Segobriēſis 275. lin. 15. Syddus: Synodus 284. lin. 21. erigitur: erigitur 288. lin. 9. Cleri- ci: & lin. 18. Huſmodi: Huiusmodi 294. lin. 20. Nauarum: Nauarum 300. lin. 37. habetis: habitis 305. lin. 30. Ob hoc hoc: Ob hoc 318. lin. 4. Sacerdodibus: Sacerdotibus 349. lin. 24. intercludimus: intercludimus aditum 360. lin. 1. conſtringant: conſtringat 365. lin. 11. ſtrictori: ſtrictori 367. lin. 15. ſolutio. ſolicitudo 403. lin. 5. indefinenter: indefinenter 404. lin. 1. refugia: refuga 415. lin. 17. illi: illi requiſiti: & lin. 29. prouidus: prouidus 416. lin. 9. perſpici: u: perſpiciui 424. lin. 18. noſtras: noſtrae 427. lin. 4. rationis acumine: pro rationis acumine 428. lin. 12. vltro: vltio 464. lin. 20. Prin- cipi: pro Principe 471. lin. 17. accipiant: accipiant 476. lin. 4. Indas: ludas & lin. 28. religionis: reli- gioni 478. lin. 26. nullius: nullus 482. lin. 22. humanandum: humanandum & lin. 24. exceptis: quibus ei placuerit, exceptis 484. lin. 3. ſeruitutis Patrum: lege, ſeruitutis. Adeo cum iam præteritis Patrum 499. lin. 7. obliteranda: obliteranda 501. lin. 13. illationes: illationes tributorum 505. lin. 31. ompoten- ti: omnipotenti 517. lin. 4. ominum: omnium 521. lin. 32. ſuis: ſui 539. lin. 12. fanguinis: fanguinis 588. lin. 18. de Deo: ex Deo 595. lin. 16. Episcopus: Episcopis 631. lin. 6. Auſteij Episcopi Tyraslo- nenſis: lege, Iacobi Episcopi Gerundenſis 634. lin. 10. exhibitione: exhortatione 639. lin. 8. Vlyſip- ponſem: Vlyſipponſem 663. lin. 33. ſcut eſſentia: ſicut eſſentia, de eſſentia 664. lin. 37. operationes: comparationem 670. lin. 22. homis: hominis 671. li. 6. concurrente: coeunte 679. li. 3. Adeodratus: Adeodratus 705. lin. 27. conuincinis: conuincinis 715. lin. 2. poteſtatis: poteſtatis. In cuius rei fidem hæc literas meo nomine ſubſcripſi. Dat. Compluti in inſigni Lucenſi Collegio. 20. die menſis Iuly, anno. 1593.

Licentiatus Chriſtophorus Orduña.

